
NAZIONALE
13
4 E
9

IVRIS CIVILIS VNIuersi absolutissima Methodus:

IN QVA, BONE LECTOR, NON SOlùm omnes uniuersi Iuris ciuilis Titulos, sed & singulas singulorum titulorum Leges, singulos singularum legum Paragraphos, ordine artificioso ad suos Locos habes redactos & dispositos:

Nunc demum ab ipso Autore in pluribus locis recognita & emendata.

Opus multis retrò annis, à multis doctissimis uiris exoptatum, à multis tentatum, tandem sutoris sumptibus perfectum:

AVTORE NICOLAO VIGELIO Iurisconsulto.

Cum gratia & priuilegio tam Cæsareo quàm Gallorum Regis, ad sexennium.

BASILEAE, PER IOANNEM OPOrinum, & hæredes Ioan. Heruagij.

VERBA CRASSI APVD CICERONEM

Lib. 1. de Oratore.

Si enim aut mihi facere licuerit, quod iam diu cogito, aut alius quispiam aut me impedito occuparit, aut mortuo effecerit: ut primùm omne ius ciuile in genera digerat, quę perpau ca sunt: deinde eorum generum quasi quędam membra dispertiatur, tum propriã cuiusq; uim definitione declaret: perfectam artem iuris ciuilis habebitis, magis magnam atq; uberem, quàm difficilem & obscuram.

GVLIELMVS BVDAEVS IN ANNOTA-

tionibus suis in L. 3. ff. de iustitia & iure.

Proinde si quis olim (inquit) feliciore aliquo seculo existat, Bartolo aut alio quopiã pri- mi nominis uiro iurisperitia non inferior, Dialectica atq; instrumento omni philosophico mediocriter instructus, orationis facultate Vlpiani aut Iuliani, Pauli'ue ęmulus, Principem nostro non inferiorem nactus, cuius exemplum atq; autoritatem sequi, & in cuius leges iu- rare (ut antiquum uerbum usurpem) bona pars Europę non dubitet. isq; unus, aut plures etiam, prǽscriptum illud Ciceronianũ, aut aliud non absimile imitati, ex quinquaginta Pan- dectarum libris & duodecim Codicis, eorumq; appendicibus, adde etiam, si placet, ex Bar- toli, Baldi, & reliquorum paucorum amplißimi nominis & primarię autoritatis cõmenta- rijs, non iam centones ut Tribonianus (uir alioqui doctißimus sui seculi, si Suidę credimus) sed iuris artem componant, sanctionesq; legum, consulta senatus, edictorum interpretamen ta, iurisconsultorum placita, interpretum decreta, in mores recepta ęquitate prągrauãta, omnia nunc uaga & sparsa, ac nulla certę artis ratione circumscripta, ratis fixisq; iustę ar- tis praeceptis, quatenus rei natura tulerit, quasi quibusdam cancellis circun- data concludant: profectò res humanę longè melius constitutę uidebuntur, &c.

DE RATIONE ET VSV HVIVS METHODI, PRAEFATIO NICOLAI VIGELII IVRISCONSVLTI, Ad Lectorem.

TRANSMISERAM Oporino primam huius Methodi partē excudendam: dedi eidem post aliquot menses secundam quoque, & tertiam: tandem defatigatus labore, cessare decreuerā, quòd labor magnus esset, præmia nulla. Veruntamē instante Oporino, hortātibusq; alijs meis amicis, in labore proposito perseueraui, & Opus susceptum perfeci. Habes itaq; bone Lector, uniuersi iuris ciuilis Methodū, quoad in tam breui tēporis spacio à me fieri potuit, absolutā. Ordinem aūt in conscribenda hac Methodo & in legibus disponendis secutus sum, quem ipsa dictare ratio, & Dialectica præscribere uidebatur. Nam cum Methodus spectet ad facilem Iuris cognitionem: qui scit rei, de cuius iure quæritur, definitionem, hoc est, quid res sit, itē quę sint eius genera, quę species, quæ propria, quæ causæ eius adquirendæ, quæ causæ eius amittēdæ, qui effectus, &c. itē si de iure actionis quęratur, qui præter prædicta etiā scit, quibus & aduersus quos ista actio competat, uel non competat: quid in ea ueniat petendum, quando & quandiu competat: quæ sint in ea actoris, rei, procuratoris & iudicis officia, quæ adfinia remedia, &c. is eius iuris mihi uidetur plenā habere noticiam. Nam & eiusmodi locos rerum, actionumq; describendarum Dialectici præscribunt, à quibus etiam eorum definitiones sunt petēdæ. Nec enim huius loci est, copiosius explicare quid definitio sit, quid genus, quid species, quid proprium, quid causa, quid effectus, &c. Nam hæc iuris studiosum, antequam ad iuris studium accedat, ex Dialecticis scire conuenit. Dialectica siquidem docet quid sit definitio, quid causa, quid effectus: Leges autem docent, quę huius uel illius rei uel actionis definitio sit, quæ eius causa, qui effectus, &c. Planè, qui scit quidem causam amittendę adgnationis esse capitis deminutionem, hoc est, capitis deminutione ius adgnationis perimi: nescit autem quid sit capitis deminutio, quid agnatio: eius scire nihil est. quemadmodum & eius, qui scit quidem effectum damnationis capitali iudicio olim fuisse publicationem bonorum, hoc est, ut bona damnati publicentur: nescit autem id ius, eum effectum postmodum alio iure esse mutatum. Pari modo qui scit quidem causam adquirendi dominij esse diutinam possessionē, hoc est diutina possessione rém alienam nobis adquiri: nescit autem casus, quibus istud ius seu ista causa distinguitur: nempe, Nisi possessor malā fidem habeat, nisi res sacra posside atur, nisi res furtiua sit, &c. is plenam eius causæ cognitionem non habet. quemadmodum nec is, qui scit quidem ex furto actionem in quadruplum dari, nescit autem eam actio

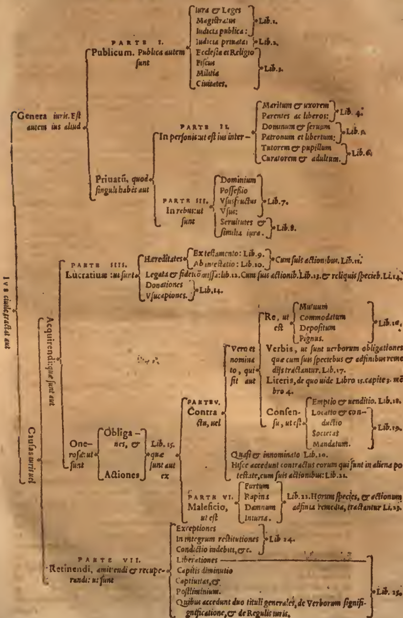
nem neq; hæredi neq; in hæredem cōpetere, &c. Ad solidam igitur cuiusq; rei cognitionem duo requiruntur. primum est, ut scias rei, de cuius iure quæritur, definitionē, diuisionē, propria, causas, effectus, &c. item actionis personas, res, locū, tempus, antecedētia, adiuncta, consequentia, adfinia remedia, &c. alterum est, ut scias singulorū talium locorū rationes, declarationes, distinctiones, & si quæ sunt mutationes, quæ omnia nobis à legibus traduntur. Nam omnis lex pertinet aut ad personā, rem uel actionem aliquā describendam: quod fit (ut diximus) definiendo, diuidendo, propria, causas, effectus, &c. designando. aut ad aliam legem interpretandam: quod fit cōfirmando, declarando, distinguendo, & mutando, de quibus uide infrà in Præfatione mea in septimā partem Methodi. Ex quibus sequitur, legum alias esse principales, quæ ad personā, rem uel actionē aliquam describendā pertinent: alias accessorias, quæ pertinent ad leges principales interpretādas: nec has sine illis, nec illas sine hisce rectè & plenè cognosci posse, nec igitur accessorias à principalibus separandas. Proinde ego in hac Methodo mea, toto Iure ciuili in certa genera distributo, singulisq; generibus suis speciebus ac mēbris subiectis (ut infrà ex subiecta Tabula & Præfatione in primā partem cognoscere licet) singulorū membrorū definitiones, diuisiones, species, propria, causas, effectus, &c. item actionū circumstantias, quibus & aduersus quos competant, quid in eas ueniat, quando & quamdiu cōpetant, &c. ordine per numeros ac nomina notaui, locisq; istis singulis suas leges, quibus uel cōfirmātur, uel declarātur, uel distinguūtur, uel mutantur, subieci: in distinctionibus ordine circumstantiarū, ex quibus sumūtur, seruato: ut per uniuersam hanc Methodū licet uidere. Isto igitur ordine leges dispositas si quis semel atq; iterū perlegat, is mea quidē sententia uel intra priuatos parietes, sine ulla peregrinatione, & sine cōmentatore ullo (quoniā lex legē declarat & interpretatur) intra paucos etiā annos haud exiguam iuris ciuilis cognitionem assequetur. Sanè Methodus hæc, & iura intra priuatos parietes legentibus, & ea in Scholis profitētibus, & causas in foro pertractantibus, & de iure respondentibus, plurimū poterit prodesse. Nā ualet ad solidam uniuersi iuris cognitionē, ad singularū legū interpretationē, ad exceptiones & replicationes in causis latētes indagandas, deniq; ad ius quæstionis oblatæ inueniendū. Ad solidam uniuersi iuris cognitionē facit ea ratione, quā paulo antè dixi: ad singulas leges interpretandas & intelligendas facit, quia leges accessoriæ suis principalibus, sine quib. rectè intelligi nequeunt, sunt subiectæ. Nā ut in ædificio composito & erecto, singularū eius partiū uis atq; officium facilè patet omnibus, q; tamen dissoluto ædificio, singulisq; partibus dispersis, haud facilè ab eius artis imperito intelligitur: ita quoq; in iure ciuili, singularū legum uis & officiū tum demū facilè percipi potest, cū ex recto ordine dispositę sunt, & ad suos locos redactæ. Ad exceptiones & replicationes in causis latētes inueniēdas hæc Methodus

dus

dus prodest hac ratione: quia actione aliqua proposita, oẽs eius distinctiones ei ordine sunt subiectę: quib. ita perlectis, cognitis, & ad causam præsentem collatis, facilè utrũ aliqua istarũ causę insit, ex qua excipiendi materia sumẽda est, potest intelligi. Similiter exceptione uel distinctione aliqua proposita, eius subdistinctiones subiectas cernere licet, in quibus replicandi materia quærenda est. Ad quæstionẽ iuris decidẽdã ualet hęc Methodus, hoc modo. Primùm notãda erit res de qua quæritur: ut emptio, uenditio, depositum, furti actio, &c. cuius liber uel caput in hac Methodo erit quærendũ, ad quod Catalogus capitũ poterit prodesse. Eò si erit peruentũ, altera cura erit, obseruare de quo loco descriptionis quęratur: hoc est, utrũ de definitione, proprio, causa uel effectu, &c. quo obseruato, quærendũ erit mẽbrum inuenti capitis, uel caput sequens, quod eiusmodi locum explicat, propria, causas uel effectus rei enumerat, &c. ubi facilè, id quod quæretur, inuenietur. Exẽpli gratia. Fecit quis testamentũ trib. hęredibus institutis, primo, secundo & tertio: à primo legauit Titio centũ: postea mortuo testatore, primus hæreditatẽ repudiat: quæritur, An legatum ab eo relictũ euanescat? Res de qua hic quæritur, est legatũ, de quo tractatur lib. 12. huius Methodi cũ sequentibus. Locus de quo quæritur, est causa legati amittendi: an scilicet legatũ amittatur uel euanescat, si is à quo relictũ est, hæreditatẽ repudiat: de cuius generis causis tractatur cap. 5. dicti lib. 12. Ibi statim ab initio occurrit uers. Si is à quo legatũ est, hæres nõ existat: cuius leges consulendæ sunt. Aliud exemplũ, Titius cum Seio uiginti in diẽ deberet, uendit bona sua, fugamq́ adornat. Seius petit sibi caueri de uiginti soluẽdis die ueniente. Titius excipit, ante diem agi nõ posse. Seius replicat: Si nõ ad interponendã cautionem ageret. Titius, ne hoc quidẽ casu ante diem agi posse ait. Lis oritur de iure replicationis, nimirũ Vtrum quis ante diem solutionis de interponẽda cautione agere possit? Res de qua quæritur, est Actio: cuius iura tractãtur lib. 15. huius Methodi, cap. 3. Locus de quo quæritur, est tempus actionis, quãdo scilicet cõpetat actio, Vtrũ ante diem existentẽ: qui locus tractatur mẽbro. ix. dicti capitis. Quod membrũ perlegenti, statim ab initio occurret uers. Si ante diem obligationis, &c. cuius leges si cõsulantur, una occurret, quæ quęstionem propositã decidat. Aliud exemplũ. Maritus & uxor in eadem charta, sua testamenta fecerũt, iisdem hæredib. institutis: mortuo marito, uxor superstes suum testamentũ mutat. quæritur, an iure possit, seu an posterius mulieris testamentũ rũpat prius cum marito factũ? Res de qua hic quęritur, est testamentum, de quo tractatur lib. 9. huius Methodi. Locus de quo quæritur, est causa amittendi uel rumpendi testamenti, an scilicet testamento posteriore rumpatur prius. de cuius distinctione quęritur, si prius cum marito, posterius sine marito, uel mortuo marito factum est: de cuius generis causis tractatur capite 12. dicti lib. 9. ubi statim ab initio occurrit uers. De mutata uoluntate testatoris, & testamento posteriore: ad

quem locum præsens quæstio pertinet, cuius uersiculi leges si percurrantur, nulla occurret quæ distinctionis, de qua hic quæritur, faciat mentionem. Quotiens autem lex non distinguit, tunc nec nos distinguere debemus, sed regulæ stabimus: ut in præsenti casu. Testamēto posteriore prius rumpi. Si igitur eo quo dixi modo in quærendo iure quæstionis oblatæ procedatur, Methodus hæc ius de quo quæritur, designabit, eritq; illud ex hac Methodo inuentu facile: haud aliter ac in numerosa supellectile singulis suo loco & cellula repositis, quæ alioquin si inter se dispersa iacerent, inuētu essent difficilia. Hoc autem loco notandum est, quæstionem, cuius ius quærere uolumus, non in personis, nec temporibus, sed in genere uniuerso formandam & considerandam esse: siquidem ipsa iura non in singulas personas, sed generaliter constituuntur. Est & illud hoc loco non dissimulandum, quòd numerus legum in hoc opere meo aliquando fallat, nec legem quam debet demonstret. Cuius sanè ratio hæc est, quòd numerus legum in alijs exemplaribus alius sit, cum sæpè quę in alio exemplari lex est, in alio legis sit paragraphus: & uice uersa, qui in alio paragraphus est, in alio lex sit. aliquādo etiam idem paragraphus in alio exemplari finalis est, in alio legis principium. Proinde in hoc casu hæc tibi, bone Lector, cautela erit, ut si quando ob iam dictam rationem numerus legum non concordauerit, nec materiā monstrauerit quæsitam, tunc aut recurras ad legem primam, uel alteram proximè præcedentem, aut ad subsequentem procedas, atq; ibi id quod cupis quæras: quæ sanè inquirendarum legum uia non tam uidetur mihi esse molesta, quàm ab initio tituli interdum longissimi usq; ad eius finem singula legum principia perlustrare: quod faciendum est, cum lex per prima eius uerba designatur. Sed & hoc te uelim admonitum, ut si quando in aliquo capite titulus designatur, non designato libro in quo titulus iste contineatur, eius libri qui in principio capitis designatus est, titulum intelligas. Euenit tamen aliquando, ut in principio capitis nec liber nec titulus sit designatus: quo casu, eius capitis leges, eius libri esse intelligas qui in initio cap. præcedentis est designatus. Hæc, bone Lector, tui gratia, ne fortè errares, dissimulare non potui. Hanc igitur Methodum meam, ad ius oblatæ quæstionis inueniendum, ad exceptiones in causis latentes indagandas, ad singulas leges intelligēdas, deniq; ad uniuersum ius ciuile cognoscendum, plurimum tibi (ut spero) profuturam, nec meæ, sed tuæ utilitatis causa editam, grato accipe animo: & labores meos summos, summamq; diligentiam, in meliorem partem interpretare. Vale.

TABVLA, LIBRORVM SERIEM AC ORDINEM COMPLECTENS.

CATALOGVS CAPITVM HVIVS METHODI

Libri primi: De legibus, magiſtratibus, & iudicijs publicis.

Libri ſecundi: de iudicijs priuatis.

Libri tertij: de reliquis quæ ſunt iuris publici.

Libri quarti: de iure inter maritum & uxorem item inter parentes & liberos.

Libri quinti: de dominica potestate, & iure patronatus.

Libri sexti: de tutela & cura.

Libri septimi: de dominio, possessione, usufructu & usu.

Libri octaui: de seruitutibus, & reliquo iure rerum.

Quod

Libri noni, de hęreditate & bonorum possesione ex testamento.

Libri decimi, de hęreditate & bonorum possesione ab intestato, necnon de hęredum officijs.

Libri undecimi, de actionibus quæ pro hęreditate competunt.

Libri duodecimi, de legatis & fideicommißis.

Libri decimitertij, de actione legatorum, cum adfinibus remedijs. item de L. Falcidia, & de senatus. Trebelliano.

Libri decimiquarti, de reliquis legati speciebus: item de Donationibus & usucapionibus.

De

Libri decimiquinti: de pactis & transactionibus, obligationibus & actionibus in genere.

Libri decimisexti: de obligationibus quae re contrahuntur.

Libri decimiseptimi: de uerborum obligationibus.

Libri decimioctaui: de emptione & uenditione, cum suis actionibus.

Libri deciminoni: de reliquis obligationibus quae consensu contrahuntur, cum suis actionibus.

Libri uicesimi: de contractibus innominatis, & quasi contractibus.

Libri uicesimiprimi: de negocio quod cum eo qui in aliena potestate est, gestum esse dicetur.

Libri uicesimisecundi: de quatuor maleficiorum generibus, cum suis actionibus.

Libri uicesimitertij: de reliquis maleficijs, & præcedentium actionum adfinibus remedijs.

Libri uicesimiquarti: de exceptionibus, in integrū restitutionibus, & similibus remedijs.

Libri uicesimiquinti: de liberationibus, capitis deminutione, captiuitate, & postliminio, cum duobus titulis generalibus.

IN LIBROS FEVDORVM Capita.

RATIO IVDICANDI DE causis forensibus, unà cum subiectis Paradoxis.

PARADOXA.

CATALOGI CAPITVM FINIS.

METHODI IVRIS CIVILIS PARS PRIMA: DE IVRE PVBLICO.

AD D. REINHARDUM SCHEFFERUM, ILLVSTRISSIMI HESSORVM PRINcipis Cancellarium, NICOLAI VIGELII Præfatio.

DHVC in ijs quæ dudum mihi proposui, Vir clarissime, persisto, nimirum in Legũ ordine conficiendo, iurisq; usu aperiendo: quorum illud ad facilem legum cognitionem, hoc ad lites legitimo tempore expediendas spectat. Etsi autẽ utrunq; ualde necessarium est tam in iure quàm in iudicijs: tamen alterum profitendo, eos quos maximè meis conatib. fauere expediebat offendi: adeò nõ solum difficile, sed & periculosum est, annosam transplantare arborem. Superest autem mihi aliud expellendę litium diuturnitatis cõsilium minus periculosum, quod te, uir clarissime, ad cuius curam atq; officium, ut iudicia rectè constituta sint pertinet, celare non possum. est autem tale. Moris est ijs qui Iura hoc tempore in Scholis profitẽtur, ad exercendã iuuentutem suã, theses quasdam legibus definitas ac certas in utranq; partẽ disputandas proponere: estq; maxima ingenij laus, posse quàm acutissima aduersus leges inuenire argumẽta, qua ratione studiosi sese adsuefaciunt leges certas incertas reddere, cauillari & dubitare de omnibus. Non potest omnium quæ à maioribus constituta sunt ratio reddi: multaq; in iure ciuili, contra strictam disputãdi rationem pro utilitate cõmuni recepta esse, innumerabilibus rebus probari potest, inquit Iulianus iurisconsultus. Ideoq; rationes eorum quę constituuntur non inquiri leges uolũt, ne multa ex ijs quæ certa sunt subuertantur. Nã omnis definitio in iure ciuili periculosa est: rarũ est enim ut subuerti non posit. ideoq; leges obseruandę, nõ disputandę sunt. Est enim sacrilegij instar (Imperator inquit) de iudicio principali disputare. Dicto igitur disputandi more sublato, aliam disputandi rationem in locum eius subrogandam suaserim: nempe ut causa aliqua consimili earũ causarum quæ in iudicia deducuntur proposita, unus actoris, alter rei cõuenti, tertius deniq; iudicis partes sustineat. Cõuenit enim exercitia quàm simillima esse ei rei cuius gratia instituuntur. Cum aũt causæ tam actionum quàm exceptionum nihil aliud sint quàm rationes & argumenta propositarum actionum, exceptionumq; actori quidem ad agendum, reo autem ad excipiendum & defendendum istiusmodi rationes & argumenta in circumstantijs causæ quærenda erunt, inuentaq; non longioribus formulis (ut in iudicijs fieri solet) sed breui syllogismo uel enthymemate ab eis proponenda, ijsq; propositis ab aduersario respondendum erit uel negando ea, uel distinguendo. Is quoq; qui iudicis partes sustinebit, nõ singula uerba proposita excutiet, sed eam quam Dialectici monstrãt rationẽ in iudicãdo sequetur, statusq; causarum tam litigatores in disputando, quàm iudices in iudicãdo obseruabunt. Quibus sanè exercitijs studiosi actiones simul & exceptiones in causis latẽtes inuenire, deq; causis rectius iudicare, iura item & leges non in dubium rapere, sed ad actus humanos accommodare, sese essent assuefacturi. Verba sanè & formulæ, quib. causas in iudicijs copiosius & popularius proponere possent, si ita sese in rebus causisq; exercuerint, ultrò illis tandem essent succursura. Nam res ui sua uerba pariunt, quę semper satis ornata mihi quidem uideri solent (inquit apud Ciceronem Antonius) si

eiusmodi sunt, ut ea res ipsa peperisse uideatur. Dicto modo scholis, quæ iudiciorum seminaria sunt, reformatis, non dubitarem litium diuturnitatem è iudicijs tandem sine graui offensa emigraturam. Porrò quod ad legum ordinem ac methodum attinet, feci eius quoq; rei antea in aliquot iuris locis periculũ: quod successit felicius. Nam libellos quos in eam rem edideram, non solùm ijs qui in Scholis, sed & qui in foro uersantur probari animaduerti. Ideoq; legũ ordinem nunc à capite aggressus sum, totoq; iure ciuili in septem partes distributo, Primæ partis Methodum quoad potui absolui.

Partitio totius Iuris ciuilis.

Potest enim non incommodè totum Ius ciuile in septem partes distribui. Nam omne ius aut ad publicam, aut ad singulorũ spectat utilitatem: illud publicum, hoc priuatum ius uocant. Spectant aũt ad publicã utilitatẽ leges, magistratus, iudicia tam publica quàm priuata, religio, fiscus, res militaris & ciuitatum. Horũ iura legesq; primã iuris ciuilis partẽ constituere possunt. Singuli uerò ius habent aut in personis, aut in rebus: quibus sublatis, ipsum ius tolli necesse est. Sic ius habet in persona serui dominus, quod Dominicã potestatẽ uocant: in persona liberti patronus, quòd ius patronatus dicũt: in persona pupilli tutor, in persona adolescẽtis curator ius habet, quorũ illud tutela, hoc cura nuncupatur. In uxoris persona maritus, & cõtrà in mariti persona uxor ius habet, quod per nuptias cõstituitur. in personis deniq; liberorũ parentes ius habẽt, quod patriã potestatẽ appellant. Ex hisce & simlib. iuris specieb. in persona cõsistentib. cum suis causis & actionibus. secũda pars Iuris ciuilis cõfici potest. In rebus autem habemus dominiũ, possessionẽ, usumfructũ, usum, seruitutes, & similia iura, quæ cum suis causis & actionib. in tertiam partem reijci possunt. Sæpe tamẽ iura in rebus propter ius quod in persona habemus, nobis cõpetunt: ut domino in rebus serui, patri in rebus filij, propter ius quod in ipso seruo & filio habent: quæ iura in secundã potius quàm in tertiam partem reijciẽda essent, cum non principaliter propter res, sed propter personas nobis cõpetant. Porrò sunt causæ iuris generales, quibus iura uel adquiruntur, uel cõseruantur, uel amittuntur, uel deniq; recuperãtur. Adquirũtur iura per successiones tam ex testamẽto quàm ab intestato, per legata & fideicõmissa, per donationes item & usucapiones, quæ causæ cum suis actionibus quartæ parti possunt includi. Sed & adquirũtur iura per pacta & transactiones, item per obligationes & actiones, quarum aliæ ex cõtractu, aliæ ex delicto nascũtur: illæ quidem quintã, hæ uero sextam partẽ constituere possunt. Conseruanẽ demũ iura per exceptiones, &c. amittunẽ per alienatiões, capitis deminutiones, captiuitatẽ, &c. recuperanẽ deniq; amissa iura per in integrũ restitutionẽ postliminiũ, &c. cuius generis causæ in septimã, eamq; ultimam partem reijci possunt, adiunctis duobus titulis generalibus, de uerborum significatione, & de regulis iuris. Hoc modo toto Iure ciuili in septẽ partes distributo, tres quidẽ priores iuris genera cum suis causis & actionibus: quatuor uerò posteriores, causas iuris generales cõtinebunt. Nam PRIMA quidem pars ius publicum, SECVNDA autem ius priuatũ quod in personis, TERTIA demũ ius quod in rebus habemus tractabit. Cumq; causæ uel in adquirẽdo, uel in cõseruando, uel in amittẽdo, uel deniq; in recuperãdo iure cõsistant: tres quidem sequentes partes, causas quibus iura adquirũtur, posterior uerò reliquas cõtinebit. Nam QVARTA pars cõprehendet Successiones tam ex testamento q̃ ab intestato, Legata & fideicõmissa, Donationes & usucapiones: QVINTA continebit pacta & transactiones, obligationes & actiones ex cõtractu: SEXTA Obligationes & actiones ex delicto descẽdentes: SEPTIMA deniq; & ultima pars Exceptiones, capitis deminutiones, captiuitates, in integrum restitutiones, postliminiũ, & alias similes causas, quibus iura uel cõseruãtur, uel amittunẽ, uel recuperanẽ amissa, adiũctis dictis duob. titulis generalibus. Hæ partes singulæ rursus in certos libros, libri in titulos uel capita, capita in locos ac mẽbra subdiuidi possunt,

sunt, generibus iuris in suas species ac membra subdiuisis: singulisq; mẽbris sui loci ac leges, quibus ea descripta sunt, possunt subijci. Postremò in quali bet re, puta iudiciaria, ecclesiastica, militari, ciuitatẽ, &c. sunt personæ, res & actiones tanquã partes ipsius rei. Sic in iudicijs sunt personæ quidem, iudex assessor, postulãs aduocatus & procurator, actor & reus: res autem sunt, res litigiosæ & in iudicium deductę: actiones demum sunt, citatio, libelli editio, dilatio, satisdatio, &c. Sic in ciuitate sunt personæ quidem, magistratus & ciues: res autem, res ciuitatis publicæ, mobiles & immobiles: actiones deniq; munera & honores, &c. In huiusmodi igitur rerum descriptionibus notãdæ sunt descriptiones personarum, rerum et actionum tanquam partium. Nam hoc est quod Caius Iuriscõsultus dicit: Omne ius aut ad personas, aut ad res, aut ad actiones pertinere. Nec istud uerbum Actiones eo loci de ijs tantum actionibus, quibus id quod nobis debetur in iudicio persequimur, intelligendũ est: sed etiam de alio quolibet actu, cuius forma & modus à iure præscribitur. In personarũ autem descriptionib. potissimùm notanda est ordinatio personæ, puta magistratus, episcopi, procuratoris, &c. item officia & priuilegia eius, &c. In descriptionib. rerũ notandæ potissimùm sunt causæ, quibus eæ adquiruntur & amittuntur, &c. In actionum descriptione notandæ sunt circumstantiæ, puta persona, res, causa, locus, tempus, modus, antecedẽtia, adiuncta & consequentia. Iuxta hanc rationem & antea aliquot iuris locos, & nunc primam Iuris ciuilis partem digessi, reliquasq; in posterũ digerere decreui. Maximè autem mihi ad eam rem perficiendam opus est eo qui olim poetis cõtigit Mæcenate. Cum autem sciam te uirum ut literatissimum, ita amicissimum literatis, hæc in hanc primam Methodi meæ partem ad te uolui præfari. Vale.

DE LEGIBUS, MAGISTRATIBUS ET IUDICIIS PUBLICIS.

Liber primus.

DE IVRE ET LEGIBVS.

Inst.lib.1.tt.j.cum sequentib.ff.lib.j.tt.j.cum sequentib. C.lib.1.tt.14.cum sequentibus.

Cap. 1

¶ 1 *Nomen iuris unde descendat.*
ff.tt.j.l.j.in prin.

¶ 2 *Distinctio significatorum.*
ff.tt.j.l.11.l.12.lib.11 tt.j.l.4.§ fin.

¶ 3 *Definitio iuris & legis.*
ff.tt.j.l.j.§ j.tt.3.l j.l.2.

¶ 4 *Origo iuris, & causæ efficientes.*
ff.tt.2.l.2.in prin.usque ad § Post originem.tt.3.l.40.unde insuper ꝗ diuisiones iuris & legum.

¶ 5 *Finis & officium iuris ac legum.*
ff.tt.3.l.7.l.12.§ fin tt 5.l.2.
Iuris præcepta tria sunt.Inst.tt.j.§ iuris. ff. tt.j.l.10.

¶ 6 *De legislatione.*

Qui legem ferre possint, uide ꝗ diuisionem Iuris scripti,eiusq́ species.

De quibus rebus leges ferendæ. De iis quæ frequenter,non quæ raro accidunt. ff.tt.3.l.3.cum tribus ll.sequentib.lib.50.tt.17.l.64.

Modus ferendi leges, antecedentia item & consequentia. ff. tt.3.l.8.tt.4.l.j.§ 1.C.tt.14.l.2.l.3.l.8.l. 11. De insinuandis legibus latis. C.tt.15.l.j.tt.23.l.3.Nouell.c.1 4.§ Quia uero.c.152.

7 *De earum interpretatione & suppletione.*

Ratio & causa interpretandi & supplendi. ff.tt.3.l.10.cum trib.ll.sequentib.

Quibus competat iua interpretandi & supplendi.C.tt.14.l.1.l.9.§ fin. l. 10. l. 11. Nouell. c. 158. c. 143.in prin.

Modus interpretandi & supplendi quis sit, uide lib 2. cap. De causæ cognitione, membr. de rebus dubijs.

De trahendo leges priores ad posteriores, & contra.ff.tt.3.l.26.l.27.l.28. tt.4.l.4.

Cum lex in præteritum quid indulget, in futurum uetat.ff.tt.3.l.22.

¶ 8 *De ratione legis non inquirenda.*
ff.tt 3.l 20.l.21.lib.9.tt.2.l.51.§ multa.lib.40.tt.9.l.1.in prin. uers.quod quidem.lib.50. tt. 17.202. C. lib.9.tt.29.l.2.

¶ 9 *De legum mutatione.*
ff.tt.3.l.23.tt.4.l.2.lib. 4. tt. j. l. 7. lib. 50. tt. 17. l. 141.

¶ 10 *De iurisprudentia,scientia & ignorantia: item de iurisconsultis.*

Definitio iurisprudentiæ,Inst.tt.j.in prin. ff. tt.j. l.10.§ fin.

Scire leges quid sit.ff.tt.3.l.17.

Omnes tenentur leges scire.C.tt.14.l.9.

De ignorantia iuris quatenus excuset, uide ff. lib.22.tt.6.C.lib.j.tt.18.

De iurisconsultis. Inst. tt.2. § responsa.ff.tt. j.l.j. § j.tt. 2. l. 2. § iuris ciuilis scientiam.cum sequent.

¶ 11 *De iusticia, & iuris legumq́ obseruatione.*

1 *Iusticia quid sit.*Inst.tt. j. in prin. ff. tt. j. l. 10 in prin.

2 *Caussæ ex quibus leges obseruandæ uel non ?*

Si non rite latæ sint, nec ab eo qui ius ferendi leges habet, nec sint insinuatæ: uide paulo superius de legislatione.

Si contra iuris rationem receptum uel constitutum ius sit.ff.tt.3.l.14.l.15.l.16.l.39.

Si leges mutatæ sint, uel in desuetudinem abierint,uel aliud ius efficacius contrarium sit: uide ꝗ lib.2. cap. de causæ cognitione. membr. de rebus dubijs.

Si euidens poscit æquitas, ut à communi iure recedatur. ff. lib . 4. tt. j. l. 7. lib. 50. tt. 17. l. 141.

Si quis impetrauerit rescriptum, ut ei liceat leges transire.C tt.16.l.j.

Si personale rescriptum sit,uel in alia aliqua caussa quid sit iudicatum. C. tt.14.l.2.l.3.l.11.in prin. Vide insuper ꝗ de personalib.constitutionibus. item de Iudicato,cap sequenti.

3 *Quæ sint obseruandæ, si duæ diuersæ sint,* uide ꝗ lib.2.cap.de caussæ cognitione,membr.de rebus dubijs.

4 *A quibus sint obseruandæ.*

De imperatore & Augusta. ff.tt.3.l.31.lib.32.l.23. C.tt.14.l.4.

5 *In quibus causis sint obseruandæ : & à quo tempore.*

De causis præteritis & pendentib. C. tt.14.l.7. Nouell.c.66.c.75.c.115.in prin.c.152.

6 *Modi quibus non obseruantur leges.*

Non obseruantur leges dupliciter: Si quid contra leges fiat, & si in fraudem legis quid factũ sit,cuius utriusq́ definitionem ac differentiam uide ff.tt.3.l.29.l.30.lib.49.tt.14.l.3.in prin. usq; ad § tacita.C.tt.14.l.5.

Si quis non tota lege perspecta, una aliqua particula eius proposita iudicet uel respondeat. ff.tt.3.l.24.

Si iudex contra constitutiones pronunciauerit, uide ꝗ lib.2.cap.2.membr.3.

DE IVRIS SPECIEBVS.

Cap. 2.

¶ 1 *Diuiditur ius in publicum & priuatum.*

Inst.tt.j.§.huius.ff.tt.j.l.j.§. huius. Item in naturale gentium,& ciuile,Inst.tt.j. §.huius. ff. tt.j. l.j.§.priuatum, l. 9. Item in ius personarum, re-

fum & actionum.Inst.tt.2.§.fin.ff.tt.5.l.j.

1 *De iure publico.* Inst.tt.j.§.Huius.ff.tt.j.l.j.§ Huius.

2 *De iure priuato.* Inst.tt.j.§.Huius.ff.tt.j.l.j.§. Huius.

3 *De iure naturali.* Inst.tt.2.in prin ff.tt.j.l.j.§ ius naturale.ff.lib.50.tt.17.l.32.l.35.l.148.l.206.

4 *De iure gentium.*

Definitio.Inst.tt.2.§.Ius autem gentium.ff.tt.j.l.j.§.fin.l.9.§.fin.

Differentia à iure naturali.ff.tt.j.l.j.§ fin.

Differentiam à iure ciuili uide paulo inferius.

Species huius iuris.Inst.tt.2.§.Ius autem gẽtium.ff.tt.j.l.2 cum tribus ll.sequentibus.

5 *De iure ciuili.* Definitio.ff.tt.j.l.6.l.9.

Differentia à iure gẽtium & naturali. Inst.tt.2.§.ius autem.§.Sed naturalia.ff.tt.j.l.9.

Proprium.Ex unaquaq; ciuitate appellatur.Inst.tt.2.§ Sed ius quidem.

Diuisio in ius scriptum & non scriptum. Inst.tt.2.§.constat.ff.tt.j.l.6.§.fin.

6 *De iure non scripto, seu longa consuetudine.* Inst.tt.2.§.sine scripto.ff.tt.3.l.32 cum sequentib. usq; ad l.40. inclusiuè, lib.39.tt.3.l.j.§.denique ait de cond.l.2.in prin.lib.50.tt.17.l.34.C.lib.8.tt.53.toto.Feudor.lib.2.tt.j.§.legum autem.

7 *De iure scripto.*

Definitiones.ff.tt.3.l.j.l.2.

Diuisio in legem, senatusconsultum, plebiscitum, magistratuum edicta, principum placita, & responsa prudentum. Inst.tt.2.scriptum autem.ff.tt.j.l.7.tt.2.l.2.§.ita in ciuitate.

Reliqua de hoc iure uide sup.cap.j.

8 *De lege seu iure quod populus statuit.*

Inst.tt.2.§.lex est quod.

9 *De senatusconsulto.* Inst.tt.2.§.senatusconsultum.ff.tt.2.l.2.§.Deinde quia difficile.tt.3.l.9.C.tt.16.l.j.

10 *De plebiscito.* Inst.tt.2.§.Plebiscitum.ff.tt.2.l.2.§.Deinde cum esset.

11 *De iure prætorio seu honorario.* Inst.tt.2.§.Prætorium.ff.tt.j.l.7.l.8.l.11.§.Nec minus.tt.2.l.2.§.eodem tempore.

12 *De responsis prudentum.* Inst.tt.2.§.responsa.ff.tt.2.l.2.§.his legib. latis.§.& ut obiter sciamus.

13 *De principum placitis seu constitutionibus.*

Legis uim habent.Inst.tt.2.§.Sed & quod.ff.tt.4.l.j.tt.2.l.2.§.nouissimè.lib.47.tt.12.l.3.§.Diuus Adrianus.C.tt.14.l.8.l.11.§.fin.Nouell.c.152.

Diuisio in generales & personales.Inst.tt.2.§.Sed & quod.ff.tt.4.l.j.§.fin.

14 *De constitutionibus personalibus & priuilegijs.* Inst.tt.2.§.sed & quod.ff.tt.4.l.j.§.fin.lib.50.tt.17.l.68.l.156.C.tt.14.l.2.l.3.§.fin.l.6.uide insuper j.de rescriptis.

15 *De sacris regulis.* C.tt.2.l.6.l.12.§.j.Nouell.c.6.§.Sed enim sic eum.c.83.§.Si uerò Ecclesiasticum,c.131.in prin.

16 *De iudicato.* ff.tt.3.l.38.C.tt.14.l.2.l.3.l.11.in prin.lib.7.tt.45.l.13.Nouell.c.138.§.fin.

DE RESCRIPTIS PRINCIPUM, & supplicationibus.C.lib.j.tt.19.cum sequentib. Cap. 3.

¶ 1 *An rescriptum sit utile, nec ei obuiandum?*

tt.21.l.2.tt.23.l.5.distinguitur.

1 *Ex tempore & antecedentibus. De Supplicationibus.*

Si seruus supplicauit.tt.19.l.j.l.6.

Si lite pendente supplicatio facta sit, uel rescriptum emissum. tt.21.l.2.lib.7.tt.62.l.13.Nouell.c.82.§.omnis deniq;.c.113.

Si post sententiã prouocatione omissa supplicatum uel rescriptũ.sit.tt.21.l.j.l.3.lib.2.tt.9.l.3.lib.7.tt.43.l.fin.tt.50.l.3.Nouell.c.113.§.adhæc & illud. Distinguitur, si aduersus sententiam præfecti prætorio, à qua non licet appellare, supplicatum sit, de quo uide j.lib.2.cap. de appellationibus. Adfinia remedia.

Si is qui supplicat in precib.mentitus sit, uel quædam omiserit.tt.22.l.j.usque ad l.fin.tt.23.l.7.ff.lib.48.tt.10.l.29.

An exempla instrumentorũ precibus adiungenda, uel potius uis illorum in precibus exprimenda sit? tt.19.l.8.

2 *Ex qualitate rescripti, & re rescripto mandata.*

Si rescriptum contra ius sit, uel utilitatem publicam.tt.19.l.3.l.7.tt.22.l.fin.

Si damnosum fisco sit.tt.19.l.3.

Si præscriptio peremptoria rescripto sit data. tt.19.l.2.

Si præscriptio temporalis, & solutionis dilatio sit concessa.tt.19.l.2.l.5.

3 *Ex instrumento rescripti, & consequentibus.*

De instrumenti conceptione & formatione. tt.23.l.4.l.6.l.7.§.nec aliquem.Nouell.c.114.

De instrumenti insinuatione. tt.23.l.3.Nouell.c.124.§.quia uerò.

¶ 2 *Cui sit utile rescriptum?*

Si alter sociorum in communi causa supplicauit, an utriq; prosit rescriptum.tt.23.l.j.

¶ 3 *Quamdiu sit utile?*

An etiam ultra annum prosit? tt.23.l.2.

¶ 4 *Euentus.*

Supplicatione oblata, & rescripto impetrato, lis contestata est, actionesq; tam hæredi quàm in hæredem competunt.tt.20.l.j.Et actiones annales perpetuantur.tt.20.l.2.

Pœnam mendacis supplicationis uide paulo superius uers. Si is qui supplicat.

DE MAGISTRATIBUS ET IUdicibus.ff.lib.j.tt.9.cum sequẽtibus. C.lib.1.tt.26.cum sequentibus. Cap. 4.

Incipit secunda pars libri.

¶ 1 *De ordinandis seu creandis Magistratibus.*

1 *Qui & quales creandi.*

De uiris probatæ uitæ. C.lib.9.tt.27.l.6.in prin.Nouell.c.8.§.quapropter.

De famosis, & notatis, uitæq; improbatæ uiris. C.lib.12.tt.j.l.2.lib.10.tt.57.l.j.

De ignominiæ causa dimissis militib. C.lib.10.tt.54.l.j.

De ordine motis, & restitutis. C.lib.10.tt.59.ff.lib.50.tt.2.l.3.§.imperator.

De exule restituto.C.lib.10.tt.59.l.2.

De ijs quibus honoribus interdictum est. ff.lib.48.tt.22.l.7.§.fin.

De ijs qui flagellis cæduntur. ff. lib. 50. tt. 2. l. 12.

De reo publici criminis. ff. li. 50. tt. j. l. 17. § In quæstionibus. l. 21. §. Idem respondit. la 4. tt 4. l. 6. §. Si quis accusatorem. l. 7. in prin. C. lib. 10. tt. 58.

De eo cuius pater est in reatu. ff. lib. 50. tt. 2. l. 2. § Nullam. tt. 4. l. 3. §. Quod pater. la. 3.

De seruis. C. lib. 12. tt. 34. l. 7.

De colono originario Cæsaris. C. lib. 11. tt. 67. l. j.

De Iudæis. ff. lib. 50. tt. 2. l. 3. § fin.

De eo qui decurio non est. ff. lib. 50. tt. 2. l. 7. §. is qui.

De negociantibus artes uilissimas. C. lib. 12. tt. j. l. 6. tt. 58. l. 12. §. fin.

De filijs libertorum. C. lib. 12. tt. j. l. 9.

De pauperibus. ff. lib. 50. tt 4. l 6. in prin.

De prouinciali & ciue eius loci. C. tt. 41. l. 15. lib. 9. tt. 29. l. 3.

De debitoribus rerumpub. ff. lib. 50. tt. 4. l. 6. §. debitores, usque ad §. sciendum. C. lib. 11. tt. 32. l. j.

De eo qui cohortalib. obsequijs obligatus est, eiusque liberis. C. lib. j. tt. 41. l. 13. lib. 12. tt. 58. l. 12.

De eo qui munus sustinet: & ne idem duplici officio fungatur. ff. lib. 50. tt. 4. l. 16. C. lib. 12. tt. 19. l 10. §. fin.

De ordine seruando, eoque qui dudũ militauerit, & ordine proximior est, præponendo C. lib. 12. tt. 7. l. 2. § illud præcipuè tt. 19. l. 7. tt. 20. l. j. tt. 21. l. j. tt. 26. l. j. ff. lib. 50. tt. 2. l. 7. in prin. De eo qui inferiore ordine indignus est. ff. lib. j. tt. 9. l. 4.

De iuris imperito. Nouell. c. 82. in prin.

De minoribus annis & impuberibus. ff. lib. 50. tt. 4. l. 8. tt. 6. l. 2. § fin.

De reliquis. Nouell. c. 8 §. quapropter. c. 82. in prin. usque ad §. sedebunt. c. 161. §. Nos autem.

2 *A quibus & quorum authoritate creandi.*

C. tt. 41. l. 15. ff. lib. 48. tt. 14. l. j. in prin. Nouell. c. 82. §. Si quis.

3 *Antecedentia & adiuncta, & De causa creandi.*

Vt gratis ordinentur, & quid ab illis erogãdum. C. lib. 9. tt. 27. l. 6. lib. 12. tt. 19. l. 7. §. illud tamen. Nouell. c. 8. in prin. §. His omnib. §. Ad eũ itaque modum. §. Cæterùm si quis. §. Magno igitur. §. Feratur autem item in subiecto edicto. item c. 161 §. j. §. Sed & ut circa.

De ambitus crimine. ff. lib. 48. tt. 14. l. j.

De iureiurando à creandis præstando. C. lib. 9. tt. 27. l. 6. Nouell. c. 8. §. Ad eum itaque §. Iusiurandum. §. Scriptum huius, cum sequentibus. c. 9. Frider. const. §. statuimus. De codicillis suscipiendis. Nouell. c. 8. § qui uerò admi.

¶ II *Iura & priuilegia magistratuum.*

1 *De Annonis, capitu & sportulis iudicum, & ne quid amplius accipiãt.* C. lib. j. tt 27. tt. 41. l. 7. tt. 50. l. 1. lib. 7. tt. 51. l. 5, lib. 9. tt. 27. l. 6. lib. 12. tt. 17. l. 4. tt. 19. l. 11. tt. 20. l. 3. Nouell. c. 8. § illud sanè. § sed neque eos. § Ad eum itaque modũ. § Cæterùm si quis, cum sequent. item in Subiecto edicto. c. 17. §. Oportet igitur. §. tertio studio. §. deinde conueniens c. 82. §. Nemine. §. Porrò ne circa. usque ad §. ut autem omnimodo. c. 86. § Præterea si quis. c. 95. §. Atque ex eo. §. & mox ubi. §. Alioqui. c. 124. §. Sed & hoc iubemus. Vsque ad §. quia uerò. c. 134. §. sed & hoc ad nos. usque ad §. Appellationes. c. 161. §. præterea ut neque § quemadmodum.

De donis illis oblatis à subditis. ff. lib. j. tt. 16, l. 6. § non uerò. lib. 48. tt. 11. l. 8. C. lib. 12. tt. 49. l. j. tt. 64. l. 1. lib. j. tt. 51. l. j.

2 *De dignitate magistratus.* C. lib. 12. tt. j. *cum sequentib.*

Quæ dignitas cuique competat, & qui quibus præcedant dignitate?

tt. 3. l. j. tt. 4. l. j. l. 2. tt. 5. l. j. tt. 7. l. 2. § fin. tt. 8. l. 2. tt. 10. l. 3. tt. 11. l. j. tt. 12. l. j. l. 2. tt. 13. l. j. tt. 14. l. j. tt. 15. l. j. tt. 16. l. j. l. 5. § fin. tt. 17. l. 2. tt. 18. l. j. tt 19. l. j. l. 2. l. 3. l. 5. l. 13. § fin. tt. 22. l. 3. l. 4. § fin. l. 5. tt. 24. l. 13. l. 14. tt. 29. l. 4. tt. 30. l. 2. tt. 52. l. j. tt. 50. l. 3. tt. 55. l. 4. lib. j. tt. 28. l. 5. Nouell. c. 126. in prin.

Vsus cinguli quibus competat? tt. 5. l. 5. tt. 19. l. 8. tt. 22. l 6. tt. 50. l. 4.

De infulis quibus competant. tt. 7. l. 2. § fin.

De iure adorandi purpuram. tt. 53. l. j. tt. 54. l. j. lib. 11. tt 9. l. 2.

De iure salutandi ordinarios iudices. tt. 19. l. 2. tt. 22. l. 4. § sed insalutat.

De iure ingrediendi secretarium, & sedendi cum iudice. tt. 19. l. 2. l. 5. tt. 22. l. 4. § sed insalut. lib. j. tt. 43. l. j. tt. 46. l 3.

De iure osculandi præfectũ in salutando. tt. 17. l. j.

De patriciatus dignitate. tt. 3. l 3. in prin.

De perfectissimatus dignitate. tt. 33. l. j.

De ordine militari qui sint eius ordinis. tt. 55. l. 2.

Si quis indebitum sibi locũ usurpauerit. tt. 8. l. j.

Quibus competet dignitas?

De liberis magistratus. tt. j. l. j. tt. 16. l. 5. § fin. tt. 21. l. 2 § fin tt. 22. l. 7.

De uxoribus. tt. j. l. j. l. 13. tt. 21. l. 2. §. fin. lib. 10. tt. 39. l. 9. ff. lib. j. tt. 9. l. 8.

Causa amittendæ dignitatis.

Si se furtis & sceleribus maculauerit. tt. j. l. 12.

Si iusiurandum non seruauerit. tt. j. l. 17.

Si ultra tempus cõmeatus abfuerit. tt. 7. l. 2. § hoc autem. tt. 17. l. 3. tt. 43. l. 2. l. 3.

Si ad maiorem dignitatẽ peruenerit, an prioris dignitatis priuilegia amittat. tt. j. l. 5. tt. 7. l. j. tt. 16. l. 3. in prin. tt. 19. l. 4. § fin. l. 8. tt. 22. l. 6.

Si mulier maritum amiserit, uel mutauerit. tt. j. l. 13. lib. 10. tt. 39 l. 9. lib. 11. tt. 7. l. 4.

3 *Reliqua magistratus & dignitatum priuilegia.*

De reuerentia illis & obsequio præstando. C. lib. j. tt. 41. l. 5. tt. 46. l. 2. l 3. lib. 12. tt. 17. l. j. si non præstatur illis obsequium. C. lib. j. tt. 41. l. 2. l. 11. l. 12.

De ijs ab omni iniuria defendendis. C. lib. 12. tt. j. l. 5. l. 8.

De ijs acclamatione excipiendis. C. lib. 12. tt. 6. l. j.

De usu uehiculi. C. lib. 11. tt. 19. l. j.

De immunitatibus illorũ à muneribus, uide ĩ de muneribus.

De habitationibus & profectionibus illorũ, uide paulò inferius uers. de habitatione.

De illis non torquendis, uide ĩ de quæstionib. & tormentis.

In carcerem non detruduntur, & de illorum criminibus relatio fit ad principem. C. lib. 12. tt. j. l. 16.

Cõuenti satisdare nõ coguntur. C. lib. 12. tt. j. l. 17.

Sententia sine scriptis contra illos non ferenda. C. lib. 12. tt. j. l. 17. § fin. tt. 22. l. 8. § hoc etiam adijciendo.

De priuilegijs illorum circa expensas litium & sportulas. C. lib. 12. tt. 10. l. 2. tt. 19. l. 12. § modum insuper,

Insuper.usq; ad fin.legis. tt.21.l.2.tt.22.l.8.tt.26.l.4.§ j.tt.30.l.3.in prin.uers.ita ut executoribus, cum sequentibus.

¶ III *De imperio & iurisdictione magistratus.*

Imperij diuisio in merum & mixtum. itē definitio utriusq;.ff..ib 5.tt.j.l.3.

Qui & quæ causæ cuiusque iudicis iurisdictioni sint subiectæ. ff.lib.2.tt.j.l.j.cum trib. sequent. Nouell.c.8.§ illud sanè.uers.non tamē. usq; ad § sed neq; eos.

De mandanda iurisdictione, & iudice dando.

1 *Qui iudices dare, & iurisdictionem mandare possint?*

Iudicem dare possunt, quibus lege uel constitutione, uel senatusconsulto conceditur lege, sicut proconsul, &c.ff.lib.5.tt.j.l.12.§ iudicem.

De eo cui mādata est iurisdictio, & de iudice delegato. ff.lib.j.tt.21.l.5.in prin.lib.2.tt.j.l.5.l.6.in prin., li.5.tt.j.l.12.§ iudicē. C.lib.3.tt.3.l.3.tt.j.l.5.

De præside. C.lib.3.tt 3.l.2.l.5.

De prætore ff.lib.2.tt.j.l.16.

De procuratore Cæsaris.ff.lib.49.tt.j.l.23.§ cum procurator.C.lib.3.tt.3.l.j.

De eo qui non est magistratus.ff.lib.2.tt.j.l.13.

2 *Quos dare iudices possint, & quibus mandare.*

uide j lib.2.cap.2.in prin.

Si causa ad principem sit deuoluta, quibus ab eo mandari possit? ff.lib.49.tt.j.l.26.C.lib.7.tt.62.l.26.l.32.§ huic saluber.l.34.l.35.

3 *Quæ mandari possint?*

Aut omnem iurisdictionem mādare potest, aut unam speciem.ff.lib.2.tt.j.l.16.l.17.

De causis quæ nō est iurisdictionis eius qui eam delegat.C.lib.3.tt.4.

De reliquis.ff.lib.j.tt.21.l.j.in prin usque ad § qui mandatum. l.4.in prin.§ fin. C.lib 3.tt.3.l.2.l 5.

4 *Causæ ex quibus mandanda iurisdictio & causa delegenda est.*

C.lib.3.tt.3.l.2.l.4.l.5.ff.lib.5.tt.j.l.47.

5 *Quando iudex dari possit.*

Si eo die quo quis priuatus futurus est, iubeat iudicare.ff.lib.2.tt.j.l.13.

6 *Modus quo datur iudex.*

Si prætor unum ex plurib.iudicare uetat, cæteris id committere uidetur. ff.lib.5.tt.j.l.12. in prin.

7 *Causæ quibus data iurisdictio amittitur & euanescit.*

Si is qui iurisdictionem mandauit, re integra decesserit.ff.lib.2.tt.j.l.6.

Si tempus ad quod iudex datus est effluxit. ff.li.5.tt.j.l.2.§ si & iudex.l.32.l.49.§ fin.

Si mutatus sit iudex: & de iudice mutādo, alioq; subrogando. ff.lib. 5.tt.j.l.2. § si & iudex. l.17.l.18.in prin.l.30.l.46.l.49.in prin.l.76. C.lib.3.tt.3.l.4.

8 *Euentus & iura eius cui mandata est iurisdictio.*

Is cui mādata est iurisdictio, proprium nihil habet: sed eius qui mādauit, iurisdictione utitur. ff.lib.j.tt.21.l.j. § qui mandatam. l.3. lib. 2.tt.j.l.16.C.lib.j.tt.48.l.12.

Cui iurisdictio mandata est, ei ea quoq; concessa esse uidentur, sine quibus iurisdictio explicari non potest.ff.lib.2.tt.j.l.2.

Iurisdictio sine modica coercitione nulla est. ff.lib.j.tt.16.l.5.§ fin.

An imperium etiā uel animaduersio illi competat? ff.li.j.tt.21.l.j.§ qui mandatā. § fin.l.5.§ fin.

Reliqua iura eius cui mandata est iurisdictio. ff.lib.j.tt.21.l.j.in prin.l.2.l.4. in prin lib. 2.tt.j.l.2. C.lib.j.tt.46.l.j.l.2.

¶ IIII. *Officia magistratus.*

De causis cognoscendis, & dirimendis litibus. Nouell.c 17.§ tertio.c.86.in prin. usq; ad § porrò si contingat. § obtemperantem.

De pace curādis. Nouell.c.17.§ deinde cōueniēs.

De mandatis principis insinuandis & exequendis.Nouell.c.134 § præterea hoc quoq;.

De non lædendis subditis. Nouell. c.86.§ Porrò si contingat § certè si quem.

De nihil accipiendo à subditis, uide paulo superius uers.de annonis, capitu, &c.item paulo inferius de lege Iulia repetundarum.

De tributis exigendis & suscipendis, uide j de iure fisci.

Ne quid in prouincia, quā administrant, emant, nec donationes accipiant, neque ædificent. ff.lib.48.tt.11.l.8. C.lib.j.tt.51.l j.

De habitatione magistratus. C.lib.j.tt.41. l. 6. l.14.lib.12.tt.j.l.15,l.18.

De profectionibus. C.lib.12.tt.j.l.15.l.18. Nouell.c.128 § ultra hæc.c 134.§ porrò nulli.

Ne urbem sine iussu principis adeant. C. lib.j.tt.41.l.9.lib.12. tt.j.l.18.

De reliquis officijs.Nouell.c.8.§ proinde cū ita. usq; ad § Cæterùm si quis.

Officia magistratus officio finito.

Ne ante successoris sui aduētum, administrationem deponant. ff.lib.j.tt.16.l.10.tt.17.l j. C. lib. j.tt.47.l.j.§ administrationem. Nouell. c. 95. § deponet autem eam.

Vt exercitum successori tradat. ff. lib.48.tt.4. l. 3 § qui'ue cum.

Vt de prouincia, postquam ei successum est, decedat.ff.lib.48.tt.4.l.2.in prin.

¶ V *Euentus administrationis.*

1 *Vt post depositam* administrationem quinquaginta dies in ciuitatibus celebrioribus commoretur; Et de actionibus subditorum excipiendis. C.lib.j.tt.47.lib 9. tt.27.l.4. Nouell.c.8.§ secundum ueteres. usq; ad § illo scilicet obseruan. § denegamus enim illis. c. 95. in prin. usq; ad § illud omnibus. c.128.§ præterea, usq; ad finem .c.161.§ simulatq;.

2 *De collaudādis bonis*, & accusandis malis iudicibus à prouincialibus publica acclamatione.C.lib j.tt.41.l.3. Nouell.c.8.§ damus autem. Vsq; ad § enimuerò ut & nos.

3 *De actione* quę datur ex administratione magistratus, uide j de muneribus, lib.3.cap.24.

4 *De lege Iulia repetundarum.*

ff.lib.48.tt.11.C.lib.9.tt.27.

1 *Causa ex qua datur hoc iudicium.*

Si is qui in magistratu, uel quo alio officio uel munere ministerio'ue publico est, pecuniam à subditis ob iudicandū uel non iudicādum, uel ob aliam similem causam accepit. ff.l.j.l 3.l.4.l.6.l.7.in prin.usq; ad § hodie.l.9 .C.l.3.l.4.l.6.

Distinguitur.

Si ab exceptis amicis accepit : ut à sobrinis, cognatis & uxore.ff.l.j § fin.l.7.§ apparet.

Si is qui est ex cohorte magistratus accepit, item comes domestic9, & ministri eius, ff.l.j.l.5.C.l.j.

2 *Aduersus quos competat?*

De hæredibus.ff.l.2.tt.13.l.14.C.l.2.
De comitibus iudicum.ff.l.5.
De eo qui dedit.C.l.6.§ fin.

3 *Quando & quamdiu competat?*

Tam in administratione, quàm post depositam administrationem.ff.l.4.§ fin.
Intra anni spacium post depositam administrationem.C.l.5.
In hæredes intra annum datur.ff.l.2.

4 *Pœna.*

Extraordinaria est.ff.l.7.§ fin.
In quadruplum competit.C.l.j.l.6.§ fin.

5 *Euentus.*

Hac lege damnatus testimonium dicere, aut iudex esse, postulare'ue prohibetur. ff.l.6.§ Hac lege.
Donatio,uenditio & locatio contra hanc legem facta,irrita est,nec res potest usucapi.ff.l.8.

DE IMPERATORE ET Augusta. Cap. 5.

¶ Hactenus de magistratu in genere, nunc in specie.& primùm de Imperatore.
Priuilegia fisci Imperatori & Augustæ cõpetunt. ff.lib.49.tt.14.l.6.§ fin. C.lib.7.tt.37.l.3. De hisce priuilegijs uide ĩ lib.3.cap.De iure Imperatoris & fisci.
Imperator & Augusta legibus sunt soluti.uide s̃ cap.j.uers.de Imperatore & Augusta.
De eo qui ab Imperatore uel Augusta quid cõparauit,ne eo nomine conueniatur.C.lib.7.tt.37.l.3.
De precibus Imperatori offerendis,& rescriptis principis,uide s̃.cap.3.
De decretis & statutis Principis nõ disputandis. C.lib.9.tt.29.l.2.
De crimine aduersus Imperatorem admisso, uide ĩ.de lege Iulia maiestatis.
De statua & imagine Imperatoris.
De his qui ad statuam Imperatoris confugiunt. C.lib.j.tt.24.l.2 ff.lib.48.tt.19.l.28.§ ad statuas.
De statua Imperatoris non adoranda. C.lib.j.tt.24.l.2.
De eo si quid aduersus statuas uel imagines Cęsaris sit commissum. ff.lib.48.tt.4.l.4.§ fin. l.5.l.6.l.7.§ fin.
Si ad statuas & imagines Principis ad iniuriam alterius quis confugit. ff.tt.19.l.28.§ ad statuas. lib.47.tt.11.l.5.
De familia & rebus Imperatoris uide ĩ.lib.3.

DE MAGISTRATIBVS VRBIS Romæ. Cap. 6.

¶ I. *De senatoribus & consularibus.*

ff.lib.j.tt.9.
Definitio senatorum.l.12.§ fin.
Domicilium.l.11.
De senatu motis.l.2.l.3.l.7.§ j.
De liberis,filijs & filiabus senatorũ.l.5.cum quinque ll.sequentib.
De fœminis consularibus.l.j.l.8.l.12.in prin.
De cõsularibus postea rursus consulibus factis. C.lib.12.tt.3.4.

2. II. *De consulibus.*

ff.lib.j.tt.10.C.lib.12.tt.3.Nouell.c.105.
De non spargendis ab ijs pecunijs, & quid pro consulatu expendi debeat: deįq processu consulum in publicum. C.l.2.l.3. § quoniam uerò. l.4.§ fin.Nouell.c.105.
De dignitate illorum:uter utrum dignitate prę cedat.C.l.j.
Officium consulis circa manumissiones. ff.l.j.

¶ III. *De præfectis pretorio.*

ff.lib.j.tt.11.C.lib.j.tt.26.
Origo huius magistratus.ff.l.j.in prin.
De creãdis ijs.Qui creandi.De clarissimis & spectabilibus, qui in prouincijs degunt. C.lib.12.tt.2.l.j.
Qui subiecti sint illorum iurisdictioni. C.l.4. tt.29.l.j.
Quæ causæ illis sint subiectæ. C. l.3.l.5.s̃ tt.19. l.j.
Data est illis plenior licentia ad disciplinæ publicæ emendationem.ff l.j.in prin.
Non potest ab eis appellari.ff.l.j.§ j.uide ĩ.de appellat.
Minores ab horũ sententijs non nisi ab ipsis restitui possunt ff.l.j.§ fin.
Libellus præfecto datus non facit litis contestationem.C.l.j.
Ferre leges potest.C.l.2.
Iudices remouere, & alios subrogare potest. C. l.3.
De rescriptis ad illum faciendis.C.l.5.
De apparitoribus horum.C.lib.12.tt.53.

¶ IIII. *De præfecto urbi.*

ff lib.j.tt.12.C.lib.j.tt.28.
Qui & quę causæ ad huius iurisdictionẽ & officium pertineãt.ff.l.j.in prin.usq; ad § cura carnis.§ fin.l.2 l.3.C.l.2.l.4.
Cura carnis,ut iusto precio prębeatur:item forũ suarium & aliorum pecorum ad hũc pertinet. ff.l.j.§ cura carnis.
Cura item annonæ.C.l.j.
Quies item popularium.ff.l.j.§ quies quoq;.
Quanta pœna coercere possit. ff.l.j.§ cum patronus.§ fin.
De dignitate eius, quanta sit.C.l.3.
De apparitoribus præfecti urbi. C.lib.12.tt.54.
De primicerio, hoc est, primo notario præfecti urbi.C.l.5.

¶ V. *De questore.*

ff.lib.j.tt.13.C.lib.j.tt.30.Nouell.c.80.
Origo eius.ff.l.j.in prin.
Nomen,& nominis ratio.ff.l.j.§ j.uers.ut à genere.Nouell.c.80.§ magistratui.
De creãdis ijs qui creandi,tam patricij quàm plebeij ff.l.j.§ fin.
Ne quid pro officio pręstent.Nouell c.80.§ quẽadmodum.
De annona eius,& apparitorum.Nouell. c.80.§ enimuerò perpetuo.
De adiutoribus quæstoris,& apparitorib.C.lib.12.tt.19.l.13. cum duab ll.sequentibus.Nouell.c.35.c.80.§ enimuero.
Species.Candidatus principis.ff.l.j.§ fin.
Officia eius.ff.l.j § ex quęstorib.C.l.j.cum duab. ll.sequentib.Nouell.c.80.§ uolumus.usq; ad,§ Quemadmodum uerò.

¶ VI. *De pretoribus.*

ff.lib.j.tt.14.C.lib.j.tt.40.

Etymo-

Etymologia seu ratio nominis. Nouell. c. 24. in prin.

De creandis prætorib. C.l.2.&.tt.4.l.4. Si seruus per ignorãtiam prætor creatus sit, an gesta per eum rata sint.ff.l.3.

De iurisdictione eius, & officijs circa manumissiones, emancipationes & adoptiones.ff.l.j.l.2. C.l.j.

Circa tutorem, curatorem & iudicem dandum. ff.l.4.C.l.j.

Circa causas liberales.C.l.j.

Circa in integrum restitutiones.C.l.j.

Circa reliqua, & de reliquis eius officijs. Nouell. c.24.§ hæc nos in animo.

De plebeijs Prætoribus.Nouell.c.13.

De prouincialibus prætoribus, uide j cap. prox. membr.fin.

¶ VII. *De Præfecto uigilum.*

ff.lib.j.tt.15.C.lib.j.tt.42.

Origo eius.ff.l.j.l.2.l.3.in prin.

Nomen.Nouell.c.13. in prin. usq; ad § quoniam uerò.

Quę causæ ad eius iurisdictionem pertineant.ff. l.3.§ Cognoscit.§ fin.C l.j.

Qua pœna puniet incendia. ff. l.3. §. & quia plerunq;.l.4. item effracturam. ff.l.3.§ effracturæ.

Per totam noctem uigilare debet, circumire calceatus, &c.ff.l.3.§ sciendum.

DE MAGISTRATIBVS PROuinciarum. Cap. 7.

De primo aduentu huius magistratus in prouinciam, Nouell.c.95.§ illud omnibus.

Reliqua huius magistrat⁹ generalia uide ã ca. 4.

¶ I *De Proconsule & legato.*

ff.lib j.tt.16 C.lib.j.tt.35.

1 *De ingressu seu primo aduẽtu Proconsulis in prouinciã.*

Antecedentia. De edicto Prouinciæ mittendo.ff. l.4.§ antequàm. Nouell. c. 95. § illud omnibus.

Vt ingressum maturet. Nouell. c.95.§ illud omnibus.

Per quem locum ingredietur.ff.l.4 §.ingressum.

Consequentia ingressus patietur sibi cõmendari ciuitatem, ædes sacras & opera publica circumibit, &c. ff.l.7.

2 *De iurisdictione eius*, plenissimam habet iurisdictionem.ff.l.7.§ fin.l.8.l.9.in prin.

Causæ quæ pertinent ad eius iurisdictionem. ff. l.j.cum duab.ll.sequentib.l.7.§ fin.

De iurisdictione legato mandanda. ff.l.4.§ fin.l. 5.l.6.in prin.§ j.

De iurisdictione mandata rursus adimenda. ff.l. 6.§ j.

Quando ei competat iurisdictio? an antequam prouinciam sit ingressus.ff.l.j.l.2.l.4. § fin.

3 *Officia eius*. Ne in hospitijs præbendis oneret prouinciam.ff.l.4.in prin.

Ne statores habeat.ff.l.4.§.j.

Ne uxorem secum ducat: aut si duxerit, ut delicta eius præstet.ff.l.4.§ proficisci.

De xenijs sibi oblatis accipiendis. ff. l. 6. § non uerò.

Ne nisi sex fascibus utatur.ff.l.14.

Vt consulatur à legatis.ff.l.6.§ legatos.

De decretis interponendis.ff.l.9.§ j.

Curabit ut sit ordo aliquis postulantium, & ne negligantur imbecilles.ff.l 9.§ obseruare.

Circa aduocatos partium. ff.l. 9. § circa aduocatos.§ obseruare.usq; ad § fin.

De cognitione de plano.ff.l.9.§ de plano.

Omnium qui Romæ ius dicũt, & præsidum prouinciarum partes ad eum pertinẽt. ff. l.7.§ fin. l.9.§ fin.

Reliqua officia.ff.l.7.l.9.§ de plano.

Officia eius pro consulatu finito.

Vsq; in aduentum successoris omnia aget. ff.l.10. tt.17 l.j.

Ne legatum ante se dimittat.ff.l.10.§ fin.

Portam Romę ingressus deponit imperiũ.ff l.16.

4 *Iura & officia legati.* ff.l.2.§ fin.l 11.l.12.l.13. l. 15. C.l.j.uide insuper paulò superius, uers. de iurisdictione legato mand.

5 *De apparitoribus proconsulis & legati.* C.lib.12.tt.56.

¶ II. *De præside prouinciæ.*

ff.lib.j.tt.18.C.lib.j.tt.41.

1 *Definitio.*ff.l.j.

2 *De habitatione illius.* C.l.14.

3 *De gestis ab eo post aduentum successoris.* ff.l.17.

4 *De actionib. aduersus præsidẽ competẽtibus.* ff.l.16.

5 *De iurisdictione eius, & imperio.*

Quæ causæ ad iurisdictionem eius pertineant, &c. omnes causæ de quibus Romæ magistratus cognoscit.ff.l.10. cum duab.ll.sequentibus. uide insuper j officia eius.

Qui subiecti sint illius iurisdictioni?

De extraneis.ff.l.3.

De officialibus præfectorum.C.l.4.

De militibus & alijs. Nouell. c.8.§ Porrò uolumus.§ quod uerò à nobis.

Quantum sit illius imperium. Maius post principem imperium habet.ff.tt.4.

Qua pœna punire possit. Ius gladij habet, & in metallum dãdi potestatem. ff.l.6.§ penult.l.21.

Causæ amittendæ iurisdictionis.

Si prouincia excesserit.ff.l.2.in prin.

Si se abdicauerit.ff.l.20.

6 *Officia eius*. De muneribus & donis non capiendis.ff.l.18.

Ne quid iniustè à subditis accipiat.Nouell.c.17.§ oportet igitur.

De prouincialium uocibus ad principem referendis.C.l.3.

De resistẽdo potentiorib.& insolentiorib. C.l.2.

De mulcta indicenda & indicta.ff.l.6.§ fin.

Vtrum necessitas cognoscendi illi imposita sit, &c.ff.l.8.l.9.

De adoptando, emancipando & manumittendo.ff.l.2.

Officiũ eius circa furiosos.ff.l.13.§ furiosis.l.14.

De tutore & iudice dando.ff.l.5.

De curando ut fines publici à priuatis separentur.ff.lib 50.tt.10.l.5.§ fin.

Cuius sumptibus proficiscendum illi sit.Nouell. c.128.§ ultra hæc.

Ne prouinciam egrediatur.ff.l.15.

De non adeunda urbe sine iussu principis.C.l.9.

Reliqua eius officia. ff.l.3.§ fin l.6.l.7.l.12. l. 13. in prin.l.19 l.21. Nouell.c.8.§ Sed neq; eos. § Præterea.§ Oportet igitur.c.17.tota.c.134.§ quemadmodum

admodum

admodum autem. usq; ad § sed & hoc. § cum uerò contigerit. usq; ad § præterea. c. 161.

¶ III. *De magistratibus certarum prouinciarum.*

De præfecto Aegypti seu Augustali. ff. lib. j. tt. 17. C. lib. j. tt. 38.
De proconsule Cappadociæ. Nouell. c. 30.
De proconsule Palęstinæ. Nouell. c. 103.
De proconsule Asiæ. C. lib. j. tt. 35. l. 2.
De moderatore Arabiæ. Nouell. 102.
De quatuor præsidibus Armeniæ. Nouell. c. 31.
De præside Hellenoponti. Nouel. c. 28.
De præfecto prætoriorum Africæ. C. lib. j. tt. 27.
De prætore Pisidiæ. Nouell. c. 24. c. 145.
De prætore Lycaoniæ. Nouell. c. 25. c. 145.
De prætore Thraciæ Nouell. c. 26.
De prætore Paphlagoniæ. Nouell. c. 29.
De prætore Siciliæ. Nouell. c. 104.
De iuridico Alexandrinæ. ff. lib. j. tt. 20. C. lib. j. tt. 55.
De comite Isauriæ Nouell. c. 27.
De comite Orientis. C. lib. j. tt. 35.
De apparitoribus comitis Orientis. C. lib. 12. tt. 57. l. j.

DE VICARIIS, APPARITORIBUS & ministris iudicum. Cap. 8.

Præter iam enumeratos magistratus sunt & alij, puta Ecclesiastici, militares, ciuitatum, de quibus ĩ suis locis lib. 3. nunc de uicarijs, adiutoribus, apparitoribus & ministris magistratus & iudicum, primò in genere, deinde in specie.

¶ I. *De uicarijs, & apparitoribus in genere.*

1 *Ne iudices uicarios habeant.* C. lib. j. tt. 41. l. 10. Nouell. c. 8 § nulli quoque. § interdicimus. c. 128. § Adhæc sancimus. usq; ad § ultra hæc. c. 134. in prin. usq; ab. § item si in prouincijs.
2 *De mandanda iurisdictione.* Vide 3. cap. 4.
3 *De dignitate uicariorum quos præcedant.* C. lib. j. tt. 37. l. j.
4 *De relationibus uicariorum ad principem faciendis.* C. lib. j tt. 37. l. 2.
5 *De creãdis seu cõstituẽdis apparitorib. et officialibus.* *Qui non constituendi.* C. lib. 12 tt. 58. l. 9. Nouell. c. 82. § his qui lites.

Qui & quales constituendi.

De eo qui antea idem officium gessit. C. lib. 9. tt. 26. l. j. lib. 12. tt. 26. l. j. tt. 60. l. 2. l. 3.
De eo qui antea malè officium gessit, nec rationem reddidit. C. lib. 10. tt. 70. l. 12. lib. 12. tt. 24. l. 2. tt. 58 l. 7. tt. 60. l. j. l. 5.
De iniquis & lucri cupidis. C. lib. 12. tt. 58. l. 9. tt. 68. l. 7 Nouell. c. 82. § his qui lites.
De pauperibus. C. lib. 12. tt. 60. l. 4.
De eo qui non est catholicæ fidei. C. lib. 12. tt. 60. l. 9. § de his etiam.
De eo qui ex ea prouincia oriundus est, in qua officium est administrandum, uel in ea domicilium habet C. lib. j tt. 41. l. 15. lib 12. tt. 60. l. 3.
De tabularijs scribis, & logographis, horumq; filijs. C lib. 10. tt. 69. l. j.

A quibus & quorum authoritate constituendi.

De authoritate & probatoria principis. C. lib. 12. tt. 58. l. 2. tt. 60. l. 2. l. 6. l. 9. l. 10.

6 *Officia apparitorum & officialium.*

Ne alter alterius officio se immisceat. C. lib. 12. tt. 50. l. 4. tt. 61. l. 2.
Ne subditos lædant, uel quid iniustè ab eis exigant. C. lib. 12. tt. 61. l. 5. tt. 62. toto.
De reddenda ratione, uide paulò superius uers. de eo qui antea malè officium, &c.

¶ II. *De uicarijs & apparitoribus in specie.*

De uicario Asianæ. Nouell. c. 8. § illud sanè.
De apparitore præfecti annonæ. C. lib. 12. tt 59.
De primipilaribus. C. lib. 12. tt. 58. l. 7. l. 13. tt. 63. l. j.
De cohortalibus. C. lib. 12. tt. 58. l. 3. cum duab. ll. sequentib. l. 10. cum quatuor ll. sequentib.
De primicerijs. C. lib. 12. tt. 7. l. 2.
De irenarchis & stationarijs. C. lib. 10. tt. 75. l. 1. lib. 12. tt. 23. l. j. tt. 58. l. j. ff. lib. 48. tt. 3. l. 6. lib. 50. tt. 4. l. 18. § irenarchæ.
De agentibus in reb. C. lib. 1. tt. 31. l. 2. lib. 12. tt. 20. l. 2. l. 3. tt. 21. l. j. l. 2. tt. 23. toto tt. 28. l. j.
De principe agentium in rebus. C. lib. 12. tt. 22.
De stratoribus. C. lib. 12. tt. 25. l. j.
De castrensiarijs & ministerianis. C. lib. 12. tt. 26.
De decanis. C. lib. 12. tt. 27.
De referendarijs sacri palatij. Nouell. c. 11.
De numerarijs. C. lib. 12. tt. 50. l. j. cum trib. ll. sequentibus. l. 8. l. 10. l. 11.
De exceptoribus. C. lib. 12. tt. 50. l. 5. tt. 53. l. 3. § fin.
De actuarijs. C. lib. 12. tt. 50. l. 7. l. 9.
De chartularijs. C. lib. 12. tt. 50. l. 10. l. 12.
De tractatorijs & staniuis. C. lib. 12. tt. 52. l. j.
De scriniarijs. C. lib. 12. tt. 19. l. 6. l. 10. tt. 50. l. 8. l. 10. l. 12. tt. 53 l. 3 § fin.
De tabularijs. C. lib. 10. tt. 59. l. 3. tt. 69. l. j. tt. 70. l. 13.
Reliqua huius generis suis subiecta sunt locis.

DE PVBLICIS IVDICIIS. Inst. lib. 4. tt. fin. ff lib. 48. tt. j. cum sequentib. C. lib. 9. tt. j. cum sequentib. Cap. 9.

Incipit tertia pars libri.

¶ 1 *Etymologia seu ratio nominis.* Inst. in prin.
2 *Diuisio.*
In capitalia & non capitalia. Inst. § publicorum. ff. tt. j. l. 2.
3 *Species.* Inst. § publica aũt, cũ sequent. ff. tt. j. l. j.
4 *Proprium.*
Neque per actiones ordinantur, neque omnino quidquam simile habẽt cum priuatis iudicijs, magnaq; diuersitas est eorum in instituẽdo & exercendo. Inst. in prin. ff. tt. j. l. 8.
5 *Quibus competat accusatio publica.*
De mulieribus. ff. tt. 2. l. j. l. 2. l. 5. § fin. l. 8. in prin. l. 13. C. tt. j. l. 4. l. 5. l. 9. l. 12. ff. lib. 43. tt. 28. l. 3. § sed etsi mulier. ibi, Nam etsi publico.
De pupillis. ff. tt. 2. l. 2. § fin. l. 8. in prin. ff. lib. 43. tt. 28. l. 3. § sed etsi mulier. ibi, Nam etsi publico.
De seruis. ff. tt. 2. l. 13. § fin.
De pauperibus. ff. tt. 2. l. 10.
De militibus, & ijs qui stipendia merentur. ff. tt. 2. l. 8. l. 13. C. tt. j. l. 8.
De magistratu & ijs qui propter potestatem in ius euocari non possunt. ff. tt. 2. l. 8.
De infamibus, calumnia notatis, damnatisq; iudicio publico. ff. tt. 2. l. 4. l. 8. l 13. C. tt. j. l. 15.
De ijs qui suspicione calumniæ tenentur, ut qui falsum

falsum testimonium subornati dixerunt. ff. tt. 2.l.59.

De eo qui antea præuaricatus uel calumniatus est.ff.tt.2.l.4.lib.47.tt.15.l.5.

De eo qui ob accusandum uel nõ accusandũ pecuniam accepit.ff.tt.2.l. 8.§ alıj,ppter turpem.

De eo qui plures reos habet.ff.tt.2.l.12.§ lege Iulia.l.8.l.19.C.tt.j.l.16.

De eo qui cum bestijs depugnandi gratia in arenam missus est, qui'ue rem ludicram siue lenocinium fecerit.ff.tt.2.l.4.

De familiaribus accusan.C.tt j.l.20.

De seruo dominum accusante. ff lib.j. tt. 12. l. j.§ quod autem dictum.C.tt.j.l.20.

De domino seruum accusante.ff tt.2.l.5.

De liberis accusandi ff.tt.2.l.8.§ fin.l.11.§ liberi.

De patre accusandi.C.tt.j.l.14.

De fratre.C.tt.j.l.13.l.18.

De libertis.ff.tt.2.l.8 § fin l.11.§ liberi.C.tt.j.l.21.

De eo qui in domo accusandi à prima ætate fuit. C.tt.j l.17.

De procuratore accusandi.ff.li.49.tt.14.l.18.§ Itẽ decreuerant.

De accusato, an accusatorem accusare possit. ff. tt.j.l.5.tt.2.l.21.C.tt.j.l.j.l.19.

De eo qui eundem antea in alio crimine est calumniatus, eiusq; filio.ff.tt.2.l.7.§ si tamẽ alio.

De eo qui semel destitit,uide ĩ cap.prox. ex consequent.

Ab alio delatum alius deferre non potest. ff.tt.2. l.11.§ fin.C.tt.2.l.9.

De accusatore ex pluribus eligendo.ff.tt.2.l.16.

DISTINCTIO GENERALIS.

Si accusare prohibitus, suam suorumq; iniuriam prosequatur.ff.tt.2.l.11.in prin.

6 *Aduersus quos competat?*

Ne alij pro alijs plectantur.Nouell.c.134.§ Cum uerò contigerit.

De hæredibus.ff.tt.2.l.20.tt.19.l.20.

De mandatore.C.tt.2.l.5.

De seruis. ff.tt.2.l.5.l.12. § si seruus. usque ad fin. legis.

De reliquis uide ĩ cap . prox. memb . ex persona facti.

7 *Per quos competat?*

De non accusando per procuratorem. ff.tt.j.l.13. C.tt.2. l.15. nec per tutorem uel curatorem. C. tt.j.l.2.l.5.

De non defendendo per procuratorem. ff.tt.j.l. 13.C.tt.2.l.3.

Seruus per dominum defendi potest. ff. tt. j. l.11. C.tt.2.l.2.item per alios.ff.tt.19.l.19.

Si serui per dominos nõ defendantur. ff. tt.j.l.9. tt.19.l.19.

8 *Vbi & apud quos competat?*

Ibi competit iudicium publicum , puniendusq; est reus, ubi deliquit. ff.tt.2.l. 7.§ idem Imperator.usque ad fin.legis. l.22.tt.3.l.7.l.11. lib.49.tt. 16.l.3.in prin l.4.§ reus.C lib.3.tt.15.l.j.

Item ubi inuenitur reus.C.lib.3.tt.15.l.j.

Item ubi domicilium habet. C. lib. 3. tt. 13. l.5. tt. 15.l.2.

De stationarijs & præside.C.tt.2.l 8.

De eo cuius ea de re pecuniaria cognitio est. ff. tt.j l.6.§ fin.

Milites ad eum sub quo militant, hi remittuntur: is autẽ qui exercitum accepit , ius animaduertendi in milites caligatos habet. ff. tt. 3.l. 8. C. tt.3.l j.

De reliquis uide ĩ cap.15.membr.ex persona damnantis.

De cognitione pro tribunali, & de plano.ff.tt.2.l. 6.tt.18.l.18.§ fin.

9 *Quando & quamdiu competant publica iudicia.*

Criminales causæ intra duos annos finiri debẽt. C.tt.44.l.3.lib.3.tt.j.l. 11. in prin. Nouell. c. 83.§ Si tamen.

Pœna & euentus si non intra statutum tempus finiantur.C tt.44.l j.l.2.l.3.tt j.l.7.ff.tt.2.l.18.

De dilationibus dandis.C.tt.44.l.2.§ fin.

De diebus ferijs.ff.tt.j.l.12.

10 *Adfinia remedia.*

De ciuilibus actionibus.C.tt.31.ff.tt.2.l.15.lib.47. tt.10.l.7.§ Atquin solemus.

Eà quæ per officium præsidibus denunciantur, & citra solennia accusationũ possunt perpendi.C.tt.2 l.7.

De cognitione de plano,uide paulo superius.

CAVSAE EX QVIBVS COMPETUNT uel non competunt publica iudicia,& de Abolitionibus.

Cap. 10.

Aut facta puniuntur,ut furta,cædesq;:aut dicta, ut conuicia & inuidæ aduocationes : aut scripta,ut falsa & famosi libelli:aut cõsilia,ut cõniurationes & latronũ conscientia, quosq; alios suadendo sceleris est instar. ff tt.19.l 16.in prin.

Cogitationis pœnam nemo patitur. ff. tt.19.l.18.

Si uoluit,sed nõ perfecit crimẽ. ff.tt.8.l j § diuus. l.7.in prin.l.14.tt.19.l.16.§ euentus.lib.2. tt.2. l.j. § fin.C.tt j.l.14.tt.8.l.5 in prin.tt.16.l.8 l.9.

De reliquis uide ĩ de publicis iudicijs in specie.

Sed hæc omnia distinguuntur ex causa,persona, loco,tempore,&c.ff.tt.19.l.16.§ j.

Distinguuntur igitur:

1 *Ex persona facientis*, seu committentis crimen.

De minore ætate.ff.tt.19.l.16.§ persona.C. tt. 47. l.7.

De seruo.ff tt.2 l.12.§ Si seruus.

De legato Imperatoris. præside prouinciæ, legato prouinciali, magistratu populi Romani, & eo qui reipub. causa abest. ff.tt.2.l.12. in prin.

2 *Ex causa facti.* Delinquunt homines aut proposito,aut impetu,aut casu. ff.tt.19.l.11.§ delinquunt.

Si sine dolo malo fecit.ff.tt.19.l.38.§ qui abortionis.

Fraudis interpretatio semper in iure ciuili nõ ex euentu duntaxat , sed ex consilio quoq; consideratur.ff.lib.50.tt.17.l.79.

Si emendationis, non iniuriæ faciendæ causa factum sit, ut à magistro uel parentibus. ff. tt.19. l.16.§ Caussa.

Si mandatu alterius fecit.C.tt.2.l 5.

Si seruus iussu domini fecit. ff.lib 50.tt.17.l.199.

Si per ebrietatẽ admisit.ff.tt.19.l 11.§ delinquunt. lib.49 tt.16.l.6 § per uinum. C.lib 9.tt.7.l j.

Si per temeritatem fecit.ff.lib.48.tt.4.l.7.§ quanquam enim.

3 *Ex consequentibus.*

Si crimen propositum ad effectum non peruenerit, uide paulo superius uers. si uoluit, sed non perfecit.

Si reus conuentus mortuus sit. ff. tt. j. l. 3. l. 6. tt. 4. l. 11. l. 20. tt. 17. l. j § fin. tt. 19. l. 20. lib. 49. tt. 13. l. j. § nullius autem. tt. 14. l. 9. C. tt. 6. toto lib. 7. tt. 66. l. 2. l. 3.

Si reus ante sententiam mortuus sit, uel accusatorē corrupit, uel sibi manus intulit, mortemq́ sibi consciuit, uide ī cap. 15. membr. 11.

Si reus alios eiusdem criminis reos nominauit, uel prodidit. C. tt. 2. l. 17. § fin.

Si reus conspirationem sociorum detexerit. ff. tt. 3. l. 13. § fin.

Si accusator instituta accusatione mortuus fit. ff. tt. j. l. 13. in prin. tt. 2. l. 3. § fin. l. 19. tt. 16. l. 10. in prin. C. tt. 6. l. 5. in prin.

Si quid accusatorē impediat quo minus institutam accusationem impleat. ff. tt. 2. l. 3. § fin. l. 11. § fin. tt. 16. l. 10. in prin.

Si accusator ab instituta accusatione destitit. ff. tt. 2. l. 11. § fin. tt. 16. l. 2. C. tt. j. l. 6. tt. 45. l. 3. l. 4. l. 6.

Si iudiciū coeptum intra biennium non finiatur. ff. tt. 2. l. 18. C. tt. j. l. 7. tt. 44. l. 3.

Si re in iudiciū deducta trāsactum sit. C. tt. 2. l. 10.

Si semel actum sit, uel ab alio accusatus reus. ff. tt. j. l. 4. tt. 2. l. 7. § ijsdem criminibus. l. 11. § fin. l. 14. l. 18. tt. 19. l. 41. li. 47. tt. 15. l. 7. lib. 43. tt. 28. l. 3. § si tamen posteaquam. C. tt. 2. l. 4. l. 9. tt. 31.

Si abolitio interuenerit. ff. tt. 2. l. 11. § fin. l. 12. § Hoc autem beneficio. tt. 16. l. 4. § fin. l. 12. § fin. l. 16. l. 18. § fin. C. tt. 42. l. j. tt. 45. l. 3.

De reo post abolitionem intra 30 dies repetēdo. ff. tt. 16. l. 7. in prin. l. 10. § abolitione. usq; ad finē legis. l. 15. § fin. C. tt. 43. l. j. l. 2.

¶ DE ABOLITIONIBVS. ff. tt. 16. C. tt. 42.

¶ 1. *Causæ ex quibus datur abolitio criminis.*

Abolitio aut publicè fit ob diem insignē, aut publicam gratulationem, uel ob rem prosperè gestam ff. l. 8. l. 9.

Aut priuatim postulāte accusatore, uel mortuo accusatore, uel alia ex causa impedito. ff. l. 10. in prin.

An igitur postulante aduersario abolitio danda sit, distinguitur.

1 *Ex causa propter quam postulat.*

Si iusta causa abolitionis sit, utputa si dicat se errasse. ff lib. 49. tt. 14. l. 15. in prin.

Si per errorem temeritatem, uel calorem ad accusationem prosiluerit. C. l. 1. in prin.

Si per deceptionē, uel pecunijs à reo corruptus petat. C. l. 2. § fin autem.

Si mandatorem sibi subtractum queratur. ff. lib. 49. tt. 14. l. 22. § fin. l. 23.

2 *Ex causa in qua abolitionem postulat.*

De crimine læsæ maiestatis, patria expugnata, uel prodita, peculatus crimine admisso, aut Sacramentis desertus, &c. C. l. 3. § fin.

Hi qui suam suorumq́ iniurias defendūt, & qui cognatos suos in accusationem deduxerunt, abolitionem petere non prohibentur. C. l. 2. § fin.

3 *Ex antecedentib.* Si fallaciter accusauit. C. l. 3. in prin. tt. 46. l. 9 ff. lib 49. tt 14. l. 15. in prin.

Si reus aliquid iniuria passus est: hoc est, si uel carceres sustinuerit, uel tormenta, uel uerbera, uel catenas. C. l. 3. in prin.

Si testibus tormenta sint illata. C. l. 3. § Quod si ingenuorum.

4 *Ex reliquis contingentibus.*

Si seruus sit accusatus. ff. l. 16.

Inuito aduersario abolitionem accipere non potest. ff. l. 18. in prin. § j. C. l. 3. in prin.

¶ 2 *Qui abolitionem dare possint, & à quibus petenda.*

De præside, & cui præses mandauit. ff. l. j. § Abolitio.

De principe & iudice competente. C. l. 2. in prin.

3 *Vbi danda abolitio?*

Pro tribunali, non de plano petenda & tribuenda est. ff. l. j. § Abolitio.

4 *Quibus præsentibus danda.*

Præsentibus partibus C. l. 2. in prin

5 *Antecedentia.* Causæ cognitio. C. l. 2. in prin.

QVID VENIAT IN PVBLICA iudicia: & de pœnis. ff. lib. 48. tt. 19. C. tt. 47. Cap. 11.

¶ 1. *Ratio pœnæ.*

Emendatio hominum. ff. l. 20.

Pœnas ob maleficia solui, magna ratio suadet. ff. lib. 46. tt. j. l. 70. § id quod uulgo. lib. 9. tt. 2. l. j § quod si quis absurdum.

2 *Differentia pœnæ, fraudis & mulctæ.* ff. lib. 50. tt. 16. l. 131. l. 244.

3 *Diuisio pœnæ.* ff. l. 6. § fin. l 8. in prin.

4 *Species pœnarum.* ff. l 6. § fin.

Species pœnæ capitalis. ff. l. 2 in prin. l. 11. § fin. l. 28. in prin. usq; ad § non omnes.

De pœna non capitali ff. l. 28. § Deinde proxima.

De ijs quæ uitam adimunt, & de ultimo supplicio. ff. l. 8. § uita adimitur. usq; ad § est pœna l. 28.

De ijs quę libertatē adimūt. ff. l. 8. § est pœna quę.

De pœnis quæ corporis coerctionem cōtinent. ff l. 7.

De pœna metalli & operis metalli ff. l. 8. § est pœna. usq; ad § quisquis. § seruos. l. 28. § Diuus Hadrianus. C. l. 17.

De ministerio metallicorum & salinis. ff. l. 8. § in ministerium.

De calcaria & sulfuraria ff. l. 8. § in calcariam.

De ludo uenatorio. ff. l. 8. § Quicunq;.

De opere publico perpetuo ff. l. 34. in prin. C. l. j.

Vt curiæ addictus sit, uel alij corpori. C. l. 19. lib. 10. tt. 31. l. 38.

Vt negocietur. ff. l. 9 § sed & damnari quis.

Vt de saxo præcipitetur. ff. l. 25. § fin.

De amputatione membrorum, Nouell. c. 134. § quia uero. usq; ad § ut autem non solum.

De pœna in manib. facie & suris scribēda. C. l. 17.

Quæstionis habendæ causa nemo est damnandus. ff. tt. 18. l. 21.

De carcere. ff. l. 8. § solent præsides.

De perpetuis uinculis. ff. l. 35. C. l. 6. l 10.

De exilio. ff. tt. 22. l. 5.

De relegatione. ff. tt. 22. l. 7 in prin.

De interdictione, relegatione & deportatione in insulā. ff. tt. 22 l. 6. in prin. l. 7. § Hæc est differentia.

tentia.§ est quoddam.§ sicut autem. usq; ad § solet decurionibus.

De pœnis quæ alicuius actus prohibitionē continent.ff.l.9.in prin.usq; ad § istæ ferè sunt.

Ne intra patriæ territorium uel muros morentur,ne patriam excedāt, uel in uicis quibusdā morentur.ff.tt.22.l.7.§ solet præterea.

Ne de domo sua procedat.ff.tt.22.l.9.

Ne arte sua utatur.ff.l.43. in prin.

De aduocationis interdictione.ff.l.9.in prin.

De fori et aliorū interdictiōe.ff. l.9.§ nōnūquā.

De honorum & munerū interdictione.ff.tt. 22. l.7.§ item potest alicui.usq; ad fin.legis.l.8.

De digni ans depositione.ff.l.8.in prin.tt.22.l.7. § solet decur.

5 *Quæ pœna cuiq; irroganda.*

Nō est in arbitrio iudicis,quam uelit pœnam irrogare. ff.tt.16.l.j.§ calumniator. uers.Nam ut Papinian.lib.50.tt.16.l.131.§ Inter.l.244.

Quæ autem pœna cuiq; irroganda sit,cōsiderandum est pro uarietate circumstantiarū. ff.l.9.§ sed enim sciendum.l.11.in prin.l.16.§.j. lib. 47. tt.9.l.4.§ & omnino.Distinguitur ergo:

1 *Ex persona delinquentis.*

De ijs qui in dignitate sunt.ff.l.28.§ uenenarij.

De decurionibus,eorumq; parētibus & liberis. ff.l 9.§ istę ferè sunt.usq;ad § fin.l.15.l.43.§ fin. tt.22.l.6.§ decuriones.C.l.3.l.9.l.12. tt. 41. l.16. lib.11.t.13.l.2.lib.2.tt.11.l.5.

De militibus & paganis.ff.l.14.lib.49.tt.17.l.3.§ pœna.§ is qui ad hostes.

De ueteranis & liberis eorum.ff.lib. 49.tt.18.l.j. l.3.C.l.5.

De famosis & integræ famæ hominibus. ff.l.28. § solent quidam.§ fin.

De in metallum damnatis.ff.l.10.§ qui ex causa. l.28.§ in exulibus.

De exulibus & alijs damnatis.ff.l.28 § in exulib.

De pauperibus.ff.l.j.§ fin.C.lib.j.tt.52.l.6.§ fin. lib.2.feudorum.tt.53. § qui uerò ad prędictam.

De liberis hominibus.ff.l.28.§ nō omnes.§ igni cremantur.§ fin.C.l.6.l.11.

De seruis.ff.l.8.§ seruos l.10.in prin l.16.§ persona.§ fin.l.34.in prin.tt.2.l.12.§ si seruus. usq; ad finem legis .C.l.11.

De statulibero ff.l.9.§ fin.tt..18.l.14.

De eo cuius conditio tempore dictæ sententiæ est mutata. ff l.j.in prin.

De ijs qui fustib.cædi prohibētur.ff.l.28. § & ut generaliter.

De fœminis.ff.l.8.§ In ministerium.

De minorib.& maiorib. ætate.ff.l.16.§ persona.

De eo qui eius roboris & artificij est ut dignè populo exhiberi possit.ff.l.31.in prin.

2 *Ex persona eius in quem deliquit.*

Si in magistratum uel priuatū.ff.l.16. § persona.

Si ex metallo principis,uel moneta sacra furatus sit.ff.l.38.in prin.

Si in dominum uel parentē deliquit.ff.l.16.§ persona.l.28.§ igni.

De furtis domesticis.ff.l.11.§ furta domestica.

Si in patronum,patroniue filium,patrem, propinquum,maritum,uxorem, cæterasq; necessitudines.ff.l.28.§ omnia.

Si in minorē uel maiorē ætate.ff.l.16. § persona.

Si nondum uiripotentes uirgines corrupit .ff.l. 38 § qui nondum.

3 *Ex specie delicti uel criminis*. Quæ cuiq; crimini pœna cōpetat,uide j de publicis iudicijs in specie.

4 *Ex causa & modo delicti.*

Si cōsulto uel casu admisit.ff.l.5.§ fin.l.11. § delinquunt.l.28.§ incendiarij.

De reliquis uide s cap.prox.membr.ex causa facti.

5 *Ex reliquis contingentibus.*

Si causa leuior uel grauior sit.ff.l.11.§.j.l.16.§ qualitate.

Si res minor uel maior sit.ff.l 16. § quantitate.l. 28.§ incendiarij.

Locus etiam delicti auget uel minuit pœnam. ff.l.16 § j.§ locus.§ euenit.l.28.§ grassatores.

Tempus quoq; ff.l.16.§ j.§ tempus.

Si antea reus aliquoties in eod delicto deprehensus est,tractatusq; clementius.ff.l.28.§ solent quidam.

Si propositum non habuit euentum:uide s.cap. prox uers.si uoluit,sed non perfecit.

Nunquam crescit ex post facto præteriti delicti æstimatio.ff lib.50.tt.17.l.180.

Si nimium multis grassantib.exemplo opus sit. ff.l 16.§.fin.s lib.47.tt.14.l.j.in prin.

Si diutino tempore in reatu fuit, uel in recenti sententiam excepit.ff.l.25.

Si idem delictū diuersis legibus & pœnis coerceatur.ff.tt.2.l.14.tt.19.l.41.C.tt.2.l.4.

Si alia pœna generali,alia speciali lege sit definita.ff.l.41.

Interpretatione legum pœnæ molliendæ sunt, non exasperandæ.ff.l.42.

Si extraordinarium crimen sit, sitq; in arbitrio iudicis quam uelit pœnam uel mulctam dicere ff.l.13. C.lib.j.tt 52.l.4.l.6.

Distinguitur insuper ex persona iudicis pœnā irrogantis,de quo uide j.cap.14.in prin.

ACTVS IVDICIORVM PVBLICORUM. Cap.12

Actus iudiciorum publicorum uarij sunt, possuntq; non incommodè iuxta iudicij personas,hoc est, accusatoris, rei & iudicis diuidi, eoq; ordine tractari.

¶ PRIMO ACTVS ET OFFICIA ACCUSATORIS.

1 *De libelli inscriptione.*

Ratio & causa inscriptionis. Si quis aliquē accusare uolet, inscribet in crimen,&c.ff.tt.2.l.7.in prin.C.tt.j.l.3.tt.2.l.16.l.17. § sed quisquis. distinguitur. Si suam suorumq; iniuriam persequatur.C.tt.j.l.10.l.12.

Quis inscribet.si accusator literas nesciat. ff.tt.2. l.3.§ item subscribere.

Quando inscribēdum, antequā acciendus reus est.C.tt.3.l.2.§ ex longinquo. item, antequam quæstio habeatur.C.tt.2.l.13.reus accusatorem accusaturus,etiam pendēte accusatione inscribere potest.C.tt.j.l.19.§ fin.

Modus & forma inscriptionis,& quæ designanda sint,uel inscribenda. ff. tt.2.l.3.in prin. § sed etsi aliud.l.7 in prin.C.tt.2.l.16.

De subscribendo.ff.tt.2.l.3.§ item subscribere.

Euentus. Si libelli inſcriptionum legitimè ordinati non fueriut, rei nomen aboletur, & ex integro repetendi reum poteſtas fiet. ff. tt. 2. l. 3. § quod ſi libelli.

2 *Satisdabit accuſator ſe permanſurum uſq; ad terminũ litis.* ff. tt. 2. l. 7. in prin. C. tt. j. l. 3. & cuſtodiæ ſimilitudinem patietur. C. tt. 2. l. 17. in prin.

3 *De abſentia, calumnia præuaricatione, & tergiuerſatione accuſatoris*, uide j. cap. 14. lib. eod.

SECVNDO ACTVS ET OF-
ficia circa reum.

I. *De requirendis reis, & adnotandis.*

ff. tt. 17. C. tt. 40.

Cauſæ ex quibus requirendi, & adnotandi. Si abſentes ſint & lateant. ff. l. j. § j. C. l. j. in prin. Nouell. c. 134. § cæterùm ſi quis eorum.

Modus requirendi, & de requirẽdo adnotãdo. ff. l. j. § ſi autẽ grauius. C. tt. 2. l. 6. Nouel. c. 134. § cæterùm ſi quis.

Euentus, ſi adnotatus non uenerit.

Nulla temporis præſcriptione à cauſę defenſione ſubmouetur. ff. l. 4. § fin.

Seueriori ſententiæ poſtea ſubiugatur. C. l. 2. in prin.

De infamia non uenientis. C. l. 3.

Si intra annum non uenerit, bona eius fiſco uindicantur. ff. l. j. § & ex hoc. § fin. cum quatuor ll. ſequentib. C. l. j. l. 2. tt. 51. l. 10.

Admittitur tamen excuſatio abſentiæ. ff. tt. j. l. 10. l. 13. § fin.

II. *De reis non recipiendis, nec occultandis: & pœna, ſi contrà fiat.*

ff. lib. 47. tt. 14. l. 3. § fin. tt. 6. C. tt. 39.

III. *De reis apprehendendis.*

Et ſi quis accepta pecunia eos, quos apprehẽdere potuit, dimiſit. ff. lib. 47. tt. 16. l. j. § fin.

IIII. *De cuſtodia rerum.*

ff. tt. 3.

1 *Cauſæ ex quibus cuſtodiendi, uel non.*

Si defendatur re⁹, uel iudicio ſiſti ſatiſdedit. ff. l. 2.

Si fideiuſſores dare paratus ſit. ff. l. 3. C. lib. 12. tt. j. l. 16.

Si de admiſſo nondum conſtiterit. C. tt. l. 4. l. 2.

Si confeſſus ſit reus. ff. l. 5.

Si abſolutus ſit, uel cõuictus. C. tt. 4. l. 5. in prin. tt. 47. l. 23.

Si pœnam luit. C. tt. 47. l. 24.

2 *Qui cuſtodire debeant, et quib. cõmittenda cuſtodia?*

De Cõmentarienſi, & eius adiutore. C. tt. 4. l. 4.

Tironi non eſt facile committẽda cuſtodia. ff. l. 14. in prin.

3 *Qua cuſtodia cuſtodiendi.*

De priuatis carceribus inhibendis. C. tt. 5.

Aeſtimatio proconſulis eſt, qua cuſtodia cuſtodiendus. ff. l. j.

De ſeruo reo in uincula publica conijciendo, ſi non defendatur. ff. l. 2. in prin.

De muliere cuſtodiẽda, et ne carceri includatur. C. lib. 1. tt. 46. l. j. Nouell. c. 134. § neceſſariũ autem. uſq; ad § ſi quando.

De non ligando reo in carcerem antequam cõuincatur. C. tt. 3. l. 2. in prin.

De catenis. C. tt. 4. l. j. § interea.

De ſeparandis maribus & fœminis in carcere. C. tt. 4. l. 3.

De excubijs. C. tt. 47. l. 20.

4 *Quando & quamdiu cuſtodiendi in carcere?*

Cuſtodia diebus paſchalibus debet remitti. C. lib. j. tt. 4. l. 3.

Cuſtodia ſeruis reis diebus feriatis remitti non debet. ff. lib. 48. tt. 16. l. 16.

De reliquis uide paulo ſuperius cauſas ex quib. cuſtodiendi.

5 *Officia cuſtodum, & reliqua cuſtodiæ iura.*

Cõmentariẽſis, ad quem cuſtodia, obſeruatioq; receptorum pertinet, intra trigeſimum diem ſemper ingerat numerum perſonarum, uarietatem delictorum, clauſorum ordinem, ætatemq; uinctorum. C. tt. 4. l. 5.

De curando à iudice, ne carcerarij inhumanius tractentur. C. lib. j. tt. 4. l. 10.

De uicto & ſtrato in carcerem inferẽdo, & pœna inferre prohibentis. ff. lib. 42. tt. j. l. 34.

De non ad infima carceris dimittendo, ſed ſubleuando reo ad lucem. C. tt. 4. l. j. § interea.

Si cuſtodiam ſine uinculis agere patitur, uel ferrum, uenenumue in carcerem inferri. ff. l. 9.

Si cuſtodiã emiſit. ff. tt. 4. l. 4. § itẽ qui confeſſum.

Si cuſtodiam deſeruit. ff. tt. 19. l. 38. § miles.

Si amiſerint cuſtodiam milites. ff. l. 12. tota l. 14.

Si cuſtodia effregerit, & euaſerit. ff. l. 13. lib. 47. tt. 18. tt. 17. l. j. § fin. lib. 48. tt. 19. l. 38. § miles.

De cuſtodia non facilè dimittenda. ff. l. 10.

Si cuſtodia ſe interfecerit, uel præcipitauerit. ff. l. 9. l. 14. § interdum.

Si caſu defuncta ſit. ff. l. 14. § interdum.

Si cuſtos cuſtodiam interfecerit. ff. l. 14. § interdum. C. tt. 4. l. j. § illud etiam.

Si fame necauerit cuſtodiam. C. tt. 4. l. j. § illud etiam.

V. *De reis exhibendis.*

Non exhibendi, antequam iudex de exhibitione pronunciauerit. C. tt. 3. l. 3.

Pœna ſi promiſſum ſiſti non exhibeat. ff. l. 4.

Ne exhibitus in una cauſa, in alia exhiberi eodẽ tempore cogatur. ff. l. 2. § fin.

VI. *Reliqui actus & iura circa reum.*

Bona ſua reus adminiſtrare poteſt, eiq; poteſt ſolui. ff. lib. 49. tt. 14. l. 46. § in reatu. nihil tamẽ ex ijs alienare poteſt, nec manumittere. ff. tt. 2. l. 20. § adeò ut.

De reis remittẽdis ad alium locum puniendis, uide ſ. cap. 9. membr. 8.

De reo reducendo ad compoñẽdas res ſuas. C. tt. 3. l. 2. § ei uerò qui.

De domino præſentia ſerui damnati præſtanda ad ineundas rationes. C. tt. 49. l. j.

¶ TERTIO ET POSTREMO.
Actus & officia iudicis.

Cogniturum de criminibus præſidem oportet ante diem palàm facere, cuſtodias ſe auditurũ, &c. ff. tt. 18. l. 18. § cogniturum.

Cuſtodias auditurus tã clariſsimos uiros, quàm patronos cauſarum adhibere debet. ff. tt. j. l. 12. in prin.

Et feriatis diebus cuſtodias audire poteſt. ff. tt. j. l. 12. § fin.

Non ſolùm pro tribunali, ſed etiam pro plano cuſtodias audire poteſt atq; damnare. ff. tt. 18. l. 18. §

l.18.§ fin.tt.2.l.6.

De non præcipitanda sententia.C. lib.j.tt.52.l.6. § fin.lib.7.tt.44.l.2.in prin.lib. 9. tt. 40. l. j. in prin.tt.47.l. 20.

Secundum quæ illi iudicandum sit, & sententia ferenda.ff.tt.j.l.6.tt.19.l.5.§ j.C.tt.2.l.14. l. 17. § fin.tt.47.l.12.l.16.l.20.lib.4.tt.19.l.25.

Si plura crimina ex eodem facto nascuntur, & à diuersis deferuntur, non licet iudici separatim de uno crimine sententiam ferre, priusquam plenissima examinatio super altero quoque crimine fiat.C.tt.2.l.9.

De absente & indefenso non damnado.ff. tt. 19. l.5.in prin. usque ad § in accusatorem.l.19.tt.8. l.4.§ idem diuus.tt.17.l.j.C.tt.47.l.21.

Quam pœnam irrogabit, uide 3.cap. proximo.

DE QVAESTIONIBVS ET tormentis.ff.lib.48.tt.18.C.lib. 9.tt.41.Cap.13.

¶ I *Ratio & usus tormentorum.*

ff.l.j.in prin.l.8.in prin.

¶ II *Causæ, ex quibus & in quibus tormenta sunt adhibenda.*

Nec semper, nec in omni causa quæstiones desiderandæ sunt.ff.l.8.in prin.

Si aliæ probationes deficiant.ff.l.j.in prin.l.8. in prin.l.9.in prin.lib.22.tt.3.l.7.

Si nullis alijs argumentis reus urgeatur.ff.l.j.in prin.§ idem. § diuus Seuerus.l. 10.§ tormēta. l.18.§ In ea causa.l.20.l.22.C.l.3.l.8.§ oportet.li. 9.tt.22.l.27.§ fin.

Si sine accusatore in custodiā receptus sit reus. ff.l.22.

Si causa pecuniaria sit.ff.l.9.in prin.

Si causa tributorum sit.ff.l.j.§ in causa tribut.

Si causa sit ingenuitatis.C.l.9.

Si causa generis sit.ff.l.18.§ iudex.

¶ III *Qui torquendi, item pro quibus et aduersus quos?*

De uiris eminentibus & clarissimis, horumque liberis. item de decurionibus, horumque liberis. C.l.11.l.16.l.17.lib.12.tt.j.l.10.

De numerarijs rectorum.C.lib.12.tt.50.l.j.l.2.

De militibus, ueteranis, horumque filijs.C.l. 8. in prin.

De muliere.C.l.3.

De muliere prægnante.ff.lib. 48.tt.19.l.3.

De impubere.ff.l.10.in prin.l.15.§ j.

De libero homine.ff.l.15.in prin.

De eo qui se liberum dicit.ff.l.12.

De statulibero.ff.l.8.§ fin.l.9.§ fin.

De eo qui ideo manumissus est ne torqueretur. ff.l.j.§ si seruus ad.

De eo cui testamento libertas relicta est. ff. l. 19. C.l.5.l.18.

De eo qui de se confessus est, ne in caput aliorū torqueatur.ff.l.16.C.l.4.

De in insulam deportato.ff.l.9.§ fin.

De inimico in quem torquendus est.ff.l.j.§ præterea.

De ijs quos accusator de domo sua produxit.ff. l.1.§ ad quęstionem.

De seruis uel libertis pro dominis uel patronis non torquendis.C.l.6.l.14.

De liberto in caput patroni uel filij eius nō torquendo.ff.l.j.§ si seruus bona.C.l.6.

De fratre in caput fratris non torquendo. ff.l.6. § si seruus bona.

Ne quisquam in eum, contra quem inuitus testimonium dicere non cogitur, torqueatur.ff.l.j. § si seruus bona.

Ne seruus contra dominum torqueatur.

ff.l.j.§ Antoninus.§ si serui. l. 18. § sanè. C. l.j. l.6.

DISTINGVITVR SEQVENTIbus modis.

1 *Ex causa in qua torquendus.*

De crimine maiestatis. ff. l. 10.in prin.C.l.j.lib.5. tt.17.l.8.§ seruus scilicet.lib.9.tt.8.l.6.§ fin. l. 7. § sic & diuus.

De causa adulterij & incesti.ff.l.4.l.5.l.17.in prin. C.l.j.lib.5.tt.17.l.8.§ seruis scilicet.

De causa stupri.ff.l.17.§ sed & in.

De causa si uxor marito insidias struxisse dicatur.C.lib.9.tt.16.l.9.

De causa plagij.C.lib.5.tt.17.l.8.§ seruis scilicet.

De causa fraudati census.ff.l.j.§ in causa.C.l.j.

De causa hæreditatis.ff.l.j.§ diui fratres.

De causa ipsius serui, an in seipsum torqueri possit. ff. l. j. § diuus Hadrianus. lib.22.tt.3.l.7.C. l.15.

Si de dominio serui quæratur, an in ea causa torqueri possit. C.l.12.

Si de statu serui quæratur.ff.l.10.§ fin.

Si in causa furti quod seruus cum domino fecit torqueatur.ff.l.j.§ Diuus Antoninus.

Si cum in se torqueretur, de domino aliquid sit confessus.ff.l.j. § si serui.

2 *Ex persona domini.*

Si dominus seruū in se uelit torqueri.ff.l.18.§ seruus nec.C.l.7.

3 *Ex persona serui.*

De eo qui uindicatur, & pro quo uindicāti cautum est.ff.l.15.§ fin.

De eo qui illegitimè emptus dicitur. ff. l. j. § si quis dicitur.

De eo qui tempore susceptæ cognitionis fuit alienus.ff.l.j. § si seruus ad.

De libero homine & seruo alieno bona fide seruiente.ff.l.j.§ si seruus bona.

De eo qui rei esse desijt, & de manumisso.ff.l.j.§ idem Mummio.§ si seruus ad.

De in metallum damnato.ff.l.17.§ fin.

De redhibito.ff.l.11.

De distracto.ff.l.18.§ seruus in.

De seruo hæreditario.ff.l.2.l.6.§ fin.l.17.§ de quęstione.l.18.§ iudex.C.l.10.l.13.l.18.

De seruo cōmuni & plurium.ff.l.3.l.17.§ de quæstione.C.l.13.

4 *Ex rel. quis contingentibus.*

Si aduersarius preciū serui deponat, ut in caput domini torqueatur.ff.l.j.§ cum quidam.

De seruo municipum, & aliorum corporum, an in caput ciuium torqueri possit.ff. l. j. § seruū municipum.

De seruo filij.ff.l.10.§ potest.C.l.2.

De seruo patris.ff.l.10.§ potest.C.l.6.

De seruo pupilli.C.l.2.

De seruo mariti.ff.l.j.¶.seruum mariti.

DISTINCTIO GENERALIS.

In maiestatis crimine omnes omnino, si ad testimonium prouocentur, torquentur. ff. l. 10. in prin.C.lib.9 tt.8.l.3.l.4.

¶ IIII. *Quibus præsentibus torquendum.*

De præsentia accusatoris & sociorum. C. lib. 9. tt.4.l.j.§ 1.

¶ V. *Quando quæstio habenda.*

Statim exhibito reo.C.lib.9.tt.4.l. j. in prin.

¶ VI. *Antecedentia.*

Accusator prius se uinculo subscriptiõis adstringet. C.lib.9.tt.2.l.13.

Certo precio æstimatus seruus, stipulatione interposita in quæstionem dandus est.ff.l.13.

¶ VII. *Modus torquendi, & adiuncta.*

De Incipiendo ab eo qui timidior est, & teneræ ætatis uidetur.ff.l.18.in prin.

Quid & quomodo quærẽdum.ff.l.j.§ qui quęstionem.

Quanta tormẽta adhibẽda sunt.ff.l.7.l.10. § tormenta.

¶ VIII. *De repetenda quæstione.*

ff.l.16.in prin.l.18.§ j.

¶ IX. *Euentus torturæ, & quatenus quæstioni fides habenda.*

De mancipijs tortis mortuis uel superstitib. absoluto uel damnato reo.ff.l.6.lib.3.tt. 6. § fin. C.tt.46.l.6.

An quæstioni fides habenda sit.ff. l. j. in prin. § quæstioni.l.9.in prin.uers. quas & efficacissimas. Distinguitur:

Si alia desint argumenta, uide §. ab initio huius capitis, uers. si nullis alijs, &c.

Si is qui confessus est, inimicus sit ei contra quẽ est confessus.ff.l.j.§ pręterea.

Si ab eo proditus est, uel traditus, uel custoditus.ff.l.j.§ Cum quis latrones.C.l.4.

De reliquis huiusmodi distinctionibus, uide etiam § membr. qui torquendi.

Plurimum etiam in excutienda ueritate affert uox ipsa, & cognitionis subtilis diligẽtia, &c. ff.l.10.§ plurimum.

EVENTVS ET CONSEQVENtia publicorum iudiciorũ, reo absoluto. Cap. 14.

Euentus & consequentia publicorum iudiciorum alia sunt reo absoluto, alia reo damnato, alia deniq; reo restituto et à pœna liberato: de quib. singulis ordine tractabitur. Reo igitur absoluto, accusatorũ temeritas tribus modis detegitur, & tribus pœnis subijcitur: aut enim calumniantur, aut præuaricantur, aut tergiuersantur.ff.tt.16.l.j.in prin.

¶ PRIMO DE CALVMNIA ACCVsatorum, eiusq; pœna.

ff.tt.16.C.tt.46.

1 *Causæ ex quibus huiusmodi pœna irrogatur.*

Si accusator calumniatus sit. Est aũt calumniari, falsa crimina intendere.ff.l.j.§ j.

Si non probat quod intendit.ff.l. j. § calumniatorib.C.l.3.tt.12.l.7.in prin.

Si temerè accusauit.ff.l.j.§ quæri potest.

Si ob negocium faciendum, uel non faciẽdum, pecuniam acceperit ff.lib.3.tt.fin.

Si in fraudem alicuius librum, uel testimonium, aliud'ue quid conquisisse, uel conscripsisse, uel in iudicium protulisse dicitur.ff.l.6.§ fin.

DISTINCTIONES GENERALES.

Ex *causa in qua calumniatus est.*

Si in priuatis & extraordinarijs criminibus.ff.l. 3.C.l.5.

Si patris mortem uindicat.C.l.4.

Si liberorum mortem uindicat. ff.tt.1.l.14.

Si mater necem filij uindicat C.l.2.

Si tutor uel curator instrumenta in causa contra pupillum producta falsa dicat.C tt.j.l.2.

Si hæres suspicionem, quam de morte sua defunctus habuisse cauit, exequitur.C.l.2.

Ex *causa ex qua, & modo quo accusat.*

Si alieno nomine accusat, & mãdato alterius.C. l.2.§ sed &.l.8.in prin.tt.j.l.2.§ fin.

Si per errorem accusauit.ff. l. j. § calumniatoribus.

Si temerè accusauit.ff.l.j.§ quæri potest.

Ex *consequentib.* Si abolitio interuenerit, uel petita sit.ff.lib.49.tt.14.l.15.in prin.C.l.9.

Si de causa iudicatum sit.C.l.j.

Si ita Iudex in absoluẽdo reo pronunciauit: Nõ probasti. aut ita: Calumniatus es.ff.l.j.§ calumniatorib. aut ita: Temerè uidetur accusasse.ff. l.j.§ quæri potest.

2 *Quibus irroganda pœna.* De mãdatore. ff. lib.49.tt. 14.l.24.

3 *Quando irroganda.* Postquam de causa iudicatũ est.ff.l.j.§ sed non utiq.C.l.j.

4 *Antecedentia.* De inquirẽdo an calũniatus sit, & de arbitrio iudicis.ff.l.j.§ sed non utiq.

5 *Qua lege irrogatur.* Lege Rhemia. ff. l.j.§ calumniatoribus.

6 *Quæ pœna irroganda?*

Extra ordinem punitur calumniator.ff.l.3.

Simile supplicium patitur, quod contigisset reo damnato.C.l.7.l.10.tt.2.l.17.in prin. tt.12.l. 7. in prin.

De infamiæ supplicio.C.l.8.

De duplo domino præstando, propter seruum per calumniam accusatoris tortum.C.l.6.ff.li. 3.tt.6.l.9.

De pœna legis Corneliæ de falsis.ff.lib.47.tt. 13. l.2.ff.lib.47.tt.15.

¶ SECVNDO, DE PRAEuaricatoribus.

1 *Diuisio huius iudicij.*

In publicum & moribus inductũ.ff.l. 3. in prin.

2 *Causa ex quibus datur.*

Si accusator præuaricatus sit. Est autẽ pręuaricari, uera crimina abscondere.ff.lib.3.tt.2.l.4.§ itẽ præuaricator. lib. 48.tt.16.l.j.§ j. Allusio nominis.ff.l.j.lib.3.tt.2.l.4.§ item præuaricator.

Si colludit cum reo, & trãslaticiè accusandi munere fungitur, eo quòd proprias quidem probationes dissimulat, falsas uerò rei accusationes admittit.ff.l.j.in prin.lib.48.tt.16.l.j.§ præuaricatorem.

DISTINGVITVR.

Si in causa priuata præuaricatur.l.j.§ is autem.

Si is præuaricatur, de cuius calumnia agi prohibetur.l.4.

Si ad-

Si aduocatus præuaricatus sit.l.j. § cęterùm aduocatus.l.3.§ quod si aduocato.

3 *Quid ueniat in hoc iudicium?*

Pœna extraordinaria est.l.2.

Ea pœna tenetur, qua reus, si condemnatus fuisset, teneretur.l.6.

4 *Euentus.*

De infamia accusatoris, si pręuaricationem non probauerit. C.lib.2.tt.7.l.j.

De præuaricatione conuictus, fit infamis.l.4. nec postea ex lege accusat.l.5.

Reo conuicto de causa principali denuò quæritur. C.lib.2.tt.7.l.j.

¶ POSTREMO DE TERGIuersatione accusatoris.

ff.tt.16.C.tt.45.

I. *Publicum iudicium non est.*

ff.lib.47.tt.15.l.3.§ fin.

II. *Causæ ex quibus datur.*

Si accusator tergiuersatus sit. Est autem tergiuersari in uniuersum ab accusatiōe desistere.ff.l.j. § j.§ si quis autem.lib.49.tt.14.l.22.§ fin. Desistere autē est, de negocio, quod calumniandi animo instituerat, abstinere.ff.lib.5.tt.j.l.10.

Si cum aduersario suo de compositione criminis fuerit locutus.ff.l.6.in prin.

Si non peregerit reos.ff.l.15.in prin.

Si affectum & animum accusandi deposuit, non si distulit. ff.l.6.§ animo.l.13.C.l.6.ff.lib.5.tt.j l.10.

Si intra præfinitum à Præside tempus accusationem non peregerit.ff.l.6.§ destitisse.C.tt.44. l.j.l.2.

Si absens sit.ff.tt.19.l.5.§ in accusatorē. C. tt.j.l.3. tt.44.l.j.admittitur tamen iusta absentiæ excusatio.ff.tt.j.l.10.l.13.§ fin.

DISTINCTIONES GENERALES.

1 *Ex causa propter quam destitit, & antecedentibus.*

Si cognita rei ueritate negociū deseruit, nolēs in improba lite perseuerare.ff.lib.5.tt.j.l.10.

Si permissu imperatoris destitit.ff.l.13.

Si abolitio pręcessit uel interuenit.ff.l.j.§ si quis autē.§ si plura.§ atqui idem alias.l.10.§ abolitiōe. usq; ad fin.legis.l.12.l.15.§ fin.l.17.tt.5.l.39. § duos.uide insuper t̄ de abolitione.

Si uarijs Pręsidum occupationib. uel etiam ciuilium officiorum necessitatibus districti, accusationem anno uel biennio finiri non potuerunt.ff.l.15.§ qui post inscriptionem.

Si reus mortuus sit.ff.l.15.§ si propter.C.tt.6.l.2.

Si pupillus cuius nomine accusationē instituerat, mortuus sit.ff.l.14.

2 *Ex causa & accusatione à qua destitit.*

Si ab accusatione inutili, à qua exceptione submoueri poterat.ff.l.j.§ si accusationē. usq; ad § suspecti.l.4.l.4.in prin.l.11.

Si à causa priuata destitit.C.l.j.

Si à suspecti tutoris accusatiōe.ff.l.j. § suspecti.

Si à iudicio extraordinario.ff.l.15. § an ad eos.

Si à iudicio stellionatus, expilatæ hęreditatis, furti & iniuriarum.ff.l.7.§ fin.

Si ab eo quod dixerit aliquem in S.C. Turpilianum incidisse.ff.l.j.§ item si dicat aliquis.

3 *Ex persona desistentis.*

De nunciatore qui per notoria indicia prodit. l.6.§ nunciatores.

De muliere.ff.l.j.§ at quin Papinianus.§ meritò igitur dicendum.l.4.in prin.C.l.5.

De minore.ff.l.j.§ meritò igitur dicendum.

De hærede accusatoris.ff.tt.2.l.19.

4 *Ex tempore, quo destitit.*

Si antequam detulerit crimen, & causam ordinauerit.C.l.j.

Si libello principi dato, in quo minatus est se crimen obiecturum.ff.l.5.

Si prouocatione interposita destitit.ff.l.j.§ fin.

De reliquis uide paulo superius ex causa propter quam, &c.

5 *Ex consequentibus.* Si postea rursus accusare paratus sit.ff.l.15.§ si propter.

Si reus postea defunctus sit.ff.l.15. § si propter. C.tt.6.l.2.

Si fideiussor conuentus sit.C.l.2.

6 *Ex reliquis contingentibus.*

Si de calumnia eius qui destitit, queri nō potuisset.ff.l.15.§ eos de.

III. *Aduersus quos competat?*

De eo qui accusationē submisit, aut instigauit, aut mādauit & instruxit: & de ipso accusatore submisso.ff.l.j.§ incidit in hoc. l.15. in prin. tt. 19 l.34.§ fin.lib.49.tt.14.l.22.§ fin.l.24.

De fideiussore accusatoris.C.l.2.

IIII. *Apud quem competat?*

Præsidis super ea re notio est.ff. l.j. § itē si dicat.

V. *Quid ueniat in hoc iudicium.*

De quarta bonorum parte.C.tt.44.l.j.

De quinq; libris auri.ff.lib.47.tt.15.l.3.§ fin.

De exilio.C.tt.44.l.2.

VI. Euentus.

Damnatus fit infamis.C.l.2.tt.44.l.j.§ fin.

Item amplius agere uel accusare prohibetur.ff.l. 2.C.l.3.l.4.l.6.

EVENTVS REO DAMNATO.

Cap.15.

¶ I. *De sententia exequenda, & puniendo.*

1 *An exequenda sententia, & dānatus puniēdus?*

Distinguitur:

1 *Ex persona damnantis, & pœnam irrogantis.*

Si is damnauit, cui damnandi, & pœnę irrogandæ ius non est.ff.tt.19.l.2.§ fin.

Quibus igitur ius damnandi, & pœnæ irrogandæ competat, sciendum est.

Ius deportādi quib. competat.ff.tt.19. l. 2. § constat.tt.22.l.6.in prin.l.7.in prin.§ sicut autem.

Ius in metallum damnandi quib. competat.ff.tt. 19.l.8.§ præfecto.

Ius in exilium mittendi.C.tt.47.l.2.

Ius confiscandi.C.tt.48.l.j.

Ius mulctę dicendę.ff. lib. 5. tt.j.l. 2. § fin.lib.50. tt. 16. l. 131. § fin. C. lib. j. tt. 52. l.2.l.3.l.4.l.6.in prin.

Si decuriones uel principales quid capitale admiserint, imperatori scribendum. ff. tt. 19. l. 27.§ de decurionibus.usq; ad finem legis.

Vtrū proconsul suos uel legati sui comites punire possit.ff.tt.19.l.6.§ si quos comitum.

De reliquis uide § cap.9.membr.8.

2 *Ex consequentibus.* Si prouocatū sit.ff.tt.19.l.2.§ cum accipimus.lib.50.tt.16.l.244.C.lib.j.tt.4.l.7.§ fin.

Si sententia sit mutata uel rescissa.ff.tt.19.l.27.in prin.l.31.§ fin.C.tt.47.l.15.

Si postea probationum instrumēta reperta sint ff.tt.19.l.27.in prin.

Si tempus illud quod exilio destinatum erat, in carcere uel custodia impleuerit.C.tt.47.l.23.

Si tempus pœnæ præfinitum impletum sit.C.tt.47.l.23.l.4.

Si damnatus ad pœnam sustinēdam inutilis sit factus.ff.tt.19.l.22.

Si pœna remissa sit, uide ī cap.18.

3 *Ex reliquis contingentibus distinctionis*, uide § ca.12.in fin.

2 *Quali & quanta pœna sit puniendus.*

Si iudex ita pronunciauit: Vim fecisti.ff.tt.19.l.32.

Vel ita: Calumniatus es.ff.tt.16.l.j.§ calumniatoribus.uers. Nam siquidem.

Vel sine temporis præfinitione in uinculis esse iusserit.C.tt.47.l.10.

3 *Vbi puniendus?*

Latrones ibi furca figendi sunt, ubi sunt grassati.ff.tt.19.l.28.§ famosos.

De reliquis uide § cap.membr.9.

4 *Quando puniendus.*

De pœna differenda, si mulier dānata prægnans sit.ff.tt.19.l.3.

Si seruus damnatus domino rationes reddere debet, ac disponere.C.tt.49.l.j.

Si damnatus dicat se habere aliquid quod principi referat.ff.tt.19.l.6.in prin.

¶ II. *Reliqui euentus reo damnato.*

Damnatus amittit ciuitatem.ff.tt.19.l.2.§ cōstat postquam.l.6.§ fin.l.29.tt.22.l.6.in prin.l.7.§ siue ad tempus.

Quidam extorres ciuitate fiunt, & hi quæ iuris ciuilis sunt non habent: quæ uerò iuris gentium sunt, habent.ff.tt.19.l.17.

Amittit libertatem damnatus.ff.tt.19.l.6.§ fin.l.28.§ diuus Hadrianus.l.29.

Seruus pœnæ efficitur.ff.tt.19.l.8.§ in ministeriū.§ quicunq.§ seruos l.12.l.17.l.36.

Filius matris damnatæ utrū liber an seruus nascatur.ff.tt.19.l.29.§ diuus Hadrianus.tt.23.l.4.C.tt.47.l.4.

Patria potestas soluitur.ff.tt.22.l.4.C.tt.51.l.6.

Domini potestas amittitur.ff.tt.19.l.8.C.tt.47.l.13.

Matrimonium an soluatur.ff.tt.20.l.5.§ quòd si deportata.

Statua damnati detrahenda.ff.tt.19.l.24.

Ea quæ illis testamento relicta sunt, pro nō scriptis habentur.ff.tt.19.l.17.l.33.

Deportatus manumittere non potest.ff.tt.22.l.2.

Relegatus ius testamenti faciendi retinet.ff.tt.2.l.7.§ siue ad tempus.

De liberis damnatorum.ff.tt.22.l.3.

De cadauerib. punitorum sepeliendis.ff.tt.24.

Relegati & deportati interdictis locis abstineant, exilioq; exules obtēperent.ff.tt.19.l.4.l.28.§ in exulib.tt.22.l.7.§ constitutū est. Pœna si refugiunt.ff.tt.19.l.8.§ inter eos qui.usq; ad § in ministerium.l.28.§ in exulibus.

DE PVBLICATIONE BONORUM. ff. tt.20. C.tt.49.

Cap.16.

¶ I. *De publicatione bonorum damnati.*

1 *Causæ ex quibus bona publicanda.*

Si damnatus sit.ff.l.j.in prin.

Mutatur hoc ius Nouell.17.§ oportet autem.c.134.§ fin.

Distinguitur sequentibus modis.

Si plures liberos dānatus habeat.ff.l.7.§ si plures liberos.l.9.§ quod uerò.C.l.10.in prin.

Si descendentes, ascendentes, uel uxor damnati supersint.Nouell.c.134.§ fin.

Si seruus uel filiusfamilias damnatus sit.C.l.j.l.3.

Si decurio sit damnatus.C.l.10.§ decurioni.

Tali pœna damnatus esse debet, quæ aut uitam, aut ciuitatē, aut libertatē adimat.tt.l.j.in prin.C.l.10.in prin.

Si deportatus sit.C.l.10.in prin.tt.47.l.8.ff.li.50.tt.17.l.97.

Si relegatus sit.C.tt.47.l.8.ff.tt.22.l.j.l.3.l.4.l.7.§ ad tempus.

Si in perpetuum exilium sit relegatus.ff.tt.22.l.4.lib.49.tt.14.l.39.in prin.

Si in metallū datus sit.C.l.4.ff.lib.49.tt.14.l.12.

Si pœna remissa sit, uide ī cap.18.

2 *Antecedentia.*

De iussu imperatoris.C.tt.48.

De indagine bonorum celebranda, & bonis officio tradendis.C.l.7.

3 *Quibus publicanda, & inter quos?*

Spolia fisco non debētur.ff.l.6.§ fin. sed officialibus, militibus, legatis barbarorum, &c. danda sunt.ff l.6.§ pannicularia. Sunt autem spolia, quibus quis indutus est, cū ducitur ad supplicium.ff.l.6.§ pannicularia.

Pannicularia spiculatoribus & optionibus debētur.ff.l.6.§ pannicularia. Quid sint pannicularia.ff.l.6.in prin.§ pannicularia.

4 *Quid & quantum publicandum.*

De parte liberis damnati cōcedenda ff.l.j.§ etiā hi.usq; ad fin.legis l.7.in prin.§ ex bonis.usq; ad fin.legis.C.l.6.l.8.l.10.

De parte patrono concedenda.ff.l.7.§ si in libertinum.

De dote uxore damnata, an marito cedat?ff.l.3.l.4.l.5.an patri dānatæ dos cedat.ff.l.5.§ quòd si deportata.

De rebus uxoris damnati, de dote, antenuptiali donatione, alijsq; à damnato uxori donatis ei seruandis.C.l.9.in prin.§ sed in ijs. Nouell.c.134.§ fin.

De eo solo fisco uindicando, quod in dominio proprio habuit, cum obligari cœpit: itē de eo quod agens tam suo quàm alieno nomine cō parauit.C.l.9.§ sed in ijs.

De ijs quæ post pœnā irrogatam adquirit.C.l.2.

De eo quod ante reatum in filios contulit.ff.l.9.§ si quid etiam.usq; ad fin.legis.

Ea sola

Ea sola deportationis sententia aufert, quæ ad fiscum perueniunt. ff. lib. 50. tt. 17. l. 97.

5 *Euentus publicationis.*

Dote publicata maritus actiones aduersus fiscũ saluas habet. ff. l. 4.

Tutoris bonis publicatis, pupillus actiones aduersus fiscum saluas habet. C. l. 5.

¶ II. *De publicatione bonorum non damnati.* ff. tt. 21. C. tt. 50.

Sed & damnati bona interdum publicãtur iure antiquo, scilicet si reus accusatorem corrupit. ff. l. j. l. 2. in prin. lib. 49. tt. 14. l. 29. in prin.

Si in carcerem ductus sit. ff. tt. 20. l. 2.

Si ante sententiam in reatu mortuus sit. ff. l. 2. § si is de cuius. l. 3. § si qui autem. C. l. 2. lib. 10. tt. j. l. 10. ff. lib. 48. tt. 2. l. 20. tt. 4. l. 11. lib. 49. tt. 14. l. j. in prin. uers. uel eum decessisse. l. 45. § j.

Si pendente appellatione rea mortua sit. ff. li. 49. tt. 14. l. 9.

Si reus manus sibi intulit, nec perpetrauit. ff. l. 3. § sic autem. j

SI MORTEM SIBI IPSI *consciuit reus.*

ff. lib. 49. tt. 14. l. 45. § eius bona. Distinguitur:

1 *Ex causa propter quam sibi mortem consciuit.*

Interest qua ex causa quis sibi mortem consciuerit. ff. l. 3. § sic autem.

Si metu criminis imminentis. ff. l. 3. in prin. C. l. j. l. 2. ff. lib. 49. tt. 14. l. 45. § eius bona.

Si tædio uitæ, impatientia doloris, uel alio modo finierit uitã. ff. l. 3. § si quis autem. § sic autẽ. C. l. j. tt. 2. l. 12. ff. lib. 49. tt. 14. l. 45. § eius bona.

Si pater, quòd filium suum occiderit, manus sibi intulit. ff. l. 3. § uideri.

2 *Ex antecedentibus, & specie criminis ob quod sibi mortem consciuit.*

Non prius bona confiscanda sunt, quàm constiterit, cuius criminis gratia manus sibi intulerit. ff. lib. 49. tt. 14. l. 45. § eius bona.

Si antea nec postulatus fuit, nec in scelere deprehensus. ff. l. 3. in prin. C. l. j.

Si eius criminis reus postulatus fuit, propter quod damnatus neq; morte, neq; deportatione esset afficiendus. ff. l. 3. in prin. neq; ipse conuictus bonis careret. ff. l. 3. § idem respondit.

Si furti reus fuit. ff. l. 3. § idem respondit.

3 *Ex consequentibus.* Si hæredes parati sint, defunctum innocentem ostendere. ff. l. 2. in prin. l. 3. § fin.

DE INFAMIA.
ff. lib. 3. tt. 2. C. lib. 2. tt. 11.
Cap. 17.

¶ I *Causæ ex quibus notantur infamia.*

Si iudicio publico damnatus sit. ff. li. 48. tt. j. l. 7.

Si ex l. Iulia de adulteriis fuerit damnatus. ff. l. 2. § miles.

Si in iudicio publico calumniatus uel præuaricatus sit. ff. l. j. § qui in iudicio. l. 4. § calumniator usq; ad § fin.

Si priuato iudicio condemnatus sit. ff. lib. 48. tt. j. l. 7.

Si furti, ui bonorum raptorum, iniuriarũ, de dolo malo & fraude condemnatus sit. ff. l. j. § qui furti. l. 4. § fin. l. 5. l. 6. in prin. lib. 48. tt. j. l. 7. C. l. 5. l. 8. l. 10. Inst. lib. 4. tt. 16. § ex quibusdam.

Si expilatæ hæreditatis iudicio damnatus sit. C. l. 12.

Si ex crimine stellionatus sit condemnatus. ff. l. 13. § fin.

Si ex delicto militari ueteranus sit cõdemnatus. C. lib. 12. tt. 36. l. 7.

Si pro socio, tutelæ, mãdati, depositi iudicio condemnatus sit. ff. l. j. § qui pro socio. l. 6. § mãdati. usq; ad fin. legis. C. l. 22. Inst. lib. 4. tt. 16. § ex quibusdam.

Si pactus sit ne secum ageretur. ff. l. j. § qui furti. l. 4. § fin. l. 5. l. 6. § pactus'ue inquit. § qui iussu. l. 7. C. l. 18. Inst. lib. 4. tt. 16. § ex quibusdam.

Si precibus impetrauit, ne secum ageretur. ff. l. 6. § pactus'ue.

Si iureiurando delato iurauit se non deliquisse. ff. l. 6. § qui iussu. C. l. 18. § fin.

Si ignominiæ causa ab exercitu dimissus sit. ff. l. j. in prin. l. 2. in prin. usq; ad § miles.

Si miles exauthoratus fuerit, hoc est, arma illi sint detracta. ff. l. 2. § sed etsi eum.

Si artis ludicræ, pronunciãdi'ue uel quęstus causa in scenam prodierit. ff. l. j. § j. l. 2. § ait prętor. usque ad fin. legis. l. 3. l. 4. in prin. usq; ad § ait prętor. C. l. 21.

Si lenocinium fecerit. ff. l. j. § qui lenocinium. l. 4. § ait prætor. usq; ad § calumniator.

Si mulier mortuo marito intra id tẽpus quo uirum elugere moris est, nuptias iterauerit, uel pater eam matrimonio collocauerit, uel quis eam duxerit, filium'ue suum eam ducere passus est. ff. l. j. § qui eam quæ. l. 8. cum quatuor. ll. sequentib. l. 13. in prin. l. 25. C. l. 15.

Si parentes, liberos, reliquosq; cognatos mortuos non eluxerit. ff. l. 11. in prin. l. 23. l. 25.

Si bina sponsalia, binas'ue nuptias eodẽ tempore habuerit, uel filium filiam'ue habere passus sit. ff. l. j. § fin. l. 13. § j. usq; ad § ex compromisso.

Si per calumniam uentris nomine in possessionem mulier missa est, uel pater eam mitti passus est. ff. l. 15. cum quatuor. ll. sequentib.

Si cõtra partẽ, pro qua testimonium quis dixit, pronunciatum sit, an testis fiat infamis. ff. l. 21.

Si plus debito tributorum nomine exegit, & ideo in duplum condemnatus est, C. l. 2.

Si bonis paternis se abstinuit. C. l. 7.

Si bonis cessit. C. l. 11.

Si pater testamento filios increpauit. C. l. 13.

Si improbum fœnus exercet, & usuras usurarũ exigit. C. l. 20.

Si corpore quæstum facit mulier. ff. l. 24.

Si ictus fustium sustinuit. ff. l. 22. C. l. 14. l. 16.

Si in carcerem uel in uincula coniectus sit. C. l. j.

Si ad tempus in opus publicum datus sit. C. l. 6.

DISTINCTIONES GENERALES, *eius, si in famoso iudicio sit condemnatus.*

Si condemnatus appellauit. ff. l. 6. § j.

Si alieno nomine condemnatus est. ff. l. 6. § si quis alieno.

Si publica patriæ negocia gessit. C. l. 9.

Si hæres defuncti nomine sit condemnatus. ff. l. 6. § si quis alieno. l. 14.

Si causa ab initio per procuratorem agitata est. ff.l.6.§ si quis alieno.

Si arbiter compromissarius condemnauit.ff.l.13. § ex compromisso.

Si non causa cognita pronunciatum est, sed extrinsecus quid elocutus est iudex.ff.l.13.§ quantum ad infamiam.C.l.17.l.19.

Si pœna in sententia non sit adiecta.C.l.12.

Si ita dixit iudex: callido commento uideris accusationis instigator fuisse.ff.l.20.

Si admonuit iudex, ut ad melioris uitæ frugem se reformaret.C.l.19.

Si pœna grauior quàm lex statuit, imposita est. ff.l.13.§ pœna.usq; ad § fin.C.l.4.ff. lib. 48. tt. 19.l.10.§ fin.

Si minor pœna imposita sit.C.l.3.l.4.

2 *Qui notantur infamia.*

De filijs notati.ff.lib.48.tt.19.l.26.lib.50.tt.2.l.2.§ nullum.

De propinquis, notis, familiaribus & adfinib. C.lib.9.tt.47.l.22.

De reliquis, uide paulo superius uers. si mulier mortuo, consequent.

3 *Quamdiu notentur infamia.*

Tempore pœnæ finito, finitur infamia. C. l.3.l. 4.l.6.lib.10.tt.59.l.j.l.2.ff.lib.48.tt.10.l.13.§ j.

DE POENAE REMISSIONE. item euentus reo restituto, pœnaq; liberato.ff.tt.23.C, tt.51. Cap. 18.

¶ 1 *Causæ ex quibus pœna remittenda.*

Non facile pœna est remittenda.C.tt.47.l.14.

Si in metallum damnati, operi faciẽdo, inutiles redditi sunt.ff.tt.19.l.22.

Si tempus pœnæ finitum sit.C.tt.47.l.23.l. 24. ff. tt.10.l.13.§ j.

2 *A quibus remittenda?*

Solus Imperator pœnam remittendi & liberandi ius habet, non præsides.ff.tt.19.l.4.§ fin.l. 9. § istæ ferè.l.31.tt.18.l.1.§ fin.

3 *Euentus pœna remissa, & reo restituto.*

Quæ restituantur.

Restituere est, honoribus, ordini & omnib. cæteris restituere.C.l.7.l.13.§ fin.

De domini potestate, an seruus restitutus in domini potestatem reuertatur? Non.ff.tt.18.l.7. § fin.tt.19.l.8.§ fin.l 10.in prin.l.28. § serui cæsi. l. 34.in prin.C.tt.47.l.10.l.13.tt.51.l.8.

De patria potestate.C.l.6.l.9.l.13.

De iure patronatus.ff.l.j.

De administratione tutelæ finita, patre reuerso. C.l.13.§ quibus si.

De infamia abolenda.C.tt.43.l.3.tt.51.l.7.l. 10.

De locis militiæ ademptis. C.l.7.

Filio nato ex matre in metallum damnata & restituta, iura cognationis restituuntur.ff.l.4.

De bonis publicatis.ff.l.2.C.l.2. l.13. § fin. tt. 49. l.4.

De actionibus inferendis.C.l.5.l.11. ff. lib. 50. tt. 16.l.21.

De actionibus excipiendis.ff.l.2.l.3.C.l.3.l.4.l.12. ff.lib.50.tt.16.l.21.

DE CRIMINE LAESAE MAIESTATIS, ff. tt.4. C.tt.8. Cap. 19.

Hactenus de publicis iudicijs in genere, sequitur nunc de ijs in specie: & primùm de publico iudicio læsæ maiestatis.

1 *Causæ ex quibus hoc iudicium competit.*

Ex crimine maiestatis, quod sacrilegio proximũ est.ff.l.j.in prin.

Si aduersus populum Romanum, uel aduersus securitatem eius quid commissum sit. ff. l. j. § maiestatis.l.3 § j.

Si cui° opera dolo malo factũ sit, quo armati homines cum telis, lapidibus'ue in urbe sint, conueniant'ue aduersus rempub. loca'ue occupẽt, uel templa, quo'ue cœtus cõuentus'ue fiat, homines'ue ad seditionem cõuocentur.ff.l.j.uers. quo armati.C.tt.30.

Si milites sollicitauerit, concitauerit'ue, quo seditio, tumultus'ue aduers° rẽpub.fiat.ff.l.j. § fin.

Si cum militib. uel priuatis scelestam inierit factionẽ, uel etiam cum barbaris, aut factionis ipsius susceperit sacramentum, uel dederit. C. l. 5.in prin.

Si cuius opera factum sit, quo quis cõtra rẽpub. arma ferat, uel faciat.ff.l.j.uers. quo'ue quis cõtra. l.4.in prin.

Si iniussu principis bellum gesserit, delectũ habuerit, exercitum'ue cõparauarit.ff.l.3.C.lib.11. tt.46.l.j.Nouell.c.17.§ præter cætera.

Si cuius opera factũ sit, quo magistratus populi Romani, qui'ue imperium, potestatem'ue habet occidatur.ff.l.j.uers.cuius'ue opera.C.l.5.in prin.

Si cuius opera dolo malo consilium initum fuerit, quo obsides iniussu principis interciderent.ff.l.j.uers.quo tenetur.

Si fecerit ut ex amicis hostes fiant, ne'ue rex exteræ natiõis populo Romano obtẽperet.ff.l.4.

Si hostem concitauit.ff.l.3.in prin.

Si hostib. populi Romani nunciũ, literas'ue miserit, signum'ue dederit, fecerit'ue quo hostes populi Romani consilio iuuentur contra rẽpub. ff.l.j.uers.qui'ue hostibus.

Si cuius opera dolo malo hostes commeatu, armis, telis, equis, pecunia, alia'ue qua de re adiuti erunt, ut'ue obsides, pecunia, iumenta hostibus aduersus rempub. dentur.ff.l.4.

Si aurum, arma, uinum, &c. ad hostes uel barbaros transtulerit, uel ijs uendiderit.C. lib. 4. tt. 41.tt.93.l.2.lib.12.tt.45.l.j.

Si barbaris conficiendi naues peritiam tradidit. C.tt.47.l.25.

Si exercitum in insidias deduxerit: uel exercitũ, prouinciam, uel ciuitatem hostibus prodiderit.ff.l.4.§ cuius'ue dolo.l.10.

Si castra hosti concesserit.ff.l.3.in prin.

Si hostem fugientem susceperit, uel dissimulauerit.ff.lib.48.tt.19.l. 40.

Si cuius dolo factum sit, quo minus hostes in potestatem populi Romani peruenissent.ff. l. 4.

Si ad hostes perfugit.ff.l.2.uide j lib.3.cap.2.

Si in bello cesserit, hostem'ue arcere noluerit. ff. l. 3.

Si Imperium, exercitum'ue populi Romani deseruerit.ff.l.2.l.3.unde insuper j.li.3.cap.12. uers. de desertoribus.
Si imperatori maledixerit.C.tt.7.l.1.
Reliqua huius generis, suis subiecta sunt locis.

DISTINCTIONES GENERALES.

Si per temeritatem fecerit.ff.l.7. § hoc tamen.
Si is qui non est sanæ mentis, fecerit.ff.l.7.§ hoc tamen.
Si reus decesserit.ff.l.11.C.l.6.l.7 in prin.
Si coniurationem prodiderit.C.l.5.§ fin.

2 *Quibus competit hoc iudicium.*

De famosis & militibus.ff.l.7.in prin.
De mulieribus.ff.l.8
De seruis aduersus dominos, & libertis aduersus patronos.ff.l.7.in prin.

3 *Aduersus quos competat?*

De ijs qui quid prędictorum fieri curant.ff.l.3 § fin.
De satellitibus & conscijs. C. l. 5. § id quod de prædictis.

4 *Quid ueniat in hoc iudicium, & quæ sit pœna huius criminis.*

De morte.ff.l.3.in prin.C.l.5.in prin.Inst.li.4. tt. fin.§ publica autem.
De memoria rei post mortē damnanda.Inst.lib. 4.tt.fin.§ publica.C.l.7.in prin.
De reliquis pœnis uide j.euentus.
De præmio delatoris.C.l.5.§ sané si quis. tt. 24. l.2.

5 *Actus huius iudicij.*

1 *De quæstionibus & tormentis.*

Qui torquēdi omnes omnino cuiuscūq; sint dignitatis.ff.lib.48.tt.18.l.10.in prin.C.l.3.l.4.
De ipso accusatore torquēdo,& eo cuius instinctu ad accusationem accesit.C.l.3.

2 *De officio iudicis in cognoscēdo,et examinādo causa.* ff.l.7.§ hoc tamen.

6 *Euentus huius iudicij.*

De publicatione bonorū.ff.l.9.l.11.C.l.5.in prin. l.6.in prin.l.7.in prin § fin.
De dote uxori seruanda.C.l.5.§ uxores.
De ijs quæ filijs donauit,etiā publicandis.C.l.5. § uxores.
De filijs damnatorū.C.l.5.§ Filij uerò.§ uxores.
De filiabus.C.l 5.§ ad filias.§ Falcidia etiam.
De emancipatione,dote,donatione, & alia qua libet alienatione,non ualet.C.l.5.§ emancipatio.l.7.§ sic & Diuus.
De manumissione dānati.C.l. 7. § sic & Diuus.
De solutione dānato facta.C.l.7.§ sic & Diuus.
De ijs qui pro reis interuenire tētauerint, notabiles fiunt.C.l.5.§ deniq;.

DE CRIMINE PECVLATVS, sacrilegi, & de residuis.ff.tt. 13.C.tt.28.& tt.29.

Cap.20.

¶ I *De crimine peculatus.*

1 *Causæ ex quibus competit peculatus iudicium.*

Ex crimine peculatus.est autē peculatus, pecuniæ publicæ aut sacræ furtum.ff.l.9.§ Labeo. Inst.lib.4 tt.fin § item lex Iulia peculatus.
Si rem sacram uel publicā intercipiat quis, uel in suum usum conuertat.ff.l.3.l.4. in prin.
Si in aurum, argētum'ue aut æs publicū quid indet uel immisceat,quo id peius fiat.ff l.1.
Si quasi fisci creditor debitum fisci acceperit.ff.l. 9.§ eodem capite.
Si ij qui in moneta publica operantur, extrinsecus sibi pecuniam forma publica signant, uel signatum furantur.ff.l.6.§ qui cum in.
Si in tabulis public.minorē pecuniā,quàm quid uenierit uel locatū sit,scripserit.ff.l. 10. in prin.
Si publicarū tabularum inspiciendarum,describendarumq; potestatem sine iussu eius,qui ei rei præest,fecerit.ff.l.9 § senatus.
Si tabulam æream legis formam'ue agrorū,aut quid aliud continentem refixerit.uel quid inde immutauerit: uel in tabulis publicis quid deleuerit uel induxerit.ff.l 8.
Si muros perforauit.ff.l.11.De muris uide etiam alia j.lib.3.cap.21 membr.de muris.

DISTINCTIONES GENERALES.

1 *Ex re subrepta* Non nisi res sacra, religiosa uel publica subrepta sit.ff.l.1 in prin.l.4.in prin.l. 9.§ Labeo.Inst.lib.4.tt.fin § item lex Iulia peculatus.
Si Deo donatam rem abstulerit.ff l.4. in prin.
Si res ciuitatis abstulit.ff.l.4.§ fin.li.47.tt.2.l. 82.
Si ex metallis Cæsaris aurum, argentum'ue furatus sit.ff.l.6.§ fin.
Si præda ab hostibus capta sit.ff.l.13.
Si thesaurum tollat.ff.l.4.§ non fit locus.
Si ex muris aliquid abstulit.ff.l.11.
Si circa tabulas publicas deliquerit.ff.l.8.
Si pecuniam priuatā subtrahat.ff.l. 9. § Labeo.

2 *Ex persona subripientis.*

Si is cuius periculo res,eam subripuerit, ut si æditius ea quæ ei tradita sunt subripiat.ff.l.9.§ Labeo.
Si ij qui in moneta publica operātur, pecuniam exinde subripiant.ff.l.6.§ qui cum.
Si iudices tēpora administrationis pecunias publicas subripuerint.Inst.lib 4.tt.fin.§ item lex Iulia peculatus.C.tt.28.

2 *Aduersus quos competit?*

De eo cuius dolo factum est,ut contra legē peculatus fieret.ff.l.1.
De eo qui furanti signum præbuit.ff.l.6.§ fin.
De eo qui aurum ablatum illicitè habuit,& conflauit.ff.l.6.§ fin.
De ministris & ijs qui subreptas pecunias susceperunt.Inst.lib.4.tt.fin. § item lex Iulia pecul. C.tt.28.
De hæredibus.ff.l.14.

3 *Quid ueniat in hoc iudicium.*

De aquæ & ignis interdictione.itē de deportatione.Inst.lib.4 tt fin.§ itē lex Iulia pecul.ff.l.3.
De quadruplo soluendo.ff.l.9.§ fin.l.13.
De reliquis pœnis.ff.l.6.§ fin.l.10.§ fin.C. tt. 28. Inst. lib.4.tt.fin.§ item lex Iulia peculatus.

4 *Quamdiu competat?*

Intra quinquennium.ff.l.7.

5 *Euentus.*

Sicut omnia iura,ita bona quoq; amittit.ff.l.3.

¶ II. *De sacrilego separatim.*

1 *Causæ ex quibus competit hoc iudicium de sacrilegio.*

Si sacrilegium sit cōmissum, quid sit sacrilegium. ff.l.9.

ff.l.9.in prin.

Si priuata ſacra, uel ædiculas incuſtoditas tentauerit.ff.l.9.in prin.

Si rem priuatam ex loco ſacro ſubripiat.ff.l.5.

Si ſepulchrum uiolauerit.C.tt.19.l. 5.

Si diuinæ legis ſanctitatē omittat, aut negligat, aut offendat.C.tt.29.l.j.

Si de principali iudicio diſputetur.C.tt.29.l. 2.

2 *Aduerſus quos competit.*

De eo cuius dolo alius ſubtraxit.ff.l.10.§ diuus.

3 *Quid ueniat.ſeu quæ ſit pœna ſacrilegij?*

ff.l.4.§ mādatis.l.6.in prin.uſq; ad § qui cum. l.9 in prin.l.10.§ fin.

¶ III *De reſiduis.*

1 *Cauſæ.*

Si pecuniam publicam in alium uſum delegatā retinuit, neq; in eum uſum conſumpſit.ff.l.2.l. 4.§ lege.l.9.§ ſenatus.

Si apud aliquem ex locatione, emptione, alimētaria ratione ex pecunia quam accepit, alia'ue qua cauſa pecunia public.reſedit.ff.l.4.§ lege.

Si is qui cum in prouinciam iret, pecuniam quæ penes ſe erat, ad ærarium profeſſus retinuit.ff. l.9.§ fin.

2 *Pœna.*

Hac lege damnatus, amplius tertia parte quàm debet punitur.ff.l.4.§ lege.

DE VI PVBLICA ET PRIuata.ff.tt.6.& 7.C.tt.12.

Cap.21.

¶ 1 *Cauſa ex qua iudicium L.Iuliæ de ui competit.*

Si aliquid per uim factum ſit.ff.lib.50.tt.17.l.194. in prin.

DISNIGVITVR:

1 *Ex ſpecie facti per uim, & modo quo uim facit.*

Si arma, tela, domi ſuæ agro'ue uel in uilla coegerit.ff.tt.6.l.j.

Definitio teli.ff.tt.6.l.9.l.11.§ telorum.

Si bucellarios uel Iſauros, armatosq; ſeruos per ciuitatem & agros habeat.ff.tt.6.l.3.in prin.C. l.10.

Si cōuocatis hominib.uim fecerit, quo quis uerberetur, pulſetur, neq; homo ſit occiſus.ff.tt.7. l.2.l.3.tt.6.l.10.§ hac lege.C.l.4.

Si ſine armis uim fecerit, & aliquē ex agro ſuo deiecerit.Inſt.lib.4.tt.fin.§ itē ex L.Iulia.ff.tt.7. l.5.tt.6.l.3.§ eadem lege.

Si autor ſeditionis & tumultus fuerit populo concitato.ff.lib.48.tt.19.l.38.§ Authores.

Si ſe turbulentis acclamationibus popularium accōmodauerit.ff.lib.48,tt.19.l.28.§ ſolent.

Si turbę ſeditionis'ue faciendę cōſilium inierit, aut homines in armis habuerit. ff. tt. 6.l.3.in prin.

Si conuocata ſeditione uillas uel ædes expugnauerit, expilauerit, effregerit, ff.tt.6.l. 3. § eadem lege.l.11.in prin.

Si in publico cum telo fuerit.ff.tt.6.l.3. § eadem lege.

Si telis & armis bona rapuerit.ff.tt.6.l. 3. § eadē lege.tt.7.l.3.

De latronibus famoſis.ff.lib.48. tt. 19. l. 28. § famoſos.

De graſſatoribus.ff.tt.19.l.28.§ graſſatores.

Si hominem incluſerit & obſederit.ff.tt.6.l. 5. in prin.

Si puerum rapuit & incluſit.ff.tt.6.l.6.C.l.3.

Si puerum uel fœminam per uim ſtuprauit.ff.tt. 5.l.29.§ fin.tt.6.l.3.§ pręterea punitur.C.l.3.

Si cœtu, concurſu, turba, ſeditione incendium fecerit.ff.tt.6.l.5.in prin.

Si ex incendio quid rapuerit: uel

Si in incendio cum gladio aut telo rapiendi cauſa fuerit, uel prohibēdi dominum res ſuas ſeruare.ff.tt.6.l.3.§ eadem lege.

Si ex naufragio quid rapuerit, & nautis uim fecerit.ff.tt.7.l.1.§ eadem pœna.

Si quis reū uinxerit, impedierit'q; quo min⁹ Romę intra ſtatutum tempus adſit.ff.tt.6.l.8.

Si cœtum & concurſum fecit, quo minus quis in ius produceretur: itē ſi quæſtionem de alterius ſeruo habuerit.ff.tt.7.l.4.

Si dolo malo fecit., quo minus iudicia tutò exerceantur, aut iudices ut oportet, iudicent. item:

Si cum telo dolo malo in cōcione fuerit, aut ubi iudiciū publicè exercetur.ff.tt.6.l.10.in prin.

Si per uim aliquem ſibi obligauerit.ff.tt.6.l. 5. in prin.l.10.in prin.

Si ab alio quid extorſit, quod ꝓ alio pignori dedit.Nouell.c.52.in prin.uſq; ad § enimuerò.

Si fecerit quo minus homo ſepeliatur, quo magis funus diripiatur, diſtrahatur.ff.tt. 6. l. 5. in prin.lib.47.tt.12.l.8.

2 *Ex perſona eius qui uim facit, & eius cui facit.*

De eo qui imperiū poteſtatem'ue habet. ff. tt.6. l.7.l.10.in prin.

Si legatos oratores, comitesúe pulſauerit, aut iniuria affecerit.ff.tt.6.l.7.§ fin.lib.50.tt.7.l.17.

3 *Ex cauſa & antecedentibus.*

Si iure ſuo utitur.ff.lib.50.tt.17.l. 197. § non uidetur.

Si creditor rem debitoris occupauarit, uel intrauerit nullo concedente. ff.tt. 7.l.7.l.8.C.l.5.l.7. lib.8.tt 14.l.3.

Si eum à quo prius fuit deiectus, deiecit.C.l.7.

Si iuſſu domini ſeruus uim fecerit. C.l.8.

Si tutandæ ſalutis ſuæ cauſa telum geſſerit.ff. tt. 6.l.11.§ fin.

Si promercij cauſa arma habuerit, uel hæreditate ei obuenerint.ff.tt.6.l.2.

Si uenationis uel itineris uel nauigationis cauſa arma coegerit, uel homines habuerit.ff.tt.6. l.j.l.10.§ exceptus eſt.

2 *Aduerſus quos competat?*

De eo qui homines ad uim faciendam commodauit.ff.tt.6.l.4.

De conuocatis ad uim faciendam. ff. tt.l.7.3.

De eo qui raptori raptam rem ſeruat.C.l.9.

De domino ſeruo delinquente, & ipſo ſeruo.C. l.4.in prin. l. 8.

3 *Apud quem competat?*

De præſide prouinciæ. C.l.3.l.4.

4 *Quid ueniat in hoc iudicium, & quæ pœna?*

Si armata uis arguitur, deportatio ei irrogatur: ſi uerò ſine armis, in tertiam partē bonorum

ſuorum

ciorum publicatio imponitur. Inst. lib. 4. tt. fin. § item lex Iulia.

Si quis in ea seditione sit interemptus, ultimo supplicio punitur. C.l.6.

De deportatione. C.l.7.§ fin.

De publicatione tertiæ partis bonorum. Inst. li. 4. tt. fin. § item lex Iulia. ff. tt. 7. l. j. in prin. l. 8. C. l. 7. § fin.

De aquæ & ignis interdictione. ff. tt. 6. l. 10. § fin.

De quadruplo soluendo, Nouell. c. 52. § propterea sancimus.

De centum libris auri. C.l.10. in prin.

Serui ultimo supplicio puniuntur. C.l.8.

Viles & infames personæ, & qui sępius uim perpetrauerint, pœna constitutionum tenentur. C.l.8.§ uiles.

Si minori pœna iudex damnauerit. C.l.8.§ fin.

5. *Euentus.*

Ius prouocandi ab hoc iudicio non est. C.l.6. § fin.

De infamia damnati. ff. tt. 7. l. j. in prin. 8. C.l. 8. § quod si illi.

De infamia iudicis uiolentiam non punientis. C.l.8.§ fin.

De actione à fisco, ad quem tertia pars bonorũ delata est, excipienda. C.l.2.

6. *Adfinia remedia.*

De ciuili actione. C.l.7. in prin.

De constitutionibus principum. ff. tt. 7. l. j. § eadem pœna.

DE RAPTV FOEMINARVM. C. tt. 13. l. j. Cap. 22.

1 *Causæ ex quibus datur hoc iudicium.*

Si quis mulierem rapuit, eamq́ per uim stuprauit. ff. tt. 6. l. 3. § præterea punitur. l. 5. §. fin. Distinguitur:

Siue uirgo rapta sit, siue uidua, siue libera siue ancilla, nihil interest. C.l.j. in prin.

Si sanctimonialis sit fœmina. C.l.j. in prin. § fin. lib. j. tt. 3. l. 5. l. 41.

Si nupta mulier rapta sit. C.l.j. § quæ multo magis.

Si sponsam suam sponsus rapuit. C. l. j. § quæ multo magis.

Si uolens rapta sit. C.l.1.§ pœnas autem.

Si parentes mulieris passi sunt, uel iniuriam remiserunt. C.l.j. § nisi etenim. ff. tt. 6. l. 5. § fin.

2 *Quibus datur?*

De parentibus, consanguineis, tutoribus, curatoribus, patronis & dominis mulierum. C.l.j. § ne igitur.

De extraneis. ff. tt. 6. l. 5. § fin.

3 *Aduersus quos datur?*

De ijs qui auxiliũ præbuerunt. C.l.j. § ne igitur. § pœnas autem.

De his qui comitati sunt. Item de conscijs, ministris & susceptoribus. C.l.j. § pœnas autem.

4 *Vbi, & apud quem competit?*

Competit sine fori præscriptione. C.l.j. § fin autem post.

5 *Quid ueniat in hoc iudicium?*

De ultimo supplicio. Inst. lib. 4. tt. fin. § item lex Iulia. C.l.j. in prin. ff. tt. 6. l. 5. § fin.

De seruis reis concremandis. C.l.j. § fin.

De bonis raptoris raptæ uindicandis, uide j. Euentus.

6 *Quandiu competit?*

Sine quinquennij præscriptione competit. ff. tt. 6. l. 5. § fin. tt. 5. l. 29. § fin.

7 *De requirendis reis.* C.l.j. fin autem post.

8 *Euentus.*

Damnato ius prouocandi non competit. C. l. j. § quibus etsi.

De bonis raptoris raptæ uindicandis. C.l.j. § & siquidem. usq; ad nec sint facultas. Nouel. c. 143. c. 150.

9 *Adfinia remedia.*

De cæteris legibus super hoc crimine sublatis. C.l.j. § fin.

De adulterij crimine & iudicio. C.l.j. § quæ multo magis ff. tt. 6. l. 5. § fin.

De lege Iulia, de ui publica. ff. tt 6. l. 3. § præterea.

DE SICARIIS ET VENEFICIS. ff. tt 8. C. tt. 16. item de parricidis. Cap. 23.

¶ 1 *Ex quibus competit iudicium legis Corneliæ de sicarijs & ueneficis.*

Si quis hominem sica uel ueneno occiderit. Inst. lib. 4. tt. fin. § item lex Cornel. ff. l. j. in prin.

Si hominis occidendi, uel furti faciendi causa cũ telo ambulauerit. ff. l. j. in prin. C.l.7. ff. tt. 6. l. 9. l. 11. § telorum. Inst. lib. 4. tt. fin. § item lex Cornelia.

Si hominis necandi causa uenenum confecerit, dederit, uendiderit, habuerit. ff. l. j. § præterea tenetur. l. 3. in prin. usq; ad § item is cuius. tt. 9. l. 2. tt. 19. l. 18. § uenenarij.

Si uoluit occidere, sed non perfecit, uide 8. cap. 10. in prin. uers. si uoluit.

Si mortis causam præbuit. ff. l. 15.

Si falsa indicia professus fuerit, profitenda'ue curauerit, quo quis innocens circumueniretur, condẽnaretur'ue. ff. l. j. in prin. l. 3. § itẽ author.

Si falsum testimoniũ dolo malo dixit, quo quis publico iudicio rei capitalis damnaretur. item si ut magistratus iudex'ue quæstionis ob capitalem causam pecuniam acceperit, ut publica lege reus fieret. ff. l. j. § præterea tenetur.

Si abortionis aut amatorium poculum dederit. ff. lib. 48. tt. 19. l. 38. § qui abortionis.

Si mulier uisceribus uim intulit, uel medicamẽta adhibuit, quo partũ abigeret. ff. l. 8. li. 47. tt. 11. l. 4. lib. 48 tt. 19. l. 39.

Si uim intulerit, unde homo interemptus sit. C. tt. 12. l. 6.

Si autor seditionis fuerit, si naufragium suppresserit. ff. l. 3. § item qui autor.

Si cuius familia sciẽte eo arma sumpserit. ff. l. 3. § item is cuius.

Si seruus sine iudice ad bestias datus sit. ff. l. 11. § seruo usq; ad finem legis.

Reliqua suis subiecta sunt locis. ut de incendio ad l. Aquiliam, &c.

DISTINCTIONES GENERALES.

1 *Ex causa & antecedentibus factum.*

Si non occidendi animo fecit. ff. l. j. § diuus. l. 3. § adiectio. C.l.j. l. 5.

Si in rixa non occidendi animo claui aut cucuma hominẽ percusserit. ff. l. j. § sed si claui. l. 17.

Si ab

Si ab alio se præcipitauerit, & super aliũ ruerit, eumq; occiderit. item.
Si putator ex arbore deiecto ramo prætereuntem occiderit ff. l. 7.
Si per lasciuiam causam mortis præbuit. ff. l. 4. § cum quidam.
Si lustrandi causa uenenum dederit. ff. l. 3. § alio senatusconsulto.
Hac lege lata culpa pro dolo nõ accipitur ff. l. 7.
Si seruus iussu domini occiderit. ff. lib. 47. tt. 10. l. 17. § si iussu do.
Si stuprum sibi uel suis inferẽtem occidat. item,
Si uxorẽ adulterio deprehensam occiderit. ff. l. 3. § fin.
Si tutandæ salutis suæ causa interfecerit. ff. l. 9. C. l. 2. l. 3. l. 4. lib. 3. tt. 27.
Si furẽ nocturnũ occiderit. ff. l. 9. C. lib 3. tt. 27. l. 3.
2 *Ex persona facientis seu occidentis.*
De furioso seu infante. ff. l. 12.
De homine adultæ ætatis. C. l. 6.
De magistratu iniustẽ interficiẽte ff. l. 4. in prin.
Si filius patri insidiatus sit. C. tt. 3. l. 14.
Si seruus domino insidiatus sit. ff. lib. 48. tt. 19. l. 28. § igni.
Si quis sibi ipsi mortẽ consciuerit, uide 8. cap. 16. memb. 11.
3 *Ex persona occisi.* nihil refert cuius cõditionis hominem interfecerit. ff. l. 3. § & qui hominẽ.
Si uiris illustribus, senatorib. & alijs qui penes Imperatorẽ sũt, sit insidiatus. C. tt. 8. l. 5. in prin.
Si infans occisus sit. C. l. 8.
Si dominus seruum occiderit. C. tt. 14. Inst. lib. 3. tt 8. § sed hoc tempore.
Si parentem, liberos, cognatũ uel adfinem quis occiderit: uide paulo inferius de Parricidis.
Si transfugam, desertorem & latronem occiderit. ff. l. 3. § fin. C. lib. 3 tt. 27. l. 2.
Si maleficum occiderit. C. tt. 18 l. 9.
4 *Ex consequentibus.* Si semel instituta accusatione reus absolutus sit. C. tt. 2. l. 11.
2 *Aduersus quos competit?*
De eo cuius dolo factum est. C. l. 7.
Seruo sine iudice ad bestias dato, tam emptor quàm uenditor tenetur. ff. l. 11. § seruo.
Si in rixa homo percussus perierit, uniuscuiusq; ictus in hoc collectorum contemplari oportet. ff. l. 17.
Si ui illata homo in isto tumultu occisus sit, non is qui interemit, sed is qui uim intulit, tenetur. C. tt. 12. l. 6.
3 *Quæ sit homicidij pœna.*
Ex lege Cornelia insulę deportatio est, & omni um bonorũ ademptio: sed solent hodie capite puniri. ff. l. 3. § legis Corneliæ. C. l. 8.
Humiliores solent bestijs subijci, altiores uerò deportantur in insulam. ff. l. 3. § legis.
In honore positi deportari solent: qui secundo gradu sunt, capite puniri. ff. l. 16.
Si uxor in adulterio deprehensa occisa sit, tunc si humilis sit homicida, in perpetuũ exiliũ datur: si aliqua dignitate prędítus, ad tempus relegatur. ff. l. 3. § fin.
Serui ultimo supplicio puniuntur. Inst. lib. 4. tt. fin. § item lex Cornelia de falsis.
Plus est hominẽ extinguere ueneno, quàm occidere gladio. C. tt. 18. l. 3.
Distinguitur insuper ex persona occisi, & causa: & quare, uide præcedentia.

¶ DE PARRICIDIS.

ff. tt. 9. C. tt. 17.
1 *Causæ ex quibus pœna parricidij competit.*
Si quis parentem, liberos, cognatos, &c. occiderit. ff. l. 3.

Distinguitur.

Si fratrem, sororem, patruelem, matruelem, patruum, auunculum, uxorem, generum, priuignum, &c. occiderit. ff. l. 3.
Si filium, filiam, nepotem & neptem occiderit. ff. l. 3. § fin.
Si adfines & patronum occiderit. ff. l. 3.
Si nouercam & sponsam occiderit. ff. l. 3. l. 4.
Si filius emit uenenũ ut patri daret, nec potuit dare. ff. l. 1. § fin.
Si inauditum filium pater occidat. ff. tt. 8. l. 2. C. tt. 15. l. 3.
Si pater filium quòd nouercam adulterauit, occidit. ff. l. 5.
Si per furorem parentem necauerit. ff. l. 9. § fin. lib. 3. tt. 18. l. 13. § fin. l. 14.
Si reus mortuus sit. ff. l. 8.
2 *Aduersus quos competit?*
De eo cuius dolo parricidiũ factũ est. Inst. lib. 4. tt. fin. § alia deinde lex. ff. l. 3. uers. cuiusue dolo.
De consciis parricidij. Inst. lib. 4. tt. fin. § alia deinde lex. ff. l. 6.
De fratre sciente fratrem uenenũ necandi patris causa emisse. ff. l. 2.
De eo qui sciens pecuniam ad parricidium subministrauit. ff. l. 7.
3 *Pœna parricidij quæ sit?*
De pœna legis Corneliæ de sicarijs, Inst. li. 4. tt. fin. § alia deinde lex. ff. l. 3.
Filius sciens fratrẽ uenenum emisse necandi patris causa, relegandus est. ff. l. 2.
Qui parentem occiderit, more maiorum uirgis sanguineis uerberatus, & culleo insutus cũ cane, gallo, &c. Inst. lib. 4. tt. fin. § alia deinde lex. ff. l. 9. in prin. C. tt. 17. l. 3.
Qui alios pręter patrem, matrem, auũ, auiam occiderit, capitali pœna uel ultimo supplicio plectitur. Inst. lib. 4. tt. fin. § alia deinde lex. ff. l. 9. in prin.

DE PLAGIARIIS.

ff. tt. 15. C. tt. 20.

Cap. 34.

¶ 1 *Iudicium legis Fauiæ de plagiarijs publicum est.*
Inst. lib. 4. tt. fin. § est & inter. C. l. 13.
2 *Causæ ex quibus hoc iudicium competit?*
Si liberum hominẽ uel seruum alienũ suppressit quis, celauit, in uinculis habuit. ff. l. 3. in prin. l. 5. l. 6. § idem princeps. C. l. 2. l. 5. l. 9.
Si liberum hominẽ uel seruum alienũ quis uendidit, donauit, in dotem dedit, permutauit. ff. l. 3. l. 4. C. l. 7. l. 15. lib. 3. tt. 15. l. 2.
Si seruum alienũ intercepit. ff. l. 6. in prin.
Si per uim alienum seruum abripiat. C. l. 3.
Si seruo alieno persuaserit ut à domino fugeret. ff. l. 6. § fin. C. l. 2.

Distin-

DISTINCTIONES GENERALES.

Si seruum alienum bona fide possidet, & putat eum quem suscepit suum esse, dominijq; quæstionem moueat. ff. l. 3. in prin. l. 5. C. l. 8. l. 14.

Si seruus fugitiuus ut pasceretur operas suas de tētatori locauit, alijsq; antea eodem modo locauit. ff. l. 6. § idem princeps.

Si liberum hominem debiti nomine detinet, locat, aut pignori capit. C. lib. 4. tt. 10. l. 12. Nouell. c. 134. § quoniam uerò & hoc.

Si homo suppressus uel uenditus decesserit. ff. l. 3. § fin.

Si ciuiliter actum sit. C. l. j.

¶ *De eo si dominus seruum suum fugitiuum uendat.*

ff. l. 2. § fin. C. l. 6. Distinguitur.

Si socij & cohæredes in diuisione rerum communium licitationem de fugitiuo seruo inuicem faciant. C. l. 6.

Si dominus mandauit, seruum fugitiuum apprehendendum & uendendum. ff. l. 2. § item non pertinere. lib. 18. tt. 1. l. 35. § si quis amico.

Si hoc modo uēdidit, ut si apprehensus esset, esset emptus. ff. l. 2. § fin. C. l. 6. § fin.

Si absentem seruum uendidit. ff. l. 2. in prin.

3 *Aduersus quos datur?*

De socio criminis. ff. l. 6. § fin.

De eo cui homo alienatus est. ff. l. 4. l. 6. § fin. C. l. 10.

4 *Per procuratorem non competit.*

C. l. 2.

5 *Apud quem competat.*

De procuratore Cæsaris, & præside prouinciæ. C. l. 4.

De rectore prouinciæ. C. l. 12.

De eo ubi degit uenditus. C. lib. 3. tt. 15. l. 2.

6 *Quæ pœna ueniat in hoc iudicium.*

Pecuniaria pœna in usu esse desijt. ff. l. 7.

Pro modo delicti coercentur, & plerunq; in metallum damnantur. ff. l. 7. C. l. 16.

De capitis supplicio. Inst. li. 4. tt. fin. § est & inter. C. l. 7.

De reliquis pœnis. Inst. lib. 4. tt. fin. § Est & inter. C. l. 16. Nouell. c. 134. § quoniam uerò & hoc.

De rebus furtiuis, quas seruus fugitiuus susceptus secum abstulit. C. l. 12.

7 *De subscriptione accusatoris.*

C. l. 3.

8 *Euentus. Venditis liberi hominis statū eius non mutat.*

C. l. 11.

9 *Adfinia remedia.*

Ciuilis actio. C. l. j.

Serui corrupti actio. C. l. 2.

Furti actio. C. l. 12.

DE ADVLTERIIS ET STVPRO. ff. tt. 5. C. tt. 9.

Cap. 25.

¶ 1 *Qua lege iudicium de adulterijs introductum sit.*

ff. l. j.

¶ 2 *Causæ ex quibus hoc iudicium competit.*

Si adulterium uel stuprum commissum sit. Differentia adulterij & stupri. ff. l. 6. § lex stuprum. l. 34. § fin.

Si domum uel agrum adulterio cōmittendo præbuit. ff. l. 8. l. 9. l. 10. in prin. § mulieres. l. 29. § hoc quinquennium. l. 32. § fin.

Si internuncius uel minister huius criminis fuerit. Nouell. c. 134. § si quando adulterij.

De lenocinio admisso. ff. l. 2. § lenocinij. usq; ad § si simul. l. 10. § fin. lib. 3. tt. 2. l. 4. § ait prætor. C. l. 2. lib. j. tt. 4. l. 13. lib. 11. tt. 40. l. 6. Nouell. c. 14. c. si.

Si maritus de uxoris adulterio quid accepit. ff. l. 2. § lenocinij. l. 8 in prin. l. 11. in prin. l. 29. § plectitur. usq; ad § sex menses.

Si uxorem suam maritus patitur delinquere. ff. l. 2. § lenocinij.

Si mulier ex uiri adulterio aliquid accepit. ff. l. 33. § fin.

Si mulier uel alius pro comperto stupro aliquid accepit. ff. l. 10. § mulieres. l. 29. § plectitur. C. l. 10. l. 24.

Si uir infamādę uxoris suę causa adulterum sublecit, ut ipse eam deprehenderet. ff. l. 14. § si uir.

Si adulterū deprehensum dimisit. ff. l. 29. in prin.

Si cuius dolo factū est, ut in adulterio deprehensus pecunia se redimeret. ff. l. 14. in prin. l. 32. § fin.

Si mulierem cupidinis, nō matrimonij causa cōtinet. ff. l. 34. in prin.

Si confabulatus sit cum alterius uxore, is cui antea maritus propter suspicionem denunciauit. Nouell. c. 117. § ad hæc uerò. usq; ad § fin.

Si maritus mulierem in adulterio deprehensam retinuit. ff. l. 2. § lenocinij. l. 29. in prin. l. 33. § si quis. l. 39. § mulierem. C. l. 2. l. 30. § in primis.

Vel dimissam reduxit. ff. l. 33. § si quis. l. 40. § fin. C. l. 7. l. 17. Nouell. c. 134. § mulier uerò.

Si quis damnatam adulterij duxerit in uxorem. ff. l. 29. § quod ait. lib. 25. tt. 7. l. j. § qui etiam. C. l. 7.

Si mulier adultero nupserit. ff. l. 11. § licet mulier.

De incesti crimine. ff. l. 7. § fin. l. 38. in prin. usq; ad § imperatores. l. 39. § præscriptione. § incestu. § fin l. 44. tt. 18. l. 4. l. 5.

Si miles sororis filiam in contubernio habuerit, licet non in matrimonio. ff. l. 11. § militem.

Si tutor uel curator pupillam suam uel adultam in uxorem duxerit. ff. l. 7. in prin. C. tt. 10.

Si quis duas uxores simul habeat. C. l. 18. lib. 5. tt. 5. l. 2.

Si mulier, cum audiuisset maritum suum absentem esse defunctū, alij se iunxerit, & prior maritus sit reuersus. ff. l. 11. § mulier.

Si ex lege repudio non misso alius eam uxorem duxerit. ff. l. 43.

Si uir subiacet fœminæ. C. l. 31.

DISTINCTIONES GENERALES.

1 *Ex personis inter quas adulterium est commissum.*

Si inter seruas stuprum uel adulterium sit commissum. ff. l. 6. in prin.

Si cum ancilla commissum sit. C. l. 25. l. 29. ff. lib. j. tt. 18. l. 21.

Si seruus adulterium admiserit. C. l. 26. ff. tt. 2. l. 5.

Si seruus cum uxore domini adulterium commiserit. ff. l. 33. in prin

Si mulier proprijs seruis se iunxit. C. tt. 11. l. j.

Si libertus cum patrona, uel patroni uxore, filia uel matre commiserit. ff. l. 42.

Si tutor pupillam suam corruperit. C. tt. 10. l. j.

Si mares cum maribus coierint. Inst. lib. 4. tt. fin. § item lex Iulia. C. l. 31. Nouell. c. 141.

Si in uirginem uel uiduam commissum sit. Inst. lib. 4. tt. fin. § item lex Iulia. ff. l. 6. § lex stuprum. l. 34. § fin.

Si minor annis adulterium commisit. ff. l. 36. l. 38. § fratres. § incestum.

Si nondum uiripotentem uirginem corrupit. ff. lib. 47. tt. 10. l. 25. lib. 48. tt. 19. l. 38. § qui nondum.

Si cum meretrice commissum sit. C. l. 23.

Si is commisit qui in honore uel ministerio publico est. ff. l. 38. § fin.

2 *Ex causa facti & antecedentibus.*

Si lenocinio mariti factum sit. ff. l. 2. § qui hoc dicit. C. l. 28.

Si uir adulterum subiecerit ut uxorem in adulterio deprehenderet. ff. l. 14. § si uir.

Si mulier lenocinium fecerit, aut operas suas in scenam locauerit. ff. l. 10. § fin.

Si sine dolo malo fecit. ff. l. 43.

Si uim passa est mulier, an teneatur. ff. l. 13. § si quis plane. l. 39. in prin. C. l. 20.

Si per uim quis mulierem corruperit, uide ĩ cap. 22.

3 *Ex consequentibus factum.*

Si adulter mortuus sit. ff. l. 17. § fin. l. 18. l. 19. in prin.

Si adultera mortua sit, an cum adultero agi possit. ff. l. 11. § adulterij. l. 39. § in matrimonio. l. 44.

Si mulier adultera in eodẽ matrimonio perseuerauerit. ff. l. 11. § uolenti. l. 26. l. 33. § si quis.

Si adultera adultero nupserit. C. l. 27.

Si reus absens sit, uide j̃ per quos competat.

Si accusator instituta accusatione decesserit. C. l. 13.

Si accusator destitit. ff. l. 2. § marito. l. 11. § socer. C. l. 16. § fin.

Si crimen abolitũ sit. ff. l. 39. § duos. C. l. 16. in prin. l. 30. in prin.

Si de crimine accusator pactus sit. C. l. 10.

An absoluto uel dãnato adultero, adultera quoque absoluta uel damnata uideatur. ff. l. 17. § fin. l. 19. in prin. C. l. 13. l. 34. Nouell. c. 134. § si quis autem de adult.

Absoluto adultero nupta accusari non potest. l. 17. § fin. ibi, Si absolutus. ff. l. 19. § si eo tempore. usq; ad fin. legis.

Si adultera nupta sit, prius adulter accusandus est, de quo uide j̃. quãdo & quamdiu competat.

¶ 3 *Quibus competat accusatio adulterij?*

1 DE MARITO

adulterae & de mariti iure accusando.

In primis marito competit accusatio. C. l. 30. § in primis.

Distinguitur:

Ex persona mariti.

De filiofamiliâs. ff. l. 6. § filius familiâs. l. 37.

De marito impudico ff. l. 13. § Iudex.

Si duos reos ex alio crimine habeat. ff. l. 6. § fin.

Si lenocinio mariti uxor adulterata sit. ff. l. 2. § si publico. § extraneus. lib. 24. tt. 3. l. 47.

Ex persona mulieris.

Si mulier uulgaris sit, & in eã, si uidua esset, impunè stuprum committeretur. ff. l. 13. § sed & in ea.

Ex tempore commissi adulterij.

Si in priore matrimonio commissum sit. ff. l. 5. l. 19. § fin.

Si antequam eam duxit, sit commissum. ff. l. 13. § si quis uxorem. § fin. C. l. 8.

Si cum adhuc cõcubina eius esset, uel antequam pater nuptijs consentiret. ff. l. 13. § si quis uxorẽ.

Si cum adhuc minor 12 annis esset, cum in domũ mariti est deducta. ff. l. 13. § si minor.

Si postquam repudiauit eam, commisit. C. l. 35. l. 28.

Si cum apud hostes esset, mulier commisit. ff. l. 13. § si quis plane.

Ex consequentibus.

Si maritus negauit se acturum. ff. l. 15. § si negauerint.

Si post accusationem institutam destitit. ff. l. 2. § marito. l. 40. § fin. C. l. 16. § fin.

Si in eodẽ matrimonio perseuerauit. ff. l. 11. § uolenti. C. l. 11. l. 26.

Si in matrimonio defuncta sit. ff. l. 39. § in matrimonio.

Si uxorem dimissam reduxit. ff. l. 40. § fin.

Ex reliquis contingentibus.

Si iniusta uxor sit. ff. l. 13. in prin. C. l. 22.

Si incestum cum ea commissum sit. ff. l. 13. § diui.

Si uxoris animo tantum eam habeat, cum reuera non sit. ff. l. 13. § diui.

Si concubina eius sit. ff. l. 13. in prin.

Si sponsa eius sit. ff. l. 13. § diui. § si minor. C. l. 8.

Si ei quidem desponsata sit, alij uerò in matrimonium data. ff. l. 11. § quaerebatur.

2 *De reliquis quibus haec accusatio competit.*

De sponso uide paulo superius, uers. si spõsa, &c.

De patre mulieris. ff. l. 22. § in accusatione.

Vtrum pater an maritus in accusando praeferatur. ff. l. 2. § si simul. l. 3. l. 15. in prin. C. l. 30. § in primis.

De extraneis post patrem & maritum. ff. l. 2. § fin. l. 3. § extraneus. tt. 6. l. 5. § fin.

De marito & extraneis. ff. l. 4. § ante.

Proximis, necessarijsq; personis tantum competit ius accusandi hoc iudicio, non extraneis. C. l. 30.

An alius adulterũ, alius adulteram accusare possit. ff. l. 17. § quaeritur.

De mulieribus & uxore adulteri. C. l. j.

De seruis. C. l. 24.

De minore 25 annis. ff. l. 15. § lex Iulia. usque ad § praescriptiones.

De liberto, an patronum accusare possit. ff. l. 38. § liberto.

De eo qui negauit se acturum. ff. l. 15. § si negauerint.

De eo qui ab accusatione destitit, uide paulo ŝ uers. Si post accusatio.

3 *Aduersus quos competat?*

De eo qui stuprum uel adulterium suasit. ff. l. 12.

De eo qui domum praebuit. item de internuncijs ac ministris & alijs, uide ŝ causas ex quib. competit.

4 *Per quos competat?*

Per procuratorem accusatio nõ competit. C. l. 19.

Nec etiam rei defensio. ff. l. 11. § ea quae. C. l. 13. l. 15. uide insuper j̃.

5 Vbi competat?

In ea prouincia, in qua adulterium est cōmissum. C.l.12.in prin.l.15.

De plano etiam competit.ff.l.11.§ sexaginta.

6 Quando & quamdiu competat?

Marito & patri suo iure accusandi competit intra sexaginta dies. ff.l.11.§ sexaginta.l.14.§ marito. C.l.6.

De quinquennio. ff.l.11. § adulterij. l.29.§ praeterea. § hoc quinquennium. § fin.l.39. § praescriptiones.C.l.5.

Quando dies cedat, deq; diebus utilibus & inutilibus.ff.l.4.in prin.usq; ad § si ante.l.11 § quidā. § sexaginta. l.29. § sex mensium.§ praeterea. § quinquennium. usq; ad § fin. l.30.l.31.C.l.5.l.6. in prin.l.15.l.21.

Intra sexaginta dies priores extraneo non competit.ff.l.14.§ marito.

Non possunt adulter & adultera simul accusari. ff.l.15.§ fin.l.17.§ quęritur.l.52.§ fin.l.39.§ duos. C.l.9.incesti tamē crimen aduersus duos simul intentari potest.ff.l.7.§ fin l.39.§ incesti.

Si adultera nupta sit priusquam ei sit denunciatū, prius adulter accusandus, & reus peragendus est. ff.l.2. in prin.l.5.l.16.l.17. in prin. usq; ad § quaeritur.§ sed non abs re.l.39.§ nupta prius. § tt.2.l.5.§ fin.C.l.14.

Si uerò nupta non sit, liberum est accusatori ab adultera incipere.ff.l.5.l.15.§ si in uiduitate.

De prius accusanda uxore quàm seruo adultero. ff.l.33.in prin.

Antequam uir de lenocinio sit accusatus, adulter accusari potest.ff.l.39.§ nuptae quoq;.

Durante matrimonio, in quo adulterium commissum est, non datur. de quo uide 23. Ex consequentib.uers.si mulier adultera.

De accusatione eius qui in honore, uel in ministerio publico est, differenda. ff.l.38.§ fin. item eius qui reipub.causa abest. ff.l.15.§ legis Iuliae. usq; ad § si negauerint.C.l.13.l.15.

Si mulier uentris nomine in possessionem missa est, differenda est accusatio.ff.lib.37.tt.8.l.8.

Si mulieri impubes filius sit, non propterea differtur.ff.l.11.§ defuncto.

7 Quae poena ueniat in hoc iudicium.

Honestis irrogatā poena, publicatio dimidiae partis bonorum: humilibus corporis coercitio cū relegatione.Inst.lib.4.tt.fin.§ item lex Iulia.

De publicatione bonorum, uide ī euentus.

Mulier subdita poenis competentib.in monasterium datur. Nouell.c.134.§ siquando adulterij. usq; ad § ex quo uerò.§ si quis autem.

Si tutor pupillam suam corruperit. C.tt.10.l.j.

Si mulier proprijs seruis se iunxit.C.tt.11.l.j.

Si ancilla deuirginata uel seruus stupratus sit. ff. lib.j.tt.18.l.21.

8 Actus huius iudicij.

De inscriptione accusatoris. ff.l.30.§ in primis.l.35.

De praescriptionibus opponendis. Quae opponendae, uel non. C.l.28.l.33. quando opponendae.ff.l.15.§ praescriptiones.

De dilationibus in hoc iudicio nō dandis.ff.l.41.

De quaestionibus & tormentis in hoc iudicio. ff. l.27. tota l.28.l.33. in prin. l.39. § fin. C.l.3.l.6. § fin.l.32.l.36.lib.5.tt.17.l.8.§ seruis scilicet.

9 Euentus.

De calumnia accusatoris.ff.l.14.§ fin.l.15.§ lex Iulia.l.30.in prin.C.l.6.

De praeuaricatione & tergiuersatione accusatoris. ff.l.39. § duos. C.l.10.l.16.l.24. l.30. § sed etiam his.

De publicatione bonorum damnati. Instit.lib.4. tt.fin.§ item lex Iulia. Nouell.c.134.§ praeterea de substantia. § sed si praedictum. § si quis autem de adulterio.c.117.§ si de adulterio.

De praeiudicio, an filio adulterae praeiudicetur.ff. l.11.§ quae propter.lib.37.tt.8.l.8.

10 Adfinia remedia.

Actio legis Aquiliae, iniuriarū & serui corrupti. ff.l.6.in prin.

De adultero deprehenso retinēdo 20 horis, & testibus inducēdis eius rei testandae causa. ff.l.25.

¶ *De iure occidendi adulterum & adulteram.*

Quibus competat hoc ius.

De patre.ff.l.20.cum trib.ll.sequētibus.l.24.§ fin. l.32.in prin.tt.9.l.5.C.l.4.

De marito.ff.l.22.§ fin.l.24.l.38.§ imperatores.usque ad § si quis. tt.9.l.5. Nouell. c.117. § adhaec uerò.

Distinctiones generales.

ff.l.24.§ fin.l.42.C.l.4.

DE FALSIS.

ff.tt.10.C.tt.22. Cap. 26.

¶ 1. *Causae ex quibus iudicium de falsis competit.*

Si falsum commissum sit. Falsitas autē nihil aliud est, quàm uerorū imitatio.Nouell.c.73.in prin. committitur autem falsum uarijs modis.

1. In scriptis & in tabulis.

Si in rationibus, tabulis, cereis'ue, uel alia aliqua re siue consignatione falsum fecerit quis, uel ut uerum non appareat caelauerit, amouerit, deleuerit, interciderit, subiecerit, resignauerit. ff. l.j.§ qui in rationibus.l.16.§ Paulus.l.23.

Si falsum instrumentū recitauerit.ff.l.13.§ ordine.

Si instrumentum subripuerit.ff.l.16.in prin.

Si instrumenta apud iudicē prolata probare non posuit.ff.l.31.

Si chirographum alterius imitatur, aut libellum uel rationes intercidat, describat: nō si in computatione uel in ratione mentitus est. ff.l.23.

Si scripserit quid factum, quod factum non est. C.l.13.

Si obrepserit pręsidi tam per acta quàm per libelli interpellationem: & in precibus mētitus est. ff.l.28.

Si falsis constitutionibus & rescriptis usus est. ff. l.33.C.l.4.ff.lib.47.tt.13.l.j.

Si nomine praetoris literas falsas reddidit, edictū ue falsum proposuit.ff l.25.

Si sciens falsum conscripsit, uel recitauit in tabulis publicis.ff.tt.4.l.2.

Si edicta proposita uel album corrupit. ff.l.32. in prin.lib.2.tt.j.l.7.cum duab.ll.sequentib.

2 In testamentis & codicillis.

Si testamentum uel aliud instrumentum falsum scripserit, signauerit, recitauerit, mutauerit, subiecerit, amouerit, caelauerit, deleuerit, interle-

 uerit,

uerit, resignauerit ff.l.2.l.9.§ pœna.l.16.in prin. l.26.C.l.14.Inst.lib.4.tit.fin.§ item lex Cornelia de falsis.

Si signum adulterinum fecerit, sculpserit, expresserit Inst lib.4.tit.fin.§ item lex Cornelia.

Si codicillos ante testamentum scriptos, in quibus legatum ei adscriptum est, confirmauit. ff. l.22.§ qui codicillos.

Si libertates uel legata testamēto data sua manu ademit. ff.l.5.l.6.§ si institutus.l.22.§ adimendo.

Si hæres institutus exhæreditationē filij uel alterius nominatim adscripsit. ff.l.6.§ si institutus.

Si legatum sibi ademit, uel se exhæredauit. ff.l.22.§ fin.

DISTINCTIONES GENERALES.

Si uiui testamentum aperuit, recitauit, &c. ff.l.1.§ is qui peruertit.tit.19.l.38.§ qui uiui.

Si testamentum iniustum uel irritum suppressit, uel alio modo falsum in eo commisit. ff.l.6.in prin.tit.19.l.38.§ testamentum.

Si in testamēto uel codicillis sibi aliquid adscripsit: an pœna falsi committatur, & scriptum nullius sit momenti. Distinguitur:

Ex persona eius cui adscripsit.

Si ei in cuius est potestate, uel ei qui in eiusdē est potestate adscripsit. ff.l.10.l.15.§ scribere.

Si ei quem habet in potestate adscripsit. ff.l.14. in prin.

Si extraneo adscripsit, quem postea in potestate habere cœpit ff l.10.§ fin.

Si filius matri adscripsit. ff.l.11.§ fin.

Si pater filio adscripsit. ff.l.11.in prin.l.22.§ si ei filio § si dominus.

Si maritus uxori adscripsit. ff.l.18.in prin.

Si dominus seruo. ff.l.22.§ item si serua. usque ad § qui codicillos.

Si seruo communi adscripsit. ff.l.14. in prin. usque ad § maritos.

Ex re quam adscripsit.

Si adscripserit, ut si alter hæredum sine liberis decederet, alteri portio adcresceret: & si uterque sine liberis decederet, is demum hæres esset. ff.l.15.§ fin.

Si liberti assignationem sibi sua manu adscripsit. ff.l.22.§ qui liberti.

Si alij restituendum legatum sibi adscripsit. ff.l.44.l.4.§ fin.

Si inutile legatum sibi adscripsit. ff.l.6.in prin.

Si id quod sibi à testatore debetur, sibi adscripsit. ff l.6 § fin.

Si hæreditatē sibi adscripsit is qui ab intestato hæres futurus erat. ff l.5.§ inter filium.C.l.3.

Si seruo suo fideicommissariam libertatem adscripserit. uel:

Si pecuniam sibi à legatario implendæ conditionis causa dandam. ff.l.22.§ si testamentarius.

Si tutorem se filio testatoris adscripserit. ff.l.8.§ qui se.

Si legatum sibi ademit, uel se exhæredauit. ff.l.22.§ fin.

Ex causa & antecedentibus.

Si testamentum uel codicillos scripsit. ff.l.15. in prin.

Si iubente, dictāte uel subscribente testatore scripsit. ff.l.1.§ inter filium.l.5.l.15.§ plane consentientibus.§ idem senatus.usque ad fin.legis l.22.§ item non continetur.§ fin.C.tit.23.toto.

Ex testamento, in quo sibi adscripsit.

Si in testamento iniusto, rupto uel irrito sibi adscripsit. ff.l.6.in prin.tit.19.l.38.§ testamentum.

Si in militari testamento sibi adscripsit. ff.l.1.§ ad testamenta.

Si in testamento uxoris suæ.C.tit.23.l.4.

3 *In testimonio committitur falsum.*

Si falsa testimonia, uel inter se diuersa, testes præbuerint. item:

Si ob testimonium dicendum, uel nō dicendum, pecuniam acceperint: de quo uide in lib.2.cap.de testibus. Euentus.

Si falsas testationes fecerint, uel ad eas faciendas coierint. ff.l.1.in prin.l.9.§ pœna legis.

4 *In moneta & numis committitur falsum.*

De falsa moneta. ff.l.19.in prin.tit.13.l.6.§ qui cum. C.tit.24.

Si numos aureos raserit, tinxerit, finxerit. ff.l.8.

Si in aurum uitij quid addiderit, uel argenteos numos adulterinos conflauerit. ff.l 9. in prin. tit.13.l.1.

Si numos stanneos uel plumbeos emat uel uendat. ff.l.9.§ eadem.

5 *In pondere & mensura falsum committitur.*

Si pondera aut mēsuras falsauit uel corrupit, doloue malo fraudem fecit. ff. l.32.tit.19. l. 37. lib. 47.tit.11.l.6.§ onerant.lib. 4.tit.3.l.18. § de eo. C. lib.10.tit.70.l.9.l.13.

6 *In nomine & conditione, item in signis ac titulis falsum committitur.*

Si nomen quis mutat, uel falsum nomen aut cognomen asseuerat. ff.l.13.in prin.C.tit.25.

Si suum nomen alterius nomine deleto in literis scripsit. ff.lib.50 tit.1.l.36.in prin.

Si se pro milite gesserit, uel illicitis insignibus usus sit, uel falso diplomate uias commeauit. ff. l.27.§ fin.

Si priuatus se pro magistratu gesserit. ff.tit.4.l.3. § fin.

Si potentiorum nomina uel titulos prædijs affigit, uel eorum nomina in lite prætendit. C.lib. 2.tit.14.l.1.tit 15.l.1.l.2.

Si uela regalia suspendat. C.lib.2.tit.15.l.2.

Si titulos & signa reb.ab alio possessis imponat, uel nomē suum suprascribat. C.lib.2.tit.16. Nouell.c.17.§ his etiam qui.c.164.

7 *In partu falsum committitur.*

Si quis partum supposuerit. ff l.19.§ fin.l.30.C.l.1. l.10.

Reliqua falsi genera suis subiecta sunt locis.

DISTINCTIONES GENERALES.

Si sine dolo malo fecit. C.l.20.tit.25.l.1.

Si per errorem fecit. ff.l.31.§ fin. C. l. 20. tit. 23. l. 2. l.5.

Si impubes fecit. ff.l.22.in prin.

Si nesciuit legis seueritatem. ff.l.15.in prin.

Si per alium deceptus fit. C.l.4.

Si super cudendo ære facultatem sibi arripuerit, uel rescripto aliquo, uel adnotatione Imperatoris. C.tit.24.l.3.

Si pœnituit eum opere nondum perfecto. ff.l.19. in prin.

Si is qui falsos fecit codicillos, ijs nō utatur, neq; eos defendat.C.l.8.

Si reus mortuus fit.ff.l.4.l.12.l.19.§ fin.

Si accusator de causa, in qua falsa dicit instrumenta, transegit.C.l.7.

Si accusatione instituta, eam intra tempus statutum nō impleuerit: sitq; pronunciatum, quòd amplius falsum dicere non posßit. ff.tt.2.l.18.

Si ciuiliter actum fit.C.l.16.tt.31.l.j.§ fin.

Si antea de inofficioso testamento egit, nec obtinuit.C.lib.3.tt.28.l.14.

Si accusator hæreditatem ex falso testamento adijt, uel legatum accepit.ff.l 3.C.l.3.

¶ II. *Quibus competat falsi accusatio?*

De mulieribus & pupillis.ff.tt.2.l.2.C.l.19.

De partu supposito nō nisi parētes, & ij ad quos ea res pertinet, accusare possunt.ff.l.30.

De filijs aduersus matrem.C.l.5.

De seruo aduersus dominum.ff.l.7.

De eo qui de inofficioso testamento agere non potest, an de falso posßit? C.lib.3.tt.28.l.21.§ fin.

De eo qui in instrumento subscripsit.C.l.19.

De eo qui egit uel transegit, uide paulo superius, uers. si accusatur.

¶ III. *Aduersus quos competat?*

De eo cuius dolo factū est, uide ĩ causas ex quib. competit.

De eo qui cum prohibere posset, non prohibuit. ff.l.9.§ eadem.

¶ IIII. *Apud quem competat?*

De rectore prouinciæ.C l.10.

¶ V. *Per quos?*

Per procuratorem non competit.C.l.16.

¶ VI. *Quæ pœna ueniat in hoc iudicium.*

Deportatio, & omnium bonorū publicatio.Inst. lib.4.tt.fin.§ item lex Cornelia de falsis.ff.l.j.§ fin.C.l.22.§ fin.

De capitali supplicio.C.l.22.§ fin.

DISTINGVITVR:

Pro qualitate admisßi grauißimè puniendus est. ff.l.27.§ fin. C. l. 22. § fin. uide insuper ĩ causas ex quibus competit.

Si seruus falsum commisit.Inst.lib.4.tt.fin.§ item lex Cornelia de falsis.ff l.j.§ fin.l.8.

¶ VII. *Quando & quamdiu competat?*

Intrà uiginti annos.C.l.12.

Accusatio suppositi partus nulla temporis præscriptione excluditur. ff. l. 19. § fin. nec in tempus pubertatis differtur.C.l.j.

Vt intra biennium finiatur.C.l.22.§ ultimum.

¶ VIII. *Actus huius iudicij.*

De probationibus. C.l.17.l.21. § fin. l.22.in prin.l. 24.lib.4.tt.19.l.24.tt.21.l.2.

De officio iudicis.C.l.17.l.22.in prin.

¶ IX. *Euentus & consequentia.*

Decurio accusatus deponat decurionatus honorem.C.l 21.

Debitor qui falsi crimen obijcit, ad solutionem nihilominus compellendus.C.l.2.

De eo qui falsum dixit testamentum, uel dici fecit, nec obtinuit: an ei libertas uel fideicōmissum in eo testamento relictū debeatur. ff.l.24.

An petitio hęreditatis ex testamēto ei competat. ff.lib.5.tt.3.l.47.C.lib.9.tt.22.l.6.

An ei querela non iure facti testamēti, nec signati competat.ff.lib.5.tt.3.l.47.

¶ X. *Adfinia remedia.*

De fide instrumenti etiam ciuiliter quæri potest. C.l.5.l.9.l.11.l.16.l.23.l.24.

De actione in factum pœnali.ff l.25.

DE MALEFICIS ET ARTIbus prohibitis.C.tt.18. Cap. 27.

¶ 1 *Quæ sint artes prohibitæ?*

De maleficis, qui sint.l.5.l.7.§ quis magus.

De diuinatoribus.l.5.uers.sileat.lib.j.tt.11.l.2.

De magis, ariolo, augure, uate, Chaldæis. l.4.l.5. l.7.

De mathematicis. l.2.l.7.§ si qui magus. lib. j. tt 4.l.11.

De geometris.l.2.

De ijs qui magicis artib. usi elementa turbant, uitas insontiū labefactant, manes accitos uentilant, ut unusquisq; suos conficiat inimicos.l.6.

De ijs qui enarrandis somnijs artem diuinandi aut simile quid horum exercent. l. 7. § si quis magus.

De ijs qui remedia adhibent, ne maturis uindemijs metuātur imbres, aut uentis grandinisq; lapidatione quatiantur.l.4.§ Nullis uerò.

2 *Quibus pœnis coerceantur artes prohibitæ.*

l.3.l.5.§ fin.l.6.l.7.

3 *Qui puniendi?*

De eo qui prohibitas artes docet, & qui discit. l.8.

De eo qui aruspicem consulit.l.5.in prin.

FINIS LIBRI PRIMI.

DE IVDICIIS PRIVATIS. Liber secundus.

DE IVDICIIS. CAP. I.

¶ 1 *Ratio iudiciorum.*

Idcirco iudiciorum uigor, iurisq; publici tutela uidetur in medio cōstituta, ne quisquā sibi ipsi permittere ualeat ultionem.C.lib.j.tt.9.l.13.§.j.

2 *Quando & quamdiu exercenda iudicia.*

Quando exercenda? De ferijs uide ĩ lib.3.cap.18.

Quamdiu exercenda.C.lib.3.tt.j.l.11.

Causa criminalis intra biennium finiri debet.C. lib.3.tt.1.l.11.in prin.lib.9.tt.44.l.3. Nouell.c.83.§ si tamen.

Causæ ciuiles & pecuniarię intra trienniū debēt finiri. C.li.3.tt.j.l.11.in prin.usq; ad § & si quidē.

Si is qui prouinciam administrauit, post depositam administrationem, eius nomine conueniatur, iudicium intra 10.dies finiri debet. C.lib.j. tt.47.l.j.§ fin.

3 *Pœna & euentus si intra constitutum tempus iudicium non finiatur.*

Si per actorem uel accusatorem steterit. C. lib.3. tt. j.l.11.

tt.j.l.11.§ & si quidem.usq; ad § sin autem reus. lib.9.tt.44.l.j.l.2.

Si per reum steterit.C lib.3.tt.j.l.11.§ sin aũt reus. usq; ad § sin autem utraq;.

Si per iudicem steterit.C.lib.3.tt.j.l.11.§ sin autem utraq;. lib.9.tt.44.l.3.

Si per patronum causæ steterit. C.lib. 3.tt.j.l. 11. § illo proculdubio.

Si per tutorem,curatorem uel procuratorem steterit.C.lib.3.tt.j.l.11.§ si uerò causa.

4 *Causæ quibus iudicia soluuntur.*

Si trãsactum sit inter litigatores. ff.lib.2.tt.4.l.22.

Si litigatorum alter alterum adrogauerit. ff.lib 5. tt.j.l.11.

Si actor seruus appareat.ff.lib.5.tt 1.lib.44.§.fin.

Si iudices omnes mutati sunt, an aliud sit iudicium.ff.lib.5.tt.j.l.76.

Si is qui iudicare iussit,uel qui maius imperium in ea iurisdictione habet, iudicare prohibeat: uel si ipse iudex eiusdem imperij esse cœperit, cuius erat qui iudicare iussit.ff.lib.5.tt.j.l.58.

5 *Adfinia remedia.*

De extraordinarijs cognitionib. ff.lib.50.tt.13. cũ tit.sequente.

De priuata uindicta. C.lib.j.tt.9.l.13.§.j.lib.3. tt. 27.

De compromissis,uide ĩ in fine huius libri.

De denunciatione quæ fit debitoris debitori, ne soluat. Nouell. c.88.

De sequestratione,uide paulo ĩ.c.7.lib.eodem.

¶ Porrò totus iudiciorum tractatus in quinq; partes commodè diuidi potest:in personas iudiciorum,in res,in actus,in euẽtus,& in simile.Personæ iudiciorum sunt,iudex,assessores,postulantes & aduocati,procuratores & defensores. Res iudicij est,de qua controuertitur,seu litigiosa. Actus iudiciorũ sunt,in ius uocare,actionem edere,dilationem dare,excipere,cauere,litem contestari,iurare de calumnia probare causam,cognoscere acreferre, sententiam formare ac pronunciare,appellare.Euentus iudiciorum sunt:res iudicata,iudicati actio,exceptio rei iudicatę,sententiæ executio,sumptuum, & expensarum litis restitutio,exceptio quod quisq; iuris,&c.Similę est compromissum. de quibus omnibus ordine uidendum:& primùm de personis.

DE IVDICE. CAP. II.

¶ I. *De competentia iudicis:*

Vtrum iudex sit competens,nec ne, considerandum.

1 *Ex persona ipsius iudicis.*

De eo qui neq; iurisdictioni præest,neq; à principe potestate aliqua præditus,neque ab eo qui ius dandorum iudicum habet datus est, nec ex compromisso sumptus, uel ex aliqua lege confirmatus est.ff.lib.5.tt.j.l.81.C.lib.3.tt.4.l.j.

An autem utiliter iudex datus sit,uide ĩ lib.j.cap. 4.membr. III.

De eo qui uicem alicuius iudicis obtinet.C.lib.j. tt.46.

De surdo,muto,senatu moto, fœminis & seruis. ff.lib.5. tt.j.l.12.§ non autem.

De furioso.ff lib.5.tt.j.l.12.§ non autem.l 39.l.46.

De cæco. ff.lib.5.tt.j.l.6.lib.3.tt.j.l.j.§ quãuis aũt.

De impubere.ff.lib.5.tt.j.l.12.§ non autem.

De minore 25 annis.ff.lib.42.tt.j.l.57.

De filiofamiliãs. ff.lib.4.tt.8.l.6.lib.5.tt. j. l. 12. § fin.

De militaribus uĩris.C.lib.3.tt.j.l.15.tt.13.l.6.

De uiatore.ff.lib.5.tt.j.l.82.

De procuratore Cæsaris. C. lib.3.tt.13.l.j.tt.22.l.2. tt.26.l.j.cum trib.ll.sequentib.

2 *Ex persona actoris.*

De ipso iudice uel magistratu,eiusq; liberis,uxore,alijsq; quos secum habet.ff.lib.5.tt.j.l.48.lib. 2.tt.j.l.10.C.lib.3.tt.5.l.j.tt.24.l.3.§ sciant autem.

De patre & filio iudicis.ff.lib.5.tt.j.l.77.

De fisco & Imperatore,eiusq; procuratore. C.lib. 3.tt.26.l.j.l.2.l.3.l.5.

De colono,inquilino & seruo Cęsaris.C.lib.3.tt. 26.l.11.

De suarijs. C.lib.11 tt.16.l.2.

3 *Ex persona rei conuenti.*

De domicilio rei conuenti, deq; reuocando domum suam, & de legans. ff.lib.2.tt.j.l.20.lib. 5. tt.j.l.2.§ legans.usq; ad § fin.l.5.§ fin.l.39.§ fin. l.42.l.50.§ sed & rescriptum. l.51.l.52. in prin. l. 65.lib.49.tt.11.l.j.l.2.lib.50.tt.7.l.3.l.5. in fine. C. lib.3.tt 13.l.2.tt.19.l.3.tt.20.tt.22.l.3.Nouell.c.68.§ Hęc nos omnia. Vide de hac re plura ĩ li.3.cap. 22.membr.de incolis & domicilio.

De eo qui alibi incola est,alibi ciuis. ff.lib.50.tt.j. l.29.

De muliere,quæ ibi conuenienda est, ubi maritus eius.C lib.10.tt.39.l.9.lib.12.tt.j.l.13.uide insuper ĩ d.membr.de incolis,& domicilio.

De pupillis,uiduis & debilib.C.lib.3.tt.14.l.j.

De ipso iudice,uxore,liberis,patre eius,cęterisq; quos secum habet. ff.lib.2.tt.j.l.10.lib.5.tt.j.l.17. l.48.l.77.C.lib.3.tt.5.l.j tt.24.l.3.§ sciant autem.

De dignitatibus & officialibus.C.lib.3.tt.25.tt.15. l.7.

De senatoribus & clarissimis.C.lib.3.tt.24.

De decurionibus,curialibus & cohortalibus. C. lib.11.tt.13.l.j.Nouell.C.151.

De iudice maiore, minore uel pari. ff. lib.2.tt.j.l. 14.lib.4.tt.7.l.3.§ fin.l.4.lib.36.tt.j.l.13.§ tempestiuum.

De fisco & diuina domo.C.lib.3.tt.26.

De actore rerum priuatarũ,& procuratore Cæsaris.C.lib.3.tt.26.l.9.

De rationali qui exactioni uel chartę inseruit.C. lib.3.tt.26.l.10.

De seruo fisci,colonis,inquilinis rei priuatę Cęsaris: item de conductoribus rerum fiscalium. C.lib.3.tt.26.l.6.l.7.l.8.l.11.

De cubicularijs Principis & Augustæ.C.lib.12.tt. 5.l.3.

De silentarijs, & eorum uxoribus. C.lib.12.tt.16. l.4.

De militantibus in sacris scrinijs,eorumq; uxoribus,parentibus, liberis & colonis. C.lib.12. tt. 19.l.12.in prin.

De agentibus in rebus.C.lib.12.tt.20.l.4.

De palatinis.C.lib.12.tt.24.l.12.

De decanis.C.lib.12.tt.27.l.2.

De his qui in schola uestis sacræ militant,horũq; matribus & uxoribus. C.lib.12.tt.26.l.3.l.4. in prin.

De ijs qui in scholis militant.C.lib.12.tt.30.l.2.

De cornicularijs & numerarijs præfecti prætorio;

rio.C.lib.12.tt.53.l.3.

De apparitoribus magistrorum militum. C. lib. 12.tt.55.l.5.

De ducibus, eorumque apparitoribus, limitaneis & castrorum præpositis.C.lib.12.tt.60.l.8.

De militibus, uide j lib.3.de re militari.

De primipilario.C.lib.12.tt.63.l.2.

De fabricensibus, eorumque uxorib. & liberis. C. lib.11.tt 9.l.6.

De suarijs. C.lib.11.tt.16.l.2.

DISTINCTIONES GENERALES.

Si plures sint rei diuersi fori. ff.lib.11.tt.2. C.lib. 3. tt.40.l.j.

Si uēditor qui est alterius fori, emptorem defendere paratus sit.ff.lib.5.tt.j.l.49.in prin.C.lib.3. tt.19.l.j.l.2.

Si reus pendente lite alterius fori esse cœperit.ff. lib.5.tt.j.l.7.lib.2.tt.j.l.19.

Si reus decesserit, hæresque alterius sit fori. ff.lib.5. tt.j.l.19.in prin.l.34.

Si quis apud nō competentem iudicem agat, ibi cogitur excipere rei conuenti actionem & reconuentionem: nec potest reus eam apud aliū iudicem proponere. ff.lib.5.tt.j.l. 22. Nouell. c 96.§ illud quoque.usque ad § fin.

4 *Ex genere causa & actionis.*

De causis criminalibus, & publicis iudicijs. C. lib.3.tt.13.l.5.tt.15.

De pecuniarijs & priuatis iudicijs. ff.lib.5.tt. j.l. 61.§ fin.

De actione in rem. ff.lib.5.tt.j.l.38.§ si autem per. C.lib.3.tt.19.

De causa mādati propter rem à procuratore Cæsaris emptam.C.lib.3.tt.26.l.4.

De ui facta.C.lib.3.tt.16.l.j.

De causa status C.lib.3.tt.j.l.3.tt.8.l.j.tt.22.

Si quis alicuius ciuitatis incola dicatur uel negetur.ff.lib.50.tt.1.l.37.in prin.

De ratione reddenda.C.lib.3.tt 21.

De muneribus & functionibus, nec non de alijs debitis publicis.C.lib.3.tt.23.tt.25.l.j.

Vbicunque causæ cognitio est, ibi prętor desideratur.ff.lib.50.tt.17.l.105.

De reliquis. lib.2.tt.j.l.j.cum trib. sequentib. l.12. lib.5.tt.j.l.2.§ fin.C.lib.3.tt.13.l.7.

5 *Ex repetita.*

Si de possessione sit contentio. C.lib.3.tt.16.l.j.

Ex quantitate rei petitæ. ff.lib.2.tt.j.l.11.l.19.§ fin. l.20.lib.50.tt.j.l.28.C.lib.5.tt.51.l.j. Nouell.c.15.§ & iudicare.c.82.§ præbebunt. De reliquis uide paulo superius ex genere causæ.

6 *Ex loco in quo contractum est.*

ff.lib.5.tt.j.l.2.§ omnes autem.§ planè. l.8.l.9.l. 19.§ si quis.usque ad fin. legis. l.20.l.39.§ fin.l.43. l.45.in prin.l.65.lib.44.tt.7.l.20.C. lib.3. tt.16.tt. 18.tt.21.Nouell.c.68.§ hæc nos omnia.

DISTINCTIONES GENERALES.

Si iudex eo loci nullus sit. Nouell. c.86.§ in quibus uerò.

Si iudex competens causam suscipere nolit. Nouell.c.86.

Si litigator in alia causa à iudice competente appellauit.ff.lib.49.tt.12.l.j.

Si quæstio, cui iudex non competit, competenti incidat: & de continentia causarum non diuidenda.C.lib.j.tt.45.l.j.lib.3.tt.j.l.10.tt.8.l.j.

Si litigatores in non competentem iudicem consentiant.

ff.lib.5.tt.j.l.51. Distinguitur sequentib. modis:

In quemcunque consentiunt, nihil interest. ff.lib.5. tt.j.l.j.

Si in eum qui nulli præest iudicio. ff. lib.5.tt.j.l.j. C.lib.3.tt.13.l.3.

Si in minorem 25 annis.ff.lib 42.tt.j.l.57.

Si in procuratorē Cæsaris.C.li.3.tt.13.l.j.tt.26.l.4.

Si is in quem consenserūt, non consentiat. ff. lib. 5.tt.j.l.2.§ conuenire.

Si error interuenit. ff.lib.2.tt.j.l.15.lib.5.tt.j.l. 2. in prin l.80.

Si uoluntas mutata sit. ff.lib.2.tt.j.l.18.

Non uidetur in iudicem consensisse, qui edi sibi genus actionis apud eum desiderat. ff.lib.5.tt. j.l.33.

¶ II. *Officia iudicum.*

Iudicare munus publicum est.ff.lib.5.tt.j.l.78.

Si locus in iubendo iudicare non est comprehensus, uidetur eo loco iudicare iussisse, quo solet iudicare sine incommodo litigantium. ff.lib. 5. tt.j.l.59.

A' mane usque ad uesperas sedebit.Nouell.c.82. § sedebunt.

De reliquis eius officijs, uide j cap. 25. & 26. lib. eod.item 8 lib.j.cap.4.

¶ III. *Si iudex litem suam fecisse dicatur, actio.*

1 *Causæ ex quibus competit.*

Si iudex dolo malo in fraudem legis sententiam dixit.ff.lib.5.tt.j.l.15.

Si contra leges & constitutiones pronunciauit. ff.lib.48.tt.10.l.j.§ sed & si quis.C.lib.9.tt.8.l.j.

Si quid aduersus legis præceptum in iudicando dolo malo prætermiserit.ff.lib.5.tt.j.l.40.

Si non tota lege perspecta, una aliqua particula eius proposita iudicet.ff.lib.j.tt.3.l.24.

Si euidēs arguatur eius gratia, uel inimicitia, uel sordes. ff.lib.5.tt.j.l.15.§ fin.

Si per imprudentiam fecit, ex quasi maleficio tenetur.Inst.lib.4.tt.5.in prin.ff.lib.44.tt.7.l.4.§ si iudex.lib.50.tt.13.l.6.

2 *Quibus competit?*

Ei quem læsit.C.lib.7.tt.49.l.2.

3 *Aduersus quos competat?*

De hæredibus.ff.lib.5.tt.j.l.16.

4 *Quid ueniat in eam?*

Quantum religioni iudicis æquū uidebitur.Inst. lib.4.tt.5.in prin.ff.lib.50.tt.13.l.6.

De uera litis æstimatione. ff.lib.5.tt.j.l.15.§ fin.C. lib.7.tt.49.l.2.

Si filiusfamiliâs iudex litem suam fecerit. ff.lib.5. tt.j.l.15.in prin.

Si iudices pedanei pecunia corrupti esse dicātur. ff.lib.48.tt.19.l.38.§ iudices.

5 *Quæ actio competat, & adfinia remedia.*

In factum actio est.ff.lib.50.tt.13.l.6.

Si quis iudicem uel aduersarium corrupit, corrumpēdum'ue curauit, amittit causam, aliasque pœnas sustinet.ff.lib.48.tt.10.l.j.§ sed & si quis. l.21.C.lib.7.tt 49.l.j.

DE ASSESSORIBVS ET MInistris iudicum. Cap. 3.

¶ I *De assessoribus domesticis & Cancellarijs,*

 ff.lib.

ff.lib.j.tt.21.C.lib.j.tt.47.

1 *Qui iudices possint habere domesticos uel assessores,*

C.l.8.in prin.Nouell.c.82.§ j.

2 *Qui & quales debeant esse assessores.*

De liberis & infantibus.ff.l.2.

De eo qui ex ea prouincia,in qua assidet,est oriundus.ff.l.3.l.6.C.l.10.

De eo qui antea tale ministerium gessit.C.l.5.l.6.l.12.

De eo qui alij magistratui etiam assidet. C.l.13. § nec sit concessum.

De aduocatis causarum. C.l.13.in prin.§ fin.

3 *Officia assessorum.*

Omne officium assessorum in his ferè consistit: in cognitionibus,postulationibus, libellis,edictis,decretis,epistolis. ff.l.j.

De subscriptione.C.l.2.

Ne absentibus iudicibus cognoscant. Nouell. c. 60.§ porrò & illud.usq; ad § fin.

A` publicis actibus arceantur. C.l.4.

Ne tẽpore quo assident,aduocati in eo foro sint. ff.l.5.C.lib.2.tt.6.l.6.in prin.

De manẽdo in prouincia L. dies post depositam administrationem,& de ijs exhibendis.C.l.3.l.8.§ fin.l.9.

4 *De salarijs,& lucris horum.* ff.l 4.l.6. C l.j.l.7.tt.48.l.j.

5 *De immunitate horum ab indictionibus.*

C.l.11.

¶ 11 *De alijs iudicum ministris.*

Quot,qui & quales esse debeãt,&c. Nouell.c.82. § his qui lites.usq; ad § si quis uerò.

De ministris appellationũ,qui debeant esse. Nouell.c 20.c.23.§ illo uidelicet obseruando.

De officio epistolarium.C.lib.7.tt,62.l.32.§ in his autem.§ huic saluberr.l.36.§ fin.

De executoribus sententiarũ,uide j de executione sententiæ.

DE POSTVLANTIBVS ET aduocatis. ff.lib.3.tt.j.C.lib. 2.tt.6 & 7. Cap.4.

¶ 1 *Definitio,quid sit postulare.*

ff.l. j.§ postulare.lib.50.tt.13.l.j. § aduocatos.

2 *Quot debeant esse aduocati.*

C.tt.7.l.11.in prin. § fin.l.13. in prin.l.17. in prin. l.20.in prin. uers.hoc quoq; trãsacto.l.22. in prin. uers.hoc quoq; transacto.l.24.in prin.

3 *Qui postulare possint,uel non?*

Genera eorũ qui postulare prohibẽtur,tria sunt. ff.l.j.in prin.

De ijs qui aliqua sunt dignitate,ut illustres & clarissimi.C.lib.2.tt.12.l.25.l.26.Nouell.c.71.

De eo qui regendæ prouinciæ munus, potestatemq; suscepit.C.lib.2.tt.7.l.9.

De prætore.ff.lib.5.tt.j.l 48.

De honoratis.C.lib.2.tt.6.l.6.§ apud urbem.

De cohortalibus,& ijs qui patriæ functiones debent,suntq; aggregati decurionibus.C.lib.2.tt.7.l.2.l.17.in prin.uers.ita ut in.

De eo qui non per statuta tempora legum cognitioni inhæsit. C.lib.2.tt.7.l. 20. § nec de cætero. l.22. § nec de cætero.

De eo qui non est imbutus sacrosanctæ catholicæ religionis mysterijs.C.lib.2.tt.6.l.8.

De eo qui sub nomine honorariorum immensa & illicita poscit.C.tt.6.l.5.

De eo qui litigatori patrocinium denegauit. C. tt.6.l.7.

De minore 17 annis.ff.l.j.§ initium.C.lib.5.tt,34.l.11.

De eo qui est sub cura.C.lib.3.tt.6.l.2.

De surdo.ff.l.j.§ propter casum.

De cæco.ff.l.j.§ casum.usq; ad § remouet.

De fœminis.ff.l.j.§ secundo loco.

De infamibus.ff.l.j.§ hoc edicto.§ pro qua sententia.

De eo qui corpore suo muliebria passus est.item:

De eo qui capitali crimine damnatus est.item:

De eo qui calumniæ causa iudicio publico damnatus est.l.j.§ remouet.

De eo qui causas agere prohibitus est,ff.l.6.§ fin. l.19.C.tt.6.l.j.

De eo cui ad tempus aduocationibus interdictũ est,uel qui ad tempus in exilium missus est. ff. l.8.

De eo qui operas suas, ut cum bestijs pugnaret, locauit.ff.l.j.§ & qui operas.usq; ad § ut initio.

De libertis.C.tt.6.l.2.

De iudice,ne in eadem causa sit aduocatus. C.tt.6.l.6.in prin.

De aduocato fisci,an cõtra fiscum postulare possit.ff.l.10.in prin. C tt.8.l.j.

De decurione, an contra patriam postulare possit.ff.l. 10.§.fin.C tt.7.l.2.

De eo qui pro aliquo postulauit,ne contra eundem in eadem causa postulet.ff.l.11.

DISTINCTIONES GENERALES.

Si ij qui postulare prohibentur, pro se postulare uelint. ff.l.j.§ secundo loco.§ casum.

Si pro parente, patrono, alijsq; certis personis postulare uelint. ff.l.j.§ fin.cum quatuor ll. sequentibus.

Si non sponte,sed necessariò fungatur officio. ff. l.j.§ sed est æquissimum.l.6.in prin.

Si in integrum restitutus sit. ff. l. j. § hoc edicto. usq; ad § pro alio non postulant.

Si aduersarius eos postulare permittat. ff.l.7. lib. 3.tt.3.l.8.§ ueterani.

POENA SI QVIS POSTVLANDI *ius non habens postulauerit.*

ff.l.j.§ qui aduersus ea.C.tt.6.l.8.

4 *De aduocato nõ habentibus dando.* ff.lib.j.tt.16.l.9 § aduocatos,lib.3.tt.j.l.j.§ ait prætor.C.lib.2.tt. 6.l.7.

5 *De aduocatis examinandis.*

C.tt.7.l.11.in prin.

6 *Laus aduocatorum.*

C.tt.7.l.14.

7 *De honorarijs aduocatorum.*

De ijs à iudice statuendis.ff.lib.50.tt.13.l.j.§ in honorarijs.usq; ad § si cui cautum est.

Licita honorarij quãtitas intelligitur pro singulis causis,usq; ad centum aureos. ff.lib.50.tt.13. l.j.§ & si nomine.

De honorario à cliente promisso,an id peti possit.ff.lib. 50 tt.13.l.j. § si cui cautum, usque ad § Diuus.C.lib.4.tt.3.l.1.in prin.

De honorario repetendo causa non acta, ff. lib. 19.tt.2.l.38.lib. 50.tt.13.l.j.§ Diuus Seuerus.

De reliquis,uide j officia aduocatorum.

8 *Pri-*

8 *Priuilegia aduocatorum.*

De immunitate illorum. C.tt.7.l.3.l.6.l.8.in prin. l.19.

Quasi castrense habeat peculiũ. C.tt.7.l.4.§ omneiq; quod.

De dignitate illorum officio deposito. C.tt.7.l.18.

De priuilegijs illorum in genere. C.tt.7.l.5.l.7.l.13.§ fin.l.15.in prin.l.16.l.17.§ fin l.25.

De liberis illorum. C.tt.7.l.8.in prin.l.11. § filios. l.13.§ filijs scilicet.l.19.l.20.§ & filios.l.21.§ postquam tale.l.22.§ & filios.l.24 in prin.

9 *Officia aduocatorum, & delicta.*

De actionibus & libellis formãdis ac proponendis. C.tt.57.

Ne quid ultra quàm litium poscit utilitas dicant. C.tt.7 l.6.§ ante omnia.

Ne ex industria iurgium protrahant. C.tt.7.l.6.§ nemo ex.

Ne in alijs degat regionibus, neúe peregrinetur. C.tt.7.l.24.§ hoc etiam prouid.l.26.

Ne prouinciales suscipiat functiones.C.tt.7.l.3.

Si præuaricatus sit, uide ĩ lib.j.cap.14.membr. de præuaricatoribus.

Si ob instruendam aduocationem pecuniam acceperit.ff.lib.48 tt.10.l.1.§ 1.l.9.§ fin.l.20.

Ne immensa & illicita poscant. C.tt.7.l.5.tt.6.l.5.

Ne cum cliente suo contractum ineat uel paciscatur. ff.lib.2.tt.14.l.54.C.tt.7.l.6.§ præterea nullum.

Ne aspernanter id quod ei à cliente officij gratia libero arbitrio oblatum est accipiat. C.tt.7.l.6.§ nemo ex his.

Reliqua officia & delicta.uide ĩ de actione domini aduersus procur.

DE PROCVRATORIBVS.

ff.lib.3.tt.3.C.lib.2.tt.13.

Cap. 5.

¶ I. *Ratio & usus procuratorum.*

ff.l.j.in prin.

II. *Definitio & diuisio.*

ff.l.1.in prin.

III. *De constituendis procuratoribus.*

1 *Qui constituere possint.*

De filiofamiliãs.ff.l.8.in prin.usq; ad § ipse quoque.l.33.in prin.

De seruo.ff.l.33.in prin.

De eo qui de statu suo litigat. ff.l.33.§ eum uerò.

De muto & surdo.ff.l.43.in prin.

De minore 25 annis.C.l.11.l.14.

De pupillo & adulto. item,

De tutore & curatore. C.l 11.ff.lib.3.tt.5.l.30.§ quanquam.

De infamibus.Inst.lib.4.tt.13.§ fin.

De procuratore. ff.lib.17.tt.j.l.8.§ si quis manda. C.l.8.l.11.§ fin.l.23.

De actore ciuitatis.ff.l.74.

De fideiussoribus in causa rei procuratorem dantibus.ff.l.42.§ fin.

2 *Qui constitui procuratores possint?*

De filiofamiliãs.ff.l.8.§ ipse quoq;.

De eo qui de statu suo litigat. ff.l.33.§ eum uerò.

De furioso.ff.l.2.

De muto & surdo.ff.l.43.in prin.

De minoribus ætate. C.l.12.§ fin.

De infamibus.Inst.lib.4.tt.13.§ fin.

De potentiore.C.tt.13.

De fisco & repub.C.tt.17.

De milite.ff.l.8.§ milites.C.l.7.l.9.l.13.

De ueteranis.ff.l.8.§ ueterani.

De fœminis.ff.l.41.C.l.4.l.18.

De absente.ff.l.j.§ fin.l.2.

De inuito.ff.l.2 in prin.l 8.§ inuitus.C.l.17.

De altero reorum stipulandi uel promittendi, an ab altero reo procurator constitui possit? ff.l.42.§ porrò si uni.

De domino pignoris, an à creditore ad Seruianã procurator constitui possit? ff.l.42.§ sed & dominum.

De hærede, an ab eo cui hæreditas restituta est, procurator dari possit.ff.l.42.§ is cui.

De pluribus procuratoribus unius litis. ff.l.31.§ huius.l.32.

De uno à pluribus dato. ff.l.42.§ si plures.

3 *Quarum rerum uel causarum procurator constitui potest.*

Dari potest procurator uel omnium bonorum, uel unius rei.ff.l.1.in prin.

Non omnes actiones per procuratorem institui possunt.ff.l.40.in prin.

De accusatione & defensione iudicij publici, uide ĩ lib.j.cap.9.

De actione iniuriarum ex L. Cornelia. ff.l.42.§ ad actionem.

De actione populari.ff.l.42.in prin.l.45.§ qui ita. lib.47.tt.24.l.5.

De actione sepulchri uiolati.ff.l.42.in prin.

De causa pecuniaria.C.l.26.

De causa status.ff.l.33.§ eum uerò qui.

De causa suspecti tutoris.ff.l.39.§ fin.

De causa ingrati liberti.ff.l.35.§ & patronus.

De causa appellationis.C.l.2.

De causa absentiæ.ff.l.71.

De interdicto de liberis exhibendis & ducendis. ff.l.40 in prin.

De lite futura.ff.l 3.

4 *Quomodo constituendus procurator?*

Si mandatum non sit. ff.l.j.in prin.l.35.in prin.l.40.§ in his autem. lib.5.tt.1.l.56. C.l.12.l.21.l.24.

Vel coram, uel per epistolam, uel per nuncium potest constitui.ff.l.1.in prin.§ fin.

In diem & sub conditione, & usque ad diem dari potest.item in perpetuum.ff.l.3.l.4.

Gratuitum debet esse procuratoris officium. ff.lib.2.tt.14.l.53.in prin.lib.17.tt.j.l 7.l.56.§ fin. C.l.15.

5 *Quando constituendus.*

An si lis adhuc nulla sit, constitui possit? ff.l.3.

An postquam dominus iudicium suo nomine acceperit.ff.l.46.in prin.C.l.20.

IIII. *Causæ quibus procuratoris officium soluitur.*

Si actor dominum malit conuenire quàm procuratorem.ff.l.29.

Si dominus qui mandauit mortuus sit.C.l.23.

Si procurator dominũ defendere nolit, denegatur ei actio.ff.l.43.§ pœna.C.l.5.

Prouo-

Prouocatione interposita finitur procuratoris officium. C.l.17.

DE MVTATIONE PROCVRATORIS, & translatione iudicij in se uel in alium.

1 *Causæ ex quibus iudiciũ transferẽdum in se uel in aliũ, uel non transferendum.* ff. l.16. cum sequentibus. usque ad l.27. inclusiuè. l.55. l.64. C.l.22. lib. 3. tt.j. l.12. § patroni. uers. hoc quoque subsc. lib. 4. tt.35. l.3.

2 *Qui possint transferre litem.*

De successoribus domini. ff. l.17. § non solum.

3 *Quæ transferri possint?*

An quædam transferri, quædam non transferri possint. ff. l.27. in prin.

4 *Quomodo transferatur?*

Si dominus alium dederit procuratorem, priorem prohibuisse uidetur. ff. l.31. § fin.

5 *Hæc cognitio mutandi procuratoris, prætoris est.* ff. l.27. § hæc autem.

¶ V. *Officia procuratorum.*

Nihil amplius quam bonam fidem debet procurator, & exequi mandatum. ff. lib.17. tt.j. l.10. in prin. C. l.17. l.21. § fin.

De cautione de rato & iudicatum solui, uide ĩ.

An alienare possit procurator. ff. l.58. l.63. C. l.16. l.19.

An transigere possit. ff. l.60.

An creditoribus soluere. ff. l.59.

An exigere, nouare, & permutare possit. ff. l.58.

An procuratorem dare possit, uide paulo superius qui constituere poss.

An alter procuratorum ab altero petere possit. ff. l.46. § fin. cum duab. ll. sequentibus.

Ad rem mobilem datus procurator ad exhibendum rectè aget. ff. l.56. l.62.

Ad legatum petendum procurator datus, etiam de tabulis exhibendis agere potest. ff. l.62.

Ad duas res petẽdas datus, unam petere potest. ff. l.78. § fin.

De cautione exigẽda, & actione hinc nata domino cedenda. ff. lib.17. tt.j. l.8. § fin. l.10. in prin.

De cautione domino præstanda. ff. lib.17. tt.j. l.8. § fin. l.9. l.10. in prin.

De lite peragenda. ff. l.57.

De ratione reddenda. ff. l.46. § procurator.

De reliquis officijs, uide ĩ de actione domini aduersus procur.

¶ VI. *De domino à procuratore defendendo.*

1 *Sed & dominum procurator defendere tenetur.* ff. l.8. § procuratorem. l.13. § fin. l.33. § ait prætor. C. l.17. Distinguitur:

Si iustam non defendendi causam alleget. ff. l.10. l.44. l.45. § Sabinus.

Si sine mandato agit. ff. l.35. in prin.

Si in rem suam procurator fit. ff. l.33. § fin. l.34.

Si uniuersitatis nomine agit, & populari actiõe. ff. l.43. § in popularib. tt.4. l.6. § actor uniuers.

Si pater de dote agat, an filiam defendere teneatur. ff. l.39. § si de dote.

Si dominus præsens fit. ff. l.5. l.6. l.7. l.10. l.11. l.12.

Si res tractu temporis peritura non fit, donec dominus reuertatur. ff. l.12. l.43. § fin.

Si agere recusauit, uel ex iusta causa sit remotus. ff. l.35. § præter.

Si ualetudinem seu peregrinationẽ necessariam alleget. ff. l.9. l.44. l.45. in prin.

Si non actio, sed præiudicium uel interdictum ab aduersario intendatur: uel legatorũ damni ue infecti nomine caueri desideretur. ff. l.35. § non solum.

Si adfinitas inter dominum & procuratorem diremta sit, uel inimicitiæ intercesserint. ff. l.8. § uerùm ex causa. l.14. l.43. § fin.

Si hæreditas superueniens eum impediat. ff. l.10.

Si dignitas procuratori accesserit, uel reipub. causa absfuturus sit. ff. l.8. § uerùm ex.

Si bona absentis possideri cœperint. ff. l. 43. § fin.

Si Dominus ante litem contestatam decesserit. ff. l.15. in prin.

Si dominus pro procuratore iudicatũ solui non exposuit. ff. l.8. § procuratorem. l.15. in prin.

SVBDISTINCTIO GENERALIS.

Sed hæc neque passim admittenda sunt, neque districtè deneganda, sed à prætore causa cognita tẽperanda. ff. l.13.

2 *In quibus causis et rebus dominum defendere teneatur.*

ff. l.35 § non solùm. l.57. l.38. l.39. in prin. l.46. § item quæritur.

3 *Ubi defendere teneatur?*

ff. l.35. § & patronus. l.54. § fin.

4 *Quomodo defendat, quæq; sint defensoris officia?*

Defendere quid sit, & quis defendendi modus? ff. l.35. § defendere. usque ad fin. legis. l.36. l.42. § fin. l.51. § quoniam. l.75. lib.5. tt.j. l.65.

Boni uiri arbitratu defendet. ff. l.33. § ait prætor. l.77. l.78. in prin.

Nõ debet deterior cõditio esse defensoris quàm domini. ff. l.35 § defendere l.51. § quoniam.

5 *Euentus & pœna non defendentis.*

Vtrũ cogendus sit procurator defendere, an sufficiat stipulationem ob rem nõ defensam committi. ff. l.35. § prætor. l.45. § Sabinus.

Procuratori non defendenti denegatur actio. ff. l.43. § pœna. C. l.3.

De actione ex stipulatu ob rem nõ defensam. ff. l.15. § committitur. l.45. in prin.

De mittendo in possessionem non defensi. C. l.3.

¶ VII. *Euentus.*

1 *An id quod per procuratorem gestũ est, ratum sit: & actio tam domino quàm contra dominum ex eo detur?*

DISTINGVITVR.

Si obsit domino. ff. l.49. l.66.

Si procurator fines mandati excessit. C. l.10.

Si fraude & dolo gessit. C. l.10.

Si à minore 25 annis procurator datus sit. C. l.14.

Si procurator nobis ex suo gesto dominum agere. ff. l. 68.

Si dominus à creditore liberatus sit. ff. l.30.

Si iudicatum solui satisdedit uel accepit procurator. ff. l.28.

2 *Per procuratorem adquirimus & retinemus ius nostrum.*

ff. l.72.

3 De

3 *De actione quæ datur domino aduersus procuratorem.*

Causæ ex quibus datur.

Si procurator quid dolo uel fraude fecit. C.lib.2. tt.12.l.10.

Si instrumentum litis aduersario prodidit. ff.lib. 48.tt.19.l.38.§ siquis instrument.

Si per collusionē eius absolutus sit aduersarius. ff.lib.17.tt.j.l.8.§ sed & si per.

Si litem susceptam exequi nolit. ff.lib.17.tt.j.l.8.§ sed etsi per.

Si quid ei solutum est. ff.l.46.§ itaq; quod ex.

Vt instrumenta causæ reddat. ff.lib.17.tt.j.l. 8. in prin.

De reliquis causis uide 𝔅 officia procuratorum. item Actionem mandati.

Quibus detur actio?

De procuratore qui procuratorem dedit. ff. lib. 17.tt.j.l.8.§ si quis manda.

Quæ actio detur, & adfinia remedia.

Mandati.ff.l.42.§ ea obligatio.

Si instrumētum litis aduersario prodidit, uel per collusionem eius reus absolutus sit, competit pœna, de qua uide paulo superius, uers. si instrumentum, cum sequent.

4 *De actione quæ datur procuratori aduersus dominum.*

Causæ ex quibus datur.

Si procurator impensas in litem fecit, uel soluit. ff.l.30.l.31.in prin.l.46.§ item contra.usq; ad § fin.lib.17.tt.j.l.56.§ fin.

De salario illi dando. ff.lib.17.tt.j.l.56.§ fin.

Quæ actio detur procuratori, & adfinia remedia.

Mandati.ff.l.42.§ ea obligatio.l.46.§ item cōtra.

Negociorum gestorum.ff.l.31.in prin.

Iudicati.ff.l.30.

Venditi.ff.l.42.§ ea obligatio.

DE DEFENSORIBVS: ITEM de actore & reo. Cap.6.

¶ I. *De defensoribus.*

ff.lib.3.tt.3.C lib.2.tt.13.

Qui possint uel debeant reum defendere.

De quibuscunq; uolentibus.ff.l.33.§ publicè.

De procuratore ad agēdum dato, uide paulo superius.

De liberis, parentibus, & alijs qui sine mandato agere possunt.ff.l.35.in prin.

De eo qui satisdedit iudicatum solui defendendi absentis causa.ff.l.43.§ & qui non.l.76.uel qui tantum repromisit.ff.l.45.§ sed & si satis.

De fideiussore, per quem iudicatum solui satisdatum est. ff.lib.46.tt.7.l.5.§ in hac stipulatione. lib.3.tt.3.l.42.§ fin.

De eo qui non agit, sed defendit tantum, is potest uel in unam rem defendere.ff.l.46.§ ei qui. § item quæritur.

De fideicommissario, cui actiones ab hæredibus mandatæ sunt: hic hæredes defendere tenetur. ff.l.70.

De extraneo.ff.tt.4.l.j.§ fin.

De fœminis.ff.l.41.l.54 C.l.4.l.18.

De minore 25 annis.ff.l.51.in prin.

De potentioribus.C.tt.13.

De fisco & repub.C.tt.17.

De reo criminis.C.l.6.

De inuito.C.l.17.

De milite, & eo qui reipub. causa absfuturus est, uel perpetuo morbo tenetur, aut magistratum initurus est, aut inuitus iudicium pati cogi nō potest.ff.l.54.

De pluribus defensoribus.ff.l.37.l.38.

Officia defensoris & alia de defendendo, uide 𝔅 cap.proximo, membr. VI.

¶ II. *De actore & reo.*

Actor debet rem diligenter antè explorare, & tunc ad agendum procedere. ff. lib. 50. tt. 17. l, 42.

Fauorabiliores rei potius quàm actores habentur.ff.lib.50.tt.17.l.167.l.33.l.170.l.196.

Non debet actori licere, quod reo non permittitur.ff.lib.50.tt.17.l.41.

Vter sit actor in præiudiciali actione.ff.lib.44.tt. j.l.12.

In mixtis iudicijs. ff.lib.5.tt.j.l.13.l.14.lib. 44.tt. 7.l.36.

In causa appellationis.ff.lib.5.tt.j.l.29.

Reus in exceptione sua actor est.ff.lib.44.tt.j.l.j.

Si actor uel reus domum iudicis ingressus sit. ff. lib.48.tt.14.l.j § fin.

Si actor uel reus iudicem corrupit, corrumpendum'ue curauit.ff.li.48.tt 10.l.j.§ sed & si quis. l.21.C.lib.7.tt.49.l.j.

DE RE LITIGIOSA ET IN iudicium deducta.ff.lib.44.tt.6. C.lib. 8. tt. 37. Cap. 7.

Hactenus de personis iudicij : sequitur nūc de rebus litigiosis & in iudicium deductis.

I *Definitio rei litigiosæ, & in iudicium deductæ.*

ff.l.j.in prin.C.l.j.Nouell.c.112.in prin.

Res pignori data, an sit litigiosa, quòd alienari non possit. C.l.j.tt.28.l.2.Nouell.c.112. § ab hac uerò.§ unde manifestum.

Quæ uideantur in iudicium deducta, quæ non. ff.lib.5.tt.j.l.23.l 31.l.61.C. lib.3.tt.9.l.j.

II. *De re litigiosa non alienanda.*

Si res litigiosa alienata sit, alienatio nullius est momenti, & alienans in duplum punitur. ff.l. 3.item ultra precium etiam tertiam partem restituere cogitur.C.l.4. & si quis sciens rem litigiosam comparauit, tam rem ipsam quàm precium restituere cogitur. C.l.4. in prin. Distinguitur sequentibus modis:

Si is qui alienat nullam patiatur de re controuersiam, sed inter alios de ea lis sit.ff.l.j.§ j.

Si in sacrum dedicauit.ff.l.3.

Si legauit, uel per hæreditatem reliquit.C.l.3.l.4. § fin.Nouell.c.112.§ illud quoq;.

Si diuisio inter hæredes celebretur. C. l.4. § fin. Nouell.c.112.§ j.

Si dotis , uel antenuptialis donationis nomine dedit.C.l.4.§ fin.

Si transactionis nomine dedit.C.l. 4.§ fin.

Si ignorans comparauit. C.l.4.§ fin autem ignorans.

Vtrum domini an serui emētis scientia uel ignorantia sit spectanda.ff.l.2.

Si actor rem uel actionem in iudicium deductā alienet. C.l.2.l 3.

III. *De relitigiosis sequestrande.*

Sequestratio regulariter est prohibita. C.lib.4.tt. 4.l.1.

Definirio sequestrationis & sequestri. ff.lib.16.tt. 3.l.6.lib.50.tt.16.l.109.

Proprium, apud sequestrum non nisi plures deponere possunt, & fit cum aliqua res in controuersiam deducitur, uideturq; unusquisq; in solidum deposuisse. ff.lib.16.tt.3.l.17.in prin

Effectus: Interrumpitur possessio depositoris. ff lib.16.tt.3.l.17.§ fin. sequester an & quatenus officium deponere possit, & rem restituere ff. lib.16.tt.3.l.5.§ in sequestrum. usq; ad fin. legis.

DE ACTIONE QVAS
hinc datur.

Causæ ex quibus in sequestrum datur actio.

Si rem non restituit. C.lib.4.tt.34.l.5.

Si hominem depositum apud se & uinctum soluit. ff.lib.16.tt.3.l.7.in prin.

Aduersus quos datur.

De hærede sequestri. ff.lib. 16. tt. 3. l. 12. § cum sequestro.

Quæ actio detur, & quæ sint adfinia remedia.

Actio depositi sequestraria. ff.lib.16.tt.3.l.5.§ in sequestrum.l.12.§ cum sequestro.

Actio incerti, ad exhibendū & rei uindicatio datur domino, seruo deponente. ff.lib.16.tt.3.l.33.

Instrumentis depositis, reus si soluit, ipsa solutio ne instrumentis etiam non redditis tutus est. C.lib.4.tt.34.l.5.

DE IN IVS VOCANDO, INST. lib.4.tt.16.§ omnium. ff.lib.2.tt.4. C.lib.2.tt.2. Cap.8.

Tertiò sequuntur Actus iudiciorum.

1 *Omnium actionum* instituendarū principium ab ea parte edicti proficiscitur, qua prætor edicit de in ius uocando. unq; enim in primis aduersarius uocandus est, &c. Inst. omnium.

2 *Definitio.* In ius uocare est, iuris experiundi causa uocare. Inst.§ omnium. ff.l.1.

3 *Qui & ex quibus causis in ius uocandi non sunt.*

De magistratibus. ff.l.2.in prin.

De eo qui equo publico in causa publica trāsuehitur. ff.l.2.in prin.

De eo qui propter loci religionem inde se moueri non potest. ff.l.2.in prin.

De eo qui uxorem ducit, & de ea quę nubit. item De iudice qui de re cognoscit. ff.l.2.§ fin.

De eo qui litigādi causa necesse habet in iure uel certo loco sisti. ff.l.2.§ fin.l.4.in prin.

De eo qui funus familiare ducit, iustaúe mortuo facit, cadauer prosequitur. ff.l.2.§ fin.l.3. C.li.9. tt.19.l.6.Nouel.c.60 in prin.usq; ad § porrò & illud.c.115.§ memoria.usq; ad § ad hæc & aliud.

De furiosis & infantibus. ff.l.4.in prin.

De puellis impuberibus alieno iuri subiectis. ff. l.22.

De omnibus quibus reuerentia debetur. ff.l.13.

¶ DE PARENTIBVS, PATRONIS, *liberis, parentibusq; patroni in ius sine permissu prætoris non uocandis.*

Inst.§ omnium. ff.l.4.

De parentibus. ff.l.4.§ parentem.l.5.l.6.l.7.l.8.in prin.C l.3.

De patrono & patrona. ff.l.8.§ patronum .usque ad finem legis.l.9.l.10.in prin.usq; ad § liberos. § si per pœnam.§ fin.l.23. C.l.2.

De liberis & parētibus patronorum. ff.l.8.§ fin. l.10.§ liberos usq; ad § prætor.l.12.C.l.2.

De tutore & curatore patroni. ff.l.10.§ fin.

De uxore patroni. C l.j.

De hæredibus patroni. C.l.2.

De permissu prætoris & causæ ex quibus huiusmodi personas in ius uocare licet. ff.l.10.§ prætor.l.11.l.14.cum duab.ll.sequentib.C.l.2.

De actione & pœna quę ex hoc delicto datur. Inst.§ fin. ff.l.12.l.24.l.25.

4 *Ex quo loco quis in ius uocandus non est.*

Nemo de domo sua in ius uocari debet. ff. l.18.l. 19 l.21.

A' uinea, balneo, theatro in ius uocari potest. ff. l.20.

5 *Quando non uocandus in ius?*

De tempore messiū & uindemiarū. ff.tt.12.l.j.l.4.

De diebus feriatis, uide ĩ lib.3.cap.18.

6 *Euentus & consequentia.*

In ius uocatus uenire debet, aut cauere iudicio sisti. ff. in ius uocati ut eant, aut satisdent. tt.6.l. 2.in prin.

Si nec uenerit nec satisdederit uocatus: & si satisdederit, quid iuris: uide in sequentibus.

DE EDICTO PEREMPTOrio. Cap. 9.

¶ 1 *Ratio nominis.*

ff.lib.5.tt.j.l.70. Nouell. c.112.§ insuper omnib. alijs.§ porrò cum omnes.

2 *Definitio.* ff.lib.42.tt.j.l.53.§ j.

3 *Causa.*

Si in ius uocatus non uenerit, nec defendatur. ff. lib.5.tt.j.l.68.

4 *Forma & modus huius edicti proponendi.*

ff.lib.5.tt.j.l.68.cū sequentib.usq; ad.l.73.l.55.C. lib.7.tt.43.l.8.Nouell.c.112.§ si uerò causam.

5 *Euentus & consequentia peremptory edicti.*

Perimit hoc edictum disceptationem, nec patitur aduersarium amplius tergiuersari. ff. lib. 5. tt.j.l.70.C.lib.3.tt.19.l.2.§ fin.

Si uocatus non uenerit, agetur nihilominus causa, & pronunciabitur non uniq; secundum præsentem, &c. ff. lib.5.tt.j.l.73.in prin.lib.42.tt.j.l. 48. Nouell.c.53.§ ne igitur latitante. c.65.§ fin.

Si contra absentem sit iudicatum, non amplius quæritur, an rectè sit iudicatum: nec sententia retractatur, nisi in quibusdam casibus. ff.lib.5. tt.1.l.75.

Litis damno coercetur contumax. ff.lib.42.tt.j.l. 53.in prin.

Actore latitāte reus absoluēdus est. Nouell.c.53. § quā rē.c.112.§ at uerò si lis apud. usq; ad § fin.

Ex peremptorio edicto absens cōdemnatus appellare non potest. ff.lib. 5.tt.j.l.73. § fin. uide ĩ de appellationibus, an fiat infamis. C.lib.9.tt. 40.l.3.

Mulcta pro iurisdictione iudicis damnabitur. ff. lib.2.tt.6.l.2.§ si quis in ius.

De expensis litis & damno aduersario præstandis. C.lib.3.tt.j.l.13. Nouell. c.53 in prin. usq; ad § & quia

§ & quia moris est. § ne igitur latitante.c.11.§ cæterum si.

De aduersario in possessionem mittendo.ff.lib. 42.tt.4.tt.5.C.lib.7.tt.72.C.lib.3.tt.19.l.2.§ fin. li. 7.tt.43.l.8.Nouell.c.53.§ ne igitur latitante.

DISTINCTIONES GENERALES.

Ex quacunque causa uocatus uenire debet.ff. lib. 2. tt.6.l.3.lib.5.tt.1.l.5.

Si præsens iudicium suscipere cogi non possit. ff. lib.5.tt.1.l.3.

Si ad nõ competentem iudicem sit uocatus.ff. lib. 5.tt.1.l.5.lib.42.tt.1.l.53.§ fin.l.54.§ fin.

Si pupillus indefensus,uel minor 25. annis uocatus non uenerit.ff.lib.42.tt.1.l.54.C.lib.7.tt. 43. l.6.

Si actor uocatus non uenerit.Nouell.c.112.§ porrò cum omnes.usque ad § fin.

Si reipub.causa absfuerit.ff.li.5.tt.1.l.75.§ fin.lib. 42. tt.1.l.54.

Si aduersa ualetudo in causa fuerit.ff.lib.5.tt.1.l.75. § fin.lib.42.tt.1.l.53.§ pœnam.l.60.

Si maioris causæ occupatio in causa fuit, uel alia causa necessaria.ff.lib.42.tt.1.l.53.§ pœnam.C.li. 7.tt.43.l.10.

Si propter rusticitatem non uenerit. ff. lib. 2. tt. 6. l.2.

Si per actorem uel alium steterit, quo minus ueniret,uel uenire prohibitus sit.ff.lib.2.tt.10.l. 1. § si reus.tt.11.l.2.§ fin.Nouell.c.53.§ ne igitur latitante.Vide 1 cap.sequenti.

Si causa peremptorij edicti cesset,nec ei sit denunciatum.ff.lib.42.tt.1.l.47.C.lib.7.tt.43.l.2.l. 7.cũ duabus ll.sequentib.

Si die feriato absfuerit.ff.lib.2.tt.6.l.2.C.lib.7. tt.43. l.4.

Si cum certum locum causæ cognoscendæ iudex dedisset,alibi sententiã dixit.C.lib.7.tt.43.l.2.

Si aduersarij nihil intersit,uocatum absfuisse.ff.lib. 2.tt.6.l.2.§ fin.

Si post edictum peremptorium absit is qui impetrauit, adsit is contra quem est impetratum. ff. lib.5. tt.1.l.7.in prin.

Si statim postquam pronunciatum est,adsit.ff. lib. 4.tt.1.l.7. in prin.

Si mortuus sit ante condemnationem.ff.lib.42.tt. 1.l.59.§ fin.

Si ante condemnationem adsit,non est audiẽdus, nisi damno & expensis aduersario præstitis: uide paulo superius uers.de expensis litis, capite eodem.

Si lis nondum fuerit contestata. Nouell.c. 53. § si qui uerò.

De reliquis defensionibus, uide 1 cap. 24. lib eod.

SI PER ALIVM STETERIT quo minus uocatus in iudicio sistat. ff.lib.2.tt.10. Cap.10.

1 *Ratio huius edicti & actionis.*

l.1.in prin.

2 *Causa ex qua competit hæc actio.*

Si per aliquẽ factum sit,quo minus quis in iudicio sistat.ff.tt.11.l.3.

Distinguitur:

Si uenienti nunciauerit aliquid triste, ppter quod is necesse habuerit ad iudicium non uenire.ff.l. 1.§ dolum.

Si per actorẽ factum sit quo minus reus ueniat.l. 1. § si reus. l.3.§ sed si stipulator.

Si per reum stipulandi steterit.tt.11.l.5. in prin.

Si per seruum actoris steterit.l.2.

Si tam actor quàm reus à diuersis impediantur, quo neuter sistatur.l. 3 .§ & si stipulator.

Si actor & reus se inuicem impediant, quo neuter sistatur.l.3. § & si stipulator.

3 *Quibus competat?*

De impedito.l.1.§ si reus.tt.11.l.3.

De hæredibus.l.1.§ fin.

4 *Aduersus quos competat?*

De plurib.impedientibus omnes tenentur.l.1 . § si plures.

De eo qui alios rogauit ut detinerent.l.1.§.1.

De domino serui detinentis.l.1.§ fin.

De hæredibus.l.1.§ fin.

5 *Quid ueniat in eam?*

De eo quod interest.l.3.in pr. usque ad § planè si is. § si à fideiussore.tt.11.l.3.

In quantum dominus serui nomine teneatur? l.1. § fin.

6 *Quandiu competat?*

Annalis est.l.1.§ fin.

7 *Quæ actio competat?*

In factum.l.3.in prin.

8 *Adfinia remedia.*

De exceptione aduersus actorem impedientem. l.1.§ si reus.l.2.

De actione aduersus reũ restituenda,si is per quẽ sterit,soluendo non sit.l.3.§ planè si is.

De l.Iulia de ui publica.ff.lib.48.tt.6.l.8.tt.7.l.4.

SI QVIS IN IVS VOCATVM ui exemerit.ff.lib.2.tt.7. Cap. 11.

1 *Ratio huius edicti & actionis.*

l.1.in prin.

2 *Causa huius actionis.*

Si quis in ius uocatum ui exemerit. Declaratur. l. 4.in prin.

DISTINGVITVR *sequentib.modis.*

Si exemptus in ius uocari non potuit, ut parens & patronus.l.1.§ fin.l.2.

Si seruus exemptus sit.l.3.

Si aliò quàm quò debuit uocatus sit.l.2.§ fin.

Si ad pedaneum iudicem uocatus sit.l.3.

Si per calumniam uocatus sit.l.4.§ item si quis.l.5. § in eum.

Si sine dolo malo exemit, uel ex iusta causa.l.3. § fin.l.4.§ fin.

Si per alium exemit.l.5. in prin.

Si nihilominus in ius productus sit.l.5. § docere.

Si confessum in iudicio reum, & propter hoc in uincula coniectum emiserit.ff.lib.48. tt. 4. l. 4. uers.item qui conf.

3 *Quibus competit.*

De hæredibus.l.5.§ fin.

4 *Aduersus quos competit?*

De hæredibus.l.5.§ fin.

De pluribus eximentibus.l.5.§fin.
De domino serui eximentis.l.1.
5 *Quid ueniat in eam?*
Quanti ab actore res in iudicium deducta æstimatur.l.5.§ in eum.
De noxali iudicio seruo eximente.l.1.§ 1.
6 *Quamdiu competat?*
Annalis est.l.5.§ fin.
7 *Quæ actio competat?*
In factum.l.5.§ in eum.§ hoc iudicium.
8 *Euentus.*
Exemptus nihilominus manet obligatus.l.5.§ fin. l.6.
9 *Adfine remedium.*
Ad exhibendum actio.l.3.in prin.

DE EDENDO.
ff.lib.2. tt.13. C.lib.2.tt.1. Cap.12.

Hactenus de in ius uocando cum suis euentis & consequentib.primo iudicij actu.Sequitur nunc de secundo.hoc est, de edendo.

¶ I *De actione edenda, & alijs quæ quis apud iudicem editurus est.*

1 *Actor actionem qua agere uolet*,edere debet,ut sciat reus utrũ cedere an contendere ultrà debeat, &c.ff.l.1.in prin.
2 *Quid sit edere*.ff.l.1.§.1.l.6.§ edi autem.
3 *Qui edere teneantur?* An reus actori instrumenta sua edere teneatur.ff.l.3.C.l.1.l.4.l.8.§ fin.
4 *Quomodo edendum.* Et edentis officium. An is qui edit,subscribere teneatur.ff.l.11. De reliquis, uide 3 uers.quid sit edere.
5 *Quæ edenda.*
De omnibus quę quis apud iudicem editurus est. ff.l.1.§ edenda.
De actione edenda.ff.l.1.in prin.
De ijs quibus quis usurus non est.ff.l.1. § edenda.
De actis publicis.C.l.2.
De instrumentis rei conuenti actori edendis,uide paulo superius.
De tota stipulatione edenda.ff.l.1.§ fin.
De die & consule edendo.ff.l.1. § editiones.
De uerbis testamenti edendis legato petito. ff.l.2.
6 *Euentus.*
Si edita sit actio, an mutari uel emendari possit? C.l.3.

De actione si non edatur.

Causa ex qua cõpetit,si non edatur. ff.l. 8. in prin. Distinguitur: si ob ætatem, rusticitatem, sexum, uel aliam iustam causam non edat.ff.l.1.§ fin.
Quibus & aduersus quos competat? De hæredibus.ff.l.13.
Quid ueniat in eam? de eo quod interest.ff. l. 6. § ex hoc edicto.
Quamdiu competat? Annalis est.ff.l.13.
Reliqua uide in sequentibus.

¶ II *De rationibus ab argentario & alijs edendis.*

1 *Quid sit ratio*.ff.l.6.§ rationem.
Quid sit rationem edere.ff.lib.50.tt.16.l.89.
2 *Qui rationes teneantur edere.*
De argentarijs.ff.l.4.in prin.l.10. in prin.
De numularijs.ff.l.9.§ numularios.
De alijs.ff.l.10.in prin.
De patre & filio argentario.ff.l.4.§ 1.l. 9. § nihil inter.
De domino & seruo argẽtario.ff.l.4. § sed etsi seruus.l.9.nihil.§ interest.
De fœmina argentaria.ff.l.12.
De tutoribus argentarij.ff.l.6.§ 1.l.9. § nihil. § sed nec hæres.l.13.
De ijs quibus argẽtarius rationes legauit uel donauit.ff.l.9.§ nihil interest.
De pluribus.ff.l.6.§ 1.
De actore,ut reo rationes suas edat.C.l.5. cum tribus ll.sequentibus.
3 *Quibus edere teneantur?*
De omnibus postulantibus.ff.l.9 § fin.
De eo ad quam nõ pertinet.ff.l.6.§ ex hoc edicto. l.9.§ fin.
De procuratore eius.ff.l.6.§ ex hoc edicto.
De argentario.ff.l.6.§ prætor ait.
De hærede argentarij.ff.l. 6. § prætor ait.
De hęrede,patre & domino eius qui contraxit. ff. l.9.§ fin.
4 *Quæ edenda?*
De die & consule.ff.l.1.§ rationes tamen.l.4.in pr. l.6.§ si minimum.
De eo si acceperit pignus uel mandatum. ff. l. 6.§ rationem.
De eo si aliquid solui constituit.ff.l.6.§ rationem.
Vt à capite edatur,& de toto codice.ff.l.10.§ 1.
5 *Quomodo edenda ratio?* an cum subscriptione edendis.ff.l.11.
6 *Vbi edenda?* ff.l.4.§ sed ibi quis.cum sequentib. l.5.l.6.in prin.
7 *Quoties edenda*.ff.l.6.§ prætor ait.§ fin.l.7.
8 *Antecedentia.*
De iuramento calumniæ à petente præstando. ff. l.6.§ exigitur.l.9.§ fin.
De cautione de rato à procuratore petente præstanda.ff.l.6.§ procuratori.
9 *Euentus si non edatur.*

De actione si non edatur.

1 *Causa ex qua datur.*
Si non edatur ratio, uel malitiosè edatur.ff.l.8.§ 1. Distinguitur:
Si sine dolo malo non edit.ff.l.8.in prin.
Si cum eo non sit controuersia.ff.l.10.in prin.
Si argentariam facere desijt.ff.l.4.§ is etiam.
De reliquis uide præcedentia.
2 *Quibus & aduersus quos competit?*
De hæredibus.ff.l.13.
3 *Quid in eam ueniat?*
De eo quod interest.ff.l.6.§ ex hoc edicto.l.8. § in autem.l.10.§ cum autem.usq; ad fin.legis.
Dominus utrum in solidum,an de peculio serui nomine teneatur? ff.l.4.si seruus.
4 *Annalis est.*
ff.l.13.
5 *Adfinia remedia.*
Actio mandati,tutelæ & pro socio.ff l. 9. in prin.

DE DILATIONIBVS.
ff.lib.2.tt.12.C.lib.3.tt.11. Cap.13.

¶ I *Causæ ex quibus danda dilatio?*

Si reus possessor nominet autorem & dominum domus,

domus, danda est ei dilatio ad denunciandum. C.tt.19.l.2.Nouell.c.68.§ quòd si alter.

Si fideiussor uel mãdator opponat exceptionem de principali debitori. prius conueniendo, isq; absit: datur ei dilatio ad adducendum eum. Nouell.c.4.§ postulet igitur.

Ad litem contestandam & iudicem recusandũ datur dilatio 20 dierum, post libelli editionẽ. Nouell.c.53.§ sed & illud.usq; ad § si qui uerò.c.96.§ quod si fortè iudex.

Probationũ & instrumentorum causa dilatio danda.Nouel.c.115.§ sed & hoc.uers.quas probanonum.ff.lib.50.tt.16.l.99.§ fin.

Si instrumenta litis apud eos esse dicãtur, qui reipub.causa absunt.ff.lib.5.tt.j.l.36.in prin.

Si quidam reorum reipubl.causa abesse dicantur. ff lib.5.tt.j.l.44.in prin.

Si cognatus litigatoris defunctus lugendus est, uel alius fortuitus casus interuenit.ff.lib.5.tt.j.l.36.in prin.

Non ad rescriptũ producendum, sed ad excipiendum contra illud datur dilatio.C.l.2.l.5.

Ad concludendam disputationem causæ danda dilatio.Nouell.c.115.§ sed & hoc.

Si nulla rationabilis dilatio postulatur.C.lib.9.tt.44.l.2.§ fin.

2 *Quanta dilatio danda sit?*

C.l.j.l.3.tota.l.7.ff.lib.50.tt.17.l.101.Nouell.c.68.§ quòd si alter.c.115.§ sed & hoc.

Feriæ in dilatione connumerantur.C.l.3.§ fin.

3 *Quoties dilatio danda?*

Non amplius quàm semel.ff.l.7.l.10.C.l.j.§ fin.

In capitalibus accusatori duæ, reo tres dilationes dandæ sunt.ff.l.10.

4 *Vbi danda dilatio?* Non nisi pro tribunali.C.l.4.

5 *Antecedentia.* Non nisi causa cognita danda.ff.l.7.l.10.lib 5.tt.j.l.45.in prin.C.l.4.l.6.

6 *Euentus & consequentia.*

Dilatione data iudicis officium conquiescit.C.l.3.in prin.

DE EXCEPTIONIBVS DILATORIJS OPPONENDIS. Cap. 14.

¶ 1 *Quando opponendæ exceptiones dilatoriæ.*

Ante litem contestatam.C.lib.4.tt.19.li.8.tt.36.l.12.

¶ 2 *De fori præscriptione, & recusatoria iudicis opponenda.*

An & ex quibus causis iudicem recusare liceat?

C.lib.3.tt.j.l.14 in prin.

DISTINGVITVR:

Si in alia causa ab eo iudice appellauit, an sit iusta causa iudicis recusandi? ff.lib.49.tt.12.l.j.

Si ab imperatore uel alio sublimi magistratu sit datus uel delegatus iudex.C.lib.3.tt.j.l.14.§ j.§ fin.

Si antea alium iudicem recusauit.Nouell.c.53.§ si semel.

Si edi sibi genus actionis apud eum iudicem desiderauerit.ff.lib.5.tt.j.l.33.

De reliquis, uide 8.cap.2.lib.eod.

Quando iudicem recusare, & fori præscriptionem opponere liceat?

Intra uiginti dies post libelli editionem.Nouell.c.53.§ sed & illud. usque ad §. si qui uerò.c.96.§ quod si fortè iudex.

An ante litem contestatam.C.lib.7.tt.45.l.15.

An post litem contestatam. C.lib.3.tt.j.l.14.tt.13.l.4.lib.8.tt.36.l.13.Nouell.c.53.§ sed & illud.usque ad § si qui uerò cum.

Quomodo iudex recusandus?

Libello recusationis oblato.C.lib.3.tt.j.l.14.§ j.l.16.in prin.usq; ad § illico.

Euentus recusato iudice.

De arbitris eligendis ad dirimendam litem.C.lib.3.tt.j.l.14.l.16.§ illico.

Ad fine remedium.

Actor qui uocat reum ad non competentem iudicem, causa cadit: & reus si fecerit, pro condemnato habetur.C.lib.3.tt.13.l.5.

¶ 3 *De exceptione procuratoria opponenda.*

Ante litem contestatam opponẽda est ff.lib.3.tt.3.l.57.§ fin.C.lib.2.tt.12.l.13.

Si non habeat mandatum procurator, etiam post litem contestatam hoc opponi potest.C.lib.2.tt.12.l.24.

DE CAVTIONIBVS ET SATISDATIONIBUS HINCINDE PRÆSTANDIS. Inst.lib.4.tt.11.ff.lib.2.tt.8. Cap.15.

1 *Definitio satisdationis.*

ff.l.j.lib.45.tt.j.l.5.§ satis acceptio.lib.50.tt.16.l.61.

Definitio cautionis.ff.lib.50.tt.16.l.188.C.lib.6.tt.38.l.3

2 *Quibus satisdandum?*

De procuratore & seruo absentis. ff.lib.3.tt.3.l.43.§ si procurator agat.

De eo qui ad agendum non habet mandatum. ff.l.tt.

3 *Per quos satisdandum?*

De locuplete non tantum facultatibus, sed etiam conueniendi facultate. ff.l.2.§ fin.

De eo qui per arbitrum probatus est.ff.l.9.l.10.

De muliere.ff.l 8.§ j.cum sequentibus.

De minore 25 annis.ff.l.8.§ j.§ minori.

De seruo.ff.l.8.§ si seruus.

De milite.ff.l.8.§ j.

4 *Vbi satisdandum.*

Si Romæ cauere non possit, an in municipium sit remittendus? ff.l.7.§ si necessaria.l.8.§ tutor.usq; ad fin.legis.

5 *Causæ quibus satisdatio fit irrita.*

Si fideiussor stipulatori, uel hic illi fiat hęres.ff.l.8.§ si fideiussor.

Si calamitas fideiussoribus insignis, magnaq; inopia acciderit.ff.l.10.§ fin.

6 *Euentus.*

Ab arbitro ad fideiussores probandos dato appellari potest.ff.l.9.lib.49.tt.2.l.2.

De actione quę ex cautione uel satisdatione competit.causa ex qua competit.si nõ fiat quod promissum est, distinguitur.si uiciosè cautum sit.ff.l.6.si dies in stipulatione non sit expressus. ff.l.8.in prin.de reliquis uide præcedentia.

7 *Qui & de qua re quisq; cauere uel satisdare teneatur.*

DE ACTORE.

Actor cauebit de lite persequenda. Nouell.c.53.§

quia uerò compertum.cum sequentib.c.112.§ cæterùm usq; ad § porrò.

De lite intra duos menses contestanda. Nouell.c.96.in prin.usq; ad § illud quoq;.

De certa pecunia si nō obtinuerit danda.Nouell.c.53.§ quia uerò compertum.

De sumptibus & expensis litis restituendis,si iniustè litem mouisse ostendatur. Nouell.c.96. § ne igitur.c.112.§ cæterùm.

DE PROCVRATORE ACTORIS.

Item de eiusdem tutore & curatore.

Hi cauebunt de rato.Inst.§ 3.§ sin autem per procuratorem.

DE REO ET POSSESSORE.

Hic satisdabit iudicio sisti usq; ad terminum litis. Inst.§ sed hodie.ff.l.13.& si procuratorem dedit, quòd tempore recitandæ sententiæ in iudicium ueniet.Inst.§ si uerò aliquis.

Satisdabit item reus iudicatum solui.Inst. in prin. § hæc ita erant.§ sed hodie.§ si uerò aliquis conuenitur.

DE PROCVRATORE ET

defensore rei conuenti.

Hic cauebit de rato.Inst.§ 3.§ sin autem per.

Item iudicatum solui.Inst.§ hæc ita erant. § si uerò reus

De *cautione* de rato,iudicio sisti, & iudicatū solui, sequitur uberius.

RATAM REM HABERI: ET De ratihabitione. ff.lib.46. tt.8. Cap.16.

¶ 1 *Causæ ex quibus cauendum de rato.*

1 *Si quis alterius nomine actionem sibi dari postulet.* ff.lib.3.tt.3.l.33.§ ait prætor.Distinguitur:

Quacūq; actione agit,cauere tenetur.ff.lib.3.tt.3.l.39.§ qui nomine.

Si cum opus nouum nunciatum esset,interdictione ædificanti uis fiat utatur.ff.lib.3.tt.3.l. 45. § si procuratori.

Si status controuersiam faciat.ff.lib.3.tt.3.l. 39. § si status.lib.46.tt.8.l.8.§ si quis procurat.

Si alicui curatorem petit.ff.lib.3.tt.3.l.43. § is qui.

2 *Si pecuniam sine iudice exigat, uel ei soluatur.* l.10.l.13.§ fin.l.22.§ quòd si procurator.§ quòd si debitum.

Si indebitum ei sit solutum.l.16.in prin.

3 *Si alium defendat.*Inst.lib.4.tt.11.§ 3.§ sin aūt per. ff.lib.3.tt.3.l.46.§ qui aliū.l.51.§ fin.cum duab.ll.sequentib.l.49.§ sed & is qui.l.39.§ est & casus.

Si emptore conuento quis denunciet uenditori ut eum defendat.ff.lib.3.tt.3.l.75.

Si suspectus tutor defendatur.l. 6. lib.3. tt. 3.l.39. § fin.

4 *Si stipulatur quid alterius nomine.*l.20.

Si damni infecti uel legatorum nomine stipulatur.ff.lib.3.tt.3.l.40.§ si stipuletur.

5 *Quidquid absentis nomine gerit,cauere tenetur.* Vt si paciscitur,uendit,locat,&c.l.10.l.11.l.12.in prin.

DISTINCTIONES GENERALES.

1 *Ex persona eius qui alterius nomine quid gerit,& eius cuius nomine geritur.*

Si talis sit persona in qua mandatum non exigitur.ff.lib.3.tt.3.l.40.§ fin.

Si pater filij nomine iniuriarum agat. ff.lib.3.tt.3. l.39.§ si pater.

Si pater dotis nomine agat.ff.lib.3.tt.3.l.39 § si de dote.

Si filius patris nomine gerat.ff.lib.16.tt.2.l.9.§ fin. C.lib.2.tt.12.l..12.

Si maritus uxoris nomine agat.C.lib.2.tt.12.l.21.

De actore à tutore dato:de actore ciuitatis,& magistro uniuersitatis:item de curatore bonis dato.l.9.

2 *Ex reliquis contingentibus.*

Si certum sit,negocium illi esse mandatum. C.lib.2.tt.12.l.1.

Si apud acta procurator factus sit,uel mandatum actis insinuatum sit, uel dominus sit præsens. Inst.lib.4.tt.11.§ sin autem per procur.C.lib.2.tt.36.l1.

Si dominus scripserit se uelle eum procuratorem habere,seq; ratū habiturū.l.21.lib 3.tt.3.l.65.

Si iudicatum solui satisdatum sit.Inst.lib.4.tt.11.§ si uerò aliquis conuenitur.ff.lib.3.tt.3.l.39. § est & casus.l.40.§ sed & is.l.15.§ fin.

Si lis contestata sit. ff. lib.3. tt. 3.l.40.§ Ratihabitionis.

¶ 2 *Quid cauendum,seu quos ratum habituros cauere debet?*

De eo ad quem ea res pertinet.ff.lib.3. tt. 3. l 33. § ait prætor.lib.46.tt.8.l.22.§ si in stipulation.l.23. § fin.

De domino & cæteris creditoribus.ff.lib.3.tt. 3. l. 39.§ quæritur.

De filio & patre, filij nomine agente.l. 22. § qui patris.

¶ 3 *Euentus,seu*

De actione quæ ex hac cautione datur.

1 *Causa ex qua non datur hæc actio* : & de ratihabitione.

Si dominus id quod gestum est, ratum habeat.

Quid sit ratum habere.l.12.§ rem haberi.

Ratihabitio mandato comparatur.ff.lib.46.tt.3.l.12.§ fin.lib.50.tt.17.l.60.l.194.§ dececit.

Non tantum uerbis,sed actu etiam ratum haberi potest.l.5.

Si eam litem,quam procurator inchoauit, dominus persequatur.l.5.

Si dominus procuratore uicto appellauit. l. 3. § falsus.

DISTINCTIONES GENERALES.

Si postquam agi amplius non potest, ratū habet. l.24.l.25.§ procurator.

Si non statim postquam certior factus est, ratū habuit. l.12.§ Iulianus.3.tt.3.l.13.

Si postquam ratū habuit,exegit.l. 12. § quid ergo.

Si minor annis qui ratū habuit,in integrum sit restitutus.l.3.in prin.

De reliquis distinctionibus,uide sequentia.

2 *Causa ex qua datur hæc actio.*

Si dominus id quod gestum est, non habeat ratū.

DISTINGVITVR:

1 *Ex specie facti,& modo quo non ratum habet.*

Qualiter qualiter idem actus retractatur, stipulatio committitur,siue petat,siue compensatione utatur.l.3.§ fin.l.12.§ fin.l.13.§ fin.

Si dominus minor 25 annis in integrum sit restitutus.l.3.in prin.

2 Ex

2 *Ex persona ratum non habentis & petentis.*

De alio procuratorio nomine sine mādato agente. l.23.

De eo cui dominus uendidit. l.16. § fin.

De filio & nepote, cuius nomine pater uel auus per procuratorem egit. l.22. § qui patris. usq; ad fin. legis.

De cæteris ad quos ea res pertinet, qui tamen in stipulatione comprehensi nō sunt. l.22. § si in stipulatione.

De hærede domini. l.22. § si procuratoris. § si in stipulatione.

De quibusdam ex dominis non habentibus ratū. l.18. in prin.

3 *Ex persona conuenti.*

Si alius pro domino cōueniatur, ueluti fideiussor uel reus promittendi. l.j. l.14.

4 *Ex re quam ratam non habet, & quae petitur.*

Si pro parte ratum habeat, pro parte nō. l.17. l.18. in prin. l.22. § si procurator.

Si indebitum sit quod procurator exegit. l.16. in prin. l.22. in prin. § quod si procurator.

5 *Ex reliquis contingentibus.*

Si dominus antequam ratum habeat, decesserit. l.25. in prin.

Si uero etiam procuratore agente, actio domino superesset, nec ei rei iudicatæ exceptio obstaret. l.22. § plerunq;. l.8. in prin.

Si dominus in ius quidem uocauerit stipulantem de rato, sed destiterit. Et si ei sine iudicio pecunia soluta sit. l.15.

Si dominus perperam egerit, & causa ceciderit. l.8. § j. l.22. § cum autem.

Si semel hac actione actum sit. l.18. § & ideo sæpius.

Si dominus postea mutata sententia ratum habeat. l.12. § Iulianus.

Si status controuersia mota dominus rursus egerit, seruusq; sit pronunciatus is qui de rato stipulatus est. l.8. § fin.

3 *Quibus datur hæc actio?*

Si is cui cautum est, pluribus hæredibus relictis decesserit, & ab uno hæredum fuerit petitum: huic soli competit actio. ff. lib.10. tt.2. l.44. § si quis stipulatus.

4 *Aduersus quos competat hæc actio?*

Si unus hæredum ratum non habuerit, is solus tenetur. ff. lib.10. tt.2. l.44. § si quis stipulatus.

5 *Quid ueniat in eam?*

De eo quod interest, & quāti ea res est. l.8. § si quis a procuratore. l.13. l.18. tota. l.19.

Fideiussores in solidum tenentur. l.22. § quod si debitum.

De reliquis. l.2. l.3. § fin. l.4. l.22. § hoc amplius. § cū autem.

6 *Quando detur?*

Si status controuersia mota dominus rursus egerit, statim cōmittitur stipulatio: sed agi antequā liber pronunciatus sit reus, non potest. l.8. § fin.

7 *Adfinia remedia.*

De condictione indebiti. l.3. in prin. l.8. si procurator. l.22. in prin. usque ad § quod si procurator per.

IVDICIO SISTI.

ff. lib. 2. tt. 5. Cap. 17.

¶ 1 *Qui iudici sisti cauere teneantur uel possint?*

De reo & possessore rerum immobiliū. Inst. lib.4.

De tutore. ff. tt.11. l.15. tt.11. § sed hodie. ff. tt.8. l.15.

De domino serui nomine conuento, uel seruum defendente. tt.9. l.2. § si absens. usq; ad fin. legis. l.3. l.4. lib.48. tt.2. l.17.

De ipso seruo. tt.11. l.9. in prin l.13.

2 *Quibus cauendum?*

De eo qui agere non potest. ff. lib.2. tt.8. l.2. § j.

De procuratore. tt.11. l.14.

De seruo. tt.11. l.13.

3 *Per quos satisdandum?*

Pro rei qualitate locuples dandus est. l. j. Distinguitur:

Si parens, patronus, eiusq; liberi & uxor, &c. in ius uocentur, sufficit qualiscunq; fideiussor. l.j. cum duab. ll. sequentib. tt.8. l.2. § prætor ait. usq; ad § fin.

Si agens in rebus cōueniatur. C. lib.12. tt.21. l.2. § j. tt.22. l.8. in prin. uers. nullasq;.

Si castrensiani & ministeriani conueniantur. C. li.12. tt.26. l.4. § j.

Si scholaris, uel eius uxor, mater, liberi uel serui cōueniantur. C. lib.12. tt 30. l.3 in prin.

Locuples debet esse fideiussor non solum facultatibus, sed & conueniendi facultate. ff. lib.2. tt.8. l.2. in prin.

De fideiussore qui non est suppositus iurisdictioni eius ad quem uocatur. ff. lib.2. tt.6. l.j. tt.8. l.7. in prin.

Quo cautionis genere cauendum?

Qui per iusiurandum tantum, uel etiam nuda repromissione cauere possint. Inst. li.4. tt.11. § sed hodie. C. lib 12. tt.j. l.17. tt.19. l.11. in prin. tt.26. l.4. § in huiusmodi. tt.30. l.3. § ne tamen.

Euentus huius cautionis.

Si satis locupletem fideiussorem actor accipere nolit, actione iniuriarum tenetur. ff. tt.8. l.5. § qui pro rei.

Qui iuratò iudicio sisti promisit, si ex iusta causa non steterit, periuriū non committit. ff. tt.8. l.16.

DE ACTIONE, QVAE EX *hac cautione datur.*

ff. lib.2. tt.11.

1 *Causæ ex quibus datur.*

Si nō sistatur uel exhibeatur is qui sisti promissus est. ℥ tt.4. l.17.

Si sistatur quidem, sed non in ea causa in qua fuit antè. l.11. l.12. in prin. ℥ tt.9. l.j. l.2. in prin. l.5. l.6. ff. lib.43. tt.j. l.83. § fin.

Quando sistendus? l.j. ℥ tt.8. l.8. in prin.

Si cum plures sisti promisisset, non omnes sistat. l.9. ℥ tt.3. l.4.

DISTINCTIONES GENERALES.

1 *Ex antecedentibus.* Si cum satisdare non deberet, satisdedit. l.4. § item quæritur si quis cum. usq; ad fin. legis.

Si se latronē inuenturū promisit. C. lib.8. tt.41. l.13.

Si procurator simpliciter sisti stipulatus sit, non adiecta pœna. l.14.

De reliquis, uide præcedentia de cautione iudicio sisti.

2 *Ex causa propter quam non sistit.*

Si à magistratu uel priuato impeditus sit. l. 2. § fin. l. 3.

Si ab altero reorum stipulandi impeditus sit. l. 5. in prin.

Si ualetudine, tempestate uel ui fluminis impeditus sit. l. 2. § si quis in iudicio. § quod diximus. usque ad § si tamen.

Si mulier sisti promissa grauida facta sit, & post partum decubuerit. l. 2. § si non propter.

Si furere cœperit. l. 2. § idem est &.

Si reipub causa abfuerit. l. 6. l. 7.

Si muneris causa impeditus fuit, uel ad testimoniũ desideratus. l. 2. § si quis municipalis.

Si capitis reus factus sit. l. 4. § illud.

Si rei capitalis condemnatus sit. l. 4. in prin.

Si uinculis uel custodia militari impeditus, uel funere domestico, uel in seruitute hostiũ fuit. l. 4. § planè si uinculis.

Si decesserit, qui sisti promissus est. l. 10. § homo. tt. 8. l. 4.

Si locum in quo sisti oportuit, flumen impleuit, uel aliqua fortuita calamitas eũ euertit uel præsentiam uenienti periculosam fecit. l. 2. § si tamẽ uel flumen.

3 *Consequentibus commissam stipulationem.*

Si post commissam stipulationem reus decesserit, uel ciuitatem amiserit. l. 10. § idem dicendum est. l. 15. tt. 8. l. 4. l. 5. in prin. C. lib. 8. tt. 41. l. 26. § fin.

Si pupillus, cuius nomine tutor promisit, post cõmissam stipulationẽ adoleuerit, uel mortuus sit, uel hæreditate abstentus. l. 15.

Si postea principali iudicio cum alio actum sit. l. 5. § itèm si duo. usque ad fin. legis.

Si postea secum agendi potestatem reus fecerit, nec ius actoris ex mora deterius sit factum. l. 8.

4 *Ex reliquis contingentibus.*

Si sisti promissus defendatur. tt. 4. l. 22.

Si fideiussor reum defendere paratus sit. C. lib 8. tt. 41. l. 26. § sed siquidem.

Si reus tempore sit liberatus. l. 10. in prin.

Si de negocio transactum sit. l. 2. in prin. tt. 4. l. 22.

De reliquis distinctionibus, uide 8 cap. 9. lib. eod.

SVBDISTINCTIONES GENERALES.

Si conuenerit, ne ulla exceptio obijciatur. l. 4. § quæsitum est.

Si seruum uel filiumfamilias iudicio sisti promiserit l. 7.

2 *Quibus datur hac actio?*

De hæredibus. l. 10 § qui iniuriarum.

3 *Aduersus quos datur.*

De hæredibus, uide paulo superius uers. si post commissam.

4 *Quid ueniat in hanc actionem?*

De eo quod interest, & quanti ea res est. l. 12. l. 14. tt. 8. l. 2. § fin. l. 3. tt. 6. l. 3.

Si cũ plures sistere promisisset, non omnes sistat. l. 9. tt. 5. l. 4.

Si reũ criminis publici, pro quo satis dedit, non exhibet. ff. lib. 48. tt. 3. l. 4.

5 *Quando competat?*

Si homo sisti promissus, ante diem dolo promissoris perijt: utrum statim, an die ueniente actio competat. l. 10. § 1.

6 *Adfinia remedia.*

Si pœna adiecta non sit, interti agendum in id quod interest. tt. 6. l. 3.

De reliquis. C. lib. 8. tt. 41. l. 26. Nouell. c. 53. § si qui uerò cum. uide insuper cap. 9. lib. eod.

IVDICATVM SOLVI.

ff. lib. 46. tt. 7. Cap. 18.

¶ 1 *Ratio nominis.*

Inst lib. 4. tt. 11. in prin.

2 *Qui satisdare cogantur.*

De reo. Inst. lib. 4. tt. 11. in prin. § hæc ita erant. § sed hodie. ff lib. 2. tt. 8. l. 15.

De procuratore & defensore. Inst. lib. 4. tt. 11. § hæc ita erant. § si uerò reus. ff. l. 10. tt. 8. l. 21. § fin. lib. 3. tt. 3. l. 46. in prin. lib. 2. tt. 8. l. 14.

3 *Quibus satisdandum?*

De procuratore, tutore & curatore. l. 3. § stipulationem. § sed quod de tutore. § sed & curatorẽ. § si tutor.

De eo cui mandatum non est l. 3. § stipulationem. usque ad § sed quod de tutore. ff. lib. 2. tt 8. l. 11.

4 *Per quos satisdandum?*

De seruo minore 25 annis, & muliere. ff. lib. 2. tt. 8. l. 8. § si seruus.

5 *Vbi satisdandum?*

Tam in iudicio, quàm extra iudicium. Inst. li. 4. tt. 11. § si uerò aliquis.

6 *Adfine remedium.*

De re deponenda. ff. lib. 2. tt. 8. l. 7. § fin.

7 *Euentus seu*

DE ACTIONE QVAE

hinc datur.

1 *Causæ ex quibus datur.*

Iudicatum solui stipulatio, tres clausulas in unum collectas habet.

De re iudicata, de re defendenda, & de dolo malo. l. 6. cõpetit ergo hæc actio, si uel iudicatũ non soluatur, uel reus non defendatur, uel dolum malum committat. Distinguitur:

Si uitiosè cautum sit. ff. lib. 2. tt. 8. l. 6. huius autem species uide in præcedentibus.

Si reus, pro quo satisdatum est, soluendo esse desierit. ff. lib. 3. tt. 3. l. 76.

Si reus postquam promisit, demens factus sit. l. 3. § si reus.

Si petitum ante acceptum iudicium possessori hæres extiterit. l. 8.

Si fideiussor stipulatori hæres extiterit, uel hic illi, ff. lib. 2. tt. 8. l. 8. § si fideiussor.

Si seruus petitus lite contestata decesserit. l. 11.

Si lis mortua sit, uel finita solutione, trãsactione, alio'ue modo l. 2. l. 13. § proinde & si fortè. l. 15.

Si iudicium ab uno in alium transferatur ex parte actoris. ff. lib. 3. tt. 3. l. 27. § si ex parte.

Si ad aliquẽ iudicem iturus stipulatus sit, postea ad alium ierit. l. 3. in prin.

Si cum conuenisset, ut quod Sempronius iudex iudicasset præstaretur, ab eius sententia actor appellauit, & apud alium iudicem defensor est cõdemnatus. l. 20.

Si alia actione acturus stipulatus sit, postea alia egerit. l. 13. § fin. lib. 5. tt. 1. l. 64. § fin.

Si ex

Si ex alia causa actum sit, puta ob rem non defensam, an ex alia agi possit? Non. l.5. § in hac stipulatione. l.13. in prin. usque ad § proinde uidendum. l.21.

CAVSA SI NON DEFENDA-
tur, distinguitur etiam sequentibus modis.

Si defendi causa cœpta est, uel defendi debere desierit. l.15.

Si de ea re prętor iudicium accipere nō cogat. l.18.

Si reus qui promisit, post stipulationem in magistratu sit, nec inuitus in ius uocare possit. l.12.

Si possit adhuc aliquis existere qui defendat. l.3. § ob rem.

Si lis nondum sit contestata ex stipulatione iudicatum solui, an committatur stipulatio? l.13. § proinde uidend.

Si postquam cum uno fideiussorem lis contestata est reus defensionem suscipiat. l.3. § fin. l.4.

Si postquam fideiussor condemnatus est, reus defensionem suscipiat. l.5. in prin.

Si postquam unus fideiussorem suam partem ob rem non defensam soluit, defensio suscipiatur. l.14. in prin.

¶ *An ergo, si reus defendatur, non comittatur hæc stipulatio, cesset q; actio. l.15.*

Distinguitur:

Ex *persona defendentis*. Si extraneus sine mādato defendat. l.5. § nunc uideamus. l.7. § fin.

Si procurator à domino defendere prohibitus sit, uel domino hæres existens defensionem suscipiat. l.7.

Si unus ex fideiussoribus uel hæredib. defendat. l.5. § unus ex. § nunc uideamus. § si ex fideiussoribus. lib.3. tt.3. l.42. § fin.

De pluribus fideiussoribus & hæredibus: an omnes simul defendere possint? l.5. § si tamen plures. lib.3. tt.3. l.42. § fin.

Si à quibusdam unus procurator datus sit ad defendendum. ff. lib.3. tt.3. l.42. § fin.

Ex reliquis contingentibus.

Si non in solidum defendatur. l.17.

Vbi defendendus: ubi agi debet. l.5. § fin.

Si postquam cum uno fideiussorum lis contestata est, &c. defēsio suscipiatur, uide 3 uers. si postquā cum uno, &c. cum sequentibus.

CAVSA SI DOLVS ADMIS-
sus sit, distinguitur etiam:

l.19. tt.8. l.22. § si in stipulatione.

2 *Quibus datur?*

De procuratore & domino. ff. lib.3. tt.3. l.27. § sed si procurator. § fin. l.28. in prin.

De hæredibus. ff. lib.35. tt.2. l.32. § Iulianus.

3 *Aduersus quos datur?*

De domino & procuratore. ff. lib.3. tt.3. l.28. § per contrarium. l.29. l.76.

De hæredib. Inst. lib.4. tt.11. § si uerò aliquis conuenitur. ff. l.19. in prin lib.35. tt.2. l.32. § Iulianus.

4 *Quid ueniat in eam?*

In tantum committitur, in quantum iudex pronunciauit l.9.

Vtrum unus fideiussorum in solidum teneatur, nec'ne. l.16.

Ex pluribus fideiussoribus uel hęredibus si unus ob rem non defensam conuentus, alter ob rem iudicatam conueniri potest, si res postea defendatur. l.21.

De eo quod interest. tt.8. l.19. § fin.

5 *Quando detur?*

Post rem iudicatam statim quidem dies cedit, sed exactio in tempus reo principali indultum differtur. l.j.

6 *Adiuncta, seu officium actoris.*

Cauebit fideiussoribus conuentis reum principalem priori iudicio absolui. l.14. § fin.

7 *Euentus.*

An fideiussor, qui ob rem non defensam soluit, postea si reus non defendatur, solutum repetere possit. l.5. in prin. l.14. in prin.

An fideiussores condemnati habeant actionem mādati aduersus reum principalem. l.5. § in hac stipulatio. l.14. § fin.

8 *A fine remedium.*

Actio iudicati. ff. lib.46. tt.2. l.8. § idem Celsus.

DE LITIS CONTESTATIONE, & de iureiurando propter calumniam dando, Cap.19.

¶ I. *De litis contestatione.*

C. lib.3. tt.9.

1 *Quid sit litis contestatio, & quando dicatur lis contestata?*

Cum iudex per narrationem negocij causam audire cœperit. C. l.j.

Si preces imperatori sint oblatæ C. lib.j. tt.20. l.j.

Si libellus præfecto prætorio sit datus. C. lib. j. tt. 26. l.j.

2 *Quando lis sit contestanda.*

Nouel. c.53. § sed & illud usq; ad § perpulchrū. c.96. in prin. usq; ad § illud quoq;.

¶ II *De iureiurando ob calumniam dando.*

C. lib.2. tt.58.

1 *Actis & usus huius iurisiurandi.*

Inst. lib.4 tt.16. in prin. C. l.2. § si enim & ipsæ. tt. j. l.12. in prin.

2 *Causæ ex quibus iurandum.*

Si probatio exigatur. l.j. in pr. Nouell. c. 50. § quia uerò. usq; ad § fin.

Si quęstio seruorū exigatur. l.j. § ne aūt perperam.

DISTINCTIO GENERALIS.

Si remissum sit iusiurandum, uel non exactum. l.2. § sed quia ueremur.

3 *Qui iurare teneantur, & de qua re.*

De actore Inst. lib.4. tt.16. § nam & actor. C. l. 2. in prin. § hoc etiam huic. Nouell. c.124. in prin.

De reo. Inst. li.4. tt.16. § ecce enim. C. l. 2. in prin. § hoc etiam huic. Nouell. c.124. in prin.

De aduocatis utriusq; partis. Inst. lib.4. tt. 16. § utriusq; etiam. C. li.3. tt.1. l.12. § patroni. usq; ad fin. legis lib.2. tt. 58. l.2. in prin. uers. & postea utriusq;.

De tutore & curatore. C. l.2 § quod obseruari. Nouell. c.124. § in causis autem.

De iudice. C. li.3. tt.j. l.12. in prin. usq; ad § patroni.

De iuramento credulitatis. C. l. 2. § & licet uerè causæ.

4 *Vbi iurandum?*

De personis quæ domi suæ possunt iurare. C. l.2. § sin autem uel dignitas. Nouell. c.124. § j.

De absente nt in prouincia, in qua est, iuret. C.l.2. § sin autem abfuerit. Nouell c.124. § sin autem abesse.

5 *Quibus præsentibus iurandum?*

De præsentia aduersarij, uel procuratoris eius, uel defensoris loci. C.l.2. § sin autem uel dignitas. § sin autem absuerit. § hoc etiam huic. Nouell. c. 124. § 1.

6 *Quando iurandum?*

In ipso litis primordio, post narrationem & respõsionem. C.l.2. in prin. § sed prædictum. lib.3. tt.1. l.12. § patroni.

7 *Euentus & pœna, si iurare nolint.*

C.l.2. § reus autem non aliter. § quod si actor. Nouell. c.124. § illo uniq; generaliter.

8 *Adfinia remedia.*

Veteris calumniæ actio, & impensarum litis restitutio. Inst. lib.4. tt.16. § hæc autem omnia.

DE PROBATIONIBVS.
ff. lib. 22. tt. 3. C. lib. 4 tt. 19.
Cap. 20.

1 *Causæ, ex quibus admittenda probatio, uel non.*

Si confessus sit aduersarius cautione data, an probatio in contrariũ sit admittenda? ff. l.15. C.l.13.

Si chirographum cancellatum sit. ff. l.24.

Si instrumentum amissum sit, uel subtractum. C. tt.19. l.20 tt.21. l.1. l.4. cum quatuor ll. sequentib. l. 10. l.11. l.13. C. lib.7. tt.33. l.7. tt.34. l.1.

Si instrumentũ nullum intercessit. ff. tt.4. l.4. l.5. li. 20. tt.1. l.4. C. l.12. tt.12. l.9. l.10. l.12. lib.10. tt.3. l.3.

2 *Quibus probandi onus incumbat?*

Is qui affirmat, non qui negat, probare tenetur. ff. l.2. l.12. C. l.23. sed considerandum hoc etiam ex re probanda, seu de qua quæritur.

Si de actione quæratur, actori probandi onus incumbit. ff. l.21 § fin. C. l.2. l.8. l.10. tt.23. l.2.

Si de exceptione quæratur, reo probandi onus incumbit. ff. l.9. § sed quamuis. l.12. l.19.

Si de genere uel gente quæratur. ff. l.1 Nouell. c.36.

Si an filius sit quæratur. ff. l.1?. § fin. C. l.14.

De patria potestate & causa liberali. ff. l.8. l. 20. C. l.15.

De causa ingenuitatis. ff. l.14. l.18. in prin.

De ætate probanda. C. l.9.

De mutata testatoris uoluntate. ff. l.3. l.22.

De scriptura inani & uoluntate testatoris. ff. l.11.

De scripturæ ueritate probanda. C. l.24.

Si alienam rem testator sciens legasse dicatur. ff. l.21.

De lege Falcidia, an locum habeat. ff. l.17.

De dolo probando. ff. l.18. § qui dolo.

De alienatione in fraudem patroni. ff. l. 6.

Rem pignori datam, dationis tempore dantis fuisse. ff. l.23.

Fideiussores, cum accipiebantur, minus fuisse idoneos. ff. l.11. lib.27. tt.8. l.1. § sed etsi satis.

De indebito probando. ff. l.25 tota.

De solutione & numerata pecunia probanda. ff. l. 12. § nam si creditum. C. l.1. lib.7. tt.37. l.2. § fin. lib. 8. tt.43. l.25.

De re iudicata, & iurisiurãdi delatione. ff. l.19. § fi.

De interrogationibus in iure factis. ff. l.18. § fin.

De pacto ne peteretur probando. ff. l.9.

De operis liberti. ff. l.18. in prin.

Seruum ante emptionem fugisse. ff. l.4.

Propter absentiam reipub. causa, uel aliam similẽ causam factum quo minus iudicio sisteretur. ff. l.19. § si quis.

Si de iure & qualitate facti quæratur. ff. l. 5. l. 19. § sed etsi.

3 *Per quæ probandum?*

De instrumentis, testibus, iureiurando & cõfessione aduersarij, uide j in sequentib. cap.

De fama. ff. tt.5. l.3. § eiusdem.

De indicijs seruorum contra dominos ultrò oblatis. ff. lib.48. tt.18. l.1. § diuus Antoninus. § Antoninus. § si serui. l.9. § ex quibus. l.18. § seruo.

De confessione à testatore in testamento uel codicillis facta. ff. l.27. lib.32. l.35. § Codicillis. C. l.6. § fin. lib.6. tt.23. l.6.

De iureiurando, quod moriens de patrimonio suo fecit. Nouell. c.48.

De confessione matris de filio in actis facta. ff. l. 29. § 1.

De confessione ab aliquo in epistola uel alia scriptura facta. ff. l.15. C. l.13. lib.8. tt.43. l.18.

De commemoratione alicuius alterius rei in instrumento de alia re confecto. ff. l. 30. Nouell. c. 119. § insuper & hoc.

De eo si quidam ex hæredibus soluerint. C. lib.7. tt.60. l.1.

De instrumentis domesticis & priuata annotatione, an probent pro scribente. C. l.5. l.6. l.7. tt. 21. l. 4. lib.10. tt.2. l.5.

De epistolis. ff. l.29. in prin. C. l.13. ff. lib.2. tt.14. l. 52. in prin. lib.16. tt.3. l.26. § fin. lib. 44. tt. 7. l. 60. § Seia.

De monumentis publicis. ff. l.10.

De signis, indicijs, alijsq; argumentis. C. l.21. § 1. l. 25. tt.21. l.1. l.5. l.7. l. 11. lib. 10. tt.3. l.3.

Quibus indicijs & argumentis probari possit & debeat?

Filiatio & patria potestas. ff. l.29. C. l.14.

Subiectus partus. ff. l.48. tt.18. l. 1. § ad quæstionem.

Ingenuitas. C. l.10. l.17. tt.20. l.1.

Manumissio. ff. l.29. § fin.

Seruitus. C. l.22.

Origo alicuius. ff. lib.50. tt.1. l.38. § penult.

Voluntas. ff. lib.29 tt.7. l.13. § fin.

Aetas alicuius. ff. l.13. l.16.

Numerata pecunia. C. lib.7. tt.37. l.2. § fin.

Solutio. C. li.8. tt.43. l.14. l.18. ff. li. 46. tt.4. l.19. in fin.

Dominium. C. tt.65. l.23. lib.3. tt.32. l.10. l.19.

Debiti remissio. ff. l.26.

Publica accusatio. C. l.25.

Dolus malus & fraus ff. lib.50. tt.17. l.79.

Malæ fidei possessio. C. lib.8. tt.45. l.30. lib. 3. tt. 32. l.17.

4 *Quid probandum?*

Si instrumenta amissa & subrepta esse dicantur: an sufficiat probare ea amissa uel subrepta esse? C. l.20. tt.21. l.13. tt.20. l.14. § fin.

Si memoriam hominis extare uel non extare probandum sit. ff. l.28.

De reliquis uide paulo superius, uers. filiatio, &c. cum sequenti.

5 *Quando probandum?*

De exceptione dilatoria post litem contestatam probanda. C. l.19.

6 *Vbi & apud quem probandum.*

De testibus in alijs locis degentibus. ff.tt.5.l.3. § idem diuus. § testes non. C.tt.21.l.17. Nouell.c.90. § uerò quoniam usq; ad § enimuerò.

De instrumentis alio loco sitis. C.tt.21.l.17.

De iureiurando ab absente præstando. ff.lib.12. tt. 2.l.15. C.lib.4.tt.1.l.12. § his de præsentibus.

7 *Euentus non probantis suam intentionem.*

C.l.2.lib.2.tt.1.l.4.lib.8.tt.36.l.9.

8 *Adfinia remedia.*

De deferendo iureiurando aduersario. ff.l.25. § in omnibus.

De cogendo aduersario contrarium probare, & dicere titulum suæ possessionis. C.l.1.l.16.l.23.tt. 20.l.6.lib.3.tt.31.l.11.ff.lib.11.tt.1.l.1. § interrogat. lib.6.tt.1.l.73.

DE INSTRVMENTIS.

ff.lib.22.tt.4.C.lib.4.tt.21. Cap. 21.

1 *Definitio instrumentorum.*

ff.l.1.lib.50 tt.16.l.99. § fin.

2 *Collatio instrumentorum & testium.*

C.l.15.Nouell.c.73. § certè si.

3 *Finis instrumentorum.*

ff.l.4.lib.20 tt.1.l.4 § fin.

4 *Species instrumentorum.*

De apochis & antiapochis. C.l.18.tt 2.l.17.tt.31.l.6. lib.8.tt.43.l.6.l.13.l.14.l.18.l.21.l.23.ff.lib.46.tt.4.l. 19. § fin.tt.3.l.89.in prin.

De apochis & instrumentis publicis. C.lib.10.tt.2. l.5.tt.3.l.3.tt.22 toto. tt.30. l.2 tt.70.l.11.lib.11.tt. 39.l.1.

De testamenti tabulis, uide alibi.

De monumentis publicis: item

De epistolis: item

De instrumentis domesticis, & priuata annotatione, uide 8 cap. proximo.

5 *De ordinandis seu conficiendis instrumentis.*

C.l.16.Nouell.c.47.c.73.c.136. § insuper.

De præsentia & subscriptione testium & partiũ. C.l.16.tt.2.l.fin.lib.8.tt.13.l.11.in prin.Nouel.c.73. c.90. § quapropter neq;.

6 *An instrumentum probet.*

C.l.15.

DISTINGVITVR:

Si aliud actum, aliud scriptum sit. C.tt.22.tt.29.l.17. lib.2.tt.4.l 21.lib.4.tt.38.l.7.tt.50.l.4.cum duab.ll. sequentibus.

Si abũdans quid scriptũ sit. C.lib.8.tt.54.l.37.lib.6. tt.23.l.17.ff.lib.50.tt.17.l.94.l.134.tt.2.l.14. § labeo.

Si pugnantia scripta sint. ff.lib.50.tt.17.l.148.

Si diuersæ scripturæ ab eodem proferantur. C. l.14.

Si in scribendo librarius errauerit. C.lib.2.tt.9.l.2. ff.lib.50.tt.17.l.92.

Si calumniosa scriptura sit. ff.l.2.

Si contra uoluntatem alterius partis scriptum sit. C.lib.4.tt.19 l.18.

Si ex iracundia scripserit. ff.lib.22.tt.3.l.29. § fin.

Si contra solennitatem iuris sit factũ instrumentum, uide paulo superius membr.5.cap.eod.

Si imperfectum sit instrumentum, & non absolutum uel per se, uel ab eodem tabellione. C.l.16. in prin.Nouell.c.44. § uerùm nos toti.

Si suspectum sit, aliusq; de eo falsi accusatus, damnatusq;. C.l.2.tt.19.l.24.

Si eo se non usurum producens, contestatus est. C.l.3.

Si chirographũ cancellatum sit. ff.lib.22.tt.3.l.24.

Si amissum sit instrumentum, uide 8 cap proxim. membr.3.

Quibus prosit instrumentum.

De eo qui instrumentum tenet, & eo cuius nomẽ in eo scriptum est. C.tt.19.l.21.in prin.

7 *De edendis & exhibendis instrumentis.*

Vbi exhibenda. C.tt.21.l.17.

Quoties. C.l.20.

8 *De comparatione literarum.*

C.l.19.Nouell.c.50. § porrò & illud. usque ad § quia uerò. c.73.in prin. § oportet uerò. usq; ad § Atq; hæc.

DE TESTIBVS.

ff.lib.22.tt.5.C.lib.4.tt.20. Cap.22.

¶ 1 *Testimoniorum usus frequens & necessarius est.*

Non solùm in criminabilibus, sed etiam in ciuilibus causis. ff.l.1.in prin.

2 *De producendis & examinandis testibus.*

Non temerè euocentur testes per longum iter, &c.

De ijs examinãdis in locis ubi sunt, uide 8 cap.20. membr.6.

De impendijs, testibus à producente dandis. ff.l.3. § Caninio. C.l.10.lib.7.tt.62.l.6. § si quis autem.

Vt præsente aduersario examinentur. Nouel.c.90. § scimus.

De iureiurando à testibus præstando. C.l.8.in pr. l.14. § hicq; cum.

De inuitis ad testimonium dicendum cogendis. ff.l.4.l.5.l.8.l.19.l.21. § illud quoq;. C.l.5.l.6.l.10.l. 15.l.16.lib.1.tt.3.l.7.Nouell.c.90. § præterea. c.123. § præterea nulli.

De torquẽdis testib. ff.l.21. § si ea rei. lib.48.tt.18. l. 15.in pr.l.18. § testes. C.lib.1.tt.3.l.8.Nouell.c.90. § si uerò ignoti. § si eiusmodi. uide insuper 8 cap. de quæstionib. & tormentis. lib.3.

Quoties producendi testes, & si apud compromissarios iudices producti sunt, an denuò in iudicio cogendi sint testimonium dicere. C. l.16.Nouell.c.90. § quia uerò multi. usque ad § porrò.

Quæ examinanti obseruanda. Plurimùm in excutienda ueritate uox ipsa & cognitionis subtilis diligentia affert. nam & ex sermone, & ex eo qua quis constantia, qua trepidatione quid diceret, &c. ff.lib.48.tt.18.l.10. § plurimum.

3 *An probet testimonium?* *Distinguitur:*

1 *Ex numero testium.* quot debeant esse testes. ff.l.1. § fin.l.12.lib.48.tt.18.l.20.C.l.8.l.14. Nouell.c.90. § & quamuis.

2 *Ex persona testis.* De his quorum fides uacillat, ff.l.3.in prin.l.2.

De homine notato & reprehensibili. ff.l.3.in prin. l.13. § fin C.l.8.in prin. l.14.Nouell.c.90. § corroborantes.

De eo qui ob dicendum uel non dicendum testimonium pecuniam accepisse conuictus fuerit. ff.l.3. § lege.

De eo

De eo qui in uinculis uel in custodia est. ff. l. 3. § lege.
De damnato iudicio publico. ff. l. 3. § lege.
De adulterij damnato. ff. l. 14. l. 18.
De calumniæ damnans. ff. l. 13.
De repetundarum damnato. ff. l. 15. in prin.
De damnato ob carmen famosum. ff. l. 21. in prin.
De reo publici criminis. ff. l. 20.
De hæreticis C. lib. 1. tt. 5. l. 11. Nouell. c. 45. § enimuerò.
De paupere. ff. l. 3. in prin.
De humili & abiecto. Nouell. c. 90. § corroborantes.
De seruis. ff. l. 7. C. l. 7. Nouell. c. 90. § enimuerò.
De eo qui se manumissum dicit. Nouel. c. 90. § enimuerò.
De arenario. ff. l. 21. § si ea rei.
De eo qui se ad bestias depugnandi gratia locauit. ff. l. 3. § lege.
De mulieribus. ff. l. 18. lib. 28. tt. 1. l. 20. § mulier.
De ea quæ palàm corpore quæstum fecit. ff. l. 3. § lege.
De Hermaphrodito. ff. l. 15.
De pupillis & impubere. ff. l. 3. § lege. l. 19. li. 48. tt. 18. l. 15. § de minore.
De minore uiginti annis. ff. l. 20.
De ijs quibus imperare potest ut testes fiant. ff. l. 6.
De domesticis testibus. ff. l. 9. l. 24. C. l. 2.
De amico eius pro quo testimoniū fertur, & inimico eius contra quem. ff. l. 3. in prin. C. l. 13. Nouell. c. 90. § insuper.
De eo quem is contra quem testimonium fertur prodidit, tradidit uel custodit. ff. lib. 48. tt. 18. l. 1. § cum quis latron. C. lib. 9. tt. 41. l. 4.
De eo qui antea in eundem testimonium dixit. ff. l. 23.
De eo qui antea pro eo testis fuit, contra quem nunc reius producitur. C. l. 13.
De pluribus testibus ex eadem domo. ff. l. 17.
De parentibus contra liberos, & hos contra illos non admittendis. C. l. 5.
De liberto contra patronum non admittendo. C. l. 11.
De eo qui se ab eo uel eius patre, contra quē producitur, liberauit. ff. l. 3. § lege.
De patrono causæ. ff. l. 25.
De executore negocij. ff. l. 25.
De reliquis. ff. l. 2. l. 3. § nā si careat. § lege Iulia. l. 21. § si testes. C. l. 4. Vide insuper locum de testamentis ordinandis.

3 *Ex causa propter quam testimonium fert, & antecedentibus.*

Si propter lucrum, gratiam uel inimicitiam testimonium fert. ff. l. 3. § nam si careat. C. l. 13.
Si non rogatus testimonium dixit. ff. l. 11.
Si ad testificandum factum antea nō fuerint adsciti, sed casu interuenerint. Nouell. c. 90. § & quāuis. usq; ad § si eiusmodi.

4 *Ex causa de qua testimonium fert.*

Si de causa ciuili. ff. l. 1. § 1.
Si de causa ingenuitatis. C. l. 1.
Si de causa propria. ff. l. 10. C. l. 9.

5 *Ex modo quo testimonium fert.*

Si in tabulis uel scriptis testimonium perhibeat. ff. l. 3. § idem diuus. § Caninio.
Si unum eundemq; & præmeditatum sermonem attulerint testes, uel ex tempore uerisimilia responderint. ff. l. 3. § tu magis scire.
Si testes inuicem diuersa uel repugnātia dixerint. ff. l. 21. § si testes. lib. 48. tt. 10. l. 27. in prin. lib. 40. tt. 1. l. 24.
Si idem repugnantia dixerit. Nouell. c. 90. § si quā planè.

6 *Ex reliquis contingentibus.*

Si postea contrarium appareat. Nouell. c. 90. § rursus alius.
Si nulla alia sint adminicula, siue argumenta. C. l. 1. l. 3.

4 *Euentus.*

De pœna testium, qui falsa testimonia uel repugnantia dedita opera dixerint. ff. l. 16. C. l. 12. ff. lib. 48. tt. 10. l. 9. § pœna legis. l. 27. in pr. § de imprudētia. Nouell. c. 90. § si uerò ignoti. § si debita opera.
Si ob dicendum uel non dicendum testimonium pecuniam acceperit. ff. lib. 48. tt. 10. l. 1. § 1. l. 20. lib. 47. tt. 13. l. 2.

DE IVREIVRANDO.

ff. lib. 12. tt. 2. C. lib. 4. tt. 1.

Cap. 23.

¶ 1 *Vsus iurisiurandi, & similia.*

Iureiurando deciduntur controuersiæ. ff. l. 1.

Iusiurandum confertur:
- Rei iudicatæ. ff. l. 2. l. 26. § fin. lib. 20. tt. 6. l. 13. lib. 44. tt. 5. l. 1. in prin.
- Transactioni. ff. l. 2.
- Nouationi. ff. l. 26. § fin.
- Solutionis. ff. l. 27.
- Acceptilationi. ff. l. 40. in prin.

2 *Causæ ex quibus iurandum.*

Ex inopia probationum. ff. l. 35. in prin. C. l. 3.
Ex pactione litigatorum. ff. l. 1. l. 26. § fin. C. l. 6.
Ex authoritate iudicis. ff. l. 1. l. 31. § solent. C. l. 3.

3 *Antecedentia, seu de deferendo iureiurando.*

Qui deferre possint.

De iudice, uide paulo superius uers. ex authori.
De minore 25 annis. ff. l. 9. § si minor.
De pupillo. ff. l. 17. § pupillus. C. l. 4. ff. lib. 44. tt. 5. l. 1. § si pupillus.
De tutore & curatore. ff. l. 17. § si tutor. l. 35. in prin.
De procuratore. ff. l. 17. § fin. l. 18. l. 19.
De defensore cuiusuis corporis. ff. l. 34. § defensor.
De prodigo & cæteris similibus. ff. l. 35. § 1.
De seruo. ff. l. 20. l. 22. l. 24. § fin.
De filiofamilias. ff. l. 22. l. 24. § fin.
De non domino litis, sed filio eius, uel alio. C. l. 7.
De altero reorum stipulandi. ff. l. 28. in prin.

Quod sit deferentis officium.

Iurare de calumnia. ff. l. 16. l. 34. § qui iusiurand. § datur autem. l. 37. C. l. 9. l. 12. § fin.

4 *Qui iurare possint.*

De seruo. ff. l. 20. l. 21. l. 23. l. 25.
De filio. ff. l. 24. lib. 44. tt. 5. l. 2. in prin.
De patre. ff. l. 26. § si pater.
De minore annis. ff. l. 26. in prin.
De muliere. ff. l. 26. in prin.
De procuratore & defensore. ff. l. 9. § iusiurādum. l. 42. § fin. C. l. 12. § his de præsentibus.

De auctore iurante se rem suam possessori tradidisse. ff. lib. 44. tt. 5. l. 1. § si petitor.

5 *Vbi iurandum?*

ff. l. 15. C. l. 12. § his de præsentibus.

6 *Quando iurandum.*

Vel in principio litis, uel in medio, uel in ipsa definitiua sententia. C. l. 12. § omne igitur.

Statim postquam delatum est, iurare debet. ff. l. 5. § fin. l. 6. § fin.

De spacio temporis ad iurandū dādo. ff. l. 34. § fin.

7 *Quæ forma iurandum?*

ff. l. 3. § fin. l. 4. l. 5. in prin. usq; ad §. dato. §. sed si quis. l. 33.

8 *Ad fine remedium, seu de relatione iurisiurandi.*

Qui iurare non uult, referre aduersario iusiurandum potest. ff. l. 34. in prin. § datur. § fin. Distinguitur:

Si ex conuentione deferatur, an referri possit? ff. l. 17. in prin.

Si referens non iuret de calumnia. ff. l. 34. § datur. uers. sed nec iusiur.

Si seruus uel filiusfamiliàs, quib. delatum est, eeferant. ff. l. 24.

Si reus dicens se liberatum, quod putet eum quē promiserat decessi se, & ideo referat. ff. l. 34. in prin.

An tale iusiurandum quale defertur, & non aliud referri debeat. ff. l. 34. § Non semper.

9 *Euentus.*

¶ I *Si delato uel relato iureiurando iuratum non sit.*

1 *Manifestæ turpitudinis est*, &c. ff. l. 38.

2 *Rem qui iurare non uult, soluere cogitur.* ff. l. 34. § Ait prætor. C. l. 9. & actori non iuranti actio denegatur. ff. l. 34. § datur. Distinguitur:

Si deferens de calumnia iurare noluit. C. l. 9.

Si parenti uel patrono sit delatum ff. l. 14. l. 16.

Si procuratori uel defensori sit delatum. ff. l. 34. § procurator.

Si tutori sit delatum. ff. l. 34. § pupillo.

Si ei sit delatum, qui iudicium accipere cogi non potest, ut legato. ff. l. 35. § fin. lib. 5. tt. 1. l. 28. § ex quibus.

Si semel iusiurandum detulit aduersarius, & rursus reuocauit. C. l. 11. in prin.

Si remissum sit iusiurandum, reo datur exceptio, actori actio, perinde ac si iurasset. ff. l. 9. § iureiurando.

Declaratur. ff. l. 6. Distinguitur. ff. l. 14. l. 32. l. 41.

Si relatum sit iusiurandum. ff. l. 34. in prin. § datur autem. § fin. C. l. 9. l. 12. § sed iuramento. Distinguitur, ut paulo superius membr. 8.

Si postea iurare paratus sit. ff. l. 5. § fin. l. 6. § fin.

Reliquas distinctiones, uide § de deferendo iureiurando, cum sequentibus.

3 *Si pronunciatum sit, iuratum* non esse, uel iusiurandum rectè uel non rectè esse recusatum: perinde habetur, atq; si res in iusiurandum admissa non esset. ff. l. 5. § si neq; C. l. 12. § sin autem is cul. cum sequentibus.

An ab huiusmodi sententia appellari possit? C. l. 12. § sed iuramēto. § ipse autem qui. § sin autem illatum.

¶ II *Si iuratum sit, euentus.*

1 *Datur iuranti, actori quidem actio, reo autē exceptio.* ff. l. 9. § iureiurando. l. 34. § fin. l. 40. in prin. C. l. 6. Distinguitur:

1 *Ex antecedentibus.* Si nō sit delatum iusiurandū. ff. l. 3. in prin.

Si delatum quidem sit, sed ab eo qui ad deferendū inhabilis est. ff. l. 35. § 1. qui autem sint inhabiles, uide § de deferendo iureiur.

Si deferens se captum dicat in deferendo. ff. l. 9. § si minor.

Si in fraudem creditorum debitor suo debitori detulit iusiurandum. ff. l. 9. § sed etsi quis.

Si deferens delatum iusiurandum reuocauit. C. l. 11. § si quis autem.

2 *Ex re de qua*, & causa in qua iuratum est.

Quacunq; actione quis conueniatur, iusiurandū locum habet, &c. ff. l. 3. § quacunque. usque ad § fin.

Si actione depositi agatur. C. l. 10.

Si de patre iuratum sit. ff. l. 7.

Si usumfructum meum esse, uel mihi dari oportere iurauero. ff. l. 11. § item si iurauero.

De pecunia, operis, & omnibūs rebus iurari potest. ff. l. 34. in prin.

Si Stichum, qui nō est in rerum natura, mihi dari oportere iurauero. ff. l. 30. § Si iurauero.

Si possessor iuret rem petitoris non esse, uel suam esse. ff. l. 11. in prin. § proinde.

De reliquis. ff. l. 3. § quacunq; cum sequentib. usq; ad § fin. l. 39. lib. 46. tt. 3. l. 95. § naturalis.

3 *Ex modo quo iuratur.* Si peiuratum sit. C. l. 1.

Si dolo malo actum sit in iurando. ff. lib. 44. tt. 1. l. 15.

4 *Ex consequentibus.* Si postea iuratum esse negetur, & iuretur, non esse iuratum. ff. l. 5. § dato. l. 9. in prin. l. 29.

Si pronunciatum sit, iuratum non esse: uide paulo superius, uers. pronunciatum sit, &c.

Si postea alter ex relatione iuret diuersum. ff. l. 28. § fin.

Si postea diuersum appareat. C. l. 13. ff. lib. 4. tt. 3. l. 21. l. 22.

Si quis noua instrumenta se inuenisse dicat. ff. l. 31.

Si cum pater iurasset in peculio nihil esse, postea pecuniam adquirat ff. l. 26. § si pater iurauit.

Si cum iurasset usumfructum suum esse, uel sibi dari oportere, aliquis casus interueniat, quo ususfructus amitti solet. ff. l. 11. § item si iurauero: uel nolit cauere, boni uiri arbitratu se usurum. ff. l. 30. § fin.

Si cum iurasset se ob decem fundum pignori dedisse, decem soluere nolit. ff. l. 13. § Marcellus.

Si is qui detulit, iuramento præstito appellauit. C. l. 12. § sed iuramento. § siue autem illatum.

5 *Ex reliquis contingentibus.* Vide paulo superius membr. qui iurare possint, ubi, quando, & forma.

2 *De actione iurisiurandi.*

Quæ actio detur ex iureiurando.

Non principalis causa exercetur, sed iusiurandum actoris conseruatur. ff. l. 5. § dato. l. 28. § fin. l. 30. in prin.

In factum actio datur. C. l. 8.

Exempto actio. ff. l. 13. § si quis iurauerit.

Publiciana

Publiciana.ff.lib.6.tt.2.l.7 § si petenti.

An furtum factum iuranti etiam condictio detur. ff.l.28.§ item Pompon.

Quibus detur.

De domino seruo iurante.ff.l.25.

Aduersus quos datur.

Aduersus eum duntaxat, qui iusiurãdum detulit, eiusq; successores datur. ff. l. 9.§ fin.l.10.l.12.l.22. lib.6.tt.2.l.7.§ si petenti.

Quid ueniat in eam?

ff..l.11.§ si cum de hæreditate.l.13.§ si quis iuraue rit.l.30.in prin.usq; ad §.in popularibus.

Quando & quamdiu detur?

ff.l.9.§ si is qui.l.13.§ idem ait.

3 *De exceptione iurisiurandi.*

An *detur?* Inst.lib.4.tt.13.§ æquè si debitor.ff.l.9.§ iureiurando.l. 34.§ fin.l. 40.in prin.C.l.6.distinguitur?

Quibus detur?

De hæredibus.ff.l.7.l.8.

De domino seruo iurante.ff.l.23.l.25.

De patre filio iurante.ff.l.24.lib.44.tt.j.l.24.tt.5.l.2.in prin.

De filio & patre iurante.ff.l.26.§ si pater filium.

De fideiussore iurante reo.ff.l.28.§ quòd si reus. § si ei qui.l.42.in prin.usq; ad § si fideiussor.§ fin.

De reo iurante fideiussore.ff.l.28.§ quòd si reus. § si ei qui uers.quod & in fideiuss.l. 42.§ si fideiussor.§ fin.lib. 44.tt.5.l.j.§ fideiussor.

De altero reorum promittendi altero iurante.ff.l.28.§ ex duobus.

De eo qui se reum exhibiturum non promisisse, uel se mihi nihil præstare debere iurauit, & ipso reo.ff.l.28.§ si ei qui.

Aduersus quos datur?

Aduersus eum duntaxat, qui detulit iusiurandum. ff.l.11.in prin.§ fin.l.13. in prin.

Si alter ex duobus reis stipulandi detulit, an obsit alteri.ff.l.28.in prin.

In popularibus actionibus ab uno delatum iusiurandum an prosit aduersus alios? ff.l.30.§ in popularibus.

Aduersus quam actionem competat?

ff.l.13.§ item Iulianus.l.28.§ exceptio.usq; ad § item Pomponius.l.30.§ si libertus.l.36.

4 *Reliqui iurisiurandi effectus.*

Adfine remediũ ipso iure naturalis obligatio per iusiurandũ tollitur.ff.lib.46.tt.3.l.95.§ naturalis.

An petitor qui iurauit rem suam esse, si postea eã possidere cœperit, exceptione se tueri possit, & aduersus quos? ff.l.11.§ fin.l.12.lib.6.tt.2.l.7.§ si petenti.

An ei cui competit exceptio iurisiurandi, actio re amissa competat? ff.l.11.in prin.usq; ad § item si iuraue.lib.6.tt.2.l.7.§ si petenti.

An is qui iurauit ex suo iureiurãdo conueniri possit, ut si iurauit se rẽ centũ emisse, an ad preciũ soluendũ cõueniri possit.ff. l. 13.§ si quis iurauerit.

Vel si societatem se fecisse iurauerit, an pro socio actione cõueniri possit? ff.l.13.§ idem dicemus.

Vel si iurauerit se fundũ ob decẽ pignori dedisse, uel sibi rem in dotem datum.ff.l.13.§ Marcellus.

Iureiurando præstito, nõ quæritur amplius an debeatur, sed an sit iuratum. ff. l. 5.§ duo.l.28.§ fin. l.30.in prin.

Si de qualitate iuramenti dubitetur.ff.l.34.§ si de qualitate. C. l. 12. § ipse autem.§ in omnibus autem.

Iureiurando à debitore præstito liberatur pignus, nec pœna peti potest, & solutum repetitur. ff.l.40

Si quis post iusiurandum ex famoso iudicio damnatus sit, famosus efficitur.ff.l.9.§ si damnetur.

DE PERIVRIO.

Si periurium commissum sit, pœna competit. ff.li.4.tt.3.l.21.l.22.Distinguitur:

Si pupillus peierauit.ff.l.26.in prin.

Si ambo iurent tam actor quàm reus.ff.l. 28.§ fin.

Si quis iurato quid promisit, nec id ex iusta causa præstet.ff.lib.2.tt.8.l.16.lib.50.tt.j.l.38.in prin. C. lib.9.tt.8.l.2.

2 *Quæ pœna competat?*

ff.l.13.§ fin.C.l.2.ff.lib.47.tt.20.l.4.

3 *Quæ actio ex periurio competat?*

Stellionatus iudicium.ff.lib.47.tt.20.l.4.

DE INTERROGATIONIBVS in iure faciendis, & de confessis.ff.lib.11.tt.j. Cap.24.

1 *Ratio interrogationum.*

l.j.§ est autem.l.2.l.3.l.4.in prin.

2 *Causa ex quibus interrogatio facienda?*

Si agatur aduersus hæredem.l.j.in prin.

Si in personam agitur, & certum petitur. l.j.§ j.

Si damni infecti agatur.l.10.

Vbicunq; iudicem æquitas mouerit, interrogatio facienda est.ff.l.21.

3 *Qui interrogari possint?*

Non solùm iudex, sed & aduersarius.l.9.§ j.l. 11.§ qui interrogatus.

De seruo l.9.§ sed si seruus.

4 *Qui interrogandi.*

Ne alius pro alio interrogetur.l.9.§ alius.

De seruo l.9.§ sed si seruus.

De defensore.l.9.§ Celsus.

De filio pro patre agente.l.19.

5 *Vbi interrogatio facienda?*

In iure, hoc est apud magistratum. l.j. § fin. l.4.§ quod ait.

Ius is locus est, ubi iuris dicendi uel iudicandi gratia iudex cõsistit, uel si domi uel in itinere hoc agat l.4.§ fin.

6 *Quando.*

An ante iudicium l.j.§ interrogatorijs.

7 *Quid interrogandum.*

Si contra hæredem agatur.l.j.in prin.l.4.in prin. l.9.§ illud quæritur.§ fin.

Si damni infecti nomine agatur.l.10.l.20.§ fin.

Si de peculio agatur.l.9.§ fin.

8 *Adfine remedium.*

De interrogatorijs actionibus sublatis.l.j.§ interrogatorij.

9 *Euentus factæ irrogationis.*

¶ 1 *Si interrogatus non responderit:*

In solidum tenetur.l.11.§ qui tacuit. Distinguitur:

Si petat tempus ad deliberandum l.5.l.6.in prin.

Si interrogatus an hæres sit, ab alio hæreditatis controuersiam patiatur.l.6.§ interdum.

Si cum iure negare posset, tacuit.l.12.in prin.

Si de

Si de ætate sit interrogatus l.11.in prin.
Si interrogatus sit,an quadrupes quę pauperiem fecit,eius sit.l.7.
Si possessor interrogatus sit,ex qua causa,uel pro qua parte ei⁹ sit res. Vide ☰.ca.20.in fine.li.eod.
De reliquis distinctionibus huius loci,uide præcedentis.

¶ II *Si interrogatus,obscurè,& non ad interrogata responderit.*

In solidum tenetur. l.11.§ quod autem ait. § nihil autem interest. Distinguitur:
Si interrogatus,an ex asse hæres sit,responderit: ex parte hæres sum.l.11.§ si interrogatus.
Si interrogatus hęredem se responderit,nec adiecerit ex qua parte. l.9.§ qui interrogatus.
Si interrogatus an fundũ possideat,non responderit ex qua parte possideat.l.20.§ in iure.
Si rē incertã responderit. ff.lib.42.tt.2.l.6.in prin.
Si interrogatus an ex dimidia parte hæres sit,responderit:Hæres sum l.9.§ qui interrogatus.

¶ III *Si interrogatus negauit,estq́; mentitus.*

In solidum tenetur.l.11.§ Qui tacuit.§ nihil interest. Sed & in duplum tenetur. Nouell.c.18.§ studium uerò.usq; ad §.hęc de successionibus. Distinguitur:
Si sine dolo malo mentitus est. l.11.§ qui iusto. § interdum.
Si postea illum mendacij pœniteat,nullaq́; sit captio actoris l.11.§ fin.
Si inutiliter sit interrogatus, uide ☰ circumstantias interrogationis.
Si cũ res plurium esset,omnes uel quidã ex hisce mentiti sint,an omnes in solidũ teneãtur. l.17.
Alias distinctiones uide Nouell. c.18. §. studium uerò.

¶ IIII. *Si interrogatus,confessus sit.*

1 *Confessus pro iudicato habetur,competitq́; aduersus illum ex sua ipsius confessione actio.*
l.8.lib.42.tt.2.l.1.l.3.§ fin.l. 6. § & omne omnino.C.lib. 7.tt.59.l.1. Distinguitur:
1 *Ex persona confitentis.*
De procuratore,tutore & curatore. ff.lib.42.tt.2. l.6.§ sed an & ipsos.lib.9.tt.2.l.25.§ si ,pcurator.
De defensore.l.9.§ Celsus libro.
De pupillo & minore. ff. lib. 42.tt.2.l.6. § in pupillo.
De seruo.l.9.§ si seruus.
2 *Ex re quam confessus est.*
Si falsum confessus sit. l.11.§ si quis cum. § qui ex quadrante.§ ex causa.§ fin.l.12 in prin.l.13 rota. l.14.l.15. in prin.l.16.§ fin. lib. 9.tt.2.l.23. § fin.l. 24.lib.42.tt. 2.l.4.l.7.
Si neq; ius neque natura id quod in confessione uenit,recipere possit.l.13.§ & si eum. l.14.§ fin. l.16.§ fin.
Si incertum sit confessus. ff.lib.42.tt.2.l.6. in prin. usq; ad § si alia.
Omne omnino quod quis cõfessus est,pro iudicato habetur.ff.lib.42.tt.2.l.6.§ si alia.
3 *Ex causa propter quam confessus est.*
Si per errorem uel ignorantiam est confessus.l. 11. § qui iusto.§ fin. lib. 42.tt.2.l.2 lib.22.tt.3.l.15. C. lib 4.tt.19.l.13.lib.1.tt.18.l.8.l.9
Si metu uel alia simili causa cõfessus sit. ff.lib.48. tt.18.l.1.§ si quis ultrò.
4 *Ex antecedentibus.*
Si non interrogatus,confessus sit.l.9.in prin.
Si à prætore sit interrogat⁹.l. 11.§ qui interrogat⁹.
Si in interrogando uinum sit,uide ☰ circumstantias interrogationis.
5 *Ex reliquis contingentibus.*
Quacunq; actione cõueniatur,cõfessus pro iudicato habetur. ff.lib.42.tt.2.l.6. § si alia quacũq;.
Si absente aduersario confessus sit. ff.lib 42.tt.2.l. 6.§ si quis absente.
Si non in iure confessus sit,uide ☰ membr.ubi interrogatio facienda.
Si nulla alia probatio sit. ff.lib.32.l.35. § codicillis. lib.48.tt.18.l.1.§ diuus Seuerus.
Si postea eum pœniteat, nullaq́; sit captio actoris.l.11.§ fin.
Si res quã suam esse, nel se debere cõfessus est,in rerũ natura esse desierit.l.15.§ mortuo.li.42.tt.2. l.3.l.5.uel alio modo sua esse desierit.l.14.in pri.
Si incertum sit an ea res sit in rerum natura.ff.lib. 42.tt.2.l. 8.
Si res ad hostes peruenerit.l.16.in prin.
Quæcunq; exceptio illi competeret, si principali iudicio ageretur,eadem si ex confessione cõuenitur,illi competit,uide ĩ Euentus.
2 *Quomodo confessus teneatur?*
Quasi ex cõtractu,pro quo pulsabatur. l.11.§ qui (interrogatus.
3 *Quibus teneatur confessus?*
Ab his, qui in iure non interrogassent, respondens conueniri non potest.l.22.
4 *Qui ex confessione teneantur?*
De ipso ,pcuratore,tutore,defensore,&c. cõfitente & domino litis,uide ☰ ex persona cõfitentis.
5 *In quantum teneatur?*
Si obscurè respondit,nec adiecit ex qua parte hęres sit,uide ☰ membr. II.
Si ex maiore uel minore parte se hęredẽ esse mẽtitus est.l.11.§ qui ex quadrãte.usq; ad § qui tacuit.l.18.l.20.§ in iure interrogatus.
6 *Euentus,& reliqua iura confessi.*
Is qui ex sua responsione conuenitur,exceptionibus quæ institutis in iudicio cõtra reos actionibus opponuntur,uti potest.l.12.§ fin.
Si non restituat,lis æstimabitur. ff.lib.42.tt.2. l. 6. § si alia quacunq;.
De dando ei tempus ad restituendum. ff.lib.42. tt.2.l.6.§ si alia quacunq;.
De mittẽdo in possessionem. l.20.§ in iure.§ fin.
An liberetur uerus rei dominus,uel is qui rettera obligat⁹ est.l.8.l.13.in prin.§ fin. l.18.l.20.in prin. usq; ad § in iure.
Nullę sunt partes iudicantis in confitentes.ff.lib. 9.tt.2 l.25.§.fin.

DE CAUSAE COGNITIONE, & relationibus. Cap. 25.

¶ I *Ordo cognitionum:quo ordine quodq; sit cognoscendum?*

Prius de possessione, quàm de uiolẽtiæ crimiõe cognoscendum. ff.lib.5.tt.1.l.37.lib.48.tt.6.l.5.§ sed & decre. C.lib.7. tt.62.l.1.
Prius de possessione quàm de ,ppietate cognoscẽdum.ff.lib.5.tt.1.l.37.lib 48.tt.6.l.5.§ 1.C. lib. 2.tt.32.l.13.tt.39.l.3.lib.8.tt.1.l.3.lib.11.tt.47.l.14.ff. lib.41.tt.2.l.35.
Prius de maiore quàm de minore causa cognoscendum.

scendum. ff.lib 5.tt.1.l.54.lib.44.tt.1.l.16.C. lib. 9.tt.1.l.1.

De quæstione incidente C lib 3.tt.8.l.3.l.4.

Prius actio quàm reconuentio cognoscenda.C. lib.9 tt.1.l.1 Nouell.c.96.§ fin.

Prius de hæreditate quàm de credito actoris hæreditario.C.lib.4.tt.16.l 5.

Prius quæstio proprietatis quàm plagij determinanda.C.lib.9.tt.20.l.8.

Prius quæstio generis quàm hæreditatis.C.lib.3. tt.8.l.2.

Prius de statu actoris uel accusatoris quàm de actione cognoscendũ.C.lib.7.tt.19.l.1.l.4.l.5.l.7.

Prius de libertate quàm de hęreditate cognoscẽdum.C.lib.7.tt.19.l.2.

Prius de statu rei conuenti, quàm de actione uel accusatione cognoscendum. C. lib.7.tt.19.l.3.l. 6.lib.9 tt.9.l.26.

¶ II *Modus causæ cognoscendæ, & officia iudicis.*

In primis rei qualitatem plena inquisitione discutere iudex debet, & tunc utranque partem sępius interrogare, num quid noui addere desideret. C.lib.3.tt.1.l.9.

Id quod à litigatoribus uel aduocatis prętermissum uel minus dictum est, supplere iudex debet, & proferre quod sciat legib. & iuri publico conuenire. C lib.2 tt.10.l.1.

Vbi decretum necessarium est, per libellum id iudex expedire non poterit. ff lib.1.tt.16.l.9.§ 1.

In primis illud debet obseruare iudex, ne aliter iudicet quàm quod legibus, aut constitutionibus, aut moribus proditum est. Inst.lib.4.tt.17. in prin. C.lib.9.tt.8.l.1.ff.lib.48.tt.10.l.1.§ sed & si quis. Nouell.c 82 § omnis denique.

Nec distinguere debet, ubi non distinguit lex. ff. lib.6.tt.2.l.10.

Mortuo iudice quod eũ facere oportuerat, idẽ eũ qui subditus est, sequi oportet. ff.lib.5.tt 1.l.60.

De qua re cognouit iudex, de ea quoque pronunciare cogendus est. ff.lib.5.tt.1.l.74.in prin.

Inciuile est, nisi tota lege perspecta, una aliqua eius particula proposita, iudicare uel respondere. ff.lib.1.tt.3.l.23.

DE REBVS DVBIIS
& obscuris.

Quid in rebus dubijs & obscuris iudici spectandum sit, & sequendum? Distinguitur:

1 *Ex re de qua dubitatur.* Aut enim de iure dubitatur, aut de facto.

Si de iure dubitatur,

Si quidẽ simpliciter dubitatur & quęritur, an hoc iustum sit, iudex sequi debet id quod legibus, constitutionibus & moribus proditum est: uide paulo superius uers. in primis illud debet. nec est in arbitrio eius quod sibi iustum uidetur decernere, de quo uide paulo inferius uers. facti quidem quæstio.

Sin autem inter duo iusta utrum sit iustius quæritur: utputa,

Si aliud nouo, aliud antiquo iure sit statutũ: nouum ius sequendum. ff.lib.1.tt.3.l.32.§ fin. tt.4. l.4.Nouell.c.115.in prin.

Si aliud ius scriptum & commune statuit, aliud consuetudine sit receptum. ff.lib.1.tt.3.l.32.

Si aliud ius naturale, aliud ciuile dictet. Inst.lib.1. tt.15.§ fin. ff lib 4.tt.5.l.8 lib 50.tt.17 l.8 l 148.

Si aliud ius strictum & generale, aliud æquum & ius speciale iubeat. ff.lib 4.tt.1.l.7.lib.35.tt.1.l 16. lib. 48.tt.19.l 41.lib.50.tt.17.l 80.l.90.l.142. lib.1. tt.3.l.14.l.15.C.lib.3.tt.1.l.8.

Si aliud lex iubeat, aliud princeps rescripsit, uel iudex iudicauit. C.lib.7.tt.45.l. 13. Nouell. c. 82. § omnis denique c.113. uide insuper ĩ cap. 28. uers. si contra leges, &c.

Si aliud ius uelit, aliud inter partes actum sit. ff. lib.50.tt.17.l.34.C.lib.7.tt.63.l.5.§ fin.

Si aliud lex uel testator uoluerit uel senserit, aliud scriptum sit uel uerba significent ff.lib. 14. tt. 1. l.1.§ sed si sciens.lib.32.l.67. in prin.lib.33.tt.2.l. 19 tt 7.l.18 § optimum.lib.34.tt.5.l.3.lib.50.tt.16. l.219 in prin. C.lib 6.tt.28.l.3.tt.37.l.23.§ fin.

De reliquis, uide ĩ ex reliquis contingentibus.

2 *Si de facto dubitatur.*

Facti quidem quæstio in arbitrio iudicantis est, iuris autem autoritas non est. ff.lib.48.tt.16.l. 1. § 1.uers. nã ut Papin.lib.50.tt.1.l.15.in prin. uers. cum facti.

Non ad unam probationis speciem cognitionem suam iudex alligare debet, sed ex sententia animi sui æstimabit quid aut credat, aut parũ probatum sibi opinetur. ff.lib.22.tt.5.l.3.§ eiusdem.

Confirmabit iudex motũ animi sui ex argumentis & testimonijs, quę & rei aptiora & uero ꝓximiora esse compererit. nõ enim ad multitudinem respici oportet, &c. ff.lib.22.tt.5.l.21.§ fin.

Nam & persona spectãda est; an potuerit facere, & an antè quid fecerit, & an cogitauerit, & an sanæ mẽtis fuerit. ff.lib 48.tt.4.l.7.§ hoc tamẽ. C.lib.9 tt.7.l.1.§ fin.

Si de scripto & sermone seu uoce legis uel hominis dubitetur quid significet. ff lib.1.tt.3.l. 18. l. 19.lib.34.tt.5.l.25.lib.50.tt.17.l.67. l.73. § quæ in testamento.l.96.l.132.

Si de uoluntate alicuius, an & quid uoluerit, uel senserit, dubitatur. ff.lib.1.tt.3.l.37.l. 38. lib. 32. l. 67.lib.50.tt.17.l.12.l.128.l.139. C.lib.6.tt.42.l.7.

2 *Ex causa in qua dubitatur.*

Si in causa libertatis, ꝓ libertate respõdere melius est. ff.lib.50.tt.17.l.20.l 139. C.lib.7.tt.4.l.14.§ fin.

Si in causa dotis dubitatur. ff.lib.50. tt.17. l. 85. in prin.

Si in causa pœnali. ff.lib.50.tt.17.l.197.

3 *Ex reliquis contingentibus.*

Quoties æquitatem desiderij naturalis ratio aut dubitatio iuris moratur, iustis decretis res temperanda est. ff.lib.50.tt.17.l.85.§ fin.

In re dubia potius fauẽdum reo quàm actori. ff. lib 50.tt.17.l.33.l.167.l.170.

Vbi de obligando quęritur, propensiores esse debemus, si habeamus, &c. ff.lib.44.tt.7.l.46.

Sanctius est, impunitum relinqui, &c. ff. lib. 48. tt.19.

Melius est fauere repetitioni, quàm aduenticio lucro. ff lib.50.tt.17.l.41.

In re dubia melius est uerbis edicti seruire. ff.lib. 14.tt.1.l.1.§ sed si sciens.

In ambiguis commodissimum est id accipi, quo res de qua agitur magis ualeat quàm pereat. ff. lib 34.tt.5.l.13.l.22.

Ambigua intentio ita accipienda est, ut res actori sit

ri fit salua.ff.lib.50.tt.17.l.132.

Si quis intētione uel oratione ambigua usus sit, id quod utilius ei est, accipiendū est. ff.li.5.tt.1.l.66.

In ambiguis id quod minimum est sequimur. ff. lib.50 tt.17.l.9.l.34.§ fin.

Eligendum est quod minimum habeat iniquitatis.ff.lib.50.tt.17.l.200.

In ambiguis melius est humaniorē amplecti sententiam.C.lib.7.tt.4.l.14.§ fin.

Benigniora præferenda sunt. ff. lib.50.tt.17.l.55.l. 152.l.197.lib.34.tt.5.l.11.§ fin. C.lib.6.tt.60. l. 5. § quamuis.uers.attamen quia cons.

Benignius leges interpretandæ sunt,quo uoluntas earum conseruetur.ff.lib.1.tt.3.l.18.

In ambigua uoce legis ea potius accipienda est significatio,quę uitio caret,præsertim cū etiā uolūtas legis ex hoc colligi posit. ff.lib.1.tt.3.l.19.

Nulla iuris ratio aut æquitatis benignitas patitur,ut quæ salubriter pro hominū utilitate introducuntur, ea nos duriore interpretatione contra ipsorum commodum producamus ad seueritatem.ff.lib.1.tt.3.l.25.

Si de interpretatione legis quęratur,in primis inspiciendum est quo iure ciuitas retro in huiusmodi casibus usa fuisset : optima enim est legū interpres consuetudo.ff.lib.1.tt.3.l.37.l.38.

Eligendū est quod uerisimilius est, aut quod plerunque fieri solet.ff.lib.50.tt.17.l.114.

Beneficium imperatoris quàm plenißimè interpretari debemus.ff.lib.1.tt.4.l.3.

Tempus in testamento adiectum pro hærede, in stipulationibus pro promissore adiectum esse credendum est.ff.lib.50.tt.17.l.17.

¶ III. *Adfinia remedia.*

De causa ad superiorem iudicem remittenda. ff. lib.1.tt.16.l.6.in prin. l.11.lib.49.tt.1.l 22. C.lib.3. tt.3.l.3.

De referendo ad principem sequitur.

DE RELATIONIBVS.

C.lib.7.tt.61.

1 *An referendum principi?*

Videtur quod non, ex Nouell.c.125.uidetur quod sic, ex sequentibus.

2 *Causæ ex quibus referendum?*

Si iudex de aliquo dubitat, consulet principem. Nouell. c.82.§ penult. c. 113. § cæterum si iudici. Distinguitur:

Si res plena instructione indigeat.C.l.1.§ sed nec ad nos.

Si de facto dubitat iudex.ff.lib.5.tt.1.l.79.

3 *Ad quos referendum?*

De alio quàm principe. C.tt. 62.l.29.uers.ea conditione.

De præside.ff.lib.5 tt.1.l.79.

Antecedentia, & de libello consultationis.

De libello consultationis formando, ut omnes causas relationis comprehendat, ut actis propemodum non sit opus.C.l.3.

De exemplo consultationis ante relationem litigatorib. edendo.C.l.1.§ fin.l.2.ff.lib.49.tt.4.l.3.

5 *Euentus & consequentia.*

Ne relatione pendente iudex pronunciet. C.l.1. in prin. tt.62.l.34. in prin. uers. non prius causam discerni.

Modus respondendi à principe, & per quos respondebit. C.tt.62.l.34.

An responso accepto, & sententia ex eo lata appellari posit? Non.C.l.1.in prin.tt.62.l.34.uers. ut tamen.ff.lib.49.tt.1.l.1.§ 3.tt 4.l 3.

DE SENTENTIA FORMANDA & pronuncianda.

Cap. 26.

¶ I. *De formanda sententia.*

De liberatione habita formanda sententia est, & in libellum cōferenda, nec præcipitanda.C.lib. 7.tt.44.l.6.in prin.lib.1.tt.52.l.6.§ fin li.9.tt.40. l.1.in prin.tt.47.l.20.

Ne de alia re quàm quæ petita est, & de qua sumptus est iudex, sententia feratur. C.lib.7.tt.4.l. 17.tt.48.l.1.l.3.

Vt de ea re pronunciet, de qua cōuenit inter partes.ff.lib.42.tt.1.l.26.

Vt certam summam exprimat sententia . Inst. de actionib. §.curare. ff.lib.42.tt.1.l.5 § fin.l.59. in prin.usque ad § fin C.lib.7.tt.46.l.2.l.3.l.4.

Si maiorem summā exprimat sententia quàm ad iudicem pertinet.C.tt.62.l.37.§ sed cum scimus.

Vt contra procuratorem sententia feratur.C.lib. 7.tt.45.l.1.

Ne sub conditione feratur. ff.lib.49.tt 4.l.1.§ biduum.

Vt uel absolutionem uel condemnationem cōtineat. ff.lib.42.tt.1.l.59.in prin. C.lib.7.tt.45.l.3.

Vt uictum uictori in expensis condemnet, uide j cap.de sumptibus & expensis.

Etiam actorem, si obnoxius fuerit inuentus, condemnare potest iudex. C lib.7.tt.45.l 14

Tam Latina quàm Gręca lingua sentētia ferri potest.ff.lib.42.tt.1.l.48.C.lib.7 tt.45.l.12.

¶ II. *De sententia pronuncianda.*

1 *Quando pronuncianda?*

De non pręcipitāda ea, uide paulo superius, uers. de liberatione habita in princi.capitis.

De diebus feriatis ff.lib.2.tt.12.l.6.

De tempore messium & uindemiarum.ff.lib.2.tt 12.l.1 § 1.

Si non intra illud tempus, ad quod iudex datus est, pronunciat. ff.lib.5.tt.1.l.2. § sed si iudex. C. lib.7.tt.64.l.6.

2 *Vbi & quibus præsentibus pronuncianda?*

Si non publicè, sed in secreto loco, officio eius non præsente pronunciauit. C.lib.7.tt 45.l.6.

Si cum certum locum causæ cognoscendæ iudex dedisset, alibi sententiam dixit. C. lib. 7. tt. 43. l.5.

De præsentia eorum quos causa contingit.ff.lib. 42.tt.1.l.47.l.60.lib.49.tt.1.l.14.§ fin. C.lib.7.tt. 43.lib.2.tt.12.l.4.

De præsentia aduocati.ff.lib.49.tt.14.l.7.C.lib.2. tt.6.l.4.

3 *Quomodo pronuncianda?*

De sententia ex breuiculo ab ipso iudice recitanda C.lib.1.tt.52.l.6 § nec tamen.lib.7.tt.44 Nouell.c.17.§ tertiò studio tibi sit.c.82.§ prębebunt uerò.c.83.in prin.

4 *Euentus & consequentia.*

Sententia lata, cessat officium iudicis. ff.lib.42. tt. 1.l.55.

Iudex sententiam amplius mutare uel rescindere non potest, supplere potest. ff.lib. 42. tt. 1. l. 14.

l.42.l.45.§ de ampliandа.l.46.l.55.l.62.lib.48.tt.18.l.j.§ fin.C.lib.7.tt.44.l.2.§ sed nec si eis.tt.57.l.3.

Nouatur prior contractus.C.lib.7.tt.54.l.3.§ si enim nouatur.

De actis circumducēdis ff.lib.42.tt.j.l.45.in prin.

De reliquis,uide sequentia.

Reliqua item ad hoc caput pertinētia, uide ĩ.cap.28.lib.eod.

DE APPELLATIONIBVS.

ff.lib.49.tt.j.cum sequentibus.C.lib.7.tt.62.cum sequentib.

Cap. 27.

¶ I. *Ratio & usus appellationum.*

ff.tt.j.l.j.in prin. Nouell.c 82.§ nā si per procurat.

¶ II. *Causæ ex quibus appellandum, uel non.*

Si non rectè iudicatum esse dicatur,appellari potest.

DISTINGVITVR:

1 *Ex persona iudicantis.*

De principe.ff.tt.2.l.j.in prin.C.tt.62.l.16.

An aduersus principis rescriptum liceat appellare.ff.tt.j.l.j.§ j.usq; ad § si quis in.tt.4.l.3. C. tt.62.l.2.

Si princeps ad cōsultationem iudicis respondit, an ab eo appellari possit: uide ĩ de relationib. in fine.

De præfectis prætorio.ff lib.j.tt.11.l.j.§ j.C.tt.62.l.19.in prin.tt.70.tt.42.lib.j.tt.19.l.5.Nouell.c.82.§ atqui ut omnibus.c 119.§ aliud.

De proconsule, comite & uicario præfecti. C. tt.62.l.19.in prin.

De legato proconsulis.ff.tt.3.l.2.

De senatu.ff.tt.2.l j.§ sciendum.

De iudice à præside prouinciæ ex consensu partium dato.ff tt.j.l.23.in prin.

De reliquis.C.tt.62.l.34 § ut tamē dispositio.l.35.§ fin.Nouell. c.23.§ ideoq; sancimus. § similiq; modo.c.25 § secundū legem c.82.§ præbebunt.

2 *Ex causa in qua iudicatum est, & ex re iudicata.*

Si exigua causa sit.C.tt.62.l.20.

Si infra legitimam appellandi quantitatem sit. ff.tt.j.l.10.§ j.

Si iudex officialem suum, quòd malè gessit officium,condemnauit.C. tt 63.l.3.

Si causa criminalis sit. ff.tt.j.l.6. C.tt.62.l.29.l.30.tt.65.l.2.

Si in causa executionis quid iudicatum uel præceptum sit.ff.tt.j.l.4.in prin.C.tt.62.l.21.in prin.tt.65.l.5.

Si ab interpretatione sententiæ appelletur. ff. tt.j.l.4.in prin.

Si cum non exhiberet instrumentum, petitori ad interesse condemnatus sit.ff.tt.j.l.28.§ j.

Si de ea causa iudicatum sit quæ dilationem non capit: ut ne testamentum aperiatur,ne frumentum in usum cōtrahatur,ne hæres in possessionem inducatur.item si ex perpetuo edicto aliquid decernatur.item ne pignus uēdere liceat. ff.tt.5.l.7.C.tt.65.l.6.

Si de causa momentaneæ possessionis sit iudicatum.C.tt.69.l.j.

Si in causa fisci uel principis sit iudicatum. C. tt.65.l 4.l.8.

Si de bonis uacantibus,& ijs quæ ut indignis auferuntur iudicatum sit.C.tt.62.l.22.

Si mulcta à iudice indicta sit. C.tt.62.l.25. tt. 64.l.5.

Si aduersarium in litis sumptus non condemnauerit iudex.C.tt.64.l.10.

Si interlocutoria sententia sit, uide ĩ quando appellandum.uers.an ante sententiam.

3 *Ex antecedentibus iudicatum.*

Si condemnatus contumaciter abfuit. ff.tt.j.l.23.§ fin.tt.5.l.4.tt.8.l.j.§ cum ex lib.5.tt.j.l.73.§ fin.C.tt.65.l.j.l.4.§ fin.lib.7.tt.j.l.11.§ cum autem eremodicium.Nouell.c.82.§ præbebunt.

Si antea bis appellatum sit. C. tt.70. Nouell.c.82.§ præbebunt.c.126.§ ac propterea.

Si ante sententiam appellans professus sit se non prouocaturum.ff.tt.2.l.j.§ si quis. C.tt.63.l.5. § fin.

Si iudex ita datus sit,ne ab eo appelletur. ff.tt.2.l.j.§ fin.

4 *Ex reliquis contingentibus.*

Si res dilationem non capiat, & intersit publicè damnatum statim puniri, ut sunt insignes latrones, &c. ff.tt.j.l.16. C.tt. 63. l.2. uide insuper paulo superius,uers.si de ea causa, &c.

Si condemnatus dilationem ad soluēdum petierit.C.tt.52.l.5.

¶ III. *Quibus competat ius appellandi?*

De eo cuius interest,nec iudicio est expertus.ff.tt.j.l.4.§ alio cōdemnato.usq; ad § fin.l.5.in prin. usq; ad § fin.l.14.tt.4.l.2.§ sed si alius.

De eo cuius nihil interest, nec iudicio est expertus.ff.tt.5.l.j.

De alio quocunq;,si quis ad supplicium ducatur. ff.tt.j.l.6.

De eo cui mandatum non est.ff.tt.5.l.j.

De procuratore procuratoris.ff.tt.j.l.4.§ fin.

De actore à curatore dato.C.tt.62.l.10.

De seruo,domino , & alio pro domino in causa serui appellante.ff tt.j.l 15.

De seruo in causa domini appellante. ff.tt. j. l. 28 in prin.

De patre condemnati.ff.tt.5.l.j.

De filiofamiliâs condemnati. ff.tt.j.l.23.§ filiumfamiliâs.

De contumace, uide paulo superius uers. si condemnatus contuma.

¶ IIII. *Qui appellandi, seu ad quos?*

De gradatim appellando, non omisso medio. ff. tt.j.l.21.in prin.Qui igitur appellandi,distinguitur ex persona eius à quo appellatur. ff.tt.3.l.2. tt.4.l.j.§ solen.uers.denìq; ipse. C.tt.62.l.17.l.23. l.26.l.29.l.32.in prin. usque ad § in his autem. § huic saluberrimæ.usq; ad fin.legis.l.33.l.36.Nouell.c.126.in prin.usque ad §. in omnibus. Nouell.c.23. § illud etiam. usque ad fin. legis. c.25. § secundum legem. C. 41. c. 82.§ accommodabuntq;.

De eo à quo iudex qui iudicauit datus est. ff.tt.j.l.21.§ j.tt.3.toto. C.tt.62.l.32.§ hæc si appellatio. l.33.tt.70.l.j.§ fin. Nouell. c. 82. § accommodabantq;.

Ne ab eo cui iurisdictio mandata est,ad eum qui mandauit,appelletur, sed ad eum ad quem ab ipso mandante appellari solet. ff.tt.3.l.j.§ fin.

An is qui appellauit, licentiam commutandi iudicis habeat? C.tt.62.l.28.

Si

Si appellans, in appellando iudicem errauerit. ff. tt.j.l.j.§ si quis in appellat. usq; ad § fin. tt.5.l.5. § planè si alium.

¶ V. *Quando appellandum, & quamdiu ius appellandi competat?*

Quando sit appellandum?

In propria causa biduum, in aliena triduũ ad appellãdum datur. ff. tt.4.l.j.§ in propria. C. tt.62. l.6.§ fin autem.

1 *Declaratur quæ sit propria, quæ aliena causa.*

ff. tt.j.l.20.tt.4.l.j.§ in propria. usq; ad § fin.l.2. tota. tt.5.l.3.

Item à quo tempore istud biduum & triduũ computetur. ff. tt.4.l.j.In prin. usq; ad § siquis tutor solent § biduũ.§ dies.l.3. Nouell.c.23.§ & sancimus omnes. Vide insuper paulo inferius uers. si eius à quo. cum sequentibus.

2 *Distinguitur:*

Si miles appellet. ff. tt.j.l.20.§ fin.

Si æstimatio litis 20 librarum auri quantitatẽ excedat. C tt.62.l.35.§ his uidelicet.

De ijs causis in quib. sententia nulla prolata est, appellare tamen licèt. ff. tt.4.l.j. § quod in sententijs.

Si ad honorem uel munus quis sit appellatus. C. tt.63.l.j.

Si eius à quo prouocatur, copia non fuerit, ut ei libelli dentur. ff. tt.4.l.j.§ dies autem istos. usq; ad § in propria.

Si absens fuit, & nesciuit. ff. tt.4.l.j. § fin. C. tt.63. l.j.

Si mutua petitio fuerit, & in altera prius pronunciatum sit quàm in altera. ff. tt.8.l.j § fin.

3 *Mutatur ius de biduo & triduo, constituiturq; spacium decem dierum.*

Nouell. c.23.in prin. usq; ad § adhæc sancimus.

4 *Si competenti tempore appellatum non sit.*

C. tt.67.l.2 in prin.

5 *An ante sententiam appellari possit.*

ff. tt.5.l.2.C. tt.62.l.6.§ super his. tt.65.l.7. C.lib. 3.tt.13.l.4.

¶ VI. *Quot opus sit appellationibus?*

Si uel plures sint cõdemnati, uel ex pluribus causis, uel pluribus sententijs, uel deniq; in plures summas. ff. tt.j.l.10. in prin. usq; ad § fin. l.17. in prin.

¶ VII. *Forma & modus appellandi: item appellatoris officia.*

1 *De uiua uoce appellando.*

ff. tt.j.l.2.l.5.§ fin. C. tt.62.l.14.

2 *De in scriptis appellando, & libellis appellatorijs.*

De concipiendis hisce. ff. tt.j.l. j.§ fin. l. 3. l.13. in prin.

De dandis illis, quando dandi: intra tempus appellationi statutum. ff. tt.j.l. 5. § fin. uide paulo superius membr. Quando appellandum.

Si non dederit iudici à quo appellat, sed publicè proposuerit. ff. tt.j.l.7.

Si omnino non dederit libellos, sed uiua uoce appellauerit: uide paulo superius, de uiua uoce appellando.

3 *De causa appellationis reddenda.*

ff. tt.j.l.3.§ fin.l.4. in prin.l.13.§ fin. quæ autem causæ appellationis iustæ sint, uide ĩ cap. prox.

4 *De cautione, de exercenda prouocatione præstanda.*

C. tt.72.l.6.§ fin.

¶ VIII. *Causæ ex quibus interposita appellatio sit irrita.*

Si mors alterutrius interuenerit, uel res de qua cõtrouersia erat interierit: uide ĩ de prosequenda appellatione, cap. eodem.

Si appellationem interpositam intra legitimum tempus non inchoet, uel inchoatam non exequatur. ff. tt.j.l.24. § fin. C. tt.62.l.8.l.18.tt.63.l.2. § fin.l.3.l.5.§ si tamen in nostro. § illud etiam. § fin. tt.64.l.2.§ fin. tt.66.l.6. Nouell.c.23.§ ad hæc sancimus. c.50.in prin. usq; ad § porrò & illud. c.93.c.119. § quin & hoc sancimus. c.126.§ si solus is qui.

Declaratur quod sit tempus inchoandæ appellationis: & de diebus fatalibus. C. tt. 63. l.2. l. 3. § fin.l.5.in prin usq; ad § si tamen. tt.66 l. 6. Nouell.c. 82.§ cæterùm appellation.

Itẽ quod sit tẽpus exequendę appellationis. C. tt. 63.l.5.§ illud etiã. tt.66.l.6. Nouell.c.50. in prin.

¶ IX. *Euentus & consequentia interpositæ appellationis.*

De apostolis, seu libellis dimissorijs à priore iudice ad iudicem appellationis dandis. ff. tt. 6. lib. 50. tt.16.l.106. C. tt.62.l.6. § super his. § fin. l.31.l. 32.§ in his autem.

De libellis refutatorijs dandis. C. tt.62. l. 6. § super his. l. 37.§ in refutatorijs.

De actis edendis. C. tt.62.l.15.l.19.in prin.l.24.l.32. § in his autem. tt.63.l.3. § ita ut etiam. Nouel. c. 126.§ ad hæc sancimus. c.134.§ appellationes sanè. ff. lib.42. tt.j.l.45.in prin.

De sententia transmittenda. C. tt. 62. l.6. § super his.l.19.in prin.

De recipiẽda appellatione à iudice appellato. C. tt.62.l.6.in prin.l.24.Nouell.c.82.§ atqui ut omnib.§ nam si per.c.126.§ ad hæc sancimus. c.134. § appellationes.

Si appellatio non recipiatur, quid iuris. ff. tt.5.l.5. l.6. C. tt.62.l.19.§ quòd si uictus.l.21.l.31.

De nihil innouando appellatione pendente. ff. tt. 5.l.6.in prin. tt.7. C. tt.62.l.3.l. 6. § super his. l.12. tt.65.l.5.in prin. Nouell. c. 134. § appellationes sanè. uers. ad hæc iubemus.

De appellatore non afficiendo iniuria, nec torquendo. C. tt.62.l.12.

De fructib. agri de quo disceptatio est, deponendis. ff. tt.j.l.21.§ fin. C. tt.65.l.5.§ quòd si de.

Iudici priori non fit iniuria, nec appellans debet eum conuiciari. ff. tt.j.l.8. C. tt.62.l 20.

De ministris appellationũ, & officio epistolariũ, uide ĩ cap.3.membr.11.lib.eod.

Potest quis allegare id quod in iudicio priore est omissum. C. tt.62.l.6. § si quid autem.l.35. § fin, tt.63.l.4.

An aduersarius etiã iudicatis aliquid opponere possit. C. tt.62.l.37.in prin. tt.63 l.4. tt.64.l.10.

De officio iudicis, appellationis in causa examinanda, & sentẽtia ferenda. Nouell.c.126.§. quod de cætero.§. in omnibus. usq; ad §. ad hæc sancimus. ff. lib.2. tt.14.l.40.§.1.

Si appellator obtinuerit, an uictoria socio nõ appellanti prosit. ff. tt.j.l.10.§ quod est rescriptum. C. tt.68.

De eo quod propter condemnationem præstitit uictori restituendo. ff.tt.j.l.u. Nouell.c.119.§ aliud ad hæc.

Si appellator non obtinuerit, appellatioq; fuerit iniusta pœna. C.tt.62.l.6.§ ne temerè. tt.65.l.5. § fin.l.6.

De damno aduersario præstando. ff.tt.j. l. 21. § si magistratus. tt.10.

DE PROSEQVENDA APPELlationis causa.

Causæ ex quibus prosequenda, uel non?

Si appellator decesserit. ff.tt.10.l.2.tt.13. C.tt.66.l. j. uide insuper 8 lib.j.cap.10.uers.si reus cõuentus mortuus sit.

Si ancilla, de qua controuersia erat, decesserit. C. tt.66.l.5.

Qui appellationem prosequi uel possint uel debeant, & per quos?

De hæredibus appellatoris. ff.tt.10.l.2.tt.13. C. tt. 66.l.j.

De tutore & pupillo qui adoleuit. ff. tt. j. l. 28. § substituti.

De hæredibus tutoris. ff.tt.j.l.27.tt.13.l.j.§ fin.

De curatore & adolescente. ff. tt.j.l.24.§ curator. l.28.§ fin.C.tt.62.l.10.

De curatore, & actore à curatore dato. C. tt. 62. l.10.

De procuratore qui appellauit, & domino. ff. tt. 9.l.2.C.tt.62.l.9.

An per procuratorem exerceri possit? ff.tt.j.l.18. tt.9.l.j.l.2.C.tt.65.l.3.§ fin.

Quando & quamdiu prosequendæ appellationis ius competat, uide paulo superius membr. VIII.

¶ X. *Adfinia appellationis remedia.*

De supplicatione à sententia præfecti prętorio, à quo appellare non licet. C.tt.42.tt.63.l.5. § cui consentaneũ.lib.1.tt.19.l.5.Nouell.c.119.§ aliud.

De causa etiam sine appellatione retractanda, uide 7 cap. proximum. Nam nõ semper, si appellatum non sit, iudicato standum est: sunt enim huius rei distinctiones, ex quibus uel ipso iure nulla est sententia uel retractanda, quæ distinctiones habentur capite sequenti.

De in integrum restitutione. ff.tt.j.l.9. C.lib.j.tt. 46.l.j.

DE RE IVDICATA.

ff. lib.42.tt.j.C.lib.7.tt.52.

Cap. 28.

In præcedentibus personæ, res & actus iudiciorum sunt descripta: sequuntur nunc euentus & consequentia iudiciorum: & primùm sequitur de re iudicata. Sit autem huius capitis principalis propositio hæc:

An, si appellatum non sit, iudicato sit standum, & ex eo tam actio quàm exceptio nascatur, resq; executioni sit mandanda.

Si appellatum non est, rebus iudicatis standum est, & sententia executioni mãdanda. C.lib.j.tt. 21.l.3.li.7.tt.52.l.j.in prin.l.3.tt.62.l.8.tt.67.l.j.

Res iudicata dicitur, quæ finem controuersiarũ pronunciatione iudicis accepit: quod uel cõdemnatione uel absolutione contingit. ff.l.j.

Res iudicata ꝓ ueritate accipitur. ff.lib.j.tt.5.l.25.

Nihil amplius quæritur. ff.l.56.

DISTINCTIONES.

1 *Ex persona non appellantis, & condemnati.*

De ueteranis. C.tt.64.l.9.§ fin.

De fisco. C.lib.10.tt.9.l.j.

De repub. ff.l.9.

De pupillo, & minore 25 annis. ff.l.9.l.45. § fin. C.lib.3.tt.6.l.j.

De furioso. ff.l.9.

De defuncto, & eo qui cum iudex daretur, in rebus humanis nõ fuit. ff.l.59.§ fin.lib.49 tt.8.l.2.

De absente condemnato. ff.l.47.l.60.lib.49 tt.8. l.j.§ item cum ex.lib.2.tt.12.l.j.§ j.C.lib 7.tt.43. l.j.l.3.l.8.l.u.lib.2.tt.12.l. 4. uide insuper 8 cap.9. lib.eod.

De eo contra quem est appellatum, uide 8 cap. prox membr.9 uers.an aduersarius etiam.

2 *Ex causa non appellandi.*

Si ob metũ iudicis non appellauit. C.tt.67.l.j.l.2.

Si ob uim sibi factam. C.tt.67.l.2.§ fin.

3 *Ex persona iudicantis.*

Si à non competente iudice sit iudicatum. ff.l.5.in prin.lib.49.tt.j.l.23.§.j.C.tt.48.l.2.l.4.tt.45.l.10. qui autem iudex competẽs sit, uide 8 cap. 2.lib. eod.item 7 cap.eod.membr.ex re iudicata.

Qui damnare potest, is absoluẽdi quoq; potestatem habet. ff.l.3.

Et contrà nemo qui condemnare nõ potest, absoluere potest. ff.lib.50.tt. 17. l.37. §. nemo qui condemnare.

Si ab executore rei iudicatæ iudicatum uel præceptum sit. C.tt.53.l.6.

Si quidam, non omnes iudicauerint, uel pronunciauerint. ff.l.36.l.37.l.39.lib.4.tt.8.l.18. C.lib.7. tt.64.l.4.

Si ex pluribus unus pronunciauit. C.tt.64.l.4.

Si assessores absentibus iudicibus quid statuerint. Nouell.c.60.§ porrò & illud.

Si iudices inter se dissenserint. ff.l.28.l.36.l.38.l.39. Nouell.c.125.§ si duo aut plures. ff.lib 40.tt.j.l. 24.

4 *Ex re iudicata, & causa de qua iudicatum est.*

Si de alia re quàm de qua iudex datus est pronũciauit. C.tt.48.l.j.l.3.

Si de alia re quàm petita est sententiam tulit. C.tt. 4.l.17.

Si terminos & fines suæ iurisdictionis iudex excessit. ff.lib.2.tt.j.l.20.C.tt.64.l.5.

Si summa non sit expressa, uel incerta summa sit, uide 8 cap.26.

Si usuras solui iusserit, donec sors, in quam reum condemnauit, soluatur. C.tt.46.l.j.tt.57.l.j.

Si iusiurandum pręstari iusserit, non addito quid pręstito uel recusato eo fieri debeat. C.tt.45.l.11.

Si bona debitorum fideiussoribus addixit, ut ipsi fisco satisfacerent. C.tt 45.l.5.

Si pecuniam interceptam cum pœna inferre iusserit. C.tt.52.l.3.

Si arbiter ad fideiussores probandos datus pronunciauit. ff.lib.49. tt.2.l.2.

Si sub conditione sententiam tulit. ff lib.49.tt.4. l.j.§ biduum.

Si aduersarium in litis sumptus non condemnauit. C.tt.64.l.10.

Si impossibile quid præcepit, uel cui per rerũ naturam pareri non potest. ff.lib.49.tt.8.l.3.

Si fa-

Si factum quid pronunciauit, quod factum non est. C tt.34.l.2.§ fin.

Si liberum quem pronunciauit qui liber non est, & ingenuum qui est libertinus. ff.lib.1.tt.5.l.25. C.tt.45.l.8.

Si cōtra sententiam prius dictam pronunciauit. C.tt.64.l.1.tt.46.l.4.

Si contra leges & constitutiones iudex pronunciauit. ff.l.27.l.32.lib.49 tt.1.l.19.tt. 8. l. 1. § item cum contra. C.tt.45.l.7.tt.64.l.2.l.5. Vide insuper § cap.25.membr. si de iure dubit.

5 *Ex causa iudicati, & antecedentibus.*

Si exceptio aliqua sit omissa. C.tt.50.l.2.

Si falsus procurator fuerit. C.lib.2.tt.12.l.24.lib.7. tt.56.l.1.

Si procurator à minore 25 annis datus sit. C.lib. 2.tt.12.l.14.

Si procurator rei pecunia accepta se condemnari passus erit. ff.lib.44.tt.4.l.9.

Si aduocatus præuaricatus fuerit. C.lib.2.tt.7.l.1.

Si error aduocati interuenit. C.lib.2.tt.9.l.1.l.3.

Si calculi error interuenit. ff.lib.49.tt.8.l.1.§ 1.

Si error eius qui preces uel desideria conscripsit interuenit. C.lib.2.tt.9.l.2.

Si ex falsis instrumentis iudicatum sit. C.tt.58.ff. lib.44 tt.1.l.11. (5.

Si ex falsō testimonio iudicatū sit. ff.l 33. C.tt.58.l.

Si iudex pecunia corruptus sententiam dixit. C. tt.64.l.7.

Si iudex per errorem uel ambitionem sententiā dixit. ff. lib.36.tt.1.l.65.§ cum prætor.

Si nullo actu ex lege habito, uel contra solitū iudiciorum ordinem pronunciatum sit. ff.li.49. tt.1.l.12.C tt.45 l.4.l.7.

Si ordinem in cognoscendo non seruauit iudex. C.tt.62.l.1.uide § cap.25.membr.1.lib.eod.

Reliqua huius generis, uide in præcedentib. de personis & actibus iudiciorum.

6 *Ex specie & qualitate iudicati.* Non omnis uox iudicis iudicati obtinet autoritatem. C.tt.45.l.7.

De sententia non ritè lata, & quæ est nullius momenti. ff.l.4.§ condemnatum.

De sententia pro parte inutili. ff lib.10.tt.2. l.7.

De comminationibus, epistolis, programmatis & subscriptionibus, ne uim rei iudicatæ obtineant. C tt.57.

Computatio à tabulario facta instar rei iudicatę non obtinet. C.lib.10.tt.1.l.2.

7 *Ex loco in quo iudicatum uel pronunciatum est.*

Si nō publicè, sed in secreto loco, officio eius nō præsente sententiam dixit iudex. C.tt. 45.l.6.

Si alibi quàm ubi se cogniturū dixit, sententiam tulit. C.tt.43.l.5.

Custodiæ nō solū ꝑ tribunali, sed & de plano audiri atq; dānari possunt. ff.li.48.tt.18.l.18.§ fin.

8 *Ex tempore, si diebus feriatis iudicatum sit.* ff.lib.2.tt.12.l.1.§ sed si prætor.l.6.

Si non intra illud tempus ad quod iudex datus, uel quo iudicare iussus est, sententiā dixit. ff.li. 5.tt.1.l.2.§ sed si iudex.l.49.§ fin.C.tt.64.l.6.

Si post sententiam dictā aliquid statuit iudex. C. tt.45 l.9. Vide insuper § cap.26. uers. iudex sententiam. &c.

9 *Ex consequentibus iudicatum.*

Si iudex seruus factus sit. C. tt.45.l.2.

Si iudex mortuus sit. C.tt.52.l.6.

Si tutore condemnato pupillus adoleuerit, aut mortuus sit, aut hæreditate abstentus. ff. lib. 2. tt.11.l.fin.

Si noua instrumenta inuenta sint. ff.l.35.li.12.tt.2. l.31.lib.44.tt.2.l.27.§ fin.l. 30. § latinus. C.tt.52. l.4.

Si sententia mutata sit, uide § cap. 26. uers. iudex sententiam, &c.

Si rescriptum contra sententiam sit impetratum. C.lib.1.tt.21.l.1.lib.7.tt.50.l.3.

Si postea pronuncietur iudicatum non esse. ff.lib. 49.tt.8.l.1.in prin.

Si cōdemnatus aliquo modo liberatus sit. ff.l.4. § soluisse.

Si res, quam restituere iussus est, interierit. C. tt. 53.l.7.ff.l.8.

Si actor rem receperit. C.tt.52.l.1.

Si ei cui quis condemnatus est, cautum sit. ff.l.4. § ex conuentione. C.tt.53.l.2.

Si cū uenditor, uel eius fideiussor euictionis nomine condemnatus esset, rem ipsam euictam, & omnia quæ iure empti continentur, præstare paratus sit. ff.lib.44.tt.4.l.15.

Si condemnatus alio modo quàm per solutionem satisfacere paratus sit. ff.l.4. § ait prætor.

Si computare uelit actor. C.tt.52.l.2.

Si solutum sit: uide de solutionibus alibi.

DE ACTIONE IVDICATI. ff.lib. 42.tt.1.C.lib.7.tt.45.cum sequentibus. Cap. 29.

1 *Causæ ex quibus datur, uide § cap. proximo.*

2 *Quibus datur actio iudicati?*

De procuratore & domino. ff.lib.3.tt.3.l.28.

De actore uniuersitatis. ff.lib.3.tt. 4. l. 6. § actor itaq;.

De hæredibus. ff.l.6.§ fin.

Res inter alios acta, alijs nō prodest. C. tt.56.l.2.

De socio eius qui appellauit & obtinuit. ff. lib. 49.tt.1.l.10.§ quod est rescriptum. C.lib.7.tt.68.

De cohærede post uictoriam superueniente, ff. lib.10.tt.2.l.7.

De eo cui prius cōdemnatus est reus, quiq; prior egit. ff.l.19.l.61.

3 *Aduersus quos datur?*

De procuratore & domino. ff.l.4.in prin.lib.3.tt. 3.l.28.§ fin.l.31.in prin.l.61.l.76.

De tutore & curatore. ff.l.4.§ tutor quoq;.

De actore uniuersitatis, & ipsa uniuersitate. ff. l. 4. § actor.

De hæredibus. ff.l.6.§ fin.

De pluribus una sententia cōdemnatis, & de eo qui suam partem soluit. ff.l.43.lib.49.tt.1.l.10. § quoties. C.tt.55.

Res inter alios iudicata, alijs non pręiudicat ff.l. 63 tota.lib.44.tt.1.l.10.tt.2.l.1.l.29.in prin. C.tt. 56.tt.60.

De hærede instituto, condemnato & substituto, ff.l.44.

4 *Quid ueniat in eam?*

Rei persecutionem continet. ff.l.6.§ fin.

De eo quod interest, quid sit. C.tt.47.l.1.

De eo quod facere potest. ff.l.6.in prin. l.18. uide insuper alibi.

Si plures una sententia cōdemnati sint, uide paulo superius, uers. de pluribus una, &c.

Si diuersis summis condemnatus est, minima debetur. ff. l. 38. § fin.

Si in decem aut ut noxę dedat, condemnatus est. ff. l. 6. § decem.

De usuris rei iudicatę. ff. l. 64. li. 22. tt. 1. l. 3. § nec tamē iudex. C. tt. 46. l. 3. tt. 54. lib. 4. tt. 32. l. 13. § fin.

An appellatione interposita medij temporis usuræ debeantur. ff. lib. 49. tt. 3. l. 24. in prin.

5 *Quando & quamdiu competat?*

Cōdemnato tēpus ad solutionē dandū est. ff. l. 31.

Si quis condemnatus est ut intra certos dies soluat, unde ei tempus iudicati actionis computandum. ff. l. 4. § si quis condemnat.

Intra dies cōstitutos iudicati agi nō potest. ff. l. 7.

Tempus quod datur iudicato, etiam successoribus eius competit. ff. l. 29.

Perpetua est. ff. l. 6. § fin.

6 *Adfinia remedia.*

Si causa iudicati nouata est, ex stipulatu est actio. ff. l. 4. § si ex conuentione. lib. 46. tt. 2. l. 8. § idem Celsus. C. tt. 53. l. 2.

Si antea iudicatum solui satisdatum est, etiam ex ista stipulatione agi potest: de qua uide 3 cap. 18. lib. eod.

De bonis iudicati propria authoritate distrahendis. ff. l. 6. § qui iudicati.

DE EXCEPTIONE REI IVdicatæ. ff. lib. 44. tt. 2.

Cap. 30.

¶ 1. *Causa ex qua datur.*

Si eadē quęstio inter easdē personas reuocatur. l. 3. l. 7. § si ancillā. § & generaliter. Distinguitur:

1 *Ex persona eius qui reuocat, seu actoris.*

De eo qui rem antea in iudicium deduxit. l. 4. l. 11. § hoc iure.

De procuratore, tutore, curatore & actore municipij, qui antea egerunt. l. 11. § hoc iure.

De eo cum quo antea actū est, si amissa possessione agat cum eo qui antea petijt. l. 9. § fin. l. 19. l. 30. § 1. usq; ad fin. legis.

De alio quam eo qui antea egit. l. 1. in prin. l. 27. C. li. 7. tt. 56. l. 1. uide insuper 3 cap. prox. membr. 3. uers. res inter alios, &c.

Si inter hęredes actum sit, an præiudicetur legatarijs, & ijs quibus libertas testamento relicta est. ff. lib. 49. tt. 1. l. 14.

Si legatarius egit, an præiudicet ei cui libertas testamento relicta est. l. 3.

Si emptor egit, an præiudicet auctori. l. 9. fin.

Si auctor egit, an præiudicet emptori. l. 9. § fin. l. 11. § si egero.

Si is qui rem pignori dedit egit, an præiudicet ei cui res pignori data est. l. 11. § fin. l. 29. § fin.

De successore eius qui antea egit. l. 28.

De cohærede eius qui antea egit. l. 29.

2 *Ex persona rei conuenti.*

Si alius nunc conueniatur. l. 14. in prin. l. 27.

Si cum antea cum auctore actum esset, nunc cum emptore agatur: uel contrà. l. 9. § fin. l. 10. l. 11. § item Iulianus. § si egero.

Si cum antea à filiofamiliâs, nūc à patre petatur. l. 11. § si quis hominem.

Si cum antea reus principalis, nunc fideiussor cōueniatur. l. 21. § fin.

Si cohæres prioris rei conueniatur. l. 22.

Si contra eum qui in priore iudicio defensor fuit agatur. l. 11. § hoc iure uers. ex persona.

3 *Ex re quæ petitur.* Si alia res nūc quàm prius petatur. l. 5. § recteq;. l. 12. l. 13. l. 14. § 1. l. 20. l. 21. in prin. l. 27. C. lib. 3. tt. 1. l. 2.

Si cū antea egisset, ius sibi esse ædes suas ad decē pedes tollendi, nūc ad uiginti agat. l. 26. in prin.

Si cum antea gregem petijsset, nūc aucto uel deminuto grege rursus agat. l. 21. § si petiero.

Si cum Stichum & Pamphilū antea petijsset, nūc alterum tantum petat. l. 22. § si Stichum.

Si cum antea usuras petijsset, nunc sortem petat. l. 23. in prin.

Si cum antea usuras petijsset, nunc rursus petat usuras. l. 23. § fin.

Si cum antea totum petijsset, nunc partem petat, uel contrà. l. 3. l. 7. tota. l. 14. § qui cum. l. 21. § si petiero.

Si antea debitum hæreditarium, nunc ipsam hæreditatem petat, uel contrà. l. 7. § fin.

Si antea ancillam, nunc partum petat. l. 7. § si ancillam. § planè si in.

Si antea rem, nūc fructum petat. l. 7. § de fructib.

Si prius fundum, nunc usumfructum: uel prius usumfructum, deinde nactus proprietatē rursus usumfructum petat. l. 21. § si fundum.

Si prius fundum, deinde insulam ex regione natam petat. l. 26. § fin.

Si prius iter, deinde actum petat. l. 11. § si quis iter.

4 *Ex causa ex qua agitur.*

Si ex alia causa agatur. l. 11. § denique & Celsus. § eandem causam. l. 14. in prin. l. 27.

Si actor falsò putans ex alia causa rem suam esse, eā uindicauerit, deinde ex alia petat. l. 11. in prin. § denique & Celsus. § itaq; acquisitū. l. 27. § nec id.

Si antea rei uindicatione egit, non expressa causa, rursus agere non potest eadem actione. l. 14. § actiones. l. 27. § nec iam.

Si antea de dolo defuncti, nunc hæredis agatur. l. 22. § fin.

Si antea ab intestato, nunc ex testamento agatur. l. 30. in prin.

Si antea quasi rupto testamento hæreditatem pupilli, nunc quod nemo illi à patre substitutus sit, ab intestato petat. l. 11. in prin.

Si antea pecuniā sibi per fideicommissum quasi ab eo mutuò acceptā à testatore relictam, quasi mutuo à se datā petierit: & nunc ex causa fideicommissi petat. ff. lib. 32. tt. 3. l. 91. § Sempronię.

Si antè proprio, nunc hæreditario nomine agat. tt. 1. l. 10.

5 *Ex genere actionis qua agitur.*

Si nūc alia actione agatur. l. 5. l. 6. l. 7. § & generaliter. cum sequētib. l. 8. l. 11. § itē Iulianus. tt. 7. l. 40.

Si prius interdicto, nunc in rem agat. l. 14. § fin.

Si prius redhibitoria, nunc quāto minoris actione agat, uel contrà. l. 25. § 1.

Si prius in rem, postea in personam agatur. l. 31.

Nunquam actiones, præsertim pœnales, eadē re concurrentes alia aliam consumit. ff. lib. 44. tt. 7. l. 59. lib. 50. tt. 17. l. 172.

Si prius actione l. Aquiliæ, nūc iniuriarum agat, uel contrà. ff. lib. 44. tt. 7. l. 33. in prin.

Si prius commodati, deinde cōdictione furtiua, uel ex l. Aquilia, aut contrà agat. ff. lib. 44. tt. 7. l. 33. § si is cui rem. § & hoc in legis.

Si prius

Si pri⁹ ex locato, deinde furti uel ex l. Aquilia, aut cōtrà agat. ff. lib. 44. tt. 7. l. 33. § lunc de colono.

Si prius tutelæ, deinde ex stipulatu rē pupilli saluā fore, uel cōtrà agat. ff. lib. 46. tt. 2. l. 9. in prin.

6 *Ex reliquis contingentibus.*

Si non ritè sit iudicatum, uide § cap. 28.

Si iudicatum sit rem possessoris non esse. l. 15. l. 16.

Si antea sine mandato, nunc cum mandato agat. l. 25. § fin.

Si noua instrumenta inuēta sint post iudicatum, uide § cap. 28. membr. Ex consequentib. uers. si noua instrumenta.

Si exceptio, propter quam reus prius fuit absolutus, in irritū reciderit: ut si cum absolutus esset quod non posideret, postea posidere cœpit. l. 9. in prin. § j. l. 17. l. 18.

Si cum actor quòd contra tabulas bonorū possessio peti poterat, submotus esset, filius contrà tabulas bonorum possessionem omiserit. l. 2.

Si cum quòd hęres non esset, submotus sit actor, nunc hæres factus rursus petat. l. 25. in prin.

Si post prius iudicatum noua causa accesserit: uide § ex causa ex qua agitur.

¶ 2 *Quibus & aduersus quos competit hæc exceptio?*

Vide paulo superius de hoc quidem ex persona eius qui reuocat, de illo autem ex persona rei conuenti.

¶ 3 *Ad fine remedium.*

De actione & replicatione ex iudicato, si reus absolutus, amissa possessiōe rē ab eo, cōtra quē antea obtinuit, uindicet. l. 24. l. 30. § q̃ si possessor.

DE EXECUTIONE REI IUdicatæ, & si quis ius dicenti non obtemperauerit. Cap. 31.

¶ I. DE EXECUTIONE *sententiæ.*

1 *Quid sit executio, & executor.*

C. lib. 7. tt. 53. l. 8.

2 *Causæ ex quibus exequendum.*

Si lata sententia non sit appellatum, uel appellatio sit deserta. C. lib. 7. tt. 62. l. 8. Distinctiones uide § cap. 28.

3 *Quibus competat ius exequendi, & per quos?*

De eo qui iudicem dedit. ff. lib. 42. tt. j. l. 15. in prin.

Sentētia Romę lata, potest in prouincijs per pręsides executioni mandari. ff. lib. 42. tt. j. l. 15. § sententiam.

De iudicis prętectiano, palatino uel milite. C. lib. j. tt. 41. l. 8. lib. 3. tt. 13. l. 5.

De eo cui primùm traditus est reus custodiēdus. C. lib. 3. tt. 2. l. j.

De reliquis, uide § lib. j. cap. 8.

De sententia arbitri compromissarij exequenda. C. lib. 2. tt. 55. l. 5. § sed in hac quidem.

4 *Vbi executio facienda est.*

ff. lib. 5. tt. j. l. 38. l. 45. § fin. l. 50. in prin. l. 51. l. 52.

5 *Quando executio facienda?*

Non ante rem iudicatam. C. lib. 7. tt. 53. l. j.

De condemnato tempus ad soluendum dando. ff. li. 42. tt. j. l. 2. l. 29. l. 31. de offic. iud. § etsi in rem. ibi, Sed si possessor. ff. lib. 5. tt. 1. l. 21.

6 *Quomodo executio facienda?*

De manu militari. ff. lib. 6. tt. 1. l. 68.

De capiendis pignoribus, distrahendis uel addicendis. ff. lib. 42. tt. j. l. 15. § in uenditione. usque ad § sic quoque. § sed etsi pecunia. l. 31. l. 40. l. 58. C. lib. 7. tt. 53. l. 2. l. 3. l. 4. l. 9. lib. 8. tt. 5. l. 2.

De non sine iure pignoris capiēdo. ff. lib. 42. tt. j. l. 15. § sic quoq; usq; ad fin. legis. l. 16. C. li. 7. tt. 53. l. 5.

Si condemnatus posit uel non posit restituere. ff. lib. 6. tt. 1. l. 68.

De ijs quæ condemnato debentur retinendis. C. lib. 7. tt. 53. l. 4.

7 *Euentus.*

Si ab executione sit appellatum, quid iuris? C. lib. 7 tt. 65. l. 5.

De pœna executorū, & de ijs remouendis, alijsq; subrogandis. C. lib. 3. tt. 2. l. 2.

¶ II. *Si quis ius dicenti non obtemperauerit.* ff. lib. 2. tt. 3.

1 *Causæ ex quibus hoc iudicium datur.*

Si quis magistratui ius dicenti non obtemperat, licet ei magistratui inobedientem punire, & sic iurisdictionem suam pœnali iudicio defendere. l. j. in prin.

Declaratur & distinguitur. l. j. § j. lib. 42. tt. j. l. 53.

2 *Quibus competat hoc iudicium & ius defendendi suam iurisdictionem?*

Omnibus magistratibus. l. j. in prin.

3 *Aduersus quos competat?*

De procuratore, tutore & curatore non obtemperante, & ipso domino. l. j. § si procurator.

De actore non obtemperante. l. j. § non solùm.

De hæredibus. l. j. § fin.

4 *Quid ueniat in hoc iudicium?*

Quanti ea res est. l. j. § fin.

Litis damno coercetur contumax. ff. lib. 42. tt. j. l. 53. in prin.

5 *Quamdiu competat?*

Annale est. l. j. § fin.

DE SUMPTIBUS ET EXpensis litis uictori à uicto restituendis. Cap. 32.

1 *Causæ ex quibus restituendi.*

Si temerè & iniustè litem mouerit. Inst. lib. 4. tt. 16. § hæc autem omnia. uers. & ut improbus. ff. lib. 5. tt. j. l. 79. in prin. C. lib. 3. tt. j. l. 11. § Siue autem alterutra. lib. 7. tt. 51. l. 4. Nouell. c. 112. § cæterùm ad. Distinguitur.

Si iudex uictum in expensas non condemnauit. C. lib. 7. tt. 51. l. 5.

Si ipse uel aduersarius eius priuilegium habeat, ne expensas soluat. C. lib. 7. tt. 51. l. 5.

2 *Quid & quantum restituendum.*

In quantum aduersarius iurauerit. C. lib. 3. tt. j. l. 21. § siue autem alterutra l. 13 Nouell. c. 53. § quā rem miserantes. c. 82. § ut autem omnimodo.

De æstimatione iudicis. C. lib. 7. tt. 51. l. 4. § fin.

De decima parte rei petitæ. Nouell. c. 112. § cæterùm ad.

DE EXCEPTIONE QUOD quisq; iuris in alterum statuit, ut ipse eodem iure utatur. ff. lib. 2, tt. 2. Cap. 33.

1 *Ratio & usus huius exceptionis.*

l. j. in prin. § scilicet. l. 2.

2 *Causa ex qua competit.*

Si quid noui iuris quis aduersus aliquem statuit, uel impetrauit.l.1.§ qui magistrat. Distinguitur:

Si assessor statuit.l.2.

Si per imprudentiam statuit.l.2.

Si inutiliter statuit, uel impetrauit, nec habuit effectum.l.3.§ hæc autem.

Si impetrato non sit usus.l.3.§ sed & fine.

Si non postulans impetrauit.l.3.in prin.

Si dum utitur beneficio huius edicti, impetrauit. l.4.

Si solutum sit, ex hoc iure repeti non potest. l.3.§ fin.

3 *Quibus detur hæc exceptio?*

De quocunque etiam alio quàm eo contra quem impetrauit.l.3.§ hæc pœna.§ si is pro quo.

4 *Aduersus quos datur?*

De magistratu & assessore statuente.l.2.

De domino & procuratore impetrante: item de tutore & curatore.l.3.§ si procurator.

De patre.l.3.§ si filius.

De hæredibus.l.3.§ quòd autem.

De fideiussore reo impetrante, & contrà de reo impetrante fideiussore.l.3.§ si is pro quo.

5 *In quibus causis & actionibus locum habeat hæc exceptio?*

Non solùm in his actionibus pati debet pœnam huius edicti quas tunc, cum in edictum incidit, habuit: uerùm & si quę postea ei adquirentur.l.3.§ illud.

DE COMPROMISSIS.

ff.lib.4.tt.8 C.lib.2.tt.55.

Cap. 34

Sequitur ultima pars tractatus de iudicijs, nempe simile iudiciorum, quod est compromissum.

¶ I. *Compromissum ad similitudinem iudiciorum redigitur, & pertinet ad finiendas lites.*

ff.l.1.l.37.

¶ II. *An sit utile compromissum.*

ff.l.1.Distinguitur:

1 *Ex persona compromittentis.* De seruo. ff.l.32.§ si seruus.

De pupillo.ff.l.35.

De muliere, alterius nomine compromittente.ff. l.32.§ si mulier.

De procuratore, de rato non cauente.ff.l.32.§ penult.

De legato.ff.l.32.§ si quis Romæ.usque ad § si is faciat.

2 *Ex persona eius in quem compromittitur.*

De seruo.ff.l.7.§ in summa.l.8.l.9.in prin.

De libertino.ff.l.7.in prin.

De filiofamiliâs.ff.l.5.l.6.

De minore uigintiquinque annis.ff.l.15 § fin.l.41.

De pupillo, furioso, surdo & muto.ff.l.9.§ sed neque.

De muliere.C.l.6.

De ignominioso. & eo cuius sordes & turpitudo est manifesta.ff.l.7.in prin.l.9.§ fin.

De iudice eius causæ cuius gratia compromittitur.ff.l 9.§ si quis iudex.

De pluribus numero pari uel impari. ff.l. 17. § si in duos. usque ad § fin.

De filio alterius litigatoris.ff.l.6.

De eo cuius res est de qua compromittitur.ff.l.51.

Si in Titium aut Seium compromittatur. ff.l.17.§ item Pomponius.

3 *Ex re seu causa de qua compromittitur.*

Si de famoso delicto, aut de ea re de qua publicū iudicium est.ff.l.32.§ Iulianus indistinctè.

Si de populari actione. ff.l.32. § idem dicendum.

Si de causa liberali, ingenuitatis, libertinitatis, & si ex causa fideicommissi libertas uindicatur.ff. l.32.§ de liberali causa.

Si de uacua possessione danda.ff.l.32.§ arbitro.

Si de unius solum controuersia, & de una re sit compromissum. ff.l.13.§ idem Pomponius.l.21. § plenum.

4 *Ex re compromissa & forma.*

Pleni compromissi definitio & species. ff.l.13.§ idem Pomponius.l.21.§ plenum.l.31 § fin.

Vt exprimatur res de qua compromittitur.ff.l.21. § plenum.

Si ita compromissum sit, ut certam sententiam dicat arbiter.ff l.19.in prin.

Si ita, ut quod Titio placet, Seius pronunciet.ff.l. 17.§ item Pomponius.

Si in duos sit compromissum, ita ut si dissentiant, tertium assumant.ff.l.17.§ si in duos.

Si pœna compromisso nulla sit inserta, inutile est compromissum.ff.l.3.§ ait prætor.l.27.§ fin.l.32. § non cogatur.§ summa rei.C.l.5. Nouell. c.82. § quoniam uerò.usque ad § atque ut omnibus.

DE POENA COMPROMITTENDA.

An ergo si pœna compromisso inserta sit, utile sit compromissum?

DISTINGVITVR:

Ex re pœnæ nomine promissa.

Si alia res quam numaria pœnæ nomine sit promissa ff l.11.§ & quod ait prætor.

Si alter rem, alter pecuniam promiserit, ff. l. 11. § quid ergo.

Si incerta summa sit promissa: utputa quanti ea res erit.ff.l.28.

Si maior uel minor sit pœna, quàm res de qua agitur.ff.l.32.in prin.ff.lib.44.tt.4.l.4.§ itē quæritur.

Si cum ambo debitores inuicem essent, pacti sint ne petatur, si sententiæ paritum non sit. ff.l.11.§ interdum.

Ex reliquis contingentibus.

Si alter tantum pœnam promiserit. ff. l. 11. § item Iulianus.l.13.§ idem Pomponius.

Si sub conditione pœna promissa sit. ff.l. 11. § fin. l.12.

Si res apud arbitrū deposita sit, ita ut ei detur qui uicisset, uel ne daret ei qui sententiæ nō paruisset.ff.l.11.§ quid ergo si.

5 *Ex consequentibus compromissum.*

Si alter litigatorum decesserit.ff.l 27.§ si hæredis. l.32.§ summa.l.49.§ fin.

Si is qui cum defuncto compromiserat, hæreditatis controuersiam moueat.ff.l.32.§ si is faciat.

Si is qui compromisit, in legationem ueniat. ff. l. 32.§ item siquis Romæ.usque ad § si is faciat.

Si is qui compromisit, bonis suis cesserit.ff.l.17.in prin.

Si alter ex litigatorib. facere cœperit, ff.l.47.§ fin. l.48.

Si fideiussores decesserint.ff.l.26.

Si pœna

Si pœna acceptolata sit.ff.l.13.in prin.

Si dies compromissi finitus sit. ff.l.21.§ Papinianus.l.32.§ summa. uide insuper j de die proferenda.cap. eod.

Si compromissum solutum sit acceptilatione, iudicio uel pacto.ff.l.32.§ summa rei.

Si alter litigatorum rem in iudicium deducit. ff. l.30.

Si de negocio trāsactum sit, uel homo mortuus. ff.l.32. § item non est cogendus.

¶ III. *De arbitro à prætore cogendo ut sententiam dicat.*

1 *Causæ ex quibus cogendus?*

Si arbitrium in se receperit. ff.l.3. § tametsi. § ait prætor. l.21.§ si quis ex litigat. uers. sed hoc ita demum.

Declaratur quid sit recipere arbitrium. ff.l.13.§ recepisse.

DISTINGVITVR:

1 *Ex persona recipientis.* Cuiuscunque sit dignitatis etiam consularis, nihil interest, nisi forte in aliquo magistratu uel potestate positus sit, ut cōsul & prætor.ff.l.3.§ fin.l.4.

De sacerdote.ff.l.32.§ sacerdotio.

De filiofamiliâs.ff.l.5.l.6.

De muliere.C.l.6.

De reliquis, uide 8 ex persona eius in quem compromissum est.

2 *Ex antecedentibus.* Si non sit in illum compromissum ff.l.11.§ 1.l.32.§ summa.

Si inutile sit compromissum, uel irritū: uide præcedentia.

Si in eum & seruum sit compromissum. ff. l.7. § fin.l.8.

3 *Ex consequentibus.*

Si arbiter à litigatoribus fuerit infamatus: uel,

Si litigatores sprera eius autoritate, ad iudicium uel alium arbitrum ierint, postea redierint. ff.l.9.§ fin.l.10.l.11.in prin.l.15.§ utputa.l.17.§ simultò.

Si inimicitiæ capitales inter arbitrum & litigatores intercesserint item

Si ualetudo superueniens eum impediat, aut negociorum suorū occupatio, urgens profectio, munus aliquod reipub.causa, aut alia aliqua incommoditas superueniens.ff.l.15 l.16.

Si iudicium suo nomine habet.ff.l.16.§ arbiter.

Si sententiam suam dixit. ff.l.19.in prin. § dicere.

De reliquis. uide paulo superius ex consequentibus compromissum.

2 *Qui cogendi?*

Si plures receperint, ut aut omnes cogantur, aut nullus ff.l.17.§ item si plures. usque ad § fin.l.32. § cum in plures.

De reliquis, uide 8 ex persona recipientis.

3 *Quando cogendus?*

Non nisi condino, sub qua pœna promissa est, extiterit.ff l.11.§ fin.l.12.

Quando & quibus diebus sententiam dicere cogendus sit: uide infrà, quādo sententia ferenda.

4 *Antecedentia.*

Nō nisi causa cognita cogēdus est. ff.l.15. in prin.

5 *Modus cogendi.*

De inuestigando eo si se celauerit, & mulcta aduersus eum dicenda.ff.l.32.§ si arbiter.

¶ IIII. *De sententia ab arbitro ferenda & pronuncianda.*

1 *Definitio*, quid sit dicere sententiam? ff.l.19.§ dicere.

2 *Antecedentia.*

De uocandis litigatoribus. ff. l. 32. § si domini.l.49.§ arbiter.

3 *Quando sententia ferenda.*

De die ab arbitro statuēda, si compromissum sine die factum est. ff.l.14.l.33.

DE DIE PROFERENDA.

Causæ ex quibus dies proferenda.

Si dies compromissi exiturus est ante rem confectam. ff.l.11.§ fin.l.12.l.16 § fin. Distinguitur:

Si in compromisso de die proferenda cautū non est.ff.l.16.§ fin.l.32.§ fin.l.50.

Si cautum quidē sit in compromisso de die proferenda, sed litigatores postea proferri eam nolint.ff.l.33.

Modus proferendæ diei.

De iussu arbitri.ff.l.32.§ dies compromissi.

Diē proferre uel præsens, uel absens, uel per nuncium, uel per epistolam potest. ff.l.27.in prin.

Euentus prolatæ diei.

Si dies fuerit prolata, perinde ac ab initio per fideiussores cauendum.ff.l.25.§ fin.l.26.

Alterius mora alteri ad pœnam committendam prodest.ff.l.39.§ fin.

4 *Quibus præsentibus ferenda sententia?*

De præsentia litigatorum & curatorum. ff.l.27.§ si quis litigatorum.usque ad § & si quis præsens. l.47.l.48.l.49.in prin.

5 *Reliqua de ferenda sententia,*

Vide j cap.proximo.

¶ V. *Effectus compromissi.*

Tempus præscriptionis interrumpitur. C. l. 5. § plenius.

Si quid apud arbitros cōpromissarios professum uel attestatum est in factum respiciens, eo in ordinariis iudiciis uti possumus.C.l.5.§ fin.

De sententia arbitri exequenda.C.l.5.§ sed in hac quidem.

DE ACTIONIBVS EX COMPROMISSO COMPETENTIBUS. Cap. 35.

¶ 1. *Quæ actio ex compromisso competat?*

Nō datur hinc iudicati neque actio neque exceptio: Sed tantū pœnæ petitio, si pœna compromissa est.ff.l.2.C.l.1 Nouell.c.82.§ quoniam uerò.usque ad § atqui ut omnibus.

Si uerò pœna compromissa non sit, tunc subdistinguitur:

Si cum iuramento compromissum est. C. l. 4. in prin.usque ad § fin. l.5.§ altera. Nouell.c.82. §. quoniam uerò.uers.& quia cognouimus.uers. scientibus his qui.

Si sine iuramēto compromissum est.ff.l.27.§ fin. C.l.5.in prin.§ altera.

Si sententiæ à partibus subscriptum sit. C.l.4.§ si quis autem.l 5.§ j.

Si silentio sententiam partes roborauerint, nec intra decem dies recusauerint. C.l.5.§ sin autem post.

Si istorum nihil factum sit, sed altera pars intra legitimum

legitimum tempus sententiam recusauerit: nec actio nec exceptio hinc nascitur. C.l.5.§ altera autem.

¶ 2 *Causæ ex quibus actio competit?*

Si litigator intra diem compromissi uel loco statuto nõ adfuerit. ff.l.21.§ si intra. usque ad § fin.l.27.§ si quis litigatorũ.l.39.§ fin. l.40.l.50.C.l.2.

Si arbitrum uel aduocatum diuersæ partis corrupit, uel alium cui causa commissa erat: idque sine pecunia, sine ambitione. ff.l.31.§ & ideo siue arbitrum. C.l.3.

Si quid dolo malo fecit. ff.l.31 tota. C.l.3.

Si arbitrum sententiam dicere prohibuit. ff.l.27. § & si quis præsens.

Si testium nomina non exhibuerit. ff.l.39. § quo in numero.

Si non soluat, uel operam præbeat. ff.l.19.

Si rem in iudicium deducat. ff.l.21.§ plenum. uers. sed si forte. l.30.l.43. ff.lib.44.tt.4.l.4.§ itẽ quæritur.

Si cum ita pronunciasset arbiter, nihil uideri, Titium debere Seio, Seius non uetitus petere, petierit. ff.l.21.§ si arbiter.

Si sententiæ arbitri non paruerit, & contra compromissum fecerit. ff.l.44. Distinguitur. l.39. in prin.

1 *Ex re seu sententia cui non paruit.*

Qualis sit sententia, nihil refert. ff.l.19. in prin.

Si iniqua sit, & minus probabilis. ff.l.27.§ stari.

Si inhonestum quid iusserit. ff.l.21.§ non debent.

Si incerta sit sententia. Vt quantũ ei debes redde, diuisioni uestræ stari placet, pro ea parte quam creditoribus tuis soluisti accipe. ff.l. 21. § Pomponius.

Si diuersas sententias arbitri dixerint. ff.l. 27. § si plures, usque ad § si quis litigatorum: tunc maioris partis arbitrio standum est. ff.l.17.§ in impeti.l. 18.l.27.§ si plures.

Si ea statuit, uel de ijs controuersijs sententiam tulit, de quibus ut pronunciaret compromissum non est. ff.l.21.§ item si arbiter. l.32.§ de officio. § item si iubeat. § fin. l.46.

Si diem constituat. ff.l.14.

Si diem compromissi proferat, cum de eo nõ esset compromissum, uide § cap. prox. membr. De die proferenda.

Si compromissum minuat, uel mutet. ff.l.25.§ hæc autem clausula.

Si pœnam ex compromisso peti uetuerit. ff.l.21.§ item si arbiter.

Si dominos ipsos per procuratores agere uolentes adesse iusserit. ff.l.32.§ si domini.

Si post diem compromissi litigatorẽ adesse iusserit. ff.l.21.§ si intra diem.

Si ad iudicẽ de hoc eundũ, uel in arbitrum compromittendum dicat: item si ut arbitrio Publij Meuij fundus tradatur, uel satisdetur. ff. l.32. § quæsitum est de sententia. usque ad § item si iubeat. l.45.

Si iubeat sibi alium cõiungi. ff.l.32. § itẽ si iubeat.

Si solutioni diem statuat. ff.l.21.§ solutioni.

Si quem à ratione tutelæ minoris absoluat. ff.l.3. in prin.

Si pœnam constituat, si contra sententiam fiat. ff. l.39.§ siquidem &

Si pœnam fisco dari, si non fiat, iubeat. ff.l.42.

2 *Ex antecedentibus.*

Si pœna semel commissa sit. ff l.34 § fin.

Si compromissum inutile sit, uide § cap prox.

Si cũ in plures esset compromissum, unus tãtum pronunciauit ff.l.7.§ fin. l.8.l.32.§ cũ in plures.

Si cum in tres esset compromissum, tertius à reliquis dissentiat, uel absens sit. ff.l.17.§ fin.

Si alius quàm in quem compromissum est pronunciauit. ff.l.45.

Si arbiter, ne sententiam diceret, testationibus sit conuentus. ff.l.32.§ cum quidam.

Si sordes uel gratia arbitri intercessit. C.l.3.

Si dolus aduersarij interuenit. ff.l.31. in prin.

Si nõ die compromissi pronunciauit. C.l.3.§ fin. uide § cap. prox. de die proferenda.

Si de quibusdam in die compromissi, de quibusdã in die prolata sentẽtiam dixit. ff.l.25. in prin.

Si diebus feriatis sentẽtiam tulit. ff.l.13.§ fin. l.36.

Si sententiam dictam mutauit. ff.l.19. § unde uidendum. l.20.l.21. in prin.

Si grauatus à sententia appellauit. C.l.3. in prin.

3 *Ex causa propter quam non paruit.*

Si per stipulatorem factum sit quo minus pareret. ff.l.23.§ idẽ ait. usque ad fin. legis. l.31. in prin. l. 40.§ fin.

Si per arbitrum steterit. ff.l.40.

Si ob aduersam ualetudinem non paret compromisso. ff.lib.44.tt.4 l.4.§. si in arbitrum.

Si decesserit antequam pareat. ff.l.27.§ si hæredis.

4 *Ex persona eius qui non paret.*

Si alter reus stipulandi, qui nõ compromisit, contra compromissum petat. ff.l.34.

Si hæres petat. ff.l.37.

Si unus hæredum non pareat, alter pareat. ff.lib. 45.tt.1.l.5.§ fin.

5 *Ex persona eius à quo petitur.*

Si à fideiussore, uel à reo, qui non compromisit, petatur. ff.l.29.l.34.

6 *Ex tempore quo non paret, & quando sententiæ arbitri parendum.*

ff.l.21.§ fin. cum trib. ll. sequentib. l.52.

7 *Ex euentu facti, & consequentib.*

Si aduersarij nihil intersit, sententiæ arbitri non stari. ff.l.38.

Si postea parêre sit paratus, uide paulo superius ex tempore quo non paret.

DE MISSIONE IN POSSESSIONEM BONORUM REI SERUANDÆ CAUSA. ff.lib.42.tt.4.& tt.5.C.lib.7. tt.72. Cap. 36.

Si reus latitat, uel non defenditur, uel sententiæ non paret, creditores in bona eius mittuntur, bonis curator datur, bona uenduntur, &c. Ergo missio in bonorum possessionem debitoris, & uẽditio bonorum, &c. ob contumaciam fit debitoris, & executionis speciem continet. Proinde ad rem iudiciariam pertinet locus hic, nec à iudiciorum tractatu separandus.

¶ I. *Species cognatæ missionis in possessionem bonorum rei seruandæ causa.*

Legatorum seruãdorum causa, & uentris nomine missio. ff.tt.4.l.1.

¶ II. *Causæ ex quibus fit missio rei seruandæ causa.*

Si reus latitat, potestatem sui non facit, nec defenditur:

ditur, uide paulo inferius.

Si reus præsens sit, sed pupillus sit uel minor uigintiquinque annis, nec tutorem uel curatorem à quo defendatur habeat. ff. tt.4. l.10 tt.5. l.5.

Si debitoris bona uacantia sint, nec à fisco occupentur. C. l.5. l.6.

Si incertum sit, hæres exiturus sit nec ne. ff. tt.4. l.8. l.9. tt.5. l.4. tt.8. l.j. in prin.

Si hæres quasi suspectus à creditoribus hæreditariis postulatus, & à prætore satisdare iussus, nō satisdat: bona hæreditaria posside ntur & ueneunt. ff. tt.6. l.16.

Si reus latitat, nec sui potestatem facit, nec defenditur, actor in bona eius mittitur. ff. tt.4. l.2. in prin. l.7. § j. lib.2. tt.4. l.19. C. l.9. lib.3. tt.19. l.2. § fin.

DECLARATVR:

Quid sit latitare. ff. tt.4. l.7. § quid sit latitare. § utrum ergo. uers. fin. § illud sciendum. tt.6. l.21.

Quid sit potestatem sui non facere. ff. tt.4. l.2. § j.

Quid sit non defendi. ff. tt.4. l.2. § defendi. lib.50. tt.17. l.52.

DISTINGVITVR SEquentibus modis:

1 Ex *persona latitantis, nec defensi.*

Si pupillus sit. ff. tt.4. l.3. l.4. l.5. l.19. tt.5. l.6. in prin.

Si minor sit uigintiquinque annis. ff. tt.5. l.5.

Si furiosus sit. ff. tt.4. l.5. § j. uers. fin. l.7. § adeò autem. usque ad § illud sciendum.

Si prodigus sit, uel aliàs sub cura alterius. ff. tt.4. l.7. § planè interdum.

Si ab hostibus captus sit, uel reipub. causa absit, uide paulo j.

2 Ex *causa propter quam sui potestatem non facit.*

Si non latitat, sed ex alia causa absit. ff. tt.4. l.2. § j. l.13.

Si non fraudationis causa latitat. ff. tt.4. l.7. § j. cū hoc edictum. § quid sit autem. § adeò autem.

Si non propter creditores latitat, uel nō propter omnes ff. tt.4. l.7. § sed & his qui. cum sequentib. § illud sciendum. uers. & posse quem.

Si reipub. causa absit. ff. tt.6. l.20.

Si ab hostibus captus sit. ff. tt.4. l.6. § fin. tt.6. l. fin.

3 Ex *reliquis contingentibus.*

Si nō diu latitat. ff. tt.4. l.7. § utrum ergo. uers. latitare.

Si debitor non sit, & actio per exceptionem elidi possit. ff. tt.4. l.7. § si in diem. C. l.9. Vide insuper j qui mittendi. uers. de eo cui defunct.

Si in diem uel sub conditione debeatur. ff. tt.4. l.7. § si in diem. lib.15. tt.1. l.50. § j.

Si cum actione de peculio conueniatur, nihil sit in peculio. ff. tt.4. l.7. § si quis actione. lib.15. tt.1. l.50. in prin.

Si præsens iudicium suscipere cōpelli non possit. ff. lib.5. tt.1. l.3.

Si nondum per sententiam à iudice sit condemnatus. Nouell. c.53. § ubi uerò semel. uers. ne igitur latitante.

Si in rem actione conueniatur. ff. tt.4. l.7. § item uideamus.

Si latitans nihilominus defendatur, uel postea se defendere paratus sit, aut soluere. ff. tt.4. l.2. in prin. § defendi. § fin. l.5. in prin. § prætor. cum § sequente. tt.5. l.4. § fin. tt.6. l.18. § fin. tt.3. l.3. l.5. C. tt.71. l.2. tt.39. l.8 § sed etsi quis nō per uim. Nouell. c.53. § ubi uerò semel. uers. etsi post hæc ille.

Si antea sit defensus. ff. tt.4 l.2. § fin.

¶ III. *Qui in bona sint mittendi?*

Si unus mitti pecierit, an omnes sint mittendi? ff. tt.5. l.12. in prin. usque ad § is qui. C. l.10.

De iis quorum causa non latitat reus. ff. tt.4. l.7. § utrum ergo. § illud sciendum. uers. fin.

De iis quibus in diem uel sub conditione debetur. ff. tt.4. l.6. in prin. l.7. § si in diem. l.14. § fin.

De eo cui defunctus cum moreretur, daturum se promisit. item:

De eo qui pro defuncto fideiussit, postquā mortem eius soluit. ff. tt.5. l.7.

¶ IIII. *In quæ bona sint mittendi creditores, & quæ bona uendenda.*

Si in rem agatur, sola res petita possidenda est. ff. tt.4. l.7. § item uideamus.

Si hæreditas petatur, solæ res hæreditariæ sunt possidendæ. ff. tt.4. l.7. § idem Celsus. § fin.

Si pater bonis cessit, bona filii emancipati nō inquietanda. C. tt.71. l.3.

Si pater in cuius bona missio facta est, impuberi filio substituit: an & quatenus pupilli & substituti bona inquietanda ff. tt.6. l.13.

De bonis patris & filii pupilli nomine patris cōuenti. ff. tt.4 l.3. in prin. tt.6. l.13.

De bonis quæ sub iurisdictione eius qui in possessionē ire iubet, nō sunt sita. ff. tt.5. l.12. § is qui.

De usufructu ff. tt.5. l.8. in prin.

De fructibus ex rebus debitoris perceptis. ff. tt.5. l.8. § j.

De iis quæ in fraudem creditorum alienata sunt. uide j lib.24. cap.15.

De eo quod defunctus in creditorum fraudem gessit, si hæredis bona ueneunt. ff. tt.9. l.10. § si fraudator.

De eo quod is qui hæreditate se abstinuit, uni creditorum soluit. ff. tt.5. l.6. § j. cum sequentibus. lib.4. tt.4. l.22. l.31.

¶ V. *Euentus & iura missi.*

Si missus ingredi in bona prohibeatur, datur in prohibentem actio quanti ea res est. ff. tt.4. l.14. de qua uide j lib.23. cap.18.

Si creditor missus bona non possedit, fortè quia nihil est quod possideri possit, uel ob latronū potentiam, &c. ff. tt.4. l.12. § fin. l.13.

De bonis creditoribus non addicendis: & ne iure dominii ea detineant. C. tt.71. l.4. tt.72. l.6. l.8.

De alendis creditoribus ex bonis. ff. tt.4. l. 7. in prin.

De alendo pupillo debitore, cuius bona possidentur ex bonis. ff. tt.6. l.18. in prin. l.14.

De rationibus & instrumētis debitoris, quid iuris creditoribus in iis competat. ff. tt.5. l.15.

De fructibus à creditore perceptis, restituendis: item,

De præstando si causam possessionis deteriorem fecerit creditor: item,

De impensis, quas fecit creditor, ei restituendis. uide j cap. prox.

¶ VI. *Ad fine remedium.*

De comprehendendo & cogendo reo ut se repræsentet: item de pronunciando absente reo.

C.tt.41.l.8.Nouell c. 53. § ubi uerò semel. uide ś de edicto peremptorio lib eod.

De curatore bonis dando,bonisq; uendendis,ui de j.

DE ACTIONIBVS OB FRVctus perceptos,causam possessionis deteriorem factam,& sumptus factos à creditoribus missis.ff.tt.5. Cap.37.

¶ *De actione ob fructus à creditore perceptos.*

I. *Causa huius actionis.*

Si quos fructus ex bonis debitoris creditor percepit,ut restituat.l.9.in prin.l.14.§ j.Distinguitur sequentibus modis:

Si non fructus,sed alia res ad creditorem ex debitoris bonis peruenit.l.9.§ j.l.14.§ j.

Si ex compromisso uel alio casu pœnam est consecutus.l.9.§ j.

Si ob nimiam contumaciam debitoris in possessionem inductus est. ff.tt.4.l 7.§ fin.

Si nondum aliquid cōsecutus est.l.14.§ si autem.

II. *Quibus competit?*

De eo ad quem ea res pertinet.l.9.in prin.

De debitore & curatore bonis dato.l.9.§ his uerbis.

De hæredibus.l.9.§ hæ actiones.

III. *Aduersus quos competit?*

De hæredibus.l.9.§ hæ actiones.

IIII. *Quid ueniat in ea?*

De omni quod in negociorum gestorum actionem ueniret,si ea agi liceret.l.14.§ fin.

De eo quod ad creditorem peruenit.l.14.§ j.Distinguitur ś.

De eo quòd nondū consecutus est.l.14.§ si autē.

V. *Quamdiu competit?*

Perpetua est.l.9.§ hæ actiones.

VI. *Quæ actio competit?*

In factum actio.l.9.in prin.l.14.§ fin.

¶ *Si causa possessionis dolo creditoris deterior facta sit.*

I. *Causa huius actionis.*

Si causa possessionis dolo creditoris deterior fit facta.l.9 in prin.

DISTINGVITVR SEQVENTIbus modis.

Si nō dolo,sed culpa creditoris deterior fit facta. l.9.§ est præterea.

Si neq; uendidit,neq; locauit bona creditor. l. 8. l.9 § in eum quoq;.

Si antequam in possessionem uenerit creditor, uel postquam de ea decesserit,factum fit. l.9. § in eum.uers.præstet autem.

II. *Quibus & aduersus quos competit?*

De debitore & curatore bonis dato.l.9.§ his uerbis.§ est præterea.uers.eadem.

De hęredibus.l.9.§ hæ actiones.§ fin.cum duab. ll. sequentib.

III. *Quid ueniat in ea?*

Quanti actoris interest.l.9.§ in eum.uers.pręstat autem.

Quanto minus perceptum est.l.9.§ in eum.

IIII. *Quamdiu competit?*

Perpetua est.l.9.§ hæ actiones.

Annalis est ex dolo.l.9.§ fin.

V. *Quæ actio competit?*

In factum actio l.9.in prin.§ in eum.

¶ *De actione ob impensas à creditore factas.*

I *Causa ex qua datur.*

Si creditor impensas sine dolo malo fecit. l.9. in prin.§ quod ait.§ his uerbis.ibi,siue quid in fructibus.§ generaliter,Distinguitur sequentibus modis.

Si dolo malo fecit.l.9.in prin.§ quod ait.§ generaliter.

Si pro seruo noxali iudicio defenso dedit, quem tamen dedere expediebat.l.9.§ his uerbis. ibi, uel pro seruo noxali.

Si nihil profit debitori erogatio l.9.§ quod ait.

II. *Quibus & aduersus quos datur?*

De hæredibus.l.9.§ hæ actiones.

De debitore & curatore bonis dato .l.9. § his uerbis.

III. *Quamdiu competit?*

Perpetua est.l.9.§ hæ actiones.

IIII. *Quæ actio competit?*

In factum actio.l 9.in prin.

Negociorum gestorum.l.9.§ generaliter.

DE CVRATORE BONIS dando.ff lib.42.tt.8. Cap. 38.

I. *Causæ ex quibus curator bonis datur.*

Si incertum sit,hęres extaturus sit,nec'ne.ś tt. 4. l.8.

Si hæres sub conditione institutus sit. l.j.in prin.

Si creditore in bona misso quædam actiones peritur æ fuiat ś.tt.5.l.14.in prin.

Si debitor ab hostibus captus sit. ff.tt.4.l.6.§ fin.

II. *Qui curatores dandi?*

De inuito.l.2.§ quæritur.

De non creditore.l.2. § quæritur. uers. nec omnī modo.

III. *A quibus dandi?*

De prætore & præside prouinciæ.l.2.in prin.

De creditoribus priuato consilio dantibus.l.5.

IIII. *Quomodo dandi?*

Consensu maioris partis creditorum dandi.l.2. in prin.

V. *Iura & officia curatoris bonis dati.*

Actiones curatoribus & in curatores competūt. l.2.in prin.§ j.§ si tres.l.3.

Is quem ad agendum uel defendendū mittit curator,non defuncti sed curatoris nomine. quī eum misit,de rato & iudicatum solui satisdare tenetur.l.2.in prin.

Creditori superuenienti nō datur aduersus curatorē actio,sed potest bona cum eo uendere.l.5.

Soluere æs alienum debet curator.l.j.§ fin.

Acta,facta, gestaq; per curatorem rata habenda. l.2.in prin.

Si causa possessionis dolo curatoris deterior sit facta,perinde tenetur ac creditor.ś tt.5.l.9 § est præterea.uers.eadem.

DE VENDITIONE BONOrum debitoris. ff tt.4.tt.5. Cap. 39.

I Causæ

I. *Causæ ex quibus bona uendenda.*

Si reus latitat, actorq; in bona eius missus est. ff. tt.4.l.7.§ j.

DISTINGVITVR SE-*quentibus modis.*

Si in pupilli bona missus fit. ff. tt.4.l.3.l.6.§ j.
Si reipub. causa absit reus. ff. tt.4.l.6.§ j. tt.6.l.20.
Si ab hostib. captus sit. ff. tt.4.l.6.§ fin. tt.6.l.fin.
Si non latitauit reus cuius bona uendita sunt. ff. tt.4.l.7.§ si quis bona.
Si hærede sub conditione instituto conditio extiterit. ff. tt.8.l.3.in prin.
Reliquas distinctiones huius loci, uide ß de missione in possessionem bonorum.

II. *Quo alienationis genere alienanda?*

An permutari, in solutũ dari, uel pro æstimatione litis aut ex stipulatu solui possint? ff. tt.4.l.fin.
De locandis ijs. ff. tt.5 l.8.
An creditoribus addici possint? uid. ß de missione in poss. membr. 5. uers. de bonis creditoribus non addicendis.

III. *Quæ bona sint uendenda?*

Vide ß de missione in possessionem bonorum, membr.4.

IIII. *Qui uendere debeant?*

Si plures possideant. ff. tt.5.l.8.§ fin.

V. *Quibus potius uendenda?*

De cognatis debitoris, creditore & extraneo. ff. tt.6.l.3.

VI. *Vbi uendenda?*

Ibi uendenda, ubi quisq; defendi debet: hoc est, ubi domicilium habet, aut ubi quisq; contraxerit. ff. tt.5.l.3. cum duab. ll. sequentib.

VII. *Quando uendenda?*

Tempore transacto. C. tt. 72.l.9. § fin. Vide ß membr. j. huius capitis distinctiones.

VIII. *Quanti uendenda?*

Si minoris uendita sint. C. lib.4. tt.44.l.16.

IX. *Antecedentia.*

De iure uendendi à iudice impetrando. C. tt. 72. l.9.§ fin.
De rei qualitate & redituum quantitate æstimanda. C. lib.4. tt.44.l.16.

X. *Euentus & consequentia.*

De attestatione à uẽditore faciẽda, quid & quãti uẽdiderit, &c. itẽ de eo quod superauerit cõsignãdo & deponẽdo, ut cæteris creditorib. inde satis fieri possit, uel debitori id quod restat restitui. ff. tt.5.l.6.in prin. li.49. tt.14.l.45. § si plus seruatũ. C. tt.72.l.10.§ fin autẽ usq; ad fin. legis.
Qui creditores potiores sint in bonis debitoris, uide ĩ li.16.ca.7.mẽbr.4. Qui sint potiores, &c.
De separationibus, uide ĩ cap. proximo.
De empti actione. Quid ueniat in ea? De statua in honorem eius, cuius bona ueneunt, in publico posita. ff. tt.6.l. 14. De concubina & liberis naturalibus. ff. tt.6.l.23.
Debitori, cuius bona uendita sunt, nulla competit actio ex antè factis contractibus. ff. tt.8.l.4.
Si debitor dicat bona sua non iure uenisse, an sit audiendus? ff. tt.6 l.15. C. lib 7. tt.39.l.1.
An debitor oblato debito uel prætextu rescripti uel minoris ætatis uenditionẽ retractare possit? C. lib.10. tt.3.l.3. tt.3.l.j.l.2.l.5. Plura uide infrà lib.16.cap.6.

DE SEPARATIONIBVS.

ff. lib.42. tt.7. Cap. 40.

¶ I. *Causæ ex quibus separatio competit, uel impetranda sit.*

Si hæres debitoris defuncti non sit soluendo, creditores hæreditarij contra creditores hæredis separationem bonorum impetrare possunt. l. j. in prin. Distinguitur sequentibus modis:

1 *Ex personis creditorum hæreditariorum.*

Si creditores hæreditarij hæredis personam qualiter qualiter secuti sunt. l. j. § si quis pignus. § quæsitum est. C. tt.72 l.2.
Si nouandi animo ab hærede stipulati sunt. l. j. § illud sciendum.
Si ab hærede usuras exegerunt. l. j. § illud sciendũ.
Si ab hærede satis acceperunt. l. j. § itẽ quæritur.
Si pign' ab hærede acceperũt. l. j. § si quis pignus.
Si hæredi iudicium dictauerint. l 7. C. tt.72.l.2.

2 *Ex reliquis contingentibus.*

Si ex causa legati illis debeatur. l.4. l.6.in prin.
Si ex causa fideiussoria, qua defunctus pro eo qui iam ei hæres est, fideiusserat. l.3.
Si fiscus uel municipes hæredis creditores sint. l. j. § sciendum. uers. sed etiam.
Si bona hæreditaria bonis hæredis mixta sunt. l. j. § Præterea sciendum.
Si hæreditas ab hærede uendita sit. l.2.
Si ab hærede pignori sint obligata. l.1. § sciẽdum.

II. *Quibus competit ius separandi, & aduersus quos.*

De creditoribus hæredis qui dãnosam adijt hæreditatem, an illi separationem impetrare debeant? Non. l. j. § ex contrario. § quæsitum. usq; ad § item uideamus.
Si liberta minus idoneam adijt hæreditatem patrono succurritur. l.6.§ fin.
Si primus secundum, & secundus tertium instituit hæredẽ: cuius creditores & aduersus quos separationem impetrabunt. l. j.§ secundum.
De creditoribus patris & impuberis filij defuncti: an si substitutus impuberi non sit soluendo, separatio illis danda sit? l. j.§ itẽ uideamus.
De legatarijs. l.4. l.6. in prin.
De creditore cohærede. C. tt.72.l.7.
Seruus cum libertate hæres institutus, separationem impetrat à bonis defuncti, &c. l. j.§ fin.
De substituto impuberi filio, an hæreditate patris & filij non soluendo existente separationem impetrare possit. ß tt.6.l.13. in fine. uers. & quẽ admodum.
De creditoribus castrẽsibus, & alijs filijfamiliâs bonis uendiris. l. j.§ si filijfamiliâs.
De ijs qui personam hæredis secuti sunt, uide paulo ß ex personis creditorum.

III. *Quarum rerum separatio impetranda.*

Vide paulo ß uers. si bona hæreditaria, &c. cum sequentibus.

IIII. *A quo & quomodo separatio impetranda?*

Non nisi à prætore. l. j.§ de his autem.
Decreto prætoris impetratur. l. j in prin.

V. *Quando impetranda?*

An ante diẽ uel conditionẽ debiti existẽtem. l.4.
Intra quinquennium post aditam hæreditatem petenda. l. j.§ quod dicitur.

VI. *Euentus petitæ & impetratæ separationis.*

Qui separationẽ impetrarunt, ex bonis hæredis nihil consequi possunt.l.4.§ item sciendum.l.5.

An impetrata separatione, ijs qui impetrauerunt pœnitere liceat, & ad bona hæredis redire.l.j.
§ penult.l.5.in prin.

Si quid ex bonis defuncti supererit, creditores hæredis id in suum debitum habere possunt: at non contrà creditores hæreditarij, quod ex bonis hæredis superest.l.j.§ item sciendũ.l.3.§ quid ergo.usq; ad fin. legis.l.5.§ quod si,ꝓpria.

FINIS LIBRI SECVNDI.

DE RELIQVIS QVAE SVNT IVRIS PVBLICI

Liber tertius.

DE RE ECCLESIASTICA ET religionis.C.lib.j.tt.j cum sequentib.usq; ad tt.17. Cap. 1.

Tractabitur in hoc libro.1.de re Ecclesiastica & religionis,2 de iure Imperatoris & fisci.3 de re militari,4 de iure ciuitatum.

1 *De Ecclesia constituenda, & monasteriis uel oratorio ædificando.*

Nouell.c.5.§ illud igitur ante. c.67.in prin.usq; ad § illud quoque sancimus.c.123.§ illud igitur.c.131.§ præterea si quis.§ si quis uenerabile. c.133.§ & primum quidem.§ esto autem.

2 *De priuilegijs ecclesiæ.*

Confirmantur ea, tt.2.l.12.in prin.l.15.tt.3.l.13.l.22.§ j.l.31.§ priuilegijs.l.33.Nouell.c.131.§ ac ꝓpterea.uers.omnia priuilegia. const. Frid. in prin.

De immunitate ecclesiæ tt.2.l.5.l.7.l.8.l.10.l.11.tt.3.l.31.§ priuilegijs. Nouell.c.131.§ ad hæc sancimus.const.Frid.§ j.Nouell.c.37.in prin.

De lucratiua descriptione. tt.2.l.18.Nouell.c.131.§ quòd si res.

De longi temporis præscriptione opponenda.tt.2.l.19.Nouell.c.10.c.111.c.131 § item pro temp

De ui ecclesiæ illata,& si quis in ecclesiã irruerit.tt.3.l.10.Nouell.c.37.in prin.itẽ.§ penult.& ult.

Ne in ecclesia tumultus uel seditio concitetur,neue sacra ministeria conturbentur. tt.12.l.4. Nouell.c.123.§ si quis cum.

De ijs qui ad ecclesias confugiunt,ne inde extrahantur.tt.12.l.2.l.5. in prin. Distinguitur.l.j.l.3.l.5.§ sanè enim si.Nouell.c.37.§ qui ad Carthaginem.Quomodo in ecclesiã tractandi.tt.12.l.5.§ nec in ipsis.usq; ad fin.legis.

Nec œconomus pro his teneatur.l.5.§ nec pro his.

3 *De actionibus aduersus ecclesiam competentibus.*

An ex contractu clericorum ecclesia conueniri possit.Nouell.c.120.§ at si quis episcopus.c.123.§ si uerò œconomi.

Aduersus quos competant huiusmodi actiones. Nouell.c.123.§ reuerendissimi uerò.

4 *De orphanotrophijs,xenodochijs & similibus collegijs.*

1 *De priuilegijs horum quæ confirmantur.tt.3.l.33.*

2 *De orphanotrophis.*

Officia horũ.tt.3.l.30. Nouell.c.131.§ sanè orphanotro.

De reddẽda ratione suę administrationis Nouel.c.123.§ œconomos.usq; ad § Si quis episcopus.

De bonis illorum.Nouell.c.131.§ interdicimus.

3 *De rebus orphanotrophiorum adquirendis.*

De donatione eis facta.tt.2.l.16.l.18.

De legatis & hæredum institutione. uide j cap.3.in prin.

De pœna friuolæ appellationis tt.4.l.2.§ fin.

4 *Reliqua horũ collegiorũ iura,uide de re Ecclesiastica.*

DE PERSONIS ECCLESIAE: hoc est,de clericis & monachis.tt.3. Cap. 2.

¶ PRIMO, DE CLERICIS ET *monachis in genere.*

1 *De clericis & monachis ordinandis.*

Quot ordinandi?

l.11.Nouell.c.3.§ quapropter sancimus.§ in omnibus autem.c.6 § sed neq; effusas.

Qui & quales ordinandi?

De curialibus & officialibus.l.4.l.12.l.21.l.27. Nouell.c.123.§ j.uers.sed & quod neq; § curialem.§ sed neq; cohortalem.

De rustico & adscriptitio. l.16.l.34. in prin. Nouell.c.123.si seruus.

De seruis.l.34.§ seruos sanè l.35.Nouel.c.5.§ hinc autem nobis § & cum triennio.usq; ad § cogitandum uerò.c.123.§ si seruus.

De extraneis,seu ijs qui nõ sunt eius loci ubi ecclesia est.l.31.

De ijs quos exhibent ij qui oratoria ædificãt,uel alimenta ministrant Nouell.c.58 § illud quoq;.c.123 § si quis oratorij.

De reliquis. Nouell.c.5.in prin.c.6.§ hæc autem de Deo.usq; ad § si autem aliquis. c.123. § clericos autem.§ cæterùm si quis.

1 *De subrogando alios in locum mortuorum.*

Nouell.c.16.

Antecedentia officia tam ordinantis quàm ordinandi.

Nouell.c.5.§ sancimus. c.123.§ sin autem tempore § cæterùm si quis.

De nihil dando pro clericatu. Nouell.c. 56.c. 123.§ sed neq; clericum.usq; ad § si seruus.

2 *De clericatu amittendo.*

Causæ ex quibus amittitur.

Si clericus fiat hæreticus tt.5.l.j.

Si recedat ab ecclesia. Nouell.c.58.in prin.

Si uxorem duxerit,& alia:uide j officia.

3 *Officia clericorum & monachorum.*

Obsecundabunt suæ ecclesiæ, sacrum ministerium sibi competens implebunt. Nouell. c.123.§ sed neq; clericum.§ sancimus autem.

Ne secum habeant mulieres. l.19.Nouell c.[illegible] § sed si quis monaste.c.123 § presbyteris sanè usq; ad § diaconissam quoq; § in nullo,

De nuptijs & matrimonio clericorũ,& concubinis.

nis. Nouell.c.5.§ si quis autem monast. c.6. § si aũt aliquis, c.123.§ enimuerò si is qui. usq; ad § sed neq; cohortales.§ nã si post cleri honorem.

Ne iudicijs intersint, alia ue ciuilia negocia tractent. l.17.l.36.lib.6.tt.23.l. 23. § absurdum.Nouell.c.123.§ porrò dei.

De testimonijs clericorum. l. 8, si falsum dixerint testimonium. Nouell.c.123.§ reuerendissimis.

Ne iurent. l.25.§ memorati.uers. cui nullum tale.

Ne ludant uel spectaculis intersint, Nouell. c.123. § insuper interdi.

De sponso, sponsa, & filio monasteriũ ingredien te.l.42.tt.4.l.16.Nouell.c.123.§ sponsalibus.§ interdicimus.

De officio curialium & officialium, item seruorũ qui clerici facti sunt, uide paulo ĩ qui & quales ordinandi.

De non cõducendo alienas possessiones, nec domum curando. Nouell.c.123. § porrò dei. § cæterùm si.usq; ad § præterea nulli.

De confessione damnatorum audienda. tt.4.l.6.

Ne ad supplicium damnatos examinent.tt.4.l.7.

Ne ante definitiuam sentẽtiam appellent: & pœna si contrà fecerint.tt.4.l.2.

De precibus & scripturis à monachis legendis. Nouell.c.133.§ deinde etsi.§ illud quoq;.

De artibus manuarijs.Nouell.c.133.§ illud quoq;.

Ne quis uir uel mulier monasteriũ ingrediatur. Nouell.c.133.§ quòd si quis.§ non ingrediantur, usq; ad § quia uerò nihil.

Ne monachus uel monacha monasteriũ egrediatur.Nouell.c.123.§ si monachus.c.133.§ q si quis, usq; ad § porrò in sacrosancta.§ illud quoq;.

De ecclesia sua nõ deserenda, nec transeundo ex una ecclesia uel monasterio in aliam.Nouell.c.3.§ illo etiã adijciendo. c.5. § si uerò relinquẽs. c.58.in prin.c.123.§ nemo tamen.§ si monachus.

Si conditionem suam mutent, & relicta ecclesia ad secularem uitam reuertantur. l. 42. § huius autem.Nouell.c.5.§ si uerò seruitij.§ si quis autem.§ si uerò relinquens. c. 6. § secundum hoc autem.c.123.§ & generaliter.§ at si quis prædictarum.§ si monachus.

Vt peregrinantes habeant literas testimoniales, l.22. § fin.

De conuenticulis clericorum priuatis prohibitis.l.15.tt.12.l.4.

De habitationib.cubiculis & mensa monachorũ. Nouell. c.5.§ cogitãdum uerò. c.123.§ porrò in omnib. c.133.in prin. usq; ad § & primũ quidẽ.

De sepulchris monachorum.Nouell.c.133.§ omnes itaq;.

4 *Priuilegia clericorum & monachorum.*

De immunitate clericorum. tt.2.l.9.tt.3.l.1.l.2.l. 5. l.6.l.16.l.31. § priuilegiis. Nouell. c.123. § porrò dei.§ qui uerò ante hanc.const.Frid.§ 1.

Excusantur à tutela & cura.l.40. Nouell. c.123.§ porrò dei.

Curiæ munerib.per substitutũ satisfacere possunt.l.21.Nouell.c.123.§ qui uerò ante hanc.

De bonis clericorum, de alienatione & successione in hæc bona.l.2.§ si quid enim.l.20.l.32.Nouell.c. 5.§ illud quoq; decernend. cum sequentibus.c.75.c.131.§ quod si quis.c.123.§ presbyteri.§ si qua mulier.

Clerici filijfamiliãs quasi castrense peculium habent.l.32.l.38.Nouell.c.123.§ presbyteri.

De bonis curialiũ & officialium qui clerici facti sunt, uide ĩ qui & quales ordinandi.

De bonis illorum qui monasterio uel clericatui renunciant, uide paulò superius uers.si conditionem suam.

De testamentis illorum, ne querelæ inofficiosi subiaceant.l.38.

De successione illorum in bona parentum. l. 42. § hoc etiam cogni.

De clericorum uxoribus & liberis. l.2.

Ne clericis uis fiat.l 10.

DE ACTIONIBVS CONTRA *clericos competentibus.*

1 *Apud quos conueniendi.*

l.25.in prin.l.31.in prin.usq; ad § præterquam cum in.l.39.tt.4.l.14. Nouell. c.79.c.83.c.123. § si quis contrà.usq; ad § si quis uerò sanctissimorum.§ œconomos.§ si quis episcopus. const. Frid.§ item statuimus.

2 *Quando conueniendi.*

An tempore legationis? Nouell. c.123.§ reuerendissimi.§ sequente.

3 *Per quos?*

De procuratore, Nouell. c.123.§ si quãdo autem. cum § sequente.

4 *Reliqua.* Vt ipsi ad iudices ueniant, nõ iudices ad ipsos l.34.§ omnes.

De satisdatione illorũ.l.25.§ memorati.l.31.§ præterea.§ in hac autem. Nouell.c.123.§ si quis autem pro pecuni.§ pro omnibus.

De sumptibus litis. l.25.§ statuimus.l.31.§ executoribus.Nouell.c.123.§ sportularum autem.

Vt lis citò finiatur.Nouell.c.79.§ sed etiam accelerari.

De executione cõtra clericos facienda.l.31.§ præterea nullus.Nouell.c.123.§ si quis contrà. usq; ad § si quis autem pro.§ si quãdo autem causa.

Pœna actoris reo absoluto.l.31.§ fin.

De appellando. Si ante diffinitiuam sententiã appellauerit. tt.4.l.2. Ne liceat illis secũdò appellare.Nouell.c.123.§ si quis contrà.

DEINDE DE CLERICIS *& monachis in specie.*

I. De episcopis.

1 *De ordinandis hisce.*

Qui & quales ordinandi.l.29.Nouell.c.6.§ sancimus igitur.usq; ad § sed etiam sic.c.123.§ 1. usq; ad § si quis autem electum.

A quibus ordinãdi? Nouell.c.131.§ ac propterea. Vide ĩ Antecedentia.

Quæ causa ordinandi, & quid dandũ pro episcopatu. Nouell.c.6.§ sed neq; pecunijs § & hanc non pecunijs.usq; ad § oportet autem.c.123.§ 1. § pro omnibus. usq; ad § post ordinationem.

Antecedentia & officia tam ordinantis quàm ordinandi.Nouel.c.6.§ sed etiam sic eum § oportet autem usque ad § & illud etiam.c.123. § 1.§ si quis autem citra.usq; ad § pro omnibus.

2 *Officia episcopi.*

De negocijs ecclesiæ procurandis. Nouell. c.6. § propterea sancimus.

Ne ecclesiam deserant, ne ue se absentẽt.Nouell. c. 6.§ illud etiam diffinimus.c.67.§ illud quoq;. c.123.§ interdicimus.usq; ad § quia uerò.

De profectione eius Romam uersus.Nouel.c.6 § non autem aliter.uide 3 uers prox.
Prouidebit ne mercatores commodum mercandi excedant.tt.4.l.4.
Vt dieb. paschalibus custodiæ dimittātur.tt.4.l.3.
Ne seculares, præsertim mimæ & meretrices, habitu uirginum Deo dedicatarū uel monachorū utantur.tt.4.l.5.Nouel.c.123.§ in uniuersum.
Ne clerici ad supplicium damnatos ui eximant.tt.4.l.7.
Ne captiui reuertentes teneantur, ne'ue iniuria afficiantur.tt 4.l.12.
Reliqua ad curam episcopi pertinentia suis subiecta sunt locis, & de mathematicis expellendis, ad locum de maleficiis.
De pœnis infligēdis,& excommunicatione, Nouell.c.123.§ omnib.
De conuentu episcoporum singulis annis ad Archiepiscopum.Nouell.c.123.§ quia uerò.
De episcopo remoto.tt.4.l.14.Nouell.c.123.§ certè si quis.

3 *Priuilegia episcopi.*

Qui cuiusq iurisdictioni sint subiecti. Nouell.c.131.§ ac propterea.
Quo quisq dignitatis gradu ac ordine sit positus.Nouell.c.131.§ ac propterea.
Liberatur à patria potestate. Nouell. c.123. § post ordinationem.
Liberatur à seruili & adscripticia fortuna.Nouel. c.123.§ post ordina.
An liberetur à curiali & officiali fortuna.Nouel. c.123.§ j. uers. Sed & quod cuique.§ curialem.§ post ordinationem.
Ne ad iudicia sine permissu principis producantur.Nouell.c.123.§ præterea nulli.uers.sed neq.
Apud quem conueniendi.Nouell.123.§ si quis uerò sanctissimarū.usq ad § pro omnib.§ si quis episcopus.
Si quis episcopū calūniosè accusauit.l.22.in prin.
De testimonio episcopi.l.7.Nouell.c.123.§ pręterea nulli.
De compromisso in episcopum.tt.4.l.8.l.9.
Ad quem ab episcopo appelletur. Nouell. c.123. § si quis contra.uers.si tamen ex imperiali.
De bonis episcopi alienādis,& de successione in ea. Nouell.c.123.§ hoc quoq decretis. uers. curialem uerò.§ post ordinationem.c.131.§ interdicimus.

II. *De presbyteris & diaconis.*

De hisce ordinandis. Nouell.c.123.§ clericos aūt.
De testimonio horum.l.8.

III. *De decanis ecclesiæ Romanæ.*

Quot ordinandi.tt.2.l.4.

IIII. *De abbate.*

De abbate ordinando.Nouell.c.5.§ ordinatione. c.123.§ iubemus igitur.

V. *De apocrisiarijs seu uiris senioribus monasterij, alijs præeuntibus.*

Nouell.c.133.§ porrò in sacrosancta.§ enimuerò singula.usq ad § certè si quis.

VI. *De parabolanis.*

l.17.l.18.

VII. *De actore uel syndico.*

Quis esse debeat.l.32.§ hoc nihilominus.Nouell. c.123.§ sportularum autem.uers. actiones uide licet contra.

VIII. *De ostiarijs monasterij.*

Nouell. c.133.§ & primum quidem § quod si ab.

IX. *De mulieribus ecclesiasticis.*

tt.2.l.13. Nouell.c.5. § sin autem uxorem habēs. § quæcunq tamen.c.123.§ iubemus igitur.uers. hæc autem omnia.§ porrò in omnib. uers. hæc omnia. § mulieribus. c. 134. § enimuerò si crimen.uers.monastriam.
Si attentatæ uel raptæ sint.l.5.l.41.lib.9.tt.13.l j.in prin.Nouell.c.123.§ si quis ascetriam.
De illis cōueniendis Nouell.c.123.§ si quādo aūt.

X. *De diaconissa.*

l.9.Nouell.c.6.§ quanta igitur.usq ad § secundum hoc autem.c.123.§ clericos autem.uers.sed neq diaconissa.
Ne cum uiro habitet, & de bonis illius.Nouell.c. 123.§ diaconissam quoq.

DE REBVS ECCLESIAE. tt.2. Cap. 3.

¶ 1 *De adquirendis rebus ecclesiæ.*

Causæ ex quibus adquiruntur.

De uotis.ff.lib.50.tt.12.l.2.
De legatis ad pias causas, & de testamentis. l.j. l. 13.l.14.§ uerum. tt.3.l.24.l.28.l.37. Nouell.c.131.§ si quis in nomine.usq ad § interdicimus.c.123. § si quis sub.uers.si tamen.
De donatione ecclesiæ facta. l.14. § uerùm siue.l. 16.Nouell.c.37.§.penult.& ult.
De salarijs quæ ecclesiæ præbentur.l.11.§ fin.
De reliquis causis.l.14.§ uerùm siue.Nouell. c.37. in prin.

DISTINCTIO GENERALIS.

Si damnosa ecclesiæ adquisitio sit.Nouell.c.7.§ si cut autem damnosas. c.120.§ enimuerò si quis.

2 *De alienandis rebus ecclesiæ.*

l.14.l.17.Nouell.c.7.c.46.c.54.§ quia igitur.c.55. c.65.in prin. c.67.§ quoniā uerò. c.119. § legem uerò. c.120.c.123.§ Cæterùm si. usq ad § præterea nulli.
De sumptibus erogandis.Nouell.c.3.§ quemadmodum autem.

3 *Species rerum ecclesiæ.*

De monasterio & oratorio ædificando, uide 8
De templis claudendis.tt.11.l.j. (cap.3.in prin.
De ornamentis templorum seruandis.tt.11.l.3.
De apostolorum & martyrum corporibus & sepulchris, ne distrahantur.tt.2.l.3.
De reliquijs martyrum ad loca prophana non transferendis.tt.3.l.26.
Ne quis in illorum sepulchris sepeliatur.tt.2.l.2.
De crucibus.Nouell.c.123.§ omnib. autem. uers. sed & ipsas.
De signo crucis in loco qui pedibus calcatur, nō pingendo, neq sculpendo. tt.8.
De officinis Ecclesiæ. Nouell.c.43. c.59.

DE ACTIBVS ECCLESIASTICIS, & religionis. Cap. 4.

1 *De fide, & de hæreticis.* tt.1.

Ne de fide publicè disputetur l.3.
Quid credendum.l.1. l.2.§ unius & summi usque ad § qui uerò l.4.§ omnes uerò sacerdot. cum sequent.§ liquet igitur.Nouell. c.131 in prin.
Quid non credendum, & qui sint hæretici. l. j. § fin.

fin.l.2.§ qui uerò non.l.4.§ manifestum igitur.§ hæc est igitur. tt.3.l.23.tt.5.l.2.§ fin.l.5. in prin.l.10.§ fin.Nouell.c.109.§ hæreticos autem.

Hæreticorũ pœnæ & iura.l.j.§ fin.tt.5.l.2.l.5. Nouell.c.42.const. Frid.§ statuimus. usq; ad § nauigia.

Ne illis locus detur in quo cõueniant,sed arceantur & exterminentur. l.2. in prin. § fin. tt.5.l.5. Nouell.c.132.const.Fride.§ statuimus etiam.Nouell.c.37.§.nulla.

Ne permittantur synagogas uel alias ędes ædificare. Nouell.c. 131. § si quis item hæreticorum.c.57.§.nulla omnino.

De omnibus locis illis adimēdis, deq; ademptis à Cæsare donatis.tt.5.l.3.tt.11.l.5.j

De prædijs,in quibus ecclesiæ uel oratoria constituta sunt,illis nõ alienandis. tt.5.l.9. Nouell.c.131.§ at si orthodoxus.

De illis nihil alienando,nec cum illis contrahendo.Nouell.c.131.§ porrò iubemus. usq; ad § sanè orphanotroph.

Ne seruos Christianos habeant.tt.3.l.42.§ his ita dispositis.tt.9.l.j.

Hęreticus ne baptizato,ad remp.ne accedito,&c. Nouell.c.37.§ hæreticus.

Impetrata ab eis per rescripta nõ ualēt.l.2.inprin.

Amittunt priuilegia clericatus.tt.5.l.j.

Non sunt immunes.tt.5.l.7.

Non possunt esse aduocati in iudicio.tt.4.l.15.

Decuriones esse an possint, & ut priuilegijs decurionum careant. Nouell.c.45.in prin. usque ad § enimuerò.

De testimonijs illorum.tt.5.l.11.Nouell.c.45.§ enimuerò.

De alendis & dotandis liberis. tt.5. l. 10. § sed ne uideamur.

Mulier hæretica caret priuilegio dotis.Nouell.c.109.

De successione in bona illorum,& de iure testandi.tt.5.l.10. in prin. usq; ad § sed ne uideamur.const.Frid.§ credentes.

De successione filiorum in alterius bona,deq; ijs quæ illis relicta sunt,uel donata.tt.5.l.10.in pri.l.12. Nouell.c.115.§ si quis ex. usq; ad § siue igitur.c.118.§ hæc autem omnia. const.Frid.§ credentes præterea.

Ne Iudæi & pagani à Christianis uim patiantur.tt.11.l.6.

Hæreticus ne baptizato,ad rēp. ne accedito, &c. Nouell.c.37.§ 2.

Species hæreticorum.

De Manichæis.tt.5.l.4.l.5.

De Nestorianis.tt.5.l.6.

De Apollionaristis & Euthychianistis.tt.5.l.8.

De apostatis.tt.7.

De Iudæis.tt.9.tt.10.l.j.tt.11.l.6.

De cœlicolis.tt.9.l.11.

De paganis tt.11.l.8.

De Samaritanis.Nouell.c.144.

De Anthimo,Seuero,Petro & Zoara, hæreticis. Nouell.c.42.

2 *De baptismo.*De non rebaptizando.tt.6.

3 *De sacrificijs,ceremonijs & orationibus.*

De sacrificijs & cæremonijs uetitis. tt.11.l.j.§ uolumus.l.2.l.7.ff.lib.48.tt.8.l.13.

Ne in priuatis domibus sacra mysteria fiāt. Nouell.c.57.c.131.§ si quis domi suæ.

De litanijs celebrãdis.Nouell c.123.§ omnib.aũt.

4 *De sacrorum librorum lectione.*

Vtrũ in Hebraica solũ, an & in alia lingua sint legendi.Nouell.c.146.

5 *De sepulturis faciendis & funerum elationibus.* Nouell.c.59.

DE IVRE IMPERATORIS ET fisci. ff.lib.49.tt.14.C.lib.10.tt.j.cum sequentibus: & primùm de priuilegijs fisci. Cap. 5.

Incipit secunda pars Libri.

1 *Quæ sint fisci priuilegia.*

Semper habet ius pignoris.ff.l.46.§ fiscus.

Cæteris creditoribus præfertur, eaq; quæ cæteris creditoribus soluta sunt reuocandi ius habet. ff.l.17.l.18.§ fin. l.19.l.20.l.21.l.28.l.37.C.tt.7.l.j.li.7.tt.73.Distinguitur:Si cui successit fiscus, eius iure debet uti. ff.l.3. § si posteriori. l. 6. in prin.C.tt.8.l.2.

De longi temporis pręscriptione fisco & imperatori opponenda:uide de longi temporis præscriptionibus alibi.

Si quid in fraudem fisci factum uel alienatum est, ff.l.26.l.45. in prin.§ à debitore. l.46.§ j.§ fin. C.tt.j.l.j.l.7.l.8.

Vt causa fisci prius excutiatur.ff.l.35.

Si cõpensatio fisco opponatur.ff.l.46.§ qui compens.§ ut debitoribus.

Rei ius defendendi cõtra fiscum habent,nec bona illorum ante sententiam sunt inquietanda. C.tt.5.l.7.

De dilatione debitoribus fiscalibus danda. ff. l. 45.§ fiscalibus.

Si is qui ex bonis fisci est, ad libertatem proclamat.ff.l.3.§ diuus.

De actis edendis cum apud fiscum agitur.ff.l.45.§ quoties apud.§ quoties iterum.

Si instrumenta ad causam fisci pertinentia non exhibeantur.ff.l.2.§ 1.§ item diui.

De instrumentis & actis contra fiscum nõ edendis.ff.l.45.§ neq; instrumenta.

Si quis in causis cõtra fiscum responderit. ff.l.10.

De actionibus contra fiscum,quid ueniat in eas? Si ex euictione agatur.ff.l.5.Si fiscus possessionem uel domum donauit integro statu. C. tt.10.l.2.de usuris.C.tt.8.l.2.

De sententia contra fiscum lata,de ea retractanda intra trienniũ.C.tt.9.l.1.si non pręsente fisci aduocato lata sit.ff.l.3.§ diuus.tt.Hadri.l.7.

De reliquis priuilegijs,uide capita sequentia.

2 *Quibus competant fisci priuilegia.*

De Imperatore & Augusta.ff.l.6.§ fin. C.lib.7.tt.37.l.3.

De ciuitatib.ff.lib.50.tt.j. l.10.l.21.§ fin.

De eo qui prò debitore fisci soluit. ff. l. 45 § qui prò.C.lib.7.tt.73.l.fin.

3 *Aduersus quos competant?*

De hæredibus debitoris fisci.ff.l.33.

DE PERSONIS SEV FAMILIA Imperatoris & fisci. Cap. 6.

Vt ex legum ordine agant, & excipiant, neque alijs patrocinia præstent,&c.C.lib.11.tt.71.l.j. Nouell.c.128.§.nulli.

De procuratore Cæsaris uel rationalis.ff.lib.j.tt.19.C.lib.11.tt.65.l.4.
De comite sacrarum largitionum.C.lib.j.tt.32.
De palatinis sacrarum largitionū. C.lib.12.tt.24.
De comite rerum priuatarum,sacri palatij & sacri patrimonij.C.lib.j.tt.33.
De officio sacrarum & priuatarum largitionum. C.lib.12.tt.24.l.11.
De curatore fisci.
De aduocato fisci. C.lib 2.tt.8 tt 7.l. 8. in prin. l.10.l.12 l.13.§ egredientem. usq; ad fin. legis.l.15. l.17.§ quam certum est.l.20.l.21.l.22.l.23.l. 24.§ sexcenn.usque ad fin.legis.l.25.lib.11 tt.62.l.j.ff. lib.3.tt.j.l.10.in prin.
De exactoribus & susceptoribus tributorum & censuum fisci. C.lib.10.tt.23.l.3.§ illud etiam. tt, 70.l.4.l.8.l.13.l.14. lib.12.tt.61.l.6.
Nihil hisce commune sit cū collatoribus.C.tt.19. l.7.§ j.tt.70.l.13.
Officia horum,uide j de exigendis & suscipiendis tributis.
De procuratoribus metallorum.C.lib.11.tt.6.l.4.
De metallarijs,seu ijs qui metallis fodiēdis addicti sunt.C.lib.11.tt.6.l.7.
De monetarijs. C.lib.11.tt.7.l.j.l.7.l.13.ff.lib.48 tt. 13.l.6.§ qui cum.
De baphijs,hoc est tinctorib. pannorū Cæsaris. C.lib.11.tt.7.l.2.l.10.tt.8.l.3.l.4.
De gynęcijs,hoc est ijs qui pannos imperiales texūt,& de sarctoribus. C.lib.11.tt.7.l.2.l.3.l.5.l.6. l.13.tt.8.l.j.l.4.tt.11.l.j.§ fin.
De bastagarijs.C.lib.11.tt.7.l.4.l.8.
De murilegulis.C.lib.11.tt.7.l.9 l.11.l.12.l.13.
De conchilegulis.C.lib.11.tt.7.l.15.
De fabricentib & armis. C.li.11.tt.9. Nouell.c.85.
De pistoribus.C.lib.11.tt.15.l.j.
De suarijs.C.lib.11.tt.16.
De procuratoribus prædictorum collegiorū. C. lib.11.tt.7.l.14.
De colonis Cæsaris & fisci. C.lib.11.tt.67.
De reliquis,uide s lib.j.cap.8.

DE NVNCIATIONE ET DElatione ad fiscum. Cap. 7.

Suprà de personis fisci: sequitur de rebus fisci. & primùm de rebus fisci adquirendis, postea de administrandis & alienandis. Adquiruntur autē fisco res per nunciationem & delationem.per actiones,per tributorum indictionem & exactionem.Per quos fisco adquiratur? An per in metallum damnatos.ff.l.12.Nunc de nunciatione,& delatione ad fiscum.

1 *Causæ ex quibus nunciatio ad fiscum facienda est, & fisco debetur.*

Variæ sunt causæ.ff.l.j.in prin.
Si quid tacitè ei qui capere non potest relictum sit.ff.l.j.in prin.l.3.in prin.usq; ad § diui fratres. l.40.l.48.in prin. lib.34.tt.9.l.19.l.13. C.tt.11.l.j. tt.13.l.j.§ fin.
Si in fraudem ciuilium munerum prædia per tacitam fidem translata sint. ff.lib.50.tt.j.l.15.§ in fraudem.
Si bona uacantia sint. ff.l.j.§ an bona.C.tt.10.l.j. l.4.tt.14.l.j.
Si mors testatoris ab hæredibus non uindicatur. ff.l.j in prin.
Si mortem uxoris maritus non uindicat,dos fisco uindicatur.ff.l.27.
Si hæres hæreditate indignus sit ff l.j.in prin.
Si princeps hæres sit institutus.ff.l.j.in prin.
Si lites uel bona fisco donata sunt. ff.l.22.§ lites.
Si testamentum uel codicilli subrepti esse dicantur.ff.l.j.in prin.
Si thesaurum quis inuenerit. ff.l.j. in prin. uers. uel quod dicatur quis.l.3.§ si in locis fisci. usq; ad fin.legis.C.tt.15.l.j.
Si magni precij res minoris à fisco sit comparata. ff.l.j in prin.
Si ex præuaricatione fiscus sit uictus.ff.l.j in prin.
Si ex capitali crimine quis sit damnatus, uide s lib.j.cap.16.
De obsidum & captiuorum bonis ff.l.31.l.32.
Si domus destructa sit.ff.l.j.in prin.uers.uel domū.
Si ab accusatione sit recessum.ff.l.j in prin.
Si res litigiosa uenundata sit.ff.l.j.in prin.
Si pœna fisco ex contractu priuato debeatur. ff. l.j in prin.
Si aduersus leges cōmissum factū sit.ff.l.j.in prin.
Si is qui prouinciam administrat,quid in ea comparauit ff.l 46.§ quod à præside.
Si miles in ea prouincia,in qua militat prædium comparauit ff tt.16.l.9 l.13.in prin.
Si metroici iussu principis in aliam ciuitatē sint translati.C.tt.j.l.4.
Si naufragio nauis expulsa fuerit.C.lib.11.tt.5.l.j. const.Frid § nauigia.
De pensione ex fossione metalli fisco soluendæ. C.lib 11.tt.6.l.j.l.2.l.5.
Si quis metalla fodiat,ut ea fisco distrahat.C.lib. 11.tt.6.l j.§ fin.
De pensione ex fossione saxorum fisco soluenda.C.lib.11.tt.6.l.3.

DISTINCTIO QVARVNDAM causarum generalis.

An si bona soluendo nō sint,& creditores supersint,debitoris bona ad fiscū pertineant.ff.l.j.§ j.

2 *Quibus delatio ad fiscum competat?*

De mulieribus ff.l.26.l.18.in prin.
De uiris clarissimis.ff.l 18.in prin.
De damnatis ff.l.18.in prin.§ j.
De ueteranis & militibus.ff.l.18.§ ueterani.
De seruis.ff.lib.48 tt.2.l.13 § fin.
De seruo dominum deferente.ff.l.2.§ imperator. C.tt.11.l.6.
De liberto patronū deferente.ff l.2.§ imperator.
De tutore & curatore,item quasi procuratore delati.ff.l 18 § item eos.§ item decreuerunt.
De uenditore emptorem deferente. ff.l.18. § sed ne is quidem.

DISTINCTIONES GENERALES.

Si deferre prohibitus,seipsum deferat.ff.l.16.
Si causam communem deferat.ff.l.18.§ sed communem.

3 *Vt cū fisci aduocato deferatur: & pœna,si contrà fiat.* C.tt.11.l.5.

4 *Quando & quamdiu nunciatio competit?*

De nunciatione bonorum uacantium ff l.j § diuus. C.lib. 7.tt.37.l.j.ff.lib 44.tt.3.l.10.lib.29.tt. 4.l.6.§ certè si uacantia.
De reliquis.ff.l.j.§ præscriptio autem.§ fin.

5 *Euentus & iura delatorum.*

De

De præmio delatoris.ff.l.13.§ cum aute apertum. l.38.§ fin.

De præmio ei° qui seipsum detulit.ff.l.13.in prin. usq; ad § fin.l.15.§ senatus Hadri.l.16.l.42.in prin.l.49.C.tt.13.l.j.

An sit delator,& præmio uel pœna delatoris dignus.ff.l.38.§ fin.l.39.§ eum qui. l.44. C.tt.11.l.2.l.3.l.4.

Si per errorem quis se detulit,an sibi præiudicet, ff.l.2.§ fin.l.13.§ fin.

Si delatus cum delatore pactus est, pro confesso habetur.ff.l.4.

Si delator cum delato transegit. ff.l.42.§ qui aũt.

Si delator destiterit, & abolitionem petierit. ff.l.15.in prin.l.22.§ fin.l.23.

Si quis delatorem corrupit uel redemit.ff.l.29.in prin.usq; ad § fin.l.34.

Si quis delatorem subiecerit.ff.l.15.§ j. lib. 48. tt. 20.l.9.§ fin.

Si perperam detulit.ff.l.2.§ diuus Pius.

Si falsas rationes detulit.ff.l.35.§ fin.

Si delator nõ probauerit,uel non obtinuerit, uel citatus non responderit. ff.l. 2.§ senatus. l.15.§ diuus Hadri § quòd si tribus.l.18.§ sed cõmunẽ. l.24.l.25. C.tt.11.l.5.§ fin.distinguitur.ff.l.2.§ fin.

DE ACTIONIBVS FISCI, & de probationibus.

Cap. 8.

1 *Causæ ex quibus fisco actio cõpetit*, Vide § cap.prox.

2 *Quæ actio competat?*

Ex tacito fideicommisso in rem actio competit fisco.ff.l.43.

3 *Aduersus quos competat?*

De exactore debiti, & ipso debitore principali. C.tt.2.l.2.

De ipso exactore,nominatore & collega. C. tt.j. l.9.tt.2.l.5.tt.70.l.2.l.8.

De debitoribus debitorum fisci. ff.l.3.§ multa. C. tt.2.l.4.

De emptoribus bonorum debitoris fisci, & possessoribus.ff.l.47.in prin. C.tt.2.l.j.tt.16.l.j.

De hæredibus.C.tt.16.l.j.

4 *Quid ueniat in eãs?*

De usuris ff.l.6.in prin.C.tt.8.l.j.l.3.

De fructibus ff.l.38.in prin.

De rationibus hæreditate euicta. ff.l.15.§ senatus cons.

De instrumentis,chirographis & actis. ff.l.45.§ ex his bonis.

5 *Quando & quamdiu competant?*

Vide § cap prox.membr.4.item de longi temporis præscriptionib.

6 *De probationibus.*

Si de tacito fideicommisso quæratur. ff.l.3.§ tacita autem.

De breui scriptura an probet ꝓ scribẽte.C.tt.2.l.5.

De emptione non extantibus instrumentis probanda.C.tt.3.l.3.

De solutionẽ probanda,apocha non data,uel perdita.C.tt.30.l.2.lib.7.tt.37.l.2.§ fin.

Trium annorum apochæ etiam ulteriorũ annorum solutionem probant.C.tt.22.l.3.

Qui habet apocham publicam,ne molestetur amplius.C.tt.22.l.2. nec ei opponenda est non numeratæ pecuniæ exceptio.C.tt.22.l.4.

De apochis publicis cõficiendis. C.tt.22.l.j.tt.70. l.11.

De apocha à tabulario non subnotata. C.tt.2.l.2,

DE CENSIBVS ET TRIBVtis.ff.lib.50.tt.15.C.tt.16.

Cap. 9.

¶ PRIMO, DE INDICENDIS *tributis,& censibus.*

1 *Quibus personis & rebus tributa indicenda.*

Rebus,non personis indicuntur.C.l.2.

Sed indicuntur capitibus, hoc est personis census, qui capitationes dicuntur: & indicuntur rusticis tantùm. C.lib.11.tt.47.l.10.tt.48.l.j.

De uniuerso territorio.C.lib.11.tt.57.l.4.

De priuilegiatis,uide paulo inferius,à quibus exigenda tributa.

De rebus in alia ciuitate sitis.ff.l.4.§ si uerò quis.

De seruis.ff.l.3.in prin.l.4.§ in seruis.

De lacu piscatorio & portu.ff.l.4.§ lacus.

De salinis. ff.l.4.§ salinæ.

De inquilino & colono.ff.l.4.§ si quis inquilin.

De natis & adquisitis post censum indictum. ff. l.4.§ quæ post.

De prædijs desertis & sterilibus. C.lib.11.tt.57.l.7.tt.58.tt.61.l.5.l.9.l.10.Nouell.c.128.§.si quando usu uenit.usq.ad.§.iubemus.

2 *Antecedentia.*

De autoritate Imperatoris.C.tt.18.l.j.

3 *Quid & quantum indicendum?*

Vide j quid & quantum exigendum.

4 *Officia indicentis,& indicendi modus.*

De describendis bonis singulorum. C.tt.70.l.10.

Forma censuali cauetur,ut agri sic in censum referantur:nomen fundi cuiusq;,& in qua ciuitate,& in quo pago sit,&c.ff.l.4.in prin.

In seruis deferendis obseruãdum est,ut & nationes eorum,& ætates,& res,& officia, & artificia specialiter deferantur.ff.l.4.§ in seruis.

De prędijs desertis à peræquatore alijs assignandis,& euentus huius assignationis,uide paulo superius,uers.de prædijs.

De reliquis.Nouell.c.128.in prin.

5 *Euentus indictionis.*

Si quis in indicendo se grauatũ queratur. C.lib. 11.tt.57.l.9.

Si quis non rectè petierit ueniam ad emendandum censum.ff.l.4.§ fin.

Si quis nõ omnia fuerit professus. ff.l.4.§ si quis inquilinum.

Si ij ad quos indicendi munus pertinet, non rectè in eo sint uersati. C.lib.11.tt.57.l.6.

Si possessor profectus sit, nihilominus petitori manet actio.ff.l.4.§ si cum ego.

Vitia priorum censuum editis nouis professionibus euanescunt.ff.l.2.

¶ SECVNDO, DE EXIGENDIS *& suscipiendis tributis.*

1 *Quibus ius exigendi & suscipiendi competat?*

De rectoribus prouinciarum,& iudicibus ordinarijs.item de missis officijs. C.tt.19.l.6.l.7. tt. 23.l.2.lib.11.tt.64.l.5.tt.73.l.j.l.2.lib. 12.tt. 61.l.j, Nouell.c.128.§.hoc quoq; obser.c.17.§. oportet igitur.ibi.Simulq; operam des.

Vide insuper § cap.6.uers.de exactoribus.

2 *A quibus exigenda tributa.*

De rebus & personis quib. immunitas dare est, & qui à muneribus excusantur. ff.l.3.§ fin.l.4 § quanquam.C.l.4.l.6.l.9.tt.17.l.j.tt.25.l.j.lib.11. tt.78.l.9

De quibusdam ciuitatibus quę immunes sunt,& iuris

iuria Italici ff.l.j.l.6.l.7.l.8.C.li.11.tt.20.l.j.tt.21.l.j.
De maioribus & minoribus ætate. ff.l.3. in prin.
De officialibus. C.tt.19.l.4.
De domo Imperiali, et ecclesiæ uel alterius dignitatis possessiones tributarias emente. C.tt.19.l.8.
De dominis prædiorum & colonis originalibus. C.lib.11.tt.47.l.4.l.15.
De hæredibus & prædiorum possessoribus. C.l.j.

3 *Quid & quantum exigendum?*

Pro quantitate patrimonij quisque tenetur. C. tt. 25.l.2.
De quibus rebus tributa soluenda sint, uide 8 in initio capitis.
De taxatione specierum C.lib 12.tt.18.l.8.
De modijs & ponderibus. C.tt.70.l.9. l.15. Nouell.c.128 §.eas uerò qui.
De auro ponderando. C.tt.71.l.j.
Si pro argento aurum inferatur. C.tt.76.l.j.
De auro coronario. C tt.74.l.j.
Quantum pro una libra soluendum. C.tt.70.l.5.
Si de qualitate solidorum sit côtētio. C.tt.71.l.2.
Si quid à collatore in fraudem census factum sit, quo minor indiceretur. C.lib.11.tt.57.l.2.l.3.
Si pluris æstimauerit discussor. C.tt.30.l.j.
Si quis in indicendo censu dicat se grauatum. C.lib.11.tt.57.l.5.
Si per collusionem sarcina potentiorum ad inferiores à tabularijs sit translata. C.li.11.tt.57.l.j.
De releuādis tributis. ff.l.4.§ illā enim æquitatē.
Translato prædio an nouus dominus reliqua temporis anteacti soluere teneatur. ff.lib 39.tt.4.l.7.C.lib.11.tt.57.l.7.in prin.tt.58.l.11.§ fin. tt.65.l.2.§ fin.ff.lib.30.l.40.§.hæres.
Vt & præteriti anni tributa noui susceptores suscipiant. C.tt.70.l.2.
De reliquis. C.l.11.tt.28.l.j.tt.29.l.j.tt.70.l.9.§ & submotis.Nouell. c.128.§.iubemus.

4 *Modus exigendi.* Itē officia exactorum & susceptorum in exigendo & suscipiendo.

De insinuanda indictione. Nouell.c.128. in prin. usque ad §.porrò iubemus.
De nunciando prouincijs ante tempus, ut se ad soluendum præparent. C.tt.17.l.2.
De nominibus debitorum exactoribus à tabularijs subactorum restificatione monstrandis. C.tt.19 l.j.lib.12.tt 50.l.2.
De describendis bonis singulorum, & quātitate. C.tt.70.l.10.
De edendis rationibus publicis collatori, ut sciat quid & à qua possessione soluendum. C.lib.2.tt.j.l.6. Nouell.c.128.§ atque huiusmodi. § sed & hoc obseruand.
De insinuanda iussione exigendi. Nouell. c.128. §.qui uerò ad quæcunque.
Si exactor negligens fuit in exigendo. C.l.10.
Si nolit statim suscipere. C.tt 70.l.j. l.15. lib.11.tt.64.l.4.uers.grauissimæ.
Si minus exegit uel remisit. C.l.3.tt.23.l.3.§ illud etiam.uers prouidentib.l.4.
Si plus debito exegit. C.tt.20.l.j.tt.70.l.9.l.15.
Si illicitè exactionem faciat, potest ei resisti. C.li.12.tt.61.l.5.
Reliqua exactorum officia. Nouell. c.128. §.hoc quoque iubemus.usque ad § sed neque possessores.

5 *Quando & quamdiu exigenda?*

Intra annum. C.tt.19.l.7. Nouell, c.128. §. porrò iubemus.

6 *Euentus exactionis, & consequentia.*

Pœna non soluentis, & exequendi modus ff.l.5. § fin. C.l.9.tt.19.l.2.l.7.§ fin.l.8.tt.21.l.j.l.2.lib.11.tt.58.l.11.l.13.tt.65.l.2.§ fin.lib.7.tt.39.l.1. Nouell. c.128.§.si quādo usuuenerit. ibi, Etenim si contingit.c.8.§.ex quo autem.usque ad §.magno igitur.c.134.§.item si in prouincijs.
De uenditione bonorum non soluentis, uide 8. lib. prox.c.39. item j.lib.16.c.6. de distract..pignorum.
Si quis debitorem fisci captū eximat, ad uniuersa eius debita soluenda tenetur. C.tt.19.l.3.
De apocha soluentib. danda. C.lib.11.tt.64.l.4. Nouell.c.128.§ insuper definimus.
De actione soluenti aduersus cæteros præstanda. ff.l.5.in prin.
Si hæres non habita ratione tributorum fideicommissum soluit, actio. ff.l.5.§ j.
Exactor statim ad thesaurarios prouinciæ exacta referet, & cōsignabit. C.tt.23.l.j.tt.70.l.7.tt.72.l.j.
Nunciabit quid exactum sit, quidque sit perlatum. C.tt.19.l.5.tt.70.l.15 § fin.
Singulis annis rationem reddet. C.tt.70.l.4.lib.12.tt.61.l.3.
Si aliquid retinuit, uel exacta in alios usus uel in suā rem conuertit. C.tt.19.l.7 § quòd si ad nos. tt.72.l.j.tt.73.l.j.cum sequentibus.
De actione quæ exactione & susceptione competit, aduersus quos datur? C.tt.j.l.9.tt.2.l.2.l.3. tt.70.l.2.l.8.

¶ *Postremò de transmittendis & transuehendis exactis tributis, & alijs fisci speciebus.*

C.lib.11.tt.j.cum sequentibus:

1 *Ad quem locum transuehenda tributa.*

C.lib.10.tt.16.l.5.l.7.l.8.

2 *Quorum periculo suscipienda & transuehenda.*

Nouell c.28.§ quin & in hoc coll § hoc quoque obseruari.

3 *Quibus transuehenda sint locanda, & de mercede nauiculariorum.*

C.tt.j.l.4.

4 *Quæ quorumque naues publicæ rei transuehendæ teneantur.* tt.3.tt.12.l.j.tt.26.l.j.lib.1.tt 2.l.10.

Is qui rem à nauiculario, uel rē nauiculariæ functioni adscriptam comparauit, nauiculariam functionem subire uel agnoscere debet. tt.2.

5 *De priuata sarcina oneri publico non imponēda.* tt.4.

6 *De nauicularijs non inquietandis.*

tt.j l.j.l.3 lib.12.tt.45.l.j.

7 *Intra annum nauicularij susceptas species inferent, & apochas suscipient.*

tt.j.l.2.l.6.

8 *De specie transportanda à nauicularijs non alienanda, nec usurpanda.*

tt.j.l.2.l.5.

9 *Si naufragium nauicularius alleget.*

tt.5.l.2.l.3 l.5.l.6.

¶ De releuatione tributorum publicorum.

Nouell.c.147.c.148.c.163.

DE VECTIGALIBVS ET commissis. ff.lib.39 tt.4. C.lib.4.tt.61. Cap. 10.

1. *De constituendis uectigalibus.*

Causa

Causæ ex quibus constituenda.

Non temere cõstituenda sunt, sed publica necessitate urgente. C.l.10.tt.62.l.j.

Qui constituere possint, & cuius authoritate constituenda?

Sine Imperatoris præcepto nec constitui, nec reformari, nec mutari possunt. ff.l.10. in prin. C. tt.62.l.2.l.3.

Quibus constitui possint? De ciuitatibus. C.l.10.

Si quis noua uectigalia instituit uel exercet, pœna. ff.lib.48.tt.6.l.12.tt.24.l. 1.§ item is qui nouum.

2 *Quibus competant uectigalia.*

Duæ partes fisco debentur, tertia ciuitati. C.l. 13.

3 *De locatione & conductione uectigalium.*

Qui locare possint?

De ciuitate. C.l.13.§ fin.

Quibus locanda?

De licitatione facienda, & ei qui licitatione uicerit, locandis uectigalibus fideiussoribus acceptis. ff.l.9.in prin. C.l.4.tt.62.l.4.§ fin.

De ijs qui reliqua adhuc nõ soluerunt. ff.l.9.§ reliquatores.

De debitoribus fisci ff.l.9.§ debitores.

De inuitis. nemo ad conducendũ uectigal compellendus. ff.l.9.§ j.lib.49.tt.14.l.3.§ diuus etiã Hadri. Distinguitur ff.l.11.§ fin.

De reliquis, uide j cap.15.membr. de locatione rerum fiscalium.

Quando & quamdiu locanda?

Non minus triennio locanda sunt C.l.4.

Finito conductionis tempore, rursus alijs locanda sunt. ff.l.9. § j.C.l.4.§ fin.

Euentus conductionis.

Si duob. locata sint uectigalia, & alter minus idoneus fit, alterius eius portionem in se transferri petat. ff.l.9.§ socij.

Si conductor quid amplius quàm debetur exegerit. C.tt. 62.l.4.

Si publicanus uel familia eius quid ui ademerit, uel damnum dederit, furtum ue fecerit, competit aduersus eum actio, de qua ff.lib.39.tt.4.

Si conductor non soluat pensionem. ff.l.10.§ fin.

Fideiussor cõductoris uectigalis an de usuris teneatur? ff lib.50.tt.8.l.2.§ qui fideiusserunt.

4 *De commißis actio, & de soluendis uectigalibus.*

¶ I *Causæ ex quibus competit hæc actio?*

Si uectigal non sit solutũ. ff.l.14. Distinguitur infrà.

Si illicitas merces quis uendiderit uel uexerit. ff. l.11.in prin.§ Dominus. usque ad § fin. C.l.9.

Si non salinarius sal emerit uel uendiderit. C l.11.

Si post idus Martias cotem ex insula Creta foderit, &c. ff.l.15.

SI VECTIGAL NON SIT *solutum. Distinguitur:*

1 *Ex persona non soluentis.*

De pupillo. ff.l 7.§ fin.l.16.§ diuus quoque.

De milite. C.l.3.l.7.

De legatis gentium. C.l.8.

De fisco. ff.l.9.§ fiscus.

De negociatoribus principis, & hominibus potentiorum C.tt 63.l.j ff l 9.§ fin.

De nauicularijs C.l.6.§ fin.

De ijs qui rescripto muniti sunt. C.l.6.

2 *Ex re de qua non soluit.*

De rebus quas in usus suos aduehẽdas sibi mandant præsides. ff.l.4.§ j.

De rebus exercitui paratis. ff.l.9.§ res exercitui.

De rebus quas quis ad usum proprium, uel ad fiscum, uel exercendi ruris gratia uehunt. C.l.5.

De rebus quarum uectigal nunquam præstitum est. ff.l.9.§ earum.

De mancipijs. ff.l.16.§ quoties quis.

Serui qui in fuga sunt, in commissum non cadũt. ff.l.16.§ serui.

3 *Ex re quam non soluit.*

De octaua parte soluenda. C.l.8.

4 ¶ *Ex causa non soluendi.*

Si per errorem & ignorantiam non soluit. ff.l.16. § licet quis se.§ diuus quoque § diui quoque.

Si propter necessitatem aduersæ tempestatis expositum onus fuerit. ff l.16.§ si propter.

5 *Ex reliquis contingentibus.*

Si soluere non debeat, nihilominus id publicano indicandum. ff.l.4.§ j.

Si publicanus non instruxit transgredientem, uel decepit profiteri uolentẽ. ff.l.16.§ diui quoque.

Si professus fuerit apud publicanum, non tamen soluerit uectigal concedente hoc publicano. ff. l.16.§ si quis professus.

Si seruus, qui commisit, manumissus sit C.l.j.

Si res quæ in commissum incidit perijt. C.l.2.

¶ II. *Aduersus quos competit?*

In rem actio est. & ideo possessores etiam præteriti temporis uectigal, soluere tenentur. ff l.7.

De hærede fraudantis. ff.l.8.l.14.

Pœnę ab hęredib. peti nõ possũt. ff.l.16.§ penult.

III. *Quid ueniat in eam?*

Ipsa res commissa. ff.l 14.

Interdum rei æstimatio. ff.l.16.in prin. cum § j.

Mancipijs commissis peculium in commissum non uenit. ff.l.16.§ iidem diui.

IIII. *Quamdiu datur?*

Intra quinquennium competit. C.l.2.

V. *Quæ actio competat?*

In rem actio. ff.l.7.

VI. *Euentus.*

Possessor soluens prę̄teritum uectigal, actionem habet eo nomine aduersus autorem suũ. ff.l.7.

Dominus rem commissam emere potest. ff.l.11.§ eam rem.l.16.in prin.

VII. *Reliqua de uectigalibus.*

In omnibus uectigalibus ferè cõsuetudo spectari solet. ff.l.4 § fin.

Rescripta contra uectigalia non ualent. C.l.12.

DE ADMINISTRATIONE & alienatione rerum fiscalium. Cap. 31.

De bonis fisco delatis non occupandis, nisi literis principis ostensis C.tt.j.l.5.

De bonis fisco delatis sibi non petendis. C.tt.12.

De bonis fisco delatis incorporãdis. C tt.10.l.3.l.5.

De rebus fisci non usurpandis, nec ad alios usus transferendis. C.tt.71.tt.26.l.3.

De ouibus & equis in saltus uel fundos principis ab extraneo nõ mittendis. C.lib.11.tt.66 l.j.

De ædibus principi consecratis, ut ab omni usu priuatorum & communi habitatione sint uacuæ. C.lib.11.tt.76.l.j.

De frumentis fisci curandis ne corrumpantur. C. tt.26.l.2.

De

De frumentis fisci expendendis & erogandis. C. tt.26.l.j.l.2.tt.70.l.6.

De aqua ad irrigandos agros reparanda. C. lib. 11.tt.65.l.5.

De equis principis subtractis. C.lib.11.tt.75.l.j.

De alienatione rei Cæsaris uel fisci: Euentus.

Is cui res alienata est, potest eam alij alienare. C. lib.11.tt.61.l.6.l.13.& seruos manumittere. C.lib. 11.tt.61.l.12. § fin.tt.62.l.2. nec potest Cæsar rem alienatam reuocare. ff.l.5.§ fin. C.lib.11.tt.61.l.3. l.4.l.5.l.6.l.12.tt.65.l.j.tt.69.l.4.l.5.tt.70.l.5. Vide insuper paulo inferius euentus uenditionis.

Is qui ab Imperatore uel fisco quid cōparauit, nō est eius nomine cōueniēdus, sed Imperator uel fiscus intra quadriennium. C.lib.7.tt.37.l.2.l.3.

Si dempto canone quis fundum Cęsaris uel fisci comparauit. C.lib.11.tt.65.l.7.tt.69.l.5.

Si mutuò data sit pecunia fiscalis. C.tt.6.tt.73.l.j.

DE VENDITIONE RERVM *fiscalium, & quæ sunt debitorum fisci.*

1 *Quæ uendenda?*

De re quæ in controuersia est. ff.l.22.in prin.

De re alij pignori obligata. ff.l.22.§ j.

De re cōmuni fisco & alij ut uniuersa uendatur, & precij pars socio restituatur. C.tt.4.l j.

De actoribus bonorū. ff.l.8.l.30.l.46. § actores.

De fundis quibusdam Lamiaci iuris, &c. C.lib.11. tt.68.l.2.

2 *Quanti uendenda?*

Non quanti ea fiscus emit, sed quanti nunc æstimantur. ff.l.3.§ diui fratres.

3 *Officia uendentis.*

Fidem & diligentiam præstare debet. ff.l.3.§ diui fratres.

4 *Euentus uenditionis, & consequentia.*

Res uendita statim fit emptoris, nec Cæsar eam potest reuocare. uide s uers. is cui res alienata est, &c.

Ne fiscus rem quā uendidit, euincat. C.tt.5.l.j.l.2.

Si melior conditio sit allata, an uenditio uel locatio possit rescindi. ff.lib.50.tt.j.l.21.§ fin. C.tt.3. l.4. lib.11.tt.61.l.3.tt. 70. l. 5. in prin. uers. fin. & quid iuris de fructibus medij temporis. ff.l.50.

De reliquo debitori restituendo. ff.l 45.§ si plus seruatum.

An debitor oblato debito uel prætextu rescripti aut minoris ætatis possit uenditionem retractare. C.tt.j.l.3.tt.3.l.j.l.2.l.5.

De iure creditorum, quibus res uendita pignori fuit obligata. ff.l.22.§ j.

Emptori quatenus non possit opponi non numeratæ pecuniæ exceptio. C.li.7.tt.37.l.2.§ fin.

De tributo & canone ab emptore agnoscēdo. ff. l.36.C.lib.11.tt.65.l.7.tt.69.l.5.

Emptor an ultra precium etiam de reliquo debito quod is cuius bona uendita sunt debuit, fisco teneatur. C.tt.3.l.6.

Emptor bonorum uacantiū, actionē quæ contra defunctum competebat, debet excipere. ff.l.41.

DE LOCATIONE RERVM FIscalium *tam ad tempus quàm in perpetuum.*

1 *Quibus locandæ?*

De minoribus 25 annis. ff.l.45.§ fin.

De ueteribus & nouis conductoribus. C.li.11.tt. 70.l.4.l.5.§ fin.

De palatinis, militibus & curialibus. C. lib.11. tt. 72.l.j.

2 *Quanti locandæ?*

De pensione in pascuis saltibusq́ rei priuatæ, ab ordinibus non amplianda. C.lib.11.tt.60.l.j.

3 *Euentus & iura conductoris & emphyteutæ.*

Locātium periculo colonis prædia traduntur. C. lib.11.tt.70.l.j.

De cautione à conductore præstanda. C.lib.11.tt. 61.l.7.tt.70.l.j.

Conductor ex fundo fiscali nihil potest trāsferre, nec cypressi materiam uendere, &c. ff.l.45.§ conductor.

An fundos conductos iure emphyteutico possit donare? C.lib.11.tt.61.l.j.

De meliorationibus, ut eas sibi habeat sine onere. C.lib.11.tt 65.l.2.

De iure emphyteutæ circa colonos. C.lib.11.tt.62. l.j.l.3.

De pensionibus exigendis, uide suprà de exigendis tributis.

De solutione facienda. C lib.11.tt.64.l.4.tt.65.l.2. § si quis autem.

Si non iusto tempore soluit pensionem, an cadat emphyteusi? C.lib.11.tt.61.l.2.l.4.

An tempore locationis finito, si tandē bona locari non possint, conductores inuiti sint retinendi? ff.l.3.§ diuus.

DE ACTIONE *Locati.*

Aduersus quos competat?

An uenditor teneatur soluere pensionē, si uel ita cōuenit. C.li.11.tt.61.l.11.tt.65.l.7.uel emptor nō sit soluendo. C.lib.11.tt.65.l.3.

Quid ueniat in eam?

Si conductor pluris locauerit, an hoc quoq́ ueniat? ff.l.47.§ fin.

Si fundi steriles facti sunt, an pensio sit remittenda? C.lib.11.tt.61.l.3.

Si ex fundo fiscali quid frāstulerit, &c. in quadruplum tenetur. ff.l.45.§ conductor.

Locatione finita sequentis temporis nomine nō tenetur is qui se pro conductore obligauit. ff.l. 3.§ cum quinquennium.

DE LOCATIONE VECTI*galis, uide s prox. cap.*

DE RE MILITARI ff.lib.49.tt.16.C.lib.12.tt.34.cum sequentibus, & primùm de personis militiæ.

Cap. 12.

Incipit tertia pars libri.

¶ I. *De magistratu militari & iudicibus.*

1 *Qui creandi?*

De paganis seu priuatis. C.lib.j.tt.44.l.2.

2 *Qui illorum iurisdictioni sint subiecti?*

De paganis seu priuatis. C.lib.j.tt.44.l.j.l.2.tt.29. l.j.lib.10.tt.31.l.42 Nouell.c.42.c.145.

3 *Quæ sint ducum & regentium exercitum officia?*

Parcissimè commeatum dabit, equum militarem extra prouinciam duci non permittet: ad opus priuatum, piscatum, uenatum militem nō mittet. ff.l 12.§ j.

Milites

Milites in castris cōtinebit, & ad exercitationem perducet, claues portarum suscipiet, uigilias interdum circumibit, frumentationibus militum intererit, frumentum probabit, mensuræ fraudē coercebit, delicta secundum suæ autoritatis modum castigabit, principijsq́ frequenter intererit, querelas cōmilitonum audiet, ualetudenarios inspiciet. ff. l. 12. § officium.

Duces militum in ipsis militibus cōmorabuntur, milites ad proprium numerum redigent, &c. C. lib. j. tt. 44. l. 4.

De militibus à numeris ad alios non transferendis. C. tt. 36. l. 14. lib. j. tt. 29. l. 4.

Milites nō debent ad custodiam alicuius sine permissu principis deputari. C. tt. 38. l. 17.

De milite ad responsum mittendo. C. tt. 36. l. 18. § j.

Officium ducis non solùm in danda, sed etiam in obseruanda disciplina consistit. ff. l. 12 in prin.

De non extorquenda pecunia à collatorib. uide uerso folio, col. 1. ibi: Ne sumptibus.

4 *Quæ sint illorum priuilegia?*

Ne illis lauacra præstentur. C. lib j. tt. 45.

Post completam militiam agentes in rebus fieri non possunt. C. lib j. tt. 44. l. 3.

Filij succedunt illis in militia. C. tt. 48. l. j.

Filij primipilariorum paternam sequuntur conditionem. C. tt. 48. l. 2.

5 *De magistro militum.*

Qui sint illius iurisdictioni subiecti? C. lib. j. tt. 29. l. j. l. 2. l. 3. l. 5.

Quæ causæ illius iurisdictioni sint subiectę. C. lib. 3. tt. 13. l. 6.

Quæ eius iura sint? milites senatores uerberare, uel degradare, uel facere non potest. C. lib. 12. tt. 30. l. j.

De apparitoribus magistri militum. C. lib. 12. tt. 55.

6 *De magistro officiorum.*

Iura & officia eius circa eligendos, & ad militiam scholarium promouendos. C. lib. j. tt. 31. l. j. l. 2. l. 5. lib. 12. tt. 30. l. j.

Circa senatores & ducenarios uerberandos & degradandos. C. lib. j. tt. 31. l. 3.

De relatione ad imperatorem quotannis faciēda, de numero militum & castrorum cura. C. lib. j. tt. 31. l. 4.

De quadrimenstruis breuibus conscribendis & deponendis. C. lib. j. tt. 31. l. 3. § fin.

¶ II. De *militibus.*

1 *Qui possint esse milites?*

De seruis. ff. l. 11. C. tt. 34. l. 6. l. 7. tt. 44. l. 2.

De ijs qui status controuersiam patiuntur. ff. l. 8.

De redemptis ab hostibus. ff. l. 8. in fin.

De colonis & saltuensibus. C. tt. 34. l. 3.

De curialibus & cohortalibus. C. tt. 34. l. 4.

De eo qui aliam habet militiam diuersi generis. C. tt. 34. l. 5.

De negociatoribus. C. tt. 35. l. j.

De eo qui cū uno testiculo natus est. ff. l. 4. in pr.

De eo qui ad bestias datus est. ff. l. 4. § j.

De in insulam deportato. ff. l. 4. § in insulam.

De ad tempus relegato. ff. l. 4. § temporarium. § ad tempus.

De reo criminis capitalis. ff. l. 4. § reus. l. 16.

De damnato iudicio publico. ff. l. 4. § adulterij.

De desertoribus. ff. l. 4. § qui post. C. tt. 36. l. 5.

De eo qui litis causa militiam appetiuit. ff. l. 4. § nō omnis. usq; ad § qui post. C. tt. 34. l j.

De eo qui in fraudem ciuilium munerum militiam appetit. C. tt. 14. l. 2.

De tyrone, uago & censib. obnoxio. C. tt. 44. l. j.

De ueteranis. C. tt. 44. l. j. tt. 47. l. 4.

2 *De militum officijs, delictis & delictorum pœnis.*

Omne delictū est militis, quod aliter quàm disciplina communis exigit, committitur. ff. l. 6. in prin.

Militum delicta aut propria sunt, aut communia. ff. l. 2. in prin.

Si quis munus militiæ detrectat. ff. l. 4. § grauius autem.

Si quis filium suum militiæ subtrahat. ff. l. 4. § qui filium.

Si filium suum debilitauit ut militiæ inhabilis esset. ff. l. 4. § eum qui filium.

Si caligatus metu hostium languorem simulat. ff. l. 6. § sed & caligatus.

Si militiæ se dederit is cui non licet. ff. l. 2. § fin.

Vt militare uolentes, offerant se ei qui probandi ius habet. C. tt. 34. l. j.

Si præsidi uel præposito nō obtemperat, uel mandata non seruat, & de contumacibus. ff. l. 3. § si præsidis. § in bello. l. 6. in prin. § contumacia. l. 13. § irreuerens. C. tt. 36. l. 18. in prin.

Si irreuerens fuit. ff. l. 13. § irreuerens.

Si petulans fuit aduersus præpositum, uel manus ei intulit. ff. l. 6. § j. l. 13. § irreuerens.

Si præpositum suum protegere noluit, uel deseruerit. ff. l. 3. § fin. l. 6. § fin.

Si seditionem militum cōcitat. ff. l. 3. § qui seditionem. l. 16. § fin.

Si milites in aliquod flagitium conspirent. ff. l. 3. § etsi multi.

DE DESERTORIBVS. ff. l. 3. in prin. § desertor. § qui militiæ. § si plures. l. 4. § edictum. l. 5. in prin. usq; ad § qui captus. l. 10. l. 13. § eius fugæ. usq; ad fin. legis. l. 15. C. tt. 36. l. 4. l. 5. tt. 46. lib. 3. tt. 27. l. 2.

DE VAGANTIBVS, & emansoribus. ff. l. 3. § emansor. l. 4. § edictum. usq; ad fin. legis. C. tt. 36. l. 11. l. 13. § fin.

Si exploratione emanet, uel à fossato recedit. ff. l. 3 § is qui explor.

Si stationis munus relinquit. ff. l. 3. § qui stationis.

Si relictis castris ad deprædationem uel latrocinium se conferat. C. tt. 46. l. 3.

Si ad diem commeatus non adsit. ff. l. 3. § si ad diē. l. 14. in prin. C. tt. 43. l. 2.

Si sine commeatu absfuerit. C. tt. 53. l. 3.

DE TRANSFVGIS ad hostes. ff. l. 3. § is qui ad hostes. l. 5. § fin. l. 7. ff. li. 48. tt. 8. l. 3. § fin. tt. 19. l. 38. § transfugæ.

De proditoribus. ff. l. 6. § exploratores. l. 7. lib. 48. tt. 19. l. 38. § transfugæ.

De capto non redeunte cum possit. ff. l. 5. § qui captus.

Si excubias palatij deseruit. ff. l. 10.

Si in acie primus fugam fecit. ff. l. 6. § qui in acie.

Si agmen excesserit. ff. l. 3. § qui agmen.

Si uallum transcendat, per murū castra ingrediatur, aut fossam transiliat. ff. l. 3. § nec non & si quis.

Si hostibus facultatem deprædationis in Romanos dederit, uel factam diuiserit. C. tt. 36. l. 9.

Si se uulnerauit, uel mortem sibi consciuit. ff. l. 6. § qui se uulnerauit. ff. lib. 48. tt. 19. l. 38 § fin.

Si artem ludicram exercuit, uel in seruitutem se uenire passus est. ff. lib. 48. tt. 19. l. 14.

Si commilitonem uulnerauit. ff. l. 6. § si quis commilito.

Si segnis sit, uel desidiosus. ff. l. 6. in prin.

Ne sibi uel alijs sine permissu principis operas præstet, uel laboret, uel possessiones conducat, sed suā militiam curet. C. tt. 36. l. 13. in pr. l. 15. l. 16. lib. 4. tt. 65. l. 31. 34. Nouell. c. 116.

Prædia in prouincijs, in quibus militant, comparare nō possunt, in alijs possunt. ff. l. 9. l. 13. in pr. usq; ad § missionem.

Domū cōparare non prohibentur. ff. l. 13. in prin.

Si arma amisit, uel alienauit. ff. l. 3. § miles. l. 14. § arma.

Si arma aliena subripuit. ff. l. 3. § qui aliena.

De non conspurcandis fluminibus, nec in ijs lauando. C. tt. 36. l. 12.

An & quatenus familia militum ad eos admittenda? C. tt. 56. l. 10.

Ne sumptibus lædant collatores, & de sumptibus à collatoribus factis restituendis. C. tt. 36. l. 18. § erit autem arbitrij. uers. quibus uiris. tt. 38. l. 3. Nouell. c. 129. in prin. usq; ad § sancimus.

De paleis non ultra uicesimum lapidem conuectandis. C. tt. 38. l. 2.

Vt militum animalia à pratis & pascuis publicis simul & priuatis prohibeantur. C. li. 11. tt. 60. l. 2. l. 3.

De officijs illorum in hospitijs, uide j. cap. prox.

Quæ pœnę militibus sint irrogandæ, uide s lib. j. cap. 11. membr. 3.

3 *De priuilegijs militum.*

De expensis militū in iudicijs. C. tt. 36. l. 18. § ut autem omnifa. § hoc quoq; adiecto.

De sumptib. illis à collatoribus ministrandis C. tt. 36. l. 18. § erit autem curæ. uers. fin.

De priuilegio illorum circa munera, uide j de muneribus.

De castrensi peculio, uide alibi de peculio.

Vbi & apud quem milites cōueniendi, uide j cap. sequente.

III DE VETERANIS.

Veterani rei rusticæ operam dare non debent. C. lib. 11. tt. 62. l. 4.

De nulla eos afficienda iniuria. C. tt. 47. l. 2.

A' muneribus sunt immunes, uide j de munerib.

De pœnis illorum, uide s lib. j. cap. 11. membr. 5.

Idem honor illis qui decurionibus habetur. ff. tt. 18. l. 3.

Si latrocinijs se dederint, amittunt priuilegia. C. tt. 47 l. 3.

IIII. *De tyronibus.*

Vt posteriore loco ponantur. C. tt. 4. l. 3.

V. *De militibus qui limites imperij custodiunt.*

C. lib. 11. tt. 59.

De castellis illorum à nemine alio detinendis. l. 2.

De agris illorum & paludibus. l. j. l. 3. tt. 61. l. 8.

VI. *De captiuis reuersis.*

De illis in suū statum restituendis. ff. l. 3, § is qui ad hostes. uers. sed si ex improuiso. l. 5. § à barbaris § qui ab hostibus. lib. 49. tt. 15. l. 19. § transfugæ. C. tt. 36. l. j.

DE REBVS ET ACTIBVS militaribus. Cap. 13.

1 *De annona militari.* C. tt. 58.

De exigenda annona militari. C. l. 11. tt. 39. l. j.

Vnde conferenda. l. 4.

De conuehenda annona militari. l. 5. l. 9. l. 16. in pr.

De paleis conuectandis. l. 2.

De excoctione panis. C. tt. 39.

De eroganda annona militari. l. j. l. 4. l. 6. l. 7. l. 8. 10. 12. 14. 15. 16. 17. Nouell. c. 129. § j. ibi: Et cuiusq;.

De non impedienda exactione & erogatione annonarum. l. 13.

2 *De ueste militari.*

C. tt. 40.

3 *De hospitijs militum.*

C. tt. 41.

Quorum domus ab hospitijs liberę sunt. l. 4. l. 5. in prin. l. 8. l. 9. l. 10. l. 11. l. 12. tt. 5. l. 2. § domos quoq;. tt. 16. l. 3. § domos. tt. 19. l. 9. § fin.

De manu qua hospitaturi nomen ostio adscriptū est, non delenda. l. j.

De parte domus militi deputanda. l. 2.

Vt à prętorijs rectorum prouincię illis præsentib. alij iudices abstineant. l. 3.

Iura & officia hospitis. l. 5. § solum sanè. l. 6. l. 9. tt. 42. lib. j. tt. 45. l. j Nouell. c. 129. § penult.

Vbi hospitare debeant ij qui ex procinctu redeūt, uel proficiscuntur ad bella. l. 7.

4 *De probatoria militum facienda.*

C. tt. 36. l. 17. tt. 58. l. 2.

5 *De iudicijs militum.*

Apud quos agere uel conueniri debeant. C. tt. 36. l. 18. in prin. uers. ita uidelicet. lib. 3. tt. 13. l. 6. tt. 25. l. j.

De iudicibus delegatis. C. tt. 36. l. 28. § erit autem arbitr.

Ne milites de eadē causa ad diuersos iudices protrahantur. C. tt. 36. l. 18. § quoniam uerò.

Per quos litigabunt, si plures conueniantur. C. tt. 36. l. 18. § ut autem omnifariam. uers. in his etenim causis.

De deponenda pecunia litigiosa. C. tt. 38. l. 16. § ea qua tamen.

6 *De commeatu.*

De causa profectionis indicanda antequam detur commeatus. C. tt. 36. l. 13. § si uerò quisquam.

Quando & ex quibus causis commeatus dādus? C. tt. 43. l. j.

Parcissimè commeatus dandus. ff. l. 12. § j.

Quot militibus simul dandus? Triginta tantum. C. tt. 38 l. 16. § super his uerò. uers. quos tantummodo. § non danda.

Miles in commeatu agens non uidetur reipubl. causa abesse. ff. l. j.

Si ad diem commeatus nō adsit miles, uide s cap. prox. membr. 11. uers. si ad diem.

7 *De missionibus militum.*

Diuisio missionis trimembris. ff. l. 13. § missionū. lib. 3. tt. 2. § ignominiæ. quartum membrum additur. ff. lib. 3. tt. 8. l. 2. est & quartum.

De honesta et causaria missione. ff. l. 13. § missionū. lib. 3. tt. 2. l. 2. § ignominiæ. C. tt. 36. l. 6. l. 8.

De igno-

De ignominiosa missione. Definitio. ff. l. 13. § igno miniosa. lib. 3. tt. 2. l. 2. § ignominiæ.
Euentus. ff. l. 13. § ignominiosa. lib. 3. tt. 2. l. j. in prin. l. 2. § ignominiæ. C. tt. 36. l. 3.

DE IVRE CIVITATVM: ET primùm de magistratu municipali. Cap. 14.

Incipit quarta pars huius libri.

I. *Iura magistratus municipalis*

ff. lib. 2. tt. j. l. 12. lib. 50. tt. j. l. 25. l. 26. l. 28. l. 38. § impe ratores. § fin. C. lib. j. tt. 54. lib. 10. tt. 31. l. 2. l. 18. l. 20.

II. *De defensoribus ciuitatum.*

C. lib. j. tt. 55. Nouell. c. 15.

1 *De creandis illis.*

C. l. 2. l. 8. in pr. tt. 4. l. 17. Nouell. c. 15. § interea igi tur. § ac si ciuitatis. § cęterùm si qua. § assumet.
De iureiurando ab ijs præstando, ijsq; cõfirman dis. Nouell. c. 15. § iusiurandum. § at si ciuitatis. § assumet. C. lib. j. tt. 4. l. 17.

2 *De iure, iurisdictione, & officijs illorum.*

Qui & quæ causæ ad eius iurisdictionem pertine ant. C. l. j. l. 3. Nouell. c. 15. § ut & cohortalis. § di cantq; ius. § cognoscent.
De sportulis & annonis illorum c. § fient autem.
De domo construenda, in quam actorum monu menta reponantur. c. § conficiat etiam.
De appellatione ab eis ad præsides facienda. c. § enimuerò.
Ne uicarios habeant. c. § iusiurandum. uers. nulla facultate. § at si ciuitatis.
Si cohortalibus agere uolentibus actorem con fectionem negauerit. C. l. 9. § illud.
Si à cohortalibus iniuria affectus sit. cap. § si quid uerò.
Reliqua illorum iura & officia. C. l. 4. l. 5. l. 6. l. 7. l. 8. § quòd si quid. l. 9. in prin. c. § nulla facultate. usque ad § & ut cohortalis. § cognoscent. § si qui etiam.

3 *De cohortalibus, & ministris illorum.*

c. § & ut cohortales. cum § sequente.

4 *De fine eius iurisdictionis atq; offi ij.*

Quamdiu duret eius iurisdictio & officium. C. l. 4. c. § iusiurandum. § assumet. § præterea ut ij.
De officio principis authoritate deponendo, & de eo remouendo. C. l. 10. C. § iusiurandum.

III. *De duumuiris.*

ff. lib. 44. tt. 7. l. 34. § fin. lib. 49. tt. j. l. 1. li. 50. tt. j. l. 38. in prin. C. lib. 10. tt. 31. l. 18. l. 51.
An is qui non est decurio in duumuirum creari possit. ff. lib. 50. tt. 2. l. 7. § is qui non. C. lib. 7. tt. 44. l. 3.

DE DECVRIONIBVS ET CV- rialibus. ff. lib. 50. tt. 2. C. lib. 10. tt. 31. Cap. 15.

¶ I. *Etymologia seu ratio nominis.*

ff. lib. 50. tt. 16. l. 239. § decuriones.

¶ II. *De nominandis & creandis decurionibus.*

1 *Qui creandi, & qui curiæ obnoxij sint?*

De filijs decurionum. C. l. 55.
De eo cuius pater sponte se obrulit curiæ. C. tt. 45. l. 3. l. 4.
De eo qui respectu patris uel matris ex alia ciui- tate est oriundus. C. l. 22. l. 36. l. 44.
De eo cuius alter parens alterius est consortij. Nouell. c. 38. § ad hæc quoniam. cum sequen tibus.
De filijs decurionum aduocatis. C. l. 35.
De filijs magistrorum qui ex curiali stirpe descen dunt. C. l. 35.
De eo qui ex patre uel auo milite est natus. C. l. 27.
De nato ex matre decurionis filia. C. l. 62.
De nato ex inquilina domus Cæsaris. C. l. 29.
De eo qui ex seruo patre natus est. ff. l. 9. in prin.
De hærede decurionis, & eo cui decurio bona sua donauit, eiusq; liberis. Nouell. c. 101. in prin. usq; ad § quòd si decurionis.
De seruo. C. tt. 32. l. 2.
De liberto. C. tt. 32. l. j.
De nauiculariis. ff. l. 9. § fin.
De fabricensibus. C. l. 32.
De muto & surdo. ff. l. 7. § surdus.
De eo qui laborat podagra. C. l. 23.
De pauperibus. C. l. 45.
De eo qui in aliqua est dignitate, deq; liberis eius C. l. 64. cum duab. ll. sequentib. Nouel. c. 38. § pre terea neq; hac. c. 69.
De filiofamilias. C. l. 5.
De experte literarum. C. l. 6.
De minoribus annis. ff. l. 6. § j. l. u. tt. 4. l. 8. in prin. C. lib. 7. tt. 64. l. 8.
De ijs qui sunt grandes natu. ff. l. 2. § fin. l. u. C. l. 3. l. 10. l. 13. l. 41.
De spurijs. ff. l. 3. § spurios. l. 6. in prin.
De eo qui ex incesto natus est. ff. l. 6. in prin.
De infamibus. C. l. 12.
De ijs qui flagellis cęduntur. ff. l. 12.
De eo qui ad tempus fuit relegatus, uel ordine motus. ff. l. 2. in prin. § j. l. 3. in prin. l. 5. l. 13.
De eo cuius pater ordine motus est, uel alio mo do punitus. ff. l. 2. § nullum.
De eo qui in relegatione natus est. ff. l. 13. § item rescrip.
De eo qui à publica accusatione destitit. ff. l. 6 § qui iudicij.
De hæreticis & Iudæis. ff. l. 3. § fin. C. l. 49. Nouell. c. 45. in prin. usq; ad § enimuerò.
De reliquis uide j membr. 3. cap. eodem.

2 *Causa & modus creandi decurionem.*

Si pœnæ nomine decurionatui addicetur, non ua let. C. l. 38.
Sola albi præscriptione decurio non fit. ff. l. 10.
De nominatione decurionibus in curiam conuo catis facienda, &c. C. l. 2.

3 *Tempus creandi & nominandi decuriones.*

Decuriones ad magistratum ante tres menses uel amplius nominari debēt, ut si querimonia eo rum iusta uideatur, &c. C. lib. j. tt. 54. l. j.

4 *Euentus nominationis & creationis.*

De appellando, & expensis soluendis, si quis nō rectè sit nominatus. C. l. 2.
An quis post factam creationem possit dicere se non rectè creatum. ff. l. 13. § fin.

¶ III. *De excusationibus à decurionatu.*

1 *Causæ ex quibus excusatio competit.*

Si sententia præsidis, uel arbitratu iudicis sit abso lutus. C. l. 13. l. 14.

Si rescriptum immunitatis impetrauerit. C.l.36.l.37.l.43.l.61.l.63.

Si ad domum Cæsaris uel aliorum confugerit.C.l.31.l.39.

Si necessitas non exigit.C.l.35.uers.quæ etsi necessitas.

Si pœnæ nomine curiæ sit addictus.C.l.38.

Si suffragijs immunitatem impetrauit.C.l.44.

De reliquis, uide § membr.qui creandi: item j de munerib.

2 *Modus quo competit excusatio.*

Per appellationem à nominatione.C.l.2.

3 *Vbi & apud quem competat.*

C.l.2.l.54.

¶ IIII. De *amittendo decurionatu.*

Causæ ex quibus amittitur.

Si ad tempus relegatus, uel ordine motus sit.ff.l.2.in prin.§ 1.l.3.in prin.§ 1.l.5.

Si insanus fiat, uel cæcus.C.l.8.

Si grandis natu factus sit, uide § uers. de ijs qui sunt grandes.

Si officium notariatus assumpsit.C.tt.69.l.2.

¶ V. *Iura & officia decurionum.*

De non recedendo à ciuitate sua.ff.l.1.C.l.16.l.25.l.26.l.30.l.53.l.55.l.56.&tt.57.lib.11.tt.14.l.1.

Ne relicta curia militent.C.l.17.l.38.l.51.l.55.

De decurione curiæ suæ uindicando. C.l.54.

Vt domos proprias habeãt curiales in sua ciuitate, uel uetustas reparent, uel nouas ædificent. C.lib.8.tt.10.l.8.

Ne quid conducant.ff.l.4.C.lib.4. tt.65.l.30.

Ne uectigalia exerceant.ff.l.6.§ decurio.

Ne procurator fiat. C.l.34.

Curialis neq; procurator, neq; conductor alienarum rerũ, neq; fideiussor, neq; mandator conductoris existat.C.lib.4.tt.65.l.30.

Ne tabellionatus officium exerceãt.C.l.15.

Ne uicarios habeat.C.l.60.

Actionibus publicis uti debent.C.l.30.

Si pecuniam publicam decoxerit, uel fraudulentus fuerit adscriptionib.illicitis, uel immoderatus in exactione.C.l.40.

De prædijs illorum sine decreto nõ alienãdis. C.tt.33.ff.lib.50.tt.1.l.15.§ in fraudem.Nouell. c.38.§ perfecerunt.c.87.

De imponenda prædijs curialibus ad alium titulo lucratiuo translatis, descriptione quatuor solidorum. C. tt.35.

De hæreditate defuncti decurionis, ut omnimodo quarta eius pars ad curiam pertineat, uel ad filios eius qui curiæ annexæ sunt, uel ad filias quæ decurionibus nupserint. C. tt. 34.tt.43.l.4.§ ita tamen ut nec. § fin. Nouell.c.38.§ posthac uideamus.§ quoniam uerò.usque ad § ad hæc quartam.c.101.§ quòd si decurionis. cum sequentibus.

Ab extraordinarijs muneribus sunt immunes.C.l.21.

De decurionibus non torquẽdis, nec corporalib. pœnis subijciendis.ff.l.14.C.l.33.l.57.l.58.

De decurionibus, qui facultatibus lapsi sunt, alẽdis.ff.l.8.

De eo qui ad tempus relegatus uel ordine motus est, & postea restitutus. ff.l.2.in prin.usq; ad § in filijs.tt.1.l.55.in prin.

De curialibus qui comitatiuam dignitatem adepti sunt, non eximuntur à iurisdictione sui iudicis.C.l.47.

De priuilegio primæ Curię, qui expletis uniuersis munerib.ad summũ peruenit gradum.C.l.56.

Filij decurionum qui sint.ff.l.2.§ in filijs.usq; ad § nullum.C.l.4.lib.6.tt.54.l.6.

De filijs decurionum non torquendis.C.l.4.

Filij decurionum curiæ sunt obnoxij.uide § in initio huius capitis.

De ordine & albo decurionum: qui quos præcedant in sententijs ferendis, uel aliàs.ff.l.2.§ restitutus.l.6.§ fin.tt.3.C.l.9.

De actione quæ ex administratione decurionatus competit, uide j cap.24.lib.eod.

¶ VI. *De decretis ab ordine faciendis.*

ff.tt.9.

An decreta ab ordine facta, rata sint habenda, & si contrà fiat pœna committatur? ff.l.5.l.6.Distinguitur:

Ex re decreta. Si salarium alicui de publico constituerunt.ff.l.4.§ fin.C.tt.36.

Si prædia, uel ædes, uel certam quantitatem alicui de publico decreuerint.ff.l.4.§ j.

Si aliquem debitorem dimiserint, uel largiti sint. ff.l.4.in prin.

Si immunitatem alicui tribuunt.C.tt.46.l.j.

Si de numero medicorum decernant.ff.l.j.

Ex reliquis contingentibus.

Si ambitiosa sunt decreta.ff.l.4.C.tt.46.l.2.

Si publicè utile sit decretum rescindi.ff.l.5.

Si non legitimo numero decurionum coacto decretum sit.ff.l.2.l.3.tt.31.l.46.ff.tt.1.l.19.

Si minor uiginti quinque annis decreuit. ff.tt. 6.l.6.§ j.tt.4.l.8.in prin.

Si ignorans aduersus decretum fecit.ff.l.6.

DE LEGATIS ET LEGATIONIBUS.ff.lib.50.tt.7.C.lib.10.tt.63. Cap.16.

¶ 1 *De iniungendo legationis munere.*

Antecedentia. De consultando, & decernenda legatione.C.l.6.

Quot & quibus iniungenda legatio?

Ne plures quàm ternos mittant.ff.l.4.§ fin.

Vt ordo in legationibus iniungendis seruetur, uide j de munerib.

De ijs quibus ius postulandi non est.ff.l.4.§ j.

De debitore reipub..ff.l.4.in prin.

De debitore fisci.ff.l.4.§ debitores.

De eodem plures legationes suscipiente.ff.l.16.in prin.

2 *De excusationibus ab hoc munere.*

Si is ad quem legatio est mittenda, legati amicum accusat.ff.l.4.§ si accusario.

Si patrem in legatione habeat.ff.l.6.

Si legationis munere functus sit: item de alijs uide j de muneribus.

3 *Officia legati.*

De non deserenda legatione, nec cessando. ff.l.1.§ 1.2.§ j.§ cessatio.C.l.2.§ fin.

Neq; alienis neq; proprijs negocijs se interponere debet.ff.l.8.§ fin. l.9.l.10.in pr.l.11.§ qui leg.l.12.l.15.l.16.§ ante.

An pro

An per aliom legationem mittere posſit: item, an & quos uicarios posſit habere. ff. l. 4. § legan. l. 11. in prin.

An contra rēpub. à principe quid postulare posſit. ff. l. 2. in prin.

4 *Iura & priuilegia legati.*

De salario, & sumptibus illi proficiſcēti datis. ff. l. 2. § fin. l. 10. § fin. C. l. 2.

De sumptibus ab eo factis, illi restituendis. ff. lib. 3. tt. 4. l. 7. in prin.

An tempore legationis posſit conoeniri. ff. l. 3. l. 16. § ante. uide insuper ꝭ lib. 2. cap. 2. uerſ. de domicilio rei conuenti.

Sanctu habētur legati: & quid iuris sit, si quis legatum hostiū pulſauerit. ff. l. 17. lib. 48. tt. 6. l. 7. § fin.

DE ACTORE VNIVERSITAtis, uel syndico & curatore reipub. ff. lib. 3. tt. 4. Cap. 17.

¶ 1 *De dando actore, uel eligendo.*

An utiliter datus sit actor?

DISTINGVITVR:

Ex persona dantis. Si nō omnes in ordine adsint, uel eligant. l. 3. l. 4.

De suffragio patris uel filij, eius qui datus est. l. 5.

De suffragio eorum qui in patris, uel filij eius potestate sunt. ff. l. 6. in prin.

De eo cui ordo potestatem eligendi dedit. l. 6. § si decuriones.

De lege. l. 3.

Ex persona dati. De extraneo. l. j. § fin.

De filiofamilias. l. 6. § fin.

Si is datus sit quē duumuiri elegerint. l. 6. § si decuriones.

Ex causa seu negocio cui datus est.

Constitui potest actor, & ad operis noui nunciationem, & ad stipulationes interponendas. l. 10.

Si ita constitutus sit, ut quæcunque incidisset controuersia, eius petendæ negocium Titius haberet. l. 6. § sed si ita decreue.

Ex consequentibus. Si agere postea prohibitus sit. l. 6. § quod si actor.

Si mutatus sit. Ex ijsdem causis actoris mutandi potestas est, ex quib. etiam procuratoris. l. 6. § fi.

2 *Officia tam actoris quàm curatoris.*

Per eum quod communiter agi fieri oportet, agi fieri debet. l. j. § quibus.

Si aliqua uniuersitas det actorem, non erit hic dicendum sic haberi quasi à plurib. datum. hic enim pro repub. uel uniuersitate interuenit, non pro singulis. l. 2.

De rebus & agris ciuitatis uindicandis. ff. lib. 50. tt. 8. l. 10. § 3.

De exigenda pecunia ad annonam destinata. ff. li. 50. tt. 8. l. 10. § 6.

De exigenda cautione fideicommissi nomine. C. lib. 11. tt. 30. l. 2.

De defendendo, & de rato cauendo. l. 6. § actor uniuerſ.

Procuratoris partib. fungitur actor: itē actio iudicati ei non datur, item ei constitui potest. l. 6. § actor itaque.

Si actori cautum sit, administratori rerum ciuitatis competit actio. l. 10. § fin.

De actione quæ aduersus curatorem reipubl. datur, uide ꝭ cap. 24.

DE CIVIBVS, ET ALIIS CIuitatum personis, nec non de collegijs & corporibus. item de ferijs. Cap. 18.

¶ 1 *De ciuibus in genere.*

De uestitu ciuium. C. lib. 11. tt. 8.

De ornatu ex auro & gemmis non conficiendo. C. lib. 11. tt. 11. l. j.

De mercatione purpuræ prohibita. C. lib. 11. tt. 8. l. 5.

De armis à priuatis ciuibus nō conficiendis, nec emendis. Nouell. c. 85.

De ludis & spectaculis. C. lib. 11. tt. 40. tt. 41.

De gladiatoribus. C. lib. 11. tt. 43. l. j.

De uenationibus ferarum. C. lib. 11. tt. 44. l. j. lib. 2. feudorum. tt. 27. § nemo retia.

De nundinis. ff. lib. 50. tt. 11. l. j. C. lib. 4. tt. 60. l. j.

De Maiuma. C. lib. 11. tt. 45. l. j.

De festis, conuentibus, & publicis ciuium lætitijs. C. lib. j. tt. 11. l. 4.

¶ 2 *De ferijs ciuium.*

ff. lib. 2. tt. 12. C. lib. 2. tt. 12.

Quibus diebus feriandum? De die Dominico, seu Solis. C. l. 2. in prin. l. 3. l. 7. § & dies Solis. l. 10.

De pridie calendis Ianuarijs. ff. l. 5.

De ferijs propter res feliciter gestas. C. l. j.

De ferijs à iudice condictis. C. l. 4.

De reliquis. C. l. 2. l. 6. l. 7.

Si feriatum non sit, sed aliquid negocij gestū, pœna. C. l. 10. § fin.

DISTINGVITVR:

Ex specie rei gestæ.

Si agriculturæ inseruit diebus feriatis. C. l. 3.

Si negocijs militaribus, & custodiarum cognitioni inseruit. ff. l. 9.

Si de latronibus quæstionem habeat. C. l. 9.

Si emancipet uel manumittat. C. l. 2. in prio. l. 8.

Si uoluptati indulget. C. l. 10. in prin. § nec huius tamen.

De reliquis. ff. l. 2. l. 3. C. l. 5. l. 7. § fin. l. 10.

Ex reliquis contingentibus.

Si res tempore peritura sit, nec dilationem capiat. ff. l. j. § sed excipiuntur. l. 3.

¶ 3 *De collegijs & corporibus: item de alijs uniuersitatibus.*

1 *De collegio constituendo.*

Causæ ex quibus & propter quas collegia constitui possunt.

Non ex qualibet causa collegium constitui permittitur. ff. lib. 3. tt. 4. l. j. in prin. lib. 47. tt. 22. l. j. in prin. l. 3. in prin.

Si religionis causa coeant. ff. lib. 47. tt. 22. l. j. § sed religionis. tt. 11. l. 2.

Si uectigalium publicorum, aurifodinarum, &c. nomine collegiū constituant. ff. lib. 3. tt. 4. l. j. § j.

Si stipem menstruam conferendi causa coeant. ff. li. 47. tt. 22. l. j. in prin.

Antecedentia. De authoritate senatusc͞osulti uel Cæsaris. ff. lib. 47. tt. 22. l. 3. § j.

Inter quot & quas personas collegium constitui potest.

Inter tres personas constitui potest. ff. lib. 50. tt. 16. l. 85.

De seruis.ff.lib.47.tt.22.l.3.§ fin.

De eo qui in alio etiam est collegio.ff.lib.47. tt.22. l.j.§ fin.

2 *De collegio dissoluendo.*

Causæ ex quibus dissoluatur.

Si personæ mutentur.ff.lib.3.tt.4.l.7.§ in decurionibus.

Euentus dissoluti collegij.

De pecunia communi diuidenda, si uel recesserit quis à collegio, uel dissoluatur omnino.ff.li.47. tt.22.l.j.§ fin.l.3.in prin.

3 *Iura collegij & uniuersitatis.*

Sodales sunt, qui sunt eiusdem collegij, quibus potestatem lex facit, pactionem, quam uelint, sibi ferre, dum ne quid ex publica lege corrumpant. ff.lib.47.tt.22.l.4.

Proprium horum est, habere res communes, arcã cõmunem, & actorem uel syndicum per quem, &c.ff.lib.3.tt.4.l.j.§ quibus.

Quod uniuersitati debetur, non singulis debetur: nec quod debet uniuersitas, singuli debent.ff.lib. 3.tt.4.l.7.§ si quid.§ fin.

Etiam actio aduersus uniuersitatem datur.ff.lib.3. tt.4.l.7.in prin.l.9.

Refertur ad uniuersos quod publicè fit per maiorem partem.ff.lib.50.tt.17.l.120.§ j.

Municipes intelliguntur scire, quod sciunt hi quibus summa reipublic.est commissa.ff.lib.50.tt.4. l.14.

Si collegium non defendatur, quid iuris.ff.lib.3.tt. 4.l.j.§ quod si nemo.l.8.

4 *De priuilegijs collegiorum.*

Quibus competat.

De eo qui solo nomine collegiatus est.C.lib.j.tt.2. l.9.lib.11.tt.17.l.j.in prin.

De ijs qui supra numerum assumpti sunt.C. lib.11. tt.17.l.j.§ qui autem suprà.

¶ 4 *De quibusdam ciuium & collegiorum, aliarumq; personarum ciuitatis speciebus.*

De collegijs studiorum liberalium.C.li.11.tt.18.l.j. § habeant igitur.

De magistris studiorum, doctoribus & medicis. Quales esse debeant, & quæ sint illorum officia. C.lib.10.tt.52.l.7.lib.11.tt.18.l.j.in prin.

De mercedibus & salarijs illis constituendis. ff. lib.50.tt.13.l.j.in prin.C.lib.10.tt.52.l.6.§ fin.

De medicis.ff.li.50.tt.4.l.11.§ reprobari.tt.9.l.j.tt.13. l.j.§ j.§ medicos.l.3.C.lib.10.tt.52.l.7.l.9 l.10.

De philosophis.ff.li.50.tt.13.l.j. § an & philosophi. C.lib.10.tt.41.l.6.tt.52.l.8.

De iuris professoribus.ff.lib.50.tt.5. l. 8. § philosophis.tt.13.l.j.§ proinde nec.

De magistris ludi literarij. ff. lib. 50. tt. 13.l.j.§ ludi quoq;.

De iuris ciuilis studiosis.ff.lib.50.tt.13.l.4.

De mercatoribus.C.lib.4.tt.63.

De argentarijs.Nouell.c.136.

De mendicantibus ualidis inhibendis.C.lib.11. tt. 25.l.j.Nouell.c.8.§ at si qui.usque ad § prętereà si quis.

De corporatis urbis Romæ.C.lib.11.tt.13.tt.14.

De corporatis Alexandriæ.C.lib.11.tt.28.l.j.

De reliquis uide 3 cap.6.lib.eod.

DE POLLICITATIONIBVS & legatis ciuitatis.ff.lib.50.tt.12. Cap. 19.

Hactenus de personis ciuitatis: sequitur de rebus. & primùm de ijs adquirendis, postea de ijs alienandis, postremò de quibusdam rerum ciuitatis speciebus. Adquiruntur autem res ciuitati per pollicitationes & legata.

1 *Definitio pollicitationis.*

l.3.in prin.

2 *An pollicitatio sit utilis, & ex ea nascatur actio.*

l.3.in prin.l.14.in prin. Distinguitur:

Si sine causa pollicitus sit.l.j.§ j.§ denique.li.39.tt.5.l. 19.in prin.si tamen, cum sine causa pollicitus esset, cœpit facere, tenetur.l.j.§ item si sine causa.usque ad § fin.l.3.in prin.l.6.§ j.l.11.

Si propter incendium uel terræmotum, uel aliquam ruinam, quæ reipub.contigit, promisit.l.4. l.7.

Si reipub.nihil intersit fieri quod promissum est, uel ei sit damnosum.l.13.§ item rescrips.

Si fœmina promisit.l.6.§ non tenetur.

Si tantum epistolam muneris edendi gratia emisit.l.5.

Si promittentem promissi pœniteat l.3.§ fin.

Si acceptolatum ei sit.lib.48.tt.11.l.7.§ illud quoq;.

Si aduersa fortuna usus sit qui promisit, & sit relegatus.l.8.

Si cum ne honoribus fungeretur pollicitus esset, nihilominus honoribus fungi cogatur.l. 12. § final.

Si cum ob honorem pollicitus esset, antequam honorem iniret, decesserit.l.11.

Si opus promissum fecit, sed id casu fortuito postea quid passum est.l.j.§ fin.

Si opus promissum fecit, sed non rectè, uel non omnem pecuniam erogauit.C.lib.8.tt.13.l.j.§ quod uerò onus.

5 *Euentus pollicitationis, & legati.*

Relicta reipub in quę dependi debeant, si ad certam speciem relicta sunt, ad alios usus conuerti non debent.tt.8.l.j.l.5.tt.10.l.7. in prin. Si non ad certam speciem relicta sunt.tt.8.l.6.in prin.

De conditione pollicitationi adiecta, pollicentis hæredibus seruanda.l.10.

De actione quæ datur ciuitati re amissa.l.3. § fin.

DE ACTIONE QVAE DATVR *ciuitati ex pollicitatione ad præstandam promissis fidem.*

1 *Causæ ex quibus datur.*

Si placitis fidem præstare detrectat.l.8. § quod si detrectat. Distinctiones uide 3.

2 *Aduersus quos datur.*

De hæredibus.l.14.in prin.

3 *Quid ueniat in eam?*

Non pecuniam inferre, sed opus extruere coguntur.l.13.in prin.

Si is qui pollicitus est antequam perficiat, decesserit.l.14.§ sed si quis.l.15.

Si bona liberalitati soluendo non sunt.l.9.

De diminutione in persona hæredis.l.6.in prin.

De usuris.tt.10.l.5.in prin.tt.12.l.j.in prin.

De pri-

DE PRIVILEGIIS CIVITAtum: item de alienatione & locatione rerum ciuitatis: nec nō de actionibus aduersus ciuitatem competentibus. Cap. 20.

¶ I *Priuilegia ciuitatis.*

Respub. ut pupilla extra ordinem iuuatur. C. li. 11. tt. 29 l. 3.

Quod sibi adquirunt ciuitates, sibi retinent. C. li. 11. tt. 69. l. 2.

An ius pignoris habeant in rebus debitorum. ff. lib. 50. tt. 1. l. 10. C. lib. 11. tt. 29. l. 2. tt. 32. l. 2.

An priuilegia fisci ciuitati competant? ff. lib. 50. tt. 1. l. 10. l. 21. § fin.

De priuilegijs ciuitatis Nicenēsis. C. lib. 11. tt. 69. l. 6.

Quæ ciuitates iuris Italici sunt, uide § cap. 9. uers. de quibusdam ciuitatibus. lib. eod.

¶ II. *De alienatione rerum ciuitatis, & locatione.*

Alienatiō rei ciuitatis dempto canone, an ualeat? C. lib. 11. tt. 69. l. 5.

An meliore conditione allata rescindatur contractus? ff. lib. 50. tt. 1. l. 21. § fin. C. lib 11. tt. 31. l. 1. l. 2. tt. 70. l. 2. l. 3.

Licet ciuitati res suas uendere, ita ut precia in renouanda mœnia collocentur. C. lib. 11. tt. 31. l. 3.

De pecunijs ciuitatum nō deminuendis, sed in statutos usus cōuertēdis: & de ratione super ijs dāda Nouel. c. 128. § at cum de urbibus usq; ad § ad hęc sancimus.

De locatione rerum ciuitatis.

1 *Antecedentia.* C. lib. 11. tt. 70. l. 3.

2 *Quibus locanda?* De decurionibus. ff. lib. 50. tt. 8. l. 2. § 1.

3 *Euentus.* Agri publici in perpetuum locati, sine principali authoritate reuocari nō possunt. ff. li. 39 tt. 4. l. 11. § 1. lib. 6. tt. 3. l. 1.

Qui fundum à municipio conduxerunt, in rem habent actionem. ff. lib. 6. tt. 3. l. 1. § fin. l. 2. l. 3.

Cum ea lege fundum uectigalem municipes locauerint, ut ad hęredes eius, &c. ff. lib. 50. tt. 16. l. 219.

De actione locati. Quid ueniat in eam?

An prior conductor tantū pręstare teneatur, quātum pręstat posterior. ff. lib. 50. tt. 8. l. 2. in prin.

De pensione pro sterilitate temporis minuenda. ff. lib 50. tt. 8. l. 2. § fin.

De locatiōe uectigalis reipub. uide § cap. 10. li. eod.

¶ III. *De actionibus aduersus ciuitatem competentibus.*

Aduersus quos competant?

De duumuiris. ff. lib. 44. tt. 7. l. 34. § fin.

De eo qui administrationis tēpore solui cōstituit, uel nouatiōe facta cauit. ff. l. 50. tt. 8. l. 4. § in eum.

Quamdiu competat?

Ex contractu alicuius magistratus annalis etiam post annū actio cōpent. ff. li. 44. tt. 7. l. 34. § fin.

DE RE FRVMENTARIA: ITEM de operibus publicis & priuatis, & de aquæductu. Cap. 21.

¶ I. *De re frumentaria annona.*

1. *De debita frumentaria pecunia.*

Quid, & quantum soluendum? de commodorum cōmodis, & de usurarum usuris. ff. lib. 50. tt. 8. l. 2. § si indemnitas.

De compensatione opponenda.

ff. lib 50. tt. 8. l. 2. § ad frumenti.

Quando soluendum? Statim. ff. lib. 50. tt. 8. l. 2. § frumentariæ.

2 *De frumento ciuibus uendendo & distribuendo.*

Quanti uendendum? ff. lib. 48. tt. 12. l. 3. in prin. li. 50. tt. 1. l. 8. tt. 8. l. 6. in prin.

Ius non est ordini, precium grani quod inuehitur, statuere. ff. lib. 48. tt. 12. l. 3.

De distribuēdo frumento. C. lib. 11. tt. 24. tt. 27. l. 2.

3 *Si frumentum emptori ablatum est.*

Eius ęstimatio restituēda est quę publicis rationib. refertur. ff. lib. 50. tt. 8. l. 2. § grani æstimationem.

4 *Si de frumentaria ratione quid in alium usum sit conuersum.*

ff. lib. 50. tt. 8. l. 2. § quod de frument. § si autem frument. C. lib. 11. tt. 22. l. 3. tt. 23. l. 1. l. 2.

5 *De publica accusatione, Si quis contra annonam fecerit.*

ff. lib. 48. tt. 12.

Causæ ex quibus datur.

Si quis contra annonam fecerit, societatē'ue coierit quò annona carior fiat. l. 2. in prin.

Si quis nauem nautamq; retinet, aut dolo malo faciat quò magis detineatur. l. 2. § fin.

Si corruptas merces supprimit, uel fructus suos ęquis precijs uendere nolit, dum minus uberes prouentus expectat. ff. lib. 47. tt. 11. l. 6. in prin.

Si stateris adulterinis annonam onerat. ff. lib. 47. tt. 11. l. 6. § onerant.

Quibus datur?

De mulieribus. l. 3. § fin.

De seruo aduersus dominum. l. 1.

Quæ pœna ueniat in hoc iudicium?

l. 2. § fin. lib. 47. tt. 11. l. 6.

6 *De canone frumentario.*

Vrbis Romæ. C. lib. 11. tt. 22.

Constantinopolitanæ. C. lib. 11. tt. 23.

Alexandriæ. C. lib. 11. tt. 27.

¶ II. *De operibus publicis.*

ff. lib. 50. tt. 10. C. lib. 8. tt. 12.

De hisce sine permissu principis non faciendis. ff. l. 3. l. 6. C. l. 4. l. 12.

De perficiendis et restaurandis uetustis antequam noua inchoentur. C. l. 21.

De diruendis ædificijs priuatorum operis publici gratia. C. l. 8. l. 13.

DE LOCATIONE OPERIS PV*blici extruendi, sine cautione non est committenda extructio.*

ff. tt. 8. l. 10. § imperator.

Quid ueniat in actionem locati, quæ datur aduersus fideiussorem conductoris. De usuris. ff. tt. 8. l. 2. § conductor.

De uitiosa ædificatione, quis, & quamdiu eam pręstabit. C. l. 7.

De inscriptione nominis eius cuius liberalitate opus factum est. ff. l. 2. in prin. l. 7. § si quis.

De inscriptione alterius nominis. ff. l. 2. § fin. l. 3. § fin. l. 4. C. l. 9.

Dę nomine inscripto non eradendo. ff. l. 2. § fin.

Quib. sumptibus reparāda. C. l. 18. uide § de muris.

5 *Quibus iniungenda munera, & ex quibus causis*

Iniungenda sunt munera municipibus, incolis & alijs de quibus sequitur.

1 *De municipibus.*

ff. lib. 50. tt. j. C. tt. 38.

1 *Etymologia.* ff. l. j. in prin. tt. 16. l. 18. § fin.

2 *Definitio.* ff. l. j. in prin. tt. 16. l. 228.

3 *Qui sint municipes, & ex quibus causis fiant.*

Fiunt natiuitate, manumissione & adoptione. ff. l. j. in prin. C. tt. 39. l. 7. in prin.

De natiuitate. Si natus quis sit ex parentibus eius municipij, municeps est, & muneribus eius loci tenetur. ff. l. j. § j. Distinguitur:

Si pater & mater diuersi sint municipij, cuius originem sequatur. ff. l. j. § j. usque ad fin. legis. l. 9. C. tt. 38. l. 3.

Si mulier habet maritum alterius ciuitatis incolam. ff. l. 38 § item rescrips.

Si ex uico natus sit. ff. l. 30.

DE MANUMISSIONE libertus, eiusque liberi intelliguntur eius municipij esse, cuius est patronus. ff. l. 6. § fin. l. 7. l. 17. § ex causa. l. 22. in prin. § municipes. l. 22. § denique. l. 27. in pr. l. 37. § libertos. tt. 4. l. 3. § liberti. C. tt. 38. l. 2.

De adoptione. ff. l. 15. § fin. l. 16. l. 17. § in adoptiua.

De assumptione originis. ff. l. 6. in prin. l. 17. § error.

2 *De incolis & domicilio.*

ff. lib. 50. tt. j. C. tt. 39.

1 *Definitio incolæ.*

ff. tt. 16. l. 239 § incola. C. l. 7.

2 *Vbi quis domicilium habere dicatur.*

Vbi quis uult, domicilium habere potest. ff. l. 31.

De eo qui in pluribus locis negociatur, uel se collocat. ff. l. 5. l. 6. § uiris l. 27. § j. usque ad § fin.

De senatoribus. ff. l. 22. § penult. C. l. 8.

De milite. ff. l. 23. § fin.

De relegato. ff. l. 22. § relegatus. l. 27. § fin.

De reliquis, uide sequentia.

3 *An ex incolatu ad munera teneatur?*

C. l. 3. l. 6. Distinguitur:

Si incolatui renunciauit, & domicilium transtulit. ff. l. 20. l. 34. C. l. j.

Si in territorio ciuitatis commorantur. C. l. 3.

Si in agro moratur. ff. l. 35. tt. 16. l. 239. § incola.

Si studiorum causa ibi moretur. C. l. 2.

Si filius familias ibi domicilium habeat. ff. l. 3. l. 4.

Si originem ab urbe Roma habeat. ff. tt. 4. l. 3. in prin.

Si domum tantum in aliquo loco possideat. ff. l. 17. § sola domus. C. l. 4.

De reliquis, uide præcedentia: ubi quis domiciliũ habeat.

4 *Qui incolatus nomine teneantur?*

De liberis incolæ. ff. l. 6. § filius. l. 17. § patris.

De libertis, horumque liberis, quod teneantur & ibi, ubi patronus habet domicilium. ff. l. 6. § fin. l. 22. in prin. l. 27. in prin l. 37 § libertos.

Et ubi ipsi habẽt domicilium ff. l. 22. § municipes. l. 37. § libertos.

De mulieribus quæ sequuntur domicilia maritorum suorum. ff. l. 22. § j. l. 37. § fin. l. 38. § idem rescrips. C. l. 9. tt. 62. l. j.

De sponsa. ff l. 32.

De uidua. ff. l. 22. § j.

3 *De eo qui possessiones quasdam in aliquo loco habet.*

ff. tt. j. l. 17. § sola ratio. § sola domus l. 22. § fin. tt. 4. l. 6. § fin l. 18 § patrimoniorum. l. a. j. C. tt. 39. l. 4. tt. 52. l. 6. tt. 62.

4 *De eo qui fœnus in aliquo loco exercet.*

ff. l. 22. § fin.

DISTINCTIONES GENERALES.

Vide j cap prox. itẽ quo ad honores. 8 lib j. cap 4.

DE EXCUSATIONIBUS ET immunitatibus. ff. tt. 4.

Cap. 23.

¶ 1. *Causæ ex quibus excusatio à muneribus competit.*

Duplices sunt, pleniores & exiguiores ff. tt. 5. l. 13. § duo.

De fœminis. ff. l. 5. § corporalia. tt. 17. l. 2. in prin. C. tt. 41. l. 9. tt. 62.

De minoribus ætate. ff. l. 3. § decaprotos. l. 6. § fin. l. 8. tt. 5. l. 2. in prin tt. 17. l. 2. § fin.

De maioribus 50 annis. ff. l. 3. § quamuis. § cura. l. 6. § fin. tt. 5. l. j. § fin. l. 2. § j. § quẽ ita, l. 8. in prin. tt. 6. l 3. l. 5. in prin. usque ad § demonstrat. C. tt. 41. l. 5. tt. 49. l. 3.

De infirmis corpore. ff. l. 18. § comeleiasia. tt. 5. l. 2. § quem ita. § corporis. l. 13. in prin. tt. 6. l. 6. in prin. C. tt. 50.

De cæco. C. tt. 30. l. j.

De surdo & muto. ff. tt. 3. l. 7. § j.

De ijs qui numero liberorum se excusant. ff. l. 3. § quamuis. § cura. l. 4. in prin. l. 6. § fin. tt. 5. l. j. § j. § fin. l. 2. § j. usque ad § minus. l. 8. in prin. l. 14. tt. 6. l. 5. § demonstratur. C. tt. 31. l. 24. tt. 41. l. 5. tt. 31. l. j. l. 2. l. 3. l. 5. l. 6. tt. 63. l. j. tt 67. l. j.

De eo qui antea administrauit, & ad tempus uacationem habet: item quem ordo nondum cõtingit. ff. tt. j. l. 17. § præscriptio. l. 18. tt. 4. l. 3. § præses. l. 14. § fin. l. 16. § fin. tt. 5. l. 5. l. 12. tt. 7. l. 5. l. 7. l. 8. in pr. § j. l. 13. C. tt. 31. l. 52. tt. 40. l. 2. l. 3. tt. 42. l. 3. l. 4. tt. 63. l. 3. tt. 65. l. j.

De ordine in muneribus & honoribus iniungendis seruando: & de non continuandis honoribus. ff. tt. j. l. 17. § præscriptio. l. 18. tt. 2. l. 7. in prin. tt. 4. l. 3. § præses. l. 6. in prin. l. 11. in prin § j. l. 14. § gerendorum l. 17 in prin. tt. 5. l. j. § qui in fraudem. tt. 7. l. 4. § ordine. l. 7. C. tt. 40. l. j. tt. 41. l. tt. 65. l. j.

Honores & munera non ordinationib. sed potioribus iniungenda. ff. tt. 2. l. 7. in prin.

Si alio munere uel honore fungatur: & ne quis eodem tempore ad duos honores uocetur. ff. tt. j. l. 17. § præscriptio. tt. 4. l. 10. tt. 3. l. 14. § fin. tt. 10. l. j. § fin. C. tt. 42. l. 1.

Ne duo ex eadem familia ad idem munus uocentur. C. tt. 40. l. j. tt. 60. l. 3.

De ijs qui sunt in dignitate. ff. tt. j. l. 23. § senator usque ad § fin. l. 23. in prin. C. tt. 47. l. 16. tt. 63. l. 4. C. lib. 8. tt. 12. l. 6.

De senatoribus. C. lib. 12. tt. j. l. 4. l. 5. l. 7. l. 14.

De curialibus. ff. tt. j. l. 17. § exigendi. C. tt. 70. l. 14.

De defensoribus reipub. ff. tt. 5. l. 10. § fin.

De magistris & proximis sacrorũ scriniorum. C. lib. 12. tt. 9. l. j.

De omnib. qui in sacris scrinijs militant. C. lib. 12. tt. 19. l. 4 l. 9.

De decu-

De decurionib.facri palatij & filentiarijs. C.lib.12. tt.16.l.2.l.3.
De præpofitis laborum.C.lib.12.tt.18.l.j.
De palatinis,horumq; liberis.C.lib.12.tt.24.l.j.l.6. l.10.l.13.l.14.tt.19.l.1.l.2.
De cornicularijs præfecturæ.C.lib.12.tt.53.l.j.l.3.
De primifcrinijs & numerarijs præfecti prętorio. C.lib.12.tt.53 l.3.
De cominbus.ff.tt.5.l.12.§ fin.
De facerdotibus.ff.tt.5.l.15.in prin.
De apparitoribus magiftrorum militum.C.lib.12. tt.55.l.j.
De militibus.ff.l.3.§ j.l.4.§ fin.tt.5.l.10. angariarum.tt j l.2.§ fin.C.lib.12.tt.36. l.2.
De militibus dimifsis.C.tt.54.
De ueteranis.ff.tt.5.l.7.lib.49.tt.18.l.2.l.4.l.5.C. tt. 54.l.3.lib.12.tt.47.l.j.
De liberis ueteranorum.ff.tt.5.l.8.§ uocationum.
De eo qui reip.caufa abeft.ff.tt.5.l.4.C.tt.52.l.j.
De procuratoribus abfentium reipub.caufa. C.tt. 47.l.5.
De legatis.ff.tt.7.l.5.C.tt.63.l.3.l.4.C.tt.47.l.12.§ legatis.
De nauicularijs annonarijs ff.l.5.tt.6.l.j.in prin.l. 5.§ negociatores.ufq; ad § hoc circa uacat. § negociatio.§ diuus quoq;.§ fin.
De negociatorib annonarijs.ff.l.5.tt.5.l.9. § fin. tt.6.l.5. § negociatores.§ negociatio. C. tt. 47.l.7.
De eo qui naues marinas fabricat, & ad annonā aliquid præbet.ff.tt.5.l.3
De eo qui tutelas adminiftrat.C.tt.47.l.3.
De artificibus.C.tt.64.
De medicis.ff tt.6.l.6.in prin.C.tt.52.l.j.l.5.l.6. l.11.
De quibufdam collegijs & corporibus, ut fabrorum.ff.tt.6.l.5.§ quibufdam.C.lib.1.tt.2.l.9.lib.11. tt.17 l.j.
De ijs qui res Cæfaris procurant.C.tt.47.l.j.
De omnibus quæ ex aula Cæfaris difcedunt.C.li. 12.tt.29.l.3.
De protonotarijs,notarijs & referendarijs principis.C.tt.47.l.11.l.12.
De agentibus in rebus,horumq; liberis. C.lib.12. tt.19.l.2.
De tabularijs principis.C.lib.12 tt.5.l.2. tt.29.l.2.
De chartularijs largitionalium titulorum.C.tt.23. l.3.in prin.
De Boethis,logiftis,&c.C.tt.69.l.4.
De protectoribus & præpofitis.C.tt.47.l.2.
De uenatoribus.ff.tt.6.l.6.C.tt.47.l.6.
De prædijs proprijs,& emphyteuticis principis. C.tt.47.l.10.l.15 lib.11.tt.64.l.j.2.3.tt.74.
De rebus fifci.C.lib.11.tt.73.l.3.
De colonis prædiorum fifci.ff.tt.j.l.38.§ j.item Cæfaris.ff.tt.6.l.5.§ coloni.C.lib 11.tt.67.l.j.
De conductore uectigalium fifci.ff.tt.5.l.8.§ j.tt. 6.l.5.§ conductores.C.tt.55.
De eo qui maiorum onerum euitandorum gratia ad colonos prædiorum fe tranftulit.ff.tt.5.l.j. § qui in fraudem.
De menforibus frumenti.ff.tt.5.l.10.§ j.tt.6.l.6.in prin.
De profefforibus.ff.tt.5.l.9.l.10.§ angariorum. C. tt.52.l.2.l.4.l.6.l.7.l.11.

De legum doctorib.C.tt.52.l.6.
De grammaticis & oratorib.C.tt.52.l.2.l.6.l.11.
De philofophis.ff.tt.5.l.8.§ philofophis.C.tt.41. l 6.tt.52.l.8.l.11.
De poetis.C.tt.52.l.3.
De ludimagiftris.ff.l.11.§ fin.tt.5.l.2.§ fin.
De calculatoribus.C.tt.52.l.4.
De Hydraulis.C.tt.47.l.4.
De Athletis.C.tt.53.
De officinis feu tabernis urbis Cōftantinopolitanæ.Nouell.c.43.
De ftudiofis literarum.C.tt.49.l.j.l.2.
De libertis.C.tt.56.ff.tt.j.l.17.in prin.§ j.
De eo qui ob agendam caufam in principali iudicio abeft.ff.tt.5.l.8 § fin.
De infamibus.C.tt.57.
De in metallum datis & reftitutis.ff.l.3.§ fi in metallum.
De captiuis & poftliminiō reuerfis. ff. tt. j.l. 17. § poftliminiō.
De eo cui muneribus eft interdictum.ff.lib.48.tt. 7.l.3.§ fin.
De eo qui pecuniam pro adminiftratione offert. ff.l.16.in prin.§ j.C.tt.47.l.9.
De eo qui ne honoribus fungeretur,opus promifit.ff tt.12.l.12.§ fin.
De eo qui antea maioribus honoribus functus eft,ne ad minores nocetur.C.tt.42.
Incola alterius loci non excufatur à muneribus fuæ originis,& cōtrà.ff.tt.j.l.29.tt.4.l.3.in prin. C.tt.38.l.j.l.3.unde infuper 3 cap.pręcedente.
De pauperibus,& ne quis ultra bona fua oneretur.ff.tt.j.l.15.§ in fraudem.l.21.§ idem refpōdit. la 3.tt.4.l.3.§ libertos.l.4.§ j.§ inopis.l.6.in pr. tt.5.l.2.§ fin.l.10.§ auctis.C.tt.42.l.4.tt.51.l.4.l.6. § final.
Si propter inimicitias creatus fit.C.tt.66.l.j.
Si pœnæ nomine curiæ datus fit.C.tt.31.l.38.
Si pater in nominationem filij non confentiat. ff.l.3.§ quod pater.la j.l.14.§ plebeij.
Si pater pro filio munus fufcipere paratus fit.ff.li. 3.§ filio.
Si nolit amplius effe originarius.C.tt.38.l.4.
De reliquis.ff.tt.6.l.6.C.tt.47.l.7.l.12.l.14.

DISTINCTIONES EXCVSATIONUM *generales.*

Si is cui excufatio competit, promifit fe munera fufcepturum.ff.tt.j.l.17.§ error.
Si affumat originem.ff.tt.j.l.6.in prin.
Si fponte munera fufcepit,nec excufationem oppofuit.ff.tt.5.l.13.§ fin.tt.6.l.2.in prin.lib.49.tt.18. l.2.C.tt.43.
Si honorem decurionatus agnouerit. ff. tt. 6. l.5.§ final.
Si nominatus non appellauit, uel appellationem non fuo tempore eft profequutus.ff.tt. 5. l. j. in prin.ufq; ad § qui in fraudem.lib.49.tt. 4. l. j. § fi quis tutor.uerf.alia.C.tt.41.l.4.lib.7.tt.62.l.4. l.7.l.11.l.17.tt.64.l.8.
Si penuria fit eorum qui magiftratum fufcipiunt. ff.l.11.§ quoties penuria.l.14.§ fin.
Si antequam priuilegium competijt, nominatus fit.ff.tt.5.l.13.§ fin.tt.6.l.5.§ hoc circa.
Si non à principe conceffa fit uacatio C.tt.44.l.j. lib.8.tt.12.l.j.

Si decreto

Si decreto decurionum data sit immunitas. C. tt. 46.l.j.

Si minus audiens sit.ff.tt.5.l.2.§ minus.

Si patrimonij munus sit, excusatio non competit. ff.l.6.§ fin.l.18.§ sed & eos qui.tt.5 l.2. § patrimoniorū.l.7.l.10.in pr.lib.49.tt.18.l.2.§ fin.C.tt. 41. l.2.l.3.l.5.l.6.l.7.l.9.

Si patrimonia discutienda & æstimanda sunt. C. tt.30.l.3.

Si frumenta conferenda sunt.C.tt.27.l.j.

Si uectigalia soluenda sunt.ff.lib.49.tt.18.l.2.§ fin.

Si tributa soluenda sunt.uide 8 cap 9.lib.eod.

Si portus aquæductus uel muri instaurandi uel extruendi sunt.C.lib.8.tt.12.l.6.

De reliquis muneribus, à quibus excusatio non competit ff.l.12.l.18.§ penult. & ult.tt.5.l.2.§ j.l.6. l.8.in pr.§ qui muneris.l.11.C.tt.41.l.3.l.10. tt. 45. l.j.tt.48.tt.52.l.6.lib. 11.tt.74.l.4.l.5.lib.j.tt. 2.l. 11. lib.12.tt.51.l.21.

2 *Quibus competit excusatio & immunitas.*

De liberis eius qui immunis est.ff.l. 3. § quamuis. C.tt.50 l. 4 tt.52.l.6.l.11.§ fin.

Si uacatio liberis,posterisq; sit concessa.ff.l.13.tt.6. l.j.§ fin.l.4.

De hæredibus.ff.tt.6.l.j.§ j.C.tt.47.l. 13.

De fratre socio.C.tt.40.l.3.

De uxoribus priuilegiatorū.C.tt.52.l.6.l.11.§ final.

De liberis & libertis nauicularij.ff.tt.6. l.5. § immunitati.

De militum cognatis.ff.l.3.§ j.

De eo qui ex eadem domo ad idem uel aliud munus uocari potest.C.tt.40.l.j.

De reliquis, uide 8 causas excusationum.

3 *Apud quem competat?*

ff.tt.j.l.37.in prin.C.tt.45.l.j.

4 *Quomodo competat seu proponenda sit?*

Per appellationem.ff.tt.5.l. j. in prin.C.tt. 45.l.j.l.ii. j.tt.45.l.2.

5 *Euentus excusationis propositæ.*

De nihil innouando,nec honoribus gerendis appellatione pendente.ff.l.7.§ fin.

Vt collega interim utriusq; officium sustineat, uel alius creetur.ff.lib.49. tt.j.l.21.§ si magistratus. § in locum.

Si expensis soluēdis nominato absoluto.ff.lib.49. tt.j.l.21.§ si magistratus.C.tt.31.l.2.tt.67.

De damno quod respub. passa est præstando à nominato,si non recte appellauit.ff.lib.49.tt.j.l.21. § si magistratus.tt.10.l.j.

EVENTVS INIVNCTI ET
susceptí muneris: item officia
& iura suscipientis.
Cap. 24.

1 DE CAVTIONE REMPVBLI-
cam saluam fore,à nominato præstanda.
Qui cauere teneantur?

Ne filius pro patre cauere teneatur. ff. tt. 4.l.16.§ inuitus,tt.8.l.4.§ filium.

De curatore calendarij.ff.tt.8.l.10. § item rescripsi curato.

2 *Cuius sumptibus sustinenda onera?*

De sumptib.ex bonis patris filio nominato præstandis, uide paulo inferius uers. de patre nominati.

De sumptibus liberto à patrono præstandis. ff. tt. 4.l.3.§ liberos.

De sumptib.à uitrico nominati pręstandis.ff.tt.4. l.3.§ uitricus.

3 *De sumptib. quos quis ob munus fecit, repetendis.* ff.tt.8.l.10.§ item rescripsi.si toto.C.tt.63.l.2.lib.11. tt.37.

4 *De actione quæ competit ex mala muneris administratione.*

1 *Causæ ex quibus datur,uel non.*

De dolo, lata culpa & diligentia.ff.tt.8.l.7.

Si calculi error interuenit.ff.tt.8.l.9.

Si nomina tēpore curationis deteriora facta sunt, uel antè,an curator teneatur.ff.tt.8.l.10. § penultimo.

2 *Aduersus quos datur?*

De patre nominati.ff.tt.j.l.2.in prin.usq; ad § fin. l.17.§ filium.l.21.§ idem respondit.la j.§ penultim.l.38.§ item rescripsi.la 3.tt.2.l.6.§ pater. l.7. § fin.tt.4.l.3.§ quod pater.§ si duo. cum sequent. l.15. l. 17. § j. tt. 8.l.8.lib.17.tt.j.l.60.§ fin. C.tt.31. l.5.tt.40.l.j.§ fin.tt.60.l.j.l.2.l.4.tt.61.l.j. lib. 4. tt. 13.l.4.

De patre adoptiuo.ff.tt.j.l.21.§ itē respondit.la 2.

De patris hæredibus.ff.tt.4.l.15.tt.j.l.21. § idem respondit.C.tt.31.l.j.l.48.tt.61.tt.68.

De hæredibus nominati.ff tt.j. l.38.§ imperatores.tt.8.l.10.§ j.§ 5.tt.10.l.j.in prin.C.lib.11.tt.35.l. j.l.4

De nominatore.ff.tt.j.l.11.§ quòd si fortè l.13.l.15.§ in eum.l.17.§ nominati.§ fin.tt.4.l.14.§ plebeij. tt.8.l 2.§ eo tempore.C.tt.60.l.4.lib.11. tt.33. tt. 55 l 2.l.3.l. 4.

De fideiussoribus.ff.tt.j.l.17.§ fin.l.38.§ imperatores.C.lib.11.tt.34.tt.35.l.2.

De pignoribus quæ dedit fideiussor.ff. tt. 8.l. 4. § final.

De collega.ff.tt.j.l.11.l.12.l.13.l.21.in pr.tt.8. l. 2. § his reipub.l.3.l.4.in prin.l.10.§ item rescripsi.curatorem.C.lib.4.tt.19.l.3.lib.11.tt.15.

De successore in munus uel honorem.ff.tt.j.l.36.§ Titius.tt.8.l.4. § j.§ idem in uectig.C.tt.31.l.23.

De uxore nominati.C.tt.32.l.11.

De fratre socio.C.tt.31.l.7.

De eo qui cum posset hac actione agere, nō egit. C.lib.11.tt.33.

3 *Quid ueniat in hanc actionem?*

De usuris.ff.tt.j.l.21.§ Paulus.l.24.tt.8.l.10. in prin. § fin.C.lib.11.tt.38.

Curatores si in distrahendis bonis negligenter se gesserint,in simplum:si per fraudem,in duplum tenentur.ff.tt.8.l.10.§ 5.

4 *Euentus.*

De actione condemnato aduersus collegam uel eius hæredes præstanda.ff.tt.j.l.12.tt.8.l.2.§ actio autem.

DE CVRSV PVBLICO.
C.lib.12.tt.51. Cap.25.

1 *Ad cuius curam & officium pertineat munus cursus publici.*

De agentibus in rebus.tt.23.l.2.l. 4.

2 *Quibus exhibitio cursus publici est committenda?*

l.14.l.22.§ fin.

3 *Qui teneantur ad onus cursus publici?*

l.3.in prin.l.19.l.21.l.26.

4 *De per-*

4 De personis cursus publici.
De iis qui exhibent cursum publicum .l. 14. l. 22. § final.
De mulione euectioni deputato non subtrahendo.l.17.
De stabularijs & equorum curatoribus, ne à uere darijs spolientur.l.13.
5 De rebus cursus publici.
De equis cursus publici:de illis flagello tantum agitandis.l.3.
De illis ad alios usus non usurpandis.l.2. in prin. l.10.
De equorum stabulis.l.7.
De equorum pabulis.l.18.
De ornatu equestri,sella,frenis & auerta.l.12.
De curribus reparandis.l.7. in prin.
6 De ipso cursu publico.
Quibus competat ius utēdi publici cursus.l.2.,l.6. l.9.l.10.l.11.l.16.l.20.tt.58.l.2.Pœna, si quis ius utē. di non habens eo utatur.l.6.
Quis euehet.Si quis non eo qui euectioni præpositus est,sed alio auriga utatur.l.4.§ fin.
Antecedentia.De serie euectionis inspiciendo.l.3.in prin.
De loco euectionis.Si per uiam illicitam publico cursu quis sit usus.l.3.
Quot utendū curribus & equis à singulis,& pœna si contrà fiat.l.4.l.15.l.23.
Singulis diebus deni cursus ex utraq; parte dimittendi.l 8.

FINIS LIBRI TERTII ET VLTIMI
Partis primæ de iure publico.

METHODI IVRIS CIVILIS

PARS SECVNDA.

DE IVRE QVOD IN PERSONIS HABEmus, cum suis causis & actionibus.

AD DN. MATTHIAM HELDT EQUITEM AVRATVM, DOCTOREM IVRIS, ac Cæsareæ Maiestatis Consiliarium, NICOLAI VIGELII De praxi iuris ciuilis,

PRAEFATIO.

CVM superioribus,annis, Vir clarissime,agerem Spiræ, D. MELCHIOR SVVARTZENBERGIVS, uir tui amantissimus,multa mihi de tuo singulari erga Iurisprudētiæ studiū amore prædicauit,inter cætera narrans te ad scholam publicam instituendam multa millia florenorum legasse.Gratulor ergo egregiç tuæ erga literarum studia uoluntati, lætorq; superesse adhuc uiros in Germania,quib. iuris studia curç sunt,pręsertim hoc tempore quo usus eius uel ob solam litium ferè immortalitatem est corruptissimus. Ego quidem quātum scribēdis libris possū,laboro sedulò,ut & cognitio iuris facilior, & usus eius in foro expeditior fiat:cūq; illud meliore methodo, hoc certiore praxi effici posse putē, Methodum iuris ciuilis conscribere decreui, cuius iam secundā & tertiam emitto partē:eaq; quæ ad Praxin mihi proficere uidentur,uel in præfationibus soleo adijcere,quo studiosis iurisprudētiç methodus & praxis iuris simul innotescat.Praxis aūt seu usus Iurisprudentiæ in duobus potissimùm consistere mihi uidetur: in consultatione nimirum,& iudicio.Nam quid apud iudicem proponendū sit, de eo cōsultatur,iudicatur autē de proposito: illud quidem aduocatorū, hoc uerò iudicū munus est.De utroq; hic præfationis loco pauca dicā. & primùm de cōsultatione.

Cùm in omni uita,tum in iudicijs præsertim nihil à nobis agendū,nihilq; propónendū est,cuius non possimus rationem aliquam probabilem reddere. Qui ergo alterū in ius uocat,& quid sibi ab eo dari uel fieri petit,certam eius suæ petitionis, & in iure fundatam rationē debet adferre. Vt enim certa res quæ petitur, ita certa quoq; causa ex qua petitur,ab actore in libello desigñāda est,quo & certa responsio ab aduersario dari,& certa sentētia à iudice ferri possit. Causa etiam ista uel ratio,quam actor adfert,iure debet esse subnixa. Nam res uindicantē ab emptore(in quir rexrus)suos numeratos nummos asseuerantem,erga probationē laborare nō conuenit:eum siquidē huiusmodi licet probetur factum,tamen intentioni nullum

præbet adminiculum. Actor igitur aut tanquam dominus rem sibi restitui petet, aut tãquam hæres, aut tanquam sibi pignori obligatam, ui uel furto ablatã: aut tanquam à se depositam, commodatam, conductam, emptam, &c. Quo autem istiusmodi certam aliquam & in iure fundatam suę petitionis rationẽ possit inuenire, causa pręsens illi probè perspecta, actionumq́; genera ei debent esse nota. Nihil enim aliud actiones sunt, quàm iura persequendi iudicio, quód nobis debetur. Sæpè autem euenit, ut eidem plures rationes, plures actiones & iura experiundi competant: quo casu unũ ex omnibus eligendum: aut si possit & expediat, omnia in uno libello cumulanda erunt. Vt autem actor certam suæ petitionis & in iure fundatam rationem proponere debet: ita certam quoq; & in iure fundatam exceptionem reus debet opponere. Quodcunq; autem ius elegerit actor, quamcunq; propósuerit actionẽ, ea uarijs modis à legibus distincta erit, certisq́; circumsepta limitibus quos ei qui ista actione utitur, egredi nõ licebit: puta, repetit quis dotem, quam pro muliere dederat, sibiq́; eam mortua in matrimonio muliere reddi stipulatus erat. Iustissima est hæc ex stipulatu actio, & repetitionis ratio. Quid enim tam congruum fidei humanę, quàm ea quę inter eos placuerint seruare? Sed quid si inutiliter dotem sibi reddi stipulatus est actor? quid si reddi tantũ, non specialiter sibi reddi stipulatus est? quod si post datam demũ dotem, eam sibi non consentiente muliere reddi pactus est? quid si postea pactum in contrarium de retinenda dote factum est? quid si res dotalis sine culpa mariti perijt? quid si res aliena in dotem data, euicta sit? Certè hisce omnibus, alijsq́; similibus casibus ius, quo actor experitur, distinguitur, eiq; denegatur actio. Qui ergo reus conuentus de exceptione actori opponẽda consultat, ius quo actor experitur, & in quo disputatio præsens uersatur, eiusq́; distinctiones, totamq́; actionis propositæ naturã penitus cognitã, perspectamq́; debet habere. Eadem replicationis, duplicationis, triplicationis inquirendæ ratio est. Nam nulla ferè exceptio à reo conuento potest opponi, quæ non etiam perinde ut actio suas habet distinctiones, suosq́; limites à legibus positos, quos egredi non licet. Nam fingamus reum conuentum, contra prædictam ex stipulatu de dote actionem excipere hoc modo: Si non postea pactum in cõtrarium de non repetenda dote factũ esset, profectò iusta est hæc exceptio, cum aper tissimi iuris sit, pacto posteriore prius tolli. Sed quid si fideiussore paciscẽte, ne à se repetatur, reus conueniatur? quid si altero hæredũ creditoris paciscẽte ne repetat, alter agat? quid si pupillus pactus sit, ne petat? quid si error aut dolus in pacto posteriore interuenit? quid si posteriore pacto sub certa conditione facto, cõditio defecerit, &c. profectò hisce atq; huiusmodi alijs casib. ius exceptionis oppositæ distinguitur, eiq; per istas species derogatur, daturq; actori aduersus pacti conuenti exceptionem replicatio. Qui ergo exceptionem quærit, ius ex quo agitur: qui replicationem, ius ex quo excipitur: qui duplicationẽ, ius ex quo replicatur, cum omnibus eius distinctionibus scire: & utrum aliqua istarũ distinctionũ causæ suæ insit, attẽdere debet. Quare omnis qui feliciter de causa aliqua consultare, exceptiones & argumenta in causis latentia inuenire uolet, non solum factum, sed & ius probè nosse debet: alioquin non multum ei, quamuis erudito & acuto, proderunt ad inueniendum loci ex quibus argumenta promuntur. Fecit quis testamentum coram tribus saltem testibus, filio suo præterito: quod testamentum postea mutauit. Profectò si is qui ex hoc testamento conuenitur, nesciat septem testes in testamento requiri, item ut filius uel nominatim exhæredetur, uel ex aliqua parte hęres instituatur, putetq; ut in contractibus, ita in testamentis quoq; pœnitentiæ locum non esse: hic quamuis diligentissimè causæ circumstantias perlustret, personas testium, cõsequentia, & alia quæ causę insunt consideret: tamẽ nec trium saltẽ testium, nec filij præteriti, nec testamenti mutati exceptionem facilè uidere poterit. quemadmodum nec is cuius bona ui rapta sunt, si ignoret, ui bonorum raptorum nomine actionem in quadruplum à iure dari, in quadruplum experietur. Vt igitur nemo facilè ęgroto, quamuis eius naturã & cõplexionem, morbi etiam genus & causam probè norit, mederi poterit, nisi insuper artis medicę fuerit peritus: ita quoq; non facilè ius agendi, excipiendi, ac defendendę causæ consilium, quamuis causam per omnes circumstantias & qualitates habeat cognitam, poterit inuenire is, qui iuris scientia non est instructus. Quod & in omni alia consultatione

obtinet. Quid enim boni ille de re militari consulet, qui rei militaris scientiam nullam habet? quid de repub. benè instituenda consulere potest is, qui reipub. gerendæ & gubernandæ scientiam sibi nec doctrina nec usu comparauit? In omni itaq; consultatione duo hæc nobis tenenda sunt: nimirum ut & eius artis, ad quam consultatio præsens spectat, habeamus scientiam, & præsentis rei seu causæ statum ac conditionem noscamus. Quas duas res si habuerimus, facile quid utile in re sit, & quomodo effici posit, poterimus uidere. Hæc quidem de consultatione paulo copiosius disserui, nō quidem quòd uel dubia ea uel obscura existimauerim: sed ut eos qui totam uitam in dialecticis & rhetoricis consumunt, commonefecerem, parum sibi locos inuentionis, quos dialectici & rhetores præscribunt, ad inueniendum profuturos, nisi & alias artes atq; scientias addiscant. Quod quidem & ex eo intelligi potest, quod ij qui rerum experientiam habent, sæpè scitius argumenta inueniant, melioraq; dent consilia, quàm ij qui dictos inuentionis locos optimè callent. Isti ergo loci tum demum nobis ad inueniendum prodesse possunt, cum alias etiam artes atq; scientias addidicerimus. Porrò ex prædictis patet, causę aduocatū non solùm linguam uerbis, sed & mentem iuris scientia instructam habere debere, nec causam propositam ignorare. tunc enim si singulas causæ circumstantias diligenter perlustrabit, quasi lumine tenebris admoto, actiones, exceptiones & argumenta in causa latentia illi apparebūt, & quid sibi apud iudicem proponendum sit sciet. Iuris autem scientiam secum in forum deferre debet: neq; ut quæq; res ad eum delata erit, tum demum iura ex quibus agendum & excipiendum illi est, addiscere. Planè excepturus cōtra actionē obseruabit, in quo loco ius seu actio, qua actor experitur, descripta sit: ad eum locum si peruenerit, eūq; diligenter perlegerit, ultrò illi exceptiones, replicæ, duplicæ occurrent: nec opus illi erit ad infinitum Commentariorū pelagus confugere, cum uniuscuiusq; actionis natura cum suis distinctionibus & subdistinctionibus à iure in tribus uel quatuor paginis sit descripta. Proderit etiam illi ad faciliorem iuris cognitionem (ni fallor) Methodus iuris ciuilis, quam nunc sum aggressus.

Sed de iudicio, altera practices specie, nunc dicā. Sciendum est igitur, duplex esse iudicium aliud siquidem stulti hominis iudicium est, aliud uiri sapientis: differtq; hoc ab illo, quemadmodum scientia ab opinione, ratio ab affectu. Nam uir sapiens certa scientia iudicat, stultus autem inani quadam persuasione & opinione incerta: ille ratiocinatur, hic rapitur affectibus ad pronunciandum. Conqueritur apud iudicē Seia: Quamuis ipsa se patri suo quoad uix[illegible]rit obsequentem & morigeram sedulò præbuerit, omnia quæ patri grata fore putasset egerit, summoq; studio in hoc incubuerit semper, ne ullo modo animum eius offenderet: tamen anno superiori immerentem se ab eo falsa quorundam maledolorum persuasione instimulato, contra omne ius & pietatis officium testamento exhæredatam, fratre suo Titio ex asse hærede instituto. Petere itaq; se, ut iudex dictum patris testamentum tanquam inofficiosum rescindere, & sibi ab intestato succedendi locum facere uelit, ne in totum à paterna substantia excludatur: non sanæ mentis fuisse patrem cum ordinasset testamentum, immerentē se contra ius naturæ & pietatis officium exhæredatam: nihil aliunde quo inopem uitam sustentare queat se habere, si à paterna succesione excluderetur: se ex ditissimo patre natam, ad imam detrudi paupertatem: uitam sibi amaram, mortem optatam fore. Implorare sese fidem, iusticiam & misericordism iudicis, &c. Iudex sapiens ac doctus de hac actione iudicaturus, nec uerbis nec lachrymis mulieris mouetur, nec pauperis miseretur in iudicio, ut & sacra scriptura præcipit: sed ratiocinatur ita,

Pater inofficiosè exhæredauit filiam. Ergo
Testamentum eius tanquam inofficiosum rescindendum.

Ad hanc actionē ut iure subsistenteē, audit rei cōuenti responsum. Reus aūt, frater actricis, hæres scriptus, ita respōdet: Ius uetus est, domine iudex, nec nostra ætate abolitū, quo permittitur militib. quocūq; uelint modo testari, adeò ut & liberos suos præterire, & sine causa exhæredare posint, inofficiosi querela in illorū testamētis penitùs cessante Pater actricis, ideōq; pater meus, ab ineunte ætate militiā armatā secutus, superiori anno in expeditione Imperatoris contra regē Galliæ miles ęger corpore factus, sanus tamen mēte, testamentū suum ordinauit: cumq; me amore, sororē meam

odio summo prosequeretur, eam in testamento exhæredauit, me hæredem instituit, hæredē quem uoluit nuncupauit, quam noluit exhæredauit, postea proximo sequē ti mense in eadem expeditione mortuus est. Possem iustam exhæredationis causam, quæ etiam in pagano probaretur, si opus esset, allegare: uerùm malo nunc parcere famæ sororis, quàm plura pro causa mea dicere. Sufficiat iudici, quòd & legi satis est, testatorem fuisse militem, &c. Iudex de hac exceptione iudicaturus, eam in syllogismū redigit hoc modo:

Contra testamentum militare inofficiosi querela non est admittenda.
Sed hoc testamentum est militare. Ergo,
Contra hoc testamentum querela inofficiosi non est admittenda.

Hanc exceptionem iure subsistere intelligit, quoniam primus articulus, seu maior propositio syllogismi uera est, ex l.10. C. de inofficioso testamēto. & l.27 § de inofficioso. ff. eod. tt. Quid igitur aduersus eam replicatura sit actrix attendit. Actrix autem replicando dicit, ius ab aduersario allegatum iam olim in desuetudinem abijsse, consuetudinem illi aduersari: rursus orās, obsecrans, omnes deos hominesq; implorans, &c. Iudex tamen sapiens nihilo minus mouetur, sed & eam replicationem complectitur syllogismo tali:

Quando consuetudo loci iuri Romano repugnat, ea potius quàm ius Romanum sequenda est.
Sed hoc casu consuetudo loci iuri Romano repugnat. Ergo,
Consuetudo potius hoc casu quàm ius Romanum sequenda.

Et huius syllogismi propositionem maiorē iudex ueram intelligit ex l.31. ff. de LL. & senatusc. Replicationem igitur tanquā iure subsistentem admittit, & quid contra eam duplicaturus sit reus expectat. Reus autem duplicando negat minorem syllogismi propositionem, affirmat eam actrix. Lis igitur hic oritur de eo, an iuri allegato, nempe quòd contra testamentum militare non admittatur querela inofficiosi, cōsuetudo loci repugnet. Cuius rei probationem actrici tanquam affirmanti iudex imponit. Ita sapiens ac doctus iudex certo modo in iudicando procedit, omnē actionem & exceptionem syllogismo complectitur: utrum ea iure subsistat, hoc est, utrum maior syllogismi propositio uera sit obseruat, in quo cōsistat cōtrouersia attendit: quod lex statuit, non quod sibi uidetur pronunciat, nec distinguit ubi non distinguit lex, ratiocinatur, non mouetur nec flectitur oratione, animum in iudicando tranquillum, nō affectibus perturbatum habet. Itaq; irascatur, obiurget, optet, execretur, ardeat, fulminet sua oratione orator utut uelit, animus sapientis iudicis in sede sua manet: quoniam quid, non quomodo dicatur curat: & res, nō uerba cōsiderat. Nihil igitur apud eum uerbosa proficit eloquentia: paucis enim doceri potest: at nō potest moueri uel plurimis. Vnde Cicero: Hæc in senatu minore apparatu agenda sunt, inquit. sapiens enim est consilium: & Antigonus rex Macedonum cuidam oratori paulo elaboratiore oratione apud se utenti dixit: Non desines, inquiens, mecū ut ut cum turba agere? Ita uir sapiens ac cōnstans omne id quod magis ad commouendum quàm docēdum spectat, tanquam superuacuum in oratione auersatur.

Talis igitur iudex desiderat, ut breuiter & planè sibi exponatur negociū: quod quidem tam facile est (inquit Cicero) ut mihi permirū sæpè uideatur, cum difficilius intelligatur quid patronus uelit dicere, quàm si ipse ille qui patronū adhibet de re sua diceret. Isti enim qui ad nos causas deferunt, ita nos plerunq; ipsi docent, ut non desideres planius dici. Easdem res autem simulac Fusius aut uester æqualis Pomponius agere cœpit, non æquè quid dicant, nisi admodum attendi, intelligo: ita confusa est oratio, ita perturbata, nihil ut sit primum, nihil ut secundum: tantaq; insolentia & turba uerborum, ut oratio, quæ lumen adhibere rebus debet, ea obscuritatem & tenebras adferat, atq; ut quodammodo ipsi sibi in dicendo obstrepere uideantur. Hæc Ciceronis uerba ostendunt, suam etiam ætatem habuisse oratores nostris procuratoribus non absimiles. Sed ut ad propositum redeā, quale sit sapientis ac docti uiri iudicium, ex prædictis patet. Longè autem ab eo diuersum est iudicium stulti. Nam ille nullam certam in iudicando rationem seruat, non ueritatē, nō legis præscripto, sed errore, odio, amore, aut alia aliqua mentis permotione uel inani persuasione iudicat,

non tam quid, quàm quomodo dicatur obseruat. Proinde non solùm docendus est hic iudex, sed etiam mouendus oratione multa, uaria, copiosa, rerum & uerborū ornatu splendida. Qui ergo breuiter aut summisse dicunt, parum apud istiusmodi iudicem proficiunt: quoniam docere tantum, non etiam mouere possunt: oratore opus est qui sua oratione ab inferis mortuos resuscitet, muta faciat loquentia, patriam inducat lachrymantem, omnesꝗ deos hominesꝗ imploret. Non enim ratione iste iudex ducitur, sed rapitur affectibus. Vnde eloquentiæ usus apud imperitam multitudinem & stultam plebeculam, quæ magis affectis quàm doctis animis iudicat, præcipuus est. & (ut Cicero inquit) omnis oratoris actio opinionibus, non scientia continetur. Nam & apud eos dicimus (inquit) qui nesciunt, & ea dicimus quæ nescimus ipsi. Itaꝗ & illi aliàs aliud ijsdem de rebus & sentiunt, & iudicant: & nos contrarias sæpè causas dicimus, nō modò ut Crassus contra me dicat aliquādo, aut ego cōtra Crassum, cum alterutri necesse sit falsum dicere: sed etiam ut uterꝗ nostrûm eâdem de re aliàs aliud defendat, cum plus uno uerum esse non posit, &c. Hac igitur ratione superior ætas mota, eloquentię usum è iudicijs repellendum putauit. quòd ea magis ad commouendum & seducendum iudicem, quàm ad docendum uideretur accommoda: & pro ea breuem quandam ac simplicem docendi, disputandiꝗ rationem esse uoluit. Proinde statutum, ut actor suam actionem per articulos exponeret, reusꝗ singulariter singulis articulis responderet: suas item exceptiones, si quas haberet, itidem articulatim exponeret, actorꝗ rursus singulariter singulis responderet. Hinc articulatæ narrationes & responsiones singulariter singulis, quibus adhuc hodie in iudicijs utimur, profluxerunt: quæ sanè disputandi causasꝗ agendi ratio, ut à rhetorum simul & dialecticorum pręceptis abhorret, ita multa absurda secum inducit. Nam cum uniuscuiusꝗ causæ unus tantum status sit, de quo principaliter controuertendum erat, ista disputandi ratio plerumque ultra uiginti status seu articuli probatorij (ut uocant) nascuntur. Hinc etiam quo doctiores sunt iudices, eo minus se extricare negocijs queunt: cum alioquin ars facilitatem, non difficultatē faciat. Quę res etiam facit ut in una causa, quæ alioqui uel uno mense expedire posset, uiginti, interdū triginta annis procedatur. Hæc notiora sunt, quàm ut indigeant probatione. Itaꝗ qui pro eloquentiæ usu morem articulatarum narrationum & responsionum singulariter singulis introduxerunt, uitando Charybdim, in Scyllam inciderunt. Sanè si ij ad quos iudicādi munus pertinet, certam de causis iudicandi rationem tenerent, nec eloquentia moueri, nec intricatis & perplexis disputationibus in errorem duci possent: facileꝗ & litium diuturnitatis animaduerterent causam, & remedium ei adhiberent. Hoc enim iudicialis magis esse potestatis, nemo est qui ignoret (inquit Textus) nā si ipsi noluerint, nullus tam audax inuenitur, qui posit inuito iudice litē protelare. Maximè itaque optandum esset, ut ij qui in scholis iura profitentur, iuuentutē suam in uera iudicādi ratione exercerent: ita enim uera illa & certior iudicandi ratio, aliquando in forum esset peruentura. quo futurū esset, ut sanato capite, reliqua iudicij membra diligentius sua facerent officiū, litium diuturnitas cessaret, iusticiaꝗ simul & concordia in rebuspub. magis uigeret. Tanta ex scholis utilitas prouenire potest, si eę rectè instituātur. Quare pergas in eo, Vir clarissime, quod proposuisti: solidam atꝗ perpetuam eo gloriam tibi paraturus.

DE IVRE

DE IVRE INTER MARITVM ET VXOREM: item inter parentes & liberos:

Liber quartus.

DE SPONSALIBVS.
ff.lib.23.tt.1.C.lib.5.tt.1.
Cap. j.

RIMV'M tractabuntur causæ, quibus ius inter maritum & uxorem cõstituitur. Eę autem sunt, sponsalia & nuptiæ.

¶ I. *Definitio sponsaliorum.*

ff.l.j.cum duabus ll sequent.

¶ II. *An ualeant sponsalia?*

DISTINGVITVR:

1 *Ex persona eius qui despondetur.*

De ijs qui nuptias contrahere non possunt.ff.l.15.tt.2.l.61.§ quamuis.

De impuberibus.ff.l.9.l.14.

De furiosis.ff.l.8.

De tutore, eiusq; filio & pupillo.ff.l.15.tt.2.l.61.§ quamuis.

De senatore & libertina.ff.l.16.

De ijs qui in potestate publica sunt, horumq; liberis: & ijs qui in ea prouincia, quam administrãt, habitant, uel ex ea oriundi sunt.C.tt.2.ff.tt.2.l.38.in prin.

De absente.ff.l.4.l.5.l.18.

2 *Ex persona despondentis, & eius per quem despondetur.*

De tutoribus.ff.l.6.

Per alium constitui possunt sponsalia. item per literas, & per nuncium.ff.l.18.

3 *Ex modo quo constituuntur sponsalia.*

1 *De consensu.*ff.l.4.l.1.

¶ *An ergo si cum sensus non interueniat, sponsalia non ualeant?*

DISTINGVITVR:

Ex persona dissentientis.

De ijs qui despondentur, & quorum cõsensus in nuptijs desideratur.ff.l.5.l.6.§ fin.l.7.§ fin.l.12.

De filiofamiliâs.ff.l.11.l.13.

Ex modo dissentiendi.

Si non euidenter dissentiat.ff.l.7.§ fin.

Si non repugnat.ff.l.12.

2 *Si sine testatione & scriptura contrahuntur sponsalia.*ff.l.7.in prin.

4 *Ex consequentibus.*

Si furor alterutrius interuenerit.ff.l.8.

Si renuncietur sponsalibus.ff.l.6.l.10.lib.24.tt.2.l.2.§ in sponsalibus.C.l.j.l.4.

Si nuptiæ ultra annum uel biennium protrahantur.ff.l.17.C.l.2.tt.17.l.2.

¶ III. *Euentus si sponsalia sint dissoluta.*

De arra restituẽda, & duplo plus.ff.tt.2.l.38.in pr.C.l.3.l.5.tota.tt.2.l.j.lib.3.tt 3.l.42.in pr.tt.4.l.16.Nouel.c.123.§ sponsalibus.

De dote uindicanda uel condicenda, nuptijs non secutis. ff. lib.23. tt.j.l.10.tt.2.l.7.tt.3.l.7.§ si res in dotem, l.9.in prin.l.17.§ fin. l.41. in prin.l.43.§ quoties autem.l.59.§ eius nomine.l.74.lib.22.tt.j.l.38.in prin.lib.16.tt.3.l.27.C.tt.3.l.15.l.16.tt.6.l.7.

DE NVPTIIS.
Inst.lib.j. tt.10.ff.lib.23.tt.2.C.lib.5.tt.4. Cap.2.

I. *Definitio nuptiarum.*

Inst.tt.9.§ nuptiæ.ff.l.j.

II. *Vsus.*

Nuptijs nihil est in hominum uita utilius, ut quæ solæ homines procreare & producere possunt. Nouell.c.39.§ hæc meritò.

III. *Proprium.*

Semper in coniunctionibus nõ solùm quid liceat cõsiderandum est, sed & quod honestum est.ff.l.42.in prin.lib.50.tt.17.l.157.

IIII. *An sint iustæ nuptiæ?*

DISTINGVITVR:

1 *Ex personis nuptias contrahentium.*

Inst.§ ergo non omnes.

¶ 1 DE COGNATIS.

De ijs qui parentum, liberorum'ue locum inter se obtinent.Inst.§ ergo non omnes.ff.l.53.l.69. C.l.17.

De parentibus & liberis adoptiuis. Inst. § & hæc adeò.ff.l.55.

De liberis uulgò quæsitis.ff.l.14.§ unde nec.

De eo de quo dubitatur an parens sit.ff.l.14.§ seruiles.

De ijs personis, quæ ex transuerso gradu cognationis iunguntur.Inst.§ inter eas.ff.l.69. C.l.17.

De fratre & sorore.Inst.§ inter eas.C.l.17.

De sorore uulgò quæsita.ff.l.54.

De fratre & sorore per adoptionem. Inst. § sed si qua per. usq; ad § fratris.ff.l.17.in prin.

De fratris & sororis liberis.Inst.§ fratris uerò.ff.l.39.l.58.C.l.17.tt.5.l.9.tt.8.l.2.

De adoptiuæ sororis filia.Inst. § eius uerò mulieris.ff.l.12.§ adoptiuæ.

Cuius quis filiam ducere non potest, eius ne neptem quidem potest.Inst.§ fratris.

De consobrinis, fratribus & sororibus, patruelibus & amitis.Inst.§ duorum.ff.l.3.l.68.§ de uno.C.l.19.lib.6.tt.15.l.2.

De amita & matertera, item de amita & matertera magna.Inst.§ duorum.ff.l.12.§ si.l.17.§ amitam.C.l.17.

SVBDISTINCTIO GENERALIS.

Si seruilis cognatio sit.Inst.§ illud certum est.ff.l.14.§ seruiles.

Si libertinorum cognatio sit. Inst. § illud certum est.ff.l.8.

Si ex iniustis nuptijs cognatio sit.ff.l.54.

Si per adoptionem cognatio sit.ff.l.55.

¶ 2 *De adfinibus.*

Inst.§ adfinitatis.ff.l.69.C.l.17.

De seruili adfinitate.ff.l.14.§ idem tamen quod.

De priuigna & ouru. Inst § adfinitatis. ff. l. 14. § nunc uideamus. usq; ad fin legis.

De filia, ex uxore mea repudiata, nata. Inst. § si uxor tua. ff. l. 12. § si uxor.

De socru & nouerca. Inst. § socrum. ff. l. 14. § nunc uideamus. usq; ad fin. legis.

De priuignæ filia. ff. l. 40.

De priuigni uxore. ff. l. 15.

De sponsa patris uel filij. Inst. § si uxor. ff. l. 12. § inter me.

De concubina parentis. C. l. 4.

De uxore patris adoptiui. ff. l. 14. in prin. § nunc uideamus. l. 12. in prin.

De uxore fratris, & sorore uxoris quondam meæ. C. tt. 5. l. 5. l. 8. l. 9.

De uxoris quondam meæ nouerca. ff. l. 15.

De nouercæ uel uitrici filio, filia'ue. Inst. § mariti. ff. l. 34. § inter.

¶ 3 *De tutore & pupilla, de curatore & adulta.*

ff. l. 36. l. 60. l. 61. in prin. usq; ad § quid ergo si adopt. § fin. l. 63. in prin. § fin. l. 65. in pr. l. 67. l. 68. § & si quidem. § fin. C. tt. 6. l. 7.

De liberis tutoris & curatoris. ff. l. 60. l. 61. § quid ergo. usque ad finem legis. l. 67. l. 68. in pr. usque ad § sed etsi. § sed uideamus. C. tt. 6. l. j. l. 3. l. 4. l. 6. l. 7.

De filia tutoris & curatoris. ff. l. 65. § final. C. tt. 6. l. 5.

De patre tutoris & curatoris. ff. l. 68. § sed etsi filiusfam.

De fratre tutoris. ff. l. 68. § sed etsi.

De hærede tutoris. ff. l. 65.

De liberto curatoris, & adulta. ff. l. 37. l. 67. § fin.

De eo qui pro tutore uel curatore negocia gerit, eiusq; filio. C. tt. 6. l. 8. ff. l. 61.

De curatore uentris & bonorum. ff. l. 68. § & si quidem.

De matre pupillæ. C. tt. 6. l. 2.

De hærede pupillæ. ff. l. 68. § si pupillæ.

¶ 4 *De reliquis personis, inter quas matrimonium non consistit.*

De eo qui officium in aliqua prouincia administrat, & ea quæ inde oriunda est, uel ibi domiciliũ habet. ff. l. 38. in prin. usque ad § fin. l. 63. l. 66. C. l. 6. tt. 2. l. j. tt. 7. l. j.

De liberis eius qui officium administrat. ff. l. 38. § fin. l. 57.

De senatore, eiusq; liberis, ne libertinas ducant. ff. l. 13. l. 16. in prin. l. 23. l. 27. l. 31. l. 32. l. 34. § fin. l. 42. § si. l. 44. tota. l. 47. l. 59. C. l. 28. tt. 5. l. 7. § fin. Nouell. c. 78. cæterùm si quis.

De senatore eiusq; liberis, & ancilla ancillæ'ue filia uel alia humili & abiecta. ff. l. 42. § si senatoris. § 42. § senatus. l. 44. tota. C. tt. 5. l. 7. tt. 4. l. 23. Nouell. c. 117. § illo indubitanter.

Inferioris gradus homines eas uxores, quas altioris gradus homines ducere prohibentur, ducere possunt: sed non contrà. ff. l. 49. l. 44. § final.

De liberis & ancillis uel seruis. C. tt. 4. l. 21. tt. 5. l. 3. Nouell. c. 22. § si uerò cum quis. usque ad § deportatio.

De libera & adscripticio. Nouel. c. 22. § neque item alieno.

De ingenuis & libertinis. ff. l. 23.

De patrono & liberta, patrona & liberto, liberisq; patroni patronæ'ue. ff. l. 13. C. l. 3. l. 15.

De liberto & liberta eiusdem patroni. ff. l. 63. § mulier.

De Iudæis & Christianis. C. lib. j. tt. 9. l. 5.

Ne mulier rapta raptori suo nubat. C. lib. 9. tt. 13. § & siue non nuptæ. Nouell. c. 150.

De adultero & adultera sua. ff. lib. 34. tt. 9. l. 15. Nouell. c. 134. § si quis autem de adult.

De concubina sua. C. tt. 27. l. 5.

De ea quam maritus adulterij ream, & eo quem cum ea reum facere destinauerat. ff. lib. 48. tt. 5. l. 40. in prin. l. 11. § licet mulier. Nouell. c. 134. § si quis autem.

Si quis adulterij damnatam uel ream duxerit: uide locum De adulterijs.

Ne quis duas uxores habeat, ne'ue una duos maritos. Inst. § adfinitatis. § socrum. C. tt. 5. l. 2. lib. 9. tt. 9. l. 18.

De liberta quæ patrono suo nupta, alij postea inuito patrono nubit. ff. l. 45. tota. l. 46. l. 48. l. 50. l. 51. lib. 24. tt. 2. l. 10. l. 11. tota. C. tt. 5. l. j. Nouell. c. 22. § iucundum quoque.

De alumnis nostris. C. l. 26.

De ea quam quis à sacrosancto suscepit baptismate. C. l. 26. § fin.

De masculis impuberibus, & uirginibus nondum uiri potentibus. Inst. § j. ff. l. 4. C. l. 24.

De filijsfamiliarum. Inst. § j.

De maioribus quinquagenarijs. C. l. 27.

De furiosis. ff. l. 16. § fin. lib. j. tt. 6. l. 8. § nã furiosus.

De absentibus. ff. l. 5. l. 6.

2 *Ex modo & reliquis contingentibus.*

¶ DE CONSENSV.

De coosensu parentum, in quorum sunt potestate ij qui nuptias contrahunt. Inst. in prin. usque ad § ergo non omnes. ff. l. 2. l. 3. l. 9. l. 10. l. 11. l. 16. § nepote. l. 18. l. 19. l. 25. l. 34. in prin. l. 35. lib. j. tt. 5. l. 11. C. l. 2. l. 5. l. 7. l. 12. l. 16. l. 18. l. 20. l. 25. lib. j. tt. 4. l. 22. ff. li. 49. tt. 15. l. 12. § medio tempore. C. lib. 5. tt. 4. l. 16.

De consensu matris. C. l. 20.

De consensu contrahentium nuptias. ff. l. 2. l. 21. l. 22. l. 28. l. 29. & tt. j. l. 7. § fin. l. 12. C. l. 8. l. 12. l. 14. l. 20. tt. j. l. 5. § fin.

De consensu tutoris & curatoris. ff. l. 20. C. l. 8.

De consensu patroni, uide paulo superius uers. de liberta quæ.

De consensu cognatorum & adfinium. C. l. 8. l. 18. § final. l. 20.

De consensu præsidis uel iudicis, si cæteri de eligẽdo marito dissentiant. C. l. j. l. 18. § fin. l. 20.

Nuptias non concubitus, sed consensus facit. ff. lib. 24. tt. j. l. 32. § si mulier. & lib. 35. tt. j. l. 15.

De sola affectione, uide j uers. si instrumenta dotalibus.

Si consuetudinem quis habet cum muliere libera, nuptiæ intelliguntur. ff. l. 24.

Si mulierem liberorum procreandorum causa domi habuerit. C. l. 9.

Si quis aliquam domum ducat, iurauerity; se eam legitimam habiturum uxorẽ. Nouel. c. 74. § quoniam autem. usque ad § fin.

Per literas & per nuncium contrahi possunt. ff. l. 5. l. 6.

Si solennitas matrimonij sit omissa. C. l. 21. l. 22.

Si ad

Si ad mariti domum deducta non sit mulier. ff. l.5.

Si nuptiæ simulantur. ff. l.30.

Si instrumenta tantum sine nuptijs cõscripta sint. C. l.13.

Si instrumenta dotalia uel nuptialia sint omissa. C. l.9. l.13. l.22. l.23. § itaq; cum iustum. uers. dos autem. § sin uerò ante. § imò & illud. tt.17. l.11. in pr. Nouell. c.22. § matrimonium. c.74. § illud quoq; melius. usq; ad § quoniã. c.78. § cæterùm si quis. c.117. § ex quo uerò.

Si pater instrumentis non subscripsit. C. l.2.

Si dos nulla interuenit. C. tt.3. l.20. § quare enim. tt 17. l.11. in prin. Nouel. c.22. § matrimonium itaque. c.74. § in maioribus.

SVBDISTINCTIONES *generales.*

Si per errorem, imperitiam & rusticitatem sint cõtractæ. ff. l.58. C. tt.5. l.4. § exceptis. tt.6. l.1.

Si per longũ tempus in iniusto matrimonio fuerint, & liberos procreauerint. ff. l.58. Nouell. c. 139.

Si rescripto principis confirmentur. C. tt.5. l.9. tt.6. l.7. tt.8. Nouell. c.139. c.154. § sed quia &c.

5 *Euentus & pœnæ iniustarum nuptiarum.*

De liberis inde natis. Iusti non sunt, nec in patris potestate. Inst. § si aduersus ea. ff. l.58. C. tt.5. l.6. ff. lib.1. tt.5 l.11.

De dote & antenuptiali donatione. Nec dos nec antenuptialis donatio intelligitur. Inst. § si aduersus ea. ff. l.52. l.59. l.62. l.64. § fin. C. l.7. tt.5. l.4. tt.6. l.7. Nouell. c 22. § si uerò cum quis.

De legatis alteri ab altero relictis, non debentur. uide Methodum de legatis. lib.1. c.2.

De reliquis pœnis. Inst. § si aduersus ea. uers. qui autem. ff. l.59. l.69. C. tt.5. l.6. Nouell. c.12. in prin. usq; ad § at cum. Nouell. c.154. § post nostram.

Pœna si tutor pupillam suam duxerit, uide 3 cap. eodem.

Si quis habens uxorem, alteram etiam duxerit, uide 3 cap. eod. uers. ne quis duas, &c.

Si incestum quis commiserit, uide locum de adulterijs.

Si mulier intra annum uel quinquẽnium nuptias iterauerit, uide 1 cap. prox. de tempore iterandi nuptias.

DE SECVNDIS. NVPTIIS. C. lib.5. tt.9. Cap.3.

I. *Causæ ex quibus nuptias iterare non licet.*

An si uxor marito defuncto promisit se non iteraturam nuptias, iterare nuptias possit? C. lib.6. tt.40. l.2. l.3. in prin. Nouell. c.22. § enim uerò quẽ. usq; ad § quoniam.

Si filiorum tutelam gerat. Nouell. c.22. § ad hæc si tutelam. usq; ad § placet quoq;.

II. *Tempus iterandi nuptias.*

De anno.

Mulier dissoluto matrimonio, intra annum iterare nuptias non potest: & si mortuo marito intra annum alij nupserit, fit infamis. ff. lib.23. tt. 2. l.6. C. l.1. in prin. l.2. lib.2. tt.1. l.15. lib.6. tt.55. l.4. in princip. Nouell. c. 22. § si uerò etiam rationabiliter. § etsi mulier per culpam. § si igitur ex prioribus. c.117. § quin etsi iusta. uide insuper locum De infamia.

Aliæ pœnæ si mulier intra annum nupserit. C. l 1. l. 2. lib.6. tt.55. l.4. Nouell. c.22. § si igitur ex priorib. usq; ad § quòd si mulier.

Si non nupserit, sed peperit sub finem anni, ut dubium non sit, quin ea proles ex alio uiro concepta sit. Nouell. c. 39. § alterum uerò. usq; ad finem.

De quinquennio.

Intra quinquennium non potest iterare nuptias mulier.

Si iniustè diuerterit. C. tt.17. l.8. § hęc nisi uir. l.9. Nouell. c.22. § si uerò altera harum. § etsi mulier.

Si maritus iustè ei libellum repudij miserit. Nouel. c.117. § illud utiq;.

Si maritus ab hostibus captus sit, incertumq; sit utrum uiuat an mortuus sit. ff. lib.24. tt.2. l. 6. Nouell. c.22. § sed & captiuitas.

1 *De bonis quæ à priore coniuge ueniunt.*

III. *Euentus secundarum nuptiarum.*

Dominium illorum, est liberorum prioris matrimonij, nec parens superstes ea uel alienare, uel obligare potest: sed usumfructum illorum habet usq; ad finem uitę. C. l.3. § nec quidquam. usque ad fin. legis. l 5. § dominium. l.6. § his illud. tt.17. l.8. § si uerò filio. lib.6. tt.40. l.2. tt.60. l.4. Nouel. c.2. § hoc autem quod. c.22. § quod si mulier. usq; ad § commodissimè.

DISTINGVITVR SEQVENTI*bus modis.*

Si non iterauerit nuptias, lucratur bona à coniuge defuncto quæsita. C. l.5. § fin. l.6. § fin. l.8. § illud etiam. § talem uerò. Nouell. c.22 § soluto ergo. usq; ad § ac primæ quidem. c.39. § alterũ. usq; ad finem. c.127. § quia uerò. Tollitur hæc distinctio Nouell. c.98.

Si non morte, sed repudio sit solutum matrimonium. C. l. 9. § final. Nouell. c. 98. § & ex diuerso.

Si extraneus pro cõiuge defuncto dotem uel antenuptialem donationem dederit. C. l.5. in prin. Nouell. c.22. § si uerò sit soboles.

Si res ante nuptias donata in dotem à muliere sit redacta. C. l.5. in prin.

Si defuncto coniugi constante matrimonio res data reddita sit. Nouell. c. 22. § porrò autem dotes.

Si maritus superuixerit, nuptias'que iterauerit. C. l.5. in prin. § in his autem. Nouell. c. 2. § quoniam uerò contra. c.23. § si uerò sit soboles. § eaq; pœna.

Si nulli supersint liberi ex priore matrimonio. C. l. 3. § fi. Nouell. c.22. § si igitur ex prioribus. § quòd si mulier.

Si liberi hæredes non sint scripti, uel adire hæreditatem defuncti parentis nolint. C. l.5. § in his autem. l.6. § fin. l.8. § illud etiam. § talem uerò. Nouell. c.22. § ac ne de illis.

De operibus publicis sibi non usurpandis. C. l.3. l.19.l.20.

De turribus & muris eorum usui, in quorum terris extructi sunt, deputandis. C.l.17.

Si princeps alicui opus publicum concesserit. C. l. 14.

Ne prouinciarum rectores & cæteri discussores sint publicorum operum. C.tt.13.l. j. in princip. § final.

Quatenus, quis, & cui obstrictus sit operum nomine, ad cuius spectet notionem. ff. l. 2. § j. C.l.2.

De pararesijs, hoc est, ędificijs quę operib. publicis cohærent, diruendis. C.l.13.

De basilica. C.l.20.

De statuis & imaginibus.
ff.tt.12.l.12.lib.44.tt.j.l.23.C.l.15.lib.j.tt.24.

De muris & mœnijs ciuitatis.
Inst.lib.2.tt.j.§ sanctæ quoque.ff.lib.j.tt.8. l.j. § j.l.8.§ final.l.9. § muros.l.11.lib.48.tt.13.l.11. C.l 10.l.11.

Quibus sumptibus mœnia reparanda? C.l.10.l.11.l. 27.lib.11.tt.31.l.3.in prin tt.69.l.3.

¶ III. *De ædificijs priuatis.*

C.lib.8.tt.10.

Domum suam cuiq; reficere licet, dummodò non officiat alteri.l.61.ff.de reg.iuris.

Quilibet potest locum proprium muro circumdare.l.10.

De spacio relinquendo inter publicas & priuatas ædes.l.9.

De mœnianis ædificandis, quantum alter ab altero distabit.l.11.

Ne altius tollendo ædes prospectus in mare impediatur. Nouell.c.63.l.165.

De balneo extruendo.l.j.

De ædificijs non destruendis, ne publicus deformetur aspectus.l.2.ff.lib.18.tt.j.l.52.

De domibus dirutis reparandis.l.3.l.8.lib. 11. tt. 29. l.4.

De ornatu ædificij non auferendo, nec transferendo.l.2.l.6.l.7.

De pensione præstãda pro ædibus in solo reipub. ædificatis. C.lib.11.tt.69.l.j.

De diruendis ædificijs quæ in publico loco extructa sunt.tt.12.l.5.l.16.

De pararesijs diruendis.tt.12.l.13.

¶ IIII. *De aquæductu.*

De extruendis aquęductibus, scilicet de arboribus ab utraque parte serendis & excidendis. item de fistulis.l.j.§ fin.l.6.§ super his. l. 10, § hoc etiam præcipimus.

De aquarum ductibus repurgandis.l.j.

De pecunia ad aquæductum reparandum destinata.l.7.l.8.

De fonte publicò qui priuatus factus est, rursus reipub. restituendo.l.9.

De aquarijs, uel aquarum custodibus.l.6.§ fin.l.10. § uniuersos.

De utendo aqua & deriuando eam ex publico aquęductu in suum fundum.l.2.l.3.l.4.l.5.l.6.in pr. l.7.in fine.l.10.l.11.

Est insuper inter res ciuitatis Numisma, de cuius ualore, uide C.lib.11.tt.10.

DE MVNERIBVS ET HONORIBUS. ff.lib.50.tt.4.C.lib.50.tt.40. cum sequentib. Cap.22.

Hactenus personæ, & res ciuitatum: sequuntur nunc ciuitatum actus, qui sunt munera & honores: sed est etiam actus ciuitatis, consultatio de publica utilitate, de qua C.lib.10.tt.63.l.5.

1 *Definitio* Honoris.ff.l.4.in prin.
Muneris.ff.tt.16.l.18.l.194.l.214.

2 *Genus.* Honos munus non est.ff.l.12.

3 *Diuisiones munerum, & species.*

In publica & priuata.
ff.l.14.§ j.

Definitio publici muneris.ff.l.14.§ j.tt.16.l. 239. § munus.

Species publici muneris.ff.l.4.in prin l.18.§ hæc omnia.lib.5.tt.j.l.78.

In patrimonialia, personalia & mixta.
ff.l.j.in prin.l.6.§ sciendum.l.18.in prin.

De patrimonialibus.

Definitio.l.j.§ illud tenendum. l.18. § patrimoniorum.

Diuisio.ff.l.6.§ fin.l.18.§ patrimoniorum.la 2. usq; ad § mixta.

Propria.ff.l.6.§ fin.

Species.ff.l.j.in prin.l.3. § decaprotos. usque ad § præses.l.14.§ uiarum.l. 18. § patrimoniorum. C. tt.41.l.4.l.8.l.10.

De personalibus.

Definitio.ff.l.j.§ illud tenendum.l.18.§ j.

Species.ff.l.j.§ j.§ æqui pers.usq; ad fin. legis.l.18.§ j.usq; ad § patrimoniorum.

De mixtis.

Species.ff.l.18.§ mixta.

4 *De muneribus & honoribus iniungendis, & nominatione facienda.*

1 *Ad cuius curam spectet munerum iniunctio?*
ff.l.3.§ præses.

2 *Quando nominatio facienda?*
Ante tres menses quàm administratio suscipienda est, ut nominatus excusationem, si quam habet, opponere possit. C.lib.j.tt.54.l.j.

3 *Modus iniungendi, & iniungentis officia.*

Vt decurionibus conuocatis nominatio ad certa munera fiat, eaq; statim in noticiam nominati per officialem perferatur, &c. C.tt.31.l.2.

In primis consideranda est persona eius cui defertur honor seu muneris administratio, item origo natalium, facultate quoque an sufficere iniuncto muneri possint. item lex secundum quã muneribus quisque fungi debet.ff.l 14.§ de honoribus.

De inuitum ad munera & honores cogendo. ff.l. 9.tt.5.l.13.§ qui autem.

4 *Quæ munera iniungenda, uel non.*

De operarum præbitione. C.tt.24.l.j.

Vt principis statuam ponat.ff.tt.12.l.6.§ fin.

Vt reipub. actum gerat. C.lib.11.tt.36.

De gleba, folle, septem solidorum functione. & alijs huiusmodi collationibus sublatis. C. lib .12. tt.2.l.2.

5 Quibus

5 *Quibus iniungenda munera, & ex quibus causis?*

Iniungenda sunt munera municipibus, incolis & alijs de quibus sequitur.

1 *De municipibus.*

ff.lib.50.tt.1.C.tt.38.

1 *Etymologia.* ff.l.1.in prin.tt.16.l.18.§ fin.

2 *Definitio.* ff.l.j.in prin.tt.16.l.228.

3 *Qui sint municipes, & ex quibus causis fiant.*

Fiunt natiuitate, manumissione & adoptione. ff. l.1.in prin.C.tt.39.l.7.in prin.

De natiuitate. Si natus quis sit ex parentibus eius municipij, municeps est, & muneribus eius loci tenetur. ff.l.1.§ 1. Distinguitur:

Si pater & mater diuersi sint municipij, cuius originem sequatur. ff.l.1.§ 1.usq; ad fin.legis.l.9.C. tt.38.l.3.

Si mulier habet maritum alterius ciuitatis incolā. ff.l.38.§ item rescrips.

Si ex uico natus sit.d.l.30.

DE MANUMISSIONE libertus, eiusq; liberi intelliguntur eius municipij esse, cuius est patronus. ff.l.6.§ fin.l.7.l.17.§ ex causa.l.22. in prin. § municipes.l.28.§ denique.l.27.in pr.l.37. § libertos.tt.4.l.3.§ liberti.C.tt.38.l.2.

De adoptione. ff.l.15.§ fin.l.16.l.17.§ in adoptiua.

De assūptione originis. ff.l.6.in prin.l.17.§ error.

2 *De incolis & domicilio.*

ff.lib.50.tt.1.C tt.39.

1 *Definitio incolæ.*

ff.tt.16.l.239 § incola.C.l.7.

2 *Vbi quis domicilium habere dicatur.*

Vbi quis uult, domicilium habere potest. ff.l.31.

De eo qui in pluribus locis negociatur, uel se collocat. ff.l.5.l.6.§ uiris.l.27.§ 1.usq; ad § fin.

De senatoribus. ff.l.22.§ penult.C.l.8.

De milite. ff.l.23.§ fin.

De relegato. ff.l.22.§ relegatus.l.27.§ fin.

De reliquis, uide sequentia.

3 *An ex incolatu ad munera teneatur?*

C.l.5.l.6. Distinguitur:

Si incolatui renunciauit, & domicilium transtulit. ff.l.20.l.34.C.l.j.

Si in territorio ciuitatis commoratur. C.l.3.

Si in agro moratur. ff.l.35.tt.16.l.239.§ incola.

Si studiorum causa ibi moretur. C.l.2.

Si filiusfamilias ibi domicilium habeat. ff.l.3.l.4.

Si originem ab urbe Roma habeat. ff.tt.4. l.3. in prin.

Si domum tantum in aliquo loco possideat. ff.l. 17.§ sola domus.C.l.4.

De reliquis, uide præcedentia: ubi quis domiciliū habeat.

4 *Qui incolatus nomine teneantur?*

De liberis incolæ. ff.l.6.§ filius.l.17.§ patris.

De libertis, horūq; liberis, quód teneantur & ibi, ubi patronus habet domicilium. ff.l.6.§ fin.l.22. in prin.l.27.in prin.l.17.§ libertos.

Et ubi ipsi habēt domicilium ff.l.22.§ municipes. l.37.§ libertos.

De mulieribus quæ sequuntur domicilia maritorum suorum. ff.l.21.§ 1.l.37.§ fin.l.38.§ idem rescrips.C.l.9.tt.62.l.1.

De sponsa. ff l.32.

De uidua. ff.l.22.§ 1.

3 *De eo qui possessiones quasdam in aliquo loco habet.*

ff.tt.1.l.17.§ sola ratio § sola domus l.22.§ fin. tt. 4.l.6.§ fin l.18 § patrimoniorum.l.2 1.C.tt.39.l.4. tt.52.l.6.tt.62.

4 *De eo qui fœnus in aliquo loco exercet.*

ff.l.22.§ fin.

DISTINCTIONES GENERALES.

Vide 1 cap prox.itē quo ad honores 8 lib 1.cap 4.

DE EXCVSATIONIBVS ET immunitatibus. ff.tt.4.

Cap. 23.

¶ 1. *Causæ ex quibus excusatio à muneribus competit.*

Duplices sunt, pleniores & exiguiores ff.tt. 5. l. 13. § duo.

De fœminis. ff.l.3.§ corporalia.tt.17.l.2.in prin. C. tt.41.l.9.tt.62.

De minoribus ætate. ff.l.3.§ decaprotos.l.6.§ fin. l.8.tt.5.l.2.in prin.tt.17.l.2.§ fin.

De maioribus 50 annis. ff.l.3.§ quamuis. § cura. l.6.§ fin.tt.5.l.j.§ fin.l.2.§ 1.§ quē ita.l.8. in prin. tt.6.l 3.l.5.in prin.usq; ad § demonstrat.C.tt. 41. l.5.tt.49.l.3.

De infirmis corpore. ff.l.18.§ comelelasia.tt.5.l.2. § quem ita.§ corporis.l.13.in prin.tt.6.l.6.in prin. C.tt.50.

De cæco.C.tt 50.l.j.

De surdo & muto. ff.tt.3.l.7 § j.

De ijs qui numero liberorum se excusant. ff. l. 3. § quamuis.§ cura.l 4.in prin.l.6.§ fin.tt.5.l.1.§ j. § fin.l.2.§ 1.usq; ad § minus.l.8. in prin.l.14.tt. 6. l.5.§ demonstratur.C.tt.31.l.24.tt.41.l.5.tt.51.l.j.l. 2.l.3.l.5.l.6.tt.63.l.j.tt 67.l.j.

De eo qui antea administrauit, & ad tempus uacationem habet: item quem ordo nondum cōtingit. ff.tt.1.l.17.§ præscriptio.l.18.tt.4.l.3.§ præses. l.14.§ fin.l.16.§ fin.tt.5.l.5.l.12.tt.7.l.5.l.7.l.8. in pr. § 1.l.13.C.tt.31.l.52.tt.40.l.2.l.3.tt.42.l.3.l.4.tt.63. l. 3.tt.65.l.j.

De ordine in muneribus & honoribus iniungendis seruando: & de non continuandis honoribus. ff.tt.1.l.17.§ præscriptio.l.18.tt.2.l.7. in prin. tt.4.l.3.§ præses.l.6.in prin.l.11. in prin.§ 1.l.14. § gerendorum l.17 in prin.tt.5.l.j.§ qui in fraudem.tt.7.l.4.§ ordine.l.7.C.tt.40.l.1.tt. 42.l. tt. 65.l.1.

Honores & munera non ordinationib. sed potioribus iniungenda. ff.tt.2.l.7.in prin.

Si alio munere uel honore fungatur: & ne quis eodem tempore ad duos honores uocetur. ff.tt. j.l.17.§ præscriptio.tt.4.l.10.tt.5.l.14.§ fin.tt.10. l. j.§ fin. C.tt.42.l.1.

Ne duo ex eadem familia ad idem munus uocentur.C.tt.40.l.j.tt.60.l.3.

De ijs qui sunt in dignitate. ff.tt.j.l.22.§ senator.usque ad § fin.l.23.in prin.C.tt.47.l.16.tt.63.l.4.C. lib.8.tt.12.l. 6.

De senatoribus.C.lib.12.tt.j.l.4.l.5.l.7.l.14.

De curialibus. ff.tt.j.l.17.§ exigendi.C.tt.70.l.14.

De defensoribus reipub. ff.tt.5.l.10.§ fin.

De magistris & proximis sacrorū scriniorum. C. lib.12.tt.9.l.j.

De omnib.qui in sacris scrinijs militant.C. lib. 12. tt.19.l.4 l.9.

De decurionib. sacri palatij & silentiarijs. C.lib.12. tt.16.l.2.l.3.

De præpositis laborum. C.lib.12.tt.18.l.j.

De palatinis, horumq; liberis. C.lib.12.tt.24.l.j.l.6. l.10.l.13.l.14.tt.29.l.j.l.2.

De cornicularijs præfecturæ. C.lib.12.tt.53.l.j.l.5.

De primiscrinijs & numerarijs pręfecti prętorio. C.lib.12.tt.53 l.5.

De cominbus.ff.tt.5.l.12.§ fin.

De sacerdoribus.ff.tt.5.l.15.in prin.

De apparitoribus magistrorum militum. C.lib.12. tt.55.l.j.

De militibus.ff.l.5. § j.l.4.§ fin.tt.5.l.10. angariarum.tt.j.l.2.§ fin.C.lib.12.tt.36.l.2.

De militibus dimissis.C.tt.54.

De ueteranis.ff.tt.5.l.7.lib.49.tt.18.l.2.l.4.l.5.C.tt. 54.l.3.lib.12.tt.47.l.j.

De liberis ueteranorum.ff.tt.5.l.8. § uocationum.

De eo qui reip causa abest.ff.tt.5.l.4.C.tt.52.l.j.

De procuratoribus absentium reipub.causa. C.tt. 47.l.5.

De legatis.ff.tt.7.l.5.C.tt.63.l.3.l.4.C.tt.47.l.12.§ legatis.

De nauicularijs annonarijs. ff.l.5.tt.6.l.j.in prin.l. 5.§ negociatores.usq; ad § hoc circa uacat. § negociatio. § diuus quoq;.§ fin.

De negociatorib annonarijs.ff.l.5.tt.5.l.9. § fin. tt.6.l.5. § negociatores. § negociatio. C. tt. 47.l.7.

De eo qui naues marinas fabricat, & ad annonã aliquid præbet.ff.tt.5.l.3

De eo qui tutelas administrat.C.tt.47.l.3.

De artificibus.C.tt.64.

De medicis.ff tt.6.l.6.in prin.C.tt.52.l.j.l.5.l.6. l.11.

De quibusdam collegijs & corporibus, ut fabrorum.ff.tt.6.l.5.§ quibusdam.C.lib.j.tt.2.l.9.lib.11. tt.17.l.j.

De ijs qui res Cæsaris procurant.C.tt.47.l.j.

De omnibus quæ ex aula Cæsaris discedunt.C.li. 12.tt.29.l.3.

De protonotarijs, notarijs & referendarijs principis.C.tt.47.l.11.l.12.

De agentibus in rebus, horumq; liberis. C.lib.12. tt.29.l.2.

De tabularijs principis.C.lib.12.tt.5.l.2. tt.29.l.2.

De chartularijs largitionalium titulorum.C.tt.25. l.3. in prin.

De Boethis, logistis, &c.C.tt.69.l.4.

De protectoribus & præpositis.C.tt.47.l.2.

De uenatoribus.ff.tt.6.l.6.C.tt.47.l.6.

De prædijs proprijs, & emphyteuticis principis. C.tt.47.l.10.l.15.lib.11.tt 64.l.j.2.5.tt.74.

De rebus fisci.C.lib.11.tt.73.l.3.

De colonis prædiorum fisci.ff.tt.j.l.38.§ j.item Cęsaris.ff.tt.6.l.5.§ coloni.C.lib 11.tt.67.l.j.

De conductore uectigalium fisci.ff.tt.5.l.8.§ j.tt. 6.l.5.§ conductores.C.tt.55.

De eo qui maiorum onerum euitandorum gratia ad colonos prædiorum se transtulit.ff.tt.5.l.j. § qui in fraudem.

De mensoribus frumenti.ff.tt.5.l.10.§ j.tt.6.l.6.in prin.

De professoribus ff.tt.5.l.9.l.10.§ angariorum. C. tt.52.l.2.l.4.l.6.l.7.l.11.

De legum doctorib.C.tt.52.l.6.

De grammaticis & oratorib.C.tt.52.l.2.l.6.l.11.

De philosophis.ff.tt.5.l.8.§ philosophis.C.tt.42.l. 6.tt.52.l.8.l.11.

De poetis.C.tt.52.l.3.

De ludimagistris.ff.l.11.§ fin.tt.5.l.2.§ fin.

De calculatoribus.C.tt.52.l.4.

De Hydraulis.C.tt.47.l.4.

De Athletis.C.tt.53.

De officinis seu tabernis urbis Cõstantinopolitanæ.Nouell.c.43.

De studiosis literarum.C.tt.49.l.j.l.2.

De libertis.C.tt.56.ff.tt.j.l.17.in prin.§ j.

De eo qui ob agendam causam in principali iudicio abest.ff.tt.5.l.8.§ fin.

De infamibus.C.tt.57.

De in metallum dans & restitutis.ff.l.3.§ si in metallum.

De captiuis & postliminiò reuersis. ff. tt. j.l. 17. § postliminiò.

De eo cui muneribus est interdictum.ff.lib.48.tt. 7.l.3.§ fin.

De eo qui pecuniam pro administratione offert. ff.l.16.in prin.§ j.C.tt.47.l.9.

De eo qui ne honoribus fungeretur, opus promisit.ff.tt.12.l.12.§ fin.

De eo qui antea maioribus honoribus functus est, ne ad minores uocetur.C.tt.42.

Incola alterius loci non excusatur à muneribus suæ originis, & cõtrà.ff.tt.j.l.29.tt.4.l.3.in prin. C.tt.38.l.j.l.3.uide insuper § cap.pręcedente.

De pauperibus, & ne quis ultra bona sua oneretur.ff.tt.j.l.15.§ in fraudem.l.21.§ idem respõdit. la 3.tt.4.l.3.§ libertos.l.4.§ j.§ inopis.l.6.in pr. tt.5.l.2.§ fin.l.10.§ auctis.C.tt.42.l.4.tt.51.l.4.l.6. § final.

Si propter inimicitias creatus sit.C.tt.66.l.j.

Si pœnæ nomine curiæ datus sit.C.tt.31.l.38.

Si pater in nominationem filij non consentiat. ff.l.5.§ quod pater, la j.l.14.§ plebeij.

Si pater pro filio munus suscipere paratus sit.ff.li. 5.§ filio.

Si nolit amplius esse originarius.C.tt.38.l.4.

De reliquis.ff.tt.6.l.6.C.tt.47.l.7.l.12.l.14.

DISTINCTIONES EXCVSATIO-
num generales.

Si is cui excusatio competit, promisit se munera suscepturum.ff.tt.j.l.17.§ error.

Si assumat originem.ff.tt.j.l.6.in prin.

Si sponte munera suscepit, nec excusationem opposuit.ff.tt.5.l.13.§ fin.tt.6.l.2.in prin.lib.49.tt.18. l.2.C.tt.43.

Si honorem decurionatus agnouerit. ff. tt. 6. l.5.§ final.

Si nominatus non appellauit, uel appellationem non suo tempore est prosequutus.ff.tt.5.l.j.in prin.usq; ad § qui in fraudem.lib.49.tt.4.l.j.§ si quis tutor.uers.alia.C.tt.41.l.4.lib.7.tt.62.l.4. l.7.l.11.l.27.tt.64.l.8.

Si penuria sit eorum qui magistratum suscipiunt. ff.l.11.§ quoties penuria.l.14.§ fin.

Si antequam priuilegium competijt, nominatus sit.ff.tt.5.l.13.§ fin.tt.6.l.5.§ hoc circa.

Si non à principe concessa sit uacatio C.tt.44.l.j. lib.8.tt.12.l.j.

Si decreto decurionum data sit immunitas. C. tt. 46.l.j.

Si minus audiens sit.ff.tt.5.l.2.§ minus.

Si patrimonij munus sit, excusatio non competit. ff.l.6.§ fin.l.18.§ sed & eos qui.tt.5 l.2. § patrimoniorũ.l.7.l.10.in pr.lib.49.tt.18.l.2.§ fin.C.tt. 41. l.2.l.3.l.3.l.6.l.7.l.9.

Si patrimonia discutienda & æstimanda sunt. C. tt.30.l.3.

Si frumenta conferenda sunt.C.tt.27.l.j.

Si uectigalia soluenda sunt.ff.lib.49.tt.18.l.2.§ fin.

Si tributa soluenda sunt,uide 8 cap 9.lib.eod.

Si portus aquæductus uel muri instaurandi uel extruendi sunt.C.lib.8.tt.12.l.6.

De reliquis muneribus, à quibus excusatio non competit ff.l.12.l.18.§ penult. & ult.tt.5.l.2.§ j.l.6. l.8.in pr.§ qui muneris.l.11.C.tt.42.l.3.l.10. tt. 45. l.j.tt.48.tt.52.l.6.lib. 11.tt.74.l.4.l.5.lib.j.tt. 2.l. 11. lib.12.tt.52.l.21.

2 *Quibus competit excusatio & immunitas.*

De liberis eius qui immunis est.ff.l. 3. § quamuis. C.tt.50 l.4 tt.52.l.6.l.11.§ fin.

Si uacatio liberis,posterisq́ sit concessa.ff.l.13.tt.6. l.j.§ fin.l.4.

De hæredibus.ff.tt.6.l.j.§ j.C.tt.47.l. 13.

De fratre socio.C.tt.40.l.3.

De uxoribus priuilegiatorũ.C.tt.52.l.6.l.11.§ final.

De liberis & libertis nauiculariј.ff.tt.6. l. 5. § immunitati.

De militum cognatis.ff.l.3.§ j.

De eo qui ex eadem domo ad idem uel aliud munus uocari potest.C.tt.40.l.j.

De reliquis, uide 8 causas excusationum.

3 *Apud quem competat?*

ff.tt.j.l.37.in prin.C.tt.45.l.j.

4 *Quomodo competat seu proponenda sit?*

Per appellationem.ff.tt.5.l. j. in prin.C.tt.45.l.j.li. j.tt.45.l.2.

5 *Euentus excusationis propositæ.*

De nihil innouando,nec honoribus gerendis appellatione pendente.ff.l.7.§ fin.

Vt collega interim utriusq; officium sustineat, uel alius creetur.ff.lib.49.tt.j.l.21.§ si magistratus. § in locum.

Si expensis soluẽdis nominato absoluto.ff.lib.49. tt.j.l.21.§ si magistratus.C.tt.31.l 2.tt.67.

De damno quod respub. passa est præstando à nominato,si non rectè appellauit.ff.lib.49.tt.j.l.21. § si magistratus.tt.10.l.j.

EVENTVS INIVNCTI ET

susceptí muneris: item officia

& iura suscipientis.

Cap. 24.

1 DE CAVTIONE REMPVBLICAM

cam saluam fore,à nominato præstanda.

Qui cauere teneantur?

Ne filius pro patre cauere teneatur. ff. tt. 4.l.16.§ inuitus.tt.8.l.4.§ filium.

De curatore calendariј.ff.tt.8.l.10. § item rescrips. à curato.

2 *Cuius sumptibus sustinenda onera?*

De sumptib.ex bonis patris filio nominato præstandis, uide paulo inferius uers. de patre nominati.

De sumptibus liberto à patrono præstandis. ff. tt 4.l.3.§ liberos.

De sumptib.à uitrico nominati prętandis.ff.tt.4. l.3.§ uitricus.

3 *De sumptib. quos quis ob munus fecit, repetendis.* ff.tt.8.l.10.§ item rescrips.si toto.C.tt.65.l.2.lib.11. tt.37.

4 *De actione quæ competit ex mala muneris administratione.*

1 *Causæ ex quibus datur,uel non.*

De dolo, lata culpa & diligentia.ff.tt.8.l.7.

Si calculi error interuenit.ff.tt.8.l.9.

Si nomina tẽpore curationis deteriora facta sunt, uel antè,an curator teneatur.ff.tt.8.l.10. § penultimo.

2 *Aduersus quos datur?*

De patre nominati.ff.tt.j.l.2.in prin.usq; ad § fin. l.17.§ filium.l.21.§ idem respondit.la j.§ penultim.l.38 § item rescrips.la 3.tt.2.l.6.§ pater. l.7. § fin.tt.4.l.3.§ quod pater.§ si duo. cum sequent. l.15. l. 17. § j. tt. 8.l.8.lib.17.tt.j.l.60.§ fin. C.tt.31. l.5.tt.40.l.j.§ fin.tt.60.l.j.l.2.l.4.tt.61.l.j. lib. 4. tt. 13.l.4.

De patre adoptiuo.ff.tt.j.l.21.§ itẽ respondit.la 2.

De patris hæredibus.ff.tt.4.l.15.tt.j.l.21. § idem respondit.C.tt.31.l.j.l. 48.tt.61.tt.68.

De hæredibus nominati.ff tt.j. l. 38. § imperatores.tt.8.l.10.§ j.§ 5.tt.10.l.j.in prin.C.lib.11.tt.35.l. j.l.4

De nominatore.ff.tt.j.l.11.§ quòd si fortè l.13.l.15. § in eum.l.17.§ nominati.§ fin.tt.4.l.14. § plebeij. tt.8.l 2.§ si eo tempore.C.tt.60.l.4.lib.11. tt.33. tt. 55 l.2.l.3.l. 4.

De fideiussoribus.ff.tt.j.l.17.§ fin.l.38.§ imperatores.C.lib.11.tt.34.tt.35.l.2.

De pignoribus quæ dedit fideiussor.ff. tt. 8.l. 4.§ final.

De collega.ff.tt.j.l.11.l.12 l.13.l.21.in pr.tt.8. l. 2. § his reipub.l.3.l.4.in prin.l 10.§ item rescrips.curatorem.C.lib. 4.tt.19.l.3.lib. 11.tt.35.

De successore in munus uel honorem.ff.tt.j.l.36.§ Titius.tt.8.l.4.§ j.§ idem in uectig.C.tt.31.l.23.

De uxore nominati.C.tt.32.l.11.

De fratre socio.C.tt.31.l.7.

De eo qui cum posset hac actione agere, nõ egit. C.lib.11.tt.33.

3 *Quid ueniat in hanc actionem?*

De usuris.ff.tt.j.l.21.§ Paulus.l.24.tt.8.l.10. in prin. § fin.C.lib.11.tt.38.

Curatores si in distrahendis bonis negligenter se gesserint,in simplum:si per fraudem,in duplum tenentur.ff.tt.8.l.10.§ 5.

4 *Euentus.*

De actione condemnato aduersus collegam uel eius hæredes præstanda.ff.tt.j.l.12.tt.8.l.2.§ actio autem.

DE CVRSV PVBLICO.

C.lib.12.tt.51. Cap.25.

1 *Ad cuius curam & officium pertineat munus cursus publici.*

De agentibus in rebus.tt.23.l.2.l. 4.

2 *Quibus exhibitio cursus publici est committenda?*

l.14.l.22.§ fin.

3 *Qui teneantur ad onus cursus publici?*

l.3.in prin.l.19.l.21.l.26.

FINIS LIBRI TERTII ET VLTIMI

Partis primæ de iure publico.

METHODI IVRIS CIVILIS

PARS SECVNDA.

DE IVRE QVOD IN PERSONIS HABEmus, cum suis causis & actionibus.

AD DN. MATTHIAM HELDT EQVITEM AVRATVM, DOCTOREM IVRIS, ac Cæsareæ Maiestatis Consiliarium, NICOLAI VIGELII De praxi iuris ciuilis,

PRAEFATIO.

CVM superioribus,annis, Vir clarissime,agerem Spiræ, D. MELCHIOR SVVARTZENBERGIVS, uir tui amantissimus,multa mihi de tuo singulari erga Iurisprudẽtiæ studiũ amore prædicauit,inter cætera narrans te ad scholam publicam instituendam multa millia florenorum legasse.Gratulor ergo egregię tuæ erga literarum studia uoluntati, lætorq; superesse adhuc uiros in Germania,quib.iuris studia curę sunt,pręsertim hoc tempore quo usus eius uel ob solam litium ferè immortalitatem est corruptissimus. Ego quidem quãtum scribẽdis libris possũ,laboro sedulò;ut & cognitio iuris facilior, & usus eius in forò expeditior fiat:cũq; illud meliore methodo,hoc certiore praxi effici posse putẽ, Methodum iuris ciuilis conscribere decreui, cuius iam secundã & tertiam emitto partẽ:eaq; quæ ad Praxin mihi proficere uidentur,uel in præfationibus soleo adijcere,quo studiosis iurisprudẽtię methodus & praxis iuris simul innotescat.Praxis aũt seu usus Iurisprudentiæ in duobus potissimùm consistere mihi uidetur: in consultatione nimirum,& iudicio.Nam quid apud iudicem proponendũ sit, de eo cõsultatur,iudicatur autẽ de proposito: illud quidem aduocatorũ, hoc uerò iudicũ munus est. De utroq; hic præfationis loco pauca dicã. & primùm de cõsultatione.

Cùm in omni uita,tum in iudicijs præsertim nihil à nobis agendũ,nihilq; propònendũ est,cuius non possimus rationem aliquàm probabilem reddere. Qui ergo alterũ in ius uocat,& quid sibi ab eo dari uel fieri petit,certam eius suæ petitionis,& in iure fundatam rationẽ debet adferre. Vt enim certa res quæ petitur, ita certa quoq; causa ex qua petitur,ab actore in libello designãda est, quo & certa responsio ab aduersario dari,& certa sentẽtia à iudice ferri possit. Causa etiam ista uel tatiò,quam actor adfert,iure debet esse subnixa.Nam res uindicantẽ ab emptore(in quit textus)suos numeratos nummos asseuerantem,erga probationẽ laborare nõ conuenit:cum siquidẽ huiusmodi licet probetur factum,tamen intentioni nullum

præbet

præbet adminiculum. Actor igitur aut tanquam dominus rem sibi restitui petet, aut tãquam hæres, aut tanquam sibi pignori obligatam, ui uel furto ablatã: aut tanquam à se depositam, commodatam, conductam, emptam, &c. Quo autem istiusmodi certam aliquam & in iure fundatam suę petitionis rationẽ posit inuenire, causa pręsens illi probè perspecta, actionumq; genera ei debent esse nota. Nihil enim aliud actiones sunt, quàm iura persequendi iudicio, quod nobis debetur. Sæpè autem euenit, ut eidem plures rationes, plures actiones & iura experiundi competant: quo casu unũ ex omnibus eligendum: aut si posit & expediat, omnia in uno libello cumulanda erunt. Vt autem actor certam suæ petitionis & in iure fundatam rationem proponere debet: ita certam quoq; & in iure fundatam exceptionem reus debet opponere. Quodcunq; autem ius elegerit actor, quamcunq; proposuerit actionẽ, ea uarijs modis à legibus distincta erit, certisq; circumsepta limitibus quos ei qui ista actione utitur, egredi nõ licebit: puta, repetit quis dotem, quam pro muliere dederat, sibiq; eam mortua in matrimonio muliere reddi stipulatus erat. Iustisima est hæc ex stipulatu actio, & repetitionis ratio. Quid enim tam congruum fidei humanę, quàm ea quę inter eos placuerint seruare? Sed quid si inutiliter dotem sibi reddi stipulatus est actor? quid si reddi tantũ, non specialiter sibi reddi stipulatus est? quod si post datam demũ dotem, eam sibi non consentiente muliere reddi pactus est? quid si postea pactum in contrarium de retinenda dote factum est? quid si res dotalis sine culpa mariti perijt? quid si res aliena in dotem data, euicta sit? Certè hisce omnibus, alijsq; similibus casibus ius, quo actor experitur, distinguitur, eiq; denegatur actio. Qui ergo reus conuentus de exceptione actori opponẽda consultat, ius quo actor experitur, & in quo disputatio præsens uersatur, eiusq; distinctiones, totamq; actionis propositæ naturã penitus cognitã, perspectamq; debet habere. Eadem replicationis, duplicationis, triplicationis inquirendæ ratio est. Nam nulla ferè exceptio à reo conuento potest opponi, quæ non etiam perinde ut actio suas habet distinctiones, suosq; limites à legibus positos, quos egredi non licet. Nam fingamus reum conuentum, contra prædictam ex stipulatu de dote actionem excipere hoc modo: Si non postea pactum in cõtrarium de non repetenda dote factũ esset, profectò iusta est hæc exceptio, cum apertisimi iuris sit, pacto posteriore prius tolli. Sed quid si fideiussore paciscẽte, ne à se repetatur, reus conueniatur? quid si altero hæredũ creditoris paciscẽte ne repetat, alter agat? quid si pupillus pactus sit, ne petat? quid si error aut dolus in pacto posteriore interuenit? quid si posteriore pacto sub certa conditione facto, cõditio defecerit, &c. profectò hisce atq; huismodi alijs casib. ius exceptionis oppositæ distinguitur, eiq; per istas species derogatur, daturq; actori aduersus pacti conuenti exceptionem replicatio. Qui ergo exceptionem quærit, ius ex quo agitur: qui replicationem, ius ex quo excipitur: qui duplicationẽ, ius ex quo replicatur, cum omnibus eius distinctionibus scire: & utrum aliqua istarũ distinctionũ causæ suæ insit, attẽdere debet. Quare omnis qui feliciter de causa aliqua consultare, exceptiones & argumenta in causis latentia inuenire uolet, non solum factum, sed & ius probè nosse debet: alioquin non multum ei, quamuis erudito & acuto, proderunt ad inueniendum loci ex quibus argumenta promuntur. Fecit quis testamentum coram tribus saltem testibus, filio suo præterito: quod testamentum postea mutauit. Profectò si is qui ex hoc testamenro conuenitur, nesciat septem testes in testamento requiri, item ut filius uel nominatim exhæredetur, uel ex aliqua parte hęres instituatur, putetq; ut in contractibus, ita in testamentis quoq; pœnitentiæ locum non esse: hic quamuis diligentisimè causæ circumstantias perlustret, personas testium, cõsequentia, & alia quæ causę insunt consideret: tamẽ nec trium saltẽ testium, nec filij præteriti, nec testamenti mutati exeeptionem facilè uidere poterit. quemadmodum nec is cuius bona ui rapta sunt, si ignoret, ui bonorum raptorum nomine actionem in quadruplum à iure dari, in quadruplum experietur. Vt igitur nemo facilè ęgroto, quamuis eius naturã & cõplexionem, morbi etiam genus & causam probè norit, mederi poterit, nisi insuper artis medicę fuerit peritus: ita quoq; non facilè ius agendi, excipiendi, ac defendendę causæ consilium, quamuis causam per omnes circumstantias & qualitates habeat cognitam, poterit inuenire is, qui iuris scientia non est instructus. Quod & in omni alia consultatione

obtinet. Quid enim boni ille de re militari consulet, qui rei militaris scientiam nullam habet? quid de repub. benè instituenda consulere potest is, qui reipub. gerendæ & gubernandæ scientiam sibi nec doctrina nec usu comparauit? In omni itaq; consultatione duo hæc nobis tenenda sunt: nimirum ut & eius artis, ad quam consultatio præsens spectat, habeamus scientiam, & præsentis rei seu causæ statum ac conditionem noscamus. Quas duas res si habuerimus, facile quid utile in re sit, & quomodo effici possit, poterimus uidere. Hæc quidem de consultatione paulo copiosius disserui, nō quidem quòd uel dubia ea uel obscura existimauerim: sed ut eos qui totam uitam in dialecticis & rhetoricis consumunt, commonefecerem, parum sibi locos inuentionis, quos dialectici & rhetores præscribunt, ad inueniendum profuturos, nisi & alias artes atq; scientias addiscant. Quod quidem & ex eo intelligi potest, quod ij qui rerum experientiam habent, sæpè scitius argumenta inueniant, melioraq; dent consilia, quàm ij qui dictos inuentionis locos optimè callent. Isti ergo loci tum demum nobis ad inueniendum prodesse possunt, cum alias etiam artes atq; scientias addidicerimus. Porrò ex prædictis patet, causę aduocatū non solùm linguam uerbis, sed & mentem iuris scientia instructam habere debere, nec causam propositam ignorare. tunc enim si singulas causæ circumstantias diligenter perlustrabit, quasi lumine tenebris admoto, actiones, exceptiones & argumenta in causa latentia illi apparebūt, & quid sibi apud iudicem proponendum sit sciet. Iuris autem scientiam secum in forum deferre debet: neq; ut quæq; res ad eum delata erit, tum deniq; iura ex quibus agendum & excipiendum illi est, addiscere. Planè excepturus cōtra actionē obseruabit, in quo loco ius seu actio, qua actor experitur, descripta sit: ad eum locum si peruenerit, eumq; diligenter perlegerit, ultrò illi exceptiones, replicæ, duplicæ occurrent: nec opus illi erit ad infinitum Commentariorū pelagus confugere, cum uniuscuiusq; actionis natura cum suis distinctionibus & subdistinctionibus à iure in tribus uel quatuor paginis sit descripta. Proderit etiam illi ad faciliorem iuris cognitionem (ni fallor) Methodus iuris ciuilis, quam nunc sum aggressus.

Sed de iudicio, altera practices specie, nunc dicā. Sciendum est igitur, duplex esse iudicium: aliud siquidem stulti hominis iudicium est, aliud uiri sapientis: differtq; hoc ab illo, quemadmodum scientia ab opinione, ratio ab affectu. Nam uir sapiens certa scientia iudicat, stultus autem inani quadam persuasione & opinione incerta: ille ratiocinatur, hic rapitur affectibus ad pronunciandum. Conqueritur apud iudicē Seia: Quamuis ipsa se patri suo quoad uixerit obsequentem & morigeram sedulò prębuerit, omnia quæ patri grata fore putasset egerit, summoq; studio in hoc incubuerit semper, ne ullo modo animum eius offenderet: tamen anno superiori immerentem se ab eo falsa quorundam maledolorum persuasione instimulato, contra omne ius & pietatis officium testamento exhæredatam, fratre suo Titio ex asse hærede instituto. Petere itaq; se, ut iudex dictum patris testamentum tanquam inofficiosum rescindere, & sibi ab intestato succedendi locum facere uelit, ne in totum à paterna substantia excludatur: non sanæ mentis fuisse patrem cum ordinasset testamentum, immerentē se contra ius naturæ & pietatis officium exhæredatam: nihil aliunde quo inopem uitam sustentare queat se habere, si à paterna successione excluderetur: se ex ditissimo patre natam, ad imam detrudi paupertatem: uitam sibi amaram, mortem optatam fore. Implorare sese fidem, iustitiam & misericordiam iudicis, &c. Iudex sapiens ac doctus de hac actione iudicaturus, nec uerbis nec lachrymis mulieris mouetur, nec pauperis miseretur in iudicio, ut & sacra scriptura præcipit: sed ratiocinatur ita,

Pater inofficiosè exhæredauit filiam. Ergo

Testamentum eius tanquam inofficiosum rescindendum.

Ad hanc actionē ut iure subsistentē, audit rei cōuenti responsum. Reus aūt, frater actricis, hæres scriptus, ita respōdet: Ius uetus est, domine iudex, nec nostra ætate abolitū, quo permittitur militib. quocūq; uelint modo testari, adeò ut & liberos suos præterire, & sine causa exhæredare possint, inofficiosi querela in illorū testamētis penitùs cessante. Pater actricis, idēq; pater meus, ab ineunte ætate militiā armatā secutus, superiori anno in expeditione Imperatoris contra regē Galliæ miles ęger corpore factus, sanus tamen mēte, testamentū suum ordinauit: cumq; me amore, sororē meam

odio summo prosequeretur, eam in testamento exhæredauit, me hæredem instituit, hæredē quem uoluit nuncupauit, quam noluit exhæredauit, postea proximo sequēti mense in eadem expeditione mortuus est. Possem iustam exhæredationis causam, quæ etiam in pagano probaretur, si opus esset, allegare: uerùm malo nunc parcere famæ sororis, quàm plura pro causa mea dicere. Sufficiat iudici, quòd & legi satis est, testatorem fuisse militem, &c. iudex de hac exceptione iudicaturus, eam in syllogismū redigit hoc modo:

Contra testamentum militare inofficiosi querela non est admittenda.
Sed hoc testamentum est militare. Ergo,
Contra hoc testamentum querela inofficiosi non est admittenda.

Hanc exceptionem iure subsistere intelligit, quoniam primus articulus, seu maior propositio syllogismi uera est, ex l. 10. C. de inofficioso testamēto. & l. 27 § de inofficioso. ff. eod. tt. Quid igitur aduersus eam replicatura sit actrix attendit. Actrix autem replicando dicit, ius ab aduersario allegatum iam olim in desuetudinem abijsse, consuetudinem illi aduersari: rursus orās, obsecrans, omnes deos hominesq́ implorans, &c. Iudex tamen sapiens nihilo minus mouetur, sed & eam replicationem complectitur syllogismo tali:

Quando consuetudo loci iuri Romano repugnat, ea potius quàm ius Romanum sequenda est.
Sed hoc casu consuetudo loci iuri Romano repugnat. Ergo,
Consuetudo potius hoc casu quàm ius Romanum sequenda.

Et huius syllogismi propositionem maiorē iudex ueram intelligit ex l. 31. ff. de LL. & senatusc. Replicationem igitur tanquā iure subsistentem admittit, & quid contra eam duplicaturus sit reus expectat. Reus autem duplicando negat minorem syllogismi propositionem, affirmat eam actrix. Lis igitur hic oritur de eo, an iuri allegato, nempe quòd contra testamentum militare non admittatur querela inofficiosi, cōsuetudo loci repugnet. Cuius rei probationem actrici tanquam affirmanti iudex imponit. Ita sapiens ac doctus iudex certo modo in iudicando procedit, omnē actionem & exceptionem syllogismo complectitur: utrum ea iure subsistat, hoc est, utrum maior syllogismi propositio uera sit obseruat, in quo cōsistat cōtrouersia attendit: quod lex statuit, non quod sibi uidetur pronunciat, nec distinguit ubi non distinguit lex, ratiocinatur, non mouetur nec flectitur oratione, animum in iudicando tranquillum, nō affectibus perturbatum habet. Itaq; irascatur, obiurget, optet, execretur, ardeat, fulminet sua oratione orator utut uelit, animus sapientis iudicis in sede sua manet: quoniam quid, non quomodo dicatur curat: & res, nō uerba cōsiderat. Nihil igitur apud eum uerbosa proficit eloquentia: paucis enim doceri potest: at nō potest moueri uel plurimis. Vnde Cicero: Hæc in senatu minore apparatu agenda sunt, inquit. sapiens enim est consilium: & Antigonus rex Macedonum cuidam oratori paulo elaboratiore oratione apud se utenti dixit: Non desines, inquiens, mecū ut ut cum turba ageres? Ita uir sapiens ac cōnstans omne id quod magis ad commouendum quàm docendum spectat, tanquam superuacuum in oratione auersatur.

Talis igitur iudex desiderat, ut breuiter & planè sibi exponatur negociū: quod quidem tam facile est (inquit Cicero) ut mihi permirū sæpè uideatur, cum difficilius intelligatur quid patronus uelit dicere, quàm si ipse ille qui patronū adhibet de re sua diceret. Isti enim qui ad nos causas deferunt, ita nos plerunq; ipsi docent, ut non desideres planius dici. Easdem res autem simulac Fusius aut uester æqualis Pomponius agere cœpit, non æquè quid dicant, nisi admodum attendi, intelligo: ita confusa est oratio, ita perturbata, nihil ut sit primum, nihil ut secundum: tantaq; insolentia & turba uerborum, ut oratio, quæ lumen adhibere rebus debet, ea obscuritatem & tenebras adferat, atq; ut quodammodo ipsi sibi in dicendo obstrepere uideantur. Hæc Ciceronis uerba ostendunt, suam etiam ætatem habuisse oratores nostris procuratoribus non absimiles. Sed ut ad propositum redeā. quale sit sapientis ac docti uiri iudicium, ex prędictis patet. Longè autem ab eo diuersum est iudicium stulti. Nam ille nullam certam in iudicando rationem seruat, non ueritatē, nō legis præscripto, sed errore, odio, amore, aut alia aliqua mentis permotione uel inani persuasione iudicat,

non tam quid, quàm quomodo dicatur obscurat. Proinde non solùm docendus est hic iudex, sed etiam mouendus oratione multa, uaria, copiosa, rerum & uerborũ ornatu splendida. Qui ergo breuiter aut summissè dicunt, parum apud istiusmodi iudicem proficiunt: quoniam docere tantum, non etiam mouere possunt: oratore opus est qui sua oratione ab inferis mortuos resuscitet, muta faciat loquentia, patriam inducat lachrymantem, omnesq; deos hominesq; imploret. Non enim ratione iste iudex ducitur, sed rapitur affectibus. Vnde eloquentiæ usus apud imperitam multitudinem & stultam plebeculam, quæ magis affectis quàm doctis animis iudicat, præcipuus est. & (ut Cicero inquit) omnis oratoris actio opinionibus, non scientia continetur. Nam & apud eos dicimus (inquit) qui nesciunt, & ea dicimus quæ nescimus ipsi. Itaq; & illi aliàs aliud ijsdem de rebus & sentiunt, & iudicant: & nos contrarias sæpè causas dicimus, nõ modò ut Crassus contra me dicat aliquãdo, aut ego cõtra Crassum, cum alterutri necesse sit falsum dicere: sed etiam ut uterq; nostrûm eâdem de re aliàs aliud defendat, cum plus uno uerum esse non posit, &c. Hac igitur ratione superior ætas mota, eloquentię usum è iudicijs repellendum putauit. quòd ea magis ad commouendum & seducendum iudicem, quàm ad docendum uideretur accommoda: & pro ea breuem quandam ac simplicem docendi, disputandiq; rationem esse uoluit. Proinde statutum, ut actor suam actionem per articulos exponeret, reusq; singulariter singulis articulis responderet: suas item exceptiones, si quas haberet, itidem articulatim exponeret, actorq; rursus singulariter singulis responderet. Hinc articulatæ narrationes & responsiones singulariter singulis, quibus adhuc hodie in iudicijs utimur, profluxerunt: quæ sanè disputandi causasq; agendi ratio, ut à rhetorum simul & dialecticorum pręceptis abhorret, ita multa absurda secum inducit. Nam cum uniuscuiusq; causæ unus tantum status sit, de quo principaliter controuertendum erat, ista disputandi ratio plerunque ultra uiginti status seu articuli probatorij (ut uocant) nascuntur. Hinc etiam quo doctiores sunt iudices, eo minus se extricare negocijs queunt: cum alioquin ars facilitatem, non difficultatẽ faciat. Quę res etiam facit ut in una causa, quæ alioqui uel uno mense expedire posset, uiginti, interdũ triginta annis procedatur. Hæc notiora sunt, quàm ut indigeant probatione. Itaq; qui pro eloquentiæ usu morem articulatarum narrationum & responsionum singulariter singulis introduxerunt, uitando Charybdim, in Scyllam inciderunt. Sanè si ij ad quos iudicãdi munus pertinet, certam de causis iudicandi rationem tenerent, nec eloquentia moueri, nec intricatis & perplexis disputationibus in errorem duci possent: facileq; & litium diuturnitatis animaduerterent causam, & remedium ei adhiberent. Hoc enim iudicialis magis esse potestatis, nemo est qui ignoret (inquit Textus) nã si ipsi noluerint, nullus tam audax inuenitur, qui posit inuito iudice litẽ protelare. Maximè itaque oprandum esset, ut ij qui in scholis iura profitentur, iuuentutẽ suam in uera iudicãdi ratione exercerent: ita enim uera illa & certior iudicandi ratio, aliquando in forum essee peruentura. quo futurũ esset, ut sanato capite, reliqua iudicij membra diligentius suũ facerent officiũ, litium diuturnitas cessaret, iusticiaq; simul & concordia in rebuspub. magis uigeret. Tanta ex scholis utilitas prouenire potest, si eę rectè instituãtur. Quare pergas in eo, Vir clarissime, quod proposuisti: solidam atq; perpetuam eo gloriam tibi paraturus.

DE IVRE

DE IVRE INTER MARITVM ET VXOREM: ITEM INTER PARENTES & LIBEROS:

Liber quartus.

DE SPONSALIBVS.

ff.lib.23.tt.1.C.lib.5.tt.1.

Cap. j.

PRIMVM tractabuntur causæ, quibus ius inter maritum & uxorem cõstituitur. Eę autem sunt, sponsalia & nuptiæ.

¶ I. *Definitio sponsaliorum.*

ff.l.j.cum duabus ll sequent.

¶ II. *An ualeant sponsalia?*

DISTINGVITVR:

1 *Ex persona eius qui despondetur.*

De ijs qui nuptias contrahere non possunt.ff.l.15. tt.2.l.61.§ quamuis.

De impuberibus.ff.l.9.l.14.

De furiosis.ff.l.8.

De tutore, eiusq; filio & pupillo.ff.l.15.tt.2.l.61.§ quamuis.

De senatore & libertina.ff.l.16.

De ijs qui in potestate publica sunt, horumq; liberis: & ijs qui in ea prouincia, quam administrãt, habitaut, uel ex ea oriundi sunt.C.tt.2.ff.tt.2.l.38. in prin.

De absente.ff.l.4.l.5.l.18.

2 *Ex persona despondentis, & eius per quem despondetur.*

De tutoribus.ff.l.6.

Per alium constitui possunt sponsalia. item per literas, & per nuncium ff.l.18.

3 *Ex modo quo constituuntur sponsalia.*

1 *De consensu.*ff.l.4.l.1.

¶ *An ergo si cum sensus non interueniat, sponsalia non ualeant?*

DISTINGVITVR:

Ex persona dissentientis.

De ijs qui despondentur, & quorum cõsensus in nuptijs desideratur.ff.l.5.l.6.§ fin.l.7.§ fin.l.11.

De filiofamilias.ff.l.11.l.13.

Ex modo dissentiendi.

Si non euidenter dissentiat.ff.l.7.§ fin.

Si non repugnat.ff.l.12.

2 *Si sine testatione & scriptura contrahuntur sponsalia.*ff.l.7.in prin.

4 *Ex consequentibus.*

Si furor alterutrius interuenerit.ff.l.8.

Si renuncietur sponsalibus.ff.l.6.l.10.lib.24.tt.2.l.2.§ in sponsalibus.C.l.j.l.4.

Si nuptiæ ultra annum uel biennium protrahantur.ff.l.17.C.l.2.tt.17.l.2.

¶ III. *Euentus si sponsalia sint dissoluta.*

De arra restituẽda, & duplo plus.ff.tt.2.l.38. in pr. C.l.3.l.5.tota.tt.2.l.j.lib.j.tt 3.l.42.in pr.tt.4.l.16. Nouel.c.123.§ sponsalibus.

De dote uindicanda uel condicenda, nuptijs non secutis. ff. lib.23. tt.j.l.10.tt.2.l.7.tt.3.l.7. § si res in dotem,l.9.in prin.l.17.§ fin. l.41. in prin.l. 43. § quoties autem.l.59.§ eius nomine.l.74.lib.22. tt.j.l.38.in prin.lib.16.tt.3.l.27.C.tt.3.l.15.l.16.tt. 6. l.7.

DE NVPTIIS.

Inst.lib.j. tt.10.ff.lib.23.tt.2.C.lib.5.tt.4. Cap.2.

I. *Definitio nuptiarum.*

Inst.tt.9.§ nuptiæ.ff.l.j.

II. *Vsus.*

Nuptijs nihil est in hominum uita utilius, ut quæ solæ homines procreare & producere possint. Nouell.c.39.§ hæc meritò.

III. *Proprium.*

Semper in coniunctionibus nõ soldm quid liceat cõsiderandum est, sed & quod honestum est.ff. l.42.in prin.lib.50.tt.17.l.157.

IIII. *An sint iustæ nuptiæ?*

DISTINGVITVR:

1 *Ex personis nuptias contrahentium.* Inst.§ ergo non omnes.

¶ 1 DE COGNATIS.

De ijs qui parentum, liberorum'ue locum inter se obtinent.Inst.§ ergo non omnes.ff.l.53.l.69. C. l.17.

De parentibus & liberis adoptiuis. Inst. § & hæc adeò.ff.l.55.

De liberis uulgò quæsitis.ff.l.14.§ unde nec.

De eo de quo dubitatur an parens sit.ff.l.14.§ seruiles.

De ijs personis, quæ ex transuerso gradu cognationis iunguntur.Inst.§ inter eas.ff.l.69. C. l.17.

De fratre & sorore.Inst.§ inter eas.C.l.17.

De sorore uulgò quæsita.ff.l.54.

De fratre & sorore per adoptionem. Inst. § sed si qua per.usq; ad § fratris.ff.l.17.in prin.

De fratris & sororis liberis.Inst.§ fratris uerò. ff. l.39.l.58 C.l.17.tt.5.l.9.tt.8.l.2.

De adoptiuæ sororis filia.Inst. § eius uerò mulieris.ff.l.12.§ adoptiuæ.

Cuius quis filiam ducere non potest, eius ne neptem quidem potest.Inst.§ fratris.

De consobrinis fratribus & sororibus, patruelibus & amitis.Inst.§ duorum.ff.l.3.l.68.§ de uno. C.l.19.lib.6.tt.25.l.1.

De amita & matertera. item de amita & matertera magna.Inst.§ duorum.ff.l.12.§ fi.l.17.§ amitam. C.l.17.

SVBDISTINCTIO GENERALIS.

Si seruilis cognatio sit.Inst.§ illud certum est. ff.l. 14.§ seruiles.

Si libertinorum cognatio sit. Inst. § illud certum est.ff.l.8.

Si ex iniustis nuptijs cognatio sit.ff.l.54.

Si per adoptionem cognatio sit.ff.l.55.

¶ 2 *De adfinibus.*

Inst.§ adfinitatis.ff.l.69.C l 17.

De seruili adfinitate.ff.l.14.§ idem tamen quod.

Si ad mariti domum deducta non sit mulier. ff. l.5.

Si nuptiæ simulantur.ff.l.30.

Si instrumenta tantum sine nuptijs cōscripta sint. C.l.15.

Si instrumenta dotalia uel nuptialia sint omissa. C.l.9.l.13.l.22.l.23.§ itaq; cum iustum.uers.dos autem.§ sin uerò ante.§ imò & illud.tt.17.l.11.in pr. Nouell.c.22.§ matrimonium.c.74.§ illud quoq; melius.usq; ad § quoniā.c.78.§ cæterùm si quis. c.117.§ ex quo uerò.

Si pater instrumentis non subscripsit.C.l.2.

Si dos nulla interuenit.C.tt.3.l.20.§ quare enim. tt.17.l.11.in prin.Nouel.c.22.§ matrimonium itaque.c.74.§ in maioribus.

SVBDISTINCTIONES
generales.

Si per errorem,imperitiam & rusticitatem sint cōtractæ.ff.l.58.C.tt.5.l.4 § exceptis.tt.6.l.3.

Si per longū tempus in iniusto matrimonio fuerunt, & liberos procreauerint. ff.l.58.Nouell.c.139.

Si rescripto principis confirmentur.C.tt.5.l.9.tt.6.l.7.tt.8.Nouell.c.139.c.154.§ sed quia &.

5 *Euentus & pœnæ iniustarum nuptiarum.*

De liberis inde natis. Iusti non sunt, nec in patris potestate.Inst.§ si aduersus ea.ff.l.58.C.tt.5.l.6.ff. lib.3.tt.5 l.11.

De dote & antenuptiali donatione. Nec dos nec antenuptialis donatio intelligitur.Inst.§ si aduersus ea.ff.l.52.l.59.l.62.l.64.§ fin.C.l.7.tt.5.l.4. tt.6.l.7.Nouell.c 22.§ si uerò cum quis.

De legatis alteri ab altero relictis, non debentur. uide Methodum de legatis.lib.3.c.2.

De reliquis pœnis. Inst.§ si aduersus ea.uers. qui autem.ff.l.59.l.69.C.tt.5.l.6.Nouell.c.12. in prin. usq; ad § at cum.Nouell.c.154.§ post nostram.

Pœna si tutor pupillam suam duxerit,uide 3 cap. eodem.

Si quis habens uxorem,alteram etiam duxerit,uide 3 cap.eod.uers.ne quis duas,&c.

Si incestum quis commiserit, uide locum de adulterijs.

Si mulier intra annum uel quinquēnium nuptias iterauerit,uide 1 cap. prox.de tempore iterandi nuptias.

DE SECVNDIS. NVPTIIS.
C.lib.5.tt.9. Cap.3.

I. *Causæ ex quibus nuptias iterare non licet.*

An si uxor marito defuncto promisit se non iteraturam nuptias,iterare nuptias possit? C. lib.6. tt.40.l.2.l.3.in prin.Nouell.c.22.§ enimuerò quē. usq; ad § quoniam.

Si filiorum tutelam gerat.Nouell.c.22.§ ad hæc si tutelam.usq; ad § placet quoq;.

II. *Tempus iterandi nuptias.*

De anno.

Mulier dissoluto matrimonio, intra annum iterare nuptias non potest: & si mortuo marito intra annum alij nupserit,fit infamis.ff.lib.23.tt. 2.l.6.C.l.3.in prin.l.2.lib.2.tt.3.l.15.lib.6.tt.55.l.4.in princip Nouell.c.22.§ si uerò etiam rationabiliter.§ etsi mulier per culpam.§ si igitur ex prioribus.c.117.§ quin etsi iusta.uide insuper locum De infamia.

Aliæ pœnæ si mulier intra annum nupserit.C.l.3.l. 2.lib.6.tt.55.l.4.Nouell.c.22.§ si igitur ex priorib. usq; ad § quòd si mulier.

Si non nupserit,sed peperit sub finem anni,ut dubium non sit,quin ea proles ex alio uiro concepta sit. Nouell. c.39.§ alterum uerò. usq; ad finem.

De quinquennio.

Intra quinquennium non potest iterare nuptias mulier.

Si iniustè diuerterit.C.tt.17.l.8.§ hęc nisi uir.l.9.Nouell c.22.§ si uerò altera harum.§ etsi mulier.

Si maritus iustè ei libellum repudij miserit.Nouel, c.117.§ illud uttq;.

Si maritus ab hostibus captus sit,incertumq; sit utrum uiuat an mortuus sit.ff.lib.24.tt.2.l.6.Nouell.c.22.§ sed & captiuitas.

3 *De bonis quæ à priore coniuge ueniunt.*

III. *Euentus secundarum nuptiarum.*

Dominium illorum, est liberorum prioris matrimonij,nec parens superstes ea uel alienare, uel obligare potest: sed usumfructum illorum habet usq; ad finem uitę.C.l.3.§ nec quidquam.usque ad fin.legis.l 5.§ dominium.l.6.§ his illud. tt.17.l.8.§ si uerò filio.lib.6.tt.40.l.2.tt.60.l.4.Nouel.c.2.§ hoc autem quod.c.22.§ quod si mulier. usq; ad § commodissimè.

DISTINGVITVR SEQVANTIbus modis.

Si non iterauerit nuptias,lucratur bona à coniuge defuncto quæsita.C.l.5.§ fin.l.6.§ fin.l 8.§ illud etiam.§ talem uerò.Nouell.c.22 § soluto ergo.usq; ad § ac primæ quidem.c.39.§ alterū. usq; ad finem.c.127.§ quia uerò. Tollitur hæc distinctio.Nouell.c.98.

Si non morte, sed repudio sit solutum matrimonium. C. l.9.§ final. Nouell. c. 98. § & ex diuerso.

Si extraneus pro cōiuge defuncto dotem uel antenuptialem donationem dederit. C.l.5.in prin. Nouell.c.22.§ si uerò sit soboles.

Si res ante nuptias donata in dotem à muliere sit redacta.C.l.5.in prin.

Si defuncto coniugi constante matrimonio res data reddita sit. Nouell. c. 22. § porrò autem dotes.

Si maritus superuixerit, nuptias'que iterauerit. C. l.5.in prin.§ in his autem. Nouell. c. 2. § quoniam uerò contra.c.23.§ si uerò sit soboles. § eaq; pœna.

Si nulli supersint liberi ex priore matrimonio.C.l. 3.§ fi.Nouell.c.22.§ si igitur ex prioribus.§ quòd si mulier.

Si liberi hæredes non sint scripti,uel adire hæreditatem defuncti parentis nolint. C.l.5.§ in his autem.l.6.§ fin.l.8.§ illud etiam.§ talem uerò.Nouell.c.22.§ ac ne de illis.

Si res mobiles sint, uide paulo inferius de cautione.

¶ *Quibus liberis debeatur dominium dictorum bonorum.*

C.l.3.in prin.§ illud etiã.l.4.in pr.l.5. § negocia. l.7.l.8.in prin.l.10.tt.17.l.8.§ si uerò filio.C.lib.6. tt.60.l.4.§ dominio.Nouel.c.2.§ prospeximus.§ quapropter & in.c.22.§ peruenient autẽ.§ quoniam uerò alien.§ at ne de illis.

¶ *Quæ bona liberis debeantur?*

De omni re quam superstes coniunx à defuncto accepit.C.l.3.in prin. l.4.in prin.l.5.in pr. l.7.l.8. in prin.C.tt.17.l.u.§ si uerò fine.

De usufructu uxori à defuncto relicta.C.tt.10.l.j. Nouell.c.22.§ item si rerum tantummodò. usq; ad § quoniam.

Quæ bona liberis debeantur, si nuptias non iterauerit:uide paulo superius, uers. si non iterauerit.

Si parens superstes uni ex liberis defuncto succedat:utrum pro eius parte dominium adquirat, an cæteris fratribus adcrescat.Nouel.c.2. § antenuptiali.

Quantum cuiq; liberorum debeatur, uide paulo superius,membr.Quibus liberis debeatur, &c.

¶ *De cautione, de restituendis illis bonis post mortem suam à superstite parente præstanda.*

C.l.6.§ mobilium uerò § erit itaq;. Nouell.c.2.§ aliud uerò.usq; ad § illud quoq;.c.22.§ quoniam uerò paulò.usq; ad § ex hoc alius.

Res superstitis pro istis bonis pignori sunt obligatæ.C.l.5.§ nec quidquam.l.6.§ omnibus.l.8.§ in illo etiam.usq; ad fin.legis.

¶ *Euentus, si parens superstes bona prædicta alienauit.*

Vide 8 uers.dominium illorum est.

2 *De bonis quæ à liberis prioris matrimonij ueniunt.*

C.l. 3.§ illud etiam.Nouell.c.2.§ cum igitur reliquum.c.22 § quoniam infirmas.§ quoniam uerò.§ ex hoc alius. usq; ad § item quia mater.

3 *De bonis quæ à secundo coniuge parens superstes acquisiuit.*

C.l.4.Nouell.c.22.§ sed neq; illud. usq; ad § quæ uerò dotium.

4 *De suis bonis quæ superstes coniunx extra prædicta bona habet.*

Vt uxor dotem, maritus superstes antenuptialem donationem,&c.C.l.4.§ ad maternas. tt. 3. l.18. tt.17.l.8.§ si uerò filio.Nouell.c.2.§ quoniam uerò.c.22.§ sed neq; illud.

5 *De alienando secundo coniugi.*

Quantũ illi alienandum.C.l.j.§ j.l.6.in prin. usq; ad § his illud.l.9.in prin.l.10 Nouell.c.22.§ commodissimè.usq; ad § sed neq; illud.§ quæ uerò dotium.c.97 § præterea quia.

An pater tantũ dotis pro filia dare teneatur,quantum priori marito dedit.Nouel.c.97.§ prgterea quia.usq; ad § sed & illud.

6 *De reliquis euentis secundarum nuptiarum.*

An pater filio nuptias iteranti, quod ei donauit, possit auferre?Nouell.c.22.§ mater sanè.

An parens nuptias iterans,possit administrare negocia liberorum prioris matrimonij.C.l.5.§ negocia.Nouell.c.22.§ ad hæc si tutelam. usq; ad § placet quoq;.

Matri nuptias iteranti non competit educatio liberorum.Nouell.c.22.§ porrò & illud.

Reliqua suis subiecta sunt locis.

DE SOLVTIONE MATRIMONIJ.ff.lib.24.tt 2.C.lib.5.tt. 17. Nouell c.22.§ matrimonium itaq;.usq; ad § soluto igitur. Cap.4.

Hactenus de causis quib.matrimonium constituitur: sequitur de causis quibus soluitur.

¶ 1. *Causæ ex quibus soluitur matrimonium.*

De morte.ff.l.j.Nouell.§ quod autem super.

De captiuitate.ff.l.j.l.6.li.49.tt.15. l.12.§ medio tẽpore.ibi:Sed captiui.Nouell.§ sed & captiuitas. usq; ad § illud etiam.c.117.§ prædictis autem.

De seruitute alterutri contingente.

ff.l.j.Nouell. § quòd si iudicis. § si uerò cũ quis.

De deportatione.C.l.j Nouell.§ deportatio.

De aquæ & ignis interdictione.C.l.j.

De pœna metalli.Nouell.§ illud etiam.

¶ *De diuortio & repudio.*

ff.l.j.

Etymologia diuortij. ff. l. 2. in prin. l.50.tt.16.l. 191.

Differentia diuortij & repudij.ff.lib.50.tt.16. l. 101. l.191.

An sit iustum diuortium & repudium? Distinguitur:

1 *Ex causa diuortij & repudij.*

Quatuor sunt genera causarum, ex quibus diuerti solet.Nouell.§ dissoluuntur.

De consensu utriusq; partis.Nouell. § dissoluuntur.c.117. § quia uerò & exotem. c.134.§ ex quo uerò quidam.

De bona gratia & rationabili prætextu.Nouell.§ irreprehensibili usq; ad § miniores.

Si altera pars meliorem affectatiuam, ut si mulier sanctimonialem conuersationem capesset.ff. tt. j.l.60.C.lib.j.tt.5.l.42.Nouell.§ irreprehensibili. c. 117.§ prædictis quidem. c.123. § quod si constante.

Si quis uiris à natura attributa perficere nequit. C.l.10.ff.tt.j.l.60.Nouel.§ per causam.c.117.§ prædictis.

De senectute & ualetudine alterius. ff. tt. j.l.61.l. 62.in prin.

De furore alterius.ff.tt.2.l. 22.§ si maritus uel. lib. 23.tt.2.l.16.§ fin.lib.j.tt.6.l.8.§ nam furiosus.

Si maritus diu absens sit in expeditione, incertum'que sit de uita eius. ff. l. 6. tt. j.l.61.l.63.in prin.C.l.2.l.7.Nouell.§ nouimus.usque ad § maiores.c.117.§ cæterùm.& usq; ad § prædictis autem.

De culpa & delictis uiri.C.l.8.§ si qua igitur.Nouell.§ si igitur secundum.usq; ad § & rursus.c. 117. § porrò causas. usq; ad § quia uerò & ex consensu.

Si ma-

Si maritus uxorem flagellis uel fustibus uerberauerit. Nouell.c.117.§ si quis uerò uxorem.C.l.8.§ si qua igitur.

De culpa & delictis uxoris.C.l.8.§ uir quoq;.l.11. § inter culpas.Nouell.§ & rursus. § has itaq;.c.117.§ causas igitur.usq; ad § porrò causas.

Si indotata sit uxor.C.l.11.§ si quis autem. Nouell. § si igitur usq; ad § præterea.

Si ex iracundia diuertit uxor. ff. l.3. lib. 50.tt.17.l.48.

Si sine iusta causa cõiunx coniugi repudium miserit, incidit in pœnas infrà notatas.

2 *Ex reliquis contingentibus.*

Si furiosus uel furiosa repudiet, uel repudietur. ff. l.4.tt.3.l.22.§ si maritus uel uxor.

Si pater uel curator furiosi repudium miserit. ff. l. 4.tt.3.l.22.§ item pater.

Si pater uxoris repudium miserit.C.l.5.

Si mater uxoris repudium miserit.C l.4.

Si is qui alienam uxorem secũ ducit, marito repudium miserit.ff.l.8.

Si inuito mittatur repudium, & ne liberta à patro nõ inuito diuertat.ff.l.10.l.11.C.tt.4 l.14.

Si parentes repudio non consentiant.Nouel.c.22. § præterea autem & aliud.

Si repudium missum non sit.C.l.8.in prin.

Et præsens, & per alium quis renunciare potest.ff. l.2.§ fin.

De uerbis repudij.ff.l.2.§ in repudijs.

De præsentia septem ciuium.ff.l.9.

Si libellus repudij non sit oblatus, nec cognitus marito.C.l.6.

Si repudiantem pœnituerit.ff.l.7.

¶ II. *Euentus soluti matrimonij & missi repudij.*

Pœnæ iniusti repudij: & si quis quæ'ue iustè sit repudiata.

Sine causa repudium mittens, dotem & antenuptialem donationem amittit.de quo uide ĩ de repentione dotis & antenuptialis donationis.

De tertia parte ultra sponsalitiam largitatẽ repudiatæ danda.Nouell.c.117.§ quia uerò quædam. uers.si autem & uir.

De quarta parte bonorum, indotatæ repudiatæ à repudiante danda.C.l.11.Nouell.c.22.§ si quis enim duxerit. § etsi mulier. c. 74. § quoniam. autem.

Sine causa repudium mittens, in monasterium detruditur: & quid iuris de bonis eius, Nouell. c. 117. § quia uerò quædam. c. 134. § ex quo uerò.

Pœna pari uir & uxor sine causa repudium mittens plectitur.Nouell.c.127.§ quia uerò.

Soluto matrimonio repetitur dos, item antenuptialis donatio, de quibus infrà. item mulier intra annum, interdum intra quinquennium, non potest iterare nuptias. de quibus, cum alijs euentis soluti matrimonij, uide ĩ cap. proximò.

DE IVRE DOTIVM.

ff.lib.23.tt.3. C lib.5.tt.12.

Cap. 5.

Hactenus causæ matrimonij, tam efficientes, quàm corrumpentes. sequuntur nunc effectus, seu iura matrimonij.

¶ I. *De dote danda & constituenda.*

An dos utiliter data uel constituta sit, ut inde actio nascatur?

DISTINGVITVR:

1 *Ex persona dantis uel constituentis dotem.*

De quouis homine.ff.l.41.in prin.tt.5.l.14.§ si mulieris.

De tutore.ff.l. 69. § nuptijs.

De minore annis. C.tt.12.l.28.

De seruo ff.l.59.in prin.l.67.

De eo qui soluendo non est.ff.l.53.uide ĩ ex consequentibus.

2 *Ex persona eius cui datur uel constituitur dos.*

De filiofamilias & seruo.ff.l.6 in prin. usq; ad § si debitori.

De muto, surdo & cæco.ff.l.73.in prin.

Si alij iussu mariti detur.ff.l.19.tt.5.l.14 in prin.

Si cũ tibi aut Titio dari promissa esset, Titio data sit.ff.l.59.in prin.

3 *Ex persona eius pro qua constituitur.*

De ea quæ nubere non uult.ff.l.58.in prin.

De serua, quam puto liberam. ff.l.59. § eius nomine.

4 *Ex re dotis nomine data uel constituta.*

De re aliena.ff.l.34.l.67.tt.5.l. 14.§ si fundũ.C.tt.12. l.13.

De re communi.ff.l.78.§ si fundus.C.tt.12.l.16.

De re quam à marito ex causa donationis accepit.C.tt.3.l.1.l.14.

De eo quod ei debet maritus, uide paulo inferius. uers.si marito acceptum, &c

De usufructu.ff.l.66.l.78.§ quod si mulier.usq; ad § si fundus.lib.24.tt.3.l.57.tota.C.tt.12.l.18.

Si usufructus domino proprietatis doti detur.ff. l.78.in prin.usq; ad § quod si mulier.

Si nulla certa species data sit.C.tt.11.l.1.

Si curatore promissa uendita, precium in dotem dedit.ff.l.61.§ iste autem.usq; ad fin.legis.

Quantum in dotem dandum.ff.l.60.l.61.in prin.l. 69.§ nuptijs.C.lib.5.tt.4.l.21.

De incerta quantitate uel nulla promissa, uel quãtum Titius fuerit arbitratus.ff.l.69. § gener. C. tt.11.l.1.l.3.

De uniuersis bonis.C.tt.12.l.4.lib.5.tt.16.

De æquanda dote, & antenuptiali donatione, uide ĩ de antenuptiali donatione.

De nomine. C.lib.4.tt.10.l.2.

5 *Ex causa propter quam dat uel constituit.*

Si per errorem, putans se debere, promiserit. ff. l. 46.§ fin.l.78.§ fin.

Si matrimonium propter quod dos constituitur, consistere non possit.Inst lib.1.tt.10. § si aduersus ea.ff.l.3.l.39.§ fin.l.68.lib.27.tt.6.l.u.§ fin. C. tt.3.l.20.in prin.

6 *Ex modo quo constituitur.*

Si mortis causa promittat ff.l.76.

Si post mortem suam promittat.ff.l.20.l.76.

Si cum commodissimum erit.ff.l.79.§ fin.

7 Ex

7 *Ex specie & forma constitutionis.*

Si marito acceptum feratur, dotis constituēdę causa ad quod deber. ff. l. 12. § fin. l. 25. l. 41. § accepul. l. 43. tota. l. 44. § qui debitorē. l. 58. § si mulier. tt. 5. l. 14. § si fundum.

Si debitorem delegauit. ff. l. 39. § ex asse. l. 78. § final.

Si legatum uel hæreditatem dotis constituendæ causa repudiauit ff. tt. 5. l. 14. § si. tt. 3. l. 5. § si pater. repud. § sed etiā legatum.

Si pater filiæ suæ nomine marito legauit. ff. l. 48. § socer.

Si nulla uel inutilis stipulatio interuenit. C. tt. 11. l. 6. tt. 12. l. 6. tt. 13. in prin. usq; ad § & ut plenius.

8 *Ex reliquis contingentibus.*

Si ante sponsalia pro ea quæ nubere non uult constituit. ff. l. 38. in prin.

Si dolo malo alteruter in dote danda sit circumuentus ff. l. 6. § fin.

Si non adijcitur dotis uocabulum. ff. l. 23.

9 *Ex consequentibus.*

Si scriptum non intercessit, uel amissum sit. C. tt. 11. l. 6 tt. 12. l. 15. tt. 13. § & nemo putet.

Post constitutionem dotis pater non potest causam filiæ deteriorem facere. ff. l. 28. li. 24. tt. 3. l. 29. C. l. 7. tt. 14. l. 6.

Si res in dotem data, ab alio usucapta sit. ff. tt. 5. l. 16.

Si mulier post diuortium sciente uiro longo tempore in possessione rei dotalis fuerit. ff. l. 69. in prin.

Si res euicta sit, uide ī.

Si minor uiginti quinq; annis, qui fundum in dotem datum ex permutatione accepit, sit in integrum restitutus. ff. l. 62.

Si res perijt. ff. l. 56. in prin. uide insuper ī de periculo rei dot.

Si is qui dotem promisit, rem quam promisit, alij legauerit. ff. l. 29. uel uendiderit. C. tt. 12. l. 17. l. 22. l. 23.

Si mulier debitore dotis causa delegato, debitum ipsa exegerit. ff. l. 80. l. 83.

Si nuptiæ non sequutæ sunt. ff. l. 21. l. 22. l. 37. l. 41. in prin. l. 43. in prin. usq; ad § planè securis. l. 68. lib. 2. tt. 24. l. 4. § j. uide paulo superius uers. si matrimonium propter quod, &c.

Si matrimonium sit solutum, uide ī de repetitione dotis.

Si is qui dotem constituit, soluēdo esse desierit. ff. l. 33. tota. l. 41. § si à debitore. l. 46. in prin. l. 49. l. 53. l. 71. tt. 2. l. 7. tt. 4. l. 6.

Si is qui pro filia dotem promisit, ante nuptias decesserit, uel filiam emancipauerit. ff. l. 44. in prin.

Si ea pro qua dos promissa est, ingrata extitit. ff. l. 69. § patrona.

II. *De pactis dotalibus.*

ff. lib. 23. tt. 4. C. tt. 14.

1 *An sit utile pactum dotale?*

C. tt. 13 § illud etiam generaliter. tt. 14. l. j. Distinguitur:

1 *Ex personis paciscentibus.*

Si pater pro filia dotem det, cum utroq; tam cum patre quàm cum filia paciscendum est. ff. l. 7. l. 8.

Si extraneus pro muliere dotē det, an is sine muliere pacisci possit. ff. l. 20. § si extraneus.

De filiosfamilias & filiasfam. ff. l. 8.

2 *Ex re de qua pacti sunt.*

Pacta dotalia duplicia sunt. alia enim ad uoluntatem pertinent, alia ad ius. ff. l. 12. § ex pactis.

Ne dos exigatur, uel repetatur, &c. uide ī.

De dote permutāda, uide ī cap. prox. membr. quid ueniat.

Ne plus uel minus exigatur, ne ob res donatas uel amotas agatur, ne ob impensas necessarias agatur. ff. l. 5. l. 20. in prin.

Ne dos uel donatio ante nuptias amittatur, si iustè uel iniustè repudium missum sit. C. tt. 17. l. 8. § final.

Ne de moribus agatur. ff. l. 5.

Vt mulier quoquò iret, quoquò ueheretur, uiri sumptibus uteretur ff. l. 26. § conuenit.

De reliquis, uide ī in suis locis.

3 *Ex tempore & modo.*

Si post nuptias pacta fiant. ff. l. j. in prin. l. 29. in prin.

Si nudum pactum sit. C. l. j.

4 *Ex consequentibus.*

Si pacto in tempus diuortij collato, diuortium factum non sit. ff. l. 3.

Si cum pœnam stipulata esset mulier, nisi pacto staretur, pœnam petierit. ff. l. 12. § si mulier.

2 *An & quæ actio hinc detur?*

De in factum actione. ff. l. 26. § conuenit.

De condictione. C. l. j.

3 *Quibus & aduersus quos detur actio uel exceptio ex pacto dotali?*

De hæredibus. ff. l. 20. § fin. l. 25.

De patre & filio alterutro tantum paciscente. ff. l. 7.

4 *Reliqua suis subiecta sunt locis.*

DE ACTIONIBVS QVAE MARITO dotis nomine competunt. Cap. 6.

I. DE PETITIONE DOTIS.

¶ *Causæ ex quibus dos peti potest.*

Si dos constituta uel promissa sit. Distinguitur:

Si conuenit, ne inuito promissore dos exigatur. ff. lib. 23. tt. 4. l. 32. § fin.

Si pater, ne se uiuo, neue constante matrimonio dos exigatur, pactus est. ff. tt. 4. l. 11.

Si postea conuenit, ne dos petatur. ff. tt. 4. l. 12. § cæterùm.

Si dos remissa sit. ff lib. 24. tt. j. l. 21. § fin.

Si dos soluta sit, uide Distinctiones ȝ cap. prox. membr. j.

Si mulier mortua sit, uel diuortium factum. ff. lib. 23. tt. 4. l. 25. lib. 24. tt. 3. l. 44. § Lucius. Nouell. c. 22. § porrò autem dotes.

Si dos constante matrimonio uxori reddita sit. ff. lib. 24. tt. 3. l. 20. l. 21. C. tt. 19. Nouell. c. 22. § porrò autem dotes.

De reliquis, uide ȝ cap. prox. de dote danda.

¶ *Quibus competit dotis petitio?*

De marito & uxore, pro qua promissa dos est. ff. lib. 23. tt. 3. l. 48. § fin. C. tt. 11. l. 5.

De marito, & eo cui se solutum mulier promisit. ff. lib. 23. tt. 3. l. 59. in prin.

De eo qui sustinet onera matrimonij. ff. lib. 23. tt. 3. l. 56. § ibi § post.

¶ *Aduersus quos competit?*

De fideiussore dotis. ff. lib. 23. tt. 3. l. 55.

De debitore delegato, & uxore. ff. lib. 23. tt. 3. l. 59. § ex asse.

De muliere hærede promissori existente, & cohæredibus. ff. lib. 24. tt. 3. l. 44. § fin. lib. 23. tt. 3. l. 41. § final.

¶ *Quid ueniat in eam?*

De usuris. ff. lib. 23. tt. 3. l. 69. § mulier. § in domum. lib. 24. tt. j. l. 21. § si uxor. C. lib. 5. tt. 11. l. 2. tt. 12. l. 31. § præterea. usque ad fin. legis. ff. lib. 44. tt. 4. l. 17. in prin.

De fructibus. uide ĩ de repetitione dotis.

De eo quod facere potest. ff. lib. 23. tt. 3. l. 84. lib. 24. tt. 3. l. 17. in prin. usque ad § fin. l. 32.

De dote augenda & diminuenda, uide infrà cap. 9. membr. 5.

De dote permutanda, ut pecunia in rem & contrà. ff. lib. 23. tt. 3. l. 25. § fin. l. 26. l. 27 l. 50. tt. 4. l. 21.

Si certa quantitas promissa non sit, uel quod quantum'ue illi arbitratus fuerit. C. tt. 11. l. 3. uide ĩ ex re dotis nomine, &c. uers. de incerta quantitat. cap prox.

Si illa aut illa res promissa sit. ff. lib. 23. tt. 3. l. 46. § si debitori. tt. 5. l. 9.

Si pater dotem pro filia dare promisit: utrum ex suis, an ex filiæ bonis dedisse intelligatur. C. lib. 5. tt. 11. l. 7.

De reliquis. ff. lib. 23. tt. 3. l. 62. tt. 4. l. 12. § si fundo. C. lib. 5. tt. 11. l. 4. tt. 12. l. 31. § præterea. Nouell. c. 39. in prin. usque ad § alterum. uide insuper ĩ cap. prox. membr. quid ueniat.

¶ *Quando competat?*

Quando uoluerit petere, poterit. C. tt. 12. l. 31. § fin.

De tempore quo peti conuenit inter eos. ff. 23. tt. 4. l. 12. § ex pactis. l. 11. l. 20. § fin.

Si cum ita, commodissimum erit, promiserit. ff. lib. 23. tt. 3. l. 79. § fin.

Si stipulatus sit, decem in anno proximo dotis nomine dari, ex quo tempore annus numerandus sit. ff. lib. 23. tt. 3. l. 48. in prin.

An soluto matrimonio competat, uide ĩ uers. si mulier mortua sit, &c. cap. eod.

¶ *Quæ actio detur, & adfinia remedia.*

Ex stipulatu actio, uide ĩ cap. prox. membr. 8.

Empti actio si dotem æstimatam promisit. C. tt. 12. l. 10.

Hypothecaria actio: & ut res mulieris pro dote sint obligatæ. C. tt. 13. § & ut plenius. § & nemo putet.

31. DE ACTIONE DOTE EUICTA

1 *Causa, ex qua detur hæc actio.*

Si res dotis nomine data euicta sit. ff. li. 23. tt. 3 l. 16. in prin. l. 34. l. 69. § cum res. C. tt. 12. l. j.

2 *Aduersus quos detur?*

De socero, muliere & hæredibus illorum. ff. lib. 23 tt. 3. l. 34. § fin. C. tt. 12. l. j.

3 *Quæ actio detur?*

Ex empto, si res æstimata in dotem data sit. ff. lib 23. tt. 3. l. 16. in prin. C. tt. 12. l. j.

De ex stipulatu actione, cõdictione, de dolo actione & in factum. C. tt. 12. l. j.

III. DE ACTIONE ET EXCEPTIONE DE IMPENSIS IN RES DOTALES FACTIS.

ff. lib. 25. tt. j.

¶ *Causæ ex quibus datur.*

Si impensæ in res dotales factæ sunt. Inst. lib. 4. tt. 6. § item si de dote. uers. propter retentionẽ. Distinguitur:

1 *Ex causa impendendi, & ex re in quam impensum est.*

Impensæ aut sunt necessariæ, aut utiles, aut uoluptariæ. l. j.

De necessarijs impensis. Definitio. l. j. § necessariæ. l. 4. l. 14.

Species. l. j. § inter necessarias. l. 2. l. 3. l. 4. l. 14. l. 15. lib. 24. tt. 3. l. 7. § fin.

De utilibus impensis. l. 5. § fin. l. 6. l. 7. l. 8. l. 10. l. 14. li. 23. tt. 5. l. 18.

De uoluptarijs. l. 7. l. 9. l. 10. l. 11. l. 14. C. tt. 13. § sed nec ob impen.

De stipendio & tributis ob dotalem fundum præstitis. l. 13.

Si ob tutelam necessariam rerum dotalium impẽdit. l. 15. C. lib. 24. tt. j. l. 28. § si in pueros.

Si quærendorum fructuũ causa, uel colendi agri causa, uel ad conseruandam ipsam rem & speciẽ impendit. l. 16. lib. 24. tt. 3. l. 7 § fin.

Si in sementem erogauit. ff. lib. 24. tt. 3. l. 8. § fin.

Si in uestiarium seruis dotalibus numos dedit. ff. lib. 24. tt. 3 l. 66. § seruis.

Si ut à latronibus necessarias mulieri personas redimeret, uel ut mulier uinculis aliquem de necessarijs suis uindicaret. ff. lib. 24. tt. 3. l. 21. tt. j. l. 28. § si quid in pueros.

Si in marmora cędenda impendit. ff. lib. 24. tt. 3. l. 7. § si uir in fundo lib. 23. tt. 5. l. 18.

Si cum se cum communi diuidundo ageretur impendit. ff. lib. 23. tt. 3. l. 78. § si fundus.

Si non in rem dotalem, sed in aliam impendit. l. 2. § necessariæ. l. 5. § nam in pecunia.

Si in rem soceri impendit. ff. li. 24. tt. 3. l. 22. § & multo magis.

Si in pueros ex ancillis dotalibus natos impẽdit. ff. lib 24. tt. j. l. 28. § si quid in.

2 *Ex reliquis contingentibus.*

Si donationis causa impendit. l. 11.

Si modicæ sint impensæ. l. 12. l. 15.

Si pactum de impẽsis non repetendis interuenit. ff. lib. 23. tt. 4. l. 5. l. 20. in prin.

Si soluta dote impensæ non sunt deductæ. l. 5. § si dos.

De reliquis distinctionibus. ff. lib. 24. tt. 3. l. 7. in pr. l. 23. l. 66. § seruis.

¶ *Quid & quantum ueniat in eam?*

Dos, non corpus dotis, diminuitur. l. 5. in pr. lib. 23. tt. 3. l. 56. § quod dicitur.

Quan-

Quantum præstandum impensarum nomine. ff. lib.24.tt.3.l.7.in prin.

¶ *Quæ actio uel exceptio competat, & adfinia remedia.*

Ipso iure dotem minuunt impensæ. ff. lib.23.tt.3.l.56.§ quod dicitur.tt.4.l.5. § fin.

Manebit maritus in rerum detentione, donec ei satisfiat.l.5.in prin.

Doli exceptione seruabuntur.ff.lib.24.tt.3.l.23.

De conditione dote soluta impẽsis non deductis, l.5.§ si dos tota.

Mandati & negociorum gestorum. C. tt.13. § sed nec ob impensas.

De deductione operis, uide ȝ uers. de uoluptarijs. cap.eod.

¶ **Euentus.**

Solutis impensis utrum dos uideatur creuisse, an uerò ex integro dos sit.l.5.§ sed si impensas. lib.23.tt.3.l.56.§ quid ergo si.

DE REPETITIONE DOTIS. ff.lib.24.tt.3.C.lib.5.tt.18.

Cap. 7.

Sequitur de ijs actionibus quæ dotis nomine cõtra maritum competunt, ut est repetitio, dotis ex stipulatu.

I. *Genus & simile.*

Bonæ fidei iudicium est.C.tt.13.§ sed etsi non.

Rei uxoriæ actionis naturam habet.C.tt. 13. § sed etsi non.

II. *Causa ex quibus datur.*

Si solutum sit matrimonium,dos repetitur. Distinguitur:

1 *Ex causa ex qua solutum est matrimonium.*

Si culpa uxoris solutum sit matrimonium.ff. l.38. l.39.l.47.tt.2.l.11.in prin.lib. 48.tt.5.l. 11. § fin. C. tt.12.l.24.tt.17.l.7.l.8.§ nam mulier. § uirum etiã. Nouell.c.117.§ quia uerò quædam.

Si alio casu solutũ matrimoniũ sit, quàm in quem dotem sibi reddi stipulatus est.ff.lib.24.tt 3.l. 22. in prin.

Si cum mortua in matrimonio uxore dotem reddi stipulatus esset,diuortio uel morte uiri solutũ matrimonium.ff lib. 23.tt.4.l.26.§ fin.

Si cum in mortem collata uxoris conditio esset, maritus & uxor simul perierint.ff.lib.34.tt. 5.l. 11.§ penult.

Si cum in mortem collata conditio esset, uir uel uxor in fraudem stipulantis repudium miserit. ff.lib.24.tt.3.l.59.tt.2.l.5.C. tt.17.l. 3.Nouell. c. 22. § præterea autem & aliud. usque ad § quod autem.

Si ita soluto matrimonio, uel si quo casu Titia tibi nupta esse desierit,dotem reddi stipulatus sit, ad omnẽ casum pertinet.ff.l.56.lib. 50. tt. 16. l.240.

Si mulier apud hostes sit:item si apud hostes decesserit.C.tt.18.l.5.

Si morte mariti solutum sit matrimonium. C. tt. 18.l.11.

Si mulier seruo nupserit,quem putabat liberum, & ideo solutum sit matrimonium.C.tt.18. l.3.

De reliquis,uid ȝ cap.4.lib.eod.

2 *Ex antecedentibus.*

Si nullum pactum,item nulla uel inutilis stipulatio de reddenda dote interuenit.C.tt.3.l.12.tt.12. l.6. l. 24. tt. 13. l.j.§ rei uxoriæ.§ illo procul dubio.

Si non omnes qui repetere dotem possunt, & à quibus repeti potest,pacti sunt.ff lib.23.tt.4.l. j.

Si ut alij reddatur,conuenit.ff.lib.23.tt.4.l.9.l.26. § filia.C.tt.12.l.19.

Si ea quæ in dotem data sunt,non sibi reddi,sed se sequi & ad se pertinere stipulatus est. C. tt. 12. l.8.

Si stipulata est cum moriatur, partem dimidiam dotis,cui uelit,relinquere.C.lib.8.tt.38.l.4.

Si pactum de retinenda & non reddenda dote interuenit.ff.lib.23.tt.4.l.3.l.12.in prin.l.16.l.24.l.26. in pr. § uir dotem. § cum inter.l.27.l.30.C. tt. 12. l.18.tt.13.§ illo procul dubio.tt.14.l.3.l.6.l.9.l.10. tt.3.l.19.§ pactis.uide insuper ĩ cap.9. uers. de æquanda dote.lib.eod.

Si nulla instrumenta interuenerint. C. tt. 13. § & nemo putet.

Si dos non sit numerata.ff.l.30.l.33.l.44. § l.ncius. l.49.in prin.l.52.C.tt.15.lib.4.tt.30.l.14.§ sed quoniam.Nouell.c.100.

Si nullam uel minorem dotem mulier dedit,quæ dotem stipulata est.ff.lib.45.tt.j.l.21.

3 *Ex consequentibus solutum matrimonium.*

Si mulier post diuortium reuersa fuerit, uel aliud matrimonium inter easdem interuenit.ff.l. 19. l. 42.§ fin.lib.23.tt.3.l.13.l.30.l.31.l.40.l.63.l.64.l.68. l.69.§ usuras.tt.2.l.33.tt.4.l.26.§ fin.l.27.l.29.§ Titius.lib.24.tt.2.l.3.lib.50.tt.17.l.48.

Si mulier postea alij nupsit.ff.l.30.in prin.

Si liberi ex matrimonio superfint.ff.l.48.lib. 23. tt. 4.l.2.l.24.l.26.in prin.usq; ad § conuenit.l.30.C. tt.19.l.j.

4 *Ex reliquis contingentibus.*

Si usufructus in dotem datus sit,uide ȝ cap.5.lib. eod.uers.de usufructu.

Si mulier cũ marito debitore pacta sit,ut quod debet in dotem habeat.ff.lib.23.tt.3.l. 12. § fin. uide insuper ȝ d.cap.5.uers.si marito acceptum.

Si liberta patrono nupta,ei dotem dedit.ff.lib. 24. tt.3.l.35.

Si maritus ius retinẽdi habuerit, uide ĩ membr.5. uers.de compensat.

Si is qui dotem dedit,stipulatusq; est, ante illam, uel simul cum illa pro qua dedit, uel cum illo cui dedit, decesserit. ff. lib.23.tt.4.l.23.lib.34.tt.5. l.18.

Si res dotalis interijt. ff. lib. 23. tt. 3. l.14.l.15.l.56.in prin.lib.24.tt.3.l.66.in prin.l.26. uide insuper ĩ de periculo dotis.

Si maritus debitori dotis accepto tulerit.ff.l.66. § si uir.lib.23.tt.3.l.36.l.37.l.38.l.49.

Si seruos dotales maritus manumisit. ff.l.24.§ si uir uoluntate.l.61.l.62.l.63.l.64.l.65.li.48.tt.10.l. 14.§ maritus.

Si res aliena in dotem data sit,eaq; euicta.ff.l.11. l. 49.§ fin.

Si seruus dotalis in fuga sit.ff.l. 25. § si qui dotalium.

Si uir post traditionem literis ad uxorem missis declarauit,prædium dotis nõ fore.ff.lib.23.tt.5. l.15.

Si maritus bonis cesserit,uel soluendo esse desierit,uide ĩ de priuilegio dotis.membr.8.cap.eod.

Si ma-

Si maritus uxori quædam reliquerit. ff.l.46. lib. 31.l.55. C.tt.13. § sciendum itaq;.

Si mulier à marito hæres sit instituta. C.tt.13. § igitur & in sequent.

Si pater uxoris à marito hæres sit institutus. ff.l. 44. in prin.

Si per mulierem fiet quo minus dotem recipiat. ff.lib.24.tt.3.l.9.

Si maritus dotem reddere nõ possit. ff.l.25. § maritum.

Si mulier marito uel alijs res dotales legauerit, uel seruos dotales manumisit. ff.lib.23.tt.4.l.29. § si mulier.

Si pater accepto tulerit marito dotẽ, uide § cap.5. uers post constitutionem, &c.

Si pater cum dedisset dotem, eamq; alij reddi stipulatus esset, postea testamẽto prohibuerit illum petere. C.tt.12.l.19.

Si cum mulier ita ut de dote testari posset, sibi reddi stipulata esset, testata non est. C. tt. 12. l.25.

Si mulieri alius sit delegatus. ff.l.22. § si mulier.

Si dos soluta uel reddita sit. Subdistinguitur sequentibus modis

Si filiæfamiliâs reddita sit. ff.l.20. § fin. l.22. in prin. lib.23.tt.3.l.24. ff.lib.46.tt.3.l.65.

Si filia sine patre egerit, eiq; dos sit soluta. ff.l.3.l. 22. § si patri § si soluto. l.29. § fin.

Si curatori filiæ eius uoluntate reddita sit. ff. lib. 46.tt.3.l.65.

Si patri non consentiente filia dos soluta sit. ff.li. 23.tt.3.l 28.lib. 24.tt.3.l.4.l.22. § si pater. l 37. lib. 31.l.35. § qui inuita. ff.lib 46.tt.3.l.34. §. si gener. uide insuper paulo inferius membr. 3. uers. si pater sine consen. &c.

Si constante matrimonio mulieri dos reddita sit. ff.lib.23.tt.3.l.73.l 85.lib.24.tt.3 l.20.

De reliquis distinctionibus, uide § cap.5. de dote danda, &c. item paulo inferius de dote profecticia.

SVADISTINCTIONES GENERA*les eorum casuum, quibus maritus dotem retinet.*

Si culpa uiri dissolutũ sit matrimonium. C.tt.17. l.8. § sin uerò causam. § sin autem aliter. Nouell. c.117. § quia uerò quædam. uers. si autem & uir.

Si maritus uxorem occiderit. ff.lib.24.tt.3. l. 10. § fin.

Si maritus mortem uxoris non defendit. ff. lib. 34.tt.9.l.20.

III. *Quibus datur?*

De eo qui dotem dedit, eiusq; hæredibus: item de muliere pro qua dos data est, eiusq; hæredibus. ff.lib.23.tt.3.l.43. § planè securis. l.66.lib. 24.tt.3.l.22. in prin. l.29. § fin. C.tt.12.l.6.l.31. in prin. usq; ad § similiq; modo. tt.13. § accedit ei & alia. tt.14.l.9. § fin.

De patre qui dedit dotem, uide paulo inferius.

De patre & auo qui dedit dotem pro nepte. ff.li. 23.tt.3.l.79. in prin. lib.37.tt.6.l.6.

De eo qui dotem sibi reddi stipulatus est. ff. l. 2. in prin. usq; ad § uoluntatem. lib. 23.tt.3.l.72. § fin. C.tt.12.l.2.l.19.

De eo cui reddi dotem is qui dedit pactus est, & eo qui dedit. ff.lib.23.tt.4.l.23.l.26. § filia. C.tt.12. l.19.l.26.tt.14.l.4.l.5.l.7.lib.8.tt.39.l.3.

De fratre patris dotẽ dantis, cui dotem tanquam hæredi suo reddi pactus est, & filijs postea susceptis hæredibus relictis. ff.lib.2.tt. 14. l. 40. § fin.

De eo qui pacto de reddenda dote non interfuit ff.lib.23.tt.4.l.3. § fin.

De hæredibus. C.tt.13. § maneat.

De hæredibus eius qui dotem dedit. C. tt. 12. l. 6.

De hæredibus patris defuncti & filia ff.lib 34.tt. 3.l.31. § si uoluntate. l.45.l.66. § filiafam. C.tt.13. § uideamus igitur. § & hoc ex rei.

De hæredibus mulieris. C.tt.18.l.5.

De fisco bonis publicatis. ff.l.24. § fin. lib.23.tt.4. l.26. § fin. C.tt.18.l.2.

De minore uigintiquinq; annis. C.tt.12.l.28.

De curatore patris. ff.l.22. § si soluto.

¶ *De dote profecticia.*

Patri repetitio dotis quam pro filia dedit competit, etiamsi eam sibi reddi stipulatus non sit, diciturq; ea dos profecticia ff.lib.23.tt.3.l.5. in pri. l.6. in prin. li.24.tt.3. l.2. § j. C.tt.13. § extraneum. tt.18.l.4. Distinguitur:

1 *Ex persona dantis dotem.*

De patre filiofamiliâs. ff.lib.23.tt.3.l.5. § si filiusfam mutuatus. § si filiusfamiliâs dotem.

De patre adoptiuo. ff. lib. 23. tt. 3. l. 5. § adoptiuum.

De procuratore uel negociorum gestore patris uel alio iussu patris dante. ff.lib.23. tt. 3. l. 5. in prin.

Si alius dederit patri donaturus. ff.lib.23.tt.3.l.5. § quid si quis.

De curatore furiosi, prodigi patris, &c. ff. lib. 23. tt.3.l.5. § sed etsi curator.

Si auus dederit, an uideatur à patre profecta, ff. lib.23.tt.3.l.79.

Si prætor uel præses ex bonis patris captiui dotem decernat. ff.lib. 23. tt. 3. l. 5. § sed etsi curator.

De matre. ff.lib.23.tt.3.l.5. § hoc in matre.

2 *Ex persona eius pro qua dedit.*

Si pro filia emancipata dedit. ff.lib.23.tt.3.l. 5. § si pater pro.

3 *Ex re data.*

Si rem uxoris suæ uel alienam dedit. ff.lib.23.tt.3. l.5. § hoc in matre. l. 6. § si pater. l. 81. C. tt. 12. l. 14.

Si rem quam antea filiæ donauerat. ff. lib.23.tt.3. l.51.

Si pecuniam quam ipse filiusfamiliâs mutuam accepit. ff.lib.23.tt.3.l.5. § si filiusfam. mutu.

4 *Ex causa ex qua dedit.*

Si nõ ut parens dedit, sed quia debebat filio, iussu eius dedit. ff.lib.23. tt. 3. l. 5. § si pater pro filia.

Si pater curator filiæ iuris sui effectæ, dotẽ pro ea constituit. ff.lib.23.tt.3.l.5. § Papinianus.

Si pater ei qui dotem promisit, hæres extiterit & soluerit. ff.lib.23.tt. 3.l.5. § fin.

Si quis patri certam quantitatem dederit uel dona-

nauerit, ut eam pro filia in dotem daret .ff. lib. 23.tt.3.l.5. § si quis certam.

Si pater iussus ab uxore pecuniam, quam ei debebat, pro filia in dotem dederit. ff. lib. 23. tt. 3. l. 82.

Si pater pro alio dotem promittente fideiusserit, & ex ea causa soluerit. ff.lib.23.tt.3.l.5. § si pater non.

5 Ex specie seu modo quo dotem dedit pater.

Si hæreditatem uel legatum dotis constituendæ causa repudiauerit pater. ff.lib.23.tt.3.l.5. § si pater repud. § sed etsi legatum.

6 Ex reliquis contingentibus.

Si pater dotem promittens, fideiussorem uel reũ dederit. ff. lib.23.tt.3.l.5. § si pater non.

Si pater dotem sibi reddi stipulatus sit. C.tt. 12.l. 6. ff.lib.24.tt.3 l.29. in prin.

Si uoluntate filiæ alij reddi promissa sit. ff. lib.24. tt.3 l.2. § item si uoluntate.

Si cum in certum casum pater dotem sibi reddi stipulatus esset, alio casu solutum sit matrimonium ff lib.24 tt.3.l.22. in prin.l.39.tt 2.l.5.

Si filia apud hostes non in potestate patris decesserit. ff lib.24.tt.3.l.10. in prin.

Si dos filiæ soluta sit, uide paulo superius mẽbr. 11. uers. si filia sine patre egerit. &c.

Si pater deportatus sit, uel damnatus. ff.lib.24.tt. 3.l.42. in prin.

Si pater mortuus sit, uide paulo superius. uers. de hæredibus patris defuncti & filia.

Si pater sine consensu filiæ dotem repetat. ff. lib. 23.tt.3 l.28.lib.24.tt.3.l. 2. § 1. usque ad fin. legis. l.3.l.4.l.22. § eo autem. usque ad § si maritus § item pater furiosæ. l.34.l.40. C.tt.13. § & hoc ex rei. tt.18.l.2.l.7 l.10.

IIII. Aduersus quos datur?

De eo cui dos tradita est, & marito. ff.l.22. § transgrediamur. usq; ad § fin. lib 23.tt.3.l.59. in prin. l.19.

De patre mariti filijfamiliâs. ff.l.22. § transgrediamur. l. 25 in prin l.53. C.l.10.

De fideiussore. ff.lib.23.tt.3.l.35. C.tt.20.

De successoribus ff.lib.23.tt.3.l.10.lib.31.l. 55. C.tt. 13. § cautione uidelicet. tt 18.l.9.

De fisco mariti bonis publicatis. ff.l.31. in prin. C. tt.18.l.2.

V. Quid & quantum ueniat in hanc actionem.

De commodo, & eo quod doti accessit. ff. lib.23. tt.3.l.10. § si prædija. l. 75. § fin. C.tt.12.l.10.tt.13. § sed etsi nouissimè.

De fructibus dotis. ff.lib 23.tt.3.l.7. in prin. usque ad § si res in dotem. l.47.tt.4.l.4.l.28. lib.32. tt. 5. l.18.lib 22.tt.1.l.38. § ante matri lib.24.tt.3.l.5.l.6. l.7. § Papinianus. usq; ad § fin.l.8. § fin.l.9.l.11.l. 25. § fin l.31. § fin.l.42. § fructus.l.67. C.tt.12.l.20. tt.13. § fin autem supersederit § fœtus autem. § sed & nouissim. tt.14.l 2. fructus sunt deductis impensis. ff l.7. in prin.

De partu & fœtu rei dotalis. ff.l.7. § non solùm. l. 31. § fin l.66. § mancipia. lib.23.tt.3.l.10. § si serui. l.18.l.38. § fin l.69 § fin. tt.4.l.21. C.tt.13. § cumque ex stipul. tt.18.l.5.

De usufructu qui proprietati in dotem datæ accessit. ff lib.23.tt.3.l.4.

De ijs quę per seruum dotalem sunt adquisita. ff. l.31. § fin. lib.29.tt.2.l.45. in prin. C.tt.13. § cumq; ex stipul.

De eo quod seruo dotali legatum uel donatum est. ff.lib.23.tt.3.l.47.l 65.

De lapidibus & gemmis in fundo cæsis, nec exportatis. ff.l.7. § si uir in.

De commodo lapidicinarum. ff l.8.

De thesauro inuento ff.l.7. § si fundum.

De mercede ex prædijs locatis. ff. lib.23, tt.4.l.22. uide paulo superius, uers. de fructibus.

De usuris. ff.l 42. § usuras tt.1.l.28. § fin. lib.23.tt.3. l.69. § mulier. § usuras.l.77. lib. 17.tt.1.l. 60. § si inter. C.tt.13. § fin autem supersederit.

De re ex dotali pecunia comparata. ff.lib.23.tt.3.l. 54. C.tt.12.l.12.

De eo quod maritus doti de suo adscripsit. C.tt. 15 l.2.

De re & rei æstimatione, & utrum iusta an iniusta æstimatio sit præstanda. ff.l.50.lib.23.tt.3.l.10. § fin.l.11.l.12. in prin. usq; ad § fin. l.17. § fin.l.39. in prin. tt.4.l.32.lib.24.tt.1.l.7. § si maritus. C.tt. 12.l.5.l.10.l.21.tt.18.l.1.l.6.tt.3.l.14.

Si fundo æstimato in dotem dato, conuenit ut quanto pluris, uel siue pluris siue minoris uenierit, precium in dotem sit. ff.lib.23.tt.4.l.12. § si fundo, usq; ad § fin. legis.l.13.

Si acceptilatione dos sit cõstituta, utrum dos an ipsa obligatio sit restituenda. ff lib.23.tt.3. l. 43. § secundum quæ. usq; ad finem legis.

De dote permutata, uide § cap.6. membr. 1. uers. de dote permutanda.

De eo quod plus quàm in dotem dedit, stipulata est mulier. ff lib.45.tt.1.l.21.

De eo quod facere potest. ff. lib.24.tt.3.l.12. 13. 14. 15. in prin.l.16.17. § fin.l.18.l.28.l.32.l.36.l 43.l.53.l. 54. lib.3 tt.3.l.34. in prin. C. tt. 13. § cum autem in ex tt.18.l 8.

De in litem iurando. ff.l.23. § maritum.

De seruitute quæ prædio dotali debebatur amissa. ff. lib.23 tt.5.l.7.

Si maritus seruum dotalem uoluntate mulieris manumisit, quid ueniat, uide § membr. 11. ex reliquis conting. uers. si seruos dotales.

Si usufructus in dotem datus sit, quid ueniat: uide § cap.3. uers. de usufructu.

De peculio, & de in rem uerso, uide § membr. 4. uers. de patre.

De lucranda parte dotis, & antenuptialis donationis. C.tt.14.l.9.l.10. Nouell. c.22. § quod autem super. uide 1 de antenuptiali donatione, uers. de æquanda dote.

De compensationibus & retentionibus. ff.l.15. § hæredi.l.24. § si uxor.l.23. in prin.l.28.l.42. § fructus. § usuras.l.66. § seruis. usq; ad § filiafam. tt. 1.l.53. § res.l.66. § fin. C.tt.13. § maneat. usq; ad § illo proculdubio. tt. 21. l. 1. ff. lib. 46. tt. 3. l. 48.

De impensis deducendis, uide § cap. prox. membr. 4.

De reliquis. ff.l.31. § si pater. § cum patri. l 49. in prin. l.56.l.66. § mulier. § uxor. l.67.lib.23. tt. 3.l.16.l.32.l.44. § fin. l.43.l.52.l 57. l. 69. § mulier.l.72. in prin.l.78. § si fundus. usque ad § fin. tt.4.

tt.4.l.28.l.29.§ fin. l.30.tt.5. l. 8. C.tt.12.l. 8.tt.18.l. 10.

VI. *Quando & quamdiu detur?*

An etiam constante matrimonio. ff.l.24. in prin. § si exhæredato l.65.lib.23.tt.4.l.11. C.tt.12.l.29. tt.17.l.j.tt.18.l.7.lib.6.tt.20.l.5.

De tempore quo reddi pactum est. ff.lib.23.tt. 4. l.14.cum quinque ll.sequentib. lib.2.tt.14.l.27.§ quod & in specie.l.7.§ utputa.

Dotis causa perpetua est. ff.lib.23.tt.5.l.j.lib.24.tt. 5.l.j.

Quando tempus currere incipiat? ff. lib. 25.tt.3.l. 43.§ fin.C.tt.12.l.30.§ omnis autem.tt.13.§ exactio autem. lib. 7.tt.39. l. 7. § illud autem plusquam.

VII. *Euentus.*

De cautione ab actore præstanda. ff.l. 24. § si qui dotalium.l.55.

De cautione à reo præstãda, de dote post certum tempus soluẽda.ff.l.24.§ quoties.§ siue autem. § si uir uoluntate.l 25.§ maritum.§ fin.

Quibus iudicati actio cõpetat: de hęredibus patris, & uxore.ff.l.31.§ si uoluntate.

VIII. *Quæ actio competat: & adfinia remedia?*

De rei uxoriæ actione. C.tt.13.in prin.usq; ad § & ut plenius.§ & nemo putet.

De actione ex stipulatu.C.tt.13.in prin. usq; ad § & ut plenius.

De præscriptis uerbis actione.C.tt.12.l 6.

De rei uindicatione.C.tt.12.l.30.

De condictione indebiti.ff.l.41.

De uindicatione & condictione dotis, nuptijs nõ secutis, uide 8 cap.j.in fin.lib.eod.

De negociorum gestorum actione. ff.lib.2.tt.5.l. 34 in prin.

De actione hypothecaria, & de priuilegio dotis in rebus mariti. ff.l.22.§ fin.lib.42.tt.6.l.2.§ fin. l.3.l.4. in prin. C.tt.12.l.9.l.29.l.50. tt. 13. § & ut plenius.§ & nemo. tt.3.l. 19. § iura hypothecarum. lib. 7.tt.74.l.j.lib.12.tt.63.l.3.lib.8.tt.18.l.10. l.12.lib.4.tt.29.l.11.l.21. Nouell. c.39. in prin. usq; ad § alterum c.91.in prin. usq; ad § sed & illud. c.97.§ cæterùm si mulier.§ his consequẽs. cum sequentib.c.109.

De bonis mariti, uxori pro dote non addicendis. C.tt.22.

De ingredienda possessione inuito marito. C.tt. 18.l.9.

De exceptione. ff.lib.23.tt.4.l. 25. C. tt. 12. l. 29. in prin.

IX. *Vbi & apud quem iudicem detur.*

ff.lib.5.tt.j.l.42.l.65.

RELIQVA DOTIS IVRA. Cap. 8.

I. DE ACTIONE ADVERSVS *maritum ex delictis eius circa dotem.*

¶ *Causæ ex quibus datur.*

Si maritus fundum deteriorem fecerit. ff. lib. 24. tt.3.l.7.§ si fundum.l.25.§ si post.l.51.

Si seruitutem prædio dotali debitam amiserit. ff. lib.23.tt.5.l.7.

Si non impenderit in rem dotalem. ff. lib. 25. tt. j l.4.

Si sæuus fuerit in seruos dotales. ff. lib 24. tt. 3.l. 24.§ si maritus.

Si fundum alienauerit, uide paulo inferius.

DISTINGVITVR:

De dolo, culpa & diligentia à marito præstanda. ff.lib.23.tt.3.l.17.in prin.l.46.in prin.§ traditione. tt.4.l.6.lib.24.tt.3.l.9.l.18.§ licet in l. 24. § si maritus.l.25.§ maritum.l. 66.in prin l.67.

Si res post diuortium deteriores sint factæ.ff.lib. 24.tt.5.l.25.§ si post.

Si insulam ruentem non fecerit, eaq; postea sit deusta.ff.lib.24.tt.3.l.4.

¶ *Aduersus quos datur?*

De patre mariti. ff.lib.23.tt.3.l. 72. § in rebus dotalibus.

¶ *Quid ueniat in eam?*

De in litem iurando. ff. lib. 24. tt. 3. l.25. § maritum.

Quanti mulieris interest impensas esse factas. ff. lib.24.tt.5.l.4.

¶ *Adfine remedium.*

Si maritus qui seruitutem debitam amisit, non sit soluendo. ff. lib. 23. tt. 5. l. 7. § quòd si maritus.

II. DE ALIENATIONE FVNDI *dotalis à marito facta.*

ff.lib.23.tt.5.

¶ *Alienatio fundi dotalis à marito facta inutilis est, competitq; mulieri uindicatio.*

Inst. lib.2.tt.8. in prin. ff.lib.41.tt.5.l. 42. Distinguitur:

1 *Ex persona alienantis.*

De dominio mariti.l.2.

De hærede mariti.l. j.§ fin.

De fisco ad quem fundus dotalis peruenit . l. 2.

De sponso.l.4.

2 *Ex re alienata.*

De prædio dotali tam urbano quàm rustico. l.13. in prin.

De fundo seruo dotali legato.l.3.

De seruitutibus fundo debitis. l.5.l.6.l.7.

De parte prædij in dotem data.l.13.in prin.

3 *Ex antecedentibus.*

Si illam aut illam rem in dotem dedit: uel cum illam aut illam rem maritus deberet, id quod debet ei in dotem datũ sit: & altera res sit alienata.l.9.l.10.

Si fundus æstimatus in dotem datus sit.l. 11. tt. 13. § licet enim Anastasiana tt.23.l.j.

Si uxor alienationi consenserit. Inst. lib.2.tt.8. in prin.C.tt.13.§ & cum lex Iulia usq; ad § illud etiam. Nouell. c.61. § neque qui per.§ & multo amplius.

Si socer consensit.l.12.

4 *Ex specie alienationis, & causa.*

Si hypothecæ nomine obliget. C. tt. 13. § & cum lex Iulia.

Si manumisit seruum dotalem.C.tt.12 l.3.

Si iure hæreditario uel per uniuersitatem prædiũ ad alium transit.l.j.§ fin.

Si quod marinus damni infecti nomine nõ cauebat, uicinus in possessionem sit missus. l. j. in prin.

§ Ex reliquis contingentibus.

Si soluto matrimonio alienatio facta sit. l. 12.
Si uxori nulla de dote competat actio. l. 3.
Si dos postea mariti lucro cessit. l. 17. ff. lib. 41. tt. 3. l. 42.
Si dominium dotis marito non sit quæsitum. l. 13. § dotale.
Si maritus uxore hærede instituta fundum legauit. l. 13. § fin.
Si maritus uxori legatum dedit. ff. de leg. 2. l. 79. § qui dotale.

¶ Quibus competat dotis uindicatio?

De hæredibus. l. 13. § hæredi.

¶ Quæ actio competit?

Rei uindicatio. C. tt. 12. l. 30.

III. RELIQVA DOTIS IVRA.

Dos in bonis & dominio mariti est. ff. lib. 23. tt. 3. l. 7. § si res. usq; ad § fin l. 8. l. 9. in prin. usq; ad § dotis autem. l. 69. § fin. l. 75. tt. 5. l. 13. § dotale. li. 50. tt. j. l. 21. § idem respondit. la 3. C. tt. 12. l. 30. § j. C. lib. 3. tt. 32. l. 9.
An mulier, uel is qui dotem dedit, eam alienare possit? ff. lib. 23. tt. 3. l. 29. C. tt. 12. l. 17. l. 22. l. 23.
Maritus seruandæ dotis causa satisdare non tenetur. C. tt. 20.
Bona mariti pro dote sunt obligata, præferturq; uxor in ea reliquis creditoribus. uide paulo superius cap. prox. membr. 8. uers. de actione hypothecaria.
De periculo rei in dotem datæ, cuius sit. ff. lib. 23. tt. 3. l. 10. tota. l. 11. l. 12. § si mulier. § cæterùm. l. 14. l. 15. l. 35. l. 42. l. 46. in prin. § traditione. l. 53. l. 71. tt. 4. l. 6. l. 21. l. 29. in prin. lib. 24. tt. 3. l. 51. l. 66. § fin. C. tt. 12. l. 10. tt. 13. § sed & nouissimi.
Maritus fundo dotali seruitutes imponere non potest. ff. lib. 23. tt. 5. l. 5.
De actionibus de re dotali à marito excipiendis, aliisq; oneribus rei dotalis sustinendis. ff. lib. 23. tt 3. l. 72. in prin. C. tt. 12. l. 27.
Maritus cui fundus communis in dotem datus est, ad communi diuidundo iudicium prouocare non potest. ipse prouocari potest. C. tt. 23. l. 2.
Cui competit actio, re dotali direpta. C. tt. 12. l. 11.
Seruus dotalis hæres institutus, utrum mariti an uxoris iussu adire debeat? ff. lib. 24. tt. 3. l. 58.
Dos donatio est. C. tt 3. l. 20. § ideo enim.
Reipub. interest mulieribus dotes saluas esse. ff. lib 23. tt. 3. l. 2. lib. 24. tt 3. l. j.
Dotis causa semper & ubiq; præcipua est. ff. lib. 24. tt 3. l. j.
Dos matrimonio cohærens, oneribus eius & liberis communibus confertur. ff. lib. 49. tt. 17. l. 16. in prin.
De dote & antenuptiali donatione seruanda liberis, uide s cap. 3. membr. 3. lib. eod.

Parentes tenentur dotare liberos, uide j cap. 13. membr. 4. uers. de dotando. lib. eod.
Curatores debent dare dotem. C. tt. 4. l. 25. lib. j. tt. 4. l. 21.

DE DONATIONE ANTE uel propter nuptias. C. lib. 5. tt. 3. Cap. 9.

Hactenus de dote: sequitur de antenuptiali donatione.

I *Nomen, & nominis ratio.*

l. 20. in prin. Inst. lib. 2. tt. 7. § est & aliud genus.

II. *Non est simplex donatio, sed specialis.*

l. 20. § j. uers. quia quasi antiph. § sancimus. uers. ut non simplices. Nouell. c. 119. in prin.

III. *Simile.*

Doti similis est, paribusq; passibus ambulat dos & donatio, eademq; utriusq; pacta sunt. l. 20. § ideo enim antiqui. § si igitur dote. usque ad § fin. Nouell. c. 23. § eaq; pœna tam.

IIII. *An sit utilis & legitima?*

Distinguitur:
Si minor uiginti quinq; annis donauerit consentiente curatore. C. tt 12. l. 28.
Si nuptiæ, propter quas donatum est, consistere non possint, uel secutæ non sunt. l. 2. l. 5. l. 10. l. 15. l. 16.
Si sponsus ab hostibus fuit interfectus l. 11.
Si ea lege donauit, ut tũc adipiscatur dominium sponsa, cum secutæ sunt nuptiæ. l. 4.
De æquanda dote & antenuptiali donatione. l. 20. § si igitur dote. tt 14. l. 9. l. 10. Nouell. c. 22. § quod autem superest. c. 97. in prin. usque ad § sed & aliud.
Si non adijciatur donationis nomen. ff. lib. 23. tt. 3. l. 23. C. tt. 3. l. 6. l. 20. § si igitur dote.
De insinuanda ea donatione. l. 17 l. 20. § similiq; modo. Nouell. c. 119. § siue igitur. usq; ad § sed & hoc per. c. 127. § illud quoq;.
Si ante sponsalia & ante nuptias donauit. l. 8.
Si in die nuptiarum. l. 6. ff. lib. 24. tt. j. l. 27. l. 66. § uirgini.
Si constante matrimonio donauit. l. 19. l. 20. Inst. lib. 2. tt. 7. § est & aliud.
Si rescriptum principis contra donationẽ sit impetratum. l. 9.
Si uir in causa dotis ab uxore falsus est. l. 3.
Si uxor dotem non dederit, uel nõ omnem. Nouell. c. 2. § illud quoq;. c. 91. § sed & illud. usq; ad § fin.

V. *Euentus.*

De non alienanda re donata à marito. l. 8. Nouell. c. 61.
An sponsa à creditoribus mariti de rebus donatis conueniri possit? l. 13.

¶ De petitione antenuptialis donationis ab uxore facienda.

I *Quid ueniat in eam?*

De augenda & minuenda tam dote quàm antenuptiali donatione. l. 19. l. 20. § fin. Nouell. c. 22. § quæ uerò dotium. c. 39. § cæterùm in omnibus his. c. 97. § sed & aliud. usq; ad § his consequens est.

2 Quando

2 *Quando competat?*

An constante matrimonio. C. tt. 12. l. 29. Nouell. c. 97. § si uerò sub potestate.

An soluto matrimonio. Nouell. c. 61. § unde hoc ita.

¶ *De repetitione antenuptialis donationis à marito facienda.*

1 *Causa ex qua datur.*

Si nuptiæ non sint secutæ, uide paulo superius, uers. si nuptiæ propter quas, &c.

Si solutum sit matrimonium.

Distinguitur:

Si culpa mariti solutum sit. C. tt 17. l. 8 § sin uerò causam. § item si pater. c. 117. § quia uerò quædam. uers. si autem & uir.

De reliquis distinctionibus ex causa soluti matrimonij, uide ſ cap. 3. lib. eod.

2 *Quibus datur?*

De sponso, & eo qui pro sponso donauit. C. tt. 12. l. 31. § similiter modo.

De hæredibus l. 7.

3 *Quid ueniat in eam?*

De lucranda parte donationis, uide paulo superius, uers. de æquanda dote & antenupt.

DE DONATIONE INTER uirum & uxorem. ff lib. 24. tt. j. C. lib 5. tt. 16.

Cap. 30.

¶ *Qua ratione & quo iure probibita sit huiusmodi donatio.*

ff. l. 1. l. 2. l. 3. in prin. l 31. § quod legaturus. C. tt. 3. l. 20. § simplices. Nouell. c. 74. § illud quoque melius.

¶ *An sit inutilis huiusmodi donatio?*

DISTINGVITVR:

1 *Ex persona donantis, & eius cui donatur.*

Si sponsus sponsę donet, uel contrà. ff. l. 5. in prin. l. 32. § si sponsus. § si quis sponsam. l. 24. l. 27. l. 56. § fin. l. 66. tota. lib. 39. tt. 5. l. 1. § fin. C. l. 13. l. 23. tt. 3. l. 12.

De socero & socru, nuru & genero. ff. l. 3. § ab uxoris. § socrui. l. 26. § fin. C. l. 4. § fin. l. 5. tt. 5. l. 12.

De uitrico & priuigno. ff. l. 60. in prin.

De ijs qui sunt in potestate mariti uel uxoris. ff. l. 5. § qui in eiusdem. § sed & his. § si seruus. l. 5. § generaliter. l. 19. l. 58. in prin. l. 58. § fin. C. l. 2.

Si mater filio donet, uel parentes liberis. ff. l. 3. § qui in eiusdem. l. 58. § fin. C. l. 19. l. 25.

De eo qui cum sit in potestate mariti, credit se patremfamiliâs. ff. l. 44.

De ijs qui sunt in potestate nurus uel generi. ff. l. 3. § ab uxoris.

De his in quorũ potestate maritus uel uxor, nurus, socer uel gener. ff. l. 3. § ab uxoris. C. l. 2.

De eo qui est in eiusdem potestate, in cuius est maritus uel uxor, ut frater. ff. l. 3. § qui eiusdem. l. 19.

De extraneo ignorante rem mariti esse. ff. l. 44.

De debitore mariti iussu eius uxori soluente, uide paulo inferius, uers. si debitorem delegauit.

De Imperatore & augusta. C. l. 26.

Si miles focariæ uel concubinæ donet. C. l. 3.

Si per alium donatur. ff. l. 5. § non tantum. l. 5. § generaliter.

2 *Ex re donata. de re aliena.*

ff. l. 25.

De re communi. ff. l. 38.

De re alij obligata. C. l. 13.

De eo quod alius marito mortis causa uult donare ff. l. 56.

De re quam uxor à uiro donationis causa accepit. ff. l. 67.

De annuo. ff. l. 33 uide ĩ ex causa.

De possessione. ff l. 46.

De uestimentis. ff. l. 31. in prin. usque ad § si uir uxori.

De operis serui ff. l. 28. § si quas l. 31. § si uxor.

3 *Ex specie seu forma donationis.*

De omnibus quæ inter uirum & uxorem donationis causa geruntur. ff. l. 3. § sciendum. l 5. § generaliter.

Si stipulanti promissum sit. ff. l. 5. § sciendum. lib. 45. tt. 1. l. 97. § fin.

Si traditum sit. ff. l. 3. § sciendum.

Si acceptolatum sit. ff. l. 3. § sciendum. l. 5. § si maritus. l. 28. § illud constat. l. 54.

Si debitorem delegauit. ff. l. 3. § sed si debitorem. usque ad fin. legis. l. 4. l. 5. § si debitor. l. 39. C l. 5.

Si quis mihi aliquid legati uel hæreditatis nomine relicturus, iussu meo id uxori meæ reliquerit. ff. l. 31. § quod legaturus.

Si uxor creditori uiri donationis causa promiserit ff. l. 5. § si debitor.

Si legatum uel hæreditatem donationis causa repudiat. ff l. 5. § si maritus.

Si donationis causa seruitute nõ utatur. ff. l. 5. § si donation.

Si donationis causa exceptione uti noluerit. ff. l. 5. § si uxor.

Si æstimationem dotis uel commodati auxit. ff l. 7. § si maritus.

Si pro uxore soluit. ff. l. 7. § si uxor rem. l. 50. in prin.

Si permutauit. ff. l. 36. § fin l. 58. in prin.

Si donationis causa uendidit uel minoris uendidit. ff. l. 5. § circa uenditionem. l. 7. § si uxor à l. 31. § si duo. § si uir uxori uel. l. 32. § si inter. C. l. 15. l. 20.

Si in uenditione cõuenerit inter eos, nequid uenditor rei uenditæ nomine præster: item ne fugitiuum aut erronem præster. ff. l. 31. § si uir uxori.

Si deposuit uxoris suæ nomine. C. l 6.

Si societas donationis causa inita sit. ff. l. 32. § si inter uirum.

Si minoris locauerit, uel deposuerit. ff. l. 52. in prin.

Si quod in diem debebat, ante diẽ soluit. ff. l. 31. § quod uir.

Si cum rogatus esset percepta certa quãtitate uxori suæ hæreditatem restituere, sine perceptione restituit. ff. l. 5. § si quis rogatus. usq; ad § Marcell.

Si uxor marito dotis usuras det, uel maritus uxori dotem remittat. ff. l. 21. § fin.

[illegible]ritus uxori re dotali uti concedat, uel fructus habere. ff. l. 33. § res in dotem. C.l.8. tt. 12. [illegible]o.

[illegible]egauit.ff.l.52.§ fin.

[illegible] mortis causa donauit, uide paulo Inferius.

Si in rem uxoris impendit. ff.l.47.lib.23.tt.j.l.11.§ fin.C.l.21.

Si uxor seruis uel uestimentis uiri usa sit, uel contra, uel in ædibus uiri gratis habitauerit. ff.l.18. uide insuper paulo superius, uers. de operis serui.

4 *Ex causa & modo donationis.*

Si mortis causa donauit. ff.l.9.§ fin. l.10.l.11. tota. l.13. in prin. usq; ad § fin.l.20.l.22.l.23.l.25.l.26.§ fin. l.52.§ fin.l.53. in prin. lib. 39.tt.6.l.26.l.39.l. 42.

Si diuortij causa donauit. ff.l.11. § fin. l.12. l.13. in prin.l.26.§ fin.l.53.in prin.l.60.l.61 l.62.in prin. l.64.

Si ante contractum matrimonium alter alteri stipulanti promisit. ff.lib.45.tt.1.l.97.§.fin.

Si ex annuo uel menstruo præstat, hoc est, ad exhibitionem uxoris. ff.l.15.in prin.l.31.§ si uir uxori numos.l.33.C.l.10.

Si impensas mulieri dedit, quo se honestius tueretur.ff.l.31.§ si uir uxori numos.

Si dedit ad refectionem ædificiorũ incendio consumptorum ff.l.14.

Si dedit ut in suo ędificet, quod aliàs non erat facturus.ff.l.13.§ fin.

Si sepulturæ causa donauit, ut locum sepulturæ. ff.l.5.§ concessa.

Si ad oblationem Dei dedit, uel locum in quo opus publicum, quod promiserat, faceret, uel ædem publicam dedicaret, uel ut Deo detur, uel consecretur: item si oleum pro ea in æde sacra posuerit.ff.l.5.§ proinde &.

Si propter nuptias donauit.ff.l.27.C.tt.13.§ sancimus. Subdistinctiones huius, uide ĩ cap.prox.

Si seruum donauit ut manumittat. ff.l.7.§ uxori quis.usq; ad fin.legis.l.8.l.9.in prin.C.l.22.

Si pecunia accepta mulier manumiserit, uel operas imposuerit.ff.l.9.§ si pecunia.

Si ut filio communi post mortem restituat. ff. l. 49.

Si ut id quod donauit, in dotem recipiat. ff. l. 59.

Si sub conditione, ut si diuortium culpa eius fieret, uel illa repudium miserit.ff.l.57.

Si in casum deportationis donatio facta sit.ff.l.13. § & aliàs placet.

Si pro uxore uectigal in itinere soluit: itẽ uecturas uxoris & ministeriorum eius, & in profectionem mulieris aliquid impendit. ff. l. 21. in prin.

Si calendis Martijs uel natali die donauit. ff.l.31. § si uir uxori munus.

Si cibaria uxoris familiæ uel iumentis præstat.ff. l.31.§ fin.l.58 § item cum.

Si dedit, ut pro communi filia in dotem daret. ff. l.34.lib 23.tt.3.l.5.§ hoc in matrimo.

Si adipiscendę dignitatis & processus gratia marito donauit ff.l.40.l.41.l.42.C.l.21.

Si ludorum causa.ff.l.42.

Si exilij causa.ff.l.43.

Si negocia uxoris gerens, in rem eius impendit. ff.l.47.

Si cum sponsus sponsæ alienum annulum dedisset, post nuptias pro eo suum dedit. ff. l. 36. § fin.

5 *Ex tempore quo donat.*

Si ante cõtractum matrimonium. uide ĩ in prin. huius capitis. uers. si sponsus sponsæ.

Si post solutum matrimonium donauit. ff.l 33. l. 64.C.l.4.§ fin.l.23.

6 *Ex consequentibus.*

Si nec donans fiat pauperior, nec accipiẽs locupletior. ff.l.5.§ concessa.§ si maritus.§ ubicunque igitur.§ Marcellus.l.7.§ si maritus.l.25.l.28. § si quas.l.56.

Si donator superstite donataria, in eadem sententia perseuerauerit usq; ad finem uitæ, nec pœnituerit eum. ff.l.23 l.32.tota. lib.34.tt.5. l.10. C. l.3.l.4.l.5.l.6.l.11.l.12.l.13.l.14.l.15.l.18.l.20.l.24.l.23. l.27.

Si traditio secuta fit.ff.l.3.§ sciendum.

Si diuortium factum sit.ff.l.24.l.62.C.l.18.

Si res consumpta sit, uel perijt. ff.l.5.§ fin. l. 28 in prin.§ si ex decem. l.29.in prin.l. 32. § quod ait oratio. l. 37. uide insuper ĩquid ueniat, cap. eod.

Si compensauerint, uel sibi inuicem donauerint. ff.l.7.§ si uir. & l.32. § proinde rectissime dicitur.lib.39.tt 6.l.25.

Si eandem rem, quam uxor à uiro dono accepit, eidem iterum donauerit.ff.l.67.

Si ampla uxori à uiro cõtra legata sint relicta. ff. l.48.

Si tignum donatum, ædificio donatarij iunctum sit.ff.l.45.l. 63.

Si cum maritus uxori pecuniam, in unguenta dedisset, ea pecuniam uel retinuit, uel creditori suo soluit, deinde sua pecunia unguentum emit. ff.l.7.§ si maritus.

Si mulier pecuniam à uiro acceptam, in sportulas pro cognato suo ordini erogauit. ff. l. 3. § Marcellus.

Si pro communi filia in dotem dedit.ff.l.34.

7 *Ex reliquis contingentibus.*

Si illegitimum sit matrimonium. ff. l. 3. § uideamus. l. 32. § si quis sponsam. § fin. l. 65. C. l. 5. l.7.

Si aliarum extrinsecus personarum, uel rerum causa commista sit.ff.l.5.§ generaliter.

¶ *Quomodo inutilis sit?*

Ipso iure non ualet.ff.l.3.§ sciendum.

¶ *Euentus huius donationis.*

An res donata fiat accipientis? ff.l.3.§ si quis igitur.l.48.

An debitor donationis causa delegatus liberetur? ff. l. 3. § sed si debitorem. l. 26. in prin. l.39.

An si mulieri acceptolatum sit, reus promittendi liberetur, uel contrà.ff.l.5.§ si maritus.

Euentus si mortis causa donatum sit, uide paulo superius uers. si mortis causa donatum sit.

De

De reliquis euentis. ff.l.5.§ generaliter.§ si debitor.l.7.§ si uxor.C.l.15.l.24.§ fin.

¶ *De actione ad repetendum id quod donatum est.*

1 *Causas ex quibus datur,*

Vide in præcedentibus.

2 *Quibus datur?*

De marito & debitore delegato.ff.l.39.

De fisco.ff.32.§ fin.C.l.24.§ fin.

3 *Quid ueniat in eam?*

Si res cõsumpta sit, quatenus locupletior factus est donatarius,uenit in hanc actionem. ff.l.5. § fin.l.7.in prin.§ idemq; ait.§ elegãter.§ si uxor rem. l.16. l.28.in prin. § illud constat. l.29. in prin.l.31.§ non uidetur. l.32. § quod ait oratio. l.33.§ si uxor.l.45.uide glossam. l.50. l.55. l.57. l.58.§ fin. C.l.8.l.9. l.10. l.17. l.21. C. lib. 5. tt. 12. l.20.

De re & rei precio seu æstimatione. ff. l. 31. § si uxor.l.36.in prin.l.55.

De re ex pecunia donata comparata. ff. l. 28. § si ex decem.usq; ad § illud constat.l.29.§ fin.l.30. l.31.in prin.C.l.9.l.16.

De fructibus.ff.l.17 lib.22.tt.j.l.45.

De usuris ex re donata perceptis. ff.l.15.§ fin. l. 16.

De eo quod seruus donatus adquisiuit. ff.l.17. l. 19.l.20.l.28.§ Iulianum.

De impensis à donatore reddendis. ff. l.19. l. 28. § illud constat. l.31.§ si uxor. § si uir uxori areã. lib.44.tt.4.l.10.

De reliquis. ff.l.7.§ idemq; ait.usq; ad § si uxor à marito.l.31.§ si duo.l.38.

4 *Quæ actio detur?*

Rei uindicatio,si res extet:condictio,si consumpta sit.ff.l.5.§ fin.l.6.l.36.in prin.l.55.l.63.

Damni iniuriæ,& ad exhibendum.ff.l.37.

De peculio.ff.l.58.§ fin.

5 *Quando & quamdiu competat?*

De usucapione.ff.l.25.l.44.

6 *De probatione.*

Si nõ probari potest unde res ad uxorem peruenerit, ex mariti bonis ad eam peruenisse præsumitur.ff.l.51.C.l.6.

RELIQVA IVRA INTER maritum & uxorem.

Cap. 11.

De paraphernis, hoc est, ijs quæ mulier extra dotem in domum mariti intulit. ff.lib.23.tt.3.l. 9. § dotis autem.usq; ad finem legis. C.tt.14.l.8.l. 11.tota.tt.16.l.17.Nouell. c.97. § non iustam igitur.

Vxor socia rei humanæ atq; diuinę domus suscipitur.C.lib 9.tt.32.l.4.

Societas uitæ facit uxorem quodammodo dominam rerum mariti.ff.lib.25.tt.2.l.1.

De oneribus matrimonij: cuius sint,utrum mariti an patris eius. ff.lib.23.tt.3.l.56.§ post mortem.

Cur sustineat onera matrimonij.ff.lib.23.tt.5.l.75. § fin.

De curanda uxore ualetudinaria. ff.lib.24.tt.3.l. 22.§ si autem in fæuiss.

Quid tam humanum est quàm fortuitis casibus mulieris maritum uel uxorem uiri participem esse? ff.lib.24.tt.3.l.22.§ si maritus uel uxor.

De non uerberando uxorem. Nouell. c.117.§ si quis uerò uxorem.

De iudicio de moribus sublato. C.lib.5.tt.17.l.11. § fin.

De rerum amotarum actione,uide locum de furti actione.

De uxore petenda, ut exhibeatur & ducatur. ff. lib.43.tt.29.l.2.C.lib.8.tt.8.l.3.lib.5.tt.4.l.11.

De lugendo maritum defunctum, uide ĩ cap.3. membr.11.uers.mulier dissoluto lib.eod.

De funeris impensa à marito soluenda. ff.lib.24. tt.3.l.60.

De dignitate, & alijs priuilegijs quæ habet uxor à uiro: uide locum de dignitatibus,ĩ lib.j.

DE CONCVBINIS.

ff. lib. 25. tt. 7.

Cap. 12.

Simile matrimonij.

¶ *An concubinatus iure consistat.*

l.3.§ fin.

DISTINGVITVR:

1 Ex *personis concubinatus.*

De ijs in quas stuprum cõmittitur.l.j.§ cum Atilicino.

De adulterij damnata.l.j.§ qui etiam.

De ea quę obscuro loco nata est,uel corpore quęstum facit.l.3.in prin.

De liberta aliena.l.3.in prin.

De ingenua,& honestæ uitæ muliere.l.3.lib.23.tt. 2.l.24.

De minore ætate.l.j.§ fin.

De filia sororis.ff.lib.23.tt.2.l.56.

De ea quæ fuit concubina patris uel aui eius qui eam habet,uel contrà.l.j.§ si quæ in.

De eo qui habet uxorem. C.lib.5.tt.26.lib.7.tt.15. l.ult.§ fin.

De ea quæ ex ea prouincia est, quam is qui concubinam habet administrat.l.5.

2 Ex *reliquis contingentibus.*

Concubinam ex sola animi destinatione æstimari oportet. l.3.§ alioquin si.l.4.

Si uir furiosus sit factus.l.2.

¶ *Iura concubinarum.*

Si qua se in concubinatum alterius quàm patroni dedisset, matrisfamiliâs honestatem non habet.ff.lib.23.tt.2.l.41.

Liberta inuito patrono ab eo discedere potest. l. j.in prin.

De successione concubinæ,eiusq; liberorum,uide ĩ cap.18.in fine,lib.eodem.

DE PATRIA POTESTATE.

Inst. lib.j.tt.9.ff lib.j.tt.6.C.lib. 8.tt.47. Cap. 13.

Sequitur altera pars libri, de iure inter parentes & liberos.

1 *Quo iure subsistat.*

Ius patrię potestatis proprium est ciuium Romanorum, moribus introductum. Inst. § ius autem.ff.l.3.l.4.l.8.§ j.

II. *Causas ex quibus adquiratur uel amittatur.*

uide infrà.

III. *Quibus competat?*

De patre qui est in potestate, & auo in cuius est potestate. Inst. tt. 12. § illud autem. ff. l. 5. lib. 50. tt. 4. l. 2. uide insuper paulo inferius. uers. de liberis eius qui est, &c.

De matre. Inst. tt. 12. § fœminæ. lib. 2. tt. 19. § & cæteri.

IIII. *In quos competat?*

De liberis ex iustis nuptijs procreatis. Inst. in prin. ff l. 3. l. 4.

De liberis adoptiuis. Inst. tt. 11. in prin. ff. lib. j. tt. 7. l. j.

De liberis eius qui est in patria potestate. Inst. § qui igitur. tt. 12. § illud autem. ff. l. 4. § fin. C. l. 7.

De liberis adoptati. Inst. tt. 11. § illud proprium. tt. 12. § penult. ff. tt. 7. l. 2. § fin. l. 15. in prin. l. 27. l. 40. in prin.

De nepote ex filia. Inst § fin.

De liberis emancipati filij. Inst. tt. 12. § illud autem.

V. *Quæ sint iura patriæ potestatis, cæteraq́ꝫ iura inter parentes & liberos.*

Patria potestas inæstimabilis est. ff. lib. 30. tt. j. l. 115. § secundum uulgarem.

De obsequio & reuerentia parentibus præstanda, & pœna si non præstetur. C. l. 3. l 4. § fin. lib. 37. tt. 15. l. j. l. 9. l. 10.

De actionibus quę liberis aduersus parentes nõ præstantur. ff. lib. 37. tt. 15. l. 2. l. 5. l. 6. l. 7. lib. 44. tt. 7. l. 6.

De parentibus sine permissu prętoris in ius non uocandis, uide ĩ lib. 2. cap. de in ius uocando.

De actione patris contra filium. C. l. 3. l. 4. lib. 9. tt. 15. l. j. ff. lib. 48. tt. 8 l. 2.

De castigando filium. ff. lib. 48. tt. 8. l. 2. C. l. 3. lib. 9 tt. 5. l. j.

Patria potestas in pietate, non in atrocitate consistere debet. ff. lib 48. tt. 9 l. 5.

De interficiendo & libertatẽ eripiendo, uendendoq́ꝫ filio. C. l. 10. ff. lib. 25. tt. 3. l. 4. C. lib. 4. tt. 43. lib. 7. tt. 16. l. j. l. 37.

De abdicatione liberorum. C l. 6.

De non negando filium suum esse. C. l. 9.

De dotãdo filiam, & antenupnali donatione filio danda ff. lib. 23. tt 2. l. 19. C. lib 5. tt. 11. l. 7. § neque enim. tt. 4. l. 25. § his itaq́ꝫ.

Mater pro filia dotem dare non cogitur. C. lib. 5. tt. 12. l. 4.

De alendis & educandis liberis. ff. lib. 23. tt 3 l. j. § idem per contrar § idem Iulianus. § ex his apparet, l. 5. in prin. § idem in libris. usq́ꝫ ad § etsi impubes. § si mater l 7. l. 8. C. lib. 5. tt. 24. tt. 25. l. 3 l. 4. lib. 6. tt. 60. l. 8. § ipsum autem. Nouell. c. 117. § sed & illud. usq́ꝫ ad § quoniam uerò.

De alendis parentibus. ff. lib. 25. tt. 3. l. 5. in prin. usq́ꝫ ad § item diuus. § si uel parens. § etsi impubes. § à milite quoque. usq́ꝫ ad § solent. C. lib. 5. tt. 25. l. j. l. 2. lib. 6. tt. 60. l. 8. § ipsum autem. lib. 8. tt. 47. l. 5.

De successione parentum & liberorum, uide alibi de hæreditatibus.

Patri per filium adquiritur. C. lib. 8. tt. 47. l. 2. Inst. lib. 2. tt. 9. § igitur liberi. lib. 3. tt. 29. in prin.

¶ *An & quid, utrum plenum dominium an usus fructus tantum patri per filium adquiratur.*

DISTINGVITVR:

1 *Ex causa ex qua filius adquirit, & persona eius à quo.*

Si ex matris successione adquirat. C. lib. 6. tt. 59. l. j. in prin.

Si ab auo uel proauo materno adquisiuit. C. lib. 6. tt. 59 l. 2.

Si ex auię successione. C. lib. 6. tt. 59. l. 3. § in nepotib. usq́ꝫ ad fin. legis.

Si ex fratris successione, cui unà cũ patre successit. Nouell. c. 118 § si cum ascendentib.

Si ab uxore uel marito suo adquisiuit. C. lib. 6. tt. 60. l j. l. 2. l. 3. in prin.

Si à sponso uel sponsa. C. lib. 6. tt. 60. l. 5.

Si pater dotem uel antenuptialem donationem dedit. C. lib 6. tt 60. l. 2.

De bonis quæ coniunx superstes à defuncto adquisiuit, & proinde liberis defuncti relinquere cogitur, uide cap 3 membr. lib eod.

Si non ex substantia patris adquisiuit. C. lib. 6. tt. 60. l. 6. in prin. usq́ꝫ ad § exceptis. Inst. lib. 2. tt. 9. § igitur liberi.

Si occasione militiæ, & de castrensi peculio, uide ĩ cap. prox.

Si à principe uel augusta ei sit donatum. C. lib. 6. tt. 60. l. 7.

Si scriniarius, exceptor, &c. quid occasione sui officij adquisiuit C. lib 12 tt. 37. l 6.

Si silentiarius quid occasione sui officij adquisiuit C. lib. 12. tt. 16. l 5 in prin.

Si palatinus quid ratione sui officij adquisiuit. C. lib. 12. tt. 31. l. j.

Si assessor aliquid ex assessionis officio adquisiuit. C. l b j tt. 47. l 7

Si clericus ex suo clericatu quid adquisiuit. C. lib. j. tt. 3. l. 32.

2 *Ex reliquis contingentibus.*

Si seruus ita filio datus sit, ut statim manumitteretur. C. lib. 6 tt. 60. l 8. § fin.

Si quid ea conditione filio relictũ sit, ne usus fructus eius ad patrem pertineat. Nouell. c. 117. in prin. usq́ꝫ ad § ad hæc uerò.

Si pater nuptias iterauerit. C. lib 6. tt. 59. l. 4. Nouell. c. 22. § quoniam uerò semel.

Si filius emancipatus sit. C. lib. 6. tt. 59. l. 3.

Si filiusfamiliâs sub conditione stipulatus emancipatus fuerit, deinde extiterit conditio. ff. lib. 50 tt. 17. l. 18.

Si uel pater adierit recusante filio, uel filius recusante patre. C. lib. 6. tt. 60. l. 8. § j. usque ad § ubi autem.

Si cõsenserint in adeundo pater & filius. C. lib. 6. tt. 60. l 8 § ubi autem.

Si pater filio adhuc infante existente adierit, uel repudiauerit. C lib. 6. tt. 60. l. 8. § ubi autẽ puerilis. usq́ꝫ ad § fin.

Si quis

Si quis impuberem adrogauerit, uide ĩ de adoptionib. Euentus.

¶ *Quibus adquiratur?*

De patre naturali & adoptiuo. C.lib.8.tt.48.l.10. § si uerò pater. § cum enim per omnia.

¶ *Euentus adquisiti usufructus.*

Ne res parentum hoc nomine pignori sint obligatæ, neque ratio super administratione à patre exigatur, neque aliæ cautiones, quæ ab extraneis usufructuarijs exigi solent. C. lib. 6. tt. 60. l. 6. § non autem. § fin. l. 8. § hoc proculdubio. Nouell. c. 22. § insuper quod de lucris.

Parentes usufructuarij debent res custodire. C. lib. 6. tt. 59. l. j. § parentes.

Debent agere & excipere eorum bonorum nomine, & onera sustinere. C. lib. 6. tt. 59. l. j. § parentes. tt. 60. l. 8. § sancimus. § simili quę modo. § ubi autem uolunt. § ubi autem puerilis.

Debent alere mancipia, & omnia circa usumfructum facere, quæ nullo modo proprietatẽ deteriorem facere possunt. C. lib. 6. tt. 60. l. 8. § hoc proculdubio.

Omnia debent agere & gubernare, tanquam dominium eis fuisset adquisitum. C. lib. 6. tt. 59. l. j. § parentes. tt. 60. l. 6. § non autem.

Ex fructibus sumptus facient. C. lib. 6. tt. 59. l. j. § parentes. tt. 60. l. 8. § ubi autem.

De non alienando, nec obligando hæc bona per patrem. C. lib. 6. tt. 59. l. j. § parentes. l. 2. tt. 60. l. 4. in prin § parentibus. l. 6. § non autem. l. 8. § sed pater. usq; ad § filijs autem. Nouel. c. 22. § insuper quod de.

De soluendo creditoribus filij, & ob hanc causam alienando. C. lib. 6. tt. 60. l. 8. § sin autem ęs. usq; ad § hoc proculdubio.

De eo quod parens ex hisce bonis comparauit, cuius sit. C. lib. 6. tt. 60. l. 6. § & si quid ex.

Si parens noluerit res retinere, sed apud filium reliquerit, mortuo patre hęredes eius a filio usumfructum, uel id quod ad filium peruenit, exigere non possunt. C. lib. 6. tt. 60. l. 6. § sin autem.

Iura filiorum in bonis quorũ usumfructum pater habet. C. lib. 6. tt. 47. l. 3. tt. 60. l. 6. § non autem hypoth. l. 8. § filijs autem.

Præcipua computãtur filijs in iudicio familię erciscundæ. C. lib. 6. tt. 59. l. 2. § fin.

De successione in ista bona filio defuncto, quibus competat? C. lib. 6. tt. 60. l. 3. l. 4. § eo uidelicet obseru. usque ad § parent. l. 6. § sub hac tamen. § hoc obtinente, uers. scilicet secundum.

DE CASTRENSI PECVLIO.

ff. lib. 49. tt. 17. C. lib. 12. tt. 37.

Cap. 14.

De peculio, uide ĩ lib. prox. Sequitur nunc dè castrensi peculio, quod patri non adquiritur.

¶ *Definitio castrensis peculij: & quæ sint castrensis peculij.*

Definitio. Castrense peculium est, quod à parentibus uel cognatis in militia degente donatum est, uel quod ipse filiusfamiliâs in militia adquisiuit, &c. ff. l. 11. C. l. j.

De eo quod sine militia adquisiturus erat. ff. l. 11.

De eo quod pater militi reuerso donauit. ff. l. 15. in prin.

De prædijs quæ pater filio in militiam eunti donauit. C. lib. 3. tt. 36. l. 4.

De eo quod uxor, cognatus, uel alius non ex castris notus filiofamiliâs militi donauit, uel legauit. ff. l. 8.

De hæreditate à commilitone relicta. ff. l. 5. l. 16. § fin. l. 19. in prin. C. l. j. uers. in quibus sunt. l. 4.

De hæreditate matris. C. l. j § matris.

De hæreditate uxoris. ff. l. 13. l. 16. in prin.

De dote filiofamiliâs data uel promissa. ff. l. 16. in prin.

De eo quod militi donatum est. C. l. j. § fin.

De seruo militi ab uxore donato ut manumittat. ff. l. 6.

De emptis ex pecunia castrensi. C. l. j. § fin.

De rebus militaribus ex pecunia militi ad hoc relicta comparatis. ff. l. 3.

De ijs quæ sunt quasi castrensis peculij, uide ĩ cap. prox. uers. si à principe, &c. cum sequentibus.

¶ *Iura castrensis peculij quæ sint?*

Pater nihil iuris in eo habet. ff. l. 10. C. l. 3. lib. 6. tt. 60. l. 6. § exceptis. Nouell. c. 22. § quoniam uerò semel.

Pater non potest filio id auferre. ff. l. 12. Inst. lib. 2. tt. 12. § ex hoc intellig.

Etiam citra iussum patris filius hæreditatem castrẽsis peculij adire potest. ff. l. 5. l. 13. l. 19. in prin. uers. sed si seruus.

Si pater seruum castrensis peculij hæredem instituit, quid iuris? ff. l. 9. § unde Marcellus. l. 18. in prin. l. 19 § pater. usq; ad fin. legis. l. 20.

Alienatio rei castrensis peculij à patre facta quatenus ualeat? ff. l. 18. in prin.

Pater res castrensis peculij usufructu & cæteris seruitutibus liberare potest: item seruitutes potest adquirere, imponere autem non potest. ff. l. 18. § seruos.

Filius liberam earum rerum habet administrationem. ff. l. 4. § si paterfamiliâs.

Filius potest eas res sine uoluntate patris alienare. C. l. 2.

Filius præcipua & própria habet ea quæ sunt castrensis peculij. ff. l. 4. in prin. C. l. 3 § fin. lib. 3. tt. 36. l. 4. Inst. lib. 2. tt. 12. § ex hoc intelligere.

Filiofamiliâs rerum castrensium actiò & persecutio etiam inuito patre competit. ff. l. 4. § j.

Aduersus filiumfamiliâs militẽ nomine castrensis peculij actio datur. ff. l. 7.

An & aduersus patrem actio competat? ff. l. 18. § si quando.

De satisdando à patre qui filij nomine agit uel conuenitur. ff. l. 18. § fin.

Si pater

Si pater usumfructum castrensis serui amiserit: is pleno iure ad filium reuertitur. ff. l. 15. § fin.

De eo quod seruus castrensis peculij stipulatur uel accipit, id filio adquiritur. ff. l. 15. § si seruus.

¶ *De successione in castrense peculium filio mortuo.*

1 *Quibus competat.*

De patre & scripto hærede. ff. l. 14. in prin.

Si scripto hærede deliberante pater decessit, hæres que postea hæreditatem repudiat. ff. l. 9. tota.

De eo quod seruus castrēsis peculij ante aditam hæreditatem adquirit. ff. lib. 41. tt. 1. l. 33.

De eo quod seruus castrensis hæreditarius hęredibus deliberantibus stipulatur uel adquirit, an hęredibus repudiantibus patri adquiratur. ff. l. 14.

2 *Euentus.*

Pater fillo intestato defuncto peculium adquirit, non ut hæreditatem, sed ut peculium. secus, si ex testamento filij adquirat. ff. l. 1. l. 2. l. 9 § dicebam. C. l 5.

De actionibus hæreditarijs excipiendis. ff. l. 17.

Si pater omissa causa testamenti tanquam peculium bona occupauerit, an legata soluere teneatur. ff. l. 17. § fin. hactenus quæ sint iura patriæ potestatis. Sed & alia huiusmodi iura, uide ĩ inter euentus adoptionis.

DE CAVSIS EX QVIBVS PAtria potestas adquiritur & de actionibus, alijsq́ remedijs quibus quis filius alicuius dicitur, uel negatur.

Cap. 15.

¶ I *Causæ ex quibus patria potestas adquiritur, & quis filius probatur.*

1 *Si quis ex uiro & uxore eius natus sit.*

ff. lib. 1. tt. 6. l. 4. l. 6. Distinguitur.

Si non ex iustis nuptijs sit natus. Inst. lib. 1. tt. 9. In prin. tt. 10. § si aduersus ea. § fin. ff. lib. 1. tt. 5. l. 11. tt 6 l. 3 l 4.

Si septimo mense natus sit ff. lib. 1. tt. 5. l. 12.

Si ex furioso uel furiosa conceptus uel natus sit. ff. lib. 1. tt. 6. l. 8.

Si maritus diu abfuit, uel ex alia causa cum uxore eius diu non concubuit. ff. lib. 1. tt. 6. l. 6. lib. 25 tt. 3. l 1. § si quis longo.

Si mater cum esset prægnans, marito non denunciauit se ex eo prægnātem esse, uel alia solennia omissa sunt. ff. lib. 25. tt. 3 l 1. § sed si maritus. § si mulier § eleganter. uers sed hanc rem. § idem per cōtrarium. § ex his apparet. tt. 4 l. 1. § si cui uentrem § fin l. 2.

Si mulier cum esset prægnans, custodes à marito missos non admisit. ff. lib. 25. tt. 3. l. 1 § sed si maritus.

Si iudex pronunciauit, matrem ex eo prægnantē non esse. ff. lib. 25. tt. 3. l. 3. in prin. uel non esse eum in eius potestate. ff. lib. 43. tt. 29. l. 1. § pari.

Si mater spurium in actis professa est. ff. lib. 22. tt. 3. l. 29 § mulier.

De reliquis distinctionibus, uide ĩ cap. 18. mēbr. 11. lib. eod.

2 *Mortuo auo, uel pœna capitali damnato, recidit in potestatem patris filius.*

Et cōtrà, mortuo patre in aui potestatem recidit. ff. lib. 1. tt. 6. l. 5. l. 7. tt. 7. l. 10. § fin. l. 11. l. 41.

3 *Reliquæ causæ quibus quis filius alicuius probatur.*

Si iudex matrem ex eo prægnātem esse pronunciauit. ff. lib. 25. tt. 3. l. 1. § fin. l. 2.

Si ali oportere iudex pronunciauit. ff. lib. 25. tt. 3. l. 5. § meminisse. lib. 1. tt. 6. l. 10.

Si aluit filium is qui pater dicitur. ff. lib. 25. tt. 3. l. 7.

Si filium suum esse confessus sit. ff. lib. 25. tt. 3. l. 1. § Iulianus. § idem Iulianus. C. lib. 4. tt. 19. l. 14. ff. lib. 48. tt. 18. l. 1. § ad quæstionem.

Si denunciante uxore se ex eo prægnantem esse custodes misit. ff. lib. 25. tt. 3. l. 1. § quemadmodum.

Si denunciante uxore non contrà denunciauit, neq́ custodes miserit, uel non negauit eam ex se prægnantem ff. lib. 25. tt. 3. l. 1. § pœna autem. § Iulianus. § idem Iulianus. § ex his apparet. uers. siue maritus § fin.

De testibus & epistolis uxori missis. ff. lib. 22. tt. 5. l. 29. in prin.

¶ II. *Quæ actio, quodq́; remedium competat, si quis filius alicuius dicatur, uel negetur.*

DISTINGVITVR.

Si de agnoscendo partu agatur, partusq́ subiectus esse dicatur. ff. lib. 25. tt. 3. l. 1. in prin.

Si mulier se ex aliquo prægantem dicat, competit ei actio ex senatusconsulto Plautiano de partu agnoscendo: de qua uide paulo inferius.

Si maritus mulierē ex se prægnantem dicat, mulier à prætore euocāda est, uenterq́ inspiciendus, &c. de quo ff. lib. 25. tt. 4. l. 1. in prin. usq́ ad § de inspiciendo.

Si pater filium editum uindicat, interdictum de liberis exhibendis & ducendis competit ff. lib. 25. tt 4. l. 1. § post editum de quo uide infrà.

De reliquis distinctionibus, uide paulo inferius membr. Adsinia remedia.

Petuntur liberi aut præiudicijs, aut interdictis, aut prętoris cognitione: interdum uindicatione. ff. lib. 6. tt. 1. l 1. § 1.

¶ III. *De actione ex senatusconsulto Plautiano de agnoscendis liberis.*

ff. lib. 25. tt. 3.

Causæ ex quibus detur.

Si mulier se ex aliquo prægnantem dicat. l. 1. § 1. § pœna.

DISTINGVITVR SEquentibus modis.

Si intra 30 dies non denunciauerit marito, se ex eo prægnantem esse: item si alia solennia omisit. l. 1. § sed si maritus. usq́ ad § quemadmodū. § idem per contrarium. § ex his apparet. tt. 4. l. 1. § si cui uentrem § fin. l. 2.

Si custodes à marito missos non admisit. l. 1. § sed si maritus.

Si mari-

Si maritus denunciante muliere contrà denunciauerit, eam ex se prægnantem non esse. l. j. § marin. § debebit igitur respondere. § fin.
Si uxor esse negetur. l. 3. § quia Plautianum. uers. & quid sit.
Si constante matrimonio partus editus sit. l. 3. § j.
Si utrū in matrimonio an postea editus, sit quæratur. l. 3. § j. uers. quid si hoc ipsum.
Si post mortem patris nascatur filius, uel mulier se ex eo prægnantem dicat. l. 3. § quid ergo si quis. § illud tenen. tt. 4. l. j. § de inspiciēdo, usq; ad finem tituli.
Si hæreditas petatur, & inde filius negetur. l. 3. § illud tenend.
Si lite pendente pater sit mortuus. l. 3. § illud tenendum. uers. adeò hoc.
Si partus non sit recasurus in potestatem. l. 3. § illud tenendum. § fin.

Duo ergo maximè requiruntur in hac actione.

1 *Vt denunciatio* à muliere marito sit facta, se ex eo prægnantem esse.
2 *Ne maritus* contrà denunciet, eam ex se prægnantem non esse. l. j. § j. § pœna.
3 *An ergo, si denunciatio facta sit mulierem ex eo prægnantem esse, detur hæc actio?*

DISTINGVITVR:

Si mulier, uel parens eius, uel cui hoc mandatum est, denunciauit. l. j. § j.
Si marito, parenti eius, uel ad domum sit denunciatum. l. j. § j.
Si non intra 30 dies à die diuortij denunciauit. l. j. § j. § si mulier. § dies.
Si tantum denunciauit se ex eo prægnantem, non etiam ut custodes mittat. l. j. § denunciare.

2 *An si maritus non contrà denunciauerit eam ex se prægnantem non esse, detur hæc actio?*

l. j. § mariti. usq; ad § sed si maritus. Distinguitur:
Si ei à muliere non sit denunciatum priua. l. j. § illud notand.
Si tam lōgo tempore abfuerit, ut certum sit eam ex se prægnantem non esse. l. j. § si quis longo.

¶ *Adfinia remedia.*

Si post mortem patris nascatur filius, uel mulier se ex eo prægnantem dicat. l. 3. § quid ergo si quis. § illud tenendum. tt. 4. l. j. § de inspiciendo, usq; ad finem tituli.
Si hæreditas petatur, & inde filius negetur. l. 3. § illud tenend.
Si pendente lite pater sit mortuus. l. 3. § illud tenendum. uers. adeò hoc.

¶ IIII. *De interdicto de liberis exhibendis uel ducendis.*

ff. lib. 43. tt. 29.

Duo sunt interdicta, alterum de liberis exhibendis, alterum de ducendis: quorum illud huius præparatoriū est ex iisdem tamen causis competunt: ideoq; quæcunque de primo dicuntur, de altero quoque intelligenda sunt. ff. l. 3. § itaque prius interdictum.

1 *Differentia & cognatio.*

l. 3. § j. § & ex eisdem.

2 *Causæ ex quibus dentur.*

Si quis detinet eum qui est in alterius potestate. l. j. in prin. l. 3. in prin. C. lib. 8. tt. 8. l. j. l. 2. Distinguitur sequentibus modis:
Si ex iusta causa detineat. l. j. § in hoc interd.
Si mater detineat. l. j. § si uerò mater sit. l. 3. § etiamsi.
Si maritus detineat uxorem suam. l. j. § fin.
Si uolens detineatur. l. 3.
Si impubes detineatur. l. 3. § Iulianus usq; ad § etiamsi.
Si non sit in potestate actoris. l. j. in prin. § j.
Si dolo desijt detinere. l. j. in prin.

3 *Quibus dentur?*

De eo in cuius potestate non est. l. j. in prin. § j.

4 *Aduersus quos dentur?*

De ipso filio. l. 3. § hoc autem interd. l. 4. C. li. 8. tt. 8. l. j.

5 *Quando competat?*

Si impubes ducendus est, differtur causa in tempus pubertatis. l. 3. § Iulianus. usque ad § etiamsi.

6 *Euentus.*

Apud quē is ea'tte, qui quę'ue petitur, interim deponenda sit. ff. l. 3. § si uerò utraq; § fin.

7 *Adfinia remedia.*

De notione prætoris, & officio iudicis. l. 3. § cæterum cessat l. 5.
De petitione hæreditatis l. 4.

DE ADOPTIONIBVS.

Inst. lib. j. tt. 11. ff. lib. j. tt. 7. C. lib. 8. tt. 48.

Cap. 16.

Adquiritur patria potestas & per adoptionem: ideo de ea sequitur.

¶ I. *Diuisio & species adoptionis.*

Inst § j. ff. l. j. l. 2. in prin.

¶ II. *An sit utilis adoptio, & ex ea adquiratur patria potestas?*

Inst. in prin. ff. l. j. Distinguitur:

1 *Ex persona adoptantis.*

Si liberos procreare possit, & minor sexaginta annis sit. ff. l. 15. § in arrogationibus. l. 17. § tertio.
Si generare non possit, ut spado & castratus. Inst. § sed & illud. ff. l. 2. § illud utriusque. l. 40. § fin.
Si uxorem non habeat. ff. l. 30.
Si plures habeat liberos. ff l. 17. § præterea. C. l. 3.
Si fœmina sit. Inst § fœminæ. C. l. 5.
Si cæcus sit. ff. l. 9.
Si absens absentem adoptet. ff. l. 24. l. 25. § fin. C. l. 11. § fin.
Si tutor pupillum, uel curator adultum adoptet. ff l. 17. in prin. § eorum duntaxat. l. 32. in fine.
Si minor maiorem uel æqualem ætate adoptet. Inst. § minorem. ff. l. 15. § fin. l. 16. l. 40. § non tantum.

2 *Ex persona adoptati.*

Si plures adoptauerit. ff l. 15. § fin.
Si infantem adoptet. ff. l 42.
Si cæcum adoptet. ff. l. 9.

Si fœminam adoptet. ff. l. 11.
Si libertum alienum adoptet. ff. l. 15. § fin. l. 46.
Si filiam libertæ suæ adoptet. C. l. 8.
Si eum quem semel adoptatum emancipauit, uel in adoptionem dedit, adoptet. ff. l. 37.
Si absentem adoptet: uide paulo superius, uers. si absens absentem.
Si inuitum adoptet, uide paulo inferius uers. de consensu adopt.

3. *Ex persona dantis in adoptionem.*

Si loqui non possit. ff. l. 29.
Si pater filiumfamiliâs extraneo adoptionẽ det, ius patriæ potestatis retinet: secus, si alicui ex ascendentibus. Inst. § sed hodie. tt. 12. § sed etsi pater. C. l. 10.

4. *Ex persona eius per quem adoptat.*

Si per alium adoptet. ff. l. 25. § fin.

5. *Ex persona eius apud quem, & cuius authoritate adoptat.*

Is qui sui iuris est, apud Imperatorẽ: qui uerò in aliena est potestate, apud magistratum adoptandus est. Inst. § 3. ff. l. 3. l. 2. in prin. usque ad § illud.
Si apud eum, apud quẽ non est plena legis actio. C. l. 3.
Si non apud magistratum uel præsidem facta sit adoptio. C. l. 4.
Si non apud populum. C. l. 2. § fin.
Consul uel præses filiusfamiliâs potest apud semetipsum in adoptionem dari. ff. l. 3. item prætor. ff. tt. 14. l. 2.
Potest item pater filium suum alij apud semetipsum in adoptionem dare. ff. l. 4.
Si sine principis uel magistratus authoritate adoptauit. C. l. 4. l. 6.

6. *Ex persona eius in cuius locum adoptat.*

In nepotis etiam locum adoptari potest. ff. l. 43.
Si quis filium non habens, in locum nepotis uel pronepotis adoptet. Inst. § licet autem. ff. l. 37. in prin.
Filium alienum in locum nepotis & nepotem in locum filij adoptare potest. Inst. § & tam filium.
Si nepotem ex altero filio, quasi ex altero natum adoptet. ff. l. 15. § 3.

7. *Ex causa arrogandi.*

Si nullam idoneam causam arrogandi habeat. C. l. 3.
Si turpis sit causa arrogandi. ff. l. 17. § 3.

8. *Ex antecedentibus & adiunctis.*

De emancipando prius, & manumittẽdo eo qui adoptandus est. C. l. 11.
De causæ cognitione in arrogando. Inst. § cum autem. ff. l. 15. § in arrogationibus. l. 17. § & primum quidem. C. l. 2. in prin.
Si tutor pupillum suum adrogare uelit, quæ spectanda: uide 8 uers. si tutor pupillum, &c. cap. eod.
De cõsensu adoptati. Inst. tt. 12. § sed etsi pater. ff. l. 5. l. 24. 8 tt. 6. l. 11. C. l. 11. § fin.
De consensu curatoris eius qui arrogatur. ff. l. 8.
De consensu filij cui nepos adoptatur. Inst. § sed si quis. ff. l. 6. l. 11.
De consensu filij ex quo nepos in adoptionem datur. Inst. § sed si quis.

De authoritate principis & magistrat⁹, uide paulo superius uers. is qui sui iuris est.
De cautione ab arrogatore danda, uide paulo inferius cap. eod.

SVBDISTINCTIO GENERALIS.

Si adoptio non iure facta à principe sit confirmata. ff. l. 38. l. 39.

¶ III. *Euentus adoptionis.*

Adoptatus redigitur in potestatem adoptantis. Inst. in prin. ff. l. 1. Distinguitur, Inst. § sed hodie. tt. 12. § sed etsi pater. C. l. 10.
Omnia quæ adrogati fuerunt, ad adrogatorem transeunt. ff. l. 15. in prin.
Onera adoptati in adoptantem transeunt. ff. l. 45.
Dignitas per adoptionem non minuitur, sed augetur. ff. l. 35.
Patria item & ius originis retinetur, etsi alterius ciuitatis ciui se adrogandum dederit. C. l. 7.
Seruus à domino adoptatus liber fit. Inst. § fin.
In plurimis casibus filius adoptatus, assimilatur naturali. Inst. § in plurimis.
Adoptatus quorum cognatus fiat. ff. l. 7. l. 23. l. 26. l. 44.
An nepos adoptatus, adoptanti fiat suus hæres. ff. l. 10.
Natus ex adoptiuo, adoptiui locum obtinet. ff. l. 27.
An & quatenus adrogator adrogatum emancipare possit, uel alij in adoptionem dare. Inst. § item non aliter. § in plurimis. C. l. 9.
De successione adoptati in bona patris tam naturalis quàm adoptiui. C. l. 10.
De quarta bonorum parte impuberi adrogato à patre adoptiuo relinquenda. Inst. § sed etsi decedens. ff. l. 22. in prin. lib. 38. tt. 5. l. 13. C. l. 2.
An adrogator impuberi substituere, uel fidei ei⁹ committere possit. ff. l. 22. § sed an Imp.
De cautione ab adrogatore impuberis præstanda: & de bonis arrogati intra pubertatem defuncti, hæredibus eius legitimis restituendis. Inst. § cum autem. ff. l. 17. § fin. l. 18. l. 19. l. 20. l. 22. in prin C. l. 2. & super patrimonio.
De reliquis ab adrogatore restituendis ff. l. 19.
An si ita in adoptionem datus sit, ut post triennium rursus patri naturali in adoptionem datetur, ex hoc pacto nascatur actio. ff. l. 34.

DE EMANCIPATIONIBVS, & alijs causis quibus patria potestas amittitur. Inst. lib. 1. tt. 12. ff. lib. 1. tt. 7. C. lib. 8. tt. 49.

Cap. 17.

¶ I. *Liberi non possunt cogere parentes ad eos emancipandos.*

Inst. § fin. ff. l. 31. l. 32. l. 33. C. l. 4.

¶ II. *An sit utilis emancipatio?*

DISTINGVITVR:

Si in itinere uel alio huiusmodi loco emancipatio fiat. ff. l. 26.
Si apud duumuiros alterius municipij fiat. C. l. 5.
Si consul uel præses apud semetipsum emancipetur, uel filium suum emancipauerit. ff. l. 3. l. 4.
Si absens & infans emancipetur. C. l. 5.

Si nepos

Si nepos retento in potestate filio uel contrà, emãcipetur, &c. Inst. § admonendi. ff. l. 28.

Si non solenniter emancipauerit, & quis emancipationis sit modus. Inst. § præterea. C. l. 3. l. 5. l. 6.

Si scriptura non interuenerit. C. l. 2.

Si ad tẽpus uel sub conditione sit emancipatus. ff. lib. 50. tt. 17. l. 77.

¶ III. *Causæ, ex quibus emancipatio fit irrita, & de retractanda emancipatione.*

Non nisi per adoptionẽ recipitur patria potestas. ff. l. 12.

Si emancipatus aduersus emancipantem sit ingratus. C. tt. 50. l. 1.

An pater emancipationem retractare possit? ff. l. 25. in prin. C. tt. 50. l. 1.

Quæstio utrum rectè emancipatus sit nec'ne, etiã post quinq; annos à morte emancipati moueri potest. C. lib. 7. tt. 21. l. 5.

¶ IIII. *Euentus emancipationis.*

De præmio emancipationis. C. lib. 6. tt. 60. l. 6. § cũ autem. l. 2. § fin. tt. 59. l. 3. ff. lib. 37. tt. 12. l. 2. Inst. lib. 2. tt. 9. § hoc quoq; à nobis.

De iure quod pater filio emãcipato libertatis causa imposuit. ff. lib. 37. tt. 15. l. 10.

Legitima iura emancipanti & emancipato, licet nõ fuerit impetratum, seruãtur. C. t. 6. § & legitima. tt. 59. l. 1.

Finita patris adoptiui potestate, nullum ex pristino iure retinetur uestigium, & patria dignitas deponitur. ff. l. 13.

Nepos per emãcipationẽ iura omnia perdit. ff. l. 14.

De iure patris in bonis emancipati. Inst. § & tunc ex edicto. ff. lib. 37. tt. 12. tt. 14. l. 9. in prin.

Parens impuberis emãcipati tutelam nanciscitur. Inst. § & præterea si.

¶ V. *Reliquæ causæ quibus patria potestas amittitur.*

De morte patris uel aui, in cuius est potestate. Inst. in prin. usq; ad § cum autem. ff. tt. 6. l. 5.

De capitis diminutione patris. Inst. § cum autem. § relegati. ff. tt. 6. l. 7.

De captiuitate patris. Inst. § si ab hostibus. usq; ad § præterea.

De furore patris. ff. tt. 6. l. 8.

De capitis deminutione filij. Inst. § pari ratione. § relegati. usq; ad § filiusfamilias.

De captiuitate filij. Inst. § si ab hostibus. usq; ad § præterea

De dignitate filij. Inst. § filiusfamil. ff. tt. 6. l. 9. C. li. 12. tt. 3. l. 5. Nouell. c. 81.

Si filiusfamilias causas publicas gerat, ut magistratum, &c. ff. tt. 6. l. 9.

Si filius miles sit factus. C. lib. 12. tt. 37. l. 3.

Si pater passus sit res filijs per tutores administrari. C. l. 1.

Si pater filiũ altj in adoptionem dederit, an & quatenus ius patriæ potestatis amittat, uide 8 capit. prox. ex persona dantis in adoptionem. uers. si pater filiumfam.

Si pater filium exposuit. C. lib. 5. tt. 4. l. 16.

DE NATVRALIBVS LIBERIS. C. lib. 5. tt. 27. Nouell. c. 89. Cap. 18.

I. *Origo naturalium liberorum.*

Nouell. § ac natura quidem.

II. *Definitio & species naturalium liberorum.*

De natis ex iniustis nuptijs. Inst. lib. 1. tt. 10. § si aduersus ea. Nouell. § legitimi certè.

De natis matrimonio solo affectu nuptiali cõtracto. Nouel. c. 74. § quoniam autem. usq; ad § fin. 117. § sed & hoc.

De natis ex nefarijs, incestis & damnatis nuptijs. Nouell. § postremò ultima iam.

De natis ex senatoribus alijsq; dignitate præditis uiris, & muliere humili, abiectaq;. C. l. 1. in prin. Nouell. § postremò ultima iam. uers. unde certa à Constantino.

De conceptis ex seruo quam mulier putabat liberum. C. tt. 18. l. 3.

De concepto ex nuptijs ignorante patre contractis. ff lib. 1. tt. 5. l. 11.

De nato in septimo mense. ff. lib. 1. tt 5. l. 12.

De nato ex muliere, cuius maritus diu abfuit, uel ex alia causa diu cum ea non concubuit. ff. lib. 1. tt. 6. l. 6.

De nepote naturali ex filio legitimo & nepote legitimo ex filio naturali. C. l. 12. Nouell. § quod enim ad spurios.

De partu monstroso. ff. lib. 1. tt. 5. l. 14.

III. *Causæ seu modi quibus legitimi efficiuntur.*

De subsequente matrimonio. C. l. 5. l. 6. § nihilominus quisquis. l. 10. l. 11. Nouel. § ac cum tres. § reliquũ est. usq; ad § sed & illud. c. 12 § ac cum inter. usq; ad § fin. c. 18. § porrò autem. c. 19. c. 78. § cæterùm si quis.

De oblatione curiæ, & si filia naturalis curiali nupserit. C. l. 3. l. 4. l. 9. lib. 10. tt. 43. l. 4. § fin. Nouell. § primus itaq;. usq; ad § at cum tres.

De rescripto principis. Nouell. § sed & illud. usque ad § in uniuersum. c. 74. in pr. usq; ad § illud quoque. ff. lib. 23. tt. 2. l. 58.

De adoptione à patre facta. C. l. 6. § fi. l. 7. tota. Nouell. § ac cum tres. § modum uerò.

Si pater in instrumento à tribus testibus subscripto, eos filios suos nuncupauerit. Nouel. c. 117. § ad hæc uerò.

Si nulli legitimi liberi existant. C. l. 6. l. 7. in pr. § fin.

DISTINCTIO GENERALIS.

Si liberi naturales nolint legitimi fieri, an dictis modis legitimi efficiantur. Nouell. § in uniuersum. usq; ad § modum.

IIII. *Iura naturalium liberorum.*

De liberalitatibus à patre in ipsos collatis, & de successione illorum in bona paterna. C. l. 1. cum tribus ll. sequentibus. l. 8. l. 9. in prin. § final. l. 12. Nouell. § reliquum est. § unde his à nobis. § discretis igitur. usque ad § eodem hoc obseruan. § quod enim ad spurios. c. 18. § cõsideremus. usque ad § illud quoq;.

De successione illorum in bona cognatorum patris. C. l. 9. in prin. l. 12. § fin. Nouell. § eam.

De bonis illorũ, & successiõe in ea, uide Method. de hæreditatib. lib. 2. cap. 1. uers. de spurijs.

De alendis liberis naturalibus. Nouell. § si uerò. C. oportet. usq; ad § certè in quibus.

De gratitudine illorum & reuerentia erga parentes.Nouell.§ certè in quibus.

De tutela illorum.C.tt.29.l.4.Nouell.§ quia uerò in quibusdam.

De liberis naturalium liberorum.C.l.4.§ fin.l.9.§ sed siquidem.l.12.§ huiusmodi autem. lib.10.tt. 43.l.4.§ final.

De matribus naturalium liberorum. C.l.j.§ sed etsi uxori.usque ad finem legis.l.2.l.5.l.8.l. 9.§ si uerò sine.Nouell.§ discretis igitur. usque ad § eodem hoc.c.18.§ consideremus. usque ad § illud quoq;.

FINIS LIBRI QVARTI.

DE POTESTATE DOMINORVM IN SERuos, & de iure Patronatus.

Liber quintus.

DE POTESTATE DOMINOrum in seruos, deq; seruitute.Inst.lib.1. tt.3.& tt.8.ff.lib.40.tt.1.cum sequentib.C. lib.7.tt.1.cum sequent.Cap.1.

¶ I. *Definitio seruitutis.*

Inst.tt.3.§ seruitus.ff.lib.j.tt.5.l.4.§ j.

Ratio nominis, & Synonymon.Inst.tt.3.§ serui autem.ff.lib.j.tt.5.l.4.§ fin.

II. *Quo iure introducta sit, uel subsistat?*

Iure gentium.Inst.tt.8.§ in potestate. ff. lib.j.tt.6.l. j.§ 1.

III. *Species & iura dominicæ potestatis.*

Vitæ necisq; potestatem domini in seruos olim habuerunt.Inst.tt.8.§ in potestate.ff.lib.j. tt. 6. l. j.§ j.

Nouo iure non licet illis supra modum in seruos sæuire.Inst tt.8.§ sed hoc tempore. usque ad fin. tituli.ff.lib.j.tt.6.l.j.§ sed hoc tempore.l.2.lib.48. tt.8.l.11.§ seruo.§ fin.

Quidquid seruus adquirit, domino adquirit. Inst. tt.8.§ in potestate.lib.3.tt.29.in prin.ff.lib.j.tt.6.l. j.uide j lib.7.cap.j.membr.3.

Melior conditio domini per seruos fieri potest, deterior fieri non potest.ff.lib.50.tt.17.l.175.lib.16.tt. 9.l.33.§ fin.tt.j.l.27.§ j.

De peculio seruis à domino concesso, uide j capit. proxim.

Est quædam species dominicæ potestatis ex Iure Quiritum, quæ tollitur.C.tt.25.l.j.

Inter dominum & seruum actio non datur, uide locum de actionibus.

Si seruus publicis operib.deputatus, ancillæ alienę se iunxerit.C.lib.6.tt.j.l.8.

¶ *De seruis fugitiuis.*

Definitio fugitiui.ff.j.§ fin.lib.50.tt.16.l.225.

De non celandis, nec suscipiendis fugitiuis.ff.l.j.in prin.usq; ad § hoc autē.C.l.4.cum trib.ll. sequentibus.lib.11.tt.52.l.j.§ seruum etiam.

De inuestigando seruum fugitiuum.ff.l.j.§ hoc autem.l.2.§ eorumq;.l.4.C.l.2.

De fugitiuis apprehēsis in publicum deducendis, & à magistratib.custodiendis, dominoq; reddendis.ff.l.j.§ j.§ unusquisq;.l.2.l.3.l.5.

DE PECVLIO SERVORVM & filiorumfamiliarum. ff.lib. 15.tt.1.Cap.2.

I. *Definitio peculij.*

l.4.in prin.l.5.§ fin.l.6.lib.32.l.76.§ his uerbis. ibi: Et sæpè uidisse.

II. *Diuisio trimembris.*

C.lib.3.tt.28.l.37.in prin.

III. *Propria & similia.*

Quasi patrimonium liberi hominis intelligitur.l. 47.§ fin.

Nascitur, crescit, decrescit, moritur: & ideo homini simile est.l.40.tt.2.l.3.

Filiusfamiliàs neq; retinere, neq; recuperare, neq; adipisci possessionem rei peculiaris uidetur. ff. lib.50.tt.17.l.93.

IIII. *De peculio constituendo.*

¶ 1 *Causæ seu modi quibus constituitur.*

Si dominus uult seruū quid in peculium habere. l.4.in prin.l.39.

Si dominus patitur seruum habere, seruusq; quid domino ignorante adquisiuit.l.4.§ ex his apparet.l.49.in prin.

Si dominus non adimat seruo.l.7.§ sunt quidam.

De nuda domini uoluntate, sine traditione. l. 8. l.39.

Si dominus debito seruū liberauerit: item si quasi debitorem se seruo fecerit, cum reuera debitor non esset.l.4.in prin.l.49.§ fin.

2 *Qui constituere peculium possint?*

De pupillo.l.3.§ idem adijcit.l.7.in prin.

De furioso.l.7.in prin.

De curatore furiosi.l.24.

De ignorante.l.7.§ scire.l.49.in prin.

3 *Quibus constitui possit?*

De pupillo.l.7.§ tam autem.

4 *In quibus rebus.*

In rebus tam mobilibus quàm soli.l.7.§ in peculio.

5 *Quæ in peculium connumeranda, quæ exeo deducenda.*

Vide alibi de actione de peculio.

V. *De peculio amittendo.*

Causæ seu modi, quibus amittitur uel minuitur peculium.

Si dominus non uult peculij esse.l.8.

Si dominus dolo malo adimit uel minuit peculiū. l.9.§ præterea.l.26.§ fin.l.30.§ fin.

Si rec

Si ære alieno dominico exhauriatur.l.4. § si ære.
Si dominus furere incipiat, uel pupillus sit.l. 7. in prin.
Si seruus uel filius furere incipiat.l.7.§ ergò etsi.
Si seruus manumissus sit.l.53.C.lib.7. tt.23.l. j. Inst. lib.2.tt. 20.§ peculium.
Si seruus in rerum natura esse desijt.tt.2.l.3.

DISTINCTIO GENERALIS.

An ignorãte domino, minui possit peculium.l. 4. § sed sæpè.

VI. *De libera peculij administratione.*

1 *Qui concedere possunt?*

De curatore furiosi.l.24.

2 *Causæ seu modi quibus amittitur.*

Si seruus fugiat, uel subreptus sit: item si incertum sit utrum uiuat an mortuus sit.l.48.in prin.

3 *Effectus liberæ peculij administrationis.*

Qui peculij administrationem concedit, uidetur permittere generaliter, quod & specialiter permissurus esset.l.46.
Seruus delegare suum debitorẽ potest. l. 48. § fi.

VII. *De actione de peculio.*

Vide ĩ Parte quinta huius Methodi.

DE STATVLIBERIS.
ff.lib.40.tt.7. Cap.3.

I. *Definitio.*

L.j.in pr. Distinctiones, uide paulo inferius uers. si nondum adita sit hæred.cum sequentib.

II. *Diuisio.*

L.j.§ fiunt.

III. *Iura statuliberorum.*

Siue tradatur, siue usucapiatur statuliber, cum sua causa alienatur & usucapitur: siue manumittatur, non perdit spem Orcini liberti.l.2. in prin. l. 9.in prin.§ j.tt.5.l.51.§ cui per.C.lib.7.tt.2.l.13. Distinguitur:
Si nondum adita sit hæreditas.l.2. § sed statuliberi. l.9.§ fin.
Si libertate in pupillaribus tabulis relicta, patris tantum adita sit hæreditas.l.2.§ sed si in tabulis. § plus.
Si sub conditione cum libertate seruus institutus sit hæres.l.2.§ si in primis.
Si cum libertate alicui sit substitutus.l.2.§ fin.l.36.
Si seruus Titio legatus, liber esse iussus sit, si eidem Titio centum dederit.l.39.in prin.
A` cęteris seruis nihil penè differunt, ideoq; quod ad actiones attinet, &c.l.29. in pr.tt.5.l.45.§ fin.l. 51.§ cui per.
Medio tempore seruus hæredis est.l.9.in prin.l.39. in prin.uers.ita tamen.
Alienari potest.l.25.l.30.
Legari potest.tt.5.l.45.§ fin.l.51.§ cui per.
Noxæ dari potest.l.9.in prin.
In solutum dari an possit, & an liberatio contingat.l.9.§ illud.
Is qui liber esse iussus est, ita si hæres eum non manumiserit, nihilominus ab hærede manumitti potest.l.20.§ si ita quis.
Is cui fidem commissaria libertas debetur, sine libertate aliquid ex testamento hæredis accipere non potest.tt.5.l.30.§ Imperator.
Hæres uel alius rogatus manumittere serui conditionem, deteriorem facere non potest.tt.5.l.15.l. 24.§ sed etsi ex persona.l.30.§ diuus.l.51.§ cui. tt. 7.l.25 l.33.
De partu statuliberę: utrum seruus an liber nascatur, uide ĩ cap.prox.

CAVSAE EX QVIBVS SERuitus constituitur, & dominica potestas adquiritur.
Cap. 4.

Hactenus species & iura dominicę potestatis & seruitutis: sequuntur nunc causæ, quibus dominica potestas & seruitus adquiritur.
Tria sunt causarum genera: nam serui aut nascuntur, aut fiunt uel per captiuitatem, uel cum liber homo ad participandum precium se uenundari patitur. Inst. lib. j. tt.3.§ serui.ff.lib. j. tt.5. l.5.§ j.

¶ *De natiuitate.*

Vtrum liber an seruus nascatur, quęritur.ff.lib.40. tt.2.l.19.tt.7.l.6 in prin.l.16.tt.13.l.3.li.j.tt.5.l.5.l. 15. l.16.l.18.lib.49.tt.15.l.21.in pr.C.lib.7.tt.4.l.4.tt. 9. l.2.tt.14.l.9.l.10.lib.5.tt.18.l.3.lib.3.tt.32.l.7.lib.8. tt. 51.l.2.l.8.l.16.
Si post moram manumissionis matris sit natus. ff.lib.j.tt.5.l.22.lib.40.tt.5.l.13.l.26.§ apparet. usq; ad § si pro non.l.41.§ Lucia.l.53.l.55.C.lib.7.tt.4. l.3.l.4.uide insuper ĩ cap. prox. uers. si seruus ita uenierit.
Si die uel conditione manumissionis pendente editus sit.ff.lib.40.tt.5.l.26.§ non tamen si à.tt.7.l. 16.C.lib.7.tt.4.l.3.

¶ *De captiuitate.*

Cum liber homo ab hostibus capitur, seruus fit. Inst. lib. j. tt. 3. § serui.ff.lib.j.tt.5.l.5.§ j. Distinguitur:
Si ab hostibus reuersus sit.C.lib.7.tt.14.l.4.l.9.ff. li. 41.tt.j.l.7.in prin.

¶ *De uenditione liberi hominis.*

An si liber homo uenditus sit, seruus fiat? Non.C. lib.7.tt.16.l.12.tt.14.l.12. Distinguitur:
Si pater filios uenundedit.C.lib.7.tt.16.l.j.l.37.li.4. tt.43. l.j.l.2.
Si fiscus uendidit.C.lib.7.tt.16.l.5.in prin.
Si liber homo se uenire passus est: nec adhuc seruus sit, nisi uel emens ignorauerit eius conditionem.ff.li.40.tt.12.l.7.§ si quis sciens.usq; ad § sunt & aliæ.l.33.tt.13.l.4.l.5.
Vel ob participandum preciũ se uenire passus est. Inst.li.j.tt.3.§ fin.ff.li.j.tt.5.l.5.§ j.l.12.lib.40.tt.12.l. 7.in pr.§ j.l.40.tt.13.l.j.l.3.l.4.tt.14.l.2.in prin. C. lib.7.tt.16.l.5.§ j.tt.18.l.j. Subdistinguitur:
Si usufructus tantum liberi hominis uenditus sit.ff.lib.40.tt.12.l.23.in prin.
Si donari, uel in dotem dari, uel pignori dari se passus sit.ff.lib.40.tt.12.l.23.§ j.

¶ *Reliquę causæ, quibus quis seruus efficitur.*

Si liber in dotem datus sit.C.lib.7.tt.14.l. 14. tt. 16. l.16.
De priuata conuentione.ff.lib.40.tt.12.l.37. C.li. 7. tt.16.l.10.
Si seruitutis obsequium præstitit liber.C. lib. 7. tt. 14.l.2.l.10.l.11.tt.16.l.10.l.23.

Si libertus tabulariū administrauit. C. lib. 7. tt. 9. l. 3.

Si pater filios suos alicui in ministerium tradere promisit. C. lib. 7. tt. 16. l. 36.

Si per multa tempora pro seruo habitus sit. C. lib. 7. tt. 22. l. 3. tt. 14. l. 6. l. 10.

Si liber homo alienę ancillæ contubernium sequatur, uel libera mulier cum seruis coierit. C. lib. 7. tt. 16. l. 3. l. 34. tt. 24. l. j.

Si libertus se ingenuum asserens, non probat. C. li. 7. tt. 14. l. 13.

Si libertus ingratus fuerit aduersus patronum, uide j cap. 12. uers. libertatem.

Damnatus iudicio publico interdum libertatem amittit. ff. lib. 48. tt. 19. l. 6. § fin. l. 29.

Si infans expositus tollatur ac nutriatur. C. li. 8. tt. 52. l. 3. lib. j. tt. 4. l. 19.

CAVSAE EX QVIBVS DOMINICA potestas amittitur, & libertas seruo adquiritur. Cap. 5.

Multis modis libertas seruo cōpetere potest, &c. Inst. li. j. tt. 5. § multis autem. uers. sed & aliis. § fin.

Si seruus à domino manumissus sit. Inst. lib. j. tt. 5. in prin. C. lib. 7. tt. 16. l. 7. uide j de manumissione.

Si seruus à domino hæres sit institutus. Inst. lib. j. tt. 6. § idemq; iuris. lib. 2. tt. 14. § seruus autem. C. lib. 5. tt 27. l. 5. § cum igitur. l. 6.

Si seruus à dño tutor filiis eius sit datus. ff. li. 40. tt. 5. l. 24. § si quis tutorē. C. lib. 7. tt. 4. l. 9. li. 6. tt. 27. l. 5. § cum igitur. Inst. lib. j. tt. 14. § sed sciendum est.

Si dominus seruum suū actis interuenientibus filiū suum nominauerit. Inst. lib. j. tt. 11. § fin.

Si testator seruos ad custodiam templi, quod ædificari iussit, destinauit. ff. lib. 40. tt. 12. l. 35.

Si j domini uoluntate seruus in libertate moratus sit. ff. lib. 40. tt. 12. l. 28. C. lib. 7. tt. 4. l. 4.

Si per uiginti annos in libertate moratus sit. C. li. 7. tt. 22. l. j. l. 2.

Si ciuiles honores gessit. C. lib. 7. tt. 16. l. 11.

Si seruus liminarcha nemine cōtradicente sit creatus. C. lib. 7. tt. 16. l. 38.

Si seruus liberam in uxorem duxerit, uel ancilla libero nupserit. C. li. 7. tt. 6. l. j. § sed etsi quis. Nou. c. 22. § si uerò cum quis usq; ad § deportatio.

Si dominus ancillam in uxorem ducat, uel pro cō cubina habeat. C. lib. 7. tt. 15. l. 3. tt. 16. l. 29. l. 34. Nouell. c. 78. § cæterùm si quis.

Si ancilla cum domino pactū fecit, ut post certi tē poris ministerium libera esset. C. lib. 7. tt. 16. l. 36.

¶ *Si seruus ita uenierit, uel legatus sit.*

Vel per fideicommissum relictus, ut manumittatur, isq; qui manumittere debet, uel latitet, uel absens sit, uel aliàs manumittere uel nolit, uel nō possit: nihilominus seruus liber fit uel ipso iure, uel decreto prętoris. ff. li. 49. tt. j. l. 20. § j. tt. 4. l. 9. in prin. l. 15. l. 19. tt. 5. l. j. l. 5. l. 10. § is cui l. 20. in prin. l. 22. § fin. l. 26. § subuentum. usq; ad fin. legis. l. 27. l. 28. l. 29. l. 30. in pr. usq; ad § si plures. § in furiosi. usq; ad § imperator. l. 33. § j. l. 34. § fin. l. 36. l. 47. § j. § Sticho. l. 49. l. 51. § senatuscon. usque ad § fin. l. 54. tt. 8. l. j. l. 3. l. 4. l. 6. l. 8. l. 9. tt. 9. l. 30. in prin. tt. 12. l. 38. in prin. § j. lib. 37. tt. 14. l. 8. lib. 38. tt. 2. l. 41. tt 16. l. 3. § is planè. lib. 45. tt. j. l. 122. § Flauius. uers. item quæro si Flauij. lib. 18. tt. 7. l. 3. l. 8. l. 10. C. lib. 7. tt. 4. l. 11. l. 15. lib. 4. tt. 57. l. j. l. 2. l. 3. l. 4. l. 6. lib. 17. tt. j. l. 27. § j. uers. potest.

Si dñs à seruo uel ab alio pecuniam accepit ut seruū manumitteret. ff. li. 40. tt. j. l. 19. C. li. 4. tt. 6. l. 9.

Si seruus suis numis sit redemptus. ff. lib. 40. tt. j. l. 4. tota. l. 5. l. 19. lib. 5. tt. j. l. 67. C. lib. 7. tt. 16. l. 8. l. 12.

Si, cum ancilla uendita esset ita, ne prostitueretur, prostituta sit. ff. lib. 40. tt. 8. l. 6. § fin. l. 7. C. lib. 7. tt. 6. l. j. § similiq; modo. lib. 4. tt. 56. l. j. uel alij sine ista conditione sit uendita. ff. li. 37. tt. 14. l. 7. in pr. C. lib. 4. tt. 56. l. j. § fin.

Si seruus æger à dño sit eiectus, & pro derelicto habitus. ff. lib. 40. tt. 8. l. 2. C. li. 7. tt. 6. l. j. § sed scimus.

Si dominus infantem seruum exposuit. C. lib. 8. tt. 52. l. j. 2 & 3. lib. j. tt. 4. l. 19.

Si seruus criminaliter sit accusatus, nec à domino defensus. ff. lib. 40. tt. 9. l. 9. § j. lib. j. tt. 5. l. 13.

Si seruus fugitiuus in arenam se dederit. ff. lib. 11. tt. 4. l. 6.

Si seruus ad dignitatem uel militiam aspirauerit. C. lib. 12. tt. 34. l. 6. l. 7.

Si seruus cubicularius principis sit factus. C. li. 12. tt. 5. l. 4.

Si seruus pileatus cadauer domini antecedat, uel in lecto cadaueris stet uolūtate testatoris uel hæredis. C. lib. 7. tt. 6. l. j. § sed & qui.

Si seruus domini mortem uindicat uel detexit. ff. lib. 40. tt. 8. l. 5. lib. 38. tt. 2. l. 4. in prin. C. li. 7. tt. 13. l. j.

Si adulterinam monetam exercentes detulit. C. li. 7. tt. 13. l. 2.

Si raptum uirginis detulit. C. lib. 7. tt. 13. l. 3.

Si desertorem militiæ detulit. C. lib. 7. tt. 13. l. 4.

DE MANVMISSIONE. INST. lib. I. tt. 5. cum duobus titulis sequentib. ff. lib. 40. tt. I. cum sequentib. C. lib. 7. tt. I. cum sequentib. Cap. 6.

I. *Definitio.* Inst. tt. 5. § j.

II. *Quo iure sit introducta.*

Iure gentium. Inst. tt. 5. § quæ res.

III. *An manumissio sit utilis, & ex ea competat libertas.*

Inst. tt. 5. in prin. C. tt. 16. l. 7. Distinguitur:

¶ 1 *Ex persona manumittentis.*

Qui fidei committere possunt, ij & fideicommissariam libertatem possunt relinquere. ff. tt. 5. l. 24. in prin.

De minore uiginti annis. Inst. tt. 6. § eadem lege. usq; ad fin. tituli. ff. tt. j. l. j. l. 16. l. 20. in pr. tt. 2. l. 4. § fin. l. 6 l. 9. l. 11. l. 12. l. 13. l. 14. l. 15. in pr. usq; ad § plures. § absens. l. 16. l. 20. l. 25. tt. 4. l. 3. l. 27. tt. 5. l. 4. § itē si minor. l. 34. § j. tt. 9. l. 7. § fin. l. 16. in prin. § j. lib. 31. tt. j. l. 31. C. tt. 4. l. 5. tt. 11. l. 4. de pupillo. ff. tt. 2. l. 24. tt. 5. l. 22. Nouell. c. 119. § sed & hoc per.

Matrimonij causa manumittere potest minor 20 annis. ff. tt. 2. l. 13. § fin. l. 14. § sunt qui. l. 15. § si duo. l. 19. l. 20. § matrimonij. tt. 9. l. 21.

De eo qui alienare non potest. ff. tt. 5. l. 31. § qui fideicom. l. 51. § is autem.

De eo qui soluendo non est, & de in fraudem creditorum manumittendo. Inst. tt. 6. in prin. usque ad § eadem lege. ff. tt. j. l. 10. l. 21. tt. 4. l. 54. § scripsi. l. 57. tt. 5. l. 4. § si in fraudem. tt. 7. l. j. § final. tt. 9. l. 5. l. 6. l. 7. in prin. l. 8. l. 10. l. 11. l. 16. § ne quis creditor. usque ad finem legis. l. 18. l. 23. l. 24. l. 25. l. 27. C. tt. 2.

27.C.tt.2.l.5.tt.11.l.j.l.3.l.7.

De nō domino, uide j ex persona manumissi. uers. de seruo alieno.

De eo qui seruum ab hostib. redemit. ff. lib. 49. tt. 15.l.12.§ manu mittendo.

De eo qui putat seruum alienum esse. ff.tt.2. l. 4. § quoties.

De emptore qui nondum soluit precium. ff. tt. 12. l.38.§ quæsitum.

De uenditore & promissore serui. ff.tt.j.l.18.

De usufructuario. C.tt.13.l.j.§ fin autē usufructu.

De seruo. ff. tt.j.l.23.tt.9.l.19. C.tt.11.l.2.

De filio & nepote domini, de iussu patris manumittendo. ff.tt.j.l.16.l.22.tt.2.l.4. in prin.l. 10. l. 22. tt.9.l.15.§ fin .lib.37.tt.14.l.13.lib.49.tt.17.l.6. C.tt. 13.l.j.§ fin.

De patre domini. ff.tt.j.l.17.tt.12.l.31.lib.49.tt.17. l.9. § denique.l.19.§ pater usque ad fin. legis.l.20. C. tt.10.l.6.

De tutore eius qui manumittere rogatus est. C.tt. 11.l.6.

De curatore furiosi. ff.tt j.l.13.tt.9.l.22.

De damnato iudicio publico. ff.tt.j.l.8.

De seruis pœnæ. ff.tt.j.l.8.

De reo capitalis criminis. ff.tt.j.l.8.tt.9.l.15. in prin.

De muto & surdo. ff.tt.9.l.j.

De collegijs. ff.tt.3.l.j.C.tt.9.

2 *Ex persona manumissi, & eius cui libertas testamento uel per fideicommissum relicta est.*

De seruo alieno. Inst.lib.2.tt.24.§ libertas quoq; ff. tt.4.l.35.tt.5.l.16.l.24.§ j.l.30.§ si plures.l.31. in pr. l.39 .in prin.tt.9.l.20.lib.31.l.14.§ fin.li.41.tt.7. l.7 tt.8.l.8.C.tt.2.l.9.tt.4.l.6.10.toto. Distinctionem si dominus eum uendere nolit, uide j cap. prox. uers. si seruo alieno, &c.

De seruo legato: si testator seruum, quem legauit, liberū esse iubeat. ff.tt.4.l.10.§ si seruus.l.11. in pr. l.40.tt.5.l.50.

Si testator legato peculio uicarium liberū esse iusserit. ff.tt.4.l.10. in prin.

Si hæres seruum legatum manumiserit. ff.tt.j.l. 2. l. 11.tt.2.l.3.tt.9.l.28.l.29.§ fin.

Si testator hæredem uel legatarium roget, ut suum seruum, hoc est, ipsius hæredis uel legatarij manumittat. Inst.li.2.tt.24.§ libertas quoq;. ff. tt.3. l. 19.§ uxori.l.23.§ seruum.l.33.l.43. in prin. C. tt. 2. l.9.

De seruo uendito & promisso. ff.tt j.l.18.

De seruo dotali. ff.tt.j.l.21. lib 24.tt.3.l.62.li.38.tt. 16. l.3.§ etsi dotalem. C.tt 8.l.j.l.7.

De seruo pignori dato. ff.tt.j.l.3.tt 5. l. 24. § si quis seruum. tt 8.l.6.tt 9.l 4.§ fin.l.26.l.27.§ pignori. l.29. in prin. C.tt.8 toto tt 11.l.5.lib.8.tt.26.l.j.ff.li. 20.tt.2.l.6.l.9.lib.48.tt.19.l.33.§.fin.

De seruo cōmuni. Inst lib 2.tt.7. in fin. C tt.7.l.j.l.2.

De eo in quo alius usumfructū habet. ff.tt. 4. l. 6. C.tt.15.l.j. in prin usq; ad § fin autem.

De eo quem per uim accepit. ff.tt.13.l.2.

De eo qui se non putat manumittentis esse. ff. tt.2. l.4.§ quoties.

De seruo eius qui non est in rebus humanis. ff. tt. 5.l.24.§ seruo.

De eo qui est in utero. C.tt.4.l.14.

De infante. ff.tt.j.l.25.

De minore ætate. C.tt.15.l.2.

De libero homine & manumisso. ff.tt.5.l.24.§ si homini. C.tt.j.l.2.

De furioso. ff.tt.j.l.26.

De hostium seruo, & eo qui est apud hostes. ff.tt.5. l.24.§ hostium.tt.4.l.30.lib.49.tt.15.l.12.§ manumittendo. ibi: Certè apud hostes.

De seruis, de familia latronum descēdentibus. C. tt.18.l.2.

De seruo relegato. ff.tt.9.l.2.

De in metallum damnato. ff.tt.5.l.24.§ si seruus.

De concepto & nato ex damnata in metallum. ff. tt.3.l.24.§ ex damnata.

De prohibito manumitti. ff.tt.j.l.9.l.12. tt. 4. l. 9. § quod constitutum.l.61.§ final.tt.5.l.40.§ final.tt. 9.l.9.§ fin. l.17.§ fin. C.tt.2.l.7.tt.12.toto. lib.4. tt. 57.l.5.

De seruo uendito, ut exportetur. C.lib.4.tt.33.l.j.l. 3.l.4.

Si ex tribus duos quos hæres uellet, manumitti iussit. ff.tt.3.l.22.§ à duobus.l.46.§ fin.

Totam familiam licet testamento manumittere. Inst.tt.17.C.tt.3 l.j.

Plures uindicta pariter manumitti possunt. ff.tt.2. l.13.§ plures.

De nominatim manumittendo. ff. tt.4.l.37.

Si petijt ut prout quisq; promeruisset, manumitteretur. ff.tt.4.l.51.

Si in nomine errauit, & cum Cratinum seruū haberet, dixerit: Cratin' liber esto. ff.tt.4.l.54. in pr.

Si ita: Dispensator meus uel cellarius uel socius meus, &c. liber esto. ff.tt.4.l.24.

Si ita: Stichus imò Pamphilus liber esto. ff.tt.4.l.21.

3 *Ex persona eius per quem manumittitur.*

Per alium, puta per procuratorem, manumitti potest. C.tt.j.l.3.

4 *Ex persona eius apud quem manumittitur.*

Apud principem, consules, prætores, præsules, præsides, magistratus'ue earum ciuitatum quib. huiusmodi ius est. C.tt.j.l.4.

Par apud parem manumittere nequit, sed prætor apud, &c. ff.tt.j.l.14.

De collega manumissoris. ff.tt.2.l.18.§ apud.

Prætor uel consul apud se seruum suum manumittere potest. ff.tt.2.l 5.l.20.§ fin.

De patre manumissoris. ff.tt.2.l.18.§ fin.

De filiofamiliās manumissoris. ff.tt.2.l.18. in pr. tt. 14.l.j.

De tutore manumissoris. ff.tt.2.l.j.

De alterius prouinciæ præside. ff.tt.2.l.15.§ fin.

De proconsule urbem egresso, & legato eius. ff.tt. 2.l.17.

De præfecto Ægypti. ff.tt.2.l.21.

5 *Ex specie & uerbis manumissionis.*

Multis modis manumissio procedit, aut in sacrosanctis ecclesijs, aut uindicta, aut inter amicos, aut per epistolam, aut per testamentum. Inst.tt.3. § multis.

De quadam solennitate in manumitendo sublata. ff.tt.2.l.23.

De spectaculo & acclamatione populi. ff.tt.9.l.17. in prin. C.tt.11.l.3.

De ijs qui in ecclesia manumittuntur. C.lib.j.tt. 13. l.j.l.2.

De uindicta manumittendo. ff.tt.j. l. 14. § Imperator.

Inter amicos. C.tt.6.l.j.§ sed etsi.

De epistola seu scriptura. C.tt.6.l.j.§ sancimus.

Si dominus apud acta seruum filium suum nominauerit. C.tt.6.l.j.§ similit.

Si dominus instrumenta seruitutis seruo reddidit, uel corrupit. C.tt.6.l.j.§ ille autem.

¶ *Modi in testamento, uel per fideicommissum manumittendi.*

Si Græcis uerbis libertatem testamento relinquat. C.tt.2.l.14.

Et per fideicommissum libertas dari potest. Inst. li. 2.tt.24.§ libertas quoq; ff.tt 5.l.16.

Distinguitur: si per fideicômissum ab intestato relinquat. ff.tt.4.l.43.

Si legatarij fideicommittat Inst.lib.2.tt.24.§ libertas ff.tt.5.l.12.§ & legatarius.

Si commendat. C.tt.4.l.12.

Si ita: Samiam in libertate esse iussi. ff.tt.4.l.49.

Si ita. Illum illius libertum esse uolo. ff.tt 4.l.42.

Si ita: Si hæredi decem annos seruierit, uolo ut sit liberta mea. ff.tt.5.l.41.in prin.

Si ita: In tuo iudicio erit ut habeas bonos libertos. ff.tt.5.l.41.§ Lucius.

Si ita: Credo Zoile, quòd gratias tibi & filijs tuis reddet filius meus. ff.tt.5.l.39.§ Paulus.

Si ita: Nisi diligenter rationes excusserit, liber ne esto. ff tt.4.l.59 § fin.tt.7.l.13.§ fin.

Si ita: Quia præuenit, natus esse postquam mater esset libera, mille illi do lego. ff.tt.4 l.60.

Si petijt testator, ne postea seruiat. ff.tt.5.l.24.§ si petitum.

Si hæres rogatus sit, ne seruus alienam seruitutem patiatur. ff.tt.5.l.9.l.21.l.41.§ j.

Si ita: Illum seruum uenire nolo: item, Nolo alij quàm tibi seruiat. ff.tt.5.l.10.in prin.l.24.§ sed etsi ita.

Si legatis seruis adiecit: Quos tibi commendo, ne cui alij seruiant. ff.tt.5.l.12.in prin.

Si errauit in nomine, &c. uide pauló superius ex persona manumissi uers. de nominatim manumittendo, cum sequentibus.

6 Ex *causa manumittendi.*

Si in fraudem creditorum manumitiit uide suprà ex persona manumittentis. uers. de eo qui soluẽdo, &c.

Si dominus coactus à populo seruum manumisit. ff.tt.9.l.17.in prin. C.tt.11.l.3.

Si coactus à seruo, eum manumisit. ff. tt. 9. l. 9. in prin.

Si mortis causa manumisit. ff.tt.j.l.15.

Si ne quæstio de seruo haberetur, eum manumisit. ff.tt.j.l.8 § fin.tt.9.l.12.l.13.l.14.

Si non manumittendi causa fecit. C.tt.16.l.20.

Si ne à magistratu seruus castigaretur, dixit seruũ esse liberum. ff.tt.9.l.17.§ j.

Si accepta pecunia manumisit. C.tt.16.l.33.

Causas ex quibus & propter quas minor uiginti annis manumittere potest, uide § ex persona manumittentis. uers de minore 20 annis.

7 Ex *loco & tempore quo manumissus est.*

Semper uel in transitu manumitti potest. Inst. tt. 5. § serui. ff.tt.2.l.7. Et in uilla. ff.tt.2.l.8.

Rogatus etiam eo tempore quo alienare non potest, manumittere potest. ff.tt.5.l.31. § fideicômiss. l.51.§ is autem.

8 Ex *instrumento, in quo manumissus uel liber esse iussus est.*

Si testamentũ, in quo liber esse iussus est, nõ ualet. ff.tt.4.l.23.in prin.l.29.l.47.tt.5.l.24.§ ex testamẽto.l.38.l.47.in prin. C.tt.2.l.11.

Si in codicillis manumissus sit. ff.tt. 4. l.43. C. tt. 2. l.j.

Si in falsis codicillis. ff.tt.4.l.47.lib.37.ti.14.l.23. § cũ ex. C.tt.4.l.2.

Si in irritis codicillis. ff.tt.5.l.30.§ fin.

Si in codicillis testamento non confirmatis. ff.tt.4. l.43.

9 Ex *tempore ex quo, & ad quod, & conditione sub qua liber esse iussus est.*

Si ad tempus data sit libertas. ff.tt.4.l.31.l.34.

Si ita: Ad annum liber esto. ff.tt.4.l.18 § fin.

Si post annos liber esse iussus sit. ff.tt.4.l.17.§ fin.

Si in tam longum tempus libertas collata sit, ut eo tempore uiuere seruus non possit: aut si sub difficili uel impossibili conditione data sit. ff.tt.7. l. 4.§ j.

Si in ultimum uitæ tempus libertas collata sit: ut puta, Cum morietur, liber esto. ff.tt.4.l.17.in pr. l.61.tt.7.l.4.§ j.

Si ita: Cum moriar, liber esto. ff.tt.4.l.18. § hæc conditio.

Si ita: Cum per leges licebit, liber esto. ff.tt.4.l. 38.

Si ita: Si hæres eum alienauerit, uel cum hæredis esse desierit, liber esto. ff.tt.4.l.39.

Si hęredis seruũ liberum esse iussit, ita si rem hęredis dederit. ff tt.7.l.13.§ seruus.

Si ita: Si codicillis eum non uetuero esse liberũ, liber esto. ff.tt.4.l.28.

Si ita: Si Capitolium non ascenderit. ff.tt.4.l.17.§ j.l.61.§ & ideo.

Si ita: Cum tibi uisum fuerit, manumitte. ff. tt: 5. l.17.

10 Ex *consequentibus & reliquis contingentibus.*

Vide j cap.prox.

Sed & alias fidei commissariæ libertatis distinctiones, uide in Methodo de legatis & fideicommissis.

CAVSAE EX QVIBVS MANVmissio ex post facto fit irrita, & libertas testamento uel per fidei commissum relicta euanescit. Cap.7.

¶ *In persona manumissoris, & libertatem relinquentis.*

Si manumissor seruus postea sit pronunciatus. ff. tt.9.l.[illegible]

Si memoria testatoris post mortem damnata sit. C.tt.2.l.2.

Si manumissum postea rursus in seruitutem reuocare uelit. C.lib.6.tt.3 l.2.l.12.

Si uendito seruo ut manumitteretur, uenditor uoluntatem mutauerit. ff.tt.8.l.j.l.3.

Si testator seruum, cui libertatem legauit, postea alienauit. ff.tt.4.l.58. uel legauit. ff.tt.4. l.10.§ si seruus. uel uinxit. ff.tt.5.l.43.

¶ *In hæreditate defuncti testatoris.*

Si hæreditas fisco sit uindicata. ff.tt.5.l.12.§ fin.

Si hæreditas non sit adita. ff.tt.4.l.23.l.33. C.tt.2. l.2. l.12.tt.4.l.j.

Si unus

Si unus tantum ex pluribus adierit.ff.tt.4.l.11.§ fi. l.23.§ testamento.

Si adierint quidem hæreditatem hæredes, sed pacto prius cum creditoribus interposito, quòd dimidia parte contenti sint futuri.ff.tt.4.l.54.§ scripsit. uel si postea in integrum sint restituti.C.tt.2. l.3.uel si postea colluserint in necem libertatis. C.tt.2.l.12.

De addictione bonorum libertatum conseruandarum gratia.Inst.lib.3.tt.12.ff.tt.4.l.50.tt.5.l.2.l.3. l.4.C.lib.7.tt.2.l.6.l.15.

¶ *In persona rogati, seu eius à quo libertas relicta est.*

Si cum ita uenisset seruus ut post annum ab emptore manumitteretur, emptor intra annum seruus sit effectus.ff.tt.1.l.23.

Si bona rogati ad fiscum peruenerint.ff.tt.5.l. 51. in prin.

Si rogatus manumittere hęreditatem uel legatum non agnoscat.ff.tt.5.l.8.l.22. in prin. l.24. § quòd si legatum.l.40.l.47.§ fin.tt.4.l.1.l.8.

Si rogat⁹ ante aditã hęreditatẽ, uel antequã manumittat, decesserit.ff.tt.5.l.26.§ 1.l.42.C.tt.4 l.16.

Si cum ususfructus serui mihi legatus esset, & cũ uti frui desijssem, seruus liber esse iussus, ego ęstimationem legati ab hærede tulerim.ff.lib.7.tt.1. l.35.§ usufructus.

Si is qui seruum suum rogatus est manumittere, minus æstimatione serui à testatore consequatur.ff.tt.5.l.24.§ si quis alienũ. usq; ad § quoties autem.l.62.§ si pro non.uers.& putem.l.45.in pr. usq; ad fin.

Si legatum rogati per l.Falcidiam, uel ob ęs alienũ sit deminutum.ff.tt.5.l.6.l.7.l.22.in prin.

Si rogatus manumittere hæreditatem ex S.C. Trebelliano restituerit.ff.tt.l.20.in prin.

Si contra tabulas bonorum possessionem accepit. tt.5.l.31.§ si patronus.

Si hæres legatario rogato seruum tradere nolit.C. tt.4.l.17.

Si rogatus seruum legatum, ut manumittat, nolit accipere.ff.tt.5.l.33.§ fin.

Si rogatus seruum manumittere, eum alienauit. ff.tt.5.l.15.l.24.§ quoties.C.tt.2.l.13.uide § cap.3.li. eod.uers.siue tradatur.

Si hæres libertatem seruo ademerit.C.tt.2.l.15.

Si hæres in manumissionem non consentiat. ff. tt. 7.l.3.§ 1.C.tt.16.l.7.l.32.

Si is qui manumittere debet uel latitet, uel absit, uel ex alia causa aut nolit aut non possit manumittere, uide § cap.5.li.eod.uers.si seruus ita, &c.

Si is qui testamento tutor datus, deq; seruis suis manumittendis rogatus est, à tutela se excusauerit.ff.tt.5.l.41. § tutoris.§ Seio.

¶ *In persona manumißi, uel manumittendi.*

Si seruus, cui fideicommissaria libertas relicta est, pro non scripto habeatur.ff.tt.5.l.26. § si pro nõ.

Si multa ex hæreditate per fraudem amouit.ff.tt. 4.l.59 § pitram.tt.5.l.23.in prin.tt.7.l. 40. in prin.

Si nondum rationem reddidit.ff.tt.5.l.23.in pr.l.37. C.tt.2.l.4.tt.7.l.1.§ sin autem seruus.lib. 2. tt.18. l.21.

Si damnatus & pœnæ seruus effectus sit, uel ab hostibus captus.ff.tt.7.l.6.in prin.

Si in metallum damnatus sit. ff.tt.4.l. 46. tt. 5 l. 24.§ si seruus.

Si usucaptus sit.ff.tt.5.l.24.§ quoties.l.55.§ fin.C.tt. 2.l.13.uide insuper supra cap.3. lib. eod. uers. siue tradatur.

¶ *Reliquæ causæ.*

Si manumissus non sit seruus.ff.tt.5.l.4.§ hi qui. li. 37.tt.14.l.8.§ fin.C.tt.4.l.11.uide insuper § cap.5. lib.eod.uers.si seruus ita.

Si instrumentum nullum interuenit, uel quod interuenit amissum sit.C.tt.16.l.25.

Si testamentum in quo libertas relicta est, ruptum uel irritum sit factum, uide § cap.prox.ex instrumento in quo, &c.

Si lege libertas adempta sit.ff.tt.6.l.1.

Si seruo alieno libertate relicta, dominus eum uendere nolit.Inst.lib 2.tt.24. § libertas quoque. uers.quod si dominus.ff.tt.5.l.31.§ si is cuius. usq; ad fin.legis.l.32.in prin.l.51.§ si alienum. C. tt. 4. l.6.tt.7.l.1. l.2.

Si cum serui obligati manumitti deberent, creditor eos uendiderit.ff.tt.5.l.52.

Si cum mortis causa manumissus esset, manumissor conualuerit.ff.tt.1.l.15.

Si cum matrimonij causa esset manumittẽda, rogatus eam in uxorem habere nolit.ff.tt.5.l.51.§ fin.

Si cum pedissequis libertas data esset, quædã mortis tempore pedissequæ esse desierint.ff.tt.4.l.59. in prin.

Si cum ancilla cum liberis libera esse iussa esset, ea liberos non habuerit: uel habeat quidem, sed q̃ ad libertatem peruenire non possunt.ff.tt.4.l.13. § sed etsi ancilla.

Si cum libertatem accepisset cum Titius triginta annorum esset, Titius antequam ad annum tricesimum perueniret, decesserit.ff.tt.4.l. 16. tt. 5. l. 23.§ etiam fideicom.l.41.§ libertatem.tt.7.l.19.C. tt.4.l.10.

Si Titio ex parte hęrede instituto, seruus post mortem eius liber esse iussus sit, & Titio hæreditatẽ non adierit.ff.lib.31.tt.1.l.67.§ fin.

¶ *Si cõditio manumißionis extiterit: hoc est, si datũ uel factum sit quod dari uel fieri iußit testator, an competat libertas:*

ff.tt.7.l.3.§ 1.

DISTINGUITUR:

1 *Ex persona dantis uel facientis.*

Si alius pro seruo dare uel facere paratus sit.ff.tt.7. l.39.§ fin.

Si cum duobus libertas relicta esset sub conditione dandi uel faciendi, alter tantum dederit uel fecerit.ff.tt.4.l.11.§ 1.l.13.in prin. usque ad § sed etsi ancilla.tt.7.l.13.§ si duo.

2 *Ex persona eius cui dedit uel fecit.*

Si cum dotẽ dare iussus esset, nõ sit adiectum cui: cui dabit ff.tt.7.l.8.in prin.l.21.§ ueluti si is.l.22.

Si cum hęredi dare iussus esset, contentio sit inter scriptũ & legitimum hęredem de hęreditate: utri dabit.ff.tt.7. l.29.§ quintus.usq; ad fin.legis.

Si ei cui bona addicta sunt dedit.ff.tt.5.l.4.§ si sub condit.

Si cum duob.hęredibus dare iussus esset, unus se hęreditate abstinuit.ff tt.5.l.41.§ Stichus.

Si filiofamilias dare iussus, patri dederit.ff.tt.7.l.6. § si filiusfam.

Si seruo eius cui dare iussus est, dederit.ff.tt.7.l.6.§ si seruus.

Si tutori eius dederit.ff.tt.4.l.22.

Si hęredi eius dederit.ff.tt.7.l.6.§ sed etsi post mortem. l.20.§ hæredi.l.34.in prin.

Si decem hæredi dari iussus,ab hærede sit alienatus,utrum hęredi,an ei cui alienatus est dabit.ff. tt.7.l.6.§ statuliber. usq; ad § si filiusfamiliàs. § statuliber. usq; ad fin.legis.l.7.l.8.§ j.l.15.§ hęres. l.27.l.32.l.34.§ duæ sunt.

3 *Ex re quam dedit.*

Si decem dare iussus ex peculio det, uel ab alio accepit.ff.tt.7.l.3.§ j.l.13.§ j.l.17.l.23.§ fin.l.31.§ fin.

Si ex eo quod extra peculium est,dedit.ff.tt.7.l.17.

Si ex operis uel aliunde dedit.ff.tt.7.l.3. § si quis seruum.

Si alīj subreptos numos dederit.ff.tt.7.l.3.§ sed nec si alijs.l.17.§ fin.

Si decem,quæ hæredi dat,ab hærede dono accepit. ff.tt.7.l.11.

Si argento subtracto,uel alijs rebus distractis,numos corrasos dedit.ff tt.7.l.3.§ sed etsi argento.

Si seruus post trienniū à morte testatoris liber esse iussus,si id præstaret hæredibus quód præstiterat testatori præstiteritq; testatori diurnum officium·an si id quoq; hæredibus per triennium præstitit,& ad libertatem perductus est,amplius præstare debeat?C.lib.6.tt.3.l.9.

Si plus quàm dare iussus est,dederit.ff.tt.7. l.3. § si plus quàm.

Si minus dedit.ff.tt.7.l.3.§ si decem.l.4.§ si duob.

Si cum ita:Si tres pepererit,libera esto, primo partu unum,secundo tres peperit.ff.lib.j.tt. 5. l. 15. l.16.

Quantum cuiq; hæredum dabit.ff.tt.7.l.8. § final. l.12.l.22.

4 *Ex causa propter quam dedit.*

Si decem dare iussus,ex alia causa dedit:puta mercedem dedit pro operis uel pro fundo,&c. ff.tt. 7.l.14.in prin.l.17.l.39.§ si hæres.

5 *Ex tempore quo dedit uel fecit.*

Si intra certum tempus dare iussus,post tēpus offerat.ff.tt.7.l.23.in prin.l.28.in prin.l.39. § Dama. l.40.§ Titius.

Si post mortem hæredis libertate relicta,hæres uiuo testatore decesserit.ff.tt.4.l.18.in prin.

Si decem dare iussus,per partes offerat.ff.tt.7.l.4.§ item si decem.l.20.§ quædam.

Si annua,bima,trima die dena dare iussus, tota simul offerat.ff.tt.7.l.3.§ quòd si seruus.

6 *Ex reliquis contingentibus.*

Si cum ita:cum decem dare poterit,possit quidem dare,sed non det.ff.tt.7.l.31.§ si quis sit.

Si cum ita:si promiserit,uel iurauerit,&c. promittat quidem uel iuret,sed nō faciat.ff.tt.4.l.36. tt. 7.l.13.§ qui ita.l.24.l.41.§ Paulus.

Si peculium dare iussus,det quidem illud, sed domino multa debeat.ff.tt.7.l.40.§ j.

Si inuito uel nesciente hærede det numos, uel hæres eum liberum esse nolit.ff.tt.7.l.3. § j. l.20. § j.

Si uicarius,quem dedit,in fugam se conuertit. C. tt.9.l.j.

De reliquis conditionum speciebus, uide paulo inferius.

¶ *Si conditio manumißionis defecerit,hoc est, si datum uel factum non sit,an libertas denegetur?*

ff.tt.7.l.3.in prin.

DISTINGVITVR:

1 *Ex causa propter quam datum uel factum non est.*

Si nō stat per statuliberum,quó minus fiat.ff. tt.4. l.55.tt.5.l.33.§ j.tt.7.l.3.§ non solùm. la uers. & sanè.l.28.in prin.l.35.

Si per hæredem uel aliūm stat,quo minus conditio impleatur.ff.tt.7.l.3.§ j.§ cum igitur. uers. etsi eum.§ non solùm.usq; ad § si decem.§ non solū autem.§ si quis hæredi.§ Stichus.§ si ita sit.§ idē Iulianus.l.4.in prin.§ si duobus. § Stichus. uers. ideóq; si.l.20.§ diuersa.l.34. § Imperator. l.38. l. 40.§ Titius.

Si hęres nolit debitū soluere,uel à debitoribus exigere,quo posset conditionem implere.ff.tt 7.l. 3. § unde quæritur.usq; ad § non solùm.

Si decem iussus ab hærede sine peculio uenditus sit.ff.tt.7.l.3.§ si quis iussus.

Si hæredi seruire iussum hæres uendiderit.ff.tt.7. l. 3.§ fin.

Si decem dare iussus operari à domino prohibeatur,uel quod ex operis meretur dominus ei aufert.ff.tt.7.l.3.§ si quis seruum.

Si cū tutori hæredis pecuniā dare uellet,is eam accipere nollet.ff.tt.4.l.22.§ itaq; etsi offerente.

Si is cui daré iussus est,decesserit.ff.tt. 7.l.20. § is cui.l.39.§ si Stichus.l.40.§ Pamphilo.tt.12.l.38. § final.

Si ualetudine uel alia causa sit impeditus. ff. tt. 7. l.4.§ Stichus.§ fin.l.14.§ fin.l.39.§ Dama.tt. 12. l. 38.§ fin.

2 *Ex reliquis contingentibus.*

Si hæres non accepta pecunia eum manumisit.ff. tt.7.l.34.in prin.

Si pecuniam dare iussus,fideiussores dare paratus sit.ff.tt.7.l.5.§ fin.

Si seruus hæreditatem locupletiorem fecerit in tātum quantum dare iussus est.ff.tt.7.l.15.in prin.

Si hæres seruo tandē debeat,quot illi dare debet. ff.tt.7.l.20.§ quòd si hæredi.

Si cum sub conditione hęres & liber esse iussus esset,conditio hæreditatis defecerit.ff.tt.4.l.2.l. 26. tt.7.l.2.§ planè si cond.

Si cum purè liber,hæres sub conditione esse iussus esset,conditio defecerit.ff.tt.4.l.14.

Si ex interuallo adiecta sit conditio.ff.tt.4.l.52.

Si fideicommissum repetitum sit,non repetita conditione.ff.tt.5.l.56.

Si sub pluribus conditionibus libertate relicta, quædam impletæ sint.ff.tt.4.l.45.tt.7.l.13.§ fin.

Si cum ita:si æs alienum solutū sit, uel creditorib. satisfactum,hæres locuples sit,&c.ff.tt.7.l.39.§ j.

Si cum seruum post quinq; annos manumittere rogatus esset,seruusq; interim ei certam mercedem præstare iussus,nō præstiterit.ff.tt.j.l.20.§ fi. tt.5.l.23.§ fin.

Si cū ita:Cū filia nupserit,ea non nupsit.C.tt.2.l. 8.

Si cum ita,Cū Capuam ierit,non ierit.ff.tt.4.l.61.§ etsi ita.

Si cum ita:Si Titius capitolium ascenderit,is ascendere nolit.ff.tt.7.l.4.§ ita liber.

Si ita:

Si ita: Si hæres eum suo testamento nõ manumiserit. ff. tt. 7. l. 13. in prin.

¶ *De quibusdam conditionum speciebus, quomodo impleantur uel deficiant.*

De conditione.

Si hæredi anno seruierit. ff. tt. 7. l. 4. § Stychus. § fin. l. 14. § fin. l. 39. § Dama. tt. 12. l. 38. § fin.

Si Titio per triennium seruierit, uel centum operas illi dederit. ff. tt. 7. l. 4. § Stichus l. 41. in prin.

Si alienam seruitutem patiatur, uide § cap. prox. ex specie & uerbis uers. si hæres rogatus, &c. cum sequentibus.

Si uolueris, uel si uoluerit: uel si eum probaueris, &c. ff. tt. 5. l. 46.

Cum tibi uisum fuerit manumitte. ff. tt. 5. l. 17.

Si tibi placuerit. ff. tt. 5. l. 41. § sorore.

Si uxori meæ placet. ff. tt. 5. l. 14. C. tt. 4. l. 8.

Si de te promeruerint, dignos eos libertate existimes. ff. tt. 4. l. 20. tt. 5. l. 46. § nam & ita.

Si petiit testator seruos, prout quisq; promeruisset manumitti. ff. tt. 4. l. 51.

Si petiit seruos, qui sine offensa fuerint, manumitti. ff. tt. 4. l. 51. § cum ita.

Si te non offenderint. ff. tt. 5. l. 46. § nam & ita.

Si mihi filius nullus erit cum moriar. ff. tt. 4. l. 7.

Si iurauerit. ff. tt. 4. l. 11. tt. 7. l. 13. § qui & ita.

Si bene se gesserit in rationibus meis. ff. tt. 5. l. 18.

Si diligenter rationes tractasse uidebitur. ff. tt. 4. l. 8. tt. 7. l. 21.

Si rationes reddiderit. ff. tt. 4. l. 22. l. 53. tt. 5. l. 41. § Titius. usque ad § Stichus. § Splendo forus. usque ad fin. legis. l. 47. § si Sticho. tt. 7. l. 5. l. 6. § fin. l. 12. l. 13. § si duo. l. 23. l. 26. l. 31. l. 34. § Imperator. usque ad fin. legis. l. 40. in prin. § seruus. usq; ad fin. legis. C. tt. 2. l. 4.

Hactenus an sit utilis manumissio, & ex ea libertas competat: quib autem, & à quibus: item quãdo ex ea cõpetat libertas, nec non euetus manumissionis, uide ĵ cap. prox.

DE LIBERALI CAVSA ET si seruus in libertatem proclamat. ff. lib. 40. tt. 12. C. lib. 7. tt. 16.

Cap. 8.

I. *Vter sit actor in liberali iudicio, & utri probatio incumbat.*

ff. l. 7. § in seruitute. C. l. 5. § fin. l. 21.

Declaratur quando quis sine dolo malo in libertate fuisse dicatur. ff. l. 10. l. 11. l. 12. in prin. usque ad § si opera.

Cui necessitas probandi de ingenuitate sua non incumbit, si ipse ultrò probare desideret, audiendus est. ff. l. 39. in prin. l. 41 in prin.

II. *Causæ ex quibus liberale iudicium denegatur uel tollitur.*

Si pendente lite mortuus sit is de cuius statu quæritur, an expiret iudicium. C. tt. 17. l. 2.

Si ante quinquẽnium defunctus sit is de cuius statu quæritur, uel cuius statui per causam, de qua controuertitur præiudicium futurum est. ff. tt. 15. l. 1. l. 2. l. 3. C. l. 13. tt. 21. toto.

III. *Si seruus in libertatem proclamat.*

¶ *Causæ huius iudicij.*

Si cui libertas relicta sit, uel ex alia causa debeatur cuiusmodi causas uide § cap. 5. cum sequentibus.

DISTINGVITVR:

Si à fisco uenditus sit: item si se uenire passus est, &c. uide §. cap. 4. lib. eod.

Si cui libertas sæpius data sit, uel in pluribus scripturis relicta, ex qua agendum. ff. tt. 4. l. j. l. 5. l. 56. C. tt. j. l. 2.

¶ *Quibus competit hoc iudicium?*

Datur seruo contra dominum. ff. tt. j. l. 5. tt. 5. l. 44.

De patre, filio, & cognatis eius qui in seruitute est: hisce etiam inuito eo qui in seruitute est, actio datur. ff. l. j. l. 2. l. 3. in prin.

De matre, filia, sorore, cæterisq; mulieribus cognatis: item de uxore. ff. l. 3. § cum uerò.

De milite. ff. l. 3. § j.

De patrono. ff. l. 3. § fin. l. 4. l. 5. C. l. 19.

De extraneis ff l. 6.

De domino serui, cui ab alio fideicomissaria libertas relicta est. ff. tt. 5. l. 32. § si fortè.

Si plures sint qui litigare uelint. ff. l. 5. § quod si plures.

Quibus ex testamento competat libertas?

Si ita libertas relicta sit, Stichus imò Pamphilus liber esto. ff. tt. 4. l. 21.

Si cum plures essent eiusdem nominis serui, non appareat cui libertas data sit. ff. tt. 4. l. 32.

Si cum pedisequis libertas relicta esset, quædam mortis tempore pedisequę esse desierint. ff. tt. 4. l. 59. in prin.

Si unum uel duos ex pluribus, quos hæres uel hæredes uellẽt, manumitti iussit. ff. tt. 5. l. 22. § à duobus. l. 46. § fin. C. tt. 4. l. 16.

Si cum ei qui adhuc in uentre est, libertas relicta esset, plures sunt editi. C. tt. 4. l. 14. § fin.

Si dominus ancillam manumiserit, eamq; in uxorem duxerit, etiã liberis antea ex ea natis cõpetit libertas. Nouell. c. 78. § cæterùm si quis.

¶ *Aduersus quos competat, & à quibus libertas debeatur?*

De successoribus rogati. ff. tt. 5. l. 12. § & legatarius. l. 23. § j. l. 26. § 1. l. 42. l. 51. in prin. C. tt. 4. l. 16.

Si seruo legato libertas fideicommissaria relicta sit: utrum hæres an legatarius eum manumittere teneatur? ff. tt. 4. l. 11. in prin. l. 40.

Si filio manumittere rogato, agnoscatur frater cohæres, uterq; tenetur. ff. tt. 5. l. 31. § j.

Si hęres rogatus sit ut seruum legatarij manumittat, tam hæres quàm legatarius tenetur. C. tt. 4. l. 13.

Si quis sua manu seruum sibi legatum scripserit, eum'que manumittere rogatus sit, ab omnibus hæredibus manumittendus. ff. lib. 48. tt. 10. l. 17.

Si seruus cui libertas relicta est, alienatus sit: tam ab eo à quo illi libertas relicta est, quàm ab eo cui alienatus est, manumitti potest: estq; in electione serui à quo manumitti, & cuius libertus esse uelit. ff. tt. 1. l. 10. § is cui. l. 20. l. 23. § j. l. 24. § quotiens. usq; ad fin. legis. l. 25. l. 26. in prin. l. 29. l. 36. in prin. l. 51. in prin. § emptor. tt. 7. l. 9. § j. lib. 19. tt. 5. l. 43. § item quæro. l. 45. § fin.

¶ Per

¶ *Per quos & apud quem competat?*

An per assertorem & procuratorem competat? C. tt.17.l.j.in prin.

Romæ apud præfectum urbi, in prouincijs apud præsidem competit.ff.tt.j.l.5.in prin.

¶ *Quando competat?*

Si testamentum,in quo libertas relicta dicitur, prætor aperire uetat, quòd testator à familia necatus dicatur.ff.l.7.§ sunt & aliæ.

Si mater & filius de libertate litigant, aut coniungenda sunt iudicia,aut filij causa differenda. ff.l. 23.§ si mater.

Si optio serui data sit,uel homo distinctè legatus: non potest hęres eum, antequam optio facta sit, manumittere.ff.tt.9.l.3.lib.33.tt.5.l.14.

Si purè in diem uel sub conditione libertas relicta est.ff.tt.4.l.23.§ fin.l.25.lib.31.tt.j.l.67.§ fin.

Si cum ita: Ad annum liber esto: utrum testamenti facti tempus,an mortis inspiciendum sit.ff.tt.4. l.18.§ fin.

Si ita : In annos octo liberi sint. ff.tt.5.l.41.§ hærede.

Si ita:Intra annum postquam mortuus fuero.ff.tt. 4.l.41.§ fin.

Si ita: Anno duodecimo postquam mortuus ero, liber esto.ff.tt.4.l.41.in prin.

Si ita:Stychum Titio do ut manumittat:si non manumiserit,liber esto,statim liber est.ff.tt.7.l.37.

Si ita:Si hæres eum testamento suo non manumiserit.ff.tt.7.l.13.in prin.

Si cum ita:Cum Titius triginta annorum erit, Titius ante tricesimum annū decesserit, uide ℥ cap. 7.uers. si cum libertatem accepisset,&c.

Si cum mille anno,biennio,triennio soluere iussus esset,tota mille primo anno soluerit,an statim liber fiat? ff.tt.4. l. 41. § sed si ita. tt. 7. l. 3. § Stychus.

Si cum aliquid intra certum tempus conditionis implendæ causa dandum uel faciendum esset,ab initio per hęredem steterit,quo minus detur uel fiat an statim non expectato tempore liber fiat? ff.tt.7.l.3.§ Stychus.§ idem Iulianus.§ fi.l.18.l. 20. § quædam.uers.sed etsi.

Si cum ita:Si quinquennio hærede seruierit, liber esse iussus esset: hæres eum manumiserit, uel nō patiatur eum sibi seruire,uel decesserit.ff.tt.7.l. 3. § si ita sit.l.4.§ seruire.

Si seruus uenierit ut manumitteretur, non addito tempore.ff.tt.8.l.9.

Antecedentia & adiuncta huius iudicij.

De prius reddēda ratione administrationis in seruitute gestæ.ff.l.34.tt.5.l.19.in prin.

Ordinata liberali causa, liberi loco habetur is qui de statu suo litigat,cōpetitq; ei & in eum actio. ff.l.24.C.l.14.tt.18.l.3.lib.4.tt.55.l.4.§ fin.

Vtrum domino an sibi interim adquirat.ff. l. 25. in prin.§ licet.usq; ad fin.legis.

An militare possit.ff.l.29.

De opinione,ei qui de statu suo litigat relicta.ff.l. 25. in prin.

De peculio,& bonis eorum qui de statu suo litigant sequestrandis,& postea restituēdis. C.tt.17. l.j.§ super peculio.tt.18.l.3.

De absentia alterutrius:si alteruter absit in hoc iudicio,quid iuris? ff.l.9.in pr.§ idē dicemus.l.27.§ j.usq; ad fin.legis.C.l.40 tt.17.l.j.§ scientes.

DE PROBATIONE IN *hoc iudicio.*

Vtri probandi onus incumbat.

Vide ℥ in principio huius capitis.

Per quæ probetur libertas?

Si nullum habeat instrumentum ingenuitatis,uel malè conceptum.C.l.15.ff.lib.j.tt.5.l.8.

De testibus,& alijs argumentis.C.lib.4.tt.20.l.j.

Si fratri non moueatur status quæstio.l.17.lib.4.tt. 19.l.17.

Si pater uel auus magistratu functus sit. C. l.28.li. 4.tt.19.l.10.

Si mater libera sit pronunciata.C.l.42.

Si seruus rem à domino conduxit.C.l.18.

Si is qui seruituris mouit quæstionem, destitit. C. tt.14.l.7.

Si is qui dicit se dominum , seruum cognomine, quo liberi tantum appellantur,appellauerit,&c. C.l.9.

Si ea quæ dicit se dominam, seruo tanquam principali & decurioni in suis epistolis scripserit.C. l.41.

De tortura serui.C.lib.6.tt.j.l.6.

De reliquis uide ℥ cap.5.lib.eod.

Per quæ probetur seruitus?

Si seruum se confessus sit,uel scripsit. C.l.6.l.15.l. 22. l.24.l.39.

Si cohæres confessus sit.C.l.27.

Si de proprietate eius qui se liberum dicit,inter alios quos iudicatum sit.C.l.2.

¶ *Euentus huius iudicij & manumißionis.*

1 *Si uicerit is qui proclamauit.*

Exinde liber erit,ex quo sententia redemptus est. ff.lib.5.tt.j.l.67.

De exceptione rei iudicatæ,an ei competat? Distinguitur.ff.l.42.

Eorum qui apud conciliū manumissi sunt , status non solet in dubium reuocari.C.tt.j.l.j.

De bonis illi restituendis.ff.l.32.C.tt.18.l.3.

De peculio an debeatur manumisso.ff.tt.2.l.24. tt. 3.l.1.lib.15.tt.j.l.53.C.tt.7.l.j.§ sed ne cui.tt.18.l.3.tt. 23.l.j.

Patronus manumisso manumissionis instrumentum præstare cogitur.C.tt.16.l.26.

De numis legatario conditionis implendæ causa datis,an eos hæres repetere possit? ff.tt.7. l. 39. in prin.

De damno quod reus nomine eius qui liber declaratus est, est passus, præstando.ff.l.12. § fin. l.13. l. 41.§ iudex.l.43.

De actione aduersus manumissum,de eo quod in seruitute gessit. C. lib. 2. tt.18.l.21.uide locum de actionibus.

De actione aduersus manumissum ad reddendas rationes.ff.tt.5.l.19.in prin.

Si causa matrimonij rogatus sit ancillam manumittere,an cogatur eam in uxorem ducere? ff.tt. 5.l.51.§ fin.

2 *Si uictus sit is qui proclamauit.*

Pœna serui intētionem suam nō implentis. ff. tt.5. l.5.uers.

l.5.uers.sub ea tā.lib.48.tt.19.l.38.§ qui se suis. lib. 11.tt.4.l.3.

Excepno rei iudicatę an ei obster. C.tt.17.l.j.§ illis legibus.Distinguitur.ff.l.25.§ 1.

¶ *Adfinia remedia.*

Si seruo alieno libertas sit relicta, dominus etiam agere potest ut redimatur.ff.tt.5.l.32.§ si forte.

Si quis ita scripserit: Illum illius libertū esse uolo: alter quoq; ut habeat libertum, agere potest. ff. lib.40.tt.4.l.42.

SI QVIS EX LIBERTATE in seruitutem petatur. Cap. 9.

¶ *Causa ex quis datur hoc iudicium.*

Si quis seruus dicatur.Distinguitur:

Si semel actum sit,liberq; sit pronunciatus.C.l. 4. l.27.

Si apud concilium manumissus sit.C.tt.j.l.j.

Si actor iudicem mutauerit.C.tt.17.l.j.§ fin.

Si is de cuius statu quæritur, ante quinquennium sit defunctus:uide § cap.prox.membr.2.

Reliquas causas & disiunctiões, uide § cap. 4 & 5. item § cap prox.De probatione.

¶ *Quibus competat?*

Tutores & curatores quæstionem status pupillis quondam suis mouere non possunt.ff.l.39.§ tutores.

Contrà autem hi possunt illis mouere.C.l.35.

Maritus uxori status quęstionem mouere potest. ff.l.39.§ fin.

De eo cui opera serui debetur.ff.l.12.§ si opera.

De usufructuario.ff.l.8.in prin.

Si usufructuarius & proprietarius pariter aduersus eum qui pro libertate litigat,consistant, alter'que absit, an alteri actio competat.ff.l. 9. in prin.

Si plures domini pariter agant, & quidam absint, an pręsentibus competat actio. ff.l.9. § idem dicemus.

¶ *Apud quem competat?*

Si plures dominium serui sibi uendicent.ff.l.8.§ si plures.

Si alter usumfructum,alter proprietatem sibi uindicet.ff.l.8.§ fin.l.9.§ quòd si adhuc.

Si alter se dominum,alter seruum sibi pignoratum esse dicat.ff.l.8.§ fin.

¶ *Quando competat?*

Si impuberi moueatur status quæstio, an causa in tempus pubertatis sit differenda? ff.l.27. in prin.

¶ *Adiuncta, & de probatione seruitutis:*

Vide § cap prox.membr.adiuncta, uers.ordinata. item,per quę probetur seruitus.item § cap.4.lib. eodem.

¶ *Euentus.*

Si unus actorum altero absente egerit, & uicerit, uel uictus sit,an obsit uel prosit alteri.ff.l. 9. § idem dicemus.

Si duobus pro parte dimidia separatum hominem in seruitutem petentibus, homo uno iudicio liber,altero seruus sit iudicatus, quid iuris? ff.l.30.

Si dominus obtinuit,potest seruum abducere atis

liris æstimationem non oblata.ff.l.36.

De actione aduersus actorem succumbentem. ff. l.26.l.39.§ 1.C.l.31.

DE AGRICOLIS ET COlonis.C.lib.11.tt. 47.cum sequentib.Cap.10.

Quia coloni & agricolæ aliquo modo serui sunt dominorum terræ.ideo de his sequitur.

I. *Iura & officia horum.*

Coloni respectu domini terræ serui sunt,respectu aliorum sunt liberi.C.tt.49.l.2. in prin.tt.51.l.j.

In fundo suo manebunt, nec abscedent ad alios. C.tt.47.l.22.§ cum autem Anastasiana § caueant autem.tt.50.l.j.tt.51.l.j.tt 52.l.j.tt.67.l. j.l.2.

Semper glebis inhærebunt.C.tt.47.l.15.

Ad nullam militiam admittūtur.C.tt.47.l.18.tt. 62. l.4.tt.63.l.j.l.3.

De colonis & agricolis fugitiuis.C.tt 47.l.6.l.8. l. 12.l.14.l.22.in prin.tt.51.l.j.tt.52.l.j.tt.62.l.44.tt. 63. toto.

Deferre mercem ad forum debent, & alijs tradere distrahendam.ff.lib.50.tt.11.l.2.

Actio contra dominos illis denegatur. C. tt.49. l.2.

Per colonum præiudicium possessioni inuito uel inscio domino fieri non potest. C.tt.47.l.17.

Ne ad ullum obsequium uocentur. C tt.54.l.j.l.2.

Ne ad extraordinaria onera tempore sationis uel colligendorum fructuum trahantur.C.tt.47.l.j. ff.lib.2.tt.12.l.j.in prin.

Ne inquietentur.const.Frid § agricultores.

Ne domini eos iniuria afficiant.C.tt.47.l.22. § caueant.

Ne domini plus quàm moris est,ab eis exigant.C. tt.49.l.j.l.2.§ exceptis super exactionibus.

Habens duo prædia potest colonos transferre, de uno ad aliud:& quid iuris,si ista prędia post modum diuersis fuerint alienata. C. tt. 47. l. 13.§ illud etiam.

Ne prædia sine colonis uendantur,uel coloni sine prædiis C.tt.47.l.3.

Donatis seruis colonis ex fundo deserto, ipse fundus donatus uidetur : & qui seruum occupat, ipsum quoque fundum occupatum habet: & per consequens,fundi oneribus tenetur.C.tt 47.l.3.

De matrimonijs illorum. quibus coniungendi.

An liberis mulieribus.C.tt.47.l.23.

An mulieribus diuersi prædij.Nouell.c.157.c.162.§ sed neq; illa.

De liberis horum cuius sint conditionis?

C.tt.47.l.13. in pr.l.16.l.20.l.21.§ illud quoq;.l.22.§ cum autem Anast.l.23.tt.53.l.1.tt.67.l.4.tt.68. l. j. Nouell.c.54.in prin.usq; ad § quia igitur.c.156. c. 157.c.162.§ de secundo.usq; ad § fin.

II. *Causæ quibus amittitur hoc ius ut coloni liberi fiant, desinantq; originarij uel adscriptitij esse.*

C.tt.47.l.11.l.21.§ illud quoq;.l.22. in prin. § cum autem Anastas.

III. *De actionibus de iure coloni.*

De uindicatione adscriptitij coloni. C. tt. 47. l.22.§ nemini autem.tt.50.l.j.§ fin.tt.51.l.j.§ final. tt.65.l.6.

De pro-

De probando quòd sit adscripticius. C. tt. 47.l.21. in prin.

De deponendis redditibus lite pendente, si colonus dicat se terræ dominum.C.tt.47.l.19

DE IVRE PATRONATVS ET libertinitatis.ff.lib.37.tt.14. cum sequent. tt.38.tt.1. cum sequent.C.lib. 6.tt.3. cum sequent.

Cap. II.

Incipit altera pars libri, de iure patronatus.

I. *Definitio libertinorum.*

Inst.lib.j.tt.5.in prin.ff.lib.j.tt.5.l.6.

II. *Diuisio, & species libertinorum.*

Inst.lib.j.tt.5.§ libertinorum.lib.3.tt. 8.§ sed hæc de ijs.usq; ad fin.tituli.ff.lib.j.tt.5.l.17.C.li.7. tt. 5. tt.6.

III. *Causæ, ex quibus ius patronatus acquiritur.*

Si quis iurauerit se esse patronum, uel patronus pronunciatus sit.ff.lib.37.tt.14.l.14.

Si quis infantē expositū educauerit. C.li.8. tt.52.l.3.

Si seruus ex iusta seruitute sit manumissus. C. lib. 7.tt.14.l.8.ff.lib.38.tt.16.l.3.in prin. Distinguitur, ex antecedentibus & causa ex qua manumissus est.

Si quòd necem domini detexit, libertatem sit consecutus.ff.lib.38.tt.2.l.4.in prin.lib 40.tt.8.l.5.lib. 47.tt.14.l.23.in prin.

Si seruus, quòd æger à domino sit eiectus, liber fiat.C.lib.7.tt.6.l.j.§ scimus.

Si ancilla uēdita ne prostitueretur, prostituta sit,& & proinde libera fiat.C.lib. 7.tt. 6.l.j. § similiq; modo.

Si cum is à quo libertas debebatur, seruam manu mittere aut nollet, aut non posset, à prætore liber sit pronunciatus: uide ʒ cap.5.uers.si seruus ita uenierit, &c.lib.eod.

Si ingenuus manumissus sit.C.lib.7.tt.14.l.2.

Si ingenuus ab hostibus captus, redemptus uel reuersus sit.C.lib.7.tt.14.l.4.l.9.

Si ingenuus se uendi passus, postea rursus manumissus sit.ff.lib.j.tt.5.l.21.

IIII. *Causæ quibus ius patronatus amittatur.*

Vide j cap.17.lib.eod.

V. *Quibus competat ius patronatus?*

Si filiusfamiliâs seruum suum manumiserit, patris sit libertus.ff.lib.37.tt.14.l.13.

Si filiusfamiliâs miles seruū castrensis peculij manumiserit.ff.lib.37.tt.14.l.8.in prin.lib.38.tt.2.l.3.§ si quis filiusfam.l 2.tt.4.l.3.§ habēt.tt.16.l.3.§ miles.lib.49.tt.17.l.6.l.13.

Si duo filijfamiliâs seruos suos peculiares manumiserint,& pater utriq; peculium prælegauerit. ff lib.40.tt.j.l.7.

Si filius consensu patris seruum eius manumiserit. ff.lib.40.tt.j.l.16.l.22.

Si socius seruum communem manumiserit.C.li.7. tt.7.l.j.§ iura autem.§ penult.ff.li.40.tt.4.l.48.

Si maritus seruum dotalem manumisit.ff. lib.38.tt. 16.l.3.§ etsi dotalem.lib.24.tt.3.lib.62.

Si bona libertatum conseruandarū causa sint addicta, cuius fiant liberti ff.li.40.tt.5.l.4.§ hi qui ad libert.§ fin.Inst.lib.3.tt 12.§ & ij quidem.

Si cum studio hæredis factum esset, quo minus libertas mulieri deberetur, ea interim peperit: liberi exinde nati non ab hærede, sed à matre manumittendi sunt, cuius etiam fiūt liberti. ff.li.40.tt. 5.l.53.§ fin.l.54.l.55.

Si ob necem domini detectam, libertatem sit consecutus. ff. lib.40. tt.8.l.5.l.38.tt.16.l.3. § quòd si necem.

Si directa libertas testamento sit relicta.C.lib.7.tt. 2.l.10.

Si fideicommissaria libertas seruo data sit.Inst. lib. 2.tt.24.§ qui autem ex.ff.lib.38.tt.2.l.29.C.li.7. tt. 4.l.7.l.17.lib.6.tt.7.l.j.

Vtrum directa, an fideicommissaria libertas data intelligatur, si miles in testamento scripsit: Samiam in libertate esse iussi.ff.lib 40.tt.4.l.49.

Si seruus ita uenditus ut manumittatur, manumissus non sit, sed ipsa lege liber sit factus.ff.lib. 37.tt.14.l.8.lib.38.tt.16.l. 3. § is planè. lib.40.tt.9. l.30.

Si cum is qui libertatem seruo debet, eum manumittere uel nollet, uel non posset, ipso iure uel à prætore liber sit factus: uide ʒ cap. 5. uers. si seruus ita.lib.eod.

Si libertate seruo sub conditione relicta, hæres eū ante conditionem manumiserit.C.lib.7.tt.6.l.j.§ sed etsi sub.uers. & siquidem.

Si ancilla uendita ne prostitueretur, prostituta sit, uel sine ista conditione alij uendita, & proinde libera sit facta.ff.lib.37.tt.14.l.7.in prin.

De liberis patroni,& de assignandis libertis.Inst. lib.3.tt.9.ff.lib.38.tt 4.tt.2.l.3.§ si capitis.

De liberis hæreditate patris se abstinentibus. ff.li. 37.tt.14.l.9.in prin.

VI. *In quos competat ius patronatus?*

De filijs libertinorum.C.lib.6.tt.3.l.11.tt.7.l.4.lib.7. tt.14.l.9.Nouell.c.78.§ cæterùm si quis. usq; ad § hæc nos similiter.

De hærede liberti.ff.lib.37.tt.15.l.8.

VII. *Quæ sint iura patronatus, & officia liberti in patronum.*

De reuerentia & obsequio patrono, liberisq; eius & parentibus præstando.ff.lib.38.tt.j.l.41.lib.37. tt.14.l.20.lib.25.tt.3.l.5.§ utrum autē.C.tt.3.l.5.tt. 6. l.3.usq; ad fin.tituli.tt.7.l.3.lib.7.tt.16.l.30.Nouel. c.78.§ exhibento.

De alimentis patrono præstandis.ff.lib.38.tt.j.l.41. lib.25.tt.3.l.5.§ solent.usq; ad fin.legis.l.6.l.9.C.tt. 3.l.j.§ fin.

Liberto semper honesta & sancta persona patroni uideri debet.ff.lib.37.tt 15.l.9.

De actionibus quæ libertis aduersus patronos, eorumq; liberos non dantur.ff.lib.37.tt.15.l.2.l.5. l.6.l.7.C.tt.6.l.j.l.4.

Si uim & audaciam patrono suo obijcit.C.tt.6.l.4.

Si calumniam aliquam patrono, liberis'ue eius instruxit, uel delatorem subornauit, uel aliquam causam aduersus eos tentauit.ff.lib.37.tt.14.l.j. § fin.l.5.

Si contumeliam fecerit, aut conuicium dixerit patrono, eiusúe liberis.ff.li.37.tt.14.l.j.§ enimuerò. lib.j.tt.12.l.j.§ cum patronus.

Si manus patrono intulit.ff.lib.37.tt.14.l.j.§ enimuerò.Nouell.c.78.§ exhibento.

Si inofficiosus sit libertus.ff.lib.37.tt.14.l.j.§ j.

Si res patroni uel tutelam filiorum eius administrare

ſtrare detrectat. ff. lib. 37. tt. 14. l. 20. lib. 26. tt. 5. l. 14. Vide inſuper j lib. 6. cap. 3. uerſ. ſi libertus tutor, &c.

Si arte ſua contra uoluntatem patroni utitur. ff. lib. 37. tt. 15. l. 11.

De prohibēdo libertum ne negocietur. ff. lib. 37. tt. 14. l. 2. l. 18. lib. 38. tt. j. l. 45.

Libertus ubi uult commorari poteſt. C. tt. 3. l. 12.

Si quis alienum libertum receperit. C. tt. 5. l. 13. lib. 11. tt. 52. l. j. § ſeruum etiam.

De eo quod onerandæ libertatis cauſa patronus à liberto eſt ſtipulatus. ff. lib. 38. tt. j. l. 32. l. 39. lib. 44. tt. 5. l. j. § ſi manumiſero. uſq; ad finē legis. l. 2. § ſi ſeruus. uſq; ad fin legis. C. tt. 3. l. 4.

Si ſocietas libertatis cauſa inter patronum & libertum ſit inita, an ualeat? ff. lib. 38. tt. j. l. 36.

DE IVRE ACCVSANDI LIBERTUM UT INGRATUM.
Cap. 12.

1 *Cauſæ ex quibus competit?*

Si ingratus ſit libertus aduerſus patronum, ſi ſit inofficioſus, &c. uide ꝫ cap. prox. membr. 7.

Diſtinguitur:

Si ius patronatus remiſſum ſit, C. tt. 4. l. 3. § reuerentia. Nouell. c. 78. §. ſtatuimus. §. quapropter.

Si ex cauſa fideicommiſsi manumiſit. C. tt. 7. l. j.

Si precio à ſeruo uel amico eius accepto ſeruum manumiſit. ff. lib. 37. tt. 15. l. 3. C. tt. 3. l. 7.

De reliquis Diſtinctionibus, uide ꝫ cap. prox. membr. 5. quibus competat ius patronatus.

2 *Quibus competat hoc ius?*

De filijs patronorum. C. tt. 3. l. 12.

De hæredibus? C. tt. 7. l. 3.

De reliquis, uide ꝫ cap. prox. quibus cōpetat ius patronatus.

3 *Aduerſus quos, per quem & apud quem competat?*

De filijs libertorum: an & hi ut ingrati accuſari poſsint. C. tt. 7. l. 4.

Per procuratorem competit. ff. lib. 37. tt. 15. l. 4.

Apud præſidem cōpetit. ff. lib. 37. tt. 14. l. j. in prin. l. 7. § mandatis. lib. j. tt. 12. l. j. § j. uerſ. ſed & patronos.

4 *Quæ pœna ueniat in hoc iudicium?*

Extraordinaria pro modo delicti. ff. lib. j. tt. 12. l. j. § cum patronus. lib. 37. tt. 14. l. 7. § mandatis.

De parte bonorum ingrato liberto auferēda, fuſtibusq; eum cædendo. ff. lib. 37. tt. 14. l. 7. § fin.

De libertis in uincula nō cōjciendis. C. tt. 6. l. 6.

Libertatem amittit libertus. ff. lib. 37. tt. 14. l. 5. lib. 25. tt 3. l. 6. C. tt. 7. l. 2. l. 4. lib. 7. tt. 16. l. 30. Nouel. c. 78. § exhibento.

5 *Euentus.*

Si libertus in ſeruitutem reuocatus ſit, an & liberi eius ſerui fiant. C. tt. 7. l. 2. § filijs.

De liberto rurſus in libertatem perducendo. C. tt. 7. l. 2. § fin.

DE OPERIS LIBERTORVM.
ff. lib. 38. tt. j. C. tt. 3.
Cap. 13.

Debet etiā libertus patrono operas, quibus non præſtitis datur actio, de qua ſequitur j.

Definitio operarum. ff. l. j.

Proprium. In rerū natura non ſunt. ff. l. 9. in prin. lib. 7. tt. 7. l. j.

Differentia operarum fabrilium & aliarum. ff. l. 9. l. 23. in prin.

¶ *Ratio huius actionis.*

ff. l. 2.

¶ *Cauſæ ex quibus datur.*

Si operas à liberto patronus ſit ſtipulatus. ff. l. 8. § quod contingit. C. l. 3. in prin.

Si libertus iurauit operas ſe præſtaturum. ff. l. 8. § quod contingit.

Si aliquo tempore operas præſtitit. ff. l. 31.

Si non ſunt impoſitæ, nec promiſſæ operæ, an peti poſsint? C. tt. 6. l. 6.

¶ DISTINGVVNTVR DVAS *priores cauſæ.*

1 Ex *perſona ſtipulantis, & cauſa ex qua manumiſsio ſit.*

De eo qui ex cauſa fideicommiſsi manumittit. ff. l. 7. § reſcriptum. l. 42. l. 47. lib. 38. tt. 2. l. 39. lib. 40. tt. 5. l. 33. in prin. C. l. 5.

Si ſeruus ita traditus ſit ut manumitteretur. C l. 2.

Si pactione data à domino ſit manumiſſus. C. tt. 6. l. 3.

Si ſuis numis emptus ſit ſeruus, ut manumittatur. C. l. 7.

Si ab alio accepta pecunia ſeruum ſuum manumiſit. C. l. 5.

Si cum ita uenditus eſſet ut manumitteretur, ex conſtitutione D. Marci ad libertatem peruenerit. ff. l. 13.

De eo cui bona libertatum cōſeruandarum cauſa ſunt addicta. ff l. 15. § j.

2 Ex *perſona promittentis ſeu iurantis.*

De ſeruo, & qui non eſt libertus. ff. l. 7. in prin. lib. 40. tt. 12. l. 44. in prin.

De pupillo. ff. l. 7. § dabitur. lib. 40. tt. 12. l. 44. § fin.

5 Ex *re promiſſa.*

Si partem operarum promittit. ff. l. 13. in prin.

Si pro operis aliquid aliud ſtipuletur. C. l. j.

Si operas, donum, munus ſe præſtaturum iurat. ff. l. 7. § iurare.

Si ita: Si decem dierum operas non dederis, uiginti numos dare ſpondes. ff. l. 39.

Si ita: Operas tuas pictorias centum hodie dare ſpondes. ff. l. 24.

Si ſeruus patroni ſibi dari operas ſtipuletur. ff. l. 10. in prin.

Si uxori patroni promittat ſe daturum. ff. lib. 40. tt. 12. l. 44. § licet.

4 Ex *cauſa promittendi uel iurandi.*

Parui refert, quam ob cauſam iuret. ff. l. 7. § j.

Si non libertatis cauſa iuret. ff. l. 7. in prin.

Si conditionis implendæ cauſa iurauit. ff. l. 7. § j.

Si onerandæ libertatis cauſa pecuniam eſt ſtipulatus, uide ꝫ cap 11. in fine.

3 Ex *tempore.*

Si ante manumiſsionē uel ex interuallo iurauit. ff. l. 7. § iurare. lib. 40. tt. 12. l. 44. in prin.

6 Ex *reliquis contingentibus.*

Si uxorem habeat libertus, uel liberta nupta ſit. ff. l. 13. § etiamſi. § fin. l. 14. l. 28. l. 30. § fin. l. 48. C. l. 8. l. 11. tt. 6. l. 2.

Si liberta concubina ſit patroni. ff. l. 46. C. l. 8.

Si libertus duos uel plures liberos in potestate habeat. ff. l. 37. C. l. 6.

Si ad eam dignitatem peruenerit liberta, ut incõueniens sit eam operas præstare. ff. l. 34.

Si militiæ nomen libertus dedit. ff. l. 43. C. tt. 7. l. 4.

Si ualetudine impediatur libertus, quo minus operas præstare possit. ff. l. 15. l. 23. § sicut accidit. l. 34.

Si maior quinquaginta annis liberta sit facta. ff. l. 35.

Si bona patroni per creditores uendita sunt. ff. l. 40.

Si nõ poposcerit operas patronus. ff. l. 22. in prin. l. 24.

Si patronus non præstat sumptus operarum, nec uictum & uestitum. ff. l. 8. l. 19. l. 20. in prin. l. 21. l. 33. l. 50. § fin.

¶ *Si soluit uel præstitit operas.*

Distinguitur sequentib. modis:

Si partem operæ per horas præstitit. ff. l. 3. l. 15.

Si sex horis antemeridianis præstitit. ff. l. 3.

Si alij quàm patrono soluit. ff. l. 9.

Si cum paterno aut Titio præstare promisisset, Titio præstiterit. ff. l. 10. § fin. l. 11. l. 12. l. 23. § quare sicut.

Si patronus alibi moretur, ubi præstandæ. ff. l. 20. § ex prouincia. l. 21.

Si alteri operas præstat, an alteri quoque eodem tempore alias operas præstare sit compellendus. ff. l. 49.

Si plures sint patroni, quorum alius alibi moratur, ubi præstãdæ operæ. ff. l. 23. § si partem. usq; ad fin. legis.

¶ III. *Quibus competat hæc actio?*

De liberis patroni. ff. l. 7. § fin. l. 29.

De liberis exhæredatis. ff. l. 29.

De liberis hæredibus patri non existentibus. ff. l. 22. § cum libertus. l. 29.

De posthumis, si sibi suisq; liberis sit stipulatus. ff. l. 5.

An cum duobus patronis operę promissę essent, alterius patroni filio debeantur. ff. l. 4.

De alio quàm patrono, & eo qui ius patroni nõ habet. ff. l. 9. l. 51.

De amicis patroni. ff. l. 27.

De marito patronæ. C. l. 10.

De hærede extraneo. ff. l. 4. § fin. l. 6. l. 29. C. l. 10.

¶ IIII. *Aduersus quos competat?*

De fideiussoribus. ff. l. 8. § fin. l. 44.

¶ V. *Quid ueniat in hanc actionem?*

Quales operæ præstandæ sunt. ff. l. 16. § fin. l. 17. l. 38. l. 50. in prin.

De inhonestis & periculosis operis. ff. l. 26. l. 38.

De operis eius artificij quod exercet. ff. l. 23. in prin. l. 38.

De operis eius artificij, quod post manumissionem didicit uel exercet. ff. l. 16. in prin. § sed si turpes. l. 38. § si tamen.

De parte operarum. ff. l. 8. l. 15.

Quantum cuiq; hæredum, uel liberorum patroni operarum nomine debeatur? ff. l. 7. § si liberi. l. 15. § ideo.

Si ita promisit: Quot operas patronus arbitratus sit. ff. l. 30.

De temporis spacio ad curam corporis liberto relinquendo. ff. l. 22. § fin. l. 26. l. 50. § fin.

De diebus quos libertus in ueniendo ad præstandas operas insumit. ff. l. 20. § ex prouincia.

De æstimatione pro operis præstanda. C. l. 6.

Quanti operæ non præstitæ æstimandæ. ff. l. 26. § fin. l. 39. § fin.

De eo quod pro operis se daturum promisit. C. l. 1. l. 4.

¶ VI. *Quando competat?*

Si operæ uel dies operarum nondum præterierint. ff. l. 3. l. 8. uers. cum semper. l. 13. § iudicium. l. 24.

Si adhuc impubes sit libertus. ff. l. 7. § dabitur. lib. 40. tt. 12. l. 44. § fin.

Si nondum postulauerit patronus operas, uel si nondum fuerint indictæ, uide paulo superius, membr. 2. uers. si non sunt impositę. item uers. si non poposcerit, &c.

¶ VII. *Simile.*

Condictio pecuniæ creditæ ff. l. 4. § perinde.

¶ VIII. *Euentus.*

De conditione indebiti soluti pro operis. C. l. 3.

DE SVCCESSIONE IN BONA libertorum. Inst. lib. 3. tt. 8. ff. lib. 38. tt. 2. C. lib. 6. tt. 4.

Cap. 14.

I *Ratio & origo successionis in bona liberti.*

ff. l. 1.

II. *Causæ ex quibus succeditur in bona liberti.*

Si libertus decesserit, succedit illi patronus. Inst. in prin. tt. 10. § Sexto patrono. ff. l. 17. C. tt. 42. l. 3.

Distinguitur:

Si liberos reliquerit libertus. Inst. in prin. § qua de causa. uers. siue intestatus. § prodesse. § postea. § cum uerò maior. ff. tt. 16. l. 3. in prin. tt. 17. l. 1. § si nemo. li. 34. tt 5. l. 11. § si cum filio. uide insuper j de contra tabul bonor. possess.

Si minor centenario sit libertus. Inst. § postea uerò. § sed nostra. ff. lib. 37. tt. 14. l. 16. lib. 38. tt. 2. l. 26.

Si libertus ex capitali crimine sit damnatus, nec ob metum accusationis mortem sibi consciuit. ff. l. 28.

Si patronus ius patronatus remisit. C. tt. 4. l. 3. § nec eorum.

Si patronus elegit ea quæ libertatis causa liberto imposuit. ff. lib. 37. tt. 14. l. 19. C. tt. 13. l. 2.

Si libertum non aluit patronus. ff. l. 33.

Si municipum uel alterius collegij libertus sit. ff. lib. 38. tt. 3. l. 1. tt. 16. l. 3. § si municipes. lib. 40. tt. 3. l. 2.

Si principis libertus sit. ff. tt. 16. l. 3. § principem.

Si capitis accusauit libertum actor. ff. lib. 37. tt. 14. l. 9. § fin. l. 10. l. 11. l. 17. lib. 38. tt. 2. l. 3. § si capitis. l. 14. l. 15. l. 16. § si patroni. l. 47. § 1. l. 48. l. 51. lib. 40. tt. 5. l. 33. § erit Rubriano. uers. nam si seruum.

Si testimonium in caput liberti dixit actor. ff. l. 14. § sed si non.

Si aduocationem accusatori præstitit actor. ff. l. 14. § si patroni.

Si in seruitutem libertum petierit actor. ff. l. 9. l. 14. in prin. l. 16. in prin. usq; ad § si quis bonorũ. l. 30.

l.30.lib.40.tt.5.l.33.§ erit Rubriano.uerſ.nam ſi ſeruum.

Si iudex flagitij fuerit, uel ſine iudice flagitium liberti uindicauit actor.ff.lib.37 tt.14 l.9.§ fin.

Si rei capitalis damnatus ſit actor. ff.lib.37.tt.14. l.9.§ j.

De reliquis huiuſmodi diſtinctionib. uide ĩ cap. prox.

III. *Quibus competat?*

De liberis patroni. ff.lib.37.tt.14.l.22.l.23.in prin. lib.38.tt.2.l.2.l.4.§ ſi deportatus. l.5.l.42.§ ſic edictum.§ fin.Inſt.§ multis.tt.10.§ ſexto patrono.§ cumq; antea.

De liberis exhęredatis ff.l.10.§ j.uſq; ad fin.legis. l.11.l.12. in prin. uſq; ad fin. legis. l.13.l.27.l.40.l. 42.in prin.l.47.in prin § fin.

De eo cuius pater eſt exhæredatus.ff.l.10.§ quòd ſi pater eius.l.16.§ ſi patroni.l.38.

De eo qui patroni hæreditatem omittit. ff.l. 12. § fin.

De nepote poſt mortem aui.concepto. ff.l. 47. § Paulus.

De filio qui eſt in adoptiua familia.ff.l.39.

De liberis uulgò quæſitis.ff.l.18

De eo qui ſubiectus dicitur.ff.l.42.§ planè quod ad.

De eo cui aſsignatus eſt libertus, eiusq; liberis & alijs,uide ĩ cap.11.membr. 5.uerſ.de liberis patroni.

De filio patroni,& nepote ex altero filiò. ff.l.23.§ ſi libertus.

De parentibus patroni. Inſt. lib.3.tt.10.§ ſexto. § cumq; antea.

De ijs qui ex tranſuerſo gradu ueniunt uſque ad quintum gradum.Inſt.§ multis alijs.

De filiofamiliâs manumittente,& patre eius.ff.l. 3.§ ſi quis filiusfam.l.22.

De eo qui ex cauſa fideicommiſsi manumiſit. ff. l.29.tt.16.l.3.in prin.C.tt.13.l.j. ff.lib.40.tt.5.l.33. in prin.

De eo qui ſeruum ea lege emit,ut manumittat.ff. lib.38.tt.16.l.3.§ is planè.

De marito qui ſeruum doralem manumiſit. ff.li. 38.tt.16.l.3.§ & ſi doralem.

De eo qui primò, & eo qui ſecundò ſeruũ in ſeruitutem reuocatum manumiſit.ff.l.32.

IIII. *Quid & quantum competat,*

Vide ĩ cap.prox.membr.3.

V. *Adfinia remedia.*

De electione patrono danda, utrum ſucceſsionem, an ea quæ libertatis cauſa impoſita ſunt, petere uelit.ff.lib.37.tt.14.l.19.

DE CONTRA TABVLAS bonorum poſſeſsione patroni. Cap. 15.

1 *Cauſæ ex quibus datur.*

Si libertus teſtamento facto patronum prçterijt. Inſt. lib.3.tt.8. in prin. § qua de cauſa. § ſi uerò teſtamentum.

DISTINGVITVR:

Si patronum ex aliqua parte hæredem inſtituit, ff.lib.37.tt.14.l.21.§ j. uſq; ad § naturales. lib.38. tt.2.l.2.§ ſed ſi patronus.l.3.§ toties.uſque ad § fin. l.5.l.19.l.20. in prin. l.41.l.43.l.44.l.45.l.50. § ſi patronus.

Si filius uel ſeruus patroni ſit inſtitutus. ff.lib.38. tt.2.l.6.§ j.l.42.§ fin.l.50.in prin.

Si hæres inſtitutus rogatus ſit filio patroni hæreditatem reſtituere.ff.lib.38.tt.2.l.4.§ fin.

Si legatum ſit patrono.ff.lib.38.tt.2.l.3.§ ſi debita. l.44.§ patronus.

Si ſecũdum tabulas bonorum poſſeſsionem uel legatum agnouit patronus. ff.lib.38.tt.2. l. 6.§ fin. l.7.l.8.in prin. uſq; ad § ſi ſeruo. § fin. l.31.l. 46.l.50.in prin.§ ſi patronus.§ fin.

Si mortis cauſa donationem agnouit. ff.lib.38.tt. 2.l.8.§ ſed etſi mortis.

Si ſeruo uel filio ſuo relictum agnouit.ff.lib.38.tt. 2.l.8.§ ſi ſeruo.l.50.in prin.

Si debitam portionem accepit patronus : ſubdiſtinguitur.Si in ea ſit grauatus. ff.lib. 38. tt. 2.l. 41.l.44.in prin.l.45.

Si liberos reliquerit libertus. Inſt.lib.3.tt.8.§ pro deſſe. § ſi uerò teſtamentum. ff.lib.37.tt.14.l.21. § naturales.§ fin.li 38.tt.2.l.6.in prin.§ ſi filius. l.20.§ ſi libertinus.§ ſi libertus.§ fin. l.35.§ fin. l 42.§ cum filius.

Si libertus non fuit ſoluendo. ff. lib. 38.tt.2.l. 36.

Si ſeruus ſuis numis emptus & manumiſſus ſit. C.tt.4.l.j.

Si quis numos acceperit, ut manumittat. ff. lib. 38.tt.2.l.3.§ ſi quis numos.

Si ita emit ut manumittat. ff.lib.38.tt.2.l.3. § ſed ſi hac.

Si ius aureorum annulorum impetrauit libertus. ff.lib.38.tt.2.l.3. in prin.lib.40.tt.10.l.5.

Si natalibus ſit reſtitutus libertus. ff.lib.38.tt. 2. l. 3.in prin.lib.40.tt.11.l.2.§ fin.

Si à principe liberam teſtamenti factionem impetrauit libertus.ff.lib.38.tt.2.l.3.in prin.

Si patroni filius liberto talẽ epiſtolam miſit: Ob merita tua concedo tibi liberam teſtamenti factionem.ff.lib.38.tt.2.l.47.§ patroni.

Si libertus apud hoſtes deceſſerit. ff.lib.38.tt. 2. l. 4.§ j.

Si patronus uel libertus deportatus ſit. ff. lib. 38. tt.2.l.4.§ ſi deportatus.

Si patronus apud hoſtes ſit. ff.lib.38.tt.2. l. 4.§ ſi deportatus.

Si patronus ſibi legatum in teſtamento liberti adſcripſit,ueniamq; impetrauit.ff.lib.48.tt.10.l.6. § fin.

Si patronus liberti necem non uindicat.ff.lib.38. tt.2.l.37.§ fin.

Si patronus libertatis cauſa impoſita exegit, uel liberto reuendidit. ff. lib. 38. tt. 2. l. 37. tt. j. l.32.

Si patronus falſum dixit teſtamentum,nec obtinuit.ff.lib.38.tt.2.l.19.

II. *Quibus competat,*

Vide ĩ cap.prox.membr.3.

III. *Quid & quantum ueniat in hanc bonor. poſſ.patroni, & quæ ſit debita patroni portio?*

Si inteſtatus ſine liberis deceſſerit libertus, patronus in omnia bona ſuccedit. Inſt.lib.3.tt. 8. in prin.§ ſin autem inteſtati.§ ſin autem ſine.

Si autem teſtatus ſuccedit, debita patroni portio eſt tertia pars bonorum liberti. Inſt. lib. 3.

tt.8. in prin. § qua de causa. § postea uerò. § si uerò testamentum.

Liberi patronorum utrum in stirpes an in capita succedant. Inst. lib. 3. tt. 8. § multis alijs. uers. & in capita.

Si unus patronus unum filium, alter duos reliquerit, uiles partes fiunt. ff. lib. 38. tt. 2. l. 23. § fin.

Si uni liberorum assignatus sit libertus. ff. lib. 38. tt. 4. l. j. § si sit ex uno. l. 2.

Si duo uel tres sint patroni, quorum unus bonorum possessionem omittit, quanta sit reliquorum portio. ff. lib. 38. tt. 2. l. 21. l. 24. tt. 3. l. 4.

Quæ in bona liberti, ex quibus patrono portio debetur, sint connumeranda?

De bonis quæ mortis tempore libertus habuit. ff. lib. 38. tt. 2. l. 3. § fin.

De bonis quæ post mortem hæreditati accedũt. ff. lib. 38. tt. 2. l. 44. § si ex bonis.

De usufructu à liberto legato. ff. lib. 38. tt. 2. l. 33.

De bonis quæ in castris quæsiuit libertus. ff. lib. 38. tt. 2. l. 3. § patronus. C. lib. 3. tt. 28. l. 37. § hoc nihilominus.

De bonis in fraudem patroni alienatis. ff. lib. 38. tt. 2. l. 3. § fin. uide j cap. prox.

Quæ in debitam patroni portionem imputentur.

De legatis & fideicommissis. ff. lib. 38. tt. 2. l. 3. § si debita.

De mortis causa donatis. ff. lib. 38. tt. 2. l. 3. § si debita. uers. sed & mortis. l. 8. § sed etsi mortis.

De donatis ei à liberto inter uiuos. ff. lib. 38. tt. 2. l. 3. § sed etsi non. l. 8. § sed etsi mortis.

De eo quod conditionis implendæ causa patrono datum est. ff. lib. 38. tt. 2. l. 3. § fin. l. 8. § quare dicitur.

De reliquis, uide paulo superius uers. si patronũ ex aliqua, cum sequentib. cap. eod.

IIII. *Ex quorum partibus debita portio sit detrahenda.*

ff. lib. 38. tt. 2. l. 10. in prin. l. 16. § fin. l. 20. § libertus. l. 34. l. 42. § Papinianus. l. 43.

V. *Quando competat?*

Si hæreditas ex testamento nondum sit adita. ff. lib. 38. tt. 2. l. 3. § ut patronus. l. 42. § Papinianus.

VI. *Euentus.*

Quamdiu patronus contra tabulas bonorũ possessionem petere potest, debitoribus cõtra hæredes datur exceptio. ff. lib. 38. tt. 2. l. 23.

Patronus contra tabulas bonorũ possessionem petens, ab omni liberti iudicio repellitur. ff. lib. 38. tt. 2. l. 16. § si quis bonorum. usque ad § ei qui.

VII. *Adfinia remedia.*

Vnde legitimi bonorum possessio. Inst. li. 3. tt. 10. § cumque antea. ff. lib. 38. tt. 2. l. 23. in prin. l. 42. § fin. tt. 7. l. j. § fin.

De supplendo eo quod debitæ parti deest. Inst. lib. 3. tt. 8. § si uero testamentum. uers. uel quod deest. ff. lib. 37. tt. 14. l. 21. § j.

DE ACTIONE FAVIANA ET Caluisiana. ff. lib. 38. tt. 5.

Cap. 16.

¶ I. *Genus.*

In personam actio est, non in rem. l. j. § hæc actio.

Rei habet persecutionem. l. 3. § j.

Hæreditaria non est. l. j. § hæc actio.

¶ II. *Causa ex qua datur.*

Si libertus quid in fraudem patroni, quo minus debita pars ad eum perueniret, alienauit. l. j. in prin. C. tt. 3. l. j. in prin.

DISTINGVITVR:

1 *Ex specie facti seu alienationis.*

Omne quod in fraudẽ patroni gestum est, reuocatur. l. j. § omne.

Si non adquisiuit cum posset. l. j. § utrum autem. usque ad § at si transegit.

Si diem actionis abire passus est. l. j. § quod si noluit obtinere.

Si transegit. l. j. § at si transegit.

Si filiam dotauit. l. j. § sed si libertus.

Si mutuum dedit filiofamiliâs. l. 6. l. 7. l. 8.

Si mutuum acceperit. l. j. § si mutuam.

Si stipulanti promisit. l. j. § si mutuam.

Si fideiussit, uel rem suam pro alio pignori dedit uel mandator extitit. l. j. § si fideiussit.

2 *Ex causa alienationis.*

Si non mortis causa alienauit. l. j. § j.

Si sine dolo malo. l. j. § j.

Si in fraudem defuncti patroni, nõ filij eius alienauit. l. j. § si libertus.

Si adrogator quid in fraudẽ impuberis adrogati alienauit. l. 13.

Si filius emancipatus quid in fraudẽ emancipantis patris alienauit. ff. lib. 37. tt. 12. l. 2.

3 *Ex persona eius cui alienauit.*

Si filio suo alienauit, uel legauit. l. j. § quod autẽ mortis.

Si bene merentibus amicis donauit. l. 9.

Si patrono qui potuit cõtra tabul. bonor. possessionem petere. l. j. § aduersus.

Si filiofamiliâs mutuum dedit. l. 6. l. 7. l. 8.

Si is cui alienatum est, dolo caret, nec sciuit in fraudem patroni fieri. l. j. § dolum.

4 *Ex re alienata.*

Quodcunque alienatum est. l. 4. in prin.

5 *Ex reliquis contingentibus.*

Si res iusto precio uendita sit. l. j. § & aliàs uideamus.

Si patronus consensit, uel ratum habuit. l. 11. C. tt. 3. l. 2.

Si hæreditatem liberti ex testamento adiuit patronus. l. 3. in prin. § patronum.

Si ab intestato patronus liberto succedit. l. 3. § si intestatus.

Si debita portio patrono sit relicta. l. 3. § fin.

Si res alienata perijt, uel usucapta sit. l. 10.

¶ III. *Quibus datur?*

De successoribus l. j. § hæc actio.

¶ IIII. *Aduersus quos datur?*

In personam est, non in rem. l. j. § hæc actio.

De pluribus quibus alienatum est. l. j. § si pluribus.

De eo cui res uendita est, & eo cui precium libertus donauit. l. j. § sed si rem quidẽ. § sed si fortè.

De eo à quo mutuum accepit, & eo cui dono dedit libertus. l. j. § si mutuam.

De eo qui accepit, & eo cuius iussu ei datum est. l. 5. l. 12.

De creditore apud quem libertus intercessit, & debitore pro quo. l. j. § si fideiussit.

De domi-

De domino & patre eius cui alienatum est.l.j.§ si seruo.

De ipso seruo manumisso.l.j.§ si cum seruo.

De successoribus.l.j.§ hæc actio.

¶ V. *Quid ueniat in hanc actionem?*

Quatenus legitima pars deminuta est. C. tt. 5. l.j.

Si res uendita sit, defertur conditio emptori, utrũ malit rem emptam iusto precio habere, an recepto precio à re discedere.l.j.§ si quis in fraudem § sed si fortè.

Si emit libertus in fraudem patroni.l.j.§ sed si emerit.

Si permutata, locata, uel conducta res sit in fraudem patroni.l.j.§ & in permut.

Si plures agant, quantum quisq; reuocabit.l.3.§ si plures.l.4.

Si pluribus sit alienatum, quantum à quoq; reuocandum.l.j.§ si pluribus.§ quamuis autem.

De fructibus.l.j.§ fin.l.2.lib.22.tt.j.l.38. § in Fauiana.

De in litem iurando.

Si pater uel dominus eius cui alienatum est, conueniatur, quantum ueniat?l.j.§ si seruo.

¶ VI. *Quamdiu competat?*

Perpetua est.l.3.§ j.

Si dominus eius cui alienatum est, conueniatur, intra annum à morte uel manumissione uel alienatione serui agendum est. l.j. § si cum seruo.

¶ VII. *Euentus.*

De precio emptori restituendo, uide paulo superius uers.si res uendita sit.

¶ VIII. *Ad fine remedium.*

Si libertus in fraudem legis alienauit, quo minor centenario esset, ipso iure non ualet alienatio. ff.lib.37.tt.14.l.16.

DE AMITTENDO IVRE patronatus. Cap. 17.

I *Causæ ex quibus amittitur ius patronatus.*

Si patronus iureiurando adegit libertum ne uxorem ducat, uel libertam ne nubat, liberos'ue tollat. ff.lib.37.tt.14 l.6.in prin.§ quamuis. usq; ad fin. legis.l.15.lib.40.tt.9.l.31.l.32. in prin. lib. 38.tt.16.l.3. si quis libertum.

Si mercedem operarum stipulatus est uel capit patronus.ff.lib.37.tt.14.l.6 § j. lib. 38.tt. j. l. 25. lib. 40.tt.9.l.32.§ non prohibentur. usq; ad fin. legis.C.tt.3. l. 6.

Si cum tutor testamento datus esset, ancillamq; sibi legatam ex causa fideicommissi manumisisset, se à tutela excusauit.ff.lib.37.tt.14.l.3.

Si patronus ius patronatus remiserit. C.tt.4. l.3. Nouell.c.78.§ statuimus autem.

Si patronus in nuptias uel consortium liberti libertæ'ue consensit.C.tt.3.l.11.tt.4.l.2.

Si patronus libertum non aluit. ff.lib.25.tt. 3. l. 6. in prin.lib.38.tt.2.l.33.

Si patronus publico iudicio sit damnatus. ff. lib. 37.tt.14.l.4.

Si patronus uel libertus deportatus, uel in metallum datus sit.ff.lib.37.tt.14.l.21.in prin.

Si libertus adrogatus sit.ff.lib.38.tt.2.l.49.

De reliquis, uide paulo inferius cap.eod.

II. *Qui amittant ius patronatus?*

De liberis patroni.ff.lib.37.tt.14.l.4.l.15.l.17.

III. *Causæ ex quibus libertus fit ingenuus.*

Si ingenuus pronunciatus sit. ff.lib.j.tt 5.l.25.lib. 37.tt.14.l.j.l.5. lib.25.tt.3.l. 5.§ solent. uers.hoc tamen.C.lib.7.tt.14.l.5.Distinguitur: nisi per collusionem domini seruus, uel patroni libertus ingenuus sit pronunciatus: & de sententia ingenuitatis retractanda. ff. lib.40.tt.16. C.lib.7. tt.20.lib. 6.tt.j l.4.§ fin.

Si patronus libertum adoptauit. ff.lib.j.tt.5. l. 27.

Si patronus libertum cum filijs suis hæredem instituit. ff.lib.37.tt.14.l.12.

De pactis.C.lib.7.tt.14.l.8.

De iure aureorum annulorũ, & restitutione natalium sequitur.

IIII. *De iure aureorum annulorum.*

ff.lib.40.tt.16.C.lib.6.tt.8.

1 Si libertus ius aureorum annulorum impetrauit, ut ingenuus habeatur. ff.l.5. l. 6. C. l. 2. Distinguitur:

Si fœmina impetrauit.ff.l.4.

Si inuito & ignorante patrono impetrauit. ff. l.3.

Si sentẽtia pro ingenuitate dicta rescissa sit. ff.l. j. § fin.l.2.

Si non impetrauit.Nouell.c.78.

2 Reliqua iura aureorum annulorum. ff.l.j.l. 2. l.5.C.li.9.tt.21.l.j.§ tunc enim.Reliqua suis subiecta sunt locis.

V. *De natalibus restituendis.*

ff.lib.40.tt.11.C.lib.6.tt.8.

Si libertus natalibus sit restitutus, ingenuus sit per omnia.ff.l.2.l.3.l.5.C.l.2.§ fin.

Distinguitur:

Si patronus restitutioni non consenserit. ff.l. 2. § fin l.5.in prin.

Si filius patroni non consenserit. ff. l.4.

Si ordo decurionum restituit. C.l.j.

Si princeps non restituit. Nouell.c.78.

Si fœmina restituta sit.ff.tt.10.l. 4.

Si ex ancilla natus, restitutus sit. ff.l.j.l.2.

DE CAVSA SI LIBERTVS se ingenuum dicat. ff.lib.40.tt.4. C.lib.7.tt.14. Cap. 18.

I. *Causæ ex quibus datur.*

Si manumissus se ingenuum dicat. C.l.j.in prin. Distinguitur:

Siue operæ petantur, siue obsequium desideretur, &c.ff.l.6.

Si alimenta petantur.ff.lib.25.tt 3.l.5.§ solent.

Si pronunciatum sit, eum teneri patronum alere. ff.lib.25.tt.3.l.5.§ solent.

Si libertum quidem se confiteatur, sed non actoris.ff.l.6.§ sed & quoties.

II. *Vter sit actor in hoc iudicio.*

Qui patronum se dicit.ff.l.6.§ fin.

III. *De probatione ingenuitatis.*

C.l.7. lib. 4.tt.19.l.10.l.17.tt.20. l. j. ff. lib. 25.tt.3. l.5.§ solent. uers.nec tamen. lib. 40.tt.12.l.39. in prin.

IIII. *Quamdiu competat?*

Intra quinquenniū ab eo tempore quo quis manumissus est. ff. l. 2. § qui se. usq; ad fin. legis. l. 4. tt. 16. l. 2. § quinquennium.

V *Euentus.*

De restituēdis reb. quas ingenuus pronūciatus, ab eo à quo manumissus est, habet. ff. l. 3. C. l. 1.

Nati lite pendente ex ea quæ ingenua pronunciata est, ingenui sunt. C. l. 3.

Pœna liberti ingenuum se dicentis, nec probantis. C. l. 13. lib. 9. tt. 21. l. 1.

De collusione domini uel patroni, & de ingenuitatis sententia retractanda, uide § cap. prox. uers. si ingenuus pronunciatus sit, &c.

VI. *Ad fine remedium.*

Actio ex l. diffamari. C. l. 5.

FINIS LIBRI QVINTI.

DE TVTELA ET cura,

Liber sextus.

Inst. lib. 1. tt. 13. cum sequentib. ff. lib. 26. & lib. 27. C. lib. 5. tt. 28. cum sequentibus.

DESCRIPTIO TVTELAE & curæ, tutorum & curatorum. Cap. 1.

I *Definitio tutelæ & tutorum.*

Inst. tt. 13. § 1. ff. lib. 26. tt. 1. l. 1. in prin.

II. *Quo iure subsistat?*

Iure ciuili, uide § definitionem.

Iuri naturali conueniens est. Inst. tt. 20. § penult.

III. *Genus.*

Virile officium est, nec hęreditario iure ad alium transit ff. lib. 26. tt. 1. l. 16. l. 18.

Publicum munus est. Inst. tt. 25. in prin. uers. Nam & tutel. Reipub. muniis non est. ff. lib. 27. tt. 1. l. 6. § gentium.

IIII. *Differentia tutorum & curatorum,*

In paucis differunt curatores à tutoribus. ff. lib. 27. tt. 1. l. 13. in prin.

Differentia inter curatorem bonorum, uentris adulti, furiosi & prodigi. ff. lib. 26. tt. 7. l. 47.

V. *Causæ tutelæ & tutorum efficientes.*

Dantur tutores aut testamēto, aut à legibus, aut à magistratu: de quibus singulis causis, uide ī cap. prox.

VI. *Causæ tutelæ & tutorum corrumpentes, & modi quibus tutela finitur, sunt, excusatio à tutela, postulatio, & remotio suspecti, &c.*

De quibus uide ī cap. 5. cum sequent.

VII. *Effectus tutelæ & administrationis tutorum.*

Tutor domini loco est. lib. 26. tt. 7. l. 26. lib. 47. tt. 2. l. 58. § qui tutelam.

Quod tutor uel curator gessit, ratum est. ff. li. 26. tt. 7. l. 11. § quę bona. C. lib. 2. tt. 42. l. 4. uide insuper ī cap. 11. lib. eod.

Agnoscere nomina quæ tutor fecit, pupillus cogitur. ff. lib 26. tt. 7. l. 15. l. 42. in prin. l. 46. § Lucius. C. tt. 37. l. 24. uide insuper ī cap. 9. membr. 9. de credendis pecuniis.

Ex contractu tutoris actio datur pupillo. ff. li. 26. tt. 9. l. 2. C. tt. 39. l. 2. l. 4. l. 5.

Et contrà ex contractu tutoris actio datur in pupillum. ff. lib. 26. tt. 9. l. 5 § fin. C. tt. 37. l. 26. § inuenimus. tt. 38. l. 1. l. 3. Distinguitur. ff. lib. 26. tt. 9. l. 1. l. 3. 4. 5. § fin. l. 9. tt. 7. l. 47. lib. 3. ti. 5. l. 30. § tutoris. C lib. 2. tt. 25. l. 4. ff. lib. 50. tt. 17. l. 158.

Agente tutore actio iudicati datur pupillo. ff. li. 26. tt. 7. l. 2. in prin. tt 9. l. 6.

Et cōdemnato tutore, iudicati actio datur in pupillum. ff. lib. 26. tt. 7. l. 2. in prin. tt. 9. l. 7. C. tt. 39. l. 1. Distinguitur. ff lib. 26. tt. 7. l. 2. l. 38. § aduersus. tt. 9. l. 5. in prin C. lib. 2. tt. 41. l 4.

Tutori nullum fit præiudicium circa res suas. C. tt. 37. l. 26.

Tutoris & curatoris bona pupillo & adulto pignori sunt obligata. ff. li 26. tt. 7. l. 41. l. 43. § fin. lib. 27. tt. 3. l. 22. l. 25. tt. 8 l. 1. § priuilegium. tt. 10. l. 15. lib. 42 tt. 6. l. 4. cum ll. sequentibus, usq; ad l. 9 § 1. C. tt. 37 l. 20. tt. 70. l. 7. § & si quidem. Nouell. c. 118. § sed si multi. C. li. 1. tt. 4 l. 20. § 1. uers. & inuentario § fin.

Potest tamen nihilominus tutor & curator res suas alienare, de'q; illis testari. C. lib. 4. tt. 53. l. 1. lib. 5. tt. 37. l. 17.

Vectigalia tutores conducere non possunt. C. tt. 41.

VIII. *Officia tutorum & curatorum.*

Vide infrà cap. 8. cum sequentib. lib. eod.

IX. *De actionibus quæ ex administratione tutelæ competunt.*

Vide ī cap. 14 cum sequentib.

DE TESTAMENTARIA TVtela. Inst. tt. 13 & tt. 14. ff. lib. 26. tt. 2. C. tt. 28. Cap. 2.

Incipit hic locus de causis tutelæ & tutorum efficientib.

¶ I *An testamento utiliter tutor detur?*

Inst. tt. 13 § permissum. ff. l. 1. in prin.

Distinguitur:

1 *Ex persona dantis testamento tutorem.*

De matre & auia pupilli. ff. l. 4. tt. 3. l. 1. in prin. l. 2. l. 11. C. l. 4. tt. 29. l. 1.

De patrono. ff. l. 28. § fin. tt. 3. l. 1. in prin. l. 4.

De patrona. C. l. 1.

De patruo. ff. tt. 3. l. 5.

De extraneo. ff. tt. 3. l. 1. in prin. l. 4. lib. 27. tt. 1. l. 32. in prin.

2 *Ex persona dati tutoris.*

De quolibet. ff. l. 20.

De incer-

De incerto tutore. Inst. lib. 2. tt. 20. § tutor autem.
De filiofamiliâs. Inst. tt. 14. in prin.
De seruo. Inst. tt. 14. in prin. § seruus. ff. l. 10 § seruus. l. 22. l. 28. § uerbis. C. l. 5.
De minore uigintiquinque annis. Inst. tt. 14. § furiosus.
De furioso. Inst. tt. 14 § furiosus. ff. l. 10. § si furiosus.
De matre pupilli. ff. l. 26 in prin.
De hærede scripto. ff. l. 7.
De eo cum quo est testamenti factio. ff. l. 21.
De extero qui nō est eiusdem loci. ff. l. 32. in prin.
De prætore & proconsule. ff. l. 20.
Si curator testamento datus sit, uide paulo inferius, uers. si adulto curator.

3 *Ex persona eius cui testamento tutor datus est.*

Si incertæ personæ tutor datus sit, puta illi aut illi, utrius tutor esse uolet. ff. l. 23.
Si filio exhæredato uel prǽterito. ff. l. 4. l. 26. § fin.
Si liberis qui nō sunt in potestate sua, dedit. Inst. tt 13. § permissum. § fin. ff. l. j. in prin. ff. lib. 50. tt. 17. l. 73. § 1.
Si posthumis. Inst. tt. 13. § cum autem.
Si filio naturali. ff. tt. 3. l. 7. in prin. C. tt. 29. l. 4.
Si nepoti. ff. l. 10. § qui filium.
Si nepoti qui post mortem testatoris in potestatem patris recasurus est. Inst. tt. 13. § permissum. ff. l. j. § fin. l. 2.
Si adulto curatorem dedit. Inst. tt. 23. § dantur. ff. tt. 3. l. j. § aut si dixerit. § fin. l. 2. § fin. lib. 27. tt. 10. l. 16. C. l. 7. tt. 70. l. 7. § & si quidem parens. lib. j. tt. 4. l. 20. § j.
Si liberto & extraneo tutorem dedit, uide ĩ uers. de extraneo. cap. eod.

4 *Ex re & causa ad quam testamento tutor datus est.*

Certarum rerum uel causarum tutor testamento dari nequit. Inst. tt. 14. § certæ. ff. l. 12. cum tribus ll. sequentib.
Si rei Italicæ uel Africanæ detur. ff. l. 15. tt. 5. l. 27.
Si curator testamento datus sit, uide paulo superius, uers. si adult.

5 *Ex instrumento in quo tutor datus est.*

Si in testamento iniusto & imperfecto. ff. tt. 3. l. 3. C. tt. 29. l. 2.
Si codicillis datus est ff. l. 3. tt 3. l. j § aut si dixerit.
Si epistola datus est. C. tt. 29. l. 2.

6 *Ex modo quo datus est.*

Si non iure datus sit. ff. l. 3. uide ĩ de confirman. tutor. Cap. eod.
Si ex certo tempore, & ad certum tempus datus sit. ff. l. 8. § tutorem. l. 33. Inst. tt. 14. § ad certum. ff. lib. 50. tt. 17. l. 77.
Si post mortem hæredis datus sit. ff. l. 7.
Si sub cōditione datus sit. Inst tt. 14. § ad certum. ff. l. 8. § tutorem. lib. 35. tt. j. l. 75. § fin. ff. lib. 50. tt. 17. l. 77.
Si sub conditione, Si nolet, datus sit. ff. l. 23.

7 *Ex tempore quo datus est.*

Ante hæredis institutionem dari potest. Inst. tt. 14. § ad certum.

8 *Ex consequentibus.*

Si cōditio defecerit. ff. l. 8. in prin. § in tutoris. l. 33.
Si postea tutor esse uetetur, uel alius tutor à testatore sit datus. ff. l. 8. in prin. l. 34. tt. 3. l. 10. § fin. C. l. 2.
Si nepos, cui tutor datus est, in patris potestatem mortuo testatore recidat, uide ĩ uers. si nepoti qui post mortem.
Si testamentum rumpatur. ff. l. 31.
Si testamentum inofficiosum uel falsum dicatur, & ab intestato locus fit. ff. l. 26. § fin. l 37. in prin. § fin. lib. 34. tt. 9. l. 5. § ei qui tutor.
Si hæredes ex testamento hæreditatem non adierint. ff. l. 7. l. 9. l. 10. in prin.

9 *Ex reliquis contingentibus.*

Si Græcis uerbis tutor datus sit. C. l. 8.
Si tutor seipsum sua manu tutorem scripsit. ff. l. 29. lib. 48. tt. 10. l. 18. § qui se.

¶ II. *Qui ex testamento tutores sint?*

Si diuersis scripturis diuersi dati sint. ff. l. 10. § in tutelis.
Si Titio tutore dato, duo sint eiusdem nominis. ff. l. 30.
De ijs qui satis offerunt, & ijs qui non satis offerunt, uide infrà cap. 9. uers. de uni committenda, &c.

¶ III. *Quorum tutores sint?*

Si filijs uel filiabus tutores dati sunt. Inst. tt. 14. § si quis filiab. ff. l. 5. l. 6. l. 16. in prin. usque ad § fin. ff. lib. 50. tt. 16. l. 122.
Si liberis uel posthumis dati sint. Inst. tt. 14. § fin. ff. l. 6. l. 16. § si quis liberis.
Si filio dederit is qui plures habet filios. ff. l. 16. in prin.

¶ IIII. *Euentus.*

Tutores testamento dati, à testatore, non ab hærede proficiscuntur. ff. l. 7.
Seruus tutor datus liber sit. ff. l. 10. § fin. l. 32 § fin. Inst. tt. 14. in prin.
Non coguntur satisdare tutores testamēto dati, uide ĩ cap. 8.

¶ V. *De confirmando eo qui testamento inutiliter tutor uel curator datus est.*

ff. lib. 26. tt. 3. C. tt. 29.

1 *Causæ ex quibus tutor confirmandus.*

Si testamento inutiliter tutor datus est, cōfirmandus est à prætore. ff. l. j. l. 3. C. l. 2. Distinctiones uide ĩ membr j. cap. eod.

2 *A' quibus confirmandus?*

De consulari potestate, prætore & proconsule. ff. l. j. § quod de l. 2.

3 *Modus confirmandi, & antecedentia.*

De inquisitione ante confirmationem facienda, de eo an sint idonei. ff. l. 5.

CAVSAE EX QVIBVS *inquirendum.*

Si ex inutili datione confirmandus tutor est, uel curator, uel aliàs de nouo dandus est.

Distinguitur:

Si pater inutiliter dedit tutorem. ff. l. j. § & si quidem. l. 6. l. 7. in prin. tt. 2. l. 4.
Si mater dedit. ff. l. 2. tt. 2. l. 4. tt. 6. l. 5. § fin.
Si alius dedit. ff. l. j. § etsi quidem pater. l. 4.
Si senator tutor datus sit. ff. tt. 5. l. 18.

Quid inquirendum, & quo modo?

ff. l. j. § etsi quidem pater. l. 5. l. 7. l. 8. l. 9. l. 10. tt. 5. l. 21. § cum reliquis.

4 *Euentus confirmationis.*

Perinde ac si testamento tutor datus sit, tutor est, hoc est, ut satisdatio ei remittatur. ff.l.3.l.5.tt.2.l.19.§ hoc edictum.

DE LEGITIMA TVTELA.
Inst. tt.15.ff.lib.26.tt.4.C.tt 30. Cap. 3.

I. *Quo iure subsistat legitima tutela?*

Inst.in prin.tt.17.in prin ff.l.1.in prin.l.3.in prin. l.5.in prin.

II. *Ratio legitimæ tutelæ.*

ff.l.1.in prin.

III. *Causæ ex quibus competit legitima tutela.*

Si tutor testamento datus non sit: uel parens intestatus decesserit. Inst. in prin.§ quod autem lex.ff.l.6.

Quamdiu testamentaria tutela speratur, legitima cessat.ff.tt.2.l.11.in prin.

Si tutor testamento datus sit sub condirione. ff.tt.2.l.11.in prin.

Si tutor testamento datus antè uel postquam ad eum tutela deuoluta est, excusatus sit, uel remotus, uel mortuus, uel in ciuitate esse desijt. Inst.§ quod autem.ff.l.6.tt.2.l.11.

Si frater pupilli, cum simul testamento tutor datus est, suæ ætatis sit factus.C.tt.82.l.5.

IIII. *Quibus competat legitima tutela?*

De adgnatis. Inst.in prin. ff.l.1.in prin.l.6.l.7. C.l.7.

De cognatis.C.l.1.lib.6.tt.57.l.15.§ quas autẽ personas. Nouell.c.118.§ enimuero ex his. usq; ad § hæc autem omnia.

De parentibus.Inst.tt.18.ff.l.3.§ fin.

De liberis parentum: hoc est, de fiduciarijs tutoribus. Inst.tt.19.ff.l.4.

De patronis, horumq; liberis.Inst.tt.17.tt.19. § atqui.ff.l.1.in prin.

Distinguitur:

Si duo uel plures sint patroni. ff.l.3.§ si duo. usq; ad § quæri.

Si patronus apud hostes sit.ff.l.1.§ si apud.

Si ex causa fideicõmissi manumisit. ff.l.3.in prin.

Si ita emit ut manumitteret.ff.l.3.in prin.

De liberis patroni separatim.ff.l.3.§ si duo.usque ad § fin.

DISTINCTIONES GENERALES, *an & quibus competat?*

Si pupilla fœmina sit.C.l.3.

Si remotioris gradus adgnatus sit.Inst.tt.16.§ fin. ff.l.9.

Si frater pupilli sit, & alterius fratris filius. ff.l.8.

Si plures eiusdem gradus sint. Inst.tt.16.§ fin. ff.l.19.Nouell.c.118.§ sed si multi.

De ijs ad quos hæreditas peruenit, uel non.Inst.tt.17.§ cum & adgnatos.§ fin.ff.l.1.in prin.usq; ad § si apud.§ interdum.lib.50.tt.17.l.73.

De capite deminutis. Inst.§ fin.tt.16. C.l.2.ff.l.5.§ fin.tt.7.l.10.

De emancipatis adgnatis.C.l.4.tt.70.l.5.

De eo qui inhabilis est ff.lib.27.tt.10.l.13.

De muto & surdo.ff.l.10.§ fin.l.11.

De ijs qui sunt imperfectæ ætatis. Inst.tt.19.§ fin.

De fœminis.Inst.tt.17.§ fin ff.l.3.§ si plures.

De inferioribus gradu, si proximior decesserit, uel capite sit deminutus uel, excusatus, uel apud hostes, uel fœmina.ff.l.1.§ si apud.l.3.§ quæri potest.§ non autem.l.10.

DE TVTORE ET CVRATORE petendo. item de Attiliano tutore, & eo qui à magistratu datur. Cap. 4.

¶ *De petendo tutore & curatore.*

ff.lib.26.tt.6.C.tt.31.

I *Qui tutorem pupillo, uel curatorem adulto petere possint?*

De ipso pupillo & minore.ff.tt.1.l.2.l.3.§ si pupillus.C.tt.31.l.1.l.6.

De alio curatorem minori petente.ff.l.2.§ fin.

De matre minoris, an ei curatorẽ petere possit. ff.l.1.l.2.§ fin.

De cognatis, adfinibus, & amicis parentum pupilli.ff.l.2.in prin.C.tt.31.l.10.tt.37.l.28.§ ne autem tales.

De educatoribus pupilli.ff.l.2.in prin.

De amita pupilli.C.l.5.

De eo qui inutiliter tutor datus est. ff.tt.7.l.38.§ qui se negat.

De eo qui tutor fuit, an curatorem petere possit? C.l.7.

De aduersario pupilli agente.ff.l.2.§ etsi quidem aliquis. tt.1.l.3.§ si pupillus.C.l.1.l.4.tt.17.l.28.§ ne autem tales.

2 *Qui tutores pupillo, uel curatores adulto petere teneantur?*

De ipso pupillo & minore. ff.tt.1.l.2. uide paulo superius.

De matre, & pœna matris non petentis, uel non rectè petentis tutores filijs.ff.l.1.l.2.in prin.usq; ad § si quidem aliquis.l.5.C.l.6.l.8.l.9.l.11.tt.34.l.6.uide insuper Methodum de hæreditatibus, &c. lib.2.cap.5.membr.si liberis tutores.

De filio patris mente capti. C.tt.70.l.3.

De libertis.ff.l.2.in prin.C.l.2.

De ijs qui a tutela sunt excusati.ff.l.3.

De ijs qui tutores fuerũt, ut finita tutela curatores minoribus petant, uide j cap.13.uers.pupillum lib.eod.

¶ *De dando tutore & curatore à magistratu: item de adiungendo & substituendo.*

Inst.tt.20.ff.lib.26.tt.5.

I *Quo iure à magistratu dandi tutores?*

Inst.in prin.§ sed ex his.

II. *Causæ ex quibus tutor uel curator dandus, adiungendus, uel substituendus est.*

Si cui omnino nullus tutor sit.Inst.in prin.

Si nemo ex testamento, quo tutor datus est, hæres existat.uel hæreditas nõdum sit adita. Inst.§ sed etsi.ff.tt.2.l.10.in prin.

Si legitimus tutor inhabilis est. ff.lib.27.tt.10.l.13

Si tutor datus appellauit. ff.l.2.lib.49.tt.1.l.17.§ fin.

Si sub conditione uel ex die tutor datus est, pendente conditione uel die, alius dandus. Inst.§ sed etsi in.ff.tt.2.l.11.in prin.

Si tutor datus ad tempus uacationẽ habet. Inst.tt.23.§ penult.ff.lib.27.tt.1.l.10.§ qui primipilũ.

Si minor uigintiquinq; annis tutor datus sit. ff.

lib.

lib.27.tt.j.l.10.§ si libertus.

Si tutor datus administrationi nō sufficiat, solet ei curator adiungi. Inst.tt.23.§ item si testamento.ff.tt j.l.13.C.tt.36.l.3.

Si tutor morbo uel senio ætatis laboret. ff.tt.j.l.13.lib.27.tt.j.l.10.§ fin.

Si tutor furiosus sit factus. ff.lib.27.tt.j.l.10.§ fin.l.12.in prin.

Si tutor reipub. causa absit. Inst.tt.25.§ item qui reipub.ff.tt.5.l.15.

Si tutor ad hostes missus sit, uel transfugerit. ff.tt.j.l.15.

Si tutor excusatus sit, uel remot°, uel defunctus, uel relegatus. C.tt.36.l.2 l.4.tt.31.l.3.tt.43.l.2.l.3.l.6.in prin.tt.70.l.7.§ penult.

Si lis moueatur testamento quo tutor datus est, an interim alius dādus sit. ff.tt.2.l.26.§ fin.l.27.

Si inter tutorem & pupillum lis sit, dandus ad illam litem curator est: item alia de curatore ad litem dato. Inst.tt.21.§ fin. ff.tt.j.l.3.§ si pupillus.usq; ad fin.leg.l.4.l.5.tt.2.l.24.l.27.§ fin. C.tt.44.l.j.l.2.l.5.

De reliquis causis. ff.tt.2.l.29.tt.5.l.13.in prin. C.tt.34.l.10.tt.62.l.11.

De actore periculo absentis tutoris constituendo.Inst.tt.23 § fin. ff.lib.26.tt.7.l.23.C.tt.34.l.10.tt.61.

III. *Qui tutores dare possint?*

In urbe datur à prętore,& maiore parte tribunorum plebis:in prouincijs,à præsidibus. Inst.in prin.ff.l.j.l.5.l.27.in prin.lib.27.tt.10.l.5.

Romæ tutores dati qui intelligantur? ff.lib.27.tt.j.l.45.§ Romæ.

De magistratu. Inst.§ sed hoc iure utimur. ff.l.3.l.24.lib.27.tt.8.l.3.§ si quando.C.tt.34.l.6.

De magistratu eius loci unde pupillus originem ducit,& eius ubi pupilli facultates sunt. C.tt.32.

De defensore ciuitatis, & religiosissimo antistite,nec non & alijs publicis personis.Inst.§ nos autem.

De decurionibus.ff l.19.in prin.

Decuriones unum ex se tutorem dare possūt. ff.l.19.tt.6.l.4.

Prætor seipsum tutorem dare non potest. ff.l.4.lib.j.tt.14.l.4.

De priuato cui præses mandauit.ff.l.8.in prin.

De furioso.ff.l.8.in prin.

Curator ab ijsdem magistratibus dandus est, à quibus tutor.Inst.tt.23.§ dantur.§ furiosi.

Quis furioso curatorem dabit? Inst.tt.23.§ furiosi. C.tt.70.l.7.§ sin autem testament. lib.j.tt.4.l.20.§. sin autem testam.

Quis illustribus & clarissimis personis tutores dabit? C.tt.33.l.j.tt.70.l.7.§ sin autem testam.

De reliquis.ff.l.j.tt.3.l.6.§ tutoris.

IIII. *Qui tutores dari possunt?*

De eo qui superioris uel inferioris ordinis est quàm pupillus. ff.lib.27.tt j.l.13.§ scire.

De non consiliarijs,an consiliariorum filijs tutores dari possint? uel contrà.ff.l.22.

De libertino ingenuo non dando tutore. ff l 27.§ fin.lib.27.tt.j.l.j.§ dicendum. l.44.in prin.C.tt.62.l.3.

De filio patri tutore dando. ff.l.12.in prin. lib.27.tt.16.l.j.§ fin.l.2.uel matri.ff.lib.27.tt.10.l.4.

De marito uxori curatore non dando. Inst.tt.25.§ penult. ff.lib.27.tt.10.l.14. C.tt.34.l.2.tt.42.l.4.

Neq; sponso sponsæ.ff.lib.27.tt.j.l.j.§ fin.

Neq; socero nurui.C.tt.62.l.17.

De debitore & creditore pupilli.C.tt.62.l.7.Nouell.c.72.in prin. usq; ad § quia uerò grauatè.c.94.in prin.usq; ad § quia uerò.

De extero qui non est eiusdem loci. ff.l.3.l.24.tt.j.l.10.lib.27.tt.j.l.j.§ dicendum. l.13.§ fin.tt.8.l.j.§ si quando.C.tt.31.l.3.tt.34.l.5.

De seruo.C.tt.34.l.7.

De furioso.ff.tt.j.l.11.l.17.

De surdo & muto.ff.tt.j.l.j.§ fin.l.17.

De cæco.C.tt.34.l.3.

De spadone.ff.lib.27.tt.j.l.15.in prin.

De minoribus 25 annis. Inst.tt.19.§ fin.tt.25.§ itē maior.C.tt.30.l.5.

De fœminis & matre pupilli.ff.tt.j.l.18.tt.5.l.21.in prin. C.tt.35.Nouell.c.94.§ quia uerò. usq; ad § & iam inde.c.118.§ hæc autem dicimus.

De milite. Inst.tt.25.§ idem & in milite. C.tt.34.l.4.

De ijs qui in legatione sunt. ff.tt.5.l.21.§ eos qui.

De eo qui à parente pupilli tutor esse prohibitus est.ff.l.21.§ sed etsi quis. C tt.47.

De ijs qui seipsos uolunt ingerere. ff.tt.5.l.21.§ fin.

De fideiussore tutoris. ff.tt.5.l.28.

De eo qui testamento inutiliter tutor datus est, an eidem curator dari possit? C.tt.29 l.3.

Qui illustribus & clarissimis tutores dandi sint? C.tt.33.

De absente.ff.l 5.

De curialibus. C.tt.33.l.2.

De patre pupilli hæredis scripti sub conditione hac:Si patris potestate fuerit solutus. ff.l.21.§ si mater.

De reliquis priuilegiatis,uide ī cap.5.lib.eod.

V. *Quot tutores dari possunt?*

Plures tutores simul dari possunt. ff.tt.3.l.23.

VI. *Quibus tutores uel curatores dari possunt?*

De ijs qui in ea causa sunt,ut suis rebus superesse non possint. Inst.tt.23.§ sed & mente captis. ff.l.12.in prin. lib.27.tt.10.l.2.

De furiosis & mente captis. Inst.tt.23.§ furiosi.ff.l.8.§ fin.tt.j.l.3.in prin.lib.27.tt.10.l.j.l.6.C.tt.70.l.j.

De furioso qui est in parentis sui potestate. C.tt.70.l.7.in prin.

De muto & surdo. ff.l.8.§ fin.tt.j.l.6.in pri.§ surdo.

De prodigis.Inst.tt.23.§ furiosi.ff.l.12.§ fin.lib.27.tt.10.l.j.l.16 § his.C.tt.70.l.j.

De ea quę luxuriosè uiuit.ff.li.27.tt.10.l.15.in prin.

De uentre.ff.l.20.lib.27.tt.10.l 8.

De curatore bonis dando.ff.lib.27.tt.10.l.3.l.5.l.9.

Puberi tutor dari non potest.ff.tt.5.l.26.

Nec impuberi curator dari potest. Inst.tt.23.In prin § interdum. ff.tt.5.l.11.l.13.§ si puellæ. tt.8.l.29.tt.j.l.3.in prin.

Distinguitur:Si furiosus sit impubes. ff.tt.j.l.3.In prin. reliquas distinctiones uide 3, Causas ex quibus tutor dandus.

De eo

De eo qui de statu suo litigat. ff.tt.5.l.17. C.tt.34. l.1.

De eo cuius pater est in hostium potestate. ff. tt. j.l.6.§ ei cuius.

De absente, ignorante & inuito. Inst.tt.23.§ item inuiti.ff.l.5.l.6.

Habenti tutorem tutor dari non potest. ff.tt. 2. l. 27. in prin.tt.5.l.10.l.20.lib.27.tt.1.l.21.§ fin. C.tt. 28.l.2.tt.31.l.9.tt.39 l.9 l.10.tt.36.tt.62.l.2.uide insuper § causas ex quibus tutor, &c.

VII. *Ad quam causam tutor uel curator dandus, uel non?*

Ad certam causam curator dari potest. Inst. tt.23. § item inutili.

De curatore ad dotem dando.ff l.7.

De curatore ad adeundam hæreditatem dando. ff.l.9.

Certarum rerum uel causarum tutor testamento dari nequit, uide § cap.2.lib eod.

VIII. *Quomodo dandi tutores?*

Ex certo tempore, & ad certum tempus dari possunt.ff.tt.2.l.8.§ tutorem lib.50.tt.17.l.77.

Sub conditione dari an possunt. ff.tt.1. l. 6. § sub conditione. tt.2.l.8. § tutorem. ff. lib.50.tt. 17. l. 77.

IX. *Quo tempore dandi?*

Omni die, etiam feriato, dari possunt.ff.l.8.§ dari.

X. *Officia dantis tutorem: item antecedentia & consequentia.*

De inquisitione facienda. Inst.§ sed hoc iure utimur. ff. lib. 27. tt. 10. l. 6. uide insuper § cap. 2. membr.5.

Si quoquo modo in petitione tutoris erratū fuerit in facto, non ualet tutoris datio.ff.l.10.

De nunciando tutoribus datis absentibus intra dies triginta. ff.l.29.lib.27.tt.j. l. 3. § qui autem supra.

De cautione exigenda, uide j cap. 8 & cap.17. lib. eod.

DE EXCVSATIONIBVS TVtorum & curatorum. Inst.tt.25. ff.lib 27.tt j.C.tt.26.

Cap. 5.

Incipit hic locus de causis tutorum corrumpentibus, & modis quibus tutela finitur.

1 *Causæ ex quibus excusatio competit.*

De numero liberorū. Inst. in prin. usq; ad § item diuus. ff l.2.§ remittit. usq; ad § amplius. l.18.l. 36.§ fin.l.37.l.45.§ si à prætore.C.tt.66.

De triplici tutela. Inst.§ item tria onera. ff. l. 2. § fin.l.3.l.4.l.5.l.6. in prin.l.14.§ fin.l.15.§ ratiocinario.§ quandoq; & qui tres.§ item Vlpianus. l.17.in prin.l.30.§ cum oriund.l.31.l 43.C.tt. 69.

Si minor sit uigintiquinq; annis.Inst.§ item maior. ff. l. 10. § si libertus . uide insuper § cap. 4. membr.4.uers.de minoribus.

Si maior sit septuaginta uel quinquaginta annis. Inst.§ item maior.ff.l.2.in prin.C.tt.68.

Si aduersa ualetudine laboret. Inst. § itē propter aduers.ff.l.10.§ fin.l.11.l.12.in prin.

Si cæcus, mutus, surdus, furiosus aut ualetudinarius sit.ff.l 40.C.l.9 tt.67.

Si literas nesciat, rusticus uel humilis sit.Inst.§ similiter.ff.l.6.§ fin.

Si pauper sit.Inst.§ sed & propter.ff.l.7.

Si tutelam gessit, ut curator eiusdem fiat compelli non potest.Inst.§ qui tutelam. ff.l.16. C.l. 5. l. 20.

Si periculo tutelæ obnoxius sit, ut quia creauit tutorem, uel pro eo fideiussit, uel ob honorem tutor scriptus est. ff.l.15.§ si ciuitatis.l.40.§ fin. lib.26.tt.5 l.28.

Si litem cum pupillo uel adulto habet.Inst §item propter litem.ff.l.6.§ amplius.l.20.l.21.in prin. C.l.16.

Si matrem pupilli conuenire possit.C.l.19.

Si debitor uel creditor pupilli sit, uide § cap.4. membr.4.

Si inimicitias cum patre pupillorū exercuit. Inst. § inimicitiæ.ff.l.6.§ dat remissionem.

Si tutor nominatus sit, ut metu creationis iniuriam redimat.C.l.14.

Si propter inimicitias tutor testamento datus sit. Inst.§ item si propter.ff l.6.§ dat remissionem.

Si patri pupillorum ignotus fuit.Inst.§ non esse autem.ff.l.15.§ qui dixerit.

Si res cum pupillo communes habet.C.l.21.

Si status controuersiam à patre pupillorū passus est.Inst.§ item is qui.

Si pupilli nomine actiones aduersus cognatos suos sibi sunt mouendæ.C.l.25.

Si pupillus alterius loci sit, uel res eius In alia prouincia sitæ. ff.l.10.§ & qui in testamento. l 12. § fin.l.17.§ Iliensibus.§ eos qui.l.19.l.21.§ licet datus sit.§ fin.l.42.l.46.§ fin. C.l 2.l 11. uide insuper § cap.4.membr 4.uers de extero.

Si nudam bonorum proprietatem habet pupillus.C.l.18.

Si potestatem aliquam habet tutor, uel in dignitate positus sit.Inst.§ & qui potestatem.ff.l.15.§ scire oportet.l.17.§ is qui ædilit.l.23.

De præsidibus & ducibus ciuitatum.ff.l.6.§ gentium.

De ædilibus.ff.l.17.§ is qui ædilit.

De præfectis annonæ & uigilum. ff.l.41.in prin.

De executoribus tributorum.C.l.10.

De eo cui princeps alicuius rei curā iniunxit . ff. l.22.l.41.in prin.

De eo qui res fisci administrat.Inst.§ item diuus. ff l.41.in prin.

De colono patrimoniali.C.tt.34 l.13.tt 62.l.8.

De uiris clarissimis silentiarijs.C.l.25.lib.12.tt.16. l.5.§ ad hoc.

Si rationibus ciuitatis occupatus sit. ff.l. 15. § ratiocinario.

Si uectigalia à ciuitate conduxit. ff.l.15.§ qui uectigalia.

De mensoribus frumentarijs.ff.l.26.

Si in corporibus & collegijs sit, & ciuiliū munerum immunitatem habeat. ff.l.15. § qui accepit. l.17.§ eos qui.l.41.§ fin.l.46.in prin.

De inquilinis castrorum.ff.l.17.§ fin.

De nauicularijs.C.l.24.

De dominis nauium.ff.l.17.§ penult.

De librarijs & calculatoribus.ff l.15.§ neq; librarios.

Si reipub. causa absit. Inst.§ item qui reipub. ff. l. 10.in prin.C.tt.64.

De comitibus eorum qui reipub. causa absunt.ff. l.41.§ eorum.

De mi-

De militibus & ueteranis.Inst.§ idem & in milite. ff.l.8.l.9.l.10. in prin.l.23.§ fin. C.tt.34.l.4.tt.65.
De primipilarijs.ff.l.8.§ fin.l.10.§ qui primipilũ.
De grammaticis, rhetorib. medicis & sophistis. Inst.§ item Romæ.ff.l.6.§ grammatici. usq; ad § legum uerò docto.
De philosophis.ff.l.6.§ & quidem philosophos. usq; ad § legum uerò doct.
De legum doctoribus & iurisperitis.ff.l.6.§legũ uerò doct.l.30.in prin.
De geometris.ff.l.22.
De Iudæis.ff.l.15.§ iam autem &.
De athletis.ff.l.6.§ Vlpianus quoq;.
De spadone.ff.l.13.in prin.C.l.1.
De libertis senatorum, qui res illorum administrant. ff.l.15.§ liberti.l.44.§ fin.C.l.13.
Si tutor exulare iussus fit.ff.l.28.§ fin.l.29.
Si cum in patria potestate cõstitutus esset tutor, pater pro eo cauere noluit.ff.l.15.§ fin.
Si semel ab alia tutela fit excusatus.ff.l.15.§ qui ab solutus.l.44.in prin.lib.26 tt.2.l.23.
Si inutiliter tutor datus sit.ff.l.13.§ hæc de his.C. tt.29.l.3.
De reliquis,uide 8 cap.4.membr.4.lib.eod.

DISTINCTIONES PRAECEDENtium causarum generales.

Si causæ sint inutiles per se,sed plures.ff.l.15.§ is qui plures.C.tt.69.l.1.§ fin.
Si libertus tutor sit nominatus filio patroni sui. ff.l.14.l.24.l.30.§ fin. l.45.tt.3.l.14.lib.26.tt.3.l.14.C.l.3.
Si fratri suo tutor sit datus.ff.l.30.§ qui priuil.
Si pater filio tutor petatur.ff.l.36.§ fin.
Si mente capto,muto,aut uentri tutor petatur.ff. l.45.§ si à prætore.
Si antea tutor esse uoluit,& si patri pupilli tutorem se fore promisit.Inst § item si propter. ff.l. 15.in prin.C.l.12.
Si se sua manu in testamento tutorem scripsit. ff. lib.26.tt.2.l.29.lib.48.tt.10.l.18.§ qui se.
Si legatum sibi adscriptum agnouit.ff.lib 34.tt.9. l.5.§ amittere.
Si cum tutor nominaretur, non prouocauit. ff. l. 13.in prin.C.l.18.
Si non intra legitimum tempus se excusauit, uide paulo inferius,membr.4.cap.eod.
Si quasdam excusationes propositas non probauit. Inst.§ qui autem uult. ff.l.21.§ qui se uult.l. 37.
Si tutor petitus ante diem decreti priuilegium aliquod adquirit.ff.l.28.in prin.

II. *Quibus & aduersus quos competat excusatio.*

Vide paulo superius, uers. si libertus tutor. & cũ sequentib.item 1 membr.prox.

III. *Quid ueniat?*

Si se ab alterius tutela excusare potest, attamen alterius tutor manet. ff.lib.26.tt.2.l.23. uide insuper paulo superius causas excusationũ.uers. si semel ab alia,&c.

IIII. *Quando & quamdiu competat?*

Intra quinquaginta dies continuos, ex quo cognouit se tutorem datum. Inst.§ qui autem se excusare. ff.l.13.§ multa uerò, usq; ad fin.legis. l.16.l 38.l.39.l.45.in prin.usque ad § si à prætore.C.l.3.l.6.l.11.
Qamdiu his pendere debeat.ff.l.38.l.39.

V. *Modus quo proponenda est excusatio.*

Non opus habet appellare nominatus tutor ad excusationem proponendam.Inst.§ qui autem excusare. ff.l.13. in prin.lib.49.tt.4.l 1.§ si quis tutor.C.l.8.
Per libellos se excusare non poterit. ff.l.23.l. 13. § oportet.uers. potest.

VI. *Euentus huius iudicij, & excusationis opposita.*

Si lite pendẽte pubes sit factus pupillus, nihilominus lis persequenda est.C.l.15.
Si falsis allegationibus quis excusationem tutelæ meruerit, à tutela non liberatur. Inst. § fin. C.tt.63.l.1.
Victus licentiam appellãdi habet:uide paulo superius,uers.non opus habet,&c.
Qui à tutela se excusauit,legatum & aliud quod in testamento ei relictum est,amittit.uide Method.de leg.& fideicom. lib.2.cap.2.membr.4.

DE SVSPECTIS TVTORIBUS & curatoribus postulandis ac remouendis.Inst.tt.26.ff.lib.26. tt.10.C.tt.43. Cap. 6.

I *Quo autore suspecti postulatio sit introducta.*

Inst.in prin.ff.l.1.in prin.

II. *Causæ ex quibus suspecti postulatio competit, & tutor remouendus est.*

Si suspectus tutor sit,hoc est, si non ex fide tutelam gerat. Inst.§ suspectus. ff. lib.26.tt.7.l. 18. lib.42.tt.6.l.16.uers sed suspectus.
Distinguitur:

1 *Ex specie facti.*

Si dolum in tutela admisit,uel in tutela est grassatus:si sordidè uel perniciosè cum pupillo egit, uel aliquid intercepit. ff.l.3.§ nunc uideamus.
Si data pecunia ministerium adquisierit. Inst.§ si quis tutor. ff.l.3.§ tutor qui.
Si inuentarium nõ conscripserit, prędia nõ comparauerit,pecuniam non deposuerit. ff.l.2.§ tutores. C.tt.31.l.13.§ fin.
Si inconsideratè uel dolo abstinet pupillum hæreditate.ff.l.3.§ penult.
Si cessat in tutela,uel nihil gerit.C.l.2.l.3.
Si non compareat,nec copiam sui faciat.ff. l. 7. § fin.
Si copiam sui non faciat,ut pupillo alimenta decernantur:uel si præsens mentitur pupillo propter inopiam alimenta decerni posse. Inst. § si quis tutor.ff.l.3.§ tutor qui.l.7.§ præterea.
Si res uetitas sine decreto distraxit. ff.l. 5. § seuerus.
Si cum contutore administrationem non communicet.ff.lib.26.tt.7.l.18.
Si pauper sit.Inst.§ fin.ff.l.8.C.l.3.l.6.§ quod si ita.
Si moribus talis est ut suspectus sit. Inst.§ fin.ff.l.8.
Si pupillo uel eius parentibus inimicus sit:uel,
Si qua alia iusta causa sit,remouendi.ff.l.3.§ si tutor.

2 *Ex persona facti seu tutoris.*

De omnibus siue testamentarijs, siue legitimis, siue alterius generis tutoribus. Inst.§ ostendimus.ff.l.1.§ ostendimus.C.l.4.

De patrono, liberti tutore. Inst. § ostendimus. ff. l.j. § ostendimus. l.9.

De liberto, filiorum patroni tutore. Inst. § liberti. ff. l.2. C. l.j.

De cognato & affine pupilli. ff. l.9.

De diuite. Inst. § suspectus. l.5.

De eo qui satisdedit, uel satisdationē obtulit. Inst. § nouissimè. ff. l.5. l.6.

De curatore adolescentis, furiosi, prodigi, &c. ff. l.3. § non tantum.

3 *Ex causa & modo facti.*

Si non dolo fecit, sed lata negligētia. ff. l.7. § si nō fraus.

4 *Ex tempore quo fecit.*

Si antequam tutelam gerat, uide ĩ quando competat.

Si antequam tutor esset, admisit. ff. l.3. § nunc uideamus.

Si cum tutor esset admisit, an postea curator factus sit remouendus. ff. l.3. § quæri potest. § itē. uers. ergo & in eo.

Si antequam tutor esse desijt admisit, an postea rursus tutor factus sit remouēdus. ff. l.3. § item quærendum.

Si cum quis ita tutor datus esset, quoad trās mare non ierit, antequam trans mare abijsset, admisit. ff. l.3. § quòd si quis.

Si antequam reipub. causa abesset admisit. ff. l.3. § si quis absuturus.

Si cum curator uentri bonisq; datus erat admisit, an postea tutor datus remouendus sit? ff. l.3. § si curator.

5 *Ex consequentibus.*

Si tutor pendente lite decesserit. Inst. § si quis aūt.

Si tutela sit finita. ff. l.11. C. l.j.

Si satisdationem offerat suspectus, uide paulo superius, uers. de eo qui satisdedit, &c.

III. *Quibus suspecti postulatio competit?*

Omnibus competit quasi publica accusatio. Inst. § consequens est. ff. l. j. § consequens. C. l.6. § fin.

De mulieribus. Inst. § consequens est. ff. l. j. § consequens. C. l.6. § fin.

De ipsis pupillis & adultis. Inst. § impuberes. ff. l.7. in prin. C. l.6. § fin.

De contutore. ff. l.3. in prin.

De tutore suspecto remoto. ff. l.3. in prin.

De libertis pupilli & tutoris. ff. l.3 § liberti.

IIII. *Vbi & apud quem competat?*

Romæ apud prætorem, in prouincijs apud præsides & legatum procōsulis. Inst. in prin. ff. l.j § Damus autem. lib. j. tt. 12. l. j. § item solent.

De eo cui iurisdictio à prætore mandata est. ff. l. j. § damus autem.

Pro tribunali datur, non de plano. ff. lib.48. tt.16. l. j. § suspecti.

V. *Quando competat?*

An antequam tutelam gerat? Inst. § suspectus. ff. l.4. § fin. C. l.2.

VI. *Adiuncta & euentus huius iudicij.*

Reo interdicitur administratio, quoad cognitio finiatur. Inst. § si quis autem. C. l.7.

A' seruis pupilli potest inquiri de fraude tutoris. ff. l.12.

Desinit esse tutor reus, etiamsi prætor illum tantum gerere prohibuerit. ff. l.4. § si prætor.

Suspectus remotus ob dolum fit famosus, ob culpam non æquè. Inst. § suspectus. § ostendimus. ff. l.3. § fin. l.4. in prin. C. l.9.

VII. *Adfinia remedia.*

De remouendo sine postulatione, si crimen apertum sit. ff. l.3. § præterea.

De remittendo ad præsidem puniendum. Inst. § sed si quis. § libertus. ff. l. j. § fin. l.2.3. § tutor qui. lib. j. tt. 12. l. j. § item solent.

De actione tutelæ. ff. l.3. § quæri potest. § si quis absuturus. C. l. j.

De curatore adiungendo. ff. l.9. C. l.6. § quòd si.

Expilatæ hæreditatis & furti actio. ff. l.3. § nunc uideamus.

De alio postulante ut sibi tutela committatur. C. l.8.

De mittendo in possessionem bonorum tutoris copiam sui non facientis, uide paulo superius. uers. si non compareat, &c.

CAVSAE SEV MODI, QVIbus tutela & cura finitur. Inst. tt.22. Cap. 7.

1 *Circa personam pupilli, uel alterius cuius cura geritur.*

Si pupillus pubes sit factus Inst. in prin. ff. lib.26. tt.5. l.13. § si puella. l.25. C. tt.28. l.3. tt.36. l.2. tt.60. l. j. l.3.

Officium tutorum curatoribus acceptis finem accipit. ff. lib.26. tt.7. l.32. § officium.

Si capite deminutus sit pupillus, uel adultus. Inst. § simili. ff. lib.26. tt.4. l.2.

Si adrogatus sit deportatus, uel in seruitutem redactus. Inst. § item finitur tutela. ff. lib.26. tt. j. l.14. in prin.

Si ab hostibus captus sit. Inst. § item finitur. ff. lib.26. tt. j. l.14.

Si mortuus sit. Inst. § simili. ff. lib. 27. tt. 3. l. 4. in prin.

Si tutorem habere nolit. C. tt.60. l.2.

Si in legitimam tutelam fratris reciderit. ff. lib. 27. tt.3. l.9. § si duobus. C. tt.28. l.3.

Si furere cœperit. ff. lib.26. tt. j. l.3. in prin.

Si furiosus uel prodigus, cui curator datus est, sanæ mentis sit factus. ff. lib.27. tt.10. l. j. C. tt.70. l.6.

II. *Circa personam tutoris & curatoris.*

Si tutor uel curator capite sit deminutus. Inst. § simili. uide insuper 8. cap.3. uers. de capite deminutis. lib. eod.

Si in exilium sit datus. ff. lib.27. tt. j. l.28. § fin. l.29.

Si ab hostibus sit captus. ff. lib.26. tt. j. l.14.

Si emancipatus sit. ff. lib.27. tt.3. l.11.

Si ad hostes quasi legatus missus sit, aut receptus ab eis, aut transfugerit. ff. lib.26. tt. j. l.13.

Si furiosus, surdus, mutus, cæcus aut ualetudinarius sit factus. ff. lib.26. tt. j. l.17. lib.27. tt. j. l. 40. in prin.

Si mortuus sit. Inst. § simili. ff. lib.26. tt. 3. l. 4. in prin.

Si tanquam suspectus remotus sit. Inst. § fin. ff. li. 26. tt. j. l.14. § fin.

Si mater quæ filiorum tutelam gerit, nuptias iterauerit, uide 8 cap.4. uers. de fœminis. lib. eod.

Si cura-

Si curator ei adiunctus sit. C.tt.36.l.5.

Si excusatus sit Inst.§ fin.

Si ad tempus sit excusatus, utputa si reipub. causa absit. ff.lib.26.tt.5.l.16 lib.27.tt.j.l.10. in prin. § fin.l.12.in prin.l.28.§ fin.l.29.C.tt.64.l.2.

III. *Circa causam propter quam, tempus ad quod, & conditione sub qua tutor datus est.*

Si causa finita sit, uel tempus finitum, aut conditio defecit. Inst.tt.21.§ fin. tt.22.§ item finitur. § prxterea.ff.lib.26.tt.j.l.14.§ fin.tt.2.l.8.§ fin.lib. 27.tt.3.l.9.§ si testamento.

Si ille in cuius locum substitutus est, reuersus fit. ff.lib.27.tt.3.l.9.in prin.

Si ille in cuius locum substitutus fuit, mortuus sit, uel ex alia causa non reuertatur. ff. lib. 26. tt.j.l.12.

DE OFFICIIS TVTORVM ET curatorum, & primùm de satisdatione, rem pupilli saluam fore, nec non de inuentario faciendo. Cap. 8.

Officia tutorum alia sunt ante tutelam, alia in tutela, alia post tutelam. Ante tutelam tutoris est officium, satisdare rem pupilli saluam fore, & inuentarium conscribere.

¶ *De satisdatione tutorum rem pupilli saluam fore.*

Inst.tt.24.ff.lib.46.tt.6.

I. *Ratio huius cautionis.*

Inst.in prin.

II. *Qui cauere teneantur?*

De tutoribus testamento datis. Inst.in prin. ff. li. 26.tt.2.l.17. in prin.l.19. in prin.§ hoc edictũ. tt. 3.l.2.l.3.l.5. C.tt. 70.l.7.§ & si quidem, lib.j.tt.4. l.20.§ j.

De ijs quos prætor confirmauit. ff.lib.26.tt.3.l.3. l.5.tt.2.l.19.§ hoc edicto.

De legitimis tutoribus & patrono. ff.lib.26.tt.4. l.5.in prin.tt.5.l.13.§ quamuis.

De datis ex inquisitione. Inst.in prin. ff.lib.26.tt. 5.l.13.§ fin. lib.27.tt.10.l.8.C.tt.70.l.7.§ sin uerò non.

De curatore ab auia testamento dato. ff. li.26. tt. 3.l.11.§ fin.

De curatore bonorum uentris. ff. lib. 27. tt. 10. l.8.

De curatore furiosi, prodigi, &c. ff.l.4.§ fin.C.li. j.tt.4.l.20.§ j.§ ita ut si.

De curatore ad species dato. ff.l.8.

III. *Quibus cauere teneantur?*

De ipso pupillo, seruo pupilli, seruo publico, & magistratu. ff.l.2.l.6.tt.2.l.9. in prin. lib.27.tt.8. l.j.§ exigere.

De eo quem prætor dat ad stipulandum. ff.l.3.

De filio furiosi. ff.l.5.

IIII. *Quomodo cauendum?*

De satisdatione, & nuda repromissione. ff.l.4.in prin.

De iureiurando. Nouell.c.72.§ penult. C.lib.j.tt. 4.l.20.§ ita tamen.§ fin.

V. *De qua re cauendum?*

Rem pupillo saluam fore: quòd defensionem pupilli suscipere uelit. C.lib.5.tt.37.l.28.§ penult.

Mater cogitur cauere, quòd nuptias iterare nolit: uide s̄ cap.4.membr.4.uers.de fœminis.lib. eod.

VI. *Vbi cauendum?*

De mittẽdo tutorem in municipium ut satisdet. ff.lib.2.tt.8.l.8.§ tutor.

VII. *Euentus.*

Si cauit, datur hinc actio, de qua ĩ cap.16.lib.eod.

Si cauere nolit, pignoribus captis coercetur. Inst § subsidiaria.

Item prohibetur ab administratione. ff.lib.26.tt. 5.l.13.§ quamuis.

¶ *De inuentario conscribendo.*

ff.lib.26.tt.7.l.6.in prin.tt.10.l.3.§ tutores. C.tt. 37.l.24.tt.51.l.13.§ illo procul.tt.70.l.7.§ etsi quidem.§ sin uerò non talis.§ tali. Nouell. c.84.§ fin.C.li.j.tt.4.l.20.§ j.uers.& inuentario.§ fin.

DE OFFICIIS TVTORVM in tutela. ff.lib.26.tt.7.C.tt. 37. Cap. 9.

I *Gerere tutelam,*

ff.l.j.in prin.l.4.§ cessasse.lib.27.tt.5.l.j.§ fin.C. tt.28.l.6.

De uni cõmittenda tutela uel administratione. Inst.tt.24.§ sed si ex testamento.usq; ad § sciendum.ff.lib.26.tt.2.l.17.l.18.l.19.in prin.§ hoc edictum.l.26.§ honoris.tt.4 l.5.§ in legitimis.usq; ad § fin.tt.7.l.3.l.23.§ fin.lib.46.tt.6.l.7.C.tt.42. l.4.Nouell.c.118.§ sed si multi.

Diuidere inter se administrationem possunt. l.3. § fin.

II. *Eandem tenentur præstare diligentiam tutores in rebus pupilli, quam bonus paterfamilias in suis rebus.*

ff.l.9.l.32.in prin. lib.27.tt.3.l.j.in prin. tt.5.l.4.

III. *De agendo nomine pupilli, & conueniendis pupilli debitoribus.*

ff.l.4 l.21.l.45.§ fin.l.56.in prin.lib.46.tt.j.l.32.§ j.lib.47.tt.2.l.58.§ qui tutelam. C.tt.37.l.18.l.21. tt.40.l.2.tt.51.l.2.

Ipsi tutores agere possunt, uel pupillis agẽtibus suam accommodare autoritatẽ. ff l.j.§ fin.l.21.

Tutores ipsi debent adesse minoribus in causis criminalibus, siue agant siue conueniantur. C. tt.59.l.3.

Etiam unus tutorum agere potest. ff.l.23.§ fin.

De cauendo ratam rem haberi. ff.l.22.C.tt 37.l.13.

De compensatione agenti tutori opponenda. ff. l.35.

Inutiliter tutor datus, & qui non satisdedit, exceptione remouetur. ff.lib.27.tt.10.l.7.§ cum dementis. C.tt.45.l.2.

Si calumniosas nomine pupilli instituat actiones. ff.lib.31.l.80.§ etiam.C.l.16.

De actione pupilli nomine aduersus contutorẽ, ff.l.11.in prin.l.18.l.31.§ fin.C.l.2.

De conueniendo contutoris hærede. ff.l.38.§ tutor qui.C.tt.42.l.2.§ fin.

IIII. *De excipiendis actionibus, & pupillo defendendo.*

Tutoris præcipuum officium est, defendere pupillum, & iudicium eius nomine suscipere. ff.l. 27.in prin.l.29. lib.31.l.80.§ etiã. C.l.28. in prin, usq; ad § fin.

Tutor potest ipse suscipere iudicium, aut pupillũ exhibere.

exhibere. ff.l.j.§ sufficit.usq; ad § fin.nisi in causis criminalibus : ibi enim ipse pupillo adesse debet. C.tt.59l.3.

Etiam unus tutorum defendere potest. C.tt.40. l.j.

Vtri tutorum competat defensio si tutela sit, diuisa, uel res sint ui diuersis locis. ff.l.35.C.tt.40. l.2.

Non sunt cogendi cauere, ut alij defensores. ff.l.j. § sufficit. C.l.28. § defensionem.

V. *De solutione tutori & à tutore facienda.*

Solutio tutori facta liberat. ff.l.45.§ fin. l. 46. in prin. lib.27.tt.10.l.7.§ fin. C.l.25.

Soluere creditoribus pupilli tutor debet. ff.l.8. § sicut autem. l.12.§ in soluendis. l.46. § fin. C.l. 23.l.27. uide insuper ī membr. prox.

VI. *De erogando.*

Quomodo, & in quas res uel causas erogare tutor debeat. ff.l.8.§ deniq; imp.l.11. § nimiū.usq; ad § fin. l.12.in prin.§ in soluendis.l 31.§ interposita. usq; ad § fin.l.46.§ quantum.§ fin. lib. 27.tt.2.l.2.l.4.tt.3.l.j.§ præterea si matrem. usq; ad § nunc tractemus l.17.C.l.3.tt.50.l.2.uide insuper ī cap.ult.lib.eod.

Mercedem pręceptoribus constituet.ff.l.11.§ cum tutor. lib.27.tt.2.l. 4. & dotem & impendia ad nuptias dare debet.ff.l 51.C.l.9.

VII. *De donando.*

ff.l.21.l.45.§ fin. lib.27.tt.3.l.j. in prin.tt.10. l. 17. C.l.16.tt.71.l. 4.tt.74.l.3.§ fin.

VIII. *De rebus, quæ tempore perituræ sunt, distrahendis.*

ff.l.6.§ si tutor.C.l.22.§ fin.

IX. *De credendis pecunijs pupillaribus.*

ff.l.11.§ fin.l.12.§ non est. l.14.l.48.l.57.§ ex duobus.§ pupillo.li.27.tt.4.l.3.§ planè.C.l.24.Nouell.c.72.§ quia uerò grauatè.usq; ad § fin.

X. *De prædijs comparandis, & pecunia ad prædiorum comparationem deponenda.*

ff.l.4.in prin.l.6.§ si post.§ si deponi.l.48.tt.10. l.3.§ tutores. C.l.4.l.24. Nouel.c.72. § integrum præ.

XI. *Officia tutoris circa seipsum.*

Quod aduersus alios præstare tutor debet, id quoq; aduersus se pręstabit.ff.l.8.§ & generali.

Soluere debet id quod patri pupilli debuit: item id in quo pater pupilli pro eo fideiussit.ff.l.4. § debitor.l.8.§ nequaquam. usq; ad § sicut aūt. lib.27.tt.3.l.5.lib.46.tt.j.l.69.in prin.C.l.4.

Sibi soluere & potest & debet, quod sibi à patre pupilli debebatur. ff.l.8.§ sicut autem. l.58. lib. 9.tt.5.l.34.§ fin. lib.46.tt.j.l.69.in prin.C.tt.34. l.8.

Sibi creditam pecuniam scribere potest, seq; mutua pecunia obligare. ff.l.8.§ non tantum.

Actiones tutori contra pupillū ne deposito quidem officio delegari possunt. Nouell. c. 72. § quòd si quis.usq; ad § quia uerò.

Tutor potest soluere creditori pupilli, ut is eius loco succedat.ff.lib.27.tt.9.l.12.

Non potest quid à pupillo emere, &c.uide ī cap. 11.uers.si inter tutorem & pupillum, &c.

XII. *Officia tutoris circa contutorem.*

De suspectum faciendo contutorem.ff.l.38.§ tutor qui.l.40.lib.27.tt.j.l.29.

De satispetendo à cōtutore.ff.l.13.lib.46.tt.6.l.7.

De agendo aduersus contutorem, eiusq; hæredes, uide ī membr.3.uers.de actione. cap. eod.

XIII. *Reliqua tutoris officia in tutela.*

De pupillo alendo & educando. ff.lib.27.tt.2. C. tt.49.tt.50.

De institutione pupilli. ff.l.11.§ cum tutor. lib.27. tt.2.l.3.§ item ad institut.l.4.

De tuendo non solùm patrimonio pupilli, sed & corpore & salute. ff.lib.27.tt.10.l.7.in prin.item moribus.ff.l.11. § cum tutor.

De reficiendis ædibus pupilli. C.l. 22. § nec domum.

Officia circa adeundam & repudiandam hæreditatem. ff.lib.26.tt.8.l.11.lib.27.tt.3. l. 18. lib. 19. tt. 2.l.17.l.18. C.tt.51.l.4.tt.70. l. 7. § sin uerò perp.

De cogendo hęredem adire, ut pupillo restituat. ff.l.38.§ hæres.

De stipulatione pupilli facienda.ff.l.8.in prin.

De nouando.ff.l.21.

De transigendo.ff.l.45.§ fin.lib.47.tt.2.l.58.§ qui tutelam.

De uendendis pignoribus.C.l.18.

De actore tutoris periculo constituendo. uide ī cap.4.membr.2.in fine.

Omnia negocia, quæ inita sunt à tutoribus, ad succedaneos curatores pertinent. ff.l. 32. § officium.l.38.§ patruus.

Reliqua tutorum officia.ff.l.12.in prin.l.38.§.rerū. § ab eo.l.58.lib.27.tt.3.l.j.§ sed etsi non . uide insuper ī cap.14.membr.j.lib.eod.

DE REBVS MINORVM SIne decreto non alienandis.

ff.lib.27.tt.9.C.tt.71.

Cap. 10.

Est & hoc unum ex officijs tutoris & curatoris.

I. *Quo iure subsistat?*

ff.l.j.in prin.

II. *Alienatio rei pupillaris sine decreto facta, inutilis est.*

ff.l.j.in prin.

DISTINGVITVR:

1 *Ex persona alienantis.*

De parente tutore.ff l.7.§ si pater.C.l.3.

De curatore furiosi, prodigi, &c. ff.l.8.§ sed si curator. l.11.tt.10.l.7.§ curator.l.11.l.12.l.17.C.tt.70. l.2.

De creditore, cui permissu prætoris res pignori data est. ff.l.j.§ j.l.7.§ si pupillus.C.l.j.l.2.

De minore qui ueniam ætatis impetrauit. C.lib. 2.tt.44.l.3.

2 *Ex re alienata.*

De re furiosi, prodigi, &c. uide paulo superius, uers.de curatore.

De usufructu.ff.l.3.§ si ius emph.

De fundo emphyteutico. ff.l.3.§ si ius emph.C.l. 13.

De prædio uectigali & patrimoniali.C.l.13.

Si seruitutem remittat uel imponat prædio pupillari.ff.l.3.§ simili.

Si lapidicinas, metalla, argentifodinas, salinas, &c.alienauit.ff.l.3.§ fin.l.4.l.5.in prin.

De fundo alieno bona fide empto. ff.l.5. § si pupillus.

De fundo

De fundo pupillo pignori dato. ff.l.5. § si pupillo.
De fundo, quem pupillus damni infecti nomine possidet. ff.l.5. § si pupillo.
De fundo communi. ff.l.8. § an obligari. C.l.17.
De fundo sterili, saxoso & pestilen. tt.l.13. in prin.
De rebus mobilibus, domo, balneis, horreis & mancipijs. C.tt.37.l.22.
De ueste detrita, & superuacuis animalibus. C.tt.72.l.4. tt.35.l.22 § fin.
De fructibus. C.tt.37.l.28. § fin.
De rebus tempore perituris, uide ꝯ cap. prox. membr.8.

3 Ex specie & causa alienationis.

De quacunque specie alienationis. C.l.4.
Si cum communis res esset, socio prouocante cum eo diuisit. ff.l.1. § 1.l.5. § fin.l.6.l. 7. in prin. l.8. § fin. C.l.17.
Si in solutum dedit. C.l.15.
Si ex obligatione eius cui successit, soluit. ff.l. 5. § si pupillus. l.12.
Si fundum à pupillo legatum restituat. ff. l. 5. § si fundus.
Si quod pupillus stipulanti spopondit, soluit. ff. l.5. § si pupillus.
Si fundus petitus ex iudicato restituatur. ff.l. 3. § idemque erit dicen. C.l.1.
Si pro fundo pupilli litis æstimatio tutori sit oblata. ff.l.3. § item quæri.
Si legatorum seruandorum, uel ex alia causa quis in possessionem bonorum pupilli à prætore missus sit. ff.l.3. § sed & in possess.
Si pignori dedit alicui, ut accepta pecunia ab alio pignus luat. ff.l.7. § si obligauerit. § fin.
Si prædium emptum uenditori obligauit, quoad precium soluatur. ff.l.1. § fin.l.2.
Si creditor, quòd non soluatur debitum, pignus distraxit, uide ꝯ ex pers. alienans. uers. de creditore.
Si donauit propter nuptias. C.l.8. tt.74.l.3. § fin.
Si æs alienū urgeat. ff.l.1. in prin. l.5. § non passim. § si æs alienum. l.13. § quanquam. C.l.12.l.18.
Si transegit, uel permutauit. C.l.4.
Si donauit, uide ꝯ cap. prox. membr.7.
Si manumisit. ff.tt.10.l.17.
Si donationem à patre factam remisit. C.l.7.
Si legatum repudiat. ff.l.5. § fundum.
Si seruitutem prædio imponat uel remittat. ff.l.3. § simili.

4 Ex modo alienationis.

Si tutor rem pupilli quasi suam uendat. ff.tt.10. l. 10. § fin.

5 Ex antecedentibus.

Si parentes pupilli consenserunt, uel testamento distractionem cauerunt. ff.l.1. in prin. uers. nisi ut id. l.14. C tt.72.l.1.l.3.tt.37.l.7.
Si parens pupilli, dum uiueret, uenale prædium habuit. ff.l.1. § si defunctus
Si princeps consensit. C.tt 2.l.3.
Si iussu magistratus, præsidis, uel alterius potestans pignori detur, uel distrahatur. ff.l.3. § 1.
Si decretum sit interpositum.

SVBDISTINGVITVR SEquentibus modis.

De causæ cognitione, & officio prætoris. ff.l. 5. § non passim. usque ad § illud quæri. § si æs alienum. l. 11. C.l.6. l. 13. uide insuper paulo ꝯ uers. si æs alienum, &c.
Si obreptum sit prętori. ff.l.1. in prin. uers. manente. l.5. § penult. C.l.5.
Si nullo ære urgente prætor permisit. ff.l.5. § si æs alienum. C.l.12.
Si non solenniter apud acta decretum sit interpositum. C.l.6.
Si donari permiserit prætor. C.tt.74.l.3. § fin.
Si possessionem prouincialem distrahi permiserit prætor. ff.l.5. § illud quæri.
Si ita dixit prætor: Vēdere obligare'ue permitto. ff.l.7. § quid ergo.
Si non curauerit prætor ut pecunia creditoribus solueretur ff.l.5. § ne tamen.
Si uili precio uendatur. C.l.11.
Si cum prætor uendere permisisset, tutor obligauerit. ff.l.7. § si prætor.
Si tutor per subiectam personam sibi emat ff.l.9.
Si is qui pro tutore negocia gerit, uendat. ff. l. 8. in prin. C.tt.70.l.4.
Si minor contra uenditionem se petit restitui. ff. lib.4. tt.4.l.47. in prin. l.49.

6 Ex consequentibus alienationem sine decreto factam.

Si minor maior factus ratum habuit. C.tt.74.
Si post impletam ætatem quinque annos tacuerit. C.tt.74.l.3.
Si res usucapta sit. C tt 73 l.1.l.3.l.4. tt.74.l.2.l.5.
Si pecuniam, pro qua prædia obligauit, creditoribus soluit. ff.l.13. § quanquam. tt.10.l.7. § curator. uers. quod si ex.
Si tutelæ actione æstimationem rei pupillus est consecutus. ff.l.10.
Si non restituit pupillus, quod pro re alienata accepit. ff.l.3. § quanquam. C.l.4.l.10.l.14.l. 16. tt. 74.l.1.
Si sumptus meliorationis uindicans non reddit. C.l.16.

III *Quæ actio hinc detur pupillo?*

Actio tam in rem, quàm in personam. ff.l.5. § penult. C.l.3.
De in integrum restitutione. C.l.2. tt.70.l.3.

IIII. *Quid ueniat in ea actione?*

De fructibus. C.tt.73.l.2.

V. *Euentus huius actionis.*

De præstationibus actoris, uide paulo superius, uers. si non restituit.
Actio condemnati aduersus tutorem de euictione. C.l.9.

DE AVTORITATE, EI QVOD gerit pupillus à tutore accommodanda. Inst.tt.21. ff.lib.26.tt.8. C.tt.59. Cap. II.

Est & hoc unum ex officijs tutorum in tutela.

¶ *Si autor factus non sit tutor: Euentus.*

1 *Gestum à pupillo nullius est momenti, & tutor tutelæ actione tenetur.*

ff.l.17. Distinguitur:

1 *Ex specie rei gestæ.*

De omni contractu. ff.l.9. in prin.
Si alienauit uel credidit pupillus. ff.l.9. in prin.
Si soluit. ff.l.9. § pupillus.

Si alij promisit.Inst.in prin.
Si sibi dari stipulatus sit.Inst.In prin.
Si emat uel uendat pupillus.ff.l.5.§ pupillus.
Si manumittit.ff.l.9.§ ex hoc.
Si hæreditatem adit, bonorum possessionem petit, hæreditatem ex fideicommisso suscipit.Inst. § neq; tamen.ff.l.9.§ pupillus.l.11.

2 Ex antecedentibus.

An si antea cum acciperetur iudicium, autor factus sit tutor: postea cum iudicium editur, rursus autor fieri debeat? ff.l.15.

3 Ex euentu rei gestæ.

Si melior pupilli conditio ex eo quod gestū est, facta sit, sibiq; adquisierit.Inst.in prin.usq; ad § tutor. lib.2.tt.8.§ at ex contrario. ff.l.9.in prin. § pupillus.lib.41.tt.3.l.11.C.l.3.

4 Ex consequentibus.

Si suæ ætatis factus pupillus ratum habuit. ff.l.5. § item ipse.
Longi temporis præscriptione nō confirmatur. C.l.2.
Si postea autor factus sit tutor, uide paulo inferius.

5 Ex causa propter quam autor factus non est.

Si propter ualetudinem, absentiam, uel aliam iustam causam autor fieri non potuit.ff.l.10.

2 Datur actio in pupillum, in quantum locupletior est factus.

ff.l.3.§ & cum quidam.l.5.in prin.§ pupillus.

3 Adfine remedium tutelæ actionis.

De cogendo tutore ut autor fiat.ff.l.17.

¶ *Si autor factus sit tutor.*

Gestum à pupillo ratū est, & tutelæ actio cessat.
Declaratur quid sit autorem fieri.ff.l.3.
Distinguitur:

1 Ex re seu causa in qua autor fit pupillo.

Si sine decreto prætoris alienat pupillus. uide 3 cap.prox.
Si manumittit pupillus.ff.l.9.§ ex hoc.
Si donat uel testatur. ff.lib.27 tt.3.l.3.in prin. uide insuper 3 cap.9.membr.7.lib.eod.
Si debitorem delegat.ff.l.18.
Si testamentū, quo tutor datus est, inofficiosum uel falsum dicat.ff.tt.2.l.27.in prin.
Si inter tutorem & pupillum geratur. Inst.§ fin. ff.l.3.in prin.l.5.in prin.§ item ipse tutor.usq; ad § fin.l.6.l.7.in prin. § fin. l.18. lib.18,tt.1.l. 34.§ fin.C.lib.4.tt.38.l.5.
Si cum filio uel seruo tutoris contrahat pupillus. ff.l.3.§ & cum quidam l.5.§ fin.l.7.in prin.
Si cum seruo communi tutori cum alio.ff.l.12.
Si cum patre tutoris.ff.l.7.§ fin.
Si per interpositam personam tutorem pupilli emat.ff.l.5.§ sed si per.l.7.in prin.
Si à creditore pupilli emat tutor.ff.l.5.§ fin.
Si tutor soluat debitum creditori, ut in pignus succedat.ff. lib.27.tt.9.l.12.
Si hæreditatem debitoris tutoris adeat pupillus. ff.l.3.in prin.l.7.in prin.
Si per consequentias tutori geratur.ff.l.3.in prin. l.7.in prin.
Si id est quo agendo pupillus tutorem est liberaturus.ff.l.22.

2 Ex persona eius qui autor fit.

Si unus tutorum tantum autor fiat.ff.l.4.in prin. tt.7.l.3. in prin.l.23.§ fin.l.46.in prin.li.27.tt.10. l.7.§ fin.C.l.4.tt.40.l.3.
Si is qui tutelam nō gerit, uel cui tutelæ administratio concessa non est.ff.l.4.
Si falsus tutor autor sit factus.uide 3 cap prox.
Si is qui inutiliter tutor datus est, autor sit factus.ff.tt.7.l.46.§ à matre.C tt.45.l.2.
Si is qui non satisdedit, autor fiat. ff.lib.27.tt.10.l. 7.§ cum dementis.C.tt.42.l.3.l.5.l.5.
Si is qui pro tutore negocia gerit. ff.lib.27.tt.6.l. 3.§ idem Pomponius.tt.5.l.2.
Si tutor remotus, autor fiat.ff.l.4.§ fin.
Si cæcus autor fiat.ff.l.16.
Si mutus uel surdus sit.ff tt.3.l 3.§ fin.
Si furiosus sit, & ad aliam regionem datus.ff.lib. 27.tt.6.l.3.in prin.
Si curator impuberi autor fiat.ff.l.19.
Si cum duo rei stipulandi essent, alter altero tutore autore stipulatus sit.ff.l.7.§ si duo.

3 Ex reliquis contingentibus.

Si mutus sit pupillus, uel taceat.ff.l.13.3 tt.3.l.6.in prin.
Si tutor non interrogatus autor fiat.ff.l.3.
Si tutor absens per epistolam cōsentiat.Inst.§ tutor.ff.l.9.§ tutor.
Si præsens sit tutor, sed taceat uel ignoret quid geratur.ff.l.3.§ fin.l.2.l.14.
Si conditionaliter autor fiat.ff.l.8.
Si perperàm autor fiat.ff.l.2.l.17.
Si per uim retentus autor fiat.ff l.3.§ fin.
Si mala fide agatur. ff.l.5. § item ipse. tt. 7. l. 11. in prin.
Si non statim, sed ex interuallo autor fiat. Inst. § tutor.ff.l 9.§ tutor.
Si non assignauit instrumento tutor.ff.l.20.
Si is qui cum pupillo contrahit, non exaudiat tutoris autoritatem, utputa si fortè absit. ff.l.9. § fin.
De reliquis.ff.l.21.

DE EO QVOD FALSO TVTORE AUTORE GESTUM EST.FF. LIB. 27.TT.6. Cap. 12.

¶ *Id quod falso tutore autore gestum est, nullius est momenti.*

Et datur in integrum restitutio.ff.l.3.in prin. Distinguitur:
Si sciuit falsum tutorem esse is cum quo gestum est.l 3.§ fin. cum quinq; ll.sequentib.
Si tutor actoris sciuit falsum tutorem esse.l.6.
Si ei cum quo gestum est, dictum sit, sed noluit credere.l.2.
Si dum cū falso tutore agitur, dies actionis exierit, uel res usucapta sit.l.10.
Si cum alio actum sit, uel ab alio solutū. l.7.§ fin. l.8.

¶ *Datur item aduersus falsum tutorem actio.*

1 Causa ex qua datur hæc actio.

Si cum tutor nō esset, autor factus sit.l.7.in prin. l.11.§ qui enim. Distinguitur sequentib.modis:
Si filiam suam minorem 12 annis nuptum collocauit.l.11.§ Iulianus.
Si filiæfamiliâs uel ancillæ autor factus sit. l.11. § sed etsi quis.
Si sine dolo malo fecit.l.7.in prin.l.11.in prin.
Si interrogatus tutorem se esse respondit.l.2.

Nihil

Nihil refert cuius conditionis sit sui uel alieni iuris falsus autor. l. 11. in prin.

II. *Quibus datur?*

De successoribus. l. 9. § has in factum.

III. *Aduersus quos datur?*

De successoribus. l. 9. § has in factum.

De patre & domino falsi tutoris. l. 9. § fin.

De eo cuius dolo factum est, ut alius autor fieret. l. 9. in prin.

IIII. *Quid ueniat in ea?*

Quanti ea res est. l. 7. in prin. § quod ait.

De sumptibus litis. l. 7. § Pomponius.

V. *Quamdiu detur?*

Annalis est. l. 9. § fin.

OFFICIA TVTORVM POST finitam tutelam. Cap. 13.

Hactenus officia tutorum ante & in tutela sunt enumerata: sequuntur ea quæ post finitam tutelam competunt. Sunt autem ea:

Cœptam litem perficere. ff. lib. 26. tt. 7. l. 4. § post completum. l. 38. § tutores. lib. 49. tt. j. l. 24. § fin. l. 27. tt. 13. l. j. § fin. C. tt. 48. l. j.

Pupillum puberem factum admonere, ut sibi curatorem petat. ff. lib. 26. tt. 6. l. 3. tt. 7. l. 4. § si tutor. C. tt. 31. l. 7.

Actus sui rationem reddere. Inst. tt. 20. § fin. ff. lib. 26. tt. 7. l. 8. § fin. l. 31. § Modestinus. lib. 27. tt. 3. l. j. § officio.

DE ACTIONE TVTELAE. ff. lib. 27. tt. 3. C. tt. 51. Cap. 14.

Sequuntur nunc actiones, quæ ex administratione Tutelæ competunt: & primò de actione Tutelæ.

¶ I. *Causæ ex quibus competit hæc actio.*

Si tutor non fecit suum officium: hoc est, si non fecit quod facere debuit, uel fecit quod facere non debuit. ff. l. j. in prin. Quæ autem facere debeat, uide 3 capita præcedentia, de officijs tutorum.

DISTINGVITVR:

1 *Ex specie facti.*

Si cessit in tutela, uide 3 cap. 9. membr. j.

Si quid omisit, uel cum posset non adquisiuit. C. tt. 51. l. 7.

Si pecuniam pupillarem in suos usus conuertit. ff. lib. 26. tt. 7. l. 6. § pecuniam. usq; ad § si deponi. § si usuras. l. 45. § tutorē. l. 53. l. 57. § ex duob. lib. 27. tt. 4. l. 3. § planè. C. tt. 31. l. 3. l. 6. in prin.

Si rem ex bonis pupilli abstulit. ff. lib. 27. tt. 3. l. 2. in prin.

Si negat pecuniam pupillarem penes se esse. ff. lib. 26. tt. 7. l. 6. § idem solent.

Si malè contraxit, uel prædia non idonea comparauit. ff. lib. 26. tt. 7. l. 6. § comperit. l. 56. § fin.

Si condemnato pupillo non appellauit, uel appellationem deseruit. C. tt. 37. l. 11.

Si dolo aliquid amisit ff. lib. 26. tt. 9. l. 4.

Si culpa eius pupillus quid ex hæreditate possidere desijt. ff. lib. 26. tt. 7. l fin.

Si aliter atq; testamento pater præcepit, fecit. ff. lib. 26. tt. 7. l. 4. § Papinianus.

De reliquis, uide 3 cap. præcedentia, de officijs tutorum.

2 *Ex persona facientis.*

De eo qui inutiliter tutor uel curator datus est. ff. lib. 26. tt. 7. l. 38. § curator. § qui se negocijs. § curatores. l. 39. lib. 27. tt. j. l. 13. § diuus Seuerus. tt. 7. l. 8. in prin. C. tt. 28. l. j. l. 4. tt. 4. l. 5. l. 9.

De eo qui pro tutore negocia gerit, & de eo de quo incertum est an tutor sit. ff. lib. 27. tt. 5. toto. C. tt. 45. l. j.

De eo qui tutorem se nesciens, pro tutore negocia gerit. ff. lib. 27. tt. 5. l. 3.

De patrono tutore. ff. lib. 28. tt. j. l. 8.

De matre tutrice. Nouell. c. 155.

De eo qui absens tutor datus est, nec se excusauit. C. tt. 37. l. 13.

De eo qui cum tutor non esset, à prætore compulsus gessit. ff. lib. 27. tt. 5. l. j. § si quis cum.

De curatore impuberi à prætore dato. ff. lib. 27. tt. 3. l. j. § si curator.

De eo qui sententia liberatus est. C. tt. 37. l. 13.

De hærede tutoris. ff. lib. 26. tt. 7. l. 39. lib. 27. tt. 7. l. j. l. 4. in prin. lib. 49. tt. j. l. 27. tt. 13. l. j. § fin.

3 *Ex causa & modo.*

De dolo & culpa. ff. lib. 27. tt. 3. l. j. in prin. C. l. 7.

De diligentia quam bonus paterfamiliâs in rebus suis præstat, uide 3 cap. 9. membr. 2.

Si nulla culpa tutoris sit. ff. lib. 26. tt. 7. l. 31. § Modestinus.

Si necessaria & iusta causa sit. ff. lib. 26. tt. 7. l. 6. in prin.

De casu fortuito. C. tt. 37. l. 4.

Si igne consumpta res sit. C. tt. 38. l. 3.

Si incursu latronum res perierit, uel argentarius, cui tutor, quòd esset celeberrimus, pecuniam dedit, solidum reddere non possit. ff. lib. 26. tt. 7. l. 49.

Si cum seruaretur pecunia ut idoneis nominibus credi posset, quasi ærosa sublata est. ff. lib. 46. tt. 3. l. 102. in prin.

Si nesciuit se tutorem datum, & ideo tutelam nō gessit. ff. lib. 26. tt. 7. l. j. § ex quo. l. 4. § fin. uide insuper j ex tempore.

Si propter id quod cognouit se tutorem nō esse, cessauit. ff. lib. 27. tt 5. l. j. § fin.

De reliquis. ff. lib. 26. tt. 7. l. 6. § si tutor. § comperit l. 36. in prin. lib. 27. tt. j. l. 37. § fin. C. tt. 76. l. 6. uide insuper j. ex tempore.

4 *Ex re in qua factum est, & damnum datum.*

Datus tutor ad uniuersum patrimonium datus uidetur. Inst. tt. 25. § datus autem.

De rebus alterius prouinciæ. ff. lib. 26. tt. 7. l. 38. § rerum. § patruus. lib. 27. tt. j. l. 10. § & qui in testamento. l. 19. l. 21. § licet.

De argumentis & rebus quæ postea accesserunt. ff. lib. 26. tt. 7. l. 8. § fin. C. tt. 70. l. 7. § tali itaque.

De corpore & salute pupilli. ff. lib. 27. tt. 10. l. 7. in prin.

De moribus pupilli. ff. lib. 26. tt. 7. l. 11. § cum tutor.

5 *Ex tempore quo factum est.*

Ex eo tempore quo iussus est tutelam gerere, in-

demnem pupillũ prçstare debet, nõ ex quo tutor esse cœpit. ff. lib. 26. tt. 7. l. 16. l. 57. § testamento. lib. 35. tt. 1. l. 75. § fin.

Si eo tempore quo ignorauit se tutorem datum. ff. lib. 26. tt. 7. l. 1. § ex quo. l. 4. § fin. C. tt. 37. l. 8. tt. 38. l. 5.

Si eo tempore quo appellatio interposita est, & examinata. ff lib. 26. tt. 7. l. 19. l. 38. § tutor.

Si antequam tutor esset. pro tutore negocia gessit. ff. lib 27. tt. 5. l. 1. § cum eo uers. sed etsi.

Si antequam confirmatus sit à prætore. C. tt. 29. l. 2.

Si antequam natus sit posthumus. lib. 27. tt. 5. l. j. § si quis quasi. lib. 3. tt. 5. l. 28.

Si post finitam tutelam factum sit. ff. lib. 26. tt. 7. l. 4 § si tutor. § post completum. l. 36. in prin. l. 38 in prin. § tutores. l. 45. § quęsitum § Paulus. lib. 27. tt. 3. l. 13. l. 14. tt. 5. l. 1. § cum eo. C. tt. 36. l. 2. tt. 38. l. 6. tt. 48. tt. 51. l. 11.

Si post mortem pupilli nomen desinat esse idoneum ff. lib. 26. tt 7. l. 42. in prin.

6 *Ex antecedentibus.*

Si inutiliter antea tutor datus sit, &c. uide § ex persona facien.

Si pater qui testamento tutores dedit, adiecit se uelle eos rationibus reddendis esse solutos. ff. lib. 26. tt. 7. l. 4. § Iulianus.

Si pater consilio matris tutelam filiorũ geri mandauit, eoq́ue nomine tutores liberauit. ff. lib. 26. tt. 7. l. 4. § Papinianus.

Si absens tutor fuit. C tt. 34. l. 10.

Si in nulla re autor pupillo fuit. ff. lib. 26. tt. 7. l. 17.

Si alij gerendum mandauit, uel alium sibi substituit. ff. lib. 26. tt. 7. l. 4. § cessasse. C. tt. 34. l. 12.

Si pupillus rem saluam fore stipulatus sit. ff. lib. 46. tt. 2. l. 9. in prin.

7 *Ex consequentibus.*

Si posthumus, cuius tutelam gessit, nõ sit natus. ff. lib 27. tt. 3. l. 24. lib. 3. tt. 5. l. 28.

Si actum sit eo nomine. ff. lib 26. tt. 7. l. 17. § fin. l. 24. l. 45. § tutelæ. lib. 27. tt. 3. l. 4. § si adhuc. l. 15. l 23.

Si solutum sit C. tt. 57. l. 2.

Si transactum sit. ff. lib. 27. tt. 3. l. 15.

Si pupillus suæ ætatis factus, eum cui tutor rem pupillarem locauit, fecit procuratorem. ff. lib. 26. tt. 7. l. 45. in prin.

¶ II. *Quibus competit hæc actio?*

De hæredibus pupilli. ff. li. 27 tt 3. l. 1. § hanc actionem. C. tt. 37. l. 12. tt. 51. l. 12. C. lib. 6. tt. 58. l. 2.

De minoribus. C. tt. 37. l. 12.

¶ III. *Aduersus quos competit?*

De hæredibus tutorum. ff. lib 26. tt. 7. l. 6. § pecuniæ. l. 59. lib. 27. tt. 3. l. 1. § hanc actionem. § fin. l. 10. tt. 7. l. 1. l. 4. in prin. usque ad § fin. l. 8. tt. 8. l. 4. lib. 3 tt. 5. l. 30. § tutoris. C. tt. 51. l. 22. tt. 54.

De hærede eius qui inutiliter tutor datus est. ff. lib. 27. tt. 7. l. 8. in prin.

Hæredes tutorum uice mutua periculum non sustinent. ff. lib. 26. tt. 7. l. 38. § tutoribus.

De pluribus tutoribus, & contutoribus: omnes in solidum tenentur. ff. lib. 26. tt. 7. l. 13. l 30. l. 32. § hæredibus. l. 37. l. 38. § curatores. l. 45. § cum in testamento. l. 54. lib. 27. tt. 3. l. 1. § nunc tractemus. C. tt. 51. l. 6.

De altero tutorum, si alter suam partem, cum diuisa esset tutela, malè administrauit. ff. lib. 26. tt. 7. l. 3 § fin. l. 8. § constat. usque ad finem legis. l. 38. § hęres institut. l. 45. § Sempronij. § cum in testamento. l. 46. § tutores. l. 50. lib 27. tt. 8. l. 5. C. tt. 38. l. 2. tt. 40. l. 2. tt. 52.

De honorarijs tutoribus, hoc est, ijs qui non administrant cum uni decreta sit tutela. ff. lib. 26. tt. 7. l. 3. § si parens. l. 54. tt. 2. l. 26. § honoris. Nouell. c. 118. § sed si multi.

De eo qui nihil administrauit. ff. lib. 26. tt. 7. l. 37. l. 38. § in eum qui. lib. 46. tt. 6. l. 4. § illud. C. tt. 37. l. 8. tt. 55.

De eo qui reipub. causa abfuit. C tt. 64. l. j.

De eo qui noxiæ causa tutor datus est. ff. lib 26. tt. 2. l. 32. § idem Paulus. C. tt. 38. l. j.

De eo qui ad litem tantum curator datus est. C. tt. 44. l. 3.

De eo qui est excusatus. C. tt. 62. l. 22.

De eo qui est remotus ff. lib. 26. tt. 10. l. 10.

De eo qui inutiliter tutor datus est, uide § ex persona facientis.

De curatore testamento dato, & tutoribus postmodum à prętore datis. ff. lib. 26. tt. 7. l. 38. § curator.

De posteriore tutore & curatore: an de eo quod gessit prior, teneatur. C. tt. 37. l. 1. tt. 36. l. 5.

Si posterior non idonea nomina à priore suscepit, an periculum illorum sustineat: item,

Si posterior tutelam sua negligentia ad se non transtulit. ff. lib. 26. tt. 7. l. 34. l. 38. § adolescens. l. 43. in prin. lib. 27. tt. 3. l. 19.

De contutore & curatore succedente. ff. lib. 26. tt. 7. l. 52.

De patre & filio tutore. ff. lib. 26. tt. j. l. 7. tt. 7. l. 20. lib. 27. tt. 3. l 4. § filiumfamiliâs. l. 6. l. 11.

De domino & seruo. ff. lib. 27. tt. 5. l. 1. § proinde etsi.

De fideiussore, eiusq́ue hærede. ff. lib 26. tt 7. l. 45. § Paulus. l 50. lib. 27. tt. 3. l. j. § usq́ue adeò. tt. 7 l. 3. l. 4 § fin. C. tt. 46. l. 1. tt. 57. l. j.

De nominatoribus tutorum. ff. lib. 27. tt. 7. l. 2. C. tt. 75. l. 4.

De magistratu à quo tutor datus est, uide ĩ cap. 17. lib. eod.

De matre, quæ tutores petijt. C. tt. 46. l. j. l. 3.

De ijs qui tutores idoneos affirmant. ff. lib. 27. tt. 7. l. 4. § fin.

De matre & auo qui suscepta administratione tutori indemnitatem promittunt. C. tt. 46. l. 2. tt. 51. l. 9.

De fisco ad quem bona tutoris sunt deuoluta. C. lib. 9. tt. 12. l. 2.

¶ IIII. *Apud quem competit?*

Omnes tutores ad eundem iudicem ire debent. C. tt. 51. l. 5.

¶ V. *Quid ueniat in eam?*

De eo quod interest. ff. lib. 26. tt. 7. l. 6. in prin. lib. 27. tt. 3. l. j. § considerant. lib. 19. tt. 2. l. 18. C. tt. 51. l. 4.

De iurando in litem. ff. lib. 26. tt. 7. l. 6. in prin. C. tt. 53.

Singuli in solidum tenẽtur, uide paulo superius, uers. de pluribus.

De eo quod non percepit. ff. lib. 26. tt. 7. l. 31. § Modestinus. § item respond.

De eo quod contutor, qui rationem reddere testamento prohibitus est, uel alia ratione liberatus percepit, aut dolo contraxit: an de eo cæteri teneantur. ff. lib. 26. tt. 7. l. 40. l. 44.

In singulas res & tempora obligatur. ff. lib. 26. tt. 7. l. 56. in prin.

De usuris. ff. lib. 26. tt. 7. l. 6. § si post. § pecuniæ. usq; ad fin. legis. l. 8. § sed si sub. l. 14. l. 27. l. 28. l. 45. § quæsitum. l. 46. § præfectus. § altera. l. 53. l. 57. § ex duobus. § pupillo. § fin. lib. 27. tt. 5. l. j. § in protutelæ. tt. 7. l. 4. § usuras. C. tt. 56. ff. li. 22. tt. j. l. j. § fin. l. u. § fin. l. 34.

Si pater tutoris conueniatur. ff. lib. 26. tt. 7. l. 20. l. 36. § fin. lib. 27. tt. 3. l. u. uide insuper ǁ aduersus quos. uers. de patre.

Si ipse filius tutor emancipatus conueniatur. ff. lib. 26. tt. 7. l. 36. § fin. lib. 27. tt. 3. l. u.

Si hæres tutoris conueniatur, uide ǁ membr. 3. uers. j. cap. eod.

Si fideiussor tutoris conueniatur. ff. lib. 26. tt. 7. l. 31. in prin. l. 45. § Paulus. l. 50. lib. 27. tt. 7. l. 5. l. 6. l. 7.

De pœna extraordinaria, uide ĩ Adfinia remedia.

De compensatione ff. lib 26 tt. 7 l. 38. § fin.

De ipsa re, & rei precio. ff. lib. 26. tt. 7. l. 35.

De pecunia & re empta. C. tt. 51. l. 3.

De compendio seu incremento & usuris. ff. lib. 26. tt. 7. l. 46 § alter. l. 37. in prin.

¶ VI. *Quando & quamdiu competat?*

Non nisi post finitam tutelam agi potest. ff. lib. 27. tt. 3. l. j. § fin. l. 4. l. 9. § si duobus. usq; ad fin. legis. l. 10. l. 12. l. 18. tt. 3 l. j. § cum eo. C. tt. 37. l. 14.

Si à tutela remotus sit. ff. lib. 27. tt. 4. l. 4.

Si reipub. causa absit tutor. ff. lib. 27. tt. 3. l. 9. in prin.

Si in hostium potestatem peruenerit. ff. lib. 27. tt. 3. l. 7. § fin. l. 8.

Etiam manente administratione cum curatore agi potest. ff. lib. 26. tt. 7. l. 25. lib. 27. tt. 3. l. 4. § fin. l. 9. § fin. l. 10. l. 16. § fin.

De reliquis huiuscemodi quæstionibus. ff. lib. 26. tt. 7. l. 7. l. 38. § tutelæ. lib. 27. tt. 3. l. u. § fin.

Perpetua est actio. C. tt. 51. l. 8.

¶ VII. *Adiuncta, seu de probationibus.*

ff. li. 26. tt. 7. l. 5. l. 33. lib. 27. tt. 3. l. j. § desertus quoque. C. tt. 51. l. j. l. 10. l. 13. in prin.

¶ VIII. *Euentus.*

De actione tutori condemnato aduersus contutorem præstanda. ff. lib. 26. tt. 7. l. 24. l. 37. l. 38. § periculo. l. 41. lib. 27. tt. 3. l. j. § nunc tractemus. § non tantum. l. 21. C. tt. 52. l. 2. tt. 58. l. 2.

De actione ex cautione mutui periculi gratia à tutoribus data. ff. lib. 26. tt. 7. l. 38. § curatores.

An si malè à tutoribus abstentus sit pupillus, creditoribus teneatur? Non. ff. lib. 27. tt. 3. l. 18. C. tt. 51. l. 4.

De solutione. C. tt. 37. l. 5.

De reliquis. ff. lib. 27. tt. 3. l. 20.

¶ IX. *Adfinia remedia.*

Protutelæ actio. ff. lib. 27. tt. 5. toto. C. tt. 45. l. j.

Negociorum gestorum actio. ff. lib. 26. tt. 2. l. 19. § fin. tt. 7. l. 4. § post completum. l. 36. in prin. lib. 27. tt. 3. l. 4. § fin. l. 13. l. 14. tt. 5. l. j. § si quis quasi. lib. 3. tt. 5. l. 3. § etsi furiosi. l. 28.

Actio hypothecaria aduersus res tutoris, uide ǁ cap. j uers. tutoris & curatoris bona, &c. lib eod.

Vindicatio rerum tutoris. C. tt. 51. l. 10.

Mandati. ff. lib. 26. tt. 7. l. 8. § nequaquam.

Fideicommissi. ff. lib. 26. tt. 3. l. u.

Tutelæ ex causa hæreditaria. ff. lib. 27. tt. 3. l. 7. in prin.

Commodati & depositi. ff. lib. 27. tt. 3. l. 5.

Furti, & condictio rei furtiuæ. ff. lib. 27. tt. 3. l. j. § in tutela. l. 2.

Suspecti postulatio, uide ǁ cap. 6. lib. eod.

Rei uindicatio. ff. lib. 26. tt. 7. l. 46. § à matre.

Rationibus distrahendis. ff. lib. 27. tt. 3. l. j. § in tutela.

Actio subsidiaria aduersus magistratum. Inst. tt. 24. § sciendum.

Actio ex stipulatu rem pupilli saluam fore, de qua uide j lib. eod.

Extraordinarium iudicium. ff. lib. 26. tt. j. l. 9. tt. 7. l. j. in prin. l. 48. C. tt. 37. l. 4. l. 10.

De reliquis. ff. lib. 27. tt. 3. l. 18.

DE RATIONIBVS DISTRAhendis actione. ff. lib. 27. tt. 3. Cap. 15.

I. *Causa ex qua datur.*

Si tutor rem ex bonis pupilli abstulit. l. j. in prin.

Distinguitur sequentibus modis:

Si non furandi animo fecit. l. 2. in prin.

Si eo nomine actum sit. l. j. in tutela. l. 2. § itaq;.

Nihil refert cuius generis tutor sit. l. j. § rationibus.

Si inutiliter tutor datus sit. l. j. § rationibus.

II. *Quibus & aduersus quos competit?*

De successoribus. l. j § fin.

III. *Quid ueniat in eam?*

Duplum. l. 2. § fin.

Inest rei persecutio. l. 2. § fin.

Verum rei precium duplicatur, non quanti interest. l. j. § considerandum.

IIII. *Quando & quamdiu competat?*

Perpetua est, & nõ nisi finita tutela competit. l. j. § fin.

V. *Adfinia remedia.*

Tutelæ actio. l. j. § in tutela.

Furti & condictio rei furtiuæ. l. j. § in tutela. l. 2. in prin.

DE ACTIONE EX STIPVlatu rem pupilli saluam fore. ff. lib. 46. tt. 6. Cap. 16.

I. *Causa ex qua competit.*

Si res pupillo salua nõ sit, uel contrà ac promissum est fiat. uel:

Si quod ex tutela dari fieri oportet, tutor nõ præstat. l. u.

DISTINGVITVR SEquentibus modis:

Si inutiliter cautum sit, uide ǁ cap. 8. lib. eod.

Si actum sit. l. 12. tt. 2. l. 8. in prin. uers. si uerò.

Si in nominibus admissum sit. l. 9.

Si curator furiosi, prodigi, &c. rem eius saluam non præstat. l. 4. § fin.

Si is qui pro tutore negocia gerit, uide § cap. 14. ex persona facien.

Ex quibus causis tutelæ agi non potest, ex iisdē nec hac actione.l.4.§ generaliter.l.9.

II. *Quibus datur?*

De ipso pupillo & furioso, alio stipulante. l.4.in prin.l.5.l. 6.lib.27.tt.8.l.1.§ exigere.

III. *Aduersus quos datur?*

De fideiussoribus.l. 4.§ illud.

De uno fideiussorum.l.12.

De eo qui nō gessit. l.4.§ illud.§ si quia curator.

De eo qui pro tutore negocia gerit . l. 4. § illud sciendum.

De reliquis, uide § cap.14.membr.3.

IIII. *Quid ueniat in eam?*

Quod in tutelę actionem uenit, idem & in hanc actionem.l.9.

De fructibus & usuris.l.10.

V. *Quando competit?*

Cum tutelæ actio competit. l.1.l.4.§ hanc stipulationem.§ si quis curator.lib 27.tt.3.l.16.

Si tutor ab hostibus captus sit.l.4.§ si tutor.

VI. *Euentus.*

De actione condemnato præstanda.l.12.

DE SVBSIDIARIA ACTIONE aduersus magistratum.ff. lib.27.tt.8.C.tt.75. Cap. 17.

I. *Quo iure competat hæc actio?*

C.l.5.

II. *Simile.*

Eadem in magistratus competit actio, quæ in fideiussores.ff.l.9.§ fin.

III. *Causæ ex quibus competit.*

Si magistratus tutorem uel curatorem non dedit.ff.l.1.§ magistratus.§ sciendum.

Si tutorem non idoneum dedit.C.l.3.

Si non satis exegit à tutore dato, uel non idoneè cautū sit. Inst.tt.20.§ nos autem. tt.24.in prin. § subsidiaria. ff.l. 1. § si magistratus. § exigere. C.l.3.l.6.

DISTINCTIONES GENERALES.

1 *Ex persona magistratus dantis tutorem.*

Si prætor, uel alius cui dandi ius est, dedit. Inst.tt. 24.§ fin.ff.l.1.§ neq; prætor.

Si illustribus & clarissimis à pręfecto urbi tutores dati sint, adhibitis decemuiris ex senatu & prætore: item in prouincia à curialibus. C.tt. 33.l.1.

2 *Ex antecedentibus.*

Si monitus non sit magistratus, ut tutores daret. ff.l.1.§ magistratus.

Si patruus antè testamento dedit tutorem.ff.lib. 26.tt.3.l.5.

Si præses tutorem dedit, non ipse magistratus, non competit hæc actio: subdistinguitur sequentib.modis:

Si iussu præsidis de facultatibus tutoris renunciauit magistratus.ff.l.1.§ si præses.

Si de nominibus tutorum præsidem instruxit. ff.l.1.§ si præses.

Si iussu præsidis satis exegit. ff.l.1.§ si præses. § si curatores.

Si electus est magistratus ad æstimandas tutorum satisdationes.ff.l.1.§ diuus.

Si ex suggestu magistratus præses tutores dederit, uel nominibus à magistratu acceptis: item si ad magistratum remiserit præses, ut ipse daret.ff.l.1.§ si curatores.

3 *Ex consequentibus.*

Si idoneus tutor fuit eo tempore quo tutelæ agi potuit. ff.l.1.§ si magistratus. l.6.lib.26. tt. 7. l. 52.

Si à tutore pupillo satis sit factum.ff.l.2.

Si copiam habeat pupillus conueniendi tutores, uel alio modo indemnis fieri possit. ff. lib.26. tt.3.l.5.tt.7.l.45.§ cum in testamento. lib.27. tt. 3.l.1.§ usq; adeò.C.l.1.l.3.l.4.l.5.

IIII. *Quibus competit?*

De successoribus pupilli.ff.l.1.§ non tantum.

De tutore qui pro contutore suo soluit. ff.l.2.l. 3.

V. *Aduersus quos competit?*

De hæredibus magistratus.Inst.tt.24.§ subsidiaria.ff.l.4.l.6.C.l.2.

De patre magistratus.ff.l.1.§ filiusfamil.

De fideiussore magistratus.ff.l.1.in prin.

De nominatoribus magistratus.ff.l.1.in prin.

De ordine.ff.l.1.in prin.

De pluribus, si conuenit inter eos, ut alterius tantum periculo tutor daretur.ff.l.1.§ si inter.

VI. *Quid ueniat in eam?*

Singuli magistratus in solidum tenentur. ff.l.7.l. 8 C.l.3.

Si pater magistratus conueniatur.ff.l.1.§ si filiusfam.

De usuris sortis quam debet magistratus . ff . l. 9.

VII. *Adiuncta, seu de probatione.*

ff.l.1.§ si magistratus.uers.probatio.

VIII. *Adfinia remedia.*

Actio tutelæ & ex stipulatu aduersus tutores, & illorum fideiussores. C.l. 1. uide insuper § Ex consequentibus.

DE CONTRARIA TVTELæ actione.ff.lib.27.tt.4.C.tt. 58. Cap. 18.

¶ I. *Ratio huius actionis.*

ff.l.1.in prin.

¶ II. *Causæ ex quibus datur.*

Si in rē pupilli aliquid impendit tutor, hac actione consequitur. Inst. lib.3.tt.28.§ tutores. ff.l.1. § an in hoc.

Si se pro pupillo obligauit.Inst.lib.3.tt.28.§ tutores.ff.l.3.§ contrarium.l.6.

Si pater pupilli tutori aliquid debet. ff.l.1. § an in hoc.

Si tutori salarium sit constitutum. ff.lib.26.tt.7.l. 32.§ fin.

DISTINCTIONES GENERALES.

1 *Ex causa in quam impendit.*

Si in litem erogauit.C.tt.44.l.3.l.4.

Si in ipsos tutores impensum est. ff.lib.26.tt. 7.l. 32.§ fin.

Si pro iudicato contutore soluit.C.l.1.

Si soluit id quod ad alterum tutorem pertinebat. ff.lib.26.tt.7.l.46.§ fin.

De reliquis, uide § cap.9.membr.6.lib.eod.

2 *Ex modo & euentu.*

Si mala fide impendit.ff.l.3.§ deducunt.

Si non necessarios sumptus fecerit, nec expedierit pupillo.ff.l.3.in prin.§ sufficit.

3 *Ex re quam impendit.*

Si plus impendit quàm est in facultatibus pupilli.ff.l.3.in prin.

Si plus quàm debuit.uide § cap.9.membr. 6. lib. eod.

4 *Ex persona impendentis.*

Si is qui pro tutore negocia gerit. ff.l.1.§ hæc actio.tt.5.l.5.

Si hæres tutoris impendit.ff.l.5.

Si curator pupilli,furiosi,prodigi,uentris,&c. ff. l.1.§ hæc actio.lib.3.tt.5.l.3.§ & si furiosi.

5 *Ex tempore quo impendit.*

Si ante tutelam.ff.l.3.§ iudicio.

Si post finitam tutelam.ff.l.3.§ iudicio.

6 *Ex consequentibus.*

Si rationibus distrahendis actio intendatur. ff. l.2.

Si tutelæ iudicio non agatur. ff.l.1.§ fin. C.l.3.§ fin.

Si iudex,cum tutelæ iudicio ageretur, rationem impensarum non habuit,uel repudiauit.ff.l.1.§ præterea.

Si tutor tanquam suspectus remotus sit.ff.l.4.

Si pupillus tutori hæres extiterit. C.l.3.in prin.

III. *Quibus competit?*

De hæredibus.ff.l.3.§ fin.

De fideiussore tutoris.ff.lib.27.tt.7.l.5.

IIII. *Aduersus quos?*

De hæredibus.ff.l.3.§ fin.

V. *Quid ueniat in eam?*

De eo quod plus quàm est in facultatib. pupilli, impendit.ff.l.3.in prin.

De usuris.ff.l.3.§ contrarium usq; ad § sufficit.

Vt liberetur,agere potest ff l.3.§ contrarium l. ..

Vt mandentur sibi actiones à pupillo aduersus contutores.C.l.1.l.2.

VI. *Quando & quamdiu competat?*

Finito demum officio competit.ff.l.1.§ finito. l.4.

Perpetua est.ff l 3 § fin.

VII. *Adfinia remedia.*

De cautione interponenda, de restituendo eo quod ei abfit.ff. lib.27.tt.3.l.3.

De compensatione opponenda,si conueniatur.ff. l.1.§ præterea.C.l.3.§ fin.tt.44.l.2.

De negociorum gestorum actione,si alicuius cura gesta est.ff.lib.3.tt.5.l.3.§.& si furiosi.

CONCLVSIO SECVNDAE
partis Methodi.

Hactenus de iure quod in personis habemus, tractatum est. Sed præter prædicta iura, & alia in personis habemus: utputa in seruis non solũ dominium, sed & possessionẽ, & usumfructum habemus, perinde ac in rebus· proinde ea quærenda sunt in libro sequenti. sed & operas in seruis habemus, de quibus ĩ lib.prox.in fine Magistratus insuper iurisdictionem habet in subditos, debetur'q; illi à subditis reuerentia & obsequium: quæ quidem iura in personis sunt, sed publica, ideo'q; ĩ in prima parte Methodi libro primo ea quærenda. Habet insuper emptor ius in persona uenditoris, & contrà uenditor in persona emptoris: item mãdator in persona mandatarij & contrà: item socius in persona socij, &c. quę iura qualia sint, in Quinta parte, Deo uolente, proponam.

FINIS LIBRI SEXTI.

METHODI IVRIS CIVILIS

PARS TERTIA: DE IVRE QVOD IN REBVS HABEMVS, CVM SVIS causis & actionibus.

AD D. CONRADVM FVRSTENBERGER, QVONDAM IVDICII CAMERAE Imperialis assessorem, nunc illustrißimi Principis Iuliæ, Cliuæ, &c. Consiliarium, Nicolai Vigelij

PRAEFATIO.

PLATO sub persona Socratis existimat eã rempub. fore trãquillam, in qua omnes res inter omnes essent cõmunes, cõmune omniũ rerum dominiũ, cõmunis usus fructus, cõmunis inter omnes rerũ usus. nec enim emptiones, nec locationes, nec furta, nec rapinas, nec ullos rerũ contractus delicta'ue, ex quibus maxima pars litiũ nunc solet oriri, in tali republica fore. Proinde causa litiũ sublata, lites ipsas inter ciues fore sublatas. Quæ sanè respublica fingi quidem inter homines potest, constitui uerò non potest. Non eadem hominum, quæ apium & formicarum, natura est, non ijdẽ mores. Nã experientia constat, rerum cõmunionem inter homines maximas excitare solere tragœdias, & (ut Paulus iurisconsultus ait) propter immensas contentiones plerunq; res ad diuisionem peruenire. Dispar hominum ratio est, dissimiles mores: alius ad laborem & uirtutem procliuior est, alius ad uoluptatem,

ptatem, alius ad laborē prorsus est inutilis, qui tamē omnes ex publico essent alendi: quę res maxima ciuium discordia carere nō posset, cum commoda essent communia omnium, onera autem & labores quorundā propria. Itaq; qui omnium rerum communionē ob uitādas lites inroduceret, uitando Charybdim incideret in Scyllam. Pręterea publicum bonum est singulorū ciuium uirtus, quę maximè excitatur pręmijs, lāguescit spe pręmiorū sublata. Nemo enim (quod inquit Salustius) in repub. gratis bonus est. unde Lycurgus, is qui Lacedæmonijs leges tulit, dicere solitus est, omnē rempub. duabus rebus cōtineri, pręmio & pœna. At non omnes delectantur honore inani, nec res cōmunes cuiquam tā charæ solēt esse quàm proprię: quas ut adquirant, omnes tā corporis quàm ingenij neruos solent intendere, in ijsq; præmia & mercedes laborū suorū ponūt. Hinc alter alteri studet prodesse, ut ab eo proprium quid adquirat: hinc in publicū laboranr, ut priuatum quid accipiant: hinc alrer alterum labore & uirtute superare cōtendit, hinc artes omnes atq; scientiæ ad salutē hominum sunt inuentę. Pœnę uicia reprimunt, uirtutem non excitāt: at priuata utilitas uirtutē, commune omnium bonum in homine solet excitare: quam lāguescere esset necesse, ubi nihil proprium, omnia cōmunia essent futura. Quare meritò ab Aristotele reprehēsus est Plato, qui eā inter homines rempublicā esse uoluit, quæ esse nō potest: & si maximè esse posset, tamen minus ad uirtutē esset profutura. Necesse igitur est ut res sint priuatæ & singulorum propriæ, propriū dominiū, propria possessio, proprius usus fructus, & usus propriæ seruitutes, & similia iura quæ in eadem re possunt esse diuersorū. Potest enim alius eiusdē rei dominus esse, alius possessor, alius usufructuarius, alij aliud ius in re cōperere. quæ singula iura qualia sint, tertia huius Methodi pars designat: quā partē tibi Vir clarissime tua motus humanitate dedico. Est mihi studijs meis Mecœnas quærēdus. Si in ijs ad quos cura iurisprudētię spectat, fides esset, & tā publicis quàm suis solēt inuigilarēt cōmodis, minus nūc essem sollicitus. Verùm re ipsa experior, eruditionem sine gratia parum prodesse, gratiā sine eruditione posse plurimùm: quamuis per hoc periclitentur iuris studia in Scholis, periclitetur ius in iudicijs, & in rebus pub. iusticia. Itaq; & mihi magnorū uirorū gratia aucupāda est, studijsq; meis Mecœnas quærēdus, nisi ea prorsus uelim interire. Cum aūt nō dubitem te, uir clarissime, & uelle, ut doctisimum, & posse, ut gratia & authoritate pollentē, iuris studia iuuare: non erubesco te in hac Methodo mea interpellare, & dedicanda eius parte tuam captare gratiam. Hoc igitur munus meum, licet exiguum, rogo æqui boniq; consulas, meaq; studia tibi habeas commendata. Vale.

DE DO-

DE DOMINIO, POSSESSIONE, VSVFRVCTV ET VSV, CVM suis actionibus:

Liber ſeptimus.

DE RERVM DOMINIO.
Inſt.lib.2.tt.j.ff.lib.41.tt.j.

Cap. I.

Primum ius quod in rebus habemus, eſt dominium.

¶ De aquirendo rerum dominio.

1. *Cauſæ ex quibus adquiritur dominium.*

Non niſi ex una cauſa competit dominium. Inſt. lib.2.tt.20.§ ſi cui fundus. ff.lib.41.tt.2. l.3. § ex pluribus. lib. 44 tt.2.l.14.§ actiones. lib. 50. tt. 17.l.120.

Diuiſio cauſarum. Inſt. § ſingulorum .ff. l. j. in prin.

De occupatione eius quod nullius eſt. Inſt. § feræ igitur. ff.l.3.in prin.

De captatione ferarum beſtiarum, uolucrum & piſcium. Inſt. § feræ igitur uſq; ad § item ea quæ ex hoſtibus. ff.l.j.§ fin. l.3.l.4 l.5.l.55.lib.9. tt. j. l.j.§ in beſtijs.lib.8.tt.3 l.16.

De captatione eius quod à lupo eripitur. ff.l. 44.

De occupatione rei à domino pro derelicto habitæ. Inſt. § hoc amplius. ff.tt.2.l.17.§ differentia.tt.8.l.j.l.2.l.3.l.5.l.8.§ fin. lib. 47. tt. 2. l. 43. § qui alienum.§ ſi quis ſponte.

De ijs quæ iu naufragio amittũtur, uel nauis leuãdæ cauſa eijciuntur. Inſt. § hoc amplius. ff. l. 9. § fin. l.44.§ idem ait. l.38 tt.2.l 13. in prin. l.21. § j.lib.47. tt. 2 l.43.§ ſi iactum. li.14.tt.2.l.2, § fin. l.8.l.9. C.lib.11.tt.5.l.j.

De inuentione rei iacentis. ff.li.6.tt.j.l.67.lib.47. tt. 2.l.43.§ qui alienum.

De ijs quæ rheda currente decidunt. Inſt.§ fin.ff. lib.47.tt.9.l.3.in prin.

De inuentione theſauri Inſt.§ theſauros.ff.l.31.§ theſaurus. l.63.lib. 48. tt. 13. l. 4. § non fit. lib. 49.tt.14.l.j.in prin.uerſ.uel quod dicatur quis. l 3.§ ſi in locis. lib.6.tt.j.l.67. C.lib. 10.tt. 15. l. j. feudor.lib 2.tt.56.§ fin.

De ijs quæ inueniuntur in littore maris. Inſt. § item lapilli. ff.tt.2.l.j.§ item bello. lib. 47. tt. 9. l.3.in prin.lib.j.tt.8.l.3.

De ijs quæ ex hoſtibus capiuntur. Inſt. § item ea quæ ex hoſt. ff.l.3.§ fin. l.7. in prin. l.51.tt.2.l.j. § item bello.ff.lib 49.tt.15 l.20.§.penult.

De eo quod per alluuionem agro noſtro adijcitur: & de inundatione. Inſt. § præterea quod per allu.ff l.7.§ præterea. uſq; ad § inſula.li.47. tt.9.l.8.C.lib.7.tt.41.l.j.

De inſula in mari uel flumine nata: & de mutatione aluei. Inſt.§ inſula .uſq; ad § quum ex aliena.ff.l.7.§ inſula. uſque ad § cum quis ex.l 29. l.30. in prin.§ tribus. l.56. l. 65. § ſi qua inſula. uſq; ad fin.legis.tt.2.l.j.§ item bello. C.lib.7.tt 41.l.j.

De alieno meo addito. ff.l. 26. § Proculus. § fin. lib.6.tt.j. l.23.§ ſi quis rei ſuæ.§ item quæcunq;. l.59.l.61.

De confuſione materiarum, & de ſpecie ex aliena materia facta. Inſt.§ quum ex aliena. uſq; ad § cum in ſuo. ff.l.7.§ cum quis ex uſq; ad § cum in ſuo.l.12.§ fin.l.24.l.25.l.26. in prin.§ fin. l.27. lib.6.tt.j.l.3.§ fin.l.4.l.5.in prin. uſq; ad § idem ſcribit.

De ædificando in ſuo ſolo aliena materia, uel cõtrà ſua materia in alieno ſolo. Inſt. § cũ in ſuo. ff.l.7.§ cum in ſuo. uſq; ad § ſi alienã. l.28.l.60. lib.6.tt j l.23.§ fin.l.37.l.38. C. lib.3.tt.52.l.2.l. 16. tt.34.l.2.lib.8.tt.10.l.5.

De ſumptibus reparandis, uide infrà cap. proximo.

De ædificando in mari, & in littore maris. ff.l.14. l.30.§ fin.l.50.lib.j.tt.8 l.6. in prin.

De ædificando in ripa. ff. l.15.

De ſtatuis in ciuitate poſitis. ff.l.41.

De aliena planta in meo ſolo poſita, uel cõtrà: & de arbore uicini in fundũ meum radices agente. Inſt.§ præterea quod per. § ſi Titius alienã. ff.l.7.§ ſi alienam.uſq; ad ſin.legis.l.8.l.26.§ arbor. lib.6.tt.j.l.5. § de arbore. lib.39.tt.2. l.9.§ Alphenus.uerſ ita demum.

De frumentis In alieno ſolo ſatis, uel cõtrà. Inſt. § ſi Titius. ff.l.9.in prin. lib.6.tt.j.l.39.l.48.l. 53. C.lib.3.tt.32.l.11.

De planta & lapide in cõfinio natis. Inſt.§ riparum.ff.l.8.l.30.§ Celſus.lib.17.tt.2.l.83.

De literis & picturis in aliena charta uel tabula pictis uel ſcriptis. Inſt.§ literæ. ff.l.9.§ literæ. uſq; ad § hæ quoq; res. l.26. § fin. lib.6. tt.j.l.23. § ſed & id.ff.lib.10.tt.3.l.9.in prin.

De ijs quæ ex animalibus noſtris naſcuntur. ff.l. 2.l.6.l.66.lib.6.tt.j.l.5.§ idem ſcribit.

De partu ancillæ noſtræ. ff. l. 66. C. lib. 3. tt. 32. l.7.

De fructibus rei, cuius uſumfructum habemus. Inſt. § is uerò ad quem. uſque ad § theſauros. ff. lib. 22. tt. j. l. 25. § præterea cum ad. l. 28. in prin.

De fructibus rei, quam quis à non domino bona fide comparauit. Inſt. § ſi quis à non domino. ff. l. 40. l. 48. lib. 22. tt. j. l. 25. l. 28. in prin.

De uſucapione & longi temporis præſcriptione, uide alibi.

De traditione & alienatione: itẽ de nuda domini uoluntate ſine traditione, uide paulo inferius.

De litis æſtimatione oblata. ff.lib.6.tt.j.l.46.l.47. l.63.l.69.l.70.lib.42.tt.4.l.fin.

De eo ſi quid alienũ in cẽſum deducit, & ſolẽnib.

sionibus rei pro alio satisfacit. ff.l.64.lib 50.tt. 15.l.4. § si cum ego. C.lib.3.tt.32.l.25.; C.lib.8.tt. 34.l.4.l.7.l.8.

Si usufructuarius de soli uitio quid præstitit, ius dominij ad eum transfertur. ff.lib.39.tt.2.l.10. § fin.

Sunt insuper aliæ causæ quibus res per uniuersitatem adquiruntur. Inst.lib.2.tt.9.§ hactenus.

De hęreditate & bonorum possessione, nec non de alijs causis dicetur ĩ.

De adquisitione per adrogationem Inst.li.3.tt.11.

De addictione bonorum libertatis conseruandę causa, uide š.lib.5.c.7. uers.de addictione.

De successionibus sublatis. Inst.lib.3.tt.13.

¶ *De traditione & alienatione.*

1 *Definitio alienationis.*

C.lib.5.tt.23.l.j.§ fin.

2 *An traditione & alienatione transferatur dominium.*

Inst.§ per traditionem. ff.l.9. § hæ quoque res. C.lib.3. tt.32.l.12.

DISTINGVITVR:

Ex persona tradentis & alienantis.

Si alius non dominus rem tradidit, uel alienauit. C.lib.5.tt.32.l.3.l.14.lib.4.tt.51.lib.7.tt.32.l.5.Inst. tt.8. in prin. ff.l.46.l.52.lib.50.tt.17.l.11.l.26. lib. 44.tt.4.l.4.§.si à Titio.

Si alius uoluntate domini tradat, ut procurator, & qui negocia domini gerit.Inst § nihil autem interest. ff.l. 9. § nihil autem. Subdistinguitur: . Si mandatore mortuo tradidit.ff.tt.2.l.33.

De domino rei & marito prædium dotale alienante.Inst.tt.8.in prin.ff.tt.3.l 42.

De eo cui bonis interdictum est.ff.lib.45.tt.j.l.6. lib.27.tt.10.l.10.in prin.

De pupillo. Inst.tt.8.§ nunc admonendi.§ fin. ff. l.11.

De seruo & filiofamiliâs.ff.lib.6.tt.j.l.41.§ fin.

De hærede rem legatam tradente.ff.lib.12.tt.j.l.8. § fin.

De creditore pignus uendente.Inst.tt.8.§ contra autem.ff.l.46.

De eo cui donandi ius est.ff.lib.50.tt.17.l.123.

Ex persona eius cui traditur.

Si incertę personę.Inst.§ hoc amplius.ff.l.9.§ hoc amplius.tt.8 l.5.§ fin.

Si ignoret uenditorem rei dominum esse, & putet se à non domino emere. ff.lib.22.tt. 6 l.9.§. qui ignorauit.

Ex re tradita.

De re aliena, uide š uers.si alius nõ dominus, &c.

De re alienari prohibita. C.lib.4.tt.31.l.7.

De re incorporali.ff.l.43 § incorporales.

De stipendiarijs & tributarijs prædijs. Inst.§ per traditionem.

Ex causa propter quam tradit.

Si nulla causa tradendi præcesserit. ff.l.31. in prin.

Si circa causam dissentiant. ff.l.36.

Si tradens in re errat putans eam alterius esse cũ sit sua.ff l 35. C.lib.3.tt.32.l.18.

Si causa propter quam dedit, secuta nõn sit.ff.lib. 23.tt.3 l.9.in prin.

Ex reliquis contingentibus.

Si precium non sit solutum, uel alió modo satisfactum Inst.§ uenditę uerò.ff.lib.18.tt.1.l.19.l.53.

Si nulla scriptura interuenit. C.lib.4.tt.3.l.1.§.sed si quid.usq; ad §.fin.

SI RES TRADITA NON SIT, ET *de nuda domini uoluntate.*

Inst.§ interdum. ff.l. 9. § interdum. usq; ad fin. legis.l.21.§ fin.l.59.l.65. in prin.tt.2.l.33. in prin. lib. 6.tt.j.l.50.l.77. lib.29.tt.2.l.78. C. lib. 2. tt. 5. l.20. lib.3.tt.32.l.27. lib.4.tt.49.l.8. lib.7.tt.10.l.3. ff.lib.19.tt.1.l.40.

II. *Quibus adquiratur?*

DISTINGVITVR:

Ex persona adquirentis.

Si seruus communis, uel in quo alius usumfructum habet, uel qui bona fide ab alio possidetur, &c. adquirat: uide paulo inferius, mẽbr. 3.

Ex causa ex qua, & modo quo adquiritur.

Si insula in mari uel in flumine nata sit, si materię diuersorum confusæ sint, &c. uide š causas ex quibus adquiritur.

Ex reliquis contingentibus.

Si cum ego & Titius rem emerimus, Titio tradita sit, an & mihi adquiratur. ff.l.20.§ fin.

Si eadem res duobus diuersis temporibus uẽdita sit.ff.lib.6.tt.j.l.72. C.lib.3.tt.32.l.15.

Si alius alterius nomine uel aliena pecunia emit, uide ĩ.lib.18 huius Methodi, cap.4. membr.2. in fine.

III. *Per quos nobis adquiratur?*

De ijs qui in nostra sunt potestate. Inst.lib.2.tt.9. in prin. lib.3.tt.29. in prin. ff.l.10. in prin.l.53.l. 63.in prin.lib.29 tt.2.l 78.

De liberis nostris. Inst.lib.2.tt.9.§ igitur liberi. uide insuper š lib 4.cap.13.

De eo quem filium suum esse putat. ff.tt.2.l.50. in prin.tt.3.l.44.in prin.

De seruis nostris. Inst lib.2.tt.9.§ item nobis adquiritur. ff.l.10. § igitur quod. l.32.l.37. § quod seruus. C.lib.4.tt.27.l.j.§ fin.

De seruo communi. Inst.lib 3.tt.29 § fin. ff.l.17.l. 25.§ fin.l.37. § si unus. usq; ad § quod seruus. § fin.l.45.l.63.in prin.tt.2.l. j. § per communem. § si ex parte.C.lib 4.tt.27.l.5.

De seruo hæreditario. ff.l.18.l.33.l.34.l.61.tt.2. l.j. § ueteres.

De seruo legato uel manumisso testamento. ff.l. 40.§ fin.

De seruo qui est in fuga. ff.tt.2.l.j.§ per seruum.l. 50.§ fin.

De seruis in quibus usumfructũ habemus. Inst. lib.2.tt.9.in prin.§ de ijs autem.lib.3.tt.29.§ per eum quoq;. ff l.10.in prin.§ de his autem. l.57. § fructuarius.l. 43.§ fin.l.47.l.49.in prin.lib.7. tt.j.l.21.cum quinq; ll.sequentibus.l.31.

De seruo quem ex causa pignoris possidet creditor. ff.l.57.in prin. tt.2.l.j.§ per seruũ corpor.

De seruo à marito donato.ff.l.57.

De seruo furtiuo, quẽ quis bona fide emit.ff.l.39.

De eo quem quis ui, clàm uel precarió possidet. ff.l.22.

De libero homine & seruo alieno, qui nobis bona fide seruit. Inst.lib.2.tt.9.in prin.§ de ijs autem. li.3.tt.29.§ item per liberos. ff.l.10.in prin. § idem placet. l.19.l.21.l.23.l.40. l. 43. in prin. l. 49.§ fin.l.34.l.63.§ quód si seruus.C.lib.3.tt.32. l.j.

De

De libera persona, & seruis alienis nobis nō seruientibus. Inst.li.2.tt.9 § ex his apparet.ff.l.20. § fi. l.53.l.54.in prin.C.lib.4.tt.27.l.1.l.2.

De procuratore.Inst.li.2.tt.9.§ ex his apparet.uers. excepto eo.ff.l.13.l.37.§ fin.C.lib.4.tt.27.l.1. § 1.l. 2.lib.7.tt.32.l.8.

De alio,mandatu meo emente.ff.l.59.

De tutore & curatore.Inst.lib.2.tt.8.§ at ex contrario.ff.l.13.

Si alius nostra pecunia rē emerit.C.li.3.tt.32.l.6.l.8.

IIII. *Quid & quantum adquiratur.*

Res cum sua causa per traditionē transfertur, hoc est, neq; plus neq; minus iuris quam tradens in ea habuit.tt.l.20.in prin.usq; ad § fin.lib.18.tt.1.l. 67.l.81.§ fin.

Si in tradendo quis dixerit, se solum sine superficie tradere: nihilominus & superficies transit. ff. lib.44.tt.7.l.43.§ sic & in tradendo.

V. *Quando aquiratur.*

An antequam nobis res tradita sit, uide paulo superius membr.1.in fine.

¶ *De amittendo rerum dominio.*

Causæ ex quibus amittitur.

Iisdem modis res desinunt esse nostræ, quibus adquiruntur.tt.21.8.l.1.

Causas igitur quibus dominium amittitur, uide s de causis quibus adquiritur.

Amittitur insuper dominiū, si dominus ui & propria autoritate rē repetierit.Inst.lib. 4.tt.8 §. sed ne dum talia.tt 15.§.recuperandæ.ff lib.4.tt.2.l.12. §.fin.l.13.lib.48.tt.7.l.7.C.lib.8.tt.4.l.6.l.7.

DE REI VINDICATIONE.

ff.lib.6.tt.1.C.lib.3 tt.32.

Cap.2.

I. *Definitio actionis in rem.*

Inst.lib.4.tt.6.§ omnium § appellamus.ff.lib. 44. tt.7.l.24.in prin l.34.

II. *Proprium. Est singularum rerum.*

ff.1.in prin.

III. *Causa ex qua datur.*

Ex dominio actoris.ff.l.23.in prin.

DISTINGVITVR:

Si a non domino comparauit, uide i cap. prox.

Si res ei ab auctore nondum fuerit tradita, uide s cap.prox.memb 1.in fine,ibi:Si res tradita nō sit.

Si dominum ab eo abire posit conditione legati existente.ff.l.66.

Si dominus rem putauit alterius esse.ff.lib.41. tt.1. l.35.C.l.18.

Si dominus antequam dominium nancisceretur, eam rem possessori uēdidit & tradidit.ff.lib.44. tt.4.l.4 §.si a Titio.ibi:Quia etsi.

Si alij rem uindicanti adsistit actor.ff.l.54.

Si conuenit cum actore,ut possessio rei alij tradatur.ff.lib 2.tt.14.l.36.

Si rem ab alio conduxit.C.lib.4.tt 65.l.23.

Si possessor rem usucepit. & longissimi temporis præscriptione tutus sit.C.l.4.l.24.l.26.ff.l.18.l.20. l.21.C.lib.4.tt.51.l.1.

Si pars rei uel ususfructus alterius sit. ff. lib. 50. tt. 16.l.25.

Si res interijt,uel homo mortuus sit.ff.l.15.§ fin. l. 16.l.17.l.27.§ si homo.l.36.l.60.lib.30. l. 48. § itaq; si Stichus.lib.12.tt.1.l.35.li.45.tt.1.l.91.in prin. uers. utrum.

Si seruus fugerit.ff.l.21.l.22.l.36.§ fin.

Si pars rei interijt.ff.l.49.

Si liberi petantur.ff.l.1.§ per hanc.

Si res sacræ & religiosæ petantur.ff.l.23. § loca. l.42.

Si res mobiles uel immobiles,&c petātur.ff.l.1.§ 1.

Si pars rei petatur ff.l.76.in prin.

Si pars eius, quod sine interitu diuidi non potest, petatur.ff.l.35.§ fin.

Si incerta pars petatur.ff.l.76.§ incertæ.

Si armamenta nauis & scapha petatur ff.l. 3. § armamenta.

Si uniuersæ res petantur.ff.l.1.in prin § per hanc.

Si grex,armentum,equinum, cæteraq; quæ gregatim pascuntur,petantur.ff.l.1.§ fin.l.2.l.3. in prin. l.23.§ at in ita.

Si peculium petatur.ff.l.56.

Si res possessori pignori sit obligata.C.lib.8.tt. 14. l.9.tt.l.39.§ fin.l.40.

Si impensas in rem fecit possessor, & alia similia, uide i de præstationibus actoris.

Si is per quem possessor possidet, absit. ff. l. 27. § si per filium.

Si actum sit cum eo qui liti se obtulit.ff.l.7.

Si possessor rem restituere paratus sit: ubi restituēda.ff.l.10.l.11.l.12.

De reliquis distinctionibus uide s cap.prox.item i lib.18.cap.7.membr.IIII.quæ huc pertinent.

IIII. *Quibus competat?*

De duobus eādem rem in solidum petentibus. ff. l.57.l.58.lib.5.tt.3.l.57.

De marito,cui res doti data est,& uxore. C.l.9.

De fructuario.ff.lib.42.tt.5.l.8.in prin.

De superficiario ff.l.73.l.74 l.75.

De ijs qui agros uectigales cōductos habēt.ff.tt.3.

De reliquis uide s cap.prox.membr.11.

V. *Aduersus quos competat?*

De possessore.ff.l 9.in prin.lib 44.tt.7. l. 24. in pr.

De eo qui ex causa depositi, commodati, conducti,legatorum seruandorum nomine,&c. tenet. ff.l.9.§ deniq;.

De creditore qui ex causa pignoris rem possidet,& debitore.ff.lib.41.tt.3.l.16.

De socio & extraneo possidentib.ff.l 8.

De domino non seruo conueniendo.C.l.20.

De eo qui non possidet,& qui possidere desiit. ff. l.17.in prin.§ quōd si dolo.l. 27. in prin. § sed & is qui.l.57 l.58.§ fin.l.68 l.69.l.70.l.71.l. 80. lib. 5. tt .3. l.57.lib.50.tt.17.l.173.l.192. l. 199.§ 1.C. lib. 3. tt.19.l.1.si uel litis contestatæ tempore, uel quo res iudicatur non possidet.ff.l.27. § possidere. li. 15. tt.1.l.30.in prin.

De actore & possessore.Inst.lib.2.tt.6.§ edicto. C. lib.3.tt.19.lib.7.tt.37.

De eo qui cum nō possideret, liti se obtulit.ff.l.25. l.26.l.27.in prin.

De hærede possessoris.ff.l.42.l.51.l.52.l.55.

VI. *Quid ueniat in hanc actionem.*

Si restituere a iudice iussus, dicat se restituere non posse.ff.l. 68.l.71.C.l.21.

De re distracta,& rei precio.ff.l.15.§ 1.usq; ad fin. legis lib.12.tt.1.l.23.

De re ex pecunia aliena comparata.C.l.6.l.8.

De precio restituendo homine mortuo, uide s

uerſ. ſi rea interijt, &c.

De æſtimatione præſtanda, ſi res deterior deſtituarur. ff. l. 13. l. 14. l. 27. § ſi homo. l. 60.

De fructibus, partu, & per ſeruum poſſeſſum adquiſitis, nec non de omni cauſa, uide alibi de uſuris, & fructibus.

Si grex uindicetur, quid ueniat: uide 3 uerſ. ſi grex armenr.

De cautione à reo præſtanda, & cedendis actionibus. ff. l. 17. §. quòd ſi dolo. l. 18. l. 20. § fin. l. 21. l. 22. l. 45.

De reliquis. ff. l. 4. § fin. l. 5. in prin. l. 15. § item ſi forte. l. 55. l. 76. in prin.

Vbi reſtituendum, & cuius ſumptibus. ff. l. 10. cum duab. ll. ſequentibus.

VII. *Vbi & apud quem competat.*

C. lib. 3. tt. 19.

VIII. *Antecedentia.*

Animaduertet prius actor, an aliquo interdicto poſsit nanciſci poſſeſsionem. ff. l. 24.

Prius ad exhibendum agi debet ut uindicetur. ff. l. 23. § item quæcunque.

Prius de poſſeſsione cognoſcendum, tum demum proprietatis cauſa agenda. C. l. 13. ff. lib. 41. tt. 2. l. 35.

Qui conductionis titulo rem poſsidet, prius poſſeſsionem reſtituere debet. C. lib. 4. tt. 75. l. 25.

IX. *Adiuncta, & de præſtationibus actoris.*

De re quæ petitur, deſignanda. ff. l. 6.

Si in deſignanda re erratum ſit. ff. l. 5. § fin. l. 76. § incertæ.

¶ *De probatione.*

Per quæ probandum dominium. C. l. 10. l. 19.

Si actor non probauerit, reus abſoluēdus, etiamſi nihil præſtiterit, nec cogendus poſſeſſor dicere titulum ſuæ poſſeſsionis, nec pro qua parte poſſideat. ff. l. 73. lib. 11. tt. 1. l. 1. § interrogator. C. lib. 4. tt. 19. l. 2. l. 23. lib. 8. tt. 36. l. 9. lib. 3. tt. 31. l. 11.

Nec diſtinguitur, etiamſi uitioſa poſſeſsio ſit, & ex non iuſta cauſa. C. l. 28. ff. lib. 41. tt. 2. l. 53. Inſt. lib. 4. tt. 15. § commodum autem.

¶ *De præſtationibus & cautionibus actoris.*

Si poſſeſſor in rem ſumptus fecit, ſoluit, uel ſe obligauit. ff. l. 19. l. 27. § in re petita. uſque ad fin. legia. l. 37. l. 38. l. 48. l. 53. l. 65. in prin. lib. 15. tt. 3. l. 7. § idem ait. C. l. 5. l. 11. ff. lib. 44. tt. 4. l. 4. § ſi minor. l. 10. l. 14. C. lib. 8. tt. 52. l. 1.

Si ſeruum, quem poſsidebat, erudiuit. ff. l. 27. § fin. l. 28. l. 29. l. 30. l. 32.

De precio quo rem poſſeſſor emit ei reſtituendo. C. l. 3. in prin. l. 23. lib. 6. tt. 2. l. 2. lib. 7. tt. 38. l. 2. tt. 39. l. 1.

De ſolutione debiti, ſi res poſſeſſori pignori ſit obligata. C. lib. 8. tt. 14. l. 9. ff. l. 39 § fin. l. 40.

De precio eius quod ſuę adiectū eſt, reſtituendo. ff. l. 23. § in omnib. igitur. C. l. 16. uide inſuper 3 cap. 1. membr. 1. uerſ. de alieno meo addito, &c. cum ſequentibus.

De cauēdo poſſeſſori rem reſtitui, ſi ab alio eiuſdē rei nomine etiam conueniatur. ff. l. 57. l. 58. li. 5. tt. 3. l. 57.

De cedenda actione reo qui litis æſtimationem ſoluit. ff. l. 47. l. 63. l. 69.

De cauendo de euictione poſſeſſori litis æſtimationem offerenti. ff. l. 35. § petitor.

Si poſſeſſor damni dati nomine quid præſtitit actori, actor cauere debet quòd actione l. Aquiliæ agere nolit. ff. l. 13. § fin.

¶ De officio iudicis in hac actione. Inſt. de officio iudicis. § etſi in rem.

X. *Euentus.*

De ſententia exequenda ff. l. 68.

Non uidetur poſſeſsioni renunciaſſe, qui rem uindicat. ff. lib. 41. tt. 2. l. 12.

Poſſeſſor, qui litis æſtimationem præſtit, dominus fit. ff. l. 46. l. 47. l. 63. l. 69. l. 70.

XI. *Adfinia remedia.*

Prius animaduertet actor, an aliquo interdicto poſsit nanciſci poſſeſsionem. ff. l. 24.

Si cum reus negaſſet ſe poſsidere, actor contrariū probauerit, poſſeſsio ad actorem transferenda, etiamſi de domino nihil probauerit. ff. l. 80.

Si res alij iuncta ſiue adiecta acceſsionis loco cedat. ff. l. 23. § item quæcunque.

Si res duorum cōfuſæ ſunt. ff. l. 4. l. 5. in prin. uſque ad § fin.

Si lapides rei litigioſæ inædificati ſunt. ff. l. 43.

Si tignum alienum ædibus iunctum ſit, de tigno iuncto actio eſt. ff. l. 23. § tignum.

Si liberi uindicentur. ff. l. 1. § per hanc.

Si fructus conſumpti ſint, competit conditio. C. li. 4. tt. 9. l. 3.

Si alius actoria pecunia rem emerit. C. l. 6. l. 8.

Si ſeruus, qui ab alio mala fide poſsidetur, quid ex peculio cōparauit, dñs id condicere poteſt. ff. lib. 12. tt. 1. l. 31. § ſeruum. lib 19. tt. 12. l. 24. § ſeruum.

Si res deterior facta ſit, item l. Aquiliæ actio eſt. ff. l. 13. l. 14. l. 27. § ſi homo.

Si ſeruum uulneratum reſtituit poſſeſſor, etiam iniuriarum actio eſt ff. l. 15. in prin.

Si res ui fluminis in alienū fundum importata eſt, condici poteſt. ff. lib. 12. tt. 1. l. 4. § fin.

Si re uendita precium non ſit ſolutum, actio uenditi, non rei uindicatio competit. C. l. 12. § fin.

Si re ab alio uendita dominus cōſenſit, negociorū geſtorum actio eſt. C. l. 3. ff. lib. 12. tt. 1. l. 23.

Si poſſeſſor rem uſucepit. C. lib. 4. tt. 52. l. 1. in fine.

De in factum actione cæteris deficientibus. ff. l. 23. § ideoq; in omnibus. l. 52.

DE PVBLICIANA IN rem actione, ff. lib. 6. tt. 2.

Cap. 3.

I. *Ratio huius actionis.*

l. 17. Inſt. lib. 4. tt. 6. § ſed iſtæ.

II. *Ratio nominis.*

Inſt. lib. 4. tt. 6. § ſed iſtæ. uerſ. quæ actio.

III. *Simile.*

Per omnia rei uindicationi ſimilis eſt. l. 7. § in publici.

IIII. *Cauſa ex qua datur.*

Si quis rem à non domino accepit, eamq; rurſus amiſit. l. 1. in prin. Inſt. lib. 4. tt. 6. § ſed iſtæ. uerſ. namq; ſi cui.

DISTINGVITVR:

I. *Ex cauſa qua accepit.*

De omni iuſta cauſa. l. 1. in prin. l. 3. in pr. l. 13. in prin.

Si emit,

Si emit.l.3.
Si in dotem accepit l.3.
Si ex causa lucratiua accepit.l.7.§ sed etsi quis.
Si legatum ei sit.l.1.§ fin.
Si mortis causa ei sit donatum.l.2.
Si solutum ei sit.l.4.
Si ex causa iudicati accepit.l.3.§ fin.l.7.in prin.
Si noxæ datum sit.l.5.l.6.
Si permutatum sit.l.7.§ si à minore.
Si ex iureiurando rem suã esse.l.7.§ si petẽri mihi.
Si ex litis æstimatione.l.7.§ si lis æstimata. 8 tt.1.l.70.
Si ex causa pignoris uel precarij uel alia simili accepit.l.13.§ 1.

2 Ex re quam accepit, & possedit.

De hæreditate empta.l.9.§ item si hæreditatem.
De usufructu & cæteris seruitutibus.l.11.§ si de usufructu.
De infante seruo nondum anniculo.l.12.§ Publiciana.
De re quæ usucapi non potest.l.9.§ hæc actio.l.12.§ in uectigalibus.
De eo quod accessit rei quæ publiciana peti nequit.l.11.§ idem ait.usque ad fin.legis.
De partu ancillæ furtiuæ.l.11.§ partus. usque ad § idem ait.
De re quæ alienari non potest.l.12.§ si res.

3 Ex persona eius à quo accepit uel possedit.

Si à pupillo emit, & falso tutore autore.l.13.§ fin. ff.lib.18.tt 1.l.27.
Si à minore emit.l.7.§ si à minore.
Si à furioso emit.l.7.§ Marcellus.lib.41.tt.5.l.2.§ si à furioso.
Si à sponso sponsæ donatum sit.l.12.in prin.

4 Ex reliquis contingentibus.

Si seruo.procuratori,tutori,&c.alienata uel tradita sit.uide paulò inferius,Quibus competat? uers.de domino.
Si emptoris hæredi tradita sit.l.9.in prin.
Si alij uoluntate emptoris tradita sit.l.11.in prin.
Si ante emptionem res tradita sit.l.9.§ si quis rem.
Si non bona fide possedit.l.7.§ prætor ait. usque ad fin.legis.ff.lib.18.tt 1.l.27.
Si dominus prohibuit emptori rem tradi.l.14.
Si cum rei nomine conueniretur, eam dolo malo posidere desijt.tt.1.l.70.
Si rei possessionem nactus non fuerit, uel momẽto tantum eam possedit.l.7.§ ut igitur Publiciana.l.9.§ 1.l.12.§ is cui.§ fin.l.11.§ partus.
Si nondum sit solutum precium.l.8.
Si pro parte rem repetere uelit.l.12.§ fin.
Si usucepit rem.l.1.in prin.C.lib.7.tt.39.l.8.

V. *Quibus competit?*

De successoribus.l.7.§ hæc actio.l.12.§ is cui.
De emptore, & eo cui iussu emptoris res tradita est.l.11.in prin.
De duob.quibus separatim res ab eodem est uendita.utri detur.l.9.§ si duobus.lib.21.tt.3.l.2.
De dño,si seruus,procurator.tutor,curator,&c.emit.l.7.§ si ego non.l.9.§ si seruus.§ fin.l.10.l.15.

VI. *Aduersus quos competit?*

De domino rei.ff.l.16.l.17.lib.44.tt.4.l.4.§ si à Titio.ibi:Etsi ipse.
De eo à quo actor rẽ acceperat.l.7.§ sed etsi quis.l.12.in prin.lib.21.tt.3.l.2.§ fin.

VII. *Quid ueniat in eam?*

Ad instar proprietatis,non ad instar possessionis respicit.l.7.§ Publiciana.

VIII. *Quamdiu competat?*

Annalis an sit.ff.lib.44.tt.7.l.34.

IX. *Adfinia remedia.*

Rei uindicatio.l.7.§ in Publiciana.
Si usucepit rem,rei uindicatio illi competit.l.1 in pr. C.lib.7.tt.39.l.8.
De exceptione.l.12.in prin.

DE POSSESSIONE.

ff.lib.41.tt.2.C.lib.7.tt.32.

Cap.4.

Secundum ius quod in rebus habemus, est possessio.

I. *Definitiones possessionis,*

ff.l.1.in prin.lib.50.tt.16.l.115.

II. *Genus.*

Possessio non tantum corporis est,sed etiam iuris. ff.l.49.§ 1.

III. *Diuisiones & species.*

Diuiditur primò in possessionem pro emptore, pro donato,pro legato,&c.ff.l.3.§ genera.
Deinde in poss.possessionem bonæ & malæ fidei. ff.l.3.§ genera.uers. uel etiam.

De possessione.

Pro soluto ff.tt.4.
Pro emptore.ff.tt.5.
Pro hærede ff.tt.6.lib.5.tt.3.l.11.l.13.§ idem esse. Inst. lib.4.tt.15.§ sequens.
Pro possessore.ff.l.16.lib.5.tt.3.l.11.Inst.lib.4.tt.15.§ sequens.
Pro donato.ff.tt.7.
Pro derelicto.ff.tt.8.
Pro legato.ff.tt 9.
Pro dote.ff.tt.10.
Pro suo.ff.tt.11.
Clandestinæ possessionis species.ff.l.6.l.40.§ seruum tuum.usque ad fin.legis.

IIII. *Differentiæ.*

Differentia possessionis & proprietatis seu dominij.ff.l.12.l.17.l.52.in prin.lib.43.tt.16.l.1.§ huius autem.lib.50.tt.16.l.78.
Differentia possessionis,& usufructus.ff.l.52. in prin.
Differentia uerbi posidere & in possessione esse. ff.l.10.§ idem Pompon.

V. *Causæ ex quibus possessio adquiritur & competit.*

Si quis rem aliquam apprehendit ac tenet,posidere dicitur.ff.lib.50.tt.16.l.115.§ possessio. Distinguitur:

1 Ex specie seu forma qua apprehendit.

Si in re præsenti consentiant dans & accipiens.ff.l.1.§ si iusserim.C.lib.4.tt.38.l.12.§ nam secundum.
Si claues cellæ uinariæ tradantur,ipsa uina tradita uidentur.ff.l.1.§ si iusserim.ff.lib.18.tt.1.l.74.
Si uenditor ex turre demonstret fundum, seque mihi eum tradere dicat.ff.l.18.§ si uenditorem.

Si cum uenditor me tollere iussisset, ego custodiā posuerim.ff.l.51.in prin.

Si eum qui mihi tradere uolebat, iusserim alij tradere.ff.l.1.§ iusserim.l.51.§ sed uideamus.

Si eum qui mihi tradere uolebat, iusserim in domo mea deponere.ff.l.18.§ si uenditorem.

Si uinxerit liberum hominem.ff.l.23 § fin.

Si hæreditatem adierit.ff.l.23.in pr.l.30.§ quod per.

Si quis rem ab eo conduxerit.ff.l.21.§ fin.l.37.

Si non corpore & actu apprehendit.ff.l.1.§ si iusserim l.3.in pr.§ Neratius.§ Igitur omitti l.6 l.18 § si uēd torem.l.23.in prin.l.30.§ quod per colon. l.51.Inst.lib.4.tt.15 § possidere.uers.adipisci.

Alieno tamen corpore quis possidere potest, ut per seruum, colonum, &c.de quo 7.

2 *Ex causa ex qua, & modo quo apprehendit.*

Si non animo possidendi rem apprehendit. ff. l.3. in prin.l.8.C.l.3.ff.lib.50.tt.17.l.19.

Si ignoret sibi adquiri, uel se possidere.ff.l.3. § Neratius.uers.is enim qui per seruum, tamen etiam ignorantibus adquiritur.de quo uide 7 quib.adquiratur, uel competat:uers. si seruus apprehenderit, &c.

Si erret in re uel in nomine apprehendens.ff. l. 34.

Si sub conditione illi tradatur, ut si res sua sit.ff.l. 38.§ 1.

Si ea mente res tradita sit, ut postea restituatur. ff.l. 17.§ fin.

Si ita nactus est possessionem, ut eam retinere nō possit.ff.l.22.

Si mala fide apprehendit uel possidet.ff.l.3.§ ex cōtrario.tt.5.l.2.§ separata.

Si iure familiaritatis in fundum amici ingreditur. ff.l.41.

Si rei seruandæ causa, uel quia damni infecti nomine non cauebatur, uel uentris nomine in possessionem missus sit.ff.l.3.§ fin.l 10.§ denique.l.30. § item cum prætor.

Si ex causa pignoris possidet.ff.l.36.l.37.tt.3.l.16. li. 13.tt.7.l.37.

Si precarij nomine tenet.ff.l.3.§ ex contrario. uide 7 lib.prox.cap.13.Euentus.

Si usufructus causa tenet.ff.l.1.§ per eū.l. 12. in pr. l.49.in prin.l.52.in prin.

Si uir uxori, uel uxor uiro donauit. ff. l. 1.§ si uir.l. 16.tt.7.l.1.§ fin.

Si alieno nomine possidet.ff.l 18.in prin.

Si tutor pupillo decedente de fundo, ipse sua authoritate ingrediatur.ff.lib. 18.tt.1.l.78.§ 1.

3 *Ex persona apprehendentis.*

De ignorante & errante, uide paulo superius.uers. si ignoret.

De eo qui affectionem & intellectum possidendi non habet.ff.l.1.§ furiosus.§ cæterùm & ille.

De furioso, pupillo & infante.ff.l.1.§ furiosus.§ igitur ex causa.§ cæterùm.§ pupill⁹.l.32.§ infans. § pupillus.C.l.3.

De eo qui in alieno potestate est.ff.l.49.§ 1.lib. 50. tt.17.l.93.

De seruo fugitiuo.ff.tt.3.l.31.§ seruus.

De municipibus ff.l.1.§ fin.l.2.

4 *Ex persona eius à quo apprehendit, seu tradentis.*

De eo qui possessionem non habet.ff.l.21.§ fin.

5 *Ex re quam apprehendit.*

De loco religioso, sacro & libero homine. ff. l. 30. § 1.

De re incorporali.ff.l.3.in prin.tt.3.l.4 § si uiam.

De hæreditate.ff.l.23.in prin.

De loco certo ex fundo, & parte, ꝑ indiuiso.ff.l.26.

De parte incerta, ut quidquid Titius possidet. ff.l. 3.§ 1 l.26.

Si non omnes glebas fundi circumambulet. ff. l.8. in prin.

6 *Ex consequentibus.*

Si de possessione interpelletur, eiꝗ fiat controuersia.C.l.10.

Si conditio defecerit.ff.l.38.§ 1.

De reliquis, uide 7 de amittenda possessione.

¶ An etiam ex plurib.causis possessio eidem cōpetere posit: Et an quis sibi causam possessionis posit mutare?ff.l.3.§ ex plurib.§ illud quoque.l.10.l.18.in prin. l.19.tt.3.l.33. § quod uulgò. tt.6.l.2.§ quod uulgò.lib.5.tt.4.l.10. § quòd si filius.lib 43.tt.25.l.6.§ Iulianus.lib.41.tt.11.l.1.§ fin.

VI. *Quibus adquiratur uel competat possessio?*

Si seruus apprehenderit possessionem.ff.l.1.§ item adquirimus.§ cæterùm & ille. § pupillus. § hæc quæ de.l.24.l.32.§ fin.l.34.§ fin.l.44.§ quęsitum. tt.1.l.10.§ non solùm.tt.3.l.4.§ seruus.l.31. § seru⁹. Inst.lib.2.tt 9.§ item uobis adquiritur.

Si seruus hæreditarius apprehendat.ff.l. 1. § igitur ex causa.§ ueteres.§ si ex parte.l 38.§ fin.

Si seruus fugitiuus apprehendat.ff.l.1.§ per seruū. l.50.§ fin.tt.3.l.31.§ seruus.

Si seruus pignori datus teneat.ff.l.1. § per seruum. tt.1.l.37.in prin.

Si seruus in quo quis usumfructum habet. ff. l. 1. § per eum in quo.l.49.in pr.Inst li.2.tt 9.§ nō solū.

Si seruus alienus uel liber homo ab alio bona uel mala fide possessus apprehendat.Inst. lib.2.tt.9.§ non solùm ff.l.1.§ sed & per eum.l.23.§ fin.

Si seruus communis duorum adquirat.ff.l.1. § per communem.§ si ex parte.

Si plures serui pariter sint legati, empti, &c. an cæteri uel cætera simul legata, empti, &c. per unū horum posiint adquiri.ff.l.1.§ ueteres.§ si ex parte.l.48.

Si filius apprehēdat patri adquiritur.ff.l.1. § itē adquirimus.l.4.tt.1.l.10.§ nō solùm.lib.50.tt.17.l.93.

Si is quem quis filium suū, & in sua potestate esse putat, adquirit.ff.l.50.in prin.tt.3.l.44.in prin.

Si liber homo uel alius nostro nomine adipiscitur possessionē, nobis adquiritur.ff.l.1. § per procuratorem.l.2.l.9.l.34.§ fin tt.1.l.20. § fin. l. 53.tt.3.l. 31.§ seruus.lib.13.tt.7.l.11.§ sed nec mutat.C.l.1.

Si procurator, tutor uel curator apprehendit. domino adquiritur.ff.l.1.§ per procuratorē § si iusserim.l.34 § sed si non mihi.l.42.§ fin.l.49. § fin. C.l.1.l.3.l.8.

Possessio pro legato nulli alij competit, quàm ei cui legatum est.ff.tt.9.l.1.

De eo qui precariò dedit uel accepit.item:

De debitore & creditore pignus tenente, &c. uide 7 ex causa ex qua.

VII. *Per quos adquiratur.*

Aut per nosmetipsos, aut per alium, Inst. lib. 2. tt. 9.in prin.

9.in prin.ff.l.j.§ acquirimus. § item acquirimus. Vide § membr.prox.

VIII. *Quid & quantum adquiratur, poßideatur'ue.*

Plures eandem rem in solidum posidere nõ possunt.ff.l.3.§ ex contrario.

Si uniuersas ædes uel aliam rem posideat, utrum singulas eius partes posideat.ff. l. 30.in prin.tt. 3.l.23.in prin.

Si fundum posideat, utrum thesaurum etiam in eo posidere uideatur.ff.l.3.§ Neranus.l.44.§ et nihil interest.

Si syluam posideat,an & feras in ea posidere uideatur. ff.l.3.§ item feras.

Si fundum quis ingrediatur, domino in alio fundi parte constituto.ff.l.18.§ fin.

Si liberum hominem uinxerit, utrum etiam ea quæ is homo habet,posidere uideatur. ff. l. 23. § final.

IX. *De amittenda poßeßione.*

CAVSAE EX QVIBVS POS-*seßio amittitur.*

Multis modis possesio amititur. ff.l.30.§ j. § itẽ quot mod.

1 *In persona posseßoris consistentes.*

Si is qui posidet,in alterius potestatẽ perueniat. ff.l.30.§ item quod.

Si in hostium potestatem perueniat.ff.l.23.§ in his. tt.3.l.11.

Si furere incipiat ff.l.27.tt.3.l.31.§ si ui aut.

Si se nolle posidere in animo constituat.ff.l.j. § si uir.l.17.§ fin.l.30.§ item quod mobile.l.44. § fin.

DISTINGVITVR:

Si pupillus sit.

ff.l.29.

Item:Si non corpore relinquat possesionem. ff. l. 3.§ in amittenda.l.8.lib.50.tt.17.l.195.

Si quod posidet, alieno nomine posidere incipiat.ff.l.18.in prin.

Si fundum quem posidet,ab alio conducat.ff.l.10. l.19.in prin.l.21.§ fin.l.28.

¶ *Si corpori poßeßionum relinquat,uel non corpore poßideat?*

DISTINGVITVR:

Si non animo amittendæ possesionis relinquat. ff.l.3.§ saltus.l.88.l.44.§ fin.uers.si modo.l.46.§ fin.lib.50.tt.17.l.195.C.l.4.Inst.lib.4.tt.15.§ posidere autem.uers.quin etiam solo. Subdistinguitur:si alius ingressus sit possesionem.ff.l.3. § in amittenda.uers.sed etsi.l.6.§ fin.l.25.§ fin.l. 44. § fin.l.45.l.46.

Si alius nomine eius sit in possesione, ut seruus, colonus, inquilinus, procurator, depositarius, &c.ff.l.3.§ saltus.l 9.l.25.§ j.l.30.§ quod per colonum.l.32.in pr. § fin.l.37.l.42.in prin.tt.3.l. 11. lib. 19.tt.2.l.60.§ heredem.Inst lib.4.tt.15.§ posidere.Subdistinctionem:Si is per quem posidet discesserit,&c.uide paulo inferius.

Si inde possesione deiectus sit.ff.l.17.tt.3.l. 4. § si uiam.

Si putans homines armatos uenire,profugerit. ff. tt.3.l.33.§ si dominus.

Si dominus,quod nunciatum sit domum à latronibus occupatam, conterritus timore noluerit accedere,uel fugerit ff.l.3.§ si quis nunciet.l.7. pupillus possesionem relinquat.ff.l.29.

2 *In persona eius per quem poßidet consistentes.*

Si is per quem posidet,à possesione discesserit,rẽ alij tradiderit,ui deiectus sit,fugerit, uel furere incipiat,&c.ff.l.j.§ per seruum.l.3. § quod si seruus.l.25.§ j.l.30.§ fin.l 31.l.32.§ j.l.40. § si forte. l. 44.§ fin.l.45 tt.3.l.11.l.31.§ si seruus.C.l.5.l.12.

Si commodatum uel depositum furandi animo cõtrectauerit,uel constituerit non reddere.ff. l. 3. § si rem.l.20.l.47.

3 *In re poßeßa consistentes.*

Si seruus,qui posidetur,fugerit.ff.l.j. § per seruũ. l.11.in pr.l.15. § fin.l.47.§ fin.l.50.§ fin.tt.3.l.15.§ si seruus.

Si seruus possessus pro libero se gerat,uel in libertatem proclamet.ff.l.3 .§ si seruus.tt.3.l.15. § si seruus.l.31.§ seruus.

Si seruum quem posidet,manumisit.ff.l.30.§ item quod l.38.in prin.tt.7.l.5.

Si res possesa in aliã speciem sit translata, ut lana in uestimentum.ff.l.30.§ item si id quod.

Si locus religiosus sit factus.ff.l.30.§ j.

Si non amplius sit sub nostra custodia,uel oberrauerit,uel exciderit ut non inueniatur.ff.l.3. § Nerua filius.usq; ad § Labeo.l.25.in prin.l. 44. in pr. l.47.in prin.uers.quod rerum.

Si mare uel flumẽ locum occupauit.ff.l.3. § Labeo l.30.§ item quod.

Si lapides naufragio in mare sint demersi.ff.l.13. in prin.

Si res subrepta,uel ui à nobis erepta sit.ff.l.15.

4 *De reliquis causis.*

Si prætor,quod damni infecti nomine non cauebatur,in possesionem ire iusserit. ff.l. 30. § item cum prætor.

Si quis ui uel clam animo posidendi fundũ meũ intrauerit.ff.l.6.§ fin.l.18.§ fin.l.46.C.l.6.

Si res apud sequestrum deponatur.ff.l.39.

Si locauit domino.ff.lib.13.tt.7.l.37.

Si rem,quam posidet, pignoris causa tradat creditori,uel precariò rogauerit, &c.uide § ex causa ex qua apprehendit.uers.si ex causa pignor. &c. cum sequent.

Si rem uindicat.ff.l.12.

Si quis ædificare prohibeatur.ff.l.52.§ eum qui.

Si peregrè profecturus pecuniam in terram condit,& reuersus locum thesauri inuenire nequeat.ff.l.44.in prin.

DISTINCTIONES GENERALES.

Si cum quis rem desierit tenere, alius possesionẽ eius non sit nactus.ff.l.j.§ per seruum.l.3. § Nerua.l.18.§ si furioso.l.23.§ j. .l.34.in prin.uers.quãdo autem.l.44.§ fin.

Si ignorat alium in possesionem ingressum. ff.l. 44.§ fin.l.46.l.47.in prin.

Si seruus uel filius in potestate eius cõstitutus, ei rem eripuit.ff.l.15.l.40.in prin.

Si sub conditione tradidit rem.ff.l.38. § j.

Si tradidit ut ei restituatur.ff.l.17.§ fin.

X. *De actionibus, quæ pro adquirenda & retinenda poßeßione competunt.*

Tractabitur Deo uolente j in Parte sexta,

DE VSVFRVCTV.
Inst.lib.2.tt.4.ff.lib.7.C.lib.3.tt.33. Cap.5.

Tertium ius quod in rebus habemus, est usufructus.

I. Definitio usufructus.

Inst.in prin.ff.tt.j.l.j.

II. Differentia & propria.

Vsusfructus ex fruendo constituit hoc est, facto aliquo eius qui fruitur & utitur.ff.tt.3.l.j.in prin.

Differentia fructus & usufructus. ff.li.22.tt.2.l.45.

Differentia usufructus & redituum.ff.lib.33.tt.2.l.38 § fin.

Differentiam usus & usufructus, uide ĩ cap.De usu.

A proprietate separationem recipit.Inst.§ usufructu.ff.tt.j.l.33.§ usumfruct.

Non dominij pars, sed seruitutis est. ff.li.50.tt.16.l.25.in prin.lib.7.tt.j.l.4.

III. De usufructu constituendo & adquirendo.

CAVSAE EX QVIBVS CONSTITVTVR *& adquiritur.*

De legato.ff.tt.j.l.3.in prin.l.6.in prin.

Si sine testamento constituitur, pactionibus & stipulationibus id fieri debet.Inst.§ sine testamento.ff.tt.j.l.3.§ & sine testamento.

Constituitur in iudicio familiæ erciscundæ, & communi diuidũdo, si iudex alij proprietatẽ, alij usumfructũ adiudicauerit.ff.tt.j.l.6.§ cõstituitur.

Si in traditione rei usum & usumfructum quis exceperit.ff.tt.j.l.32.

Si alicui proprietas legata est, manet apud hæredẽ usufructus.ff.tt.j.l.6.in prin.§ fin.l.33.in pr.l.36.§ stipulat.l.46.in prin.l.54.tt.6.l.4.C.l.14.

DISTINCTIONES, SIVE SI LEGA*tus, uel constitutus sit usufructus.*

1 Ex persona constituentis & legantis usumfructum.

De eo qui nudã habet proprietatẽ.ff.tt.j.l.36.l.72.

De usufructuario.ff.de legat.j.l.23.§ si usumfruct.lib.18.tt.6.l.8.§ fin.

2 Ex persona eius cui constituitur uel legatur.

De municipibus ff.tt.j.l.56.lib.33.tt.2.l.8.

De seruo hæreditario.ff.lib.45.tt.3.l.26.

3 Ex re cuius usufructus constituitur.

Non tantum in fundo & ædibus: sed etiam in seruis, iumentis, & cæteris rebus constituitur.Inst.§ constituitur.ff.tt.j l.3.§ constituitur autem.

Aut soli aut rei mobilis usufructus constituitur.ff.tt.j.l.7.in prin.

Omnium bonorum usufructus legari potest.ff.tt.j.l.29.

De omnibus rebus, quas in cuiusq; patrimonio esse constat.ff.tt.5.l.7.l.3.

De omnibus prædijs.ff.tt.j.l.3.in prin.

De ijs rebus quæ usu consumuntur.Inst.§ constituitur.usq; ad § finitur.ff.tt.5.l.j.l.2.

De nomismatib aureis & argenteis, quib.pro gemmis uti solemus. ff.tt.j.l.28.

De lana, odoribus & aromatibus.ff tt 5 l.11.

De statuis & imaginibus.ff.tt j.l 41.in prin

De rebus alienis.ff.tt.j.l.5.in prin.

De partu.ff.tt.j.l.68.§ quid tamen.

De parte bonorum.ff.tt.j.l.43.

De parte diuisa & indiuisa.ff.tt.j.l.5.in prin.

De itineris, actus, uiæ, aquæductus usufructu legato.ff.lib.33.tt 2.l.j

De statulibero.ff.lib.33.tt.2.l.20.

De infante.ff.tt.j.l.55.

De prędijs in quę magis impẽdimus, quàm adquirimus.ff tt.j.l.41.§ licet.

4 Ex uerbis legati.

Vsusfructus an fructus legetur, nihil interest.ff.tt.8.l.14.§ usufructus.

Si ita: Fructus annuos fundi Corneliani Meuio do lego.ff.tt.j.l.20.lib.33.tt.2.lib.41.

Si ita: Sempronio do lego ex reditu fructum holeris & porrinæ, quæ habeo in agro farrario partẽ sextam.ff.tt.j.l.58.§ Sempronio.

Si ita: Pan imonij mei reditum omnib. annis uxori meæ dari uolo.ff.lib.33.tt.2.l.22.

Si pecunia sit relicta, ita ut post mortem legatarij ad Mæuium rediret.ff.tt.5.l.12.lib.34.tt.2.l.15.

Si certis rebus relictis, adiectũ sit: proprietatẽ earũ reuerti uolo ad filias meas post mortem. ff.li.33.tt.2.l.19.

Si ita: Seruum meũ Sempronio seruire uolo. ff.lib.33.tt.2.l.29.§ fin.

Si ita: Prædia mea uolo eis dari, ut quæcunq; uiuẽte me acceperunt, constituantur eis cibarij & uestuarij nomine.ff.lib.34.tt.j.l.4.in prin.

5 Ex modo quo constituitur, & tempore ex quo & ad quod legatur.

Vel præsens, ex die uel in diem legari potest.ff.tt.j.l.4.tt.2.l.j.§ item si ex die.

In annos singulos legari potest.ff.tt.4.l.3.in prin.

Si uni, uel duob. simul alternis annis legetur. ff. tt.4.l.2.§ fin.

Si legatus sit alicui cum morietur.ff.tt.j.l.51.li.33.tt.2.l.5.

Pro parte diuisa & indiuisa constitui potest. ff.tt.j.l.5.in prin.

Si ita: Quoties capite minutus erit, ei do lego. uel

Si ita: Quoties usufructus amissus erit, ei do lego. ff.tt.4.l.3.in prin.

Si ita, ut seruitus ei imponatur: utputa ne altius tollat.ff.tt.j.l.19.

Si ita, ut post mortem legatarij cum fructibus ad hæredes testatoris redeat.ff.lib.33. tt.2.l.25.

6 Ex reliquis contingentibus.

Si hæres usumfructum alij sub conditione legatũ legauerit.ff.tt.4.l.16.

Si usufructus legatus sit qui quotidie percipi nõ potest.ff.tt.3.l.j.§ & ideo si.

De reliquis, uide ĩ causas ex quibus usufructus & actio eius amittitur.

Hactenus causæ ex quibus usufructus adquiritur: quibus autem, & quid, quantum'que, & quando adquiratur, uide infrà de actione pro usufructu.

DE VSVFRVCTV AMITTENDO.ff.tt 4. Cap.6.

I. *Causæ*

I. *Causæ seu modi quibus usufructus & actio eius amittitur.*

1 *In persona usufructuarij consistentes.*

De morte usufructuarij Inst. § finitur. ff l.3. § fin. tt. 3. l.36 § fin. lib.33. tt.3 l.3. § fin. tt.2. l.22. l.29. C. l.3. l.10. l.12. in prin l.14. l.16. l.17. § neque si pater. lib.5 tt. 12. l 18. ff. lib.28. tt.6. l.8. § fin.

Municipij usufructus post cētum annos finitur. ff tt.3. l.56. § fin. lib.33. tt.2. l.8.

Si in ciuitate, cui usufructus relictus est, aratrum ducatur. ff. l.21.

Si usufructuarius non fecerit ea quæ sunt sui officij: hoc est, si non refecerit, &c. ff. li.39. tt.2. l.9. § fi. l.10.

¶ *De capitis deminutione usufructuarij.*

An capitis deminutione usufructuarij amittatur usufructus. ff. l.1. in prin.

DISTINGVITVR SEQUENTIBUS *modis.*

Si minima sit capitis deminutio. Inst. § finitur. C. l. 16. § sed nec per Inst. lib.3. tt 11. in pr. ibi: usus etenim.

Si ante constitutum usumfructum, & diem cedentem interuenit. ff. l.1. § sed ita demum. § si tibi.

Si tuitione prætoris constitutus sit usufructus. ff. l.1. in prin.

Si repetitus sit usufructus, ut quoties capite minutus erit, uel usufructus amissus, rursus ei do lego, uel si ita. quādiu uiuit, uel usque ad diē certū. ff. l.3 in prin. l.5. in prin. lib.33. tt.2. l.23.

Si alij restituere rogatus sit. ff l.4. C. l.12. lib.33. tt.2. l. 29. l 32. § filios.

2 *In persona proprietarij, & eius per quem usufructus adquisitus est, consistentes.*

De morte proprietarij. ff. tt.1. l.5. § fin. C. l.3.

Si seruus per quem adquisiuit usumfructum, alienatus est ff. l.5. § si quis. l.18. C. l.15. l.17.

Si is per quē adquisitus est usufructus, mortuus uel capite deminutus sit. C. l.17.

3 *In re consistentes.*

Si res in qua usumfructum quis habet, interierit, uel mutata sit. Inst. § est autem ius eo amplius. ff. l.5. § rei mutatione. l.8. l.9. l.10. l.11. l 12. l.23. l.24. l.30. l.31. tt.1. l 2. l 34. § uniuersorum l.36. in pr. § fi. l. 53. lib.8. tt.2. l.19 § si sublatum. C. l.16.

Si ædificium in area, cuius usufructus legatus est, positum sit. ff. l.5. § fin. l.6. l.7. tt.1. l.71. lib.8. tt.5. l.9. § item Iulianus.

Si ager ab hostib. occupatus sit, uel seruus captus. ff. l.26.

Si seru⁹ fugerit. ff. tt 1 l.12. § de illo. usque ad § Iulian⁹.

Si seruus manumissus sit. ff. l.15.

Si seruus noxæ datus sit à proprietario. ff. l.27. tt. 1. l.17. § proprietarius.

Si res alienata usucapta sit. ff. l.19.

Si proprietas usucapta sit. ff. tt.1. l.17. § proprietari⁹. lib.33. tt.2. l.2. § fin.

4 *De reliquis causis seu modis quibus usufructus amittitur.*

Si res à non domino possideatur, uel inter duos de fundi proprietate quæstio moueatur. ff. tt.1. l. 60. § si fundus.

Si usufructuarius proprietatē rei adquisierit. Inst. § finitur. ff. l.17. l.27. tt.1. l.34. § quod si Titius. l.57. in prin.

Si fructuarius domino proprietatis usumfructū cesserit. Inst. § finitur.

Si legatum usufructus ademptum sit. ff. tt.8. l.14. § etsi forte. lib.33. tt.2. l.32. § idem quæsijt.

Si legatū usufructus repudiauit. ff. lib.33. tt.2. l.10.

Si usufructuarius usumfructum locauerit, uendiderit, donauerit, &c. ff. tt.1. l.12. § usufructu.

Si is cui usufructus locatus est, eum alij uendidit uel locauit. ff. l.29. in prin usque ad § fin.

Si usufructuarius in uenditionem fundi consenserit. ff. lib.44. tt.4. l.4. § quæsitum est.

De non utendo.

Inst § finitur. ff. l.22. l.25. l.28. l.29 § fin tt.1. l.12. § usufructuarius. usque ad § Iulianus l.38. l.39. l.40. tt. 6. l.3. C. l.16. tt.34. l.13. ff. lib.33. tt.2. l.2.

Si tantum utatur quod existimet se usum tantum habere. ff. l.20.

Si alius absente & ignorante usufructuario negocium eius gerens utatur. ff. tt.1. l.12. § usufructuarius. uers. quid tamen.

Si tempus ad quod usufructus legatus est, finitū sit. ff. lib.33. tt.2. l.6.

Si conditio legati, causa uel modus defecerit. ff. lib. 33. tt.2. l.30. in prin. l.32. § duas. C. l. 12.

II. *Quid & quantum amittatur?*

Pro parte diuisa uel indiuisa amitti usufructus potest. ff. tt.1. l.5. in prin.

Excepta capitis deminutione, & morte, reliquæ causæ uel pro parte interitum usufructus recipiunt. ff. l.14. l.25.

Si in annos, menses uel dies singulos usufructus legatus est, capitis deminutio eum usumfructum perimit, qui iam constitutus est, uel præcessit. ff. l.1. § fin. l.8. § si non.

Si usufructu ædium relicto, ædes exustæ sint, an areæ usufructus etiam sit amissus. ff. l.5. § rei mutat. l.9. l.10. in prin.

Si fundi usufructu relicto, uilla diruta sit: an & fundi usufructus amittatur. ff. l.8. l.9. l.10. in prin.

De fructibus pendentibus, & à solo separatis, usufructuario mortuo, utrum ad hæredem eius, an ad proprietarium pertineant. ff. l.13. tt.1. l.58. in pr. lib.33. tt.1. l.8. § fin.

VSVSFRVCTVS AMISSVS AD quos reuertatur: & de usufructu adcrescendo. ff. tt.2.

Cap. 7.

Vsusfructus amissus & extinctus ad proprietatē reuertitur. Inst. § ne tamen. § final. ff. tt.1. l. 3. § ne tamen.

DISTINGVITVR:

Si quis fundū deducto usufructu qui alienus est, uendidit. ff. lib.21. tt.2. l.46. in prin.

Si ab hærede proprietas deducto usufructu sit legata. C. l.14.

Si is à quo proprietas deducto usufructu legata est, antequam ex testamento ageretur, uel conditio extiterit, decesserit. ff. tt.1. l. 36. § hoc ita se habere.

Si is qui proprietatem deducto usufructu promisit, antequam secum ageretur, decesserit. ff. tt.1. l. 36. § stipulatus.

Si cum matre defuncti proprietas deducto usufructu legata esset, extraneo hærede instituto, filius contra tabulas bonorum possessionem petierit. ff.tt.j.l.46.in prin.

Si cum ab hærede usufructus fundi sub conditione legatus esset, hæres fundũ deducto usufructu uendididerit.ff.tt.j.l.54.

Si cum alij proprietas deducto usufructu, alij usus fructus esset legatus sub conditione, cõditio pẽdeat: uel is cui usufructus legatus est, uiuo testatore decesserit.ff.tt.6. l.4.tt.j.l.33.in prin.

Si cum seruus fructuarius operas suas locasset, im perfecto locationis tẽpore usufructus interierit.ff.tt.j.l.26.in prin.

Si ita legatus sit usufructus ut post mortem legatarij alij restituatur.ff.tt.4.l.4.C.l.12.ff.lib.33. tt.2. l.29.l.32.§ filios.

Si pater per filium usumfructum adquisiuit, defuncto uel capite deminuto eo, usufructus ad filiũ reuertitur.C.l.17.§ fin.

¶ *Si duob. uel pluribus usufructus constitutus uel relictus est, is in unius persona deficiens, alteri adcrescit.*

Distinguitur sequentib. modis.ff.tt.2.

Toties ius adscribẽdi est, quoties à duob. qui in solidum habuerũt, concursu diuisus est.ff.l. 3. in pr.

Si quis proprietatem deducto usufructu tradiderit.ff.l.5.

Si duo domini proprietatem deducto usufructu tradiderint, alterq; ex his usumfructũ amiserit, ius adcrescendi cessat ff.l.3.§ unde Celsus.

Si duobus hæredib institutis alicui proprietas deducto usufructu legata sit.ff.l.j.§ fin.l.2.l.3.in pr.

Si proprietate legata, alij pars usufructus legetur.ff.l.6.§ j.

Si seruo cõmuni usufructus relictus sit, alterq; dominorum suam partem amiserit.ff.l.j.§ denique.usq; ad § idem est.

Si alteri usufructus, alteri fundi legatus sit.ff.l.3. § non solidm.l.9

Si alteri purè, alteri sub conditione legatus sit.ff.l. 6.§ si mihi.

Si à defuncto sub conditione usufructus legatus sit, & alij ab hærede purè.ff.tt.4.l.16.

Si separatim unicuiq; partis rei usufructus legat⁹ sit.ff.l.j.in prin.§ idem ait.§ idem est.usq; ad § fi.

Si duob.separatim alternis annis legatus sit. ff.tt. 4.l.2.in prin.

Si amissus usufructus sit repetitus.ff.tt.4.l.3.§ hęc autem.usq; ad § fin.

Si singulis à singulis hęredib.eiusdẽ rei fructus legetur: item si æquis portionib. duobus eiusdem rei usufructus legatus sit.ff.l.11.l.12.

Si in alimenta libertis usufructus sit relictus. ff. tt.j.l.57.§ fin.

Si hæredibus scriptis & alij usufructus legatus sit.ff.l.8.

Si mulieri cũ liberis suis sit relictus.ff.l.8.in prin.

Si tribus, quorum tertius etiam proprietatem habet, sit relictus.ff.l.4.l.5.l.6.

Si proprietas ad alterum usumfructuarium peruenerit.ff.l.3.§ fin.l.4.l.6.in prin.

¶ *Quibus adcrescat?*

De eo qui suam partem usufructus amisit.ff.l.10.

De eo qui cum proprietatem etiam haberet, eam alienauit.ff.l.5.

Si duobus coniunctim, uel seruo communi sit relictus, & alteri separatim.ff.l.j.§ idem ait.§ idem est.

¶ *Quid & quantum adcrescat, uel ad proprietatem reuertatur.*

ff.l.3.§ unde Celsus.uers.sed non ad.l.4.l.10. lib. 33.tt.2.l.32.§ filios.§ hæredis. Vide insuper ĩ cap. prox.membr.11.

DE ACTIONE QVAE PRO usufructu datur tã personali quàm in rem confessaria.ff.tt.6. Cap. 8.

I. *Causæ ex quibus datur.*

Si quis usumfructum uindicat.Inst.lib.4.tt. 6. § æquè cum agit.

Si uti frui prohibitus sit, uel deiectus.ff.tt.j.l.60.in prin.

Si hæres usufructu legato tardius adierit, ut tardius ad legatum perueniretur. ff. tt. j. l. 35. in prin.

Si testator iussit hæredem insulam, cuius usufructus debetur, reficere, nec ille reficiat. ff. tt.j. l. 46.§ fin.

Si cum duobus separatim usufructus esset legatus, hæres eos cõmuniter, non separatim uti frui permi t t ff.lib.33.tt.2.l.14.

De reliquis causis, uide ĩ quid ueniat.item ĩ cap.11. officia proprietarij.

DISTINCTIONES GENERALES.

Si non satisdederit fructuarius.ff.tt.j.l.13. § hoc autem.tt.5.l.8.§ eum uerò qui.

Si partis usufructus constitutus sit. ff. l. 5. § si partis.

II. *Quibus datur?*

De domino proprietatis.ff.l.5.in prin.

De possessore.ff l.5.§ fin.

De hærede fructuarij.ff.tt.j.l.47.lib.45.tt.j.l.38.§ si quis ita.§ sed si quis. Vide insuper ĩ cap.6.in pr. de morte usufructuarij.

De domino & patre eius cui constitutus est usufructus.ff.tt.j.l.6.§ fin.l.74.

De domino priore, & eo cui seruus, per quem usufructus adquisitus est, est alienatus, uide ĩ.ca. 6.uers.si seruus per quem, &c.

III. *Aduersus quos datur?*

De domino proprietatis, & alio quouis possessore.ff.l.5.§ utrum.

De eo qui non possidet.ff.l.6.

IIII. *Quid & quantum ueniat in eam?*

De aditu præstando.ff.l.j.§ usufructus.usq; ad § fin.l.2.§ rectè.lib.8.tt.2.l.9.tt.5.lib.33.tt.2.l.15. § qui duos.lib.30.tt.j.l.45.§ fin.

De alijs utilitatibus & seruitutibus, sine quibus quis uti frui non potest, præstandis.ff.l.j.§ fin.

De omni causa restituenda.ff.l.5.§ fructuario.

Si bonorum, item si certæ partis bonorum usufructus sit legatus.ff.lib.33.tt.2.l.32.§ final. l.37. l. 43.

Si in legato partis bonorum, partis mentio specialiter non sit facta.ff.tt.j.l.43.

Si rerum

Si rerum uel æstimationis usufructus sit relictus. ff.tt.j.l.42.§ rei uni.

Si usumfructum domuum, & omnium rerum quę in ijsus domibus sunt: item usumfructum fundorum & salinarum legauit. ff. lib.33.tt.2.l.32. § uxori.

Si fundi reditus, quoad uiuet, legentur.ff.lib.33.tt. 2.l.38.

Si colono usufructus legatus sit.ff.tt.j.l.34.§ si colono.lib.33.tt.2.l.30.§ fin.

Si nominis usufructus legatus sit. ff. tt. j.l.3. § final.

De æstimatione usufructus præstãda, & eo quod intereit.ff.l.2.tt.j.l.36.§ fin.l.37.l.47.lib.33.tt.2.l. 6. l.14.

De fructibus.ff.l.5.§ in his.§ si post litem.§ fin.tt.j. l.27.in prin.

In fructu quid sit.ff.lib.33.tt.2.l.42.

De usuris.ff.lib.33.tt.2.l.24.

De proprietate accedente.ff.lib.33.tt.2.l.26.in prin. uide insuper ĩ cap.prox.

De sumptibus deducendis.ff.tt.j.l.50.l.33.tt.2.l. 32. § Lucius.

De seruitute ab hærede retinenda.ff. lib.33.tt.2.l.15. § qui duos.

Si usumfructum deteriorem fecerit hæres. ff.l.2.

Si uti frui prohibuerit uel deiecerit hæres. ff. tt.j.l. 60.in prin.

Si usufructu serui legato, seruus uel legatari° post moram decesserit.ff.tt.j.l.36.§ fin.

Si per eum, a quo usufructus relictus est, steterit, quo minus per medium tempus usus sit fructuarius.ff.tt.j.l.37.l.60.in prin.

De cautione de euictione præstanda. ff. l. 5.§ fructuario.

Reo promittendi defuncto in partes hæreditarias usufructus obligatio diuiditur: & si ex cõmuni prædio debetur, uno ex socijs defendente fiet restitutio pro parte defendentis.ff.tt.j.l.5. § final.

Si pluribus debeatur usufructus, quantum unicuiq; debeatur.ff.tt.2.l.7.l.9.l.10.lib.8.tt.5.l. 6. § si ædes.

Si alij res uel fundus, alij usufructus eius sit legatus.ff.tt.2.l.4.l.9.tt.5.l.6.

Si duobus à duobus legatus sit.ff.tt.j.l.49.

Si duobus seruis legatus sit.ff.tt.j.l.74.

Si alij usus, alij fructus legatus sit. ff. tt. j.l. 42.in prin.

Si communis fundi usumfructum legauerit.ff.lib. 33.tt.2.l.31.

De reliquis uide ĩ cap.11.lib.eod.

V. *Quando & quandiu detur.*

Et quando dies legati usufructus cedat?

An si usufructus legatus sit, ante aditam hæreditatem peti possit?ff.tt.3.l.j.§ dies autem.§ non solùm.

Non nisi die ex quo legatus est, ueniente actio datur.ff.tt.3 l.j.§ item si ex die.§ idẽq; etsi ex die.

Si ante diem agat.ff.tt.3.l.j.§ fin.

Si ita legatum sit, Titio usumfructum: aut, Si nauis ex Asia uenerit, decem delego: ante existentẽ conditionem usufructus peti nequit.ff.lib.33.tt. 2.l.21.

Si duobus alternis annis usufructus legatus sit, utri prius competat?ff.tt.j.l.34.in princip.tt.4. 2.§ fin.

Non nisi semel cedit.ff.tt.3.l.j.in prin.

An cum usufructus non utendo amittatur, si per annum aut biennium non fuerit petitus, personalis actio sit sublata?C.l.16.

VI. *Ad uicta, & euentus actionis in rem confessoria.*

De cautionibus præstandis, & usufructu differendo.ff.tt.j.l.60 § si fundus.

VII. *Quæ actio detur & adfinia remedia.*

De conditione triticaria.ff.lib.13.tt.3.l.j.uers. quare fundum quoq;.

De actione ex testamẽto.ff.l.j.§ sed si usufructus. tt.4.l.5.§ fin.

De actione ex conducto, si colono usufructus sit relictus.ff.tt.j.l.34.§ si colono.

Actio de dolo & interdictum quod ui aut clam.ff. tt.4.l.5.§ fin l.6.

Incerti actio.ff.lib.33.tt.2.l. j.

De reliquis, uide ĩ cap.11.uers.de actionib.&c. cum sequentibus.

¶ *De actione quasi communi diuidundo inter duos usufructuarios reddenda.*

ff.tt.j.l.13.§ sed si inter.

DE ACTIONE PROPRIETArij aduersus fructuarium: & de actione in rem negatoria.

Cap. 9.

I. *Ratio huius actionis.*

ff.tt.j.l.13.§ deniq; consultus.

II. *Causæ ex quibus datur?*

Si usufructuarius non boni uiri arbitratu utatur, fruatur, &c.uide ĩ officia fructuarij, cap.prox.

III. *Quibus datur?*

De hærede, & eo cui hæres proprietatem alienauit.ff. tt. 9.l.3.§ fin.

IIII. *Quid ueniat in eam?*

De proprietatis æstimatione.ff.tt.9.l.4.§ fin.

V. *Officium iudicis in hac actione.*

Non solùm quid factum est arbitratur, sed etiam in futurum, quemadmodum uti frui debeat? ff. tt.j.l.13.§ cum igitur.

VI. *Adfinia remedia.*

Rei uindicatio & condictio stipulationis, si cautũ non sit.ff.tt.j.l.13.in prin.tt.5 l.5.§ si pecuniæ.tt. 9. l.3.§ fin.l.7.in prin.l.12.item in factum actio si nõ sit cautum.ff. lib.19.tt 5.l.10.

Actio legis Aquiliæ & furti.ff.tt.j.l. 13. § de præteritis.l.15.§ & generaliter.

¶ *De actione in rem negatoria.*

ff.tt.6.

I *Causa ex qua datur.*

Si quis negat alteri ius utendi fruendi esse. Inst. li. 4.tt.6.§ æquè si agat.uers. & contra.ff. l. 5. in pr. uers.quanquam.

II. *Quibus competit?*

De eo qui dominus proprietatis non est. ff. l. 5.§ quòd si forte.

De possessore.ff.l.5.§ sicut fruct.uers. nam & poss.

III. *Quid ueniat in eam?*

De fructib.ff.l.5.§ sicut fruct.

IIII. *Adiuncta & euentus huius iudicij.*

De usufructu differendo, & cautionibus præstandis. ff. tt. j. l. 60. § si fundus.

DE CAVTIONE VSVFRVctuarij & reliquis eius officijs Cap. 10.

¶ *De cautione usufructuarij.*

ff. tt. 9.

I. *Causæ ex quibus cauendum.*

Si cuius rei usufruct⁹ uindicatur, uel debetur. Inst. § sed utilitatis. ff. l. j. in prin tt. j. l. 13. in prin. tt. 5. l. 2. in prin. C. l. 4. Distinguitur:

1 *Ex re quæ uindicatur.*

De nudo usu, & nudo fructu: item de habitatione operis hominis. uel cuius alterius animalis. ff. l. 5. § sed etsi. tt. 5. l. 5. § fin. l. 10.

De reditu prædij, utputa uindemia uel messe legata. ff. l. 6.

2 *Ex re cuius usufructus uindicatur, uel debetur.*

Siue res mobilis sit, siue soli. ff. l. j. § stipul.

Si usus domus legatus est. l. 11.

Si alienæ rei usufructus legatus est. tt. 5. l. 5. in prin.

Si serui communis usumfructum socio legauerit. l. 10.

Si debitori nomen legatum sit. tt. 5. l. 4.

Si lanæ, odorum, uel aromatum usufructus legatus est. tt. 5. l. 11.

Si uasorum usufructus legatus est. l. 12.

Si pecuniæ usufructus legatus est. tt. 5. l. 2. in princip. uide paulo superius, uers. de nudo usu, &c.

3 *Ex causa ex qua uindicatur uel debetur usufructus.*

Ex quacunque causa debeatur, nihil refert. l. j. § planè etsi mortis. tt. j. l. 13. § hoc autem.

Si fideicommissum sit. l. j. § illud sciendum.

Si mortis causa constitutus sit usufructus. l. j. § planè etsi mortis.

Siue ex testamento, siue ex uoluntario cõtractu debeatur, nihil interest. C. l. 4.

Siue ipso iure, siue tuitione prætoris usufructus debeatur. l. 9. § illud sciendum.

4 *Ex reliquis contingentibus.*

Si eidem cui usufructus purè legatus est, proprietas ex die sit relicta. l. 9. § planè si ex. l. 11.

Si cautione exigi in testamento prohibitum sit. C. l. j.

Si hæredes pro legatario satisdare iussi sunt. ff. tt. 5. l. 8.

II. *Qui cauere debeant?*

De eo cui usufructus relictus est, & eo cui restituere rogatus est. l. 9. in prin.

De hæredibus pro legatario cauere iussis. ff. tt. 5. l. 8.

III. *Quibus cauendum?*

De hærede & eo cui proprietas legata est. l. 8. in prin. tt. 5. l. 6.

De primo, cui legata est proprietas: & secundo cui legata est, si ad primum pertinere desierit. l. 8. § j.

De omnibus & singulis à quibus usufructus relictus est. ff. tt. j. l. 13. § si usufructus. uers. sed etsi plures.

De eo cui coniunctim usufructus relictus est. l. 8. § fin. tt. j. l. 13. § sed si inter. tt. 5. l. 6. § fin.

IIII. *Quid, seu de qua re cauendum?*

Se boni uiri arbitratu usurum fruiturum: & cum usufructus ad se pertinere desierit, restituturũ. Inst. § itaque si pecuniæ. § cæteræ ff. l. j. in prin. § cauere. § sed quod diximus. l. 7. § fin. tt. 5. l. 7. l. 9. l. 10. in prin.

V. *Vbi cauendum?*

De mittendo in municipium cautionis nomine. ff. lib. 2. tt. 8. l. 8. § tutor.

VI. *Quando cauendum?*

Vtrum ante uel post traditam rem. ff. tt. 5. l. 10. § final.

VII. *Euentus & consequentia.*

Rectè faciens hæres & legatarius, si in testatum redegerint, qualis res sit, cum incipit frui legatarius, ut inde posit apparere, an & quatenus rem peiorem legatarius fecerit. l. j. § cauere autem.

De actione quæ ex hac cautione datur, uide 8 cap. prox.

De mandati actione eius qui pro legatario cauit. ff. tt. 5. l. 8. § finito.

¶ *Reliqua officia & onera usufructuarij.*

Boni uiri arbitratu frui debet, nec abuti. ff. tt j. l 9. in prin. l. 15. § mancipiorum. § & generaliter. l. 27. § si dominus. tt. 9. l. j. § utilius. § habet autem. l. 4. l. 5. in prin.

Omnem curam & custodiam præstare debet. ff. tt. 9. l. j. § fin. l. 2.

Rectè colere debet. ff. tt. j. l. 9. in prin.

Causam proprietatis deteriorem facere non debet, meliorem facere potest. ff. tt. j. l. 13. § fructuarius. l. 15. § & generaliter. l. 44.

De ædibus reficiendis, & de sartis tectis. ff. tt. j. l. 7. § quoniam igitur omnis usque ad fin. legis. l. 46. § fin. l. 47. l. 48. in prin. l. 64. l. 65. lib. 33. tt 2. l. 38. § penultim. C. l. 7.

De arboribus serendis, & in locum demortuarũ arborum alijs substituendis. ff. tt. j. l. 7. § Cassius. l. 18. l. 59. in prin.

De uitibus subserendis. ff. tt. j. l. 13. § quia qui agrum.

Debet conserendi agri causa seminarium paratum semper renouare, quasi instrumentum agri, &c. ff. tt. j. l. 9. § semina.

Si gregis uel armenti usumfructum habet, debet ex natis gregem supplere. ff. tt. j. l. 68. § fin l. 69. 70.

De mancipijs alendis, uestiendis & ualetudine illorum curanda. ff. tt. j. l. 15. § mancipiorum. l. 45.

De oneribus realibus & tributis agnoscendis. ff. tt. j. l. 27. § si quid cloacarij. l. 52. lib. 33. tt. 2. l. 28. l. 32. § final.

De seruitute debita præstanda, & conditionibus, sub quibus res empta est, seruandis. ff. tt. j. l. 27. § final.

Si non

Si non oñte eo seruit⁹ fuerit amissa.ff.tt.j.l.15.§ fin.

Si cum posset, usucapionem interpellare neglexit. ff.tt.9.l.j.§ fin.

Si agrum non proscindit, uites non subserit, aquarum ductus corrumpi patitur.ff.tt.j. l. 13. § quia qui agrum.

Si contrarijs ministerijs, aut inusitatis artificium serui corrumpit, aut cicatricibus eum deformat. ff.tt.j.l.17. § ex eo.

De usufructu restituendo.ff.tt.j.l.71.tt.9. l. j. § habet autem.l.3.l.9 § si uestis.

De reliquis uide ĩ cap.prox.distinguitur si cautum non sit de re restituenda usufructu finito: de qua distinctione uide ŝ cap.9.membr.6.

DE IVRE VSVFRVCTVArij & proprietarij. Cap.11.

¶ *De iure usufructuarij.*

De fructibus, reditu, & omnibus obuentionib. ff. tt.j.l.7.in prin.l.9.l.10.l.11.l.12.in prin. usq; ad § usufructuarius.l.13.l.27.in pr.l.48. § fin.l.58. in pr. l.59 § quidquid.§ fin.l.61.§ fin.l.62.l.71.tt.4.l.13.l. 30. tt.6.l.5.§ si post litẽ.§ fructuario.li.22.tt.j.l.25. § præterea.l.28.C.l.5.uide insuper ŝ cap.8.uers.de fructibus.

De partu & fœtu pecorum.ff.tt.j.l.68.l.69.l.70.lib. 22.tt.j.l.28.

De accessionibus utputa per alluuionem, & de insula nata.ff.tt.j.l 9 § huic uicinus.

De ijs quæ seruus in quo usumfructum habemus adquirit, uide ŝ cap.j.membr.3. uers.de seruis in quibus.lib.eod.

De aucupijs & uenationib.ff.tt.j.l.9. § aucuplorũ. l.62.in prin.

De arborib.cędẽdis, & deiectis auferendis.ff.tt.j.l. l.9.§ fin.l.10.l.11.l.12.in prin.l.13.§ fructuarius.

De instrumentorum usu.ff.tt.j.l.9.§ instrumenti. l. 15.§ proprietatis.

De missione in possessionem uicinarum ædium damni infecti nomine.ff tt j.l.7.§ unde etiam.

De re uel usufructu uendendo, locando uel alij cõcedendo.Inst.§ finitur.uers.nam cedendo.ff.tt.j. l.12.§ usufructuarius.l.13 § item si domus.l. 15. § etsi uestimentorum.l.27.§ si dominus.l.67. li. 23. tt.3.l.66.

De precario concedendo & donando.ff.tt.j.l. 12. § usufruct.

De uendendo instrumenta fructus, & alia ex fundo.ff.tt.j.l.9.§ instrument.

De pignori dando.C.l.6.

De non aliẽnãdis, nec manumittendis mancipijs. C.l.9.

De seruo castigando.ff.tt.j.l.23.§ fin.

De uilla non diruenda.ff.tt j.l.13.§ fructuarius.

An ea quæ ædificauit, tollere uel refigere possit. ff. tt.j.l.15.in prin.

De ædificio in fundo non ponendo.ff.tt.j.l.13.§ sed ne ædi.

Si areæ usufructus legatus sit, potest ibi casam custodię causa ponere.ff tt.j.l.73.

Ædificium inchoatum cõsummare non potest. ff. tt.j.l.61.§ ædificium.

Ampliare & utile detrahere non potest.ff.tt.j. l. 7.§ fin.l.8.

Nouum riuum parietibus imponere non potest. ff.tt.j.l.61.in prin.

Nouum tectoriũ parietibus, qui rudes essent, imponere non potest.ff.tt.j.l.44.

Non potest prohiberi reficere, quemadmodum nec arare aut colere prohiberi potest.ff.tt.j.l.7.§ final.

Seruitutem fundo adquirere non potest, retinere potest.ff.tt.j.l.15.§ fin.

Potest conductorem instar emptoris repellere. ff. tt j.l.59.§ sed & ad.

Rem usucapere non potest.C.l.8.

Si quid de soli uitio præiiterit, ius dominij ad eũ transfertur.ff.lib.39.tt.2.l.10 § fin.

De fundi usufructu.ff.tt.j.l.13.§ fructuarius.usque ad § sed si ædium.l.15.§ proprietarius.

De ædium usufructu.ff.tt.j.l.13.§ sed si ædium.usq; ad fin.legis.l.14.l.15.in pr. § proprietari⁹.l.27.§ j.

De mancipiorum usufructu.ff.tt.j.l.15.§ j.l. 27. § si serui.

De rerum mobilium & uestimẽtorum usufructu. ff.tt.j.l.15.§ & generaliter.usq; ad § ꝓprietarius.

¶ *De actionibus usufructuario competentibus.*

De actione & conditione furti, si quis fructus decerpserit.ff.tt.j.l.12.§ Iulianus.usq; ad fin.legis.

De actione l. Aquiliæ.ff.tt.j.l.17.§ fin.l.66.

De actione iniuriarũ & serui corrupti.ff.tt.j.l.66.

De reliquis actionibus, uide ŝ cap.8.lib. eod.item ĩ de iure & officijs propriet.

¶ *De iure & officijs proprietarij.*

Non impedire debet fructuarium utentem, ne deteriorem eius conditionẽ faciat.ff.tt.j.l.15.§ proprietarius.

De reficiendis ædibus.ff.tt.j.l.46.§ fin.l.65.§ fin.

Ne altius ædificia inuito fructuario tollat. ff.tt.j.l. 7.§ hac ratione.l.13.§ inde Nerua.l. 30. lib. 8. tt. 2. l.9.

In area cuius usufructus legatus est, ædificium ponere nequit.ff.tt.j.l.7.§ hac ratione.tt.4.l.5. § fin. l.6.

An hæres uillam, quã in fundo, cuius usufructus legatus est, habet, inuito fructuario demoliri possit, uel arbores euellere.ff.lib.33.tt.2.l.13.

Seruitutem fundo adquirere potest, imponere autem uel amittere non potest.ff.tt.j.l.15. § sed nec seruitutem.§ fin.l.16.

Etiam inuito fructuario fundum uel ædes per saltuarium uel insularium custodire potest.ff. tt. 8. l.16.§ dominus.

Tollere arbores uento deiectas debet.ff.tt.j.l.19. § final.

Pignori dare potest proprietatem.C.l.2.l.6.

An locum religiosum facere possit? ff. tt. j.l.17.in prin.

An seruum manumittere possit? ff.tt.4.l.15.

An seruum noxæ dedere possit? ff.tt.j. l. 17. § proprietarius.

An seruum coercere possit? ff.tt.j.l.17. § ex eo.

Si seruum occidit.ff.lib.4.tt.3.l.7.§ si seruum.

Si insulam cuius usufructus legatus est, incenderit.ff.lib.4.tt.3.l.18.§ si dominus.

De actione eius aduersus usufructuarium, uide ŝ cap.9.lib.eod.

DE VSV, HABITATIONE, & operis seruorum.

Cap. 12.

Quartum ius quod in rebus habemus, est usus, cui adfinia sunt habitatio & operæ seruorum.

¶ *De usu.*

Inst.lib.2.tt.5.ff.lib.7.tt.8.

I. *Differentiæ usus, & ususfructus.*

Inst.§ minus autem.ff.l.10.§ si usus.l. 14. § usus-fructus.usq; ad fin.legis.

II. *Causæ seu modi quibus usus constituitur & adquiritur.*

Iisdem modis constituitur. quibus ususfructus. Inst.in prin.ff.l.1.tt.j.l.3.§ fin. Distinguitur:

Si χρόνοις sit relicta.ff.l 10.§ sed si χρόνοις.

Si pars usus legata sit.ff.l.19.

Si seruo uel filiofamilias si relictus.ff.l.17.

III. *Quibus adquiritur?*

De patre & domino eius cui usus legatus est.ff. l.17.

De hærede usuarij.ff.l.21.

IIII. *Quid adquiratur?*

Si usu legato eidem fructus legetur: item si alij usus, alij fructus legetur.ff.l.14.§ usu legato.

De reliquis,uide j membr.6.cap.eod.

V. *Causæ seu modi quibus usus amittitur.*

Iisdem modis quibus ususfructus amittitur. Inst. in prin.ff.tt.j.l.3.§ fin.

VI. *De iure & officijs usuarij.*

Vti potest, frui non potest.ff.l.2.in prin.

Ne aliter quàm debet utatur.ff l.22.§ fin.

De cautione præstanda, uide s cap.10.uers. de nudo usu.

De usu locando, concedendo, uendendo, & ad alium transferendo.Inst.§ minus autem. § item is qui. usque ad § item is ad quem. ff. l. 8.in prin.l.11.l.12.§ operas autem.l.14. in prin. l. 22. in prin.

Domus usu legato cum quib. illic habitare possit, & quos recipere. Inst § item is qui.usq; ad § itẽ is ad quẽ.ff.l.2.§ domus.l.3.cum quinq; ll.sequentibus.l.17.

Vxor rerum usu legato,ijs cum uiro promiscuè uti potest.ff.l.9.

De reficiendo.ff.l.18.

De fundi usu.Inst.§ minus.ff.l.10. § si usus. usq; ad fin.legis.l.11.l.12.in prin. usq; ad § sed si pecoris.l. 15.l.16.in prin.

De serui usu.Inst.§ item is ad quem.ff.l.12.§ si usus, usque ad finem legis.l.13.l.14.in prin.l.16.§ final. l.20.

De iumenti, pecorum & ouium usu. Inst.§ item is ad quem.ff.l.12.§ sed si pecoris. usque ad § si usus.

De syluæ usu.ff.l.22.in prin.

VII. *De iure & officijs proprietarij.*

Speciem rei usuariæ commutare nequit, & causam usuarij deteriorem facere non debet. ff.l.23.

De actionibus ei contra usuarium competentib. ff.tt.j.l.13.§ deniq; consultus.uers.eadem & in.tt. 5.l.5.§ fin.

De reliquis.ff.l.12.in prin.l.15.§ sicut is.l 16. § dominus.l.18.l.22.§ licet tam.

¶ *De habitatione.*

Inst.lib.2.tt.5.§ sed si cui habitatio.ff.tt.j.l.32.§ final. tt.8.l.10.in prin.§ sed etsi relictus. lib.33.tt.2.l.11.l. 40.C.tt.33.l.11.l.13. uide insuper paulò superius. uers.domus usu legato, &c.

¶ *De operis seruorum.*

ff.tt.7.lib.33.tt.2.l.2.l.3.l.7.

FINIS LIBRI SEPTIMI.

DE SERVITVTIBVS PRAEDIORVM, CVM RELIQVO IVRE RERVM, eiusq; actionibus,

Liber octauus.

DE SERVITVTIBVS PRAEDIORUM.Inst.lib.2.tt.3.ff.lib.8. C.lib.3.tt 34.

Cap. I.

Quintum ius quod in rebus habemus,est seruitus rei uel prædij.

I. *Definitio.*

Inst.§ ideo autem l.15.ff.tt.4.l.j.

II. *Diuisio in personalem seruitutem & realem.*

ff.tt.j.l.j.item alia in solo, alia in superficie consistit.ff.tt.j.l 3.

III. *Differentia seruitutis & ususfructus*

ff.tt.j.l.j.tt.3.l.6.tt.5.l.2.§ rectè Neratius.

IIII. *Species seruitutis an sint?*

ff.tt.2.l.40.in prin.tt.4.l.2.

De reliquis, uide j causas quibus seruitus constituitur.

V. *Propria seruitutum, & effectus.*

Seruitutes res incorporales sunt.Inst.tt. 2. § fin. ff. tt.j.l.14.in prin.

Natura seruitutum ea est, ut possideri non possint,sed intelligatur possessionem earum habere,qui ædes possidet. ff. tt. 2. l. 31. § final. l. 19. in prin.

Vsucapi non possunt.ff.tt.j.l.14.in prin.

Traditio seruitutis nulla est.ff.tt.j.l.20.

Traditio & patientia seruitutum introducit officium prætoris.ff.tt.3.l.j.§ fin.

Omnes seruitutes perpetuas causas habere debent.ff.tt.2.l.27.

Non ea

Non ea natura seruitutum est, ut quis aliquid faciat, sed ut aliquid patiatur, aut non faciat. ff. tt. j.l.15.§ fin.

Nemo sibi ipsi seruitutē debet.ff.tt.4.l.10.uers.nullam enim.tt.3.l.33.§ fin.

Per partes nec adquiri nec amitti seruitus potest. ff.tt.j.l.7.§ fin.l.11.l.17.tt.3.l.32.l.33.in pr.l.34.tt.4.l.6.§ si quis partem.lib. 45.tt.j.l.140.§ fin.

Seruitutis fructus constitui non possunt. ff. tt. 3. l. 33.§ fin.

Loci corpus non est domini ipsius cui seruitus debetur, sed ius eundi habet. ff.tt.5.l.4.in prin. tt.3.l.30.

In omnibus seruitutib.refectio ad eū pertinet, qui sibi seruitutem asserit, non ad eum cuius res seruit.ff.tt.5.l.6.§ & Gallus.lib.39.tt.3.l.j.§ fin.

Ei cui seruitus debetur, licet refectionis gratia accedere ad ea loca quæ non seruiunt.ff.tt.4.l.11.in prin.

Seruitus naturaliter lædere potest fundum seruiētem.ff.tt.3.l.20.§ seruitus.

Si quis uni seruitutem concesserit, an & alij concedere possit.ff.tt.4.l.15.tt.3.l.14.lib.43.tt.19.l. 4. C. l.4.

VI. *Causæ seu modi quibus seruitus constituitur & adquiritur.*

Iisdem modis constituitur, quibus usufructus.ff. tt.j.l.5.in prin.

Pactionibus & stipulationibus constituitur.Inst.§ si quis uelit.

Testamento testator hæredem damnare potest, ut seruitutem præstet.Inst.§ fin.ff.tt.4.l.16.

Si duorum prædiorum dominus alterum tradiderit, potest alteri quod uel tradit, uel retinet seruitutem imponere uel excipere.ff.tt. 2. l.16.§ hæc lex.l.33.l.34.tt.3.l.33.in prin.tt.4.l.3.l.6.l.7.l.10.si tamen ambo tradat alterum alteri, non potest. ff. tt.4.l.6 § j.l.8.

De longo usu ex consuetudine.ff.tt.2.l.4.l.19.in pr.l.27.tt.5.l.10.tt.6.l.25.li.39.tt.3.l.j.§ fin.l.26. lib. 43. tt.19.l.3.§ ductus.C.l.j.l.2.l.7.

Tria sunt per quæ locus inferior superiori seruit: lex, natura loci, uetustas.ff.lib.39.tt.3.l.j.§ fin.l.2. in prin.

DISTINCTIONES GENERALES.

1 *Ex re seruitutis nomine constituta.*

Si certa seruitutis species expressa non est. ff.tt.4.l. 7.in prin.l.10.

Si ut aliquid faciat.ff.tt.j.l.15.§ fi.tt.5.l.6.§ & Gall9.

Si ut pomum decerpere, spaciari, uel cœnare in alieno liceat.ff.tt.j.l.7.in prin.

Si ut uiridaria tollat, amœniorem prospectū præstet, &c.ff.tt.j.l.15.§ fin.

Si ut cloacam immittere liceat.ff.tt.j.l.8.tt.3.l.2.in prin.

Si ut boues, per quos fundus uicinus colitur, in uicino agro pascantur: item ut fructus in uicini uilla cogantur, coactiq; habeantur: ut pedamenta ad uineam ex uicini prædio sumantur, &c.ff.tt.3. l.3.in prin.

Si ut tugurium mihi in tuo habere liceat.ff.tt.3.l.6. § final.

Si ut nauigare per fundum uicini liceat.ff.tt.3.l.23. § si lacus.

Si ut aquam quærere liceat, & inuentam ducere. ff. tt.3.l.10.tt.5.l.21.

Si ut tigna immissa habere liceat, supraq; ea porticum, &c.ff.tt.5.l.8.§ competit.

Si ne aquam sibi quærere liceat.ff.lib 43.tt.19.l. j.§ si quis hoc.

Si ne per fundum suum eat, ne'ue fundo suo utatur, uel ne in suo fumum uel ignem faciat &c. ff. tt.j.l.15.in prin.tt.5.l.8.§ fin.tt.4.l.10.uers. nullam enim.lib.2.tt.14.l.60.

2 *Ex re cui seruitus uel imponitur, uel adquiritur.*

Si loco publico seruitus sit imposita.ff.tt.4.l.2.

Si mari seruitus sit imposita, & ne in mari piscari liceat.ff.tt.4.l.13.in prin.

Si ut ad certam altitudinem monumentum ædificetur, uel ut certus hominum numerus in loco humetur.ff.tt.4.l.4.

Si ut aquam, quam per prędium meum ducit, mihi concedat.ff.tt.3.l.33.§ fin.

Si ut communis fundus proprio seruiat, uel cōtrà. ff.tt.3.l.27.

Si alieno prædio quis seruitutem adquirat uel imponat. ff. tt.4.l.6.§ j.l.8.

Si communi prædio adquirat uel imponat, uide paulo inferius, uers.de uno ex socijs.

Si prædio in quo alius seruitutem uel usumfructum habet.ff.lib.7.tt.j.l.15.§ sed nec seruitutem. § final.l.16.lib.8.tt.4.l.15.lib.43.tt.19.l.4.C. l.4.

Si ut sibi & socio uel alij seruiat, stipuletur. ff.tt.4. l.5.

Si futuro ædificio seruitus imponatur.ff.tt.2.l.22. § fin.tt.3.l.10.§ nam liceat.

Si prouinciali prædio imponatur.C.l.3.

Si ædibus à se inuicem remonsumus. ff. tt.2.l.37.l. 38.

Si certo genere fundi adquiratur. ff. tt. 3. l. 23.in prin.

Si pro parte seruitus constituatur, uide § uers.per partes, &c cap.eod.

3 *Ex modo, tempore & conditione, quo, ex quo, ad quod, & sub qua imponitur seruitus.*

Si sub certo modo imponatur seruitus, ut quo genere uehiculi utatur, &c.ff.tt.j.l.4.§ modum.

Si ut certo tempore seruiat.ff.tt.j.l.4.§ fin.l.5.§ fin. tt.4.l.14.

Si ex tempore uel ad tempus, itē si sub conditione uel ad certam conditionem seruitus imposita sit. ff.tt.j.l.4. in prin.

4 *Ex persona constituentis seu cedentis seruitutem.*

De eo qui prædium non habet.Inst.§ ideo.ff.tt.4. l.j.§ fin.lib.45.tt.j.l. 98. in prin.

De alio quàm eo cuius prædium est, uide paulo superius.uers. si alieno prædio, &c.

De uno ex socijs communis prædij: item de alijs socijs.ff.tt.j.l.2.tt.3.l.11.l.34.tt.4.l.6.§ si l.18.li.49. tt.j.l.140. § fin.

De hære de seruitutem rei legatæ imponente.ff.tt. 6.l.11. § fin.

De marito fundo dotali seruitutem imponente.ff lib.23.tt.5.l.5.

De proprietario prędio cuius usufructus uel ser-

uitus alienus est seruitutem imponẽte, uide paulo superius uers. si prædio in quo alius, &c.

5 Ex persona eius cui constituitur seu ceditur seruitus.

De eo qui prædiũ non habet, uide paulo superius.

De alio quàm cuius prædium est, uide š uers. si alieno prædio.

De uno ex socijs communis prędij, item de alijs socijs. ff. tt. 3. l. 19. tt. 4. l. 5. l. 6. § fin. l. 18. tt. 5. l. 4. § si fundus. uers. quamuis.

De eo cui bonis interdictum est. ff. lib. 49. tt. 17. l. 18. § seruos.

De seruis. ff. tt. j. l. 12. tt. 3. l. 19.

6 Ex reliquis contingentibus.

Si ad alium quàm uicini prędij usum constituatur. ff. tt. 3 l 5. l. 6. l. 20. § fin.

Si uenditor, putans se seruitutem uicino debere, eã exceperit, nec debeat. ff. tt. 4. l. 7. § si quis in tradendo.

Si eius, cui seruitus constituitur, nihil intersit, nec utilis sit seruitus. ff. tt. j. l. 15. In prin. l. 19.

Si præcario cõcesserit quis lapides in suo solo poni, &c. ff. tt. 4. l. 17.

Si prædium seruiens, & cui seruitus debetur, sint à se inuicem remotissima. ff. tt. 2. l. 37. l 38.

Si alienum prædium interueniat. ff. tt. 3. l. 7. § fin. tt. 4. l. 7. § interpositis.

Si locus publicus. sacer uel religiosus interueniat. ff. tt. j. l. 14. § publico. l. 21. in prin. lib. 39. tt. 3. l. 17. § uia publica. § sed loco.

Si flumen publicum interueniat. ff. tt. 3. l. 38.

Si cum in uenditione seruitutis excepta esset, in traditione eius mentio facta non sit. ff. tt. 2. l. 34.

De reliquis, uide ĩ membr. prox.

VII. Causæ seu modi quib. seruitus amittitur.

Si seruitus remissa sit. ff. tt. j. l. 6. l. 14. § seruitus. tt. 2. l. 20. l. 31. in prin. tt. 3. l. 20. in prin. l. 34.

Si is cui seruitus debetur, in loco seruienti ædificare, uel quid aliud contra seruitutem fieri permisit. ff. tt. 4. l. 17. tt. 6. l. 8.

Si locus seruiens impetu fluminis sit occupatus. ff. tt. 6. l. 14. lib. 7. tt. 4. l. 24.

Si domus seruiens sit destructa. ff. tt. 2. l. 30.

Si fons, ex quo aquæductus debetur, exaruerit. ff. tt. 3. l. 34. § fin. l. 35.

Si prædium seruiens sit alienatum. ff. lib. 7. tt. 4. l. 19. C. l. 3.

Si is qui seruitutem sub conditione prædio suo stipulatus est, pendente conditione prædium alienauit. ff. lib. 45. tt. j. l. 98. uers. sed si fundi. l. 136. § final.

Si fundus alteruter uel seruiens, uel cui seruitus debetur, publicatus sit. ff. tt. 3. l. 23. § si fundus.

Si prędium cui debetur seruitus, pro parte sit alienatum. ff. tt. j. l. 11. tt. 3. l. 23. § quæcunq;. l. 25. tt. 6. l. 13. lib. 45. tt. j. l. 36. § fin.

Si ædificium uel uineæ, quibus debetur seruitus, sint sublatæ. ff. tt. 2. l. 19. § si sublatum. tt. 3. l. 13. in prin.

De morte & capitis deminutione. ff. tt. 6. l. 3.

De confusione. ff. tt. j. l. 7. § fin. l. 18. tt. 2. l 29. tt. 3. l. 20. § penultim. l. 27. l. 31. l. 34. tt. 4. l. 9. l. 10. § final. tt. 6. l. j. l. 15.

De non utendo.

ff. tt. 2. l. 5. l. 19. in prin. l. 27. tt. 3. l. 13. tt. 5. l 8. § planè si non. tt. 6. l. 2. l. 4. l. 5. l. 6. l. 7. l. 8. § final. l. 9. l. 10. l. 12. l. 13. l. 14. l. 16. cum ll. sequentib. usq; ad l. fin. li. 39. tt. 3. l. 17. in prin. lib. 41. tt. 3. l. 4. § si uiam. lib. 43. tt. 10. l. 2. C. l. 10. l. 13. l. 14. in principio. Distinguitur sequẽtibus modis:

Si non usucapiatur libertas. ff. tt. 2. l. 5. l. 6. l. 31. tt. 4. l. 17. § cæterum si in. tt. 6. l. 18. § fin.

Si usus quidem sit seruitute, sed non ut debuit; hoc est, uel alio loco, uel non omni loco, uel alio tempore, uel alio modo, &c. ff. tt. 3. l. 18. tt. 5. l. 9. § fin. tt. 6. l. 8. § fin. l. 9. l. 10. l. 11. in prin. l. 18. in princip. l. 25. lib. 39. tt. 3. l. 17. in prin. lib. 43. tt. 19. l. 5. § fin.

Euentus seruitutis amissæ.

An si unus seruitutem amisit, cæteris adcrescat? ff. tt. 6. l. 16. § fin.

VIII. *De actione seruitutum confessoria, & negatoria, cum alijs similibus.*

Vide ĩ cap. 10. cum sequentibus lib. eod.

DE SERVITVTIBVS prædiorum in specie.

Cap. 2.

¶ *De seruitutibus prædiorum urbanorum.*

ff. tt. 2.

I. Definitio.

Vrbanorum prædiorum seruitutes sunt, quæ ædificijs inhærent, &c. Inst. § prædiorum.

DISTINGVITVR:

Si in uilla sit ædificium, an seruitus urbani prædij rectè dici possit. Instit. § prædiorum. ff. tt. 4. l. j.

Si in stabulis constituatur seruitus. ff. lib. 20. tt. 2. l. 4. § stabula. lib. 50. tt. 16. l. 198.

II. Species.

Altius tollendi & officiendi luminibus uicini, aut non altius tollendi; item stillicidium immittendi, &c. Inst. § prædiorum. ff. l. j. l. 2.

¶ *De seruitute altius non tollendi, & non officiendi luminibus uicini, cum sua actione.*

ff. tt. 2.

I. Differentia.

Differentia huius seruitutis & luminum. l. 3.

Differentia huius seruitutis, & ne prospectui officiatur. ff. l. 14. l. 15. l. 11.

II. Vter sit possessor, uter petitor in hoc iudicio.

ff. tt. 5 l. 6. § sciendum.

III. Causa ex qua competit hæc actio?

Si quis altius ædificando, uel quodcunq; aliud faciendo officiat luminibus uicini. ff. l. 14. § quodcunq; igitur. tt. 3. l. 4. § fin. C. l. j. l. 9. Distinguitur sequentibus modis:

Si arborem ponat, qua officit luminibus. l. 16. in prin.

Si uiridarium habeat. l. 12.

Si ædificium in totum tollit uel deprimit. l. 16. § interdum.

Si lumen quidem non impediat, solem tamen auferat. l. 16. in prin.

Si locum

Si locum opacum faciat solis plenum.l.16.§ per cõtrarium.

Si non debeatur seruitus, uel constituta non sit.l.8.l.9.l.10.l.23.C.l.8.l.9.l.14.§ cum autem.

Si conuenit, ne futuris etiã luminibus officiat, uel ut lumina quæ nunc sunt, ut ita sint: & officiat luminibus, quæ postea fuerint.l.21.l.22.

Si non conuenit, ad quam altitudinem ædificium sit tollendum.l.10.§ fin.

Si aliæ ædes intercedant, & ædes à se sint remotissimę.ff.tt.5.l.4.§ fin.l.5.l.6.in prin.tt.4.l.7.§ interpositis.

Si ædes mediæ inter seruientes, & eas quibus debetur seruitus, altius sint sublatæ.l.6.in prin.

Si dominus inferiorum ædium non seruientium, parietem communem ijs quæ seruiunt altius, sustulit.l.24.§ fin.

Si tutor uel curator suas ædes altius sustulit.ff.tt.5.l.15.

Si seruitus remissa sit, uel præcario cõcessum quid contra seruitutem.l.20.l.31.in prin.

Si ædes seruientes destructæ sint, & aliæ ædificatę.l.30.

IIII. *Quibus & aduersus quos datur hæc actio?*

De quouis etiã eo qui ulteriores ædes habet, & cuius ædibus seruitus non debetur.ff.tt.5.l.4.§ cõperit.usq; ad fin.legis.

De altius ædificante, & hæredibus eius, itẽ de possessore ædium.ff.tt.5.l.15.

V. *Quid ueniat in ea?*

Vt nouum opus suis sumptibus tollat.C.l.9.

VI. *Euentus.*

Si reus se non defendat, cauere cogitur.ff.lib.39.tt.j.l.15.

VII. *Ad fine remedium.*

Operis noui nunciatio.l.14.§ fin.

Interdictum quod ui aut clãm: & iactus lapilli.ff.tt.5.l.6.§ j.

¶ *De seruitute ne prospectui officiatur.*

Seruitus urbani prædij est.ff.tt.2.l.2.

Differentia huius seruitutis & superioris.ff.tt.2.l.14.l.15.l.11.

De prospectu in mare non impediendo. Nouell. c.63.c.165.

¶ *De seruitute stillicidij.*

ff.tt.2.

I. *Seruitus urbani prædij est.*

ff.l.j.

II. *Effectus huius seruitutis, & iura.*

Non potest dominus areæ seruientis, ibi ubi stillicidium casitat, ędificare.l.19.§ si seruit⁹.§ fin.l.20.tt.5.l.9.§ j.

Is cui debetur seruitus, stillicidium leuius, non acrius facere potest.l.19.§ leuius.

Stillicidium altius tolli, non inferius demitti potest: item retroduci, non produci potest.l.19.§ stillicidium.

Si antea ex regula, postea ex tabula uel alia materia casitare non potest.l.19.§ si antea.

Actio & exceptio pro hac seruitute conseruanda datur.ff.tt.5.l.16.l.9.§ j.

III. *Causa ex qua debetur.*

De longa consuetudine. Distinguitur: Si non naturalem & perpetuam causam habeat stillicidium.l.27.§ fin.

IIII. *Causæ ex quibus amittitur.*

Si ædificium cui seruitus debetur, sit sublatum.l.19.§ si sublatum.

Si cum utraq; seruitus deberetur, altius non tollendi, & stillicidij excipiendi, illa seruitus sit remissa.l.20.

¶ *De seruitute tigni immittendi.*

ff.tt.2.

I. *Seruitus est urbani prædij.*

l.j.

II. *Causæ ex quibus debetur.*

Si quis cessit istam seruitutem.ff.tt.5.l.8.§ competit.

Si is qui binas ędes habet, una consignatione tectas, utrasq; diuersis legauit.l.35.l.36.

DISTINCTIONES GENERALES:

Si cum passus essem te tigna, quæ ante habueras, immissa habere, tu noua uelis immittere.ff.tt.5.l.14.in prin.

Si is qui immisit, non habeat ædificium.l.24.in prin.

De non utendo.l.19.in prin.tt.6.l.18.§ fin.

III. *Euentus & de actione huius seruitutis tam confessoria quàm negatoria.*

An dominus seruientis prędij parietem reficere cogatur.ff.tt.5.l.8.§ distant.

Vter possessor, & uter petitor sit in hac actione.ff.tt.5.l.8.§ sed si quæratur.

De cauendo de futuris non immittendis, si negatoria actum sit.ff.tt.5.l.12.

¶ *De seruitutę oneris ferendi.*

ff.tt.5.

I. *Euentus & iura huius seruitutis.*

Dominus seruientis prædij tenetur reficere parietem, & columnam restituere.ff.tt.2.l.32.tt.5.l.6.§ etiam de.cum sequentibus.§ modus.l.8.§ distant.

An etiam fulcire teneatur, donec paries reficiatur.l.8.in prin.

Parietem meliorem facere potest, deteriorem facere non potest.l.6.§ fin.

Actio tam confessoria quàm negatoria de hac seruitute datur.l.6.§ etiam de.l.8.in prin.uers.& hic quoq;.

II. *De actione confessoria.*

Quibus & aduersus quos datur? in rem est, domino'que ædium & in dominũ datur.l.6.§ hæc autem.

Quid ueniat in ea? singulis in solidum datur.l.6.§ si ædes.

De re ipsa & cautione præstanda.l.7.

De in litem iurando.l.7.§ fin.

De fructibus.l.6.§ ueniunt.

¶ *De seruitutibus prædiorum rusticorum.*

ff.tt.3.

I. *Species.*

Inst.in prin.§ inter rust.ff.l.j.in prin.l.2.in prin.tit de insuper 8 cap.j.ex re seruitutis nomine constit.lib.eod.

Per quam fundi partem uia debeatur? ff.l.17.§ si tota.§ fin.l.26.l.28.tt.j.l.9.

Latitudo quanta esse debeat? ff.l.8.l.13.§ latitudo. usq; ad fin.legis.tt.6.l.6.§ sio.

Si legem conuentionis non seruatis cui seruitus debetur, & alio uehiculi genere utitur quàm pactus est, &c.ff.tt.6.l.ii.in prin.

An in uia is cui debetur seruitus, ædificare posit? ff.tt.5.l.9.§ contra si.

An arcum uel pontem posit facere? ff.lib.39.tt.3.l. ii.in prin.

Dominus prędij seruiẽtia nihil in eo facere potest, uel ędificare quo seruitus impediatur. ff. l. 13.§ si totus.tt.5.l.9.

Non potest sibi per eundem locum aquæductum concedere. ff.l.14.

Via ad sepulchrum priuati iuria manet.ff.tt.j.l.4.§ seruitus

Cum uia publica uel fluminis impetu, uel ruina amissa est, uicinus proximus uiam pręstare debet. ff.tt.6.l.14.§ fin.

Via per plures fundos una, non plures sunt. ff. l.18.

De uia reficiẽda, uide paulo inferius interdictum de itinere.

VII. *De actione harum seruitutum confessoria.*

1 *Causa ex qua datur.*

Si is cui seruitus debetur, ire agere prohibeatur.

Si reficere uel sternere prohibeatur. ff. tt.5.l.4.§ si quis mihi.

Si arborem impendentem habeat uicinus, quæ iter inuium & inhabile reddat.ff.tt.5.l.4.§ si quis mihi.

Si eo loco, per quem mihi iter debetur, tu ędificaueris.ff.tt.5.l.9.in prin.§ sed si quidem.

DISTINCTIONES GENERALES.

Si iter fine actu habet, uel actum fine itinere. ff.tt. 5.l.4.§ j.

2 *Quid ueniat in eas*

Singulis & aduersus singulos ex pluribus in solidum competit.ff.tt.j.l.17.tt.5.l. 4.§ si fundus.

In ęstimatione tamen uenit id quod interest eius qui experitur.ff.tt.5.l.4.§ si fundus.

3 *Euentus.*

Victoria unius ex plurib. cæteris quoq; prodest.ff. tt.5.l.4.§ si fundus.uers.itaq; de iure.

4 *Adfine remedium.*

Interdictum de itinere actuq; priuato.ff.tt.5.l.4. § si quis mihi. uers.sed & de refectione.

VIII. *De interdicto, de itinere, actuq; priuato.*

ff.lib.43.tt.18.

1 *Genus, Prohibitorium est.*

l.j.§ j.

2 *Differentia huius interdicti, & actionis confessoriæ.*

Hic de facto, illic de iure quæritur.ff.lib.8.tt.5.l. 2. § final.

3 *Causa ex qua datur.*

Si itinere, actu, uel uia uti hoc anno usus est, uti prohibetur.l.j.in prin.§ hoc interdicto. Distinguitur sequentibus modis:

Si usus non sit eo anno propter incommoditatẽ riui, uel quod uia publica interrupta erat, uel propter aliam similem causam.l.j.§ Iulianus rectè. uers.ergo secundum.§ si quis propter.

Si colonus, hospes uel alius nomine actoris usus fuerit.l.j.§ is cuius.usq; ad § si quis ,ppter.§ quo ties enim.l.3.§ uti uidemur.

Si fructuarius usus sit.l.3.§ uti uidemur.

Si is usus est qui mandatu actoris fundum emit.l. 3.§ si quis ex.

Ex quo tempore annua computandus. l. j. § annum.

Si modico tempore eius anni usus sit.l.j.§ siue igitur.

Si cum ab initio anni usus esset, postea usus nõ sit. l.j.§ fin.l.2.

Si tempore quo interdictum redditur, usus nõ sit. l.j.§ hoc interdicto § siue igitur.uers neq; ad pręsens.§ præterea sciendum.l.3.in prin.

Si non eo usq; fundũ ingressus est eo anno, quoad usq; prohibetur.l.3.§ Iulianus ait.

Si uel itinere uel actu tantum usus est.l.j. § si quis hoc.

Si urbana sit seruitus, qua usus est.l.j.§ j.

Si ui, clàm uel precario usus est hoc anno l.j.in pr. § hoc interdicto.§ si tibi fundum. usq; ad finẽ legis.

Declaratur quid sit clàm uti.

l.3.in prin. uers.nam qui.

Si uia uti eo anno prohibitus sit.l.3.in prin.

Si is per quem usus est, prohibitus sit.l.3.§ j.

Si auctor meus uitiosè usus est, ego non: uel contrà.l.6.

Si ab actore meo ui, clàm uel precario usus est.l.3.§ si quia ab actore.

Si ab auctore meo ui, clàm uel precario usus est.l. 3.§ nam & Pedius.

Si cum ab initio anni rectè usus esset, postea uitiosè usus est.l.j.§ fin.l.2.l.3.in prin.l.6.

Si non quasi suo iure usus est.l.7.

Si pro uia publica, uel pro alteriꝰ seruitute usus est. ff.lib.8.tt.6.l.fin.

Si non habuit seruitutem, uel non iure usus est.l. j. § hoc interdicto.§ siue igitur.l.3.§ hoc autem à superiore.lib.8.tt.5.l.2.§ fin.

Si ex causa donationis fundũ adeptus est.l.3.§ hoc interdictum.

Si usumfructum uel usum saltem fundi habuit is qui usus est.l.3. § idem Iulianus. § sed et si quia. lib. 8.tt.5.l.2.§ fin.l.3.

Si ex causa dotis, uel ex alijs causis fundus ei traditus sit.l.3.§ sed etsi quis.

Si propter incommoditatem riui, uel quòd uia publica interrupta erat per uicini agrum itinere usus sit.l.j.§ Iulianus rectè.

Si ignorauit cuius esset fundus per quem itur.l.j.§ is cuius.uers.& adijcit.

Si fructuarius uel dominus fundi prohibitus sit. l.3.§ idem Iulianus scribit.

Si extraneus.uel dominus fundi cui debetur seruitus, aut fructuarius prohibuit. l. 3.§ idem Iulianus.

4 *Quibus datur?*

De eo qui utitur, & eo cuius nomine utitur, uide paulo superius, uersic. si colonus, hospes, &c.

De hærede & emptore.ff.lib.8.tt.5.l.2.§ fin.l.3. lib. 43.tt.19.l.j.§ ait prætor.

De fructuario, uide paulo superius. uers. si usumfructum, &c.

De reliquis, uide distinctiones præcedentes.

5 *Quid ueniat in hoc interdicto?*

De eo quod interest. l. 3. § in hoc interdicto.

De cautione præstanda. ff. tt. 19. l. 7.

IX. *De interdicto, de itinere, actuque reficiendo.*

ff. lib. 43. tt. 18. l. 3. § ait prætor quo, cum sequentibus.

1 *Ratio huius interdicti.*

l. 3. § unlitas suasit.

2 *Differentia huius interdicti & superioris.*

l. 3. § hoc autem.

3 *Causa ex qua datur hoc interdictum.*

Si quis iter, uel actum quo hoc anno usus est, reficere prohibetur. l. 3. § ait prætor.

Declaratur quid sit reficere. l. 3. § reficere.

DISTINGVITVR:

Si ui, clam uel precario usus est. l. 3. § ait prætor.

Si non tanquam suo iure usus est, & non usurus si prohiberetur. l. 7.

Si ei ius reficiendi non competat. l. 3. § ait prætor. § hoc autem interd.

Si seruitus ei non competat. l. 3. § itaque qui hoc. l. 5. § si quis seruitutem.

Si ultra modum, qui in seruitute constituenda impositus est, reficere uelit. l. 3. § fieri autem.

Si dilatare, producere, deprimere aut exaggerare uelit. l. 3. § reficere.

Si apportare ea quæ ad refectionē necessaria sunt, prohibeatur. l. 4. l. 5. in prin.

Si silice quis sternere uelit. ff. lib. 8. tt. 5. l. 4. § si quis mihi uers. sed & de refect.

Si pontem uiæ muniendæ causa uelit facere. l. 3. § fin.

Si alio modo commodiore facere possit. l. 3. § fin. l. 4. l. 5. in prin.

Si emptor prædij uel successor prohibeat uel pro hibeatur. l. 5. § hoc interdictum.

Si actor de damno infecto aduersario cauere nolit. l. 3. § qui hoc interdicto. l. 5. § fin.

Si alius magis idoneé reficere uelit. ff. lib. 39. tt. 2. l. 41.

DE AQVAEDVCTV.

ff. lib. 8. tt. 3. Cap. 4.

I. *Seruitus est rustici prædij.*

Inst. in prin. ff. l. 1. in prin.

II *Definitio.*

Inst. § aquæductus. ff. l. 1. § aquæductus.

III. *Causæ seu modi quibus constituitur.*

Distinguuntur sequentibus modis:

Si non omnium, ad quos ius aquæ spectat, consensu constituatur: & quorum consensu constituendus. ff. lib. 39. tt. 3. l. 8. l. 9. l. 10. l. 18. § fin. lib. 8. tt. 7. l. 14. § publico. uers. a principe.

Si pluribus per eundem locum concedatur, diuersis uel ijsdem diebus ac horis. l. 2. § aquæductus. lib. 43. tt. 19. l. 3. § 1. l. 4. l. 5. in prin.

Si nondum inuentæ aquæ ductus concedatur. ff. l. 10. tt. 5. l. 21. l. 22.

Si pars aquæductus concedatur. ff. tt. 3. l. 17. l. 33. in prin.

Si non ex capite uel ex fonte constituatur. ff. l. 9.

Si ex lacu uel ex stagno concedatur. ff. tt. 2. l. 27. § & ideo.

Si ex aqua non perenni, & quæ duci non potest. ff. lib. 43. tt. 19. l. 1. § loquitur.

Si per eum locum, per quem alij uis debetur, concesserit. ff. l. 14. lib. 39. tt. 3. l. 11. in prin.

Si supra eum locum quo alius aquam ducit, concedatur. ff. lib. 43. tt. 19 l. 3. § fin.

Si publicus locus interueniat. ff. tt. 1. l. 14. § publico. lib. 39. tt. 3. l. 18. § fin.

Si fons exaruerit. ff. tt. 3. l. 34. § fin. l. 35.

IIII. *Quibus debeatur aquæductus?*

De eo, cui pars agri, cui debetur seruitus, uendita est. ff. l. 25.

De domino prædij uel fontis. C. l. 6.

De eo cui is, cui aquæductus debetur, concesserit. ff. l. 24. l. 33. § fin.

V. *Quantum debeatur?*

Si prædiis quibus debetur aquæductus, aucta sint, uel alia illis accesserint, an his quoque debeatur. C. l. 12.

VI. *Per quam partem fundi debeatur?*

ff. tt. 1. l. 9. § sicuti Sabino. tt. 3. l. 21. l. 22. l. 26. lib. 43. tt. 19. l. 8.

VII. *Euentus & iura aquæductus.*

An per lapidem uel fistulam ducere possit? ff. lib. 39. tt. 3. l. 17. § 1.

An ex riuo tecto per apertum ducere possit, uel contra. ff. lib. 43. tt. 12 l. 12. l. 1. § si quis ex riuo.

Deprimere uel tollere riuum potest. ff. tt. 4. l. 11 § sed et.

Riuum ei reficere licet. item cum suis fabris quàm proximè ad reficiendum accedere potest. item de spacio illi à dextra & sinistra relinquendo. ff. tt. 4. l. 11. § fin.

Refectionis gratia ad ea loca accedere potest quę non seruiunt. ff. tt. 4. l. 11. § fin.

Licet ei fistulam in riuo ponere, & quod uelit in riuo facere. ff. l. 15. lib. 43. tt. 19. l. 3. § is qui.

An possit supra uiam arcum uel specum facere? ff. lib. 39. tt. 3. l. 21. in prin.

An alijs aquæductum commodare possit? ff. l. 24. l. 33. § fin.

Dominus soli nec secundum, nec supra riuum locum religiosum facere potest. ff. tt. 4. l. 11. § 1.

VIII. *De interdicto.*

De aqua quotidiana. ff. lib. 43. tt. 19.

1 *Genus. Prohibitorium est, interdum restitutorium.*

l. 1. § hoc interdictum.

2 *Diuisio aquæ in quotidianam & æstiuam.*

l. 1. § duo autem sunt.

Definitio & differentia aquæ quotidianæ & æstiuæ. l. 1. § quotidiana aut. usque ad § loquitur. l. 6.

3 *Causa ex qua datur.*

Si quid in eo fundo, per quem aqua ducitur fiat, fodiatur, seratur, &c. quo aqua inquinetur. l. 1. § Labeo.

Si quis

Si quis aquam, uti hoc anno duxit, ducere prohibeatur. l. j. in prin. Distinguitur sequentibus modis:

Si non hoc anno duxit. l. j. in prin. § quæsitum est.
Si aqua nemine ducente influxit. l. j. § quæsitum.
Si non iure duxit: item qualitercunque constitutum sit ius aquæ ducendæ, nihil interest l. j. § & qualitercunque.
Si non putauit se suo iure ducere. l. j. § & qualitercunque. § Aristo.
Si ui, clàm uel precariò duxit. l. j. in prin. § idem ait.
Si uno solem die uel nocte anni duxit. l. j. § quod autem scriptum. § item quæsitum. § illud autem.
Si alio die, quàm quo debetur, duxit. l. j. § item quæsitum. l. 2.
Si non ad irrigandum fundum, sed ad aliud commodum ducit. l. j. § illud quæritur. § præterea Labeo. l. 3. in prin.
Si alio modo, quàm quo hoc anno duxit, ducat. l. j. § illud tamen.
Si per aliam regionem ducat. l. j. § illud tamen.
Si in alium locum ducat. l. j. § illud Labeo.
Si aliam uel ampliorem aquam ducat, quàm antea. l. j. § illud tamen.
Si aliam miscuit ei quàm antea duxit. l. j. §. itē quæritur.
Si aquam non quotidianam ducat. l. j. § 1.
Si aquam non perennem ducat l. j. § loquitur.
Si aquam calidam ducat. l. j. § idem Labeo.
Si aquam quæ duci non potest, ducat. l. j. § quanquam.
Si non à capite, sed aliundè ducat. l. j. § hæc interdicta. Declaratur l. j. § caput aquæ.
Si aquam quæ in riuo nascitur, ducat. l. 3. § aqua.
Siue intra urbem, siue extra ducat, nihil refert. l. j. § siue autem.
Si alius noceat. l. 3. § j. § penult.
Si alius, non dominus fundi prohibet ducere. l. j. § comperit. lib. 8 tt. 5. l. 10 § agi.
Si riualis corriualem impediat, uide ĩ. Adfine remedium.
Si prohibitus fundum uendidit. l. j. § si fundum.

4 *Quid ueniat in hac actione?*

De cautione præstanda. l. 7.
Si ius aquæ ducendæ ob prohibitionem amissum sit. l. j. § præterea illud

5 *Adfine remedium.*

Si inter duos corriuales de aquæductu sit contentio. l. j. § si inter. § deinde ait. uers. inter hæredes. § ait prætor. l. 4. § fin. l. 5. in prin.

IX. *De interdicto, de aqua æstiua.*

ff. lib. 43. tt. 19. l. j. § deinde ait. usque ad § ait prætor.

1 *Differentia huius interdicti & superioris.*

§ quod autem dixit.

2 *Causa ex qua datur.*

Si quis aquam uti priore æstate duxit, ducere prohibeatur. § deinde ait.

DECLARATVR:

Quando æstas incipiat & definat. § æstatem.
Declaratio uerbi Priore. § priorem.

DISTINGVITVR:

Si non aquam æstiuam ducat: & si hyeme non æstate duxit. § hoc interdictum. § si quis hyeme.
Si hac æstate, non priore duxit. § quod autem diximus, uers. nam qui hyeme. § quid hac æstate.
Si inter hæredes uel emptores contentio sit: uide paulo superius, uers. si inter duos, &c.

X. *De interdicto si quis ex castello aquam ducere prohibeatur.*

ff. li. 43. tt. 19. l. j. § ait prætor quo usque ad fin. leg.

1 *Ratio huius interdicti, & differentia à superioribus.*

§ hoc interdictum. § fin.

2 *Causa ex qua datur.*

Si quis aquam ex castello ducere prohibeatur. § ait prætor.
Declaratur quid sit castellum. § hoc interdictum. uers. id est.

DISTINGVITVR:

Si ex alio loco publico ducat. § hoc interdictum. uers. castellum.
Si ei non sit permissum ducere. § ait prætor. § fin.
Si non à principe sit permissum. § permittitur.
Si persona, cui permissum est, extincta sit. § permittitur.
Si flumen, ex quo ducere permissum est, mutauit alueum. l. 3. § si aquam.
Si alius noceat. l. 3. § j. lib. 8. tt. 3. l. 17. § fin.

XI. *De interdicto de riuis.*

ff. lib. 43. tt. 20.

1 *Ratio huius interdicti.*

l. j. § j.

2 *Causa ex qua datur.*

Si quis riuos reficere, purgare prohibeatur. l. j. in prin.

Declaratur:

Quid sit riuus. l. j. § ait prætor.
Quid sit reficere. l. j. § deinde ait.
Quid sit purgare. l. j. § purgandi.

DISTINGVITVR sequentibus modis:

Si tegere, substruere, sarcire, ædificare, aduehere adportare prohibeatur. l. j. § uerbo reficiendi. l. 3. § fin.
Si riuus in publico, uel priuato sit constitutus. l. 3. § hoc interdict.
Si specum reficere uel purgare prohibeatur. l. j. in prin. § ait prætor.
Si septa reficere uel purg. prohibeatur. l. j. in prin. § septa.
Si fossam & puteū reficere uel purg. prohibeatur. l. j. § incile.
Si lacum in quem aquam ducit, & ex quo plures ductus deriuantur, reficere prohibeatur. l. 3. § si aqua.
Si cuniculum, per quem uapor trahitur, purgare prohibeatur. l. 3. § Aristo & de.
Si non hoc anno aut priore æstate aquam duxit: uel duxit quidem, sed ui, clàm uel precariò. l. j. in prin. § hoc interdictum.
Si aliter aquam ducat quàm priore æstate duxit. l. j. in prin.
Si per alium locum uelit ducere. l. j. § proinde etsi.

Si eundem riuum uel destruat, uel attollat, aut dilatet, aut extendat, uel operiat apertum, uel contrà. l.j.§ fin.

Si ex operto riuo terrenum faciat. l.2.

Si cum antea per specum duxisset, nunc per apertũ ducat. l.3. in prin.

Si riuum terrenum cementicium facere uelit. l. 3. § j.

Si de terreno riuo signatũ uel lapideum faciat. l.j. § si quis terrenum.

Si riuum fructilem terrenum uelit facere. l.3. § j.

Si nouam canalem uel fistulam in riuo uelit collocare l.3. § si quis nouam.

Si non aquæ ducendæ causa faciat. l.j. in princip. § aquæ.

Si ius aquę ducendæ non habeat. l.i. § hoc interdictum. l.3. § si quis riuum uers. planè per. l. 4.

Si aquam calidam ducat. l.3. § hoc interdictum.

Si in publico & priuato loco ducat aquam. l. 3. § hoc interd.

Si actor de damno infecto nolit cauere. l. 3. § penultim.

Si alius magis idonei riuum reficere uelit. ff. li. 39. tt.2 l.41.

Iisdem insuper & aduersus eosdem hoc interdictũ datur, quibus & aduersus quos datur interdictũ de aqua l.3. § iisdem.

DE AQVAE HAVSTV.
ff. lib 8. tt.3. Cap. 5.

I. *Seruitus est rustici prædij.*

Inst. § inter. ff. l.j § in prædijs.

II. *Non hominis, sed prædij est.*

ff. l.20. § fin.

III. *Causæ seu modi quibus constituitur:*

Distinguuntur sequentibus modis.

Si pluribus per eundem locum concessus sit. & uel iisdem, uel diuersis diebus. ff. l.2. § aquæductus. § final.

Si is cui conceditur, fundum uicinum non habeat. ff. l.5. l.20. § fin.

Si is cui aquæductus debetur, haustum ex eo alijs concesserit. l.33. § fin.

Si accessus tantum ad fontem sit concessus. ff. l.3. § qui habet.

Si non ex capite uel fonte concedatur. ff. l.9.

Si ex flumine publico concesserit. ff. l.3. § fin.

Si locus publicus uel flumen interueniat. ff. tt. j. l. 14. § publico. lib. 39. tt. 3. l.17. § uia.

Si locus sacer uel religiosus interueniat. ff. lib. 39. tt.3. l.17. § sed loco.

Si alterius prædium interuenit. ff. lib 39. tt.3. l. 17. § fin.

IIII. *Euentus & iura aquæhaustus.*

Qui haustum habet, iter quoque ad hauriendũ habet. ff. l.3. § qui habet. tt.2. l.9. § cæterùm usu.

De haustu in rem actio competit. ff. tt. 5. l. 4. § sed & de.

V. *De interdicto de fonte utendo.*

ff. lib. 43. tt. 21. l. j.

1. *Ratio huius interdicti.*

§ hoc interdictum.

2. *Causa ex qua datur.*

Si quis aqua de fonte uti hoc anno us^s est, uti prohibetur. l.j. in prin. § j. Distinguitur sequentibus modis:

Si haurire prohibetur. § hoc autem interdictum.

Si pecus ad aquã appellere prohibeatur. § hoc autem interd.

Si ire ad haustum prohibeatur. § planè si quis.

Si loco qui non habet aquam uiuam, uti prohibetur. § hoc interdictum.

Si lacu, piscina, puteo uti prohibetur. l.j. in pr. uers. de lacu.

Si cisterna uti prohibetur. § hoc interdictum.

Si eodem anno non sit usus, uel usus quidem sit, sed ui, clàm uel precario. l.j. in prin.

Eadem hæc dicenda sunt quod ad personam attinet, quæ in superioribus interdictis dicta sunt. § hoc autem interdictum. uers. & eadem.

VI. *De interdicto de fonte reficiendo & purgando.*

ff. lib. 43. tt. 21. l.j. § deinde ait. usque ad fin. legis.

1. *Ratio huius interdicti.*

§ hoc interdictum.

2 *Causa.*

Si fontem purgare uel reficere prohibeatur. § deinde ait. Distinguitur sequentibus modis:

Si nouas uenas quærere uel aperire uelit. § penultimo.

Si non ut aquã coerceat, reficere uelit. § deinde ait. § purgandus. § coercere.

Si lacum, piscinam, puteum reficere uel purgare prohibeatur. §. fin.

Si aliter fonte utatur, atque hoc anno non ui, non clàm, non precario usus est. § deinde ait. § purgandus.

Omnibus personis dabitur hoc interdictum, quibus datur interdictum de aqua æstiua. § fin.

DE REBVS SACRIS, SANCTIS & religiosis, cum suis actionib. Cap. 6.

Sextum genus iuris in rebus præter prædicta habemus, quod sanè pro uarietate rerum, in quibus id habemus, uarium est.

DIVISIONES RERVM.

Sunt autem rerum aliæ diuini iuris, aliæ humanæ. ff. lib j. tt. 8 l.j. in prin. Diuini iuris sunt res sacræ, sanctæ & religiosæ. ff. lib. j. tt. 8. l.j. § j. humani iuris res sunt aut publicæ, aut priuatæ. ff. lib. j. tt. 8. l. j. § ex autem res.

Sunt enim quædam naturali iure communia omnium, quædam publica, quædam uniuersitatis, quædam nullius, pleraque singulorum. Inst lib. 2. tt. j. § j. ff. lib. j. tt. 8. l. 2. § quorum iura ordine proponentur.

Planè sunt etiam res aliæ corporales, aliæ incorporales. Inst. lib. 2. tt. 2. in prin. ff. lib. j. tt. 8. l. j. § quædã præterea.

¶ *De rebus sacris.*

I. *Causæ quibus sacræ efficiuntur*

& quæ sint res sacræ. Inst. lib. 2. tt. j. § sacræ. ff. lib. j. tt. 8. l. 6. § sacræ. l. 9. in prin. usque ad § propriè. lib. 11. tt. 7. l. 36.

De uotis. ff. lib. 50. tt. 12. l. 2.

II. *Propria harum uera.*

Res sacræ in nullius bonis sunt.Inst.lib.2.tt.1.§ nullius.ff.lib. 1.tt.8.l.1.§ quod autem.l.6.§ sacræ.
Res sacra alienari uel obligari non potest. Inst. li. 2.tt.1.§ sacræ.C.lib.9.tt.19.l.1.
Res sacra non recipit æstimationem.ff.lib.1.tt. 8. l. 9.§ fin.
Per locum sacrum & religiosum seruitus nulli deberi potest.ff.lib.8.tt.1.l.14.§ fin.
Ne quid in loco sacro fiat.ff.lib.43.tt.6.
De cura ędium & locorum sacrorum.ff.lib.43.tt.6. l.1.§ fin.

¶ *De rebus sanctis.*

I. *Sanctum quid sit.*

ff.lib.1.tt.8.l.8.l.9.§ proprie.

II. *Species.*

Leges Inst.lib.2.tt.1.§ sanctæ.ff.lib.1.tt.8.l. 9.§ proprie.
Muri ciuitatum. Inst. lib.2.tt.1.§ sanctæ.ff.lib.1.tt.8. l.8.§ fin.l.9.§ muros.l.11.

III. *Propria iura.*

In nullius bonis sunt.Inst.lib.2.tt.1.§ sanctæ.

¶ *De loco religioso.*

ff.lib.11.tt.7.

I *Causa ex qua locus fit religiosus.*

Si quis mortuum in locum aliquem intulerit.Inst. lib.2.tt.1.§ religiosum.ff.li.1.tt.8.l.6.§ religiosum.
Distinguitur:
Si in locum alienum quis mortuum intulerit.Inst. lib.2.tt.1.§ religiosum.uers.in alienum.ff. lib.1.tt. 8.l.6.§ religiosum.lib.11.tt.7.l.2.§ fin.l.3.l.41.
Si in locum communem quis mortuum intulerit, uel alter sociorum sit illatus.Inst.lib.2.tt.1.§ religiosum.ff.lib.1.tt.8.l.6.§ religiosum.lib. 11. tt. 7. l. 41.l.43.§ eademq;.lib.10.tt.3.l.6.§ si quis in.
Si in locum suum, cuius usufructus alienus est, intulit.Instit.lib.2.tt. 1.§ religiosum. uersic. item si alienus.ff.l.2.§ si usumfructum.l. 3. l. 43. l. 46.in prin.
Si in locum suum,in quo alius seruitutē habet, intulit.ff.l.2.§ locum qui seruit. l.3.
Si usufructuarius in locum, in quo usumfructum habet,mortuum intulit.ff.l.2. § si usumfructum. l.3.
Si creditor, cui locus pignori datus est, in eum intulit ff.l.2.§ fin.
Si hæres in locum legatum mortuum inferat. ff. l. 4.§ fin.l.34.l.46.in prin.
Si hæres uel alius ante aditam hęreditatem in locū hæreditarium mortuum inferat.ff.l.4.
Si seruus sit illatus.ff.l.2.in prin.
Si partem corporis tantum intulit.ff.l.44.
Si intulit, postea aliò translaturus.ff.l.40.
Si pecuniam sepelijt, uel quid aliud quod sepeliri prohibitum est.ff.lib.48.tt.13.l.4.§ non fit.

Quid & quantum fiat religiosum.

Non totus qui sepulturæ destinatus locus est,fit religiosus, sed quatenus corpus humatum est.ff.l. 2.§ Celsus.
Si idem in diuersis locis sepultus sit, qui locus fiat religiosus.ff.l.44.

II. *Causæ ex quibus locus religiosus fiat prophanus.*

Si ab hostibus sit occupatus.ff.l.36.

Si reliquiæ transferantur. ff.l.44.§ fin.

III. *Species & partes.*

De sepulchro.Definitio.ff.l.2.§ sepulchrum.
Sepulchra familiaria & hæreditaria quæ sint.ff.l.5. l.6.In prin.
De cenotaphio.ff.l.42.§ fin.l.6.§ fin.lib.1.tt.8.l.6.§ fin.l.7.
De monumento.Definitio.ff.l.2.§ monumentum. l.42.
Monumentum uędere & donare licet. ff.l.6.§ fin. l.11
De statua monumenti.ff.lib.47.tt.12.l.2.
De munimento sepulchri.Definitio.ff.l.37.§ munimentum.
De uia ad sepulchrum.ff.lib.8.tt.1.l.4.§ seruitus.

IIII. *Iura loci religiosi.*

Seruitus in loco religioso nulli debetur.ff.lib.8. tt. 1.l.14.§ fin.
Ne sepulchrum alterius conuersationis usum accipiat.ff.l.12.§ senatusconsulto.
De uia ad sepulchrum à uicino danda ff.l.10.l.12.in prin.usq; ad § sepulchrum.
De iure ædificandi & reficiēdi sepulchrum ac monumentum.ff.lib.11.tt.8.l.1.§ Prætor ait.usque ad finem legis.l.3.l.5.lib.47.tt.12.l.3.§ diuus Hadrianus.l.7.

¶ *De iure inferendi mortuum & sepeliendi.*

In sepulchro etiam habemus ius inferendi mortuum,& sepeliendi.ff.lib.11.tt.8.l.1.§ f.§ facere.de quo sequitur.

I. *Causæ ex quibus competit hoc ius.*

De longa possessione.ff.lib.11.tt.8.l.4.

DISTINCTIO GENERALIS.

Si fundum.in quo sepulchrum habet, uendidit. ff. lib.11.tt.7.l.11.lib.47.tt.12.l.5.

II. *Quibus competat ius sepulchri & inferendi mortuum.*

De hæredibus, cæterisq; successoribus. ff. lib. 11. tt.7.l.6.in princip.l.33.lib.47.tt.12.l.3.§ si quis in hæred.
De liberis utriusq; sexus.ff.lib.11.tt. 7. l. 6. § liberis autem.
De libertis.ff.lib.11.tt.7.l.6.§ liberti.
De domino proprietatis & socio loci. ff.lib.10.tt.3. l.6.§ si quis in.lib.11.tt.7.l.43.li.1.tt.8.l.6.§ religiosum.Inst.lib.2.tt.1.§ religiosum.

III. *De interdictis,si quis mortuum inferre prohibeatur.*

1 *Genus.*

Prohibitorium est. ff.lib.11. tt. 8. l. 1.§ hoc interdictum.

2 *Causa.*

Si quis mortuum, quò ei ius est, inferre prohibeatur.ff.lib.11.tt.7.l.8.§ fin.tt.8.l.1.in prin.
Distinguitur.ff.lib.11.tt.7.l.8.§ fin.l.10.l.11.l.43. tt. 8. l. 1. § prohiberi. usque ad § hoc interdictum.l.2. l. 3. § si propius.lib.47.tt. 12. l. 3. § diuus Hadrianus.

3 *Adfinia remedia.*

ff.lib.11.tt.7.l.8.§ fin.l.9.

¶ *De sepulchro uiolato.*

ff.lib.47.tt.12.C.lib.9.tt.19.

1 *Genus & propria huius actionis.*

In factum actio est.ff.l.3.in prin.

Popularis

Popularis actio est.ff.l.3.§ fin.
Famosa est actio.ff.l.j.
In bonum & æquum concepta est.ff.l.10.
Non ad rem familiarem,sed ad ultionē pertinet.ff. l.6.§ fin.l.10.§ fin.

II. *Causæ ex quibus datur.*

Si quis sepulchrum uiolauit.ff.l.3.in prin.C.l.4. In prin. Declaratur.ff.l.3.§ sepulchri.

DISTINGVITVR:

Si sine dolo malo fecit.ff.l.3.§ prima.
Si impuberes uel alij doli non capaces fecerunt.ff. l.3.§ prima.
Si sepulchrum hostium uiolauit.ff.l.4.
Si monumentum reficiat.ff.l.7.
Si iussu iudicis sepulchrum quod fecit, restituat. ff. lib.39.tt.3.l.4.in prin.uers.etsi iussu.
Si eo nomine actum sit.ff.l.6.

RELIQVAS CAVSAS *speciales.*

Si sepulchrum diruit.ff.l.2.in prin.
Si terram euertit, & cespitem euellit.C l.5.
Si saxa uel quid aliud de sepulchro abstulit. C.l.4. l.5.
Si statuam de monumento euellit.ff.l.2.
Si cadauera spoliauit.ff.l.3.§ aduersus eos.
Si statuam alicuius in monumento positam saxis cædit.ff.lib.47.tt.10.l.27.
Si corpora aut reliquias detinuit,uexauit, transtulit,contrectauit,extraxit uel eruit.ff.l.3.§ nō perpetuæ.l.11.lib.11.tt.7.l.38.l.39.C.l.4 § fin.
Si fecit quo minus quis funeretur,sepeliatur'ue.ff. l.8.lib.11.tt.7.l.38.C.l.6.
Si res religioni destinatas contigerit, distraxerit, uel emerit.C.l.j.
Si in sepulchrum ius inferendi non habens, inferat.ff.l.3.§ si quis in hæred.
Si quis in ciuitate sepulchrum fecerit.ff.l.3. § diuus Hadrian.
Si quis in sepulchro dolo malo habitauerit,uel ædificium in eo habuerit.ff.l.3. § si quis in sepulchro.la 2.§ si seruus.

III. *Quibus datur hæc actio?*

De eo ad quem ea res pertinet.& alio.ff.l.3. In pr. § si quis in sepulchro. la 2.§ si is cuius interest. l.6.
De hærede necessario,qui bonis se non immiscuit. ff.l.10.
De pluribus agere uolentibus.ff.l.3.§ si plures.§ si ad plur.

IIII. *Quid ueniat in eas?*

Actio etiam pecuniaria datur.ff.l.9.
Si is agit ad quem ea res pertinet, quantum iudici uidebitur, & id quod interest uenit: sin alius agit,centum aureorum actio datur.ff.l.3. in prin. § qui de sepulchri.C.l.4.
Viginti librarum auri pœna.C.l.3.
Si seruus sepulchrum uiolauit.ff.l.3. § seruus. C. l.2.
Distinguitur insuper ex genere delicti, de quo uide paulo superius causas ex quibus datur.

V. *Euentus huius iudicij.*

Infamat.ff.l.j.
Hæres necessarius,qui se bonis non immiscuit, si egit hac actione, hæreditarijs creditoribus non tenetur.ff.l.10.
Pœna iudicis non uindicantis hoc crimen.C.l.3.

VI. *Adfinia remedia.*

De l.Iulia de ui publica.ff.l.8.
De pœna sacrilegij.C.l.5.
De actione pecuniaria ff.l.j.
De l.Aquilia,& interdicto quod ui aut clam.ff.l.2.
Iniuriarum actio.ff.lib.47.tt.10.l.27.
Datur insuper alia atq; alia actio pro genere delicti:de quo uide § causas ex quibus datur.

DE REBVS ET LOCIS publicis, cum suis actionibus. Cap 7.

I. *Quæ sint omnium communia,quæ uniuersitatis: & quæ sint publica.*

Inst.lib.2.tt.j.§ & quidem naturali usq; ad § nullius.ff.lib.j.tt.8.l.2.l.3.l.4.l.5.l.6.in prin. usq; ad § sacræ.l.10.lib.43.tt.11.l.j.§ simili.l.3.

II. *In nullius bonis esse creduntur.*

ff lib.j.tt.8.l.j.§ quæ publicæ.

¶ *De littore maris.*

I. *Definitio.*

Inst.lib.2.tt.j.§ flumina.uers.est autem littus.ff.li. 50.tt.16.l.96.in prin.l.112.

II. *Iura eius. Publicum est.*

ff.lib.43.tt.8.l.3.lib.41.tt.j.l 65.§ & littora.
Proprietas eius nullius est.Inst.lib.2.tt. j. § littorū. uers.proprietas.
Nemo ad littus maris accedere prohibetur. Inst.li. 2.tt.j.§ & quidem naturali.ff.lib.j.tt.8.l.4.
Cuilibet liberum est in littore maris ædificare, uel casam ponere,in quam se recipiat: item retia siccare,&c.Inst.lib.2.tt.j.§ littorum. ff.lib.j.tt.8.l.5. § fin.l.6.in prin.lib.43.tt.8.l.4.
Lapilli & gemmæ, cæteraq; quæ in littore maris inueniuntur,inuenientis fiunt.ff.lib.j.tt.8.l.3. uide supra lib.7.cap.j.uers.de ijs quę inueniuntur, &c.

¶ *De ripis fluminum.*

I. *Definitio ripæ.*

ff.lib.43.tt.11.l.j.§ ripa autem.l.3.

II. *Iura earum.*

Proprietas illorum est,quorum prædijs ripæ adhærent: & ideo arbores quoq; ibi natæ eorundē sunt.Inst.li.2.tt.j.§ riparum. uers. sed proprietas. ff.lib.j.tt.8.l.5.in prin.uers.sed proprietas. lib.41. tt.j.l.30.§ j.
Naues ad eas cuilibet applicare licet,funes arboribus ibi natis religare,onus aliquod in hisce ponere,&c.Inst.lib.2.tt.j.§ riparum.ff.lib.j.tt.8.l. 5. in prin.lib.43.tt.13.l.j.in prin.
De ripa munienda.ff.lib.43.tt.14.l.j.tt.12.l.j. § sunt autem.
Ne quid in ripa fiat,quo iter nauigij deterius fiat, uel quo aqua aliter fluat quàm priore æstate fluxit,uide ĩ membr.4.cap.eod.

¶ *De fluminibus.*

I. *Differentia fluminis & riui.*

ff.lib.43.tt.11.l.j.§ j.
Differentia à lacu,stagno & fossa.ff.lib.43.tt.13. l. j. § lacus.

II. Diuisio

I. Diuisio.

In flumen perrenne, & torrens. ff. lib. 43. tt. 11. l. j. § item fluminum.

In publicum & priuatum. ff. lib. 43. tt. 11. l. j. § flumlnum.

III. Iura fluminum.

Fluminum publicorum communis est usus. In his igitur publicè licet cuilibet ædificare & destinare, dum tamen hoc fine incommodo cuiusquam fiat. ff. lib. 39. tt. 2. l. 24. in prin.

De iure nauigandi in flumine, lacu, fossa, stagno publico, Inst. lib. 2. tt. j. § riparum. uers. sicut per. ff. lib. j. tt 8. l. 5. in prin. uers. sicuti per ipsum. lib. 43. tt. 13. l. j. lib. 50. tt. 16. l. 112. § fin.

De iure pecoris ad flumen, ripam'ue appellendi. ff. lib. 43. tt. 13. l. j. § fin.

De iure piscandi. Inst. lib. 2. tt. j. § flumina. ff. lib. 47. tt. 10. l. 13. § si quis me. l. 14. lib. 43. tt. 8. l. 2. § si quis in. lib. 44. tt. 3. l. 7.

De aqua ex flumine publico ducenda. ff. lib. 8. tt. 3. l. 17. lib. 39. tt. 3. l. 10. § fin. li. 43. tt 11. l. 2. tt. 19. l. j. § per mittitur. l. 3. § j. de interdicto si quis aquam ex castello ducere prohibeatur. Vide 8 cap. 4. membr. 10. lib. eod.

IIII. De interdicto, Ne quid in flumine publico, ripa'ue eius fiat, quo peius nauigetur.

ff. lib. 43. tt. 12.

1 Causa ex qua datur hoc interdictum.

Si quid in flumine publico, ripa'ue eius fiat, immittatur'ue, quo statio, iter'ue nauigij deterius sit, fiat. l. j. in prin.

Declaratur quid sit publicum flumen, quid ripa, statio, &c. l. j. § flumen. § publicum. § ripa autem. § stationem. § ait prætor. § deterior. l. 3.

DISTINGVITVR:

Ex loco in quo fit.

Si in priuato flumine fiat l. j. § hoc interdictum. § item si amnis.

Si in mari uel littore maris fiat. l. j. § si in mari.

Si in flumine non nauigabili fiat. l. j. § non autem. § si in mari.

Si in insula, in flumine nata fiat. l. j. § si insula.

Si cum flumē aliō currere cœperit, in ueteri uel no uo alueo factum sit. l. j. § simili modo.

Si in fossa manufacta per quam flumen fluit. l. j. § si fossa.

Si in loco quem flumen inundauit. l. j. § si fossa.

Si in loco, quem amnis circumit. l. j. § item si amnis.

Si extra aquam factum sit. l. j. § in publico.

Ex reliquis contingentibus.

Si aqua deriuetur, dilatetur, angustetur, &c. l. j. § deterior.

Si ex flumine publico aquam ducat, uide paulo 8 uers. de aqua ex.

Si pontem faciat. l. 4.

Si pedestre iter impediatur. l. j. § si pedestre.

Si statio uel nauigatio non fiat deterior. l. j. § non autem.

Si ripæ tuendæ causa factum sit. l. j. § Labeo scribit.

Si ita fieri lege licuit. l. j. § Labeo.

2 Adfine remedium, interdictum restitutorium.

Si quid in flumine publico, ripa'ue eius factū uel immissum habet, ut restituat. l. j. § deinde ait. usq; ad fin. legis.

V. De interdicto, Ne quid in flumine publico, ripa'ue eius fiat, quo aqua aliter fluat quàm priore æstate fluxit.

ff. lib. 43. tt. 13. l. j.

1 Ratio huius interdicti.

§ j. § is autem. uers. & idcirco.

2 Causa ex qua datur.

Si quis in flumine publico, ripa'ue eius quid faciat uel immittat, quo aqua aliter fluat, quàm priore æstate fluxit. l. j. in prin.

Declaratur. § quod autem ait. § is autem. usq; ad § hoc interdictum.

DISTINGVITVR:

Si flumen priuatum, uel non nauigabile sit, § pertinet autem.

Si aqua non aliter fluat. § ait prætor.

Si ex riuo tecto per apertum ducere uelit, uel con tra. § si quis ex.

Si incile ducat, uel alio loco faciat, uel si alueum flu minis mutet. § simili modo.

Si ripæ muniendæ causa fecit. § sunt qui putant.

Si alia aliqua utilitas facientis uertatur. § sunt qui putant. uers. sed etsi aliqua.

Si iam factum sit. § hoc interdictum. l. 4.

3 Quibus datur.

Cuiuis ex populo datur. § hoc interdictum.

4 Aduersus quos datur.

De eo qui fecit, & alio. § is autem. § hoc interdictum. l. 2.

De hæredibus. § hoc interdictum. l. 3.

5 Adfine remedium.

Interdictum restitutorium si factum sit. § deinde ait prætor. usq; ad fin. legis.

¶ De locis & itineribus publicis.

I. Definitio loci publici.

ff. lib. 43. tt. 8. l. 2. § publici.

Definitio uiæ publicæ, & differentia à uia priuata. ff. lib. 43. tt. 8. l. 2. § uiam publicam. § publicas uias.

II. Species.

Viæ uicinales. ff. lib. 43 tt. 7. l. 3. tt. 8. l. 2. § uicinales.

III. Iura loci & itineris publici.

De loco publico fruendo. ff. lib. 43. tt. 9. l. j.

Si quis in mari piscari uel nauigare, in campo publico ludere, in publico balneo lauare, &c. prohibeatur. ff. lib. 43. tt. 8. l. 2. § si quis in mari. li. 47. tt. 10. l. 13. § si quis me. l. 14.

De statuis & imaginibus in publico ponendis. ff. lib. 43. tt. 9. l. 2.

De cloaca publica ne quid in eā fiat, immittatur'ue. ff. lib. 43. tt. 23. l. j. § penult. & ultim.

Via publica nemo rectè uti prohibetur. ff. lib. 43. tt. 8. l. 2. § fin. C. lib. 3. tt. 34. l. 11. § fin.

De aqua per uiam publicam ducenda. ff. lib. 8. tt. j. l. 14. § publico. lib. 39. tt. 3. l. 18. § fin.

De uia publicâ aperienda, reficienda, & purganda. ff. lib. 43. tt. 10. l. 1. l. 4. § construat. lib. 39. tt. 2. l. 31. in prin. l. 41.

De nihil in uiam publicam proiiciendo, nec pouēdo. ff. lib. 43. tt. 10. l. 1. l. 4. § studeant.

Ne quid in eum locum quo uulgò iter fit, deijciatur, uel effundatur: nec id supra eum locum ponatur, cuius casus alicui nocere possit. ff. lib. 9. tt. 3.

De uia publica non exaranda. ff. lib. 43. tt. 10. l. 3. § final.

De uia publica in agrum uicini nō reiiciēda. ff. lib. 43. tt. 10. l. 3. in prin.

¶ *De interdicto ne quid in loco publico fiat.*

ff. lib. 43. tt. 8.

I. *Ratio huius interdicti.*

l. 2. § j.

II. *Genus.*

Prohibitoriū est interdictū. l. 2. § j. § si quis nemine.

III. *Causa ex qua datur.*

Si quid in loco publico fiat, immittatur'ue, quo alicui damnum datur. l. 2. in prin. lib. 39. tt. 2. l. 15. § si quid uino.

Declaratur quid sit locus publicus. l. 2. § publici. § ad ea igitur.

DISTINGVITVR:

I. *Ex specie facti.*

Si in publico ædificet. l. j.

Si in locum publicum immittat quid. l. 2. in prin.

Si uelū in meniano immissum habeat, quod uicini luminibus officit. l. 2. § cum quidam.

Si in mari piscari, nauigare, uel in campo publicó ludere, &c. prohibeatur quis. l. 2. § si quis in mari.

Si molem in mare proiicit. l. 2. § aduersus.

Si pilas in mare, uel in littus iecerit. l. 3.

Si per locum publicum riuus aquæductus priuato nocet. l. 4.

Si quis in loco publico sterquilinium secundum parietem alicuius fecerit, ex quo paries madescit. ff. lib. 8. tt. 5. l. 17. § fin.

Si id quod in loco publico habet, uelit reficere. l. 2. § si quis id.

2 *Ex loco in quo fit.*

Si in area, insula, agro, uia uel itinere publico. l. 2. § publici.

Si in mari, uel littore maris. l. 3. l. 4.

Si in locis fisci. l. 2. § hoc interdictum.

3 *Ex euentu facti.*

Si nulli noceat. l. 2. § aduersus. § meritò.

Si non in præsenti, sed postea noceat. l. 2. § deinde ait.

Si ad priuati damnū redundet. l. 2. § propter quod. § ad ea igitur. § meritò.

Si alius commodum per hoc amittat, & prospectus uel aditus alicui fiat deterior uel angustior. l. 2. § damnum.

Si officiat luminibus uicini. l. a. § cum quidam. § si quid in pub.

Si odore soli locus pestilentiosus fiat. l. 2. § idem ait, si odore.

Si ea quæ nullo iure fluebant, ædificando fluere impediar. l. 2. § si quid in.

Si ei ædificio, quod etiam in publico ab aliquo ędificatum est, noceat. l. 2. § idem ait.

4 *Ex reliquis contingentibus.*

Si à legibus uel magistratu permissum sit. l. 2. in pr. § meritò. § si quis à principe.

Si nemine prohibente in publico ædificauit. l. 2. § si quis nemine. usq; ad § ait prætor. l. 6.

IIII. *Quibus competat.*

Cuilibet agere uolenti. l. 2. § hoc interdictum. tt. 7. l. j.

V. *Per procuratorem exerceri potest.*

l. 5.

VI. *Quid ueniat in ea.*

Ne fiat non ut factum restituatur. l. 2. § si quis nemine. l. 6.

De cautione præstanda. l. 2. § si quis nemine. uers. si tamen adhuc. l. 4.

VII. *Adfinia remedia.*

Actio iniuriarum. l. 2. § si quis in mari.

Actio. l. 12. tabul. l. 4.

Officium eius qui publicis operibus præest. l. 2. § si quis nemine.

De interdicto, ne quid in uia uel itinere publico fiat.

ff. lib. 43. tit. 8. l. 2. § ait prætor. usq; ad fin. legis.

I. *Populare est hoc interdictum.*

l. 2. § hoc interdictum. tt. 7. l. j.

II. *Causa ex qua datur.*

Si in uiā uel itinere publico faciat uel immittat quid, quo ea uia iter'ue deterius fiat. l. 2. § ait prætor.

Deteriorem fieri uiam quid sit. l. 2. § deteriorem.

Distinguitur sequentibus modis:

Si cloacam in uiam publicam immittat. l. 2. § si quis cloacam.

Si fossam in fundo suo fecit, per quam aqua in uiā publicam decurrit. l. 2. § si quis cloacam.

Si quis in suo ita ædificauit, ut aqua in uia collecta restagnet. l. 2. § idem Labeo.

Si specus & pontem per uiam publicam faciat. l. 2. § tractatum.

Si in uia publica monumentum extruat. ff. tt. 7. l. 2.

Si in uijs urbicis fiat. l. 2. § hoc interdictum.

Si in uijs uicinalibus. l. 2. § uiarum. tt. 7. l. 3.

Si non in præsentiarum, sed postea noceat. l. 2. § deinde ait.

Si ea quæ pascuntur, uiam publicam deteriorem faciant. l. 2. § hoc interdictum.

III. *Quid ueniat in hac actione.*

De eo quanti actoris interest. l. 2. § hoc interdictū.

De reliquis. l. 2. § item Nerua.

IIII. *Perpetuum est hoc interdictum.*

l. 2. § hoc interdictum.

V. *Adfinia remedia.*

De officio magistratus uiarum. l. 2. § hoc interdictum.

De interdicto restitutorio, si iam factum sit.

l. 2. § prætor ait. usq; ad § fin.

I. *Differentia huius interdicti & superioris.*

§ prætor ait.

II. *Causa ex qua competit.*

Si quid in uia uel itinere publico factum sit, ut restituatur. § prætor ait.

Si arbor alicuius in uiam publicam cecidit. § si ex fundo.

III. Aduer-

III. *Aduersus quos datur?*

De eo qui fecit, & eo qui factum habet. § hoc interdicto.

Declarat quid sit factum habere. § haberé.

De eo qui dolo malo fecit quo minus possideat, uel habeat. § interdictum.

Si is qui fecit opus, id pro derelicto habeat. § unde Offilius. § si ex fundo.

De eo qui fecit, & eo cui factum utile est. § idem Labeo.

IIII. *Quid ueniat in hoc interdicto.*

Vt factũ restituatur. § prætor ait. Restituere quid sit. § restituas.

De sola patientia præstanda. § restituas.

De eo quod interest. § interdictum hoc.

V. *Perpetuum est.*

§ interdictum hoc.

DE ACTIONIBVS POPVlaribus. ff. lib. 47. tt. 24. Cap. 8.

I. *Actiones populares quæ sint.*

l. j.

II. *Causæ ex quibus dentur,*

Distinguuntur 1

Si antea etiam ex eadem causa actum sit. l. 3. in pr. lib. 12. tt. 2. l. 30. § in popularibus.

III. *Quibus competunt?*

De quolibet. ff. lib. 43. tt. 7. l. j.

De pluribus. l. 2. l. 5. § fin.

De eo cuius interest. l. 3. § fin.

De eo cui per edictum postulare non licet. l. 4.

De muliere & pupillo. l. 6.

De eo cui ex S. C. Trebelliano restituta est hæreditas. l. 7.

IIII. *Per quos competant?*

An actor per procuratorẽ agere, uel reus per procuratorem se defendere possit? l. 5. lib. 3. tt. 3. l. 42. in prin. l. 45. § qui ita.

V. *Aduersus quos competant.*

De hæredibus. l. 8.

VI. *Quandiu competant?*

Annales sunt. l. 8.

VII. *Euentus.*

An is qui has habet actiones, intelligatur locupletior. l. 7. § fin.

DE REBVS PRIVATIS, tam proprijs & communibus, quàm alienis. Cap. 9.

¶ *De rebus proprijs.*

Nemo de domo sua inuitus extrahi debet. ff. li. 50. tt. 17. l. 103.

Quilibet rerum suarũ moderator atque arbiter est. C. lib. 4. tt. 35. l. 21. ff. lib. 37. tt. 12. l. 2. § fin. Distinguitur sequentibus modis.

Si deteriorem uicini condirionẽ faciat. ff. lib. 8. tt. 2. l. 19. § penult. l. 23. tt. 5. l. 8. § Aristo. lib. 50. tt. 17. l. 61.

Si officiat luminibus uicini. ff. lib. 8. tt. 2. l. 8. cũ duab. ll. sequentibus.

Si ædificando excludit uentum ab area uicini. C. lib. 3. tt. 34. l. 14. § cum autem.

Si aperto pariete ianuam in publico aperuit. ff. lib. 8. tt. 2. l. 40. § fin.

Si fumum in suo faciat, & eum in superiora ædificia immittat: item si ex superiore ædificio in inferiora aquam, uel quid aliud immittat. ff. lib. 8. tt. 5. l. 8. § Aristo. § fin.

Si in fundo suo lapidem cædat, ut in fundum uicini fragmenta cadant. ff. lib. 8. tt. 5. l. 8. § Alphenus.

Si secundum parietem uicini, in suo sterquilinium fecerit, ex quo paries madescit. ff. lib. 8. tt. 5. l. 17. § final.

Si fistulæ quibus aquam ducit, ruptæ inundant alterius parietem. ff. lib. 8. tt. 5. l. 13.

Si seruitus uel usufructus, qui alij in re debetur, deterior fiat. ff. lib. 8. tt. 2. l. 13. tt. 5. l. 9. C. lib. 3. tt. 34. l. 5. Quid autẽ iuris domino in re sua, in qua alius usumfructum uel seruitutem habet, cõpetat, uide sub unaquaque specie seruitutis, Euentus & iura seruitutis. item lib. prox. cap. 11. de iure & officijs proprietarij.

Si quid in suo fecit ex quo damno uicino timendum, uide de damno infecto. lib. eod.

Si in suo quid fecit, ex quo aqua pluuia uicino noceat, uide de aqua pluuia arcenda. lib. eod.

Si in subgrunda, uel protecto supra eum locũ quo uulgò iter fit, id positum uel suspensum habeat, cuius casus alicui nocere possit. ff. lib. 9. tt. 3. l. 5. § prætor ait, usque ad fin. legis.

Si ædificium uicini in meum inclinat. ff. lib. 8. tt. 5. l. 17. in prin. l. 14. § fin.

¶ *De re & pariete communi.*

In re communi nemo dominorum iure seruitutis neque facere quidquam inuito altero potest, neque prohibere quo minus alter faciat, &c. ff. li. 8. tt. 2. l. 25. lib. 10. tt. 3. l. 28.

Si socius in area communi ædificare uelit, an possit? ff. lib. 8. tt. 2. l. 26. § fin. tt. 5. l. 11.

Si ædes uel parietem cõmunem demoliri uel reficere uelit. ff. lib. 10. tt. 3. l. 12. lib. 8. tt. 2. l. 7. lib. 39. tt. 2. l. 35. l. 36. l. 37. l. 41.

Si balneare extruxit, uel tubulos fecit secundũ parietem communem. ff. lib. 8. tt. 2. l. 12. in prin. l. 18. in prin.

Si parietem communem incrustauit. ff. li. 8. tt. 2. l. 12. § final.

Si fistulam iniũctam parieti communi habet, quæ aquam capit. ff. lib. 8. tt. 2. l. 18.

Si cameram ex figulino opere factam iuxta parietem communem habeat: item si scalas ad parietem habeat. ff. lib. 8. tt. 2. l. 18. § fin.

Si aperto pariete communi fenestras immisit. ff. li. 8. tt. 2. l. 39.

Si paries communis in ædes alterius inclinat. ff. li. 8. tt. 5 l. 14. § fin.

Si in locum communem mortuum intulerit, uide cap. 6. membr. de loco religioso. uers. si in locũ communem. item memb. De iure inferendi, &c. uers. de domino proprietatis.

De instrumento communi deponendo. C. lib. 3. tt. 38. l. 5.

De reliquis, uide actionem Pro socio, & Communi diuidundo.

¶ *De re aliena.*

An quis aquam, quæ in alieno loco oritur, ducere possit. C. lib. 3. tt. 34. l. 4. l. 6.

An in alieno fundo quis aucupari uel uenari possit. ff.

sit.ff.lib.8.tt.5.l.16.lib.41.tt.j.l.3. § planè qui. Inst. lib.2.tt.j.§ feræ.uers.planè.

An lapides in alieno fundo cædere possit? ff. lib. 8. tt. 4.l.13.§ fin.

An per alienum agrũ ire agere inuito uicino possit? C.lib.3.tt.34.l.11.

An in pariete alterius fenestram aperire possit? C. lib.3.tt.34.l.8.

An aggeres in alieno agro, ex quo aqua pluuia ei nocet, munire possit? ff.lib.39.tt.3.l.1.§ fin.

An rem suam in alterius locum delatam quis tollere & auferre possit. ff.lib.10.tt.4. l.5 § idẽ Celsus. § sed etsi rana.l.9.§ glans.l.15.lib.11.tt.j.l. 4. § fin. lib.39.tt.2.l.9.§ de ijs autem.

An glandem, quæ ex suo in alienum agrum cadit, legere possit? ff. lib. 43. tt. 27.l.j.lib.9.tt.4.l.9.§ glans.

Si arbor alicuius in ędes alterius impẽdet. ff.lib.43. tt.26.l.j.in prin.usq; ad § deinde ait prætor.

Si arbor alicuius in alterius agrũ impendet. ff. lib. 43.tt.26.l.j.§ deinde ait.usq; ad fin.legis.

Si arbor in alienum fundum uento sit inclinata. ff. lib.43.tt.26.l.2.

Si radices arboris in fundamẽto uicinarũ ædium crescant, & fundamento periculum adferant. C. lib.8.tt.j.l.j.

Locus inferior superiori naturaliter seruit. ff.li.39. tt.3.l.j.§ fin.

In rebus alienis habemus possessionem, usumfructũ, usum, seruitutes, & alia iura quæ ista sequũtur, de quibus uide §.

DE ACTIONE TAM CONFESsoria quàm negatoria. ff.lib.8.tt.5. Cap. 10

¶ Sequũtur nunc actiones generales, quę pro dictis iuribus competunt: & primùm actio cõfessoria & negatoria.

I. *Diuisio huius actionis in confessoriam & negatoriam.*

l.2.in prin.

II. *Genus.*

In rem actiones sunt.l.2.in prin.Inst.lib.4.tt.6.§ æquè si agat.

III. *Simile.*

Ad exemplum earum quæ ad usumfructum pertinent, dantur.l.2.in prin.

IIII. *Vter possessor, uter petitor sit in hisce actionibus.*

l.6.§ sciendum.l.8.§ sed si quæratur.

V. *Causæ ex quibus competunt?*

Si seruitutem quis sibi uindicet, uel alij esse neget. Institut.lib.4.tt.6.§ æquè si agat.ff.l. 4. § competit.

Si quis nobis inuitis aliter quàm ei ius est, faciat, uel facientes nos prohibeat: Distinguitur sequẽtibus modis.

Si quis in suo quid facere, sedere, lauare, &c. prohibeatur. ff.l.8.§ fin.

Si nobis non contradicentibus faciat. ff.tt.2.l.4.

Si tutor uel curator faciat. ff.l.15.

Si socius in re communi faciat uel prohibeatur. ff. l.11.tt.2.l.25.l.26.

Si ex proprijs in communes ædes fiat, uel contrà. ff.tt.2.l.26.

Si factum sit. ff.l.9.§ sed si quidem.

Si eo nomine actum uel iudicatum sit. ff.l.19. li. 39. tt.j.l.19.

Si reus latitet. ff.l.18.

Distinguitur insuper pro unoquoq; genere iuris competentis uel non competentis, de quo uide præcedentia capita.

VI. *Quibus competant?*

Iis quorum prędia sunt, competunt, & non alijs. ff. l.j.l.2.§ hæc autem.l.4.§ competit.

De possessore. ff.l.6.§ j.

De socio, & alio cui quis simul seruitutem stipulatus est. ff.tt.4.l.5.

De hæredibus eius cui seruitus concessa est. ff.tt.3. l.37.lib.45.tt.j.l.2.§ ex quo quidem.

De emptore prædij, eiusq; hæredibus. ff. tt. 3.l.4.l. 36.tt.4.l.12.tt.5.l.20.§ plures.uide insuper § cap.j. membr.7.uers.si prædium, cui deb.seru.pro parte, &c.lib.eod.

De creditore, cui fundus pignori obligatus est: item de eo ad quem fundus uectigalis pertinet. ff. tt. j.l.16.lib.39.tt.j.l.9.lib.43.tt.24. l.j.§ fin.

De fructuario. ff.l.2.§ fin.l.9. § fructuarius. lib. 43. tt.24.l.j.§ item Iulian o.

De uno sociorum. ff.l.4.§ si fundus.tt.3.l.19.

De superficiario. ff.lib.39.tt.j.l.3.§ penult.

VII. *Aduersus quos competant?*

De uno sociorum. ff.l.4.§ sed etsi duorum.

De domino prædij seruientis, & fructuario. ff.tt.j. l.21.§ fin.

De quouis à quo quis impeditur. ff.l.10. § agi autem.lib.43.tt.19.l.j.§ competit uers.nam etsi.

VIII. *Quid ueniat in ea?*

Non ut faciat aliquid, sed ut patiatur, uel ne faciat. ff.tt.j.l.15.§ fin.tt.5.l.6.§ & Gallus.

Vt aut res, hoc est seruitus pręstetur, aut cautio: etsi neutrum horum præstatur, ut tanti condemnetur reus, quanti in litem iuratur. ff.l.7.

De cautione præstanda. ff.l.12.tt.j.l.20.lib.43. tt. 19. l.7.

De reuocãdo opere, ad pristinã formam suis sumptibus, damnoq; sarciendo. C.lib.3.tt. 34. l. 5. l. 8. l 9.

De fructibus. ff.l.4.§ in confessoria.

Si unus ex pluribus agat uel conueniatur. ff.l. 4. § si fundus. tt.j.l.17.

IX. *Euentus*

Si reus latitet, nec rem defendat, petitoris partes sustinebit, &c.ff.lib.19.tt.j.l.15.tt.2.l.45.

Si reus in negatoria actione succubuit, an sumptus factos repetere possit? C.lib.3.tt.34.l.2.

Si is qui seruitutem sibi defendit, obtinuit, non debet el seruitus cedi, &c. ff. l.8.§ sed si quæratur. uers. & si quidem.

Si unus ex pluribus obtinuerit, uel sucubuerit, an profit & obsit alijs. ff.l.4.§ si fundus.l.19.

X. *Adfinia remedia.*

Ad exemplom earum, quæ ad usumfructum pertinent, dantur. ff.l.2.in prin.

Vti possideris. ff. l. 8. § Aristo. uers.sed & interdictum.

Interd.de itinere actuq; priuato. ff.l.2.§ fin. l. 4. § sed de ref.

Interd.de loco publico. ff. l.17.§ fin.

Interd.

Interd. quod ui aut clàm: itē iactus lapilli. ff. l. 6. § sciendum.

Operis noui nunciatio. ff. tt. 2. l. 14. § fio. tt. 5. l. 6. § fin.

Damni infecti, & in factū actio. ff. l. 17. § fin. tt. 2. l. 17. l. 28.

Communi diuidundo. ff. tt. 2. l. 25.

Vsusfructus uindicatio. ff. lib. 7. tt. 6. l. j. in prin. l. 5. § utrum autem.

De dolo actio. ff. l. 9. § fructuarius.

Tutelæ actio. ff. l. 15.

Actio uenditi, & incerti condictio. ff. tt. 2. l. 34. tt. 4. l. 6. § si in uenditione.

Exceptio. ff. l. 16. l. 20. in prin.

Si reus latitet, uel non defendatur. ff. l. 18. lib. 39. tt. 15. tt. 2. l. 45.

DE OPERIS NOVI NVNciatione. ff. lib. 39. tt j.

Cap. 11.

¶ I. *An teneat nunciatio noui operis.*

Distinguitur:

1 *Ex causa ex qua nunciatur, & propter quam.*

Nunciatio fit aut iuris nostri cōseruandi causa, aut damni depellendi, aut publici iuris tuendi gratia. Nunciamus aūt, aut quia ius aliquod prohibendi habemus, uel ut damni infecti caueatur nobis: aut si quid cōtra leges, edicta'ue principum quæ ad modum ædificiorum facta sunt, fiet uel in sacro, uel in loco religioso, &c. l. j. § nunciatio fit.

Noui operis nunciatio triplex causa est: aut naturalis, aut publica, aut impositicia, &c. l. 5. § Sextus Pedius.

Si quis in ædes nostras immittat quid, uel in nostro ædificet. l. 5. § sed etsi in ędes. § naturalem. § meminisse.

Si ædificat, aut detrahit aliquid quo pristinam faciem mutat. l. j. § opus nouum.

Si ædificium uetus fulciat. l. j. § si quis ædificium.

Si riuos uel cloacas reficiat uel purget. l. 5. § si quis riuos. § proinde si quis. lib. 43. tt. 20. l. 3. § si quis riuum. tt. 22. l. j. § si quis purganti.

Si messem faciat, arborem succidat, uineam putet. l. j. § hoc autem. la. 2.

Si nō in re soli, sed mobili opus fiat. l. j. § hoc autem. la. 2.

Si intra uel extra oppidum: itē si in publico uel priuato loco fiat. l. j. § siue autem.

Si in prouinciali prædio fiat. l. 3. in prin.

Si in mari uel littore maris fiat. l. j. § quòd si quis in. lib. 41. tt. 1. l. 50.

Si in re communi fiat. l. 3. § si in loco. usq; ad § si ego.

2 *Ex persona nunciantis.*

De eo ad quem res nō pertinet. l. j. § iuris nostri.

De eo qui ius prohibendi nō habet. ff. lib. 43. tt. 24. l. j. § j.

De eo qui nec dominium, nec seruitutem habet. ff. lib. 43. tt. 24. l. j. § ius ie.

De usufructuario loci. l. j. § fin. l. 2. lib. 43. tt. 24. l. j. § item Iuliano.

De eo cui seruit uia, uel domus in qua ædificatur. l. 14. lib. 8. tt. 2. l. 14. § fin.

De superficiario. l. 3. § penult.

De creditore, cui pignori prædium est obligatū. l. 9. lib. 43. tt. 24. l. j. § ei quoq; qui.

De procuratore, si alieno nomine nunciet quis. l. j. § nunciatio.

De quouis, si in publico opus fiat. l. 3. § fin. l. 4.

De uno ex pluribus quorum rei nocetur. l. 5. § si plurium.

De seruo. l. 5. § j.

De pupillo. l. 5. in prin.

3 *Ex persona eius cui nunciatur.*

In rem fit nūnciatio, non in personam. l. 10. l. 23. § quia nunciatio.

Si non domino operis nuncietur. l. 5. § nunciare.

De cuius pręsenti nunciando. l. 5. § nūciare. l. 11.

Si mulieri, puero uel puellæ nuncietur. l. 5. § nunciare. uers. nam etsi.

Si seruo nuncietur. l. 5. § j. § nunciare. uers. nā etsi.

Si furioso & infanti nuncietur. l. 10. l. 11.

Si tutori, curatori & actori nuncietur. l. 7. § fin.

Si uni ex pluribus nunciatū sit. l. 5. § si plurium.

4 *Ex persona eius aduersus quem nunciatur.*

De absente, inuito & ignorante. l. j. § item nūciatio.

De furioso & infante. l. 10. l. 11.

De prætore. l. 5. § si quis ipsi.

5 *Ex loco in quo nunciatur.*

Si non in eo loco, in quo ædificatur, nunciatum sit. l. 5. § nunciationem. § si quis forte. usq; ad § si plurium.

6 *Ex tempore quo nunciatur.*

Omnibus diebus nunciatio fieri potest. l. j. § itē nunciatio.

Si non eo tempore, quo in opere sunt, nunciet. l. 5. § si quis forte. uers. in re enim præsenti.

Si post factum opus nuncietur. l. j. § hoc autem edictum.

7 *Ex modo & officijs nunciantis.*

Si non adeat prętorē nuncians. l. j. § . nunciatio.

Si non præstet iuramentum calumniæ. l. 5. § qui opus.

Si procuratorio nomine nuncians nō caueat de rato. l. 5. qui procuratorio. l. 6. l. 7.

Si non dicat in quo loco opus nouum nunciet. l. 5. § qui nunciat.

Si ignoret nuncians quod opus fiat. l. j. § potest autem.

8 *Ex reliquis contingentibus.*

Si non sit proximus uicinus qui opus facit, sed remotior. l. 8. in prin.

Si non suo, sed alieno nomine nunciet. l. j. § nunciatio.

Si cum in pluribus locis opus fieret, una tantum nunciatio facta sit. l. 5. § si in pluribus.

Si mora operis periculum aliquod sit allatura. l. 5. § præterea. usq; ad § qui opus.

Si locus, in quo nunciatur, uacuus sit, uel ædificatus. l. 20. § siue autem.

Si is qui nunciat, ius prohibendi non habeat. ff. lib. 43. tt. 24. l. 1. § j.

Si iure ædificet is cui nunciatum est. l. j. in prin. l. 20. § interdictum. uers. qui igitur facit. § ait prætor.

Si is cui nunciatum est, uelit agere ius sibi esse ita ædificatum habere l.j.§ sed etsi is cui.

9 *Ex consequentibus nunciationem.*

Si uel is qui nunciauit, uel is cui nunciatum est, decesserit, uel ædes alienauerit.l.8 § fin.l.23.

Si facta nonciatione, is qui nunciauit per annum non egerit, uel lis intra annum cum finiatur. C. lib 8.tt.11.l.j.

Si cum prętor opus nouum nunciari iussisset, postea prohibuit.l.16.

Si nunciatio sit remissa. l.j. in prin. § inde quæritur.l.5.§ si in pluribus. § qui remisioné. l.13. in prin.§ fin.lib.43.tt.24.l.j.

Si de opere demoliendo satisdatum uel repromissum sit ab eo cui nouum opus nunciatum est, & si non stat per eum quo minus satisdet uel repromittat l 5.§ si is cui nunciatum. § qui remisionem. l.8 § si cum possem l.20.§ si quis paratus.l.21.in prin.usq; ad § opus auté.§ quęsitum est.usq; ad fin.legis.lib.43.tt.24.l.j § planè.lib.46.tt.5.l.j.§ stipulano.

II. EVENTVS NVNCIATIONIS.

Is cui nunciatum est, abstinere debet ab opere donec uel caueat, uel remittatur ei nunciatio.l.8.§ sciendum. & si contempta nunciatione ædificauerit, id restituetur: de quo paulo inferius.

Qui opus nouum nũciat, in testationem referre debet, si quid operis iam factum est, ut appareat quid postea factum sit.l.8.§ qui opus.§ sed ut probari.

Post noui operis nũciationem committunt se litigatores iurisdictioni.l.j.§ & post.

Quamdiu controuersia ista agitari debeat.C.lib. 8.tt.11.l.j.

Nunciatione possessorem aduersarium facimus. l.j.§ in operis l.5.§ meminisse uers.cæterum. li. 43.tt.12.l.7.§ an Iulianus.uers.cum possessor.

Si operis noui nũciatio denegatur, nihilominus legitimæ actiones confessoria & negatoria manent l 19.

De actionibus, quæ ex noui operis nunciatione dantur, sequitur.

¶ *De actione, si post nunciationem sit ædificatum.*

1 *Causa ex qua datur.*

Si quis cõtempta nunciatione opus fecerit. l. 20. in prin.§ quidquid. Distinctiones huius iuris, uide 8 membr.1.cap.eod.

2 *Quibus datur?*

De socijs qui non nunciarunt.l.5.§ si plurium.

De domino procuratore nunciante.l.17.

De hærede, cæterisq; successoribus. l.20. § hoc interdictum.

3 *Aduersus quos datur?*

De socijs operis.l.5.§ si plurium.l.18.

De eo qui opus fecit, uel factum ratum habuit.l. 20.§ hoc interdictum.

De eo cui opus nouum nunciatum est, & emptore loci qui ædificauit.l.23.

De hæredib. & cæteris successoribus. l. 20. § hoc interdictum.l.22.

4 *Quid ueniat in ea?*

Vt opus restituat.l.20.in prin.

5 *Quamdiu datur?*

Perpetua est.l.20.§ hoc interdictum.

6 *Quæ actio detur?*

De interdicto & actione in factũ.l.20.in prin. § nonnulli.

De actione quæ datur ex cautione eius cui nunciatum est, de opere demoliendo.

1. *Causa ex qua datur.*

Si iudicatum sit non iure fuisse ædificatum, uel si res non sit defensa.l.21.§ habet autem.§ siue autem. Distinguitur:

Si unum aut alterum tantum cementum sit positum.l.21. § opus.

2 *Quid ueniat in ea.*

Vt res boni uiri arbitratu restituatur.l. 21. § siue autem.lib.46.tt.5.l.2.in prin.

Si res ita restituta non sit, uenit quanti ea res est. l.21.§ quod si ita.§ fin.

Quanti iudicatum est.l.22.

¶ *De actione, si quis eum qui satisdedit, opus facere prohibeat.*

l.20.§ deinde.usq; ad fin. legis.

1 *Ratio huius interdicti.*

§ hoc interdictum.

2 *Genus.*

Prohibitorium est.§ hoc interdictum.

3 *Causa ex qua datur.*

Si quis eum, qui satisdedit, opus facere prohibeat.§ deinde. Distinguitur:

Si cautum non perseueret. § hoc autem interdictum.

Si repromissum tantum sit.§ hoc autem.

Si non iure ædificetur.§ hoc interdictum.

Si satisdatum non sit per nunciatorem autem steterit, quo minus satisdetur.§ deinde. § hoc autem.§ si aliquando.

De reliquis, uide 8 uers.si de opere demoliendo satisdatum, &c.

4 *Quibus datur.*

De hærede & cæteris successoribus.§ fin.

5 *Quamdiu?*

Si Annalis est.§ fin.

6 *Adiuncta.*

Si De cautione iudicatũ solui, & ratam rē haberi à procuratore cõuento danda.l.5.§ fin.l. 6. l. 7.

De exceptionibus procuratorijs non opponendis.l.6.

¶ *De actione quæ datur ex cautione procuratoris de rato.*

An detur, si dominus postea iterum nouum opus nunciauerit.l.13.§ dominus.

III. ADFINIA REMEDIA *noui operis nunciationis.*

Per prętorem. & per manum, hoc est per lapilli iactum inhiberi opus potest.l.3.§ j.uers. planè si.l.5.§ meminisse.

Quod ui aut clàm, uti possidetis, & alia interdicta.l.j.§ hoc auté edictũ.l. 5.§ meminisse. uers. & si fortè.

Vindicatio usufructus, uel seruitutis, & actio negatoria ius ei nõesse.l.j.§ fin.l.2.l.14.l. 15.lib. 41. tt.20.l.3 § si quis riuum.tt.24.l.j.§ item Iuliano. uers.sed si hoc facto.

Communi

Communi diuidundo iudicium.l.3.§ j. usq; ad § si ego super.

QVOD VI AVT CLAM.

ff.lib. 43. tt. 23.

Cap. 12.

I. *Ratio huius interdicti.*

l.j.§ j.

II. *Genus: Restitutorium est.*

l.j.§ j.

III. *Causa ex qua datur.*

Si quid ui aut clàm factum est.l. j. in prin. l. 11.§ hoc interdictum.pro huius causæ declaratione & distinctione,singula uerba proposita ordine excutienda erunt.

1 *De uocabulo Vi.*

Vi factum est,si quis contra quàm prohiberetur, fecit.l.j.§ quid sit ui factum.l.3.in prin. uers. nã prohibitio.l.19.in prin.lib.50.tt.17.l.73. § ui factum.Distinguitur sequentibus modis:

Prohibitus intelligitur quolibet actu prohibentis, uel dicentis se prohibere, uel manum opponentis.&c.l.19.§ prohibitus.

Si iactu uel minimi lapilli prohibitus sit.l.j. § sed etsi quis iactu.l.19.§ prohibitus.

Si testano uel de nunciatio facta sit.l. j. § sed etsi quis contra.l.5.§ si quis cum.

Nihil refert per quem prohibeat.l.3.in prin. l. 17.

Si per procuratorem uel seruum prohibuerit. l.3. in prin.

Si per mercenarium uel aliam liberam personã prohibuit.l.3.§ fin.

Si per inquilinum prohibuit.l.17.

Si filius domini prohibuit.l.13.§ 1.§ idem ait.

Si prohibitus decesserit,uel locum uendidit, isq; qui ab eo emit,uel hęres fecit.l.19.§ item si prohibiti.

Si destitit prohibitus,& postea rursus facere cœpit.l.j.§ item Labeo.

Si prohibitus paratus sit se in iudicio defendere, uel damni infecti nomine cauere.l.3.§ si quis paratus.

Si prohibens.postea facere permiserit.l. j. § item Labeo.l.3.§ sed si permiserit.usq; ad § si quis paratus.l.19.§ tamdiu.

Si operis noui nũciatione facta, ea remissa sit,& postea rursus prohibitus.l.7.§ ait Iulian°. uers. remissione.

Si non omnibus momẽtis uim fecerit.l.3. § illud sciendum.

AN ERGO SI NON PROHIBItus sit,non teneatur quasi non ui fecerit?

Distinguitur:

Si fecit quo minus prohiberetur.l.19. in prin.

Si cum sciret se prohiberi, per uim molitus est, ne prohiberi posset.l.j.§ sed & Aristo.

Si rogauit magistratum, ut aduersarium iudicio adesse iusserit,ne opus nouum nunciaret.l.18.§ non absurdè.

Si cum prohibiturus ueniret, alius sine dolo malo faciendis deterruit uenientum ne ueniret.l. j.§ fin.l.2.

Si prohibiturus imbecillitate impeditus, uel ne offenderet te uel alium,non prohibuit. l. j. § si quis tamen.

2 *De uocabulo Clàm.*

Clàm facit,qui non denunciat aduersário, à quo timet,aut timere debet controuersiam.l.3. § clã facere.usq; ad fin.legis.lib. 50.tt.17.l.73. § ui factum. Distinguitur:

Si non timuit controuersiam.l.3.§ fin.l.4.l.20.§ j.

Si aduersarius nouum opus nunciauit. l. 7. § ait Iulianus.uers.clamq; facere.

Si non sit cui denucietur.l.5.§ & si fortè non sit.

Si non celandi animo fecit:item si fecit maritus aduersariæ.l.5. § sed & Seruius.

Si aduersus filium familiàs fecit.l.13.§ idem ait.

AN ERGO SI DENVNCIAVIT, non teneatur quasi non clàm fecerit.

Distinguitur:

Si perfunctoriè aut obscurè denunciauit. l. 5. § si quis se.

Si eo tempore denũciauit, quo scit se prohiberi non posse.l.5.in prin.§ j.uers.neq; tam arctare.

Si non diem,nec horam,nec locũ uel opus quod facturus est,denunciat.l.§ si quis se.

Si decepit aduersarium.l.5.in prin.

Si amicis,pcuratori,domui uel familię aduersarij denũciauit.l.5.§ & si fortè § idem ait si quis.

Si uiro aduersariæ denunciauit. l.5. § sed & Seruius.

Si ei qui non possidet,denunciauit.l.11.§ Aristo.

Si aliter fecit atq; denunciauit.l.5.in prin.

Si non statim post denunciationẽ fecit.l.fin.§ fin.

3 *De uocabulo Aut.*

Si & ui & clàm fecerit.l.11.§ hoc interdictum.

4 *De uocabulo Factum.*

DISTINGVITVR:

1 *Ex specie facti.*

Si agrum arauerit,uel fossam fecerit.l.11.§ si quis ui.l 9.§ fin.

Si fossam fecerit in publica sylua, in quam bos meus ceciderit.l.7.§ præterea.

Si aceruum stercoris in agrum deiecerit. l. 7. § si quis aceruum.

Si arbores succidat. l. 7. § notauimus. § itaq; si quid.l.18.§ fin.

Si arundinem,salictũ succidat.l.7.§ notauimus.

Si syluam cæduam,maturam uel immaturam cęciderit.l.18.in prin.

Si uineas succidat.l.7.§ notauimus. uers. idem & in uineis.

Si ædificium demolitus sit,non tamẽ usq; ad solum.l.7.§ fin.

Si tegulas sustulit,uel amouit.l.7.§ fin.l.8. l. 9. in prin.

Si ramos de arboribus abstulit.l.9.in prin.

Si quid ædibus affixum euellit.l.9.in prin.

Si aceruum succenderit uel dispe serit. l. 9.§.fin. l.10.

Si proiectum aut stillicidium in sepulchrum miserit.l.11.§ penult.

Si statuam de monumẽto abstulit.l.11.§ siquis de monum.

Si ostium euellat,& effringat.l.11.§ si quis de monum.

Si statuam in municipio ex loco publico sustulit. l.11.§ j.

Si ex uineis radices abstulit.l.11.§ si quis in uineis

Si ultem meam ex fundo meo in fundum suum deprehenderit, eaq; in fundo eius coaluerit. l. 21. in prin.

Si stercus per fundum meum tulerit, aut iter fecerit, aut auem egerit, uenatusúe fuerit. l. 21. § si stercus.

Si in puteum uicini aliquid effuderit, & aquam corruperit. l. 11. in prin.

2 *Ex re in qua & circa quam factum est.*

Si in loco publico, sacro, uel religioso factũ est. l. 19. § fin.

Si in re quæ nullius est, & in hæreditate iacente. l. 13. § quæsitum.

Si in re mobili factum sit l. j. § hoc interdictum. la l. 7. § notauim⁹. § itaq; si quid. l. 9. § fin. l. 10. l. 19. § penult.

Si in naue factum sit. l. 19. § penult.

Si in aqua factum sit. l. 11. in prin.

Si circa fructus. l. 7. § notauimus. § cæterùm qui. § itaq; si quid.

Si circa arbores, tegulas, statuam, &c. uide paulo superius, Ex specie facti.

3 *Ex persona facientis.*

Si proprietarius fecit. l. 13. in prin.

Si socius in re communi fecit l. 13. § si ex socijs.

Si parens, patronus, uel eius liberi fecerunt. ff. li. 37. tt. 15. l. 7.

Si hęres prohibiti, uel is qui ab eo emit, fecit. l. 19. § item si prohibiti.

4 *Ex reliquis contingentibus.*

Si aduersus filiumfamiliâs fecit. l. 13. § idem ait.

Si aduersarius prior ui uel clàm fecit. l. 7. § bellissimè. l. 21. § si ad ianuam.

Si culpa fecit. l. 15. § penult.

Si incendij arcendi causa fecit. l. 7. § est autem & alia.

Si aceruum stercoris pinguedinis causa in agrũ deiecit. l. 7. § si quis aceruum.

Si melior agri causa sit facta. l. 7 § si quis aceruũ.

Si dominus damno non sit affectus. l. 18. in prin. l. 21. § si stercus.

Si iure fecit. l. j. §. & parui refert. usq; ad §. hoc interdictum.

Si is qui fecit, paratus sit se in iudicio defendere. l. 3. § si quis para.

Si restituere non possit. l. 15. § penult.

Si aduersarius fundũ uẽdidit. l. 11. § si posteaquã.

Si diruto ædificio postea ortum sit incendium. l. 7. § est & alia. uers. quòd sit nullo.

Si restitutum sit opus, nec in pręsenti extet. l. 11. § quod ait prætor. l. 20. in prin. l. 21. § si ad ianuã.

Si actum sit eo nomine. l. 6. § fin. l. 7. § & planè si mortuo. l. 15. § si in sepulchro. § fin. l. 20. in prin.

IIII. *Quibus datur?*

De domino, & eo qui prohibuit. l. 17. lib. 39. tt. j. l. 17.

De patre & filio prohibente. l. 13. § j. l. 18. § fin.

De domino prædij, & eo cuius interest. l. 11. § fin. l. 13. § si ex socijs. l. 16. in prin.

De colono & fructuario. l. 11. § nec enim multũ. uers. nam & colo. l. 12. l. 13 in prin. l. 16. § si quia ui. l. 18. § fin.

De uenditore & emptore fundi. l. 11. § si posteaquam. usq; ad. § fin.

De hæredibus & cæteris successoribus. l. 13. § quæsitum.

De eo cuius celandi causa factum est, & domino fundi. l. 5. § si quis dum.

Si statua ex loco publico sit sublata. l. 11. § j.

Si cum mihi concesseris uel à te emerim, ut arbores in fundo tuo mihi cædere liceat, alius eas cæciderit. l. 13. § si mihi concesa.

V. *Aduersus quos datur?*

De eo qui fecit, & eo cuius iussu & nomine factũ est. l. 5. § hæc uerba. usq; ad fin. legis. l. 6. l. 11. § si tutores. l. 15. § si in sepulchro.

De domino & procuratore faciente. l. 13. § si colonus.

De domino & colono faciente. l. 13. § si colonus. usq; ad fin. legis.

De locatore & conductore faciente. l. 15. § is cui fundum.

De domino seruo faciente, & seruo ipso. l. 3. § si quid seruus. l. 7. § j. l. 14.

De eo qui fecit, & domino fundi. l. 7. in prin.

De possessore operis. l. 15. In prin. l. 16. § fin.

De pupillo & furioso, tutore uel curatore faciente uel iubente: l. 11. § si tutoris.

De hæredibus, cæterisq; successoribus. l. 15. § hoc interdictum.

VI. *Quid ueniat in hoc interdicto.*

Restitutorium est. l. j. § hoc interdictum.

De eo quod interest. l. 15. § in hoc interdicto. usq; ad. § fin.

De sola patientia præstanda l. 7. in prin. l. 11. si tutoris l. 13. § fin. l. 14. l. 16. § fin.

In hęredes datur in id quod ad eos peruenit. l. 15. § hoc interdictum.

Quatenus dominus serui nomine teneatur. l. 7. § Neratius. usq; ad. § ait Iulianus. l. 14.

Si incendij arcendi gratia fecit. l. 7. § est autem & alia.

Si damnum opere datum sit, uel dominus id sua impensa sustulerit. l. 11. § quod ait prætor. uers. si tamen inquit.

De impensa præstanda. l. 13. § fin. l. 14. l. 16 § fin.

De iure ob opus factum amisso restituẽdo. l. 20. § fin.

De fructibus & omni causa. ff. lib. 22. tt. j. l. 38. § interdicto.

VII. *Quandiu detur?*

Annale est. l. 15. § hoc interdictũ. usq; ad. § in hoc interdicto. l. 21. in prio.

VIII. *Euentus.*

An uenditor id quod hoc interdicto consecutus est, emptori præstare debeat, uel cõtrà emptor uenditori? l. 11. § si posteaquam, usque ad § Aristo.

IX. *Adfinia remedia.*

Interdictum ex operis noui nunciatione. l. 7. § ait Iulianus.

Furti. l. 7. § cæterùm qui. l. 11. § j. uers. municipes.

Legis Aquiliæ actio. l. 13. in prin. lib. 19. tt. 2. l. 28. § culpæ.

Locati, & arborum furtim cæsarum. ff. lib. 19. tt. 2. l. 28. § culpæ.

Sepulchri uiolati. l. 15. § si in sepulchro. l. 21. § penult.

X. Reliqua

X. *Reliqua in opere nouo tam soli quàm cœli mensura facienda est.*

l.10.§ in opere.

DE PRECARIO.

ff lib.43.tt.25.

Cap.13.

I. *Definitio precarij.*

l.j.in prin.l.2.§ fin.Distinguitur ut Causæ huius interdicti.

II. *Exempla.*

l.3.

III. *Quo iure sit introductum precarium.*

Iure gentium.l.j.in prin.uers.quod genus.

IIII. *Simile.*

Commodatum l.j.§ fin.

Donatio.l.14.§ fin.

V. *Differentia.*

A donatione.l.j.§ & distat.

A commodato l.8 § eum quoq;.

VI. *Cui competat precarium?*

De domino, seruo,uel procuratore rogante. l.4. § etenim.l.6.§ j.l.13.

De hærede eius qui præcariò rogauit. l. 12. § fin.

De eo qui adoptauit precariò possidentem. l.16.

VII. *Euentus precarij.*

Is qui rē precariò habet, possidet.l.2.§ fin.l.4.§ j. l.6.§ is qui rogauit.l.15.§ eum qui.

Is quoq; qui precariò concessit, possidet.l.15.§ penult.

Is qui precariò possidet, interdicto Vti possidetis uti potest.l.17.

Is qui fundum precariò rogauit,ut ei in eo morari liceat, & cum suis uti potest.l.21.

VIII. *De interdicto de precario restituendo.*

1 *Ratio huius interdicti.*

l.2.§ hoc interdictum l.14.l.15.in prin.

2 *Genus Restitutorium est.*

l.2.§ hoc interdictum.

3 *Causæ ex quibus datur.*

Si precarium non restituatur.l.2.in prin.

Si is qui precario rogauit seruitute usus non fit, eaq; ideo sit amissa.l.8.§ si seruitute.

DISTINCTIONES GENERALES.

Si pupillus precario rogauerit.l.22.§ fin.

Si seruus precarium concesserit.l. 19. in prin. lib. 44.tt.7.l.15.

Si is qui non possidet,ei qui possidet, precario concesserit.l.18.l.22.in prin.

Si is qui dominum ui de possessione deiecit, precario rogauit.l.6.§ Iulianus.

Si quis rem suam precario rogauerit.l.4.§ item si rem . l.6.§ fin.l.22.§ & econtrà.

Si debitor rem pignori datam precario rogauerit.l.6.§ fin.l.11.lib.44.tt.7.l.15.

Si emptor rem emptam, donec precium soluat, precario rogauerit.l.20.

Si quis rem,quam per interdictū Vti possidetis poterat retinere,precario rogauerit.l.7.

Si habitatio gratuita alicui cōcessa fit.l.15.§ hospites.C.lib.8.tt.9.l.2.

Si ius precario rogatum sit, scilicet ut immissum habeat,uel protectum.l 15.§ precario l.3.

Si uicinus in tuo,uel in suo loco,qui tibi seruitutem debet,maceriam precario duxerit. ff.lib.8. tt.4.l.17.

Si res mobilis precario sit rogata.l.4.in prin.

Si per epistolam uel nuncium precario rogetur uel concedatur.l.9.

Si duobus in solidum eadem res precario concessa sit.l.19.in prin.

Si res precario concessa à domino,ad aliū translata sit.l.8.§ illud tamen.

Si dominus, qui precario cōcessit,quo ad uellet, mortuus sit.ff.lib.19.tt.2.l.4.

Si tempus,ad quod precario rogatum est, finitū sit,& si ulterius rogetur. l. 4. § fin. l. 5. l. 6. in prin.

Quo quis loco precario aut possideat,aut cœperit possidere,nihil refert.l.15.§ fin.

Si non dolo,sed culpa is qui precarium rogauit, circa rem uersatus sit, uel eā possidere desijt. l. 8.§ eum quoq;.§ si seruitute.l.22.§ fin.

4 *Quibus datur?*

De hæredibus & cęteris successoribus.l.8 § quod à Titio. l.12.§ fin.

De eo à quo precario rogatū est, & eo cuius res est.l.8.in prin.

De eo cui dominus rem alienauit. l.8.§ illud tamen.

De domino serui rogati.l.19.§ j.

5 *Aduersus quos datur?*

De hæredibus l.8.§ fin. lib.44.tt.3.l.11.in prin. C. lib.8.tt 9 l.2.

De eo qui precario rogauit,& eo qui precario habet.l.4.§ & tenebitur. l. 8. in prin. uers. & tamen.

De domino & patrę rogantis.l.13.

6 *Quid ueniat in hoc interdictum?*

Restitutorium est interdictum.l.2.§ hoc interdictum.

Vt res in pristinam causam restituatur. l. 8. § ex hoc interdicti.

De ipsa re & rei æstimatione.C.lib.4.tt.65.l.33.

De eo quod interest,si res non restituatur.l.8.§ ex hoc interd.

De fructibus.l.8 § ex hoc interdicto.

De eo quod ex rę natum est.l.10.

De omni causa.l.8.§ si seruitute.

Hæres ex dolo defuncti quatenus ad eum peruenit tenetur.l.8.§ fin.

7 *Quando & quamdiu datur?*

Etiam ante tempus,ad quod res concessa est, repeti potest.l.j.in prin.l.12.in prin.l.15.in prin.

Etiam post annum datur.l.8.§ interdictum.

8 *Adfinia remedia.*

Præscriptis uerbis actio.l.2.§ itaq; cum quid.l.19 § fin.

Commodati.l.j.§ fin.

Mandati & in factum actio.l.8.in prin.

Ex stipulatu actio,uel alia si cautum est de precario restituendo.l.15.§ cùm quis de.

De peculio & in rem uerso.l.13.

DE DAMNO INFECTO.

ff.lib.39. tt. 2.

Cap. 14.

I. *Ratio huius actionis, & differentia à cæteris actionibus, quæ dantur de damno.*

l.6.l.7.§ hoc edictum.

II. *Causæ ex qua datur.*

Si quid sit aut fiat ex quo damnum infectum metuatur.l.7.in prin.l.9.§ integra.

DECLARATVR:

Etymologia damni.l.3.

Quid sit infectum.l.2.

DISTINGVITVR:

1 *Ex causa propter quam, & re à qua damnum timetur.*

Siue ædium uicio, siue operis, quod uel in ædibus uel in loco urbano aut rustico, priuato uel publico fiat.l.19 § fin.

Si à uicio loci, non operis metuatur.l.15.§ notandum.§ si quid uicio.l.24.in prin.§ uicium.

Si quid in flumine publico ripa'ue eius fiat. l.7. § de eo opere.l.15.§ deinde ait prætor.l.24.in pri.

Si quid in uia publica fiat.l.15.§ si quid in uia, usque ad § de cæteris.l.31.in prin.

Si in alio loco publico fiat. l.15.§ de cæteris.l.19.§ fin.

Si publicus locus publicè reficiatur. l. 15. § si publicus.

Si monumento, uel à monumento damnum metuatur.l.13.§ si quis iuxta.

Si quid ex uicio operis, quod in fundo meo aquæ ducendæ causa fit, damnũ metuatur. l.30.in prin.

Si ex foramine quod est in pariete, proluendi pauimenti gratia, damnum detur.ff.lib.8.tt.2.l. 27. l.28.

Si ex ædibus communibus alteri sociorum damnum metuatur.l.32.

Si à pariete communi damnum alteri metuatur. l.39.in prin.l 43.§ cum parietem.

Si damnũ superficiei ex uicio soli, uel contrà solo ex superficie metuatur.l.18. § ei qui in cõduct.

Si inquilinus ex ædibus quas incolit, damnum metuat.l.13. § de illo quæritur. l. 18. § ei cuius. uers. sed inquilino.l.33.l.34.

Si usufructuarius ex ædibus, quarum usumfructum habet, uel proprietarius damnum metuat.l.18.§ ei cuius l.20.

2 *Ex reliquis contingentibus.*

Si alia actio sit. l.18.§ emptor.uers. & quod alia.l. 32.§ fin.

Si interdictum quod ui aut clàm competat. l.13.§ si quis opus.

Si actor prius opus nouum nunciauerit, uel egit uicino ius non esse, &c.l.13.§ si quis opus.

Si actor uicissim nolit cauere reo de damno infecto.l.18.§ si uicinus.

Si reus, quod antea actor cauere noluit, in possessionem missus sit.l.13.§ si quis quia.

Si damnum datum sit. l.7.§ hoc edictum.tt.3.l.11. § officium.uers. quia ubique non. uide ĩ Adfinia remedia.

SI CAVTVM SIT.

Subdistinguitur:

Si non rectè ut debet, cautũ sit, uide ĩ Quid ueniat.

Si alieno nomine stipulatus est.l.39.§ alieno.

Si dies cautioni insertus, finitus sit.l.4. in prin. l. 13.in prin.

III. *Quibus datur?*

Totum hoc, cui cauendum sit, cui non, subijciendũ est iurisdictioni prætoris.l.13.§ qui damni.

De eo cuius nihil interest, & qui uicinas ædes nõ habet.l.13.§ qui damni.

De eo in cuius bonis & cuius periculo res est. l. 18. in prin.

De inquilinis & illorum uxoribus, alijsque qui cũ illis morantur.l.13.§ qui damni. uers. uicinis.

De patre & filiofamilias inquilino.l.21.

De domino, fructuario & superficiario. l.5.§ fin. l.13.§ & superficiariũ.l.39. § damni. lib.7.tt.1. l. 7.§ unde etiam.

De creditore, cui uicinæ ædes pignori sunt obligatæ.l.11.

De emptore & uenditore uicini prædij.l.18.§ emptor.l.38 in prin.

De eo qui à non domino emit.l.11.§ idemque etiã. l.13.§ & superficiarium.

IIII. *Aduersus quos datur?*

De eo qui dominium ædium uiciosarum sibi uindicat, & possessore.l.39.§ si dominus.

De domino mediarum ædium inter uiciosas & actoris ædes.l.13.§ cum inter.

De eo qui in rei possessionem missus est, l.7.§ eius rei. l.15.§ si plures sint. uers. quòd si iam.§ si ante hoc decre.

De uno ex pluribus socijs eius prædij, ex quo damnum timetur.tt.3.l.11.§ officium.uers. ut in actione.

De duobus, quorum alterum dominum prædij dicit actor, alterum non.l.22 § fin.

De reliquis, uide paulo inferius, Quid ueniat. uers. si dominus.

V. *Apud quem detur?*

De iurisdictione huius causæ municipali magistratui à prætore deleganda. l.1.l. 4. in prin. § duas ergo res.

VI. *Quid ueniat in hanc actionem?*

¶ DE CAVTIONE PRAEstanda.

1 *Quo cautionis genere cauendum.*

Vtrum repromittendum, an satisdandum.

Distinguitur:

Si suo nomine cauet reus, promittere: si alieno, satisdare debet l.7.in prin.l.30.§ qui autem de.

Si controuersia sit, utrum dominus sit reus nec ne, satisdabit sub exceptione. l.7. § 1.l.22. § fin l. 31.§ fin.

Si dominus soli, superficiarius, usufructarius uel creditor, cui res pignori data est, cauere debet. l 9.§ quæsitum est.§ fin l.10.l.11.

Si is qui rem à non domino emit, cauere debet. l.13.in prin.

Si is qui in possessionẽ missus est, cauere debet. l. 7.§ eius rei.

Si de opere, quod in flumine publico ripaue eius fit, cauendum est.l.7.§ de eo opere.l.15.§ deinde ait.lib.46.tt.5.l.1.§ item ex causa.

Si de ædibus cauendũ est, ff.lib.46.tt.5.l.1 §. item ex causa.

Si de

Si de eo quod fit in uia publica cauendum est. l. 15. § si quid in uia.

Si quid in alio loco publico fiat, de quo cauendũ. l. 15. § de cæteris.

Si quid in fundo meo aquę ducendę uel alterius seruitutis gratia fiat, de quo cauendum. l. 30.

2 *Quid cauendum.*

Si alieno nomine quis stipulatur. l. 39. § alieno.

Nomen successorum adiicitur. l. 24. § adiicitur.

Si plures stipulentur uel promittant. l. 27.

An de loci uitio etiã sit cauendũ? l. 15. § notandũ.

De die stipulationi inferenda. l. 7. in prin. § de eo opere. l. 13. § fin. l. 14. l. 15. in prin.

Si in flumine publico ripaue eius fiat, in annos decem cauendum. l. 7. § de eo opere. l. 15. § deinde ait.

Si in uia publica quid fiat, tempus à prætore determinandum. l. 15. § si quid in uia.

¶ DE MISSIONE IN POSSESSIONEM *si non caueatur,*

uide ĩ Euentus.

VII. *Adiuncta officia actoris.*

De iuramento calumniæ ab actore præstando. l. 7. in prin. l. 13. § qui damni. § si quis stipulaturus. usque ad § huic stipulationi.

De cauendo de rato à procuratore. l. 39. § alieno.

VIII. *Adfinia remedia.*

Si antequam caueretur, ædes deciderint. l. 6. l. 7. § unde quæritur. l. 8. l. 9. in prin. § denique. l. 44. in prin.

Si dum prætor de danda stipulatione deliberat, damnum contigerit. l. 15. § eleganter quæritur.

Si cum iussus esset actor in possessionem ire, antequã eò ueniret, ædes corruerint. l. 15. § si iam ruerint. l. 44. in prin. lib. 43. tt. 4. l. 4. § sed ex alia causa.

Si res aliena ui fluminis uel alio modo in fundũ nostrum peruenerit, datur exceptio de damno præterito præstando, si res reperatur. l. 9. § de his autem. usque ad § quæsitum.

Si in publico loco opus fiat. l. 24. in prin. uers. quid ergo.

Si quis in subgrunda uel protector id positũ uel suspensum habeat, cuius casus nocere possit. ff. lib. 9. tt. 3. l. 5. § prætor ait. usque ad fin. legis.

Si usufructuarius ædes uitiosas, ex quibus proprietarius damnũ timet, non reficiat. l. 18. § ei cuius. uers. ergo nec. l. 20. § fin.

Locati & conducti actio. l. 13. § de illo quæritur. l. 18. § ei qui l. 32.

Pignoratitia actio. l. 34.

Si ex ædibus communib. quis damnum metuat, uide ĩ membr. 11. uers. si ex ædibus cõmunibus.

IX. *Euentus huius actionis.*

De actione aduersus magistratum, si iniuncta à Prætore uel præside non curauerit: hoc est, si nõ curauerit caueri, uel in possessionem mitti, &c. l. 4. § in eum. usque ad fin. legis.

¶ DE MISSIONE IN POSSESSIONEM, *si cautum non sit.*

1 *Causa ex qua quis damni infecti nomine in possessionem uitiosarum ædium sit mittendus.*

Si damni infecti nomine non caueatur. l. 4. § si intra diem. l. 7. § de eo opere uers. eum cui. l. 9. § integra. l. 15. § ex hoc edicto.

DISTINGVITVR SEQUENTIBUS *modis:*

Si pupillus uel absens sit qui non cauet. l. 15. § si pupillus. l. 19. in prin.

Si de uectigalibus non caueatur. l. 15. § si de uectigalibus.

Si cautum quidem sit, sed non in solidum. l. 33.

Si cautum quidem sit, sed dies cautioni inserta finitus sit. l. 4. in prin. l. 15. in prin.

Si postquam missus est in possessionẽ, cautio ei offeratur. uide ĩ Euentus.

Si ædes ruerint. l. 15. § si iam ruerant.

Si missus non accesserit, ædificiaque ruerint. l. 15. § cum tamen.

Si metu ruinæ à possessione discesserit missus. l. 15. § si quis metu.

Si alius damni infecti nomine in possessione sit, uide ĩ uers. prox. de pluribus.

Si alii res pignori sit obligata. l. 12.

2 *Quot & qui mittendi?*

De pluribus. l. 7. § eius rei nomine. l. 15. § si plures sint. § si antea hoc. l. 40. § fin.

De procuratore. l. 39. § alieno. uers. quòd si ei.

De patre & filiofamilias. l. 22.

3 *In quam partem mittendi?*

Vtrum in totum uel in partem mittendus sit? l. 4. § si intra diem. l. 15. § ex hoc edicto, usque ad § si plures. § cum ait. l. 18. § si agri. lib. 43. tt. 4. l. 3.

Si plures sint qui cauere debẽt, & quidã caueant, l. 5. § 3.

4 *Pro qua parte quisque sit mittendus, si plures mittantur.*

l. 5. § & contrà si. l. 15. § cum autem plures. l. 40. § fin.

5 *A quo mittendi?*

De magistratu municipali. l. 4. § duas ergo.

6 *Antecedentia missionem.*

Prius absenti domum denunciari oportet. l. 4. § prætor ait. usque ad § in eum.

7 *Euentus & iura missi.*

Vt missus admittatur, & de actione si non admittatur. l. 4. § an tamen is qui. l. 7. § in eum qui. l. 15. § fin. l. 16. l. 17. in prin. usque ad. § fin. l. 18. § pupillus. usque ad. § fin. lib. 43. tt. 4. l. 4. § Prætor in eum.

Missus potior est his qui rem pignori acceperũt. l. 12.

Non possidet missus, sed magis custodiam rerũ & obseruationem debet. ff. lib. 42. tt. 4. l. 12.

De iubendo possidere eum qui in possessionem missus est: & de usucapione rei. l. 4. § si fortè. l. 5. in prin. l. 7. § eum cui ita. l. 15. § Iulianus scribit. § si ante. § non autẽ statim. usque ad § si quas sint. § si de uectigali.

Vtrum dominus de possessione decedere debeat. l. 4. § si fortè duretur. l. 15. § si ante. § si quis autem. § ubi autem.

Ius quod habuit is qui de damno infecto satisdare potuit, non potest persequi aduersus eum qui missus est. l. § si quas sint. § si de uectigalib. uers. sed decernendum. l. 9. § fin.

Is qui missus est fulcire & reficere insulã debet: & de culpa ab eo præstãda. l. 15. § si quis damni.

An possit

An posit opus destruere.l.45.uers. nō quidem.

De decedēdo à possessione si cautio fuerit oblata.l.4.§ si forte.uers.item ut.l.15.§ item uideamus.usq; ad § si quis metu.

De sumptibus,quos fecit, decedenti restituendis.l.15.§ cum igitur plures.§ item uideamus.§ illud quęritur.§ si iam ruerint.uers. proinde.l.38.§ fin.l.39.§ fin.l.44.§ damni.l.46.

¶ DE ACTIONE SI cautum sit.

I. *Causa ex qua datur.*

Si damnum datum sit.l.24.§ quanquam.Distinguitur:

1 *Ex specie damni dati.*

Si luminibus ędium officiatur.l.25.

Si promissor dominium rei usucepit.l.18.§ j.

De reliquis,uide j quid ueniat.uers. De reliquis.

2 *Ex tempore quo datum est.*

Si post diem stipulationi insertum accidit.l.4. in prin.l.15.in prin § si quis igitur.l.18.§ Sabini.

Si dies stipulationi insertus non sit.l.13.§ fin.l.15. in prin.

Si tempore operis uel postea factum sit.l. 24. in prin.uers.sed quod dictum.

Si antè uel postquam res ei qui stipulatus est,tradita est.l.18.§ emptor.

3 *Ex causa & modo facti,item ex persona facientis.*

Si uitio loci,non operis accidat.uide § in prin.huius cap.uers.si à uitio loci.

Si extrinsecus aliquo fortuito casu acciderit.l. 24.§ uitium.usq; ad § quanquam. § Cassius. usq; ad § fin.l.43.in prin.

Si cum furni nomine cautū esset , furnarij culpa damnum datum sit.l.24.§ præterea.

Si alius quàm is qui promisit,fecit.l.24.§ quanquam.uers.sed si.

Si ab eo factū sit,quem promissor prohibere nō potuit.l.24.§ quanquam.

Si promissor suo iure quid fecit,quo damnū datum est.l.18.§ 7.l.24.§ fin.l.26.

Si in domo mea puteum aperio,quo aperto uenæ tui putei præcisæ sunt , uel paries tuus stare nō posit.l.24.§ fin.l.26.uers.aut si in uicino.

Si ob communis parietis demolitionem damnū datum sit.l.35.cum duabus ll.sequentibus.

Si communis parietis uitio quid accidit.l. 39. in prin.l.40.§ j.

4 *Ex reliquis contingentibus.*

Si in ea re quam stipulator post stipulationē cōparauit,damnum datum sit.l.18.§ si is qui uici.

Si de damno præstando non sit cautum , uide § membr.8.

Si is cum quo actum est,prædium alienauit.l.17. § fin.

II. *Quibus datur?*

De domino procuratore stipulante.l.18.§ fin.

De dominis serui communis stipulantis. l.42.

III. *Aduersus quos datur?*

De hæredib.& cęteris successoribus.l.24. § adijcitur.lib.46.tt.5.l.2.§ incertū.usq; ad fin. legis.

IIII. *Quid ueniat in eā?*

Quanti ea res est.l.28 in prin.

Si pluribus uel aduersus plures actio cōpetat? l.27.l.40.§ quoties.l.42.tt.3. l.11. § officiū . uers. ut in actione.uers.quòd si is fundus.

De reliquis.l.15.§ illud quæritur.l.17. § fin. l. 18.§ Sabini.uers.etsi ita.l.28.l.29 l.37.l. 38. § fin. l. 39. § fin.l.40.in prin.l.43.§ cum parietem.lib.8.tt. 2.l.12.§ fin.

V. *Quando competat?*

An si paries concussus nondum decidit?l.18.§ Sabini.uers. nec quicquam.

VI. *Euentus.*

Si proprietarius uel usufructuarius damni infecti nomine cauit,uel quid præstitit, potest id ab altero per exceptionem recuperare. l. 22. in prin.

DE AQVA PLVVIA ARcenda. ff.lib.39.tt.3.

Cap. 15

I. *Genus.*

In personam actio est,non in rem.l.6. § aquæ.

II. *Causa ex qua datur.*

Si quid factū sit. ex quo aqua pluuia nocere possit.l.j.in prin § hæc autem actio § sicut autē.

Declaratur quæ sit aqua pluuia.l.j.§ j.§ in summa. Distinguitur:

1. *Ex specie facti, & euentu.*

Si opus fecit quo aqua aliter quàm natura solet, fluat: & si fortè immittendo eam aut maiorem fecerit,aut citatiorem aut uehementiorem,aut si comprimendo redundare fecit.l. j.§ hęc aūt, uers.to nensq;.

Si opere facto aqua in superiorem partē impellitur,aut in inferiorem deriuatur . l. j.§ Iidem aiunt.

Si flumen uel torrentem auerterit,ne aqua ad eū perueniat.l.2.§ idem Labeo.la 5.

Si aquam excludat,quæ exundante palude in agrum eius refluere solet.l.j.§ Neratius.

Si aquam in suo retinet,aut superfluentē ex uicini fundo in suum deriuet.l.j.§ Iidem aiunt.l. 3.in prin uers.si tamen.

Si fossas fecit,ex quib.aqua nocere posit. l.24. § sed etsi fossas.

Si posuerit salicta,ob quæ aqua restagnet. l.j. § sed & apud.

Si aquam inhibeat per suū agrum decurrere.l.j. § item sciendum.

Si opus tollat,ut aqua naturaliter ad inferiorem agrum fluat.l.j.§ sed etsi uicinus.

Si circa fontē agri sui fullonicas instituat , & ex ijs aquam in uicini fundum immittat : item si aquam contineat,aut spurcam immittat. l.3.in prin.

Si in suo fundum fodit,quo uicini fontem euertit,uel uenas intercidit.l.j.§ deniq; Marcellus. l.21.

Si sepulchrum fecerit,ex quo aqua nocet. l. 4. in prin.

Si sulcos fecerit,uide j ex causa facti.uers. si agri colendi.

Si per se uel sui natura quid factū sit ex quo aqua nocet,uide paulo inferius ex causa ex qua, &c.

Si id quod per se uel sui,natura,uel alio fortuito casu factū est,in pristinū statū nō reponit reus, uel

uel reponi non patitur, uide ĩ Quid ueniat?

Si opus factum uicino non noceat. l. 1. § ijdem aiunt.

Si factum sit, ne prosit amplius uicino quod profuit. l. j. § sicut autem. l. 2. § item Varus. uers. nam hac actione.

2 Ex causa, ex qua & propter quam factum est.

Si non manu, sed sui natura, uel alio fortuito casu factum sit. l. j. § hæc autem. uers. totiensq́. § idem ait. § illud etiam. § in summa. § deinde ait.

Si propter uitium loci pars soli uel manufacti operis subsederit, & hinc aqua noceat. l. 14. in prin.

Si per se agri natura mutata sit. l. 2. § apud Namusam. uers. Labeo.

Si aquæ fluens iter suum stercore obstruxerit, &c. l. 2. § apud Namusam.

Si aggerem uis aquæ deiecit. l. j. § fin. l. 2. § item Varus.

Si terræmotu aut tempestatis magnitudine soli causa sit mutata. l. 2. § apud Namusam. uers. idcirco etsi.

Si fossa, quia non purgabatur, repleta sit, ut ex restagnatione eius aqua fundo actoris noceat. l. 2. § 1. § præterea. § apud Alphenum. § idē Labeo.

Si agri colendi causa fecit, ut sulcos & fossas. l. j. § de eo opere. usq; ad § sed apud Seruij. § item Sabinus. § in summa. l. 24.

Si irrigandi prati causa factum sit. l. 3. § si uicinus.

Si fructuū percipiendorum causa factum sit. l. j. § de eo opere. § Labeo.

Si fossas agri siccandi causa fecit. l. j. § sed & fossas.

3 Ex modo quo fecit, & antecedentibus.

Si actor operi consensit. l. 19. l. 20.

Si principis aut senatus authoritate factum sit, aut ab ijs qui primùm agros cōstituerunt. l. 2. § Cassius. l. 23. in prin.

Si iure seruituris fecerit. l. 2. § fin. l. 3. § si uicinus.

Si memoriam eius uetustas excedat. l. 2. in prin. § Cassius. uers. in eadem. l. 23. § fin.

Si seruitus actori debeatur, nec excedat memoriā fossa, uel opus quod actor cupit reponi uel refici. l. 2. § 1. § apud Alphenum. § item Varus. § idem Labeo.

4 Ex loco in quo fecit, & tempore quo fecit.

Si in loco publico fecit. l. 3. § aquæ pluuiæ. l. 18.

Si in agris uectigalibus factum sit. l. 23. § j.

Si post litem contestatam fecit. l. 14. § fin. l. 15.

5 Ex qualitate aquæ, quæ nocet.

Definitio aquæ pluuiæ. l. j. § j. § in summa.

Si non aqua pluuia, sed alia sit. l. j. § in summa.

Si aquæ calidæ sint. l. 3. § idem Trebatius.

Si aquæ pluuiæ alia mixta sit. l. j. § 1.

6 Ex loco, ex quo, & per quem fluit aqua.

Si ex loco publico, sacro, uel alio. l. j. § item sciendum. uers. nec illud. l. 18.

Si ex sepulchro fluat. l. 4. in prin.

Si ex ædificio urbano fluat. l. j. § Cassius. § apud Labeonem.

Si ex agro communi actori & reo fluat, uel noceat. l. 6. § inde quæritur.

7 Ex re cui nocet aqua pluuia.

Si ædificio uel oppido noceat, uel alij loco qui est intra continentia ædificia. l. 1. § item sciendum. § apud Labeonem.

Si agris uectigalibus noceat. l. 23. § j.

Si uis ad fundum noceat. l. 25.

Si agro communi actori & reo noceat. l. 6. § inde quæritur. l. 11. § ex priuato.

8 Ex reliquis contingentibus.

Si trans flumen noceat. l. 23. § fin.

Si iam nocuit, uel damnum datum sit. l. j. § hæc autem actio. l. 14. § in hoc.

Si post litem contestatam nocuit. l. 11. § officium. uers. utrum & eius.

Si reus fundum alienauerit. l. 4. § Iulianus. l. 14. in prin. l. 16. § sed si antequam. uide insuper ĩ Aduersus quos.

Si reus fundo cedere paratus sit. l. 7.

Si actum sit eo nomine. l. 11. § Cassius.

III. Quibus datur?

De hæredibus. l. 22. in pri.

De fructuario. l. 3. § fin. l. 22. in prin.

De eo qui fundum uectigalem habet. l. 23. § 1. lib. 47. tit. 7. l. 5. § fin.

De eo cui uia per fundum debetur. l. 25.

De emptore & uenditore agri. l. 6. § si quis. l. 16.

De pluribus, & uno ex pluribus. l. 6. § si plurium l. 11. § Cassius.

IIII. Aduersus quos datur.

In personam actio est. l. 6. § aquæ.

De domino operis, & autore. l. 4. in prin. § fin. l. 11. § Cassius. uers. non utiq;. l. 18. l. 22. § fin.

De colono & procuratore faciente, & ipso domino. l. 4. § Idem Iulianus. l. 5.

De fructuario. l. 3. § fin. l. 22. § fin.

De eo qui agrum uectigalem habet. l. 23. § j.

De emptore & uenditore, donatore & donatario: item socio operis & legatario. l. 12. l. 13. l. 14. in pr. l. 16. § fin.

De hæredibus. l. 12. l. 22. in prin.

De primo & tertio uicino, si tertius opus fecerit, & per primi fundum noceat. l. 6. in prin.

De pluribus, & uno ex plurib. quorum fundus est. l. 6. § si ex plurium. l. 11. § Cassius. § apud ferocem.

V. Quid ueniat in hac actione?

Vt opus restituat uel tollat, & damnum sarciat. l. j. in prin. § Neratius. l. 6. § officium. l. 7. l. 11. § apud. § Trebatius. l. 22. § non aliter.

De damno antè dato, uel post sententiam futuro. l. 14. § in hoc iudicium.

De damni æstimatione. l. 6. § final.

De parte damni præstāda, si socius cum socio agit. l. 6. § inde quæritur.

De sola patientia præstanda. l. 4. § Iulianus. usq; ad ad fin. legis. l. 5. l. 6. § fin. l. 7. l. 11. § apud ferocem. § Trebatius. l. 12.

Vt opus, quod sui natura uel aliquo fortuito casu factū est, reponat, purget, reficiat: uel reponere, purgare uel reficere patiatur. l. 1. § fin. l. 2. § item Varus. usq; ad § idem Labeo.

De noxæ deditione serui. l. 6. § fin.

Si plu-

Si pluribus, uel aduersus plures actio competat. l. 6. § si ex plurium. l. 11. § officium.

VI. *Adiuncta, seu de probatione.*

Si quæratur, an memoria extet ex facto opere. l. 2. § idem Labeo.

VII. *Euentus de actione condemnati aduersus alios.*

l. 5. uers. & si quam. l. 11. § Cassius. § apud ferocem.

VIII. *Adfinia remedia.*

De fluminibus & stillicidijs actio negatoria. l. 5. § item sciendum. usq; ad § sicut autem.

Quod ui aut clàm interdictum. l. 4. § final. l. 5. l. 13. l. 14. in prin. § in hoc. l. 22. in prin.

Damni infecti. l. 14. § in hoc. uers. cul. de eo quod post.

De dolo actio. l. 14. in prin.

FINIS LIBRI OCTAVI.

METHODI IVRIS CIVILIS PARS QVARTA: DE CAVSIS IVRIS LVCRATIUIS.

AD D. MICHAELEM À CADEN, IVDICII CAMERAE IMPERIALIS aduocatum & procuratorem, Nicolai Vigelij

PRAEFATIO.

ARTEM Methodi meæ antea tibi, uir clarissime, dedicatā, rursus tibi
offero: non tamen ex omni parte eādem, sed mutatā ac renouatam: so
lam antea, nunc inter Septem partes mediā: antea De hæreditatib. &
bonorum possessionibus, nunc De causis lucratiuis inscriptā. continet
enim solas causas iuris lucratiuas: quanquā usucapio in fine adiecta, tā
lucratiuis quàm onerosis causis est communis. Tractatur autem in hac parte inter
cætera, potissimùm de ultimis hominū uoluntatibus, quarum iura originem uiden-
tur traxisse ex lege XII. tabularū, cuius uerba hęc sunt: Vti quisq; legassit suę rei, ita
ius esto. Cuius legis ęquitas naturalis est. nam ultimas hominū uoluntates in rebus
suis conseruari, magna ratio suadet. Verbis autē istius legis (autore Pomponio iu-
risconsulto) latissima potestas tributa est, & hæredes instituendi, & legata liberta-
tesq; dandi, tutelas quoq; constituendi: sed interpretatione coangustatū est uel le-
gum, uel auctoritate iura constituētium. Nam accessit postea ius Ciuile, quo cautū
est, ut testamentum uno fieret contextu testib. adhibitis: accesserūt principales con
stitutiones, quibus cōstitutum, ut testator & testes testamento subscribāt: accessit
ius Prætoriū, quod signacula testamento imponi iussit: accessit lex Falcidia, quę ul
tra dodrantem bonorum legare uetuit: accesserunt & aliæ leges, quib. potestas te-
stādi latissima à lege XII. tabularū introducta postmodū coangustata, uarijsq; mo-
dis distincta est. Sed & alię accesserunt leges, quib. istæ distinctiones subdistinctæ
sunt, & quasi replicationes aduersus exceptiones introductę. Nam militibus ista di
ligens in ordinandis testamentis obseruatio remissa est, & latissima testādi potestas
restituta: quemadmodum & parentib. inter liberos disponentibus, item rusticis im
peritis, quibus peritiores cōsulendi facultas non est, &c. Veruntamen & istę subdi-
stinctiones alijs legib. rursus distinctæ sunt. Nam militibus dicta latissima testandi
potestas denegatur, si uel citra expeditionis necessitatem testātur: uel facto in mili-
tia testamento, postquam à militia dimissi sunt, annum superuixerint: uel si incertū
sit illos testari uoluisse, &c. Ita occasione unius legis, plerūq; plures leges solēt oriri,
iuraq; distinguendo & subdistinguēdo in immēsum crescere: haud aliter ac ex una
radice & trunco uno plures nasci solēt rami. Estq; perquàm difficile leges sequētes
intelligere, nisi à capite atq; origine sua repetantur. Quod ut exēplis innotescat, in
titulo De re iudicata talis lex habetur: Cum prolatis constitutionib. contra eas pro
nunciat iudex, eo quòd non existimat causam, de qua iudicat, per eas iuuari: non
uidetur

uidetur contra cõstitutiones sententiam dedisse. Ideoq; ab huiusmodi sententia appellandum est, alioqui rei iudicatæ stabitur. Hæc lex ignoranti eius originem quodammodo obscura uidebitur, scienti autẽ facilis & plana. Ius est , quòd sentenria, à qua non fuerit appellatũ, transit in rem iudicatam, & pro ueritate accipitur. Distinguitur hoc ius: Nisi sentẽtia cõtra leges & cõstitutiones lata sit. tunc enim ea etiam sine appellationis auxilio nulla est, & rescindenda. Hæc distinctio proposita lege subdistinguitur hoc modo: Nisi iudex existimauerit allegatas constituriones nihil ad causam pręsentem facere. Itẽ in titulo De furtis, talis lex scripta est: Si ad dominũ ignorantẽ peruenerit res furtiua, uel ui possessa, non uidetur in potestatem domini reuersa. Ideoq; nec si post talem domini possessionem bona fide emẽti uenierit, usucapio sequetur. Huius legis origo est, quòd res aliena diutino tempore à bonę fidei emptore possessa usucapitur. Quod ius distinguitur: Nisi res furtiua uel ui possessa sit: tunc enim cessat usucapio. Hæc distinctio subdistinguitur hoc modo: Nisi res furtiua uel ui possessa in domini potestatẽ reuersa sit: tunc enim uitio rei purgato, usucapi ea potest. Hæc subdistinctio, proposita lege rursus distinguitur hoc modo: Nisi res ad ignorãtẽ dominũ peruenerit, &c. Ita leges speciales ad sua genera & fontes sunt reuocandæ, & à capite repetendæ. Quam rationẽ nõ solùm in inrerpretandis legibus, sed & in casibus incidentib. dijudicãdis obseruandã suaserim, ut is qui de iure causę cõsultat, à summo iure orsus, per media ad ius causę descẽdat. Hęc enim multo certior uia est ad ius causę perueniẽdi, quàm si ea in personis & tẽporibus consideretur. Sit huius rei exemplũ: Seius Sempronio pecuniã, quam Titio ex causa uenditionis debebat, soluit, falso putãs ei ut exigeret mandatum à Titio esse: Sempronius acceptam pecuniam creditori Titij dedit, ad ipsum Titium perferendam. Verùm creditor Titij pecuniam cõpensationis iure retinuit: Titius nihilominus pecuniam à Seio emptore petit. Quæstio est: Vtrum Seius dicta solutione sit liberatus, nec'ne. Certè qui in hac quæstione decidenda manet in personis & temporibus, & nunc Titij, nunc Seij, nunc Sempronij, nunc eius ad quem pecunia peruenit personam cõsiderat, nunc ad alia quæ causæ insunt sine certo ordine respicit, eum uarijs disputationibus inuolui, & nunc in hanc nunc in illam partem moueri necesse est, adeò ut tandem incertum dimittat consulentem. Qui autem primò inquirit, ex qua causa Titius experiatur uel experiri possit, hinc ex qua causa Seius excipiat uel excipere possit, tertiò ex qua causa possit replicari, duplicari, &c. & sic ius singularũ causarum considerat, is facilè quid de tota causa statuendum sit sciet. Nam primò uidet, Titium Seio rem certo precio uendidisse. Ergo precium Titio à Seio soluendum: quam actionem seu agendi causam iustam esse non dubitat. Hinc uidet, reum aduersus actionem excipere posse, Se soluisse, ergo se esse liberatum: quam exceptionẽ similiter iure subsistere certus est. Postea uidet, nõ actori, sed alij solutũ: ex qua causa aduersus solutionis exceptionẽ cum iure possit replicari, quid contra istam replicationem reus duplicare possit, post hæc deliberat: & quas distinctiones dicta replicatio admittat, considerat. Videt autem inter cætera, si creditori actoris sit solutum, uel pecunia ad eum peruenerit, dictam replicationem cessare ex l. 6. ff. de doli mali & metus exceptione: quam replicationis distinctionem uidet causę pręsenti inesse, nimirum pecuniam debitam ad creditorem actoris peruenisse. ergo ex ea causa contra replicationem duplicandum. Quoniam autem istam duplicationẽ & de iure & de facto subsistere intelligit, nisi cõtra eam actor triplicãdo certam distinctionẽ, quæ & iure subsistat: & causæ præsenti insit, possit adferre, reum, utputa actione per solutionis exceptionem elisa, absoluendum respondet. Ita resoluendus est omnis casus in suas partes, ut sunt, causa agendi, causa excipiendi, causa replicandi, causa duplicandi: & de singulis causis singulariter iudicandum, utrũ iustæ sint, nec'ne? Qua ratione singulis cognitis, tota causa cognita erit. Hæc ad te, uir clarissime, non ut te (quem & iurisperitissimũ, & in causis forensibus exercitatissimũ scimus omnes) erudiam, scribo: sed quò usum huius Methodi meæ tibi ostendam. Nam in hac Methodo singulas iuris Ciuilis leges, singulos singularum legũ paragraphos, ad suos locos, ad sua genera & capita redegi: singulis generibus

suas species, suas distinctiones, & distinctionũ subdistinctiones, hoc est, exceptiones, replicationes, duplicationes ordine subieci: unde leges speciales generalibus in promptu positis facilius cognosci, & oblata causa gradus per quos à iure summo & generali, ad ius causę descendi potest, hoc est, exceptiones, replicationes, duplicationes possunt apparere. Plurimùm igitur & ad leges intelligẽdas, & ad exceptiones in causis latentes inueniendas, Methodus hæc (ni fallor) poterit prodesse: cuius Methodi (uir clarisśime) Quartam partem, antea tibi dedicatam, nunc renouatam recipe, & me amare desistere noli: Vale.

DE HAEREDITATE ET BONORVM POSSESSIONE EX Testamento:

Liber nonus.

DE HAEREDITATE ET BONORUM possesśione in genere. Caput I.

DE HAEREDITATE.

I. *Definitio.*

l. 24. ff. de uerb. signific. item l. hæreditas. ff. de reg. iur.

Definitio hæredis. ff. lib. 28. tt. 5. l. 9. § hæredes. item l. in pari causa. ff. de reg. iuris.

II. *Genus.*

Nomen iuris est. l. 119. l. 178. § hæreditas. & l. 208. ff. de uer. sig item ff. lib. 5. tt. 3. l. 50. in prin. lib. 37. tt. 1. l. 3. § hæreditatis.

III. *Species.*

Qui appellatione hæredis contineantur. ff. lib. 50. tt. 16. l. 65. l. 70. 170. 219. 227. tt. 17. l. 154. l. 117.

De damnosa hæreditate. ff. lib. 59. tt. 16. l. 119.

De legitima hęreditate. An hęreditas ex testamento legitima dici posśit? ff. lib. 50. tt. 16. l. 130. lib. 37. tt. 2. l. 3. § de illo.

IIII. *Propria.*

Hæreditas nondum adita sustinet personę uicem, non quidem hæredis, sed defuncti. Inst. lib. 2. 14. § seruus etiam alienus. lib. 3. tt. 18. in prin. ff. lib. 46. tt. 1. l. 22. lib. 30. tt. 1. l. 117. § seruo. lib. 41. tt. 1. l. 34. tt. 3. l. 22.

Omnis hęreditas, quamuis postea adeatur, tamen cum tempore mortis continuatur. l. omnis hæreditas. & l. omnia ferè. ff. de reg. iuris. item ff. lib. 29. tt. 2. l. 54.

V. *Causæ hæreditatis ex quibus debetur.*

Hęreditas ad nos pertinet aut uetere iure, aut nouo. Vetere, ex lege duodecim tabularum, & tum uel ex testamento, uel ab intestato: Nouo, ut ex senatusconsultis, cõsultis, aut ex constitutionib. ff. lib. 5. tt 3. l. 1. cum ll. sequentib. quæ singulę causæ cum suis distinctionibus infrà ordine proponentur.

De fideicommisso. C. lib. 6. tt. 48. l. 5.

De pactis. C. lib. 2. tt. 3. l. 15. l. 19. l. 30. tt. 4. l. 34. §. fin. lib. 5. tt. 14. l. 5. lib. 8. tt. 39. l. 4.

VI. *Effectus & iura hæredum.*

Hæres eius iuris est, cuius fuit defunctus. l. hæredem. & l. qui in ius. l. priuilegia. l. quod ipsis. l. inuitus. § cum quis. ff. de reg. iuris Nec potest quis plus iuris ad hæredem transferre, quàm ipse habet. l. nemo plus iuris. & l. nemo plus commodi. ff. de reg. iuris.

Per hæreditatem actio hæredi adquiritur. ff. lib. 47. tt. 10. l. 1. § denique Iulian.

Specialia iura & officia hæredum, uide infrà lib. prox. cap. 10. cum sequentibus.

DE BONORVM POSSESSIONE.
Inst. lib. 3. tt. 10. ff. lib. 37. tt. 1.
C. lib. 6. tt. 9.

I. *Ratio & usus.*

Inst. in prin. usque ad § quos autem. ff. l. 6. § legum.

II. *Definitio.*

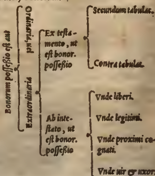
ff. l. 3. § bonorum.

III. *Genus.*

An sit hæreditas? Inst. § quos autem solus. ff. l. 2. lib. 50. tt. 16. l. 138. tt. 17. l. 117.

IIII. *Diuisio & species.*

Inst. § adhuc autem. usque ad § cùm igitur plures. ff. l. 6. § bonorum.

V. Adfine

V. Adfine remedium.

Legitima hæreditas.C.lib.6.l.3 tt.57.l.4.ff.lib.38.tt. 7.l.2.§ fin.l.3.

Porrò quoniam ex iisdem causis datur & denegatur bonorum possessio, ex quibus datur & denegatur legitima hæreditas,ut est ff. lib. 38. tt. 7. l.2.§ hæc autem. & l 3.item ff.lib.37.tt.1.l.12. § fin. parumq; à se inuicem distant : ideo utriusq; locos ac leges in posterum miscebo.

DE TESTAMENTIS. INSTI. lib.2.tt.10.cum sequentibus.ff.lib.28.C. lib.6.tt.21.cum sequentibus. item lib.29. Cap. 2.

I. Definitio testamenti.

Inst.lib.2.tt.10.in prin.ff.lib.28.tt.1.l.1.

II. Diuisiones.

Inst.lib.2.tt.10. in prin. ff.lib.29.tt.3.l.2. § testamentum.Nouell.C.1.§ quoniam uerò duplex.

III. Partes testamenti.

Codicilli.ff.lib.29.tt.3 l.11.tt.7.l.14.§ quod codicilli pro parte.l.16.§ ad testamentum autem.

Secundæ tabulę.ff.lib.29.tt.3.l.2.§ ad causam.l.11.

IIII. Proprium testamenti.

Institutio & exhæredatio.ff.lib.19 tt.7.l.13.§ fin.C. lib.6.tt.23.l.14.Inst.de legatis.§ ante hæredis.ibi: Quia testamenta.

V. Testamenti factio non priuati,sed publici iuris est.

ff.lib.28.tt.1.l.3.

VI. Tabularum testamenti instrumentum.

Non est unius hominis,hoc est,hæredis,sed uniuersorũ, quibus quid illic adscriptum est : quin potius publicum est instrumentum. ff.lib. 29. tt. 3.l.2.in prin.

VII. De testamenti tabulis deponendis.

ff.lib.22.tt.4.l.6.lib.10.tt.2.l.4.§ fin. C.lib.6.tt.22.l. 8.§ sed quia.tt.23.l.18.

DE ORDINANDIS TESTAmentis:& primùm qui testamenta ordinare possint,uel non.Inst.lib.2.tt.12. ff.lib.28.tt.1.C.lib.6.tt.22. Cap. 3.

De filiofamiliâs:& de testando, de castrensi peculio.Inst.tt.11.§ illis autem.§ fin.tt.12. in prin. usq; ad § præterea. ff.l.6.in prin.l.16.l.19.ff.lib.eod.tt. 3.l.6.§ fin.lib.39.tt.1.l.11.§ si miles.§ fin. l.22.l.26.§ fin.l.43.lib.5.tt.3.l.34.in prin.lib.37.tt.1.l.3. § dari. tt.11.l.1.§ exigit.C.l.3.§ fin.l.11.l.12. C.lib.3. tt. 28. l. 37. § in tali igitur. usque ad § hoc nihilominus. lib.9.tt.51.l.13.in prin.

De seruo. ff.l.16.l.19. C.tt.58.l.4. C. lib. 3. tt. 31. l. 8.

De eo qui de statu suo dubitat. ff.l.14.l.15.lib.32.l.1. in prin.

De eo qui testamento manumissus,incertus est aditam esse hæreditatem.ff.l.14.

De eo qui est apud hostes.Inst,§ fin.ff.l.8.in prin.l. 12 lib.37.tt.1 l.3.§ dari.

De obsidibus.ff.l.11.

De iis qui à latronibus capti sunt.ff.l 13.in prin.

De eo cui aqua & igni interdictum est. Item de deportato,relegato,ad ferrum , bestias , in metallum damnato.ff.l.8.item in tt.3.l.6.§ eius qui deportatur.

De damnato ob carmen famosum.ff.l.18.§ final.

De damnato ex militari delicto. ff.lib.28.tt. l. 6. § irritum.

De eo qui post accusationem in custodia fuerit defunctus indemnatus.ff.l.9.item in tt.3.l.6.§ eum qui deportatur.

De eo qui in capitali crimine damnatus appellauit,& interim facto testamento decessit. tt. l. 13. item in tt. 3. l. 6. § hi autem omnes,usque ad § quid si quis.

De pupillo & impubere.Inst.§ præterea. ff.l.5.l.19. C.l.4.ff.lib.17.tt.11.l.1.§ exigit.

De prodigo , & alio cui bonorum suorum administratio est interdicta.Inst.§ item prodigus.ff.l. 18.

De furioso & mente capto.Inst.§ præterea. usque ad § item prodigus. ff. l.2.l.16.l.17. l. 20. § nec furiosus.uers.testamentum.C.l.9.ff.lib.37.tt.11.l.1.§ exigit.

De cæco.Inst.§ cæcus.C.l.8.

De surdo & muto.Inst.§ item surdus. usque ad § cæcus. ff.l.6.§ fin.l.7.l.25. C.l.10.tt.33.l.29.§ si enim talis.

De eo qui manus amisit.ff.l.10.

De ualetudinario.ff.l.2.l.17.C.l.3.

De senibus.C.l.3.

De eunuchis.C.l.5.

De uno ex sociis omnium bonorum.C.l.1.

De Imperatore & Augusta. C.l.7.

De eo qui apud exteros legatione fungitur. ff.l.15. § item qui.

DE TESTIBVS TESTAMENTI. Inst. tt. 10. ff. lib. 28. tt. 1. Cap. 4.

I. De testibus à magistratu præbendis.

ff.lib.22.tt.5.l.22.

II. Quot testes in testamento requirantur.

Inst.§ sed quum paulatim. C.lib.6.tt.11.l.2. tt. 23. l. 8.l.12.in prin. l.19.l.21.§ fin.l.28.§ fin. tt. 36. l. 8. § fin.

III. Qui testes esse non possint?

De eo qui testamenti factionem non habet. Inst.§ testes autem.ff l.18.

De iis quos leges iubent improbos, intestabilesq; esse.Inst.§ testes autem. ff.l.26.

De hęrede scripto,cum personis coniunctis & cognatis:hoc est,de eo qui est in potestate hęredis: item patre & fratribus. Inst. § sed neque hæres. ff.l.20.in prin.

De legatariis & fideicommissariis , cum personis coniunctis & cognatis.Inst.§ legatariis. ff.l.20.in prin. C.tt.23.l.22.

De eo qui tutor scriptus est.ff.l.20.in prin.

De eo qui est in potestate testatoris.Inst.§ in testibus.ff.l.20.in prin.§ quæ autem.

De patre & fratribus testatoris.Inst.§ sed si filiusfamiliâs.ff.l.20.§ per contrarium.

De eo quem testator redemit ab hostibus.ff.l.20.§ potestatis.

De eo qui tabulas testamenti scripsit.ff.l.27.

De pluribus testibus ex eadem domo. Inst. § pater § sed si filiusfamilias.ff.l.20.§ per contrariũ. l.22.in prin.

De muliere.Instit.§ testes autem. ff.l.20.§ mulier.

De hermaphrodito.ff.lib.22.tt.5.l.15.

De impubere.Inst.§ testes autem. ff.l.20.in prin.

De seruo.Institut.§ testes autem.ff.l.20.§ seruus. C tit.23.l.1.

De eo qui testamenti faciendi tempore liber existimabatur, postea autem seruus apparuit.Inst.§ sed cùm aliquis.

De furioso.Inst.§ testes autem.ff.l.20.§ nec furiosus.

De muto & surdo.Inst.§ testes autem.

De ijs qui sermonem non intelligunt. ff.l.20.§ final.

De eo cui bonis interdictum est. Inst.§ testes autem.ff.l.18.

De damnato ob carmen famosum. ff. l. 18. §. final.

De adulterij damnato.ff.lib.22.tt.5.l.14.

De lege repetũdarum damnato. ff.l.20.§ eum qui lege.ff.lib.22.tt.5.l.15.

De non rogatis.ff.l.21.§ in testamentis.l.27.

De inuitis.ff.l.20.§ fin.

De absentibus.C.tt.23.l.9.l.12.In prin.l.21.§ in omnibus.

De ijs qui non perseuerant usq; ad finem contestationis.ff.l.20.§ fin.C.tt.23.l.8.

DE MODO TESTANDI. Cap. 5.

I. *De testando uno contextu, ne alienus actus interueniat.*

Inst.tt 10.§ sed quum paulatim. ff.lib.28.tt.1.l. 21. § fin. C.tt 23.l.21.§ in omnib.l.28.in prin.usq; ad § cùm autem. Ne testes ante finitum actum abeant ff.lib.28.tt.1.l.20.§ fin.C.tt.23.l.8.

II. *De nuncupandis hæredibus & exhæredibus.*

Si non nuncupet, sed tantùm scribat.ff.lib.28.tt.1.l.21.in prin.

Huc pertinet, De clauso testamento testibus exhibendo, Inst.tt.16.§ sin autem quis. C.tt.23.l. 21. in prin.

De palàm nuncupando ut exaudiri possit. ff. lib. 28 tt.1.l.21.in prin.C.tt.23 l.29.

De uerbis quibus nuncupat, & de errore in nuncupando. Quibuscunq; uerbis uti licet. C. tt. 23. l.15.

De Græcis uerbis.C tt.23.l 21 § fin.

De uerbis circa personã hæredis instituti uel substituti, & exhæredati: & si in nomine, prænomine uel cognomine, uel in ipso etiã corpore erratum sit: item si diuersis nominibus, alio ue nomine appellet. Inst.lib.2.tt.20. § siquidem in nomine. ff lib.28 tt.2.l. 2. l. 3. in prin. l. 14. § fin. l.15 tt.5.l.9. in prin. § sed si cùm. § si quis nomen. l.45. in prin.l.46. in prin § fin.l.56 l.60.§ quoties. lib. 37. tt. 11. l. 8. § sed & cùm. l. 12. in prin. C. tt. 23. l. 4. l. 5. tt. 24. l. 4. l. 5. l. 7. tt.27 l 1.tt 29 l 4.

De uerbis & errore circa rem uel partem relictam. ff. lib. 28. tt. 5. l. 1. § si ex fundo. l. 9. in prin.

De errore circa conditionem institutionis, si uel addiderit conditionem addere nolens, uel omiserit addere uolens, uel mutauerit. ff.lib.28.tt. 5.l 9 § tantundem.

De uerbis & errore circa ipsam institutionem uel exhæredationem: hoc est, Hæres uel exhæres esto.

De eo hæres esto.ff.lib.28.tt.5.l.1.§ qui neque.§ sin autem ita.usque ad finem legis. l 46. in prin. C. tt.23.l.15. Si ita, Sempronius Plotij hæres esto. C. tt 24.l.14.

De eo, Exhæres esto ff.lib.28.tt 2.l.17.tt.3.l.59.C.tt. 28.l.3.

De uerbis circa testamentũ. Si id alio nomine appellet.C.tt.23.l.17.

III. *De scribendo testamento, item de interletis, inductis & suprascriptis.*

De persona scribentis. Si seruus scribat testamentum.ff lib.28.tt.1.l.28.

De nomine hæredis per manum testatoris uel testium exprimendo. Inst. tt. 10. § sed his omnib. C.tt.23.l.29.l.30. § fin. Nouell. c.119. § quia uerò ante.

Si quis sibiipsi aliquid in testamento adscripserit. ff.lib.34.tt.8.l.1.l.5.

De materia testamenti in qua scribitur.Inst.tt.10 § nihil autem interest.ff.lib.37.tt.11.l.1.in prin.l.4. C.tt.23.l.15.§ fin.

Si in pluribus codicibus scribatur testamentum. Inst tt.10.§ sed & unum. ff.lib.28.tt.1.l.24.lib.37. tt.11.l.1.§ sed & si in duobus.

De ordine in scribendo: quo quidq; ordine scribendum. Quando institutio, substitutio & legata scribenda sint ff.lib.28 tt.5.l.1.in prin.l.28.tt. 6.l.1.in prin l.2. § prius autem. usque ad fin. legis.l.11.l.34.C.tt.23.l.24.l.25.

Quando exhæredatio scribenda sit, uide in De exhæredatione.

De literis quibus scriptum est: Si Græcis literis, C.tt.23.l.12.§ fin.

De notis ff.lib.37.tt.1.l 6 § fin.

De causa & qualitate rei scriptæ.

Si error in scribendo interuenit, & minus scriptum sit, plus nuncupatum. Item si quid ambiguum uel obscurum scriptum sit. ff. lib. 28. tt. 5.l.60.§ quoties. C tt.23.l 7.l.24.l. 25. tt. 24. l. 14. Item l. in testamentis. & l. quo tutela. § quæ in testamento. ff de reg iuris. De reliquis, uide paulo superius, De nuncupandis hæredibus.

Si pugnantia scripta sunt. l. ubi pugnantia. ff. de reg iuris.

Si aliquid sine iussu testatoris scriptum sit. ff. lib. 28 tt.4.l.1. in prin.lib 37.tt.11.l 2.§ si cõsulto. lib. 34.tt.8 l.1.l.5.

De interletis, inductis & suprascriptis. ff. lib. 28. tt.1.l 21.§ si quid post. tt.3.l. fin.tt.4.toto. lib. 37. tt.2.l.1.tt.11.l.2.§ si consulto. l.8. § sed & cum. lib. 34.tt.9.l.12.C.tt.23.l.12.

IIII. *De subscriptionibus testatoris & testium.*

Inst. tt. 10. § sed quum paulatim. ff. lib. 28. tt.1.l. 22. § si quis ex testibus. l. 30. C. tt. 23. l. 22. in prin.

prin. usque ad § ex imperfecto. l. 28. § cùm autem.

V. De signaculis imponendis.

Inst.tt.10. § sed quum paulatim. § possunt autem. ff.lib.28.tt.1.l.22. § si ab ipso. usque ad fin. legis.l. 23.li.38.tt.6.l.3.C.tt.11.l.2.in prin.tt.23.l.12.in prin. l.21.§ in omnibus.

VI. De testando sine scriptis per nuncupationem, quis modus huius testationis sit.

Inst.tt.10.§ fin. ff.lib.28.tt.5.l.1.§ institutum.lib.37 tt.11.l.11.§ fin. C.tt.11.l.2.tt.22.l. 8. tt. 23. l. 21. § per nuncupationem. l.26.

De testando sine scriptis per fideicommissum. C. tt.48.l.5.

Si quis iactauerit se aliquem hæredem relicturum, an ex eo tanquam ex testamento nuncupatiuo competat actio. Inst.tt.17.§ fin. ff. lib. 28. tt.1.l.fin.

DE INSTITVTIONE HAEREdum. Inst.tt.14. ff lib.28. tt.5.C.tt.24. Cap. 6.

I. Sine hæredis institutione inutile est testamentum.

Inst.lib.2.tt.20.§ ante hæredia. ff.lib.28.tt.l. 1. § fin. lib.29.tt.7.l.10.20.

II. An sit utilis institutio hæredis?

Distinguitur:

1. *Ex persona instituti.*

De eo, cum quo non est testamenti factio. Inst.lib. 2.tt.19.§ in extraneis. ff.lib.28.tt.1.l.16.tt. 5. l. 6. § solemus.l.47.§ in extraneis.l.50.

De eo qui solidum capere non potest. ff.l.70.l.60. in prin.

De seruis proprijs, cum uel sine libertate instituendis.Inst.in prin.§ seruus autem. ff.l.3. in prin. l.7.l.9.§ si quis ita.§ si serua. l. 21. l. 38. § si quis seruum. l.48.in prin. l. 49. in prin. l.52.l.47.l. 81. in prin. tt.7.l.2.l.21.l.22.tt.2.l.13.§ regula. C.tt.27. l.6.

De seruo legato. ff. l. 38. in prin. C. tt. 27. l. 5. in prin.§ fin.

De seruo adulterio maculato. Inst.§ est tamen. ff. l.46.§ interdum.

De seruo qui ante fideicommissariam libertatem sub conditione accepit.ff.l.3.§ qui fideicommissum.

De seruo communi.ff.l.87.

An is qui soluendo non est, seruum suum hæredem cum libertate instituere possit, uel manumittere.ff.l.40.l.41.l.53.l.55.l.58.l.81.tota. l. 86. C. tt.27.l.2.l.6.§ fin.

De seruo hæreditario.Inst.§ seruus etiam. ff.l.31. § fin.l.50.l.62.

De seruo hæredis.ff.l.87.§ fin.

De seruo alieno, & in quo usumfructum testator habet. Inst.in prin § alienus. ff.lib.28.tt.1.l.16.tt. 5.l.3.in prin.l.6.§ seruus. l.31.l. 49. in prin. C. tt. 27.l.3.

De seruo eius qui non est capax. Inst. lib.2.tt.19. § in extraneis. ff.l.31.in prin.l 47. § in extraneis.l. 48 in prin.lib.29.tt.2.l. 81. C.l.10.

De seruo eius qui est apud hostes.ff.l.32.§ final.

De seruo eius qui post mortem testatoris natus erit. ff.l.62.

De filiofamiliâs.Inst.tt.19.§ testamenti. ff.lib.28.tt. 1.l.16.

De posthumis.Inst.tt.19.§ testamenti. ff.lib.28.tt.1. l.16.tt.2.l.4.l.6.l.9 in prin.§ fin.l.27.l.28.§ si quis eo.l.29.tota.lib.37.tt.11.l.3.

Si eum instituerit qui nasciturus sit ex ea quæ nōdum uxor esse potest. ff.lib.28.tt,2. l. 28. § si quis eo.

De posthumo alieno. Inst.lib.3.tt.10. in prin. lib.2. tt.20.§ posthumo quoque.ff.lib.30.l.128.

De filijs spurijs & naturalibus. C.lib. 6. tt. 56. l. 5. lib.5.tt.27.l.1.l.2.3.8 9.§ fin.l.12.Nouell.c.89.§ discretis igitur. usque ad § enimuerò si quis moriatur.

De marito illegitimo, & uxore illegitima testatoris.ff.lib.30.l.129.lib.34 tt.9.l.2.l.13.l.14.l.16.§ quoniam.C.lib.5.tt.27.l.1.Nouell.c.89.§ discretis igitur.

De infante.Inst.lib.2.tt.19.§ testamenti.

De surdo & muto.Inst.lib.2.tt.19.§ testamenti. ff.l. 1.§ mutus.suprà tt.1.l.16.

De furioso. Inst.lib.2.tt.19.§ testamenti. ff.lib.28. tt. 1.l.16.

De eo qui est apud hostes. ff.l.32.§ is qui. ff.lib.37. tt.11.l.11.§ filius.

De deportatis & peregrinis.C.l.1.

De extraneo testatori etiam ignoto. Inst.§ fin. C. l.9.l.11.

De prius exhæredato.ff.lib.28.tt.2.l.21.

De captiuis & pauperib. C.lib.1.tt.3.l. 37. Nouell. c.131.§ sed etsi quis.

De persona incerta. ff.lib.28.tt. 2. l. 29. § quicquid sibi.

Si ita: Ille aut ille hæres esto.C.tt.38.l.4.

Si ita: Quos Titius uoluerit.ff.l.32.in prin.

Si ita: Vter illorum Seiam uxoram duxerit. ff.l.9.§ si quis tamen.l.24.

Si ita: Quem codicillis hæredem scripsero, hæres esto.ff.l.75.

Si in duobus exemplaribus simul signatis diuersos hæredes scripserit. ff.lib.37.tt.11.l. 1. § quis in duobus.

De pluribus hæredib.institutis.Inst.§ & unum hominem.

De Imperatore, & alijs qualibet dignitate uel potestate præditis uiris. Inst.lib.2.tt.17.§ fin.ff.l.89. C.tt.22.l.7.tt.23.l.16.in prin.

De collegio.C.l.8.

De ciuitatibus.C.l.12.

2. *Ex re ex qua instituitur hæres.*

De partium institutione.Item:

De hærede sine parte scripto, uide in Quid quamcunq; hæreditatis ex testamento competat.

Si non inueniatur portio ex qua hæres institutus sit.ff.lib.37.tt.11.l.12

Si ex certa parte alicuius rei scripti sint hæredes.ff. l.9.§ si duo.l.10.

Si ita: Ex partibus, quas adscripsero, uel ex parte ex qua hæres scriptus est, &c. nec quicquam fit adscriptum.ff.l.2.l.36.lib.37.tt.11.l.12.§ final.

Ex qua parte Titius me hæredem scripserit, ex ea hæres mihi esto. ff.l.2.§ aliter atque. l.29.l.69. in prin.l.79.§ final.ff.lib.34.tt 8.l.1.§ final.

Si ex certis rebus institutio sit facta. ff. l.1. § si ex

De pluribus testibus ex eadem domo. Inst. § pater. § sed si filiusfamilias. ff. l. 20. § per contrariũ. l. 22. in prin.
De muliere. Instit. § testes autem. ff. l. 20. § mulier.
De hermaphrodito. ff. lib. 22. tt. 5. l. 15.
De impubere. Inst. § testes autem. ff. l. 20. in prin.
De seruo. Institut. § testes autem. ff. l. 20. § seruus. C. tt. 23. l. 1.
De eo qui testamenti faciendi tempore liber existimabatur, postea autem seruus apparuit. Inst. § sed cùm aliquis.
De furioso. Inst. § testes autem. ff. l. 20. § nec furiosus.
De muto & surdo. Inst. § testes autem.
De iis qui sermonem non intelligunt. ff. l. 20. § final.
De eo cui bonis interdictum est. Inst. § testes autem. ff. l. 18.
De damnato ob carmen famosum. ff. l. 18. §. final.
De adulterij damnato. ff. lib. 22. tt. 5. l. 14.
De lege repetũdarum damnato. ff. l. 20. § eum qui lege. ff. lib 22. tt. 5. l. 15.
De non rogatis. ff. l. 21. § in testamentis. l. 27.
De inuitis. ff. l. 20. § fin.
De absentibus. C. tt. 23. l. 9. l. 12. in prin. l. 21. § in omnibus.
De iis qui non perseuerant usq; ad finem contestationis. ff. l. 20. § fin. C. tt. 23. l. 8.

DE MODO TESTANDI. Cap. 5.

I. De testando uno contextu, ne alienus actus interueniat.

Inst. tt. 10. § sed quum paulatim. ff. lib. 28. tt. 1. l. 21. § fin. C. tt. 23. l. 21 § in omnib. l. 28. in prin. usq; ad § cùm autem. Ne testes ante finitum actum abeant. ff. lib. 28. tt. 1. l. 20. § fin. C. tt. 23. l. 8.

II. De nuncupandis haredibus & exhæredibus.

Si non nuncupet, sed tantùm scribat. ff. lib. 28. tt. 1. l. 21. in prin.
Huc pertinet, De clauso testamento testibus exhibendo, Inst. tt. 16. § sin autem quis. C. tt. 23. l. 21. in prin.
De palàm nuncupando ut exaudiri possit. ff. lib. 28 tt. 1. l. 21. in prin. C. tt. 23 l. 29.
De uerbis quibus nuncupat, & de errore in nuncupando. Quibuscunq; uerbis uti licet. C. tt. 23. l. 15.
De Græcis uerbis. C tt. 23. l. 21 § fin.
De uerbis circa personã hæredis instituti uel substituti, & exhæredati: & si in nomine, prænomine uel cognomine, uel in ipso etiã corpore erratum fit: item si diuersis nominibus, alio uero nomine appellet. Inst. lib. 2. tt. 20. § siquidem in nomine. ff. lib. 28. tt. 2. l. 2. l. 3. in prin. l. 14. § fin. l. 15 tt. 5. l. 9. in prin. § sed si cùm. § si quis nomen. l. 45. in prin. l. 46. in prin § fin. l. 56 l. 60. § quoties. lib. 37. tt. 11. l. 8. § sed & cùm. l. 12. in prin. C. tt. 23. l. 4. l. 5. tt. 24. l. 4. l. 5. l. 7. tt. 27 l. tt 29. l 4.
De uerbis & errore circa rem uel partem relictam. ff. lib. 28. tt. 5. l. 1. § ex fundo. l. 9. in prin.

De errore circa conditionem institutionis, si uel adiderit conditionem addere nolens, uel omiserit addere uolens, uel mutauerit. ff. lib. 28. tt. 5. l. 9 § tantundem.
De uerbis & errore circa ipsam institutionem uel exhæredationem: hoc est, Hæres uel exhæres esto.
De eo hæres esto. ff. lib. 28. tt. 5. l. 1. § qui neque. § sin autem ita usque ad finem legis. l 46. in prin. C. tt. 23. l. 15. Si ita, Sempronius Plotij hæres esto. C. tt 24. l. 14.
De eo, Exhæres esto. ff. lib. 28. tt 2. l. 17. tt. 3. l. 59. C. tt. 28. l. 3.
De uerbis circa testamentũ. Si id alio nomine appellet. C. tt. 23. l. 17.

III. De scribendo testamento, item de interlitis, inductis & suprascriptis.

De persona scribentis. Si seruus scribat testamentum. ff lib. 28. tt. 1. l. 28.
De nomine hæredis per manum testatoris uel testium exprimendo. Inst. tt. 10. § sed his omnib. C. tt. 23. l. 29. l. 30. § fin. Nouell. c. 119. § quia uerò ante.
Si quis sibi ipsi aliquid in testamento adscripserit. ff. lib. 34. tt. 8. l. 1. l. 5.
De materia testamenti in qua scribitur. Inst. tt. 10. § nihil autem interest. ff. lib. 37. tt. 11. l. 1. in prin. l. 4. C. tt. 23. l. 15. § fin.
Si in pluribus codicibus scribatur testamentum. Inst tt. 10. § sed & unum. ff. lib. 28. tt. 1. l. 24. lib. 37. tt. 11. l. 1. § sed & si in duobus.
De ordine in scribendo: quo quidq; ordine scribendum. Quando institutio, substitutio & legata scribenda sint. ff. lib 28 tt. 5. l. 1. in prin. l. 28. tt. 6. l. 1. in prin l. 2. § prius autem. usque ad fin. legis. l. 11. l. 34. C. tt. 23. l. 24. l. 25.
Quando exhæredatio scribenda sit, uide in De exhæredatione.
De literis quibus scriptum est: Si Græcis literis, C. tt. 23. l. 12. § fin.
De notis. ff. lib 37. tt 1 l 6 § fin.
De causa & qualitate rei scriptæ.
Si error in scribendo interuenit, & minus scriptum sit, plus nuncupatum. Item si quid ambiguum uel obscurum scriptum sit. ff. lib. 28. tt. 5. l. 60. § quoties. C. tt. 23. l. 7. l. 24. l. 25. tt. 24. l. 14. Item l. in testamentis. & l. quo tutela. § quæ in testamento. ff de reg iuris. De reliquis, uide paulo superius, De nuncupandis hæredibus.
Si pugnantia scripta sunt. l. ubi pugnantia. ff. de reg iuris.
Si aliquid sine iussu testatoris scriptum sit. ff. lib. 28 tt. 4. l. 1. in prin. lib. 37. tt. 11. l. 2. § si cõsulto. lib. 34. tt. 8. l. 1. l. 5.
De interlitis, inductis & suprascriptis. ff. lib. 28. tt. 1. l. 21. § si quid post. tt. 3. l. fin. tt. 4. toto. lib. 37. tt. 1. l. 1. tt. 11. l. 2 § si consulto. l. 8. § sed & cum. lib. 34. tt. 9. l. 12. C. tt. 23. l. 12.

IIII. De subscriptionibus testatoris & testium.

Inst. tt. 10. § sed quum paulatim. ff. lib. 28. tt. 1. l. 22. § si quis ex testibus. l. 30. C. tt. 23. l. 21. in prin.

prin. usque ad § ex imperfecto. l. 28. § cùm autem.

V. De signaculis imponendis.

Inst.tt.10. § sed quum paulatim. § possunt autem. ff.lib.28.tt.1.l.22.§ si ab ipso. usque ad fin. legis.l. 23.li.38.tt.6.l.3.C.tt.11.l.2.in prin.tt.23.l.12.in prin. l.21.§ in omnibus.

VI. De testando sine scriptis per nuncupationem, quis modus huius testationis sit.

Inst.tt.10.§ fin. ff.lib.28.tt.5.l.1.§ institutum. lib.37 tt.11.l.11.§ fin. C.tt.11.l.2.tt.22.l. 8. tt. 23. l. 21. § per nuncupationem. l.26.

De testando sine scriptis per fideicommissum. C. tt.48.l. 5.

Si quis iactauerit se aliquem hæredem relicturum, an ex eo tanquam ex testamento nuncupatiuo competat actio Inst.tt.17.§ fin. ff. lib.28. tt.1.l.fin.

DE INSTITVTIONE HAEREdum. Inst.tt.14.ff lib.28.tt.5.C.tt.24. Cap. 6.

I. Sine hæredis institutione inutile est testamentum.

Inst.lib.2.tt.20.§ ante hæredis. ff.lib.28.tt.l. 1. § fin. lib.29.tt.7.l.10.20.

II. An sit utilis institutio hæredis?

Distinguitur:

1. Ex persona instituti.

De eo, cum quo non est testamenti factio. Inst.lib. 2.tt.19.§ in extraneis. ff.lib.28.tt.1.l.16.tt. 5.l. 6.§ solemus.l.47.§ in extraneis.l.50.

De eo qui solidum capere non potest. ff.l.70.l.60. in prin.

De seruis proprijs, cum uel sine libertate Instituendis.Inst.in prin.§ seruus autem. ff.l.3. in prin. l.7.l.9.§ si quis ita.§ si seruus. l. 21. l. 38. § si quis seruum. l.48.in prin. l. 49. in prin. l.52.l.47.l. 81. in prin. tt.7.l.2.l.21.l.22.tt.3.l.13.§ regula. C.tt.27. l.6.

De seruo legato. ff. l. 38. in prin. C. tt.27. l. 5. in prin.§ fin.

De seruo adulterio maculato. Inst.§ est tamen. ff. l.46.§ interdum.

De seruo qui ante fideicommissariam libertatem sub conditione accepit.ff.l.3.§ qui fideicommissum.

De seruo communi.ff.l.87.

An is qui soluendo oon est, seruum suum hæredem cum libertate instituere posit, uel manumittere.ff.l.40.l.41.l.53.l.55.l.58.l.81.tota. l. 86. C. tt.27.l.2.l.6.§ fin.

De seruo hæreditario.Inst.§ seruus etiam. ff.l.31.§ fin.l.50.l.62.

De seruo hæredis.ff.l.87.§ fin.

De seruo alieno, & in quo usumfructum testator habet. Inst.in prin § alienus. ff.lib.28.tt.1.l.16.tt. 5.l.3.in prin.l.6.§ seruus. l.31.l. 49. in prin. C. tt. 27.l.3.

De seruo eius qui non est capax. Inst lib.2.tt.19. § in extraneis. ff.l.31.in prin.l 47.§ in extraneis.l. 48.in prin.lib.29.tt.2.l.81.C.l.10.

De seruo eius qui est apud hostes.ff.l.32.§ final.

De seruo eius qui post mortem testatoris natus erit.ff.l.62.

De filiofamiliâs.Inst.tt.19.§ testamenti. ff.lib.28.tt. 1.l.16.

De posthumis.Inst.tt.19.§ testamenti. ff.lib.28.tt.1. l.16.tt.2.l.4.l.6.l.9 in prin.§ fin.l.27.l.28.§ si quis eo.l.29.tota lib.37.tt.11.l.3.

Si eum instituerit qui nasciturus sit ex ea quæ nõdum uxor esse potest. ff.lib.28.tt.2. l.28. § si quis eo.

De posthumo alieno. Inst.lib.3.tt.10. in prin. lib.2. tt.20.§ posthumo quoque.ff.lib.30.l.128.

De filijs spurijs & naturalibus. C.lib. 6. tt. 56. l. 5. lib.5.tt.27.l.1.l.2.3.8 9.§ fin.l.12.Nouell.c.89. § discretis igitur. usque ad § enimuero si quis monatur.

De marito illegitimo, & uxore illegitima testatoris.ff.lib.30.l.129.lib.34 tt.9.l.2.l.13.l.14.l.16.§ quoniam.C.lib.5.tt.27.l.1.Nouell.c.89.§ discretis igitur.

De infante Inst.lib.2.tt.19.§ testamenti.

De surdo & muto.Inst.lib.2.tt.19.§ testamenti. ff.l. 1.§ mutus.suprà tt.1.l.16.

De furioso. Inst.lib.2.tt.19.§ testamenti. ff.lib.28. tt. 1.l.16.

De eo qui est apud hostes. ff.l.32.§ is qui. ff.lib.37. tt.11.l.11.§ filius.

De deportatis & peregrinis.C.l.1.

De extraneo testatori etiam ignoto. Inst.§ fin. C. l.9.l.11.

De prius exhæredato.ff.lib. 28.tt.2.l.21.

De captiuis & pauperib. C.lib.1.tt.3.l. 37. Nouell. c.131.§ sed etsi quis.

De persona incerta. ff.lib.28.tt. 2.l.29.§ quicquid sibi.

Si ita: Ille aut ille hæres esto.C.tt.38.l.4.

Si ita: Quos Titius uoluerit.ff.l.32.in prin.

Si ita: Vter illorum Seiam uxoram duxerit. ff.l.9.§ si quis tamen.l.24.

Si ita: Quem codicillis hæredem scripsero, hæres esto.ff.l.75.

Si in duobus exemplaribus simul signatis diuersos hæredes scripserit. ff.lib.37.tt.11.l. 1. § quis in duobus.

De pluribus hæredib.institutis.Inst.§ & unum hominem.

De Imperatore, & alijs qualibet dignitate uel potestate præditis uiris. Inst.lib.2.tt.17.§ fin.ff.l.89. C.tt.22.l.7.tt.23.l.16.in prin.

De collegio.C.l.8.

De ciuitatibus.C.l.12.

2. Ex re ex qua instituitur hæres.

De partium institutione.Item:

De hærede sine parte scripto, uide in Quid quamcunque hæreditatis ex testamento competat.

Si non inueniatur portio ex qua hæres institutus sit.ff.lib.37.tt.11.l.12.

Si ex certa parte alicuius rei scripti sint hæredes.ff. l.9.§ si duo.l.10.

Si ita: Ex partibus, quas adscripsero, uel ex parte ex qua hæres scriptus est, &c. nec quicquam sit adscriptum.ff.l.2.l.36.lib.37.tt.11.l.12.§ final.

Ex qua parte Titius me hæredem scripserit, ex ea hæres mihi esto. ff.l.2.§ aliter atque. l.29.l.69. in prin.l.79.§ final.ff.lib.34.tt.8.l.1.§ final.

Si ex certis rebus institutio sit facta. ff. l. 1. § si ex

 fundo.

fundo. l.9.§ si duo. l.10.l. 35. in prin. usque ad § rerum autem.l.72.l.76.in prin.tt.6.l.39.§ fin. C.l. 13.

De peculio castrensi, & quasi castrensi, uide suprà cap.3.

III. *Ex causa institutionis.*

Si pœnæ nomine instituit. Instit. lib. 2. tt. 20. § final.

Si litis causa Imperatorem hæredem instituit. ff. l. 89.

Si fraudandorum creditorum causa quis seruum suum liberum hæredemųȝ scripserit, uide suprà Ex persona instituti. De seruis proprijs.

Si rogatus sit testator à filiofamiliâs quem instituere uolebat, ut alium instituat. ff.l.44.

Si coactus sit ad testandum, uide in De iniusto testamento.

IIII. *Ex modo & uerbis institutionis.*

Si ab aliquo aliquid sit relictũ, & libertus ei commendatus: an ex eo hæres fiat? ff.lib. 28. tt. 5. l. 63.

De reliquis, uide suprà De modo testandi.

V. *Ex antecedentibus.*

Si antea sit exhæredatus institutus. ff.lib.28. tt. 2. l. 21.

Si posthumus institutus, ante institutionem natus sit. ff.lib.28.tt.2.l.25 § Lucius.

VI. *Ex tempore ex quo, & ad quod, item ex conditione sub qua instituitur.*

Ex certo tempore, & ad certum tempus institutio fieri non potest. Instit.§ hæres & purè. ff. l.34.

Si post mortem alterius. Instit. § seruus etiam. C. l.9.

Si seruum legatum post mortem legatarij instituat. ff.l.38.in prin.

Si sub conditione institutio facta sit. Inst. § hæres & purè. Distinguitur:

Si sub pluribus conditionib. sit institutus, uide in De conditionibus, lib.14.cap.5.

Si suum hæredem & necessarium sub conditione instituerit. ff.l.4.tota.l.5.l.6. in prin. usque ad § solemus.l.9.§ si seruus. l.28.in prin.l.84.l. 87. tt. 2.l.10.tt.7.l.10.l.15.l.28.lib.37.tt.11.l. 2. § si sub condit. l.5.in prin.l.20.lib.38.tt.2.l. 20. § si libertinus. usque ad § si libertus.lib.35.tt.1.l.81.C.tt.25.l.4.tt. 27.l.6.

Si sub conditione impossibili, uide in De conditionibus.in Methodo De legatis & fideicom.

Si sub conditione captatoria. ff. l. 68. l. 69. l. 79. § fin.C.tt.21.l.11.

Si ita: Si uoles, hæres esto. uide in De conditionibus, Methodum De legatis & fideicommissis.

Si ita: Si Titius uolet. ff.l.32.in prin. l.66. § at quin si quis. l.68.l.69.

Si ita: Si Titius in Capitolium ascenderit. ff.l.66.

Si ita: Quisquis mihi hæres erit. ff.lib.28.tt. 2. l. 3. § quisquis tt.5.l.21.

Si ita: Si Titius hæres erit, Seius hæres esto: & si Seius hæres erit, Titius hæres esto. ff.lib.28.tt. 7. l.16.

Si ita: Si intra annum septuagesimum decessero. ff. l.54.

Si ita: Si socij bonorum meorum permanserint ff. tt.7.l.4. in prin.

Si ita. Vter ex fratribus meis Seiam uxorem duxerit, hæres esto. ff.l.9.§ si quis tamen.

De reliquis, uide in De cõditionibus, Methodum de legatis & fideicommissis.

VII. *Ex consequentibus.*

Vide infrà, De rupto & irrito testamento.

Subdistinctio generalis, si tractu temporis conualescat. ff.lib.50.tt.17.l.201.l.210.

DE SVBSTITVTIONE VVLgari. Inst.lib.2.tt.15.ff.lib.28.tt.6. C.tt.26. Cap. 7.

I. *Diuisio substitutionis in simplicem & duplicem, seu in uulgarem & pupillarem. ff.l.1. in princip.*

II. *An sit utilis substitutio, & ex ea competat hæreditas.*

Distinguitur:

1. *Ex persona substituti.*

De pluribus gradatim substitutis. Inst. in prin. ff.l. 24.

De pluribus in unius locum, uel uno in plurium locum substitutis, uel singulis in locum singulorum. Inst.§ & plures.ff.l.34.l.35.

De hæredibus ad inuicem substituendis. Inst. § & plures. ff.tt.5. l. 37. § hæc uerba. tt. 6. l. 1. § fin. l. 34.

De seruo proprio. Inst in prin. ff.l.34.

De seruo proprio legato. ff.l.14. in prin.l.16.§ fin.l. 17.C.tt.27.l.5.§ quæ iuris nostri.

De filio à primo gradu præterito. ff.l. 41. § Lucius.

2. *Ex persona eius cui substituitur.*

An quis sibiipsi possit substitui. ff.l. 8. § nemo institutus.l.46.§ 1.usque ad § final.

De seruo communi testatoris, quem libertum suũ esse putabat. C.tt.24. l.3.

3. *Ex modo & uerbis substitutionis.*

Si quis duobus scriptis hæredibus, ei qui nouissimus mortuus fuerit, substituit: inuicem scriptos hæredes uidetur substituisse. ff. l. 23. C. l. 10.

De uerbis substitutionis. ff.l.39.§ fin. item suprà tt. 5.l.37.§ hæc uerba.

4. *Ex consequentibus substitutionem.*

Si conditio extiterit, hoc est, si institutus hęres non sit, an substitutus admittatur? ff.l.31.§ fin.l.46.in prin.

Si institutus hęres extiterit. ff.lib.29.tt.2.l.1.in prin. l.64.ff.lib.34.tt.5.l.13.§ fin.

Si contra tabulas bonorum possessionem institutus petierit. C.l.3.

Si seruus institutus hæres, quem testator liberum esse existimauit, iussu domini adierit, an substitutus repellatur? Inst.§ si seruum. ff.tt.5.l.38.§ si paterfamiliâs.l.39.C.tt 24.l.3.

Si institutio conditionalis sit, an substitutio quoque conditionalis præsumatur. ff tt.5.l.71.

Si plures sint conditiones, & quædam extiterint, quædam non. C.tt.25.l.6.in prin.

De conditione, si hæres erit, uel quisquis mihi hæres erit. ff.l.8.in prin.l.41.§ Iulius.

Si ita:

Si ita: Si prius moriatur quàm adeat, aut filium nō habuerit ff. tt. 5. l. 83.

Si cum duobus hæredibus institutis, ei substitutus sit, qui posterior mortuus fuerit, ambo instituti simul decesserint. ff. l. 32. in prin. l. 40. lib. 34. tt. 5. l. 10. in prin. Vel incertùm sit, uter prior decesserit. ff. lib. 37. tt. 11. l. 11. in prin.

Si cùm Meuium in partem quam capere posset, instituit, Titium in reliquam, & Meuius solidum capere possit. ff. lib. 28. tt. 5. l. 76. § fin.

Si ei cui substitutum est postea nascatur filius. ff. l. 41 in prin. ff. lib. 35. tt. 1. l. 100. C. tt. 25. l. 6. § cùm autem. tt. 42. l. 30.

III. Cui substitutio sit utilis, & ex ea competat hæreditas?

De hærede substituti, & alijs inuicem substitutis. ff. l. 8. § sed si plures. l. 21. l. 43 § fin. C. l. 6.

Coniunctus substituto præfertur. ff. l. 28.

Si discretis portionibus quibusdam coniunctim datis, omnes inuicem substituerit. ff. l. 39. § qui discretas usque ad § cohæres.

Si ita substitutio facta sit, Quisquis mihi hæres erit: uide in De pupillari substitutione.

IIII. Quid & quantum ueniat in substitutionem?

Si instituti inuicem substituti sint, eæ in substitutione partes datæ uidentur, quæ in institutione. Inst. § & si ex disparibus. tt. 16. § substituitur. ff. l. 5. l. 22. l. 39. § 1. C. l. 1.

Si quis cohæredi substituto substitutus sit, ad utranque partem admittitur. Inst. § sed si instituto. ff. l. 25. l. 39 in prin.

De parte eius cui substitutum non est. ff. l. 37. § final.

Si in eam partem substitutus sit, quam institutus capere non potest. ff lib. 28. tt. 5. l. 26. § fin. l. 27. l. 28. l. 76. § fin C tt. 24. l. 2.

Si patrono substitutus sit. ff. lib. 38. tt. 2. l. 16. § ei qui substitutus.

De reliquis. ff. l. 30. suprà tt. 5. l. 9. § si quis primùm. l. 15. § fin. l. 16.

DE SVBSTITVTIONE PVPILLARI. Inst tt. 16. ff. lib. 28. tt. 6. C. tt. 26.

Cap. 8.

I. An substitutio pupillaris sit utilis?

Inst. In prin. ff. l. 2. in prin. C. l. 7.

Distinguitur:

1. Ex persona eius cui substituitur, seu cui testamentum facit pater.

Si sui iuris sit impubes. ff. l. 2. in prin. l. 37. in prin.

Si posthumis substituatur. Inst. § quæcunque diximus. ff. l. 2. in prin.

Si nepotibus uel pronepotibus substituitur. ff. l. 2. in prin.

Si in patris testamento sit præteritus. ff. l. 2. in prin.

Si hæres institutus sit cùm erit 14. annorum. ff. l. 31. in prin.

Si exhæredatus sit. ff. l. 1 § fin.

Si extraneus sit impubes. Inst. § final. ff. l. 2. in princip.

Si naturalis sit filius. ff. l 43.

Si pubes sit. Inst § fin. ff. l. 7.

Distinguitur:

Si sit furiosus & mente captus. Inst. § qua ratione. C. l. 9.

Si mutus sit. ff. l. 41. in prin.

Si non omnibus substituat ff. l. 36 in prin.

Si singulis, uel ei qui nouissimus morietur substituat. Inst. § uel singulis. ff. l. 35.

2. Ex persona substituti.

Si posthumum suum substituat. ff. l. 2. § prius autem.

Si eum qui post mortem eius natus fuerit. ff. l. 15. l. 24.

Si eum qui à testatore solidum capere non potest. ff. l. 6. l. 9.

Si seruus communis substituatur. ff. l. 16. in prin.

Substituitur aut nominatim, aut generaliter. Inst. § substituitur.

Si ei qui non est sanæ mentis substituatur, qui est substituendi. C. l. 9.

3. Ex modo & conditione substituendi.

Simpliciter & dupliciter substitui ei potest. Inst. in prin ff. l. 1.

Purè & sub conditione. ff. l. 8 in prin.

Si alium substituerit, si filius hæres non erit: & alium, si hæres erit filius, & intra pubertatem decesserit. ff. l. 37. in prin.

Si ita: Si intra decimum annum decesserit: uel, alium substituerit, si intra decimum: alium, si intra 14 annum decesserit. ff. l. 36. in prin. l. 41. § Item quæro.

Si ultra 14 annum ei substituatur. ff. l. 7. l. 12. l. 31. in prin.

Si ita: Si intra 25 annum decesserit. ff. l. 15.

4. Ex tempore substituendi, & loco.

Si prius substituat pater quàm sibi facit testamentum. ff. l. 2. § prius autem.

Si alia hora sibi, alia filio fecit testamentum pater. ff. l. 14. in prin.

Quo gradu hæres liberis substituatur, nihil interest. ff. l. 11.

Si in alijs tabulis sibi, in alijs filio faciat testamentum. Inst. § fin autem quis. § illud etiam.

5. Ex reliquis contingentibus.

Si impubes & alij non eiusdem conditionis instituantur, sibique inuicem substituantur. ff. l. 37. in prin. l 43. in prin. C. tt. 21 l. 6. tt. 26. l. 2.

Si pater sibi non fecerit testamentum. ff. l. 1. § fin. l. 2. § quisquis. Inst. § liberis autem.

Si pater sibi in scriptis, filio sine scriptis, uel contrà fecerit testamentum. ff. l. 18. lib. 37. tt. 11. l. 8. § fin.

An signacula utrique testamento sint imponenda. ff. l. 18.

Si patris testamentum iniustum, sit ruptum uel irritum. Inst § liberis autem. ff. l. 2 in prin.

6. Ex consequentibus.

An si substitutus sit hoc modo, Si impubes hæres non erit, admittatur etiam si impubes hæres extiterit, intra pubertatem tamen decesserit. ff. l. 4. tota. l. 43. in prin. C l. 2. 4. 8. C. tt. 25. l. 9. tt. 21. l. 6. Vide insuper paulo superius, uers. Si impubes & alij non eiusdem conditionis, &c.

Si cùm ita esset substitutus, Si intra decimum annum decesserit impubes, decesserit post decimū annum intra decimumquartū. ff l. 19. cùm duos impuberes filios haberet pater, ita substituit: Si uterque impubes decesserit, tunc ille sibi hæres esto. C. l. 10.

Si sub hac conditione, Si hæres erit, substitutus hæres non sit. ff.l.8.in prin.l.41.§ Iulius.

Si pupillus adoleuerit. Inst. § qua ratione. § masculo. ff.l.1.l.39.§ cum pater.l.41.§ item quæro. l.48 C.l.2.l.8.C.tt.42.l.5.

Si mortis tempore non fuerit in familia impubes.ff.l.39.§ cùm filiæ.

Si pupillus uiuo testatore decesserit.ff.l.24.

Si cùm pupillariter substituto substitutus esset, pupillariter substitutus uiuo pupillo decesserit. ff. l.45.

Si uel pater uel impubes filius in hostium potestate decesserit. ff. l. 26. l. 27. lib. 49. tt. 15. l. 10. l.11.

Si patris hæreditas non fuerit adita. ff.l. 2. § quisquis.usq; ad § prius.l.8.§ si ex asse.

Si patris seu principale testamẽtum rumpatur uel irritum fiat, uide suprà Ex reliquis contingentibus.

Si contra tabulas patris bonorum possessio petita sit.ff.l.20.l.31.§ fin.l.33.

An patris hęreditas repudiari posait, filij acceptata.ff.l.8.§ filio.l.10.

Si tabulæ pupillares fuerint resignatæ. ff. l. 18. lib. 37.tt.11.l.9.

Si seruus substitutus à pupillo uenditus sit, & ab emptore hæres institutus. ff.tt.5.l.52.tt.6. l. 46. § fin.

Si furiosus cui ad similitudinem pupillaris substitutionis substitutum est, resipuerit. Inst.§ qua ratione. ff.l.41.in prin. C.l. 9. ff. lib. 37. tt. 3. l. 1. in prin.

Si filius mutus, cui ad similitudinẽ pupillaris substitutionis pater substituit, uxorem duxerit, & liberos procreauerit. ff.l.41.in prin.

II. *Cui sit utilis, & ex ea competat hæreditas?*

Si ita, Quisquis mihi hæres erit, substitutio facta sit, cui competat? Inst.§ substituitur. ff.l. 3. l. 8. § hæc uerba.§ sed si plures. l.29.l.32.§ 1.l.41. § Iulius.

Si, cùm alium, si intra decimum: alium, si intra 14 annum decesserit, substituisset: intra decimum annum decesserit. ff.l.41.§ item quæro. lib.37.tt. 11.l.2.§ si primus.

De eo qui pupillariter substituto substitutus est: an succedat, si prior substitutus decessit ante pupillum. ff.l. 45.

III. *Quid quantumq; debeatur iure substitutionis pupillaris?*

Pro rata partium ex quibus instituti sunt, succedunt. Inst.§ substituitur. ff.l.8. § hæc uerba.§ sed si plures.

Si tantum ex institutione, in quantum institutus est, capere non posset. ff.l.41 § Iulius.

Si cum institutis alius substitutus est.ff.l.8.§ Labeo quoq; C.l.11.

De bonis ipsius impuberis, an & quatenus ueniant? Inst.§ non solùm autem. ff.l.6.l.8. § ad substitutos. § in adrogato. l.1.l. 39. § cùm filiæ. uers. quòd si hæreditas.

Si ita: Si intra pubertatem decesserit, tunc ille mihi hæres sit: an pupilli bona ueniant? ff.lib 37.tt.11.l. 8 § qui filio.

Si ita substitutus sit: Si ambo mortui essent, hæreditatem eius qui prior mortuus erit, in hæreditate nouissimi pueri inueniet substitutus. ff. l. 40.

Aliter si ei qui nouissimus decesserit, substitutus sit. ff. lib 34.tt.5.l.10.in prin.

IIII. *Euentus.*

An principale testamentum per pupillare confirmetur. ff.l. 42. Vtrum seruus & filius impuberi substitutus, necessarius an uoluntarius fiat hæres: & utrum patris an filij hæres fiat? Inst. in prin. ff.l.2.§ prius autem.l.8.§ quos possum l.16. in prin l 34.l.46.§ fin.

De cautione substitutio ab adrogatore pupilli præstanda, si intra pubertatem decesserit, bona restitui. ff.l.38.

V. *Vtrum unum an duo sint testamenta, principale & pupillare?*

Inst.§ igitur. ff.l.2.§ l.2.§ prius autem.l.18.l.26.§ fin. lib.35.tt.3.l.1.§ neq; interest.

VI. *Adfine remedium.*

Fideicommissum à pupillo relictum, si intra pubertatem decesserit, ut Titio bona restituat. ff. l. 37.in prin.l.39.cùm filiæ.

DE EXHAEREDATIONE.

Inst.tt 13.ff.lib.28.tt.2.C.tt.28. & tt.29. Cap. 9.

I. *An sit iusta & utilis exhæredatio?*

Distinguitur:

1. *Ex persona, re, seu gradu à quo exhæredatus est, & loco in quo.*

Si ab unius persona filium exhæredauerit. ff.l.3. § filius.

Si ita: Quisquis mihi hæres erit, filius exhæres esto.ff.l.3.§ filius.

Si cùm filio decem legasset, adiecit, in cætera parte exhæres esto.ff.l.19.

Si ante hæredis institutionem exhæredatio facta sit.ff.tt.3.l.3.in prin.tt.5.l.1.in prin.

Si inter medias hæredum institutiones. ff.l.3. § filius.tt.3 l.3.in prin.

Si inter gradus.ff.l.3 § in eo.tt.3.l.3.in prin.

Si post hæredum institutiones.C.tt.28.l.1.

2. *Ex causa propter quam exhæredatus est.*

De causis ingratitudinis. Nouell c.115. § ad hæc aliud.usq; ad § memoria c.123.§ nullam autem licentiam.

Si ita: Quoniam te dote contentam esse uolui. ff. tt.5.l.59.

Si errauit in causa testator.ff.l.14.§ fin l.15.

Si causam non nominatim expressit in testamento Nouell.c.115.§ ad hæc aliud.

Multi non ut filijs obsint, sed ut eis consulant, eos exhæredant. ff.l.18.

3. *Ex modo exhæredationis.*

Nominatim exhæredandi sunt liberi, non inter cæteros. Inst. § sed non ita. § sed fœminini. § sed prætor.§ sed hæc quidem. ff.l.25. in prin. tt.3.l.3. in prin. C.tt.28.l.4.§ sancimus igitur.usq; ad fin. legis.

Quid sit nominatim & inter cæteros exhæredare? Inst.§ nominatim.§ masculos. ff. l. 1. l. 2. l. 3. in prin.in tt 5.l.84.in prin.

4. EX

4. *Ex tempore ex quo, & conditione sub qua exhæredatus sit.*

Si sub conditione exhæredetur filius. ff.l.3. § puré. § nam si hoc.in tt.5.l.66.§ fin.

Si sub conditione, Si nolit. ff. lib. 28. tt. 5. l. 84. in prin.

Si post mortem suam exhæredetur. ff. l. 13. § fin. l. 29 § in omnibus. tt.5.l.4. § fin.

5. *Ex consequentibus, si postea hæres instituatur exhæredatus.*

ff.l.21.

Si hæreditas adita non fuerit. ff.lib.37.tt.4.l. 20. § sed cum exhæred.

II. *Qui exhæreditati esse intelligantur?*

ff.l.2.l.25.in prin.

III. *A quo gradu intelligantur exhæredati?*

ff.l.3.§ filius, usque ad § fin. C.tt.28.l.1.

DE PRAETERITIONE INST. tt.13.ff.lib.28 tt.2.C.tt.28. & tt.29. Cap. 10.

I. *An ex præteritione dicatur iniustum testamentum? Inst. in prin.*

ff.l.30. Distinguitur:

1. *Ex persona præteriti.*

De filijs quos habet in potestate testator. Inst. in prin.ff.l.30.in tt.3.l.1.l.3.§ ex his.

De emancipatis liberis. Inst. § emancipatos. § emancipati § sed hæc quidem.ff.lib.28.tt.3.l.8.

De filiosfamiliâs milite.ff.l.26.

De filio qui est apud hostes.ff.l.31.tt.3.l.10.

De adoptiuis liberis Inst.§ adoptiui. § circa adoptiuos Inst.lib 3.tt.1.§ sed ea omnia.

De filiabus & cæteris fœminini sexus personis. Inst.§ sed non ita.§ sed fœminini. § sed prætor. § sed hæc qiudem.C tt.28.l.4.§ sancimus.

De nepotibus & pronepotibus per uirilem sexum descendentib. Inst § sed non ita.§ posthumorum § sed hæc quidem. ff.l.9 § si filium. l.23. § fin l.29.tota.tt.3 l.6.in prin.§ quocunque autem.l.9.l.13.lib.38.tt.6.l.7.in prin.C.tt.28.l.2.l.4.§ sancimus.

De posthumis, uide in De rupto & irrito testamento: de Adgnatione posthumi.

De parentibus. Nouell.c.115 § atque hæc quidem. Vide insuper in De bonorum possessione contra tabul.

2. *Ex persona testatoris prætereuntis.*

De matre, auo materno & cæteris per matrem ascendentibus personis Inst.§ mater.

De milite.Inst § sed si in expeditione.

3. *Ex specie facti.*

Inutilis exhæredatio uel institutio uim habet præteritionis.ff.lib.37.tt.4.l.8.§ non quæuis.

4. *Ex reliquis contingentibus.*

Si à primo gradu exhæredatus sit, qui à secundo præteritus est. ff l.8.l.14. in prin. usque ad § fin. tt.3.l.3. § fin.l.4.l.5.in prin.l.19.

Si à primo gradu institutus sit, qui à secundo gradu præteritus est.ff.l.14.§ quod uulgò.

Si præteritus à primo gradu, à secundo exhæredatus sit, uel institutus uel substitutus. ff. l. 3. § fin.tt 3.l.5 § fin.tt.5.l.73.tt.6.l.41.§ Lucius.

Si præteritus, postea sit emancipatus. ff.lib. 28. tt 3.l.8.

Si præteritus bonis paternis se abstineat, nec contra tabulas bonorum possessionem petat.ff.lib. 28.tt.3.l.17.lib.44.tt.2.l.2.

Si præteritus ante testatorem, uel ante aditam hæreditatem decesserit.Instit.in prin.ff.l.7.l.8.

Si posthumus præteritus non nascatur. Vide in De agnatione posthumi.

II. *Qui gradus uiciatus sit ob præteritionem.*

Vide paulo superius, uers. si à primo gradu exhæredatus, &c. cum sequentibus.

III. *Euentus præteritionis.*

Ab intestato locus est. Nouell. c. 115. § cæterùm si hæc. nec libertates nec legata debentur.ff.lib.28. tt.3.l.17.Nouell.c.115.§ cæterùm si hæc.

DE INIVSTO TESTAMENTO. Cap. 11.

Vtrum testamentum iniustum sit, dispiciendum est ex circumstantijs testamenti factionis: utputa,

1. *Ex persona testatoris.*

Si testamenti factionem non habuit. ff. lib.28.tt. 1. l.4 l.19.lib.37.tt.11.l.1. § exigit. usque ad § si unum. Qui autem testamenti factionem non habeant, uide suprà cap.3.

2. *Ex personis testium,*

De quibus uide suprà, cap.4.

3. *Ex loco & tempore quo fit testamentum.*

Si apud hostes, latrones, uel dum apud exteros legatione fungitur, testamentum facit. uide suprà cap.3.De eo qui est apud hostes, &c. cũ sequentibus.

Si non uno & eodem tempore testamentum fiat. uide suprà cap.5.De testando uno contextu.

4. *Ex causa & antecedentibus.*

Huius loci est, Si quis aliquem testari prohibuerit, uel coegerit.de quo ff.lib.29.tt 6.C.tt.34 pro quorum titulorum methodica tractatione proponenda est quæstio:

¶ 1. *An ei qui aliquem testari prohibuit uel coegit, eius quod ei relictum est actio denegetur?*

C.l.1 l.2.

Distinguitur:

EX SPECIE ET MODO FACTI.

Si testatorem testari uolentem prohibuit introire.ff.l.1.in prin.

Si dolo fecit, ne testes uenirent.ff.l.2.in prin.

Si amico sermone offensam testatoris placauerit, & iudicium eius postremum maritali sermone in se prouocauerit.ff.l.3.C.l.3.

Ex persona facti.

Si frater hæredis, uel eius cui aliquid relictum est, prohibuerit uel coegerit.ff.l.2.§ fratris.

Si dominus uel pater eius cui quid relictum est, fecerit.ff.l.1.§ si dominus.item lib.38.tt.13.l.1.

Si quilibet alius.C.l.2.

Ex modo quo relictum est.

Si ut alij restituat, relictum sit. ff. l. 1. § sed si legatum.l.2.§ fin.

2. *Quibus deneganda sit actio?*

An si plures prohibuerint, omnibus deneganda sit actio.ff.l.1.§ fin.

De

De liberis eius qui prohibuit uel coegit, & seruo. Vide paulo superius, Ex persona facti.

3. Euentus.

Fisco deinde locus est. ff. l. 1. in prin. l. 2. § fin.

5. Ex modo quo testamentum factum est.

Si imperfectum sit testamentum, & contra regulas iuris factum. ff. lib. 28. tt. 1. l. 4. l. 29. in prin. tt. 3. l. 1. lib. 3. tt. 3. l. 1.

Distinguitur sequentibus modis:

Si parentes inter liberos testati sunt, de quo uide infrà lib. 20. huius Methodi, cap. 5. membr. 3. uers. Vt diuisionem parentum.

Si miles testemẽtum fecerit, de quo uide in De testamento militari.

Si is qui in hostili loco deprehenditur, testamentum fecerit. ff. lib. 29. tt. 1. l. fin. lib. 37. tt. 13. l. 1.

Si nauarchi uel trierarchi testati sunt. ff. lib. 37. tt. 13. l. 1. § item nauarchos.

Si rusticus testamentum fecerit, & alius imperitus, qui prudentiorem consulere non potest. C. tt. 23. l. 31.

Si speciali priuilegio loci iuris obseruatio sit remissa. C. tt. 23. l. 9.

Si princeps alicui liberam testamenti factionem concesserit. C. lib. 3. tt. 28. l. 35. in prin.

Si princeps in imperfecto testamento hæres scriptus sit, uel aliquid ei relictum. Inst. tt. 17. § fin. C. tt. 22. l. 7. tt. 23. l. 3. l. 20.

Si testator cauerit, ne leges in suo testamento locum habeant. C. tt. 23. l. 13. item ff. lib. 30. l. 57. lib. 31. l. 91. § fin.

Si adiecerit testator in testamento, se uelle hoc etiam uice codicillorum ualere. ff. lib. 29. tt. 1. l. 3. § fin.

De reliquis huiusmodi distinctionib. quoad numerum testium attinet, uide suprà cap. 4. uer. Quot testes in testamento requirantur.

6. Ex reliquis contingentibus.

Si liberi uel parentes præteriti sint. Item si institutio, substitutio uel exhæredatio sit inutilis, de quibus uide capita proximè præcedentia.

DE RVPTO ET IRRITO TEstamento. Cap. 12.

De causis, ex quibus testamentum rumpitur uel irritum fit.

1. De mutata uoluntate testatoris, & testamento posteriore.

Inst. tt. 17. § posteriore quoque. usque ad § alio autem. § ex eo autem. ff. lib. 28. tt. 1. l. 21. § 1. tt. 2. l. 7. l. 9. in prin. § fin. tt. 3. l. 1. l. 2. l. 3. § sed etsi stante. l. 11. l. 12. § fin. l. 16. tt. 3. l. 45. in prin. l. 51. l. 32. l. 90. tt. 6. l. 14. § si suo. lib. 29. tt. 1. l. 36. § fin. lib. 34. tt. 4. l. 22. tt. 9. l. 12. lib. 36. tt. 1. l. 28. lib. 37. tt. 11. l. 1. § non autem omnes. § si quis in duob. l. 11. § planè si. lib. 38. tt. 6. l. 1. § penult. C. tt. 22. l. 6. tt. 23. l. 20. l. 21. § si quis autem. l. 27. l. 1. § si hæres.

Si hæres institutus postea exhæredatus sit. ff. lib. 28. tt. 3. l. 17. § si eodem. l. 37. § fin. l. 45. in prin.

2. De adgnatione posthumi.

Inst. tt. 31. § posthumi. ff. lib. 28. tt. 2. l. 8. § fin. l. 10. l. 12. l. 13. in prin. l. 22. l. 24. l. 29. tota. tt. 3. l. 1. l. 3. tota. l. 4. l. 3. l. 6. in prin. usq; ad § irritum quoq;. l. 12. in prin. l. 14. l. 15. tt. 6. l. 2. in prin. l. 24. l. 41. in prin. lib. 29. tt. 1. l. 33. C. tt. 29. toto tt. 12. l. 2.

De adgnatione quasi posthumi, uide suprà. De præteritione ex persona præteriti, De nepotibus.

Si mortuo auo nepos in patris sui potestatem recidat. ff. tt. 2. l. 28. § filiusfamiliâs.

Si filium adoptauerit testator. Inst. tt. 17. in prin. ff. lib. 18. tt. 2. l. 23. tt. 3. l. 8. l. 18.

3. Circa personam testatoris.

De capitis deminutione testatoris: & si testamenti faciendi ius habere desinat. Inst. tt. 17. § alio autem modo. usque ad § ex eo autem. ff. lib. 28. tt. 3. l. 6 § irritum. usque ad fin. legis lib. 37. tt. 11. l. 1. § exigit. § si quis autem.

Si se in adrogationem dederit testator. ff. lib. 29. tt. 7. l. 8. § si post factum. lib. 37. tt. 11. l. 11. § testamento. lib. 38. tt. 17. l. 2. § impuberem.

Si ad hostes perueniat testator. Inst. tt. 12. § fin. ff. lib. 28. tt. 3. l. 6. § irritum quoque. § quatenus. item ff. de uerb. signif. l. 3. § fin. lib. 49. tt. 13. l. 10. l. 22. in prin.

Si furiosus, surdus uel mutus fiat. Inst. tt. 12. § furiosi. § sed si quis post. ff. lib. 28. tt. 1. l. 6. § fin.

Si sibi ipsi mortem consciuerit. ff. lib. 28. tt. 3. l. 6. § eius qui. C. tt. 22. l. 2.

Si decennium post testamentum factum superuixerit. C. tt. 23. l. 27.

4. Circa personas testium.

Si testium conditio postea mutetur. ff. lib. 28. tt. 1. l. 22. § conditionem. C. tt. 23. l. 1.

5. Circa personam instituti hæredis.

Si ius eius postea mutetur, ut non sit cum eo testamenti factio, uide suprà cap. 6. uers. de eo cum quo non est testamenti factio.

Si seruus pœnæ fuerit effectus: uel ad bestias, uel ad gladium, uel in metallum damnatus. ff. li. 29. tt. 2. l. 25. § si quis planè.

Si ei postea aqua & igni interdicatur. ff. lib. 28. tt. 5. l. 57. § si hæres.

Si factus sit peregrinus. ff. lib. 28. tt. 3. l. 6. § solemus.

Si testatorem testari prohibuerit uel coegerit, uide suprà cap. 11. Ex causa & antecedentibus.

Si iussa testatoris non fecerit. C. tt. 35. l. 3. tt. 42. l. 31. § fin. Nouell. c. 1. § principio igitur. usque ad § hinc nos cura. § illud quoque prospeximus. usque ad § hęc nos pro. c. 48. § atq; esto sanè. ff. lib. 30. tt. 16. l. 202.

Si codicillos intercidit. ff. lib. 48. tt. 10. l. 4.

Si testatori in ijs quæ de modo substantiæ suæ declarauit, aduersetur. Nouell. c. 48.

Si testamentum falsum dixit. ff. lib. 5. tt. 3. l. 47. C. li. 9. tt. 22. l. 6. uide insuper in De legatis & fideicommissis.

Si ingratus fuerit, & officium hæredis non fecerit, uide in Iura & officia hæredum. lib. 3.

Si successionem futuram uiuente adhuc testatrice uendidit. ff. lib. 39. tt. 3. l. 30. § fin. l. 31.

Si pupillo, cui succedit, tutorem non petierit. C. li. 6. tt. 57. l. 10.

Si legatum ex testamento abstulit. ff. lib. 3. tt. 3. l. 45.

Si postea exhæredetur. uide suprà, De mutata uoluntate, &c.

Si à

Si à testatore adrogetur. ff. lib. 28. tt. 3. l. 18.

Si is qui ut filius institutus est, post mortem testatoris suppositus pronunciatur. ff. lib. 49. tt. 14. l. 46. in prin.

Si posthumus institutus non nascatur. ff. lib. 28. tt. 3. l. 28. § fin.

Si omissa causa testamenti ab intestato uel contra tabulas bonorum possessionem penerit. C. tt. 26. l. 3.

Si uiuo testatore uel ante aditam hæreditatem decesserit hæres institutus. ff. lib. 28. tt. 2. l. 16. 28. in prin. lib. 29 tt. 2. l. 30. in prin. lib. 34. tt. 5. l. 9. § fin. lib. 49. tt. 15. l. 22. § fin. uide insuper in De hæredibus, hæredis ante aditam hæreditatem defuncti, cap. 15.

Circa personam serui proprij uel alieni hæredis instituti, uide suprà cap. 6. De seruis proprijs, &c. cum sequentibus.

6. *Circa rem relictam.*

Si res relicta interierit. C. tt. 50. § & cum triplici.

Si hæreditas non fuerit adita. ff. lib. 28. tt. 3. l. 1. § fin. lib. 29. tt. 2. l. 14. C. tt. 50. § in nouissimo. item l. si nemo. ff. de reg. iuris. Distinctiones huius loci, uide in De repudianda & amittenda hæreditate, lib. prox.

7. *Circa conditionem.*

Si conditio institutionis defecerit uel extiterit, uide infrà. lib. 14. huius Methodi, cap. 1

8. *Circa ipsum testamentum & testamenti tabulas.*

De mutato testamento, uide suprà De mutata uoluntate, cap. eod.

Si post solennia mutatur aliquid, uel obscurius nuncupatum, scriptum'ue explanatur, uel aliquid etiam additur. ff li. 28. tt. 1. l. 21. § si quid post, usque ad § in testamentis. C. tt. 23. l. 12. Vide suprà cap 5. De interlitis, inductis, &c.

Si signa uel linum fuerint turbata, incisa, uel resignata. ff. lib 28. tt. 1. l. 22. § si signa. l. 23. tt. 3. l. 20. lib. 37. tt. 11. l. 1. § si linum, usque ad finem legis. l. 7. C. tt. 23. l. 30.

Si rescriptum cōtra testamentum impetratum sit. C. tt. 23. l. 10.

Si amissæ sint tabulæ, uel subtractæ. ff. lib. 28. tt. 4. l. 1. § sed consulto lib. 29. tt. 3 l. 10. § fin. lib. 37. tt. 2. l. 1. § fin. tt. 11. l. 1. § sufficit, usque ad § exigit. C. tt. 23. l. 2. l. 11.

DE TESTAMENTO MILITARI.

Inst. tt. 11. ff. lib 29. tt. 1. C. tt. 21.

Cap. 13.

1. *An si contra regulas iuris uel nuda uoluntate testamentum suum miles fecit, ex eo detur actio?*

Inst. in prin. ff. l. 1. l. 2. l. 15. § sicut. l. 34. § fin. l. 35. C. l. 1. § fin. l. 5. l. 14. l. 15. in prin.

Distinguitur:

1. *Ex specie regulæ contra quam testatus est miles.*

Si surdus & mutus testamētum fecit. Inst. § quinnimò. ff. l. 4.

Si filiusfamiliâs, uel is qui incertus est an sui iuris sit, testatus est, uide suprà cap. 3. uers. de filiofamiliâs. cum sequentibus.

Si pupillus miles testatus est. C. l. 18.

Si is qui in hostium potestate est. ff. l. 10.

Si damnatus ex militari delicto testatus est. ff. l. 11. in prin. C. l. 13. ff. lib. 28. tt. 3. l. 6. § irritum. lib. 38. tt. 12. l. 1.

Si eum instituit hæredem, cum quo testamenti factio non est, & qui capere non potest. ff. l. 13. § deportati. C. l. 5.

Si plures quàm unum seruum necessarium hæredem instituit. ff. l. 15. in prin.

Si de alijs bonis quàm castrensibus testatus est. C. l. 13.

Si de bonis filij sui testatus est, nec sibi testamentum fecit. ff. l. 15. § miles. l. 41. § fin.

Si filio exhæredato uel emancipato substituit. ff. l. 41. § exhæredato.

Si extraneo, cui si hæres extiterit, substitui non potest, substituit. ff. l. 5. C. l. 6.

Si de bonis paternis testatus est. ff. l. 11. § fin. l. 12. l. 13. in prin.

Si certarum rerum hæredem instituit: & pro parte testatus, pro parte intestatus decesserit. ff. l. 17. in prin. uide in, Quid quantum'q; ueniat.

Si captatoriè instituat. C. l. 11.

Si erret, seruum proprium, quem liberum esse putabat, sine libertate instituendo. ff. l. 13. § si seruum.

Si ex tempore uel ad tempus hæredem instituat. ff. l. 15. § miles. l. 41. in prin. C. l. 8.

Si in codicillis hæredem instituit. ff. l. 19. in prin. l. 36. in prin.

Si liberos suos præterierit. Inst tt. 13. § sed si in expeditione. ff. l. 7. 8. 9. l. 33. l. 36. § miles. in l. 39. C. l. 9. l. 10.

Si patrem præterierit. ff l. 29 § fin. l. 30.

Si mulieri in quam turpis cadit suspicio, & quæ stupro à milite cognita est, aliquid reliquerit. ff. l. 41. § mulier. lib. 34. tt. 9. l. 14.

Si fundum dotalem legauit. ff. l. 16.

Si tutorem ei, qui in aliena potestate est, dederit. ff. l. 28. l. 41. § mulier.

Si eum testamento manumiserit, cuius libertas ali qua lege impeditur. ff. l. 29. § 1.

Si minor annis testamento manumiserit. C. l. 4.

Si seruum suum libertū appellauerit in testamento, an ex eo uideatur manumissus. C. l. 7.

Si in clypeo sanguine, uel in puluere gladio moriens scripserit. C. l. 15. § fin.

Si inter dictandum mortuus sit. ff. l. 40. in prin.

Si alius se in militis testamento scripsit hæredem. ff. l. 15. § si quis se.

Si posterius eius testamentum non fuerit perfectum, nec solenniter uoluntatem mutet. ff. l. 13. in prin. l. 15. § sicut. l. 17. § si eodem. l. 34. § militia. l. 36. § ueteranus.

Si duo testamenta fecerit æquè ualitura. ff. l. 19. in prin.

De reliquis quæ post testamentum factum contra regulas iuris eueniunt, uide in Ex consequentibus, eodem cap.

2. *Ex persona testatoris militis.*

De milite qui est in hostium potestate. ff. l. 10.

De damnato ex militari delicto. ff. l. 11. in prin. suprà lib. 28. tt. 3. l. 6. § irritum.

De eo qui nondum in numeros est relatus. ff. l. 42. 43. lib. 27. tt. 13. l. 1. § fin.

De notarijs

De notarijs & apparitoribus militum. C.l.16.

De nauarchis, trierarchis & uigilibus. ff. lib. 37. tt.13.l.1.§ nauarchus.

3. Ex tempore quo testatur.

Si post misionem, & extra tempus expeditionis. Inst. in prin. usq; ad § planè, de testamentis. § sed hactenus. ff.l.4. C.l.17.

Si tribunus militum intra certos dies in castris, antequam successor eius uenerit, manens, testatus sit. ff.l.20. in prin.

Si ante militiam fecit, cùm esset paganus. Inst. § sed & si quis. ff.l.9.l. 15. § testamentum. l. 20. § fin. l.25.

Si antequam tribunus legionis factus est, fecit. ff. l.25.

4. Ex persona eius cui relinquit testamento.

Si mulieri, in quam turpis suspicio cadit, & quæ militi stupro cognita est. ff. l. 41. § mulier. lib. 34. tt.9.l.14.

5. Ex consequentibus.

Si testamentum mutauit. ff.l. 19. uide paulò superius, uers. si posterius eius testamentum, &c.

Prioribus tabulis tantum abstulisse uidetur, quantum in posteriores contulit: cætera non uidetur mutasse. ff.l.36. § miles castrens.

Si se ad prius testamentum redire testatus est, an ualeat posterius. ff.l.27.

Si seruo hærede instituto, postea eum legauerit ut manumitteretur. ff. l. 40. § item Lucius.

Si testatori adgnascatur posthumus, uide paulò superius, uers. Si liberos suos præterierit.

Si capite deminutus sit testator, & in adoptionem datus sit post testamentum factum, uel emancipatus. Inst. § deniq; etsi. ff.l.22.l. 23. ff. lib. 28. tt.3.l. 6. § fin.

Si ignominiæ causa missus sit. ff.l 26.

Si apud hostes decesserit. ff.l 39.l.44.

Si sibijpsi mortem consciuerit. ff.l.34. in prin.

Si pater institutus hæres, omissa causa testamenti aliquid ex peculio castrensi posideat. ff. l. 17. § si pater.

Si hæres ante aditam hæreditatem decesserit. ff. l.13. § fin. l.14.

Si annum post misionem uixerit testator. Inst. § & quod in castris. ff.l.26.l. 38. tota. C. l. 5. ff. lib. 28. tt.3.l.7.

Si hæreditas eius adita non fuerit. ff.l. 17. § si pater. l.41.l. 32.l.37.

Si non intra legitimum tempus adeatur. ff. l. 15. § fin.

Si militis hæreditas non adeatur, an pupillaris substitutio ualeat. ff.l.41. § fin.

Si impubere & alio extraneo hæredibus institutis, sibiq; inuicem substitutis, si hæres non erit, an in utrunque casum substituisse uideatur. C.l.6.

Si hæres institutus conditioni non paruerit. ff. l. 29. § edictum.

6. Ex reliquis contingentibus.

Si incertum sit, an testari uoluerit. Inst. § planè de testament. ff.l.24.

Si iure communi testari uolens, antequam testaretur, decesserit. ff.l.3.

II. Quid quantumq; ueniat in actionem ex testamento militis?

Si filiusfamiliâs miles testatus sit, an & paterna bona ueniant. ff.l.11. § fin. l. 12. l. 13. in prin. lib. 49. tt.17.l.19. § filiusfamiliâs.

Si ex certa re uel parte aliquem scripserit hæredem, creditur pro reliqua patrimonij parte intestatus decessisse, nec habet locum inter scriptos hæredes ius adcrescendi. ff.l.6.l.19. in prin. uers. cùm ex parte. l.37. C.l.1.l.2.l 3.

Si alium castrensium bonorum, alium aliorum scripsit hæredem, non habet locum ius adcrescendi. ff. lib.38. tt.2.l. 42. § Papinianus.

Si alius testamento ex asse, alius codicillis pro parte dimidia scriptus sit hæres, quantum cuiq; debeatur. ff.l.36. in prin.

Quid ad substitutum pertineat. ff.l. 5. l. 41. § exhæredato.

III. Euentus testamenti militaris.

De oneribus hæreditarijs sustinendis, & ære alieno soluendo. ff.l.17. § Iulianus. l. 29. in prin. C.l.12.

De libertate serui hæredis instituti uel legatarij. ff.l.40. § idem respondit. usque ad fin. legis. C.l.7.

Si cum duobus seruus esset legatus, & alter deliberante altero seruum manumiserit: an si alter legatum omiserit, utilis sit manumisio. ff.l.31.

DE LEGATIS ET FIDEI-*commißis præstandis.*

1. Causa ex quibus præstanda.

ff.l.17. § si pater. l.13. § fin. l.14. l.36. in prin. § miles in. usque ad § fin. l.40. § fin. l. 41. § similes. C.l.5.

2. A quibus præstanda?

ff.l.17. § si pater. l.19. § fin.

3. Quid & quantum præstandum?

De lege Falcidia, an habeat locum in militis testamento, uide in Methodo de legatis & fideicom. de lege Falcidia.

IIII. *De codicillis militum.*

ff.l.17. § fin. l. 18. l. 19. § quinimò etsi codicillos. l.20. in prin. l.36. in prin. in tt.7.l.8. § si miles.

QVIBVS EX TESTAMENTO competat hæreditas.

Cap. 14.

Hactenus prima quæstio, an scilicet ex testamento competat hæreditas, discussa est. Sequuntur nunc reliquæ: & primò, Quibus competat.

De hæredibus hæredis ante aditam hæreditatem defuncti. Inst. lib.3. tt.4. § fin. ff. lib.28. tt.2. l.7. § si filius. § fin. l. 30. in prin. l. 55. l.56. l.80. l. 83. l.85. in prin. tt.5. l.3. § eleganter. l. 4. lib. 37. tt.1. l.3. § adquirere. tt.4. l 4. § fin. l.5. tt. 6. l. 1. § ibidem. tt.10. l.12. § fin. lib.38. tt.16. l. 3. § est autem tractatum. l.9. tt.17. l. 1. in prin. lib. 5. tt. 3. l.3. § sed & si Titio. tt.2. l.6. § fin. C. lib. 6. tt. 9. l.4. tt.24. l.14. § sed si quidem. tt.30. l.3. l. 6. l. 7. l.19. tt. 50. § in nouisimo. § cùm autem. in tt. 51. Nouell. c. 158. Vide insuper in De iure adcrescendi.

De patre, Inſtituto filio, & filio ipſo. ff.lib.28.tt.5.l.44.lib.5.tt.3.l.2.l.3. in prin. C. tt. 60. l. 8. tt. 30. l. 15.

De domino, ſeruo inſtituto. ff.lib.37.tt.11.l.2. § fin. l.5.tt.3.l.2.l.3.in prin.

Si ſeruus communis inſtitutus ſit.Inſt.tt.14.§ ſeruus autem plurium. ff. lib. 29. tt. 2. l. 63. l. 66.

Si ſeruus fructuarius inſtitutus ſit. ff.lib.29.tt. 2. l. 45.§ præterea.

Si ſeruus dotalis inſtitutus ſit. ff.lib.29.tt.2.l.45.in prin.

Si ſeruus ante aditam hæreditatem alienatus fuerit, nouo domino adquirit. Inſt. tt. 14. § ſeruus autem. uſque ad § ſeruus etiam. ff. lib. 28. tt. 5. l.38.§ ſi quis ſeruum § cùm uenditor. C. tt. 37. l. 3.

Si ſeruus ante aditam hæreditatem manumiſſus fuerit, an ſuo arbitrio adire poſsit, & ſibi adquirere? Inſt.tt.14.§ ſeruus autem à domino, uſque ad § ſeruus etiam. ff.lib.28.tt.5.l.38.§ ſi quis ſeruum. lib.29.tt.2.l.25.§ ſeruus. l.64.l.79.§ item ſi ſeruus.l.81.lib.37.tt.11.l.2.§ fin.

Si ſtatu liber inſtitutus ſit, & poſt conditionem exiſtentem adierit. ff.lib. 29. tt. 2. l. 73. § qui bona.

Si libero homine inſtituto, qui nobis bona fide ſeruit, an ſibi adquirere poſsit. ff.lib.29.tt.2.l.45. § fin.l.73.§ qui bona. lib. 28. tt. 5. l. 57. in princip.

De ſeruo qui de ſua condirione domino uindicanti in iudicio aduerſatur. C. tt. 30. l. 21. tt. 27.l.3.

De ſocio inſtituti.ff.lib.29.tt.2.l.45.§ & cùm quæſtus.

De eo qui reſtituere hæreditatem rogatus eſt. ff. lib.29.tt.2.l.82.

De poſthumo inſtituto, quis poſthumus inſtitutus intelligatur.ff.lib.28.tt.2.l.4.§ fin.l.5.

Si is qui ſoluendo non eſt, plures ſeruos inſtituerit: tunc uti quiſque primus eſt ſcriptus, hæres ſit.ff.lib.28.tt.5.l.55.l.58.l.81.§ temporibus.

Si ita: Titius, imò Seius hæres eſto. ff.lib.28.tt.5. l. 45.in prin.

Si is quem quis inſtituere uolebat, rogauerit teſtatorem ut alium inſtitueret qui ſibi reſtituturus eſſet hæreditatem.ff.lib.28.tt.5.l.44.

An filio inſtituto, etiam libertino filio competat hæreditas? ff.lib.28.tt.5.l.11.

Si ita: Primus ex parte hæres eſto. ſi primus hæres nō erit, ſecundus hæres eſto: tertius ex alia parte dimidia hæres eſto: ſi non erit, quartus hæres eſto.ff.lib.37.tt.11.l.2.§ ſi quis ita.

Si ita inſtitutio facta ſit, Ille aut ille hæres eſto. C. tt.38.l.4.

Si ita: Titius & Seius, uter'ue eorum uiuet, hæres eſto: uiuatq; uterque, ambo hæredes erunt. ff. lib.28.tt.5.l.24.25.26.27.

Si habens tres filios, ita inſtituit: Filij mei hæres ſunto, Publius filius exhæres eſto.ff.lib.28.tt.5.l. 37.§ fin.

Si captiuos uel pauperes inſtituit, uel in redemptionem captiuorum. C.lib.1.tt.3.l.37.Nouell.c. 131.§ ſed etſi quis.

Inſtitutus & ſubſtitutus nullo caſu ad hæreditatem ſimul poſſunt admitti. ff. lib. 28. tt. 5. l. 37. in prin.

Quibus ex ſubſtitutione competat hæreditas, item qui exhæredati eſſe intelligantur, uide ſuprà, De ſubſtitutione & exhæredatione.

De reliquis, uide cap. ſequenti, De iure adcreſcendi.

QVID, QVANTVMQVE HAEreditatis cuiq; ex teſtamēto competat, & de iure adcreſcendi.

Cap. 15.

Nullis partibus nominatis, ex æquis partibus hæredes ſunt. Inſt.tt.14.§ ſi plures. ff.lib.28.tt.5.l.9. § hæredes.

Si ſine parte aliquis hæres inſtitutus eſt, uel aſſe expleto ex reliqua parte. Inſt.tt.14.§ ſi plures. § & ſi plures. ff.lib.28. tt.5.l.17.18.19.20.75.76.§ filijs hæredibus.l.85.lib.37.tt.11.12.in prin.

Si duo hæredes inſtituti ſunt, unus ex parte tertia fundi Corneliani, alter ex beſſe eiuſdem fundi. ff.lib.28.tt.5.l.9.§ ſi duo.

Si uno ex aſſe inſtituto, alterum ex parte dimidia inſtituerit.C.tt.37.l.23.

Si ita: Titius unà cum filijs, & Sempronius, hæredes ſunto.C.tt.26.l.11.§ alia applicata.

Si alius Italicarum, alius prouincialium rerū hæres ſcriptus ſit: quæ res ad quenque pertineant. ff.lib.28.tt.5.l.35.l.76.in prin.

Si hæres aliquis inſtitutus ſit, qui ſolidum capere non poteſt.ff.lib.28.tt.5.l.70.l.78.

Si omnibus ex parte certa inſtitutis, aliqua pars ex aſſe uacet. Inſt. tt. 14. § uideamus ſi quis. ff. lib.28.tt.5.l.18.

De partium inſtitutione.

Inſt. tt.14. § hæreditas. uſque ad § hæres & purè. ff.lib.28.tt.5.l.2.l.12.l.13.l.14.l.15.l.17.l. 18. l. 19. l. 29. l.36.l.45.§ quidam. uſque ad fin. leg. l. 48. § final.l.57.§ 1.l.72.l.76.§ fin.l.83.tt.6.l.39. § fin. lib. 37.tt.11.l.12.

De reliquis huiuſcemodi quæſtionibus.

Inſt.tt.14. § uideamus. in lib.3.tt.10. § cùm igitur plures. ff.lib.28.tt.2.l.13.in prin.tt.5.l.9. in prin.§ ſi duo.l.10.l.11.l.12.l.13.tota.l.14.l.15.l.16.l.20.§ fin. l.24.l.25.l.45.§ quidem. uſque ad fin. legis. l.51.l. 57.§ ſi quis ita.§ Titius hæres. uſque ad fin. legis.l.76.79.85.tt.7.l.23.24.lib.37.tt.1. l. 3. § fin. l. 4. l. 5. l. 6. in prin. tt. 11. l. 2. § pro qua quiſque.§ ſi quis ita.l.8. in prin. lib.29.tt.2.l.10.l.30.§ ſuum hæredem.l.52.§ fin.l.53.item.l.142.145.ff.de uerb.ſignif.

Quid & quantum ex ſubſtitutione competat, uide ſuprà De ſubſtitutione. Huius quoque loci eſt, ſi quis ex inſtitutione adiecit, ut etiā ex ſubſtitutione adire cogatur, itē in deficientem portionem cohæredis. De quo uide in De repudianda hæreditate, lib.3.cap.4.membr.Ex antecedentibus.

De iure adcreſcendi.

ff.lib.28.tt.2.l.28.§ fin.tt.5.l.17.§ unde idem. l.24.l. 57.§ ſi ita ſcriptum l.38. § cùm uenditor. lib. 29. tt.2.l.31.l.35.in prin.l.53.l.55 l.59.l.66.l. 79. in prin. l.82.lib.37.tt.4.l.12.in prin.§ 1.tt.11.l.2. § pro qua quiſque. §. ſi duo ſint. lib. 38. tt. 16. l. 9. tt. 17. l. 1. § ſi nemo. C.tt.10.l. 1. tt. 50. § his ita definitis. uſque ad § ubi autem legatarij. tt. 56. l. 2.

uide insuper Methodum De legat.& fideicom. lib.2.cap.7.

Hactenus, an & quibus ex testamento competat hæreditas, item quid & quantum competat: quando competat ex testamento hæreditas, uide in lib.10.cap.12.

DE TESTAMENTI TABVLIS aperiendis, inspiciẽdis & describendis. ff.lib.29.tt.3.C.tt.32.

Caput 16.

I. *Ex qua causa & qua ratione danda sit, aperiendi, inspiciendi, describendiq́ copia?*

ff.l.1.§ 1.l.28.§ inspecto.l.9.

Distinguitur:

Si quis non agnoscat sigillum suum, an nihilominus sint inspiciendæ? ff.l.1.§ fin.

Si quis non patiatur inspici, cogendus est. ff.l. 2. § fin.

Si sui natura sint apertæ.ff.l.10.in prin.

II. *Quibus inspiciendi copia danda sit?*

Omnibus desiderantibus.ff.l.1.in prin.

III. *Quibus præsentibus, & apud quem aperienda?*

De præsentia signatorum ff.l.4.l.5.6.7.

De præsentia aliorum testium.ff.l.7.C.l.2.

De præsentia magistri census, & non alius iudicis.C.tt.23.l.25.

IIII. *Quarum rerum inspiciendi, describendiq́ copia danda sit?*

De testamento, & quod ad testamentum factum est.ff.l.2.in prin.§ 1.

De pluribus testamentis & exemplaribus. ff. l. 2. § si plura.l.10.in prin.

De exemplo & authentico.ff.l.10.in prin.l.12.

De pupillaribus tabulis, ff.l.8.l.9.l.11. Inst. tt. 16. § sin autem quis.

De parte quam aperiri defunctus uetuit, & quæ ad ignominiam alicuius pertinet.C.l.3.

De codicillis, & alia qualibet scriptura.C.l.4.

De die & consule.ff.l.2.§ diem.C.l.3.

V. *Quando danda sit?*

An uiuo testatore.ff.l.2.§ si dubitetur.

Vtrum incontinenti, an post tempus quod desideratur.ff.l.2.§ utrum.

VI. *Antecedentia.*

De iussu iudicis.C.l.1.l.2.

De cogendis signatoribus, ut conueniant, & sigilla recognoscant.ff.l.4.l.5.

De quæstione à familia necatorum prius habenda, uide infrà lib.3.cap.5.membr.3.

VII. *Euentus.*

De nihil dando pro inspectione.C.tt.23.l.23.

VIII. *Adfinia remedia.*

Si neget tabulas penes se esse, interdictum de tabulis exhibendis competit.ff.l.2.§ fin.

Hęredi uindicatio tabularum, & ad exhibendum actio competit.ff.l.3.

DE CODICILLIS. INST. LIB. 2.tt.fin.ff.lib.29.tt.7.C.lib.6.tt.36.

Cap. 17.

¶ I. *Codicillorum ius singulare est.*

ff.l.2.§ codicillorum.

¶ II. *Species.*

De testamento inutili, an uim codicillorum obtineat. ff.l.1.l.17.l.20.lib.28. tt.1. l.29. tt. 3. l. 12. C. l.8.

De codicillis militum, uide suprà De testamento militari, in fine.

¶ III. *Testamenti partes sunt.*

Vide suprà cap.2.

¶ IIII. *An codicilli sint utiles, & id quod illis relictum est, uel præceptum, præstandum sit.*

Inst.in prin.ff.l.2.§ codicillorum.

Distinguitur:

1. *Ex persona relinquentis, & facientis codicillos.*

De eo qui intestatus decedit. Inst.§ non tantùm, ff.l.3.in prin.l.8.in prin.l.16.C.l.14.

De eo qui se ad rogandum dedit.ff.l.8.§ si post.

De eo qui non potest facere testamentum. ff.l.8. § codicilli.l.7.§ idem est si aliquo.

De eo qui non est soluendo.ff.l.4.

De eo qui est in captiuitate. ff.l.7.in prin.lib.49. tt.15.l.12.§ codicilli.

De furioso.ff.l.2.§ furiosus.C.l.5.

De muto.ff.l.8.§ nec similis est.

De eo qui dubitat, an sit paterfamiliâs.ff.l.9.

De milite.ff.l.8.§ similes.

2. *Ex persona eius cui relinquitur.*

De eo qui post testamentum factum ante codicillos natus est, uel mortuus. ff.l.2.in prin.l.6. § fin.l.14.§ ut enim nullius.

Si seruo qui testamenti facti tempore testatoris fuit, tempore codicillorum alterius, uel contrà, libertas sit relicta.ff.l.2.§ ideoq́.

3. *Ex persona eius à quo relinquitur*

Si ab eo reliquit qui hęres esset, nec testamentum fecerit ff.l.3.in prin.

Si ab hæredibus institutis ante codicillos defunctis.ff.l.14.

4. *Ex re quæ relinquitur uel præcipitur codicillis.*

De hæreditate codicillis data, uel confirmata, uel adempta.Inst.§ codicillis. ff.l.2.§ fin.l. 10. l. 13. § tractari.C.l.2 l 7.tt.35.l.4.in prin.

De conditione institutioni hæredis adiecta, & de substitutione.Inst.§ nec conditionem. ff.l.6. in prin.C.l.7.

De exhæredatione.Inst.§ codicillis.

5. *Ex aduentis, & modo quo fiunt codicilli.*

Nullam solennitatem ordinationis desiderant. Inst.§ fin.

Si nec scripti nec signati sint testatoris manu, an ualeant? ff.l.7.§ codicillos. usque ad § codicillos.

De testium præsentia.ff.l.8.§ codicilli. C.l.8.§ final.

De substitutione testium.C.l.8.§ fin.

6. *Ex tempore quo fiunt codicilli.*

Si ante testamentum factum. Inst.§ sed cùm ante testamentum.ff.l.5.

Si absente filio mater codicillos fecit.C.l.4.

7. *Ex numero codicillorum.*

Si plures codicillos fecit. Inst.§ fin. ff.l.6.§ codicillos.

8. *Ex consequentibus.*

Si non sint confirmati testamento. Inst. §. non tantum. ibi: Sed cum arte. ff. l. 3. § testamento. l. 5. C. l. 6. De confirmandis codicillis, uide infrà.

Si testamentum non sit factũ, uide suprà Ex persona relinquentis.

Si alij postea codicilli facti sunt, ut uoluntas mutata. ff. l. 5. l. 8. § fin. C. l. 3.

Si adgnascatur ei qui codicillos fecit, posthumus suus hæres, uel agnatus. ff. l. 3. § sed etsi post. l. 8. § nam etsi posthumus. l. 11. l. 16. § fin. l. 19. C. l. 1.

Si hæreditas ex testamento non adeatur. ff. l. 3. § final.

Testamento facto, codicilli ius eius sequuntur. ff. l. 16. § fin.

¶ V. *De confirmandis codicillis.*

1. *An confirmatio codicillorum sit utilis?*

Distinguitur:

Si per fideicommissum confirmentur facto testamento, uel sine testamento. ff. l. 8. in prin.

Si ante uel post ordinationem illorũ confirmantur. ff. l. 8. in prin. C. l. 6.

Si codicilli alioqui inutiles sint, & res in alio statu sit cùm codicilli fiunt, quàm fuit tempore confirmationis. ff. l. 6. § fin. l. 7. l. 8. § si post factum.

Si cùm antea in testamento scripsisset, si quid obsignatum recepisset, id uice codicillorum ualere, epistolam non obsignatam emiserit. ff. lib. 31. l. 89. in prin.

2. *Qui codicilli confirmati intelligantur?*

Si nouissimos confirmauerit. ff. l. 8. § fin.

Si confirmauerit ita: Si quid ad hoc testamentum pertinens reliquero. ff. l. 18.

¶ VI. *De actione quæ ex codicillis datur.*

Vide infrà lib. 13. cap. 1. cum sequentibus.

FINIS LIBRI NONI.

DE HAEREDITATE ET BONORVM POSSESSIONE AB INTESTATO nec non de hæredum officijs:

Liber decimus.

Inst. lib. 5. tt. 1. cum sequent. ff. lib. 38. tt. 6. tt. 16. cum sequent. C. lib. 6. tt. 54. cum sequent.

CAVSAE EX QVIBVS HAEREditas & bonorum possessio ab intestato competit. Cap. 1.

Si quis intestatus decesserit, competit hæreditas ab intestato.

1. *Declaratur, quis intestatus decessisse dicatur, & enumerantur intestatorum species.*

Si quis omnino non fecit testamentum. Inst. tt. 1. in prin. ff. tt. 16. l. 1. in prin. C. tt. 57. l. 4.

Si testatus quis est, sed non iure. Inst. tt. 1. in prin. C. tt. 54. l. 9. § non solùm.

Si is fecit testamentum, qui testamenti factionem non habet. ff. tt. 16. l. 1. in prin. C. tt. 57. l. 4.

Si incertum sit, an paterfamiliâs fuerit testator. ff. tt. 7. l. 2. § si quis.

Si filius præteritus sit testamento. ff. tt. 6. l. 2. C. tt. 54. l. 9. § non solùm.

Si non sit septem testium signis signatum. ff. tt. 6. l. 3.

Si testamentum ruptum uel irritum sit. Inst. tt. 1. in prin. ff. tt. 6. l. 1. § si hæres. tt. 16. l. 1. in prin.

Si nemo ex testamento hæres extiterit. Inst. tt. 1. in prin. ff. tt. 6. l. 1. in prin. § si hæres tt. 15. l. 1. § 1. tt. 16. l. 1 in prin. ff. lib. 28. tt. 2. l. 9. § sed etsi hæres. C. lib. 3. tt. 31. l. 9 item l. 64. ff. de uerbor. signif. item l. si nemo subijt. ff. de reg. iuris.

II. *Distinguitur:*

1. *Ex persona intestato decedentis.*

De capite deminutis, uide in cap. sequen. De capite deminutis.

De seruo, & manumisso. Inst. tt. 7. in prin. usq; ad § repertis. ff. lib. 38. tt. 7. l. 2. § hæc autem. tt. 8. l. j. § pertinet. l. 7. C. tt. 54. l. 4.

De eo qui apud hostes est defunctus. ff. tt. 16. l. 1. in prin. lib. 37. tt. 1. l 3. § dari. C. tt. 54. l. 8. tt. 57. l. 8. item l. 5. § fin. ff. de uerb. significat. C. lib. 2. tt. 53. l. 5. ff. lib. 49. tt. 15. l. 22. in prin. C. lib. 8. tt. 51. l. 1. l. 4.

De eo qui ab hostibus redemptus ante initionẽ decessit. ff. lib. 49. tt. 15. l. 15.

De filiofamiliâs, & eo qui est in adoptiua familia. ff. lib. 37. tt. 4. l. 3. § si pater. lib. 49. tt. 17. l. 9. § fin. Vide insuper in cap. 9. uers. Si filijfamiliâs.

De eo qui testari non potuit, ut impubes, furiosus, &c. ff. tt. 16. l. 1. in prin.

De damnatis iudicio publico, uide ff. & C. de publicatione bonorum.

De reo perduellionis. Inst. tt. 1. § interdum. ff. tt. 16. l. 1. § interdum.

De militibus. ff. lib. 38. tt. 12. l. 2.

De milite qui capite puniri meruit. ff. lib. 38. tt. 12. l. 1. C. lib. 6. tt. 21. l. 13.

De spurijs & naturalibus liberis. ff. lib. 38. tt. 8. l. 4. C. lib. 5. tt. 27. l. 9. in prin. uers. quod & in his, usq; ad § fin. nouell. c. 89. § eum autem filium. uers. consimile priuilegium. usq; ad § quod igitur ad spur. Vide insuper in De senatusc. Tertulliano. item. De adgnatorum successione.

De fœmina. ff.lib.38.tt.7.l.2. § hæc autem. tt.16.l. 13.

De matre defuncta, uide in De senatusc. Orphitiano.

De reliquis, uide in De adgnatorum & cognatorum succeßione.

2. *Ex reliquis contingentibus.*

Si ex Carboniano edicto bonorum poßeßio sit petita. ff. tt.6.l.1. § 1.

Si pro parte testamentum ualeat, pro parte non. Huius loci est, quòd nemo pro parte testatus, pro parte intestatus decedere potest. ff.lib.5. tt. 2.l.15. § fin.l.19. § præterea dicendum. l.24. item l. ius nostrum. ff. de reg. iuris. Excipiuntur milites. Inst.lib.2. tt. 14. § neque enim idem. ff. lib.29 tt.1.l.6.l.19.in prin.lib.49.tt.17.l.19. § filiusfamilias.

QVIBVS COMPETAT AB INtestato hereditas, & primò de succeßione liberorum. Inst. tt. 1. ff. tt. 6. tt. 16. C. tt. 54. Nouell c. 118. § at cùm omnis. usque ad § consequens autem.

Cap. 2.

Ratio huius succeßionis. ff.lib.38. tt. 6. l. 7. § finaL

De suis hæredibus. Inst.lib.3.tt.19. § sed sui quidem.lib.3.tt.1. § 1.ff.lib.28.tt.2.l.11.

De filijs. ff. tt.16.l.12.

De nepote & nepte, pronepote & pronepte, &c. Inst. § intestatorum. § ita demum. § cùm filius filia ue.tt.7. § repetitis. ff. tt.16.l.1. § si filius, usque ad § post suos statim. C. tt.54.l.3. Nouell. c.118. § siquidem in hoc.

De nepote ex patre capite deminuto. Inst. tt. 7. § repetitis. uers. nec interest. C.l.10.

De nepote ex patre emancipato. Inst. tt. 7. § nec interest.

De nepote ex filio exhæredato defuncto, antequam cõster patrem intestatum deceßisse. Inst. § cùm autem quæritur. ff. tt.16.l.1. § sciendum autem est. suprà tt.6.l.7.in prin.

De nepote quem filius emancipatus adoptauit. Inst. § cùm autem quæritur.

De nepotibus & pronepotibus per fœmininum sexum descendentibus. Inst. § item uetustas. usque ad finem tituli. in tt. 7. § nec interest. Nouel. c.118. § si quis igitur. § siquidem. C. lib.6. tt. 55. l. 3.

De nepote qui se negat hæredem patris. C. tt.14. l.3.

De coniungendis cum emancipato liberis. uide in cap.4.

De nepote uulgò quæsito. ff. lib.38. tt. 8. l. 8.

De nepote uiuo auo concepto, post mortem eius nato. ff. l. 7.

De nepote post mortem aui concepto & nato. Inst. § cùm autem quæritur. ff. tt. 16. l. 6. l. 8. in prin.

De posthumis liberis. Inst. § posthumi. ff. tt.16.l.3. § uniq; & ex. C. l.4.

De naturalibus & illegitimis liberis. Inst. § quibus connumerari. C lib.5. tt.27. l.9. in prin. l. 12. § fin. Nouell. c. 89. § eum autem filium. § reliquum est. § unde his à nobis. § enimuero, si quis. usque ad § certè in quibus. c.15. § consideremus. usq; ad § illud quoq;.

De filijs ante nuptialia instrumenta natis. Inst. § nec non eos.

De filijs ex ea quam sola affectione maritali duxit, nullis instrumentis interuenientibus. Nouell. c.117. § sed & hoc § quia uerò.

De nato post decem menses mortis, item centesimo octagesimo secundo die nato. ff. tt.16.l.3 § fin.

De seruis, liberis & libertis. Inst. tt.7. in prin. usq; ad § repetitis. Vide insuper suprà cap. 1. uers. De seruo & manumisso.

De nato ex muliere quinquagenaria maiore. C. tt.57.l.12.

De concepto ex libera & seruo. C. tt.54. l.6.

De concepto & nato ex ea quæ in fideicommissaria libertate moram passa est. ff. tt.16.l.1. § quæ 11.

De nato ex ea muliere quæ ante centesimum octogesimum secundum diem à natiuitate manumissa est. ff.l.3. § fin.

De capite deminutis. Inst. tt. 4. § sciendum. ff. tt. 16.l.1. § si filius. l.11. tt.17.l.1. § capitis deminutio. § proinde suprà. tt.6.l.4.

De eo cuius bona fisco uindicantur. C. lib. 10. tt. 1.l.4.

De emancipatis liberis, & qui non fuerunt in potestate defuncti. Inst. § emancipati. tt.7. § nec interest. ff. tt.6.l.5. tota.l.6.l.9. tt.15.l.1. § fin. lib. 37. tt.1.l.6. § bonorum. C. tt.54.l.10. tt.14.l.1. tt.57.l. 11.l.15. § cùm igitur. Nouell. c.118. §. si quis igitur. § siquidem. ff. lib.38. tt.6. l.8.

De emancipatis in adoptionem datis. Inst. § at hi qui emancipati. usq; ad § item uetustas. tt.5. § liberi quoq;.

De adoptiuis emancipatis. Instit. § at hi qui emancipat. usq; ad § item uetustas. ff. tt.6.l.1. § liberos. l.4.

De adoptiuis liberis. Inst. § intestatorum. § at hi qui. § & cõuenienter § sed ea omnia. § minus ergo. ff. tt 16.l.1. § suos. suprà tt.6.l.1. § liberos. C.l.5.

De liberis fœminini sexus. Nouell. c.21. c. 118. § si quis igitur. § siquidem. § nullam uerò.

De liberis qui non admittuntur ad contra tabulas bonorum poßeßionem. ff. tt.6.l.1. § liberos autem.

De eo qui in testamento exhæres scriptus est. ff. tt.6.l.1. § fin.l.5.in prin. tt. 16. l. 1. § post suos. ff. lib.37. tt. 4.l.20.in prin. C. tt.54.l.9. § hæc eadem. ff. lib.28. tt.2.l.fin. lib.44. tt.4.l.13. Nouell. c.1. § exhæredatos uerò.

De ea quæ ita dotem accepit, ne quid amplius ex hæreditate patris speraret. ff. tt.16.l.16. C. tt.20. l.3.

De filio qui est apud hostes. Inst. § interdum. ff. tt.16.l.1. § si filius suus.

DE SVCCESSIONE FILIORVM in bona matris defunctæ, seu de senatusconsulto Orphitiano. Inst. lib.3. tt. 4. ff. lib.38. tt.17. C. tt.56.

Cap. 3.

An liberi intestatæ matri defunctæ succedant? Inst. in

Inst. in prin. ff. lib. 38. tt. 7. l. 2. § fin. C. l. 1. l. 4.

Distinguitur:

1. Ex *persona liberorum.*

De liberis alieno iuri subiectis. Inst. in prin. ff. l. 9.

De filijs diuersi matrimonij. ff. l. 4. Nouell. c. 22. § sed neq; illud. C. lib. 5. tt. 9. l. 4. § fin.

De nepotibus & neptibus. Inst. § sed edm ex hoc.

De spurijs & uulgò quæsitis. Inst. § nouissimè. ff. l. 1. § sed ut uulgò. 8 tt. 8. l. 2. C. l. 5.

De filio in seruitute quæsito, concepto uel nato. ff. l. 1. § interdum 8 tt. 8. l. 2. C. l. 6.

De concepto apud hostes. ff. l. 1. § interdum.

De eo qui execto uentre editus est. ff. l. 1. § filio qui mortis. 8 tt. 8. l. 1. § si qua.

De eo qui post mortem matris ante aditam hæreditatem in seruitutem deducitur, uel seruus pœnæ fit. ff. l. 1. § filio qui morta.

De eo qui operas suas, ut cum bestijs pugnaret, locauit, qui'ue rei capitalis damnatus est. ff. l. 1. § qui operas.

De eo qui est in potestate eius qui operas suas, ut cum bestijs pugnaret, locauit, qui'ue rei capitalis damnatus est. ff. l. 1. § qui operas.

2. Ex *persona defunctæ matris.*

Si libertina sit. ff. l. 1 in prin.

De ea de cuius statu dubitatur, utrum materfamilias sit, an filiafamilias. ff. l. 1. § si ea sit.

3. Ex *reliquis contingentibus.*

Si ante aditam hæreditatem decesserit filius. ff. l. 1. § 1. C. l. 2.

Si fari non possit filius. C. tt. 55. l. 1.

Si filius adire hæreditatem matris nolit. ff. l. 1. § si nemo. usq; ad § fin.

An si dixit se nolle adire, postea mutata uoluntate possit. ff. l. 6. § filius.

An si uno filio hærede scripto sub conditione, qui postquam bonorum possessionem agnouit, defecit, cæteri fratres sint admittendi. ff. l. 1. § sed si mater. Pro hoc loco intelligendo, uide 8 lib. 37. tt. 11. l. 5. in prin.

DE CONIVNGENDIS CVM emancipato liberis. ff. lib. 37. tt. 9. Cap. 4.

I. *Ratio huius edicti.*

L. 1. § hoc edictum.

II. *Causæ, ex quibus coniunguntur cum emancipato liberi.*

Si emancipato patri competit bonorum possessio, coniunguntur cum eo filij. L. in prin. item in lib. 38. tt. 6. l. 5. in prin.

Distinguitur:

1. Ex *genere bonorum possessionis competentis, & causa.*

Si contra tabulas bonorũ possessio patri emancipato competit. l. 1. § iungitur autem.

Si ab intestato. ff. lib. 37. tt. 6. l. 9.

2. Ex *persona patris cui competit.*

Si pater in potestate sit alterius. l. 1. § si pater in potestate.

De filio naturali in locum filij uel nepotis, item de nepote in locum nepotis uel filij adoptato, an huic nepos defuncti iungatur. ff. lib. 37. tt. 4. l. 1 § qui habebat. l. 3. § 1. lib. 38. tt. 6. l. 1. § si quis filium.

De in adoptionem dato. l. 1. § & in adoptionem. § iungitur.

De exhæredato in testamẽto iniusto uel rupto. l. 1. § si pater emancipatus. usq; ad § si pater in potestate. l. 3. tota. in lib. 38. tt. 6. l. 1. § fin.

De deportato. ff. lib. 37. tt. 4. l. 1. § quidam. § fin.

Si non adeat hæreditatem. ff. lib. 38. tt. 6. l. 5. § fin.

III. *Qui patri coniungendi?*

Hi soli qui in potestate aui defuncti permanserunt non emancipati. l. 1. in prin. § & in adoptionem suprà tt. 4. l. 3. § si filium. § si quis post. l. 6. § 1. § filio. lib. 38. tt. 6. l. 5. in prin. § sed etsi filium.

De ijs ad quos hæreditas nomine emancipati patris non pertinet. l. 1. in prin. lib. 38. tt. 6. l. 5. in prin.

De ijs qui post emancipationẽ patris nati sunt. l. 1. § si pater in. l. 3. l. 7. 8 tt. 4. l. 3. § si quis post. in lib. 38. tt. 6. l. 5. § sed etsi. uers sed etsi post.

De exhæredatis. l. 1. in prin. in lib. 38. tt. 6. l. 5. in prin.

De eo quem auus in locum nepotis adoptauit. l. 6.

De nepote defuncti, in locum filij adoptato. l. 1 § si pater ex 8 tt. 4. l. 3. in prin. § si filium habens. usq; ad § si emancipatus. l. 13. § fin.

De eo qui postliminiò redijt. l. 1. § si postliminiò.

De pronepotibus cum nepotibus iungendis. l. 1. § liberos autem.

IIII. *Quantum cuiq; competat?*

Emancipatus dimidiam partem eius, quam si in potestate permansisset, habiturus esset, habebit: reliquam liberi cum eo coniuncti. l. 1. in prin. § illud non interest, usque ad § si quis ex nepotibus. l. 7. lib. 38. tt. 6. l. 5. in prin. lib. 37. tt. 6. l. 9.

Si filio ex besse, emãcipato ex triente hærede instituto, nepos præteritus rumpat testamẽtum, quantum à quoquo auferet. l. 1. § filio in.

Si unus fortè liberorum, uel omnes suam portionem omiserint, cui adcrescat. l. 1. § si quis ex nepotibus.

Si emancipatus suam partem omittat, cui adcrescat. ff. lib. 38. tt. 6. l. 5. § fin.

De collatione bonorum ab emancipato liberis facienda, uide in De collatione bonorum.

DE SVCCESSIONE PARENtum, & de senatusconsulto Tertulliano. Cap. 5.

An & quatenus parentes liberis succedant. Inst. tt. 2. § fin. C. tt. 56. l. 1. l. 4. Nouell. c. 115. § atque hæc quidem. usque ad § memoria. c. 118. § si quis igitur. § consequens autem. usque ad § restat.

Ratio huius successionis. ff. lib. 38. tt. 6. l. 7. § final.

De patre. Inst. tt. 3. § pater uerò. ff. tit. 16. l. 15. C. tit. 57. l. 13. tit. 58. l. 11. Nouell. c. 118. § si quis igitur. c. 2. § fin autem non uoluerit. § colligentes. Vide insuper in Qui præferantur matri. uers. de patre defuncti. cap. eod.

De auo. Inst. tt. 2. § fin. tt. 2. § pater uerò. C. tt. 57. l. 9.

De auia Inst tt. 3. § & primus.

De matre, sequitur.

¶ *De senatusconsulto Tertulliano.*

Inst. t. 3. ff. tt. 17. C. tt. 55.

I. *An mater filijs intestato defunctis succedat?*

Inst. in prin. ff l. 2. § fin.

Distinguitur:

1. *Ex persona matris.*

Si in potestate parentis sit. Inst. in prin. ff. l. 6. in prin.

Si libertina sit. Inst. § sed nos constitue. ff. l. 2. in prin.

Si non sit trium uel quatuor librorū mater. Inst. in prin. § sed nos constituit C. lib. 8 tt. 59. l. 2.

Si capite sit deminuta. Inst tt. 4 § sciendum.

Si famosa sit mulier. ff. l. 2. § si mulier. C. l. 4. in prin.

Si nuptias iterauerit. C. l. 4. l. 5. l. 7 § final. Nouell. c. 2. § cùm igitur. usq; ad § aliud c. 22. § ex hoc alius usq; ad § postremò. & C. lib 5. tt 9. l. 3. § illud etiam.

Si liberis tutores non petierit, uel non rectè. Inst. § sed quemadmodum ff. l. 3. § si mater non usque ad § fin. C. l. 3. l. 6. C. lib. 2. tt. 54. l. 2. ff. lib. 26. tt. 6. l. 2. in prin. usque ad § siquidem aliquis. l. 5. tota. C. lib. 5. tt. 31. l. 6. l. 8 l. 9. l. 11. tit. 34 l. 6.

Si impuberi defuncto non persoluerit debitum ex ratione gestæ tutelæ. C. l. 6.

Si hæreditatem filij non adierit. ff. l. 2. § si mater. § fin.

Si uxore defuncti prægnante mater decesserit. ff. tt. 16 l. 8. § fin.

2. *Ex persona filij uel filiæ defunctæ.*

Si uulgò quæsitus sit. Inst § fin. ff l. 2. in prin. & tt. 8. l. 2. l. 4. Vide insuper suprà cap 1. uers. De spurijs.

Si libertinus sit effectus. ff l. 2. in prin.

Si in aliena potestate sit. ff l. 10. in prin. C. l. 7. § fin.

Si infans decesserit. C l. 1.

Si in seruitute matris cōceptus uel editus est, uel in seruitute quidem conceptus in libertate autem editus, uel contrà. ff l. 2. § sed si in seruitute. usque ad § si mulier. & tt. 8. l. 2. C. tt. 56. l. 6.

Si impuberi filio pater testamentum fecit, quod impubes dando se adrogandum facit irritum. ff. l. 2. § impuberem.

II. *Qui matri præferantur, item cum quibus succedat, & in quotam partem?*

De omnibus legitimis hæredibus. Inst. § sed cùm antea.

De liberis defuncti: Inst § præferuntur. ff l. 2. § liberi. usq; ad § obijcitur. l. 5. in prin. l. 8. C. tt. 54. l. 11. Nouell c. 118. § si quis igitur.

De patre defuncti. Inst. § pater uerò. § sed cùm antea. ff. l. 2. § obijcitur usq; ad § si mater. l. 5. l. 5. § si ex filio. & tt. 16. l. 10. C. l. 2. l. 7. § fin autem defuncta.

De auo & proauo Inst § pater uerò. ff. l. 2. § sed neq; auus. l. 5. § si ex filio.

De fratre & sorore defuncti. Inst. § frater autem. § sed cùm antea. ff. l. 2. § si sit consanguinea. l. 7. C. l. 4. § quem quidem semissem. l. 7. Nouell. c. 22. § item quia. c. 118. § si cùm ascendent.

De filijs fratrum. Nouell c. 22 § quòd si filius.

De patruo defuncti, & eius liberis. C. l. 7. § patruo scilicet.

III. *Quid & quantum matri competat?*

De eo quod mater medio tempore, quo in pendenti est, an alius ei obstare possit, apprehendit. ff. l. 10. § fin.

Si mater nuptias iterauerit, quantum ei competat. C. l. 4. l. 5.

Si cum alijs succedit, uide paulo superius membr. II.

DE SVCCESSIONE COGNATORUM & adgnatorum Inst. tt. 2. ff. tt. 10. C. tt. 57. Cap. 6.

An & quo ordine cognati & adgnati succedant defuncto: Inst in prin. ff. l. 2. in prin usque ad § hæc hæreditas & tt. 7. l. 2. in prin C. tt. 54 l. 12. tt. 57. l 5. l. 14. § huiusmodi itaq;. Nouell. c. 118. § cæterùm si neque.

Distinguitur:

Ex uarijs adgnatorum & cognatorum qualitatibus.

De proximo adgnato, & remotiori. Inst. in prin. § si plures sint. usque ad § ad legitimam. tt 7. § repetitis § amotis. ff. l. 2. § hæc hæreditas. § legitima. l 8 in prin. l. 12. suprà tt. 8. l. 1. § proximus. usque ad § si qua § gradatim. lib. 54. tt. 5. l. 10. in prin. C. l. 5. Nouell. c. 118 § quòd si defuncto.

Is proximus est non qui mortis tempore proximior gradu est, sed cùm certum esse cœperit aliquem intestatum decessisse. Inst § non tamen omnibus § proximus autem ff. l. 2. § interdum. usque ad fin. legis. l. 5. l. 8. § fin tt. 17. l. 1. § utrum autem & tt. 7. l. 1. l. 4. tt. 8. l. 1. § proximus. C. lib. 5. tt. 70. l. 7. § tali.

De eò qui proximior gradu est, cùm mater filij, & filius matris hæreditatem non adit. ff. tt. 17. l. 1. § utrum autem l. 2. § si mater.

De adgnatis fœminini sexus. Inst § cæterū inter masculos, usque ad § hoc etiam addendum ff. l. tt 7. l. 2. § hæc. C. l. 14. in prin usque ad § in his igitur. Nouell. c. 21. c. 118 § nullam uerò.

De ijs qui per fœminini sexus personas ex transuerso cognatione iunguntur, qui generali uocabulo cognati uocantur. Inst. tt. 5. § eos etiam. tt. 7. § amotis. ff. tt. 8. l. 1 in prin. l. 2. in prin C. tt. 57. l. 5. Nouell. c. 118. in prin. § cæterùm. usque ad § enimuerò.

De capite deminutis. Inst. tt. 5. in prin. ff. tt. 7. l. 1. § fin tt. 8. l. 5. l. 5.

De his quorum parēs capite est deminutus. Inst. tt. 5. in prin. ff l. 4.

De eo qui tempore mortis fuit apud hostes. ff. tt. 8. l. 1. § fin.

De seruili cognatione, uide & cap. 2. huius libri. uers. De seruo & manumisso.

De posthumo, & postea nato. ff. l. 3. § utiq; & ex.

usque ad fin. legis. l. 8. in prin. tt. 8. l. 1. § si quis proxim.

De naturalibus & uulgò quæsitis. Inst. tt. 5. § uulgò. C. lib. 5. tt. 27. l. 9. in prin. Nouell. c. 89. § eum autem filium.

De adoptiuis. Inst § per adoptionem. ff. l. 2. § parui autem. tt. 8. l. 1. § cognationem.

De ingratis, & qui defunctum accusarunt. ff. tt. 8.

DE SINGVLIS COGNATORVM *& adgnatorum speciebus.*

1. *De consanguineis, hoc est, fratribus & sororibus.*

An consanguinei seu fratres sororesque defuncto succedant, & qui illis præferantur: item definitio consanguineorum. Inst. § sunt autem adgnati. ff. l. 1. § post suos. C. l. 6. tt. 58. l. 5. l. 11. Nouell. c. 118. § si igitur cum. § si cùm ascendent. § si defunctus. Vide insuper 8 cap. 5. membr. 11. uers. De fratre, &c.

Distinguitur:

De sororibus separatim. Inst. § cæterùm inter. tt. 2. § frater autem. § sed cùm. ff. tt. 8. l. 10. C. tt. 45. l. 4. tt. 57. l. 1. 5. 9. Nouell. c. 21. c. 118. § si defunctus.

De uterinis, & ijs qui non eandem matrem, uel non eundē patrem habuerunt. Inst. § sunt autem adgnan. ff. tt. 8 l. 10. C. tt. 57. l. 3. l. 15. § sed nec fratrem. tt. 58. l. 5. l. 11. Nouell. c. 118. § his uerò nō. § unde consequens. c. 84.

De adoptiuis. Inst § per adoptionem. ff. l. 1. § fin.

De emancipatis. Inst tt. 5. in prin. tt. 7. § fin. C. tt. 57. l. 11. l. 13. l. 15. § cùm igitur prætor. tt. 58. l. 1. Nouell. c. 118. § nullam.

De uulgò quæsitis. Inst. tt. 5. § uulgò. ff. tt. 8. l. 2.

De ijs qui post mortem, uel captiuitatem, uel deportationem patris sui nascuntur. Inst. § sunt autem adgnan. ff. l. 1. § post suos. § fin. tt. 7. l. 6.

De ijs quorum pater capite deminutus fuit, uel deportatus. ff. l. 1. § post suos. l. 4.

De ijs qui in seruitute matris concepti, in libertate editi sunt. ff. tt. 8. l. 2.

De sorore nata postquam mater hæreditatem repudiauit. ff. tt. 8. l. 10.

De ijs qui patri sui hæredes non extiterunt, nec in potestate eius fuerunt. ff. l. 1. § post suos. tt. 7. l. 6.

De capite deminutis fratribus. Inst. tt. 7. § fin. ff. tt. 8 l. 3.

De dotatis. C. l. 1.

De ingratis. Nouell. c. 22. § at uerò ingratitudinem.

2. *De fratrum & sororum liberis.*

Inst. § sunt autem adgnan. § si plures sint. tt. 5. in prin. ff. l. 2. § adgnan. C. l. 14. l. 15. § cùm igitur. § eum autem tertiò. Nouell. c. 118. § si cùm ascendent. § si defunctus. § quòd si defuncto. usque ad § cæterùm. c. 127. in prin. usque ad § illud quoque.

De sororis filijs & filiabus. Inst. § hoc etiam addendum. C. l. 14. § in his igitur.

3. *De patruo.*

Inst § sunt autem adgnati. § hoc etiam addendū. § si plura. ff. l. 2. § adgnati. C. l. 7. l. 14. § in his igitur.

4. *De auunculo.*

Inst. § hoc etiam addendum. C. l. 14. § in his igitur. tt. 58. l. 6.

5. *De matertera.*

C. l. 7.

6. *De fratribus patruelibus & consobrinis.*

Inst § sunt autem adgnati. C. tt. 15. l. 1. tt. 58. l. 6.

7. *De patrui nepote & propiore sobrino.*

C. l. 4. tt. 15. l. 2.

8. *De cognatis ultra sextum gradum.*

Inst. tt. 5. § fin. ff. tt. 8. l. 1. § hæc autem. l. 9. in prin.

DE COGNATIS ET ADFINIbus. Inst lib. 3. tt. 6. ff. lib. 38. tt. 10.

Cap. 7.

Pro declaratione præcedentium inseritur hoc caput: rationem autem & usum horum titulorū, uide Inst. in prin. ff. l. 10. in prin.

I. DE COGNATIS.

1. *Definitio nominis.*

ff. l. 4. § cognati. l. 10. § nomen. tt. 8. l. 1. § cognati autem.

2. *Diuisiones cognatorum.*

A causa efficiēte in cognationem naturalem & ciuilem, & communem tam naturalem quàm ciuilem. ff. l. 4. § cognationis.

Ab ordine. Sic alij sunt superioris gradus, alij inferioris, alij ex transuerso. Inst. § quare in primis. ff. l. 1. in prin. l. 9. l. 10. § sunt & ex lateribus

5. *Species cognatorum, & nomina.*

Species cognatorum cum suis definitionibus enumerantur secundum septem gradus. Inst. § primo gradu. usque ad § hactenus. ff. l. 1. § primo. usque ad fin. legis. l. 2. l. 5. l. 10. § transeamus usque ad finem legis: pro quibus declarandis uide Arborem cognationis adiectam.

SEQVITVR ARBOR *consanguinitatis.*

Nepos, neptis.
Nepos, Neptis.
Sororis Atnepos Atneptis
Fratris Abnepos. Abneptis.
Pronepos. proneptis
Filius, Filia
Nepos, neptis
Pronepos, proneptis
Sororis abnepos, abneptis.
Fratris Pronepos proneptis
Nepos neptis patrui.
Propior Sobrinus, propior Sobrina.
Sororis pronepos, proneptis.
Atauus, atauia.
Abauus, abauia.
Auunculus mag. Matertera magna.
Consobrinus, Consobrina.
Sororis Nepos, Neptis.
Fratris filius, filia.
Patruus, Amita.
Proauus proauia 3
Auunculus, Matertera.
Sororis filius filia.
Auus Auia. 2
PATER 1 MATER
DESCENDETES
Filius, Filia 1
Nepos, Neptis 2
Pronepos, proneptis. 3
Abnepos, Abneptis, 4
Atnepos, Atneptis 5
Trinepos, trineptis 6
Trinepotis, & trineptis filius, filia.
ARBOR COGNATIONIS.

Definitio parentum & liberorum. ff.l.10.§ parentes.

De sobrinis.ff.l.10.§ in septimo gradu.§ his personis.

¶ DE AGNATIS.

Diffinitio adgnatorum & differentia à cognatis. Inst.lib.1.tt.15.§ sunt autem. usq; ad § quod autem. lib.3.tt.2.in prin.tt.6.§ adgnationis. ff.l.4.§ cognationis.l.10.§ nomen.§ inter cognatos. §.cognationis.tt.7.l.5.in prin.tt.16.l.2.§ adgnati.

Differentia adgnatorum & cognatorum tollitur. Nouell.c.118. § nullam uerò. usque ad § enimuerò.

4. *Proprium, seu de concursu cognatorum.*

Inst.tt.7.§ repetitis.usq; ad fin.tituli.ff.l.1.§ itaque in primo.

5. *Species cognatorum inutiles, & modi quibus ius cognationis & adfinitatis amittitur.*

De capite deminutis. Inst.lib.1.tt.15.§ fin.tt.16.§ quod autem.ff.l.4.§ fin.

De eo cui aqua & igni interdictũ est. ff.l.4.§ fin.

De adoptiuis, emancipatis & in adoptionem datis.ff.l.4.§ in adoptionem.l.5.

De seruis. Inst. tt. 7. in prin. ff.l. 10. § non parcimus.

De libertinis.ff.l.4.§ libertini.

De cognatis & adfinibus ex interdictis nuptijs. ff.l.4.§ sciendum.

De uulgò quæsitis.Inst.tt.5 § uulgò.

6. *De gradibus cognationis.*

Ratio nominis.ff.l.1.§ gradus autem.

Quot sint.ff.l.4.in prin.

De cognoscendo quoto gradu quæque persona ab alia distet.ff.l.10.§ at quoties.

¶ II. *De adfinibus.*

1. *Definitio tam nominis quàm rei.*

ff.l.4.§ adfines.

2. *Causa.*

Nuptiæ.ff.l.4.§ adfines.§ sciendum.

3. *Propria.*

Gradus nullos habent.ff.l.4 § gradus.

De matrimonio inter illos contrahendo.ff.l.4.§ hos itaq;.

De testimonio contra affines dicendo. ff.l. 10. in prin.

4. *Species.*

Enumerantur octo adfinium species.ff.l.4.§ adfines.

De socero & socru, genero & nuru, item prosocru & pronuru. Inst.lib.1.tt.10. § si uxor. ff.l.4.§ gradus.§ potest.l.6.l.8.lib.48.tt.9.l.4.

De uitrico & nouerca, itẽ priuigno & priuigna. Inst.lib.1.tt.10. § si uxor. ff.l.4.§ uxor liberis. § priuignus.l.7.

De uiri fratre & sorore.ff.l.4 § uiri frater.

De uxoribus duorum fratrum. ff.l.4.§ duorum.

5. *Species adfinium inutiles & modus quibus affinitas amittitur.*

Vide paulo superius, Species cognatorum inutiles.

DE RELIQVORVM SVCCESSIONE. Cap. 8.

¶ I. *De successione mariti & uxoris.*

Inst.tt.10.ff.tt.11.C.tt.18.

An uxor succedat marito, & contrà maritus uxori? Distinguitur:

Si supersint liberi, parentes uel cognati.Inst.§ septimo.§ aliam uerò. C.l.1. lib.8.tt.2. l. 5. Distinguitur, nisi superstes coniunx sit inops, & defunctus locuples: tunc enim succedit cum filijs, de quo uide paulo inferius.

Si iniustum sit matrimonium.ff.l.1.in prin.

Si mortis tempore non sit uxor: & si diuortium quidem factum sit, sed inutile.ff.l.1.§ ut autem.

Si ancilla sit, cum qua defunctus contubernium habuit.C.tt.58.l.9.

Si concubina sit. Nouell. c.18. § consideremus. c. 89.§ enimuerò si quis.

1. *Si superstes coniunx sit inops, succedit cum liberis.*

Nouell. c.53.§ quoniam uerò. § hæc itaq;. c.117.§ hæc autem dicimus. Distinguitur:

Si sine dotalib. instrumentis solo affectu maritali à marito ducta sit, & postea ab eo reiecta. Nouell. c.74.§ quoniã uerò. c.117.§ quia uerò.

Si defunctus sit inops. Nouell.c.53.§ hæc itaq;.

Idem iuris est in marito. Nouell. c.53. § similiter quidem uisis.c.117.§ maritum autem.

2. *In quotam partem succedat cum filijs?*

Si succedit cum filijs, quarta pars ei debetur. Nouell.c. 53. § quoniam uerò. Si tamen centum librarum auri quantitatem non excedat. Nouel. c.117.§ quia uerò.

Si plures sint filij quàm tres, tantum uxori competit, quantum uni filiorum. Nouell.c.117. § uxor autem.

Si filios ex eo matrimonio habet uxor, solus ususfructus dictæ partis ei debetur. Nouell. c. 117. § uxor autem.

Computatur autem in hanc partem id quod uxori à defuncto legatum est. Nouell. c.53. § si tamen legatum.c.117.§ præterea si legatum.

3. *Euentus.*

Si quas res uxor habet proprias, earum exactionem simul & retentionẽ omnib. modis habet imminutam, huiusmodi rebus neutiquam uiri creditoribus subiacentibus, &c. Nouell. c.53. § si uerò quasdam. c.117.§ si quas uerò.

¶ II. *De successione adfinium.*

C.tt.58.l.3.l.7.

¶ III. *De patrono, liberis eius, & parentibus.*

Vide § lib 5.huius Methodi, De iure patronatus.

¶ IIII. *De nutritoribus.*

C.tt.58.l.10.

¶ V. *De hospitibus.*

Const.Friderici.§ omnes peregrini.

¶ VI. *De collegijs & corporibus.*

C.tt.24.l.8.tt.61.

¶ VII. *De fisco.*

Inst.tt.1.§ interdum. ff. tt.16.l.1.§ interdum, l. 2.§ fin.

¶ VIII. *De extraordinaria bonorum possessione.*

Inst.tt.10.§ septima eas.ff.tt.14.tt.7.l.2.§ hęc autem.l.3.ff.lib.5.tt.3.l.3.§ fin.

¶ IX. *De heredibus heredum,*

Vide § lib.3.cap.15.

¶ X. *Si inter duorum defunctorum successores sit contentio, utrius cognatis successio competat.*

Vtputa si duo simul sint defuncti, uel dubitetur uter prior sit defunctus. ff.lib.34.tt.5.l.11. § cùm in bello. § fin.l.20.l.24.l.25.

QVID QVANTVMQVE HAEreditatis ab intestato nomine competat?

Cap. 9.

1. De *hæreditate diuidenda.*

Inter filios, nepotes & pronepotes. Inst.tt. 1. § cū filius, filia ue. § item uetustas, usq; ad fin. tituli. C.tt.15.l.3.tt.20.l.19. § fin.tt.54. l. 2. l. 8. l. 9. lib. 3. tt. 36. l. 11. l. 21. § fin. Nouell. c. 118. § si quis igitur.

Inter adgnatos & cognatos inuicem & cū alijs diuidenda. Inst. tt. 2. § hoc etiam addendum. uers. his etenim personis. ff.tt.16.l. 2. § hæc hæred.l.3. § est autem tractatum. C.tt.57.l.14. § fin. l.15. § cum autem tertio. Nouell. c. 118. § si cùm ascendent. § quòd si defuncto. § at si adulti.

Inter ascendentes inuicem & cum alijs diuidenda. C.tt.55.l.7. § sin autem. tt.57.l.13. Nouell.c.118. § si eundem, cum § sequenti.

Si filijfamiliâs defuncti hęreditas diuidatur, quid debeatur patri, quid alijs. ff.tt.16.l.15.tt.17.l.10.in prin. C.tt. 33.l.7. § fin.tt.58.l.11.

Inter matrem & cæteros cognatos diuidenda, uide superius cap.5.

Inter uxorem & filios diuidenda, uide paulo superius cap.8.

Inter fratrum & sororum filios diuidēda: utrum in stirpes an in capita sit diuidenda hæreditas, uide Const. Imper. nostri Caroli quinti Spiræ, anno 1529. promulgatam.

2. *De reliquis.*

Vni duo in solidum hæredes esse non possunt. l. quod contrà. ff. de reg. iuris.

De commodis & incommodis hæreditarijs. ff. lib. 37.tt.1.l.1.l.2.l.3. in prin.

De re quæ alienari non potest. ff.lib.41.tt. 1. l. 62.

De iure adcrescendi, uide suprà cap 16.lib.eod.

Huius quoq; loci uidentur esse tituli, De collationibus bonorum, & dotis. Sed de illis alio loco infrà lib.proximo.

Hactenus an & quibus ab intestato competat hęreditas, itē quid quantumq; competat. Quando competat ab intestato hęreditas, uide in lib. prox.cap 3.

DE IVRE DELIBERANDI. ff.lib.28.tt.8. C. lib.6.tt.30.

Cap. 10.

Sequuntur nunc officia hæredum, & causæ quibus hæreditas amittitur.

1. *Quibus competat ius deliberandi, uel non?*

De necessarijs hæredibus. ff. lib.29.tt.2.l.6. § interdum.l.7. § si filius.l.42. § quæ sententia.l.55.l.57. l.58.l.65.l.70.in prin.usque ad § prætor ait. Vide insuper in De repudianda hæreditate.

De extraneis hæredibus. Inst.lib.2. tt. 19. § extraneis.

De hærede hæredis. C.tt.30.l.19. Nouell.c.158.

De domino serui instituti. ff.l.1.in prin.

De impuberibus. ff lib.29.tt.2.l.11.

De eo qui antea adijt uel repudiauit, uide in De adeunda & repudianda hæreditate.

II. *Quando & quamdiu ius deliberandi competit.*

ff.lib.28.tt.8.l.1. § fin.l.2.l.3.l.4.l.10. C.l.9.19. 22. § sed quia quidam.

III. *Quoties deliberandum.*

An plus quàm semel sit deliberandum? ff. lib.28. tt.8 l.3.l.4 C.l.22. § sed quia quidam.

IIII. *Adiuncta & iura deliberantis.*

De copia instrumentorū inspiciendorum ei danda. ff.l.5.in prin.lib.29.tt.2.l.28.

De rebus hæreditarijs uendendis, deminuendis, & ære alieno soluendo. ff.l.5. § fin.l.6.l.7.l.9.

De agendo. ff.l.7. § quid sit.

V. *Ad fine remedium.*

De inuentario faciendo. Inst.lib.2 tt.19. § sed nostra. C.l.22.tota.Nouell.c.1. § fiat igitur. usq; ad § hæc autem dicimus.

DE ADEVNDA ET AGNOscenda hæreditate, & de prohęrede gerendo. ff.lib.29. tt 2. C.lib.6.tt.30.

Cap. 11.

I. *Si non adierit hæreditatem, an hæres fiat?*

Non. C.tt.15.l.2.l.5. Excipiuntur,

Sui hæredes. Inst.lib.3.tt.1. § sui autem. ff.l.6. § interdum.lib.28.tt.2.l.11.lib.29.tt.4.l.1. § qui sunt in potestate.lib.38.tt.16.l.14. C.tt.30.l.3.

Municipes. ff.lib.37.tt.1.l.3. § à municipibus.

II. *An aditio sit utilis, & ex ea hæres fiat qui adit?*

Inst.lib.2.tt.19. § item extraneus.

Distinguitur:

¶ 1. *Ex antecedentibus.*

Si antea se abstinuit. ff.lib.38.tt.9.l.1. § qui semel. § quibus ex. tt.13.l.4 in prin. C.tt.31.l.4. Distinctiones uide in capite 4 lib.eod.

Si facto inuentario adijt, uide in Ex consequentib.uers. Si postea.

Si sine iussu domini uel patris, tutoris uel curatoris adijt, uide paulo inferius Ex persona adeuntis.

Si quæstio de familia necati habita non sit, uide in De quæstione de familia necatorum habenda. cap.5.lib.eod.

De reliquis, uide in cap.3.

¶ 2. *Ex persona adeuntis uel agnoscentis.*

De alio quàm ad quem bonorum possessio pertinet. ff.lib.46.tt.8.l.7.l.24.

De eo qui est in potestate alterius, ut seruo & filiofamiliâs: item de adeundo iussu patris & domini. Inst.lib.2.tt.14. § seruus autem. usque ad § seruus etiam. ff.l.6.in prin.l.25. § si fisci § iussus. usque ad fin.legis. l.26.l 30. in prin. l. 35. § fin.l. 36.l.47.l.48.l.50.l.51. § filiusfamiliâs.l.52.in prin. l.61. § fin. l.63.l.66.l.67.l. 73. § qui bona. l. 91. l. 92.lib.24.tt.3.l.38.lib.28.tt.5.l.7. C tt.30.l.21.tt.60. l.8.lib. 3.tt.31.l.10. ff. lib. 49 tt. 14. l. 46. § seruus Cæs.

De eo cui bonis interdictum est, item de autoritate tutoris & curatoris. ff.l.3. § fin.l.8. in prin. l.9.l.49.l.30.lib.35.tt. 2.l. 27.Inst.lib.3.tt.1. § sui autem. C.l.5.

De pupillis.ff.l.8.in prin.l.9.l.18.
De infante.C.tt.9.l.3.
De impubere. ff.l.8.§ fin. lib.37.tt.1. l.7. § impubes.C.tt.9.l.7.
De posthumo nato.ff.lib.37.tt.8.l.10.
De furioso.Inst.lib.3.tt.1.§ sui autem. ff.l. 47. 48. 62.C.lib.5.tt.70.l.7.§ sin uerò perpe.
De tutore & patre.ff.l.6.§ sed etsi nõ. C.l.4.l.11.l.18.C.tt.60.l.8.ff.lib.37.tt.1.l.7.§ impubes.l.8.l.11.C.tt.9.l.7.
De muto & surdo. Inst. lib. 2. tt. 19. § fin. ff.l.5. in prin.l.92.§ fin.lib.37.tt.3.l.2.
De cæco.ff.lib.37.tt.3.l.2.
Si duobus institutis à quibus posthumus exhæredatus est, alter sine altero adierit.ff.lib.28 tt.3.l.19.§ fin.
De hærede instituti ante aditionem defuncti, uide suprà lib.1.cap 15.uers.de hæredib.hæred.
De municip.& corporibus.ff.li.37.tt.1.l.3.§ à municipibus.
De rei capitalis damnatis.ff.lib.37.tt.1.l.13.
De relegatis.ff.lib.37.tt.1.l.13.
De inuito, uide in Ex causa aditionis & modo. j.
De absente & non petente.ff.li.37.tt.1 l.7.in prin.
De errante & dubitante. Distinguitur hic locus uariè & multipliciter.

1. *Si errat, & dubitat de sua persona, ut*

Si putat se filiumfamiliâs. ff.l.6.§ si is qui. lib. 35.tt.1.l.20.
Si dubitat, utrum sit filiusfamiliâs, an paterfamiliâs.ff.l.6.§ si is qui.l.34.in prin.
Si dubitat, an sibi ex testamento obtigerit libertas.ff.l.72.§ fin.
Si putat se pupillum, cùm pubes sit.ff.l.95.

2. *Si de persona testatoris.*

Si de conditione testatoris incertus sit, an potuerit testari.ff.l.32.§ fin.l.34.in prin.
Si incertus sit testatorem esse mortuum. ff.l.19.C.lib.8.tt.51.l.4.
Si putet testatorem uiuere, cùm sit mortuus. ff.l.32.in prin.
Si dubitat an testator apud hostes, uel ciuis Romanus decesserit.ff.l.33.

3. *Si de causa ex qua sibi hæreditas competit, dubitat.*

Si ignorat utrum ex testamento, an ab intestato hæres sit, & si incertus sit de iure suo. Inst. lib. 2. tt 19.§ pro hærede.ff.l.92.in prin.
Si ignorat utrum ex institutione an ex substitutione hæres sit.ff.l. 92.in prin.

4. *Si de modo & conditione institutionis dubitat.*

Si ignorat utrum purè an sub conditione institutus sit.ff.l.32.in prin.
Si cùm purè esset institutus, putauit se sub conditione institutum.ff.l.34.§ sed etsi cum.
Si ignorat conditionem extitisse. ff.l.21.§ fin.l.34.§ fin.lib.35.tt.1.l.20.

5. *Si de re seu parte ex qua institutus est, dubitat.*

Si ignorat utrum ex asse, an pro parte hæres sit. ff.l.21.§ fin.l.92.in prin.lib.5.tt.4.l.5.

6. *Si de ipso testamento & testamenti tabulis dubitat.*

Si dubitat utrum falsum an uerum sit testamentum.ff.l.46.l.51.in prin.

Si ignorat tabulas testamenti extare. ff.lib. 37.tt.11.l.1.§ semel autem.
Si ignorat utrum tabulæ apertæ sint, nec'ne. ff.lib.35.tt.1.l.20.§ fin.

7. *Si ignorat sibi delatam esse hæreditatem.*

ff.l.21.§ fin.lib.37.tt.11.l.1.§ semel autem.

¶ 3. Ex *persona eius per quem adit, uel petit.*

Si per alium, puta procuratorem.ff.l.85.in prin.l.89.lib.37.tt.1.l.3.§ adquirere.l.15.l.16. ff.lib.41.tt.1.l.45.in prin.
De actore municipij & alio. ff.lib.37. tt.1.l.3.§ à municipibus.
Si per seruum.ff.lib.37.tt.1.l.7.in prin.
Si per seruum alienum uel liberum hominem sibi bona fide seruientem. ff.l.25. in prin.l.45.§ fin.l.37.§ qui bona.
Si per eum seruum in quo usumfructum habet. ff.l.25.in prin.l.45.§ præterea.
Si per seruum hæreditarium.ff.l.43.
Si per seruum mutum.ff.l.92.§ fin.
Si per fœminam.ff.lib.37.tt.1.l.7.in prin.
Si per matrem.ff.lib.37.tt.1.l.15.
De patre & tutore, uide suprà Ex persona adeuntis.

¶ 4. Ex *causa aditionis & modo quo gerit, se pro hærede.*

Si ex causa inutili adeat.ff.l.22.§ fin.
Si ui & metu coactus adierit. ff.l.6.§ fin.l.84.C.l.16.tt.15.l.5.ff.lib.37.tt.1.l.3.§ inuito.
Si adire cogatur ut ex senatus. Trebelliano restituat, uide De senatus. Trebelliano Methodum De legatis & fideicommissis.
Si in diem uel sub conditione adeatur. ff. lib. 50.tt.17.l.77.
Si hac conditione: Si soluendo est hæreditas, adijt.ff.l.51.§ fin.
Si non quasi hęres gessit.Inst.lib.2.tt.19 § pro hęrede.ff.l.20.C.tt.31.l.1.tt 15.l.4.
Si quid pietatis uel custodiæ causa fecit. ff.l. 20. in prin.
Si ut custodiat, uel putauit sua, aut dum deliberat facit.ff.l.20.§ seruos.
Si quasi serui sui peculium occupauit, uel quasi liberti sui bona.ff.l.22.
Si tanquam socius defuncti gessit. ff.l. 42. § si in societate.l.77.
Si quasi patroni filius egens à liberto paterno ali uelit.ff.l.72.
Si quasi subripiens uel expilans.ff.l.21.in prin.
Si omissa causa testamẽti ab intestato adijt.ff.l.60.
Si ut maternum agrum possedit.ff.l 86.
Si propter funerum impensas distraxit.C.l.1.
Si tabulas, literas, rationes inspicere desideret, ut scire possit an sibi sit adeunda hęreditas.ff.l.29.
Si precium omittendæ hæreditatis causa accepit, uide in Ex speciebus.

¶ 5. Ex *specie facti, si hæreditatem agnoscit.*

Si se pro hærede gerit.Inst.lib.2.tt.19 § item extraneus.Quid sit pro hærede gerere. Inst. lib. 2. tt. 19.§ pro hærede.ff.l.20.in prin.l.87.
Nuda uoluntate hæres fieri potest.Inst.lib.2.tt.19.§ item extraneus.ff.l.80.C.l.6.

De solen-

De solennitate cretionum sublata. C. l. 17.

Quocunque modo admittentis eam iudicium ostenderit, competit ei bonorum possessio. Inst. lib. 3. tt. 10. § fin. C. tt. 9. l. 9. tt. 15. l. 4.

Si diu hæreditatem possedit. ff. l. 6. § 1. C. lib. 3. tt. 31. l. 10.

Si patrem sepeliuit. ff. l. 20. in prin.

Si sepulchri uiolati agat. ff. l. 20. § fin. lib. 47. tt. 12. l. 10.

Si precium omittendæ hæreditatis causa accepit, uel stipulatus est. l. 24. tt. 4. l. 2.

Si debitum paternum soluat. C. l. 2.

Si seruos hæreditarios aut iumenta pauit uel distraxit. ff. l. 20. § seruos.

Si seruos manumisit. ff. l. 42. § si seruum. § fin. l. 85. § fin. C. l. 1.

Si fundos uel ædes locauit uel fulsit. ff. l. 20. § seruos.

Si res tēpore perituras distraxit. ff. l. 20. § seruus.

Si in sepulchrum hæreditarium mortuum inferat. ff. l. 20. § si quis autem.

Si à statulibero pecuniam implendæ conditionis causa accepit. ff. l. 20. § Papinianus.

Si aliquid ex uoluntate defuncti habeat uel faciat. ff. l. 40.

Si in domo defuncti habitet. C. tt. 31. l. 1.

Si se à liberto paterno ali uelit. ff. l. 72.

Si sub conditione iurisiurandi institutus iurauerit. ff. l. 61. in prin.

Si testamentum falsum accusauit. ff. lib. 37. tt. 1. l. 14.

Si à creditoribus hæreditarijs fundos comparauit. C. tt. 31. l. 2.

Si moriens petit ab hęrede suo seruum matris defunctæ manumitti, sibique ac parentibus suis in possessione matris monumentum extrui. ff. l. 85. § fin.

Si ex substitutione pupillari adijt. ff. l. 40.

Si ex sua institutione adijt, etiam ex cohęredis institutione, item ex sua substitutione adijsse uidetur. Vide in De repudianda & omittenda hæreditate.

¶ 6. *Ex re quam agnoscit uel adit.*

Si partem agnoscat, partem repudiet. ff. l. 1. l. 2. l. 10. l. 55. l. 74. l. 79. in prin. C. l. 20.

¶ 7. *Ex tempore quo agnoscit uel adit.*

Si ante delatam sibi hæreditatem, uel post tempus finitum adierit, uide Caput sequens.

¶ 8. *Ex loco in quo agnoscit.*

De plano, & pro tribunali. ff. lib. 37. tt. 1. l. 3. § si causa.

¶ 9. *Ex consequentibus.*

Si res hæreditarias post aditam hęreditatem non attigerit, nec tenuerit. ff. l. 87. C. l. 14. tt. 15. l. 4.

Si postea grande æs alienum emerserit. Inst. lib. 2. tt. 19. § sciendum est. C. l. 10. l. 22. ff. l. 51. § fin. Vide insuper suprà cap. 1. in fine, De inuentario faciendo. lib. eod.

¶ 10. *Ex reliquis contingentibus.*

Si ea petierit quę hæres extraneus petere non potest, ut à liberto operas. ff. l. 20. § si quid tamen. l. 72.

Si alienam rem ut hæreditariam possedit. ff. l. 21. § 1. l. 87.

Si contra fiscum uel Rempub. agnoscit. ff. lib. 37. tt. 1. l. 12. in prin.

Ex quibus causis repudians nihil agit, ex ijsdem & pro hærede gerendo nihil agit. ff. l. 21. § 1.

DE TEMPORE ADEVNDAE hæreditatis, petendæ bonorum possessionis, & de successorio edicto. Inst. lib. 3. tt. 10 § cùm igitur plures. ff. lib. 38. tt. 9. tt. 16.

Cap. 12.

¶ I. *Si ante delatam sibi hæreditatem adeat, uel agnoscat, an sit utilis aditio? & quando dicatur delata hæreditas?*

Si ante delatam sibi hæreditatem adierit. ff. lib. 29. tt. 2. l. 68. C. tt. 9. l. 9. tt. 30. l. 12.

Delata hæreditas intelligitur, quam quis possit adeundo consequi. l. 151. ff. de uerb. significat.

Statim cùm prior repudiat, uel aliàs ius suum amittit, cæteris delata dicitur. Inst. § cùm igitur. plures. uers. & si intra. ff. lib. 29. tt. 2. l. 71. lib. 37. tt. 1. l. 9. tt. 11. l. 2. in prin. lib. 38. tt. 9. l. 1. § qui semel. § si intra. § quibus. l. 2. tt. 15. l. 4. in prin. C. tt. 16. l. 1. l. 2.

Quibus primo deferatur, quibus secundo loco, quibus tertio? ff. lib. 29. tt. 2. l. 55. lib. 37. tt. 11. l. 2. in prin. § defertur. C. tt. 50. § cùm autem.

Quamdiu rumpi potest testamentum, & contra tabulas bonorum possessio peti, hæreditas ex eo non defertur. ff. lib. 29. tt. 2. l. 83. in prin. lib. 37. tt. 11. l. 2. in prin.

Quamdiu institutus adire potest, substitutus nō potest. ff. lib. 29. tt. 2. l. 3. l. 35. in prin. l. 68. l. 71. lib. 28. tt. 3. l. 4. lib. 37. tt. 11. l. 2. § defertur.

Si quis institutus sit, ut intra certum tempus adeat, substitutus non cogitur expectare ultimū diem. ff. lib. 29. tt. 2. l. 71.

Proximus à posthumo instituto, dū mulier prægnans est, uel esse putatur, adire non potest. ff. lib. 29. tt. 2. l. 30. § quod dicitur. usque ad § fin. l. 31.

Quamdiu ex testamento potest adiri, ab intestato non defertur. ff. lib. 29. tt. 2. l. 39. l. 69. in prin. lib. 38. tt. 7. l. 2. § si quis decesserit. l. 5. § fin. C. tt. 58. l. 8. item l quamdiu possit. ff. de reg. iuris.

Quamdiu causa falsi testamenti pendet, ab intestato non defertur. ff. lib. 39. tt. 2. l. 17. in prin. l. 30. § fin. l. 46. C. tt. 11. l. 1.

Si incertum est, utrum defunctus paterfamiliâs an filiusfamiliâs fuerit. ff. lib. 38. tt. 7. l. 2. § si quis deus.

An hæreditas quæ cognitione rei perduellionis suspensa est, adiri possit? ff. lib. 29. tt. 2. l. 85. § rei.

Legitimis hæredibus tunc competit, cùm sui repudiauerint. Inst. lib. 3. tt. 2. in prin. ff. lib. 38. tt. 7. l. 2. in prin. l. 5. § fin.

Si uiuo testatore pro hærede gerat. ff. lib. 29. tt. 2. l. 27.

Si ante apertas tabulas, uel statim post mortem testatoris. ff. lib. 37. tt. 11. l. 1. § sufficit. C. tt. 50. § cùm igitur. § in nouissimo.

Si ante diem uel conditionem institutionis existentem adeat. ff. lib. 28. tt. 5. l. 23. lib. 37. tt. 11. l. 2. § 1. § si quis ita. l. 5. in prin. l. 6. l. 10. C. tt. 50. l. 1. § cùm igitur. § sin autem aliquid.

An ante

An ante conditionē libertatis existentem seruus hæres institutus adire possit.ff.lib.28.tt.5.l.7.
De reliquis,uide paulo inferius.2.
Distinguitur:

¶ II. *Si non intra statutum tempus adierit uel petierit bonorum possessionem: & quod sit tempus adeundæ hæreditatis.*

Si non intra statutum tempus adierit uel petierit bonorum possessionem. Inst.lib.3.tt.10.§ cùm plures.ff.lib.37.tt.1.l.4.lib.29.tt.2.l.68.§ fin.

1 DECLARATUR,

Quod sit tempus adeundæ hæreditatis, & petendæ bonorum possessionis.
Parentibus quidem & liberis in petenda bonorum possessione anni spacium datum est à die delatæ hæreditatis. Inst.lib.3.tt.10.§ cùm igitur plures. ff.lib.38.tt.9.l.1.§ largius.usq; ad fin. legis.tt.15.l.4.§ fin.C.lib.6.tt.9.l.4.cæteris autem adgnatis & cognatis,centum dierum spacium. Inst.lib.3.tt.10.§ cùm igitur plures.ff.lib.38.tt.9.l.1.§ quod dicitur.C.lib.6.tt.9.l.2.
Scriptis hæredibus, si inofficiosi querela speratur, si quidem præstò sint,sex mensium spaciū: sin absentes,annus datur.C.lib.3.tt.28.l.36.§ illud præterea.
Quando dicatur delata hæreditas,uide paulo superius.

2 *Distinguitur.*

Dies bonorum possessionis petendæ utiles computantur. Inst.lib.3.tt.10.§ in petenda. ff.lib.38.tt.15.l.2.in prin.§ dies.
Si legitima sit hæreditas.C.tt.54.l.1.
Si institutus furiosus sit,nec instituto, nec substituto dies cedit. ff.lib.37.tt.3.l.1. in prin. C.tt.16. l.1.lib.5.tt.70.l.7.§ tali.
Si nondum apertæ sint tabulæ. ff. lib. 37. tt. j. l. 10.
Si hæres ab intestato testamentum falsum accusauit.ff.lib.37.tt.1.l.14.
Si testatorem surdum dixerit, & proinde ab intestato petierit.ff.lib.38.tt.8.l.9.§ 1.
An seruo hærede instituto & uendito, posteriori domino prioris tempus imputetur.ff.lib.38.tt. 15.l.5.§ fin.
Si propter ignorantiam facti non petijt: quia forte nesciuit aliquem decessisse, uel repudiasse bonorum possessionem, &c.Inst.lib.3.tt.1.§ sui autem. ff.lib.29.tt.3.l.3.§ fin.lib.37.tt.1.l.7.§ fin. l.9.lib.38.tt.15.l.2.in prin.l.3. C.lib.6.tt.9.l.1.l.2.l. 5.l.8.tt.80.l.8.
Si propter ignorantiam iuris. ff.l.37.tt.1.l.10. lib. 38.tt.15.l.2.§ fin.C.tt.9.l.6.
Si propter rusticitatem non agnouit.C.tt.9.l.8.
Si propter absentiam.ff.lib.29.tt.2.l.85.in prin.C. tt.9.l.8.
Si fuit apud hostes.ff.lib 37.tt.11.l.11.§ filius.
Si non potuit petere uel adire de facto uel de iure.ff.lib.38.tt.15.l.2.in prin.lib.29.tt.5.l.3.§ fin.
Si municipes instituti sunt.ff.lib.38.tt.3.l.1.§ fin.
Si filiofamiliâs bonorum possessio delata est,nec patrem certiorare potuit,uel pater propter absentiam non potuit iubere. ff.lib.29.tt.2.l.30. in prin.lib.38.tt.15.l.5.in prin.
Si uenter in possessione fit. ff.lib.38. tt. 15. l. 2. § si uenter.
De diebus sessionum.ff.lib.38.tt.15.l.2.§ dies.
Si prætor postulationibus se non dederit,uel absens fuerit. ff.lib.38.tt.15.l.2. § in bonorum. § si præses.
Si alia iusta causa fit.C.tt.9.l.8.

DE REPUDIANDA ET amittenda hæreditate.ff.lib. 29.tt.2.C.lib.6.tt.31. Cap. 13.

¶ I. *An repudiatio & amissio hæreditatis sit utilis tam quo ad commoda,quàm quo ad incommoda hæreditaria amittenda.*

ff.lib.28.tt.5.l.1.§ fin.lib.29.tt.1.l.14.tt.2.l.13.in prin. C.tt.50.§ in nouissimo.item l.si nemo. ff. de reg. iuris. ff.lib.38 tt.9.l.1.§ qui semel.§ quibus ex.C.tt.31.l.4.
Distinguitur:

1 *Ex persona repudiantis & amittentis.*

De necessarijs, item de suis & necessarijs hæredibus. Inst.lib.2. tt. 14. § seruus autem. tt. 19. in prin.usq; ad § cæteri. ff.lib 28.tt.1.l.11.tt. 2.l. 13. § regula.l.16.l.20.l.29.§ fin.tt.3.l.3.§ qui fidei cōmissam usq; ad fin.legis.l.6.§ si seruum.usq; ad fin.legis.l.7.l.8.l.9.§ seruus.l.30.l.38.§ seruus.l. 40.l.41.l.74.l.81.l.82.l.84.§ fin. l.88.tt.8.l. 8. lib. 29.tt.2.l.58.l.65.lib.38.tt.6.l.7.lib.49.tt. 17. l. 9. § unde Marcellus.l.18.in prin. C.tt.27.toto.tt.31.l. 3.l.6.
De reliquis,uide suprà De iure deliberandi. cap.1.
De filio naturali curiæ dato.C.lib.5.tt.27.l.4.
De extraneis hæredibus. Inst.lib.2.tt.19. § cæteri. usq; ad fin.tituli. C.tt.30.l 16.
De eo qui hæreditatem acquirere uel adire non potest.ff.l.4.l.18.
De pupillis & impuberibus. ff l. 11. l. 12. l. 57. in prin. ff.lib.38.tt.9.l.1.§ tutor. C.l.5.tt.31.l.6.§ sin autem uel.
De tutore.ff.lib.37.tt.1 l.8.lib.38.tt.9.l.1.§ tutor.
De curatore furiosi.ff.lib.38 tt.9.l.1.§ furioso.
De filiofamiliâs & patre.ff l.13.§ fin.l.14.C.l.11.tt. 19 l.2.
De domino & seruo. ff.lib.38.tt. 9. l. j. § per seruum.
De procuratore. ff. lib. 38. tt. 9. l. 1. § unusquisque.
De hærede hæredis. ff.l.7.§ j.§ fin.l.42. in prin. l. 36.
De eo qui hæreditatem restituere rogatus est. ff. lib.38. tt. 16. l. 2. § fin.uide insuper Methodum de legatis & fideicom.lib.2 & 4.
De errante & dubitante. Vtputa,
Si incertus est de suo iure.ff.l.23.
Si se putat necessarium, cùm sit uoluntarius. ff. l. 15.l.16.
Si dubitat de morte testatoris.ff.l.13.§ si quis.
Si testamentum falsum uel iniustū putat.ff.l.17 in prin.

t 2 Ex

2 *Ex antecedentibus.*

Si antea adijt uel immiscuit se bonis hæreditarijs: item,

Si ex sua institutione adijt, etiam ex cohæredis institutione, & sua substitutione adire cogendus est, & hæres esse, &c. Inst. lib. 2. tt. 19. § extraneis. ff. l. 7. § fin. l. 11. l. 12. l. 26. l. 35. in prin. usq; ad § fin. l. 40. l. 52. § fin. l. 53. l. 55. l. 57. l. 59. l. 60. § fin. l. 75. l. 79. § item si seruus. l. 80. l. 84. C. l. 3. l. 4. l. 10. tt. 30. l. 22. tt. 57. l. 2. ff. lib. 28. tt. 5. l. 33. l. 57. § Titius ex. § fin. lib. 37. tt. 11. l. 2. § si duo. lib. 38. tt. 15. l. 4. in prin. ff. lib. 42. tt. 6. l. 12. Vide insuper j lib. 15. cap. 3. membr. 6. uers. de eo qui se abstinuit.

Si decreta sit bonorum possessio. ff. lib. 38. tt. 9. l. j. § decretalis.

Si aliquid ex hæreditate amouit. ff. l. 70. § prætor ait. usque ad fin. legis. C. l. 22. § illo uidelicet obseruando.

3 *Ex causa propter quam repudiauit, uel non agnouit,*

Vide suprà cap. prox. membr. 11.

Si non intra statutum, &c. cum sequentib.

Si dolo legitimi hæredis scriptus repudiauit. ff. li. 44. tt. 4. l. 4. § si cum legitima.

4 *Ex specie & modo quo repudiat & amittit.*

Non solùm uerbis, sed etiã re potest recusari, uel alio quouis iudicio uoluntatis. ff. l. 12. l. 94. l. 96.

De nuda uoluntate. Inst. li. 2. tt. 19. § sicut autem. ff. l. 12.

Si non intra statutum tempus bonorum possessionem petierit. ff. lib. 38. tt. 9. l. j. § quibus ex. uide s cap. prox.

Si ad alium uoluit transferre hæreditatem. l. 6. ff. de reg. iuris.

Si filius emancipatus præteritus, hæredi patris agenti, doli mali exceptionem opposuit. ff. lib. 37. tt. 4. l. 15.

5 *Ex re quam repudiat & amittit.*

Si partem hæreditatis repudiat, uide s cap. 11. lib. eod. uers. ex re quam agnoscit.

Si ex alia parte edicti repudiauit uel exclusus est, an ex alia causa adquirere possit? uide in Quid & Quantum amittat, cap eod.

6 *Ex tempore quo repudiat.*

Intra trium mensium spacium ex quo cognoscit sibi delatam esse hæreditatem, repudiare debet. C. tt. 30. l. 22. § cùm igitur hæreditas. lib. 3. tt. 28. l. 38. § illud præterea.

Si uiuo testatore. ff. l. 93.

Si ante existentem conditionem. ff. l. 13. in prin. l. 69. § fin.

Si causa falsi testamenti nondum finita. ff. l. 17. in prin.

Si substitutus, priusquàm hæres institutus decernat, repudiet. ff. l. 13. § si quis.

Si legitimus antequam scriptus repudiauerit. ff. l. 69.

Si prius hæreditatem legitimam, quàm ex testamento uel utranq; simul, repudiet. ff. l. 69. l. 76.

Si antequam decreta sit bonorum possessio. ff. li. 38. tt. 9. l. j. § decretalis.

Si furioso delata sit hæreditas. C. lib. 5. tt. 70. l. 7. § tali.

Si absente aduocato uel patrono renunciauit. C. tt. 19. l. j.

7. *Ex consequentibus.*

Si tempus aditionis nondum præterierit. ff. lib. 38. tt. 9. l. j. § qui semel. C. tt. 31. l. 6. § sin autẽ uel.

Si paterna hæreditate se abstinuit, an adeundo ex substitutione pupillari hæreditatem obtineat. ff. l. 41.

¶ II. *Quid & quantum amittatur.*

Si ex alia parte edicti repudiauit, uel exclusus est, an ex alia causa adquirere possit? ff lib. 38. tt. 6. l. 2. l. 8. tt. 9. l. j. § sed uidendum. lib. 5. tt. 3. l. 8. l. 47. lib. 29 tt. 2. l. 17. § hæres. l. 76. C. lib. 3 tt 31. l. 3.

Si bonorum possessionem repudiauit, an ciuilẽ hæreditatem adire possit? ff. lib. 38. tt. 17. l. 2. § si mater. la. j. C. l. 13. item l. quoties. ff. de reg. iuris.

Si suam portionẽ repudiauit, an cohæredis portio ei adcrescat, uide s de iure adcrescendi, lib. 9. cap. 16.

Si non expedierit pupillo hæreditatem parentis retinere, prætor bona defuncti uenire permittit, ut quod superauerit pupillo restituatur. ff. lib. 42. tt. 5. l. 6. in prin.

¶ III. *Euentus repudiationis & amißionis.*

Non cogendus repudians, nec hæres eius onera hæreditaria subire. ff. l. 42. in prin. usq; ad § si in societate. l. 88. l. 90. l. 97. C. l. j.

De actionibus confusis ei restituendis. ff. l. 86. § fin. lib. 34. tt. 9. l. 8.

An ea quæ in hæreditate gessit repudians, rata sint habenda? ff. l. 44. lib. 42. tt 5. l. 6. lib. 4. tt. 4. l. 22. l. 31.

DE VINDICANDA MORTE defuncti, & quæstione de familia necatorum habenda, & supplicio sumendo. ff. lib. 29. tt. 5. C. lib. 6. tt. 35.

Cap. 14.

Est hoc unum ex officijs hæredum, quibus nõ præstitis hæreditatem amittunt. Ideo de eo sequitur.

¶ I. *Causæ ex quibus de seruis quæstio habenda, & supplicium sumendum.*

Si cùm dominus uim pateretur, & occideretur, seruus ei auxilium non tulit. ff. l. j. in prin. l. 19. Distinguitur:

1 *Ex persona uim paßi & occisi.*

De non suo domino. ff. l. j. § domini.

De liberis domini. l. j. § domini appell. usq; ad § si pater. l. 10. in prin.

De filio domini in adoptionem dato, & adoptiuo. ff. l. j. § domini.

De alumno domini. ff. l. j. § domini.

De patre domini. ff. l. j. § si pater.

De marito & uxore domini. ff. l. j. § si uir aut. l. 3. § si maritus.

De genero & nuru domini. ff. l. j. § sed neq; uxo(re.

De patrono. ff l. 7. l. 10. § fin. l. 11.

Si quibusdam, nõ omnibus auxilium tulit. ff. l. 5. § si cùm omnes.

2 *Ex persona uim inferentis, & occidentis.*

Si seipsum interfecerit dominus. ff. l. j. § si sibi manus.

Si hæres

Si hæres interfecerit. ff. l. 6. § quamuis.

Si maritus uxorem, uel uxor maritum in cubiculo interfecerit. ff. l. 2. § si maritus.

3 Ex causa interficiendi.

Si maritus uxorem in adulterio deprehensam occiderit. ff. l. 3. § si maritus.

4 Ex loco interficiendi.

Si in itinere. ff. l. 1. § cum dominus in.

Si in cubiculo noctu uxor maritum, uel maritus uxorem interfecerit. ff. l. 3. § si maritus.

5 Ex instrumento, & modo quo occisus est.

Si non per uim aut cædem occisus sit, sed ueneno, uel clàm. ff. l. j. § occisorum.

6 Ex euentu & consequentibus.

Si appetitus sit, non occisus. ff. l. 6. § fin.

Si non constet dominũ esse occisum. ff. l. j. § item illud.

Si non compareat dominus. ff. l. 6. § si unus.

Si certus sit percussor. ff. l. 6 in prin. l. 17.

7 Ex persona non ferentis auxilium.

De seruo alieno bona fide occiso seruiente. ff. l. j. § domini.

De seruo in quo occisus usumfructum habuit. ff. l. j. § domini.

De seruo pignori dato. ff. l. j. § domini.

De seruo hæreditario. ff. l. 10. in prin.

De seruo sub conditione legato. ff. l. j. § serui appell.

De legatis & manumissis testamento. ff. l. j. § si pater. l. 3. § de his quoq;. usque ad § quod ad causam.

De eo cui fideicommissaria libertas debetur. ff. l. j. § serui appell.

De statulibero. ff. l. j. § serui appell.

De seruo communi. ff. l. j. § domini.

De seruis parentũ & liberorum occisis, item mariti & uxoris, soceri & nurus, uide ã Ex persona uim passi & occisi.

De seruo impubere, & qui deficit ętate. ff. l. j. § impubes. usq; ad § excusantur. l. 3. § ignoscitur.

De surdo, cæco, muto, furioso. ff. l. 3. § ignoscitur.

De ualetudinario. ff. l. 3. in prin.

De eo qui non fuit sub eodem tecto, uel nõ una cum domino. ff. l. j. § hoc autem Senatusc. usq; ad § impubes. C. l. 12.

De libertis occisi. ff. l. 7. l. 10. § fin. l. 11.

8 Ex causa propter quam non tulit auxilium.

Si non potuit. ff. l. j. § occisorũ. § si sibi. § serui quoties § hoc rescriptum. l. 2. § si cum omnes.

Si propter ualetudinem non potuit. ff. l. 3. in prin.

Si percussor seruo mortem minatus est. ff. l. j. § serui quoties. § hoc rescriptum.

Si uulnerati sunt serui. ff. l. j. § quid si uulnerati.

Si inclusi fuerint serui. ff. l. 3. § subuenitur. § clusos.

Si propter absentiam. ff. l. j. § hoc autem senatusc. usq; ad § impubes. C. l. 12.

9 Ex specie delicti, & modo quo non fert auxilium.

De ferendo auxilium quomodocunq; & quantum potest. ff. l. j. § excusantur. usque ad § fin. l. 19.

De proclamando. ff. l. j. § serui quoties. § hoc rescriptum. § tulisse autem. l. 19.

Si conscij sceleris uel factores etiam fuerint serui. ff. l. j. § quid ergo si. § hoc autem senatusc. § si quis in uilla. l. 2. § si quis moriens. l. 14. § fin.

10 Ex consequentibus.

Si non constet dominum esse occisum, &c. uide paulo superius, 6 Ex euentu & consequẽtibus, cap eod.

Si dominus superuixerit, nec de quoquam seruorum conquestus est. ff. l. j. § fin.

Si uulneratus mortiferè dominus, ante obitum testamẽto facto purgauit officium seruorum. ff. l. 2.

Si seruus qui nõ tulit auxilium, alienatus sit. ff. l. 8 in prin.

¶ II. *Modus & forma quæstionis habendæ.*

ff. l. j. § item illud sciendum. § impuberi. l. 6. in prin. l. 17.

¶ III. *Tempus quæstionis habendæ, & supplicij sumendi.*

De ante apertas testamenti tabulas quæstione habenda: & pœna, si prius tabulæ aperiantur. ff. l. j. § quid ergo si domino. § si quis nõ. l. 3. § quod ad causam. usque ad § non tantum. l. 13. l. 23. l. 25. § ex hoc edicto. usque ad fin. legis. l. 27. C. l. 3.

De ante aditam hæreditatem quæstione habenda, & supplicio sumendo. l. j. § quid ergo si domino. l. 5. § non tantum. l. 5. l. 8. § fin. l. 20. l. 21. in prin. l. 23. l. 24. C. l. 11.

¶ IIII. *Reliqua huius loci.*

De probatione facti. ff. l. 3. § si quis moriens. uide insuper suprà ex consequentibus.

De reddendo precio à uenditore, si seruus pœnę obnoxius uenditus est. ff. l. 8. in prin.

Si hęres institutus ob hoc senatusconsultum non potuit adire hæreditatem, uel conditionem implere: an si defunctus sit interim, hæreditatem ad suos hæredes transmittat, uel conditionem possit implere. ff. l. 3. § eleganter. usque ad fin. legis. l. 4.

De seruo ante habitam quæstionem fugiente. ff. l. 23. § præterea.

De eo qui recepit seruum fugitiuum obnoxium. ff. l. 3. § si quis eorum.

De ijs qui requirunt, & denunciant seruos fugitiuos. ff. l. 25. in prin.

Seruus qui necem domini uindicat uel arguit, liber fit. ff. l. 3. § si ex stipulatu. usque ad § de his quoq;. l. 12. l. 16.

¶ V. *De uindicanda morte defuncti ab hærede, & pœna si non uindicauerit.*

ff. l. 5. § fin. l. 8. § fin. l. 9. l. 15. l. 18. l. 20. l. 21. l. 22. l. 26. lib. 34. tt. 9. l. 17. l. 18. § bonis. l. 20. l. 21. C. l. j. l. 3. l. 6. l. 7. l. 9. l. 10. l. 11.

DE COLLATIONE BONORUM. ff. lib. 37. tt. 6. C. lib. 6. tt. 20. Cap. 15.

¶ I. **Ratio collationis.**

ff. l. j. in prin.

¶ II. *Causæ ex quibus conferenda bona sunt.*

Si bonorum possessionem accepit emancipatus. ff.l.j.§ inter eos.

Distinguitur:

1 *Ex causa ex qua accepit, & ex specie bonorum possessionis.*

Si ex testamento accepit hæreditatem, uel legatum. ff.l.j.§ pater. tt.7.l.6.C.l.j.Nouell.c.18.§ illud quoq;.

Si ab intestato succedat. ff.l.3.§ fin.l.9.tt.4.l.20. § uideamus. C.l.9.

2 *Ex persona accipientis.*

De eo qui per imperiale rescriptum sui iuris effectus est.C.tt.20.l 18.

De emancipato, cui iura legitima per emancipationem non sunt extincta. C.tt.57.l.11.

De adoptiuo emancipato.ff.l.j.§ is quoq; qui.

De eo qui est in adoptiua familia, & omni qui est in patris potestate: uide in, Qui cõferent. uers. De patre.

De nepote post mortem aui edito.ff.l.2.in prin.

De filio post mortem patris ab hostibus reuerso. ff.l.j.§ qui ab hostibus.

3 *Ex antecedentibus.*

Si testator noluit collationem fieri, uel non prohibuit. Nouell.c.18.§ illud quoq;.

4 *Ex euentu.*

Non conferendum, nisi incommodo aliquo affectus est is qui mansit in potestate acceptione bonorum possessionis. ff.l.j.§ pater. l.10. § fin. suprà tt.4.l.20.§ uideamus. uers. & hoc sit consequens.

¶ III. *Qui conferent?*

De patre in cuius potestate est is qui bonorum possessionem accepit.ff.l.j.§ is quoq; qui. l.5.in prin.l.9.tt.9.l.4.lib.38.tt.6.l.6.

De liberis emancipato coniunctis. ff. tt. 9. l. j. in prin § nunc uideamus.

De eo qui hæreditatem repudiauit. ff.lib.37.tt.7. l.8.C.lib.3.tt.36 l.25.

De reliquis, uide 2 Ex persona accipientis.

¶ IIII. *Quibus conferendum?*

1 *De eo cui bonorum possessio data est.*

ff.l.j.§ inter eos.

Distinguitur:

Ex persona eius cui data est.

His solis qui in potestate defuncti parentis permanserunt, conferendum. ff.l.3.§ quoties § emancipati. tt.9.l.j.§ emancipatus.

Non filio emancipato, cum quo petit. ff.l.j.§ fin. C.l.9.

De eo qui testamento exhæredatus est. ff. tt. 4. l. 20.§ uideamus.

De fratre post emancipationem edito. ff.l.9.

De posthumo post mortem defuncti nato. C. l. 11.

Ex causa ex qua data est & specie datæ possessionis.

Si ex testamento. ff l.11.

Si ab intestato. ff. tt.4.l.20.§ uideamus. C.l.11.

Si ex causa inofficiosi testamenti. ff. tt. 7.l.6.

Si ex edicto Carboniano. ff.l.3.§ emancipatus. tt. 10.l.15.l.16.

Si uenter in possessionem missus sit. ff.l.12.

Ex antecedentibus.

Si cùm antea bonorũ possessionem omisisset, in integrum restitutus sit. ff.l.j.§ planè.

Ex re data.

Si amplius petita cõtra tabulas bonorum possessione accipiat, quàm aliàs erat habiturus. uide suprà, Ex euentu, non conferendũ nisi incommoda, &c.

2 *De nepotibus cum patre emancipato coniunctis solis à patre conferendo.*

ff.l.j.§ si ex dodrante.l.3.§ fin.tt.9.l.j.§ emancipatus.§ fin.lib.38.tt.6.l.5.in prin.

3 *De fratri & patruo conferendo: & si patruus non sit, soli fratri, non etiam patruo maiori.*

ff.tt.9.l.j.§ emancipatus.§ fin.

4 *De fratrum filijs.*

ff.tt.9.l.j.§ nunc uideamus.

5 *De hærede fratris.*

ff.l.j.§ ibidem usq; ad § iubet.

6 *De reliquis uide paulo superius, ex persona eius cui data est.*

¶ V. *Quid & quantum conferendum?*

1 *Quantum cuiq; conferendum?*

ff.l.j.§ si ex dodrante § ibidem.§ portionem. usque ad fin. legis.l.2. § si tres emancipati. usque ad § si duo.l.3.§ quoties.l.7.tt 9.l.j.§ nũc uideamus. usq; ad fin. legis C.l.19.

De ære alieno deducendo. ff.l.2.§ illud autem. C. l.6.

2 *Quæ conferenda, uel non conferenda?*

De ijs quæ à parẽte defuncto ei donata sunt. C.l. 13.l.20. § ad hæc.

De ijs quę lucratur ex pecunia defuncti occasione militiæ. C l.20.in prin.

De ijs quæ in ipsa emancipatione, uel pòst à parente adquisiuit. C.l.17.§ fin.

De eo quod dignitatis nomine ei à patre datum est uel debetur. ff.l.j.§ sed an.

De legato quod à patre accepit. ff tt.7.l.4.

De ijs quæ in quartam portionem computantur his qui de inofficioso agunt. C.l.20.in prin.

De peculio. C.l.12.§ fin.

De peculio castrensi, & quasi castrensi. ff l.j.§ nec castrense. C.l.12.§ fin.l.21.

De peculio castrensi filij sui. ff.l.j § si is qui bona.

De stipendrijs, cæterisq; salarijs. ff.lib.17.tt. 2. l. 52. § idem Papinianus.

De ijs quæ à parentibus nõ adquiruntur. C.l. 21.

De ijs quæ post mortem parentis adquiruntur. C.l.6.l.13.l.15.

De legato hoc modo, Si pater morietur. ff.l.j.§ si emancipati.§ si ab ipso.

De eo quod post mortem patris ei reddi debet. ff.l.11.

De legato conditionali. ff. l. 2 § id quoque. C.l. 6.

De dote & antenuptiali donatione, uide in capite proximo.

De dote

De dote ab uxore accepta. ff.l.1.§ emancipatus.l.l.3.§ emancipati.

De dote quam filiæ suæ nomine dedit uel pater eius,alius'ue.ff.l.4.l.6.tt.7.l.1.§ fin.

De quarta quæ debetur impuberi adrogato. ff.l.1.§ si impubere.

De eo quod ex stipulatu sub cõditione debetur. ff.l.2.§ id quoq;.

De iniuriarum & furti actione.ff.l.2.§ emancipatus.

De eo quod alienauit uel perdidit sine culpa.ff.l.2.§ de illis.uel dolo malo. ff.l.1.§ confertur autem.

De ijs quæ illi conferuntur. ff.tt.9.l.1.§ nunc uideamus.

De fructibus.ff.tt 7.l.5.§ fin.

An pater,qui filijfamiliãs nomine bonorum possessionem accepit,sua etiam bona conferre cogatur.ff.l.5.in prin.

Vt filius post mortem patris ab hostibus reuersus,ea conferat,quæ moriente patre haberet, si ab hostibus captus non fuisset.ff.l.1.§ qui ab.

¶ VI. *Quomodo conferendum?*

Et re & cautione fit collatio.ff.l.1.§ quamuis.

De cautione.ff.l.1.§ iubet.usque ad § si cum duobus.l.2.§ fin.

Si in bonis paternis tantum remittat, quantum conferre debet. Item si nomen debitoris,deleget.Item si aliud pro alio cõferat.ff l.1.§ quamuis.uers.sed etsi tantum forte.uers.idem etsi nomen.

¶ VII. *Quando conferendum.*

Intra annum à tempore delatæ bonorum possessionis.ff.l.8.§ fin.

An post bonorum possessionem acceptam conferre liceat.ff.l.5.in prin.

¶ VIII. *Euentus collationis,etsi collatum non sit.*

1 *Si nec cautum nec collatum sit,denegatur bonorum possessio.*

C.l.11.§ fin.ff.lib.36.tt.3.l.5.§ imperator. uers. sicuti cum.

Distinguitur:

Si propter inopiam non contulerit. ff.l.1.§ si frater.§ si cum duobus.l.2.§ fin.lib.36.tt.3.l.5.§ imperator.

Si antè decesserit.ff.l.3.in prin.

Si maritus non sit soluendo, uide in cap. proximo. membr. Quid & quantum dotis nomine conferendum.

Si dotem non conferat.C.l.12.in prin.l.14.l.16.

Si alteri cauit,alteri non.ff.l.1.§ si cum duobus.

Si diuisio facta sit.C.l.8.

Si postea cautionem offerat.ff.l.1.§ quòd si per.§ si cum duobus.l.8.

Quantum ei denegetur si alteri cauit,alteri non. ff.l.1 § si cum duobus.

Euentus. Ei qui in potestate mansit soli prodest, non conferenti denegatas esse actiones. ff. l. 2. § si duo emancipati.l.3.in prin.

2 *Si cautum sit,sed non collatum, tenetur actione quanti ea res est.*

ff.l.5.§ fin.

Distinguitur:

Si sine dolo malo non contulit.ff.l.5.§ fin.

Si partem contulit,partem non.ff.l.5.§ fin.

Si non sit interpellatus.ff.l.5.§ stipulatio.

Si se abstinet à bonorum possessione. ff. l. 3. § emancipatus.

3 *De actione ad repetendum id quod collatum est,si postea bonorum possessio emittatur.*

ff.l.3.§ emancipatus.

DE DOTIS COLLATIONE, & antenuptialis donationis. ff.lib.37.tt.7.C.tt.20. Cap. 16.

¶ I. *Causæ ex quibus dos conferenda est.*

Si defuncto succedit.C.l.;.

Distinguitur:

1 *Ex causa, & specie successionis.*

Non nisi ab intestato successerit,uel contra tabulas bonorum possessionem petierit.C.l.4.

Si ex testamento succedat. ff.l.3. in prin. C.l.7. lib.5. tt.13.§ uideamus igitur.

Si ex querela inofficiosi capiat.ff.l.7.

Si ex causa legati.ff.l.4.C.l.10.

2 *Ex persona succedentis.*

De ea quæ mansit in potestate defuncti. C.l.12. l.13.

De filia in adoptionem data, & patre eius adoptiuo.ff.l.2.

De ea quæ constante matrimonio est defuncta. ff.lib.10.tt.2.l.20.in prin.

De nepotibus & neptibus in locum patris sui uel matris defunctæ succedentibus:an patruis uel auunculis, amitis uel materteris conferre cogantur.C.l.19.

3 *Ex reliquis contingentibus.*

Si institutus hæres commisso per alium edicto, contra tabulas bonorum possessionem accipiat.ff.l.3.l.5.in prin.

Si frater emancipatus,qui contra tabulas bonorum possessionem accipere potuit,intestati patris bonorum possessionem accipiat. ff. l. 5. in prin.

Si cum ita collationem promisisset soror, quicquid à marito acciperet,& constante matrimonio decesserit.ff.lib.10.tt.2.l.20.in prin.

Si multo plus filio quàm filiæ pater codicillis reliquit.ff.lib.10.tt.2.l 39.§ intestato.

De reliquis,uide infra Quid & Quantum conferendum.

¶ II. *Qui conferent dotem,uel antenup.donationem.*

De ea quæ non succedit.ff.l.1.in prin.l.8.l.9.

De reliquis,uide suprà Ex persona succedentis.

¶ III. *Quibus conferenda dos.*

De eo qui in familia defuncti non est.C.l.4.ff.tt.6.l.1.§ fin.

De hærede eius cui conferre debuit.C.l.14.

De filijs & filiabus fratris in locum patris sui succedentibus.C.l.19.

De fratre & patruo,itẽ patrui filio.ff.l.1.§ si sit nepos.

¶ IIII. *Quid & quantum dotis nomine conferendum?*

1 *Quantum conferendum cuique.*

Suam etiam personam numerabit in partibus faciendis conferens ff.tt.6.l.1.§ fin.

De necessarijs impensis deducendis. ff.l.1. § cùm dos confertur.

Si maritus non sit soluendo, conferendum est id quod maritus facere potest. ff. l.1. § cùm dos. Nouell.c.97. § sed & illud. usque ad finem constitut.

2 *Quæ conferenda?*

De dote in stipulationem deducta, & tantũ promissa à marito.ff l.1.§ si in stipulationem

Si alij dari promissa sit à marito.ff l.1.§ si in stipulatio. C.l.17.§ nulla discretione.

De dote à patre data uel promissa.C.l.4.l.17.l.19. § talem igitur.

De dote profectitia & aduenticia C.l.4.

De dote à patre uel ab extraneo sub conditione promissa.ff.l.1.§ si sub.

De dote à patre promissa tantum, nondum data. ff.l.1.§ filius, C.l.2.

De antenuptiali donatione. C.l.17.lib.3. tt.28. l.29.

De usuris præstandis, si in conferendo moram fecit.ff.l.5.§ fin.

¶ V. *Quando conferenda?*

An uiuente adhuc marito. C.l.5.ff.lib.21.tt.2. l.71. § nec conferre.

Si dos sub conditione promissa est, an ante existentem conditionem debeat conferri.ff.l.1.§ si sub.

De reliquis hæredum officijs, uide suprà lib. 9. cap. 12. circa personam instituti. item in lib. 12. cap.4.

FINIS LIBRI DECIMI.

DE ACTIONIBVS QVAE PRO HAEREDITATE competunt:

Liber undecimus.

DE PETITIONE HAEREDItatis.ff.lib.5.tt.3. C.lib.3.tt.31. Cap. 1.

I. *Genus.*

Mixta est actio, propriè tamen in rem.ff.l.25.§ petino.lib.6.tt.1.l.27.§ si homo.

Bonæ fidei est.C.l.12.§ fin.

II. *Species.*

Possessoria hæreditatis petitio.ff.tt.5.

Fidei commissaria hæreditatis petitio.ff.tt.6.

III. *Proprium.*

Eorum iudiciorum quæ de hæreditatis petitione sunt, ea autoritas est, ut nihil in præiudiciũ eius fieri debeat. ff.l.5.§ fin.C.l.12.in prin. ff.lib. 4.tt.8.l.32.§ si is qui.

IIII. *Causæ ex quibus competit.*

Petitio hæreditatis competit partim ex iure actoris ff.l.42.tt.4.l.1.§ 1.partim ex facto rei cõuenti.C.lib.2.tt.55.l.1.Ex iure actoris: puta quia hæres est uel ex testamento, uel ab intestato. ff.l.1. cum sequentibus : cuius distinctiones uide in præcedentibus duobus libris. Sed distinguitur insuper, nisi antea petierit, & precium consecutus est, uel ei ab eo qui exegit solutum. ff.l. 25.§ si minori.l.32.§ fin lib.46.tt.3.l 34.§ si prædo. item, nisi antea petierit, & non obtinuerit, de quo uide suprà lib. 3.cap.4.membr.2. Quid & quantum amitt.

Ex facto rei conuenti competit hæreditatis petitio: utputa

Si hæreditatem uel rem hæreditariam possidet. ff. l. 9. Distinctiones huius loci uide in cap. eod.

Si dolo uel culpa possidere desijt: uide infrà.

Si cùm possessionem adquirere posset, non adquisiuit, & de dolo præterito. ff. l. 13. § nam & dolus l.25. § quod ait senatus. § qui uerò prædo § proinde inquit.

Si culpa uel dolo in hæreditate uersatus sit, & sumptus quos facere debuit, non fecit.ff.l.31.§ sicut autem l.54.§ fin.

Si debitum hæreditarium ab alio uel à semetipso non exigit, sitque tempore liberatus debitor. ff. l.25.§ quod ait senatus.l.31.§ penult.

Si seruum hæreditarium occiderit.ff.l.36.§ si possessor.

Si seruus possessoris aliquid in hæreditate deliquit ff.l.40.§ final.

Si debitor defuncti sit.ff.l.16.§ non solum.

Si debitor hæreditarius sit.ff.l.13 § fin. l.14.l.15.l. 16.in prin.§ non solum. l.42. uide in cap. prox. uers. De actionibus hæreditarijs.

Si negocia hæreditaria gessit.ff.l.16.§ denique ab eo.tt.4.l.10.

Si hæredis debitor sit, non tenetur hac actione. ff.l.16.§ denique.§ idem scribit.tt 4.l.10.

Si hæreditatem uel rem hæreditariam possidet reus.ff.l 9.

DISTINGVITVR:

1 *Ex causa ex qua possidet, & modo.*

De eo qui pro hærede possideat. ff.l 9 l.11.§ sed enim & l.13 § idem esse.

De eo qui pro possessore.ff l 9.

De prædone, fure & raptore. ff.l.11.§ fin.l.12.l.13.in prin.l.16.§ Iulianus. l. 46. Nouell c.36 § ut Afri.

De eo qui titulo possidet C.lib.7.tt.34.l.4.

De emptore.ff.l.13.§ denique & pro § quid si quis. § sed si quis. usque ad § apud.l.25.§ item si res distraxit.C.l.2.lib.7.tt.34.l.4.

De eo qui pro donato possidet.ff.l.13.§ item in titulo.l.16.§ idem scribit. C.lib.7.tt.34.l.4.

De eo

De eo qui pro dote posidet. ff. l. 13. § item pro dote. § apud Marcellum.

Si ex causa legati uel fideicommissi posideat. ff. l. 11. § etsi legatum mihi. § idem erit dicendum.

Si à debitore hæreditario exegit, & si petendo hæreditatem litis æstimationem est consecutus ff. l. 16. § sed & is qui.

Si absentis nomine posidet & administrat. ff. l. 13. § si quis absentis. tt. 4. l. 9. l. 10.

Si in fraudem patroni ei alienatum est. ff. l. 16. § idem scribit.

Ex quocunque tandem titulo posidet, pro possessore posidere uidetur. ff. l. 13. § omnibus.

2 Ex re quam posidet.

Si rem hæreditariam uel minimam. ff. l. 9. l. 10. in prin.

Si precia rerum distractarum. Vide in Si posidere desijt. uers. si uendidit.

Si non corpus, sed ius posidet. ff. l. 13. § fin. l. 16. § item Iulianus. l. 34. § fin. l. 50. in prin. tt. 4. l. 10. § fin.

3 Ex consequentibus.

Si posidere desijt, uide paulo ulterius.

Si cum eo qui posidere desijt, actum sit. ff. l. 13. § penult. l. 25. § unde si lit aliquis. lib. 46. tt. 3. l. 95. § dolo. ibi, Cæterùm.

Si posidere desijt, non tenetur.

SVBDISTINGVITVR:

1 Ex modo quo desijt posidere.

Si dolo malo. ff. l. 13. § is autem qui § item si quis dolo. l. 25. § perinde inquit. lib. 46. tt. 3. l. 95. § dolo.

Si culpa. ff. l. 18. in prin. l. 19. § ueniũt. uers. imò etsi. l. 25. § quod ait senatus.

Si pupillus dolo uel culpa tutoris, uel furiosus per furorem desijt posidere. ff. lib. 26. tt. 7. l. fin. tt. 9. l. 3. § fin. l. 4.

2 Ex specie facti, & causa per quam desijt posidere.

Si uendidit. ff. l. 9 l. 13. § quid si quis. usque ad § sed etsi retenta l. 16. § sed & is qui. § idem Iulianus ait. l. 18. in prin. l. 20. § pridie idus. uers. idem placere. § ait senatus. cũ sequentibus l. 36. § si prædo. uers. itaque etsi. uide insuper in cap. proximum. uers. de precio rei. &c.

Si in dotem dedit. ff. l. 13. § apud Marcellum.

Si soluit in debitum ff. l. 20. § sed etsi senatus.

Si ex causa fideicommissi restituit. ff. l. 13 § is autẽ qui. § idem erit dicendum. usque ad § sed si quis. l. 16. § item Iulianus. usque ad fin. legis. in tt. 6. l. 3. § sciendum.

Si ex causa iudicati restituit. ff. l. 57.

Si ui deiectus sit. ff. l. 16. § Iulianus.

Si cùm posset possessionem adquirere, noluit: & de dolo præterito, uide paulo superius uers. Si cùm possessionem.

3 Ex antecedentibus & causa, ex qua possessionem nactus est.

De prædone & malæ fidei possessore. ff. l. 18. in prin. l. 20. § item eos qui. usque ad § petitam. l. 25. § quod ait senatus. usque ad § perinde. § consuluit.

4 Ex re quam desijt posidere.

Si quasdam tantum res desijt posidere. ff. l. 41. § ex diuerso.

Distinctiones eius quòd is qui posidere desijt, tenetur.

An si res ad alium peruenerit, isque iudicium pati paratus sit, tenetur? ff. l. 13. § item si quis dolo. l. 25. § siue autem.

Si res interierit. ff. l. 18. in prin. l. 20 § pridie idus. uers. item placere. § ait senatus. § fin. l 21. l. 23. l. 25. § item si rem. la 1. § siue autem. § item si rem. la 2. l. 36 § si prædo.

V. Quibus competit?

De eo qui hæres negatur. ff. l. 42.

De eo cui ex Trebelliano restituta est hæreditas. ff. l. 54. in prin. tt. 6. toto.

De hærede eius cui ex Trebelliano restituta est. ff. tt. 6. l. 3. in prin.

De eo qui hæreditatem à fisco mercatus est. ff. l. 54. in prin.

De patre C. l. 10.

De duobus eandem rem in solidum petentibus, utri sit restituenda. ff. l. 57.

De reliquis, uide suprà lib. 9. cap. 14. item lib. 10. cap. 2. cum sequentib.

VI. Aduersus quos competat?

De possessore hæreditatis, uide paulo superius.

De eo qui nihil posidet, & qui posidere desijt. ff. l. 13. § non solum. uide paulo superius.

De eo qui cùm nihil posideret, liti se obtulit. ff. l. 13. § non solum. l. 45.

De eo qui post petitam hæreditatem posidere cœpit. Vide in Quid ueniat in petitionem hæreditatis.

De iuris possessore. ff. l. 13. § fin. l. 16. item Iulianus. l. 34 § final. l. 30. in prin. tt. 4 l. 10. § final.

De socio defuncti, & eo qui cum socio rem uendidit. ff. lib. 17. tt. 2. l. 62.

De patre & domino possessoris. ff. l. 34. § si seruus. l. 35. l. 36. in prin. usque ad § sed & à filiofamilias.

De hærede possessoris. ff. l. 13. § Neratius. §. hæredem C. l. 2.

De tutoribus C. l. 6.

De eo qui restituit hæreditatem, & eo cui restituit: item De emptore & uenditore, &c. uide paulo superius. Si hæreditatem posidet, & Si posidere desijt.

Si pluribus hæreditatem posidentibus pars hæreditatis petatur, à quo petenda. ff. tt. 4.

Vt à singulis cohæredibus petatur. ff. tt. 4. la 6. in prin.

Si duo posideant, & duo petant, non singuli à singulis, sed ambo ab utroque petent. ff. tt. 4. l 1. § quinimò.

Si duo posideant, & uterque se ex parte aliqua hæredem asserat, ut alter ab altero petat. ff. tt. 4. l 1. § proinde. § item si cum me.

Si cohæres cum extraneo posideat, ut pars ab extraneo petatur. ff. tt. 4. l. 1. § si ego ex parte.

QVID ET QVANTVM ueniat in hæreditatis petitionem? Cap. 2.

Veniunt in hãc actionem res & personales quædam præstationes. ff. l. 25. § penult. hæreditatis. Non etiam ut res diuidatur. ff. tt. 4. l. 7.

1 *De rebus.*

De omni re hæreditaria. ff.lib.18.§ fin.lib.29.tt.2.l.37.

De rebus non hæreditarijs, quarum periculũ ad hæredem pertinet, & quarum nomine Publiciana competit.ff.l.19.in prin.

De rebus pignori acceptis,commodatis,depositis.ff.l.19.in prin.

De rebus in quibus defunctus retentionem tantum habuit,non autem petitionem.ff.l.19.§ ueniunt &.

De re cuius usucapio à defuncto cœpta,ab hærede impleta est.ff.l.19.§ quid si pro emptore.

De re quam defunctus pignori dedit.ff.l.54.§ hęres.

De ijs quæ hæreditatis causa comparata sunt. ff. l.20.in prin.usq; ad § item non solum.

De ijs quæ ex pecunia hæreditaria comparata sunt.ff.l.20.in prin.usq; ad § simili.

De rebus distractis.ff.l.20 § simili modo.§ cæterùm si quis.§ quid si post.§ fin.l.21.l.22.l.33.

De precio rei uel hæreditatis distractæ. ff. l.20. § simili modo.§ pridie idus. uers. item placere. § cæterùm si quis sciens § ait senatus placere.usque ad fin legis.l.22.l.23.l.25.§ item si rem § petitio.l.33.l.36.§ si prædo.l.48. C.l.7.in prin.uide insuper suprà cap. proximum,membr. Ex specie facti,si uendidit.

Si res distracta interierit, uel precium amissum, an preciũ debeatur: uide § cap.prox.membr.4.uers. fin.

De re ex precio rei distractæ comparata. ff.l.25.§ item si rem.la.7.

De usuris precij. ff.l.20.§ cùm antequam partes. § petitam autem.§ aptanda est.usq; ad § ait senatus placere.C.l.7.

De ijs quæ post mortem defuncti accesserunt. ff. l.20.§ item non solùm.

De fructibus,partu ancillarum, & fœtu pecorũ. Inst.lib 4.tt.17.§ etsi hęreditas.ff.l.20.§ fructus. § cæterùm si quis sciens. § quid si post. l. 25. § quod autem ait. § utrũ is solus.§ fin. l.26.l.27. l.36.§ fin.l.40. § prædo.l.41.§ fin.l.51. in prin. § fin.l.56.C.l.2.itẽ l.178.§ hæreditas.ff.de uerb.signif.

De usuris fructuum.ff.l.51.§ fructuum.

De eo quod post petitam hæreditatem possidere cœpit reus. ff. l. 4. l. 18. § si quis. l. 41. in prin.

De omni lucro quod percepit possessor, restituendo. ff.l.22.§ fin.l.28.l.51.l.55.

De lucro quod sensit ex lege commissoria.ff.l.25.in prin.

De pœna ex causa precij tardius soluti. ff. l.25. § fin.

De pœna promissa ab aduersario, si in iudicium non uenerit.ff.l.24.

De pœna ex eo quod ui deiectus est.ff.l.24.

De duplo quod ex l. Aquilia percepit, uel ex alia actione quę inficiãdo crescit.ff.l.20.§ cùm prędiximus.l.55.

De rebus per seruum hæreditarium adquisitis. ff.l.32.l.33.in prin.

De eo quod conditionis implendæ causa ei datum est.ff.lib.39.tt.6.l.40.

De eo quod à debitoribus hæreditarijs exactum & solutum est. ff.l.16.§ sed & is.l.25.§ petitio.l.31 § fin.lib.2.tt.15.l.3.§ fin.

De indebito exacto.ff.l.20.§ sed etsi senatus.

De pensionibus ex locatione prædiorum perceptis.ff.l.27.§ fin.

De mercedibus à colonis acceptis, item operis seruorum, item uecturis nauium & iumentorum.ff l.29.

De omni quod habiturus erat petitor,si eo tempore quo petebat,restituta esset hæreditas. ff. l.40.in prin.l.41.in prin.

De iure & rebus incorporalib.ff.l.18.§ fin.

De seruitutibus ff.l.19.§ fin.

De actionibus hæreditarijs.ff.l.20.§ cum prædiximus.tt.6.l.3.§ fin uide § cap.prox.uers. Si debitor hæreditarius sit.

De actionibus quas possessor nactus est,pręstandis. ff.l.16 § Iulianus.§ idem Iulianus ait. § fin. l.17.§ fin.l.18.in prin.l.20.§ bonæ fidei.l 30.l.40.§ actiones.

De rebus quas possidere desijt possessor, uide suprà cap.proximum.

De eo,in quantum locupletior factus est possessor. ff.l.20.§ eos autem qui iustas. l.23 in prin.l.25.§ item si rem § consuluit. usque ad § item si res distrax.l.30.l.36.§ quo tempore.l.40.§ prædo.C.l.7.in prin.

De sumptibus quos fecit possessor, deducendis, & præstationibus ab actore faciendis, uide in cap.prox. Adiuncta. & Euentus.

De eo quod sibi defunctus in testamento alicuius adscripsit.ff.lib.48.tt.10.l.4 l.12.

Si incerta res sit petita,quid ueniat.ff.tt.4.l.7.§ interdum.l.2.l.3.l.4.l.5.

De eo in quantum in litem iuratur.ff.l.20.§ fin.l.25.§ hæc uerba.

De quantitate seu modo quem testator declarauit.C.lib.3.tt.38.l.20.Nouell.c.48.

Si plus uel minus petatur,quàm possessor possidet. ff.l.10.l.18.§ si quis cum. tt.4.l.7.§ qui hæreditatem.

Si partem defendat possessor, partem cedat. ff.tt.4.l.8.

Si à pluribus petatur,quantum à quoq; petendũ. ff.tt.4.l.7.§ item si cum.l.6.in prin.l.9.

Si ex pluribus ad quos hæreditas pertinet, quidam adierint, quidam deliberent. ff. tt. 4. l.2.

De reliquis,uide suprà lib. 9. cap.15. item lib. 10. cap.9.

2 *De præstationibus personalibus.*

Si dolo uel culpa in hæreditate uersatus sit possessor, nec sumptus quos facere debuit,fecit. ff. l.54.§ fin.

Si seruum hæreditarium occiderit.ff.l.36.§ si possessor.

Si seruus hæreditarius aliquid deliquerit in hæreditate.ff.l 40.§ fin.

RELIQVA DE PETITIONE hæreditatis.

Cap. 3.

1 *Quando & quamdiu detur!*

Post causam falsi finitam competit.ff.l.5.§ final.

Intra

Intra triginta annos datur. C.l.7.lib.7.tt.34.l. 4. Nouell.c.36.§ ut Afri.

Si pater uel dominus filii uel serui defuncti nomine conuentatur, an intra annum agi debeat? ff.l.36.in prin.

II. *Vbi & apud quem iudicem competat?*

C.lib.3.tt.20.l.1.lib 4.tt.19 l.11.

III. *Adiuncta, & euentus huius iudicij.*

An possessor cogatur dicere titulum suæ possessionis? C.l.11.

De distractione & deminutione rerum hæreditariarum à eo non facienda, & de satisdatione pro quantitate hæreditatis præstanda. ff.l.3 l.41.§ etsi fideiussi.

De actionibus hæreditarijs interim inferendis. ff.l.49. & excipiendis. C.l.12.

De præstationibus actoris, & sumptibus quos fecit possessor deducendis, & si quæ negocia gessit. ff.l.31.§ sicut autem.l 36.§ fin.l.37.l.38.l.39.l.50.l.51.in prin.l.53.l 58.tt 14.l.6.§ fin.C.l.4.l.11.§ postquam etenim.

De legato quod accepit petitor, possessori restituendo. ff.l.43.l.44.

De reputatione eius quod possessor creditoribus soluit. ff.l.31.in prin.usq. ad § sed si ipsi. C. l.5.

De repetitione legatorum à possessore solutorum. ff.l 17.

De cauendo possessori de actionibus quibus se obligauit. ff.l.40.§ actiones.

De deducendo à possessore eo quod ipsi debetur. ff.l.31.§ sed si ipsi.l.36.in prin.C.l.4.

Possessor post susceptum iudicium non potest noxæ dedendo se liberare ff l.20 § idem reus.

De actionibus hæreditarijs ad petitorem transferendis, uide 8 cap proximo, uers. de actionibus.

IIII. *Adfinia remedia.*

De rei uindicatione. ff.l.16.§ fin.l.19.§ quod si pro emptore.C.l.7.§ fin.

De petitione fideicommissi, & mandati actione. ff.lib.28.tt.3.l. 44.

Familiæ erciscundæ ff.tt.4.l.3.§ proinde.l.7.

De Caluisiana actione. ff.l.16.§ idem scribit.

De actione negociorum gestorum. ff.tt.4.l 10.

De actione legis Aquiliæ. ff.l.36.§ si possessor.

De pignoraticia actione. ff.l.19.§ & quidem.

De actione confessoria & negatoria. ff. l. 19. § fin.

De reliquis, uide sequentia capita.

DE INOFFICIOSO TESTAMENTO. Inst lib.2.tt.18. ff. lib.5.tt.2.C lib.3 tt.28.

Cap. 4.

I. *Ratio huius actionis.*

Inst.in prin.ff.l.4.

II. *Causæ ex quibus datur.*

Si exhæredati uel præteriti sint liberi uel parentes testatoris. Inst.in prin.

Distinguitur:

¶ 1 *De liberis.*

1 *Ex persona exhæredati uel præteriti.*

Inst.in princip ff.l.1.in prin.

DISTINGVITVR:

Si nepos sit ex filio emancipato. C.l.7.

Si nepos sit sui iuris. Nouell.c.18.§ neq; ille.

Si per fœminas descendunt. ff.l.3.in prin.Nouell. c.18.§ non licebit.§ neq; illo quidem.

Si adoptiui sint, uel in adoptionem dati. Instit. § tam autem naturales. ff.l.29.§ quoniam.Instit. lib.3.tt.1.§ sed ea omnia. ff.lib.45.tt 1.l.132.§ sed uideamus.C.lib.8.tt.48.l.10.

Si in testamento filius sit negatus. ff.l.27.§ ei qui se.

Si posthumus sit, & post testamentum factum natus.Inst § posthumi quoque. ff.l. 6. in prin. C. l.3.

Si excecto uentre post testamentum factum extra ctus est. ff.l.6.§ simili modo.

Si primi matrimonij liberi sint. Nouell.c 22.§ postremò & illud usque ad § sanciat igitur.

Si naturales sint liberi, & illegitimi. Nouell. c. 18. § consideremus.

Si spurij sint. ff l.29 § de inofficioso.

Si naturales legitimi facti sint: item,

Si ex iustis quidem procreati sint nuptijs, quas tamen dos nō est secuta. Nouell.c.18.§ sed neque hoc tantum.

Si annonarius sit sua sponte constitutus. C. l. 11. Nouell.c.115.§ si propter uoluntatem.

Si ingrati fuerint, uide paulo inferius, Ex causa exhæredationis.

¶ 2. *De parentibus.*

Inst.§ non autem. ff.l.1.in prin.l.14.l.15.in prin. l.30.in prin.

¶ 3. *De fratre & sorore.*

Inst.§ soror autem.C l.27.

De fratre & sorore uterinis. C l.27.

De reliquis cognatis ultra fratrem & sororem, Inst.§ ultra fratres igitur. ff.l.1.§ fin.l.6.in prin. C.l.21.

DISTINCTIONES GENERALES.

Si ab intestato non admittantur. ff.l.6 § si quis ex his.

Si scripto hæredi hæres existat. ff.l.31.§ si hæres.

Si iudicium defuncti agnouit, & si ei relicta est legitima uel minus, uide paulo inferius.

2 *Ex persona exhæredantis, uel prætereuntis testatoris.*

De milite & ueterano. ff. l. 8. § Papinianus. § si quis in militia l.27.§ de inofficioso.C.l.9.l.24. Vide insuper suprà lib.9.cap.13. uers. Si liberos suos prætererit.

De filiofamiliâs, qui de castrensi peculio fecit testamentum.C.l.37.

De matre. ff.l.5.in prin.l.27 § fin. l.28.l.29.§ de inofficioso.§ quoniam. Nouell.c.18.§ non licebit igitur.

De filio in adoptionem dato, an eius testamentū pater naturalis inofficiosum dicere possit. ff.l. 30.in prin.

De filio impubere, cui pater fecit testamentum. uide in, Ex specie testamenti.

3 Ex

3 *Ex causa exheredationis.*

Si existimauit filium periisse. ff. l. 27. § fin. l. 28.

Si falsò & sine causa insimulatus filius sit exhæredatus. Inst. in prin. ff. l. 3. l. 4. C. l. 19. l. 22. l. 28. § sin autem.

Si propter ingratitudinem. C. l. 30. § si tamen non ingrati.

Si quòd noluerit mariti coniugium distrahere. C. l. 18. l. 20.

Si quòd turpiter & flagitiosè uiuat. C. l. 19. Nouell. c. 115. § sed si filia.

Si quod interdixerit ei testamenti factioni. C. l. 23.

Si quòd inter arenarios sit. C. l. 11. Nouell. 115. § si præter uoluntatem.

Si fortè propter alterius odium seu factum, ut infantem propter odium mariti. C. l. 35. § legis autem.

Si ita se gessit mater, ut inimica potius filij quàm mater crederetur. C. l. 28 § fin.

De reliquis causis, uide 3 lib. 5. ca. 9. Ex causa propter quam.

4 *Ex specie facti.*

Si exhæredatus uel præteritus sit testamento. Inst. in prin.

Si institutus quidem sit, sed non in legitima, uel in legitima sit grauatus, uide in, Ex eo si præterito uel.

5 *Ex specie testamenti, in quo exhæredatus est, uel præteritus.*

Si in testamēto pupillari uel filij dementis, quod ei fecit pater. ff. l. 8. § sed neque. C. lib. 6. tt. 26. l. 9.

6 *Ex persona instituti heredis.*

Nihil interest quis sit institutus. ff. l. 31. § quantum.

De imperatore. ff. l. 8 § si imperator.

De sorore præteriti. ff. l. 19. § sed non est admittendum.

De patre præteriti. ff. l. 22. in prin.

De filio præteriti. ff. l. 23. in prin. usque ad § si hæreditatem. C. l. 17.

De eo cui præteritus hæres existit. ff. l. 31. § si hæres. l. 32. § fin.

7 *Ex eo si præterito uel exhæredato legitima uel minus sit relictum.*

1 *Declaratur quæ sit legitima, quæ excludat inofficiosi querelam.*

Iure antiquo est quadrans eius partis quæ exhæredato uel præterito ab intestato deberetur. Inst. § igitur quartam quis. ff. l. 8. § quoniam autem.

Iure nouo definitur. Nouell. c. 18. in prin. usque ad § prohibemus, secundū numerum liberorum, ut si quatuor uel pauciores sint, triens: sin plures, semis legitima sit. Nouell. c. 18. § ut siquidē. c. 22. § postremò & illud. uers. porrò hanc particulam. c. 39. § ea itaque de re planè decurio filijs suis dodrantem relinquere tenetur. Nouell. c. 18. § excipitur autem. c. 38. § si cui uerò. usque ad § ad hæc quoniam.

2 *Quæ computentur in legitimam?*

Si nō per institutionem, sed alio modo relictum est. Inst. § igitur quartam. Nouell. c. 115. § ad hæc aliud.

Si ex causa legati accepit. Inst. § igitur quartam. ff. l. 10. § fin.

Si mortis causa ei sit donatum. Inst. § igitur quartam. ff. l. 8. § si quis mortis.

Si inter uiuos donatum sit. Inst. § igitur quartam. ff. l. 25 in prin.

Si conditionis implendæ causa ei datum sit. ff. l. 8. § si conditioni. l. 12 § si á statulib.

Si pupillo præteriti relictum sit, tutor nihilominus agere potest. Inst § si tutor.

Si filio uel seruo præteriti sit relictum. ff. l. 12. in prin uide insuper 3 ex persona instituti.

Si patri præteriti. ff. l. 22. in prin.

Si ei cui præteritus hæres existit, & à quo accepit, sit relictum. ff. l. 31 § si hæres. l. 32. § fin.

Si in legitima relicta sit grauatus. ut si ei sit substitutio facta. ff. l. 8. § si quis impuberi. C. l. 26.

Si ut alij restituat, ei sit relictum. ff. l. 8. § unde si quis. usque ad § si quis irritum. l. 10. § final. C. l. 12.

Si sub conditione uel ex tempore ei sit relictum. C. l. 12. l. 25. l. 32. l. 36 § cùm autem quis.

Si id quod ei relictum est, sit ademptum. ff. l. 12. § si cùm filius.

Si id quod relictum est, non est ex testatoris bonis, sed ex substitutione, uel ex iure adcrescendi, uel ex alijs causis C. l. 36. § repletionem.

An exhæredatus qui non queritur, uel tempore exclusus est, partem faciat. ff. l. 8. § quoniam autem l. 17. in prin. l. 23. § fin.

De eo quod occasione militiæ ex pecunia defuncti lucratus est, uel lucrari potuit. C. l. 30. § imputari, usque ad fin. legis.

Si nuda proprietas sit relicta. Nouell. c. 18. § prohibemus autem.

De dote & antenuptiali donatione. C. l. 29. lib. 5. tt. 13. § uideamus igitur.

De ijs quæ ei collata sunt. C. li. 6. tt. 20. l. 20 § hæc autem regula.

De rebus per seruum hæreditarium adquisitis. ff. lib. 5. tt. 3. l. 32.

Si debito liberatus sit. ff. l. 12. § fin.

De mortis tempore inspiciendo in reputatione legitimæ. C. l. 6.

De fructib. ff. l. 8. § unde si quis. usque ad § si quis.

Minuunt legitimam æs alienum. ff. l. 8. § quarta autem.

Funeris impensa. ff l. 8. § quarta autem.

Libertates. ff. l. 8. § quarta autem. usque ad § si conditioni.

3 *Si minus legitima parte exhæredato uel præterito relicta sit, non datur hæc actio, sed ad implendam legitimam agitur: & si nolint implere hæredes, remedium constituitur.*

Inst. § sed hæc ita. usque ad § si tutor. ff. l. 25. in prin. C. l. 30. in prin. usque ad § imputari. l. 31. 32. 33. in prin. l. 34. § fin. l. 35. § illud etiam. usque ad fin. legis. l. 36. in prin. usque ad § cùm autem quis. Nouell. c. 39. § ea itaque de re.

8 *Ex consequentibus.*

1 *Si præteritus uel exhæredatus iudicium defuncti, uel id quod ei relictum est agnouerit.*

ff. l. 31. § fin. C. l. 33. § & generaliter. Distinguitur, ut

tur, ut paulo inferius.

Si à statulibero petere cœperit. ff.l.12.§ si à statulibero.

Si hæreditatem ab hæredibus institutis emerit, uel res singulas, uel cõduxerit prędia, aliud'ue quid simile, uel soluit hæredi. ff.l.23. § si hæreditatem.

Si petenti legatum aduocationem præbuit. ff. l. 32.in prin.

Si debitum paternum soluit. C.l.8.

Si hæreditatem scripti hæredis uel ab eo legatū agnoscat. ff.l.31.§ si hæres.§ diuersum.

Si in testamento scripserit se consentire. ff.l. 31. § fin.

Si agnouerit id quod ei relictum est. Distinguitur:

Si legatum ademptum agnouerit. ff.l.12.§ si cum filius.

Si id quod conditionis implendæ causa datur, agnouerit. ff.l.8.§ si conditioni.

Si a petitione legati sit submotus. ff.l.12. § si cum filius.

Si res agnita euincatur, uel ex lege Falcidia minuatur. C. l. 36. in prin. usque ad § repletionem.

2 *Si querelam inofficiosi repudiauerit, & semel institutam querelam deseruerit.*

ff l.8.§ si quis post rẽ.l.15.§ hæredi. l.21. in prin. C.l.34.§ fin.

3 *Si transactum est, & pactum de non petendo intercessit.*

ff.l.27.in prin.l.29.§ quamuis. l.35.§ j. usque ad § fin.

4 *Si actum sit à filio, an postea admittatur pater?*

ff.l.14.

5 *Si præteritus uel exhæredatus falsum dixit testamentum irritum uel ruptum, nec obtinuit, an postea inofficiosum dicere possit?*

C.l.14.ff.l.8.§ si quis irritum.

6 *Si pater contra tabulas bonorum possessionem acceperit, an filia defuncti hoc iudicio agere possit?*

ff.l.16.§ contrà.

7 *Si exhæredatus uel præteritus scripto hæredi hæres extitit*

Vide § ex persona instituti hæredis.

8 *Si actor instituta accusatione decesserit:*

Vide in quibus competat, de hæredibus.

9 *Si bona defuncti ad fiscum pertineant.*

C.l.10.

10 *Si mortem defuncti uindicat exhæredatus.*

ff.lib.29 tt.5.l.18.

9 *Ex reliquis contingentibus.*

Si aliud supersit remedium, per quod ad defuncti bona peruenire possit. Inst. § tam autem. ff. l.8.§ si quis impubes. C.l.3.l.15.lib.6.tt.28.l. 4. § nam cum ultimam.

RELIQVA DE INOFFICIOSO testamento.

Cap. 5.

I. *Quibus competit querela de inofficioso?*

De hæredibus præteritis post institutam accusationem defunctis. ff.l.6.§ si quis instituta. l.7.l. 8.in prin.l.15.§ hæredi. C.l.5.l.34.l.36. § fin. lib. 6.tt.54.l.9.§ fin.

De patre nomine filij agente. ff.l.8.in prin.l.22.in prin.

Si primus aut nolit, aut non possit accusare, ut tunc sequens admittatur ff l.31.in prin.

De reliquis, uide § cap. proximo, Ex persona exhæredati.

Si is cui non competit, egerit & obtinuerit, nihilominus actio suum cõsequetur effectum. ff.l. 6.§ si quis ex his.l.23.§ fin.

II. *Aduersus quos competat hac actio?*

Datur aduersus scriptum hæredem. Distinguitur suprà cap. prox. Ex persona instituti.

Si soror præteriti & extraneus instituti sunt hæredes, ut aduersus extraneum agatur. ff.l.19. § præterea.

De eo cui ex causa fideicommissi restituta est hęreditas. C.l.1.

Si aduersus unum eorum qui scripti sunt, tãtùm agatur. ff.l.25.§ fin.

De fisco. C.l.10.

III. *Apud quem iudicem competat?*

Ibi ubi reus domicilium habet. ff.l.29.§ fin.

De præside prouinciæ. C.l.17.

De procuratore Cæsaris, si aduersus fiscum agatur. C.l.10.

IIII. *Quibus præsentibus competat?*

De præsentia legatariorum, si suspecta sit collusio. ff.l.29.in prin.

V. *Quid ueniat in hanc actionem?*

Si nihil exhæredato uel præterito relictum est, uenit in hanc actionem, ut rescisso testamento ei ab intestato hæreditas restituatur. Vide infrà Euentus.

Sin autem aliquid ei relictum est, uenit ut impleatur legitima, de quo uide § cap prox.

VI. *Quando & quamdiu competat?*

De quinquennio, & quæ tempora computentur in id quinquennium. C.l.16.l.34.§ fin.l.36.§ illud præterea. usq; ad fin legis.

VII. *Adiuncta, officia & iura actoris in hoc iudicio.*

Queruntur de hac actione liberi & parentea, se iniquè exhæredatos esse hoc colore, quasi non sanæ mentis, &c. Inst. in prin. ff.l.2.l.3.§ final. C. l.28 in prin.

Allegabit causas actor, quare exhæredari non debuerit. ff.l.3.l.5.§ huius.

De probatione, cui incumbat. C.l.28.in prin.

An pręteritus ante actionem institutam uel finitam in possessionem bonorum sit mittendus? non. C.l.2.

De alimentis actori pupillo præstandis. ff.l.27. § de inofficioso.

An actori qui filius negatur, Carbooiana bonorum possessio competat? non. ff.l.20.

VIII. Euen-

VIII. *Euentus huius iudicij.*

1 *Si actor obtinuerit,*

Rescinditur testamentum. ff. l. 6. § si quis ex his personis. l. 8. § si ex causa. l. 29. § quamuis.

Distinguitur:

Si absente & nõ respondente aduersario sententia sit lata. ff. l. 17. § fin. l. 18.

Si pars iudicantium secũdum testamentum pronunciauerit ff. l. 10. l. 15. § filius.

Si cùm aduersus duos hæredes ageret filius, alterum uicerit, ab altero sit superatus. ff. l. 15. § filius qui l. 24. C. l. 13.

Aliquando non in totum, sed pro parte rescinditur testamentum, & ita pro parte testatus, pro parte intestatus decedit. ff. l. 15. § fin. l. 19. § præterea l. 24. l. 25. § fin. C. l. 13.

Non debentur legata, & soluta repetuntur. ff. l. 8. § si ex causa. l. 13. l. 21. § item cùm quæsitum. l. 28. l. 29. in prin. C. l. 13. uide insuper suprà lib. 1. cap. 10. in fine.

Libertates etiam non debentur. ff. l. 8. § si ex causa. usq; ad fin. legis. l. 9. l. 26. l. 28. C. l. 4. l. 13.

Si hæres sub hac conditione, si seruum suum manumisisset, scriptus, seruum manumiserit, precium serui à manumisso accipere debet. ff. l. 26.

De confusis actionibus restituendis. ff. l. 21. § fin. C. l. 22. § fin.

Perinde omnia obseruanda sunt, ac si hæreditas adita non fuisset. l. 21. § fin.

Ab intestato successio competit. ff. l. 8. § si ex causa. l. 15. § fin. C. l. 22.

Quibus competat? ff. l. 6. § si quis ex his l. 8. § si ex causa l. 16. tota l. 17. in prin l. 19. l. 23. § quòd si exhæredatus.

Quid ueniat in eam hæreditatem? ff. l. 15. § fin. l. 16. § fin. C. l. 22.

Legatarijs datur ius prouocandi. ff. l. 29. in prin.

2 *Si non obtinuerit actor.*

Amittit etiam id quod testamento accepit, & fisco adiudicatur. Inst § sed si econtrariò. ff. l. 8 § meminisse. usque ad § si ex causa l. 11. l. 22. l. 30. § fin. C. l. 53. in prin.

IX. *Adfinia remedia.*

Si parens ad interuertendum inofficiosi querelam, uni totum patrimonium donauit, inofficiosæ donationis querela est. l. 89. § Imperator. ff. de leg. 2. Nouell. c 92.

Si possideat hæreditatem præteritus, per exceptionem querelam proponere potest. ff. l. 8. § si filius.

Si minus legitima relictum sit, datur ad implendam eam actio, de qua uide 8 cap. prox.

De succedendo in uirilem portionem cum institutis fratribus. C. l. 3.

De contra tabulas bonorũ possessione sequitur.

De reliquis uide suprà cap. prox. Ex reliquis contingentibus.

DE CONTRA TABVLAS bonorum possessione. ff. lib. 37. tt. 4. C. lib. 6. tt. 12.

Cap. 6.

¶ I. *Causæ ex quibus competit.*

Si liberi uel parentes præteriti sint. Inst. lib. 3. tt. 10. § sunt autem.

Distinguitur:

1 *Ex persona præterentis testatoris.*

De milite. ff. lib. 29. tt. 1. l. 29. § fin. l. 30.

De eo qui est in adoptiua familia. ff. l. 3. § si pater. l. 14. § fin. l. 17. l. 21. in prin.

Si pater in potestate patris sui remansit. ff. l. 6. in prin.

De fœmina. ff. l. 4 § ad testamenta.

2 *Ex persona præteriti,*

Vide infrà, Quibus competat.

3 *Ex persona instituti.*

Si filius præteriti sit institutus. ff. lib. 5. tt. 2. l. 23. in prin.

Si seruus præteriti sit institutus. ff. l. 3. § fin.

Si is cum quo testamenti factio non est. ff. l. 19. § final.

4 *Ex qualitate testamenti in quo præteritus est.*

Si ex tabulis nec adiri hæreditas, nec bonorum possessio peti potest. ff. l. 12. § fin. l. 19.

5 *Ex antecedentibus & consequentibus.*

Si præteritus antè uel pòst ab aliquo gradu exhæredatus, uide in quibus cõpetat, uers. Si exhæredati sint.

6 *Ex consequentibus.*

Si nemo hæres ex eo testamento extiterit. ff. l. 4. in prin. l 20 in prin.

Si ante testatorem hæredes instituti decesserint. ff l. 19. § fin. tt. 5. l. 10. § fin.

Si ante petitam bonorum possessionem præteritus decesserit. ff. l. 4. § fin. l. 5.

Si post petitam bonorum possessionem à patre, filia inofficiosi querelam mouerit, & obtinuerit ff. lib. 5. tt. 2. l. 16. § contrà.

Si legatum sibi in testamento adscripserit. ff. lib. 48. tt 10. l. 6 § fin.

De reliquis distinctionibus, uide paulo inferius, membr. prox. Quibus competat.

II. *Quibus competat?*

1 *De liberis.*

ff. l. 1. § uocantur.

Distinguitur:

Si emancipati sint liberi. & sui iuris. Inst. li. 2. tt. 13. § emancipatos. ff. l. 1. § & sui iuris.

Si fuerunt in potestate defuncti. Inst. lib. 3. tt. 1. § eadem hæc obseruantur.

Si sit in adoptiua uel aliena familia, an parentis naturalis bonorum possessionẽ habeat? Inst. lib. 3. tt. 1. § eadem hæc obseruantur § sed ea omnia. ff. l. 3. § si emãcipatus. l. 8. § in adoptionem. § datur autem. l 9 l 10. in prin. Distinguitur: Si ante uel post mortem naturalis patris sit emancipatus. ff. l. 3 § si quis post. l. 6. § fin. item, si sit in potestate aui sui, & ei in adoptionem datus, an patri succedat? Inst. lib. 3. tt. 1. § sed ea omnia, uers. nostra autem. ff. l. 3. § si quis post § si quis filio. uers. idemq; est. l. 7. l. 10. § 1. l. 81. in princip. tt. 9. l. 4. item, si nepos in potestatem patris sui datus sit. ff. l. 3. § si quis filio. l. 21. § idemq; iuris.

Si pater nepotis sit in aliena familia ff. l. 6. § si filius. usq; ad finem legis. l. 14. § filius. § final.

De filio emãcipato, & nepote ex eo in potestate retento. ff. l. 6. § 1.

Si adoptiui sint liberi. ff. l. 1. in prin.

Distinguitur:

Si ado-

Si adoptiui sui iuris facti sint. Inst. lib. 3. tt. j. § eadem hæc. § sed ea omnia.

Si adoptiui in adoptionem alij dati sint. ff. l. 8. § ut autem.

Si in numero liberorum nō sint. ff. l. j. § & sui iuris. l. 8. § ut autem.

Si fœminini sexus liberi sint. Inst. li. 2. tt. 13. § emancipatos. C. tt. 28. l. 4.

Si posthumi præteriti sint. ff. l. j. § hæc autem clausula. § idem est.

Si apud hostes sint. ff. l. j. § 2. § si ex tribus. tt. 6. l. j. § qui ab hostibus.

Si deportati sint, uel in metallū damnati, uel pater illorum sit deportatus, uel pœnę seruus effectus. ff. l. j. § quidam. § fin. l. 2.

Si tales sint qui iure hæredes institui non possint. ff. l. 3. § liberi.

Si exhæredati sint. ff. l. 8. in prin. usq; ad. § in adoptionem. l. 10. § exhæredati. l. 12. § si prius. l. 18. in prin. l. 20. in prin. usq; ad § uideamus. lib. 28. tt. 2. l. fin.

Si hęredes instituti sint, non competit illis contra tabulas bonorum possesio, nisi commisso per alium edicto. ff. l. 3. § si quis ex liberis. usq; ad § fin. l. 4. § si quis eum. l. 8. § si exhæredatus. § in adoptionem. usq; ad fin. legis. l. 10. in prin. usq; ad. § liberi. § fin. l. 11. in prin. l. 15. § qui duos. usq; ad. § fin. l. 14. § quòd si is qui in. l. 16. l. 18. in prin. tt. 5. l. 14. in prin. l. 25. in prin. § fin.

Si adierint hæreditatem, an nihilominus commisso per alium edicto sint admittendi. ff. l. 10. § si in adoptionem. l. 14. in prin. usque ad. § filius.

Si pater illorum uel institutus sit, uel exhæredatus. ff. l. 4. § si quis filium. tt. 5. l. 23. in prin. tt. 9. l. j. § si pater.

Si seruus illorum scriptus sit hæres. ff. l. 3. § fin.

Si legatum sibi uel seruo suo relictū elegerit. ff. l. 3. § fin. l. 10. § alias autem. l. 14. in prin. tt. 5. l. 3. § constituere.

Si recusarūt hæreditatem, uel hæredi scripto debitum petenti, exceptionem doli mali opposuerunt ff. l. 15.

Si bona nō cōtulerunt, uide ȷ lib. 3. cap. 6. memb. 8. Euentus.

De nepotibus. ff. l. 6. in prin.

Nepos cum filio admittitur. ff. l. 3. in prin. l. 6. § filio. uide ȷ lib. 2. cap. 4.

De eo quem filius adoptauit. ff. l. 21. § fin.

De eo quem filius ex uxore contra uoluntatem patris ducta, uel ignominiosa sortitus est. ff. l. 3. § si emancipatus.

De reliquis, uide paulo superius De liberis. item suprà lib. 2. cap. 4.

2 *De parentibus.*

ff. lib. 37. tt. 12. toto. lib. 38. tt. 17. l. 2. § sed neq; auus. l. 5. § fin. Nouell. c. 115. § atq; hæc quidem.

3 *De patrono.*

Vide ȷ li. 5. huius Methodi, De iure patronatus.

4 *De hærede hæredis ante petitam contra tabulas bonorum possessionem defuncti.*

ff. l. 4. § fin. l. 5. uide insuper ȷ lib. j. cap. 15. uers. De hæredibus hæredis.

¶ III. *Quid & quantum competat?*

Omne ius quod hæres scriptus nanciscitur. ff. l. 13. in prin.

Quantum competat? ff. l. j. § si ex tribus. l. 8. § fin. l. 10. § liberi. l. 13. § si pater emancipato. usque ad fin. legis. tt. 5. l. 22. tt. 6. l. 3. § fin. l. 7.

Quantum nepotibus cum patre & patruo succedentibus competat? ff. l. 11. § final. tt. 9. l. j. § filio iti.

Quantum quisq; propter collationem feret, si fortè altero plus contulerit. ff. tt. 6. l. 3. § quoties.

De iure adcrescendi.

Si duobus filijs, & ex altero filio duobus nepotibus competat bonorum possesio, & alter filiorum uel nepotum suam portionem omiserit. ff. l. 12. in prin. usq; ad. § si prius.

Si duobus nepotibus bonorum possesionem contra tabulas petentibus, alter non contulerit, portio eius tantum ei qui in potestate est adcrescit. ff tt. 6. l. 2. § si duo emancipati. l. 3. in prin. uers. quod ergo.

¶ IIII. *Adfinia remedia.*

Exhæredatis non datur contra tabulas bonorū possesio, sed querela inofficiosi testamenti. ff. l. 8. in princip. l. 10. § exhæredati. l. 20. § sed quēadmodum. lib. 28. tt. 2. l. fin.

Ipso iure etiam ab intestato succesio competit. ff. lib. 28. tt. 2. l. fin. C. lib. 6. tt. 28. l. 4. § sancimus.

An omissa contra tabulas bonorū possesione, omittenti competat Vnde liberi, uel Vnde legitimi bonorum possesio. ff. lib. 38. tt. 6. l. 2.

¶ V. *Euentus.*

Legata nō nisi quibusdā exceptis personis sunt præstanda: de quo uide ȷ lib. 13. cap. 10.

Libertates an competant? ff. l. 37. tt. 5. l. 8. § si adierit. l. 23. tt. 7. l. 6.

Actor tenetur bona sua cōferre. ff. tt. 6. l. 3. in pri.

De collatione igitur bonorum, uide suprà lib. 10. cap. 15 & 16.

Denegatur ei qui contra tabulas bonorum possesionem petit, legati exactio: item retentio mortis causa donationis, aliarumq; rerū quas ex uoluntate defuncti accepit. ff. l. 18. § fin. tt. 5. l. 5. § constituere. § non solum. lib. 34. tt. 9. l. 2. in prin.

DE VENTRE IN POSSESSIONEM MITTENDO. ff. lib. 37. tt. 8. Cap. 7.

¶ I. *Ratio huius edicti & actionis.*

l. j. in prin.

¶ II. *Causæ ex quibus uenter mittendus.*

Si posthumo competat bonorum possesio, uēter, id est mulier prægnans, in bona defuncti mittenda est. Distinguitur.

1 *Ex causa qua competit bonorum possessio.*

Ex omnibus edicti partibus admittitur. l.7. in prin.l.10.§ fin.

Etiam si patri coniungatur.l.j.§ si pater.

2 *Ex persona eius cui competit, seu posthumi.*

Si inter suos non nascatur.l.j.§ toties.

Si pater eius sit apud hostes, an uenter in bona soceri mittendus sit?l.j.§ si filius ab.

Si pater eius sit emancipatus.l.j. § etiam ex emãcipato.§ si pater.

Si pater eius defuncto fuerit filius adoptiuus, uel in adoptionem datus.l.j.§ si filius. la 2.

Si status controuersiam patiatur,& hæres negetur.l.7.§ interdum non.

Si exhæredatus sit.l.j.§ toties.usque ad § si filius.§ sed etsi quis.

Si extraneus.l.6.

3 *Ex persona prægnantis mulierũ, seu uentris.*

Si negetur uxor defuncti uel ex eo prægnans esse.l.j.§ rectissime.§ si ea quæ.lib.43.tt. 4.l.3.§ fin.

Si status controuersiam patiatur.l.j. § si ea quæ. lib.43.tt.4.l. 3.§ fin.

Si aliunde se alere possit.l.5.in prin.l.6.

Si mortis tempore,& cùm se mitti petit, non sit prægnans.l.j.§ prægnantem.

Si putatur prægnans,cùm reuera prægnans non sit.l.j.§ prægnantem.lib.43.tt.4.l.3.§ fin.

Si abortum faciat.l.j.§ sed etsi incertũ. uerũ idem erit dicendum.

4 *Ex reliquis contingentibus.*

Si quis sit qui controuersiam referat.l.7.§ j.

Si nemo sit alius cui bonorum possessio competat.l.7.§ fin.

Ex quibus causis Carboniana bonorũ possessio competit,ex ijsdem etiam ueneris missio. l.j.§ & generaliter.

¶ III. *Qui mittendi?*

Si duas fecerit prægnantes, an ambæ mittendæ sint? ff.l.j.§ si quis.

¶ IIII. *In quæ bona mittendus sit.*

Nepos posthumus ex filio in adoptionem dato natus, tam in adoptiui quàm in naturalis aui bona mittitur.l.j.§ si filius.la 2.

¶ V. *Quando mittendus?*

l.j.§ si uenter.

¶ VI. *Antecedentia.*

De causę cognitione.l.7.§ interdum.

¶ VII. *Euentus & iura missi uentris.*

Non possidet uenter, sed magis custodiam rerum & obseruationem debet.ff.lib. 42. tt.4. l.12.

Quamdiu in possessione esse debeat, donec pariat,&c. l.j.§ fin.l.2.

De curatore uentris dando.l.j.§ quoties.

De curatore bonis dando.l.j.§ quoties.usque ad § mulier.§ item eligitur.usque ad § fin.

Si curator nullus sit constitutus. l.j.§ quoties.§ quòd si nondum.

De sumptibus circa uentrem faciendis.l.j.§ mulier autem.usque ad § idem si periculum.l. 4.l.5. in prin.

Mulier ea sola, sine quibus fœtus sustineri, & ad partum usque produci non potest, ex bonis sumet.l.j.§ mulier autem.

Quod in uentris alimenta deminutum est, uelut æs alienum,detrahitur.l.9.

Si mulier sciens se prægnantem non esse consumpsit,de suo consumpsit.l.j.§ si.Sumptus autem ab ea bona fide facti non repetuntur.l.3.lib. 25. tt.6.l.j.§ interesse.

Talem curam debet curator, qualem curatores & tutores pupillorum.l.j.§ idem si periculum.

De curando à curatore,ne res interim usucapiantur,uel ne debitores tempore liberentur.l.j.§ idem si periculum.

De debito soluendo.l.5.§ fin.

De periculo curatoris.l.j.§ quoties.

¶ *De actione,si mulier possessionem ad alium transtulit.*

ff.lib.25.tt.5.

1 *Ratio huius actionis.*

l.j.in prin.

2 *Causa.*

Si mulier possessionem ad alium trãstulit.l.j.in prin. Distinguitur:

Si sine dolo fecit,& definitio doli.l.2.in prin.

Si ab eo qui in possessione est,id quod abest potest seruari.l.2.§ fin.

3 *Aduersus quos datur?*

De eo in cuius potestate est mulier.l.j.in prin.§ fin.l.2.§ si.& patris.

4 *Quid ueniat in hanc actionem?*

De eo quod interest.l.j.in pri.§ interest.l. 2.§ fin.

Rei continet persequutionem.l.j.§ fin.

Vt is qui in possessione est, decedat.l.j.§ necessario.

5 *Quamdiu competat?*

Etiam post annum.l.j.§ fin.

6 *Adsine remedium.*

l.2.§ fin.

¶ *De actione, Si mulier uentris nomine in possessione calumniæ causa esse dicetur.*

ff.lib.25.tt.6.l.j.

1 *Ratio huius actionis.*

§ & hoc edictum.

2 *Causa.*

Si mulier calumniæ causa sit in possessione: hoc est,si sciens prudensque se prægnantem nõ esse, uoluerit in possessionem uenire.§ per calumniam.

Distinguitur:Si deferente hærede mulier iurauerit se esse prægnantem.in prin.

3 *Quibus datur?*

De eo cuius interest mulierem in possessionem missam non esse.§ competit.§ nonnunquam §idem Iulianus.

4 *Aduersus quos datur?*

De parente mulieris.§ hanc autem.§ fin.

5 *Quid ueniat in eam?*

De eo quod interest.§ hanc autem. § interesse, usque ad § libertatibus.

6 *Quamdiu?*

Annalis est.§ hanc autem.

7 *Euentus.*

De libertatibus prę̃standis.§ libertatibus.

DE CARBONIANO EDICTO. ff. lib. 37. tt. 10.

Cap. 8.

¶ I. *Ratio huius edicti, & actionis inde competentis.*

l. 1. § diuus enim Adrianus.

¶ II. *Causæ ex quibus competit.*

Si impuberi, cui bonorum possessio cõpetit, controuersia fiat, an inter liberos sit? l. 1. in prin. Distinguitur:

1 *Ex persona eius, cui bonorum possessio competit, & controuersia fit.*

Si pubes fit. l. 1. in prin. l. 3. § puberi. § ibidem Iulianus. § si duo.

De fœminis. l. 1. § non solùm.

De eo cui bonorum possessio non competit. l. 1. § & generaliter.

Si exhæredatus fit. l. 1. § Pomponius. § idem ait. l. 7. § cum uerò. § interdum. l. 11.

Si possideat, & reus fit. l. 3. § parui. § si duo.

Si ordinariam bonorum possessionem non petierit: uide in Euentus.

Si mater eius subiecti partus arguatur. uide in Ex re de qua controuer.

2 *Ex causa & specie bonorum possessionis competentis, item ex causa actionis, & Ex re petita.*

De secundum tabulas bonorum possessione, & ex testamento. l. 1. § Pomponius. l. 3. in prin. § 1. l. 11.

De contra tabulas, & ab intestato bonorum possessione. l. 3. in prin. l. 6. § huic autem. l. 7. § interdum.

De bonorum possessione Vnde legitimi & Vnde cognati. l. 6. § huic autem.

De querela inofficiosi testamenti ff. l. 5. tt. 2. l. 20.

Si non de bonis paternis cõtrouersia fiat, sed de bonis matris. l. 6. in prin. uel de bonis fratris. l. 1. § si is qui status. l. 6. in prin. l. 11. § fin.

Si liberti paterni bonorum possessio petatur. l. 7. § si pupillus.

Si legata uel fideicommissa petantur. l. 3. in prin.

Si de iure libertorum & sepulchrorum contentio fit. l. 11. § fin.

Si debitores hæreditarij conueniantur. l. 5. § cum extaret.

3 *Ex persona eius à quo fit controuersia.*

De testatore. l. 1. § si quis non ab.

De patre actoris. l. 1. § si quis non ab.

De hærede hæredis, ut de matre defuncti hæredis. l. 3. § si is qui status.

De fisco. l. 1. § sed etsi fiscus.

De impubere, qui & ipse negatur filius. l. 3. § si duo.

4 *Ex re de qua fit controuersia.*

Si ex ipso defuncto conceptus uel editus negetur. l. 3. § si mater.

Si negetur iure adoptatus. l. 7. in prin.

Si in adoptionem datus esse dicatur. l. 7. § item si impubes.

Si negetur fuisse in potestate defuncti patris, sed auus eum in potestate esse dicat. l. 8. § item emancipatus.

Si seruus esse dicatur. l. 1. § sed etsi quis. C. tt. 17. l. 1.

Si suppositus esse dicatur. l. 1. § si mater. l. 2. l. 3. § si mater. l. 7. § cùm uerò. l. 9.

Si mater suppositi partus arguatur: ibidem.

Si mater adulterij arguatur. l. 13. suprà tt 8. l. 8.

Si mater serua fuisse dicatur. l. 7. § cùm uerò. C. tt. 17. l. 1.

Si mater prægnans esse negetur. l. 10.

Si de hæreditate controuersia fiat, utputa testamentum ualere uel non ualere, &c. l. 1. § si quis filium l. 3. § quamuis. l. 11. lib. 5. tt. 2. l. 20.

Si exhæredatus esse dicatur. l. 7. § cùm uerò.

Si defunctus seruus esse dicatur. l. 1. § sed & si quis.

Si defunctus filiusfamiliâs fuisse dicatur. l. 8. in prin.

5 *Ex qualitate controuersiæ.*

Si causa ambigua est, non si manifesta calumnia est, uel euidenter probatur filium non esse. l. 3. § causæ cognitio.

6 *Ex reliquis contingentibus.*

Si uenter non sit inspectus, nec ea obseruata quę prætor de inspiciendo uentre, custodiendoq; partu cauit. ff. lib. 25. tt. 4. l. 1. § si cui uentrem. § fin. l. 2.

Si non expediat pupillo differri litem. l. 3. § duæ sunt.

Si sine beneficio prætoris hæres esse potest. l. 11.

Si idoneos habet à quibus defendatur pupillus, & tutores experiri parati sint. l. 3. § duæ. uers. cæterùm si.

Si pupillus non satisdet, nec satisdare possit. uide in Euentus.

Si uiuo patre præiudicium An filius sit, cœptum sit, & ante sententiam pater decesserit. ff. lib. 25. tt. 3. l. 3. § illud tenendum.

¶ III. *Quando competat hæc actio?*

Intra annum. l. 3. § fin. l. 4.

¶ IIII. *Adiuncta & euentus.*

De causæ cognitione. l. 1. in prin. l. 3. § causæ cognitio. § duæ autem C. tt. 17. l. 2.

Perinde ac si nulla ei mota sit quæstio, possessio danda est. l. 1. in prin. l. 3. § duæ autem. l. 7. § quoties.

De ordinaria etiam bonorũ possessione ab impubere agnoscenda. l. 3. § fin. l. 4.

Possessor fit pupillus, non hæres. l. 3. § missum.

De cautione à pupillo præstanda. l. 3. § duæ autẽ. uers. finge pupillum. § cùm extaret. l. 16. C. tt. 17. lib. 1.

Si non caueat uel satisdet, non potest administrare. l. 5. § si. simulq; cum eo mittitur aduersarius: uide paulo inferius. uers. De cæteris hæredibus.

De cautione ab aduersario simul misso præstanda. l. 5. § quoties. § fin.

De cæteris hæredibus an nihilominus hæreditatem adire, & simul in possessione esse possint. l. 1. § eum qui. l. 5. in prin. § quoties. l. 7. § fi. l. 11. lib. 38. tt. 6. l. 1. § ita autem.

De administratione rerum hæreditariarum, & distractione. l. 5. § quoties. § fin.

De sumptibus faciendis ex bonis uescēdi pupilli gratia.l.5 § an autem uescendi ff.lib.5. tt.2. l. 20. item in studia & cętera necessaria pupillo.l.6.§ non solùm.

An aduersarius simul missus, ali ex hæreditate, eamq; deminuere posit.l. 5. § quoties impubes.§ fin.l.6.§ qui pupillo.

De actionibus hæreditarijs inferēdis & excipiē dis.l.3.§ missum.l.5.§ si impubes. usq; ad § an autem.l.7.§ cùm autem ex.l.15.

Ne aduersarius instrumenta hæreditaria in potestatem suam redigat.l.5.§ maximè.

De differenda cognitione seu controuersia status in tēpus pubertatis. l. 3.§ quamuis scripto. § duæ autem sunt Distinctiones: uide suprà membr.11.

Si reus liber hæresq; esse iussus est, & hæreditas & libertas in tempus pubertatis differtur. l.3.§ si quis liber.

Si missus pubes factus sit, expirat hæc possessio. l.3.§ puberi.§ ibidem Iulianus.§ si duo.C.tt.17. l.2.

Vtrum pupillus missus post pubertatem, actoris an rei partes sustinere debeat.l.6.§ final.l.14.

Si post pubertatem contra eum fuerit iudicatum, denegantur ei actiones.l.4.§ fin.

DE INTERDICTO QVORUM bonorum, & de misione, ex l.3 C.de edicto diui Hadriani tollendo. Cap. 9.

¶ I. *De interdicto quorum bonorum.*

ff.lib.43.tt.2.C.lib.8.tt.2.

2 *Nomen huius interdicti.*

ff.l.j.§ fin.Inst.lib. 4.tt.15.§ sequens.

2 *Genus.*

Restitutorium est, adipiscendæ possessionis & uniuersorum bonorum. ff.l.j.§ fin.Inst.lib.4.tt. 15.§ sequens.

3 *Causæ ex quibus competit, & aduersus quos datur.*

Si actori bonorum possessio competat. ff.l. j.in prin.C.l.j.l.2.l.3.

Si debitum hæreditarium exigatur.ff.l.2.

Si reus pro hærede uel pro possessore posideat, uel posidere desijt.ff.l.j.in prin.l.2. C. l. 2.Inst. lib.4.tt.15.§ sequens.

¶ II. *De missione.*

Ex l.3.C.de edicto diui Hadriani tollendo.lib.6. tt.33.

1 *Causæ ex quibus mittendus sit.*

Si hæres scriptus sit.l.3.in prin. Distinguitur:

Si testamentū cācellatum sit, uel imperfectū, &c. l.3.in princip.§ si tamen ex legitimè formato.

Si alius se defuncti præteritū dicat, uel testamentum falsum aut inofficiosum, &c.l.2.

2 *Qui mittendi.*

Si inter institutū & substitutū cōtrouersia sit.l.j.

3 *In quarum rerum possessionem sit mittendus.*

Quæ mortis tempore fuerunt.l.3.§ j.

4 *Vbi & apud quem iudicem missio petenda & facienda est?*

Ibi, ubi res hæreditariæ sunt.C.lib.3.tt.20.l.j.

5 *Quamdiu competat hæc actio?*

l.3.§ nullis angustijs.usq; ad fin.legis.

6 *Euentus & consequentia.*

De petitorio iudicio agitando.l.3.§ fin autem.

De familiæ ercisciundæ iudicio, quod enī ad hæreditates pertinet, uide ī lib.20.huius Method. cap 4.& 5.

FINIS LIBRI VNDECIMI.

DE LEGATIS ET FIDEICOMMISSIS.

Liber duodecimus.

Inst.lib.2.tt.20 ff.lib.30. cum sequentibus. C.lib.6.tt.37.cum sequentib.

DESCRIPTIO LEGATORUM & fideicommissorum. Cap.1.

I. *Definitio legati.*

Inst.tt.20.§ j.ff.de legatis.j.l.117.in prin.ff.2.l.36. lib.50.tt.16.l.120.

II. *Diuisio.*

Inst.§ sed olim quidem.

III. *Species.*

Fideicommissum & mortis causa donatio appellatione legati continentur.ff.3.l.85.

IIII. *Origo & nomen fideicommissorum.*

Inst.tt.23.in prin. § & quia prima.

V. *Differentia & cognatio legatorum & fideicommissorum.*

Inst.§ sed non usq; ff.j.l.j.C.tt.43.l.2.§ & omnia.

VI. *De numero legatorum, utrum unum an plura sint legata?*

Legatū annuū plura sūt legata, nō unū. ff.li.33.tt. j.l.4.l.11.lib.36. tt.2.l.10.l.11.l. 20. l. 23.l.26 § pater.

Si usufructus uel seruitus aquæ & uiæ alternis annis legetur, ff.lib.33.tt.2.l.13.

Si habitatio alicui legata sit quoad uixerit.ff.lib. 33.tt.2.l.15.in prin.

Si plures res simul legantur, nō unum, sed plura sunt legata.ff.2.l.2.

Si grex, supellex, peculium, argentum aut instrumentū legetur, unum legatum est.ff.2.l 2.l.6.

Si fundus instructus uel cum instrumento legatur, plura sunt legata.ff.lib.33.tt.7.l.j.

Si ap-

Si ancilla cum natis legetur, plura sunt legata. ff. lib. 33. tt. 8. l. 3.

Si illud aut illud legetur, item si aliud atque aliud sub diuersis conditionibus: aut alterum purè, alterum sub conditione legetur. ff. 2. l. 27. lib. 36. tt. 2. l. 25. in prin.

Si ita legetur: Sempronio decem, aut si noluerit, Stichum do lego: duo sunt legata. ff. 2. l. 8. § 1.

Si ita: Hæres penum dato, & si non dederit, centum dato, unum legatum est. ff. lib. 36. tt. 2. l. 19. in prin.

Si ita: Si cui bis legauero, semel ei hæres dato: & adscripserit eidem duas quantitates, uel duas res. ff. 3. l. 14.

VII. *Effectus & iura tam hæredis quàm legatarij circa rem legatam.*

Absurdum est plus iuris habere eum cui legatus est fundus, quàm hæredem aut ipsum testatorem, si uiueret. ff. lib. 50. tt. 17. l. 120. § fin.

Dominium rei legatæ pendente legati conditione ad hæredem pertinet. ff. 1. l. 87. § cum seruus. ff. 2. l. 82. lib. 47. tt. 2. l. 76. § fin.

De re legata ab hærede non alienanda, nec pignori danda. uide 1 cap. 6. uers. Si hæres rem legatam alienauit. eod.

Prædium, ex cuius reditu legatum annuum debetur, hæres uendere potest, saluo tamen iure legati. ff. 1. l. 111. in prin. lib. 33. tt. 1. l. 21. in prin. tt. 2. l. 38. in prin.

¶ *De actionibus & exceptionibus quæ legatorum occasione dantur.*

1 *Actiones legatarij aduersus hæredem.*

De actione legatorum, cum adminibus remedijs, uide 1 lib. prox.

De euictionis actione re legata euicta. ff. 1. l. 71. § de euictio. ff. 2. l. 79. § euictis. ff. 3. l. 29. § si hæres. lib. 33. tt. 2. l. 36. § fin. lib. 35. tt. 1. l. 42. in prin.

Si legatarius rem sibi legatam ignorans ab hærede emit. ff. 1. l. 85. § qui seruum.

Si seruus legatus legatario furtum fecerit. ff. 1. l. 113.

2 *Actiones & exceptiones hæredis aduersus legatarium.*

Si hæres in rem legatam sumptus fecit. ff. 1. l. 60. cum sequentibus.

Si seruus legatus hæredi furtum fecerit. ff. 1. l. 71. lib. 47. tt. 2. l. 66.

Si prædium legatum hæredis prædio seruit. ff. 1. l. 71. § nam etsi fundus. l. 117. § fin. ff. 2. l. 78. § dominus lib. 8. tt. 2. l. 40. in prin. tt. 5. l. 20. in prin.

Si legatarius rem legatam ante existentem conditionē legati occupauit. ff. 2. l. 32. § 1. uide 1 lib. 23. huius Methodi. cap. 5.

Si plus debito soluit hæres. ff. 1. l. 62.

Si legatarius conditioni & modo non paruerit. ff. lib. 33. tt. 1. l. 21. § Lucius. tt. 2. l. 17. lib. 35. tt. 1. l. 90.

Si mulier precium dotis uenditæ sibi legatum acceperit, dotis actionem non habet. ff. 2. l. 79. § qui dotale.

Si creditori pignus legatum est, actio principalis non euanescit. ff. 2. l. 87. l. 68. § fundo.

De reliquis causis ex quib. hæres aduersus legatariū agit uel excipit, uide 1 causas amittēdi legati, li. eod. & li. prox. ca. 4. uers. De retētionib.

3 *De Actionibus legatarij aduersus tertium, seu ex commodo hæreditario, & actionibus à legatario inferendis.*

ff. 2. l. 78. § Lucio. C. tt. 24. l. 11.

4 *De actionibus tertij aduersus legatarium, seu de onere hæreditario, & actionibus hæreditarijs à legatario excipiendis.*

ff. 1. l. 40. § hæres. ff. 2. l. 73. § 1. l. 79. § mensę. l. 90. § quæ marito. ff. 3. l. 29. § 1. l. 33. § uni ex hæred § fin. lib. 33. tt. 8. l. 18. C. tt. 30. l. 22. § fin. uerò creditores. tt. 24. l. 13. li. 4. tt. 16. l. 7. uide insuper 1 de Senatusc. Trebell lib. prox.

5 *De actione hæredis aduersus tertium.*

De actione hæredis qui fideicommissum soluit aduersus coh eredem uel opere hæreditatis. ff. 3. l. 11. § si in tempore. l. 41. C. tt. 27. l. 2.

De actione Reipub. aduersus administratores suos: item pupilli aduersus tutorem, si ex mora usuras legati soluerunt, uel alia ratione propter legatum a se damnum passi sunt. ff. 2. l. 80. § etiam.

6 *De actione & exceptione tertij aduersus hæredem.*

De actione præstanda colono aduersus hæredē, si à legatario est expulsus. ff. 1. l. 120. § fin.

Exceptio debitori à quo debitum legatum est, aduersus hæredem agentem competit, de quo uide 1 ca. prox. Ex persona eius a quo legatur. uers. Si à debitore.

DE LEGATIS INVTILIBUS. Cap. 11.

Regulariter legatum utile est, & præstādum. Distinguitur tamen.

1 *Ex persona legantis, seu testatoris.*

Si testandi ius non habuit is qui legauit. ff. 1. l. 2.

Si furiosus legauit. C. tt. 36. l. 6.

Si filiusfamilias uel seruus legauit. ff. 3. l. 1. § sed si filius familiās.

Si de statu suo dubitat. ff. 3. l. 1. in prin.

Si sit deportatus, uel aqua & igni ei interdictum. ff. 3. l. 1 § hi quibus. usque ad § sciendum est aūt.

Si miles ex capitali delicto sit damnatus. ff. 3. l. 22. § miles.

Si non sit soluendo. ff. lib. 35. tt. 2. l. 3. in prin. usque ad § fin. lib. 36. tt. 1. l. 68. in prin. lib. 39. tt. 6. l. 16.

Si intestatus decessit. Inst. tt. 23 § pręterea intestatus. ff. 1. l. 115. in prin. lib. 5 tt. 2. l. 13 C. tt. 36. l. 4.

2 *Ex persona legatarij.*

Si nomen eius adscriptum non sit. ff. 1. l. 124. § fin. lib. 34. tt. 5. l. 4.

Si incertis personis sit legatum. Inst. § incertis uerò. ff. 1. l. 124. § fin. lib. 34. tt. 5. l. 6. C. lib. 1. tt. 3. l. 24. l. 28.

Si ita legatū sit: Reddas ei, reddas ipse. ff. 1. l. 124. § fin.

Si illi aut illi legatum sit. ff. 2 l. 16. C. tt. 38. l. 4.

Si ita: Illi aut illi uter eorum prior Capitolium ascenderit. ff. 1. l. 109. § huiusmodi.

Si ei cui hæres uolet ff. lib. 34. tt. 5. l. 8. § fin.

Si ei qui nouissimus superuixerit. ff. lib. 34. tt. 5. l. 11.

Si ita: Illis qui testamentum meum signauerint. ff.lib.34.tt.5.l.16.

Si ita: Cui ut dare damnas sit hæres dixi, ei hæres dare damnas esto. ff lib.34.tt 5.l.27.

Si ita: Lucio & Titio uel alteri horũ fundum do lego. ff.j.l.83.§ his uerbis.

Si, cum duos eiusdem nominis (Titij puta) amicos testator haberet, uni legauit: uel alio modo legauit, ut non appareat cui legatum sit: ui de j lib.prox.cap.2.uers. Si controuersia sit.

Si, cum dedisset ei quem postea codicillis designasset, nullum designauit. ff.lib.33.tt.2.l.18.

Si ijs legatum sit, cum quibus testamenti factio non est. Inst.§ legari autem illis.

Si ei qui capax non est, legatum sit. ff.j.l.104.l.115. § si quid alicui. ff.2.l.43.l.57.§ si l.84.§ seruo. ff. 3.l.11.§ si seruo.l.28.l.35.§ Titia.lib.34. tt.9.l.10. in prin.lib.35.tt.j.l.60.§ j.tt.2.l.67.lib.22. tt.3.l. 28.lib.28.tt.5.l.62.

Si ei qui ob uitium corporis uel propter qualitatem relicti, uel aliam quamcunque causam probabilem legatũ capere nõ potest, legatũ sit. ff.j. l.115.§ si quid alicui.

Si uir uxori illegitimæ, uel uxor uiro illegitimo legauit. ff.j.l.129.lib.34.tt 9.l.2.l.13.l.14.l.16.§ quoniam.lib.23.tt.2.l.64.C.lib.5.tt.5.l.4.l.6.

Si uiro uel uxori, ex qua liberos non habet, relinquat. C.lib.8.tt.58.l.2.

Si cœlibi qui uxorem non ducit, uel ei quæ non nubit, legetur. C.lib.8.tt.58.l.j.

Si ei qui testamenti facti tempore in rerum natura non est, legetur. ff.lib.34.tt.8.l.4.C.tt.50.§ & cum triplici.§ in primo itaque.

Si posthumo legatũ sit. Inst. § posthumo quoque. ff.j.l.128.

Si ei qui in hostium potestate est. ff.j.l.102. § fin. lib.34.tt.8.l. 4.

Si seruo eius qui est apud hostes, legatum sit. ff. lib.49.tt.15.l.j.

Si seruis legatum sit. ff.j. l.11. § regula.li.31.tt.3.l.5.

Si seruo suo testator leget. ff.j.l.92.§ præsertim.§ cùm seruus. l.103.108.§ fin. l.124. § si quis post. ff.2.l.11.in prin.l. 78. § seruus. l.86. 91. in prin. ff.3.l.29. § cùm in testamento.lib.33. tt 5. l. 11. in prin.ff.li.34.tt.4.l.26.l.32.§ fin. tt.8. l.3. § fin. ff. lib.35.tt.j.l.84.§ fin. tt.2.l. 30. § fin ff. lib. 36. tt. 2.l.8.ff.lib.28.tt.5.l.18.§ si quis seruo.l. 89 ff. lib. 29.tt.7.l.8.§ si ei seruo.li.40.tt.4.l.9. in prin. C. tt.37.l.5.§ illo uidelicet.usque ad fin.legis.tt. 37.l. 4.tt.42.l.8.l.28.

Si seruo sibi communi cum alio testator legauit. ff.lib.35.tt.2.l.49.in prin.

Si seruo legato legatum sit. ff.j.l.71.in prin. l. 108. § fin.ff.lib.33.tt.5.l.13.in prin.lib.40.tt. 4. l.9. in prin.C.tt.27.l.5.§ quæ iuris.

Si hæredi legetur. ff j.l.16. § fin.l.91. § præsenti. l. 105.§ si Titio.§ idam si iussus.§ denique constat. l.117.§ hæredi. Si seruo hæredis legetur. Inst. § an seruo hæredis. ff.3.l.8.§ seruo.

Si hæredi posthumo legetur. ff.j.l.128.

Si seruo hæreditario. ff.j.l.117.§ seruo. ff. 2.l.57. § fin l.84.§ fin.

Si seruo alieno libertas legetur. ff.2.l.14.§ fin. lib. 34.tt.9.l.5.§ si pater.

Si quis seruũa sibijpsi legetur. ff.j.l.44.§ fin.

Si deportato, & deportati seruo legetur. ff.3.l.7. in prin.

Si in metallum damnato ff.lib.34.tt.8.l.3.

Si ijs qui ad perpetua uincula damnati, ad libertatem perduci non possunt C.lib 7.tt.12.l.j.

Si testibus testamenti, & testamentum dictantibus. C.tt 23.l.22.

Si collegijs legetur. ff.lib.34 tt.5.l.22.

Si ciuitati legetur. ff j l.118.l.123.in prin.

Si parti ciuitatis legetur. ff.j.l.31.§ fin.

Si uicis legetur. ff.j.l.75.§ fin.

3 *Ex persona eius à quo legatur.*

De nominatim legato. ff.3.l.87.

Si ab incertis personis legetur. ff.3.l.9.l.87.

Si à semetipso alicui aliquid legetur. ff.j.l. 17.l. 39. § si duobus l.117.§ hæredi. tt.2.l.35.§ Lucius.

Si filius à patre leget. ff li.37 tt.12 l.3.§ fin.

Si à filio patri legetur. ff j.l.24.lib.30.tt.2.l.17.

Si à patre filio. ff lib.34.tt 2.l.17.

Si à seruo domino legetur. Instit. § an seruo hæredi.

Si à domino seruo legetur. ff.lib 28 tt.5.l.89.

Si à fratre fratri, uel à filio nepoti, qui est in eiusdem potestate, uel seruo patris legetur. ff. j.l.82. in prin.

Si à surdo, muto, & ignorante legetur. ff.2.l.79.§ surdo.

Si à nondum nato legetur. ff.3.l.j § sciendum.

Si à domino uel patre hæredis. ff.j.l.10. in prin. l. 29 § cùm seruus.l.64.ff.3.l.4.

Si à tutore uel curatore hæredis legetur. ff.2.l.71.§ pater filio lib.33.tt.2.l.24 § fin.C.tt.42.l.20.

Si à legatario legetur. Inst.tt.24.in prin.ff j. l. 92. § cùm seruus.

Si ab exhæredati substituto, uel legitimo ff.j.l.127 in prin.ff.3.l.100.in prin.C.tt.37.l 24.

Si ab hærede suo legitimo, qui ei ab intestato succedit, uel ab hærede impuberis filij sui leget quis. ff.j.l. 94.§ fin.l.95 Vide insuper suprà Ex persona legantis uers. si intestatus.

Si a duobus hæredibus sit legatum, ita ut unusquisque in solidum teneatur. ff.j.l.55.§ si quis.

Si ab administratoribus Reipub. cui legatum est, legetur. uel fidei eorum committatur. ff.3.l.5.

Si ab hærede hæredis uel legatarij legetur. ff.3. l.j. § sciendum.l.5.6.

Si ab eo cui seruus ut manumittat, legatus est. ff. 3.l.3.§ Iulianus. ff j.l.97.§ final.98.

Si ab eo qui nihil, uel minus quàm ab eo relictũ est, ex testamento percipiat. ff.j l.95.§ fin.l. 117. § apud.§ ut quis hæredem. l.125 § fin.ff.2.l.71.§ idem in curatore l.72.tota.l.79. § qui dotale. ff. 3.l.j.§ sciendum.l.6 § final.l.8 In prin.l.33.§ uni ex.l.15.§ pater.§ nuptura lib.33.tt.4.l.j.tota lib. 36.tt.j.l.17.in princip.C.tt.42.l.9.ff. lib. 29. tt.7. l.15.

Si à filio præterito legatum sit. ff.3.l.2.C.tt.42.l.15.

Si ab eo qui testamento manumissus est. ff.j.l.97. § fin.

Si ab eo cui inutiliter legatũ est. ff.3.l.35. in princip.

Si ab eo qui suum recipit uel cui debitum legatum est. ff.3.l.35.in prin.l.7.§ fin.

Si à muliere cui dos prælegata est, uel aliud pro dote. ff.lib.33.tt.4.l.3. unde insuper infrà De do

tere-

te relegata.uers.Ex modo.

Si ab eo qui iussu mulieris dotem stipulatus est. ff.lib.35.tt.4.l.12.§ fin.

Si à patrono qui ex debita parte hæres institutus est. ff.2.l.28.ff.li 39. tt. 6. l. 20. in prin.lib.38. tt.2.l.51.l.44.in prin.l.45. Inst.lib.3.tt.8. § si uerò testamentum.ibi:Si quando minus.

Si ab eo qui fortuito casu,non iudicio testatoris quid consequitur.ff.3.l.6.§ fin.

Si ab eo cui seruus,qui postea decessit, legatus est.ff.1.l.99.§ si tibi seruus.

Si ab eo cui mortis causa donatum est.ff.2.l.79.§ eorum.ff.3 l.3.in prin.l 35.§ pater.

Si à debitore suo testator legauerit.ff.1. l. 79. ff.3. l.3.§ si rem quis.ff.2.l.79.§ qui dotale.

Si à creditore id quod amplius est in pignore legetur.ff.1.l.11.§ qui margaritam.

Si ita·Lucius Titius hæres decem dato, aut Meuius hæres decem dato.ff.1.l.8.§ si ita.

Si ab eo cui pignus liberatur.ff.3.l.3.§ fin.

Si à proprietario, cui usufructus mortis causa ceditur.ff.3.l.3.§ fin.

Si ab eo cui conditionis implendæ causa quid dandum est ff.1.l.97.§ fin.

Si à marito cui mulier testatrix dotem accepto tulit.ff.3.l.3.in prin.

4 *Ex re legata.*

Si certa res uel summa expressa non sit. ff. 2.l.30.

Si ita: Quantū in codicillis Titio legauero:item, Quantum ei per epistolam scripsero:itē, Quātum ex illa actione detraxero . ff. lib. 15. tt.1.l. 37.

Si ita·Illi quantum plurimum per legem accipere potest,tantum dari uolo:item, Quàm maximam partem dare possum,hæres ei dare damnas esto.ff.2.l.53. in prin.

Non ex numero,nec ex multitudine legatū æstimandum est.ff.lib.33.tt.7.l.26.in prin.

Si cùm testator fines rei legatæ se significaturum promisisset,morte præuentus non fecit. ff. 2. l. 79.§ fin.

Si res quæ legata est,nulla sit,uel in hęreditate non inueniatur.ff.1.l.67.in prin.l.73 . in prin.l. 74.ff.2.l.33.§ species.ff.lib.33.tt.6. l.3. in prin. tt. 7.l.28.§ fin.

Si id quod Titius debet,uel decē quæ Titius debet,legētur,& Titius nihil debeat.ff.1.l. 77. § si mihi.lib.34.tt.3.l.26.lib.36.tt.2.l.25.§ hęres.

Si id quod ipse debet,uel decem quæ debet legasset,& nihil debeat. Item decem quæ legata ei essent,& nō sint eius.ff 2.l.21.90.§ quisquis. ff.3.l.90.§ Semproniæ.lib.34.tt.2.l.19.in prin.tt. 3.l.26.C.tt.44.l.2.3.5.

Si decem quę in arca habet,legauerit, & nihil uel minus in arca habeat.ff.1.l.109 § qui quinq;.ff. 2.l.8 § si quis ita.

De reliquis huc pertinentibus,uide ī De falsa demonstratione.

Si res quæ in rerum natura non est, legetur. ff. 1. l.109 § qui quinq;.lib.33.tt.6.l.7.§ fin.

Si fructus nascituros , & partus futuros leget quis.Inst.§ ea quoq; res . ff. 1. l.23 . in prin. ff.3. l.17.

Si rem quæ est in profundo.ff.3.l.15.

Si rem,cuius commercium non est , ut publicam,sacram,sanctam, & patrimonium Cæsaris.Inst.§ non solùm autem.ff.1.l.45.§ fin l. 73. § fin.ff.2.l.80.§ cùm post.

Si rem cuius commercium non est uel hæredi, uel legatario.ff.1.l.115.§ si quid alicui.ff.2.l.50 . § Labeo.

Si monumentum legauit.C tt. 37.l.14.

Si rem hostium,uel quæ apud hostes est,legauit. ff.1.l 9.99.105.§ etiam id.

Si rem alienam legauit quis.Inst. § nō solùm autem.tt.24.§ potest autem.ff.1.l.40 § fin.l. 41 . ff. 2.l.12.in prin.ff.3.l.14.§ fin.l.29.§ fin.lib.34. tt.2. l 11.§ fin.C.tt.37.l.10.

Si fundum dotalem legauit.ff.lib 26.tt.1.l 17.

Si rem,cuius usumfructum tantùm habet testator.C.tt.37.l.20.

Si rem filij pater leget.ff.1.l.45.in prin.lib. 49. tt. 17.l 9.§ idem re.

Si rē alij debitam uel obligatam Inst. § sed etsi rē. ff.1.l.59.85.§ cùm pater lib.33.tt.4.l.16. C. tt.42. l.6.

Si rem litigiosam legauit.C.li.8.tt.37.l.3.l.4.§ fin. Noueli.c.112.§ illud quoq;.

Si rem alij uenditam.ff.lib.19.tt.2.l.32.

Si rem alij legatam.ff.3.l.19.§ in testamento.lib. 34.tt.4.l.5. uide insuper infra De adempt. & translat.legatorum.

Si rem ipsius hæredis uel legatarij ab eo leget. Inst.tt.24.§ potest autem.ff.2.l.69.§ si rem tuā. C.tt 42 l. 25.

Si rem legatarij ei leget testator.Inst.§ si cui fundus.ff.1.l.29.§ fin.l.42.§ tractari.l. 73. § final. l. 85.§ si Titio.l.87.in prin.ff.2.l.18.68.§ duorū. § fundo.ff.3.l.35.in prin.lib.34.tt.7.l.1.lib.35.tt. 1. l. 96.C.tt.37.l.13.

Si res Titij eius seruo legetur.ff.2.l.84.§ seruo.

Si res Titij,hæredi eius legetur.ff.1.l.109.§ idem si domino.

Si superficies domino soli legetur.ff.1.l.87. § fin.

Si decem quæ ipsius legatarij esse,legauerit quis, & eius non sint. uide supr.uers.Si id quod ipse debet,&c.

¶ *Si debitum creditori legetur.*

Institut.§ ex contrario.ff.1 l 27. 28. 50.§ final.l.51. in princip.ff.2.l.68.in princip.l.69.in princip. § sed etsi fundum.l.79.§ curatoris.l.84. in prin. ff.lib.34.tt.3.l.12.14.15.26. 29.§ eum qui. § idem quæsijt.§ fin.

Si maritus uxori dotē legauit.Inst.§ sed si uxori. Vide insuper infrà De dote relegata.

Si hæres legatario legatum legauerit. ff.1.l.101.

Si id quod antea legatario donatum est.ff.1.l.110. in prin.

Si id quod debetur domino,seruo eius legetur. ff.2.l.84.§ seruo.

Si alius rem à debitore creditori leget. ff. 1.l.109. Stichum.

Creditori ita legari potest, ne indebitum ab eo repetatur. ff.3.l.24.

Si leget quasi debitum quod non debet. uide supra uers.Si id quod ipse debet,&c.

Si pignus creditori legetur.C.tt.37.l.16.

¶ *Si testator actionem, uel id quod ei debetur, leget.*

Inst § tam autem corpora. Vide insuper ī lib. 3.

cap.4.uerſ.de actione præſtanda.

Si cùm Stichus aut Pamphilus deberetur, Pamphilum legauerit.ff.2.l.52.in prin.ff.3.l.77.§ fin. l.78.l.95.§ ſi cui Stichus.

Si leget id quod ſibi ſub conditione legatum eſt. ff.lib.35.tt.1.l.40.

Si nomen quod legatum eſt, non ſit ſoluendo.ff. 2.l.90.§ ciuibus.lib.35.tt.2.l.22.§ fin.

Si id quod ſibi non debetur, tanquam debitum legauerit. Vide ſuprà uerſ. Si id quod Titius debet, &c.

¶ *Si res incorporalis legetur.*

Inſt.§ tam autem corpora.ff.1.l.42.in prin.

Si ſeruitus legetur.ff.3.l.17.

Si ius inferendi mortuum legetur.C.tt.37.l.14.

Si uſusfructus ab uſufructuario legetur.ff.1.l. 23. § ſi uſumfructum.

Si libertas legetur.Inſt.tt. 24.§ libertas quoque. uide § li.5.huius Methodi, De manumiſsione.

Si liberatio legetur.Inſt § ſi quis debitori. C.tt. 42.l.17. Vide j De liberatione legata.

Si neceſsitas reddendæ rationis remittatur. C.tt. 42.l.18.

Si factum legetur. Si ut hæres aliquid faciat, præceperit: utputa, ut domũ alterius reficiat, uel ut ære alieno alterum liberet.Inſt.§ ſed & tale.

Vt unus hæredem creditoribus ſoluat.ff.2.l.34.§ Lucius.ff.3.l.33.§ fin.lib.34.tt.3.l.8.§ ſi is qui.

Vt aliquid emat uel uendat hæres.ff.1.l.68.

Vt pecuniam mutuam det ſub certa uſura.ff.1.l. 109.§ fin.ff.3.l.11 § ſi quis illicitè.

Vt omnis ſubſtãtia loco depoſiti ſit apud Seiũ ſine uſura.ff.lib.36.tt.1.l.78.§ Mæuia.

Vt hæredem aliquem inſtituat.ff.1.l.115.§ ut quis hæredem.lib.36.tt.1.l.17.in prin.

Vt aliquem doceat artificium.ff.3.l.12.

Vt filium emancipet.ff.1.l.115.§ ut quis hæredem.

Vt ædes deſtruãtur.ff.1.l.115.§ ædes deſtruendæ.

Vt hæres monumentum teſtator faciat: item,

Vt imagines in municipio ponat honoris ſui cauſa.ff.lib.33.tt.1.l.7.

Vt alternis annis certamina ſub nomine illius celebrentur.ff.lib.33.tt.1.l.21.§ Lucius.

Vt porticum nouum publicum faciat, & ponat in ea imagines, &c.ff.lib.34.tt.2.l.7.

Vt ibi ſint filij, ubi mater eos eſſe uolet. ff. lib. 33. tt.1.l.7.

Ne rem alienet.ff.1.l.115.§ diui Seuerus. uſq; ad § fin.

Si ineptum quid facere iuſſerit.ff.1.l.114.§ fin.

Si res ſingulas leget.Inſt.tt.24.in prin.

Si partem leget.C.tt.24 l.13.

Si nudam proprietatem leget.ff.lib.33.tt.2.l.4. C. lib.3.tt.33.14.

Si à municipibus proprietas deducto uſufructu legetur.ff.2.l.68.§ fin.

Si hæreditas uel pars eius legetur.ff.1. l. 115. § ut quis hæredem.

Si ſuam hęreditatem quis reſtituere rogetur. ff.1. l.115.§ ut quis hæredem.

Si aquam leget.ff.lib.34.tt.1.l.14.§ fin.

Si ſeruum, cui libertas legata eſt, leget.ff. 1.l. 45.§ ſi idem ſeruus.l.70.§ ſi purè.l. 82. § final. l. 109 § ſi ſerus.ff.2.l.14.in prin.l.38.67. § final. ff.lib. 28.tt.6.l. 16.in prin.l.18.§ fin.

Si ſeruus hæres legetur.ff.1.l.117.§ alienus.

Si ſtatuliber legetur.ff.1.l.82.§ cum ſtatuliber.

Si plus quàm hęres uel legatarius percipit ab eo: uide ſuprà, Ex perſona eius à quo legatur. uerſ. Si ab eo qui nihil, &c.

Si certũ ſit legatũ. uide infrà, Quid ueniat. lib.3. uerſ.ſi dubium ſit quid, &c. item de optione legata.lib.5.

Si genus ſit legatum.Inſtit.§ ſi generaliter ſeruus. Vide infrà in lib.5. De optione uel electione.

Si optio legata ſit Inſt. § optionis legatum. Vide infrà lib.5.

Si modij tritici legati ſunt, quorum ſinguli pondo centum pendeat.ff.lib.33.tt.6.l.7.§ fin.

Si ea quæ ædibus iuncta ſunt leget quis.ff.1.l.42. l.43.l.44.in prin.uſq; ad § legatum.ff.3.l.11. § ſi quis illicitè.l.21.§ fin.

Si res alij mixta legetur, ut gemma incluſa annulo.ff.lib.34.tt.2.l.18.

Si inquilini ſine prædijs quibus adhærent, legentur.ff.1.l.113.in prin.

5 *Ex cauſa ex qua, et propter quam legat.*

Si pœnæ nomine legetur. Inſt. § pœnæ quoque nomine.ff.lib.34 tt 6.lib.35.tt.1.l.12.C.tt.41.

Differentia cauſæ & pœnæ.ff.lib.35.tt.1.l.11.

Si diffamandi legatarij gratia legetur.ff.1.l. 56 in prin.

Si error interuenit. uide infrà Ex forma & adiunctis.

Si cauſa nulla, uel falſa ſit.ff.lib.35.tt.1.l.17.§ quod autem iuris.l.70.§ falſam.lib.36.tt.1.l.75.in principio.ff 2.l.35.in principio.Inſt.§ longè magis.

Si debiti nomine legauerit, debitumq; nullũ ſit. Vide ſuprà Ex re legata.uerſ.ſi id quod ipſe debet, &c.

Si ita. Quoniam filius maior decem ex arca ſuſtulit, minor decem è medio ſumito.ff.lib.35. tt. 1.l.12.

6 *Ex quo modo legat. Modus quid ſit?*

Vt aliquid faciat. ff lib.35 tt.1.l.17.§ fin.

De reliquis huc pertinentibus, uide infrà lib. eod.cap.7.

7 *Ex tempore, ex quo, & ad quod: item ex conditione, ſub qua legatur.*

Si ad certum tempus legetur.C.tt.37.l.26.

Si ſeruo legatur, quoad uel quamdiu ſeruiat. ff.1. l.114 in prin.ff.2.l.84.§ ſeruo.

Si ita. Cùm moriar, uel cùm hæres morietur, uel pridie quàm hęres morietur, do, lego. Inſt.§ poſt mortem.ff.lib.35.tt.1.l. 77. § hęres.C.lib. 8.tt.38.l 11.

Si ſeruos quos Gadibus habet, Romæ teſtamento facto hęredem triduo, quo mortuus fuerit, dare iuſſerit.ff.1.l.11.§ ſi quis ſeruos.

De reliquis huc pertinentibus, uide infrà. lib.5. tt.1 item lib.3.cap.5.

8 *Ex forma legati & adiunctis.*

¶ 1. *Si neq; teſtamento, neq; codicillis rogatus quis ſit, ſed domeſtica cautione obliget ſe ad præſtandum fideicommiſſum.*

ff.1.l.104.

2 Si solo nutu legetur.

ff.3.l.21.in prin.C.tt.42.l.22.

3 Si claues tradantur, & res adsi- gnentur.

ff.2.l.79.§ pater pluribus.

4 De uerbis quibus legatur uel fidei- committitur.

Quibuscũq; uerbis quid relinquatur, nihil refert. Inst.§ sed olim quidẽ.C.tt.37.l.21.tt.43.l.2.in pri.

Peto, rogo, uolo, mando, fidei tuæ cõmitto. Inst. tt.24 § fin. C.tt 43.l.2.in prin.

Exigo, desidero ut des: item, uolo Titij esse: itẽ, scio te restiturum Titio.ff.j.l.119.

Cupio ut des, opto ut des, credo te daturum. ff. j l.116.

Non dubito te daturum.ff.2.l.69.§ fin.

Illum tibi commendo ff.3.l.11.§ si ita quis.

Si per modum causæ, ut quia tibi legaui, uel quia peculium tibi concessi.ff.2.l 35 in prin.lib. 6.tt. j.l.65 § fin.lib 44.tt.4.l.17.§ auus.

Volo tibi relinquere prędia ff.3.l.37. § propositũ.

Si iubet reddere.ff.3.l. 97.in prin.

Si ita ne uindices fundum.ff.3.l.39 in prin.

Si hæres iussus sit facere ut habeam.ff. j. l. 75. in prin.

Scio ea quæ tibi relinquo, ad hæredes peruentura.ff.3.l.37.in prin.

Sufficiat tibi fundus, uel contentus sis ista re .ff. 3 l.11.§ si quis ita scripsi.l.33.§ nuptura.ff.2.l.71.in prin l.79 § pater qui.

Mando filiæ meæ, pro salute ipsius sollicitus, ut quoad liberos tollit, testamentum non faciat. ff.2 l.79 § penult.

Si quis iussus sit restituere hæreditatem retentis hortis.ff.3.l.38.§ fin.

Rogo ut prædia quæ ad te peruenerint, pro tua diligentia diligas, & curam eorũ agas, ut possint ad filios tuos peruenire. ff. 3. l. 11. § hæc uerba.

Peto ut cohæredem tibi recipias Claudium in fundo legato.ff 3.l.36.§ fin.l.90.§ fin.

Rogo te, ut ab hærede tuo petas dari Mæuio decem.ff 3 l.6.in prin.

Si ita: Decem millia, uel insulam tibi relinquo, ita ut insulam Mæuio restituas.C tt.45.l.2.

Si Latino, Græco, uel Gallico sermone leget. ff. 3.l.11.in prin.

Nihil refert quomodo aut quo nomine appellet uel personam uel rem.ff.lib.35.tt.j. l.31. Vide j De falsa demonstr.

Si quædam uerba omissa sint: Item de imperfecta scriptura.ff.2.l.69.§ si omissa.l.79.§ cum imperf.ff.j.l. 107. C. tt.42. l. 10.

Si sint uerba ambigua. ff. lib. 34. tt. 5. l 23.

De uerbis quibus legatur peculium. Inst. tt 20 § peculium autem. ff.lib.33. tt. 8 l 8. § interdum. l. 23. § fin.

De reliquis uerbis. ff.2.l.35.§. Caius.§ Titia l.77. in prin.l.79. § donationis. l.92. § Lucius.ff.3.l. 66.§ ex his uerbis.ff lib.33.tt. 2.l 32. in prin.lib. 36.tt.j l 78.§ filiã.Vide insuper j li. 4. tt.3.uers. ex re fidei committitur.

5 Si error interuenerit.

Si in nomine erratũ sit. Vide j De falsa demonstr.

Si in corpore erratũ sit. ff. j. l.4. ff. lib.28. tt.5.l. 9. in prin.

Si defunctus putauit rem alienam esse, cùm sua esset. Inst. § si quis rem suam.

Si testator ignorans rem sibi legatam esse, eam alteri leget.ff.j.l.45.§ si quis rem.l.82. § si Titius.

6 De falsa demonstratione.

Differentia demonstrationis & conditionis.

Demonstratio plerunq; factam rem ostendit, cõditio futuram. ff.j.l. 6.lib. 35. tt. j. l. 33.

Falsa demonstratio non uitiat legatum.ff. lib. 35. tt j.l 17.in prin.l.32.in prin.l 33. l. 70. § fin.

Distinguitur: Si circa rem legatam falsa demonstratio sit Inst.§ si quidem in nomine. ff.j. l. 4. 14.in prin. lib.34. tt. 2 l.11.tt.5. l 30. lib. 35.tt.j.l. 17.in prin.l.39.§ dominus. § qui dotalem l.70. § final. lib.22.tit. 3. l.27.ff. 2. l. 78. § horrea meus. ff.3.l.99.§ paterfamiliâs.C.tt.37.l.7.

Si scripsit solutum, quod solutũ non est.C.tt.44. l.j.4.

Si quinq;, quos seruo suo debet, leget.ff.lib.35. tt. j.l.39.§ dominus.

Si ei cui nihil legauit, ita leget: Amplius quàm tibi legaui, decẽ tibi do lego.ff.j.l.109. § si ei cui.

Si circa personam legatarij. Inst. § si quidẽ in nomine.ff.lib.35.tt.j.l.17.in prin.

Si circa causam legati. Inst.§ longè magis.

Si circa modum & conditionem legati. ff.lib.35. tt.j.l.26.

9 Ex tempore quo legatur. Si ante uel in hæredis institutione leget.

Inst.§.ante hæredis.

10 Ex instrumento, in quo legatum est.

Si in testamento non iure facto, & imperfecto, ff.2.l.79 § filius.ff. 3.l.11.in pri.l 18.23.ff.lib. 28.tt. j.l.29.tt.3.l.12.lib.40. tt 5.l. 38. C.tt.42. l. 23. Nouell.C.115.§ sanè si usuueniat.

Si in epistola non obsignata, cùm antea in obsignato se relicturum dixisset. ff.2.l.92.in prin.

In epistola, uel breui libello, uel sine scriptura etiam legari potest.ff.j.l 104.C.tt.42.l.22.

11 Ex qualitate legati.

Si contra ius sit, & bonos mores. ff.j.l.113.§ fin.

Si ineptum sit legatum, utputa si uestes uel alia superuacua in fun' impẽdi iussit.ff.j.l.114.§ fin.

Si inutile sit legatario.ff. 2.l.79.§ mensę. ff.j. l.115. § si quid alicui.

Si dubium sit legatum, & incertum, ut non intelligatur.ff.lib.34.tt.5.l.3.23. 26.27.tt 8.l.2. Vide insuper infrà l.prox cap. 4. uers. Si dubiũ sit, &c.

12 Ex antecedentibus.

Si alij eandem rem antea legauit, uide suprà Ex re legata. Item infrà De ademptione legatorũ.

Si antea scripsit sic: Quòd Titio infrà legauero, id neq; do, neq; lego.ff.j.l.11.§ fin l.13.in prin.

13 Ex consequentibus.

Vide infrà l.2. De amissione legati. Vide j capp. sequentia.

SVBDISTINCTIONES *generales.*

Si legatum inutiliter datum, postea sit repetitum

forte

forte hoc modo: Hoc amplius ei hæres dato. ff. j.l.18.in prin.

Si postea inutiliter sit ademptum. ff. lib. 34. tt. 4. l.14. in prin.

Si ex post facto conualescat, & in eum casum res recidat, à quo ab initio consistere potuit. ff. lib. 34. tt.7.

Si hæres legatū inutile soluit. C. tt.42.l. j. l. 2.l.23.

Si legatarius rem inutiliter legatam usucepit. ff. lib.33.tt.2.l.36.

CAVSAE EX QVIBVS LEGAtum, legatiq; actio euanescit: & primò, de ademptione & translatione legatorum. Inst. lib. 2. tt.21. ff. lib.34. tt.4.

Cap. 3.

Multæ sunt causæ, per quas legatum ab initio utiliter datū, ex postfacto interit atq; amittitur. Cōsistūt aūt eæ partim in persona testatoris, partim in persona legatarij, partim in persona eius à quo legatū est, partim in re legata, partim in alijs legati circūstantijs, ut eas ordine proponā. In persona itaq; testatoris cōsistit ademptio & translatio legati, de qua tractatur Inst. lib. 2. tt. 21. ff. li. 34. tt.4. Horum titulorū leges, cum alijs eiusdē materiæ, hic disponam. Sunt & aliæ causæ amittendi legati in persona legantis consistētes, de quibus uide § cap. prox. Ex persona legantis.

1 QVAESTIO.

An ademptio & translatio legati sit utilis & iusta? Inst. § transferri. ff. l.5. ff. j. l.13. in prin. C. tt. 37. l.17. Distinguitur:

¶ *Ex specie seu forma ademptionis.*

De nuda uoluntate & pœnitentia testatoris. ff. l. § non solùm. C. tt.42. l.27. ff. lib.44. tt.4. l. 4. § prętерea.

De inducendo eo quod scriptum est. ff. l.16.

Si nomen hæredis, cui prælegatū est, testator induxit. ff. lib.34. tt.9. l.12.

Si non contrarijs uerbis adimat. Inst. in prin.

Si pessimum & ingratum legatarium esse testator in alia scriptura scripserit. ff. l.13.29.

Si postea scripserit, legatarium uolūtatem suam non mereri. C. tt.35. l.4.

Si post legata sępius adscripta subscripserit, semel præstari se uelle. ff. j. l.14.

¶ · *De repetitione legati.*

Si repetat legatum testator.

In generali repetitione legatorum etiam datæ libertates continentur. ff. lib.50. tt.16. l.80.

Si eandem summam, uel aliam eidem postmodū leget. ff. l.9. ff.3. l.27. in prin. l.37. § fin. lib.33. tt. j. l. 19. § qui Marco.

Si id quod purè legauerat, sub conditione repetat. ff. l.9.

Si cùm centum antea legasset, nunc quinquaginta leget. ff. l.3. § cum Titio l.9.

Si cum antea legasset sub modo alij restituendi, nunc sine dicto modo repetat. ff. l.28.

Si ita leget: Amplius quàm Titio legaui, hæres Seio dato: an Titio sit ademptum legatum? ff. j. l.109. § si ita scripr.

Si transferatur ad alium. ff. l. 5.31. in prin. ff. 3. l. 39. § codicillis. Vide infrà uers. Si alij legauit testator.

De alienatione rei legatæ à testatore facta.

Si rem legatam testator alienauit. Inst. tt. 20. § si rem suam. § si quis ancillis. ff. j. l.6. ff. 2 l.22. ff. 3. l. 11. § si rem suam. lib 34. tt.7. l. j. § fin. l.5.28. § liberto. lib.34. tt.2. l.36. § fin. tt.4. l.15.18.24. § fin. l. 25. lib.35. tt. j. l.27. § fin.

Si pignori dedit. Inst. tt.20. § si rem suam. ff.2. l.80. § fin. C. tt.37. l.3.

Si alij legauit. ff. j. l.32.33. in prin. ff.3. l.39. § in testamento. lib.34. tt. j. l.13. in prin. C. tt.37. l.7. l.23. in prin.

Si pro filia cui legauerat, in dotem dedit. C. tt.37. l.11.

Si pecunia legata aliquam rem emit, uel eam in alios usus conuertit. ff. lib.34. tt.4. l.23. ff. j. l. 97. in prin.

¶ *Si testator pecuniam creditam, quam legauerat, ipse exegit.*

Inst. tt.20. § tam autem corpo. ff. j. l.77. § proinde etsi Titio. ff.2. l.90. in princip. ff.3. l.11. § si rem suam. l.62. lib.34. tt.4. l.32. § final.

Si acceptam fecit debitori. ff. j. l.38. § qui Caium.

Si exigi uetuit. ff.2. l.90. § ciuibus. lib.34. tt.3. l.22.

Si testator debitori hæres extiterit. ff. lib.34. tt.3. l. 22.

Si alio modo liberatus est debitor. ff. lib.34. tt.3. l. 22. in prin.

Si ipse testator fructus rei legatę percipiat, eamq; in suos usus conuertat. ff.2. l.79. § filia.

Si seruum legatum in fundum suum misit, eumq; rei rusticæ uel rationibus præfecit. ff. lib. 34. tt. 4. l.32. in prin.

Si seruus legatus iussu testatoris ex officio ad artificium transierit, uel cōtrà. ff.3. l.39.63. § si ex.

Si, cùm filiæ certam pecuniam in dotem legasset, eam hæres uolente testatore sit stipulatus. ff.2. l. 79. § pater.

Si onus propter quod legatū est, testator in aliū transferat. ff. l.31. § sera.

Vel ipse testator subeat, soluat atque perficiat. ff. lib.35. tt. j. l.70. § falsam.

De posteriore scriptura, uide infrà lib. 13. cap.7. in fine.

Hactenus species ademptionis.

2 *Ex re adempta.*

Si actu legato iter adimatur. ff. l. j.

Si fundo legato iter adimatur. ff. l.2.

Si loci usufructu uel proprietate legata, iter adimatur. ff. l.3. § si loci.

Si pars adempta sit. ff. l.33.

Si uiam pro parte adimat, uel pro parte liberam esse uetet. ff. l.14. § fin.

Si homine legato Stichum adimat. ff. l.11. l.12.

Si fundo legato usumfructum uel proprietatem adimat. ff. l.2.

Si pro fundo legato decem ad alium transferantur. ff. l.6.

Si conditio adimatur. ff. l.3. § conditio.

Si plus quàm dederit, adimat. ff. l.3. § si quis plus quàm.

Si legatum inutile adimatur. ff. l.14. § fin.

3 Ex

3 Ex persona eius cui adimitur.

Si non appareat cui ademptum sit. ff. l. 3. § si duobus. tt. 5. l. 11. in prin.

Si alij quàm cui datum est, adimatur. ff. l. 21.

Si seruo legato & manumisso, uel alienato, quod ei legatum est adimatur. ff. l. 27.

Si seruo proprio, cui libertas cum legato relicta est, adempta libertate legatum adimatur. ff. l. 39. § fin.

4 Ex causa adimendi.

Si pœnę nomine ademptum sit. Vide suprà Ex causa legati. uers. si pœnæ nomine, &c.

5 Ex modo quo adimitur, uel transfertur.

Si inutiliter ademptum uel translatum sit. ff. l. 20. ff. j. l. 33. in prin.

6 Ex instrumento in quo adimit.

Si non in eodem testamento, sed codicillis adimat. Inst. in prin. § fin.

7 Ex tempore quo adimit.

Si antequam legasset ademit, utputa sic: Quod Titio infrà legauero, id neq; do, neq; lego. Vel sic: Si cui bis legauero, semel ei hæres dato. ff. j. l. 11. § fin. l. 13. in prin.

8 Ex tempore, ex quo: & conditione, sub qua adimit, uel transfert.

Si id quod purè datum est, sub conditione adimat, uel transferat. ff. l. 7. 10. 14. in prin. lib. 36. tt. 2. l. 6. in prin. C. tt. 37. l. 17.

Si sub conditione: Si decesserit legatarius. ff. l. 3. in prin.

9 Ex antecedentibus.

Si fideicommissum sit. l. 3. § non solùm.

Si is à quo legatum est, literis ad legatariū emissis, uolente testatore cauit se restituturum. ff. 3. l. 35. § qui testamen.

Si cùm semel purè, deinde sub conditione eidem fundum legasset, postea ademit, ita: Fundum quem sub conditione ademi, &c. ff. l. 3. § si Titio.

10 Ex consequentibus ademptionem.

Si conditio ademptionis uel translationis defecerit, uel extiterit. ff. l. 3. in prin. § si quis Titio. l. 7. l. 31. § fin.

De conditione: Hæres meus Titio dato: si non dederit, Sempronio dato. ff. l. 3. § sed & cùm quis. l. 10. in prin.

Si is ad quem translatum est, uiuo testatore decesserit. ff. l. 8.

11 Clausula generalis.

1 Quibus ex causis datio legati inutilis est; ex ijsdem causis etiam ademptio est inefficax.

ff. l. 14. § fin.

2 Questio, Quid & quantum ademptum sit?

ff. l. 31. § qui filias. ff. j. l. 14. § fin. ff. 3. l. 27. § Pōponius.

3 Quot modis transferatur legatum?

ff. l. 6.

4 Euentus.

Eodem modo legatum est apud eum ad quem translatum est, quo fuit apud eum cui est adēptum. ff. l. 30.

Hactenus de adimēdis & transferendis legatis.

CAVSAE LEGATVM AMITtendi, in persona legatarij consistentes. Cap. 4.

1 De morte legatarij.

Si legatarius ante diem uel conditionem legati existentē decessit. ff. 2. l. 10. § fin. l. 102. § fin. l. 105. § in testamento. ff. 2. l. 62. ff. 3. l. 11. § sic fideicommiss. l. 28. tt. 5. l. 57. § si ita scriptum. tt. 7. l. 28. lib. 35. tt. j. l. 1. l. 30. l. 39. § quidā Titio. l. 41. l. 57. in pri. l. 67. l. 101. tt. 2. l. 73. § ut diem relicta. lib. 36. tt. 1. l. 46. 78. § quæ habebat. tt. 2. l. 4. 5. in prin. l. 13. 14. in prin. l. 19. in prin. l. 22. tota. l. 24. 25. 26. § cùm ab hæredibus. uide insuper infrà cap. Quando dies legati cedat.

Si dum extrinsecus, nō ex ipso testamento suspēditur legatum, decesserit. ff. lib. 36. tt. 2. lib. 6. l. 25. § hæres.

Si uiuo testatore decesserit. ff. 2. l. 59. C. tt. 50. § ea etenim.

Si simul cum testatore decesserit. ff. lib. 34. tt. 5. l. 19.

Si ante, quàm sciret sibi legatum, decesserit. C. tt. 52. l. 6.

Si antequam rem nactus sit. C. tt. 52. l. 3.

Si antequam elegerit, decessit. Instit. tt. 20. § optionis. ff. lib. 33. tt. 5. l. 19. lib. 36. tt. 2. l. 12. § fin.

Si ante apertas tabulas decesserit. C. tt. 51. tt. 50. in prin.

Si ante aditam hæreditatem. ff. 2. l. 77 § fin. lib. 36. tt. j. l. 25. in prin. tt. 2. l. 7. 9. 14. in prin.

Si filius, cui à matre legatum est, decesserit intra pubertatem, uel antequam sui iuris sit factus. ff. 3. l. 48. in prin.

De reliquis, uide infrà cap. Quando dies legati cedat.

2 Si legatarius iussa testatoris non fecerit.

ff. j. l. 94. in prin. C. tt. 41. tt. 35. l. 5. Nouell. C. j. § principio igitur. usq; ad § hinc nos cura § illud quoq; prospeximus. usq; ad § hæc nos pro. Vide insuper infrà cap. 5. lib. eod. item lib. 5. cap. 1. de conditionibus.

3 Si defuncti uindictam omisit, & mortem eius non est ultus.

ff. lib. 34. tt. 9. l. 17. 18. § bonis. l. 20. l. 21. C. tt. 35. l. j. 3. 6. 7. 9. 10. 11.

4 Si tutor datus, se à tutela excusauerit.

ff. l. j. l. 112. lib. 34. tt. 9. l. 5. § amittere. ff. lib. 26. tt. 8. l. 28. in princip. lib. 27. tt. j. l. 27. 28. § quæ tutoribus. l. 32. 33. 34. 35. 36. in prin. C. tt. 37. l. 8. l. 25. § fin.

5 Si testamentum impugnat, &c.

Si testamentum falsum, inofficiosum, uel iniustū dicat. ff. 2. l. 90. § Sempronius. ff. lib. 34. tt. 9. l. 5. in prin § si pater. usq; ad § his uerò. § qui principali. § ei qui tutor. l. 7. 15. 22. 24. ff. lib. 5. tt. 3. l. 6. l. 47. C. tt. 35. l. 28. C. lib. 9. tt. 22. l. 6.

Si accusatoris intentionem iuuit testimonio suo, uel adfuit ei, & fideiussor pro eo extitit. Item

Si legatarius iudex testamentum falsum pronunciauit, uel aduocatus sit. ff. lib. 34. tt. 9. l. 5. § his uerò. usq; ad § qui principale. § an libertas.

Si con-

Si contra tabulas bonorum possessionem petijt ff.lib.34.tt.9.l.2.in prin.ff.3.l.38.in prin.

Si testamentum celauit.C.tt.37.l.25.

6 Si ingratus fuerit testatori, &c.

Si testatori maledixerit.ff.lib.34.tt.9.l.9.

Si status controuersiam testatori mouerit.ff. lib. 34.tt.9.l.9.§ fin.

Si testatorem de crimine capitali accusauerit. ff. lib.34.tt.4 l.25.§ Seia.

Si testatorem illicitæ mercis negociatorem detulerit.ff.lib.34.tt.9 l.j.

Si inter legatarium & testatorem inimicitiæ intercesserint. ff. lib. 34. tt. 4. l.3.§ fin.l.4.l.22.tt.9. l.9.

Si impediat testatorem testamentum mutare.ff.l. 34.tt.9.l.19.

Si negligentia & culpa eius testator mortuus sit. ff.lib.34.tt.9.l.3.

Si uiui testatoris ignorantia bona donauit.ff.lib. 34.tt.9.l.2.§ fin.

7 Si ingratus sit aduersus hæredem, seu eum à quo legatum est.

Si agens contra hæredem, dicit illum prohibuisse testamentum mutare.ff.2.l.90.§ Sempronio.

Si unum hæredem quasi per falsum adscriptum accusauit.ff.lib.34.tt.9.l.4.

Si matrem eius cui substitutus fuit, subiecti partus ream postulauerit.ff.lib. 34. tt. 9. l. 16. in prin.

8 De repudiando legato.

Si legatum repudiauit. Item alia de repudiando legato.ff.j.l.7.l.37.l.45.§ si quis.l.82.§ si seruo. § si paterfamiliâs. § cùm seruus. l.102.in prin. ff.2.l.35.§.Lucia.l.46.§ si sup.l.57. in prin.l. 61. ff.3.l.11 § cùm esset.l.39.§ agri plagam.lib. 33. tt. 5.l.18.lib.35.tt.2.l.30 § tametsi. lib.29.tt.2.l.22. ff.l. 8.tt.6.l.19.§ fin.C.tt.42.l.26.

Si partem tantùm repudiat.ff.2.l.4.6.60.lib.34.tt. 3.l.29.§ idem quæsijt.

Si aliud legatũ repudiat, aliud petit.ff.2.l.5.l.79.§ Titio.

Si usumfructũ petat repudiata proprietate, uel contrà.ff.2.l.23.ff.lib.33.tt.2.l.10.

9 Si conditio legatarij sit mutata.

Si legatarius capite deminutus sit.ff.lib.35. tt.j.l. 58.l.103.lib.28.tt.5.l.59.§ si hæres.

Si in metallum datus sit.ff.lib.34.tt.8.l.3.

Si legatarius, cui in dignitate posito legatum est, dignitatem amisit.ff.2.l. 38.59.

Si cui quasi liberto legatum sit, isq; postea annulos ab Imperatore acceperit.ff.lib.35.tt.j. . 32.§ sed etsi cui.

Si cum cognatis esset legatum, cognati esse desierint.ff.lib. 34. tt.5.l.21.

Si marito ab uxore hærede scripto matrimoniũ breui durauit.C.tt.37.l.19.

Si uxor à marito qui ei legauit diuerterit, & mortis tempore uxor illius non sit.ff.3.l. 47. § fin. lib.34.tt.2.l.3.

Si re uxori à marito legata, postmodum apparuerit illicitum fuisse matrimonium.ff.lib. 33. tt.2. l.27.lib.34.tt.9.l.2.in prin.

10 Circa hæreditatem defuncti.

Si hæreditatem ex testamento petierit, denegatur ei fideicommissi petitio. C.tt.36.l.8.

Si testatori ab intestato hæres extiterit, & contra tabulas bonorum possessionem petierit. ff. 3.l.38.in prin.lib.34.tt.9.l.2.in prin.

Si hæres cui prælegatum est, hæreditatem non adeat.ff.j.l.88.89.90.91.lib.34.tt.2.l.17. C.tt.37.l. 12.ff.lib.44.tt.4.l.4.§ si quis ex uncia.

11 De confusione.

Si legatarius ei à quo legatum est, hæres existat. ff.j.l.24.in pri.ff.2.l.69.§ sed etsi uno.§ si duos. l.79.§ cùm pater.l.92.§ filium.

Si substitutus ei, illo repudiante hæres existat.ff.2. l.85.

Si is à quo legatum est, legatario hæres existat. C.tt.42.l.3.

12 Reliqua.

Si id sibijpsi in testamento adscripsit legatarius. ff.lib.34 tt.8.l.j.l.5. lib.48.tt.10.l.4. in prin.l. 14. § fin. Vide insuper ff.& C.de falsis.

Si tacitam fidem suam accommodauit ad restituendum ei qui capere non potest ff.lib. 34. tt. 9. l.10.11.18.tota.l.23 l.25.ff.j.l.124.§ fin. lib.49.tt.14. l.3.in prin.usque ad § diui fratres. C.lib.10.tt.11. l.j.

Si seruum alienum, cui legatum est, testator redemit.ff.lib.34.tt.8.l.3.§ fin.

Si rem legatam subtrahat.C.tt.37.l.5.

Si passus sit alios re longo tempore uti.ff.2.l.81.

Si res ad legatarium peruenerit : uide infrà cap. prox.

CAVSAE LEGATVM AMITtendi, in persona eius à quo relictum est, consistentes. Cap. 5.

Si is à quo legatum est, hæres non existat. ff.2.l. 29.§ fin.l.63.64.67.§ fin.ff.3.l.j.§ fin. C.tt.39.l.j. tt.42.l.13.14. Nouell.c.j. § si uerò nullus alter sit hæres.usq; ad § hinc nos cura.uide insuper infrà lib.3.cap.3.

Si uiuo testatore decessit. ff.2.l.29.in prin.l.71.§ idem in curato.l.90.§ filiam.ff.lib.35.tt.j.l.94.in prin.

Si ante aditam hæreditatem decessit. ff.lib. 29. tt. j.l.14.§ fin.l.15.

Si eius nomen testator induxit. ff.lib.34.tt.9.l. 12. 16.§ fin.

Si indignus hæreditate iudicatus est : puta, quia fecit ne testamentum mutaretur. ff.lib.29.tt.6 l. 2.§ fin.

Si pendente die uel cõditione mortuus sit. ff. lib. 34.tt.j.l.180.§ ab hæredibus.lib.35.tt.j.l.63.tt.2.l. 35.lib 36.tt.j.l.61.§ fin.

Si nihil ex hæreditate capiat. uide suprà, Ex persona eius à quo legatum est. uers. si ab eo qui nihil uel minus, &c.

Si legatum ad eum non peruenerit.ff.j.l.80. ff.2. l.72.in prin.ff.3.l.8.in prin.lib.33.tt.2.l.9.

Si conditio legati sui defecerit. Distinguitur : Si rursus in integrum sit restitutus. ff.lib.4.tt.6.l. 41.

Si legatario, qui legatum restituere iussus est, legatum sit ademptum. ff.lib.24.tt.j l. 13. in prin. tt.4.l.19.30.

Si omissa causa testamenti, ab intestato hæres factus est,

ctus est.ff.lib.29.tt.4.C.tt.36.l.2.3.

Si pecunia accepta prætermiserit hæreditatem.ff. lib.29.tt.4.l.2.l.3.l.4.in prin.l.10.in prin.§ dicendum est.l.28.in prin.C.lib.6.tt.39.l.1.

Si cùm ab impuberis substituto esset legatũ, impubes hæres extiterit, sed eo intra pubertatem decedente substitutus successerit. ff.1.l.114.§ si quis.in prin.lib.35.tt.2.l.86.§ qui filios.lib.28.tt.6.l.42.

Si institutus sit hæres sub hac conditione: Si iuraret se Titio decem præstiturum, & conditione illi remissa hæreditatem adijt. ff.3.l.14.§ hæres.

Si in insulam sit deportatus.ff.2.l.79.§ hæreditate.

Si liberos habuerit. ff.lib.28.tt.6.l.42. in prin. lib.35.tt.1.l.100. C.tt.25.l.6.§ cùm autem inuen. tt.42.l.30.

Si, cùm ab eo qui nouissimus moreretur legatum esset, omnes simul decessernt.ff.lib.36.tt.1.l.34.

Si, cùm à tutore uel curatore hęredis legatum esset, is tutor non extiterit. ff.2.l.71.§ idem in curatore.

Si rem legatam alienauit. Vide infrà cap. prox. uers. si hæres rem, &c.

Si bona eius ad fiscum sint deuoluta. Vide in lib. prox.cap.3.uers.de fisco ad quem.

CAVSAE AMITTENDI LEgatum, in re legata consistentes. Cap. 6.

¶ *Si res legata perijt, uel mutata est.*

Inst.tt.20.§ si res legata siue.§ si quis ancill. ff.1.l.21.23.§ fin.l.25.§ si certum.l.35.§ fin.l.39.§ ipsius quoque rei.l.45.§ si pocula.l.48.§ itaque si Stichus.usq; ad finem legis.l.49.§ fin.l.55.§ si hæres.§ item si seruum.l.60.61.65.67.§ fin.l.85.§ si cui homo.§ Stichũ aut.l.97.in prin.§ si tibi seruus.l.109.§ qui quinq;. usq; ad § qui margaritam.l.115.§ fin.ff.2.l.33.§ species.l.67.§ quadrigæ.l.79 § hæreditatem. ff.3.l.22.§ fin.l.85. ff. lib.33.tt.6.l.8.tt.7.l.7.lib.34.tt.2.l.6.15.34.§ fin.l.40. in prin.lib.35.tt.2.l.30.§ diligenter. C.tt.50.§ ea etenim.

Si uinum legatum effusum sit.ff.lib.33.tt.6.l.8.

Si uinum legatum coacuit. ff.li.33.tt.6.l.9.§ item acetum.

Si locus religiosus factus sit. ff.1.l.55.§ sed si mortuum.ff.2.l.68.§ in fundo.lib.11.tt.7.l.4.§ fin.l.46.in prin.§ fin.

Si in area legata ædificatum sit.ff.3.l.76.§ antea.

Si hæredis seruus legatum subtraxit. ff.1.l.49. in prin.

Si res ædibus iuncta sit. ff.1.l.42.§ fin.l.43.44.in prin.

Si liber legatus mutilatus sit. ff.3.l.50.§ si Homeri.

Si dubium sit, an res legata sit in rerum natura uide infrà lib.3.cap.4.uers. de cautione præstanda.

Si cùm ex reditu prædiorum quinquaginta annua essent legata, aliquo anno nulli, uel minores fructus fuerint percepti. ff.lib.33.tt.1.l.17.§ fin.tt.6.l.5.13.lib.34.tt.1.l.12. lib.36.tt.2.l.26.in prin.

Si seruus legatus manumissus sit .Inst.tt.20.§ si res legata.§ si quis ancillas.ff.1.l.34.82.§ Stichũ. l.113.§ cùm seruum.ff.3.l.76.§ fin.lib.33.tt.7.l.3.§ fin.lib.29.tt.1.l.32.

Si seruus legatus liber esse iussus sit. Vide suprà Ex re legata lib.1.uers. si seruus cui libertas legata est, &c.

Si seruus legatus ob id quòd necem domini uendicauit, liber esse à prætore iussus est. ff. lib.29.tt.5.l.12.

Si statu liber legatus conditione existente liber fit ff.1.l.45.§ si statu liber.]

Si seruus legatus, noxæ datus est. ff.1.l.55.§ si hæres.

Si ab hostibus captus sit.ff.1.l.55.§ fin.

Si in fuga sit. ff.1.l.48.§ si Stichus. l.85.§ legatum.

Si seruus legatus ex officio ad artificium transierit, uel contrà.ff.3.l.59.l.63.§ si ex.

Si res legata euicta sit. ff.2.l.80.§ cùm post. Vide suprà lib.1.cap.1.de euictionis actione.

Si res ex qua debetur legatũ, euicta sit. ff.2.l.89.§ Lucius.

Si res usucapta sit.ff.2.l.81.

Si ædes legatæ ob damnum infectum possessæ sunt.ff.1.l.55.§ si hæres.

Si alius cui optio legata est, seruum legatum optauerit.ff.lib.33.tt.5.l.11.

Si, cùm Stichus aut Pamphilus testatori deberetur, Pamphilus legatus, & Stichus ex causa debiti optatus sit, an legatum extinguatur. uide suprà lib.1. Ex re legata. uers. si cùm Stichus, &c.

Si pignus legatum, à creditore uenditum sit. ff.2.l.92.§ quatuor.C.tt.42.l.6.

Si hæres rem legatam alienauit.ff.1.l.71.§ si seruũ. ff.2.l.92.§ fin.lib.34.tt.5.l.16.lib.10.tt.4.l.9.§ si tibi decem.C.tt.43.l.3.§ sed quia nostra.usque ad finem legis. Nouell.c.39. de restitutione dotalium rerum, in prin.usq; ad § alterum uerò. C.108.de restitution.

Si præsente & consentiente legatario alienauit. ff.1.l.93.l.121.§ omnibus.ff.2.l.35.§ Lucia.l.91.§ in sulam.C.tt.42.l.11.

Si hæres rem alij legauit. ff.1.l.82. in prin. l.68.in prin.l.69.§ sed si uiuo. usq; ad § rogo. ff.lib.33.tt.2.l.36.lib.35.tt.1.l.103.

Si consumpsit hæres.ff.2.l.65.

Prædium, ex cuius reditu legatum annuum debetur, hæres uendere potest, saluo tamen iure legati. ff.1.l.121. in prin.lib.33.tt.1.l.21.in prin.tt.2.l.38.in prin.

Si testator rem alienauit. Itē si credito legato, debitor liberatus sit. uide suprà De ademptione & translatione legati.

Si res uel rei æstimatio ad legatarium peruenerit.Inst.tt.20.§ si res aliena.§ si cui fundus. ff.1.l.33.§ si eadem res. usq; ad § si coniunctim. l.46. in prin.l.83.in prin.usq; ad § qui Caium.§ fin.l.48.l.85.§ si Sempronius § qui seruum.§ cùm pater. § si Titio.l.87.§ si testamento. l.109.§ si id quod.ff.2.l.22.68.§ duorum.usque ad § fin.l.7 . 89.in prin.l.90.§ impuberem. ff.3.l.21.§ fideicommissum.l.99.§ alumno. lib.49.tt.15.l.12.§ si natum.

Si legatarius rem subtraxerit.C.tt.37.l.5.

Si solutum, uel actum sit de legato. ff.j.l.8. § si ita scriptum. l.u.in prin.l.12.33.§ si eadem res. l.35.§ fin.l.73.§ in pecunia.l.81.§ si paterfamiliâs.l.48. 84.86. in prin.l.115.§ diuus Seuerus.ff.2.l.15. ff.3. l.90.§ Semproniæ.l.11.§ si quis decem.lib.36.tt. j.l.9.§ fin.l.19.in prin.tt.2.l.14.§ si ita. lib.5.tt.j.l. 38.50.51.52.

Intra annum ex quo adijt hæreditatem hæres legata soluere tenetur. Nouell. c. j. § illud quoque.

Cuius sumptu requirendum & soluendum. ff. j. l.37.39. in prin.l.109.in prin.ff.2.l.8.in prin. ff.3.l. 99.§ fin. Vide insuper ĩ lib.3.cap. 4.uers. de luendo & red.

Si ante diem solutum sit.ff.j.l.115.§ diuus Seuerus. ff.lib.33.tt.j.l.15.lib.35.tt.j.l.j.lib.36.tt.j.l.22.in pri. C.tt. 42.l.12.

Si pater pro filia cui debet, in dotem dederit. ff.3. l.39.§ pater.

Si ita sit legatum: Vt si eam rem perdidisset legatarius, rursus ei legatum sit: an ei obstet solutionis exceptio? ff.3.l.11. § si quis decem lib. 36. tt.3.l.j. § si cui ita.

Si res legatario sit euicta, an obstet ei solutionis exceptio? uide suprà li.j.cap.j. uers. De euictionis actione.

CAVSAE AMIT. LEG. CONsisten. in causa, modo & conditione legati. Cap. 7.

I. *Si causa defecerit.*

Si, cùm Titio dotis nomine esset legatum, matrimonium secutum nõ sit.ff.lib.35.tt.j.l.69. § fin.

Si falsa causa sit, uide suprà cap. 2. Ex causa propter quam, lib. eod.

II. *De modo.*

Modus quid sit? ff.lib.35.tt.j.l.17.§ fin.

Modus pro conditione obseruatur. C.tt.45.l.j.

Si cum Titio legatum esset, ut patrono defuncti restitueret, hæres patrono pro debita parte satisfecit. ff.lib.38.tt.2.l.80.§ j.

Si legatarius modum non impleat, seu non faciat ut iussus est, amittit legatum. ff.lib.33.tt.j.l.21. § Lucius. tt.2.l.17.lib.35. tt.j.l.36.38.§ fin.

Distinguitur:

Ex specie & qualitate modi, quem non implet.

Vt à monumento non recedat: ut in ista ciuitate domicilium habeat. ff.lib.35.tt.j.l.69.§ Titio.

Vt compenset. ff.3.l.11.§ item si quis. lib.34. tt. j. l. 22.§ fin.

De reliquis, uide infrà lib.14.cap.j. De conditionibus. Itẽ suprà cap.2. uers. Si factum legatum sit. lib. eod.

Ex causa propter quam non implet, & alia, uide infrà De conditionibus.

III. *De conditione.*

Vide infrà lib.14.cap.j.

CAVSAE LEGAT. AMITTEN consist. in testamento, in quo legatum est: & in hæreditate, ex qua legatum debetur. Cap. 8.

Si testamentum ruptum uel irritum factum sit. ff. 2.l.78.in prin.l.79 § filius.l.85.l.91.§ fin. ff.3.l.34. § fin.l.100.§ fin.lib.28.tt.5.l fin.§ fin. C.tt.46.l.j. tt.42.l.14.l.29.

Si testamentum falsum dicatur. ff.lib.5.tt.3.l.6.

Si testamentum mutatum sit. ff.3.l.18.

Si hæredis nomen inductũ sit. ff.lib.34.tt 9.l.12. l. 16.§ fin.

Si memoria testatoris damnata, testamentum irritum factum sit. ff.2.l.78.§ fin.

Si omissa causa testamenti ab intestato succedatur, & contra tabulas bonorum possessio petita sit. Vide in lib.3 cap.9.& 10.

Si de hæreditate actũ, & contra hæreditatem iudicatum sit. ff.j.l.52 § si hæreditatis.

Si hæreditas non sit soluendo. C.tt.37.l.15.

Si hæreditas ad fiscum peruenerit. Vide ĩ lib.3.cap. 3. uers. De fisco.

Hactenus causæ ex quibus legatum extinguitur, & legati actio euanescit.

LEGATVM AMISSVM AD quos deuoluatur. Quid & quantum à legatario restituendum. Item euentus deuolutionis. Cap. 9.

I. *Causæ ex quibus amittitur legatum, in præcedentibus dispositæ sunt.*

Non autem in legatis solùm, sed & in mortis causa donationibus ista locum habent. Item si cui conditionis implendæ causa quid dandum est. ff.lib.34.tt.9.l.5.§ fin. C.tt.50. § hæc autem omnia.

II. *Ad quos deuoluatur legatum inutile, & amissum?*

Distinguitur ex causa:

Si personæ, quæ in rerum natura nõ est, legatum sit. C.tt.50.§ in primo itaq;.

Si conditio relicti defecerit. C.tt.50.§ pro secundo.§ sin autem aliquid.

Si hæres uel legatarius iussa testatoris non perfecerit. Nouell.c. j. § principio igitur. usque ad § hinc nos cura.

Si legatarius pendente conditione decesserit. C. tt.50.§ sin autem aliquid.

Si adita hæreditas non sit. C.tt 50.§ cùm autem.

Si legatum in tertij persona deficiat: utputa si legatarij fideicommissum sit ut alij restituat, isq; alius mortuus sit, uel ex alia causa non capiat: utrum ad hæredem, an ad rogatum legatarium pertineat? ff.2.l.17.in prin.l.62.l.80.ff.3.l.38.§ Tusculanus.lib.34. tt.j.l.4.in prin.l 8.

Si, cum pecunia alicui esset legata ut seruum alienum redimeret & manumitteret, dominus seruum uendere nolit. ff lib.40.tt. 5.l.51. § si alienum.

Si tertió sit ademptum. ff. lib. 34. tt. 4. l. 31. in prin.

Si seruum sibi legatum ut manumitteret, iure manumittere non possit? ff.lib.35.tt j.l.57.

Si quid superfluum remansit ex eo quod ad faciendum aliquid legatum est ff 2.l.90.§ j.lib.34. tt.j.l.4.in prin.l.8.tt.2.l 40.§ fin.

Si legatarius se à tutela excusauerit. ff.lib.34.tt. 9. l.5.§ amittere.

Si contra tabulas bonorum possessionem accepit legatarius. Item,

Si uxor marito suo illegitimo quid reliquit. ff. li. 34. tt. 9. l. 2.

Si mulieri inhonestæ quid sit relictum. ff. lib. 54. tt. 9. l. 14.

Si legatarius falsum dixit testamentum. ff. lib. 34. tt. 9. l. 5. si is cui. lib. 49. tt 14. l. 29. § fin.

Si testatori maledixerit: si status controuersiam ei mouerit. ff. lib. 34. tt. 9. l. 9. § fin.

Si tacitam fidem accommodauit, &c. ff. lib. 34. tt. 9. l. 13.

Si uiuo testatore decesserit is cui illicitè legatum est. ff. lib. 34 tt. 9. l. 24.

Si legatarius fit deportatus. ff. 3. l. 7. in prin. lib. 34. tt. 8. l. 3.

Coniunctis & disiunctis an & quatenus illis adcrescat portio. uide infrà lib. 5. cap. 4. uers. si pluribus simul uel, &c.

III. *Quid & quantum deoluatur?*

De fructibus & usuris. ff. 2. l. 78. § qui Mutianam. ff. lib. 34. tt. 9. l. 17. 18. in prin. C. tt. 35. l. 3.

Si ad plures deuoluatur, quantum unicuique debeatur. C. tt. 50. § sed ut manifestetur. § his ita diffinitis. Vide insuper infrà dicto uers. Si pluribus simul uel, &c.

De onere, uide paulo inferius.

De reliquis. ff. lib. 33. tt. 3. l. 21. § Lucius tt. 2. l. 17. Nouell. c. 22. § enimuerò quem deinde, usque ad § quoniam uerò.

IIII. *Euentus amißionis & deuolutionis.*

De onere sustinēdo ab eo ad quem legatū est deuolutum. C tt. 50. in prin. § sed omnes. § ne autem hoc. usq; ad § his ita diffinitis. § & ideo si onus.

Legatum quomodo fuit apud eum cui ademptum, eo etiam modo debet esse apud eum ad quem translatum est: ut si ille restituere iussus est, hic quoq; restituat. ff. lib. 54. tt. 4. l. 30.

Is cui ut indigno legatum ablatum est, æs alienū soluere non tenetur. ff. lib. 54. tt. 9. l. 18. § onus.

Is qui ut indignus remotus est, remouetur etiā à præmio quod datur his qui se deferunt. ff. lib. 54. tt. 9. l. 5. § fin.

De confusis actionibus, & seruitutibus indignò remoto restituendis. ff. lib. 34. tt. 9. l. 8. 17. 18. § onus. lib. 49. tt. 14. l. 29. § final.

FINIS LIBRI DVODECIMI.

DE ACTIONE LEGATORVM CVM ADFINIBVS REMEDIIS: ITEM DE L. FALCIDIA, ET de senatusconsulto Trebelliano:

Liber decimustertius.

DE ACTIONE LEGATORum, & primùm Causæ huius actionis: item ubi & apud quem competat. Cap. 1.

1 *Causæ, ex quibus datur hæc actio.*

Ex quasi cōtractu est. Inst. lib. 3. tt. 28. § hęres quoque.

Datur ex eo quod aliquid legatum est, uel fideicommissum. Distinguitur: Si hęres rem præstare non possit, iustamq; non præstandi causam habeat. ff. 1. l. 73. § qui confitetur.

Si dolo uel culpa sua præstare non possit. ff. 1. l. 109. § cùm quid tibi. l. 86. § ædes. ff. 2. l. 65. Vide insuper suprà lib. 2. cap. 4. uers. si res perijt uel, &c.

De mora præstanda. ff 1 l. 49. in prin. ff. 2. l. 80. in prin. lib. 35. tt. 1. l. 2. Vide itidem suprà dicto uers. Si res perijt.

De reliquis distinctionibus huius materiæ, uide duos libros præcedētes. Nam omne ferè quod ibi positum est, huc quoque ad causas actionis legatorum pertinet.

Si eadem res in diuersis tabulis relicta est. ex qua potissimùm agendū sit, uide infrà Adfinia remedia.

2 *Vbi, & apud quem competat hæc actio?*

Fideicommissum ibi petendum, ubi hæreditas relicta est. C. lib. 3. tt. 17. ff. lib. 5. tt. 1. l. 58. l. 50. 51. 52.

QVIBVS COMPETAT actio legatorum. Cap. 2.

De hæredibus legatarij. ff. 1. l. 40. § si quis alicui. l. 67. § illi si. l. 105. § cùm quidam. ff. 2. l. 12. § fin. l. 24. l. 50. § si Titio. l. 58. 59. 80. § prædium. ff. 5. l. 31. 34. in prin. ff. lib. 34. tt. 1. l. 4. in prin. lib. 36. tt. 2. l. 20. l. 26. § fin. C. tt. 42. l. 21. tt. 52. l. 2.

Si legatarius pendente conditione, uel die legati, &c. decesserit, an transeat ad hæredem? Vide suprà lib. 2. cap 2.

De hæredibus hæredum legatarij. C. tt. 57. l. 22.

De filio & seruo, patre & domino, & hæredibus illorum, si filio uel seruo legatum sit. ff. 1. l. 71. in prin. ff. 5. l. 11. § si filio à. lib. 55. tt. 1. l. 41. l. 68. l. 91. lib. 56. tt. 2. l. 3. § fin. l. 9. l. 12. § idem Iulianus. ff. lib. 30. tt. 17. l. 18. l. 14. § si ita. § fin. C. tt. 36. l 5.

De filio postmodum emancipato. ff. lib. 46. tt. 1. l. 22. in prin. C. tt. 42. l. 15.

De seruo manumisso, item de emptore serui cui legatum est. ff. 1. l. 92. § duobus hæredibus. § si quis Stichum. l. 115 § si fideicommissa lib. 56. tt. 1. l. 78. § tres. tt. 2. l. 17. lib. 28. tt. 5. l. 58. § si quis seruum.

De substituto. ff. 2. l. 51. 79 § à te peto. l. 89. § Seia. ff. 3. l. 51. ff. lib. 34. tt. 8. l. 1. C. tt. 57. l. 6.

De eo cuius interest. ff. 1. l. 51. in prin. l. 71. § si

 testator.

testator. ff.3.l.11.§ interdum.

Si debitum creditori legatum sit, an & quatenus hæredi testatoris, & fideiussori detur actio? ff.3.l.50.§ fin.l.71.§ testator. lib.34. tt.3.l.8.§ si is qui.

Si fideiussor debitum creditori legauit, an & quatenus hæredi, & principali debitori competat actio? ff.3.l.51.in prin.

Si Titio legatum sit id quod ei Seius debet, ut Seius liberetur: Seius agere potest, ut hæres eum aduersus creditorem suum defendat. ff.3.l.11.§ interdum. ff.lib.34.tt.1.l.4.§ fin.l.5.

Si res aliena legata sit, an dominus rei agere possit ut à se res redimatur? ff.lib.40.tt.5.l.32.§ si forte.usque ad fin.legis.

De successore principis uel alterius magistratus cui legatum est. ff.2.l.58.

De eo cui dotis nomine legatum est, & muliere pro qua legatum est. ff.lib.35.tt.1.l.69.§ Titio genero.

Interdum alterius nomen in testamento adscribitur: alteri uerò fideicommissi petitio competit, &c. ff.3.l.11.§ interdum.

De legato familiæ relicto: si familiæ, uel ne de familia exeat, uel ne alienetur, relictum sit: ad quos hoc legatum pertineat, & alia. ff.1.l.115.§ diuus Seuerus.usque ad § fin. ff.2.l.13.§ fin.l.69.in prin. usque ad § rogo.l.71.§ prædium. § fin.l.79.§ hæreditatem.§ fidei hæredum. § liberis.§ cùm inter.l.80.§ prædium.l.91.§ instituto.ff.3.l.96.in prin. usque ad § Tusculanus.§ mater.l.90.in prin.l.91. C.tt.38.l.5.tt.42.l.4.11. Nouell. c.159.

De legato pluribus relicto, quibus & in quantũ singulis competat. Vide infrà cap.4.lib eod.

Si cui ex certis personis, cui uelit hæres, legatum sit. ff.2.l.24.23.69.§ cogo fundum.l.79.§ hæreditatem.§ à filia li.16.tt.1.l.17.§ si quis rogatus.l.57.§ fin.lib.40.tt.7.l.21.§ fin.

Si cui ex certis personis, qui bene de illo meruerit, sit relictum. ff.2.l.79.§ rogo.

Si ita sit legatum: Titio aut Seio do lego. ff.2.l.16.l.79.§ à te peto. C.tt.38.l.4.

Si ita: Titio cum Seio do lego. ff.1.l.113.§ si ita.l.122.lib.33.tt.2.l.40.

Si ita: Fundum Titio cum Dione seruo lego: utrum Dion legatus sit, an Dioni legatum? ff.lib.34.tt.5.l.15.§ si quis leget.

Si controuersia sit inter plures, ut dubitetur de quo senserit testator. ff.2.l.8.§ si inter.l.usque ad § fin.l.17.§ fin.ff.lib.34.tt.5.l.12.in prin.l.27.29.30.tt.lib.35.tt.1.l.12.§ sed etsi.

Si cùm Titio legatum sit, duo sint eius nominis amici testatoris. ff.2.l.8.§ si inter. lib.34.tt.4.l.3.§ si duobus.tt.5.l.12.in prin.

Si alteri textores, alteri uernas legauerit: & quidam sint uernæ textores simul. utri debeantur isti? ff.1.l.35.in prin. ff.3.l.63.§ si unus.l.696.§ fin.

Si filiabus sit relictum, an contineantur posthumæ? ff.1.l.16 in prin. Item, an contineantur filij, & masculini sexus liberi? Et contrà.

Si filijs sit relictũ, an contineantur filiæ? ff.2.l.46.in prin. Item liberini. ff.lib.28.tt.8.l.11.

Si posteris legatum sit. ff.1.l.80.§ fin.

Si fratribus legatum sit, an cõtineantur sorores.

ff.1.l.90 § quæsitum.

Si libertis sit relictum. ff.lib.34.tt.1.l.2.

Si ita: Omnibus quos siue in his tabulis, siue quibuscunque alijs manumisi. ff.3.l.35.§ fin.

Si cognatis uel cognationi sit legatum. ff.lib.34.tt.5.l.21.

Si ciuibus sit relictum, ciuitati debetur. ff.lib.34.tt.5.l.2.

Si ita: Fideicommitto ut in patria porticum publicum ponas. patriæ legatum adquiritur. ff.lib.34.tt.2.l.7.

Si ita: Titio & Seio uter eorum uiuet, uel uter eorum prior Capitolium ascenderit: & uterque uiuat, uel uterque Capitolium ascenderit simul. Item,

Si ei qui maximus est legetur, & duo pares sint. ff.lib.28.tt.5.l.26.lib.34.tt.5.l.12.in prin.

Si ita: Si qua mihi filia nata sit ei decem dato: & plures simul nascantur. ff.1.l.16 § si quis ita.

De fisco, & alijs, si legatario ut indigno legatum ablatum sit. Vide suprà lib.2.cap.7.

ADVERSVS QVOS COMPETAT hæc actio?

Cap. 3.

1 De hæredibus qui teneantur, & in quantum aduersus hæredes pro partibus hæreditarijs competit.

ff.1.l.34.in prin.

Si pars hęredum nominata est, uiriles partes debent: sin omnes, hæreditarias. ff.1.l.57.§ fin.l.127.ff.1.l.11.§ fin l.96.lib.45.tt.2.l.17.

Si indiuiduum sit legatum, ut si aliquid faciendũ est, &c. quilibet tenetur in solidum. ff.3.l.11.§ penult.lib.35.tt.2.l.79.§ quædam legata.

Si alimenta relicta sint. ff.lib.34.tt.1.l.3.

Si ita legatum sit: Ad quemcunque ex testamento, uel ab intestato, uel quoquo modo bona mea peruenerint, &c. ff.3.l.9.ff.lib.5.tt.2.l.13.lib.29.tt.7.l.3 in prin.

De eo qui post factos codicillos natus est. ff.lib.29.tt.7 l.3.in prin.l.11.12.13.in prin.l.16.l.19.

Si quidã soluendo esse desierint. ff.2.l.34.in prin.lib.34.tt.1.l.3.§ fin.

Si hæredi adiecta sit alia persona, quæ hęres non est, uel hæreditatem non adijt. ff.1.l.15.§ hæres.l.125.§ Lucius. ff.2.l.63.

Portio deficiens accrescit alteri cum onere suo. ff.2.l.50.§ fin.l.63.l.79 § cùm pater. Vide suprà lib.prox.cap.3.in prin.

Si cùm existimaret quis bona sua ad solum Titiũ peruentura, codicillis ad eum missis plura legauerit, & postea duo ei extiterint hæredes. ff.2.l.79.§ cùm existimaret. ff.1.l.18.in prin. ff.lib.29.tt.7.l.19.

Si ita: Quisquis mihi hæres erit. ff.1.l.4.§ fin. ff.3.l.96.

Si ita: Titius hæres meus, aut Meuius hæres meus, Seio decem dato. ff.1.l.8.§ si ita. ff.3.l.25.

Si cùm plures haberet hæredes, uel plures gradus hæredum, dixerit Hæres meus damnas esto decem dare. ff.2.l.45.in prin. ff.3.l.96.

Si cùm ab omnibus esset legatum, postea unius persona

persona sit exempta: an reliqui solidum debeant? ff.j.l.107.in prin.

Si, cùm ab omnibus esset legatum, unus postea iussus sit præcipere atque præstare. ff. j.l.110. in prin. ff.2.l.35.§ Lucius.

Si, cùm à quibusdã legata reliquisset, postea codicillos ad omnes hæredes scripserit. ff. 2. l. 34.

Si ad unum hæredem codicillis scriptis inter alia scripsit: Se legata Sempronio uelle præstari. ff. 3.l.35.§ Seiam.

Si ita: Lucius Titius hæres quinque dato: deinde alio loco, Meuius quinque dato. ff.2.l.42.§ fin.

Si cùm quinque aut Stichus legata essent: alter quinque, alter partem Stichi soluerit. ff.2.l.15.

Si res hæredis legata sit, an cohæres quoque teneatur? ff.j.l.88.§ penult.

Si unus hæredum seruum legatum occidit, cæteri non tenentur. ff.j.l.50.§ fin.

2 *De substitutis.*

ff.j.l.18.§ idem in eodem. l.52.§ si hæreditariis.l.55. in prin. l.76.82.§ si pater fam. l.114.§ si quis à primo.§ si quis ab impubere. l.127. ff.2.l.63.§ fin.l.79.§ cùm pater.§ ab intestato.l.84.§ si primo. ff.3.l.100. C. tt.37. l.24.tt.39.l.j.ff.lib.29.tt.7.l.14.

3 *De hærede ab intestato scripto, hærede à quo legatum est repudiante.*

Vide § li.2.cap.6.uersic. si omissa causa testamenti ab intestato, &c.

4 *De legatario, cuius fideicommissum est, eiusque hærede: & de hærede testatoris, uter teneatur?*

ff.j.l.11.§ qui margaritam. ff.2.l.13.in prin. l.29. ff.3.l.27.§ fin.lib.33.tt.2.l.34.in prin.lib.35.tt.4.l.3.§ si quis ita.l.19.

5 *De hærede eius à quo legatum est.*

ff.2.l.33.§ quod à lege. ff.3.l.6.27.§ fin.lib.34.tt.j.l.18.§ ab hæredibus.

6 *Si quis accepta certa quantitate hæreditatem restituere rogatus sit: utrum aduersus cohæredem, an aduersus fideicommissarium agere habeat?*

ff.3.l.11.§ cùm esset.

7 *De fisco ad quem bona uel res legata peruenit.*

ff.j.l.52.§ si quis ante.l.97.§ quoties.lib.34.tt.j.l.2.tt.9.l.16.§ fin.lib.29.tt.5.l.9.lib.49.tt.14.l.14.l.48.§ fin.

8 *De possessore rei legatæ, & eo qui usumfructum in re legata habet.*

ff.2.l.68.§ fundo.

De emptore hæreditatis, & possessore. ff.2.l.80.§ fin.C.tt.37.l.2. Vide insuper infrà Adfinia remed. De rei uindic.

De eo qui pecunia accepta omisit hæreditatem, & eo ad quem peruenit hæreditas. Vide suprà lib.2.cap.3.uers. si pecunia accepta.

De possessore, & eo qui hæreditatem uindicat. ff. lib.35.tt.3.l.4.§ si duo.

9 *De patre & filio hærede item domino & seruo.*

ff.2.l.62.ff.l.3.4.

De uenditore serui hæredis, & emptore. ff.j.l.95.§ qui rogatus.

De patre & filio hærede emancipato. ff.3.l.4.

10 *De curatore furiosi.*

ff.3.l.49.§ fin.

11 *Non mirandum, si cùm alius rogatus sit, alius fideicommisso obstringatur.*

ff.j.l.11.§ quæ margaritam.

QVID, QVALE, ET QVANTUM ueniat in hanc actionem. Cap. 4.

¶ 1 *Quid ueniat in hanc actionem?*

1 *Vt soluat reus.*

Vbi, quomodò, quandò, & cuius sumptibus soluendum, uide suprà lib.2.cap.4.uers. Si solutũ uel actum sit.

2 *Vt luat, & redimat, si uel res aliena legata sit, uel aliis obligata.*

Vide § lib.j.cap.2. Ex re relicta. item lib.2.cap.j. uers. Si pignori dedit.

3 *Vt caueat, si res inueniri non possit, uel seruus legatus in fuga sit, &c.*

Item de actione quæ hinc datur. ff.j.l.46.§ hæres.l.48.§ itaque si Stichus.l.58.l.71.§ fin. ff.2.l.8.lib.34.tt.2.l.40. in prin. ff.3.l.39.§ cùm ita. lib.35.tt.2.l.94.§ filiæ.tt.j.l.43.§ cùm hæreditas.

Vt caueat legatorum seruandorum nomine: de qua cautione uide infrà cap. ult.lib.eod.

Vt caueat de euictione. ff.j.l.73.§ de euictione. ff. lib.36.tt.j.l.69.

4 *Vt faciat.*

Si opus facere iussus sit, pecunia data non liberatur. ff.3.l.11.§ fin.

5 *Vt actionem præstet.*

ff.j.l.40.In prin.l.45.§ eum qui.l.77.§ proinde etsi.§ si quis ita.l.78.106. ff.2.l.13.72.in prin. ff.3.l.8.in prin.lib.34.tt.3.l.11.C.tt.37.l.18.

6 *De eo quod rei legatæ accedit & decedit.*

Item de eo in quod res est mutata. ff.j.l.6.l.8.in prin.l.20.l.23.§ si quis post.l.45.§ si areæ. ff.2.l.10.l.40.49.in prin.l.67.in.prin.§ quadrigæ. ff.3.l.16.33.in prin.l.39.§ sorori.l.66.§ fin.l.76.§ area. ff.lib.33.tt.7.l.3.in prin.l.19.in prin. lib.34.tt.2.l.15.21.§ perueniamus.§ fin.l.31.36.§ fin.l.40.in prin.

7 *Ad quod tempus debeat referri legatum?*

ff.2.l.92.§ qui indiuisum. ff.3.l.83.§ filio.l.39.§ testamento.lib.34.tt.2.l.8.36.§ fin.l.42.

8 *De fructibus & usuris, pensionibus & mercede.*

ff.j.l.22.l.39.§ fructus.l.48.in princip.l.92.§ final. l.121.§ final. ff.2.l.44.§ Pegasius.l.80.§ etiam resp.l.86.89.§ usuras. ff.3.l.26.l.29.§ si fundum. l.33.in prin.l.34.in prin. ff. lib.33.tt.j.l.21.§ filiũ. lib.34.tt.j.l.10.§ uerbis. ff.lib.35.tt.2.l.88.§ fin.C.tt.47.ff.lib.22.tt.j.l.3.l.8.l.34.l.42.l.48.

9 *De omni causa, & omni commodo.*

ff.3.l.34.in prin.l.26.

x 9 De pat-

De partu ancillarum.ff.3.l.59 § item partes. l. 92. § fin.lib.22.tt.1.l.8.§ fin.l.14.

De eo quod per seruũ legatum est adquisitũ. ff. 3.l.39.§ item partus.l.71.l.87 § cùm seruus.l.92. § si mihi.§ fin.ff.2.l.39.

De eo quod seruo legato legatum est ff 3. l. 71. in prin.lib.36.tt.2.l.16.§ fin.C.tt.27.l.7.§ fin.

10 *De eo quod ad reum non peruenit.*

Vide 8 li.3.cap 2.Ex persona eius à quo,&c. uers. Si ab eo qui nihil uel minus,&c.

11 *De copulatis rebus legatis: si altera sit extincta, an superstes debeatur: & de re accessoria principali, extincta uel alienata.*

ff.li.33.tt.7.l.3.§ fin.l.7.tt.8.l.2.13.tt.9.l.2.4.in prin. Vide insuper 8 lib.2.cap.3. uers. De alienatione rei à testatore facta.item cap.4.lib.eod. 2. uers. Si res perijt.

De natis,ancilla mortua.Item de seruo uicario, ordinario defuncto.Itē de peculio,seruo mortuo,alienato uel manumisso.Inst.tt.20.§ siquis ancillas.ff.3.l.64.65.ff.2.l.79.§ pater.lib.33.tt.8.l. 3.cum sequent.l.12.13.

Mortuo boue legato,nec caro,nec coriũ debentur.ff.2.l.50.in prin.

12 *De ipsa re, & rei æstimatione seu precio, utrum debeatur?*

Inst.tt.20.§ nõ solùm § si res aliena.§ si cui fundus.ff.3.l.25.§ final.l.26.32.39. § si post moram. § final.l.41.45.§ si statuliberũ.l.48.§ itaq; si Stichus.l.55.§ si hæres.l.73.§ qui confitetur.§ cùm alicui.l.88.83.§ fundus mihi.§ qui Caiũ. l. 92.§ fin.l. 113.§ cùm seruum. l.115.§ si quid alicui.ff. 2.l.35.§ Lucius.l.50.§ si Titio.§ Labeo.l. 68.§ in fundo.l.75.l.92.§ fin.ff.3.l.11.§ si seruo.l.14.§ fin. l.29.§ fin.l.34.in prin.ff.lib.34.tt.2.l.37. C.tt. 43. l.3.in prin.

13 *De usufructu & proprietate.*

Vtrum utrũq; uel alterũ tantùm debeatur, & utrum, si ita legatum sit: Fructus annuos fundi Corneliani Meuio do lego. ff.lib.33.tt. 2. l. 41. lib.7.tt.1.l.20.

Si fundus,& eiusdem fundi ususfructus legatus sit.ff.lib.33.tt.2.l.10.

Si alij fundum, alij fundi usumfructum legauit. ff.lib.33.tt.2.l.19.26.§ fin. lib.36.tt.1.l.3. § si decē.

Si fundi legati ususfructus alienus sit. ff.2.l.68.§ fundos.

Si fundi legati ususfructus hæredis sit.ff.2.l.26.l. 78.§ dominus.

Si pecunia relicta sit,ut post mortem legatarij ad Meuium rediret.ff.lib.7.tt.5.l.12.

Si certis rebus legatis,legatarius sit rogatus, ut post mortem suam restituat, hisce uerbis adiectis: Quarum rerũ ususfructus dum uiues tibi sufficiat.ff.lib.34.tt.2.l.15.

Si certis rebus relictis adiectum sit: Proprietatē earum reuerti uolo ad filias meas post mortē. ff.lib.33.tt.2.l.39.

Si ita legatum sit:Seruum meum Semproniæ seruire uolo.ff.lib.33.tt.2.l.29.§ fin.

Si ita: Prædia mea uolo eis dari, ut quæcunque uiuente me acceperunt, cõstituantur eis cibarij & uestigarij nomine.ff.lib.34.tt 1 l 4 in pri.

Si ita Sempronio do l[illegible] ex reditu [illegible] tum horeis & pomis quæ habeo in agro Serrano partem sextam.ff.lib 7.tt.1.l.58 § Sempronio.

14 *De seruis legatis, quid ueniat?*

Si seruus legatus sit,quid ueniat.ff 3.l.60.l. 78. in prin.ff.lib.33.tt.8.l.6.§ uicario.l.21.24.

De eo quod per seruum legatũ adquisitum est, uide paulo superius part 9 cap.eod.

Seruis lecticarijs legatis,quid ueniat.ff.3. l. 96. § seruis.

Vernis alij legatis,alij cursoribus. ff. 3. l.35.in pri. ff.3 l.63.§ si unus.

Viris legatis,item mulieribus legatis.ff.3. l.78. in prin lib 34.tt.2 l 27.§ muliebri.

Ancillis.pueris & puellis legatis.ff 3.l. 78. in pri.

Seruis qui in fundo morantur legatis.ff.lib.33.tt. 7.l.12.§ Celsus scribit.

Seruis & ancillis urbanis legatis.ff.3.l.58.in prin. l.96.lib.33.tt.10 l 11.

Negociatoribus seruis legatis.ff.3.l.65.in prin.

Ornatricibus legatis ff.3.l.65.

15 *De brutis legatis, quid ueniat?*

Textoribus legatis.ff.3.l.59.

Actore legato ff.lib 31.tt.1 l 20.§ præd.s.

Iuuenibus legatis.ff.3.l.67.§ Titius.

Pueris septem annorum legatis.ff.3. l.59 § testamento.

Omnibus seruis cum peculio legatis.ff.3.l.54. in prin.

Filijs uillici legatis,an ueniāt etiam nepotes? ff. 3.l.59.§ concubinæ.

Mulis legatis.ff.3.l.60.l. 78.in prin.

Ouibus legatis.ff.3.l.65.§ final l. 78.§ fin.

Agnis legatis.ff.3.l.58.in prin.l. 65.§ fin.

Equis legatis ff.3.l.65.§ fin lib.22.tt.1.l.8.l.39.

Iumentis & bobus legatis ff.3.l.61.§.fin.

Pecoribus & pecudibus legatis.ff 3.l.65.§ pecoribus.l.78.§ pecudibus lib.33.tt.7.l.25.§ final.

Quibus legatis.ff.3.l.64.

16 *De corpore, ex distantibus constante capitibus, legato.*

Grege legato.ff.3.l.78 § fin.Inst.tt.20.§ si grex legā

Equitio legato.ff.lib.22.tt 1.l.39.

Armentis legatis.ff.3.l.78 §. pecudibus.

Choro & familia legata.ff.3.l.76.in prin.

17 *De fundo & prædijs legatis.*

Fũdo legato an usumfructũ tantùm possit eligere.ff 21.l.13.

Prædijs legatis an debeantur tabulæ. C. tt. 42. l. 24.

Fundo uel prædijs legatis,non adiecto, Instructus,uel cum instrumento.ff.li.33.tt. 7. l.2. § fin. l.[illegible].in prin.l.20.§ tyranno.l.21.tt.10.l.14.lib.34.tt. 2 l 1.in prin.

Fũdo instructo legato.ff.3.l.79.ff.lib.33.tt.7.l. 7.8. 12.§ sed si fundus.usq; ad § idem respondet. l. 16.§ fin.l.18.§ cui fundum l.20.in prin. usq; ad § fin.l.28.29.tt.10.l.9.in prin.uers.idem seruabitur.lib.36.tt.2.l.28. C.tt.38.l.1.2.Vide insuper infra De instrumento legato.

Fundo instructo cum supellectili & mancipijs legato.ff. lib 33.tt.7.l.12.§ si quis fundum.

De fun-

De fundo legato ita uti est.ff.3.l. 75. § peto ut. l. 89 in prin. l.90.§ collegio.l.98.§ fin.lib.33. tt.7. l.28.§ ita legatum.

De fundo legato uti optimus maximusq; est.ff. 3.l.72. § si fundus.lib.33.tt.7.l.22.

Prædiis legatis ita uti à me possessa sūt. ff.3.l. 88. § ex his uerbis.l.90.§ quidā.lib.33.tt.7.l. 20.§ fin.

Sicuti comparata sunt.ff.3.l.88.§ Tino.

Prædiis legatis, & iis quæ eorum prædiorū causa empta parata sunt.ff.3.l.58. § final. Vide in membr.30.cap.eod.

Prædiis legatis libertis ad hoc, ut quęcunq; uiuēte me acceperunt, constituatur eis cibarij & uestiarij nomine.ff.lib.34.tt.1.l.4.in prin.

Fundo excepto ædificio legato.ff.3.l.82.§ qui fundum.

Fundo uectigali legato.ff.3.l.73 § fin.

18 *De iis quæ ibi sunt legatis, utputa prædijs uel alia re, cum iis quæ ibi sunt relictis.*

ff.3.l.85.§ legatum est.ff.2.l.32.§ fin.ff.3.l. 42. l. 66. § fin.l.73.in prin. § Meus fili. § prædia. § fin. l. 79.l.83.88 § pater filię.l.89.in prin. l. 90. § quidam.l.98.in prin.l.99.in prin.usq; ad § paterfamiliâs. lib. 33. tt.2. l.26.§ fin. tt.7.l.12.§ Papinianus.l.18. § Sabinus.§ quidam.l.20. § idem quęsiit.§ Pamphilæ.l.28. in pri.§ liberto.ff.lib.28. tt. 5.l.35.§ rerum autem.C.tt.37.l.23. tt.38 l.4.

De legato quicquid in horreo uel ędibus erit.ff. 2. l. 33. in prin.l.88.in prin.li. 34.tt.2.l. 41 § eâdem ita.

De iis quæ in promptuario sunt legatis.ff. lib. 33. tt.9.l.4 § si cui.

De legatis mobilibus quæ ibi sui sunt.ff.3. l. 85.§ legatum est.ff.3.l.76. § his uerbis.l.83.

De saltu æstiuo, & iis quæ ibi esse solent legatis. ff.3.l.65.

De iis quæ Romę sunt legatis.ff.3.l.82.lib.33. tt.9. l.4.§ si ita § fin.

Si ita: Quicquid in patria Gadibus possideo. ff. 3.l.39.§ legauerat.

19 *De domo & ædibus legatis.*

Inst. tt.20.§ ędib.deniq;.ff.3.l.30.l.88.§ balneas.usque ad fin.legis.lib.33.tt.7.l.20.§ Caio .l. 27. tt. 10.l.14.

Si domus partem, in qua consueuerunt morari, libertis legauit ff.3.l.32.in prin.

De domo instructa, uel cum omni instrumento, & repositis omnibus legata.ff.3.l.89.§ fin . lib. 33.tt.7.l.12.§ idem respondit. usq; ad § Celsus qui.l.15.§ domo.l.20.§ Caio.§ fin.l. 27. Vide insuper paulo īf De instrumento domus.

De domo legata cum omnibus affixis. ff. lib.33. tt.7.l.18.§ fin.

20 *De instrumento legato.*

ff.lib.33.tt.7.

Instrumentum quid sit.l.12.§ fin.

Proprium Instrumentum rei semper alterius generis est.l.30.

Differentia instrumentorum & ornamētorum. l.12.§ si domus.

Instrumento legato aliquādo & personas legantium necesse est inspici.l.18.in prin.

De instrumentis fundi legatis.l.3 § fin.l. 4. 5. 8.9. 10.11.12.10 prin usq; ad § si domus l.15.§ fin.l.17. § fin.l.18.§ asinam. usq; ad § in instrumento . l. 19.in prin.l.20.22.24.25.26.27 tt.10.l.4. Vide insuper supra De fundo instructo.

De instrumento domus legato. l 12. § si domus. usq; ad § sed si fundus. Vide insuper supra De domo instructa legata.

Horris instructis legatis. l.12.§ fin.

Villæ instrumento legata l.16.in prin.l.19 § fin.

Vineæ instrumento legato.l.16 § unica.

Naui cum instrumento legata.l 10.

Pictoris instrumento legato l.17.in prin.

Instrumento balneatorio legato.l.13.§ fin.l.14.17. § fin.

Instrumēto medici legato.l.18 § in instrumento.

Instrumento cauponio legato.l.17 § fin.

Instrumento tabernæ legato.l.15.in prin.l.23.

Instrumento tabernæ cauponiæ legato.l 13.15. in prin.

Piscatorio instrumento legato.l.17.in prin.

Lanionis instrumento legato.l.18 in prin.

Pistorio instrumento legato.l.18 § instrumento.

De omni instrumento legato, excepto pecore. l. 25.§ fin.

21 *De supellectili legata.*

ff.lib 33.tt.7.l.27.§ fin. tt.10.l.1. cum sequētibus. usq; ad.l 12.l.13.

De supellectili urbana & rustica. ff.lib.33. tt. 10.l. 12.

De domo cum supellectili legata. ff. li.33.tt.7.l.22. § idem respondit.

22 *De penu legata.*

ff.3.l.58.§ non dissimilem.lib.33.tt.6.l.2.in prin. tt.9.l.3.l.4.in prin.§ item si quis.l.5.6.7.

De penu urbana legata.ff.li.33.tt 9.l.4.§ si ita.tt. 10.l.12.

De penu præter uinum legata.ff.lib.33.tit.9.l.4.§ fin.

23 *De uino, aceto & oleo.*

Vino legato.ff.lib.33.tt.6.l.1.3.5. 6.9. 14. 15. 16.in prin.

Vino paterno legato.ff.lib.33.tt.6.l.9 § fin.

Vino peculiari legato.ff.lib.33.tt.6.l.9.§ fin.

Vino ueteri legato.ff.lib.33.tt.6.l. 9. § fin. cum ll. sequentibus.

Vino dulci legato.ff.lib.33 tt.6.l.16.§ fin.

Aceto legato.ff.lib. 33.tt.6.l.9.§ si acetum.

Oleo legato.ff.lib.33.tt.6.l.4.

24 *De ueste, mundo, ornamentis, & muliebribus legatis.*

Veste & uestimentis legatis.ff.lib.34.tt.2.l. 9. l.23. in prin.l.24.25.26.27.in prin.usq; ad § muliebri. l.28.

Virili ueste legata. ff. lib.34. tt.2.l.35.

Muliebri ueste legata.ff.lib. 34.tt.2.l.25. § muliebria.l.27.§ muliebria.

Muliebribus legatis.ff lib 34.tt.2.l.34. § item cū.

Mundo legato.ff.lib.34.tt.2.l.9.27.§ fin.

Mundo muliebri legato.ff.lib.34.tt.2.l.27. § mundus.l.34.§ Titia.l.41.in prin.

Ornamentis legatis.ff.lib.34.tt.2.l.27.§ margarita si non.l. 28.39.42.§ fin.

Ornamentis muliebribus legatis.ff.lib.34. tt.2.l. 27.§ ornamenta.

25 *De auro & argento legato.*

ff.lib.34.tt.2.

Auro legato.ff lib.34.tt.2.l.20.in prin.l.21.in prin. § perueniamus.uſq; ad fin.legis.

Argento legato.ff.l.1.§ fin.l.20.21.§ lectum.§ perueniamus.l.29.§ an cui.§ argento.ff.3.l. 51.l.75. § illud.

Certo auri uel argenti pondere legato.l.j.§ fin.l. 10.20.37.

Auro & argẽto facto uel infecto legato.l.21. § argento facto.§ infecti. l.29. in prin. § an cui.§ cui aurum § ſi factum.§ fin.l 31.34. in prin. lib. 22.tt.1.l.3.§ fin.

Argento cælato legato.l.21 § an & cælati.

Argẽto eſcario legato.l.21.§ ſi cui fortè.l. 23. § fin. l.34.§ argenò.

Argẽto potorio legato.l.23. § fin.l.34.§ argento.

Auro & argẽto ſuo legato. uide infrà De ſuis rebus legatis.

Auro & argento ſignato legato.l.29. § ſi autem.

Argento utatorio legato. l.42.in prin.

Argento balneario legato.l.42.§ uxori.

Auro,gemmis,margaritis,quæ in eo auro eſſent legatis.l. 12.

26 *De rebus ſuis relictis: & ijs quæ mea erunt,cùm moriar.*

ff.j.l.5.§ Labeo. ff.3 .l. 66. § ſeruos. l. 69. 70. 71. 72.lib.33.tt.7.l.6.lib.34.tt.2.l.8.27. § ſi quis adiderit.l.29.§ argento.§ cui legatum. l.36. in prin.lib.35.tt.j.l.32.§ fin.lib. 36.tt. j.l.30. § ſi quis.

27 *De eo , Quicquid ad te quoquo nomine de bonis meis,uel ex hæreditate,uel ex teſtamento peruenerit, id reſtituas.*

ff.2.l.79.§ fidei tuæ.ff.3.l.80.in prin.li.34. tt.2. l.19. § idem teſtator.li.33.tt.4.l.3.§ nam etſi quis cũ ſ.uſq; ad finem legis.lib.36. tt. j.l. 16. § ſed etſi quis.l 32.33.57.in prin.l. 78. § tres.§ idẽ quęſiit. § quæ habebat.§ pluribus.C.tt.42.l. 16 . ff. lib. 22.tt.j.l.3.§ cum Pollidius.

28 *Si ita:Quicquid ad me ex Titij hæreditate peruenerit, reſtituat.*

ff.3.l.19.§ cùm ita.

29 *Si ita legatum ſit:*

Quicquid poſt mortem tuã ex hęreditate ſupererit.ff.2.l.72.§ fin.l.73.74.li.36.tt.j. l. 54. 58. § fin. lib.22.tt.j.l.3.§ nonnunquam.

30 *De ijs quæ uxoris uel alterius gratia empta parata ſunt, legatis.*

ff.2.l.36.ff.3.l.29. in prin.l.43.44.45.46.47.56.58. § lana . § fin . l . 75.§ cùm uir . l. 97. § uxori.li. 34.tt.2.l.2.3.4.5.11.14.l.30. 32. lib . 33. tt. 7. l. 15. in prin.

De ijs quæ prædiorum cauſa empta parata ſunt. ff.3.l.58.§ fin.

31 *Si ita: Quæ uiuus præſtabam,dari uolo.*

ff.3.l.32.§ uxori.lib.33.tt.1.l.10.§ medico. § fin . l. 19.§ fin.tt.2.l.33.in prin.lib.34.tt.j.l.14. § ſed etſi alimẽta.l.15.§ teſtator.l.16.§ fin. li.29.tt.2.l. 49.

32 *Reliquæ quæſtiones huius materiæ, quibus quæritur, Quid ueniat in hanc, &c.*

Aliena re,uel alij obligata, relicta. Vide ſuprà membr.11.cap.eod.

Annulis legatis.ff.3.l.51.

Armarijs & uinculis legatis.ff.3.l.50.§ fin.

Alimentis legatis.uide infrà lib.5.

Bibliotheca legata.ff.3. l.50. § ſed etſi bibliothecam.

Communi re legata.ff.3.l.29.§ qui fundum.

Chartis legatis.ff 3.l.50. § quod tamen Caſsius.§ chartis.l.74.

Chirographo legato.ff.1.l.45.§ eũ qui.ff.2. l. 90. § ciuibus.ff.3.l.57.lib.34.tt.3.l.3.in prin.

Calendario legato. ff.3.l.62.33.§ filio.

Carbonibus legatis.ff.3.l.53.§ ſi lignum.

Cõmunione legata,ſeu ut communicentur bona quæ habent.ff.2.l.92.§ Lucius.

Cibarijs relictis.ff.lib.34.tt.1.l.21.

Dactyliotheca legata.ff.3.l.50. § quod in bibliotheca .

Diarijs relictis.ff.lib.34.tt.j.l.21.

Educare.Si aliquem educare iuſſus ſit.ff. lib . 34. tt.1.l.23.

Facto legato:ſeu ſi opus , uel quid aliud facere iuſſus ſit quis,an data pecunia liberetur?ff.3.l. 11.§ fin.

Gemmis legatis.ff.lib.34.tt.2.l. 21. § gemmæ aũt. uſq; ad fin.legis.l.22.

Genere legato.utputa homine legato.uide infrà lib.15.cap.7.

Hæreditate legata.uide infrà de ſenatuſc. Trebelliano.

Hoc amplius do lego.ff.j.l.109. § ſi ita ſcriptum. ff.3.l.13.32.§ fin.l.33.in prin.l. 39.§. felicißimo. l. 52.ff.lib 33. tt. 4. l. 4. l. 12. lib. 34. tt.2.l. 42. § uxori.

Italicis uel prouincialib . rebus relictis.ff. lib. 28. tt. 5.l.35.§ rerum autem.

Imagine legata.ff.lib.34 tt.2.l.13.

Lance minore legata.ff.lib.34.tt.2.l.33.

Liberis legatis.ff.3.l.50. in prin . uſq; ad § chartis.

Lecto legato.ff.3 l.50.§ fin.

Lana legata.ff.3.l.68.85.lib.34.tt.2.l. 34. § Labeo.

Lino legato.ff.3.l.68.§ linum.

Linis legatis.ff.3.l.53.l.54.

Legatis legatis.ff.3.l.84.

Libertate legata an debeatur peculium. Inſt. tt. 20.§ peculium.ff.lib.33.tt.8.l.8.§ interdum.l. 23. § fin.

Item ut reſtituatur,quod legatarius poſt moram adquiſiuit.ff.2.l.86.

Marmore legato.ff.3.l. 75.§ illud.l.97.§ duæ.

Minore lance legata. ff.lib.34.tt.2.l.33.

Militia legata.ff.3.l.99.§ alumno.§ fin.

Materia omni legata ff.3.l.55.l.85.

Nomine uel eo quod ſibi debetur legato.ff.2.l.13. in prin.l.47.ff.3.l.57.C.tt.37.l.18.uide inſuper ſuprà membro 5.Vt actionem pręſtet.cap.eod.

Nummis legatis.ff.3.l.73.ff.j.l.53.

Parte bonorum legata: Si dubitetur utrum rerum,

rum partes, an æstimatio debeatur? ff. 3. l. 25. § fin l. 26.

Purpura legata. ff 3. l. 68. § proinde quæritur. lib. 34. tt. 2. l. 4.

Prouincialibus rebus legatis. lib. 28. tt. 5. l. 35. § rerum autem.

Peculio legato. uide ī lib. 5. cap 9.

Reliquis legatis, uel prædio cum reliquis. ff. 3. l. 83. in prin. l. 94. lib 33. tt. 5. l. 17. tt. 7. l. 20. § prædia.

Si cùm trium seruorum electio alteri esset relicta, alteri reliqui: an altero non eligente, alteri omnes tres debeantur ff. lib. 33. tt. 5. l. 17.

Reddere rationes si seruus iussus sit. uide infrà lib. 5. cap. 3. Ex re data. uers. Si ita: Si rationes reddiderit.

Si uentus sit rationes reddere. Vide infrà lib. 5. cap 8.

Repetitis legatis, libertas quoque repetita censetur. ff. 3. l. 75.

Testudineis legatis. ff. 3. l. 98. § fin.

Tabulis legatis. ff. 3 l 74.

Vasis legatis. ff. 3 l 97. § cui Corinthiis lib. 34. tt. 2. l. 21. § sed si cui uasis electrinis legatis. ff. lib. 34. tt. 2. l. 34. § Neranus.

Vnguentis legatis. ff lib. 34. tt 2. l. 23. § unguentis.

Versicoloribus legatis. ff. 3. l. 68. § proinde quæritur. l. 75 § coccum.

Vsufructu legato. uide ī lib 5. cap 3.

Vendere. Si uendere damnatus sit hæres. ff. 3. l. 51. § fin ff. 3. l. 29. § si fundum.

Vinculis legatis. ff. 3. l. 50 § fin.

Si ita legatum sit, ut libertos in locis in quibus nunc sunt, senescere patiatur. ff. lib. 33. tt. 2. l. 33. § fin.

Si ita: Stichum aut Pamphilum do lego. uide ī lib. 5. cap. 7.

Si cùm Stichum aut Pamphilum stipulatus esset quis, Stichum legauit: uel alteri Stichum, alteri Pamphilum. Vide ī lib. 3. cap. 2. Ex re legata. uers. si cùm Stichus aut, &c.

Si ita: Hæres meus penum dato: & si non dederit, decem dato. ff. lib. 33. tt. 9. l. 3. lib. 35. tt. 2. l. 3. § item si ita. lib. 36. tt 2. l. 19. in prin. l. 24.

Si dubium sit, quid & quantum testator uoluerit, cùm plures eiusdem nominis res sint. ff. lib. 34. tt. 5. l. 3.

Vel cùm sæpius legasset, semel tantùm præstari uoluit. ff. 3. l. 13. ff. 3. l. 22. in prin.

Si ita: Sempronio decem, aut si noluerit, Stichum do lego. ff. lib. 33. tt. 2. l. 41.

Si ita: Vxori meæ mundum, ornamenta, seu quæ eius causa paraui, do lego. ff. lib. 34. tt. 2 l. 32.

Si ita: Vxori meæ uestem meam, mundum, ornamentaque muliebria do lego. ff. lib. 34. tt. 2. l. 9.

Si ita: Lanam, linum, uersicoloria, facta infectaque omnia. ff. lib. 34. tt. 2. l. 34. § Labeo.

Reliquæ huius materiæ quæstiones miscellaneę. ff. 2. l. 68. § fundo. l. 79. § filia mea. § dulcissimis. ff. 3. l. 12. l 27 § Pomponius. l. 34. § Sempronio. § libertis. § codicillis. l. 39 § codicillis. § felicissimo l 66. in prin. lib. 33. tt. 3. l. 4. tt. 8. l. 23. § fin. lib. 34. tt. 3. l. 18. § posthumis. tt. 2. l. 19. § fin. l. 40. § fin. lib. 35. tt. 3. l. 65. 71. ff. lib. 8. tt. 5. l. 20. § fin.

Hactenus quid ueniat in hanc actionem.

¶ II. *Quale ueniat in hanc actionem? seu*

Qualis res præstanda sit?

Qualis res est, talis ex testamento prestari debet. ff. 3. l. 58. l. 72. § si fundus. l. 119. § fin. ff. 2. l. 60 § fundo. ff. 3. l. 50. § si Homeri. ff. lib. 33. tt. 7. l. 3. in prin.

Si certum pondus olei legatum sit, non adiecta qualitate. ff. lib. 33. tt. 6. l 4.

Si signum crucis iussus sit facere hæres ex centum libris, non adiecto auri uel argenti, &c. ff. lib. 34. tt. 2. l. 40. § fin.

De prædio seruiente. ff. 3. l. 46 § fin. l. 72. § si fundus. l. 83. § qui fundum. l. 119. § fin. ff. 2. l. 68. § fundo. lib. 33 tt. 3. l. 3.

De seruitute legato prædio præstanda. ff. 3. l. 86. § ædes. l. 119. § fin.

Si seruus legatus malus, fur, debilitatus, &c. tradatur. ff. 3. l. 86. § ædes. l. 119.

Si fundus, cuius usufructus alienus est, uel pignoratus tradatur. ff. 2 l. 68. § fundo.

¶ III. *Quantum præstandum?*

Si certa quantitas uel summa in legato adiecta non sit. ff. 2. l. 30. lib. 33. tt 7. l. 7. in prin. lib. 34. tt. 3. l. 22. in prin.

Si ita legatū sit: Quantas summas dictauero, dedero. ff. 3. l. 92.

Si ita: Quantum hæres habebit, uel quantum unus hæredum habet, tantum hæredem Sticho dare uolo. ff. 2. l. 44. in prin. ff. 3. l. 29. § cùm ita.

Si pater filiæ dotem arbitratu tutoris dari iusserit. ff. 3. l. 41.

Si ita: Amplius quàm Titio legaui, Seio hæres decem dato. ff. 3. l 109. § ita scriptum. Vide paulò superius, membr 32. uers. hoc amplius.

Si cùm quartam bonorum partem legare uellet; dimidium scripsit. ff. 3. l. 14.

Si ita: Titio fundum do lego, ut eum pro parte habeat ff. 3 l. 33 § fin.

Si duo paris sint relicta ff. 3. l. 29. § qui quatuor.

Si ita: Quantum plurimum per legem accipere potest. ff. 2. l. 53 in prin.

Si is qui ducenta deposuit, ita leget: Seio cum ducentis, quæ apud illum deposui, trecenta lego. ff. lib 34. tt. 5. l. 15. in prin.

Si ita. Titiæ si nupserit, ducenta: si non nupserit, centum lego. ff. lib. 35. tt. 3. l 98.

Si quis Titio & Seio decem dare iusserit. ff. 3. l. 81. in prin. lib. 45. tt. 3. l. 56. in prin.

Si hæredi ita sit prælegatum. Quisquis mihi hæres erit, damnas esto hæredi Titio decem dare. ff. 3. l. 105. § si Titio ita. § denique.

Si res communis legata sit. ff. 3. l. 5. § penult. & ultimo.

Si ita: Si cui bis legauero, semel hæres ei dato. Itē,

Si post legata sæpius adscripta subiecit, semel se præstari uelle. ff. 3. l. 13. ff 3. l. 22. in prin.

Si legatum sit repetitum, utrum semel an bis debeatur? ff. lib. 33. tt. 4. l. 2. § fin.

Si cui ita legatum sit: ut si perdidisset, rursus ei sit legatum. ff. 3. l. 11. § si quis decem. lib. 36. tt. 3. l. 3. § si cui ita.

Si et

Si ei sit legantm, qui solidum capere non potest. uide § lib.12.cap.2.Ex persona legatarij. uers. Si ei qui capax non est.

Si plus uel minus quàm legatum est in hæreditate, uel in loco demonstrato inueniatur, uel deperierit pars.ff.1.l.109 § qui quinq;. ff.2. l. 8. § si quis ita.l.92.§ qui indiuisam.lib.33.tt.6.l.5.

Si legatum eius, cuius fideicommissum est, per Falcidiam deminutũ sit. ff.1.l.98.ff.3.l.fin. § fin. lib.35.tt.1.l.42.§ diuersum. tt.2.l. 25. § fin. l. 32. § si Titio. lib.36.tt.1.l.63. § si Titius. l. 78. § hæres.

Si per cõtra tabulas bonorum possessionem patroni uel filij, portio eius à quo legatum est deminuta sit, uel aucta.ff 1.l.126.ff.3.l.fin.§ fin.lib. 35.tt.1.l.42.in prin.lib.28 tt.6 l.35.

De lege Falcidia qua deminuitur legatum, uide infrà cap.11.lib.eodem.

¶ *De retentionibus quæ competunt hæredi, & de deducendo.*

De deducendo debito quod debetur hæredi. ff. 1.l.25.in prin.l.105.§ fin.ff.2.l.79.§ Titio fratri. l.90.§ testator.l.92.§ quatuor.ff.3.l.29.§ cùm ita. uide insuper De peculio legato.

De sumptibus deducendis.ff.1.l.60.cum sequentibus.ff.2.l.8.§ fin.l.9.l.42.§ à me. uide insuper § lib.2.cap.4. uers. Cuius sumptu requirendũ & soluendum.

Si à pluribus relictum sit, quantum debeatur à quoq;, uide § cap.3. Aduersus quos comp.libr. eodem.

¶ *Si pluribus simul, uel diuersis temporibus sit legatum quantum cuiq; debeatur.*

Item de iure adcrescendi, sequitur.

Si coniunctim pluribus sit legatum. Inst. tt. 20. § si eadem.ff.1 l.33.l.34.§ si coniunctim.l.87.ff.2.l. 13.§ fin.l.90.§ Lucius.ff.3.l.78.C.tt.50.§ ubi autem legatarij.

Si disiunctim, uel diuersis temporibus. Inst.tt. 20.§ si eadẽ.ff.1.l 33.34.in prin.§ si coniunctim. ff.3.l.20.l.87.97.§ fin C.tt.37.l.7.C.tt. 50. § ubi autem legatarij.

Coniunctim & disiunctim legare quid sit? Inst. tt. 20.§ si eadem.ff.3.l.78.87.

Si Titio cum Meuio sit legatum.ff 1.l.36. § nihil.l. 115.§ si ita.l.124.lib.7.tt. 2.l. 7. §.fin. lib.33 . tt. 2.l.40.

Si usufructus duobus coniunctim sit relictus. ff.lib.35.tt.3.l 80.in prin.

Si ita, Lucio & Titio, uel alteri horum.ff.1.l.83 . § his uerbis.

Si partes adiectæ non sunt, æquè seruantur.ff.1. l.19.§ fin.

Si hæredibus ex diuersis partibus institutis legatum sit pro hęreditaria portione adquirunt. ff. 1.l.34.§ inde dicitur.l.70.§ fin.ff.lib.33.tt.7.l. 2. in prin lib.36.tt.1.l. 23.l.24. 78.§ pater. § Meuia.

Si cum antea mihi soli legatum esset, postea repetitum mihi & Seio.ff.1.l.56.in prin.

Si domino Stichus legatus sit, & seruo eius electio.ff.1.l.101.

Si plurimum seruo sit legatum.ff.1.l.52.in prin.ff. 2.l.20.

Si cùm triginta tantùm haberet in bonis, Titio triginta, Seio uiginti, Meuio decem legauerit. ff 1.l.82.

Si cùm eiusdem pecuniæ reos haberet Caium & Lucium, ita legauerit: Quod mihi Caius debet, Lucio (uel Sempronio) lego: Quod mihi Lucius debet, Meuio lego. ff.1.l.84. § qui Caium ff 2.l.13.

Si cùm uni relictum esset, de multis quorum interest sensit testator ff.3.l.11.§ plerunq; euenit.

Si ita, Titio & Meuio singulos seruos do lego: uel ita, Titio seruum do lego. Meuio alterum seruum do lego.ff.1.l.85.§ quibus ita.

Si cùm Titio & Posthumo legatum esset. plures nascantur.ff.lib.34.tt.5.l.6.§ fin.cum ll.sequentibus.

Si legatum familiæ sit, & unus uel plures ex familia ei à quo relictum est, hæredes existant, legato extraneo relicto.ff.2.l.69.§ sed si uno.§ si duos.

Si quidam suas partes uendiderint.ff.2.l.79.§ libertis.

Si alter cui simul legatum est defecerit, legato in illius persona non consistente, uel eo repudiãte, uel alio modo amittente: an & quatenus ad alios portio eius pertineat. Et de iure adcrescendi.Inst.tt.20.§ si eadem.ff.1.l.15.§ fin.l. 34.§ si coniunctim §.si duobus.§ inde dicitur.l.85.§ his uerbis.l.86.§ si Titio.l.119.§ 1.l.124 ff.2.l.7.l. 24.41.42.in prin.l.89.§ Seia.l.9.§ quisquis.ff.3. l.10.39.§ agri plagam.ff lib.34.tt.1.l.4. in princip.tt.5.l.6.§ fin.cum sequent.ff.lib.35.tt.1.l.26.§ fin.l.30.l.73.ff.lib.36.tt.1.l.22.in prin.l.78 §.pater.ff.lib.28.tt.5.l.26.59.§ si ita scriptum.C.tt.50. l.1.§ ubi autem legatarij.usq; ad § quæ autem antiquis.C.lib.10.tt.14.l.1.

Reliquæ quæstiones & leges de eo, quantum in legati actionem ueniat: ff 1.l.17.55. in prin. § si quis duos.l.67.in prin.l.82 § si libertus.l.105.in prin. § item si iussus.l.114.§ si quis à l.123.§ Lucius. ff.2.l.35 § qui in uita.l.45.§ final.l.48.l. 72. in prin.l.78.§ pater.l.79.in prin.§ pater.l.88.§ fin.l.90.§ impuberem. ff.3.l.8.§ fin.l.100. § fin. lib.33.tt.1.l.21.§ filium.tt.4.l.15.lib.34.tt.1. l.18. § posthumis. Vide insuper suprà, lib.12. huius Methodi.cap.1.membr.4.De legatis compositis.

Hactenus quid, quale, & quantũ ueniat in hanc actionem.

QVANDO COMPETAT hęc actio, item quando dies legatorum cedat? Cap.5.

ff.lib.36.tt.2.C.lib.6.tt.52.

¶ *Non semper die cedente, statim etiam hæc actio competit.*

Nunquam enim ante aditam hæreditatẽ competit.ff.lib.36.tt.2.l.7.l.25.§ fin.tt.3.l.9.

¶ *Quando dies legati cedat, & per consequens hæc actio detur.*

Distinguitur.

I. *Ex modo quo legatum est.*

1 *Si purè relictum legatum sit, à die mortis testatoris cedit dies.*

ff.l.5.in prin.l.21.in prin.lib.35.tt.j.l.j.in prin.ff 3.l.39.§ fin. C.tt.50.l.j.§ cùm igitur materiam § in nouissimo.

Distinguitur:

Si antea sub conditione sit legatum, postea purè repetitum. ff.j.l.31. in prin.l.54.§ fin. ff.2.l.79.§ ab institut. ff.3.l.61,lib.35.tt.j.l.87. lib. 28. tt. 7.l. 19.

Si testator diem legatorum postea protulit, uel sub conditione repetijt. ff.j.l.29.30.ff.2.l.76. lib. 35.tt.j.l.87.

Si sub conditione ademptum sit legatum.ff.l.6.in prin.lib.35.tt.j.l.105.

Si legatarius postea sub conditione hæres institutus sit.ff.l.27.in prin.

Si conditio tacita insit legato, uel extrinsecus suspendatur.uide j Ex re legata,cap.eod.

2 *Si post diem uel tempus certum sit relictum, itidem à morte testatoris cedit dies legati.*

ff.l.5.in prin.l.21 in prin.lib. 33. tt. 2. l. 26. in prin. C.tt.50.l.j.§ cùm igitur.

DISTINGVITVR:

Si post incertum diem. ff.l.21.in prin. lib.35.tt.j.l.f. l.70.§ Meuiæ.

Si ita:Post annum,aut post biennium. ff.2.l.44. § fin.

Si ita:Cùm uolet hæres.ff.3.l.39.§ Scæuola.

Si ita:Rogo ut quandoq; hæres det.ff.l.29.

Si in annos decem hæres damnatus sit. ff. lib. 35. tt.j.l.47.

Si annua,bima,trima die sit relictum. ff.j. l. 29. l. 30.l.50.in prin.

Tempus in testamento credendum est pro hærede adiectum esse.l.cùm tempus.ff.de regulis iuris.

3 *Si sub conditione uel post diem incertum, ante impletam conditionem dies non cedit, nec agi potest.*

ff.l.5.in prin.l.21.in prin.ff.j.l.97 § si scriptus.C.tt 50.l.j.§ sin autem aliquid. nec legatarius creditor dici potest.ff.lib.43.tt.7.l.42.

Distinguitur:

Si ea sit conditio quam prætor remittit. ff. l. 5. in prin. Quæ autem sint huiusmodi conditiones, uide j De conditionibus.

Si impossibilis sit conditio.ff.l.5.in prin.

SI cond. Si non nubat. Nouell. c. 22. § enimuerò quem deinde.

Si ita:Cùm morietur hæres.ff.l.4.13.

Si ita : Sub qua conditione hæredem te institui, sub eadem Titio quoque legatum sit. ff. l .21. § fin.

Si postea purè sit repetitum legatum. Vide paulò superius, uers.Si purè sit legatũ.cum sequent.

Si instituto, à quo sub conditione legatũ est, hæreditatem omittente, substitutus legatum debeat.ff.2.l.79.§ ab instituto.

Si non stat per legatarium,quo minus impleatur conditio.ff.l.5.§ item si.

Si ita sit legatũ: A te Sei peto,ut cum ad annum uicesimumquintum perueneris, Sticho militiam compares: & Seius ante uicesimumquintum annũ decesserit.Item si ita:Si in quinquennio proximo Titio filius natus non erit, tunc hæres decem Seio dato : & Titius intra quinquennium mortuus sit, ut certum sit ei filium non nasciturum, an in hisce & alijs similibus casibus statim peti legatum possit,nõ expectata die? ff.lib.35.tt.j.l.18.§ fin.tt.2.l.35.lib.34.tt.j.l. 18.§ ab hæredibus.lib.35.tt.j.l.56.in prin. lib. 36. tt.j.l.4.§ fin.l.35.§ fin.l.62.§ fin.l.99.§ penult.C. tt.52.l.5.§ fin.

De reliquis huius materiæ,uide infrà De conditionibus.

II. *Ex persona eius cui legatum est.*

Si seruo legato legatum sit, ab adita hæreditate dies cedit. ff.l.7.§ fin.l.16.17.C.tt.50.l.j. § libertatibus.

Si seruo testatoris cum libertate legatum sit. ff. l. 7.§ fin.l.8. C.tt.50.l. j. § liberatibus. uide insuper suprà lib.j. cap. 2. uers. Si seruo suo testator leget.

Si è patre filio legatum sit his uerbis : Rogo des filio tuo,faciasq; ut ad eũ perueniat :in id tempus datum uidetur,quo capere potest, & sui iuris fiat.ff.lib.36.tt.j.l.19.in prin l.75.§ fin.

III. *Ex persona eius à quo legatum est.*

Si ab eo qui sub conditione hæres institutus est, uel cui sub conditione legatũ est.an istius quoque conditio sit expectanda? ff.l.7. in prin.l.19. § cùm ab eo.l.21.§ fin.lib.35.tt. 2. l. 86. § si tu ex parte.

Si substituto legatum sit.ff.l.7.§ inde dicimus.

Si à substituto pupilli legatum sit,an mortuo patre,licet adhuc uiuat pupillus,dies cedit? ff.l. j. 7.§ inde dicimus.

Si nondum natus sit à quo legatũ est, uel si apud hostes sit.ff.l.7.in prin.

Si à domino sit legatum, cuius seruus hæres est institutus, legata à seruo prius solui debent. ff. lib.35. tt.2.l.22.§ seruo.

IIII. *Ex re legata.*

Si ususfructus,usus uel habitatio legata sit, post aditam demum hæreditatem dies cedit. ff.l.2.3. 9.16.§ cum legato.C.tt.50.l.j.§ libertatib.

Si ususfructus aut decem legata sint. ff. l. 14. in prin.

Si libertas legata sit. ff.l.8.C. tt.50. l. j. § liberatibus.

Si id sit legatum,quod ad hæredem non transit, ut ususfructus. ff.l.5.in prin. lib.35.tt. j. l. 77. § quamuis.

Si ei tacita insit conditio, & extrinsecus suspendatur:utputa,

Si id quod sub conditione debetur,legatum sit.ff. l.19.§ fin.

Si ita : Quantam pecuniam hæres meus à Titio exegit,tantam pecuniam Mæuio dato. ff.2.l.32. § fin.

Si quod ex Arethusa natum erit, uel fructus qui ex isto fundo percepti fuerint. ff.l.6.25.§ hæres. l.26.in prin. li.35.tt.j.l.j. si Stichum,aut quod ex Pamphila natum erit.ff.l.16.in prin.

Si ita : Quicquid ex bonis meis ad te peruenerit,facias

rit, facias peruenire ad filium tuum: utrum ante an post mortem suam debeat? ff.lib.36.tt.j.l.75.§ fin.

Si opus faciendum fit, tempus indulgendum est. ff.3.l.11.§ qui in opere.

Si in annos singulos legatū sit. ff.l.10.11.12.in priu. usq; ad § fin.l.23.26.§ pater.l.27.§ fin.C.l.j.

Si quotannis legatum sit.ff.l.12.§ sed etsi quotannis.usq; ad § fin.

Si seruus legatus rationes reddere tenetur, uel quæstio de eo habenda est: non prius tradi debet, quàm uel rationes reddiderit, uel quæstio de eo habita sit.ff.j.l.69.in pr.l.71. § seruus qui.

V. *Ex instrumento in quo legatum est: Si in codicillis.*

ff.l.6.§ fin.

Si quæstio falsi testamenti mouetur, non nisi ea finita, hęc actio danda est.ff.lib.5.tt.3.l.5.C.tt.37.l.9.

VI. *Aliæ insuper quæstiones huius materiæ,*

Vide suprà lib.proxim.cap. 4. De morte legatarij

ADIVNCTA OFFICIA ACTORIS, rei conuenti & iudicis, in hoc iudicio.

Cap. 6.

1 *De cautionibus ab actore præstandis.*

De Mutiana cautione, si sub modo uel conditione non faciendi legatum est. ff.lib.35.tt.j.l.7.18.l.70.in prin. § Titius.l.75.§ Mutiana § Titio.l.77.§ qui post Mutianam.§ quamuis.l.99.§ penult.l.104.Nouell.C 22.§ enimuerò quem deinde.usq; ad § quoniam uerò.

Cautio de non alienando, uel familiæ restituendo, si sub conditione nō alienandi legatum sit. ff.2.l.69.§ sed si quidem ille. l.71.§ fin. ff.lib.34.tt.4.l.3.§ si quis ita.

Cautio de modo implendo, si sub modo relictū sit. ff.lib.35.tt.j.l.39.in prin.l.69.in prin. usq; ad § Titio genero.l.78.ff.3.l.19.

Cautio de legato reddendo hæreditate euicta.ff.2.l.49 § fin.lib.33.tt.8.l.17.li.2.tt.8.l.8.§ tutor.C.tt.37.l 9.

Cautio: Quanto amplius, quàm per legem Falcidiam licet, acceperit, reddi. ff.lib.35.tt.2.l. j. § interdum.§ si in annos.l.11.§ itaq; uarietas.l.31.32.§ Iulianus.l.41.45.§ fin.l.70.73.§ sed etsi legata.l.79.§ quòd si pupillus.l.83.lib.2.tt.8.l.8.§ tutor.ff.lib.35.tt.3.

Cautio de fruendo boni uiri arbitratu usufructu legato.C.tt.53.l.7.ff.lib.2.tt.8.l.8.§ tutor.

Defensum iri hæredem aduersus cæteros. ff.3.l.11.§ plerunque euenit.lib.34.tt.3.l.4.uide insuper suprà cap. 2. uers. Si controuersia sit inter plures.lib.eod.

Defensum iri hæredem aduersus creditores peculiares legato peculio.ff.lib.33.tt.8.l.18.

De reliquis cautionibus. ff.3.l.11.§ si hæres rogatus.§ si quis decem.l.39. § agri plagam. lib. 35, tt.j.l.69.§ fin.lib.36.tt.3.l.j.§ si cui ita. lib.40.tt.5.l.47.§ cum sub.l.48.C.tt.37.l.fin.§ fin.

Minister uel executor datus non tenetur cauere. ff lib 33.tt.j.l.21.§ largius. lib. 36.tt.2.l.26.§ cùm ab hærede.

De cautionibus ab hærede præstandis, uide suprà cap.4.membr.3.lib.eod.

2 *De probationibus in hac actione.*

Si negetur legatum, uel fideicommissum. De iureiurando & confessione eius à quo legatum est.Inst.tt.23.§ fin.C.tt.42.l.32.

In causa fideicommissi coniectura potest admitti.ff.2.l.66.

Ignorantia in dubio præsumitur: idcirco scientiā asserens, onere probandi grauatur. Inst.tt.20.§ & uerius est ipsum.

3 *Officia iudicis.*

¶ 1 *De ordine cognitionum.*

Non oportet prius de cōditione cuiusquam quæri, quàm ad eum hæreditas legatum'ue pertineat.ff.2.l.54.

2 *De posteriore & priore scriptura.*

Vtram potius sequi debeat. ff.j.l.11. § in legatis.l.114.§ si quis à primo.ff.3.l.22.in prin.l.27.in prin. ff.lib.34.tt.4.l.6.§ fin.l.17. ff.lib.28.tt. 6. l. 16. in prin.C.tt.36.tt.3.tt.42.l.19.

3 *De scripto & uoluntate testatoris.*

Vtrum potius sequetur iudex? Voluntas scripto præferenda, & quid senserit testator, attendere debet.ff.j.l.11.§ fin.l.50.§ hoc autem legatum.l.128.ff.2.l.35.§ Caius.§ Titio. l.66. 68. in prin.l.79.§ ab intestato.§ filius matrem.ff.3.l.25.37.in prin. ff.lib.33.tt.7.l.28.§ idem quæsiit. tt.10.l.7.§ sed de his quidem.§ idem Tubero.

In fideicommissis sola spectanda seruandaq; est uolūtas testatoris.ff.3.l.11.§ item si quis certam. ff.j.l.penult lib.33.tt.j.l.7.§ fin.lib.35.tt.j.l. 19. in prin.l.99.in prin.§ conditionum.C.tt.42.l.16.§ fin.

Imò in omnibus, uoluntas scripto præfertur. ff.lib.33.tt.7.l.18.§ optimum.C.tt.37.l.23.§ fin.

Optimum est non propriam uerborum significationem scrutari, sed in primis quid testator uoluerit demonstrare: deinde, in qua præsumptione sint, qui in quaque regione commorantur. ff.lib.33.tt.7.l.18.§ optimum ergo.

Interdum plus ualet quod est scriptum, quàm quod est actum.ff.lib.33.tt.2.l.19.

Non aliter à uerborum significatione recedendum est, quàm cùm manifestum est aliud sensisse testatorem.ff.3.l.67.in prin.

4 *Quæstio uoluntatis defuncti in æstimatione iudicis est.*

C.tt.42.l.7.ff.3.l.67.

5 *De dubijs & ambiguis interpretandis.*

Cùm ambiguè aut perperam scriptum est, benignè interpretari, ut secundum id quod credibile est cogitatu, credendum est. ff.lib.34.tt.5.l.25.

In ambiguis, humaniorem sententiā sequi oportet.ff.lib.34.tt.5.l.11.§ fin.

Semper in ambiguis id agendum est, ut quàm tutissimo loco res sit bona fide contracta, nisi cùm apertè contra leges scriptum est. ff.lib. 34.tt.5.l.22.

Si ambigua oratio est, commodissimum est id accipi, quò res de qua agitur magis ualeat, quàm pereat.ff.lib.34.tt.5 l.13.

In ambi-

In ambiguo sermone non utrunq; dicimus, sed id duntaxat quod uolumus. ff.lib.34.tt.5.l.3.

Si duo simul decesserint: quorum alter si superuixisset, nihil dubij esset: quid iuris? ff.lib. 34.tt.5. l.11.l.18.19.20.l.24.25.ff.lib.36.tt.1.l.17. § si quis autem.l.34.

6 In his quæ extra testamentum incurrunt.

Possunt res ex bono & æquo interpretationem capere: ea uerò quæ ex ipso testamento oriuntur, necesse est secundum scripti iuris rationem expediri ff.lib.35.tt.1.l.16.

ADFINIA REMEDIA huius actionis. Cap. 7.

De actione in personam, in rem, & hypothecaria. Inst tt.20.§ sed olim quidem. C.tt.43.l.1.2. § & si quid tale.

Actio in rem.ff.1.l.71.§ si seruũ.C.tt.43.l.1.§ quod similiter. Vide insuper suprà cap. Aduersus quos.

Ad exhibendum & degustandum actio.ff.lib. 33. tt.3.l.8.§ fin.tt.6.l.2.§ fin.

In duplum actio, si relicta uenerabilibus locis nõ præstentur.§ ui autem bonorum. & § omnes autem.Inst.de actionibus.

Communi diuidundo, & incertæ partis uindicatio, si incertum est an lex Falcidia locum habeat. Item si peculium legatum sit.l.8.§.1. ff. communi diuidundo.

Ex stipulatu.ff 3.l.33.§ pater.

Familiæ erciscundæ.ff.1.l.16.§ fin.

Actio mandati utilis ff.lib.28.tt.3.l.46.

Incerti actio utilis, & in factum.ff.1.l.49. in prin. l.77.§ fin ff.2.l.64.65.

De in rem missione.C.tt.43.l.1.

Petitio hæreditatis ff 1.l.11.in prin.

Officium iudicis.ff.lib.33.tt.1.l.7.§ fin.

Compensatio.ff.3.l.11.§ item si quis.

De exceptione & retentione ff.2.l.79.§ mater. ff. 3.l.32.§ fin.l.33.§ nuptura.l.38.§ fin.C.tt.37.l.16. tt.42.l.17.

Varijs actionibus legatorũ legatarius simul uti non potest.ff.2.l.78 § uarijs.

Si dissentiant hæredes legatarij, alio aliam actionem intendere uolente.ff.1.l.85.§ fin.

Si eadem res in diuersis tabulis sit relicta, ex qua potissimum sit agendum.ff.1 l.55.in prin. l. 101. ff.2.l.68.in prin § duorum.l.69.in prin.l.90. § fin lib.33.tt.1.l.38.

Euentus huius actionis, uide suprà lib. 1. cap. 1. membr.6.

DE CAVTIONE, ET IN rem missione legatorum nomine. Cap. 53.

1 De cautione legatorum nomine. ff.lib 36.tt.3.

¶ *Cautio & missio in possessionem legatorum seruandorum causa sunt adfinia remedia actionis legatorum. Ideo de his sequitur.*

1. Causæ ex quibus cauendum.

Si legatum sit sub conditione. Distinguitur:

1 Ex modo quo legatum.

Si purè, ex certa die, uel sub conditione legatum est.l.14.in prin.l.15 in prin.ff.1.l.115.§ ijdem principes.

2 Ex persona legantis, seu testatoris.

Si intestatus decesserit.l.15.§ fin.

3 Ex persona eius à quo legatum est.

Si hæres non sit, sed alterius nominis successor. ff.lib.36.tt.4.l.3.§ si hæres.§ constitutio.

Si à patre uel domino, filio uel seruo legetur.l.7. C.tt.48 l.6.§ in supradictis. § fin. Nouell. c.22. § placet quoq;.

Si à matre filio legatum sit.ff lib.35.tt.1.l.75.§ pater.

Si à dignitatibus, diuitibus, &c. legatum sit. uide infra qui cauere teneantur.

4 Ex re legata.

Si hæreditas uel aliud ius sit relictũ.l 14. in prin.

Si minima res sit legata.ff.lib.36.tt 4 l.13.

Si liberatio debitori sit relicta.ff.lib.36.tt. 4.l.1. § si debitori.

Non solùm si id quod ei legatum est, sed & si ex eo uel aliquid aliud pro eo rogatus sit restituere, cauere debet.ff.tt.4.l.3.§ mitius.lib.eod.

5 Ex genere facti.

Si fideicommissum sit.l.14 in prin.

Si substitutio facta sit.ff.lib.2.tt.8.l.12.l. 13. lib. 46. tt.3.l.7.§ Paulus.

6 Ex consequentibus.

Si, ne petatur cautio, à testatore scriptum sit. l. 12. 18. in prin.tt.4.l.1.5.§ satis factionis.l.6. in prin. ff.lib.35.tt.1.l.75.§ pater.C.tt.53.l.24. 7. Vide insuper infrà de Conditionibus, De conditione hac, Si cautionem non exegerit.

Si satisdatio hęredi à legatario sit remissa.ff.lib.2. tt.14.l.46.

Si non adita sit hæreditas.tt.4.l.1.§ fi.l. 2. lib. eod.

Si omissa causa testamenti ab intestato succedat hęres.l.13.

Si legatarius, cuius fideicõmissum est, legatum non acceperit.tt.4.l.3.§ si Titio. lib.eod.

Si is à quo petitur cautio, fideicõmissum neget, iudiciumq; statim de ea re suscipere paratus sit. tt.4.l.3.in prin.lib.eod.C.tt.53.l.1.

Si lis de legato contestata sit.l.1.§ planè si quis.

Si causa appellatione suspẽsa sit.l.5. § Imperator.

Si semel cautum sit.tt.4.l.3.§ fin.l.4.lib.eod.

7 Ex reliquis contingentibus.

Si per calumniam satisdari petatur.tt.4. l.3. § nec non illa.lib.eod.

Si certum sit, nullo modo fideicommisso locum esse.l.14.§ fin.tt.4.l.1.§ ei cui. l. 5. § constitutio. C.tt.53.l.1.

II. Quibus cauendum.

De omnibus legatarijs.l.1.§ non solùm.

Etiam ijs quibus sub diuersis conditionibus legatum est.l.3.tt.4.l.9.lib.eod.lib.46. tt. 3.l. 7. § fin.

De duobus eiusdem nominis, de legato contendentibus.l.16.

De eo cui proprietas, & eo cui usufructus legatus est l.1.§ si decem.

De successoribus legatariorum.l.1.§ non solùm.

De domino & patre legatarij.l.1.§ sed & procura.§ fin.

y De filio

De filio & seruo legatarij.l.3.

De procuratoribus.l.j.§ sed & procuratoribus.l.3.§ si procurator.

De legatario, & eo cui legatarius restituere iussus est.tt.4.l.5.§ si Titio.lib.eod

III. Qui cauere teneantur?

De hæredibus hæredum.l.j.§ non solùm.

De hærede & legatario, cuius fideicommissum est.tt.4.l.5.§ si Titio.lib.eod.

De omnibus hæredibus.tt.4.l.5.§ si ex duobus.lib.eod.

De eo cui ex senatusc.Trebelliano restituta est hęreditas.l.j § non solùm.l.4.15.

De ijs qui per alios hęredes existunt: & de honorarijs successoribus.l.j.§ non solùm.

De hærede ex parte & substituto. l. j. § certè si ue ex.

De diuitibus, & ijs qui sunt in dignitatibus.l.j.§ semper.

De ciuitate.l.6 § fin.

De fisco.l.j.§ si ad fiscum.

IIII. De qua re, & qua conditione sit cauendum?

Vt ijs quibus testator dari fieri uoluit, detur, fiat: dolumq́ malum abfuturum. l.j.in prin.

In quantum sit cauendum, si incerta sit summa fideicommissi.l.6.in prin.

Si legatū relictum sic, ita ut si perdidisset, rursus ei sit legatū: de quibus & de quot legatis præstandis cauendum.l.j.§ si cui ita.

Qua conditione sit cauendum, si absentis procuratori caueatur?l.j.§ procuratori.

Si patri uel domino legatarij caueatur.l.j.§ fin.

V. Quo cautionis genere cauendum?

De satisdatione l.j.in prin.

De nuda repromissione si ciuitas caueat.l.6.§ final.

De nuda repromissione cum hypotheca rerum suarum, si dominus uel pater seruo uel filio caueat.l 7.

VI. Quando cauendum?

An si nondum adita est hæreditas?tt.4.l.j.§ fin.l.2.lib.eod.

An uiuo adhuc impubere, missio legatorum nomine à substituto relictorum locum habeat?tt.4.l.5.§ si ab impuberis lib.eod.

VII. Vbi cauendum.

De loco in quo hęres habet domiciliū, itē in quo res sunt.l.5.§ fin.lib.2.tt.8.§ tutor.ibi hæres.

VIII. Antecedentia & adiuncta, seu officia actoris & iudicis.

De cautione ab actore pręstanda.l.j.§ si decem.l.2.3.5.§ imperator.tt.4.l.5.§ si Titio.l.6.in prin.lib.eod.

De cautione à procuratore præstanda.tt. 4. l.3.§ si procurator. lib.eod.

De scriptura testamēti à legatario exhibēda, si relictum negetur.l.5.§ si dies.

Non debet subtiliter cognoscere iudex, an debeatur fideicommissum, sed tantùm decernere ut satisdetur.C.tt.53.l.j.

IX. Adfinia remedia.

De mittendo in possessionem, si nō caueatur. uide infrà.

De deponenda re, uel rei precio.l.5 § imperator.§ fin.

De actione contra eos qui ciuitatis nomine cautionem non petierunt.C.tt.53 l.8.

X. Euentus cautionis.

Si indebita cautio præstita est, an ab hærede condici possit ut remittatur? ff. libro 36. tt.4.l.j.in prin.

Si debita, datur hinc actio quę sequitur.

De actione quæ ex hac cautione datur.

1 Causæ ex quibus datur.

Si non datur promissum legatum. Distinguitur: Ex causa & antecedentibus, propter quam nō pręstatur.

Si dolo uel culpa factum sit.tt.4.l.5.§ hæres. lib. eod.

Si hæres qui cauit, existente cōditione mortuus sit, iaceatq́ hæreditas.l.10.tt.4.l.5.§ cessatum. li. eod.

Si pupillus tutorem non habeat, nec adolescens uel furiosus curatorem.tt.4.l.5 § cessatum. lib. eod.

Si hæres apud hostes sit.l.5.in prin.

Si cautio indebita præstita sit.tt.4.l.j.in prin. lib. eod.

Si pendente conditione legati, legatarius decesserit.l.j.§ si quis sub.

Ex persona non præstantis.

De hærede hæredis, uel alterius nominis successore.tt.4.l.5.§ si hæres.lib.eod.

Ex euentu. Si non in necem legatariorum sit factum.tt.4.l.5.§ si hæres.lib eod.

Ex reliquis contingentibus. Quæ exceptio petēti legatum obijci potest, eadem ex stipulatu agenti.l.j § si quis sub.

2 Quibus datur hæc actio?

De patre & domino stipulantibus: item filio & seruo legatarijs.l.j.§ fin.l.2.

3 Aduersus quos datur?

De cohærede non cauente.l.18 § fin.

4 Quando si dies legatorum cesserit.

l.8.9.

5 Quid ueniat in hanc actionem?

De fructibus & usuris.l.j.§ bellissimè.

De re legata, & precio eius.l.j.§ item quæritur.

Vtrum in solidum, an pro parte?l.17.

Pro ea parte, qua alicui hęreditas deminuitur, ab obligatione hac liberatur.l.j. § qui minorem.

II. De missione in possessionem, legatorum nomine.

ff.lib.36.tt.4.

1 Ratio missionis.

l.5.in prin.suprà.tt.3.l.5.§ Imper.

2 Causæ ex quibus mittitur.

Si non caueatur.suprà.tt.3.l.j.§ semper.l.4.Distinguitur infrà.

Si non satisfiat uel soluatur legatum.l.5.§ imperator.§ satisfieri.l.9.in prin.ff.j.l.97.§ si scriptus.C.tt.53.l.6.

Ex causa propter quam non cauetur.

Si per legatarium stet, quo minus ei caueatur.l.5.§ non exigit.

Si non

Si non sit qui interpelletur cautionis nomine.l.j. § non exigit.

Ex antecedentibus. Si non sit interpellatus de cautione.l.j.§ non exigit.

Ex persona non cauentis.Si alter hæredum cauere paratus sit,alter non.l.5.§ si ex duobus.

De municipibus hæredibus.l.11.

Ex consequentibus.Si lis de petitione legati sit contestata.l.5.§ in possessionem.

Si postea caueatur. l.5.§ Si alius. l.6. § final.tt.3. l.11.

Si postea soluatur. uide paulo ĩ Euentus.

Ex reliquis cõiungentibus.Si uenter in possessione sit.l.7.

3 *Qui mittendi?*

De pluribus legatarijs.l.5.§ si plures.

De municipibus legatarijs, & actore illorũ. l. 12.

De patre & filio cui relictum est.ff. lib. 42. tt. 4. l.11.

4 *In quarum rerum possessionem sit mittendus?*

De omnibus bonis hęreditarijs.l.13.

De actionibus hęreditarijs.l.10.

De rebus non hæreditarijs.l.5.§ qui in poss. usq; ad § si ex duobus.

De rebus quæ dolo malo hæredis hæreditariæ esse desierint.l.8.15.C.tt.53.l.6.

De in partem mittendo,si unus hæredum satisfecit.l.5.§ si duobus.

De loco facto religioso, re publicè consecrata, & seruo in fraudem creditorum manumisso. l. 15.

De proprijs bonis hæredis.l.3.§ Imperator. l.10. C.tt.53.l.6.ff.lib.43.tt.4.l.3.§ constitutum.

De bonis quę impubes adquisiuit, si legatorum nomine à substituto relictorum mittatur. l.5.§ si ab impub.

5 *Euentus missionis.*

De iure & officijs missi.l.5.§ si alius.usq; ad § qui prior.§ si duobus.§ indeq; fructus § qui legatorum,usq; ad § satisfieri.l.14.C.tt.53.l.3.5.ff.l.l. 115.§ idem.lib.42.tt.4.l.12.tt.6.l.12.

Non proprietatem,sed ius pignoris missus nanciscitur.l.5.in prin.ff.j.l.15.§ idem principes.C. tt.53.l.5.ff.lib 42.tt.7.l.4.in fine.

Qui potiores sint in possessione.l.5.§ si plures.§ qui prior.l.11.tota.C.tt.53.l.2.

Missus non potest expellere hæredem. l.5. in pri. § si duobus.

Legatis solutis legatarij à possessione discedere debent.ff.lib.46.tt.3.l.40.§ item si quis. lib.36. tt.4.l.6.§ fin.

De fructibus perceptis,an in uicem usurarũ quę in fideicommissis debentur,cedant.Item,

An de eo,quod amplius quàm sibi debetur percepit,reddere teneatur.l.5.quæri poter.

6 *Adfine remedium.*

Si missus nõ admittatur.l.5.§ missus.lib. 42. tt. 4. l.14.lib.43.tt.4.l.3.in prin.

SI QVIS OMISSA CAVSA TEstamenti,ab intestato,uel alio modo possideat hæreditatem. ff. lib.29.tt.4.C. lib.6. tt.39.

Cap. 9.

¶ 1. *Causæ,ex quibus hec actio datur.*

Si quis omissa causa testamenti,ab intestato uel alio modo possideat hęreditatem : nihilominus legata præstanda sunt.ff. l.7.in prin.C.l.2.

Declaratur quid sit permittere causam testamenti.ff.l.j.§ prætermittere.

DISTINGVITVR:

1 *Ex specie, causa, & modo omissionis.*

Si dolo malo desinat,uel non incipiat possidere. ff.l.j.§ sanè interueniente.l.4.§ fin.l. 6. § si autem is cui.

Si uendidit hæreditatem.ff.l.4.§ fin.

Si pecunia accepta hæreditatem omisit. ff.l. 2. l.3. l.4.in princip.l.10. in prin. § dicendum. l. 28. in prin.C.l.j.

Si ut ad aliam perueniat hæreditatem , omisit.ff. l.j.§ fin.l.4.in prin.l.27.§ fin.C.l.j.

Si dominus uel pater cùm posset iubere, adire non iussit.ff.l.j.§ prætermittere.

Si seruus iussus adire,dicto audiens non fuit. ff. l.j.§ prætermittere.

Si dominum non certiorauit seruus,se hæredem institutum.ff.l.j.§ prætermittere.

Si seruus institutus non potuit iussu domini adire.ff.l.5.

Si dominus seruum institutum uendiderit. ff. l. 28.in prin.

Si sub conditione institutus, conditioni parére non potuit.ff.l.7.§ qui sub conditione.l.8.l.9.

Si sine fraude omisit.ff.l.6. § si patronus.

Si iussu uel uoluntate prætoris omisit. ff.l.6.in prin.

Si consentiente testatore omisit.ff.l.6. in prin. usq; ad § item si interuenerit.

Si nullo iure ex testamento potuit adire.C.l.2.

Si alia iusta causa sit.ff.l.6.§.non simpliciter.

2 *Ex persona amittentis.*

De suis & necessarijs hæredibus.ff.l.j.§ qui sunt in potestate.l.23.

De patrono.ff.l.6.§ si patronus.l.19.

De pupillo.ff.l.24.

De patre.ff.l.21.

De legatario.ff.l.4.§ quanquam.

3 *Ex re omissa.*

Si contra tabulas bonorum possessionem omiserit.ff.l.6.§ hoc edictum.

Si substitutionem,qua filio impuberi substitutus est.ff.l.27.in prin usq; ad § fin.

Si legatum omisit.ff.l.4.§ quanquam.

Si bona ad alium pertinentia omisit.ff.l.6.§ item si inuenerit.usq; ad § si patronus.

Si hæreditatem quam per alium potuit adquirere. ff.l.j.§ & parui refert.

Si patronus aliter hęres institutus sit,atq; eum instituí conueniebat.ff.l.5.

4 *Ex consequentibus omissionem.*

Si omissam hæreditatem nõ possideat.ff. l.6.§ si is cui.l.17.C.l.2.§ fin.

SI POSSIDEAT. DIstinguitur:

Si partem,uel unam rem ex ea possideat.ff.l.j. in prin.§ non quærimus.l.13.l.14.l.15.l.16.

Si non iusto titulo possideat, & prætor ad alium bona pertinere inuenerit.ff.l.6.§ item si inuenerit,usq; ad § si patronus.

Si pro emptore uel quo alio titulo exceptis pro hærede & pro possessore possideat. ff. l. j. § non quærimus. l. 30.

Si ex substitutione possideat, omissa institutione. ff. l. j. § si proponatur. l. 25. l. 26.

5 Ex persona legatarij.

Vide in Quibus competat.

6 Ex re legata.

Vide in Quid & quantum ueniat.

7 Ex modo & conditione sub qua legatum est.

Si ita: Si hæres erit, uel quisquis mihi hæres erit, legatum est. ff. l. 22 § quare etsi.

8 Ex reliquis consungentibus.

Si conditioni non paruit legatarius. ff. l. 6 § fin.

Si alio legatum petierit legatarius, & consecutus sit. ff. l. 11.

¶ II. *Quibus competat hæc actio?*

De eo qui cùm ex testamento hæres esse potuisset noluit: ut institutus, uel substitutus. ff. l. 7. l. 10. § cùm substitutus. l. 21. § fin.

De eo qui pro parte hæres institutus est ita: Si Titius hæres erit. ff. l. 22. in prin.

De eo in cuius personam dandi conditio collata est ff. l. 8.

Si eadē res diuersis ab instituto & substituto relicta sit, an uterq; agere possit? ff. l. 20.

¶ III. *Aduersus quos competat.*

De eo qui omisit hæreditatem. & eo ad quem omissa hæreditas peruenit. ff. l. 4. in prin. l. 17. § final.

De eo qui possidet. ff. l. 4. in prin. Distinctiones uide paulo superius, Ex cōsequentibus omissionem.

De eo qui simul cum omittēte ab intestato possidet. ff. l. 10. in prin.

De instituto & substituto omittentibus. ff. l. 19. § si duo. l. 11.

De duobus institutis omittentibus. ff. l. 18.

De hærede omittentis. ff. l. 12. § fin.

¶ IIII. *Quid & quantum ueniat in hanc actionem?*

De libertate relicta. ff. l. 12. in prin. l. 22 in prin. l. 28. § fin. l. 29. De hæreditate relicta. ff. l. 22. in prin. l. 28. § institutus.

De lege falcidia, an minuat hanc actionem. ff. l. 6 in prin. l. 8. § fin. l. 25. l. 26. § sed si uaria. C. l. 3.

De reliquis ff. l. 6. in prin. usq; ad § non simpliciter. l. 10 § si duo usq; ad fin. legis. l. 19. l. 24.

¶ V. *Perpetua est.*

ff. l. 12. § fin.

DE LEGATIS PRAESTANDIS contra tabulas bonorum possessione petita. ff. lib. 37. tt. 5. Cap. 10.

I. *An petita contra tabulas bonorum possessione legata, non nisi exceptis personis sint præstanda?*

l. j. in prin. Distinguitur:

Si filius hæres institutus contra tabulas bonorū possessionē accipiat. l. 5. in prin. l. 14. in prin. l. 15. § sed si unus. l. 16.

Si emancipatus hæres scriptus adierit hæreditatem, & per alium edictum commissum sit. l. 15. § de scripto autem. tt. 4. l. 14. in prin. uers. & quod extraneis.

Si ab eo cui portio hæreditatis conseruatur, relictum sit. l. 5. § fin.

Si cùm à substituto impuberis legatum sit relictum contra tabulas patris, bonorum possessio petatur. l. 5. in prin. lt. 28. tt. 6. l. 34. § fin. l. 35.

Si extraneis coniunctim cum exceptis personis relictum sit. l. 3. § hoc autem.

Si extero legatum sit, ut exceptis personis restituat. l. 3. § sed si proponas. § hoc amplius.

Si mortis causa donatum sit. l. 3. in prin.

An ergo legata exceptis personis relicta, sint prçstanda? Distinguitur:

Si personæ illorum potestati subiectę sit relictū: puta filio uel seruo. l. 3. § hoc autem solùm. l. 25.

Si ut extraneo restituat, relictum sit. l. 3. § item si quis ex.

Si coniunctim cum extraneo sit relictū. l. 3. § hoc autem solùm.

Si inutile sit legatum. l. 3. § fin. l. 4.

Si ab alio gradu relictum sit, quam contra quem bonorū possessio petitur. Vide in, A'quo gradu relicta legata præstanda sint.

Si non adeatur hæreditas, & intestato locus sit. l. 10. § fin. l. 11. l. 12. tt 4. l. 20. § legata.

Si res legata dolo scripti hæredis perijt. l. 17.

Si sub conditione dandi decem, relictum sit filio qui contra tabulas bonorum posses. petit, dandi sunt. l. 15. § fin.

Si is qui in potestate est præteritus contra tabulas bonorum possess. petat. l. 15. in prin. l. 16.

Si is qui in potestate est & emancipatus præteriti sint, huicq; petat. l. 15. § j.

Si pater præteritus bonorum possessionem petat. in tt. 12. l. 3. § fin.

Si portionem hæreditatis persona excepta perceperit. l. 8. § si quis ex.

II. *Quibus præstanda legata.*

De liberis, parēntibus, uxore & nuru defuncti. ff. l. j. in prin. C. tt. 12. l. j.

De eo qui portionem hæreditatis accepit. l. 8. § si quis ex.

1 De liberis.

De nepote & pronepote. l. j. § generaliter.

De liberis per fœmininum sexum descendentibus. l. j. § sed nec personas.

De ijs inter quos nō sunt iura cognationis. l. j. § sed nec personas.

De eo qui inter liberos non est, cùm dies legati cedit. l. 4.

De adoptiuis & in adoptionem datis. l. j. § liberos.

De posthumis. l. j. § fin. l. 2.

De ijs qui contra tabulas bonorū possessionem acceperunt. l. 5. § omnibus usq; ad § si legata. l. 22. l. 23. § is cuius. § fin.

2 De parentibus defuncti.

De patre, auo, proauo, &c. l. j. § generaliter.

De ijs inter quos nō sunt iura cognationis. l. j. § sed nec personas

De parentibus hæredibus institutis, & portionē hęreditatis percipientib. Vide paulo superius uers. De eo qui port. Item uers. De ijs qui contra

3 *De fratre & sorore.*

l. 3. § liberis autem.

4 *De uxore, nuru, pronuru, &c. item de relinquenda dote.*

l. 8. § si quid uxori. usque ad finem legis. l. 9. l. 10. in prin. usque ad § non omnia. l. 15. § ei qui.

III. *Qui præstare debeant?*

De eo qui committit dictum, & hærede scripto. l. 14. § fin. l. 15. § quid ergo est. § sed si scriptus. l. 18. l. 22.

De substituto impuberi, qui accepta contra tabulas bonorum possesione intra pubertatem decessit. l. 5. in prin.

De liberis emancipati, qui cum illo coniunguntur. ff. tt. 9. l. 2.

IIII. *A quo gradu relicta legata præstanda sint?*

De gradu contra quem non est petita bonorum possessio. l. 10. § non omnia. usque ad fin. legis. l. 11. l. 12. l. 13. tt. 4. l. 20. § fin.

V. *Quid & quantum præstandum?*

l. 5. in prin. usque ad § omnibus. § sed etsi portio. § idem obseruatur. l. 6. l. 7. l. 8. in prin. l. 15. § ita autem tuendus. l. 18. § fin. l. 19. l. 20. in prin. l. 21. tt. 4. l. 20. § legata.

De portione hæreditatis liberis & parentibus relicta præstanda. l. 5 § sed si portio. l. 6. § fin. l. 7 in prin. l. 25.

De mortis causa donationibus. l. 3. in prin. l. 5. § idem obseruatur. l. 20.

Quantũ uxori nuruique dotis nomine sit præstandum. l. 8. § cùm autem. l. 9.

Vt portio occasione contra tabulas bonorũ possessionis adiecta: item, legata exteris relicta, quæ non præstantur, legata liberorum & parentum augeant. l. 5. § si impubes. § si legata. § is autem. lib. 28. tt. 6 l. 35.

DE LEGE FALCIDIA.
Cap. 11.

Inst. lib. 2. tt. 22. ff. lib. 35. tt. 2. C. lib. 6. tt. 49.

Sequitur nunc de quibusdam legatorum speciebus: & primùm de eo, Si ultra dodrantem bonorum suorum legauit quis, de quo est lex Falcidis. Deinde, si hæreditas legata sit, de quo est Senatusconsultum Trebellianum. Postremò, De reliquis legatorum speciebus.

I. *Ratio huius legis:*

Inst. in prin. ff. l. 73. § fin.

II. *Causæ ex quibus competit hæc lex, uel Retentio quartæ.*

Si quis ultra dodrantem bonorũ legauerit. Inst. in prin.

DISTINGVITVR.

¶ 1. *Ex persona legantis, seu testatoris.*

De milite, & de testamento militari. ff. l. 17. 92. 95. C. l. 7. ff. li. 29. tt. 1. l. 17. § fin. l. 18. C. li. 6. tt. 21. l. 12.

De ueterano. ff. l. 40. in prin.

De eo qui apud hostes moritur. ff. l. 1. § lex Falcidia. l. 18. § nec huic contrarium.

De filiofamilias, qui patrem ut peculium castrense restituat, rogat. ff. l. 18.

2 *Ex persona eius à quo legatum est.*

De principe. ff. lib. 36. tt. 1. l. 30. § fin.

Si codicillos falsos dixit. ff. lib 34. tt. 9. l. 15.

Si id egit quo fideicõmissum intercideret. Item: Si fidem suam accommodauit ad restituendum non capaci. ff. l 59. li. 34. tt. 9. l. 5. § fin. l. 11. C. l. 3.

3. *Ex persona eius cui legatum.*

De principe. C. tt. 48. l. 4.

De republica. C. tt. 48. l. 3.

De municipibus: & de Deo. ff. l. 1. § ad municipium.

De pauperibus & captiuis. C. lib. 1. tt. 3. l. 37. § & si quidem cum sequent. Nouell. c. 131. § si autem hæres.

De seruo qui manumitti iussus est. ff. l. 1. § ad eos. l. 35.

De non capaci. ff. l. 13. 59. 67.

Si seruo suo quis sine libertate legauit. ff. l. 30. § final.

Si hæredi prælegatum est. ff. l. 15. § fideicommissum.

Si hæredi à semetipso, uel seruo eius legatum sit. ff. l. 30. § fin.

De impubere filia, quæ instituta hæreditatẽ omni sit. l. 60. in prin.

Si ei qui apud hostes est, aut ei qui nondum natus est, legatum sit ff. l 1. § ad eos.

Si domino à seruo hærede instituto legetur. ff. l. 10.

Si patri legatum sit. ff. l. 28.

Si à filio patri legatum sit. ff. 1. l. 24.

4 *Ex re legata.*

De re quæ per fideicommissum relinqui non potest. ff. l. 30. § fin.

De re in diuidua legata, & iure. ff. l. 1. § nõ solùm. l. 7. Vide insuper infrà membr. 5. Quid ueniat? lib. eod.

De uia legata. ff. l. 23. De usufructu legato. ff. l. 3. § non solùm. l. 80. in prin.

Si hæredem ut fundum emat, uel uendat, damnauerit. ff. l. 19. 30. § uendere. § tametsi. l. 86. in pri.

De rebus quę uxoris causa comparatę sunt legatis. ff. l. 80. § fin.

De liberatione legata. ff. l. 15. in prin. Si ei qui soluendo non est, liberatio est legata. ff. l. 22. § fin. l. 81.

De debito creditori legato. ff. l. 1. § si quis. l. 5. ff. 1. l. 27. § fin.

De dote legata. ff. l. 57. l. 80. § fin. uide infrà De dote legata.

De instrumentis prædiorum domino legatis. C. l. 13.

De statua legata. ff. l. 26 § fin.

De aliena re legata. ff. l 1. § non solùm.

De nomine, quod est soluendo, legato. ff. l. 22. § final.

Si non quidem ultra dodrantem totorum bonorum legatum sit, sed unius hęredis pars ultra dodrantem exhausta sit legans. Inst. § & cùm quæsitum. ff. l. 11. § si filio. l 76. Vide insuper infrà de contributione legatorum.

5 *Ex causa & modo quo legatum est.*

Si in alimenta sit legatum. ff. l. 88.

Si ad monimentum faciendum ei sit legatum. ff. l. 1. § fin. l. 2.

Si in opera publica conficienda, statuasque ponendas legatum sit C.l.6.

Si ita legatum sit, ut post tempus restituatur ei à quo legatum est. ff.l.49.

Si ita ut restituat creditori, uel uxori ff.l.57.

Si hæres accepta certa parte, hæreditatem restituere rogatus sit. ff.l.89.

Si seruus ut manumittatur legatus sit. ff.l.33. cum ll. sequent. l.56 § is qui. § Stichum.

Si sub modo non alienandi legatum sit. Nouell. c.119. § si quis unquam

Si pecunia legata, rogatus sit seruum suũ uel alienum manumittere. ff.l.34.36.37.

Si fundus quinquaginta dignus legetur, si quinquaginta dederit. ff.l.65.

Si ita: ut Falcidię locus non sit. ff.l.87. in prin.

Si sub conditione iurisiurandi legatum sit. ff.l.1. § ad eos.

6 Ex genere facti.

Si mortis causa donatum sit. C. l.5.18 § fin. ff. 2.l. 79. § eorum. lib. 39 tt.6 l.16 § fin. l.41. § muliere denique § fin. C. lib.8 tt.57 l.2 § fin.

Si inter uirum & uxorem donatum sit. C.l.12.

7 Ex specie legati.

Ad omnia legata pertinet hęc lex. ff.l.1. § nõ solum.

8 Ex adiunctis & modo.

Si defunctus prohibuit detrahi Falcidiam Item,

Si iussu defuncti hæres promisit, legatario se nõ detracturum. ff. l.14. § aura l.15 § frater. § fin. l.27.46 C.l.18. in prin. Nouell. c.1. § hæc autem dicimus.

Si hæredem accepta certa re pro Falcidia, iussit esse contentum testator. C. l.11.

Si ita legauit: Hæres meus Lucio Titio decem dare damnas esto. Et quanto minus per legem Falcidiã capere poterit, tanto amplius ei dare damnas esto. ff.l.64.

9 Ex consequentibus.

Si solidum solutum sit. ff.l.1. § si legataria § interdũ. l.16.26 41. C l.1.9.18 19. ff.2 l.70. § mater § Meuio. ff lib 22. tt 6 l.9 § si quis ius. lib.36. tt.1. l.21. l.68. §. fin. lib.39 tt 5.l.20. § fin lib.24 tt.1.l.1 § fi. Inst. tt 23. § sed quia stipul. C. tt 42.l.11. Nouell. c. 1. § sed neque illis concedit.

Si solidum promisit hæres. C.l.19. ff.lib.35. tt.5. l.20 § fin.

Si in annuis legatis primo & secundo anno sine detractione soluit. ff.l.15 § non idcirco.

Si quibusdam solida legata soluta sunt. Nouell. c. 1. § non dubitatur autem.

Si hæres in uendenda hæreditate cauerit, ut solida legata præstentur ff l.71.

Si postea aucta sit hęreditas ut quarta repleta sit, uel quartam excedat Inst. § quantitas. uide infrà De computatione uers. De eo quod accessit bonis.

Si omissa causa testamenti ab intestato succedatur. ff l.1 § ad eos.

Si coactus à prætore hæreditatem adięt hæres, nõ retinet ff. lib.36. tt 1. l.4. 9.14. § qui compulsus. l.11. § Metianus § idem Metianus. l. 27. § Trebellianum. l 55. § sed nec illud. l.64. in prin. l.66. in prin. l.71. C tt.48. l 4. § fin.

Si post multum tempus restituat. ff. lib.36. tt.1. l.22. § si hæres.

Si inuentarium non fecerit hæres, Falcidiæ locus nõ est C tt.30 l.22 § si quis autem. Nouell. c.1 § fiat igitur. usque ad § hæc autem.

III. Quibus competat beneficium legis Falcidiæ.

De singulis hæredibus. ff.l. 79. in prin. Inst. § Et cum quæsitum.

De hærede hæredis C l.10.

De illo ad quem peruenit hæreditas. ff. lib. 36. tt.1 l.3 § fin.

De legatariis & fideicommissariis. ff.l 47. §. fin. tt. 5. l.1.9 sed & legatario. lib.36 tt.1. l.1 § denique l.2. 3 in prin. l.16. § Metianus. l.22 § fin. l.63. § si cùm suspecta.

De eo cui ex Trebelliano restituta est hæreditas. uide suprà uers. præcedentem, De legatariis & fideicom.

De eo cui quòd rogatum adire coegit, tota hęreditas est restituta, uide infrà De senatusc. Trebellia. uers. De cogendo adire.

De reliquis, uide suprà Ex persona eius à quo legatur cap. eod.

IIII. Ex quibus, & ex quorum legatis est detrahendum.

De singulis legatariis. Inst. § fin. C.l.2. ff.1.l.81. § fi.

De legatis solutis. tt.l.16 47. in prin.

De usufructu legato ff. lib.7 tt 1.l.5. in prin.

Si annua bima, trima, die legatũ sit, ex omnibus summis non tantum ex posterioribus est detrahendum. ff.l.22 § annua. l.3 in prin.

Si deductis legatis hæreditatem restituere rogatus quis sit, utrum ex legatis, an ex hæreditate quartã detrahet ff. lib.36. tt.1. l.1 § idẽ Põpeius.

De reliquis. ff l.56 § Stichum l.91. ff.2.l.5. lib. 36. tt. 1.l.3. § idem Pompeius.

V. Quid & quantum detrahendum.

Quarta pars bonorum est retinenda. Inst in pri. § fin. tt.l.1 in prin. l.73. § fin. ff. li.36. tt.1 l.27. § Trebellianũ. Inst. tt.23. § sed quia hæredes. § sed quia stipul. C. tt.48.l.5.

De fructibus quartæ ff.l.15 § fructus lib.36. tt.1.l. 22. § si hæres. l.27. § hæres. C tt.48.l 3.

Re indiuidua uel alia legata, utrum quarta pars de ipsa re legata, an de æstimatione eius retinẽda sit. ff.l. § si usufructus l.7.23.26. § fi. l.79. § fi. l.80 in prin lib 44. tt.4. l.5. § 1.

De reliquis. ff.l.17. tt.3.l.1. Marcellus. lib. eod.

VI Quando & quo ordine detrahendum.

Non præscribitur huic iuri etiam post longũ tempus. l 58.

Antè detrahendum est quod extra bonorũ quantitatem est: inde quod ex bonis remanet. Inst. § fin ff.l.73. § fin.

A quo primùm detrahendum, à quo deinde? ff. l.22 § seruo l 49. in prin.

De reliquis ff l.36 § si incertum. l.47. in prin. l.53. l.67. l.73. § sed etsi legata.

VII. Adfinia remedia.

De actione ad repetendum quartam, si ad legatarium peruenerit ff l 1. § si legatarius. l.26. ff.2. l. 79. § mater. § Mæuio item lib.4. tt.3. l.25.

De cautione. Quanto amplius quàm per legem Falci-

Falcidiâ licet acceperit, redd. uide suprà cap. 6. lib. eod.

De actione doli mali, si à legatario persuasus solida soluit. ff. lib. 4. tt 3. l. 23.

VIII. *Euentus.*

Deminuto legato per legem Falcidiam, deminuitur etiam fideicommissum à legatario relictū. uide suprà cap. 4. Quantum præstandum. uers. Si legatum. lib. eod.

An legatarius, qui seruum suum uel alienum manumittere rogatus est, deminuto legato, nihilominus rogata facere debeat. ff. l. 32. § fin.

Interdum propter legis Falcidiæ rationē sequens legatum extinguitur: ut fundo legato cum uia, si pars fundi retinetur, legatum uiæ perit. ff. l. 23. l. 49 § fin.

Si seruo legato fundus legatus est, in seruo primùm ratio legis Falcidiæ habēda est. Et quota pars ex eo decedit, ea pars in fundo legato inutilis erit. ff. l. 49. in prin.

Si propter ea quæ sub cōditione legata sunt, pendet. l. Falcidiæ ratio, præsenti die data, non tota uindicabuntur ff. l. 51.

Hæres qui deducit sortem pro alimentis, cauere debet de ipsa sorte restituenda alimentarijs mortuis. ff. l. 95. § 1.

DE COMPVTATIONE ET æstimatione bonorum huius legis gratia facienda. Cap.. 12.

1 *Antecedentia.*

De eligendo arbitro ad ineundam quantitatem bonorum. ff. tt. 3 lib. eod. l. 1. § cum dicitur. C. tt. 47. l. 2. § quòd si sancida.

De denunciando absentibus fideicommissarijs, & creditoribus hæreditarijs ut ad arbitrum ueniant ff tt. l. 1 § cùm dicitur.

De die præfiniendo, & si altera pars non ueniat. ff. tt. 3. l. 1. §. cùm dicitur. C. tt. 47. l. 2. § quòd si sancida.

De ostendendis instrumētis, & rationibus defuncti, ut constet de bonis. ff. l. 94. § fin.

2 MODVS COMPVtandi.

1 *Antè detrahendum est, quod extra bonorum quantitatem est:*

Deinde, quod ex bonis apud hæredem remanet. Inst. § fin. ff. l. 75. § fin.

2 *Quæ inter bona defuncti*

Item in quartam partem hæredis sint connumeranda, quæ extra & inter legata computanda.

De eo quod accessit bonis: ut fructus, partus, &c Inst. § quantitas. ff. l. 9 11 § fructus. l. 24 30. in prin. l. 56. in prin. l. 73. in prin. l. 78. in prin. ff. lib. 5. tt. 2. l. 8. § unde siquis ff. lib. 36. tt. 1. l. 18. in prin. l. 22. § si hæres. l. 33. l. 58 § ante diem.

De redditibus. C tt 49 l. 6 in prin § fin.

De commodo temporis medij. rei sub conditione uel in diem legatæ. ff. l. 36 § fin. l. 45 l. 66. in prin l. 73. § in diem relicta. l. 87. § fin. lib. 36. tt. 1. l. 22. § si hæres. l. 58. § ante diem. C. tt. 48. l. 6. in prin.

De fructibus ex propria re hæredis legata perceptis. ff. l. 24. § fin.

De eo quod bonis decessit. Inst. § quātitas. ff. l. 11. § Imper. § si seruus. l. 30. in prin. § diligenter. l. 73. in prin. 78. in prin. lib. 36. tt. 1. l. 58. § ante diem.

De rebus ab hærede alienatis. ff. li 36. tt. 1. l. 3. § res quæ.

De seruo cui sub conditione libertas data est, defuncto. ff l. 11. § si seruus.

De seruo qui fuit apud hostes reuerso. ff. l. 42.

De eo quod defuncto debetur, & actionibus ei competentibus ff l 32. in prin.

De actionibus pœnalibus defuncto competentibus. ff. l. 32. in prin.

De actione iniuriarum. ff. l. 32. in prin.

De eo quod debetur duobus rei stipulandi. ff. l. 62.

De eo quod sub conditione mortis tempore debetur. ff l. 73 § magna.

De eo quod hæreditati debetur natura, & peti quidem non potest, solutum autem repeti nō potest. ff. l. 1 § id quod natura. l. 21. in prin.

De eo quod hæres defuncto debet. ff. l. 1. § si debitor. l. 56 in prin. l. 82 l 94. in prin.

Si debitor hæreditarius non sit soluendo. ff. 63. § fin l. 81.

De debito, quod ne peteret hæres, defunctus iussit. ff. l. 14. § auia.

De ære alieno, & actionib. quę cōpetūt aduersus defunctum. Inst. § cum aūt ratio. ff. l. 8. 11. § cùm quidam. l. 15 § cùm fideicom l 32. in prin. l. 48. l. 66. § fin. l. 69. 93 tt. 3. l. 1. § Falcidiam locum. ff. 2. l. 79. § Titio fratri. C. l. 6. 16. tt. 48. l. 5.

De actionibus pœnalibus aduersus defunctum competentibus. ff. l. 32. in prin.

De eo quod duo rei promittendi debent. ff. l. 62.

De eo quod sub conditione mortis tempore debet. ff. l. 73. § magno.

De eo quod debuit defunctus hæredi ff. l. 4. 12. 15. § quod auus. § cum fideicom. l 86. § si quis. C. l. 6. 7. 8. 14.

De eo quod debuit defunctus hæredib. ex fideicommisso De non alienando ff. l. 54.

Si hæreditas soluendo non sit. ff. l. 3. in prin. usque ad § fin.

De usufructu, & quod in annos uel menses singulos debetur defuncto. ff. l. 32. in prin.

De statu libero, seruis communibus, & de eo cuius ususfructus alienus est. ff. l. 38.

De pignori acceptis & datis. de distractis sub lege fideicommissaria: item de in diem addictis. ff. l. 38.

De dote. ff. l. 14. in prin l. 84. ff. 2. l. 55.

De dote relegata ff. lib. 36. tt. 1. l. 51.

De eo quod hęredi prælegatū est. ff l. 15. § fideicom l. 22. in prin l. 74 l. 85. 90. 93. C. l. 17.

De eo quod testator hæredi inter uiuos dedit. ff. l. 56. § fin. ff. 2. l. 89 § fin.

De eo quod hæredi conditionis implendæ causa datur. ff. l. 1. § item si uia. l. 21. in prin. l. 30. § tametsi. l. 40. § fin. l. 43. l. 75. l. 90. li. 33. tt. 1. l. 53. § fin. lib. 39. tt. 6. l. 40.

De pecunia, qua accepta hæres hæreditatē restituere rogatus est. ff. l. 90. 92. Inst. tt. 23. § si

quis una.ff.lib.36.tt.1.l.58.§ numis.

Si minus quàm quartam deducere, & restituere hæreditatem rogatus sit, potest id quod deest retinere. Inst. tt. 23.§ sed quia stipulationes. ff. lib.36.tt.1.l.1.§ si hęres.

Si aliena res sit.ut alienata,qua accepta restituere rogatus est.ff.lib.36.tt.1.l.72.

Si fundus,quo percepto restituere rogatus est,pignori datus sit.ff.lib.36.tt.1.l.1.§ si hęres.

Si fundus mihi legatus sit sub conditione,qua pēdente hæres me hæredem instituerit, fundus non iure hæreditario,sed iure legati meus esse intelligitur.ff.l.4.

De re uxori à uiro donata.ff.l.15.§ donationibus.

De eo quod explicandarum uenditionum causa impenditur.ff.l.72.

De eo quod ut,uel ne computetur inter bôna, testator rogauit.ff.l.12.14.in prin.C.tt. 48.l. 6. in prin.

De funeris & monumenti impensis. Inst. § cùm autem.ff.l.1.§ fin.l.6.

De pretio seruorum manumissorum.Inst. § cùm autem ratio.ff.l.11.§ si seruus.l.36.§ si incertum. l.37.39.C.l.13.

De eo quod hæres pœnę nomine dedit.ff.l. 60.§ fin.

De eo quod ultra solidum soluit hæres. C.l. 6. § fin.

De quarta ex legatis solutis retinenda. ff. l. 16.l 47.in prin.

¶ *Quæ insuper inter legata sint con numeranda.*

De legatis inutilibus,& à quibus hæres petitorē exceptione potest submouere, seu quæ apud hæredem permanent.ff.l.11.§ in prin.l. 50. 51.52. 75.§ fin.l. 77.§ quia & legata.

De fideicommisso quod debuit defunctus fideicommissario ex alio testamento.ff.2. l. 79.§ si de Falcidia.

De legato incapaci,cui hæres tacitam fidem accommodauit:uide suprà Causas ex quibus datur retētio quartę uers.Ex persona eius à quo.

De re quam hæres subtraxit.ff.l.24.in prin.l.68.§ fin.lib.34.tt. 9. l. 6. Nouell.c.1.§ sancimus igitur.

De re quam hæres hæreditariam esse negauit.ff. l.68.§ fin.

Si ita legatum sit:Hæres Seio penum dato : & si penum nō dederit,decem dato:an penus computetur inter legata:uide suprà De action.leg. lib.3.cap.4.membro 32.uers.Si ita hæres.

De reliquis,uide suprà Causas ex quibus datur retentio quartæ.

¶ *De contributione legatorum & portionum : quæ contribuenda.*

De iis quæ in primis,hoc est,patris,& iis quæ in secundis , hoc est,pupilli tabulis relicta sunt, contribuendis.Item de iis quæ pater à filio pupillo,& iis quæ à substituto reliquit. Item de hæreditate patris & filii.ff.l. 10. 11. § quod uulgò.usq; ad fin.legis.l.78.l.86.§ qui filiū.§ final. tt.3.l.1 § neq; interest.§ Marcell.lib.28.tt.6.l.41.§ cohæres.

Si duobus impuberibus substitutis , utriusq; hæres existat.ff.l.14.§ fin.lib.28.tt.6.l.42.

Si alter alteri hæres existat,& substitut⁹ supremo utriusq; hæreditatem adquirat.ff.l.14.§ final.

De portione cohæredis,& legatis ab eo relictis: an ea contribuenda sint , cū portione alterius quæ legatis exhausta est:& contrà. Inst § & cū quæsitum.ff.l.11.§ si filio.l.76.l.87.§ fin.

De portione grauata non grauatæ,uel contrà de non grauata grauatæ,accedente per ius adcrescendi,uel per ius substitutionis,an cōtribuantur.ff.l.1 § id quod ex.§ si hæredis.l. 10. 77. 86.§ qui filium per adrogationem cohæredis , uel si ei hæres existat. ff.l.1.§ si cohæredem.

De portione domini,& serui cohæredis,item de legato domini & serui.ff.l.21.§ fin.l. 22. § seruo. l.56.§ Stichum.

De portione patris & filii cohæredis. ff. l. 25. in prin.

De portione pro qua purè,& altera pro qua sub conditione hæres idem institutus.ff.l.86. § si ita ex parte.lib.28.tt.6.l.41.§ cohæres.

3 *De æstimatione.*

Quanti bona defuncti & legata sint ęstimanda.

Si cui in alimenta sit relictum.ff.l.68.in prin.

Si reipublicæ ususfructus sit legatus. ff. l. 68. in prin.

Si reipublicę in annos singulos sit legatum.ff.l.3. § fin.

Si fundus,quem percipere iussus est , pignori sit obligatus.ff.lib.36.tt.1.l.1.§ si hæres.

De ęstimatione bonorum & legatorum quam fecit testator.ff.l.15.§ fin.ff.1.l.82.§ si libertus.

De iureiurando,quod moriens de modo patrimonii sui præstitit.Nouell.c.48.

De eo quod legatarius per in litem iurando pluris ęstimauit legata. ff.l.60. § fin.

De eo quod hęres fundum alienum legatum pluris redemit.ff.l.61.

De legato sub conditione relicto æstimando.ff.l. 45.

De usufructu, & operis serui legatis æstimādi. ff. l.1.§ si usufructus.

De annuo legato ęstimando. ff.l.55.

Si debitor hæreditarius,uel legatus soluendo nō sit,uel minus soluere possit.ff.l.81.in prin.

In Falcidia æstimatio precii rerū ex ueritate facienda est,&c.ff.l.44.60.§ fin.l.62.§ fin.l.63.

Affectionis ratio habenda non est.ff.l.63. in pri.

Locus & tempus precia rerum uariant. ff. l. 63.§ fin.

De eo quanti uenire res potest. ff. l.45. 55. 63. in prin.l.81.in prin.

Hactenus de lege Falcidia.

DE SENATVSCONSVLTO Trebelliano.Inst.tt.23.ff. lib.36.tt.1.C.tt.48. Cap. 13.

¶ *De actione ad restituendum fideicommissariam hæreditatem.*

1 *Causæ ex quibus datur hæc actio.*

Ex fideicommisso datur hæc actio, ad restituendam

dam hæreditatem : actionesq; hæreditariæ in fideicommissariū transferuntur. Inst. in prin. ff.l.j.in prin. Distinguitur:

1 *Ex persona testatoris fidei committentis.*

Si intestatus decedat.Inst. § præterea inteft. C.l. 5.5.

Si miles fit ff.l.16.§ sed etsi miles.

Si filiusfamiliâs miles.ff.l.j.§ hoc autem.

Si filiusfamilias patrem,ut peculium castrense restituat,roget.ff.lib 35. tt.2.l.18.

Si non sit soluendo.l.68.in prin.

2 *Ex persona eius cuius fidei committitur.*

De hærede, & quasi hærede.ff.l.22.§ fin.

De eo qui inutiliter hæres institutus est.Inst § in primis.

De eo qui pro parte hęres est institutus.Inst.§ nihil autem interest.§ quæ autem diximus.

De hærede ab intestato. Inst.§ præterea ab intestato. ff.l.j.§ hoc autem. C.tt.52.l.6.ff.lib.5.tt.2. l.13.

De bonorū possessoribus, & alijs successoribus. ff.l.j.§ bonorum.

De legatario, uel eo cui aliquid restituitur.Inst.§ eum quoq; cui.C.l.7 § fin.ff.l.17.§ non tantum autem.l.22.§ fin.

De hæredis successore,patre & domino.ff.l. 40. in prin.ff.3.l.10.

De patrono ex debita portione instituto.ff.l. 60. 64.§ fin.

De tutore & curatore hæredis.ff.l.j.§ si filio.l.35.

5 *Ex persona fideicommissarij.*

Si ipsi filio pater restituere rogatus sit.ff. l. j. § si filio.

Si ipsi seruo hęredi instituto dominus restituere sit rogatus.ff l.15.§ si seruo.

Si pupillus tutori, uel adolescens curatori restituere rogatus sit.ff. l.j.§ fuit quęstio.

De ciuitatibus & municipibus.ff.l.26.27. in prin. C.l.5

4 *Ex re quæ fideicommittitur.*

De parte restituenda.Inst. § potestatem . § nihil autem interest.§ eum quoq;.ff.l.22.§ fin.

De re certa,non parte.ff.l.16.§ & quamuis. C. tt. 24.l.13.

De alia re quàm quæ ei cuius fideicommittitur, restituitur.Inst § eum quoq;.

De hæreditate quæ soluendo non est,uide supra Ex persona testatoris.cap.eod.

De aliena hæreditate.ff.l.17.in prin.l.27 § Trebellianum.

Si bona sua,uel omnia sua restitui rogauit.ff.l.30. § si quis bona.

Si ita:Quicquid ad te ex hæreditate , bonis ue meis peruenerit.ff.l.16.§ sed etsi quis.

Si ita:Rogo ut illi des,ut illi fideicommissum relinquas,ut illi libertatem adscribas.ff. l. 17.§ si quis ita.

Si ita:Rogo ut Titium hæredem facias.ff.l. 27. in prin.

Vt hæreditatem meam cum Titio partiaris. ff. l. 19.§ te rogo.

Si ita:Rogo ut quicquid ego reliquero,uel quod uos ipsi habetis,commune uobis sit.ff.l.78 in prin.

Si in posteriore testamento expressum est,ut ualeat prius te'tamentum:scriptis priore testamēto hæredibus,hæreditas est restituenda.ff.l. 29. lib.29.tt.3.l.20.

Si ita:Mando tibi non testari, donec liberi tibi sint.ff.l.74.in prin.

5 *Ex tempore ex quo restitui fideicommittitur.*

Si purè,ex certa die,uel sub cōditione relinquatur. Inst § potest autem.

6 *Ex specie facti, & modo.*

Si non roget ut restituat.ff.lib.28.tt.5.l.46.

Si nulla scriptura interuenist.ff.l.5.

Si pupillo quis inutiliter substitutus sit, puta in codicillis:an defuncto pupillo quasi ex fideicommisso agere possit.ff. 76.

De reliquis uide supra,Ex re quæ fideicommittitur.

7 *Ex qualitate fideicommissi.*

Si sit inualidum.ff.l.60.64.§ fin.

Si pro inutili fideicommisso per errorem uel ambitiose sit iudicatum.ff l.65.§ cùm prætor.

8 *Ex consequentibus.*

Si hæredi ut indigno hæreditas ablata sit.ff. l. 5 § fin.

Si filius contra tabulas bonorum possessionē acceperit.ff.l.27.§ quoties.

Si is cuius fideicommissum est antequam restituat,decesserit.ff.l.64.§ si quis rogat.C.l. 7. § fin.

Si cùm bonorum possessoris fideicommissum esset,is passus sit diem bonorum possessionis agnoscendæ præterire.ff.l. 63 § si quis bonos.

Si restitutum sit,sed non solidum.ff.l.78.§ fin.

Si cū mortuo patre filius restituere rogatus esset, emācipatus uiuo patre restituit.ff.l.22.in prin.

Si transactum sit.ff.l.78 § fin.

Si causa defecerit.ff.l.73.in prin.

Si fideicommissarius uel hæres eius hæreditatē recuset.ff.l.44.in prin.l. 67.in prin.

Si is qui restituere iussus est, se contumaciter celet.C.l.7.§ fin.

Si hæres rogatus adire nolit,nec conditioni parēre,adire cogendus est:de quo sequitur.

¶ *De cogendo hæredem, ut adeat hæreditatem, eamq; restituat.*

Inst.§ sed etiam id quod præcipuum.ff.l.4.cum ll.sequent.usq; ad.l.17.l.22.§ non est dubium.l. 27. § si pater . usq; ad § qui ex Trebelliano . § Trebellianū.§ qui rogatus.§ si patronus. l. 30. in prin.l.31.45.52.§ fin.l 53.55.§ Imperator. l. 59. § ne autem.l.61.65.§ si sub conditione . usq; ad § si cum suspecta.§ Iulianus.§ fin.l.64. § si necessarij l.65.in prin.usq; ad § fin.l. 66. § etiam. l.67.§ fin.l.68.in prin.l.71.C.l.4.ff.lib.28. tt. 6.l. 18.§ fin.

¶ *Euentus si coactus hæres adierit.*

Nullum commodum ex testamento coactus cōsequitur.ff.l.27.§ qui suspectam. § si perceptis. l.55.§ sed nec illud usq; ad § cui Titiana. l.71.ll. 12.tt.6.l.34. Quartam non retinet , uide suprà de l.Falcidia.

An si

An si quia hæreditatem ex primis tabulis adire coactus fit,secundę quoq; tabulæ ex ista aditio ne confirmentur. ff.l.14.§ si quis compulso.lib. 28.tt.6.l.38.§ fin.

Ad eum cui pars restituenda erat,uel cui cum aliis restituenda erat hæreditas, si solus coegit adire.tota transit hæreditas.item quid insuper in hoc casu iuris sit.uide.ff.l.16.§ si quis hæres. § idem Menanus.l.28.55.§ qui fideicom usq; ad § sed nec illud.l.67.§ fin.

2 *Quibus datur actio hæc?*

Vide supra, De actione legatorum.

3 *Aduersus quos competat?*

De hæredibus,pro parte & domino eius qui restituere rogatus est. ff.l.40.in prin.

De superueniente deportato restituto. ff.l.75. in prin.

De reliquis, uide supra De actione legatorum lib.3.

4 *Quid & quantum ueniat in hanc actionem.*

¶ *Quantum restituendum?*

De quarta retinenda, uide supra De lege Falcidia.

Si hæres cohæredibus suis restituere iussus est, quantum restituere debeat. ff.l.23.24.

De reliquia. ff.l.27.§ hæres.

¶ *Quid restituendum?*

De prælegatis. ff.l.3.§ quidam.l.18.§ fin.l.78 § pluribus. ff.3.l.94.

De iis quæ conditionis implendæ causa rogato data sunt. ff.lib.35.tt.j. l.43.§ cùm hæredit. lib. 39.tt.6.l.40.

De omni commodo ei qui coactus adiit auferendo.uide paulo superius, De cogendo adire.

De hæreditate pupilli ff.l.27.§ qui suspectam.

De parte hęreditatis quæ adcreuit.ff.l.43.

De iis quæ per seruum hæreditarium sunt adquisita. ff.l.25.§ si quis filium.l.27 § si seruum. l.63. § si hæres.

De fructibus. ff.l.18.in prin.l.27. § si seruũ. l. 28. l. 32.33.44.§ sed & in huiusmodi. l. 57. in prin. l. 58 § fin.l.63.§ rescripto.l.78.§ hęredum.C.l. 4.

De fructib.quartę.uide supra De l.Falcidia.

De usuria & pensionibus.ff.l 44.§ sed & in huiusmodi.l.58.in prin.§ qui post. l. 78.§ hæredũ.

De usuris non exactis à debitoribus.ff.l.58. § qui post.

De usuris non solutis creditoribus. ff. l. 58. § qui post.

De mercede seruorum.ff.l.78 § hæredum.

De sumptibus deducendis.ff.l.19.§ fin. l. 22. § sed etenim.

De deducendo eo quod hæres soluit creditorib. Item de eo repetendo.ff.l.27. § qui ex Trebellian.l.36.C. l.1.

De eo quod hæredi à testatore debebatur, & actionibus confusis.ff.l.80.l.58.in prin.

De re hęredi à defuncto pignori obligata.ff.l.59. in prin.

De re hæredis,quæ defuncto ab alio erat legata. ff.l.52.in prin.

De re quæ uxori fideicommissariæ uiuua donauit.ff.a.l.70.

De dote.ff.l.22.§ cùm proponetur.l.59. § fin. l.62. in prin.l.78.§ idem quærit.§ maritus.

De pretio seruorum hæredis manumissorum.ff. l.27.§ qui seruos.

De iure sepulchri.ff l.42.

De operis liberti.ff.l.55.in prin.

De debito naturali hęredi soluto.ff.l.47.

De rebus quæ perierunt.ff.l.22.§ sed etenim. l. 58. § cùm hæreditas.§ ante diem.

De seruo manumisso.ff.l.25.§ si quia filium.

De usucaptis ff.l.22. § sed etenim.

De rebus ab hærede alienatis uel perditis.ff.l.3.§ res quę.l.70.§ si hęres.l.78.§ Titia. § rogatus.

De reb. quas fideicommissarius est furatus. ff. l. 48.

Si hæres deductis legatis hęreditatem restituere rogatus fit,non deducet legata quę peti non possunt.ff.l.51.

Si hæreditatem exceptis redditibus restituere rogatus sit. ff.l.58.§ hæreditas.

Quid & quantum is qui cogendo adire totã acceperit hæreditatem, restituere debeat: uide supra De cogendo adire.Euentus.

De reliquis.uide supra De actione legatorum, Quid ueniat.

5 *Quando competat, & alia.*

Vide supra De actione legatorum.

6 *Adfinia remedia.*

Actio mandati utilis.ff.li.28.tt.5.l.46.

7 *Euentus huius actionis & restitutionis.*

Restitutio hęreditatis non est solutio,sed successio ff.l.38.

Statim res fiunt eius, cui restituta est hæreditas, etiam si possessionem non sit nactus.ff.l.63. in prin.

Restituens nihilominus manet hæres.Instit. § restituta.

Is cui restituitur,nunc hæres dicitur,nunc legatarius.Inst.§ restituta. § post quod senatusconsultum.ff.l.44.§ nam est quodammodo.

Alienationes rerum hæreditariarum à fideicommissario ante restitutionem factæ,post restitutionem conualescunt.ff.l.56.

Seruitutes,quas prædia hæredis & testatoris mutuò habent, nihilominus ualent. ff. l.73. § fin.

Pro damno dato ante restitutionem, tenetur hæres ex testamento:post restitutionem, actione l.Aquiliæ.ff.l.70.§ si hæres.

Tempus quo hæres experiri potuit temporali actione,imputatur fideicommissario.ff.l. 70.§ final.

Hęres non tenetur cauere de euictione fideicommissi.ff.l.69.

Fideicommissarius tenetur cauere hæredi de his, de quibus conuentus est,uel se obligauit. ff.l. 36.

Vel de euictione rerum quas uendidit.ff.l. 69.

Actiones hęreditariæ inferendę & excipiendę in fideicommissarium transferuntur:de qua re sequitur.

DE TRANSLATIONE ACTIONUM hæreditariarũ in fideicommissarium.
Cap. 14.

¶ I. CAVSAE EX QVIBVS *transferuntur?*

Si restituta sit hæreditas. Inst § restituta. usque ad § nihil autem interest. ff. j. l. in prin. l. 27. § qui Trebelliano. C. l. 2. Distinguitur:

1 *Ex persona restituentis.*

Si is cui ex fideicommisso restituta est hæreditas, eam restituat alijs. ff. l. j. § de illo quæritur.

De alio hæredis consensu restituente. ff. l. 37. in prin.

De hæredibus rogati. ff. l. 64. § si quis rogatus.

De eo cui ex Senatusc͂ōsulto Trebelliano restituta est hæreditas rogati. ff. l. 55. § cui Titiana.

De filio & seruo rogato, & patre & domino eius. ff. l. j. § si filio l. 40. in prin. ff. j. l. 10.

De tutore & pupillo, curatore & adolescente. ff. l. j. § fuit quæsitum. l. 37. § fin. l. 38.

De curatore furiosæ rogato. ff. l. 35.

De eo qui postea hæreditate abstinuit. ff. l. 79.

De ijs qui sunt in corpore uel collegio rogato. ff. l. j. § si autem.

2 *Ex persona eius cui restituitur.*

Si alij iussu fideicommissarij. ff. l. 37. in prin. l. 56. § fin.

Nihil interest cui nostro nomine restituatur. ff. l. 40. § fin. l. 41. 42.

De hæredibus fideicommissarij. ff. l. 64. § penultimo.

De filio & seruo eius. ff. l. 30 § si filiusfam. l. 41. 42. 65. in prin. § si pupillo.

De muto. ff. l. 65. § si pupillo.

De pupillo ff. l. 37. § fin. l. 38. l. 65 § si pupillo.

De tutore. ff. l. 39. C. l. 7. in prin.

De curatore furiosi. C. l. 7. § idemq́;.

De procuratore. ff. l. 66. § etiam.

3 *Ex re restituta.*

Si partem restituat. ff. l. 64. § si quis rogatus.

Si maiorem partem restituat quàm rogatus est. ff. l. 63. § si quis maiorem.

Si hæres partem retinet, pro rata in hæredẽ quoque dantur. Inst § sed quia stip. Distinguitur:

Si non parte, sed re aliqua, quæ quartam uel plus contineat, hæreditatem restituere sit rogatus. Inst. § si quis una. ff. l. j. § si is qui. l. 61. 63. § si quis maiorem.

Idem iuris est, si duabus uel pluribus rebus deductis, uel certa summa deducta, restituere rogatus sit. Inst. § eodem scilicet interueni.

Si non Iure hæreditario retinet. ff. l. 30. § multum. l. 33.

Si cùm possit retinere partem, non retinet. ff. l. 45. l. 63 § si quis maiorem.

4 *Ex causa ex qua restituit, & antecedentibus.*

De fideicommisso, uide suprà cap. huius. 3. lib.

Si ab hærede reddi sibi stipulatus sit, & ex stipulatu egerit. ff. l. 63. § si is qui.

Si ex re iudicata iniusta restituatur. ff. l. 65. § cùm prętor.

5 *Ex modo quo restituitur.*

Et re & uerbis restituitur. ff. l. 37. in prin.

6 *Ex tempore quo restituitur.*

Si ante diem uel conditionem sub qua hæres insututus est. ff. l. 9. § fin. l. 10.

Si cum filijs post mortem patris sui esset legatum, emancipans à patre sit restitutum. ff. l. 22. in prin.

Si ita: Rogo ut des filio tuo, fa... ut ad eum perueniat: cùm capere potest, ut sui iuris factus est, ei est restituendum. ff. l. 19. in prin.

7 *Ex consequentibus.*

Si hæredi hæreditas, post restitutionem ante lite cum eo contestata, sit euicta. ff. l. 55. § fin. l. 63. § si hæres.

Si hæredi à fideicommissario ex fideicommisso restituatur hæreditas. ff. l. 70. in prin.

Si hæres fideicommissario hæres exstiterit. ff. lib. 46. tit. 3. l. 98. § adeo. ibi. Aliquando eue.

Si res urgeat, metusq́; sit ne per absentiam fideicommissarij dies actionis exeat. ff. l. 49.

8 *Ex reliquis contingentibus.*

Si nondũ restituta sit hæreditas. C. lib. 6. tit. 33. l. 4.

¶ II. *Quæ actiones ad fideicommissarium transeant?*

De legatorum actione, an & quatenus transeat in fideicommissarium, quid quantumq́; in eã ueniat. ff. l. j. § si is qui. uisq; ad finẽ legis. l. 2. tit. in prin. § idem Pomponius. C. l. 28.

De ijs actionibus, quorum dies uel conditio eo tempore eũm restitueretur hæreditas, nõ cesserat. ff. l. 27 § qui ex Trebelliano.

De actionibus in quibus lis cum hærede est contestata. ff. l. 78. § rogatus.

De actione pignoratitia, qua conuentus hæres est qui pignus uendidit. ff. l. 78. § rogatus.

De actione hypothecaria eius fundi pignori obligati, qui apud hæredem permanet. ff. l. j. § si hæres.

De actionibus aduersus hæredem. ff. l. 27. § si ex Trebelliano. § Marcellus.

De actione hypothecaria quam contraxit hęres pecunia hæreditaria mutuò data. ff. l. 73.

Actio damni iniuriæ in seruo hęreditario dari. ff. l. 66. § si damnum.

De actionibus honorarijs, item naturalibus. ff. l. 40. in prin.

De actione si pupillo sine tutoris authoritate creditum est, & solutum. ff. l. 64. in prin.

III. *Ad quem transeant?*

De eo cui fideicommissarius restituit. ff. l. j. § de illo.

De eo cui purè uel in diem, & de eo cui sub conditione restituere rogatus est. ff. l. j. § sed & quoties.

IIII. *Quid ueniat in eas.*

An plus quàm ad illum, ad quem transferuntur, ab eo peti possit. ff. l. j. § si is qui § deniq;.

De usuris currentibus ante restitutionem. ff. l. 58, § qui post.

Quid ueniat in legatorum actionem trāslatam. Vide suprà memb.11. Quę actiones transeant ad, &c.

V. *Vbi & apud quem competant?*

De loco ubi defunctus: item ubi hæres conueniri debuit, & ubi fideicommissarius domicilium habet: item ubi hæreditas est. ff. l. 66. § fin.

Si Romæ restituta est hæreditas, Romæ conueniri potest. ff. l. 66. § si legatus.

VI. *Euentus.*

Hæredi agenti opponitur exceptio, isq; aduersus agentes exceptione tutus est. ff. l. 1. § subla ta est. l. 27. § qui ex Trebelliano. l. 49.

FINIS LIBRI DECIMITERTII.

DE RELIQVIS LEGATI SPECIEBVS, ITEM DE DONATIONIBVS ET usucapionibus:

Liber decimusquartus.

DE CONDITIONIBVS ET legatis conditionalibus. ff. lib. 35. tt. 1. C. lib. 6. tt. 46. Cap. 1.

¶ 1. *Diuisio conditionum.*

Aliæ facti sunt, aliæ iuris. ff. l. 20. § fin.

Subdiuisio conditionum facti trimembris. ff. l. 58. in prin.

¶ 2. *Species conditionum & legatorum conditionalium.*

An sit conditio, uel legatum conditionale?

Si hęres erit. Si hæreditatem adierit: Et quisquis mihi hęres erit. ff. l. 19. § hęc scriptura. ff. 1. l. 3. l. 35. in prin. ff. 3. l. 6. lib. 36. tt. 2. l. 21. § fin. l. 21. § quædā. lib. 35. tt. 1. l. 105.

Si hæres non erit. ff. l. 19. § hæc scriptura. ff. 2. l. 90. § filiam.

Si uel cùm moriar ff. l. 77. in prin. lib. 36. tt. 2. l. 4. tt. 1. l. 78 § Caio. ff. 2. l. 79. § hęreditatem. ff. lib 33. tt. 2 l. 34. in prin. Inst. tt. 20. § post mortem. C. lib 8. tt. 38 l. 11.

Si mater mea moritur. ff. l. 39 § quidam.

Seruus si uel qui meus erit cùm moriar. ff. 1. l. 6. ff. 3 l. 29. § si Stichus. l. 66. § seruos. l 82. lib. 35. tt. 1. l. 32. § fin. lib 28. tt. 7. l. 2. tt. 5 l. 49. § 1.

Serui qui sine offensa fuerint, liberi sunto. ff. lib. 40. tt. 4. l. 51. § cum ita.

Ancilla cum liberis libera esto. ff. lib. 40. tt. 4. l. 13. § sed etsi ancilla. tt. 7. l. 31 § 1.

Si ita: Vxori meæ hęres penum dato: si non dederit, centum dato. Item si non dederit uxori, Sempronio dato. ff. li. 34. tt. 4. l. 3. § sed & cùm quis. l. 10. in prin. ff. lib. 36. tt. 2. l. 19. in prin. l. 24.

Cùm pubes erit, uel 14 annorum. ff. 52. in prin. ff. 1. l. 50. § hoc autem. l. 31. in prin.

De conditione in præteritum uel præsens collata. Inst lib. 3. tt. 16. § conditiones. ff. lib. 28. tt. 7. l. 10 § fin. lib. 45. tt. 1. l. 100 l. 120. § fin.

De conditione quæ omnino extitura est. ff. lib. 46 tt. 2. l. 9. § qui sub.

Dies incertus conditionem facit. ff. l. 73. ff. 1. l. 29.

Modus pro conditione obseruatur. C. tt. 45. l. 1.

Si ita Pamphilus, liber esto, ita ut filijs meis rationes reddat. ff. lib. 40. tt. 4. l. 17. § hac scriptura, uel ut chærede meo sit, quousq; iuuenis sit. ff. lib. 40. tt. 4. l. 52.

Si ita: Stichus seruus meus, & Eutychia ancilla mea, sub hac conditione liberi sunto, ut monumento meo alternis mensib. lucernam accendant. ff. lib. 40. tt. 4 l. 44.

De tacitis conditionibus quę extrinsecus, non ex testamento ueniunt. ff. l. 97.

Si uel cùm uolet legatarius. ff. 1. l. 67. § illi si uolet. ff. lib. 35. tt. 1. l. 67. lib. 28. tt. 7. l. 12. tt. 5 l. 67 l. 84.

Si uel cùm uolet hæres. ff. 1. l. 44. § legatum. ff. 3. l. 11. § sic fideicommiss. l. 39. § penult. ff. lib. 34. tt. 5. l. 8. § fin.

Si uel cùm uolet Titius. ff. 1. l. 44. § legatū. l. 66. ff. 2. l. 1 lib. 35. tt. 1. l. 50. lib. 28. tt. 5. l. 32. in prin. l. 66. § at quin si quis. l. 68 l. 89.

Si hæres æstimauerit, comprobauerit, iustum putauerit, &c. ff. 1. l. 77. in prin. ff. 3. l. 11. § quanquā autem fideicommiss.

Vt restituat cùm petijsset. ff. l. 82. lib. 45. tt. 1 l. 48.

Si ita: Firmo uolo dari quinquaginta ex reddititus prędiorum futuri anni. ff. lib. 36. tt. 2. l. 26. in prin.

Si ita. Firmo nolo dari centū ex illa arca. ff. 1. l. 97. in prin.

Si ita: Quicquid mihi Ephesi dari oportet. ff. l. 19. § hæc scriptura.

Si quis ita stipulatus sit: Hanc summam centum aureorum dare spondes. ff. lib. 45. tt. 1. l. 110.

Si ita: Quanto minus à Titio cōsequi possum, tantum dare spondes. ff. lib. 45. tt. 1. l. 116. uers. non enim sunt.

Si seruus ex certo tempore liber esse iussus sit, & interim mercedem alicui præstare. ff. lib. 40. tt. 1. l. 20. § fin. tt. 5. l. 23. § fin.

Si alumno centum dari uoluit, eamq; pecuniam ad alumnum transferri, ut in annum uicesimumquintum trientes usuras perciperet, & post annum uicesimumquintum sortem ipsam. ff. lib. 36. tt. 1. l. 26. § cùm ab hæredi. C. tt. 52. l. 5.

Si legatum sit sub eadē conditione, sub qua alius hæres scriptus est. ff. lib. 35. tt. 1 l. 105.

De re-

De reliquis legatis conditionalibus, uide ꝗ de cõditione deficiẽte. uerſ. Ex reliquis cõtingentib.

¶ 3 *De conditione impleta.*

An ſi factum uel datum ſit, conditio ſit impleta, & ex teſtamento detur actio?

DISTINGVITVR:

1 *Ex perſona dantis uel facientis, ſeu parentis conditioni.*

De pupillo ſine tutoris authoritate parente. ff. l. 5. lib. 28. tt. 5. l. 27.

De filiofamilias uel ſeruo. ſine iuſſu domini uel patris parente. ff. l. 5. lib. 28 tt. 7. l. 26.

De hærede legatarij. ff. l. 49. ∮. fin. l. 101. 107.

De alio quàm legatario. ff. lib. 39. tt. 6. l 40. ∮ fin.

Si in unius perſona extiterit conditio, in alterius non: item ſi unus dederit, uel fecerit, alter non. ff. l. 43. ∮ ſi duorũ. l. 52. ∮ fin. l. 54. l. 110. in prin. ∮ de illo. ff. lib. 36. tt. j. l. 57. ∮ cùm ita. l. 78 ∮ Caio. ff 3. l. 29. ∮ ſi Stichus. C. l. 6. ff. lib. 28. tt. 5. l. 43 tt. 7. l 2. ∮ fin.

Si cùm ſoluere iuſſus eſſet, ipſe teſtator ſoluerit. ff. l. 70. ∮ falſam.

2 *Ex perſona eius cui dedit, uel fecit conditionis implendæ cauſa.*

Si cùm hæredi uel alij dare iuſſus eſſet, contra tabulas bonorum poſſeſsio petita ſit. ff. lib. 37. tt. 5. l. 15. ∮ fin.

De hærede, & eo cui ex Trebellian. S C. reſtituta eſt hæreditas. ff. l. 43 ∮ cùm hæreditas.

De eo cui hæreditatis controuerſia mouetur. ff. l. 43. ∮ cùm hæreditas.

De hærede hæredis. ff. l. 49. ∮ fin. l. 92.

Si cum pupillo uel adoleſcenti dare iuſſus ſit, tutori uel curatori dederit. ff. l. 13. lib. 46. tt. 3. l. 95 ∮. uſumfructum. ibi: Sicuti conditionis.

Si domino uel ſeruo. ff. l. 43. in prin. d. ∮ uſumfructum. ibi, Quomodo ſi domino.

Si uni ex duobus dederit. ff. l. 22 l. 110 in prin.

De patrono qui petijt tertiam partem, & hæredibus ſcriptis. ff. l. 4 in prin.

Si ita: Si alienauerit, legatum ſit: & uni ex familia nõ extraneo ſit alienatũ ff. 3. l. 36. ∮ quindecim. Vide inſuper ſuprà De legato familiæ, lib. 3.

3 *Ex re data uel facta.*

Si partem, non totum dederit. ff. 22. 31. 42. l. 43. ſi pars. ∮. Plautius. l. 54. l. 60 ∮. euidam. ff. lib. 39. tt. 6. l. 19. lib. 29. tt. 2. l. 74. in prin. uide inſuper ſuprà uerſ. Si in unius perſona, &c. cap. eod.

Si per errorem plus dederit. ff. lib. 29. tt. 2. l. 74. in prin.

Si uſuras non ſoluerit. ff. lib. 36. tt. j. l. 63. ∮ reſcripto.

Si ita: Si hominem aut Stichum non dederit: Item ſi Stichum, & Damam, & Erotem non ſtiterit. ff. lib. 34. tt. 5. l. 15. ∮ cùm ita.

Si ſtatu liber pecuniam ex peculio inuitis hæredibus dederit. ff. l. 108.

Si ita: Si tabulas chirogrographi mei hæredi meo reddiderit. ff. j. l. 85. ∮ ſi ita lega.

Si ita: Si rationes reddiderit. ff. l. 48. 80. ∮ quibus ergo continetur. uſq; ad finem legis. l. 109. ff. li. 34. tt. 3 l. 9. ∮ is qui reddere.

Si ita: Si impenſam, quam in fundum Seianum feci, hæredi reddiderit. ff. l. 39. ∮ quidam.

Si ſub pluribus cõditionibus legatum ſit, an una impleta actio detur? ff. l. 34. 49. in prin. l. 76. ∮ fin l. 85 86. 88. 94. ∮ fin. C. tt. 25. l. 6. in prin. ff. li. 28. tt. 7. l. 5. Inſt. tt. 14. ∮ penult.

4 *Ex ſpecie conditionis.*

Si ita: Si codicillis Seium hæredem ſcripſero, hæres eſto. ff. lib. 28. tt. 7. l. 10.

Si ita: Si perdiderit id quod in teſtamento ei relictum eſt, rurſus ei lego. ff. 3. l. 11. ∮ ſi quis decem.

Si ita: Si nupſerit mulier, legatum amittat, & ad Seium trãsferatur: item de alijs ſimilibus cõditionibus, uide infrà De conditione deficiente, Ex ſpecie & qualitate eius. cap. eod.

5 *Ex cauſa facti*

Si fato fecerit, non data opera ff. l. 2. ∮ fin.

Si ex alia cauſa factum ſit. ff. lib. 34. tt. 4. l. 31. ∮ final.

Si cum ita legatum eſſet: Stichus liber eſto, eiq; hæres meus decem dato, &c. teſtator uiuus eũ manummiſerit. ff lib. 40. tt. 4. l. 4.

Si cùm ita eſſet legatum: Si morte patris ſui iuris factus ſit, & per emancipationem ſui iuris fiat. ff. 3. l. 11. ∮ ſi cui ita. ff. lib. 36. tt. 2. l. 15.

Si cùm ſub conditione emancipationis eſſet inſtitutus, alio modo ſui iuris ſit factus. C. lib. 6. tt. 25. l. 3.

Si cùm ita eſſet legatum: Si cohæres eius adijſſet hæreditatem, isq; coactus adierit. ff. lib. 36. tt. j. l. 66. in prin. lib. 28. tt. 7. l. 19.

Si Seio uſufructu relicto, Titio legatum ſit, ſi uſusfructus ad Seium pertinere deſierit, & Seius uiuo teſtatore deceſſerit, uel legati non ſit capax. ff. lib. 35. tt. j. l. 94. in prin.

Si ita ſit legatum: Si hæres non erit, & ante conditionem exiſtentem deceſſerit, uel antequam adiret hæreditatem. ff. lib. 36. tt. 2. l. 31.

6 *Ex ſpecie facti, & qualitate.*

Si cùm dare iuſſus eſſet, accepto tulit. ff. l. 44. ff. j l. 82. ∮ Titio.

Si cùm ſub conditione non faciendi iuſſus eſſet, cauerit ſe non facturum. ff. lib 28. tt. 7. l 4. ∮ fin.

Si cùm ita: Si Titius hæres erit, & Titius omiſſo teſtamento ab inteſtato ſuccedat. ff. lib. 29. tt. 4. l. 22. in prin.

De reliquis huius loci, uide ꝗ De condit. deficiente, Ex modo quo non paruit.

Si illegitimè fecerit & inutiliter, ut ſi nupſerit, ſed contra leges. ff. l. 10. in prin. ff lib. 36. tt. 2. l. 30. li. 28. tt. 7. l. 20 ∮ ſi quis ſeruum.

7 *Ex loco ubi dat uel facit.*

Si ita ſit legatum: Si rationes reddiderit, ubi reddendæ rationes. ff. l. 110. ∮ fin.

8 *Ex tempore quo datum uel factum eſt.*

Si uiuo uel defuncto teſtatore, ff. l. 2. 11 ∮ fin. l. 35. in prin. l. 59. l. 61. in prin l. 66. 89. ff. 2. l. 90. ∮ filiam. C. tt. 25. l. 7.

Si ante testamentũ factum exiuerit. ff.l.tt in prin. l.66 ff.2 l.46.§ fin.

Si cum ita esset legatũ: Si liberos habuerit, & ante testamentum factum liberos habuit. ff l.9.

Si cum ita: Si nauis ex Asia uenerit. & nauis iam uenit ante testamentum. ff.l.10.§ fin.

De condit. Si nupserit ff.l 10 in prin.l.19.in prin.l. 66.l.89 ff 2.l 46.§ fin.

De condit. Si in Capitolium ascenderit. ff.l.28.

Si intra certum tempus dare uel facere iussus sit: nec initium eius temporis quod futurũ esset, adscriptũ sit: ab adita hæreditate dies incœpit currere ff l 45 in prin.

Si non multo pòst afferet. ff li 45.tt j l.135.§ Seia.

9 *Ex antecedentibus.*

Si antea conditio defecerit: uel fecerit quidem, sed inutiliter: an postea rursus facere, & implere possit? ff.l 10 in prin.

Si cùm plures sub diuersis conditionibus instituti essent, antea conditio alia ab alio sit impleta. ff.lib 28.tt 7.l 17.tt 5 l 27.§ fin.

Si ita Titio legatum sit, si seruum non manumiserit: & Seio ita, Si Titius seruum manumisisset: & Titius cautione Mutiana interueniente legatum acceperit, posteaq; seruum manumiserit ff.l 65 71.

Si Firmio legatum sit ita, ut partem suam alumnæ restitueret: & si uiuo illo alumna decederet, Valeriano restitueret: & Firmius uiuus alumnæ restituerit eaq; postea uiuo eo decesserit. ff.3.l. 29.§ Seia ff lib.36.tt.j l 22 in prin.

Si ita: Si debitum Titio soluerit, & ipse testator postmodum soluerit ff.l 70 § fallam.

Si onus propter quod legauit testator, in alium transtulit. ff lib.34 tt 4 l.31.§ Seia.

10 *Ex consequentibus.*

Si cùm ab aliquo relictum esset, si intra trigesimum annum decederet, isq; relictis liberis decesserit, uide suprà lib.2.cap 3 uers. Si liberos habuerit.

Si legatarius non agnouit legatum, uel non id egerit quod legatario conuenit. ff lib. 28. tt.7. l 15.

Si ita legatum sit: Si nupserit, & nupserit, sed non concubuerit ff l.15.

Si ita: Si consul factus fuerit, & consul factus uiuo testatore cõsulatum resignauerit: item, si nupta uiuo testatore diuerterit. C.tt 25 l.7.

11 *Ex reliquis contingentibus circa quasdam conditionum species.*

De conditione: Si uel cùm morietur. uide suprà in prin. huius capitis.

De conditione: Si liberos habuerit. ff.l.9.24 59. 60. in prin. ff.2.l.53 § fin. lib.36.tt.j.l.20. tt 2.l. 18 C.tt 52 l 4.

Condit. Si sine liberis decesserit: uide paulo inferius membr 5 huius capitis.

Si sine hærede decesserit ff lib.36.tt.j.l.17.§ fin.

Si uel cum uidua erit. Quoties uidua erit Si amiserit uxorem. Quando ad cœlibatum peruenerit. ff.lib.33 t.1 l 22 C.tt 40.l 3.

Si ita: Si primùm marem peperit, & uno utero marem & fœminam peperit. ff.lib.34 tt 5.l.12. § fin.

Si uni ex cognatis legatum sit, qui primus Capitolium ascenderit: & duo simul ascenderint, uide suprà lib.3.cap 2.uers si ita: Titio & Seio.

Si ita: Cum nupta erit. ff lib.36.tt.2.l.30.

Si ita: Cum ad annum decimumsextum peruenerit, & sextumdecimum annum sit ingressus. ff.l. 46 lib.36 tt.j.l.74.§ Sabinus.

Si ita: Cùm quatuordecim annorum erit. ff.j.l.50. §.autem. uide suprà, Species conditionum, in prin huius capitis.

Si ita: Donec ad annũ uigesimũ peruenerit. ff.lib. 36.tt.j.l.62 § fin.

Si ita Si tutelam in annum decimumoctauũ gesserit. ff.l 99 § conditionum.

Si ita: Si antequàm res suas administrare possit, decesserit. ff.l.ttt.

Si ita: Si se non offenderit. ff.3. l.tt. §. proinde si ita.

Si ita: Si mei erunt cùm moriar, uide §. Species cõditionum.

Si ita: Si se hæredem instituerit. uel aliquid sibi legauerit. ff lib.28.tt 7 l.20.§.fin.

Si ita: Cum in tutelam uel curam suam peruenerit. ff.3 l 48.in prin.l 49.

Si ita: Cum ad pubertatem peruenerit uel legitimæ & iustæ, item maturę ætatis factus sit. Item cùm adoleuerit. ff 3 l.4.§ fin. ff.2 l.79. § curatoris C tt.52.l 5.

Si ita: Cùm sui iuris factus sit ff 3.l.tt § si cui ita.l. 48 § ex his apparet.lib 36 tt j l.50 tt 2.l.115.

¶ IIII. *De conditione deficiente.*

An si factum non sit, conditio defecerit, & ex testamento actio denegetur? C.tt. 50. l.j. § & cum triplici tt.25 l.2. Distinguitur:

1. *Ex conditione non facta.*

Si quid dare uel facere iussus est, nec fecerit. Distinguitur:

1 *Ex specie & qualitate eius quod dare uel facere iussus est.*

Si turpis & probrosa sit conditio ff l.20 in prin. lib.33 tt 2 l.16.lib.28.tt.7 l 9.l.14 15. C.t 41.l.j. § fin. ff lib.29. tt j.l.29 § edictum. Inst. tt.20.§ fin.

Si sit imposibilis conditio. Inst. tt.20. § fin ff.l.3. 6.§ fin.l.95 ff.li.28.tt 7.l.j.l.4.§ fin l.6 15 22.in prin l.28 in prin.C.tt.25.l.4 tt 41.l j.§ fin Inst. tt.14 § imposibilis. ff.lib 28.tt.3.l.16.§.fin.tt.5. l.44.

Si falsa sit conditio: utputa, si quòd Titio debeo exoluerit, & Titio nihil debeam. ff l 70. § penultimo.

Si non intersit hæredis impleri. ff.3.l 19.

De iurisiurandi conditione. ff.l. 20 in prin.l.25.in prin. l 95. ff 3 l.14. in prin. lib. 28. tt.7.l.8.ff.lib 29.tt j.l.29 § edictum.

Si ita: Si seruum hæreditarium non alienauerit. ff. lib.28 tt 7 l 4.§ fin.

Si ita: Si inuicem cauissent se legata testamento relicta reddituros ff.lib.28 tt 7.l 7.

De conditione, si cauerit se daturum, uel facturũ. ff j l.85.in prin

De cond. Si cautionem non exegerit, uel si exegerit.

gerit.ff.l.75.§ fin.l.101.lib.36.tt.3.l.12.18.in prin. C.tt.53.l.2.

Cond. Si nupserit, uel liberos habuerit. Nouell. 123 § si quis sub.

Cond. Si non nupserit.ff.l.21.60.§.fin.l.70.§ Meuiæ.l.72.75.§ Titio.l.77.§ fin.l.98. ff. 3.l.14. in prin.lib.36.tt.j.l.65. § si testator. Nouell.c.2.§ enimuerò quem deinde. usq; ad § quoniã uerò paulo.

Si Titio non nupserit: uel, Si neq; Titio neq; Meuio nupserit.ff.l.61.in prin.l.62.104.

Si nuptias non iterauerit.ff. l.77.§.fin.

Si Meuiam duxerit, uel non duxerit.ff.l.69. § Titio.

Si Titio nupserit.ff.l.61.§ uideamus. C.tt.25.l.2.

Si arbitratu Titij nupserit.ff.l.70. § rescriptum.ff. j.l.56 § si Titio.

Si uel cùm uolet, uide supra Species cõditionum, in prin.huius cap.

Si Meuius in Capitolium ascenderit, uel non ascenderit.ff l 50.ff.2.l.3.

De conditione nominis imponendi.ff.lib.36.tt.j. l.63.§ si in danda.

Cond. Si legis Falcidiæ benaficium omiserit.ff.li. 35.tt.2 l.27.

Cond. Si à marito diuertisset. ff.lib.7.tt.8.l.8. C.l. 2. item tt.25 l. 5.

Cond. Si non adoptet.ff.3.l.39.§ hæres.

Cond. Si reliquias suas in mare abiecerit. ff.li. 28. tt.7.l.27.in prin.

De reliquis, uide suprà Species conditionum, in prin.

2 *Ex persona eius quem dare uel facere iußit.*

Si is cui legatum est: Si tutor esset, iure tutor esse non posset.ff.2.l.78.§.non iure.

Si ancillæ alienæ legatum sit ita: Si nupsisset. ff. l. 56.

3 *Ex persona eius cui dare uel facere iussus est.*

Si is quem manumittere iussus est, manumitti iure non posset.ff.l.36.

Si ancillæ testatoris restituere iussus sit. ff.2.l.91.in prin.

Si ei dare iusserit, cum quo testamenti factionem non habet.ff.lib.35.tt.j.l.53.

Si libertus extraneo operas præstare iussus sit.ff.l. 55.

Si non appareat cui dandum sit. ff lib. 34.tt.5.l.4.

Si is cui dare iussus est, indignus sit.ff.lib. 34.tt.9. l.5.§ fin.

4 *Ex re quam dare iussus est.*

Si tantum dare iussus est, quanti est res legata. ff. 2.l.59.lib.35.tt.2.l.65.

5 *Ex causa propter quam dare iußit.*

Si pœnæ nomine adiecta sit conditio, uide suprà lib.j.cap.2.Ex causa propter quam legatum est.

Si falsa causa sit.ff.2.l.35.in prin.

6 *Ex re ad cuius similitudinem fieri uoluit.*

Si demonstrat aliquam huiusmodi rem, nec ea inueniatur.ff.l.26.

7 *Ex loco in quo facere iussus est.*

Si non appareat in quo loco sit faciendum.ff.l.38. § fin.

8 *Ex consequentibus.*

Si conditio sit adempta, & alia, uide infrà Ex antecedentibus.

II. Ex *causa propter quam non paruit conditioni*

Si impossibilis uel iniusta sit conditio, uide paulo superius.

Si iure impleri non possit.ff.l.39.ff.2.l.78.§ non iure.lib.28.tt.7.l.15.

Si non stat per legatarium, quo minus impleat.ff. l.14.l.99.§ penult. ff. 2.l.90.§ quisquis. ff. 3.l. 10.C.tt.45.l.j.ff.lib.28.tt.7.l.20. in prin. lib. 50.tt. 17.l.134.

Si morte præuentus implere non potuit, uide suprà lib.2.cap.2.

Si cum sub cond. Si Ælio nupsisset, esset legatum: & morte præuentus non nupsit. ff.l. 99. in prin.

Si per alium stat quo minus impleretur. ff. l. 39. in prin.l.55.l.76.in prin.ff.2.l.35.§ si ea conditione. l.78.§ non iure. ff. j.l.94. in prin. C.l.3.ff.lib. 28.tt.7.l.3.l.11.l.23.C.tt.25.l.j.

Si per eum stat, cuius interest conditionem non impleri.ff.l.23.79.lib.50.tt.17.l.121.

Si per eum stat, in cuius personam collata conditio est, utputa eo mortuo, uel aliàs nolente, uel prohibente.ff.l.6.§ si seruos.l.30.76. in prin.l. 79.82.89.92.99.§ fin. l.110. in prin. ff.j.l.56.§ sed etsi. ff.3.l.29.§ uxori.ff.2.l.90.§ quisquis. C. tt.37.l.j.tt.46.l.4.tt.45.l.j.ff.lib.28.tt.7.l.24. C.tt.25.l.3.ff.lib.37.tt.11.l.2.§ si quis ita. ff. lib. 28. tt.7.l.8.§ quoties.tt.5.l.43.

Si cùm filios decem à marito stipulari iussisset, maritus antequàm filij stipularentur, decesserit.ff.2.l.92.§ filiæ.ff.3.l.39.§ testamento.

Si quis iussus sit percepta quantitate hæreditatem restituere, isq; percipere nolit. ff.3.l.11.§ cùm esset.

Si cùm alicuius arbitratu quid faciendum esset, is mortuus sit, uel aliàs arbitrari noiit. ff. l. 6.in prin.l.27. in prin.l.70.§ rescriptum.ff.j.l.56.§ si Titio.lib.36.tt.2.l.12.§ fin. C. tt.43.l.3.§ sed etsi quis opt.

Si res fortuito casu perijt. C.l.7.

Si per ignorantiam non ita impleuit.ff.lib. 29. tt.5. l.3.§ fin.

Si cùm ita esset legatum: Si hæres non erit, coactus hæreditatẽ adierit.ff.lib.36.tt.j.l.11. in prin. l.27.§ si quis perceptis.l.59.§ re autem integra.

Si cùm ita: Dum cum filio erit, latitans patronum de medio discesserit.ff.l.8.

III. *Ex modo quo non paruit conditioni, uel conditio defecit.*

Si cùm ita: Si hæres non erit, per cõtra tabulas bonorum possessionem pro parte hæres factus sit.ff.l.19.§ penult.

Si cùm prohibitus esset alienare, per testamenti factionem in extraneos contulit.ff.3.l.36.§ fundum.

Si Titius, cui alienare fuit prohibitus, uel relin-

quere, ab intestato acceperit. ff. 2. l. 91. § matre. ff. 3. l. 36. § quindecim. lib. 45. tt. j l. 135 § ea lege.

Si cùm ita: Si cum filio in matrimonio perseueraueris, diuortium sine culpa uiri factum sit. ff. l. 99. § penult.

IIII. Ex tempore quo non paruit.

Si eum ita: Dum cum filio erit, & non omni momento cum filio sit. ff. l. 8.

Si ante testamentum factum defecit, utputa si cùm ita: Si filia & mater mea uiuent, alteraque iam sit mortua. ff. l. 6. § fin.

V. Ex re in qua deficit.

Si in una re defecerit, an nihilominus altera debeatur? ff. l. 32. § final. ff. libro 28. tt. 7. l. 2 § fin.

VI. Ex antecedentibus.

Si conditio antea sit adempta. ff. lib. 34 tt 4. l. 3. § conditio.

Si cum testamento purè institutus esset, conditio in codicillis sit adiecta. ff. lib. 28. tt. 7. l. 27. § fin. C. tt. 25 l. 8 § fin. Inst. tt. 25. § fin.

Si cùm aliquis hæres scriptus esset secundum conditiones j scriptas, nihil infrà scriptum sit. C. tt. 25 l. 8.

Si quis cùm ex altera parte purè, ex altera sub conditione institutus esset, ex prima parte adije. ff. lib. 28. tt. 5 l. 13.

Si primo purè, postea sub conditione sit scriptus. ff lib. 28. tt 5 l. 27.

Si primò sub cōditione, postea purè sit scriptus. ff lib 28. tt 5 l. 65.

Si cùm ita: Si rationes reddiderit, postea rationes reddere uetitus sit. ff l 51.

Si cùm libertatem & legata accepisset: si decem dedisset, à uiuente manumissus, uel alienatus. ff. l 45. § fin l. 64. 84. uel ab hærede pendente conditione. ff. l. 64.

Si cùm ita: Si quod Titio debeo solueris, testator ipse soluerit ff. l. 70. § falsam.

Si onus propter quod legatum est, sit translatum. ff lib. 34. tt. 4. l. 33. § Seia.

Si antea oblatum, is cui dare iussus erat, accipere noluit. ff. l. 89.

De reliquis, uide paulo post, Ex reliquis contingentibus.

VII. Ex consequentibus.

Si cùm ita: Si sine liberis decesserit: decesserit liberis relictis, qui ei hæredes non extiterint. ff j l. 115. § cùm quis erit.

VIII. Ex reliquis contingentibus.

An si cùm alij iniuncta esset conditio, ad alium legatum peruenerit: is ad quem peruenit, conditioni parere cogatur: & qui insuper teneatur implere conditionem, qui non? Item, an conditio apposita in persona unius, censeatur repetita in persona alterius? ff. l. 29. 38. in prin. l. 52. § fin. l. 58. § fin. l. 79 ff. 2. l 92. § Seio. ff. 3. l. 10. ff. lib. 36. tt. 3. l. 5. § ijsdem lib. 40. tt. 7. l. 31. § j. ibi. Aliam etiam esse. C tt. 50. l j. § ne autem hoc.

An legato repetito, uel translato, uel alio insuper addito, prioris legati conditio uel dies repetita, uel translata, uel addito legato adiecta uideatur? Item an posterioris legati dies, uel conditio, priori quoque legato inhæreat?

De repetito legato. ff. j. l. 30. 31. 32. in prin. l. 55. § fin. l. 115 § penult. ff. 3. l. 61. ff. li. 28. tt. 7. l. 19.

De translato legato. ff. l. 93. lib. 34. tt. 4. l. 24 in prin.

De addito legato. ff l. 45. § fin. l. 75. in prin. l. 80. in prin. l. 106. ff. 2. l. 85. ff 3. l. 29. § cùm in testamento.

Si hæredi instituto, qui ab intestato quoque hæres esse potuit, adiecta sit conditio. ff. lib 37. tt. 11. l. 2. § j. l. 5. in prin.

De conditione: Si sine liberis decesserit: quibus modis ea deficiat, uel impleatur, uide paulo inferius.

De cond. Si mihi filius nullus sit qui in tutelam suam perueniat, & filius perueniat, sed libertinus. ff. j. lib. 28. tt. 8. l. 11.

De reliquis legatis conditionalibus, quæ fiot, uide supra in prin. huius libri.

¶ V. De quibusdam conditionibus, quomodo impleantur uel deficiant: &c. sequitur separatim

De cond. Si liberos habuerit. ff. l. 9. 24. 59. ff 2. l. 53. § fin. lib. 36. tt. j. l. 20. tt. 2. l. 18. C. tt. 52. l. 4. ff. lib. 50. tt. 16. l. 141. l. 151. l. 126. Nouell. c. 123. § si quis sub.

De cond. Si sine liberis decesserit. ff. l. 74. 99. § ita fideicom. ff. j. l. 115. § cùm quis ff. 2. l. 79. § uolo. ff. lib. 36. tt. j. l. 17. § si quis rogatus usque ad fin. legis. l. 57. § cùm ita. l. 77. C. tt. 46. l. j. tt. 48. l. 6. § sin autem. ff. lib. 28. tt. 8. l. 1. lib. 50. tt. 16. l. 142. l. 123. l. 129. tt. 17. l. 147. C. lib. 2. tt. 3. l. 1.

De cond. Si uel dum, uel quoad cum liberis erit. ff. l. 8. l. 70. in prin. l. 82. ff. 2. l. 35. § si ea condit. ff. 3. l. 29. § uxori. C. tt. 37. l. j. tt. 46. l. 3. ff. li. 34. tt. j. l. 13. § fin. l. 20. § fin.

Quid si liberi cum quibus morari iussus est, mortui sint? uide infrà cap. 4. uers. Si is cui fieri debuit, mortuus sit.

De cond. Si uel cùm nupserit. ff. l. 10. in prin. l. 15. 16. in prin. l. 27. in prin. l. 30. 56. 66. 70. § rescriptum. ff. 2. l. 46. § fin. C. l. 4. lib. 5. tt. 4. l. 24. ff. lib. 40. tt. 7. l. 42. Nouell. c. 129. § si quis sub.

De conditione, Si non nupserit. uide paulo superius.

De cond. Si hæres erit: Item, Si hæres non erit. ff. l. 19. § hæc scriptura usque ad finem legis. ff. j. l. 3. 35. in prin. ff. 2. l. 85. 90. § filiam. l. 92. § Seio. ff. 3. l. 6. ff. lib. 35. tt. j. l. 105. ff. lib. 36. tt. j. l. 11. in prin. l. 27. § si quis perceptis. l. 59. §. re autem integra. l. 66. in prin tt. 2. l. 21. § fin. l. 22. § quædam. l. 28. lib. 13. tt. 5. l. 3. § si quis ita. tt. 6. l. 46.

De cond. Si legitimus hæres uindicare nolit hæreditatem. ff. lib. 28. tt. 5. l. 82.

De cond. Si rationes reddiderit. ff l. 48. 51. 80. 109. 110. § fin. li. 34. tt. 3. l. 9. § si quis. redd. lib. 40. tt 7. l. 31. in prin. § fin.

De conditione non alienandi, uide suprà lib. 3. cap. 3. § de legato familiæ.

Hactenus de conditionibus, & de legatis conditionalibus.

DE SERVITVTE LEGATA.

ff. lib. 33. tt. 3. Cap. 2.

¶ I. An sit utile legatum?

Distinguitur:

1 *Ex persona eius cui legatum est.*

Si ei qui prædium non habet. ff. lib. 34. tt. j. l. 14. § fin.

Si seruo ad fundum domini uia legetur. l 5.

Si socijs fundi uia legetur. l. 2.

Si duobus uia sit legata, quorum utrique separatim fundus est legatus. l. 3.

2 *Ex modo.*

Si fundo sub conditione, uel pro parte purè, pro parte conditione legato, uia purè legetur. l. 3. § quanquam si sub.

Si alteri sociorum uia purè, alteri sub conditione legata sit. l. 3. § fin

II. *Quibus debeatur seruitutis legatum.*

De olro & hæredibus mulieris. l. 6.

III. *A quibus debeatur?*

De pluribus hæredibus. l. 7.

IIII. *Quando?*

An nondum adita ab omnibus hæreditate. l. 3.

De usufructu, usu, habitatione & operis legatis, uide suprà lib. 7. huius Methodi, cap. De usufructu.

DE ANNVIS LEGATIS, ff. lib. 33. tt. 1. Cap. 3.

1 *Simile.*

Vsufructui simile est. l. 8.

2 *Plura sunt legata, non unum.*

Vide 1 lib. j in prin.

3 *An sit legatum utile & annuum?*

DISTINGVITVR:

Ex persona eius cui legatur.

De eo qui capax non est. l. tt.

De proprio seruo testatoris. l. 16.

Ex re legata.

Si summa adiecta non sit. l. 14.

Si illegitimum usurarum modum dari iusserit. l. 2. § fin.

De habitatione. tt. 2 l. tt. ff. lib. eod.

Si ita: Quæ uiuus præstabam, ea ei dari uolo. l. 10. § medico. § fin.

Si ita: Vxori præter id quod à Meuio annui nomine accipiebat, aureos centum dari uolo. l. 10. § uxori.

Vt alternis annis certamina sub illius nomine fiant. l. 21. § Lucius.

Ex modo.

Si filiosam quod in potestate est, legetur. l. 25.

Si ita: Donec nubat. l. 17. in prin.

Si ita: Quisquis mihi hæres erit, det ex reditu cœnaculi mei libertis qui in illo templo sunt, donaria decem die nundinarum l. 20. § fin.

Si decurionibus præstari uoluit die natalis sui. l. 23.

Si Reipublicę centum reliquit per quadriennium, l. 24.

Ex consequentibus.

Si solutum sit. Ex loco ubi soluitur. l. 3.

Ex tempore.

Si mora facta soluatur. l. 2.

Si conditio defecerit. Distinguitur:

Si non stetit per legatarium. l. 13. in prin.

Si is cui fieri debuit, mortuus sit. l. 10. in prin. l. 20. in prin. lib. 34. tt. j. l. 13. § fin. C. tt. 37. l. j.

Si cùm essent iussi legatarij cum uxore morari, ea assiduè proficiscatur. l. 13. § uxore.

Quantum conditionis implendæ causa daodum sit, uel faciendum. l. 13. § uxore.

De conditione, si uidua erit: & minus anno uidua fuit. l. 22.

Si usufructus, ex cuius reditu legatum est, finitus sit. l. 19. in prin.

Si prædia, ex quorum reditu legatum est, hæres uendidit. uide 8 lib. 2. cap. 4. uers. Prædium ex cuius reditu, &c.

Si cùm ex reditu prædiorum quinquaginta annua essent legata, aliquo anno nulli uel minores fructus fuerint percepti. l. 17. § fi. tt. 6. l. 13. l. eod. ff. lib. 34. tt. j. l. 12. lib. 36. tt. 2. l. 26. in prin.

Si legatarius mortuus sit, uide ĵ Quibus detur. De hæred.

Si legatarius capite deminutus sit. l. 8. in prin. lib. 4. tt. 5. l. 10.

Si is à quo legatum est mortuus sit, uide ĵ Aduersus quos. De hærede hæredis.

Si aliud legatum, postea eidem datum sit. l. 19. § qui Mareo.

4 *Quibus detur?*

De hærede legatarij. l. 4. 5. 8. tt. 18. in prin. l. 21. § fi. lib. 36. tt. 2. l. 23. lib 4. tt. 5. l. 10.

De eo qui capax non est. l. tt.

De successoribus: Si sacerdotib. uel ministris ecclesiæ sit relictum. l. 20. § fin.

De domino & seruo. ff. lib. 36. tt. 2. l. 23.

5 *Aduersus quos detur huius legati nomine actio?*

De hærede hæredis, uel legatarij, cuius fideicommissum est. l. 6. 19. in prin.

De hærede defuncti testatoris, si à legatario relictum. l. 19. in prin.

6 *Quando detur actio?*

l. 18. § fin. tt. 2. l. n.

Quid ueniat in hanc actionem?

Si summa adiecta non sit l. 14.

De fundo, quem pignori huius legati nomine testator esse uoluit l. 9.

Si cùm unum annuum legatum esset, quodam anno nihil uini legatum sit. l. 17. § fin. Vide 3 Ex consequentibus. uers. Si cùm ex redd.

Si legatum, ex quo debetur, Falcidia deminutum sit. l. 21. § à liberto.

Si ita: Quæ uiuus præstabam, ea dari uolo. Vide suprà lib. 3. cap. 4.

Si annua, bima, trima die, &c. l. 3.

De reliquis. l. 2. 3. 5. 10. in prin.

DE ALIMENTIS LEGATIS. ff. lib. 34. tt. 1. Cap. 4.

1 *An competat actio ex legato alimentorum?*

Distinguitur:

Si legatarius siue liberis patroni testatoris egerit. ff. lib. 34. tt. j. l. 9. § fin.

Si legatarius in metallum damnatus sit. l. tt.

Si legatarius ad pubertatem peruenerit. l. 14. in prin.

Si libertus, cui alimenta legata sunt, ius aureorum annulorum impetrauit. ff. lib. 40. tt. 10. l. j.

Si legatarius diu alimenta non petierit. l. 18. § manumissi.

Si legatarius iussa testatoris non fecerit. l. 18. § fin.

Si is à quo legatum est, legatum recusauerit. l. 15. in prin.

Si is à quo legatum est, testamento facto legatario legauit uineas, ita ut istas habeat unde se pascat. l. 22. § fin.

Si ademptum sit legatum. l. 18. in prin.

Si conditio defecerit. De cond. Si cum, uel quoad cum Seio moratur. Item, Vt tecum sint semper, uolo. l. 13. § fin. l. 30. § fin. Vide suprà, De annuis legatis. uers. Si is cui fieri debuit. Vide itē suprà ca. j. huius libri, membr. 5. uers. De cond. si uel dum uel.

2 *Quibus competat hæc actio?*

l. 2. 5. 9. § fin. l. 15. § fin. l. 16. § libertis. § basilicæ. l. 28. § fin. in prin. l. 20. in prin.

3 *Aduersus quos?*

De hæredibus. l. 10. in prin. l. 15. in prin. l. 16. in prin. l. 18. § manumissis. l. 20. § Titia.

De eo in quem translatum est prædium, ex quo debentur alimenta l. 13. in prin.

De republica, cui legatum est prædium. l. 20. in princip.

4 *Quid ueniat in eam?*

Quid debeatur alimentorum nomine. l. j. 6. 7.

De præteriti temporis alimentis. l. 10. § uerbis. l. 11. 18. § manumissis. l. 19.

Si diaria uel uestiaria relicta sunt. l. 21.

Quantū debeatur? l. 5. 10. § fi. l. 17. 18. in prin. § posthumus. l. 22. in prin.

5 *Euentus.*

De executore dando, qui alimenta det. & diuidat inter legatarios: & quod sit eius officium. l. 3. 8. 9.

DE DOTE RELEGATA. ff. lib. 33. tt. 4. Cap. 5.

I. *Causæ huius actionis.*

SI dos relegata sit. Distingitur:

1 *Ex re legata.*

Si res uel dos nulla sit. Item de falsa demonstratione. l. j. § adeò. § fi. l. 7. Inst. tt. 20. § sed si uxori.

Si ius actionis de dote leget uxori. l. 2. in prin.

Si non dos, sed quid aliud pro dote legetur. l. 3. in prin. l. 7.

Si ita: Quicquid comparaui, & quod mihi dedit, è medio sumito. l. 18. in prin.

2 *Ex modo quo legatur.*

Si uxor dotem sibi prælegatam alij restituere rogata sit. l. j. § idem Iulianus. l. 3. in prin.

3 *Ex tempore ex quo legatur.*

Si dies adijciatur. l. 5.

4 *Ex adiunctis.*

Si non adiectum sit, pro dote esse legatum. l. 3. in prin.

5 *Ex antecedentibus.*

Si antea pactum factum sit, ut mortuo uiro, stante matrimonio, dos ad hæredem eius pertineat. l. j. in prin.

Si dos à muliere non sit soluta. l. j. § adeò.

6 *Ex consequentibus.*

Si uiuus dotem soluerit. l. j. § adeò.

Si dos marito legata, à socero mulieri soluta sit. l. 2. § per contrarium. l. 8. in prin.

Si res à marito sit locata l. 2. § fin.

Si res in dotem data perierit. l. j. § adeò.

Si conditio defecerit. l. 13.

II. *Quibus datur?*

De hæredibus uxoris. l. 9.

III. *Quid ueniat in hanc actionem?*

Id quod in actionem dotis uenit l. j. in prin.

De fructibus. ff. lib. 22. tt. j. l. 38 § fin.

De impensis dotem minuentibus. l. j. § impensæ autem. l. 6.

De lege Falcidia. l. 2. § idem quærit. usq; ad § fin. l. 11.

Si plus quàm in dotem accepit, legauit. l. 7.

De debito retinendo, uel ob id solutionem differendo. l. 6.

De luendo rem pignori obligatam. l. 16.

De reliquis. l. 10. 14. 18. § fin.

IIII. *Quando?*

An ante diem? l. 5. De reliquis. l. 8. in prin.

V. *Adiuncta, & officium actoris.*

De cautione ab actore præstanda. l. 2. in prin. per contrarium. § fin. l. 8. 17.

VI. *Adfinia remedia.*

Dotis actio. l. 2. § idem quærit.

VII. *Euentus.*

Si dos marito à socero prælegata sit. an teneatur dotis actione? l. 2. § per contrar. l. 8. § fin.

De dotis actione, dote alij quàm uxori legata: uide suprà, De cautione ab actor. præstan. cap. eod.

De reliquis. l. 2. in prin. l. 12.

DE OPTIONE VEL ELECTIONE LEGATA. Cap. 6. ff lib. 33. tt. 5.

I. *Causæ ex quibus datur actio ad eligendum.*

¶ *Si optio uel electio legata sit.*

Distinguitur:

1 *Ex re legata.*

Si illam aut illam rem legauerit. C. tt. 38. l. 4. § fin.

Si decem aut quindecim. ff. 2. l. 44. § fin.

Si fundum Seianum, aut usumfructum eius. ff. j. l. 33. § si ita Titio. ff. 2. l. 23.

Si cùm legasset Stichum aut Pamphilum, quorum alter alteri legatus est. ff. j. l. 100.

Si cùm stipulatus esset Stichum aut Pamphilum, legauit id quod sibi debetur. ff. j. l. 77. § fin.

Si electio duorum ex quatuor sit relicta, & sint tantùm duo. l. 8. § si ex quatuor.

Si homo generaliter sit legatus. l. 2. Inst. tt. 20. § si generaliter. ff. j. l. 36. in prin. l. 109. § cùm homo.

Si cùm plures seruos uel Stichos haberet, unum legauit, nec apparet uter sit legatus. ff. j. l. 19. 32. § si quis plures. l. 36. § fin. l. 40. § Seio ex facto. l. 73. in prin.

Si pars bonorum legata sit, ut dubium si utrum

rerum partes,an æstimatio debeatur.ff.j.l 25. § fin.l 26.

2 *Ex modo quo legatum est.*

Si ita: Titio Stichum do lego, si Pamphilum non elegerit,& eidem Titio Pamphilum,si Stichum non elegerit.l.9.in prin.

3 *Ex consequentibus.*

Si altera res perijt.ff.j.l. 48.§ sed si Stichus.ff.2.l.11. §.fin.

Si altera res legatarij ex alia causa sit facta.ff.j.l. 83. § fin.

Si hæres alteram rem uendidit.ff.j.l.100.§ hæres.

Si hæres alteram rem soluit seruo legatarij ratum habentis.ff.j.l.

Si legatarius ignorans sibi electionem legatam, alteram rem petierit.ff.2.l.19.

Si unus ex seruis legatis sit manumissus l.14.

Si legatarius, antequam elegerit, decesserit.uide infrà Quibus detur:De hærede.

Si repudiauerit legatarius.l.18.

Si cùm in personam tertij electio esset collata, ille eligere uel nolit,uel nō possit, uel decesserit. ff. lib.36.tt. 2.l.12.§ fin. C.tt.43.l.3. § sed etsi quis optionem. Vide insuper suprà De conditione deficiente.uers.Si cùm alicuius arbitratu,&c.

Si semel optatū uel electum sit.l.20.ff.j.l. 5. in prin. ff.2.l.11.§ fin. Distinguitur:

Ex persona eligentis.

De filiosfamiliàs.ff.j l.9.

Si cum duobus electio esset legata, alter tantùm elegit.l.8.§ unios.

Ex re electa.

Is cui seruorū electio legata est, tres potest eligere.l.j.

Si alienum seruum,uel hominem liberum optauerit.l.2.

Si uni electione legata, acetum elegerit. l.2.§ fin. l.3.

Si statu liberum elegit.l.9.§ quæsitum.

Si manumissum elegit.l.9.§ quæsitum.l.14.

Si furem elegit.ff.3.l.111.

Si in eligendo dissentiant.Inst. tt.20.§ optionis legatum.ff.lib.33.tt.5.l.12.C.tt.43.l.3.in prin.

Ex causa & modo.

Si ignorans electionem sibi legatam, alteram rem petierit.ff.2.l.19.

Ex antecedentibus.

Si res ab hærede non sint exhibitæ, uel non omnes.l.3.4 5.

Si unus ex seruis sit manumissus.l.14.lib.40. tt.9. l.3.

Ex consequentibus.

Si nondum sumpsit rem,quam dixit se uelle. l.20.

Si res electa interierit. ff.j.l.85.§ Stichum. ff. 2. l.11. § fin.

Si res sit euicta.ff 3.l.29 § si hæres.

II. *Quibus datur actio ad eligendum?*

De hæredibus legatarij.l.19. Inst.tt. 20.§ optionis legatum.lib.36.tt 2.l.12.§ fin.

De seruo cui legatum est manumisso, & domino. l.10.

De hærede à quo legatum est.ff.1.l.25.§ fin.l.26.31. § si quis plures. l.36.§. fin.l.48.sed si Stichus. l. 85.§ Stichum. l.109. §. cùm homo. l.111.ff.2.l.11. § fin.lib.33.tt.2.l.21.

III. *Aduersus quos?*

De eo apud quem res sunt depositæ.l 8.§ fin.

IIII. *Quarum rerum electio datur?*

Item, quid quorumq; eligere possit? l.j.l.22.lib. 34.tt.2.l.38.l.40.§ Sempronię. uide insuper infrà Euentus.

V. *Quando & quamdiu competat?*

An ante aditam hæreditatem? l.16.ff.j.l.9.

An pendēre conditione? ff.lib.36.tt.2.l.25.in prin. lib.33.tt.2.l.21.

De reliquis.l.6.7.8.in prin.l.13.§ fin.ff.2.l.11.§ fin.

VI. *Ad fine remedium.*

Ad exhibendum,& ut depositi agatur.l. 8.§ fin.

VII. *Euentus.*

Res fit communis eligentium.l.8.§. unius.

De uindicatione rei electæ.

Quid uindicandum.

De re electa uindicanda.Distinguitur:

Si cui seruorum electio legata est, tres potest eligere l.j.

Si eum qui sub cōditione manumissus est, elegit. l 9.§.quæsitum.

De reliquis. ff.j.l.8.§ fin.l.36. C.tt. 43.l.3.§ sed & si quis. Vide insuper suprà, Quarum rerum electio detur.

De eo quod accedit rei electæ:ut fructus, partus, usus.l.21.

De eo quod seruo electo legatū est.l.12.13. in prin. l.15:

Si in electione dissenserint:uide suprà, Si semel optatum.uers.Si in eligendo dissentia

DE LIBERATIONE LEGATA ff.lib.34.tt.3. Cap. 7.

I. *An sit utile legatum, & ex eo detur actio uel exceptio?*

l.j.in prin.l.3.in prin.Inst.tt.20. § si quis debitori. Distinguitur:

1 *Ex re legata.*

De liberatione debiti.

Si pars debiti remittatur.l.8.in prin.

Si cùm deberetur Stichus,aut decem,Stichum remisit.l.8.§ si is qui.

Si debitū nullum sit,& exceptione remoueri possit actio.l.14.16.28.31.

Si ex pignoris causa debetur.l.t.9.§ fin.

Si ex causa depositi,commodati, & ex causa furtiua debetur.l.9.§ fin.

Si non testatori,sed hæredi uel alij debetur. l.9. in prin.l.12.27.

2 *Ex persona legantis.*

Si debitor fideiussorem suum ab hærede liberari iusserit.l.12.

3 *Ex persona legatarij.*

Si non capaci liberatio legata sit.l.20.

Si debitori qui nō est soluendo. ff.lib.35. tt.2. l.22. §.fin.

4 *Ex persona eius à quo legatur.*

Si à legatario.l.27.

Si ab hærede hæredis.l.16.§ fin.

5 *Ex specie, & uerbis quibus legatur.*

Si iussus sit hæres liberare debitorem. Item si prohibitus sit exigere. l.26.in prin. C.tt.45.l.2.§ fin.

Si auus nepotib ex filia legauit, singulis centena, his uerbis adiectis: Ignoscite, nam potueram uobis amplius relinquere, nisi me Fronto pater uester malè accepisset, cui dederā mutuò quindecim, quæ ab eo recuperare non potui. ff.lib.44.tt.4 l.17.§ auus.

6 *Ex modo si ad tempus liberauit:*

seu hæres intra certum tempus petere sit prohibitus.l.9.in prin.l.29.§ centum. Inst.tt.20.§ si quis debitor.

Si sub conditione debitum legauit.ff.lib.44.tt.4.l.5.in prin.

7 *Ex consequentibus legatum.*

Si debitori ab hærede non solenniter sit accepto latum.C.tt.42.l.17.

Si debitum sit exactum, uel solutum. l.8.§ fin. l.2.25 32.in prin.

Si debitori creditor hæres extiterit.l.22.

Si alia ratione debitor liberatus sit.l.22.28.

Si is à quo liberatio legata est, legatum repudiauit.l.27.

II. *Quibus competat?*

De hærede debitoris, & hærede hæredis. l.9. in prin.§ tale legatum. § si liberationis.l.16. 21.in prin.Inst.tt.20.§ si hæreditas.

De socio debiti, & reo promittendi.l.3.§ nunc de effectu.l.32.§ Titia.

De fideiussore & reo, si alterutri liberatio sit legata.l.2.5.6.§ fin.

De patre & filio, si alterutri liberatio sit legata.l.6.7

De uno ex duobus legatarijs non capaci.l.30.

De non nominato in testamento.l.3.§ fin.

III. *Aduersum quos?*

De hærede hæredis, & eius qui uetitus est petere. l.2.§ fin.l.16.

IIII. *Quid ueniat in eam.*

Vtrum pacto, an per acceptilationem sit liberandus? l.3.§ nunc de effectu.l.5.6.11.

De debito quod post testamentum factum accessit.l.29.§.testamento.§ Titius Seio. § legatum. l.32.§ Caio Seio.

Si pignus debitori sit legatum.l.j.

De iure adcrescendi, si duobus reis liberatio sit relicta l.30.

Si hæres uetitus sit rationes exigere, uel agere cū debitore.l.9.§ si hæres l.10.13.24.32.§ inter cætera.ff.j.l.120.ff.lib.33.tt.8.l.23.§ fin.lib.34.tt.3.l.19.§ Sticho.libro 35.tt.j.l.70.§ Titius.

De reliquis l.6.§.fin.l.7.in prin.l.8.§ si is qui.l.9.§ illud uidendum.l.11.17.18.19.20.21.§ fin.l.25.29.in prin.§ Titius testamēto. § Meuia. § testator. § legatum.§ Sticho.§ filias.l.13.21.in prin. usque ad § fin.

V. *Quando competat?*

In pendente conditione.l.8.§ fin.

VI. *Quæ actio detur? & adfinia remedia.*

De actione ad liberandum. Item, De exceptione. l.35.§ nunc de effectu.l.8.§ liberatio.l.13.23.lib.44.tt.4.l.8.Inst.tt.20.§.si quis debitori. C.tt.42 l.7.tt.45.l.2.§ fin.

Ex conducto. actio.l.17.18.

DE PECVLIO LEGATO.

ff.lib.33.tt.8 Cap. 8.

I *An sit utile legatum peculij, & ex eo detur actio?*

DISTINGVITVR:

Si redditis rationibus liber esse iussus est seruus, & ex peculio reliqua inferre.Inst.tt.20.§ peculium autem.ff.l.8.§ interdum.

Si ita legauit: Pamphilus seruus meus peculium sibi habeto, liberq; esto.l.14.

Si peculium legatum sit non deducto ære alieno. l.6.§ etsi fuerit.

Si nihil sit in peculio: item si futurum peculium legetur.l.11.

Si seruus uiuo testatore decesserit.l.12.lib.10.tt.2.l.39.§ duos.

Quid ueniat in legatum peculij.

De eo quod peculio accedit & decedit.Inst.tt.20.§ si peculiū.ff.l.8.§ utrum autem.lib.31.tt.j.l.67.in prin.lib.40.tt.7.l.28.§ statuliber.lib.15.tt.j l.58.

De peculio uicarij.l.6.§.uicario.§ si seruus.

De uicarijs uicariorum.l.25.

De uicario manumisso.ff.lib.40.tt.4.l.10.in prin.

De seruo qui est in peculio, manumisso à filio.l.19.§ fin.l.20.

Si cum ancilla esset in peculio, testator omnes ancillas uxori suæ legauit.l.15.

De debito peculiari à testatore remisso.l.8.§ item si seruo.

De deducendo eo quod seruus domino debet.l.6.in prin.usq; ad § uicario.§ sicut autem.l.10.l.21.l.22.in prin.lib.40.tt.5.l.41.§ item quæro.

De eo quod uicarius domino debet.l.16.§ quæsitum est.

De eo quod dominus uicarij nomine conuentus præstitit.l.16.in prin.

Si seruus suum conseruum uulnerauit, deducitur. l.9.§ j.

Si seruus seipsum uulnerauit uel fugit, l.9.§ fin.

De eo quod seruus conseruo suo debet.l.8.§.j.

De eo quod uicario suo debet.l.9.in prin.

De eo quod hæredi debet.l.6.§ fin.l.8.in prin.

De eo quod seruus hæredi uendidit.l.8.§ plus sit.

De eo quod conditionis implendæ causa dandū est l.8.§ item quæritur.lib.40.tt.7 l.20. in prin.

De eo quod dominus seruo debet.l.6.§ sicut. l.23.§ testamento.

De eo quod dominus seruo se debere scripsit.l.6.§ an & quod.

De pecunia, quam seruus in rationes dominicas impendit. Inst. tt. 20.§ peculium. ff. l.6. § sicut. ibi, Sed huic.l.23.§ testamento.

De eo quod seruus domino pro libertate inutiliter dedit.l.8.§ his consequentur. lib.40.tt.j.l.6.

De eo quod hæres seruo debet.l.5.

De actionibus aduersus debitores peculiares legatario cedendis.l.19.§ j.l.23.in prin.

De reliquis.l.19.in prin.l.21.l.22.l.26.lib.40.tt.5.l.41.§ item quæro.lib.46.tt.3.l.62.

III. Euen-

III. *Euentus.*

An legatarius creditoribus peculiaribus teneatur; & de cauendo eo nomine hæredem defensum iri.l.17.l.18.tt.4.l.2.§ per contrarium.ibi, Et differentiam.

Hæres nomina peculiaria persequi potest.l.5.

DE DONATIONIBVS.

Inst lib.2.tt.7.ff.lib 39.tt. 5.C.lib.8.tt.54.

Cap. 9.

I. *Definitio.*

ff lib.50.tt.17.l.82.l.51.

II. *Ratio nominis.*

ff.tt.6.l.34 § donatio.

III. *Genus.*

Non est bonæ fidei contractus.ff l.22.

IIII. *Diuisiones & Species.*

Diuiditur in donationem propriam & impropriam.ff l j.

In donationem mortis causa & inter uiuos. Inst. in prin.

De donatione propter nuptias. Inst.§ est & illud. de qua uide ĩ lib 4 huius Methodi.

De mortis causa donatione.uide ĩ cap.prox.

V. *An sit utilis Donatio?*

DISTINGVITVR:

1 *Ex persona donantis.*

Si filiusfamiliâs donet.ff.l.a. in prin. l. 7. l.9. § quod filiusfam.

Si mutus uel surdus donet ff.l.34.§ mutus.

Si mente captus donet.ff.l.23.§ fin.

Si senex donauit.C.l.16.

Si is qui capitale crimen contraxit, donet.ff.l.15.l.32.§.fin.

2 *Ex persona eius cui donatur.*

Si quis ei qui in potestate sua est, donet. ff. l. 32. § prætor.C.l.11.l.17.

Si maritus oxori donet, uel uxor marito, uide ĩ lib.4.huius Methodi, cap. De donatione inter uirum & uxorem.

Si concubinæ suæ donauit.ff.l.32.in prin.

Si meretrici donauit.ff.l 5.

Si reipub.donetur.ff.l 19.in prin.Vide ĩ lib.3. huius Methodi,De pollicitationib.

Si extraneo & ignoto donet.C.l.29.

Si infanti donet.C.l.26.

Si nolenti & inuito donetur.ff.l.19.§ non potest. li 50.tt.17.l.69.l.198.§.fin.C.li.5.tt.16.l.19.l.25.

Si absenti donetur.ff.l.10.C.l.6.

3 *Ex re donata.*

Si rem quæ accipientis fieri non potest, donet. ff. l.9.§ fin.

Si rem alienam donauit. C.l.14.

Si rem donatarij ei donauit.ff.lib.18.tt.j.l.15. § fin.

Si auia rem quam accepit à progenitoribus actoris alij donauit. C.l.19.

Si rem communem donauit.C.l.12.

Si mulier dotem alij donet.C.l.21.

Si rem incorporalem donauit.ff.l.9.in prin.

Si habitatio donata sit. ff.l.9.in prin.l.27.l.33. lib.19.tt.5.l.17.in prin.

Si hæreditatẽ futurã donauit.ff.l 10.§.fin. C.l.3.

Si uniuersa bona sua donauit:& de immodica donatione. C.l.35.§ sed etsi quis. ff.l.21.l.23.l.24.lib.44.tt.4.l.5.§.si donari.§ si eum.

De reliquis.uide ĩ Ex specie facti.

4 *Ex specie facti a donationis causa.*

Si donandi animo promisit ff.l.a.io prin.

Si donationis causa se ab aliquo delegari passus est.ff.l.a.in prin § cum uero.l.21.in prin.

Si donationis causa in rationes suas scripserit se debere alicui.ff.l.26.

Si sub nomine alterius pecuniam mutuam dedit. ff.l.35.in prin.l.36.§ fin.

Si donationis causa debitorem suum alicui delegauit,& actiones suas cessit.ff.l.2.in prin. ibi, Si uerò.usq; ad § si pecuniam. C.l.2.l.3.l.33.lib.4.tt.10.l.8.

Si donationis causa passus est aliquem à debitore suo stipulari.ff.l.35.in prin.

Si donationis causa debitum remisit, & accepto tulit.ff.l.17.l.36.in prin.C.l.18.

Si in iure interrogatus, nihil sibi deberi respondit.ff.l.30.in prin.

Si cum debitore suo pactus est, ne intra certum tempus petat.ff.l.9.in prin.

Si donationis causa saxum ex agro suo eximere, uel arborem cædere, &c.permisit.ff.l.6.lib.19.tt.5.l.16.

Si alicui instrumenta emptionis donauit.C.l.1.

Si dominus rei alij eam in censum deferenti consensit.C.l.7.l.8.

Si donationis causa uendidit. ff.lib.18.tt.j.l.39.l.38.lib.4.tt.38.l.3.l.9.§ fin.

Si ita scripsit: Sciant hæredes mei me uestem meã uiuersam illi & illi libertis meis uiuum donasse.ff.l.16.

Si deposuit rem ita, ut aut ipsi aut post mortem suam Elio restitueretur.ff.l.32.§ eiusmodi.

Si fundũ alienũ donationis causa excolit.ff.l.14.

5 *Ex causa donationis.*

Si ob rem uel causam dedit.ff.l.19.§.fin.

Si aliquo iure cogente cõcessit. ff l.29.lib.34.tt.4.l.18.li.50.tt.17.l.82.li.31.tt.j.l.69.§ si de Falcidia.

Si statuliber imposita libertatis causa præstitit.ff.l.8.

Si remunerandi gratia donet. ff.l.19. § j. l.27. l.35 .§ fin.

Si affectionis gratia donet inhonestè.ff.l.5.

Si in fraudem alterius donet.C.tt.56.l.4.

Si dimidiam partem rerum uel actionis fisco donauit,quò ab eo defendatur.C.lib.2.tt.17.l.2.

6 *Ex modo quo donauit.*

Si dedit ut in suo ædificet.ff.lib.24.tt.j.l.13.§ fin.

Si dedit seruum ut eum manumittat. ff. l.18. in prin.

Si ut res donata donatori mutua detur.ff.l.34.§ ea lege.lib.12.tt.j.l.20.

Si ut post mortem donatarij res donatori restituatur.C.tt.55.l.2.

Si ita, ut si iurasset se nomen donatoris laturum. ff.l.19 §.fin.

Si ad tempus donetur.C.tt.55.l.2.

7 *Ex reliquis contingentibus.*

Si quia pecuniam in seruitute sibi creditam liber factus expromisit: item si pecuniam sibi pupillo creditam pubes factus expromisit. ff.l. 19. § si quis seruo.

Si contra leges donatio sit facta.C.l.25.in prin.

Si ab-

Si absens uel per epistolam donauit.ff.l.10.l.36.in prin C.l 6.l.13.

Si per alium donet.ff.l.4.

Si ignorans & inuitus donauit.C.l.10.

Si mulier absente marito & liberis donauit. C.tt. 56.l.6.

Si uerba superflua interuenerint.C.l.37.

Si stipulatio non interuenit.C.l 29.l.31.

Si donatio non sit insinuata actis interuenienti-bus:& de insinuanda donatione. Inst.§ & cum retro principũ.C.l.25.§ in conscribendis. l.27. l.30.l.31. l.32.l.34 l.35.§ sed in his omnibus. § fin.l.36.lib.1.tt.2 l.16. Nouell.c.52.§ enimuerò & illud.c.163.§.sed & illud.usq; ad § de secũdo.

Si alius pro donatore subscripsit.C.l.20.l.31.

8 *Ex consequentibus donationem.*

Si donatorem pœniteat. ff.l.6. C.tt. 56.l.2.l.3 l.4. lib.7.tt.27.l.j.

Si donator rẽ pignori obligauit.ff.l.36.§ Lucina.

Si hæredes donatoris non consentiant in donationem.ff.l.33.

Si rescripto Principis rescindatur.C.tt.56.l.5.

Si donator liberos sit nactus. C.tt.56.l.8.lib.3.tt. 29.l.5.

Si donator pœna capitis fuerit affect⁹. ff tt.6.l.7.

Si donator ob sceleris conscientiam sibijpsi mortem consciuit, aut memoria eius post mortem sit damnata.ff lib.24.tt j.l.32.§. si maritus.

Si donatarius ingratus fuerit erga donatorem. Inst.§ sciendum est.l.28.l.32.§ species.lib.5.tt.3. l.28.§ consuluit.uers.quamuis ad.lib. 44.tt.7. l.3.§ itaq; si quis. C.tt.56.l.j.l 7.l.9.l.10.Nouell. e.22 § mater sanè.

Si conditio defecerit, uel causa non sit secuta.ff.l. 2.§.fin l 3.C.tt.55.l.4.tt.56.l.10.in prin.

Si conditio post mortem demum donatoris extiterit.ff.l.1.§ si pecunia.

Si res non sit tradita. Inst. § perficiũtur.ff.l.2.§ sed si quis.l.10 C.tt.55.l.5.lib.4.tt.10.l.8. Nouell.c. 162.§ primum igitur.

Si eum donationis causa mãdasset rem ab aliquo accipere, antequã daretur mortuus sit. ff. l.19. § si quis dederit.C.lib 4.tt.10.l.8.

Si alij iussu donatarij datum uel promissum sit.ff. l.2.in prin.l.34.§.fin.

Si is qui tradere iussus est, suo nomine tradidit. ff. l.25.

Si ex alia causa accipiatur, utpota quasi mutuum. ff lib.12. tt.j.l.18.in prin.lib.46.tt.3.l.34. § si debitorem.

Si donatarius donatori eandem rem rursus donauit.C.l.23.

Si reliquis consequentibus.ff.l.32.§ species.l.33. C. l.33.

SVADISTINCTIONES GENERALES.

Vide 8.Ex causa donationis.

VI. *Euentus donationis.*

De actione donatarij aduersus donatorẽ ad rem tradendam, uide paulo inferius.

Si res donata euicta sit.ff.l.18.§ fin.

De actione donatoria aduersus donatariũ ad reuocandam donationem, uide paulo inferius.

Si donatarius legem donationis non seruat. C.l.9. l.22. ff.l.28.§ fin.

De actione & exceptione immodicæ donationis. ff.l.21. uide paulo superius, Ex re donata.uers.Si uniuersa bona.

De actione inofficiosæ donationis, uide paulo inferius.

De actione tertij aduersus donatorem, eiusq; hæredis si mandatu donatoris rem suam donatario dedit.ff.l.19.§ si quis dederit.ibi, Sin autem.

De actione tertij aduersus donatariũ.ff.l.28.l.36.§ Lucius.ibi, uerum.C.l.15.l.22.l.24.

VII. De *actione donatarij ad rem tradendam.*

Causas ex quibus competit, cum suis distinctionibus, uide 8.

Quibus competit,

Et cui res donata acquiratur?

Si seruo cõmuni donatario & alij res tradita sit: Item si procuratori donatarij sit tradita, &c. nihilominus donatario adquiritur.ff.l.13.

Quid ueniat in ea?

De fructibus.ff.l.9.§ ex rebus.l.11.lib.42.tt.j.l.41. § fundum.

De usuris.ff.l.22.

De pensionibus, mercedibus & partu.ff.l.11.

De eo quod facere potest. ff.l.12.l.34.in prin.§. fin. lib.46. tt.2.l.33. lib.42. tt.j. l.41. lib.50.tt.17.l.28. uide insuper ĩ lib.15. huius Methodi, cap.5. De eo quod facere potest.

De in litem iurando.ff.lib. 42.tt.j.l.41.§.penult.

De impensis retinendis.ff.l.14.

De reliquis.C.l.j.l.35. in prin. usque ad § sed in his omnibus.

Adiuncta.

De probanda donatione.C.l.5.l.7.l.10. l.29.

Ad fine remedium.

Actio in rem.C.l.j.§ fin.

VIII. De *actione donatoris ad reuocandam donationem.*

Causæ ex quibus datur.

Si donatarius legi donationis non obtemperat. C.tt.55.l.j.tt.54.l.9.l.22.

De reliquis causis, uide 8. membr.5.Ex consequentibus.

Quibus datur?

De eo qui donauit, & eo cui donatarius finito donationis tempore dare iussus est.C.tt.55.l.3.

De hæredibus.C.tt.56.l.j.§ fin.l.7.§ actionem.l.10. § fin.

Aduersus quos datur?

De hæredib. & possessore.C.tt.56.l.7.§ actionem.

Quid ueniat in ea?

Eatenus, quatenus locupletior factus est reus.ff. lib.24.tt.j.l.5.§ fin.

Quæ actio detur?

Condictio & rei uendicatio.ff.lib.24.tt.j.l.5.§.fin. l.6.C.tt.55.l.j.

IX. De *actione inofficiosæ donationis.*

C.lib.3.tt.29.

SIMILE.

Iuxta formam inofficiosi testamẽti datur. l.j.§ fin. l.2.§ fin.l.6.§.fin.l.9.

Causa ex qua datur.

Si parens inofficiosam fecit donationem in aliquos liberos, alijs posthabitis.l.j.l.6.l.7. Distinguitur sequentibus modis.

Si ex-

Si extraneo uel liberis donauit. l. j.
Si ei qui in sua potestate est donauit. l. 2.
Si uxor à uiro donatum in filios contulit. l. 8. § nā quod uxor.
Si mortis causa donauit. C lib. 6. tt. 49. l. 5.
Si donator intestatus decessit. l. 3. ff. lib. 37. tt. 5. l. 20. § fin.
Si in integrum restitutio peti posset. l. 4.
Si actori etiam pars sli jus relicta sit. l. 3. ibi, Ac postea uos. l. 6. l. 7. Nouell. c. 92.
Si actor uoluntatem patris agnouit. l. 6.
Si actor filius donatario etiam bona donata uendidit. C. lib. 4. tt. 38. l. 4. § fin.
Si actor ingratus fuit aduersus patrem. Nouel. c. 92. § fin.
Eadem est causa huius actionis quæ est querelæ inofficiosi testamenti. l. 9.

Quid ueniat in eā

Deminuitur donatio pro ratione quartæ. l. 8. in prin. uide paulo superius uers. Si pars aliqua.
De parte dimidia ff. lib 31. l 89 § imperatur.

Adfinia remedia.

Querela Inofficiosi testamēti, uide ā uers. Simila.
Familiæ Erciscundæ actio. l 2.
Ratio legis Falcidiæ. C. lib. 6 tt. 49 l 5.
Restitutio in integrum. l. 4.

DE MORTIS CAUSA DONATIONE. Inst. lib. 2. tt. 7. ff. lib. 39. tt. 6. C. lib. 8. tt. 57.

Cap. 10.

I. *Definitio & Propria.*

Inst. § mortis causa. § & in summa. ff. l. j. l. 30. in prin. l. 34. § donatio.

II. *Differentia à uera & absoluta donatione.*

Inst. § aliæ autem donationes. ff. l. 34. § donatio

III. *Simile.*

Mortis causa donationes ad exemplum legatorum sunt reuocatæ. Inst. § hæ mortis causa. ff. l. 14. § fin. l. 16. § fin. l 36. in prin. lib 34. tt. 9. l. 5. § fin. C. l. 4. Nouell. c. 87. § nam cum scirent.

IIII. *Diuisio & Species.*

ff. l. 2.

V. *An sit utilis mortis causa donatio?*

Distingitur:

1 *Ex persona donantis.*

De eo qui testari potest, uel non potest. ff lib. 24. tt j. l. 32. § si miles.
De filiofamiliās. ff. l. 14. § item Marcellus. l 24.
De eo qui testatus uel intestatus decedit. ff. l. 24.
De eo qui non est soluendo. ff l. 16.

2 *Ex persona eius cui donatur.*

Nouell c. 87. § cæterūm.
De omni qui legata capere potest. ff. l. 9.
De eo qui nō est capax. ff l. 9. l. st l. 34. in prin. l. 35.
Si debitori, qui non est soluendo, acceptolatum fit. ff. l 30. § Iuliano. § fin.
Si uir uxori uel uxor uiro mortis causa donauit, uide De donatione inter uirum & uxorem 8 lib. 4 huius Methodi.

3 *Ex specie facti donationis causa.*

Si societatem per mortis causa donationem init ff l. 34. § si quis societatem.
Si debitorem suum mihi aut meo creditori delegauit ff. l. 17. § donaturus.
Si ita scripsit: Tabulæ uel chirographū, ubicunque sunt, inanea esse uolo, neque cum soluere debere. ff. l. 17.
Si mortis causa stipulatus est in annos singulos. ff. l 33. l. 34. § fin.

4 *Ex causa donationis.*

Si nullo præsentis periculi metu conterritus, sed sola mortalitatis cogitatione donauit. ff l. 2. in prin. l 30 § rursus l. 34. § mortis.
Si nō infirmæ ualetudinis causa, sed periculi propinquæ mortis uel ab hostibus, uel à prædonibus, &c. ff l. 3. cum tribus ll. sequentib. l. 34. § mortis, ibi, Aliās ex metu.
Si nōn suæ, sed alterius mortis causa donauit. ff. l. 11. l. 17. in prin. C. l 3.

5 *Ex modo quo donauit.*

Si sic donauit, ut si conualuerit recipiat. ff l. 8. § fin. l 34. § nam &.
Si sine ulla conditione reddendi donauit. ff. l. 41. § fin.
Si sic donauit, ut nullo casu repetatur, etiamsi conualuerit. ff. l 13. § fin. l. 26 l. 34. § nam & sic
Si sic donauit, ut res statim fiat accipientis, uel nō, nisi morte secuta. ff. l. 2.
Si sic, ut reddatur etiamsi donator prior decesserit. ff. l. 13 § & ut reddatur. l. 34 § nam & sic.
Si sic, ut nōn aliter reddatur quām si accipiens prior decesserit. ff. l. 13. § sed & sic. l. 34. § nam & sic. ibi, Sic donari.
Si sic ut donatore ex ea ualetudine mortuo omnino res non reddatur. ff. l. 13. § j. l. 34. § nā & sic.
Si ei cui donatur, alius substituatur. ff l. 10. li. 31. l. 51.
De reliquis. Nouell. c. 87. § cæterūm.

6 *Ex reliquis contingentibus.*

Si aliena res sit donata. ff. l 13. in prin.
Si non sit insinuata donatio. C. l. 4. Nouell. c. 87. § nam cum scirent.

7 *Ex consequentibus donationem.*

Si mors non sit insecuta. ff l 31.
Si donator sibi ipsi ob sceleris conscientiam mortem consciuit, uel memoria eius post mortem damnata sit. ff lib. 24 tt. j. l. 32. § si meritus.
Si donator pœna capitis fuerit affectus. ff l. 7.
Si donator non sit soluendo. ff. l. 16. lib. 35. tt. 2. l. 66. § fin.
Si donatorem pœnituerit. ff. l. 29. l. 41. in prin. C. l. 3. Nouell. c. 87. § cæterūm.
Si donatarius ante mortem donatoris decesserit. ff. l. 22. l. 25. l 28 § fin. l. 41. l. 43. lib. 34. tt. 5. l. 9.

VI. *De actione quæ datur donatario ad petendam rem donatam.*

Causæ ex quibus datur.

Si cui res mortis causa donata. sit ff l. 28. uers. Interim autem ei. l. 41. In prin. Distingitur ē.

Quibus datur.

De domino, & ipso seruo, cui donatū est, manumisso ff. l. 43 § fin.
De substituto. C. lib. 6. tt. 50. l. j. § fin autem aliquid.

Quid ueniat in eā

De quarta ratione legis Falcidiæ detrahenda. ff. l. 26.

l.26.§ fin.l.41.§ muliere deniq;. § fin. li.31.l.79. § corum.C.l.2.§ fin lib.6 tt.49.l.5.l.18.§ fin.

Adfinia remedia.

Actio fidei commissi.C.l.j.

Exceptio.ff l 17.§ Titio.l 27.

VII. *De Actione ad reuocandam donationem*

Causæ ex quibus datur.

Si mors non fit insecuta.ff.l. 31.

Si donatorē pœnituerit.ff.l.26.l. 41. In prin. C.l. 3.Noucl.c.87.§ cæterùm.

Si donatarius ante mortem donatoris decesserit.uide paulo ĩ.

DISTINCTIONES GENERALES.

Si aliena res sit donata. ff. l.13 in prin.

Si cum debitori mortis causa esset acceptolatum, is tempore etiam sit liberatus. ff.l. 23.

Si actor non præstet impensas in rem factas. ff.l. 14.in prin.

Quibus datur?

De domino rei, & ipso donatore ff.l.13.in prin.

Aduersus quos datur?

De patre & ipso filio familiâs. ff.l.18.

De altero ex reis promittendi, si alteri est acceptolatum.ff.l.34.§ si duobus.

Quid ueniat in ea?

De ipsa re & rei precio. ff.l.17.§ fin.l.18.l.36.§ fin. l.38.

De fructib.ff.lib.22.tt.j.l.38.§ idemq; est si mortis.

Si debitorē suũ alterius creditori mortis causa delegauit.ff.l.17. § si donaturus.l.30.§ si iusseris.

Si pater donatarij conueniatur.c.l.18.

Si egenus debitor mortis causa liberatus sit. ff l. 30. ff.fin.

Si homo uel fundus donatus obligatus fuit. ff.l. 17.§ fin.

Quando detur?

Etiam dum pendet,an conualescere possit donator reuocari potest.ff.l.15.l.29.

Quæ actio detur: & Adfinia remedia.

Condictio causa dati, causa non secuta.ff.l.17.§ si donaturus.l.29 l.34 § donatio.

In factum actio. ff.l.17.§ si donaturus.

In rem actio ff.l.28.l.26.

Actio fidei commissi.C.l.j.

VIII. *De Mortis causa capionibus.*

Differentia mortis causa donationis & capionis.ff.l.37.

Definitio & species.ff.l.8.l 12.l. 20. l.30. In prin. § sine donatione, cum sequentib. usq; ad § rursus.l.37.lib.35.tt. 2.l.j.§ item si ita.

De eo quod conditionis implendæ causa accipitur.ff l.8.§ nam et quod.l.35.l.37.l.40.lib.35.tt. j.l.53.§ fin.

DE VSVCAPIONIBVS.

Inst.lib.2.tt.6.ff.lib.41.tt.3 C.lib. 7.tt.26. cum sequentib.

Cap. II.

I. *Ratio & usus usucapionis.*

Inst.in prin.ff.l.j. tt.11.l 5.in prin.

II. *Definitio usucapionis.*

ff.l.3.

III. *Euentus usucapionis.*

Is qui rem usucepit, aduersus uindicantem exceptione tutus est. C.tt.26.l.4 tt.27 l.j.

Saluũ tamen manet creditori ius pignoris in re, item usofructuario usufructus. ff.l. 44.§ non morat.

An amissa possessione rem possit uindicare. C.tt. 39.l.8.

An rem pro emptore usucaptam, pro emptore possidere desinat? ff.tt.tt.l.7.§ fin.

Is qui rem alienam mortis causa donatam usucepit, non ab eo cuius res fuit, sed ab eo qui donauit rem uidetur accepisse. ff.lib.39. tt.6.l.35.

IIII. *Adfine remedium.*

Si à domino res alicui traditur uel ex causa ad transferendum dominium utili,res statim ipso iure fit accipientis,de quo uide ĩ cap.prox. De causa ad transferendum dominium. utili.Item ĩ lib.18.huius Methodi.cap 7 membr.4.

V. *Quid & quatenus usucapiatur.*

De mancipijs quæ sunt in prædio usucapto. ff. lib.44.tt.3.l.5.

De thesauro qui est in fundo usucapto. ff.tt.2. l.3. § Neratius.uers.cæterùm.

De re deposita quæ est inter bona empto. ff. tt. 5. l.2.§ eius.

Si fundo empto ampliores fines traditi sunt, totus usucapitur. ff.tt.5 l.2.§ cum Stichum.

Si pars fundo post aliquod tempus sit adiecta. ff. tt.5.l.7.§ j.

Si emptor partem ex fundo scit alienam. ff.tt.2. l. 43.tt.5.l.4.l.6.§ j.

Si solum usucapi non potest, nec superficies usucapitur: & nunquam sine solo superficies usucapitur. ff.l.39.l.26.

VI. *Causa ex qua usucapio competit.*

Si quis rem alienam diutino tempore possederit. ff.l.3. tt.11.l.5.in prin. Distinguitur:

1 *Ex persona possessoris.*

Si infans possideat.ff.tt.2 l j § igitur ex ca sa. tt. 3.l.28.

Si pupillus sit.ff.l.4 § pupillus.

Si furiosus sit.ff l. 4. § furiosus. l.28. l. 44 § eum qui.tt.2.l.j.§ igitur ex.

Si filius familiâs possidet.ff.l. 4.§ j.l. 44.§ filiusfamiliâs.

Si seruus sit.ff.l.4.§ seruus.l 31. § seruus.lib.50.tt. 17.l.160.

Si liber homo ab alio possessus teneat. ff. tt. j. 54. § fin.

Si apud hostes sit ff.l.11.l.15.in prin.44.§ fin.

De municipibus.ff.tt.2.l 2.

Si ignoret se possidere, uel seruum suum aut procuratorē suo nomine in possessione esse. Inst. lib.2.tt.9.§ ex his itaq;.ff.tt.j.l.54.§ fin.tt.3.l.8. tt.4.l.2.tt. 5.l.2 § Celsus l.7.§ fin.C.tt.32.l.j.

Si nesciat pro qua parte possideat.ff.l.32.§ fin.

Si nesciat ex qua causa possideat, & aliam causam esse putet.ff.l.31.§ fin.l.44.§ filiusfamiliâs. ibi, idem dicendũ.tt. 5.l.2.§ si sub cond. uers.quod apertius.

Si nō putet sibi per leges usucapere licere. ff.l. 32. § j.l.44 § filiusfamiliâs.

Si se filiumfamiliâs putet.ff.l.44.§ filiusfamiliâs.

Si putet se à non domino emisse.ff.tt.5.l.2. § si sub cōd.ibi, est tamen nō lib. 22. tt. 6 l. 9. § qui ignorauit.

Si non

Si non putet conditionem contractus extitisse. ff.tt.5.l.2.§ si sub condit.ibi.contra.

¶ *Si sciat rem alienam esse, & causam possessionis ad transferendum dominum inutilem.*

Inst in prin.ff.tt.5.l.2.§ igitur & bona.§ separata. lib.10.tt.16.l 110.lib.18.tt.1.l.27. C.tt.33.l.2. Subdistinguitur sequentib. modis:

Ex re quam scit.

Si partem tantum sciat alienam esse.ff.tt.5.l.4.l.6.§ 1.l.14.tt.2.l.43.

Si usumfructum rei sciat uel putet alienum.item si rem sciat pignori obligatam. ff.tt. 2. l. 43. § fin.

Si sciat rem quam ab alio emit,ab alio pro derelicto habitã: item si sciat rem quam emit, uiro ab uxore donatam.ff.tt.8.l.5.in prin.

Si factũ sciat,ius ignoret. ff.l.31.in prin. tt.3.l.2.§ si à pupillo.lib.22.tt.6.l.4.

Ex persona scientis.

Si auctor sciat,successor ignoret,uide paulo inferius Ex persona eius à quo posidet.

Si auctor ignoret,successor sciat. ff.tt.5.l. 2. § si eam rem.

Si defunctus sciuit,hæres ignorat.Inst § diutina. ff.l.4.§ hæres.lib.44.tt.3.l.5.§ fin.l.11.C.tt.32.l.11. tt.30.l 3.

Si hæres sciat,defunctus ignoret. Inst. § diutina. ff.l.43.tt.5.l.2.§ si defunctus.C.tt.33.l.4.

Si pater sciat ignorãte filio,uel contrà sciat filius ignorante patre.ff.l.43.

Si dominus sciat ignorãte seruo, uel contrà sciat seruus ignorante domino.ff.tt.5.l.2.§ si seruus. usq; ad § si à pupillo.

Ex tempore quo scit.

Si cõtractus tempore sciat, traditionis tempore uel possesionis initio ignoret. ff.l. 15. § fin. l. 44.§ etsi possesio.tt. 4.l.3.tt.5.l.2.in prin.

Si contractus tempore ignoret,postea sciat.ff.tt. 5.l.7.§ qui bona.

Si initio possesionis nesciat , postea experiatur. ff.l.44.§ etsi possesionis.C.tt.31.l.1.§ hoc tantummodo.

Si prima possesione ignorauit, postea ea amissa & rursus recuperata sciat. ff.l.13.§ si quis bona. tt.5.l.7.§ qui bona.

Ex consequentibus.

Si malę fidei possessor postea sibi causam possessionis mutet. ff.l.33. § quod uulgò. Vide ĩ cap. prox.in fine,subdistinctiones generales.

2. *Ex persona eius à quo posidet.*

Si auctor mala fide possedit, & sciens rem alienã uendidit,uel alio modo alienauit.Inst.§ quod autem dictum.ff.tt.5.l.7.§ procurator ibi.nam & cum sciens.lib.44.tt.3.l.5.in prin. C.tt.26.l.1. l.7. tt.32.l.11.Nouell.c.119.§ cæterùm. Potest autem multis modis accidere ut quis rem alienã aliquo errore deceptus tãquam suam alienet, utputa,&c. Inst.§ sed tamen id.usq;ad § quod autem.ff.l.36.l.37.in prin.

Si ab hostib.seruum captum redemit.ff.lib.49.tt. 15.l.12.§ si quis seruum.l.27.

Si à fisco uel Imperatore comparauit.Inst.§ edicto.C.tt.37.

3. *Ex persona eius per quem poßidet.*

Si per liberum hominem posidet. Inst.tt.9. § ex his itaq;.ff.tt.5.l.7.§ fin.C.tt.32.l.1.

Si per eum quem in potestate sua habet . Inst. tt. 9.§ non solùm. ff.tt.1. l. 10. § non solùm. tt.3.l. 44.§ si cum apud.

Si per seruum posidet.ff.l.4.§ seruus.l.8.l.11.l.28. l.31.§ seruus. l.44.§ si cum apud.tt.2.l.1.§ fin.l.2.

Si per seruum fugitiuũ, item per seruum ab alio possessum.ff.tt.1.l.54.§ fin.

Si per seruum hæreditarium.ff.l.44.§ nondum. l.45.§ fin.

4. *Ex re quam poßidet.*

Si res talis sit ut usucapi non posit.Inst.§ nouissimè.

Si rem sacram,sanctam,publicam,& liberum hominem posidet.Inst.§ sed aliquando. ff. l. 9. l. 45.in prin.C.tt.38.l.2.

Si solus pluribus annis in diuerticulo fluminis publici piscatus est. ff. l. 45. in prin. ibi. uel si quis.lib.44.tt.3.l.7.

Si rem fisci uel Imperatoris posidet . Inst . § res fisci.ff.l.18.l.24.§ fin.C.tt.30.l.2.tt.38.lib.11.tt.66. l.2.tt.61.l.14.lib.8.tt.12.l.5.

Si rem prouincialem.Inst.in prin.§ & his modis. C.tt.31.l.1.

Si rem mobilem posidet.ff.lib.44 tt 3.l.9.

Si rem incorporalem.ff.l.4.§ si ulam.l.9.tt.1.l.43. § incorporales.C.tt.33.l.12.§ fin.

Si seruitutem.ff.l.4.§ fin.l.10.§ hoc iure. C.tt.33.l. 12.§ fin.

Si libertatem seruitutis.ff.l.4.§ fin.

Si mancipium posidet.C.tt.34.l.2.

Si seruum fugitiuum posidet.Inst.§ sed aliquando.C.lib.6.tt.1.l.1.

Si partem rei posidet certam uel incertam. ff. l. 32.§ fin.tt.2.l.26.

Si rem absentem,& in alia prouincia sitam posidet. C.tt.33.l. 12. in prin. § de rebus. § nihil enim.

Si rem furtiuam uel ui possessam posidet , uide paulo inferius.

Si id quod ex re furtiua redactum est ut precium rei furtiuæ ff.lib.47.tt.2.l.49.§ fin.

Si uestimentum ex lana furtiua factum. ff. l. 4. § si ex lana.

Si fructum , partum & fœtum rei furtiuæ posidet.ff.l.4.§ fructus.§ hęres.usq; ad § si ex lana. l.10.§ fin.l.33.in prin.tt.5.l 9. l. 10. tt. 11. l. 4. in prin.lib.47.tt.2.l.49.§ si ancilla. usque ad § fin. C.tt.26.l.3.ff.lib.6.tt.2.l.13. § partus . ibi : Idem Iulian.

¶ *De re furtiua, & ui possessa.*

Si quis rem furtiuam uel ui possessam posidet eam non usucapit.Inst.§ furtiuæ. ff.lib.47.tt.8. l.fin.lib.41.tt.4.l.4.

SVBDISTINGVITVR:

sequentibus modis:

Ex persona furtum facientis uel subripientis.

Si filius patris uel seruus domini rem subripiat. Inst.lib.4.tt.1. § hi qui in.

Si uxor mariti rem subripuerit. ff.lib.25. tt. 2. l 29.

Si debitor pignus subripiat & uendat. ff.l. 4. § si rem pignori.l.36.tt.4.l. 4. tt.5. l.3.C.tt.26.l.6.

Si dominus rei fidei bonæ possessori uel fructuario rem suam subripiat. ff.lib.47. tt. 2. l. 20. § fin.

Si tutor rem pupilli subripiat & uendat. ff. tt. 5. l. 7. § si tutor.

Si bonæ fidei possessor rem alienam uendat uel alienet. Inst § sed tamen id. usq; ad § quod autem. ff. l. 36. l. 37. in prin.

Ex modo quo res possessa est.

Si quis sine ui fundi alieni possessionem nactus sit, uel quia negligẽtia domini uacet, uel quia dominus sine successore decesserit, uel longo tempore absuerit. ff. l. 37. l. 38. l. 4. § item si occupaueris.

Si cum dominus ui de possessione ab alio esset deiectus, alius in uacuam possessionem intrauerit. ff. l. 4. § si tu ui me. l. 33. § si dominus.

Ex persona ui deiecti.

Si non dominus, sed alius bonæ uel malæ fidei possessor de possessione sit deiectus. ff. l. 4. § si tu ui me. ibi cæterum.

Ex re subrepta, & à cuius possessione quis est deiectus.

Si à ula per alienum fundum sibi debita sit expulsus. ff l. 4. § si uiam.

Si res hæreditaria iacens sit subrepta. ff. l. 35.

Ex consequentibus.

Si res furtiua ad hostes peruenerit, & postliminio sit reuersa ff. lib 49. tt. 15. l 27.

Si res furtiua uel ui possessa in domini potestatẽ sit reuersa, uide paulo ĩ.

Si res uoluntate domini alij tradita sit. ff. l. 4. § tunc in potesta. ibi. Idem dicendum.

Si dominus rem uindicans litis æstimationem accepit. ff. l. 4. § tunc in potestatem. tt. 5. l. 2. § fin lib. 47. tt. 2. l. 86.

Si fur rem furtiuam à domino emerit, & pro tradita habuerit. ff. l. 32. in prin. lib. 47. tt. 2. l. 86.

Si fur domino rei heres extiterit. ff. l. 42.

Si dominus possessori rem donauerit. ff. tt. 5. l. 2. § fin.

Si res furtiua uel ui possessa in domini potestatem sit reuersa. Inst. § aliquando. Subdistinguitur sequentibus modis:

Ex persona eius in cuius potestatem est reuersa.

Si non in domini, sed alterius cui res subrepta est, potestatem reuersa sit. ff. l. 4. § quod autem.

Si in potestatem creditoris, cui subrepta erat, reuersa sit. ff. l. 4. § quod autem tt. 4. l. 4.

Si in potestatem serui reuersa sit. ff. l. 4. § Labeo quoq; lib. 47. tt. 2. l. 58. § si respe.

Si in tutoris uel curatoris potestatem reuersa sit. ff. l 4. § si pupilli tt. 5. l. 7. § si tutor. lib. 47. tt. 2. l. 58. § qui tutelam.

Si in potestatem procuratoris reuersa sit. ff. l. 41.

Ex causa & modo quo in domini potestatem est reuersa.

Si possessio domino rursus auelli possit. ff. l. 4. § tunc in potestatem.

Si dominus possessorem fundi ui deiecerit. ff. l. 4. § si dominus.

Si dominus rem suam ignorans pignori accepit. ff. tt. 5. l. 7. § furtiua.

Si dominus rem suam ignorans emat. ff. l. 4. § tũc in potestatem.

Si dominus ignoret rem suam in potestatem suam reuersam esse. ff. lib. 47. tt. 2. l. 88. lib. 41. tt. 3. l. 4 § Labeo. § si pupilli. tt. 5. l. 7. § furtiua.

Si is apud quem res deposita erat, cum eam lucrifaciendi causa uendidisset, ex pœnitentia redemerit. ff. l 4. § item Labeo.

Si seruus, qui rem subripuit, eandem suo loco reposuit, uel peculiari nomine habere cœpit. ff. l. 4. § Labeo. ibi, Ideoq; si.

Quanto tempore usucapiatur.

5. Ex tempore quo possidet.

Si res mobilis sit. Inst. in prin. C. tt. 31. l. 1. § cum autem antiqui.

Si res immobilis sit, tunc inter præsentes decennio, inter absentes uiginti annis usucapitur. Inst. in prin. ibi Et ideo constitut. C. tt 31. l. 1. § ideo per. tt. 33. l. 9. l. 11. tt. 35. l. 7. Distinguitur sequentibus modis:

Si in eadem, non in diuersis prouincijs habitent. C. tt. 33. l. 12 in prin. § sancimus. § sin autem.

Si per aliquot annos præsentes fuerint, per aliquot rursus absentes. Nouell. c. 119. § ultra hæc sancimus. ibi, Quantum uerò.

Si res absens fuit. C. tt. 33. l. 12. in prin. § de rebus. § nihil enim.

Si absens in integrum sit restituendus. C. tt. 35. l. 7. § quod tempus.

Quando tempus usucapiendi incipiat & desinat. item, De accessionibus possessionum.

Non à momento ad momentum tempus computatur, sed totum postremum diem computamus. Ideoq; qui, &c. ff. l. 6. l. 7. lib. 44. tt. 3. l. 15. in prin.

Continuum tempus numeratur. Inst. § diutina. ibi, Quod nostra. ff. l. 31. § 1.

Dies intercalaris an connumeretur in tempus usucapiendi. ff. lib 44. tt. 3. l. 2.

De tempore contractus & traditionis: à quo incipiat. ff. l 10. in prin.

De tempore quo claues horreorũ traditæ sunt. ff. lib. 18. tt. 1. l 74.

De tempore ante existentem conditionem contractus. ff. tt. 5. l. 2. § si sub condit. lib. 18. tt. 6. l. 8 § quod si pendente.

De tempore ante nuptias re aliena in dotem data. ff. tt. 10. l. 1. § & primum. l. 2.

De tẽpore auctoris item eius à quo auctor possedit. ff. tt. 2. l. 13 § cum quis. lib 44. tt. 3. l. 14. in prin. l. 15. § 2. C. tt 31. l. 1. § hoc tantummodo. tt. 33. l. 11.

De tempore uenditoris, & eius à quo uenditor possedit. Inst. § inter uendit. ff. l. 14. tt. 2. l. 13. § præterea § quæsitum. l. 14. tt. 5. l. 2. § si à furioso. § emptori. lib. 44. tt. 3. l. 6. in prin. l. 14. in pri. ibi, Item si mihi. § item si absente. l. 15. l. 16. lib. 18. tt 1. l. 76. § eum qui.

De tempore debitoris & creditoris pignore uendito. ff. lib. 44. tt. 3 l. 14. § etsi mihi. § fin.

De tempore defuncti testatoris, & eo quod est ante aditam hæreditatem Inst § diutina. ff. l. 15. in prin. l. 20. l. 22. l. 24. § interdum. l. 31. § uacuum. l. 44 § nondum. l. 45. § fin. tt. 2. l. 13 § quæsitum. § non autem. l. 30. § quod per colonum. tt. 5. l. 2.

tt.3.l.2.§ etiam hæredi.l.6.§ fin.l.7. in prin. lib. 44.tt.3.l.14.in prin.

Etiam ante aditam hæreditatem post mortem usucapio cœpta impleri potest. ff.l.40. l. 44. § nondum.tt.5.l.6.§ fin.

De tempore quo res in iudicium est deducta. C. lib.3.tt.32.l.26.ff.lib.6.tt.1.l.18.l.20.§ fin.

De tempore defuncti & hæredis legatario accedente.ff.l.14.§ fin.tt.2.l.13.§ sed & legatario.

De tempore donatoris. ff.tt.2.l. 13. § sed & is cui donata.tt.7.l.4.

De tempore eius cui res euincitur. ff.tt.2.l.13. § si iussu.

De tempore uxoris rem alienam doti dantis. ff. tt.l.2.13.§ in dotem.lib.23.tt.3.l.7.§ si res in.

Si liber homo uel seruus alienus ab alio bona fide possessus quid adquisierit, non accedit domino uel libero homini tempus, quo res apud bonæ fidei possessorem fuit.ff.tt.2.l.13.§ Labeo.

Si domus demolita est, ad singulas eius partes usucapiendas, non prodest tempus quo in domo possessæ sunt. ff.l.23.

De tempore quo res fuit apud emptorem, depositarium, rommodatarium, maritum, &c. uide paulo inferius De interruptionibus, uers. Si possessor rem pignori, &c. cum sequentibus.

DISTINCTIONES GENERALES.

Qui non possidet, nō utitur accessione alterius. ff.tt.2.l.13.§ penult.li.44.tt.3.l.15.§ 1.ibi. sicut nec ei.l.6.

Si medius aliquis ex auctoribus non possedit. ff. lib.44.tt.3.l.13.§ 1.ibi, sed si medius.

Si medium tempus fuit uacuum, uide § De tempore auctoris, cum sequentibus.

Vitiosæ possessioni nulla accedit, nec ea alij accedit.ff tt.2.l.13.§ fin.

De accessionibus possessionum nihil in perpetuum nec generaliter definire possumus: consistunt enim in sola æquitate.ff.lib.44.tt.3.l.14. in prin.

6. Ex reliquis rontingentibus, & de usurpationibus seu interruptionibus usucapionis.

Si res non possideatur.ff.l.25.tt.8.l.2.§ fin.

Si possessio interrupta sit, & medio tempore nō possessa.ff.l.2.l.31.§ 1.C tt. 33.l.2.

Si possessor ab hostibus captus sit. ff.l.15. in prin. lib.4.tt. 6.l.19.l.20.l.23. § is autem.§ item ei qui. lib.40.tt.15.l.12.§ factæ autem.l.29.

Si possessor rem pignori dedit.ff.l.16.l.33.§ qui pignori.usq; ad fin.legis.tt.2.l.1.§ per seruum.

Si rem alij commodauerit.ff.lib.13.tt.6.l.8.

Si apud sequestrum deposuit. ff.tt.2.l.39.lib.16. tt. 3.l.17.§ fin.

Si rem alij precariò roncessit. ff.tt.2.l.13.§ si is qui precariò.

Si rem doti dederit.ff.tt.2.l.13.§ in dotem.

Si rem uendidit, eaq; ei postea sit redhibita. ff. tt. 2.l.13.§ præterea.tt.3.l.19.lib.44.tt.3.l.6.§ uendidi.

Si seruum possessum inutiliter manumisit.ff.tt.7. l.5.

Si possessor rem domino locauerit, uendiderit, pignori dederit. ff.l.21.l.33. § si rem tuam. tt.2.l. 37.lib.13.tt.7.l.37.

Si à domino precariò rogauerit.ff.tt.3.l.6.in prin. tt.2.l.36.lib.13.tt.7.l.29.

Si legatorum seruandorum causa quis in possessionem missus sit.ff.tt 5.l.12.tt.6.l.2.in prin.

Si uentris nomine, aut rei seruandæ causa quis in possessionem missus fuerit. ff.lib.44.tt.3. l. 15.§ idemq; in eo qui.

Si peculium medio tempore sine causa fuerit apud manumissum.ff.tt.2.l.13.§ ex facto.

Si seruus possessus fugerit.ff.l.15.§ si seruus.tt.2.l. 1.§ per seruum.tt.4.l.54.§ fin.lib.44.tt.3.l.8.lib. 6.tt.1.l.21.in fine.

Si possessor ui de possessione deijciatur, uel res ei eripiatur.ff.l.5.

Si rem pignori datam, creditā, depositā depositarius, cōmodatam commodatarius, &c. eius'ue seruus subripuit uel alienauit. ff.l. 33.§ qui pignori.§ si rem pignori.usq; ad fin.legis.

Si dominus rem à possessore petierit. ff.tt.5.l.2. § fin.l.13.tt.7.l.2.C.tt.32.l.10.tt.33.l.10.uide insuper ĩ lib.15.cap.4.

Si dominus possessori in loco quem usu capit, ædificanti denunciauit.ff.tt.5.l.13.

Si seruus pro libertate sua litigare paratus sit. ff. l.15.§ si seruus.

Si ij per quos possidebat, relinquēdæ possessionis gratia discesserint.ff.tt.5.l.7.in prin.

Si is per quem possidebat, furere incipiat.ff.l.31.§ (si seruus.

Si rerum mistura interueniat.ff.l.30.

Si res fuerit absens, uel aduersarius in integrum sit restituendus: uide paulo superius, Ex tempore quo possedit.

7. Ex consequentibus diutinam possessionem.

Si instrumenta possessionis amisit possessor. C. tt.33 l.7.

Si possessionem rei amiserit, & prior dominus uel alius eam sit nactus. ff.lib.4.tt.6.l.31. C. tt. 39.l.8. § quòd si quis. ibi, ita tamen. cum § sequente.

8. Ex rausa possessionis, sequitur infrà cap.prox.

DISTINCTIONES EX CAVSA possessionis.

Cap. 12.

Distinguitur insuper diutina possessio usucapiendi ex causa possessionis. Sciendum est autem, hoc loco causam ex qua possessio adquiri solet, aut utilē esse ad transferendum dominium, aut inutilē, uel ipso iure, uel ipso facto, uel denique propter exceptionem aliquam: de quibus singulis ordine uidendum.

¶ *De causa ad transferendum dominium utili.*

Si igitur causa possessionis ad transferendum dominium utilis est, statim is cui res tradita est, dominium eius sine usucapione nanciscitur. Inst.lib.2.tt.9.§ ex his itaq; uers. & per hāc. ff.lib.18.tt.1.l.74.lib.41.tt. 8. l. 1. l. 5. § id quod quisq;.tt.3.l.3.§ lana.

¶ *De rausa ipso iure ad transferendum dominium inutili.*

Sin autem causa possessionis ad transferendum dominium ipso iure inutilis est: hoc est, cum

res ita datur ne fiat accipientis: tunc nec diuina possessione ex ea transfertur dominium. ff. lib.6.tt.2.l.13.§ 1.ut:

Si rē ui, uel furto est adeptus. Inst.§ furtiuæ quoque. C.lib.3.tt.32.l 24. uide § cap, px. De re furtiua & ui possessa.

Si res ei locata sit. C.tt 30.l.1.tt.34.l.1.tt.39.l.2.l. 7. § fin ff.tt 6.l.2.§ quod uulgo.

Si res ei commodata sit. ff.lib.13.tt.6.l.8.l.9.lib.41. tt.6.l.2.§ quod uulgo.

Si usufructus nomine possideat. Inst.tt.9.§ fructuarius. ff.tt.1.l.10.§ fin. C.lib.3.tt.33.l.8.

Si precariò possideat. ff.lib.44.tt.3.l. 11. C. tt. 39. l.2.

Si iure emphyteutico possideat. C. tt. 39. l. 7. § fin.

Si procuratorio nomine possideat. C.tt.39.l.7. § fin. ff.l.13.§ fin.

Si res apud eum deposita sit. ff. tt.6.l. 2. § quod uulgo. lib.16.tt.3.l.17.§ fin.

Si res ei pignori data sit. ff l.13. in prin.

Si creditor res debitoris, qui bonis cessit, iure domini detinet C.lib.7.tt 71.l.4.§. cum itaq;.

¶ *De falsa causa quæ ipso facto inutilis est ad transferendum dominium.*

Quando autē causa possessionis ipso iure transfert dominium, ut emptio, donatio, solutio, legatum: ex tunc duplici ratione inutilis esse potest ad transferendum dominium, cum aut facta non est, aut inutiliter est facta propter aliquam exceptionem. Si igitur facta non est emptio, donatio ex tūc, etiamsi à possessore facta esse putetur, tamen usucapio non procedit. Inst.§ error. ff.l.27.tt.4.l.3.tt.5.l.2 in prin tt. 7.l. 1.in prin.tt. 8.l.6.C.tt.27.l.3.tt.29.l.4.lib.9.tt.22. l.18.

Subdistinguitur sequentibus modis

Si iustam erroris causam possessor habuerit. ff.tt. 5.l.11.tt.11.l.5.

Si seruus uel procurator, cui rem emēdam mandauerat, ei persuaserit se emisse. ff.tt.5.l.11.

Si rem in hæreditate sibi obueniente inuenit. C. tt.33.l.4.

Si eum in cuius locum successit, uel seruuū suum emisse existimet. ff.tt.11 l 5.§ fin.

Si dominus rei, possessori tanquam aduocatus adsistit. C.tt.33.l.5.

Si non sit legatum, non donatum, non emptum, &c. uide ī Pro emptore, pro donato, pro legato, &c.

¶ *De causa propter exceptionem ad transferendum dominium inutili.*

PRO EMPTORE.

ff.tt.5.

Si quis rem à non domino emit, uel si emptio propter aliquam exceptionem est inutilis: emptor eam rem diutina possessione pro emptore usucapit.

Distinguitur:

1. Ex *persona uenditoris.*

Si ab eo emit qui ius uendendi non habet. C.tt. 26.l.1.

Si à pupillo sine tutoris autoritate, uel falso aut errante tutore autore emit. l. 2. § si à pupillo. tt 3 l.3.in prin.lib.18.tt.1.l.27.C.tt.26.l.9.

Si à furioso emit l 2.§ si à furioso.tt 3 l.13.§ 1.

Si à seruo emit, domino ignorante ff.tt 3 l.34.

Si à luxurioso & protinus pecuniam perdituro emit l.8.

Si ab eo quem prætor alienare uetuit. l. 7. § qui sciens.tt.3.l.12.

Si is qui pro tutore negocia pupilli gerit rem pupilli uendidit. ff. lib.44.tt.4.l. 4. § si quis non. ibi, Nam etsi is.

Si uir prædium dotale uendidit ff.tt 3.l 42.

Si debitor rem pignori obligatam uendidit. C. tt.26.l.6.

Si uir rem sibi ab uxore donatam uendidit. ff.tt. 8.l.5.in prin.

Si à malæ fidei possessore, & eo qui scit rem alienam esse, emit. Inst.§ quod autem dictum. ff.tt. 5.l.7.§ procurator. ibi, Nam & cum sciens. lib. 44.tt.3.l 5. in prin. C.tt.26.l.1.l.7.tt. 32.l. 11. Nouell.c.119.§ cæterùm.

2. Ex *persona emptoris.*

Si tutor ex actione pupilli rem quam pupilli esse putabat, emit. item si minoris emit rem pupilli.l.2.§ tutor.

Si procurator uel negociorum gestor ex actione domini rem emit. l.2 § procuratorem.

Si sciens rem alienam emit, & mala fide: uide § cap prox.

3. Ex *re empta.*

Si rem furtiuā uel ui possessam emit: uide § cap. prox. De re furtiua.

Si rem à defuncto alienari prohibitā tutor uendidit. C.tt.26.l.2

4. Ex *modo quo emit.*

Si sub conditione emit, eaq; non extiterit l.2.§ si sub cond.lib.18.tt 6.l 8.§ quòd si pendente.

Si in diem res sit addicta.l 2.§ si in diem.

Si ita ut nisi intra certum tempus pecunia solueretur res inempta esset, & pecunia soluta intra tempus non sit.l.2.§ Sabinus.

Si ita, ut si intra certū diem displicuisset res, redhibeatur. l.2.§ sed & alia emptio.

5. Ex *reliquis contingentibus.*

Si donationis causa uenditio facta est. tt. 7. l. 6.

Si ei denunciatum sit à domino ne emeret. C. lib 3.tt.32.l 17.

Si dolo & fraude uenditio facta sit. C. tt. 33. l.6.

Si procurator rem domini minoris uendidit.l.7. § procurator.

Si Titius mandatu serui fundum ei emit, & manumisso tradidit.l.7.§ seruus.

Si procurator fundum mandatu domini emptū, & ex ea causa sibi traditum diu possedit. ff.tt.3. l 13.§ fin.tt.5.l.2.§ procuratorem.

Si inter bona empta sit & res deposita. l.2. § eius bona.

Si alia res quàm empta est, sit tradita. l. 2. § cum Stichum.

Si plus quàm emptum est, sit traditum.l. 2.§ cum Stichum.

Si is cui res traditur, ex alia quàm ex emptionis causa sibi eam tradi putet.l.2.§ quod apertius.

Si em-

Si emptor propria autoritate fundum sit ingressus.ff.tt.2 l.5.l.33.in prin.C.tt.32.l.2.l.9.l.7.

Si emptio facta non sit. l. 2. in prin. l. 11. tt. 9. l.3.

Si emptio ex post facto cōualescat:utpura re emptori à domino donata, litis æstimatione domino rei ab emptore oblata,&c. uide lib.18.huius Methodi,cap 7.membr.1.& 4.

PRO DONATO.

ff.tt.7.

Pro donato is usucapit, cui res donationis causa tradita est.l.3.in prin.C.tt.27.l.3.

Distinguitur:

Ex persona donantis, & eius cui donatur.

Si pater filio quem in potestate habet,donet. l. 5. § 3.l.4.tt.6.l.2.§ fin.

Si uir uxori,uel uxor uiro donauit.l.3.§ si inter.l. 3.lib.24.tt.3.l.25.l.44.lib.41.tt.2.l.16.

Si sciens rem alienam donauit.C.tt.27.l.2.

Ex reliquis contingentibus.

Si seruus alienus ita donatus sit, ut manumittatur.ff.lib39 tt.5.l.18 § idem Aristo.

Si donatarius seruum alienum sibi donatum inutiliter manumisit.l.5.

Si donator rei alienæ donationem reuocare constituerit,remq; cœperit uindicare.l.2.

Si non sit donatum.l.3.in prin.C.tt.27.l.3.

PRO LEGATO.

ff.tt 9.

Si cui res ex causa legati tradita sit,is eam pro legato usucapit.l.3.l.4.in prin.

Distinguitur:

Ex persona legatarij, & eius cui res legati nomine tradita est.

Si ei cum quo testamenti factio non est,legatum sit l.7.

Si alij quàm cui legatum est,res tradita sit . l. 3. § fin.

Si cum Titio legatum esset,alij eiusdem nominis res sit tradita.l 4.§ fin.

Ex reliquis contingentibus.

Si res aliena legata sit.l.4.in prin.

Si dominus rei legatæ adhuc uiuat.l.5.l.6.

Si non rectè,nec iure legarum sit.l.9.

Si legatum ademptum sit.l.4.in prin.l.9.

Si legatarius non traditam possessionem rei legatæ sit ingressus.l.8.

Si legatum non sit.l.2.l.3.tt.11.l.4 § fin.

PRO HAEREDE.

ff.tt.6.

Si quis putans se hęredē rem posideat, eam pro hærede usucapit.Distinguitur sequentibus modis:

Si suus hæres sit.C.tt.29.l.2.

Si is qui testamenti factionem nō habet,pro hęrede possideat.l.4.

Si à muliere non rectè adoptatus,eius hæredem se esse putet.C.tt.33.l.8.

Si res ex hęreditate nō sit.l.3.C.tt.29.l.4.tt.33.l.4.

Si defunctus rem usucapere non potuit. ff. lib. 44.tt 3.l.11.ibi,Tamen usu C.tt.29.l.3.

Si rem apud se depositam,sibi commodatam,locatam,uel à patre donatam pro hærede possidere incipiat.l.2.§ quod uulgo.§ filium.

Si dominus rei uel hæreditatis adhuc uiuat. l. 3. C.tt.29.l.3.

Si legatorum seruādorum causa alius in possessionem missus sit.l.2.in prin.

PRO DERELICTO.

ff.tt.8.

Si id quod à nō domino pro derelicto habitum est,& haberi putatur, diutino tempore possidet,usucapit.l.4.

Distinguitur:

Si possessor ignoret à quo derelictum sit.l.4.

Si pro derelicto habitum non sit l.6.

Si merces ex naue iactas,uel ex naufragio expulsas occupauit.l.7.tt.2.l.21.§ 3.

PRO DOTE.

ff.tt.10.

Si rem alienam in dotem accepit, eam pro dote usucapit.l.3.in prin.l.3.C.tt.28.l.3.

Distinguitur:

Si res mobilis in dotem data sit. C.tt.28 l.3.

Si singulæ res uel uniuersæ in dotem datæ sint.l. 3.§ 3.

Si nondum nuptiæ sint secutæ. l. 3. § & primum. l.2.

Si cessat matrimonium,aut omnino secutum nō sit.l 3 § constante.§ fin.

PRO SOLVTO.

ff.tt.4.

Si rem alienam uel non debitam,debiti causa accepit, usucapit pro soluto.l.3.

Distinguitur:

Si non fuerit debitum.l.3.tt.5.l.2.in prin.ibi,Si tamen.tt.11.l.3 l.4 § fin.

Si accipiens sciat sibi non deberi.l.3.tt.15.l.3.

Si aliud quàm debetur solutum sit.l.3.

PRO SVO,

& de reliquis possessionum causis. ff. tt 11.

Si quis dominium rei sibi adquiri putet, & ex ea causa possideat,ex qua adquiritur, pro suo usucapit.l.3.in prin.

Si ex causa emptionis,donationis, legati possideat,pro suo usucapit.l.3.§ 3.

Si ex eo quod cepit cœlo, mari,terra possidet, item ex alluuione &c.l.2.

Si cum hæres alium sibi cohæredem putaret, ei res hæreditarias pro parte tradidit. ff. tt. 3. l. 29.

Si ex diuisione cum patre facta filius possideat.l. 4.§ si pater.

Si in communi diuidundo iudicio res alicui adiudicata sit.ff.tt.3.l.17.

Si autore prætore possidet. ff. tt.2. l. 11. l. 52. § fin. lib.50.tt.17.l.179.

Si possessor rei alienæ cōuentus litis æstimationem obtulit.ff.tt.5.l.3.l.3.lib.42.tt.4.l.15.

Si cum ab aliquo rem petere uellem, is eius rei possessionem mihi cesserit. ff.tt.3.l.33.§ si mihi.

Si ex causa transactionis possideat. ff.tt.3.l.29.C. tt.26.l.8.

Si puerum ab hostibus uulneratum suscepit & curauit.C.tt.34.l.5.

Si ex causa lucratiua possideat.C.tt.33 l.11.

Etiam ex alijs causis concessa est usucapio. l. 5. in prin.

SVBDISTINCTIONES
praecedentium distinctionum generales.

Si cum lex usucapionem inhibet, possessor bona fide possidet. Inst. § quod autẽ dictum. ff. tt.3. l. 24. C. tt.26. l.5. § fin. l.7.

Si postea causam possessionis sibi mutet. ff. tt.5. l. 33. § quod uulgo. tt.6. l.2. § quod uulgo. tt.2. l.3. § ex plurib. § illud quoq; l.10. l.18. in pri. l.19. lib. 5. tt.4. l.10. § quod si filius. lib.43. tt.25. l.6. § Iul.

Si rem, quam mala fide possidebat, à domino uel non domino emerit. ff. l.33. § quod uulgo. ibi, Idq; per hoc.

Si cũ mala fide possideret, à domino rei hęres sit institutus, uel iustã causam habuerit existimandi se hæredem. ff. l.33. § idem hic si à domino.

Si colonus fundum à non domino emerit. ff. l. 33. § cum ergo hæc.

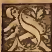
Si colonus, depositarius, commodatarius, postea pro hęrede incipiãt possidere. ff. tt.6. l.2. § quod uulgo.

Si filius rem à patre sibi donatã pro hęrede possidere incipiat. ff. tt.6. l.2. § fin.

FINIS LIBRI DECIMI
quarti, & Quartæ partis.

METHODI IVRIS CIVILIS
PARS QVINTA, DE OBLIGATIONIBVS ET ACTIONIBVS, EX CONTRActu descendentibus.

AD MAVRITIVM BREVNLE, LL. LICENTIATVM, IVDICII CAMERAE Imperialis Aduocatum & Procuratorem, Nicolai Vigelij Præfatio.

SI quis ex sublimi aliquo loco uniuersas res actionesq; hominũ prospicere posset, is summã proculdubio ex isto spectaculo, ob miram casuum humanorũ uarietatem & exitus, capturus esset uoluptatẽ. Nõ minus eo spectaculo iucunda mihi uidetur lectio Iuris Ciuilis. Nam ibi uarios hominũ actus cernere licet, uaria negocia, & exitus inopinatos. ibi alius aucupatur, uolucres per alienum fundũ sequitur: superuenit fundi dominus, ingredientẽ prohibet. Alius uenatur, ceruum capit. captũ secum abducit: tandem ceruus custodiã eius euadit, seq; in naturalem recipit libertatẽ. capitur rursus ab alio: lis de dominio cerui oritur. Alij iaculis ludũt: seruus per cãpum iaculatorium transit, ab uno traijcitur casu, nõ data opera: dominus serui eũ qui damnũ dedit, in ius uocat: quanti is seruus in eo anno plurimi fuit, eũ sibi condemnari petit. lex reum absoluit. Alibi duo iuxta Tyberim ambulãt, quorũ alter ei qui secum ambulat rogatus annulum ostẽdit, ut respiceret. illi annulus excidit, & in Tyberim deuoluitur: lis inter illos oritur. Alibi quidã moritur, hęres quendam mittit ad excutiẽdas uires hæreditatis: qui reuersus, minorem hæreditatem mentitus, eam ab hærede minoris emit: hæres postea fraude cõperta, rescissa uenditione, omne emolumentũ fallaci emptori extorquet. Alibi oritur incendiũ, accurrit hominum multitudo, domini res suas metu incendij ex ędibus proijciunt: alij res proiectas furandi animo rapiunt, in quadruplũ puniuntur, &c. Alibi bellum geritur, miles aciem deserit, deprehẽsus capite punitur: alij ab hostibus capiuntur, qui omnia iura sua perdũt, hostiũq; serui efficiuntur: hostes prosternũtur: quod ex ijs capitur, occupanti cõceditur: capti ab hostibus recuperantur, & iura per captiuitatem amissa postliminiò reuersi recuperant. Hæc est casuũ humanorum uarietas & uicissitudo: quorũ non solùm facta, sed & iura in legibus cernuntur oculis non tã corporis quàm animi. Hæc iucunda sunt spectacula, & uoluptatis, ut mihi quidẽ uidentur, plena. Veruntamen qui in horto quantũuis amœno fodit, plãtat, serit, laborat, eum tandẽ defatigari necesse est: ita mihi accidit, ut dũ singulas leges, legũq; paragraphos transplãto, dispono, & ad suos locos redigo, plurimum sim defessus: adeò ut opus uoluptate quadam cœptum, ob tædium ac molestiam summam deserturus eram, pręsertim cũ nulla laborum meorũ pręmia mihi essent sperãda. Quæ enim uirtuti & eruditioni debẽtur præmia, ea nũc præstantur gratiæ. Itaq; magnitudo laboris inanis me ab opere suscepto deterrebat: ueruntamen

ueruntamen hortando & rogando quidā mei amici me in eo retinuerunt. Sequitur igitur Quinta pars Methodi, quæ tractat pacta, trāsactiones, & omne genus cōtractuū, stipulationes, emptiones, uēditiones, locationes, conductiones, societates, mandata, cōtractus innominatos, & quasi contractus: postremò cōtractus eorum qui sunt in aliena potestate. Quoniam autem præcedētes Partes singulas singulis dedicaui, retinēdus est mihi ille mos & in seqūētibus. Hāc igitur Quintam partē tibi, uir clarißime, dedico. Nota est singularis tua humanitas, & erga literarum studia fauor: nota est ingenij tui dexteritas, & multis bonis uiris sæpe exoptata familiaritas tua. Cū omnis uirtus homini cōueniat: tū nulla est quæ magis hominem deceat, quàm ea quę ab homine nomen suum traxit: ipsa nimirum humanitas, quæ in te singularis atq; eximia est. Ista tua humanitate motus, hanc Partem tibi dedicandam constitui: non diffidens, te pro tua uirtute hoc meum munus, quamuis exiguum, beneuolo animo suscepturum. Vale.

DE PACTIS ET TRANSACTIONIBVS, OBLIGATIONIBVS ET ACTIONIbus in genere:

Liber decimusquintus.

DE PACTIS.

ff.lib.2.tt.14.C.lib.2.tt.3.

Cap. 1.

I. *Definitiones.*

ff.l.1.§ 1.lib.50.tt.12.l.3.in prin.

II. *Diuisiones.*

In nominata & innominata.ff.l.1.§ fin.

In publicam conuentionem, & priuatam. ff. l.5.

In iuris gentium & legitimam cōuentionem. ff. l.5.l.6.l.7.in prin.

In pactum reale & personale. ff.l.7.§ pactorum.

Quædam actiones pariunt, quædam exceptiones. ff.l.7.in prin.

III. *Species.*

Conuentionis uerbum generale est, ad omnia pertinens, de quibus negocij contrahendi, transigendiq;, &c. ff.l.1.§ conuentionis. usque ad § fin.

Species tacitarum pactionum. ff.l.2. uers. sed etiam tacito. l.3.l.4.l.27.§ penult.l.40.§ post diuisionem. l.55.l.56.in prin. lib.19.tt.2.l.13.§ fin.l. 14.C.l.2.l.18.

IIII. *An pactum sit utile & seruandum.*

ff.l.7.§ prætor.

Confirmatur.ff.l.1.in prin.

Distinguitur:

1. *Ex personis paciscentium, & eorum per quos paciscimur.*

De muto.ff.l.4.in prin.uers secundum.lib.44.tt. 7.l.j.§ mutum.lib.50.tt.17.l.166.

De surdo.ff.lib.44.tt.7.l.j.§ fin.l.47.lib.50.tt.17. l.166.

De eo cui bonis interdictum est. ff.lib.50.tt.17. l. 40.

De furioso. ff.lib.44.tt.7.l.j.§ furiosum. l.23. lib. 50.tt.17.l.5.l.40.l.166.§ fin.

De pupillo. ff.lib.44.tt.7.l.j.§ furiosum. uers. huic proximus. l.42.tt.4.l.4.§ si quis pupillo. ibi, Nam etsi.lib.50.tt.17.l.5.l.149.lib.12.tt.6.l.41. in fine.lib.46.tt.2.l.j.§ fin.

De pubere minore 25 annis. ff. lib. 44. tt. 7. l.42.

De capite deminuto. ff.lib.4.tt.5.l.2.§ hi qui.ibi, Cæterùm si postea.

De filiofamiliâs. ff. lib. 44. tt. 7. l. 58. C. l.23.

De seruo. ff.l.29. C.l.3.ff.lib.44.tt.7.l.13.l.42.§ fin. lib.50.tt.17.l.22.in prin. lib.12.tt.6.l.13.in prin.

De seruo hæreditario.ff.l.27.§ fin.

De seruo in quo usumfructum habemus.ff.l.54. § fin.

De tutore.ff.l.14.C.l.22.

De curatore.C.l.22.

De procuratore.ff.l.10.§ fin.l.11.l.12.l.13.

De magistro societatum.ff.l.15.

De domino & seruo inuicem paciscentibus. C. tt.4.l.13.§ fin.

De seruo, & eo qui in seruo usumfructum habet, inuicem paciscentibus. ff.lib.7.tt.1.l.25.§ idem Iulianus.

De libero homine seruo alieno, & eo cui is seruit inuicem paciscentibus.ff.lib.13.tt.6.l.19.§ si libero homini. lib.7.tt.1.l.25.§ idem Iulianus. lib. 41.tt.1.l.54.§ item promittendo. usque ad § quidquid.

De reliquis, uide j De pacto de non petendo.

2. *Ex re quam paciscuntur.*

Si aduersus leges, uel in fraudem legum pactum factum sit.ff l.7.§ prætor.§ & generaliter.l.28. in prin.l.31.lib.50.tt.17.l.27.C.l.6. Subdistinguitur. Si non ad publicam læsionem, sed ad rem familiarem pertinet. ff.l.7.§ si paciscar.uers.& in cæteris.§ & generaliter.

Si ad publicam læsionem pertineat. ff.l.27. § pacta.uerſ.& in ſumma.l.42.

Ius publicum priuatorum pactis non mutatur. ff.l.7.§ & generaliter.l.38.l.42.lib.50.tt.17.l.45.§ fin.

Si à contrahentibus quid contra naturã contractus exceptum ſit.ff.l.43.lib.50.tt.17.l.23.l.27.

Si conuenit ut in depoſito culpa præſtetur.ff.lib.16.tt.3.l.1.§ ſi conuenit.

Si ut in cauſa depoſiti omne periculũ præſtetur. ff.l.7.§ item ſi quis.

Si conuenit ne dolus malus præſtetur. ff.l.27.§ illud.lib.50.tt.17.l.23.uerſ.exceptio eo.lib.16.tt.3.l.1.§ ſi conueniat.uerſ.illud non.

Si conuenit, ut parte debiti intra certum tempus ſoluta,reliquum accepto feratur.ff.l.41.

Si contra bonos mores pactũ factũ ſit,turpemq́ cauſam cõtineat. ff.l.27.§ pacta.C.l.6.ff.lib.28.tt.7 l.15.

Si ut maleficiũ fiat pact⁹ ſit.ff.l.7.§ ſi ut maleficiũ.

Si conuenit,ne furti uel iniuriarũ,&c. agatur, uide paulo inferius De pacto de non petendo.

Si cum decem deberentur, pactus ſit ut uiginti debeantur.ff.l.17.in prin.

Si conuenit ut quatenus facere poſsit cõueniatur.ff.l.49.

Si conuenit,ut unus hæredum ęs alienum in ſolidum ſuſcipiat.C.l.26.

Si cõuenit ut debitor onera tributi prędij pignorati agnoſcat.ff.l.42.l.52.§ pactum.

Si conuenit ne fori pręſcriptione utatur.C.l.29.

Si conuenit ne ulla exceptio obijciatur. ff.tt.11.l 4.§ quæſitum.

Si de futura ſucceſsione pacti ſunt. C.l.15.l.19.l.30.tt.4 l.33.§ fin.lib.5.tt.14.l.5.lib.8.tt.39.l.4. ff.lib.45.tt.1.l.61.

Si in patrocinium ſuum quoſdam ſuſcipiat. C.lib.11.tt.33.l.1.Nouell.c.17.§ iniuſta quoq.

Si mercatores inter ſe pacti ſunt,ne minoris merces uenderentur. C.lib.4.tt.59.l.1.uerſ.aut paciſcitur.

Si artifices inter ſe pacti ſunt,ne alter opus ab altero cœptum perficiat.C.lib.4.tt.59.l.1.§ ædificiorum.

Si pactus ſit de quota litis. ff.l.53.lib.50.tt.13.l.1.§ ſi cui cautum. C.lib.2.tt.12.l.15.lib.4.tt.33.l.20. ff.lib.17.tt.1.l.7.

Si impoſsibile quid pacti ſint. ff.lib.50.tt.17.l.31.l.145.l.148.§ fin.l.177.

Si ut id quod factum eſt, ſit infectum.ff.lib.50.tt.17.l.31.

Si in depoſito,commodato & ſimilibus cõuenit, ne ſeruum furem uel fugitiuum faciat.ff.l.50.

Si pactus ſit ne iura adgnationis amplius habeat.ff.l.34.

Si pecora partiaria ſuſcepit.C.l.9.

Si ne ſibi locũ ſuum dedicare liceat, ne'ue in ſuo mortuum ſepelire,ne'ue inuito uicino prædiũ ſuum alienet,&c. ff.l.60.lib.20.tt.3.l.7.§ fin. uide inſuper Methodi huius lib.8.cap.1.uerſ. Si ne per fundum,&c.

3. *Ex tempore,ex quo & ad quod,item ex conditione,ſub qua dari uel fieri paciſcuntur.*

Si dies aut conditio adiecta ſit.ff.lib.44.tt.7.l.43. in prin.lib.50.tt.17.l.77.

Si ad tẽpus paciſcantur.ff.lib.44.tt.7.l.43.in pri.

Si poſt mortem paciſcatur. ff.lib.46.tt.3.l.108. C.lib.4.tt.11.l.2.lib.8.l.11.tt.38.l.13.

Si ſub conditione,Si uolam.ff.lib.44.tt.7.l.7.

Si ſub impoſsibili conditione. ff.lib.44.tt.7.l.30. Vide inſuper paulo ſuperius uerſ. Si impoſsibile quid.

4. *Ex perſona eius cui pactus eſt.*

Si alij paciſcatur. ff.lib.44.tt.7.l.10.uide inſuper ĩ De pacto de nõ petẽdo.itẽ ĩ De ſtipulationib.

5. *Ex re quam dari uel fieri paciſcuntur.*

Si ſuã rem quis emat,cõducat,&c.ff.lib.50.tt.17.l.45.lib.41.tt.2.l.28.lib.30.tt.1.l.42.§ tractari. lib.16.tt.3.l.13.

Si res quæ nullius eſſe poteſt,in pactum deducatur.ff.lib.50.tt.17.l.142.

Si res aliena in pactum deducatur. ff.lib.50.tt.17.l.11.C.l.30.§ fin.

Si rem, quam ad ſe iure hæreditario peruenturam ſperat.C.l.30.§ fin.

Si rem,quæ ab eo abire poteſt, in pactum deducat.ff.lib.50.tt.17.l.205.

Si rem litigioſam in pactum deducat. uide alibi De re litigioſa non alienanda.

Si rem communem.ff.lib.46.tt.3.l.94.in prin.

Si rem quæ in rerum natura non eſt. uide ſ uerſ. Si impoſsibile quid.cap.eod.

6. *Ex cauſa pacti.*

Si principalis cauſa non ſubſiſtat. ff.lib.50.tt.17.l.138.l.171.l.201.C.l.7.

Si dolo malo pactũ factũ eſt.ff.l.7 § pretor.§ dolo malo.uſq ad § quod ferè. C.l.8.li.8.tt.36.l.3.

Si fraudandi cauſa factum ſit. ff.l.7. § ſed ſi fraudandi.

Si error interuenit. ff.l.30.§ æquè nullo.l.31.l.52. in prin.tt.1.l.15.lib.4.tt.1.l.2.lib 44.tt.7.l.36.lib.30.tt.17.l.116.§ fin.l.76.

Si ui & metu factum eſt. ff lib.30.tt.17.l.116.l.144.

Si non hoc animo factum ſit,ut obligatio conſtituatur. ff.lib.44.tt.7.l.3.§ 1.l.30.l.53.lib.50.tt.17.l.16.

7. *Ex modo paciſcendi.*

De cõſenſu utriuſq. ff.l.1.§ adeò.lib.44.tt.7.l.54.

Si creditores,cum quibus hæres paciſcitur, inter ſe diſſentiant,uel nõ omnes adſint. ff.l.6.§ fin. l.8.l.9.l.10.in prin.l.44.l.59.lib.17.tt.1.l.58.§ Lucius.lib 44.tt.4.l.4 in prin.

De nudo conſenſu.ff.lib.44.tt.7.l.51.§ fin.

De tacito cõſenſu.ff.l.2. Vide inſuper eius ſpecies ſ in principio huius capitis.

De ſolo nutu. ff.lib 44.tt.7.l.51.§ fin.lib.43.tt.1.l.1.§ quis ita.

Paciſcimur re,per epiſtolã & per nuncium.ff.l.2.

De nudo pacto uide ĩ An ex pacto naſcat actio.

8. *Ex tempore pacti facti.*

Si non in continenti, ſed ex interuallo pactũ factum ſit.uide ĩ mẽbr.8 uerſ.Si bonæ fidei, &c.

Si in traditione rei factum ſit.ff.l.48.

Si ante delatam ſibi hæreditatẽ de ea paciſcatur. uide ſ uerſ.Si de futura ſucceſſ.

Si ante aditã hæreditatem hæres cum creditorib. hæreditarijs paciſcatur, uide ĩ uerſ. Si ante aditam.

9. *Ex conſequentibus pactum.*

Si nullum inſtrumentum interceſſerit.C.l.17.l.21.tt.4.l.5. ff.lib.20.tt.1.l.4.lib 22.tt 4.l.4.l.5. C.lib.4.tt.19.l.12.tt.21.l.9.l.10.l.12.lib.10.tt.9.l.5.

Si poſtea

Si postea diuersum paciscantur.ff.l.7.§ adeò.l.17.§ de pignore. l.27.§ pactus. usque ad § illud.l.47.in prin l.57.C.l.12.uide insuper paulo inferius uers.Si postea,&c.

Si conditio,sub qua pactum est,defecerit.Subdistinguitur:Si post perfectā obligationem conditio adiecta sit. ff.lib.44.tt.7.l.43. § conditio. C.lib.8.tt.55.l.4.

Si is qui sub conditione obligatus fuit, curauit ne conditio existeret.ff.lib.45.tt.1.l.85.§ fin.

Si cum pendente fideicōmissi conditione pactū factum esset,postea conditio defecerit.C.l.3.

SVBDISTINCTIONES GENERALES.

uide 1 cap.3.uers.Subdistinguitur:

¶ *De pacto de non petendo, & non agendo.*

1. *An sit utile ut tollat actionē & pariat exceptionē.* ff.l.27.§ ex eo quod. lib.44.tt.4.l.2. § item.lib.46.tt.3.l.95.§ naturalis. Inst. lib.4.tt. 13. § praeterea. Distinguitur:

1. *Ex personis paciscentium.*

Si pupillus pactus sit ne petat, uel ne à se petatur.ff.l.28.in prin.

Si tutor pactus sit ne petat.C.l.22.

Si curator furiosi uel prodigi pactus sit. ff.l.28. § si curator.C.l.22.

Si curator Reipub.pactus sit ne petat.ff.l.37.

Si ea persona, quæ nobis stipulatione adquirere potest,paciscatur nobis.ff.l.58.

Si seruus uel filiusfamiliâs pact⁹ sit ne petat,uel ne petatur.ff.l.17.§ fin.l.18.l.19.l.20.l.21.in prin.§ 1.§ filiafamiliâs. l.28 § si filius.l.29.l.30.in prin.

Si is qui nobis bona fide seruit,nobis paciscatur. ff.l.19.in prin.

Si seruus,in quo usumfructum habemus,nobis paciscatur.ff.l.54.in prin.

Si pater uel dominus pactus sit ne à seruo uel filio petatur.ff.l.21.§ nos autem.

Si cū quibusdā creditorib. hæreditarijs pactū factū sit ut minus petatur:uel si nō omnes cōsenserint,uide 3 uers.Si creditores cum quib.&c.

2. *Ex re quam pacti sunt.*

Si ne iudicati uel incensarum ædium agatur.ff.l.7.§ si paciscar.

Si ne furti uel iniuriarum agatur.ff.l.7.§ & in ceteris igitur.l.17.§ quædam.l.27.§ pacta.

Si ne depositi agatur. ff.l. 7. § si paciscar.uers sed etsi quis.l.27.§ illud.

Si ne operis noui nunciationem exequar.ff.l.7.§ si paciscar. (uers.item ne.

Si ne interdicto unde ui experiar.ff.l.27.§ pacta.

Si ne fideicommissum petatur.C.l.16.

Si filius uel seruus ne ipse petat, uel ne à se petatur pactus est:uide paulo superius,uers.Si seruus uel,&c.

Si ita: Si intra illū diē debiti partē solueris, acceptum tibi residuū feram,& te liberabo.ff.l.41.

3. *Ex causa pacti.*

Si per errorem pactus est, uel dolo malo deceptus.ff.l.51.C.l.8.lib.8.tt.36.l.3.

4. *Ex tempore pacti facti.*

Si antequam furtum factum sit paciscar,ne furti agatur.ff.l.27.§ pacta.

Si ante aditam hæreditatem hæres institutus paciscatur cum creditoribus,ut minus petāt. ff. l. 7.§ si ante,usq; ad,§ fin.

Si cum partem debiti soluisset, de reliqua parte non petenda pactus est.C.l.5.

5. *Ex consequentibus.*

Si pactione ad certum tempus facta,tempus finitum sit.ff.l.27.§ si cum reo.

Si postea conuenit ut petatur. Inst.lib. 4.tt. 14. in prin.ff.l.27.§ pactus.usque ad § quod si non.l.74.in prin.l.54.§ fin.l.61.

De reliquis distinctionibus,uide præcedentia & sequentia.

2. *Quomodo pactum posterius actionem uel prius pactum tollat.*

Vtrum ipso iure,an per exceptionem.ff.l.17.§ 1.§ de pignore.lib.46.tt.3.l.95.§ naturalis.lib.50.tt.17.l.27.Inst. lib.4.tt.13.§ præterea.

V. *Quibus prosit, & obsit pactum, seu quibus et aduersus quos detur ex pacto actio uel exceptio.*

De hæredibus. ff.l.17.§ si quis paciscatur. l.25.§ 1.l.40. in prin. § fin. l.52.§ si inter.§ fin. lib.56.§ fin.lib.20.tt.6.l.8.§ 1.C.l.11.

Si quibusdam hæredibus actio remissa sit, an & cæteris prosit.C.l.24.

Si conuenit ne à se,ne'ue filio petatur, an & cæteris hæredibus prosit.ff.l.33.

Si conuenit ut fratri suo tanquam hæredi dos restituatur,posteaq; alios reliquerit hæredes.ff.l.40.§ fin.

Si hæres pactus est ne petat, an obsit cohæredi. C.lib.7.tt.60.l.3.

Si ne à se ne'ue à Titio petatur.pactus sit,an Titio prosit.ff.l.17.§ si,pactus sim.l.21.§ Iulianus quoq;.

Conuentio cum alia persona facta,alijs non nocet. ff.l.27.§ ante.l.25.§ 1.l.23. § fin. tt.15.l. 3. in prin.C.tt.4.l.26.

Debitorum pactio creditoribus non nocet. C.l.25.l.26.

De hærede possessore hæreditatis paciscente. ff.l.17.§ cum possessor.l.59.

De altero reorum stipulandi uel promittendi,& altero sociorum debiti uel crediti,altero paciscente. ff. l.21.§ in his.l.23.§ fin.l.25. l.27. in prin. lib.45.tt.2.l.9.§ non idem uers.quare si socij.C.tt.4. l. 1. uide insuper 3 uers. Si creditores cum quibus,&c.cap.eod.

De fideiussore & mandatore reo paciscente. ff.l.21.§ fin.l.22.l.27. § si cum reo.§ pactus.uers.eodem.l.32.l.61.lib.17.tt.1.l.58.§ Lucius.lib. 46. tt. 3.l.95.§ fin. (sequentibus.

De reo fideiussore paciscente. ff.l.23. cum tribus.

De confideiussorib.uno illorum paciscente. ff.l.23.§ imò nec.l.26. lib.46.tt.1 l.15.§ fin.

De emptore,uenditore paciscente,uel autore. ff. l.17.§ pactum.

De uenditore,emptore paciscente.ff.l.16.in prin.

De eo qui uendidit, domino rei paciscente. ff.l.16.§ fin.

De domino & patre,eiusq; hæredib.filio uel seruo paciscente,uide 3 Ex pers.paciscent.

De domino & patre qui pactus est, ne à seruo uel filio petatur.ff.l.21.§ nos autem.

De reliquis uide 3 Ex person.paciscent.

VI. *Quid ueniat in pacti conuenti exceptionem?*

Conuentio in alia re facta,in alia non nocet.ff.l.27.§ ante.

Si cum

Si cum pactus essem ne hæreditatem peteres, singulas res petas. ff.l.27.§ item si pactus.

Si cum pactus essem ne fundum peteres, usumfructum fundi petas : item ne nauem uel ædificium petas, dissolutis his singulas res petas. ff.l.27.§ item si pactus.

Si cum decem deberes, pactus sim ne uiginti petam: uel contrà, si cum uiginti deberes, pactus sim ne decem petam. ff.l.27.§ si cum mihi.

Si cum decem aut Stichum deberes, pactus sim ne decem petam. ff.l.27.§ sed si stipulatus.

Si cum mihi hominem generaliter deberes, pactus sim ne Stichum petam. ff.l.27.§ sed si generaliter.

De reliquis, ff.l.35.l.47.§ L.Titius.

VII. *Adfinia remedia exceptionis pacti conuenti.*

Doli exceptio ff.l.10 § fin.l.7.§ sed an doli.usque ad § fin.l.16.l.25.§ fin.l.26.l.40.§ fin.

Actio ex stipulatu.ff.l.10.§ si pacto.

Actio mandati.ff.l.7.§ & suum hæredem.uers.idem & in.

Condictio indebiti si solutum sit.C.l.5.§ fin.

VIII. De *actione ex pacto.*

1. *An ex pacto nascatur actio?*

Ex pacto nudo, cui nulla subest causa nec subiecta stipulatio est, non datur actio. ff. l. 7. § sed cum nulla.l 45.C.l.10.l.21.tt.4.l.28.lib.5.tt.14 l.j. lib.8.tt.38.l.5.in prin. Distinguitur:

Si in proprium nomen contractus pactum transeat. ff.l.7.in prin.

Si subsit causa ff.l.7.§ sed etsi.

Si data pecunia quid de ea reddenda conuenit. C.l.10 lib 5.tt.14.l.j.

Si diuisio sit facta.ff.l.45.C.l.21.

Si lege uel senatusconsulto iuuetur pactũ. ff l. 6.

Si bonæ fidei iudicio insit pactum, uel in continenti uel ex interuallo factũ. ff. l. 7.§ qui uno. usq; ad § prætor.l 57.C.l.13.

Si stipulatio pacto sit subiecta. ff.l.10.§ si pacto. C.l.27.l.28.§ fin.lib.8.tt.38.l 5 l 6.

Si aliquot annis ex nudo pacto solutũ sit.C.l.28.

SVBDISTINCTIONES GENERALES.

Si ex causa pacti exceptione usus sit actor.ff.l.10. § si pacto. (eod.

Reliquas subdistinctiones uide ĩ membr.4.cap.

2. *Quid ueniat in actionem ex pacto?*

Quanti interest.C.l.26.

De pœna promissa: uide paulo inferius, uers. ex stipulatu actio.

Pœna legis si iureiurando dato ei non stetur. C. tt.4. l.41.

3. *Quæ ex pacto nascatur actio,*

Et quæ sint adfinia remedia.

Ciuilis actio præscriptis uerbis. ff.l.7. § sed etsi in C.l.7.§ fin.

Ex stipulatu actio.ff.l.7.§ quod ferè.l.10.§ si pacto.C.l.7.§ fin.l.14.l.27.

Actio uenditi.C.l.11.

Serui corrupti.ff l.50.

Pœna, si placitis non stetur.C.tt.4.l.40.l.41.

Exceptio pacti conuenti. ff.l.10. § si pacto. uide insuper ĩ uers Ex pacto nudo, &c.

Doli mali & in factum replicatio.C.tt.4.l.28.

De reliquis huc pertinentibus, uide ĩ lib. 20. huius Methodi, cap.j.in prin.

IX. *Reliqua de pactis.*

De pactione obscura & ambigua.ff.l.7.§ pactorum.uers.utrum.l.39.

De pœnæ stipulatione pacto subijcienda consilium.ff.tt.15.l.15.

Si conuenit, ne dominus à colono quid peteret, nihilominus colonus à domino petere potest. ff.l.55

DE TRANSACTIONIBVS.

ff.lib.2.tt.15.C.lib.2.tt.4.

Cap. 11.

I. *Differentia pacti & transactionis.*

ff.l j.

II. *An transactio sit utilis, & seruanda?*

C.l.5.l.10.l.20.ff.lib.38.tt.17.l.j.§ fin.

Distinguitur:

1. *Ex personis transigentium.*

De domino & seruo inuicem transigentibus.C. (l.13.§ fin.

De patre ff.l.10.

De procuratore ad litem C.l.8.

De procuratore principis.ff l.13.

De administratore ciuitatis.C.l.11.

De socio in re communi transigente. C.tt.25.l.j.

De ægroto.C.l.27.

De reliquis, uide ĩ membr.3.cap.eod.

2. *Ex causa de qua transactum est.*

Si de causa criminali & publica.C.l.18.

Si de seruili uel adscriptitia conditione.C.l.43.

Si de causa qua non tenebatur reus : uide ĩ Ex consequent.

3. *Ex causa propter quam transegit.*

Si metus causa transegit. C.l.13 in prin l.35.

Si dolus malus interuenit, & deceptus trãsegit. ff.l 9.§ qui per falsa.C.l.4.l.11.l.22.l.30.l.33.ff.lib. 38 tt.17.l.j.§ fin.C tt.20.l.5.

Si per errorem & ignorantiam transegit. ff.l.9.§ cui per fals.C.l.23 l.29.

Si per errorem calculi transegit. ff.lib.50.tt.8.l. 8 C.tt.5.l.j.ff.lib.44.tt.3.l.23.§ fin.

4. *Ex modo transactionis.*

Si non transigendi animo fecit.C.l.24.

Si emptio esse simuletur.C.l.21.

Si minor quãtitas in transactionem deducta est quàm debetur. ff.l.3 § cũ transactio. C.l.3.l.24.

Si ita trãsactũ est, ut si intra certos dies, &c.C.l.9.

Si nullo dato, retento uel promisso transactũ est. C.l.38.lib.6.tt 3.l.3.

De Aquiliana stipulatione & acceptilatione subijcienda.ff.l.2.l.15.C.l 4.l.15.l.40.

De pœnali stipulatione subijcienda.ff.l.15.

Si scriptura non intercessit.C l.5.l.28.

5. *Ex tempore & antecedentibus transactionem.*

In controuersijs, quæ ex testamento proficiscuntur, transigendis, prius inspicienda, cognoscendaq; sunt uerba testamenti.ff.l.6.

Si nulla lis mota fuit.C.l.2.

Si post rem iudicatam trãsactum sit. ff.l.7.l.11.lib. 12.tt.6.l.23.§ si post rem.C l.32.

Si reus, postquam fideiussor condemnatus est, transegit.ff.l.7.§ si fideiussor.

Si secunda hora noctis, uel alio quouis tempore transactum est.C.l.20.

6. *Ex cõsequentib.transactionẽ et reliquis cõtingentib.*

Si scriptura uel stipulatio non sit secuta uide ĩ Ex modo.

Si tran-

Si transigentem statim pœniteat. C.l.39.
Si causa, de qua transactũ est, transigentem non teneri appareat. C.l.23. ff.lib.12. tt.6.l.65. in prin.
Si instrumenta, ex quibus transactum est, falsa appareant. C.l.42.
Si postea codicilli, uel alia instrumenta reperiantur. ff.l.3.§ cũ trãsactio.l.12.lib.12.tt.2.l.31. C.l.19.
Si postea alia species reperta sit. C.l.29.
Si aduersa pars placitis fidẽ non præstet, & contra placita agere nitatur. C.l.6.l.14.l.17.l.36. tt. 9.l.21.§ fin. tt.31.ff. lib.5.tt.2.l.27. in prin. lib.18. tt. 5.l.10.§ emptor. lib.46.tt.3.l.96.§ cum pupilla, item extra De reg.iur. in sexto.l. frustra.
Si post transactionem nihilominus sit condemnatus. ff.lib.12.tt.6.l.23.§ si quis post.
Si cum spe futuræ succesionis transegisset, alius postea successerit. C.l.25.l.33.
Si nomen transactionis causa acceptum delegatum non sit, nec liberatio secuta. ff.lib.46.tt.3. l.96.§ soror.
Si prædiu m transactionis causa datum obligatum sit, uel alienum. C.l.34.
Si res, de qua transactum est, postea euincatur. C.l.34.§ fin.
Si rescriptum contra transactionem sit imperatum. C.l.16.

III. *Quibus prosit uel obsit transactio?*

De hærede uero putatiuo transigente. ff.l.3.§ debitor.
De eo cui hæreditas restituitur, hærede transigente. ff.l.17.
De emptore hæreditatis, uenditore transigente. ff.l.17.
De fideiussore, reo transigẽte. ff.l 7 §si fideiussor.
De altero tutorum altero transigente. C.l.j.
De filijs matre transigente. C.l.26.
De altero sociorũ altero transigente. C tt.25.l. j.
De reliquis, uide 3 mẽbr.5.cap.5px. De actionib.

IIII. *Quid ueniat in transactionem?*

De ijs de quibus nec actum nec cogitatum est. ff.l.5.l.9. in prin.§ fin.l.12. C.l.29.l.31.

V. *De actione quæ ex transactione datur.*

1. *An ex transactione detur actio, uide* supra cap. prox membr. 8.

2. *Quæ ex transactione detur actio?*

C.l.6.§ fin l.17.l.34.§ ex stipul. lib.8.tt.38.l.6.
De pœna promissa exigenda. ff.l.16. C.l.37.l.40.

3. *Adfinia remedia.*

De pristina actiõe actori restituẽda rescissa trãsactione, uide 3 uers. Si aduersa pars fidem, &c.
De repentione eius quod ex causa transactionis datum est. C.l.17. ff lib 12.tt.6.l.23.§ si quis post. uers. & ideo cond. Vide insuper d. uers. Si aduersa pars.
De exceptione, uide paulo inferius.
De replicatione C.l.28.§ fin. tt.3.l.21.§ fin.

VI. *De exceptione quæ ex transactione datur.*

Ex trãsactione datur exceptio C.l.9.§ fi.l.17.§ fi.
Quando opponenda? Ante & post litem contestatam. ff. lib.12.tt.6.l.23 § si quis post.

VII. *Reliqua de transactione.*

Aliæ pœnæ, si quis fidem licitæ transactionis rumpit. C.l.40.l.41.
De ui & dolo in trãsactione probando. C.l.13.§ ad uim autem.l.33.

Si legitimus & scriptus hæres inter se transegerint, uter à creditoribus conueniendus. ff.l.14.

VIII. *De transactione alimentorum.*
ff.l.8.

1. *Autoritas prætoris* in hac transactione requiritur: qua nõ interueniẽte, nullius est momenti transactio. ff.l.8. in prin C.l.7. Distinguitur:

¶ 1. *Ex re de qua transigitur.*

Si de habitatione & uestiario transigatur. § eiusdem § fin.
Si de calceario transigatur. § de calceario.
Si de præteritis alimentis transigatur C.l.7.
Si de parte alimentorũ transigatur. § arbitratu.

Ex causa & modo quo relicta sunt alimenta.

Si non testamento, nec codicillis relicta sint, § hæc oratio.
Si mortis causa donata sint uel ab eo cui mortis causa donatum est, relicta § hæc oratio.
Si nõ mortis causa donatione sint relicta. § plane de alimentis.
Si conditionis implendæ causa relicta sint. § sed etsi condit.
Si certa quãtitas Titio sit relicta, ut inde Seio alimenta præstaret. § sed etsi certa.
Si integra quantitas alicui sit relicta, ut ex usuria sese aleret, & tempore mortis pecuniam restitueret. § si integra.
Si non in menses singulos, uel non perpetua alimenta relicta sint. § siue igitur.

Ex re alimentorum nomine relicta.

Si non nummus, sed frumentum, uel quid aliud in alimenta sit relictum. § si cui non.
Si modicus usufructus alimentorũ uice sit relictus. § cæterùm.
De reliquis, uide paulo superius uers. Si integra, &c. cum sequent.

Ex persona eius cui alimenta relicta sunt.

Si liberino uel ingenuo uel locupleti relicta sint. § nihil autem.
Si homini honestioris loci annuum quid sit relictum. § in annos.

¶ 2. *Ex modo quo transigitur.*

Si meliorem suam conditionem transigendo fecerit alimentarius. § eam transactionem.
Si ita trãsegit, ut quod per singulos annos ei fuerat relictum, cõsequeretur per singulos menses, &c. § eam transact.
Si ita: ut quod consummato anno accipiebat, in initio anni consequeretur § quid deinde.
Si rem, locum, uel personam transigendo commutauit. § si tamen ita, usq; ad fin. legis.

¶ 3. *Ex persona eius apud quem transactum est.*

Si forte apud alium quam prætorem transactũ est, ut apud
De legatum à prætore. § sed nec mandare.
Procuratorem Cæsaris. § transactiones.
Præfectos ærarij. § transactiones.

¶ 4. *Ex reliquis contingentibus.*

Si cum lis de alimentis esset, de ea lite sine prætore sit transactum § si cum lis.
Si cum pluribus fundus ad alimenta relictus esset, illi inter se transegerint. § si uni.
Si fundum in alimenta relictũ distrahere uelint. § si uni.
Si fundum in alimẽta relictum & obligatum liberare uelit. § idem est etsi.

2. Officia

2. *Officia prætoris in transactione alimentorum.*

§ solet igitur. § oult igitur. usq; ad § qui transigit,de.

3. *An ergo transactio alimentorum autore prætore facta sit utilis?*

Distinguitur:

Si prætor aditus sine causæ cognitione traosigi permiserit. § si prætor.

Si non de omnibus inquisierit prætor. § sed etsi non de.

Si mandauit iurisdictionẽ prætor. § sed nec mandare.

Si is qui de alimentis transegit, de habitanooe & cæteris traosigere noluit. §, sed etsi quis de alimentis.

4. *Quid ueniat in transactionem alimentorum?*

Qui de alimentis transegit, non uidebitur neq; de habitanione, neq; de uestiario transegisse. § qui transigit.

5. *Euentus inutilis huius transactionis.*

Quod datum est ex hac causa, proficit ad alimenta.ff.l.7.§ fin.l.8.§ si eidem.usq; ad § si in singulos.Item repeti potest.ff.lib.12.tt.6.l.23. § item si ob.

DE OBLIGATIONIBVS ET actionibus in genere. Inst.lib.3.tt. 14.lib.4.tt.6.ff.lib.44.tt.7. C.lib.4.tt.10. Cap. 3.

¶ DE OBLIGATIONIBVS.

I. *Definitio.*

Inst.lib.3.tt.14.in prin.

II. *Proprium.*

Obligationum substantia non in eo consistit, ut quid nostrum faciat, sed ut alium nobis obstringat ad dandum quid uel faciendum.ff.l.3. in prin.

III. *Diuisiones obligationum.*

In ciuiles & prætorias. Inst.lib.3.tt.14.§ j.

Aut ex cõtractu aut ex maleficio nascuntur, &c. Inst.lib.3.tt.14.§ sequens.ff.l.j.in prin.l.51.

Aut dies in his est, aut cooditio, aut modus, aut accessio.ff.l.43.

IIII. *Species obligationum.*

De naturali obligatione. ff.l.9.l.13.lib.46.tt. j. l. 16.§ fideiossor. l.21.§ quod si.tt.3.l.95.§ naturalis.lib.50.tt.17.l.84.§ fin.lib.4.tt.5.l.8.

De literarum obligatione. Inst.lib.3.tt.22. ff.l.37. l.60.lib.26.tt.3.l.26.§ fin. lib. 17. tt. j. l. 62. in prio.

De obligatione ex consensu.Inst.lib.3.tt.23.ff.l.2. l.51.§ consentientes.lib.45.tt.1.l.35.§ fin.

De obligationibus quasi ex contractu. Inst. lib. 3.tt.28.ff.l.4.§ si quis absentia.usque ad § si iudex.

De obliganooibus quasi ex delicto.Inst.lib.4.tt. 5.ff.l.4.§ si iudex.usq; ad fin.legis.

De reliquis obligationum speciebus, uide ĩ.

V. *De numero obligationum.*

Vtrum scilicet una, an plures sint obligationes, uide ĩ De uerborum obligationibus. cap. j. membr.4.

VI. *Causa ex quibus nascitur obligatio.*

Aut ex contractu nascitur obligatio, aut ex quasi contractu, aut ex maleficio, aut ex quasi maleficio.Inst.lib.3.tt.14.§ sequens.ff.l.j.in prin.

Distinguitur generaliter:

Si pupillus uel furiosus cõtrahat uel delinquat, uel cum eo cõtrahatur, uel aduersus eum delinquatur.ff.l.23.l.45.

De reliquis distinctionib.quod ad contractus attinet, uide s cap.j. lib. eod. Quod ad maleficia pertinet, uide ĩ De pœnalibus actionibus. lib. 22. cap.j. Quod ad utrunque tam contractum quàm maleficium, uide locum De liberationibus ĩ lib.24.

SVBDISTINGVITVR GENERALITER:

Si obligatio inutilis officio iudicis, prætoris, uel legis potestate confirmetur.ff.l 26.

Si tractu temporis conualescat. ff.lib.50.tt. 17. l. 29.lib.12.tt.j.l.8.

Obligatio sublata restitui non potest. ff.lib.46. tt.3.l.98.§ aream.uers.in perpetuum. uide Insuper ĩ De liberationib uers. Si eum qui, cum sequentibus.

VII. *Causa seu modi quibus tollitur obligatio, tractabuntur Deo uolente,*

Infrà in parte ultima huius Methodi, De liberationibus.

¶ DE ACTIONIBVS.

I. *Definitio.*

Inst.lib.4.tt.6.in prin.ff.l.50.

II. *Differentia actionis, petitionis & persecutionis.*

ff.l.27.lib.50.tt.16.l.34.l.178.§ actionis.

III. *Diuisiones, & species actionum.*

ff.l.36.

1. *In actiones in rem & in personam.*

Inst lib.4.tt.6.§ omnium.ff.l.24.in prin.

Definitio & differentiæ actionum in rem & in personam.Inst.lib.4.tt.6.§ omnium.§ sic itaq; discretis.ff.l.24.in prin.lib.44.tt.2.l.14.§ actiones.

2. *In actiones ex contractu, ex facto & in factum.*

ff.l.24.§ actiones.

3. *In actiones ciuiles & prætorias.*

Inst.lib.4.tt.6.§ sed istæ quidem.ff.l.24.§ fin.

4. *In directam & utilem.*

ff.l.36.

De utili actione. Quoties deficit actio uel exceptio, utilis actio uel exceptio danda est. ff. lib. 19.tt 5.l.22.

Nec refert, directa quis an utili actione agat uel conueniatur.ff.lib.3.tt.5 l 46.

5. *In bonæ fidei & stricti iuris actiones.*

Inst.lib.4.tt.6.§ actionum.

De bonæ fidei iudicijs. Inst.lib.4. tt. 6. § actionum.usque ad § præterea.ff.lib.3.tt.5.l.7 lib.17. tt.j.l.54.lib.21.tt.j.l.31.§ quia assidua. lib.50. tt. 17.l.116.ibi.qui & bonæ fidei. C.lib.4. tt. 10. l 4.

6. *De mixtis arbitrarijs.*

Inst.lib.4.tt.6.§ præterea.

7. *De mixtis actionibus.*

ff.l.36.§ fin.lib.5.tt.j.l.13.

IIII. *Causa*

IIII. *Causæ ex quibus dantur.*

Dantur aut ex contractu, aut ex facto, aut in factum. ff. l. 24. § actiones.

Distinguitur ex causa facti, & modo:

Si dolo factum sit, & quid sit dolo factum. ff. lib. 50. tt. 17. l. 23. l. 56. l. 78. l. 79. l. 27. l. 127. l. 133. l. 137. § fin. l. 157. l. 171. l. 187.

Si culpa factum sit, & quid sit culpa factũ. ff. lib. 50. tt. 16. l. 213. § fin. l. 223. l. 226. tt. 17. l. 23. l. 36. l. 50. l. 131. lib. 9. tt. 2. l. 6. lib. 16. tt. 3. l. 32. li. 13. tt. 6. l. 5. § nũc uidend.

Si casu factum sit. ff. lib. 50. tt. 17. l. 23. § fin. lib. 13. tt. 6. l. 5. § nunc uidendum.

Si necessitate & impotentia. ff. lib. 50. tt. 17. l. 50. l. 109. l. 134.

Si per iracundiã factum sit. ff. lib. 50. tt. 17. l. 48. lib. 22. tt. 3. l. 29. § mulier grauida. lib. 24. tt. 2. l. 3.

Si imprudentia fecit. ff. lib. 50. tt. 17. l. 108.

Si imperitia fecit. ff. lib. 50. tt. 17. l. 174. lib. 19. tt. 2. l. 9. § Celsus. lib. 1. tt. 18. l. 6. § secuti. Inst. lib. 4. tt. 3. § præterea si medicus.

Si iussu domini fecit. ff. l. 19. lib. 50. tt. 17. l. 199. in prin. l. 131.

Si iussu iudicis fecit. ff. lib. 50. tt. 17. l. 127.

Si suo iure usus sit ff. lib. 50. tt. 17. l. 56. l. 171.

Si aduersarius sciuerit, & consenserit. ff. lib. 50. tt. 17. l. 187.

Si ignorantia fecit. ff. lib. 50. tt. 17. l. 76. uide De ignorantia iuris & facti.

Si errore fecit, uide ĩ cap. j. Ex causa pacti. li. eod.

Reliquas distinctiones uide ĩ De pactis: item ĩ De delictis.

V. *Quibus datur actio?*

De filiofamiliâs. ff. l. 8. l. 11. lib. 5. tt. j. l. 18. § si filiusfam. lib. 50. tt. 17. l. 93.

De patre, & filio emancipato. ff. lib. 50. tt. 17. l. 18. lib. 46. tt. j. l. 47. § si filiusfam. lib. 45. tt. j. l. 132. § fin.

De seruo. ff. lib. 5. tt. j. l. 44. § fin.

De seruo manumisso. ff. lib. 15. tt. j. l. 53.

De domino & seruo. ff. l. 55. lib. 5. tt. j. l. 44. § fin. lib. 46. tt. 3. l. 19. lib. 45. tt. 3. l. 5. l. 6. lib. 50. tt. 17. l. 18. C. lib. 4. tt. 27. l. 3.

De pupillo, & eo qui est sub cura. C. lib. 3. tt. 6. l. 1. l. 2.

De ijs ad quos ea res pertinet, qui sint? ff. l. 52. § fin. lib. 50. tt. 16. l. 70. § fin.

De eo, qui actiones suas mandauit alij. C. lib. 4. tt. 35. l. 3. lib. 2. tt. 12. l. 22.

De eo qui rem obligauit uel alienauit. ff. lib. 2. tt. 14. l. 16 lib. 50. tt. 17. l. 205.

De alio sine uoluntate uel mandato creditoris agente. ff. lib. 3. tt. 5. l. 38. lib. 19. tt. 5. l. 5. § sed si facio. uers. sine quo. lib. 50. tt. 17. l. 165. in prin.

De eo qui nomen debitoris uel actionem comparauit, uel in solutum accepit. ff. lib. 4. tt. 7. l. 11. C. lib. 4. tt. 10. l. 2. l. 6. l. 7. tt. 15. l. fin. tt. 35. l. 22. l. 23. uide ĩ De actione uendita.

De uno ex reis stipulandi, & litis consortibus. ff. lib. 46. tt. 2. l. 31. § si duo. lib. 11. tt. 2. l. j. C. lib. 3. tt. 40.

De possessore. ff. lib. 43. tt. 16. l. j. § interdictum.

De inuito: ne quis inuitus agere uel accusare cogatur. C. lib. 3. tt. 7. l. j. Nouell. c. 112. § porrò cum omnes. § priuilegio.

¶ *De hæredibus.*

1. *An hæredi detur actio?*

ff. lib. 29. tt. 2. l. 37.

Distinguitur:

Si ex certa re scriptus sit. C. lib. 6. tt. 24. l. 13.

Si se abstinuit hæreditate. ff. lib. 29. tt. 2. l. 98.

Si nõ competit defuncto actio. ff. lib. 9. tt. 2. l. 36. § fin.

Si pœnalis sit actio. Inst. lib. 4. tt. 12. § non autem.

Subdistinguitur: Post litẽ cõtestatã omnes actiones ad hæredem transeunt. ff. lib. 50. tt. 17. l. 87.

2. *Quibus detur?*

De hærede hæredis. C. lib. 6. tt. 58. l. 2. tt. 54. l. 9. § fin.

De patre adeunte, recusante filio hęrede scripto, uel contrà. C. lib. 6. tt. 60. l. 8.

3. *Quantum cuiq; competat?*

Cuilibet competit pro parte. C. lib. 8. tt. 32. l. j.

Si mulier defuncti prægnans est, ex qua cohæredes sperantur, quantum superstites petere debeant? ff. lib. 5. tt. j. l. 28. § fin. tt. 4. l. 2. l. 5. l. 6. lib. 46. t. 3. l. 36.

4 *Quando illi actio competat?*

Is cui quis hæreditatem restituere post mortem suam rogatus est, ante mortem illius debitores hæreditarios conuenire non potest. C. lib. 6. tt. 53. l. 4.

VI. *Aduersus quos datur actio?*

De patre & filio adinuicem. ff. l. 6. lib. 47. tt. 2. l. 16. lib. 5. tt. j. l. 4. l. 11. Inst. lib. 4. tt. j. § tt. 1. § qui in parent.

De domino & seruo adinuicem. ff. lib. 5. tt. j. l. 4. l. 53. lib. 47. tt. 2. l. 17. in prio. j. lib 48. tt. 10. l. 7. lib. 3. tt. 5. l. 16. C. lib. 4. tt. 14. l. 3. l. 6. Inst. lib. 4. tt. ij. § hi qui in parent.

De homine libero, & eo cui bona fide seruit. ff. lib. 41. tt. j. l. 54. § item promittendo, usque ad § Quidquid.

De filiofamiliâs. ff. l. 38. lib. 5. tt. j. l. 57. uide ĩ lib. 22. huius Methodi, cap. j membr. 3.

De seruo. ff. lib. 50. tt. 17. l. 22. in prin. l. 107. C. lib. 4. tt. 13. l. 5. lib. 3. tt. j. l. 6. l. 7.

An serui post manumissionem ex suo facto conueniri possint? ff. l. 12. l. 19. l. 29. lib. 34. tt. 3. l. 29. § Sticho. C. lib. 4. tt. 14.

De pupillo. ff. lib. 50. tt. 17. l. 158. C. lib. 3. tt. 6. l. j. l. 2. lib. 4. tt. 16. l. 4.

De eo qui est sub cura. C. lib. 3. tt. 6. l. 2.

De tutore. C. lib. 4. tt. 16. l. 4.

Ne alius pro alio conueniatur. C. lib. 4. tt. 12. l. 3. § fin. lib. 11. tt. 56. l. j. lib. 12. tt. 61. l. 4.

Res inter alios acta, alijs ne noceat. C. li. 7. tt. 60.

Ne filius ꝓ patre cõueniatur. C. lib. 4. tt. 13. l. 2. l. 3.

De patre pro filio conueniendo. ff. lib. 5. tt. j. l. 57. C. lib. 4. tt. 13. l. j. l. 4. uide ĩ Action. de peculio, &c.

De matre pro filio conuenienda. C. lib. 4. tt. 12. l. 3. l. 4.

Ne libertus pro patrono conueniatur. C. lib. 4. tt. 13. l. 5.

Ne uxor pro marito. C. lib. 4. tt. 12. l. j. l. 2.

Ne maritus pro uxore. C. lib. 4. tt. 12. l. 3.

Ne colonus pro domino prædij. C. lib. 4. tt. 10. l. 3.

Ne dominus prędij pro colono. C. lib. 4. tt. 10. l. 11.

De debitorib. debitorũ conueniendis. C. lib. 4. tt. 15. tt. 16. l. 3. lib. 8. tt. 42. l. 7. ff. lib. 3. tt. 4. l. 8.

De detentationibus rerum debitoris, Nouell. c. 4. § enim uerò. usq; ad § quod autem.

De ijs qui à debitoribus quid comparauerunt. C. lib. 11. tt. 32 l. 2.

De ijs qui ab hæredibus, quorum bona hæreditarijs creditoribus nō sunt obnoxia, quid comparauerunt. C. lib. 6. tt. 30. l. 22. § sin uerò creditores. usq; ad § in computat.

De ea pro qua debitor dotem dedit. C. lib. 7. tt. 73 l. 2.

De domino & procuratore in rem suam. ff. lib. 3. tt. 3. l. 29.

De eo qui recepturus est à debitore quod præstitit. ff. lib. 50. tt. 17. l. 130.

De possessore & autore eius. Inst. lib. 2. tt. 6. § edicto. C. lib. 3. tt. 19. lib. 7. tt. 37.

De eo qui dolo desijt possidere. ff. lib. 50. tt. 17. l. 173. l. 192. l. 199. § semper.

De fideiussore, mandatore & constitutæ pecuniæ reo, uide alibi.

De legatarijs. C. lib. 4. tt. 16. l. 7. lib. 6. tt. 24. l. penult. Vide insuper 3 lib. 12. cap. 3. membr. 7. uers. De onere.

De eo ad quem deficiens translatum est, uide 3 lib. 12. cap. ult.

Ex qua persona quis lucrum capit, eius factum præstare debet ff. lib. 50. tt. 17. l. 191.

Huius loci etiam est actio De peculio. De in rem uerso, Quod iussu, Exercitoria, Institoria, & Tributoria, de quibus 3.

¶ *De hæredibus.*

1. *An aduersus hæredes detur actio.*

ff. lib. 50. tt. 17. l. 191.

Distinguitur:

Si ex maleficijs pœnalis sit actio, non datur. Inst. lib. 4. tt. 12. § non autem. ff. lib. 50. tt. 17 l. 111. § in hæredes. lib. 47. tt. 1. l. 1. in prin. Subdistinguitur:

Si quid ex dolo defuncti ad hæredem peruenit, de eo tenetur. ff. l. 34 § honorariæ. lib. 50. tt. 17. l. 38. l. 44 l. 169.

Si lis cum defuncto cōtestata sit, hæres in solidū tenetur. Inst. lib. 4. tt. 13. § non autem. uers. pœnales. ff. l. 25. l. 32. l. 57. lib. 50. tt. 17. l. 78. § fin. l. 124. l. 181. C. lib. 4. tt. 17. l. 1.

Si preces Imperatori sint oblatæ. C. lib. 1. tt. 20, l. 1.

Si ex contractu actio sit. ff. l. 43. lib. 50. tt. 17. l. 194. § fin.

Si in contractu dolose uersatus est defunctus, & ex eo agatur. Inst. lib. 4. tt. 12. § aliquando. ff. l. 11. l. 48. lib. 50. tt. 17. l. 194. § fin. l. 199. § fin. lib. 45. tt. 1. l. 121. § fin.

Si honoraria sit actio, quæ post annum non datur. ff. l 34. § honorariæ.

Si hæreditas non sit soluendo. ff. lib. 29. tt. 2. l. 8. § 1. C. lib. 6. tt. 30. l. 22. in prin. § etsi præfatum. usq; ad fin. legis. Vide insuper 3 lib. eod. cap. 1. Ex modo paciscendi. uers. Si creditoris.

Si creditor emptorem hæreditatis conuenit. C. lib. 2. tt. 3. l. 2.

2. *Aduersus quos hæredes datur actio?*

De eo qui se abstinuit hæreditate, & eo qui adijt, ff. lib. 29. tt. 2. l. 38. l. 42. in prin. l. 55. l. 57. in prin. usque ad § si in societate l. 88. l. 90. l. 97. lib. 42. tt. 6. l. 13. lib. 47. tt. 12. l. 10. C. lib. 7. tt. 75. l. 2. l. 3. lib. 12. tt. 63. l. 4. lib. 6. tt. 31. l. 3.

De patre hæredis scripti adeunte filio repudiante, uel contrà. C. lib. 6. tt. 60. l. 8.

De pupillo hęrede. ff. lib. 29. tt. 2. l. 8. in prin. C. lib. 4. tt. 16. l. 4.

De ijs qui ex certa re scripti sunt. C. lib. 6. tt. 24. l. 13.

De hærede hæredis. ff lib 29. tt. 1. l. 42. in prin.

De eo quem testator onera hæreditaria sustinere iussit, & alijs. ff. lib. 31. l. 34. § Lucius.

Si hæredes inter se pacti sunt, ut unus solidum soluat: an cæteri teneantur? C. lib. 2. tt. 3. l. 26.

Si creditor ab uno hærede usuras accepit, an alios de sorte conuenire possit? ff. lib. 2. tt. 14. l. 40. § post diuisionem.

De scripto hęrede & legitimo inter se transigentib. ff. lib. 2. tt. 15. l. 14.

3. *Quid ueniat in ea?*

Si ex maleficio uel dolo defuncti agatur: item, Si hæreditas non sit soluendo: uide paulo superius, An aduersus hæredes, &c.

Si ex suo dolo conueniatur hæres. ff. lib 50. tt. 17. l. 44.

Vnusquisq; hæredum pro ea parte qua hæres est, tenetur. ff. lib. 50. tt. 17. l. 199. § fin. lib. 45. tt. 1. l. 85. § 3. § prima species. lib. 28. tt. 5. l. 35. § unde scio. lib. 46. tt. 1. l. 24. C. lib. 4. tt. 2. l. 1. tt. 16. l. 2. lib. 8. tt. 32. l. 2. Distinguitur sequentibus modis:

Si res quæ petitur, in partes diuidi non possit, solidum à singulis debetur. ff. lib. 45. tt. 1. l. 85 § 1. § secunda. lib. 50. tt. 17. l. 152.

Si pignus petatur quod unus possidet: & si fiscus agat. C. lib. 4 tt. 16. l. 2.

De alijs huiusmodi distinctionibus, uide paulo superius, uers. De eo quem testator onera, &c. cum sequentibus.

4. *Adfine remedium.*

De suspecto hærede cogendo ut satisdet. ff. lib. 42. tt. 6. l. 16.

VII. *Per quos datur actio?*

Per procuratorem, tutorem & curatorem etiam agi potest. Inst. lib 4. tt. 10. uide hic locum De procuratoribus, & postulantibus, 3 lib. 2.

VIII. *Vbi & apud quem actio competat,*

uide De competentia iudicis 3 lib. 1.

IX. *Quando detur actio?*

Si ante diem obligationis existentem agatur. ff. l. 43. in prin. uers. cuius natura. lib. 5. tt. 1. l. 41. lib. 50. tt. 17. l. 146. C. lib. 4. tt. 9. l. 1.

Si ante conditionem existentem agatur. ff. lib. 46. tt. 1. l. 72.

Si dies adiectus non sit, præsenti die debetur. ff. lib. 50. tt. 17. l. 14 peti tamen non potest, antequā per rerum naturam solui possit. ff. lib. 50. tt. 17. l. 146.

Cum tempus in testamento adijcitur, credēdum est id pro hærede adiectum esse, &c. ff. lib. 50. tt. 17. l. 17.

Si antequam quid debeatur, agatur. ff. lib 5. tt. 1. l. 35. l. 41.

Si in magistratu sit actor uel reus, non nisi finito administrationis eius anno actio competit. ff. lib. 5. tt. 1. l. 48. Pœna si quis ante tempus egerit. Inst.

Inst.lib.4.tt.6.§ si quis agens.tt.13.§ appellantur.

Reconueotio statim ab initio cõuentionis proponenda est:alioquin sustinenda, douec lis finiatur.Nouell.c.96.§ fin.

X. *Euentus actionum.*

DE INFAMIA,

uide 8 lib.j.

DE SOLVTIONE FACIENDA.

Quando soluendum.

De dilatione ad soluendum danda. ff.lib.5.tt.j. l. 21.

Quid & quale soluendum.

Quale quidq; est cum petitur, tale dari debet . ff. lib.22.tt.j.l.2.

De seruis interim defunctis, & fœtu animalium. C.lib.7.tt.53.l.7.

Vbi soluendum.

Vtrum ubi res est, an ubi petitur.ff.lib.5.tt.j.l.58.l. 50.cum duabus ll.sequentibus.

Si tutores in prouincia condemnati sunt , curatores Romæ iudicatum facere cogi possunt.ff. lib.5.tt.j.l.45.§ fin.

DE PRAEIVDICIO.

ff.lib.5.tt.j.l.54.

DE CEDENDIS

Actionibus condemnato, uide alibi De solutionibus.

¶ XI. *De cumulatione actionum.*

Plura delicta in una re, plures admittunt actiones.ff.l.52.in prin.

Si ex eodẽ facto plures nascuntur actiones, omnib.experiri licet.ff.l.31.l.40.l.52.in prin.

Quones plures cõcurrunt actiones eiusdem rei nomine, una tantum quis experiri debet.ff.lib. 50.tt.17.l.43.§ fin.

Si incertum est quæ potius actio teneat, duas actiooes dictare possumus protestati, &c. ff.lib. 43.tt.3. l.j.§ quia autem.

An alia actio aliam consumat, uide De exceptione rei iudicatæ.

QVAMDIV COMPETAT ACTIO: & de temporalibus præscriptionibus. ff lib.44 tt.3.C.lib.7.tt.33.cum sequentibus.

Cap. 4.

¶ I. *Causæ ex quibus datur temporis præscriptio?*

Longi tẽporis præscriptio ex duplici causa competit: ex ignauia actoris, non legitimo tempore agentis : & ex diutina possessione rei conuenti. De hac posteriore causa tractatur in loco De usucapionibus: de priore hic tractadum.

An igitur si nõ intra legitimum tempus agatur, competat tẽporis præscriptio: & quod sit tempus agendi legitimum?

Distinguitur:

1. *Ex causa ex qua agitur, & ex genere actionis.*

De in rem actionibus.C.tt.59.l.1.in prin.

De persooalibus actionib. C.tt.35.l.5.tt.39.l.3. in prin.tt.40.l.j.§ ad hæc.

De prætoriis actionibus. Inst.lib.4.tt.12. in prin. ff.lib.44.tt.7.l.34.

Si ex contractu alicuius magistratus, cuius officium anno finitur, cõtra rempub.agatur.ff.lib. 44.tt.7.l.34.§ fin.

Si publicum ius atque commodum uertatur. C. lib.8.tt.12.l.5.

Si tributum uel alia publica collatio exigatur.C. tt.39.l.6.

Si quis ad curialem uel aliam reuocetur conditionem.C.tt.39.l.5.lib.11.tt.65.l.6.

Si bona uacantia nuncientur. ff.l.10.lib.29.tt.4.l. 6.§ certè si uacantia.C.tt.37.l.j.

Si ex Italico contractu agatur.C.tt.40.l.j.in prin.

De reliquis actionib. quæ olim perpetuæ erant, quibusq; nullum tempus erat præscriptum. C. tt.39.l.3.§ 1.§ hæ autem.l.4.§ quidquid. usq; ad fin.legis.Inst.lib.4.tt.12.in prin.

De actionibus quibus specialiter tempus datum est.C.tt.39.l.3.§ hæ autem.l.4.in prin.

Vide de singulis actionibus suis locis.

2. *Ex persona actoris.*

De ecclesia.C.lib j.tt.2.l.19.Nouell.c.10 c.111.

De Imperatore & fisco.ff.l.13.in prin.lib.48.tt.17. l.2.l.5.C.tt.37.l.j.lib.10.tt.j.l.6.lib.11.tt.66.l.2.

De ciuitate & repub. ff l.13.§ fin. C.lib.j.tt.2.l.19.

3. *Ex causa propter quam non egit, & antecedentibus.*

Si antea de eadem re lis mota sit, nec finita.ff.l.10. in prin.lib.50.tt.17.l.181.lib.22.tt.j.l 24.§ fin. C. tt.33.l.j.l.2.l.10.tt 35.l.4.tt.39.l.6.§ ideoq;.l. 7. in prin.l.9.tt.40.l.j.§ exceptis.l.2.l.3.lib. 8. tt. 40. l.5.

Si apud compromissarium iudicem lis mota sit. C.lib.2.tt.55.l.5.§ plenius.

Si preces Imperatori sint oblatæ. C.lib.j.tt.20.l.2. lib.7.tt.39.l.3.§ nec sufficiat.

Si actor antea intra tempus præfinitum tenuerit rem.C.tt.39 l.7.§ imò & illud.

Si debitor antea cautionem renouauerit, uel aliam dederit.C.tt.39.l.7.§ sed etsi.

Si rescriptum impetrauit, ne opponatur præscriptio.C.tt.39.l.3.§ nec sufficiat.

Si experiundi potestatem nõ habuit actor. ff.l.j. in prin.l.4.C.tt.35.l.7.

Si absuerit, uel apud hostes , uel in uinculis , uel reipub.causa, uel propter tempestatem. ff.l.j. § proinde. l.4. C.tt.35.l.4.l.6.tt.39.l.3.§ nec sufficiat.Nouell.c.119.§ quantum.

Si expeditionis causa absuerit.C.tt.35.l.j.l.8.tt.39. l.3.§ nec sufficiat.

Si medendi causa abfuit.C.tt.35.l.2.

Si ualetudine impeditus fuit.ff.l.j.§ planè is qui.

Si propter ius agere non potuit.C.tt.40.l.j.§ fin.

Si propter ætatem agere non potuit, & minor annis fuit. C.tt.35.l.3.tt.39.l.3.§ sed pupill. l. 7. in prin.

Si propter id quod fuerit in potestate domini uel parentis, agere nõ potuit. C.tt.40 l j.§ fin.

Si propter sexus fragilitatem non egit.C.tt.39.l. 3.§ nec sufficiat.

Si propter ignorantiã non egit. C.tt.39.l.3.§ fin. Nouell.c.119.§ cæterùm.

Si propter aduersarij uel infantiã , uel furorem, uel absentiam, uel potentiam.C.tt.40.l.2.lib.3. tt.4.l.18.l.22.

Si reo quinquennium ad soluendum à principe concessum fuerit.C.tt.71.l.8.§ fin.

Si reus domum remissus sit, uel alia ratione causa proteletur. ff. lib 5. tt. 1. l. 2. § in omnibus.

Si prætoris copiam non habuerit, nec ius dictũ sit. ff. l. j. § fin.

II. *Quando tempus præscriptionis incipiat currere: & quæ in illud connumerentur?*

Ex quo cõpetere iure cœperit actio, incipit tempus præscriptionis. C. tt. 39 l. 3. § quæ ergo.

Si sub conditione uel ex die debeatur, non nisi conditione uel die existente incipit. C. tt. 59. l. 7. § illud autem.

Si seruus hæreditarius stipulatus sit: utrum ex die interpositæ stipulationis, an ex adita hæreditate incipiat: item si seruus eius qui est apud hostes, stipulatus sit. ff. l. 4. lib. 45. tt 3. l. 25.

In illis contractibus, in quibus usuræ promissæ sunt, ex eo tempore incipit, quo nõ soluuntur usuræ. C. tt. 59. l. 8. § fin.

An dies intercalaris in tempus præscriptionis sit numerandus. ff. l. 2.

Nisi nouissimus dies totus compleatur, non finitur actio. ff. lib. 44. tt. 7. l. 5.

Si intra duos menses agendum, etsi sexagesimo primo die uenerit, audiendus est. ff. lib. 50. tt. 17. l. 101.

De reliquis, uide paulo superius, Ex causa propter quam non, &c.

III. *Quibus competat temporis præscriptio?*

De hæredibus. ff. lib. 44. tt. 7. l. 34. § honorariæ.

IIII. *Euentus.*

An is qui lõgi temporis præscriptione usus, rem postea amisit, habeat actionem ad uindicandam eam. C. tt. 39. l. 8. in prin. usq; ad § fin.

QVID VENIAT IN ACTIONE? Cap. 5.

Quædam actiones rei, quędã pœnæ persequendæ gratia comparatæ sunt, quædã mixtæ sunt. Inst. lib. 4. tt. 6. § sequens illa.

Quædam in simplum, quædam in duplum, quędam in triplum, quędam in quadruplum concipiuntur Inst. lib. 4 tt. 6. § omnes autem.

De eo quod interest. C lib. 7. tt. 47. l. 1. ff. lib. 47. tt. 2. l. 73. § fin. lib. 50. tt. 17. l. 24.

De eo quanti ea res est, & quanti eã esse apparet. ff. lib. 50. tt. 16. l. 179. l. 195.

Semper in stipulationibus & in cæteris contractibus id sequimur quod actum est, unde si nõ appaeret, &c. ff. lib. 50. tt. 17. l. 34.

Quale quidq; est cum petitur, tale dari debet. ff. lib. 22. tt. 1. l. 2.

De pœna promissa si ad diẽ pecunia soluta non sit. ff. lib. 44. tt. 7. l. 22 tt. 4. l. 4. § Labeo ait. lib. 46. tt. 2. l. 15. lib. 22. tt. j. l. 9. in prin. l. 44. tt. 2. l. 2. l. 8. l. 9. lib. 45. tt. 1. l. 90. l. 5. § fin. lib. 15. tt. 4. l. 10. § fin. C. lib. 4. tt. 52. l. 15. l. 16.

Cuius temporis æstimatio spectanda. ff. lib. 44. tt. 7. l. 21. lib. 46. tt. 2. l. 28. § fin.

Doli æstimatio non ex eo quod interest fit, sed ex eo quod in litem iuratur. ff. lib. 5. tt. j. l. 64. in prin.

Cum de fraude disputatur, non quid habeat actor, sed quid per aduersarium habere non potuit considerandum est. ff. lib. 50. tt. 17. l. 78.

De pœna eius qui plus petierit, & species plus petitionis. Inst. lib. 4. tt. 6. § si quis agens. C. lib. 5. tt. 10. l. 1.

Si quis minus petierit, euentus. Inst. lib 4. tt. 6. § si minus in.

Si aliud pro alio sit petitum. Inst. lib 4. tt. 6. § si quis aliud.

Si de alia re senserit actor, de alia reus. ff. lib. 45. tt. j. l. 83. § si Stichum.

¶ *De eo quod facere potest.*

ff. lib. 42. tt. 1.

I. *Causæ ex quibus datur hæc exceptio.*

Si miles conueniatur. ff. l. 6. in prin. l. 18.

Si parentes à liberis conueniantur. ff. l. 16. lib. 37. tt. 15. l. 7. in prin. Inst. lib. 4. tt. 6. § sed etsi quis.

Si patronus, patrona, horum q; liberi & parentes à liberto conueniantur. ff. l. 17. lib. 37. tt. 15. l. 7. in prin. Inst. lib. 4. tt. 6. § sed etsi quis.

Si maritus uel uxor conueniatur. ff. l. 17. l. 20 l. 52.

Si ex causa donationis agatur ff. l. 19 § is quoq. l. 30. l. 41. lib. 23. tt. 3. l. 33. in prin Inst. lib. 4. tt. 6. § sed etsi quis.

Si de dote agatur. ff. l. 17. l. 21. l. 22. in prin. l 41. in prin. Inst. lib. 4. tt. 6. § item si de dote.

Si pro socio agatur. ff. l. 16. l. 22. § fin. Inst. lib. 4. tt. 6. § sed etsi quis. uide j lib. 19. cap. 7. membr. 5. uers. Quod facere.

DISTINCTIO GENERALIS.

Hi tamen omnes, si dolo fecerint quo bona eorũ uenirent, uel aliàs dolo agunt: in solidum tenentur. ff l. 10. l. 41. § si dolo. l. 51. in prin.

II. *Quibus datur hæc exceptio?*

De procuratore & defensore rei cõuenti. ff. l. 23.

De socero mariti. ff. l 21. l. 22. in prin.

De fideiussoribus. ff. l. 24. in prin. l. 41. in prin. lib. 44. tt. j. l. 7. in prin.

De hæredibus ff. l. 24. § fin. l. 25. l. 41. in prin.

De exhæredato, & eo qui se abstinuit hæreditate paterna. ff. l. 49.

III. *Quid ueniat in ea?*

De ære alieno non deducendo. ff. l. 16. l. 19. l. 49. lib 24. tt. 3. l. 54.

Distinguitur: nisi ex causa donationis agatur. ff. l. 19. § is quoq. l. 49. l. 50.

Totum ei extorquendum non est, sed ipsius ratio habenda est ne egeat. ff. l. 19. § fin. l. 30. l. 50. lib. 24 tt. 3. l. 54. lib. 50. tt. 17. l. 133. in prin.

De fructibus. ff. l. 42. § fundum.

¶ *De compensationibus.*

ff. lib. 16. tt. 2. C. lib. 4. tt. 31.

Compensationes quoq; oppositæ plerunq; efficiunt, ut minus quisque consequatur quàm ei debetur. Inst. lib 4. tt. 6. § compensationes.

I. *Definitio compensationis.*

ff. l. j.

II. *Ratio & usus.*

Vt submoueamus petitorem, quia interest nostra potius non soluere, quàm solutum repetere. ff. l. 3. C. l. 6. uide j Euentus.

III. *Causæ ex quibus competit.*

Si quid actor reo conuento debet, compensatur. Inst. lib. 4. tt. 6. § in bonæ fidei.

Distinguitur:

I. *Ex causa ex qua debetur.*

De omnibus actionibus siue in rem, siue in personam. C. l. 14. in prin.

Si natu-

Si naturale debitum sit ff.l.7.
Si indebitum solutum sit.ff.l.19.C.l.10.
Si rerum amotarum iudicio tenetur actor.C.l.6.
Si fructus ex prædijs rei cõuenti percepit. C.l.8.
Si mulier bona mariti propter dotem possidens redditus exegit, &c.ff.lib.46.tt.3.l.48.
Si soluit in debitum paternum pupilli.C.l.11.
Si actione peculij debeatur.ff.l.19.
Si ambo socij parem negligentiam societati adhibuerunt: uel,
Si alter sociorum aliquid ex re communi percepit, alter negligentiam adhibuit. ff.l.10.in prin.

2. Ex persona eius qui debet.

Si alius, non actor debet.ff.l.16.in prin.C.l.j.
Si tutor actoris debet.ff.l.23.
Si fiscus debet.ff.l.24.C.l.j.l.7.
Si respub.debet.C.l.3.

3. Ex persona eius cui debetur.

Si alij non reo debetur.ff.l.18.C.l.19.
Si reo debetur, non fideiussori cõuento. ff.l.4.l.5.
Si reo promittendi debeatur.ff.lib.45.tt.2.l.10.
Si patri debeatur, non filio conuento.ff.l.9.§ fin.

4. Ex re quæ debetur.

Si decem aut hominem debet actor, utrum aduersarius uelit.ff.l.22.

5. Ex tempore & loco quo debetur.

Si in diẽ debetur. ff.l.6.in prin.l.16. § cum intra. C.l.4.
Si certo loco dari stipulatus est reus.ff.l.15.

6. Ex reliquis contingentibus circa id quod debet actor.

Si debitum neget actor, sitq; causa dubia. C.l.6. l.14.
Si debitum per exceptionẽ perimi potest. ff.l.14.
Si lis cũ actore debiti nomine sit contestata.ff.l.8.

7. Ex causa & actione qua agitur.

De omnibus actionibus siue in rem siue in personam.C.l.14.in prin.Inst.lib.4.tt.6.§ in bonæ fidei.
De stricti iuris actionibus.Inst.lib.4.tt.6.§ in bonæ fidei.
Si ex maleficio agatur.ff.l.10.§ quoties.
Si cõdictione furtiua, uel noxali iudicio agatur. ff.l.10.§ quoties.
Si ob negocium copiarum expeditionis tempore mandatum.ff.l.20.
Si ex eo quod possessionem alienam per uim occupauit.C.l.14.§ fin.
Si ex causa depositi. Inst.lib.4.tt.6. § in bonæ fidei.C.l.14.§ fin.tt.34.
Si ex causa cõmodati agatur.C.lib.4.tt.23.l.fin.ff. lib.13.tt.6.l.18.§ fin.
Si ex causa iudicati agatur.C.l.2.
Si ex uendito petatur precium.C.l.7.
De stipulationibus, & si ex stipulatu agatur. ff.l. 10.§ fin.
Si cui petitioni specialiter destinata est compensatio, in cæteris non obijcitur.ff.l.13.
Si pecuniæ frumentariæ debitor sit : & ex causa delicti cõmissi in annona agatur.ff.l.17.C.l.3.
Debitor reipub. potest ei compensationẽ apponere nisi in casibus.C.l.3.

IIII. Quibus competat compensatio?

De procuratore absentis nomine conuento.ff.l. 18.in prin.l.21.
De reliquis, uide § Ex persona eius cui debetur.

V. Quid & quantum ueniat in ea?

Fideiussor conuentus tam id quod sibi, quàm id quod reo debetur, potest cõpensare. ff.l.4.l.5.
Id quod nobis debetur actione de peculio per compensationem solidum seruamus, si dominus, uel pater agat.ff.l.9.in prin.l.19.
Si id quod certo loco dari debet, compensatur: id uenit quod interest certo loco dari.ff.l.15.

VI. Euentus compensationis.

Compensatio submouet creditorem petentem, & pro soluto habetur. ff.l.2.lib.50.tt.17.l.115.C. l.4.l.12.Inst.lib.4.tt.6.§ penult.
Eius quod cõpensationis ratio excludit, usuræ nõ debentur. ff.l.11.l.12.C.l.4.l.5.lib.8.tt.43.l.7.
Sed sola perino eius quod amplius debetur, relinquitur. C.l.5.
Si reddantur ea quæ in compensationem uenerant, non indebiti soluti repetitio, sed antè debiti exactio competit.C.l.13.l.20.
Si ratio cõpensationis omissa fuerit, uel à iudice habita nõ est, uel reprobata: an exceptio rei iudicatæ reo cõuẽto obstet. ff.l.6.l.10. § si quis igit.

¶ De in litem iurando.

ff.lib.12.tt.3. C.lib.5.tt.52.

I. Causa ex qua iuratur in litem.

Si reus rem per contumaciam non restituit.ff.l.j.

DISTINGVITVR:

Ex causa ex qua & propter quam non restituit.

Si sine dolo non restituit.ff.l.5.§ sed in his omnibus.lib 42.tt.j.l.41.§ si dolo.
Si non possit restituere.ff.lib.6.tt.j.l.68.§ j.
Ex culpa non est deferendũ. ff.l.4.§ fin.l.5. § sed in his omnibus.C.l.2.l.4.

Ex causa ex qua, & actione qua agitur.

Si ex causa depositi agatur.ff.l.3.
Si in rem agatur, uel ad exhibendum, uel bonæ fidei iudicio.ff.l.5.in prin.l.2.C.lib.3.tt.32.l.21.
Si instrumenta exhiberi petantur. ff.l.10.
Si stricti iuris iudicio agatur.ff.l.5.§ fin.
Si ex stipulatu, uel ex testamento agatur. ff.l.6.
Si tutelæ agatur.ff.l.8.
Si furti agatur.ff.l.9.

Ex reliquis contingentibus.

Si actor malit reum condemnari, quanti ea res est.ff.lib.6.tt.1.l.71.
SI contra hæredem tutoris agatur. C.l.j.l.4.l.5.

II. Qui iurabit.

De inuito.C.l.2.
De alio quàm domino litis.ff.l.7.
De curatore & adolescente. ff.l.4.§ j.
In tutelari causa utrum impubes, an tutor, an mater iurabit.ff.l.4.in prin.
De eo qui litẽ suo nomine cõtestatus nõ est.ff.l.7.

III. Modus iurandi.

Si furti agatur.ff.l.9.

IIII. In quantum iurandum.

Iurare in infinitum licet, iudex tamen modum statuet.ff.l.4.§ iurare.l.5.in prin.

V. Antecedentia.

Iudex debet iusiurandum deferre : & quid iuris si alius detulerit, uel omnino delatum non sit. ff.l.4.§ deferre.
In arbitrio iudicis est deferre, &c.ff.l.4.§ iurare.

VI. Euentus.

Non facilè quæritur de periurio iurantis.ff.l.11.

Res non pluris sit, sed ex contumacia æstimatur ultra rei precium. ff.l.j.

An iudex iusiurandū non sequi, sed reū absoluere uel minuere condemnationē possit. ff.l.4.§ penult l.5.in prin lib.42.tt.j.l.41.§ si dolo.

An lata secundum iusiurādum sententia summa pacto minui possit? non. ff.l.3.

VII. *Adfinia remedia.*

Ex cu'pa si non restituatur res, æstimatio à iudice facienda est, quanti interfuit agentis. ff l. 4.§ fin.l.5.§ sed in his omnib. C.l.2.§ fin. ff.lib.6.tt. 1.l.68.§.si uerò non potest.

DE VSVRIS, FRVCTIBVS ET omni causa. ff.lib.22.tt.1. C.lib.4.tt.32. Cap. 6.

DE VSVRIS.

1. *An usuræ ueniant in actionem, & debeantur? Non.*

C.l.22. Distinguitur:

1. *Si usuræ promissæ sunt.*

Subdistinguitur:

Si ꝓ auro, argēto & ueste usuras stipulet. C.l.25.

Si oleo uel alqs fructib. mutuò datis usuras stipuletur. C.l.23.

Si incertum usurarum modum sit stipulatus. ff.l. 31.l 41.§ ab Aulo. Nouell.c.136.§ usuræ sanè.

Si illicitum usurarum modum, & usurarū usuras stipulatus est. ff.l 9.in prin l. 29. Quis autē sit licitus usurarū modus, & distinctiones huius, uide ī Quantum usurarum nomine debeatur.

Si instrumēto stipulatio cōcepta nō sit. C.l.j.l. 7.

Si alteri pecuniā reddi inutiliter stipulatus est, etsi non præscripto tempore pecunia redderetur, usuras præstari. ff lib.45.tt.j.l.126.§ Chrysogonus. uers sequens.

Si nudum pactum sit. ff.l.30.tt.2.l.7. C.l.3.l.4.l.7. l.12.l.22.ff.lib.19.tt.5.l.25.uers.respondi pecu.

Si debitor non sit conuentus, uel interpellatus. ff.l.9.§ j.lib. 44.tt.7.l.22.lib.45.tt.j.l.122.§ Seia. uers.nec unquam petierit.

Si iudicium cœptum sit, an usurarum stipulatio sit perempta. C.lib.3.tt.j.l.j.ff.lib.45.tt.1.l.90.

Si ante diē offeratur sors. ff.li.45.tt.j.l.122. in pri.

Si per creditorem stat quo minus ei soluatur. ff. lib.45.tt.j.l.122.§ Seia.

2. *Si debitor interpellatus non soluat, & moram faciat.*

ff.l.32. in prin § in bonæ. l.17.§ quid enim potest.l.34. ff.lib.19.tt 2.l.56. in prin.uers.usuræ enim.lib.3.tt.5.l.7.lib.16.tt.3.l.24.§ & est.C.l.13.tt. 34.l.2. Subdistinguitur:

Si stricti iuris iudicium sit, uide ī uers prox.

Si non sit interpellatus debitor ut solueret.l.23.§ fin.tt.2.l.2.C.lib.2.tt.40.l 3.

Si non ipse debitor, sed seruus eius uel procurator sit interpellatus. ff.l.32.§ & non sufficit.

Si cùm pater ex persona filij teneretur, ipse filius uel pater sit interpellatus, uel moram faciat. ff.l.32.§ quid ergo.

Si solus fideiussor moram fecerit, ff.l.32.§ fin.lib. 38.tt.j.l.44.

Si reus morā fecerit, an & fideiussor ex ea teneatur. ff.l.24 § j.

Si alter reorum promittendi morā fecerit an, alter quoq; teneatur. ff.l.32.§.si duo.lib.50.tt.17.l. 134.§ unicuiq;.

Si non ipse creditor, sed ꝓcurator eius, uel is qui negocia eius gerit, interpellauit. ff.l 24 § mora.

Si defuncto mora facta sit, non hæredi. ff l.27.

Si debitor, postquam interpellatus esset, potestatem sui fecit: sed omissa est repetendi debiti instantia. ff.l. 32.§ & non sufficit.

Si debitor interpellatus amicos adhibendos requirat, uel expediēdo debito, uel fideiussorib. rogādis, uel exceptio aliqua alleget. ff.l.21.l.22.

Si ad iudicium prouocet, uel iudicium accipere paratus sit. ff.l.24.in prin.l.47.lib.50.tt.17.l.63.

Si reipub. causa debitor absuerit, uel in uinculis, hostium'ue potestate. ff.l.23.

Si nemo sit cui soluatur. ff.l.9.§ fin.

Si pupillo tutorem non habenti, solui non possit: item si reipub. causa absit creditor, uel ex alia iusta causa impedito solui non possit ff.l.17. § si pupillo.

Si pecunia propter exceptionem peti non possit. ff.l.21.§ fin.lib.2 tt.14 l.53.li.12.tt.j.l.40.§ fin. lib.45.tt.j.l.127.uers. nulla enim.lib.50.tt.17.l.88. lib.31.tt.j.l.80.in prin.C.l.26.in prin.

Difficilis est huius rei definitio, & an mora facta intelligatur neq; constitutione ulla, neq; iuris authorum quæstione, &c. ff.l.32.in prin.

De reliquis, uide ī lib.25. huius Methodi, cap. 8. uers.Si debitor interpellatus.cum sequentib.

3. *Reliquæ distinctiones seu causæ, ex quibus usuræ debentur.*

Si fiscus uel respub. agat, debentur usuræ. ff.l.17. § fiscus.l.16.in prin.

Si is cui à fisco actio cessa est, agat ff.l.43.

Si argentarius pecuniā crediderit. Nouell.c.136.§ quia uerò legem.

Si lis contestata sit, usuræ currunt. ff l. 35.

Si usuræ, longo tēpore præstitę sunt. ff.l.6. C.l.7.

Si pignus datū sit, an per retentionē pignoris usuræ seruari possint C.l.22.ff.lib.20.tt.2 l.8.

Si iudex in sentētia iusserit interponi cautionē, ut si tardius sententiæ paruerit cōdemnatus, futuri temporis usuræ pendantur. ff. l. j.§ nec tamen C.l.13.§ fin.

Si frustratoriè morandi causa quis appellauit. ff. l.14.in prin.

Si socius ideo cōdemnandus est, quòd pecuniā cōmunem inuaserit, uel in suos usus cōuenerit. ff.l.j.§ j. Distinguitur insuper ex genere actionis qua agitur, de quo uide singulas actionum species.

SVBDISTINCTIONES GENERALES.

Si sententia lata sit, non habita ratione usurarū. C.l.13.tt 34 l 4.

Si nouatio facta sit, usuræ non currunt. ff.lib.46. tt.2.l.18.l.27.

Eius quātitatis, cuius petitionē ratio cōpensationis excludit, usurę reposci nō possunt. C.lib.8. tt.43.l.7.lib.4.tt.31.l.4.l.5.ff.lib.16.tt.2.l.11.l.12.

Si usuras præteritas petere omisit. ff.l.17.§ diuus.

Si debitor pecuniā obtulit, & cum eam creditor accipere nollet, uel nemo esset cui solueretur, eam obsignatā deposuit. ff.l.7.l.9.§ fin. l.41.§ j.

Si sortis obligatio in iudiciū deducta est, an usuræ currant. ff.l.35.lib.45.tt.j.l.90.

De reliquis subdistinctionibus, uide paulo superius.

rius, uerſ. Si nemo; ſit cui ſoluatur, &c. cum ſequentibua.

II. *Quantum uſurarum nomine debeatur.*

Quantum uſurarum nomine ſtipulandum, uel ſoluendum. C. l. 26. § ſuper uſurarum. uſque ad fin. legis. l. 27.

Iudex ex more regionis ubi contractũ eſt, uſurarum modum conſtituet. ff. l. j. in prin. l. 37. § eas autem. C. l. 26. § cæteros aũt. uerſ. nec liceat.

Ne uſurę ſortis ſummam excedant, uel ultra duplum procedant. C. l. 10. l. 27. § fin. ff. lib. 12. tt. 6. l. 26. § ſupra duplum. Nouell. c. 121. 138. 160. Diſtinguitur: Si pecunia credita ſit ſub quadam conditione, qua exiſtente creditor pecuniam non repetat: non autem exiſtente, eam cum uſuris repetet. ff. tt. 2. l. 5. (lo inferius.

Si traiectitia pecunia credita ſit, de quo uide pau

Quantum debitores fiſci uſurarum nomine ſoluere debeant. ff. l. 17. § ſi debitores.

De agricolis debitorib. quantũ illi ſoluere debeant. Nouell. c. 32. § ſancimus igitur. c. 34. § ſancimus itaq. § & hanc ſalu. (uero legem.

De argentariorũ debitorib. Nouell. c. 136. § quia

Ne fideiuſſores & mandatores ultra licitum uſurarum modum conueniantur. C. l. 20.

Si quis ſupra licitũ uſurarũ modum uſuras ſtipulatus eſt, uel uſurarũ uſuras licitæ tantum peti poſſunt. ff. l. 9. in prin. l. 29. C. lib. 4. tt. 2. l. 8.

Vſuræ illicitæ ſorti miſtę, ipſæ non debentur, ſortem non uitiant. ff. l. 20. (plum. C. l. 28.

De uſurarum uſuris. ff. lib. 12. tt. 6. l. 26. § ſupra du-

De uſuris fructuum reſtituendorum. ff. l. 15.

Pœnam ſupra licitum uſurarum modum ſtipulari non licet. ff. l. 9. in prin. l. 44. C. l. 15. l. 16.

Si pro uſuris fructus cõſequatur, qui legitimum modum uſurarum excedunt. C. l. 17. l. 23. ff. lib. 20. tt. j. l. j. § pacto.

Si pro uſuris habitationẽ domus pactus ſit, quæ pluris quàm legitimarum uſurarum ratio patitur, locari poterat. C. l. 14.

Si quis minores uſuras ſoluere promiſit, & ſi nõ debito tempore ſolutæ eſſent, maiores. ff. l. 9. § j. l. 12. l. 17. in prin. lib. 20. tt. j. l. j. § pacto. C. l. 8. l. 9.

Si per multos annos minores uſuras, quàm promiſſæ ſunt, ſoluit. ff. l. 13. in prin. C. l. 5. l. 8.

Si ita quis promiſſerit: Decem tibi dabo qua die petieris. & eorũ uſuras in dies triginta: ex quã die uſuræ debeantur. ff. lib. 45. tt. j. l. 135. in prin.

Alia diſtinctio perſonalis, qua ultra legitimum modum uſurarum petere licet. Nouell. c. 160.

III. *Reliqua de uſuris.*

Vſuræ fructuũ uicem obtinent, nec à fructibus, &c. ff. l. 34.

Vſura in fructu non eſt. ff. lib. 50. tt. 17. l. 121.

¶ *De nautico fœnore, & traiectitia pecunia.*

ff. lib. 22. tt. 2. C. lib. 4. tt. 33.

I. *Si traiectitia pecunia mutuò datur, centeſimas uſuras ſtipulari licet.*

Declaratur. Traiectitia pecunia eſt, quę trãs mare uehitur. ff. l. j. in prin. Diſtinguitur ſequentibus modis:

Si eodem loco cõſumatur pecunia. ff. l. j. in prin.

Si merces pecunia data cõparatæ ſunt, & tranſuehendæ. ff. l. j. § ſed uidendum.

Si periculũ non ſit creditoris, uel eſſe deſierit. ff. l. 4. in prin.

Si nauis ad portum peruenerit. C. l. j.

Si duplum centeſimæ conſecutus ſit creditor. ff. l. 4. § quod in ſing.

Si nudo pacto conuenit, ſine ſtipulatione. ff. l. 7.

Si pecuniã ea lege dedit, ut in ſacra urbe reſtitueretur. C. l. 2.

II. *Periculum eius ad creditorem ſpectat.*

ff. l. 3. C. l. 3 l. 4. Nouell. c. 120. ff. lib. 45. tt. j. l. 122. § Callimachus.

III. *De perſecutione pignoris, ſi pecunia naufragio perierit.*

ff. l. 6. l. 4. § nec pignora.

IIII. *De pœna traiectitiæ pecuniæ.*

ff. lib 44. tt. 7. l. 22. lib. 22. tt. 2. l. 2. l. 4. § nec pignora. l. 8. l. 9.

V. *Si poſt finem ſtipulatus ſit minores uſuras, per alteram ſtipulationem operarum ſupplebitur.*

ff. l. 4. § fin.

VI. *Reliqua de traiectitia pecunia,*

Nouell. c. 110. c. 130.

¶ *De fructibus, acceſſionibus, & omni cauſa.*

I. *An fructus, & omnis cauſa in actionem ueniat.*

DISTINGVITVR:

1. *Ex cauſa ex qua agitur, & actionis genere.*

Si in perſonam agatur. ff. l. 2. l. 38. lib. 12. tt. j. l. 31. in prin.

Si in rem agatur, & res uindicatur. Inſt. de officio iudicis. § Et ſi in rem. ibi: iubere ei debet.

Si bonæ fidei iudiciũ ſit. ff. l. 38. § in cæteris.

Si ſtricti iuris iudiciũ ſit. l. 3. § in his quoq.

Si ex ſtipulatu agatur: approbatur. l. 38. § Si actionem. ff. de uſuris. Concordat. l. 78. § fin. ff. de uerb. obligat.

Diſtinguitur. j. d § ſi actionem. 2. l. 4. in prin. ff. de uſuris contra. l. 3. § j. ff. de action. empti.

Si poſſeſſionẽ naturalem reuocet quis. ff. l. 38. § ſi poſſeſsion.

Si id repetat quod ſuũ nõ fuit. ff. l. 38. § ſi actionẽ.

Si uerbũ Reſtituas in lege ponatur. ff. l. 38. § in Fauiana. lib. 50. tt. 17. l. 133. § cum uerbum.

De reliquis actionũ generibus, uide ſingulas actiones.

2. *Ex re quæ petitur.*

Si res quę uſui, non fructui eſt, petatur. ff. lib. 6. tt. j. l. 64. (tt j. l. 62.

Si nauis petatur, item taberna, uel area. ff. lib. 6.

Si argentum, ueſtimentũ, uel alia ſimilis res petatur. ff. l. 19. in prin. § præterea.

Si iter uel actus petatur. ff. l. 19. § fin.

Si nuda proprietas petatur. ff. lib. 19. in prin. lib. 6. tt. j. l. 33 § fin. l. 35.

Si uſusfructus petatur. ff. l. 19. in prin.

Si homo petitus mortuus ſit, uel res perijt. ff. lib. 6. tt. j. l. 16. l. 17. l. 33. § j. l. 79.

Si homo petitus ualetudinarius fuerit, ut operæ eius inutiles factæ ſint. ff. lib. 6. tt. j. l. 79.

Si impubes ſit ſeruus petitus. ff. lib. 6. tt. j. l 31.

Si poſſeſſor rem poſt acceptum iudicium uſucepit. ff. lib. 6. tt. j. l. 18. l. 20. l. 21.

3. *Ex perſona eius aduerſus quem agitur.*

Si malæ fidei poſſeſſor ſit, omnino tenetur. ff. l. 25. in prin. C. lib. 3. tt. 32 l. j. § fin l. 5. l. 17. l. 22. Iuſt. de off. iud. § Etſi hæred. in fine.

Subdiſtinguitur tamen, ut ipſa propoſitio principalis.

Si bonæ fidei possessor sit, non tenetur. ff. l. 25. § in alieno. l. 28. C. lib. 3. tt. 32. l. j. Subdistinguitur sequentibus modis:

Si post litem contestatam fructus percepit. ff. l. 10. C. lib. 3. tt. 31. l. j. § fin. tt. 32. l. 22. lib. 7. tt. 51. l. 2. Inst. de off. iud. § etsi hæred. in fine.

Si antequam fructus percepisset, cognouit fundum alienum esse. ff. l. 25. § fin.

Si fructus pendentes sint. ff. lib. 6. tt. j. l. 44.

Si fructus adhuc extent. C. lib. 3. tt. 32. l. 22.

Si locupletior ex fructibus sit factus. C. lib. 3. tt. 31. l. j. § nec non.

Si non suis operis perceperit, nec sint industriales fructus, sed naturales. ff. l. 45.

4. *Ex reliquis contingentibus.*

Si non dominus rem alienam petat. ff. lib. 6. tt. j. l. 35 § j.

Si ab actione temporis præscriptione submotus sit actor. C. l. 26. in prin.

Si ex artificio, quod possessoris sumptibus didicit, fructus percepit. ff. lib. 6. tt. j. l. 31. l. 32.

Si fructus non percepit. ff. lib. 6. tt. j. l. 33. in prin. l. 62. § fin. l. 78. C. lib. 3. tt 31. l. j. § fin. lib. 7. tt. 51. l. 2. Inst. de off. iud. § Etsi hęred. ibi illorum autem.

Si fructus consumpti sunt. C. lib. 4. tt 9. l. 3.

Si post litem contestatam reus rem cœpit possidere, sumptusq; percepit. ff. lib. 6. tt. j. l. 27. § j.

Si post rem iudicatam percepit. ff. l. 5. § certe post. lib. 6. tt. j. l. 17. § j. uers. usq; ad rei iudicatæ. l. 68. in prin.

II. *Quid & quantum fructuum nomine debeatur, & quæ sint fructuum species?*

Fructus intelliguntur, deductis impensis quæ fructuū gratia fiunt. ff. l. 46. lib. 3. tt. 3. l. 36. § fin. lib. 7 tt. 7. l. 4. C. lib. 7. tt. 51. l. j. De deducendis autem impensis, uide § lib. 7. cap. 2. membr. 9. uers. Si possessor in rem, &c.

De usuris fructuum. ff. l. 15.

De usuris & cæteris obuentionibus. ff. l. 34. lib. 30. tt. 17. l. 121.

De pensionibus, & quod mercedis nomine ex re locata percipitur. ff. l. 19. § præterea. l. 36. l. 38. § eadem ratio est.

In fructu pecudum & fœtus est, sicut lac, pili, lana. ff. l. 28. in prin. l. 8. lib. 41. tt. 1. l. 48. § fin.

De partu ancillæ. ff. l. 10. l. 28. § partus. lib. 6. tt. j. l. 17. § idem Iulianus. l. 20. § itaq;. C. lib. 3. tt. 32. l. j. § fin. l. 7.

De ijs quæ per seruum possessum adquisita sunt. ff. l. 25. § fin. lib. 6. tt. j. l. 18. § usque adeò. l. 20. C. lib. 3. tt. 32. l. j. ff. lib. 12. tt. j. l. 31. § seruum. lib. 19. tt. j. l. 24. § seruum.

De eo quod fundo per alluuionē accedit. ff. lib. 6. tt. j. l. 34.

De arundine cædua & sylua. ff. lib. 18. tt. j. l. 40. § cum fundum.

Fructus rei est, uel pignori dare licere. ff. l. 49. lib. 50. tt. 17. l. 71.

Venatio in fructu fundi est. ff. l. 26.

DE CERTI CONDICTIONE, & condictione Triticaria.

Cap. 7.

¶ DE CERTI CONDICTIONE, ff. lib. 12. tt. j. C. lib. 4. tt. 2.

I. *Definitio certi condictionis.*

Inst. lib. 4. tt. 6. § appellamus. ff. l. 6. lib. 45. tt. j. l. 74. l. 75. in prin.

II. *Causæ ex quibus datur.*

Certi condictio cōpetit ex omni causa, & ex omni obligatione ex qua certum petitur, &c. ff. l. 9. in prin.

Definitio crediti, & uerbi Credere. ff. l. j.

Definitio creditorum. ff. lib. 44. tt. 7. l. 42. lib. 50. tt. 16. l. 10. l. 11. l. 12. in prin. l. 34. l. 55. Nouell. c. 4. § creditorem.

Differentiam crediti & mutui, uide ĩ lib. prox. cap. j.

Si quis certum stipulatus est, non ex stipulatu actio, sed certi condictio competit. ff. l. 24.

Si fructus ex iniusta causa percepti sunt. ff. l. 4. § res pignori.

Si quæ ui fluminis importata sunt. ff. l. 4. § fin.

Reliquæ causæ suis subiectæ sunt locis.

Distinctiones, uide ĩ cap. prox. lib. prox.

III. *Quibus competat?*

De eo cui ex Trebelliano S. C. restituta est hæreditas. ff. l. 9. § sed etsi ex senatusc.

IIII. *Aduersus quos datur?*

De eo qui alieno nomine obligatus est. ff. l. 9. § siue autem suo.

V. *Quid & quantum ueniat in hac actione.*

Omne quod litis contestandæ tempore habiturus esset actor, ei restituendum. ff. l. 31. in prin.

An cogendus sit partem debiti oblatam accipere, & reliqua persequi. ff. l. 21.

De pœna promissa, si ad diem pecunia soluta nō sit. ff. l. 40. Vide insuper § cap. 5. uers. De pœna promissa. lib. eod. cuius temporis æstimatio fieri debeat. ff. l. 22. in prin. lib. 13. tt. 3. l. 3. l. 4. in prin.

Cuius loci precium sequendum. ff. l. 22. § fin. lib. 13. tt. 3. l. 4. § fin.

VI. *Quando competat?*

Quando is, cui pecunia numeratur, obligetur. ff. l. 10. in prin. usq; ad § si pupillus. l. 8.

Non competit ante diem uel conditionem contractus existentem. ff. l. 9 § j.

Si conditio in præsens uel præteritum sit concepta. Inst. lib. 3. tt. 16. § conditiones. ff. l. 37. l. 38. l. 39.

Si cum mihi purè deberes, iussu meo Titio sub conditione promiseris: an pendente conditione agere possim. ff. l. 36.

Si conuenit ut quamdiu usuræ soluerentur, sors non repetatur. ff. lib. 2. tt. 14. l. 4 § fin.

Si in futurum usuras à debitore acceperit. ff. lib. 2. tt. 14. l. 56. in prin. lib. 44. tt. 4. l. 2. § non malè.

VII. *Adfinia remedia.*

De uindicatione & actione ad exhibendū, uide ĩ lib. prox. cap. j. uers. Si creditum sit inutile.

De actione ex stipulatu. ff. l. 24.

De actione ex empto. ff. l. 31. § seruum. usq; ad fin. legis.

De actione negociorum gestorum. C. lib. 8. tt. 38. l. 3. § fin.

Quod ad certi condictionem ex mutuo attinet, uide ĩ cap. prox. libri sequentis.

¶ De

¶ *De condictione Triticaria,*

ff.lib.13.tt.3.

1. *Differentia & propria huius condictionis.*

Differt hæc condictio à certi condictione: quod certi condictione eni numerata pecunia petitur, hac aute n omnes res præter pecuniam numeratam.l.1.in prin.

Hac condictione petuntur omnes res quæ pondere, numero, mensura constant. item res mobiles & immobiles, ut fundus: item usufructus, seruitutes, &c.l.1.

Si rem suam quis petat. an competat l.1 § fin.

Si quis de fundo ui sit deiectus, an competat, & quid in ea ueniat.l 2.

De æstimatione in hac condictione facienda.l 3. l.4.

FINIS LIBRI DECIMIQVINTI.

DE OBLIGATIONIBVS QVAE RE CONTRAhuntur:

Liber decimussextus.

DE MVTVO ET EIVS CONdictione. Inst.lib 3.tt.15 ff.lib.12. tt.1.C.lib.4.tt.2. Cap. 1.

¶ DE MVTVO.

Etymologia mutui. Inst.in prin. ff.l.2. § appellata lib.44.tt.7.l.1.§ re contrahitur.

Differentiæ mutui à credito & propria. Inst. in prin.ff l.2.l.3 § fin.

Differentia mutui à commodato. Inst. § item is cui res. ff.l.2.in prin.ff.lib.44.tt.7.l.1.§ is quoq; cui rem.

Euentus transfertur dominium rei à dante in accipientem: uide paulo superius uers. Etymologia.

De periculo rei mutuo datæ, uide i uers. Si res perierit.

Datur hinc certi condictio. Inst.in prin. uers. & ex eo contractu.

¶ *De certi condictione ex mutuo.*

1. *Causa ex qua datur.*

Si mutuũ datum sit, uel creditum.

Distinguitur:

1. *Ex persona credentis, seu mutuum dantis.*

De non domino, uide i uers. Si alienam pecuniã, &c.

De fure. ff.l.13.in prin.

De uno sociorum credente, uide i uers. Si pecuniam communem.

De seruo. ff.l.2.§ in mutui.l.11.§ si fugitiuus. l.13.§ fin l.41.

De filiofamiliâs. ff l.2.§ in mutui.l.17.

De pupillo. ff l.19.§ si pupillus.

De furioso. ff.l.12.lib.44.tt.7.l 23.

De ijs qui prouincias regunt, & ijs qui circa eos sunt. ff.l.33.l.34 in prin.C.l.1.

De alio alterius nomine credente, uide i Quib. competat.

2. *Ex persona eius cui creditur.*

Si filiofamiliâs credatur. hinc oritur exceptio senatuscõsulti Macedoniani, de qua i cap. prox.

Si pupillo. ff.lib.47.tt.7.l.58.lib.44.tt.4. l. 4. § si quis pupillo. lib.46.tt.3.l 95.§. adino. ibi: aliquando.

Si perdituro pecuniã quis sciens credidit. ff. lib. 17.tt.1.l.12.§ si adolescens.

Si debitori, qui consilium fraudandorum creditorum init. ff lib.42.tt 6.l.10.

Si præsidi prouinciæ. ff.l.34.§ fin.

Si iudici. C.l.16.

3. *Ex re credita.*

De ijs quæ pondere, numero & mensura constant. Inst.in prin. ff.l 2. § mutui datio. § creditum. lib.44.tt.7.l.1.§ re contrahitur.

Si alienam pecuniam credidit. ff.l.2.§ in mutui.l. 11.§ fin.l.13. § unde Papinianus. l.19.§ fin. lib. 44.tt.7.l.23.§ item si alienam. C l.2.l.4.l 7.

Si pecuniam communem credidit. ff.l. 13. § fin. l. 16.lib.46.tt 3.l.94.in prin.

Si pecuniam quam à pupillo inutiliter in creditum uel solutum accepit. ff.l.19.§ fin.

Si hæres rem legatam crediderit. ff.l.8.§ 1.

De reliquis, uide sequentia Ex modo.

4. *Ex modo quo contrahitur mutuum, & antecedentibus.*

De nuda pactione. ff.lib 17 tt.1.l 34.in prin.

Si tibi pecuniam mutuam roganti, aliam rem dederim, ut ea distracta pecunia utereris. ff l.11.in prin. lib 17.tt.1.l.34. in prin. uers. his argumentum esse. lib.19.tt.5.l.20.in prin. C.l.8.

Si debitorem meũ tibi iussero dare, uel ab eo accipere. ff.l.15.in prin.l.32.lib.17.tt.1.l.34.in prin.

Si pecuniã, quam mihi ideo ut tibi crederem donasti, credam. ff.l.20.

Si deposita res sit hoc modo, ut si uelit ea utatur, uel si tibi rem apud te depositam in mutuum concedam. ff.l. 9. § fin.l.10.lib.17.tt.1. l. 34. in prin.

Si conuenit ut eam pecuniam quam mihi debes, crediti nomine retineas. ff. l.15. § fin.lib.17.tt.1.l. 34 in prin.C.l.6.

Si debitor pecuniã, quam mihi ex alia causa debet, scripsit se mutuam accepisse, uel in creditũ accepturum, & debiturum cum usuris. ff.lib.17. tt.1.l.34.in prin.C.l 6.

Si error interueniat, & ex alia causa detur, ex aliã accipiatur. ff.l.18.

Si cum mutuũ rogantem à debitore meo stipulari iusserim, ille te à Titij debitore stipulari putet. ff.l.32.

Omnia quæ stipulationi inseri possunt, eadem & numerationi pecuniæ. ff.l.7.

Si sub conditione credatur. ff.l.7.l.8.in prin.

Si illicitas

Si illicitas usuras sorti miscuit. ff. lib. 22. tt. 1. l. 20.

Si pro pecunia uinum reddi stipulatus sit, uel aliam rem non eiusdem generis. Inst. in prin. ff. l. 2. in prin. l. 3. § fin lib. 44. tt. 7. l. 1. § re contrahitur. C. l. 5. § fin.

Si inutiliter reddi stipulatus sit. ff. lib. 45. tt. 1. l. 126. § superest. lib. 12. tt. 1. l. 9. § quoniam igitur. usque ad § si nummos. l. 41. § quod si stipulatus. C. lib. 8. tt. 38. l. 3.

3. *Ex euentu & consequentibus.*

Si ex meo tuum non fiat, uide § in prin. cap. uers. Etymolo.

Si instrumentum crediti à tribus non sit subscriptum. C. l. 17.

Si plurium obligationes uno instrumento sint conceptæ. C. l. 10.

Si pecunia non sit numerata. ff. l. 2. § item mutuũ, l. 30.

Si res perierit, cuius periculum sit. Inst. § item is cui. tt. l. 4. in prin. l. 9 § fin. l. 11. 10 prin. l. 35. lib. 44. tt. 7. l. 1. § is quoque cui. lib. 25. tt. 2. l. 17. § non solum. C l. 11.

Si res restituta sit. Subdistinguitur: Si non æquè bona, uel deterior sit restituta. ff. l. 3. Si alia non eiusdem generis: uide paulo superius uers. Si pro pecunia uinum, &c.

6. *Ex reliquis contingentibus.*

Si cum quis pecuniam ab alio accepisset, ut alij eam mutuò daret, mortuo demum eo dedit. ff. l. 41. § nam etsi tibi.

SVBDISTINCTIO GENERALIS.

Si creditum sit inutile, ita ut non cōdictio, sed ad exhibendum actio, & rei uindicatio competat: an consumpta pecunia competat condictio? ff. l. 11. § fin. l. 12. § fin. l. 13. l. 14. l. 18. l. 19. § si pupillus. usque ad fin. legis tt. 6. l. 29.

II. *Quibus competit?*

De eo qui credidit & eo cuius nomine credidit. ff. l. 2. § in mutui. uers. id enim tale. l. 9. § si nummos lib 45. tt. 1. l. 126. § planè si liber. C. l. 4. lib. 4. tt. 27. l. 2 lib 8. tt 38 l. 3.

De eo qui credidit, & eo cuius pecunia credita est. C. l. 2. uide § Ex re credita. uers. Si alienam pecuniam.

De domino cuius procurator credidit. ff. l. 26.

De seruo hærede credente, & eius cohæredibus. ff l. 41.

Si seruus communis crediderit. ff. lib. 45. tt. 3. l. 1. § si seruus.

III. *Aduersus quos datur?*

De alio, si alij pecunia sit numerata. C. l. 5.

De domino rerum, in quas alius pecuniam mutuam sumpsit. C. l. 13.

De eo ad quem pecunia peruenit. C. l. 15. tt. 10. l. 13.

De curatore, & actore qui contraxit. ff. l. 27.

De eo qui instrumento mutui subscripsit. C. l. 14.

IIII. *Quid ueniat in ea?*

De re restituenda non eadem, sed alia eiusdem generis: uide § uers. Si pro pecunia uinum, &c.

De usuris ff. l. 40. lib. 19. tt. 5. l. 25. C. l 6. l. 8.

Si decem dedero, & conuenit ut plus uel minus debeas. ff. l. 11. § si tibi decem. lib. 2. tt. 14. l. 17. in prin.

Si unus sociorum, uel eorum qui mutuum dederunt, agat. l. 15. § si seruus. C. l. 9.

Cuius tēporis æstimatio facienda. ff. l. 22. in prin. lib. 13. tt. 3. l. 3. l. 4. in prin.

Cuius loci precium sequendum. ff. l. 22. § fin. lib. 13. tt. 3. l. 4. § fin.

V. *Quando detur?*

Si pecunia deposita usu depositarium permiserit: an antequam mota sit pecunia, uel ea sit usus, tanquam mutua condici possit? ff. l. 9. § fin. l. 10. lib. 16. tt. 3. l. 1. § si pecunia apud.

Si conuenit ut quamdiu usuræ soluerentur, sors non peteretur. ff. lib. 2. tt. 14. l. 4. § fin.

Si in futurum usuras à debitore acceperit. ff. lib. 2. tt. 14. l. 56. in prin.

VI. *Adfinia remedia.*

Ex stipulatu actio. ff. lib 45 tt. 1. l. 126. § superest.

Actio negociorum gestorum. C. lib. 8. tt. 38. l. 3.

Extraordinarium iudicium. ff. l. 17.

DE EXCEPTIONE SENATVSconsulti Macedoniani. ff. lib. 14. tt. 6. C. lib. 4 tt. 28.

Caput II.

1. *Ratio & usus huius exceptionis.*

ff. l. 1 in prin. l. 3. § is autem solus. uers. nam pecuniæ.

II. *Causa ex qua datur.*

Si filiofamiliās pecunia mutua data sit, datur aduersus agentem ex mutuo hæc exceptio. ff. l. 1; in prin. C. l. 6.

DISTINGVITVR:

1. *Ex persona eius cui pecunia mutua data est.*

Si in pēdenti sit an sit filiusfamiliās, utputa patre eius apud hostes existente. ff. l. 1 § si pendeat. l. 7 § sed etsi patris.

Si publicè paterfamiliās credebatur, & ea quæ suot patrisfamiliās agebat. ff. l. 3 in prin. C. l 2.

Si patremfamiliās se esse simulauit, uel finxit. ff. lib. 42. tt. 1. l. 10. lib. 44. tt. 4. l. 4. § contra senatusconsl.

Si institor sit. ff. l. 7. § interdum.

Si in dignitate positus sit, ut cōsul, &c. ff. l. 1. § fin.

Si miles sit. C. l. 7. § sin autem miles.

Si castrense peculium habeat. ff. l. 1. § fin. l. 2.

Si filiæfamiliās creditum sit. ff. l. 9. § hoc senatusconsult.

Si nepoti uel pronepoti creditū sit. ff. l. 14. C. l. 6.

2. *Ex persona eius qui mutuam pecuniam dedit.*

Si nesciuit, aut nescire potuit, illū filiumfamiliās esse. ff. l. 3. in prin. l. 7. § non solum ei. § item si duos. l. 19. C. l. 1.

Si pupillus uel minor uigintiquinque annis fuerit. ff. l. 3. § proinde & in eo. lib. 22. tt. 6. l. 9. § hac ratione.

Si filiusfamiliās crediderit. ff. l. 3. § quemadmodū ipse.

Si ciuitas crediderit. ff. l. 15.

Si libertus in fraudem patroni credidit. ff. lib. 38. tt. 5. l. 6. cum duab. ll sequent.

3. *Ex causa propter quam mutuam pecuniam accepit.*

Si in necessarias causas. ff. lib. 46. tt 3. l 47 § fin.

Si in eam rem accepit, quæ patris oneribus incumbit. C. l. 2.

Si in id acceperit, ut pro sorore in dotem daret. ff. l. 7. § sed si filiusfam. l. 17.

Si pro

Si pro filia in dotem dedit. ff. lib. 23. tt. 3. l. 5. § si filiusfamiliâs.

Si legationis, uel studiorum causa, uel ad alios necessarios sumptus, quos patris pietas nõ recusaret, acceperit. ff. l. 7. § quod dicitur. C. l. 5.

De reliquis causis, uide paulo inferius Ex consequentibus.

4. *Ex reliquis contingentibus.*

Si patris consensu uel iussu crediderit. ff. l. 7. § interdum. l. 12. l. 14. C. l. 2. l. 4. l. 5. § fin.

Si fideiussor uoluntate patris intercesserit pro filio. ff. l. 9. § sed si non.

Si sciente patre crediderit. ff. l. 7. § interdum. uers. nam si scit.

Si aliam rem quàm pecuniam crediderit. ff. l. 7. § mutui.

Si sine usuris crediderit. ff. l. 7. § siue autem sub.

Si aliàs contraxit, puta uendidit, locauit, &c. ff. l. 3. § is autem.

Si aliquid mercatus filiusfamiliâs, precium cum usuris uenditori promisit. C. l. 5.

Si filiusfamiliâs fideiusserit pro eo qui mutuum sumpsit. ff. l. 7. in prin.

Si quod alij mutuũ dedimus, à filiofamiliâs nouandi animo stipulamur. ff. l. 13.

Si antea à patrefamiliâs stipulatus sit, & filiofamiliâs crediderit. ff. l. 6.

Si à filiofamiliâs stipulatus fit, & patrifamiliâs facto crediderit. ff. l. 3. § fin. l. 4. l. 5.

5. *Ex consequentibus.*

Si pecuniam in rem patris uertit. ff. l. 7. § proinde si accep.

Si in solutum dederit. ff. l. 7. § penult.

Si patri in proprium debitum soluit. ff. l. 7. § proinde si. uers. non tamen uertisse.

Si ornamẽta ea pecunia comparauit. ff. l. 9. § hoc senatuscon.

Si arrogatus postea restitutus fit ut emanciparetur. ff. l. 3. § certè etsi arrogatus.

Si pater mortuus sit, uel in ciuitate esse desierit. ff. l. 3. in prin. l. 7. § sed etsi patris.

Si postea in alterius potestate filius esse incipiat. ff. l. 7. § si filiusfamiliâs.

Si paterfamiliâs factus debitum agnouit. C. l. 2. Si partem debiti soluit. ff. l. 7. § fin. Si pignus dedit. ff. l. 9. in prin. Si nouatione facta pecuniam expromiserit. ff. l. 20. C. l. 2.

Si ad patrem literas emisit ut pecuniam solueret, nec pater testationem contrariæ uoluntatis interposuit. ff. l. 16.

Si pater ratum habuit, & partem debiti soluit. ff. l. 7. § si filiusfamiliâs accip. C. l. 7. in prin.

Si solutum fit ex hac causa, an repeti posit: uide locum De conditione indebiti j lib. 24.

Si non opposita hac exceptione cõdemnatus fit. ff. l. 11.

Si numi adhuc extent in peculio. ff. l. 9. § hoc senatusc.

III. *Quibus competit hec exceptio?*

De filio sui iuris facto, uide 5 uers. Si pater mortuus. &c.

De patre. ff. l. 7. § quanquam. l. 9. § non solum. C. l. 6.

De eo in cuius potestate postea est. ff. l. 7. § si filiusfam.

De hærede filij. ff. l. 7. § quanquam.

De eo qui filiumfamiliâs institutorem fecit. ff. l. 7. § interdum.

De fideiussore & mandatore. ff. l. 7. § idem ait. l. 9. § non solum. l. 18.

De reo promittendi. ff. l. 7. § idem ait. § item si duos.

IIII. *Aduersus quos competit exceptio?*

De successoribus creditoris. ff. l. 7. § non solum.

De eo qui stipulatus est alio credẽte. ff. l. 7. § non solum.

DE COMMODATO, ET EIVS actione. Inst. lib. 3. tt. 15. § item is cui. ff. lib. 13. tt. 6. C. lib. 4. tt. 23. Cap. 3.

¶ DE COMMODATO.

I. *Differentiæ inter mutuum & commodatum.*

Inst. § item is cui. ff. lib. 12. tt. j. l. 2. in prin. lib. 44. tt. 7. l. j. § is quoq;. Inter commodatum & utendum datum. ff. l. 5. § 1.

II. *Propria.*

Plerunq; solam utilitatem cõtinet eius cui commodatur. ff. l. 5. § commodatum.

Sicut uoluntatis & officij magis est, quàm necessitatis, commodare: ita modum commodati, finemq; præscribere eius est, qui beneficium tribuit. ff. l. 17. § sicut.

III. *Euentus.*

Rei commodatæ & proprietatem & possessionẽ retinemus. Inst. § item is cui. ff. l. 8. l. 9.

Cõmodati actio hinc nascitur tam directa quàm contraria. Inst. § item is cui. ff. l. j. in prin. l. 17. § sicut. uers. geritur.

IIII. *An sit utile commodatum, & hinc nascatur actio.*

DISTINGVITVR:

1. *Ex persona commodatoris.*

De prædone & fure. ff. l. 16. lib. 5. tt. j. l. 64.

De seruo. ff. l. 14. De seruo hæreditario. ff. lib. 44. tt. 7. l. 15 § fin. C. tt. 34. l. 9.

2. *Ex persona commodatarij.*

De seruo & filiofamiliâs. ff. l. 3. § si filiofamiliâs.

De furioso. ff. l. 2.

De pupillis & impuberibus. ff. l. j. § fin. l. 3. in pri.

Si libero homini, qui mihi bona fide seruit, commodem. ff. l. 13. § si libero.

3. *Ex re quæ commodatur.*

De re soli. ff. l. j. § inter commodatum.

De habitatione. ff. l. j. § Viuianus. lib. 19. tt. 5. l. 17. in prin.

De re quæ usu consumitur. ff. l. 3. § fin.

De pecunia. ff. l. 4.

De re aliena. ff. l. 15. l. 16. lib. 5. tt. j. l. 64.

4. *Ex causa & modo commodati.*

Si sui causa quis commodet, uide j uers. Si sua causa commod.

Si dedi ut eam creditori tuo pignori dares, uel ẽgo pro te tua uoluntate pignori dedi. ff. l. 5. § nunc uidend. in quibus. C. l. 5.

Si rem

Si rem inspiciendam dedi, uel experiundi causa. ff.l.10.§ si rem.l.13.§ 1.lib.19.tt.5.l.18.in prin.

Si mercede interueniente non gratuitò res data sit. Inst.§ commodata. ff.l.5. § nunc uidend. in quibus.

Si alter alteri boues, uel seruos inuicem per aliquot dies cõmodauerit. Inst.lib.3. tt. 25. § præterea. ff.lib.19.tt.5. l. 18. § si cum unum. l. 26.in prin.

¶ *De commodati actione.*

1. *Causæ ex quibus datur.*

Si re commodata aliter quàm accepit utatur.ff.l. 5.§ quinimò. lib.44.tt.7.l.33.§ si is cui rem. lib. 47.tt.2 l.78.in prin.

Si rem deteriorem fecerit. ff.l.3.§ 1.l.10. in prin. l. 18.§ siue autem.l.23.

Si in codice, quem tibi commodaueram, debitorem tuum tibi cauere feceris.ff.l.5.§ quinimò.

Si damnum in re ab alio datum sit.ff.l.19.

Si seruus cõmodatus fugerit.ff.l.5.§ custodiam.§ si me roga.l.18.in prin.

Si res perierit, uel ablata sit, & seruus mortuus. Inst.§ item is cui.ff.l.5 § quod uerò senectute.§ sed interdum & mortis. § si me rogaueris. § si de me petisses.lib.44.tt.7 l.1.§.is quoq; cui.

Si rem, quam pro te pignori dedi, non repignoras ut mihi reddas. ff.l.5. § nunc uidendum in quib. usq; ad § Si me rogaueris.C.l.3.

Si rem non restituit.C l.2.

Si in eo loco uel tempore, quo ut restitueretur conuenit, non restituit ff.l.5.in prin.C.l.2.

De reliquis causis, uide Distinctiones sequentes.

DISTINCTIONES GENERALES.

I. Ex *causa & modo facti.*

1. *De dolo.*

Si dolo fecit, tenetur. ff.l.5 § nunc uidendum est. Distinguitur: Si pactum factum sit, ne dolus præstetur.ff.l.17.in prin.

2. *De culpa.*

Si culpa cõmodatarij factum sit, tenetur. ff.l. 5. § nunc uidendum.uers.commodatum.

Si non exactam diligentiam, qualem bonus paterfamiliàs suis rebus præstare solet, præstiterit.Inst.§ item is cui. ff.l.5. § custodiam. l. 18. in prin.lib.44.tt.7.l.1.§ is quoq; cui.

Distinguitur sequentibus modis:

Si conuenit ut solus dolus præstetur. ff.l.5. § interdum.

Si sua causa cõmodauerit. ff.l.5.§ interdum.l.10.§ 1.l.11.in prin.

Si utriusq; causa cõmodauit. ff.l.18. in prin.uers. hoc ita.

Si rem inspiciendam dedit.ff.l.10.§ 1.

Si ultrò commodauit. ff.l.5.§ interdum. uers. uel ipsi prætori.

3. *De casu & ui maiore.*

Si incursu hostium, prædonum'ue, naufragio, ruina, incẽdio, morte, uel alio casu fortuito res perierit, non tenetur.Inst.§ item is cui. ff.l. 5. § commodatum.uers. etsi fortè res. § quod uerò senectute.l.18 in prin C.l.1.in prin.

Distinguitur sequentibus modis:

Si culpa præcesserit, ut si quod tibi domi cõmodatum est, peregrè tecum ferre malueris, uel quasi amicos ad cœnam inuitaturus argẽtum, quod in eam rem utendum acceperis, peregrè proficiscens tecum portaueris: uel re aliter quàm accepisti usus sis, & inde in eum casum res inciderit. Inst. § ac is qui utendum. uers. si modo non ipsius.ff.l.5.§ quod uerò senectute. § sed interdum & mortis. l.18. in prin. lib.44. tt.7. l. 1. § is quoque cui.uers.sed & in maioribus.

Si seruum tectorem tibi commodauero, & ille de machina, in qua operabatur, ceciderit, idq; propter machinam parum diligenter colligatam, &c.ff.l.5.§ sed interdum & mortis.

Si dum res refertur, perijt. ff.l.10.§ fin. l. 11.l. 12. l. 20.

Si cum posset commodatarius res commodatas saluas habere, suas prætulit.ff.l.5.§ quod uerò. uers.proinde etsi.

Si res æstimata data sit. ff.l.5.§ commodatũ. uers. etsi fortè res.

Si conuenerit ut omne periculum præstet commodatarius.C.l 1.

4. *De reliquis causis.*

Si senectute uel morbo accidat. ff.l.5.§ quod uerò senectute.

Si iure compensationis commodatum retinet. ff.l.18 § fin.C.l 4.

Si creditor rem pignori acceptam nolit restituere.ff.l.5.§ idem Labeo rectè.

2. Ex *persona facti.*

Si alius faciat, non commodatarius.ff.l.19.

Si pater uel dominus eius cui commodata res est, fecit.ff.l.3.§ sed non tantum.

Si seruus commodatoris rem subripiat. ff.l.5. § si me rogaueris.l.21.§ in exercitu. lib.47.tt.2.l.55. § 1.

Si seruus commodatarij subripuit. ff.lib.47.tt. 2. l.55.§ quod si seruus n.us.

3. Ex *re in qua. & circa quam factum est.*

Si in re quæ commodatum sequitur. ff.l.5.§ usq; adeò.

Si seruus cum lance cõmodatus sit, an & de lance teneatur.ff.l.5.§ si me rogaueris.

4. Ex *tempore facti.*

Si dum res ad commodatarium perfertur, perijt. ff.l.20.

Si dum refertur.ff.l.10.§ fin.l.11.l.12.

Si tempore commodati finito, tu & sequenti die commodatum rogares: ego autem cum rem commodè referre non possem, apud te eam reliquerim, eaq; tunc perijt. ff.l. 5. § si de me petisses.

5. Ex *antecedentibus.*

Si pupillo res sit commodata. ff.l.1. § fin. l. 3. in prin.

De reliquis, uide 2 membr 4. An commodatum sit utile.

6. Ex *consequentibus.*

Si cum altero actum sit, uel alia actione. ff.l. 5. § fin.l.7.§ fin.l 18.§ siue autem. Inst.lib 4. tt. 1. § quæ de fullone. C.lib.6 tt.2.l.22. in prin. usque ad § sed cum in.

II. *Quibus datur?*

De prædone & fure qui commodauit. ff.l.16.lib. 5.tt.1.l.64.

III. *Aduerſus quos datur?*

De domino, patre, & ipſo filiofamiliâs. ff.l.3. § ſi filio familiâs.

De hæredibus. C l.3. Vide inſuper ī Quid ueniat.

De altero ex duobus quibus commodata res eſt, uide ī Quid ueniat.

IIII. *Quid ueniat in ea?*

De eo qood intereſt. ff.l.3. § ſi reddita. lib. 5.tt.j.l. 64.

Quanti res eſt tempore rei iudicatæ.ff.l.3.§ in hac actione.

Quanti in litem iuratur.ff.l.3. § in hac acti. lib.5 tt. j.l.64.

De lucro quod occaſione rei commodatæ accepit.ff.l.13.§ ſi quem queſtum C.lib.6.tt.2.l.22.§ ſed cum.

De fructibus. ff.lib. 22. tt.j l.38. § ſi poſſeſsionem.

Heres utrum in ſolidum an pro parte teneatur.ff. l.3.§ hæres.l.17.§ ſi ex facto.

Si duo rem commodatam acceperint, an uterque in ſolidum teneatur,uel pro parte.ff.l.5.§.ſi duabus.l.7.

Si altera res ex duabus,uel ſingulæ rei partes petuntur.ff.l 17.§ duabus.

Si ſeruus cum lance commodatus eſt, de lance quoq; tenetur.ff.l.5.§ ſi me ruga.

V. *Quando detur?*

Si intempeſtiuè uſum rei commodatæ auferat.ff. l.17.§ ſicut autem.

VI. *Adiuncta,ſeu de probatione.*

Si quis dicat ſe ad certum tempus commodaſſe.C. l.2.

VII. *Euentus.*

Si actor litis æſtimationem oblatam ſuſcepit,rem offerentis facit:& de cautione eius nomine ab actore præſtanda.ff.l.5.§ j l.13.in prin.l.17.§ fin.

De cedendis actionibus condemnato.ff.lib.42.tt. j.l.12.

De actione furti reo dãda ff.l.5.§ ſi.l.6.l.7. in prin. l.10.§ j.C.lib.6.tt.2.l 22.

VIII. *Adfinia remedia.*

Actio locati, conducti, & in factum. Inſt.§ commodata.ff.l.5.§ nunc uidendum in quib.

Mandati.ff.l.5.§ nunc uidend in qoibus.

Præſcriptis uerbis.ff.lib.19.tt.5.l.17.in prin.

Ad exhibendum,& rei uindicatio ff.l.2.

Furti, & condictio furtiua.ff.l.5.§ quinimò. uſque ad § uſque adeò.l.14.lib.13.tt.j.l.16.lib.44 tt.7.l. 33.§ ſi is cui rẽ.lib. 47. tt.2.l. 55.§ qoòd ſi ſeruus tuus.

Actio legis Aquiliç.ff.l.7.§ fin.l.18.§ ſiue autem.lib. 44.tt.7.l.33.§ fin.

Actio de peculio,& in ipſum filiumfamiliâs.ff.l.3. § ſi filiofamiliâs. uſq; ad § fin.

¶ *De contraria commodati actione.*

I. *Ratio huius actionis.*

ff.l.17.§ ſicut.uerſ.geritur enim.l.18.§ fin.

II. *Cauſæ ex quibus datur.*

Si impenſas in rem fecerit commodatarius.ff.l.18. § poſſunt.

Si rem uitioſam cõmodauerit. ff.l.17. § ſicut.uerſ. aut etiam ſciens.l.18.§ item qui ſciens.

Si ſeruus commodatus commodatario furtum fecerit.ff.l.22. lib.47.tt.2.l.63.§ circa cõmodatum.lib.13.tt.7.l.31.§ fin.

Si commodator uel ſeruus eius rem commodatam abſtulerit.ff.l.21.lib.47.tt.2.l.55.in prin.

Si cum mihi codicem commodaſſes, in quo chirographarius debitor mihi cauit, tu id deleueris.ff.l.5.§ quinimò.

Si intempeſtiuè uſum rei commodatæ auferat.ff. l.16 § ſicut.

Si commodatarius pro re perdita precium dedit, & res deinde in commodatoris poteſtatem peruenit. ff.l.17.§ fin.

DISTINCTIO GENERALIS.

Si principalis actio non mouetur.ff.l.17.§ j.

III. *Quid ueniat?*

De re & precio dato.ff l.17.§ fin.

IIII. *Adfinia remedia.*

De compenſatione opponenda. ff.l. 18. § fin. C. l.4.

De furti actione.ff.l.21.l.22.

DE DEPOSITO, ET EIUS actione.Inſt.lib.3.tt.15 § præterea.ff.lib.16. tt.13.C.lib.4.tt. 34. Cap. 4.

¶ DE DEPOSITO.

I. *Definitio.*

ff.l.j.in prin.

II. *Euentus.*

Proprietas & poſſeſsio apud deponentem manet. ff.l.17.§ fin.

III. *An ſit utile depoſitum, & inde naſcatur actio?*

Diſtingitur

1 *Ex perſona deponentis.*

Si alius non dominus deponat.C.lib.3.tt 42.l.8.

Si prædo uel fur deponat.ff l.j.§ ſi prædo.l.31.§ incurrit.uſq; ad fin legis.lib 5.tt.j.l 64.

Si reus iudicij publici poſtea deportatos deponat ff.l.31.in prin.

Si ſeruos deponat.ff.l j.§ ſi ſeruus.§ non ſolum.§ ſi ſeruus.l.33.

Si ſeruus hæreditarius deponat.ff. l.j.§ item ſi ſeruus.lib.44.tt.7.l.15.§ fin.C.l.9.

Si is qui mihi bona fide ſeruit,deponat. ff.l.j. § nõ ſolum.

2 *Ex perſona eius apud quem deponitur.*

Si pupillus ſit.ff.l j § an in pupillum.

Si filiusfamiliâs ſit ff.l.j.§ filium famil.

Si ſeruus ſit.ff l.j.§ ſi apud ſeruum.§ filium fam.

Si iuſſu eius apud quem deponere uolebam,apud alium depoſui.ff.l.j.§ idem Pomponius.

3 *Ex re depoſita.*

Si res aliena,uide ī Ex perſona deponentis.

Si res depoſitarij.ff.l.15.l.31.§ ſi tamen ignorans.uſ. ad fin.leg.

Si res quam depoſitario dotis nomine inutiliter dedit.ff.l.27.

4 *Ex causa & modo.*

Si sequestrationis causa depco .t. ff. l. 5. § insequestrum. l. 6.

Si sponsionis causa annulus datus sit ut eum uictori reddat. ff. lib. 19. tt. 5. l. 18. § fin.

Si pecuniam apud re depofui, ut eam Titio, si pnerum meum reduxisset. dares. ff. lib. 19. tt. 5 l. 19.

Si iussu eius apud quem deponere uolebam, apud alium depofui. ff. l. j. § idem Pomp.

Si merces interueniat. ff. l. j. § si uestimēta. § si quis seruum.

Si ego quasi deponens rem tibi dedi, tu quasi mutuam accipias. ff. lib. 12. tt. j. l. 18.

5 *Ex specie & forma deponendi.*

Si commendat. ff. l 24 lib. 50. tt. 16. l 186.

Si mandauero alicui ut rem meam ab alio arreptam custodiat. ff. l j. § idem Pomp.

Si te rogauero, ut rem meam ad aliquem perferas, qui eam seruet. ff l j. § si te rogauero.

Et nisi ille recipiat, tu custodias. ff. l j. § quòd si rē tibi.

Si rea puellæ oblatas, pater eius susripiat. ff. l. 25. in prin.

Si seruum in pistrinum coniiciat custodiendum. ff. l. j. § si quis seruum.

Si uestimenta balneatori dedit ad seruandum. ff. l j. § si uestimenta.

6 *Ex consequentibus.*

De instrumento confitiendo, & testibus ad hibēdis. Nouell. c. 73. § si quis igitur.

Si is qui deposuit, fit depositarius. ff. l. 31. in prin.

SI REA RESTITVTA SIT.

Subdistinguitur sequentibus modis:

Ex persona eius cui restituit.

Si alij quàm domino restituit. ff. l. j. § si rem à seruo.

Si seruo ff. l. 11.

Si uni ex hæredibus. ff. l. j § si pecunia in sarculo. lib. 46. tt. 3. l. 81. § si lanrem.

Si sequester suum officium uelit deponere, ut restituet. ff. l. 5. § fio.

De reliquis quibus restituendum, nel non, uide ĩ Quibus datur.

Ex reliquis contingentibus.

Si rem deteriorem restituit. ff. l. j. § si res deposita. lib. 13 tt 6 l. 18. § siue autem lib. 9. tt. 2 l. 42.

Si aliam rem quàm accepit, restituit. ff. lib. 19. tt. 2. l 31. § idem iuris.

Si non aliter quàm numis acceptis restituit ff. l. 34.

Si quasi de suo dat pro libertate alicuius. ff. l j. § eleganter.

Si non io loco, quo debetur, reddat. ff. l. 5. § in sequestrum. l. 12. § j.

Si non debito tempore, uide ĩ Quādo detur actio.

¶ *De Actione depositi.*

I. *Genus.*

Bonæ fidei est. ff. l. j. § hanc autem actio.

Rei persequendæ causa comparata est, interdum mixta est. Iust l. 4. tt. 6. § sequens. usque ad § Ex maleficiis.

II. *Causæ ex quibus datur*

Si legem, qua rem suscepit, non seruat. C l. 6.

Si rem inuito domino cōtrectat, uel ea utatur. ff. l. 29. in prin. lib. 47. tt. 2. l. 78. in prin. C. l. 3.

Si rem alij dedit mutuam. C. l. 7. l. 8.

Si tabulas apud se depositas alijs dederit, legerit, uel aduersario prodiderit. ff. l j. § si quis tabulas. lib 9. tt. 2. l. 41. § sed etsi quia. l. 42. lib. 48. tt. 19. l. 38. § instrumenta. tt. 10. l. j. § is qui deposit a.

Si rem deteriorē fecerit, uide paulo ĩ uers. Si rem deteriorem rest.

Si depositum nō restituit uel amisit, uel res perijt. Inst. § præterea. uide ĩ Distinctiones.

Si restituit quidem, sed non ut debet, uide p aulo superius, uers. Si res restituta sit.

DISTINCTIONES GENERALES.

1 *Ex causa & modo facti.*

1 *De dolo depositarij.*

ff. l. j. § in conducto. uers. dolum. Inst. § prætere..

Distinguitur: Si cōuenit ne dolus præstetur. ff. l. j § si cooouenit, uers. illod.

2 *De culpa & casu fortuito.*

Si culpa depositarij uel casu res perierit, an teneatur: Non. Inst. § præterea. ff. l. 14. § siue autē. l. 20. C. l. j. ff. lib. 13. tt. 6. l. 5. § nunc uidend.

SVBDISTINGVITVR:

Si cōuenit ut depositarij periculo res sit ff l j. § sæpe euenit lib. 17. tt. j. l. 39. lib 13. tt. 6. l. 5. § nunc uidend. uers. aut. si ab.

Si merces interuenit. ff. lib. 13. tt. 6. l. 5. § nunc uidend.

Si deposito obtulit. ff. l. j. § sæpe euenit.

Si cum empturus prædia rogasset mutuam pecuniam, ita ut non, nisi emisset, pecunia credita esset, creditor tamen pecuniam apud eum deposuerit. ff. lib. 12 tt. j. l. 4. in prin.

Si lata culpa fit. ff. l. 32. C. l. j.

Si uestimenta balneatori data sunt seruanda. ff. l j. § si uestim.

Si rea accepto iudicio perierit. ff. l. 12. § fin. l. 14. § si ue autem.

Si cum rem uendidisset, eamq; recepisset, ea interijt ff. l. j. § si rem depositam.

Si postea rem receperit, & restituendi facultatem sit nactus. ff. l. j. § inde scribit. l. 3. l. 20. § fin.

Si fideiussor cōueniatur. ff. l. j. § idem etiam Pomp. uers. planè si fideiussa.

3 *De causis specialibus.*

Si facultatem restituendi non habeat. ff. l. j. § inde scribit. § Marcellus autem.

Si hæres ignorans rem depositam esse, eam uendiderit. ff. l. j. § fin. l. 2. l. 3.

Si misericordia ductus hominem soluat. ff. l. 7. in prin.

Si ex causa compensationis rem retinat, uide ĩ De compensationib.

Si propterea non reddat, quòd putet petentem uerum procuratorem uel hæredem non esse. ff. l. 13. in prin.

Si denunciatum ei ab alio sit, ne petenti restituetet. C. l. 11. § fin. Nouell. c. 88.

2 *Ex persona facti.*

Si pater uel dominus depositarij dolo fecerit. ff.l.j.§ filiumfam.uers planè.

Si is apud quem depositarius deposuit. ff.l.16.

Si hæres depositarij, uide ī Quid ueniat, De hæredibus.

3 *Ex reliquis contingentibus.*

Si post litem contestatam dolo fecit. ff. l. j § non tantum.

Si conuenit ne dolus præstetur.ff.l.j.§ si conuenit at uers.illud.

Si conuenit ne depositi agatur.ff.lib.2.tt.14.l.7.§ si paciscar.l.27.§ illud.

Si inutile sit depositum, uide § membr.3. cap. eodem.

Si res restituta sit: Subdistinguitur ut § cap.eod.

Si cum altero actum sit.ff l j.§ si apud duos.

III. *Quibus datur actio depositi?*

De successoribus. ff l.j.§ hæc actio. § si pecunia in sacculo.§ apud Iulianum. l.14.in prin. lib.36. tt. 3.l.18.§ idem quæsijt.

De hærede, & eo cui restitui iussit deponens.ff.l. 26.in prin.lib.36.tt.3.l.18.§ idem quæsijt.

De eo qui deposuit, & rei domino. ff.l.31. § incurrit.C.lib.3.tt.42.l.8.

De eo qui deposuit, & eo qui deponi mandauit.ff. l.j.§ si te rogauero.

De seruo qui deposuit, & domino eius priore & posteriore.ff.l.j. § si seruus meus.§ si seruus deposuit.

De duobus dominis seruo communi deponente. ff.l j.§ si duorum.

De altero ex duobus deponentib. an in solidum agere possit.ff.l.j.§ sed si duo.l.17.in prin.

De filiofamiliâs.ff.l.19.

De reliquis, uide § Ex persona deponentis.

IIII. *Aduersus quos datur.*

De hæredib. ff.l.12. § cum sequestro.l.25. in prin. lib. 44.tt. 7.l. 48. Vide insuper ī membr. prox. Quid ueniat.

De patre & domino, filio & seruo. ff.l.j. § si apud. § filiumfam.l.21.

De eo qui putans se hæredem, rem uendidit.ff.l. 4.

De eo apud quem & eo cuius iussu depositum est. ff.l.j.§ idem Pomponius.

De eo apud quem deposuit, uel cui mutuò dedit depositarius.C.l.8.

De altero ex duobus apud quos res deposita est. ff.l.j.§ si apud duos.

De fideiussore. ff.l.j.§ idem etiam Pomp.uers. planè si fideius.

V. *Quid & quantum ueniat in hac actione?*

Quantum ueniat.

Distinguitur:

Si tumultus, incendij, ruinæ, &c. gratia depositum sit, in duplum, alioquin in simplum datur actio. Inst. lib.4.tt. 6.§ sequens. ff.l.j.§ prætor ait. usq; ad § quæ depositis.l.18.

Si hæredes conueniantur: siquidem ex dolo defuncti. ff. l.j. § j.l.7.§ j.l.18.lib. 44.tt.7.l. 12. C.l. j.l.8.

Sin autem ex dolo suo. ff. l. j. § j.l. 9.§.l.10.l.18.l. 22.

Si plures sint hæredes, pro parte conueniendi sunt. ff l. 7.§ j. uers.plures uerò.l.9. l.10.l.18. l. 22.

De in litem iurando. ff.j.§ in depositi.

De compensatione non opponenda, uide § De compensation.

Quid ueniat in hac actione.

De ijs quæ depositis rebus accedunt, uel inclusæ sunt. ff. l. j. § quæ depositis. § si cista signata.

De fructibus, partu & omni causa ff.l.j.§ hanc autem.lib.22. tt.j.l 38.§ si possessionem.

De usuris. ff l.24.l 25.§ fin.l. 26.§ Lucius Titius.l. 28.l.29.§ fin.C.l.2.l.3.l.4. Nouell.c. 88.§ agnuscat insuper.

De re uendita, & precio accepto.ff.l.j § fin l 2.l 3. l.4.

De re ex pecunia deposita comparata. C.lib.3. tt. 32.l.6.

De actionibus præstandis ff.l.2.l.16.

VI. *Quando & quamdiu competit?*

Interdum intra annum, interdum in perpetuum datur. ff.l.18.

Statim cum depositum est, repeti potest.ff l.j.§ est autem.

Non competit ante existentem conditionem depositionis.ff.l.j.§ est autem.C.l.5.

Si conuenit ut post mortem reddatur, etiam ante mortem repeti potest. ff. l.j. § si sic deposuero.

Si hac lege deposuit, ut si uellet uteretur, etiam antequā usus sit, repeti potest.ff.l.j.§ si pecunia.

VII. *Adiuncta officia actoris.*

De re, quam petit, designanda & describenda. ff. l.j.§ si quis argentum usq; ad § filiumfamiliâs.

De probatione depositi. Per quæ probandum?

De epistolis, instrumentis, & alijs cautionib. item de testibus. ff.l 26.§ fin.l.27. C.l.7. Nouel.c.73. § si quis igitur.

VIII. *Euentus.*

Condemnatus infamatur.C l.10.

Si fideiussor conuentus litis æstimationem obtulit, res fit depositarij. ff.l.30.

De actionibus depositario condemnato cedendis. ff.lib.42. tt.j l.12.

IX. *Adfinia remedia.*

Locati & conducti actio.ff.l. j.§ si uestimenta. § si quis seruum.

Mandati.ff.l.j. § si te rogauero. usq; ad § an in pupillum.

Ad exhibendū, & rei uindicatio. ff.l. j. § si rem à seruo.l.33. C.l.j.l.8.lib.3.tt.42.l.8.

Furti.ff l.29.in prin.C.l.3.

Condictio.ff.l.13.§ fin.lib.13.tt.j.l.16.

Iniuriarum.ff l.j § si quis tabulas.

Legis Aquiliæ. ff. lib.13. tt. 6.l.18. § siue autem pignus.

Præscriptis uerbis.ff.l.j.§ si quis seruum.

De actione aduersus cohæredem, qui suam portionem à depositario accepit.C.l.12.

De actione in factū & furti aduersus nautas, caupones, stabularios, uide ī lib.23 huius Methodi, cap.8.

De contraria depositi actione.

I. *An competat.*

ff.l.5.in prin.

II. *Causæ ex quibus competit.*

Si seruo deposito uictum dedit.ff.l.23.

Si sua impensa rem restituit.ff l.12.in prin.

Si seruus depositus furtum ei fecit. ff.lib.47. tt.2. l.61.§.idq; euidentius in causa depositi. § hæc ita puto uera.lib.13 tt.7.l.31.§ fin.

III. *Quid ueniat?*

In litem non iuratur.ff.l.5.in prin.

De sequestratione & actione sequestraria.

Vide à lib.2.De iudicijs.

DE PIGNORIBVS ET HYPOthecis, cum suis actionib.ff.lib.20. tt.1.cum sequentib. C.lib.8. tt.14.cum sequentib. Cap. 5.

I. *Etymologia pignoris.*

ff.lib.50.tt.16.l.238.§ pignus.

II. *Differentia pignoris & hypothecæ.*

Inst lib.4.tt. 6.§ item Seruiana. uers. inter pignus.ff.tt.j.l 5.§ fin.lib.13.tt.7.l.9.§ propriè.li.50.tt. 16.l.238.§ pignus.

III. *Diuisio pignoris in conuentionale & prætorium.*

C.tt.22.l.2.in prin.

IIII. *Causæ ex quibus pignus uel hypotheca constituitur, uel competit.*

1 *De tacita pignoris obligatione.*

ff.tt.2 C.tt.15.

Si res nō sit specialiter obligata, pignus non competit.C.tt.15.l.5.Distinguitur sequentib.modis:

De inuectis & illatis. ff tt.2. l.2.l.3.l.4.l.5.in prin.l. 6.l.7.§.fin lib.2. tt.14 l.4 in prin.li.13.tt.7 l.11. § planè in eam.lib.19.tt. 2.l.24.§ si colonus. C.tt. 15.l.7.lib.4.tt.65.l.5.

De fructib. prædij locati. ff.tt.2.l.7.in prin. lib.19. tt.2.l.24.§ si colonus.l.53.

Venditor id quod uendidit, pignoris loco retinere potest. ff.lib.21.tt.j.l.31.§ idem Marcell.lib.18. tt.4 l.22.

Item is cui commodata res est, eam ob impensas in rem factas pignoris loco retinere potest. ff. lib.47.tt.2.l 15.§.fin.

Res alterius pecunia empta.an sit pignori obligata.ff.tt.4.l.7.in prin. lib.27. tt.9.l.3.in prin. C. tt. 14.l.17.l.27.Nouell.c.53.§ perpulchrum. usq; ad § quoniam uerò.c.136.§ secundū uerò. usq; ad § porrò neque.

Si in refectionem domus mutuauit, domus tacitè est obligata.ff.tt.2.l.j.

Si pactum factum sit ut liceat uendere, res intelligitur obligata.ff.tt.4.l.3.§.fin.

Si mater tutrix nuptias iterauit, bona secundi mariti pignori sunt obligata pupillo.C.tt.15.l.6.

Si cum fisco contractum sit.C.tt.15.l.2.

Pro censibus & tributis bona sunt obligata. C.tt. 15.l.j.lib.4.tt.46.l.j.

Si cum argentarijs cōtractum sit. Nouell. c. 136.§ insuper. ibi, & ut exinde. item ibi, neque enim temerè.

2 *De Prætorio pignore, & executione sententiæ captis pignoribus.*

ff.lib.13.tt.7.l.26.C.tt.22.tt.23.tt.14.l.11.

3 *De appignorationibus.*

Ne alterius res pro alterius debito pignori capiātur.Nouell.c.52.in prin.usque ad § enimuerò.c. 134.§ quoniam uerò.C.lib.4.tt.15 l.j.

4 *Ex testamento pignus constitui potest.*

ff.lib.13.tt.7.l.26.in prin.

5 *De traditione.*

ff.lib.13.tt.7.l.j.in prin.

6 *De pacto conuento.*

Pacto conuento constituitur pignus. ff.li.13. tt. 7. l.j.in prin. lib.20. tt.j.l.4.lib.2.tt.14.l.17.§ de pignore.

DISTINGVITVR SEquentibus modis:

1 *Ex persona dantis uel promittentis pignus.*

De eo qui obligare non potest.C.lib.8.tt.16.l.8.in prin.

De non domino, uide ī De re aliena.

De procuratore. ff.tt.j.l.21.in prin.lib. 13.tt.7.l 11.§ fin.l.12.C.tt.16.l.j.l.8.

De tutore & curatore.ff.lib.13.tt.7.l.11.§ fin.l.16.in prin. C.tt.16.l.3.l 7.

De actore reipub.ff.tt.j.l.11.in prin.

De muliere res suas pro alio obligante, uide alibi De senatusc.Velleiano.

De pupillo & minore 25 annis. ff.tt.3.l j. in prin. lib.27 tt. 9.l j.§ fin.l.2.

De seruo.ff.tt.3.l.j.§ j.lib.13. tt. 7. l.18.§.fin. lib.12. tt. 6.l.13.C.tt.16.l.8.

De filiofamilias. ff.tt.3.l.j.§ j. lib.13.tt.7.l 18. § fin. l. 19.lib.14.tt.6.l. 7.§ sed si filiusfam.C.tt.16.l.4.

De colono uel conductore.C.tt.16.l.8.

De absentibus.ff.tt.j.l.23.§.fin.

2 *Ex persona eius cui datur uel promittitur pignus.*

De alio quàm creditore. ff. lib.13.tt.7.l.11. § per liberam.

De procuratore & tutore. ff.tt.j. l.21.in prin.li.13. tt.7.l.11.§ per liberam. C.lib. 4. tt.27.l.2.

Si cum mihi aut Titio promisisset, Titio dedit pignus.ff.tt.j l.33.

De patre filij nomine accipiente. ff.tt.j l.28.

De pupillo. ff.lib.13.tt 7.l.38.

De eo qui prohibetur emere.ff.tt.j.l.24.

3. *Ex causa ob quam datur uel promittitur pignus.*

Si ob aliā causam quàm pecuniā.ff.li.13.tt.7.l 9.§.1.

Si ut fideiubeat pro me pignus ei dedi.ff.lib. 13. tt. 7.l.9.§ 1.

Pro quacunq; obligatione accipi potest. ff.tt.j. l.5.

De ciuili, honoraria & naturali obligatione. ff. tt. 1.l.5.§ sed non solum.l.14.§ fin.

Si pro aliena obligatione.ff. tt.j.l. 5.§ fin.

Si in diem uel sub conditione debeatur. ff. t.j. l 5. uers.& siue pura.

Si pro obligatione serui. ff.lib.12.tt.6.l.13.

Si pro intercessione mulieris pro alio, uel pro mutuo filio familiās dato.ff.tt.3.l.2.

Si pro parte soluēda.ff. tt.j.l.5 .§ sed & non solum. tt.2.l.5.§ j.

4 Ex

4 Ex modo quo datur uel promittitur.

Si uitiosè & inutiliter contractus pignoris intercesserit. ff.tt.j.l.25.

Nihil refert quibus uerbis constituatur. ff.tt.j.l.4. lib.22.tt.4.l.4.

Si ita instrumento contractus inseruit: Fide & periculo rerum ad me pertinentium, uel per earum exactionem tibi satisfieri promitto. C.tt.17.l.9.

Si sub conditione: Si intra certum tempus pecunia soluta non sit, ut iure emptionis creditor pignus habeat. ff.tt.j.l.16.§ fin. lib.18.tt.j.l.81. in prin. C.tt.35.l.3.

Si inter absentes constituatur. ff.tt.j.l.23.§ fin.

Si in epistola non signata & scripta sine die & consule. ff.tt.j.l.35.in prin.

Si scriptura nulla uel uitiosa intercesserit. ff.tt.j.l 4. l.35.lib.22.tt.4.l.4.

5 Ex re pignori obligata.

Quod emi & uendi potest, idem potest & pignori dari. ff.tt.j.l.9.§ fin.

De re quam quis emere non potest. ff.tt.j.l.24.tt.3. l.j.§ eam rem.

De uniuersis bonis. ff.tt.j.l.j.in prin.l.29.in prin.

De nomine debitoris. ff.tt.j.l.13. § cum pignori.lib. 13.tt.7.l.18.in prin. C.tt.17.l.4.

De taberna ff.tt.j.l.34.

De peculio, uide ĩ uers. De seruo. item De filiofamiliâs

De usufructu. ff.tt.j. l.11. § usufructus. tt.6.l.8.in prin.

De iure prædiorum ff.tt.j.l.11.§ fin.l.12.

Ne quis mutuans agricolæ, teneat eius terram. Nouell.c.32.33.34.

De militia, uide ĩ uers. Res alterius pecunia empta, &c. cap.eod.

De futuris. ff.tt.j.l.j in prin.l. 15.in prin.tt. 4.l.11.§ si de futu.

De re quam quis se assecuturum sperat. C.tt.17.l.5.

De loco religioso. C.tt.17.l.3.

De libero homine. ff.tt.3.l.5.C.tt.17.l.6.

De statulibero. ff.tt.j.l.13.§ j.

De prædio uectigali & superficiario. ff.tt.j.l.31.lib. 13.tt.7.l.16.§ fin.l.17.

De superficiarijs. ff.tt.j.l.13.§ & in superficiarijs.tt. 4.l.15.lib.13.tt.7.l.16.§ fin.l.17.

De re litigiosa. ff.tt.3.l.j.§ eam rem.§ fin.

De re quam debitor antè per iniuriam iudicis in iudicio amisit. ff.tt.j.l.3.§ fin.

De re communi. ff. tt.4.l.3.§ fin.tt.6.l.7. § fin.lib. 10.tt.3.l.6.§ fin. si fundus. § idem scribit. C. tt.12. lib.3.tt.37.l.2.in prin.tt.38.l.7.

De re ipsius creditoris. ff.lib.50.tt.17.l.45.

DE RE ALIENA.

C.tt.16.l.2.l.6.l.7.tt.17.l.6.

SUBDISTINGUITUR SEquentibus modis:

Si sub conditione: Si debitoris facta fuerit. ff.tt.j. l.16.§ aliena.

Si quasi dominium in re habeat: & pro ea Publiciana actio ei competat. ff.tt.j.l.18.l.21.§ j.lib.13. tt.7.l.29.

Si uoluntate domini data sit. ff.lib.13.tt.7. l.20.in prin.

Si dominus sciens in fraudem creditoris dissimulauit rem suam esse. C.tt.16.l.2.

Si dominus sua manu scripsit, domum suam pignori futuram. ff.tt.j.l.26.§ j.

Si dominus postea ratum habuerit. ff. tt.j.l.16.§ j. lib.13.tt.7.l.20.in prin.

Si dominus postea debitori hæres extiterit. ff.tt.j. l.22.lib.13.tt.7.l 41.

Si debitor postea rei dominus factus fit. ff.tt. j.l.j. § j l.16.§ aliena.lib.13.tt.7.l. 41.in prin. C.tt. 16.l. 5.

Si is cui res in diem addicta est, ut meliore conditione allata, uel si displicuisset ab emptione discederetur, eam rem pignori dederit. ff. tt.6.l.3.

Si creditor rem pignori acceptam, alij pignori dederit. ff. tt.j l.13.§ cum pignori. lib.13.tt.7.l.27. l.40.§ fin.C.tt. 24 l.j.l.1.

Si debitor rem, quam donauit filio, obliget. C.tt. 16.l.6.

Si rem alij uenditam pignori det. ff.lib.13.tt. 7.l. 2.

Si rem patris filius obliget. C.tt.16 l.4.

Si rem fideiussoris sui debitor obliget. ff.tt.2 l.5.§ fin.

De reliquis subdistinctionibus, uide paulo superius Ex re pignori obligata. item ĩ Ex persona dantis.cap.eod.

6 Ex reliquis contingentibus.

Si auro demonstrato æs pignori dederit, uel ære dato affirmauit aurum esse. ff.lib 13.tt.7.l.j.

Si ante uel post contractam obligationem datum uel promissum sit pignus ff tt.j.l.5.

Si eadem res & alij sit obligata, uide ĩ cap. prox. membr.Quibus datur.

Distinctiones ex consequentibus, uide ĩ Causas quib.liberatur pignus.

V. Causæ ex quibus pignus liberatur pignoris obligatio tollitur, & pignoraticia actio competit.

Causæ ex quibus pignoris obligatio tollitur, contingunt aut circa principalem obligationem propter quam pignus datum est: aut circa ipsum pignus, & obligationem pignoris accessoriam.

¶ Causæ quæ contingunt circa obligationem principalem.

1 De solutione debiti.

Soluto debito liberatur pignus, cōpetitq; actio pignoraticia. ff.tt.j.l.11.§ j.tt.6.l.6 lib.13.tt.7.l.11.§ si in sortem.l.40.§ fin.lib.46.tt.3.l.43.C.tt.14.l.20. tt.31.l.3.lib. 4.tt.24.l.9.l.10.

DISTINGUITUR:

Ex persona soluentis.

Si alius soluit. C.tt.14.l.21.ff.lib.46.tt.3.l.40.

Si amicus debitoris, negocia eius gerens. ff.tt.6. l.j.in prin.

Si unus hæredum suam partem soluerit, uide paulo inferius.

Si possessor pignoris soluat, uel posterior creditor, uide ĩ cap.7.lib. eod.

Ex persona eius cui solutum est.

Si alij quàm creditori solutum est. ff.li.13.tt. 7.l.11.§ solutam.

Si creditori, non fideiussori, qui pignus possidet, solutum sit. ff. tt. j. l. 26. in prin.

Ex re soluta.

Si pars tantum sit soluta, non totum debitum. ff. tt. j. l. 19. lib. 13. tt. 7. l. 9. § omnis. l. 40. in prin. C. tt. 41. l. 1.

Si unus hæredum suam partem obtulerit. ff. lib. 13. tt. 7. l. 8. § si unus. C. tt. 31. l. j.

Si partem soluat, partem compenset. C. li. 4. tt. 31. l. 12. quæ autem compensentur debito, uide pau lo inferius De compensatione debiti.

Si debitor ob non restitutionem pignoris pluris sit condemnatus, an si tantum soluerit quantum debet, liberetur hypotheca. ff. tt. j. l. 16. § si pluris.

Quantum offerendum secundo creditori, qui pignus à primo liberauit. ff. tt. 4. l. 13. § sciendum. C. tt. 14. l. 22.

Si non ea quę in pignus impendit, creditor soluat. ff. lib. 13. tt. 7. l. 8. § fin.

Si eam pecuniam quæ sine pignore credita est, non soluit. C. tt. 27. l. j. § at si in possess.

Si usuræ non sint solutæ. ff. tt. j. l. 13. § fin. lib. 13. tt. 7. l. 8. § fin. l. 11. § si in sortem C. lib. 4. tt. 32. l. 4.

Si pœna sub qua debetur, non sit soluta. ff. tt. j. l. 13. § fin.

Si reprobi nummi sint soluti ff. lib. 13. tt. 7. l. 24. § qui reprobos.

De reliquis distinctionibus ex re soluta. ff. tt. 2. l. 10. tt. 6. l. 15. lib. 13. tt. 7. l. 11. § unde si domum lib. 20. tt. 3. l. 7. § si debitor.

Ex tempore quo soluit.

Si pignoraticia actione in iudicium deducta solutionem offerat. ff. lib. 13. tt. 7. l. 9. § fin.

Si postquam creditori res est addicta, uide ĩ cap. prox. De pignore creditori addicendo.

Si postquam creditor pignus uendidit: uide ĩ De uenditione pignoris.

Si pacto facto, ut si intra tempus pecunia non soluta creditori pignus sit addictum. post tempus illud pecuniam debitor offerat. ff. tt. j. l. 16. § fin. lib. 18. tt. j. l. 81. in prin. C. tt. 35. l. j.

Reliquas distinctiones solutionis uide alibi, De solutionibus.

2 De positione & consignatione pecuniæ oblatæ.

Si eam creditor accipere nolit. ff lib. 13. tt. 7. l. 20. § si per. C. tt. 31. l. 3. tt. 14. l. 20. lib. 4. tt. 24. l. 9. l. tt. tt. 32. l. 19.

3 De compensatione debiti.

Si compensauit. ff tt. 4. l. 4. uers. nec enim inter.

Quæ computentur in debitum & usuras.

De fructibus hypothecarum. ff. tt. j. l. 11. § j. tt. 2. l. 8. tt. 5. l. 12. § nam etsi. C. tt. 25. l. 2. tt. 28. l. j. lib. 4. tt. 24. l. j. l. 2. l. 11. tt. 31. l. 11.

De eo quod ex actione, occasione rei hypothecatę intentata percepit creditor. ff. tt. j. l. 21. § fin. tt. 6. l. 8. § fin. lib. 13. tt. 7. l. 22. in prin. usque ad § si prædo. lib. 47. tt. 2. l. 15 in prin. l. 81.

De precio ex uenditione pignoris accepto cum usuris in debitum computando, uide ĩ cap. 6. membr. 8. uers. Si pluris, &c.

4 Reliquæ causæ circa obligationem principalem contingentes quibus liberatur pignus.

Si alio modo satisfactum sit. ff. lib. 13. tt. 7. l. 9. § omnis. l. 10. lib. 20. tt. 3. l. 13. § etiamsi tt. 6. l. 6.

Si acceptilatum sit, uel factum de non petenda pecunia intercesserit, & debitum sit remissum. ff. lib. 13 tt. 7. l. 11. § j. uers. idemq; etsi. lib. 20. tt. 6. l. j. § j. l. 5. in prin. C. tt. 26. l. 5. ff. lib. 2. tt. 14. l. 17. § de pignore.

Si nouatio facta sit. ff. lib. 13. tt. 7. l. 11. in prin. C. tt. 27. l. j. in prin. ff. lib. 46 tt. 2 l. 18.

Si principalis actio in iudicium sit deducta. ff. tt. j. l. 13. § etiamsi. li. 13. tt. 7. l. 11. in prin. C. tt. 14. l. 8. tt. 27. l. j. uers. quamuis personali.

Si principalis actio submota sit. C. tt. 31. l. 2. ff. tt. j. l. 27.

Si debitor iurauerit se nihil debere. ff. tt. 6. l. 13. lib. 12. tt. 2. l. 40.

Si debitor à iudice absolutus sit. ff. tt. 6. l. 13.

Si conditio obligationis defecerit. ff. tt. j. l. 5. § sed in conditio.

Si tempus conductionis pro qua pignus datum erat, finitum sit. ff. lib. 19. tt. 2. l. 13. § qui impleto. C. lib. 4. tt. 65. l. 16. § fin.

Si pecunia, propter quam pignus datum est, numerata non sit. ff. lib. 13. tt. 7. l. 11. § si quasi. C. tt. 33.

Si res creditori redhibita sit. ff. tt. 6. l. 4. in prin.

Si creditor debitori hæres a pro parte extiterit. C. lib. 4. tt. 16. l. j.

Si creditor debitoris negocia gesserit. ff. lib 3. tt. 5. l. 34. § illum autem.

Si eum fideiussor pro sua obligatione pignus dedisset, reus principalis ei defuncto hæres extiterit: nec ia ex fideiussoria causa teneatur. ff. li. 46. tt. 3. l. 38 § fin.

Si re ob euictionem pignori data, euictio secuta non sit. C. tt. 35. l. 2.

¶ Causæ quæ contingunt circa ipsum pignus & obligationem pignoris accessoriam.

Si qua ratione pignoris obligatio finita est. ff. tt 6. l. 6. in prin uers. uel si qua alia.

Si pignus remissum sit, & conuenit ut à pignore recedatur. ff. tt. 6. l. 5. in prin. l. 7. § sed si cum debitoris. l. 8. § j usq; ad § si uoluntate. lib. 13. tt. 7. l. 9. & § generaliter. lib. 2. tt. 14. l. 17. § de pignore. C. tt. 14. l. 23. tt. 26. l. 2. § fin. l. 9. § fin.

Si chirographum pignoris redditum sit. C. tt. 26. l. 7.

Si aliud pignus uel fideiussor pro pignore datur. ff tt. 6. l. 5. § si conuenerit. l. 6. § qui pararus. l. 14. lib. 13. tt. 7. l. 9. § omnis. l. 10. lib. 23. tt. 3. l. 50.

Si pignore ad tempus obligato, tempus finitum sit. ff. tt. 6. l. 6. in prin.

Si conditio pignoris defecerit. ff. lib. 13. tt. 7. l. 11. § si quasi.

Si debitor iurauerit rem nō esse obligatam pignori. ff. tt. 6. l. 5. § fin.

Si eum fideiussor pro sua obligatione pignus dedisset, eiq; reus principalis hæres extiterit, eo causa fideiussoria sublata est. ff. lib. 46. tt. 3. l. 38. § fin.

Si cum

Si cum pater nomine filijfamilias, cui sub conditione legatum debebatur, pignus pactus esset, existente conditione filius sui iuris sit. ff. tt. j. l. 28.

Si creditor dominus pignoratę rei sit factus. ff. lib. 42. tt. 2. l. 30. § fin.

Si fundo uectigali a possessore pignori dato fundus ad dominum ex lege locationis redierit. ff. tt j. l. 31.

Si re pignori accepta, à creditore pignori data, debitum sit solutum, uide ī uers. Si creditor rem pignori, &c.

Si statulibero pignori dato conditio extiterit. ff. tt. j. l. 13. § j.

Si seruus pignori datus manumissus sit, uide ī lib. 5. cap. 6. uers. De seruo pignori dato.

Si seruus pignori datus ab hostibus captus sit. ff. lib. 49. tt. 15. l. 12. § si pignori.

Si usufructus pignori datus extinctus sit. ff. tt. 6. l. 8. in prin.

Si res pignori data extincta sit, uel mutata. ff. tt. 6. l. 8 in prin. tt. j. l. j. § cum prædium. l. 13. in prin. l. 16. § si res hypothecæ l. 26. § fin. l. 27. l. 29. § domus. l. 34. l. 36. C. tt. 14. l. 25.

Si creditor ancillam prostituit, uel aliud improbatum facere coegit. ff. lib. 13. tt. 7. l. 24. § fin.

Si creditor pignus uendiderit, an pignoris obligatio sit resoluta. ff. tt. 6. l. 4. § sed etsi ipse. l. 5. § si conuenerit. uers. aliud. l. 10. § fin.

Si alter creditorum pignus uendiderit, an alteri supersit actio hypothecaria. ff. tt. 5. l. j. C. tt. 19. l. 2. tt. 28. l. 17. lib. 4. tt. 10. l. 6. l. 7.

Si debitor rem in iudicio amisit. ff. tt. j. l. 3. C. tt. 14. l 5.

Si debitor rem pignori obligatam alienauerit, non tollitur pignoris obligatio. ff. lib. 13. tt. 7. l. 18 § si fundus. C. tt. 14. l 14. l. 15. tt. 26. l. 3 l. 10. tt. 28. l. 12. Nouell. c. 112. § ab hac uerò.

DISTINGVITVR SEquentibus modis:

Si creditor alienationi consensit. ff. tt. 6. l. 4. § j. § fin. l. 7. in prin. usq; ad § illud tenend. l. 8. § si uoluntate. usq; ad § fin. l. 9. § fin. l. 10. in prin. l. 11. l. 12. in prin. tt. 4. l. 12. § fin. lib. 50. tt. 17. l. 118. C. tt. 26. l 2. l. 4. l. 11.

Si creditor ratum habuit. ff. tt. 6. l. 4. § sed etsi non.

Si creditor in tabulis emptionis subscripsit: & sciente eo res alienata est. ff. tt. 6. l. 8. §. nō uidetur. l. 9. § fin.

Si creditor eo tempore quo res distrahitur, scriptura publicè proposita ius suum executus non est. C. tt. 26. l. 6.

Si debitor, antequam sibi pecunia à creditore numeraretur, pignus alienauit. ff. tt. 3. l. 4.

Si alij creditori alienauit. ff. tt. 6. l. 9. in prin. li. 46. tt. 3. l. 20. C. tt. 20. l. j.

Si seruum emptum redhibuit. ff. tt. 6. l. 4. in prin. li. 21. tt. j l. 43. § pignus.

Si debitor & alij pignus obligauit, uide ī cap. 7. Quibus detur.

Si fiscus distraxit. C. tt. 26. l. 8. lib. 4. tt. 46. l. j.

Si res usucapta sit, uide infrà cap. 7. membr. 9.

EFFECTVS ET IVRA TAM debitoris quàm creditoris in pignore. Cap. 6.

Iura debitoris in pignore.

Res pignori data manet in dominio debitoris. ff. lib. 13. tt. 7. l 35 § fin. C. lib. 4. tt. 24. l. 8.

Debitor rem uendere potest. ff. lib 13. tt. 7. l. 6. § melius autem. Nouell. c. 112. § ab hac uerò.

DISTINGVITVR:

Si conuenerat ne uendere illi liceat. ff. tt. 5. l. 7. § fin.

An possit seruum pignori obligatum manumittere debitor: uide ī lib. 5. cap. 6. uers. De seruo pignori dato.

Commodum & incommodum pignoris ad debitorem pertinet. ff. tt. j. l. 21. § quidquid

Potest debitor pignus precario & pro cōducto accipere. ff. lib. 13. tt. 7 l. 35. § fin.

Si emere à creditore non potest nec debitor nec filius eius ff. lib. 13. tt. 7. l. 40. in prin. § j.

Iura creditoris in pignore.

Possessio pignoris creditoris est. lib. 13. tt. 7. l. 35. § fin. l. 37.

Creditor pignus à debitore emere potest. ff tt. 5. l. 12. in prin. tt. 6. l. 9. in pri. C. tt. 28. l. 10. § sanè si.

Locare pignus potest ff. tt. j. l. 23.

Vsucapere non potest. ff. tt. j. l. j. § cum prædium. C. lib. 4. tt. 24. l. 9. l. 11 lib. 8. tt. 14. l. 7.

Is qui ad refectionem ædificij credidit, ut de pensionibus iure pignoris creditū recipiat, actiones utiles aduersus inquilinos accipiet, cautionis exemplo quam debitor creditori pignori dedit. ff tt. j. l. 20.

¶ De pignore creditori addicendo.

1 *An pignus creditori addicendum sit?*

Non. C tt. 23. l. 3 tt. 28 l. 10. Distinguitur:

Si conuenit inter debitorem & creditorem, ut intra certum tempus non soluto debito pignus pro re propria habeat. C. tt. 35. l. 3. ff. tt j. l. 16. § si.

Si debitor creditori uendiderit, uide paulo superius, uers. Creditor pignus à debitore, &c.

Si emptor inueniri non possit. ff. lib. 42. tt. j. l. 15. § si pignora. C. tt. 23. l 2. l. 3. tt. 34. l. 3. § fin uerò nemo. Subdistinguitur tamē hoc sequētib. modis:

Si solennia non peregit creditor.

C. tt. 34. l. j. l. 3. § fin autē nulla. usq; ad § & postquam hoc.

1 *Si omnia bona pignori obligata sibi addici petat.*

C. tt. 34. l. j.

2 *Euentus, si res creditori sit addicta.*

An debitor eam repetere possit. C. tt. 34. l. 2. l. 3. § & postquam hoc.

Si plus uel minus sit in debito. C. tt. 14. l. 3. § sed si quidem minus. usq; ad fin. legis. ff lib. 42. tt. j. l. 15. § si pignora.

Reliqua iura creditoris, & debitoris.

Vide ī in duob. capp. sequentib.

¶ De distractione pignorum.

ff. tt. 5. C. tt. 28.

I Causæ ex quibus creditori ius uendendi pignoris competit.

Si pactum fit de eo. ff.lib.13.tt.7.l.4.

Etiam ipso iure competit, si non soluatur debitũ. ff.lib.13.tt.7.l.4.C.tt.35.l.j.tt.28.l.9.l.14.

DISTINGVITVR ASSEquentibus modis:

Si conuenit ne distrahere liceat. ff.lib.13.tt.7.l.4.§ fin.l.5.lib.20.tt.3.l.3.§ fin.

Si mulier pignus pro alio dederit.C.l.11.ff.lib.6.tt.j.l.39.§ fin.l.40.

Si & alij potiori res pignori sit obligata.ff.l.j. uide paulo inferius, Quibus competat hoc ius.

Si secundus creditor interpellet. C.tt.20.l.3.

Si debitor prohiboerit testamento, uel aliàs denũciauit ne emeretur.C.tt.29.l.j.l.2.

Si debitor precariò possideat. C.l.2.

Si ex ipsis fructib. debitum est cõsecutus creditor. C.l.j.

Si debitor soluit, uel soluere est paratus. C.l.5.l.8 tt.29.l.2.

SVBDISTINGVITVR HOC sequentibus modis:

Si non totum quod debet, soluat. C.l.6.tt.29.l.2.§ nam si uel. ff.lib.10.tt.2.l.25.§ idem obseruatur.lib.13.tt.7.l.8.§ si annus.uers.sed omnibus.

Si secundo creditori, nõ etiam id quod priori creditori obtulit, soluatur. ff.l.5.in prin.

Si oni hæredum pars eius sit soluta.ff.l.11.lib.13.tt.7.l.11.§ si creditori.

Si unus hęredum partem suam soluerit. ff.lib.13.tt.7 l.8.§ si unus. C.l.16.

Reliquas subdistinctiones uide 3 cap. prox. De solutione debiti.

II. Quibus ius uendendi pignoris competat?

De secundo creditore, & cui res pignori nexa nõ est.ff.l.j.C.l.17.tt.18 l.8.

De hæredibus creditoris.l.13.tt.7.l.8.§ de uendendo.lib.20.tt.5.l.11.

De uxore cuius pecuniam maritus mutuam dedit. C.l.19.

De iudice, si ex causa iudicati pignus captum sit. C.tt.23.l.2.

III. Quæ uendere possit?

Quæ ex rebus sibi obligatis uolet.ff.l.8.

De peculio serui sibi obligati.ff.tt.j.l.j.§ seruo.

IIII. Quando illi ius uendendi competat.

Post biennium, ex quo denunciatio debitori missa est, uel sententia prolata. C.tt.34.l.3.§ fin autem nulla.

Cum soluendæ pecuniæ dies pacto inseritur, cõuenisse uidetur, ne prius uendẽdi pignoris potestas exerceatur.ff.l.4.

Si annua, bima, trima die 30 stipulatus accepit pignus, pactusq; est ut nisi sua quæq; die, &c. ff.lib.13.tt.7.l.8.§ si annua.

V. Quomodo illi ius uendendi competat?

Vt bona fide & solenniter uendat. C.l.4.l.9.

Vt secundum pactum. C.tt.34.l.3.§ sancimus itaque.ff.lib.13.tt.7.l 4.§ fin.l.5.

VI. Antecedentia uenditionem.

De denunciãdo prius debitori, &c. C.l.4. tt.34.l.3.§.sin autem nulla lib.4.tt.46.l.3.

VII. An cogi possit ad uendendum.

ff.lib.13.tt.7.l.6.in prin. lib.46.tt.j.l.52.§ creditor.

VIII. Effectus uenditionis pignorum.

IVRA DEBITORIS *post uenditionem.*

De actione ad repetendam rem uenditam.

1 An debitor oblato debito, rem recipere possit?

Non. C.l 7.in prin.l.8.§ fin.tt.20.l.2.

DISTINGVITVR ASSEquentibus modis:

Si nõ iure uẽdidit. C.tt.30.l.2.l.4.C.lib.4.tt.46 l 2. huius species uide paulo superius, De iure uendendi.

Si fraudulenter alienauit creditor. C.l.4.l.7 §.fin. tt.30.l.j.l.4.

Si contra pactũ uẽdiderit. C.tt.34.l.3.§ sancimus. ff.lib.13.tt.7.l.4.§ fin.

Si minoris uendidit. C.tt.30.l.3.

Si pluris quàm debetur uendidit, uide ĩ cap.eod.

Si ob cessationem tributorum fundus uenditus est.ff.lib.18.tt.5.l.9.C.lib.4.tt.46.

Si creditor sub imagine alterius personę sibi emit. C.l.10.

Si secũdus creditor uel fideiussor emit.ff.l.5.§ fin. l.6.lib.17.tt.j.l.59.§ j.C.lib.2.tt.20.l j.

Si is cuius usufructus tantum uel pignus à creditore pignori datum est, uendidit. C.tt.24.l j.

Si mulier pro alio intercedens, fundum pignori dedit.ff.lib.6.tt.j.l.39.§ fin.l.40.

Si non uendidit, sed pignori obligauit, uide 3 cap. prox.uers.Si creditor rem pignori, &c.

Si ita uendidit, ut liceat sibi oblato precio pignus recuperare.ff l.7.in prin.

Si ita, ut si intra certũ tempus pecunia à debitore solueretur, à uenditione recederetur.ff.l.7.§ illud inspiciendum.lib 13 tt.7.l.13 in prin.

Si postea à uẽditione recessum sit, uel res sit redhibita.ff.tt.6.l.10.§ fin.

Si debitor aduersus sententiam in integrum sit restitutus.ff.lib.4.tt.4.l.9.in prin.

Si debitor postea cum hærede creditoris potatiuo transegit.ff.lib.2.tt.15.l.3.§ debitor.

Si preciom emptori debitor offerat. C.tt.20.l.2.C. lib.4.tt.46.l.j.

2 Aduersus quem actio illi competat?

De emptore & creditore. C.l.7.§.fin.tt.30.toto.

3 Quid ueniat in ea?

De ipsa re & eo quod interest, item de rei precio, uide paulo superius uers. De emptore, &c.

4 Adfinia remedia.

Si contra pactum uendidit creditor. ff.lib.13.tt.7.l.4.§ fin.l.5.

Si pluris quàm debetur, uendidit: id quod plus est cum usuris, debitori restituẽdum. C.l.20.tt.30.l.5.tt.34.l.3.§ sin autem minus. ff.lib.13.tt.7.l.6.§ fin.l.7.l.24.§ si uendiderit.l 25.in prin.l.42.lib.22.tt.j.l.40.lib.46.tt.3.l.5.§ imperator.l.96.§ cum eodem.

Si dolo uiliori precio uẽdidit.ff.li.21.tt.2.l.50.§ fi.

Reliqui

Reliqui effectus uenditionis.

An uendito pignore creditori actio personalis da negetur. uide ʒ lib. 25. huius Methodi cap. 9. De causis in pignore, &c.

Si cum alius potior in pignore esset, creditor uendidit. ff. l. j.

An creditor teneatur de euictione. & si teneatur, quid iuris sit. ff. l. 10. in prin. lib. 13. tt. 7. l. 8. § j. l. 22 § fin l. 23. l. 24. in prin. lib. 19. tt. j. l. 11. § sententiam Iuliani. lib. 21. tt. 2. l. 38. l. 50. l. 68. C. lib. 8. tt. 46. creditor tenetur ius suum cedere emptori, & tradere possessionem. ff. l. 13. lib. 21. tt. 2. l. 38.

De re à creditore non euincenda. ff. l. 10.

Emptor pignoris empti dominus fit, eiq; in rem actio competit. C. l. 18. l. 13.

DE ACTIONE HYPOTHECARIA. Cap. 7.

I. Genus.

Actio in rem est & prętoria. Inst. lib. 4. tt. 6. § item Seruiana. ff. tt. j. l. 17. C. tt. 14. l. 18.

II. Diuisio in Seruianam & quasi Seruianam.

Inst. lib. 4. tt. 6. § item Seruiana.

III. Causa ex qua datur.

Si res creditori pignori sit obligata.

DISTINGVITVR:

Si creditor possessionem rei amisit. ff. tt. j. l. 11. § j. uers. itaq; si. l. 13. § & in super. C. tt. 22. l. 2.

Si solutum aut satisfactum est creditori. ff. tt. j. l. 13. § etiamsi. l. 16. § in uendicatione

Si possessor conuentus soluat aut restituat. ff. tt. j. l. 16. § in uindicatione. tt. 6. l. 12. § fin. C. tt. 32. l. 2.

Si possessor à priore creditore conuentus, litis æstimationem obtulit: an liberetur à secundo. ff. tt. 4. l. 12. § si quando.

Si possessor non possit restituere. ff. tt. j. l. 16. § in uendicatione. uers. sed si uelit.

Si actor possessori impensas non restituat. ff. tt. j. l. 29. § domus. lib. 19. tt. 2. l. 44. § fin.

Si pro causa transactionis res pignori sit obligata, an & pro ueteri contractu teneatur. ff. tt. 2. l. fin.

Si pro causa fideiussoria res sit obligata: an si reus principalis fideiussori hæres extiterit, & proin de fideiussoria causa sit sublata, pignus quoque liberatum sit ff lib. 46. tt. 3. l. 38. § fin.

De reliquis distinctionibus uide ʒ cap. 5. membr. 4 & 5.

IIII. Quibus competat hæc actio: & qui potiores in pignore cæterisq; bonis debitoris habeantur?

De domino procuratore pignus contrahente. C. lib. 4. tt. 27. l. 2. Vide insuper ʒ cap. 5. Ex persona eius cui datur.

De eo cuius pecunia ab alio mutuò data est. C. tt. 14. l. 16. tt. 28. l. 19.

De eo qui à creditore nomen debitoris comparauit. C. lib. 4. tt. 10. l. 6. l. 7. ff. tt. 4. l. 14.

De eo cui pignus à creditore pignori datum est. ff. tt. j. l. 13. § cum pignori. lib. 13. tt. 7. l. 40. § fin. C. tt. 24. l. j. in prin.

De eo qui pro debitore soluit, & cuius pecunia pignus à creditore liberatum est. ff. tt. 3. l. 3. in prin. tt. 4. l. 13. § à Titio. tt. 6. l. 3. in prin. C. tt. 14. l. 21. tt. 19. l. j. l. 2.

De possessore pignoris qui à creditore conuentus litis æstimationem obtulit. ff. tt. 6. l. 2. tt. 4. l. 19.

De domino soli, si colonus alij fundum sub pignore locauit. ff. lib. 19. tt. 2. l. 24. § si colonus.

¶ *Si plures sint creditores.*

ff. tt. 4. C. tt. 18.

I Qui sint potiores in hypotheca, uel cæteris bonis.

De fisco. C. lib. 7. tt. 73. lib. 10. tt. 7. l. j. ff. tt. 4. l. 8. l. 22. in prin.

De repub. ff lib. 42. tt. 6. l. 23. lib. 50 tt. j. l. 10 lib. 20. tt. 4 l. 8. C. l. 4. tt. 26. l. 3.

De causa dotis, uide ʒ lib. 4. cap. 7 in fin. De priuilegio dotis.

De pupillo & alijs quorum tutela uel cura gesta est, uide ʒ lib. 6. cap. j. Effectus. uers. Tutoris & curatoris.

De causa depositi apud mensam numulariam. ff. lib. 42. tt. 6. l. 9. § in bonis. lib. 16. tt. 3 l. 7 § quoties. usq; ad fin. legis, cum l. sequente.

De eo qui in funus credidit uel impendit. ff. lib. 11. tt. 7. l. 42. lib. 45. tt. 6. l. 2.

De eo qui in rem conseruandam uel reficiendam credidit. ff. l. 5. l. 6. lib. 42 tt. 3. l. j. tt. 6. l. 9. § j. lib. 12. tt. j. l. 25. lib. 20. tt. 2. l. j. Nouell. c. 97. § bis cōsequens.

De eo qui in nauem extruendam, instruendam, emendam, &c. credidit. ff. l 5. l. 6. lib. 42. tt. 6. l. tt. l. 19.

De eo qui seruum pignoratum ab hostibus redemit. ff. lib. 49. tt. 15 l. 12. § si pignori.

De eo qui redemptori domino mandante credidit. ff. tt. 2. l. j. lib 42. tt. 6. l. 9 § j.

De eo cuius pecunia res est comparata. ff l. 7. in prin. l. 22. § fin. lib. 27. tt. 9. l. 3. in prin. C. l. 7. Nouell. c. 97. § his consequens. c. 136. § porrò neq; illud. usq; ad § quia uerò legem.

De ijs quibus res hypothecata est, & alijs. ff. lib. 42. tt. 6. l. 22. tt. 7. l. j. § sciendū. lib. 39. tt. 2. l. 12. C. l. 9. l. 10. lib. 7 tt. 72. l. 6. lib. 4. tt. 46. l. 1.

De occupanti seu prius agenti ff. lib. 42. tt. j l. 19. tt. 5. l. 6. § quid ergo si quibusdam.

De lucratiuis causis. ff. lib. 50. tt. 17. l. 98.

De legatarijs. ff. lib. 42. tt. 7. l. 4. § fin. tt. 9. l. 23 in fine.

De legatarijs defuncti, & ijs quibus defunctus ab alio legata debuit. C. lib. 7. tt. 72. l. j.

De ijs quorum pecunia ad priuilegiatos creditores peruenit. ff. l. 13. § si simpliciter. C. l. 6. ff. lib. 42. tt. 6. l. 9. § eorum. tt. 3. l. 2. C. lib. 7. tt. 72. l. 3. l. 7.

De hærede eius qui potior est. ff. l. 10.

De pluribus priuilegiatis, uter sit potior. ff. lib. 42. tt. 6. l. 17.

De reliquis uide Distinctiones sequentes.

Si res nulli pignori sit obligata. C. lib. 7. tt. 72. l. 6. § fin. ff. lib. 42. tt. 6. l. 17.

SI EADEM RES DVOBVS *uel pluribus pignori sit obligata, prior tempore potior est iure.*

ff. l. tt. in prin. C. l. 2. § fin. l. 4. l. 8. Distinguitur sequentibus modis.

1 Ex *tempore quo res utriq; est obligata. & antecedentibus.*

Si utrisque simul obligata est, uel eodem die. ff. tt. j. l. 10. l. 16. § si duo pariter. tt. 4. l. 14. lib. 13. tt. 7. l. 20. § j.

Si cum prior sub conditione credidisset, ante existentem conditionem posteriori quoque sit obligata. ff. l. 9. § amplius. l. 11. § j.

Si hæres ob legata sub conditione relicta pignus dederit, & ante existentem conditionem alij quoq; obligauit. ff. l. 9. § sed etsi hæres. C. l. 2.

Si cum in diem de hypotheca cõuenisset, ante diẽ alius de eadem purè conuenerit. ff. l. 12. § si primus. uers. unde.

Si primus, qui sine hypotheca credidit, post secundum hypothecam accepit. ff. l. 12. § si primus.

Si debitor antequam sibi traderetur prædium, id obligauit primo: deinde cum sibi traditum esset, obligauit secundo. ff. l. 3. § j.

Si socius rem communẽ pro indiuiso obligauit, deinde post diuisionem regionibus factam alij obligauit. ff. l. 3. § fin.

Si cum conuenisset ut inducta pignori essent, antequam induceret, alij etiam obligauerit. ff. l. 11. § si colonus.

Si cum creditor pignus accepisset in summam intra certum diem numerandam, priusquam numeraret, alij quoq; res sit obligata. ff. l. j. § fin.

Si creditor primo partem numerauit, & antequã reliquam partem numeraret, res alij quoq; sit obligata. ff. l. j.

Si ad tempus re aliqua conducta, rem locatori pignori dedit, donec mercedes soluerentur: & postea antequam locator quicquam adhuc ab eo petere posset, eandem rem alij quoq; obligauit. ff. l. 9. in prin.

Si cum posteriore prius conuenit, ut si quando ab eo pecuniam acciperet, sit ei res obligata. ff. l. 11. in prin.

2 Ex *persona eius cui secundo loco, item ex causa & modo qua res est obligata.*

Si fisco posteriori loco fuerit obligatus debitor. ff. l. 8. l. 22. uide paulo superius, uers. De fisco.

Si reipub. secundo loco fuerit obligatus debitor, uide paulo superius, uers. De repub.

Si mulieri secundo loco pro dote obligauit, uide ã. li. 4. cap. 7. in fine, De actione hypothecaria.

Si damni infecti nomine posterior in possessionẽ missus sit. ff. lib. 39. tt. 2. l. 12.

Si prior ex causa iudicati pignus accepit. ff. l. 10. C. l. 2. l. 3.

Si priori bona generaliter, posteriori res specialiter fuerit obligata. ff. l. 2. l. 7. § fin. C. l. 6. tt. 14. l. 2.

Si res utriq; sit obligata, si debitoris erit. ff. l. 7. § fi.

Si posterior de hypotheca uendenda conuenit, prior non. ff. l. 13. § fin.

Si tertius credidit ad hoc ut pecunia primo soluatur, an præferatur secundo. ff. l. 13. § ã Titio. l. 17. § planè cum.

Si tertio consensu primi res sit obligata: an præferatur secundo. ff. tt. 6. l. 12. in prin.

Si secũdus uoluntate & consensu prioris de hypotheca pactus est. ff. l. 12. § si tecum. tt. 6. l. 9. § fin. l. 11. l. 12. in prin.

3 Ex *persona obligantis, & re obligata.*

Si non dominus eandem rem diuersis pignorauit: item,

Si ã non dominis pignus accepimus. ff. l. 15.

Si superficiarius superficiem obligauit, dominus soli potior est. ff. l. 16.

4 Ex *consequentibus.*

Si posterior publicum instrumentum super sua hypotheca habuit. C. l. 11.

Si idem bis, hoc est, ante primum & secundum credidit. ff. l. 12. § si idem. l. 13. in prin. l. 21.

Si prior postquam res secundo esset obligata, nouatione facta pignora pignorib. addidit. ff. l. 3. in prin. l. 13. in prin. l. 22. in prin.

Si posteriori res sit tradita. ff. l. 13. § fin.

Si posterior rem possideat. ff. l. 12. § sed si cum alio. l. 15. tt. j. l. 10.

Si posterior non ã priore, sed ab alio rem petat. ff. l. 12. § sed si cum alio. l. 13. § si simpliciter.

Si posterior à debitore pignus emit. ff. l. 18.

Si tertius creditor priorem in iudicio uicit, an præferatur secundo. ff. l. 17.

Si tertius pignora sua distrahi permittat, ut priori pecunia soluta, in aliud pignus ei succedat. ff. l. 13. § si tertius.

Si debitor rem consensu prioris creditoris uendiderit. ff. tt. 6. l. 8. § illud uideamus. uers. quod si is.

Si debitor prius creditum compenset. ff. l. 4.

Si priori uel potiori debitum sit solutum. ff. l. 9. § Titia. l. 12. § si quando. § fin.

Si posterior priori creditori debitum offerat, sequitur.

De reliquis huiusmodi distinctionibus uide ã uers. De fisco, De repub. &c. cum sequentib.

¶ *Si posterior creditor*

priori uel potiori debitum offerat, pignus suũ confirmatur. C. l. j. l. 5. l. 8. tt. 14. l. 22. Subdistinguitur sequentibus modis:

Si offerenti res non fuit obligata. C. l. 10. § fin.

Si reipub. prius fuit obligata res. C. tt. 19. l. 4.

Si is cui offertur, oblatum accipere nolit. ff. l. 11. § fin. C. l. j.

Si debitor potiori creditori rem, uel rei distractæ precium in solutum dedit. ff. tt. 5. l. 3. C. tt. 19. l. 3. tt. 20. l. j.

Si prior uel potior creditor pignus uendidit. ff. tt. 5. l. 3. C. tt. 20. l. j. in prin. lib. 4. tt. 10. l. 6. § fin. l. 7. § fin.

Si fideiussor uel secundus creditor soluta pecunia pignus emptionis titulo suscepit. ff. tt. 5. l. 2. l. 5. § fin. l. 6.

Si non totum debitum priori creditori offerat secundus. C. l. 5. tt. 27. l. j. § fin. lib. 8. tt. 41. l. 2. § fin. ff. lib. 16. tt. j. l. 17. § si mulier.

Si non usuras medij temporis obtulit. ff. tt. 5. l. 2. l. 3.

2 *In quibus rebus sint potiores.*

De eo quod post secundum prior credidit. ff. l. 12. § si idem bis. l. 13. in prin.

De usuris quæ accesserunt, postquam secundus credidit. ff. l. 19.

3 Quomodo proponendum hoc priuilegium.

Per exceptionē, si posideat : & per replicationē, si si agat.ff.l.12.in prin.

V. Aduersus quos competat actio hypothecaria?

De eo qui non posidet. ff. tt. j.l.16. § in uendicatione.

VI. Quid ueniat iure pignoris in hac actione.

Si omnia bona sint obligata ff.tt.j. l.6.l.7.l.8.l.9.in prin l.29 in prin.§ fin. l.32. l.35.§ fin. tt.6. l.4.in prin..C.tt 14.l.2.tt.17.l.j.l.5.l.7.l. 8. l.9.

De bonis & dote uxoris, mariti bonis obligatis. C.tt.15.l.4 lib.7.tt.73.l.j.

De bonis mariti, uxoris rebus obligatis. C. tt. 15. l.6.

De alterius bonis, alterius rebus obligatis. uide § cap.5.De oppignorationibus.lib.eod.

De rebus fideiussorū, mandatorum,&c. Nouell.c. 4.§ enimuerò.

De militia.C.tt.14.l 27.Nouell.c.53.§ perpulchrū. usq; ad § Quoniam uerò.c.136.§ secuodū uerò.

De ijs quæ postea nascuntur, uel rei acceduor : & de fructibus. ff.tt.j. l.13. in prin.l.16.§ interdum etiam.l.29.in prin.§ 1.C.tt.15.l.3.tt.17. l.9. tt. 25. l j.

De ijs quæ ex fructibus comparata sunt. C. tt. 15. l.3.

De usufructu proprietati obligatæ accedente. ff. lib.13 tt.7.l.18.§ si nuda.

De eo quod fundo obligato per alluuionem accessit.ff.tt 1.l.16.in prin.lib.13.tt. 7 l.18. § si nuda.

De re ex numis pignoratis empta.ff.tt. 4.l 7. § fin.

De re in quam res pignorata mutata est, uide suprà cap.5.in fine.uers.Si res pignori data extincta sit.

De naui ex sylua obligata facta. ff. lib.13. tt. 7. l.18. §.si quis.

Si domus sit obligata,uel solum.lib.13 tt.7.l. 21.

Si taberna sit obligata.ff.tt.j.l.34.

Si inducta importata sint obligata ff.tt.j.l.32.

Si instrumentum emptionis sit obligatum. C. tt. 17.l. 2.

Si nomen debitoris sit obligatum. C.tt.17.l.4.

Si pars rei pro iodiuiso sit obligata. ff.tt. 6. l. 7. § si conuenerit. § fin.

Si cum aurum ostenderet quasi pignori daturus, æs dederit:uel æs dando, affirmauit aurum esse.ff.lib 13.tt.7.l.j.

De litis æstimatione, & in litem iurando, si res nō restituatur.ff. tt.j l.16. § in uendicatione. uers. si uerò dolo.l. 21.§ fin.

De cautione,si res absit.ff.tt.j.l.16.§ in uindicatione.uers.sed si uelit.

Possessor in solidum tenetur, licet partem posideat.C.tt.32 l.2.

Si pluribus res sit obligata, quantum quisq; persequi posit.ff.tt.1.l.10.l.15.§ fin.l.16.§.si duo.lib. 13 tt.7.l.20.§ j.

Si plures hæredes sint creditoris.C.tt.32.l.j.

VII. Antecedentia & adiuncta officia actoris.

Debitores præsentes prius denunciationib. sunt conueniendi.C.tt.14.l.10.

Prius actio principalis intentanda. Nouell. c. 4. § enimuerò.

De probatione.C.lib.4.tt.24.l.9.§.fin.ff. tt.j.l.3.l. 15.§ quod dicitur. Nouell. c.18.§ enimuerò & illud.

VIII. Quando competat.

De prius conueniendo principali debitore. Nouell.c.4.§ enimuerò.

Si sub conditione debeatur,uel hypotheca sit contracta:& ante conditionem existentem agatur. ff. tt.j.l.13.§ si sub condit.

Si nondum dies pensionis uenit ff tt.j.l.14.

Si paciscatur creditor ne intra annum pecuniam petat, intelligitur de hypotheca idē pactus esse.ff.tt.6.l.5.§ j.

IX. Quamdiu competat, & de longissimi temporis præscriptione huic actioni opponenda.

Quamdiu cōpetat. Distinguitor,ex persona posidentis aduersus quem agitur.

Si cōtra debitorem, eiusq; hæredes agatur. C.lib. 7.tt.36.l.j.tt.39.l.7.in prin.ff.lib 44.tt.3.l.5.§ fin.

Si aduersus extraneum agatur,si quidem bonæ fidei sit possessor. C.lib.7.tt.36.l.j.l.2.ff.tt j.l.j. § cū prędium.uers.pignoris.C.lib.8 tt.14.l.7.Sin autem malæ fidei sit possessor. C.lib.7. tt.39.l.3. § j.l.7. in prin.

Si prior creditor aduersus posteriorem posidentem agat.C.lib.7.tt.39.l. 7. § sed cum illud. usq; ad § eodem iure.

Si posterior priori creditori debitum offerre paratus est.C.lib.7.tt.39.l.7.§ eodem iure.

SVBDISTINGVITVR:

Si emptor pignoris agat, an ei obsit præscriptio. ff.lib.44.tt.3.l.12.

X. Euentus huius actionis.

De possessore qui litis æstimationē creditori obtulit : cedendæ illi actionis aduersus hæredes debitoris.ff.tt. 4.l.19.

Si debitor pignus petet, id quod dedit per exceptionem potest conseruare.ff.tt.6.l.2.

Alius pignus luens,actionem dati, non dominiū sibi adquirit. C.tt.14.l.21.

XI. Adfinia remedia.

De personali actione, uel hypothecaria agendo. C.tt.14.l.14.l.24.lib.4.tt.10.l.4.Nouell.c.4.§ et enimuerò.

Etiamsi ita conuenit, tamen non potest per se pignoris possessionem arripere creditor,sed iudicis authoritate opus est. C.tt.14.l.3.lib.4.tt. 24.l.10.§ fin.

Si creditori hypotheca per sententiam sit adiudicata.ff.tt.j.l.16.§ creditor.

De Saluiano interdicto quod datur de inductis, uide § cap.ult.lib.eod.

Si conuenit ut creditor de pensionibus ipse creditum recipiat, utilem actionem aduersus inquilinos habet.ff. tt.j. l.20.

Si missus in possessionem.eam amisit,actio in factū cōpetit.ff.tt.j.l.11.§ j.uers.itaque si amiserit.

Si secundus creditor ius uendendi nō habens, pignus uendiderit.ff.tt.5.l.j.

Si hypotheca creditori sit ablata.C.tt.14.l.25.

Si ul.

Si otiosè uel inutiliter pignus contractum est, an sit retentioni locus. ff.tt.j.l.j.§ j.l.25.

DE ACTIONE PIGNORATIcia tam directa quàm contraria. ff.lib.13.tt.7.C.lib.4. tt.24. Cap. 8.

¶ *De pignoraticia actione directa, quæ competit debitori.*

1 *Causa ex quibus datur.*

Si soluto debito pignus non restituit creditor, uide š.cap.5. De solutione debiti.

Si rem pignori datam deteriorem fecerit creditor. C.l.2.§ fin.l.6.

Si res pignori acceptas malè tractauit, creditor seruos debilitauit, coercuit, ancillá prostituit, &c.ff.l.24 § fin.

Si instrumentum pignori datum debitori ad probandam suam causam non exhibuit. ff.l.43.in prin.

Si rem uendidit pluris quàm ei debetur, uide š cap.6.membr.8.uers.Si pluris.

DISTINCTIONES GENERALES.

1 *Ex causa facti.*

Si sine dolo creditoris factum sit: & de culpa ab eo præstanda.Inst.lib.3.tt.15.§ fin.ff.l.13.§ fin. tt. 6.l.5.§ nunc uidendum. uers. Sed ubi utriusq;. C.lib. 8.tt.14.l.19. Subdistinguitur.ff li.20.tt.j.l. 2.lib.42.tt.5.l.9.§ est præterea.

Si fortuito casu & sine culpa creditoris acciderit. Inst.lib.3.tt.15.§ fin.ff.l.13.§ fin. C.l 4.l.5. l.8.lib. 8.tt.14.l.19.

De custodia à creditore præstanda. ff.l.13.§ fin. C. lib 8.tt.14.l 19.

De diligẽtia quam bonus paterfamiliâs in rebus suis præstat.l 14.

Si creditor ratem in flumine detinuit, posteaq; flumen crescens eatem abstulit.ff.l.30.

Si centurio culleos pignoratos ad anonã sustulit, indeq; facti sunt deteriores.ff.l.43.§.fin.

Si pro maleficijs suis seruos coercuit.ff.l.24.§.fin.

2 *Ex reliquis contingentibus.*

Si pecunia non sit soluta.ff l.9.§ fin.l.43. § fin. lib. 23 tt.3.l.50.§ fin.

Si soluta quidem sit, sed non tota, non creditori, non debito tempore,&c. uide š cap.5.De solutione debiti.

Si aliena res pignori data sit.ff.l.9.§ is quoq;. l.22. § si prædo.lib.20.tt.5. l.12.§ & cum per iniuriã.

Si conuenit ut nõ soluta intra certũ tempus pecunia, creditori pignus uendere liceret. C.l.3.

Si creditor pignus uendidit, uide š cap. 6. membro 8.

Si pluris uendidit, ad superfluum restituendum tenetur, uide š cap. 6. membro 8. uers. Si pluris quàm debetur,&c.

Si secundus creditor uel fideiussor soluta pecunia pignus emptionis titulo suscepit. ff. lib. 20. tt 5 l.5.§ fin. l.6.tt.j. l.26. in prin. li.46. tt.j. l.59. lib.18.tt.j.l.81.in prin.

Si creditor pignus à debitore emit. ff.l. 20.§ fin. l. 34.l.39.C.lib.8.tt.28.l 10.§ sanè si.

Si creditor in solutum accepit C.lib.8.tt.14.l.13.

Si creditori à debitore res sit legata. C.lib.6. tt.37. l.16.

Si creditori res sit addicta. C.lib.8.tt.34.l.2.l.3.§ & postquam hoc.

Si creditores pignus inter se diuiserunt, uel id uni sit assignatum.ff.lib.10.tt.3.l.7.§.inter eos.

Si possessor pignoris hypothecaria actione conuentus, litis æstimationem obtulit.ff.lib.10.tt.3. l.7.§.inter eos.uers.idemq; dicitur. lib.13. tt.7. l. 28.in prin.

Si creditor pignus alij pignori dedit.uide š cap.5. membr. 4. uers. Si creditor rem pignori acceptam,&c.

II. *Quibus datur actio pignoraticia?*

De procuratore & tutore pignus dante, & domino.ff.l.11.§ fin.l.12.

De prædone qui rem ablatam pignori dedit. ff. l. 22.§ si prædo.

De eo qui à debitore pignus comparauit. C.lib. 8. tt.14.l.9.

De hærede debitoris.C.lib.8.tt.14.l.12.

III. *Aduersus quos competit?*

De procuratore & tutore pignus accipiente. ff.l. 13.§ per liberam.

De domino serui accipientis pignus.ff.l.28.§ fin.

De fideiussore pignus à creditore suscipiente. ff. lib.20.tt.j.l.2.l.26.in prin.

De emptore pignoris, uide š cap.6.membr.8.uers. De emptore.

IIII. *Quid uenit in hac actione?*

De ipsa re, & rei precio uel interesse, si res à creditore non iure uendita sit, uide š cap.6. membr. 8.uers. De emptore.

Si pluris uendidit creditor, superfluum cum usuris restituendum: uide š cap.6 membr.8.uers.Si pluris quàm debetur,&c.

De usuris & fructibus. ff.l.22. § si prædo.lib.20. tt. 2.l.8 lib.46. tt.j l.59. lib.17. tt.j.l.59. § 1. uide suprà cap 5.De compensatione debiti.

De commodo & incommodo pignori accedẽte. ff.tt.j.l.21.§ quidquid.

De thesauro à creditore inuẽto. ff. lib.41. tt.j. l.63 § quòd si creditor.

De eo quod ex actione occasione rei hypothecatæ intentata percepit creditor, uide š cap.5. De compensatione debiti.

De cedenda actione aduersus emptorem pignoris. ff.l.13.in prin.

De cautionibus à creditore præstandis.ff.l.15.

V. *Quando & quamdiu competat?*

An ante solutum debitum. ff. l.9.§ fin. l.43. § fin. lib.23.tt.3.l.50.§ fin.

Longi temporis præscriptio contra debitorẽ pignoraticia agentem nõ competit. C.l.9.l.11. lib. 8.tt.14.l.7.

VI *Adiuncta, seu De probatione.*

Rem creditori à debitore uenditam esse.ff.l 39.

Rem perditam & culpa uel sine culpa creditoris. C.l.4.

VII. *Adfinia remedia.*

Pecunia soluta res condici potest. ff. l.12.tt.j.l.4. § res pig item furti actio est.ff.lib. 47.tt.2. l. 53. § cum creditor.

Si pigno-

Si pignore dato pecunia numerata non fit. C.lib. 8.tt.33.l.j.

Si rem dedit creditori debitor, ut is eam suo creditori pignori daret ff.27.

Si creditor instrumenta obligata debitori ad probandum non exhibuit. ff.l.43. in prin.

Si creditori ita pignus uendidit, ut si debitor pecuniam emptori offerret, liceret ei rem suam recipere. ff.l.13. in prin.

De actione aduersus emptorem & possessorem pignoris. ff.l.28. in prin. li.6.tt.j.l.39. § fin.l. 40. C. lib.8.tt.28.l.7. § fin.tt.30. toto.

Si fideiussor pignus susceperit, mandati actione tenetur. ff.lib.20.tt.j.l.2.lib.3 tt.5.l.31. in prin.

¶ *De contraria pignoraticia actione, quæ datur creditori aduersus debitorem.*

I *Causæ ex quibus competit.*

Si debitor creditorem in contrahendo pignore deceperit. ff.lib.46.tt.j l.54.

Si rem alij obligatam pignori dederit. ff. l.16. § j. l. 36. § sed & si quis.

Si rem alienam pignori dederit. ff.l.9. in prin. l.16. § j.l.32.l.36. § sed etsi quis. lib.20. tt. j.l.j. §. j.l.22. C.lib.8.tt.16.l.6.

Si creditor uendito pignore de euictione cault, uel condemnatus est. ff.l.8. § j.l.22. § fin. l. 23.

Si creditori pignus addictum euictum fit. ff.L.24. in prin.

Si post distractum pignus debitor, qui precariò rogauit, uel conduxit, pignoris possessionem oõ restituat. ff.l.22. § si post.

Si debitor pro auro æs subiecerit, uel cum æs pignori daret, affirmauit aurum esse. ff.l.j. § fin.l. 34.lib.47.tt.2.l.20. in prin.

Si debitor quasi soluturus pecuniam pignus recepit, nec soluat. ff.l.3.

Si debitor seruum pignori obligatum debilitauerit, uinxerit, occiderit. ff.lib.20.tt.j.l.27. uel sollicitauit. C.lib.8.tt.28.l.15.

Si seruus pignori datus creditori furtum fecerit. ff. l.31.lib.47.tt.2.l.63. § ltis etiam.

Si seruos artificijs instruxit creditor. ff.l.25.

Si sumptus in rem uel ob rem pignori datam fecerit creditor. ff.l.8. in prin. l.25.lib.2.tt. t4.l. 52. § pactum. C.l. 6.lib.8.tt.t4.l.6.

II. *Quid ueniat in hac actione.*

De eo quod interest. ff.l. 24. in prin.lib. 46. tt.j.l. 54.

De usuris. ff.l. 23.

III. *Adfinia remedia.*

Quæ sint, distinguitur Ex causa ex qua agitur. pro inde coosulendæ sunt præcedentes huius actionis causæ.

DE INTERDICTIS DE MIgrando & Saluiano.

Cap. 9.

¶ *De interdicto de Migrando.* ff.lib.43.tt.31.

I. *Causa ex qua datur.*

Si inquilinus migrans prohibeatur abducere ea quæ in habitationem importauit. l.j. in prin.

DISTINGVITVR SEquentibus modis:

Si colonus prohibeatur abducere ea quæ in fundum tulit. l.j. § hoc interdictum.

Si res non sit inquilini, sed aliena ei commodata, locata, &c. l.j. § illud notandum. l.2

Si pensionem non soluit inquilinus. l. j. in prin. Subdistinguitur sequentibus modis:

Si res non fuit pignori obligata, nec obligari potuit. l.j in prin. § illud notandum § penult.

Si pensio nondum debeatur. l. j. § si pensio.

Si gratuitam habitationẽ habuit. l. j. § hoc interdictum.

Si alio modo satisfactum est. l.j. in prin.

Si per locatorem stat quo minus soluatur. l. j. in prin.

II. *Quibus & aduersus quos competit?*

De soccessoribus. l.j. § fin.

Colono non datur. l.j. § hoc interdictom.

III. *Quamdiu competit?*

Perpetuum est. l.j. § fin.

IIII. *Adfine remedium.*

Extraordinarium auxilium. l.j. § hoc interdictum.

¶ *De interdicto Saluiano.* ff.lib.43.tt.32. C.lib.8.tt.9.

I. *Genus.*

Adipiscendæ possessionis interdictum est. Inst.lib. 4.tt.15. § interdictum quoq;.

II. *Causa ex qua datur.*

Si colonus rem pignoris nomine in fundũ inductam alienauit. Inst.li. 4 tt.15. § interdictum.

DISTINGVITVR:

Si socio fundi alienauit. ff.l.j. § si colonus l.2.

Si rem communem alienauit. ff.l.t. § fin.

III. *Quibus competit?*

De socio fundi locati. ff.l j. § si colonus.

IIII. *Aduersus quos datur?*

De emptore, seu eo cui alienata res est. C.l.j

V. *Quid ueniat in eo?*

De eo quod ex re alienata natum est. ff.l. j in prin.

Si duo agant. ff.l.j. § si colonus.

VI. *Adfine remedium.*

Actio Seruiana seu hypothecaria. ff. l. 2. § fin. C. l.j.

FINIS LIBRI DECIMISEXTI.

DE VERBORVM OBLIGATIONIBUS:

Liber decimusseptimus.

Inst.lib.3.tt.16.cum sequentib.ff.lib. 45.C.lib.8.tt.38.cum sequentib.

DE VERBORVM OBLIGATIONE IN GENERE. Inst.tt.16.ff. tt.1.C.tt.38. Cap. 1.

I. *Definitio.*

Inst.in prin.ff.l.5.§ stipulatio.lib.44.tt.7.l.j.§ uerbis.l.51.§ uerbis.lib.12.tt.j.l.2.§ fin.

Ratio nominis. Inst. in prin. uers. quæ hoc nomine.

II. *Diuisiones & species.*

Diuisio in iudicialem, prætorias, conuentionales & communes stipulationes: quam diuisionem cum descriptione singularum specierum, uide Inst.tt.19.ff.l.5. in prin. usq; ad § stipulatio.l.52. in prin. De prætorijs stipulationibus, uide insuper ĩ lib.eod.

Stipulationum alia certa est, alia incerta. de quo uide ĩ De actione ex stipulatu, Adfinia remedia.

Quædam in dando, quædam in faciendo consistit.ff.l.2.in prin.Inst.§ non solum res.

III. *Propria & euentus*

Omnes stipulationes natura sui conuentionales sunt.ff lib.46.tt.5.l.j.§ & sciendum est.

Qui fundum stipulanti spopondit, cogitur eum stipulatoris facere.ff.l.75.§ fin. lib.18. tt.j.l.25.§ fin.

Nascitur hinc duplex actio: certi condictio, si certa sit stipulatio: & actio ex stipulatu, si incerta sit. de quo uide ĩ De actione ex stipulatu, Adfinia remedia.

IIII. *De numero stipulationum.*

Vtrum una an plures sint obligationes?

Tot sunt stipulationes, quot sunt res uel corpora.ff.l.j.§ sed etsi mihi.uers. nam si tot. l.29. in prin.usq; ad § si à fure.l.75. § qui fortem.l.86. l.140.in prin.

Si stipulatus sit fugitiuum non esse, furem non esse, erronem non esse. ff.li. 21.tt. 2.l. 32. in prin.

Si eum aliquis fundum deducto usufructu stipulatus esset, postea usumfructum stipuletur. ff.l. 126.§ j.

Si quid stipulatos sit, & nisi fiat, pœnam, uel quid aliud.ff tt.3.l.j.§ fin.lib.44.tt.7.l.43.§ fin.li.18.tt. 7.l 9.§ sed in pœna.

Si annua, bima, trima die stipulatus sit.ff.l.140.§ j.

Si in annos singulos dari stipulatus est.ff.l.16.§ fin.

Si putantur quidem duo rei stipulandi uel promittendi esse. sed non sunt. Inst.tt. 17.in prin. uers.nam si prius. Vide insuper ĩ De duob. reis constituendis.

Si alter creditorum uel reorum stipulandi uel promittendi alteri hæres extiterit: item si fideiussor reo hæres extiterit.ff.tt.2.l.13. lib.46. tt j.l.5.li. 19.tt.j.l.10.

Si fideiussor confideiussori suo hæres extiterit.ff. lib.46.tt.j l.21.§ non est nouum.

Si fideiussor primùm in diem, postea purè sit acceptus ff.lib.46.tt.j.l.21.§ non est nouum.

Si pecunia numerata sit, eaq; reddi stipulanti promissa.ff.l.126.§ superest.

DE INVTILIBVS STIPVLATIONIBUS. Inst.tt.20. ff.tt.1. C.tt.39. Cap. 2.

An stipulatio sit utilis.

Distinguitur:

1 *Ex persona stipulantis.*

De infantibus, impuberibus & pupillis. Inst. § pupillus.ff.l.j.in prin.l.70.lib.44.tt.7.l.j.§ furio sum.C.tt.38.l.7.

De minore uigintiquinq; annis.ff.l 66.C.tt.38.l. 7.

De eo cui bonis interdictum est.ff.l.6.

De furioso.Inst.§ furiosus.ff.lib.44.tt.7.l.j § furio sum.

De muto & surdo.Inst.§ mutum neq;.ff.l.j.in prin. lib.44.tt.7.l.j.§ fin.

De procuratore.ff l 79.

De absentibus, uide ĩ Ex modo.

2 *Ex persona promittentis.*

De infantibus, impuberibus & pupillis. Inst.§ pupillus ff.l.j.in prin.l.127 141.§ pupillus.li. 44.tt. 7.l.j.§ furiosum.C.l.j.

De eo qui est sub cura.ff.l.101.

De eo cui bonis interdictum est.ff.l.6.

De furioso.Inst.§ furiosus.ff.lib.44 tt. 7.l.j.§ furio sum.

De muto & surdo.Inst.§ mutum ff.lib. 44.tt.7.l.j. § fin.

De filiofamilias.Inst.§ item Inutilis. uers. Sed seruus.ff.l 141. § pupillus. l.38.§ hi qui sunt. uers Sed mihi uidetur.

De seruo.Inst.§ itẽ inutilis.uers. Sed seruus.ff. l.38. § hi qui sunt.

Si is qui iuri nostro subiectus est, à nobis stipuletur, uel nos ab illo. Inst. § item inutilis est.ff.li. 49.tt.17.l.15.§ j.

Si ab eo stipuler qui mihi bona fide seruit: item à seruo in quo usumfructum habeo, uel ille à me. ff.l.118 in prin.

3 *Ex modo quo contrahitur stipulatio, & uerbis.*

Si inter absentes contrahatur per nuncium uel per epistolam. Inst.§ item uerborum obligatio. ff.l.j.in prin.tt.2.l.8.C.tt.38.l.14.tt 39.l.3.in prin.

Si non sit continuus stipulationis actus, etsi alte nus actus interueniat.ff.l.j. § qui præsens.l.137. in prin.tt.2.l.6.§ duo rei.l.12.in prin.

De uerbis solennibus huius stipulationis.Inst. tt. 16.§ in hac re olim.§ sed hæc solennia. C.tt.38.l 10.tt.41.l.12.

Da uer-

De uerbis quibus pœna concipienda est. Inst.tt. 16.§ non solum ff.l.71.l.137.§ si ut aliquid.

Si Græca uel alia lingua stipulatio contrahatur. Inst.tt.16.§ utrum autem Latina.ff.l.j.§ fin.

Si præposterè stipulatio fiat, ut si ua uis ex Asia uenerit, hodie dare spondes.Inst.§ item si quis ita.

Stipulationes commodissimum est ita componere, ut quæcunq; specialiter comprehendi possunt, contineantur: doli autem clausula ad ea pertineat, quæ in præsentia occupari non possunt, & ad incertos casus. ff.l.53.

De re non generali, sed speciali nomine demonstranda, item quantitate & qualitate exprimenda, uide ‖ Ex re quam dari uel fieri, &c.uers.De stipulatione generum.cap.eod.

Si quædam superuacua, & ad rem non pertinentia adijciantur. ff.l.65.in prin.

DE RESPONSIONE
promittentis.

Si non respondeat.ff.l 35.§ fin.

Si cum duo rei essent, alter responderit, alter non. ff.tt.2.l.6.in prin.

Si non uerbis, sed nutu respondeat. ff.l.j.§ si quis ita.

Si interrogatus, Dabis? respondeat: Quid ni? ff.l.j.§ si quis.

Si respondeat ita: Quod uis faciam. C.tt. 41.l. 12.

Si Latinè interrogatus, Græcè respondeat: uide paulo superius, uers. Si Græca uel.

Si non statim respōdeat. uide paulo superius, uers. Si non sit continuus.

Si ad interrogata non respondeat. Inst.§ præterea inutilis.

Si de pluribus interrogatus, unū promiserit. Inst. § quoties.ff.l.83.§ si stipulante.

Si decem dari stipuletur alter, alter quinq; respondeat, uel contrà.Inst.§ præterea inutilis.ff.l. j. § si stipulanti. l.83.§ si stipulante.

Si Pamphilum stipulanti, Pamphilum & Stichum respondeat: uel contrà. ff.l.j.§ sed & si mihi.

Si interroganti, Mihi aut Titio dare spondes? respondeas, mihi te daturum. ff.l.41.§ si ita stipulatus.

Si simpliciter interroganti in diem uel sub conditione promittat, uel contrà. Inst.§ præterea inutilis. ff.l.j.§ si quis simpliciter.

Si alia die dari stipuletur, alia die daturum promittat. ff.l.j § si quis simpliciter.

Si in rei uel personæ appellatione uarietur. ff.l.65. § fin.l.136.in prin.

Si in nomine erratum, in corpore consensum sit. ff.l.32.l.22.

Si in respondendo adijcitur aliquid, uel detrahitur obligationi. ff.l.j.§ cum adijcitur.

Si plura interroganti simpliciter responderit: Promitto. Inst.§ præterea inutilis. § quoties plures.

4 *Ex causa propter quam promittitur, & modo.*

Si non consentiant contrahentes. ff.lib.44.tt. 7.l. 3.§ fin.lib.2.tt.14.l.j.§ fin.

Si de alia re stipulator senserit, de alia promissor. Inst.§ si de alia re.ff.l.83.§ si Stichum.l.137.§ si hominem.

Si quis æs, cum putaret aurum esse, stipuletur. ff. l.22.

Si sine causa promissum est. ff.lib.44.tt. 4.l.2.§ circa.lib.46.tt.j.l.15.in prin.

Si per iocum uel demonstrandi causa promiserit. ff.lib.44.tt.7.l.3.§ fin.

Si dolo deceptus, uel metu coactus promisit. ff.l. 36.C.tt.38.l.9.tt.39.l.5.

Si per errorem putans se debere promisit. ff. lib. 44.tt.4 l.7.l.17.in prin.

Si ob turpem causam promissum sit. Inst. § quod turpi.ff.lib 12.tt 5.l.8.in prin.C lib.4.tt.7.l.5. Vide insuper ‖ uers. Si factum turpe, &c.ca.eod.

Si flagitij faciēdi uel facti causa promittatur. Inst. § quod turpi.ff.l.123.

Si ut filium adoptiuum emanciparet, ei promissū sit. ff.l.107.

5 *Ex re quæ promittitur.*

Si ut aliquid fiat stipuletur. Inst.tt.16.§ non solum res.ff l.2.in prin.

Si factum impossibile promittatur. Inst.tt.16.§ loca etiam.uers. & ideo. ff l.35.in prin.l. 44.tt.7.l. j.§ si id quod.lib.50.tt.17.l.31.

Si ut factum sit infectum. ff.lib.50.tt.17.l.31.

Si rem saluam fore promittit. ff.l.67.in prin.

Si habere licere promittit. ff. l.38.

Si posse dere licere promittit. ff.l.38.§ hæc quoq;.

Si seruum sanum esse, furem nō esse, uespillonem non esse promittit. ff.lib.21.tt.2.l.31.

Si non moriturum seruum promisit. C.t. 38.l.8.

Si aliquem sisti promiserit, & nisi steterit, hypocentaurum uel aliquid aliud impossibile dari. ff l 97.in prin.l.126.§ fin.

Si se latronem aliquem inuenturum promiserit. C.tt.41.l.13.

Si alij quidem possibile factu sit, sed non promittenti. ff.l.137.§ si ab eo.

Si factum turpe, & quod contra leges, bonosq; mores est, quis fuerit stipulatus. Inst. § quod turpi. ff.l.26.l.27.in prin.l.35.§ item quod leges. l.123.lib.2.tt.14.l.7.§ & generaliter. C.l.4.

Si se nomine Titij soluturum promisit. ff.l. 97. § possum.

Si ædem sacram uel locum religiosum ædificari stipulatus est. ff.l.38.§ fin.

De reliquis, uide ‖ Ex cōditione sub qua dari uel fieri, &c.

De pœna facti stipulationibus subijcienda, uide § Ex modo.uers. De uerbis quibus pœna.

6 *Ex persona eius quem dare uel facere promisit.*

Si alienum factum promittit. Inst. § si quis alium § uersa uice. ff.l.38.in prin.l.83.in prin.

Si alienæ operæ promissæ sunt. ff.tt.2.l.5. in prin.

Si habere licere promiserit. ff.l.38.in prin. usque ad § si quis.

Si alium sisti promisit. ff.l.38.§ si quis ita stipul.l. 81.

7 *Ex persona eius cui dari uel fieri stipulatur.*

Si alij stipulatur, nihil agit. Inst. § si quis alij § alteri. ff.l.38. § alteri. l. 126. § Chrysogonus. uers.

per liberam lib.44.tt.7.l.10.lib. 50.tt.17.l.73.§ fin.lib.24.tt.3.l.45.C.tt.38.l.3.tt.39.l.3.l.6.Subdistinguitur sequentibus modis:

Si stipulatoris intersit alij dari.Inst.§ sed etsi quis stipuletur.ff.l.38.§ si stipuler.usque ad § fin.C.l.3.in prin.

Si procuratori uel creditori suo dari stipulat⁹ est. Inst.§ sed etsi quis.uers.ergo etsi quis.ff.l.38.§ si quis ergo stipulatus.

Si filius familiâs patri, uel seruus domino dari stipulatur.ff.l.38.§ hi qui sunt.§ suæ personæ.§ alteri.l.130.§ fin.tt.3.l.18.§ seruus. Inst.tt.18.§ siue autem. ff.lib.46.tt.3.l.95.§ quæsitum.

Si filius seruo patris dari stipulatur.ff.l.40.

Si pater filio, uel dominus seruo dari stipulatur. Inst.§ ei uerò qui.ff.l.39.l.45. § si ita quis.l.56.§ qui sibi.aut.l.130.tt.3 l 28.§ si ipsi domini. li.46.tt.3.l.95 § quæsitum.C.tt 38.l.2.

Si auus dotem pro nepte dans, ei reddi stipulatur. ff.lib.24.tt.3.l.45.

Si hęredi dari uel fieri stipulator.ff.l.38.§ sed si quis uti.§ suæ personę.l.92.l.137.§ fin. lib.2.tt.14.l.33. ibi, Quippe hæredi.

Si libertus patrono dari stipulatur.ff.l.126.§ Chrysogonus.

Si subiecta sit pœnæ stipulatio.Inst. § alteri. ff.l.38. § alteri.

Si pecuniam nomine alterius, ut ei solueretur dadit.ff.l.126.§ Chrysogonus.uers.planè.

Si alter sibi reddi stipulatus sit.C l.6.

Si sibi & alij dari stipulatus est, pro dimidia tantũ parte ualet stipulatio, uide ĩ cap. prox.membr, Quid ueniat.

Si sibi aut Titio dari stipulatus est, Titio tantum solui potest, de quo uide De solutionibus ex persona eius cui soluitur.

Si aliam rem uel alio tempore sibi, aliu Titio dari stipulatus est, uel Titio purè sibi sub conditione.ff.lib.46.tt.3.l.98.§ mihi decem.lib. 45.tt.j.l.141.§ cum mihi aut. usq; ad fin.legis.

Si sibi aut filio stipulatus est. ff.l.56.§ qui sibi aut. lib.46.tt.3.l.95.§ quæsitum. Vel sibi aut patri. ff.l.38.§ suæ personę.lib.46.tt.3.l.95.§ quæsitũ.

Si alterius persona non rectè adjcitur, non minus in stipulatoris persona utilis est stipulatio. ff. l.141.§ fio.

8 *Ex re quam dari uel fieri stipulatur.*

De omni re siue mobili siue immobili. Inst. in prin

De re aliena, & cuius commercium nõ habet promissor. Inst.§ idem iuris est.§ at nec statim ab initio.ff.l.34.lib.44.tt.7.l.j.§ si id quod.

De re cuius commercium stipulator habere nequit.ff.l.34.

De re sacra, religiosa, publica, homine libero.Inst. § idem iuris est.ff.l 38.§ fin.l.83.§ sacram rem.l.103.lib.44 tt.7.l.j.§ si id quod. § idem iuris.lib 18.tt.j.l.34.§ liberum.

Si rem alienam mihi habere licere stipulatus sum. ff.l.38.§ quæsitum.

De re ipsius stipulatoris, & quæ eius futura est. Inst.§ idem iuris.§ item nemo rem suã. ff.l.29.§ si à fure.l.31.l.82.in prin.l.87.l.98.in prin.l.128.§ fin. lib.44.tt.7.l.j.§ idem iuris est.

De re quæ eidem stipulatori ex stipulatu debetu ff.l.18.l.25.l.56.§ fin.

Si dominus rem suam uel precium rei suæ sibi restitui stipuletur.ff.l.82.in prin.

Si dominus rem sibi oblatam à fure stipuletur.ff. l.29.§ si à fure.

Si dominus proprietatis usumfructum stipuletur. ff.l.56.§ qui prop.

De re quæ in rerum natura non est. Inst. in prin.

De homine mortuo, & ædibus deustis. ff.l.69. l.83.§ Stichũ qui.l.103.lib.44.tt.7.l.j.§ si id quod.

De re hostium.ff.l.103.

De seruo qui est apud hostes.ff.lib.19.tt.j.l.fin.

De re incerta, uide ĩ cap.prox.Adsiuia remedia.

De stipulatione generum sine proprio nomine.ff. l.53.l.54. in prin.l.75. in prin. l.94.l.115.in prin. uers.uel fundum dari.

Si id quod pondere, numero uel mensura continetur, sine adiectione ponderis, numeri uel mẽsurę sit stipulatus.ff.l.115.in prin.uers.non secus. l.94.

Si decem aut quindecim dari stipulatus sit.ff.l.109.

Si ab eo q nihil debet, ita stipuler: Amplius quàm mihi debet decem dare spondes. ff.lib.30. tt.j.l.109.§ si ei cui nihil.

Si is qui quinq; in arca habeat, ita promisit: Decẽ quę in arca habeo. ff.li.30.tt.j.l.109.§ qui quinq;.

9 *Ex loco quo dari uel fieri stipulatur.*

Loca etiam inseri stipulationibus solent. Inst. tt. 16.§ loca.

Si insulam sine loco, uel sine certo loco, uel in eo loco in quo nihil eius intersit ædificari stipulatus sit.ff.l.95.l.115.in prin.uers.uel insulam. lib. 13.tt.4.l.2.§ si quis insulam.

Si inter eos qui Romæ sunt, talis stipulatio fiat: Hodie Carthagini dare spondes? Inst.tt.16.§ loca.ff.l.141.§ si inter.lib.13.tt.4.l.2.§ qui ita stipulatur.uers.quare.

10 *Ex tempore quo dari uel fieri stipulatur.*

Omnis stipulatio aut purè, aut in diem, aut sub conditione est.Inst.tt.16.§ omnis.ff.lib.44.tt.7.l.43.in prin. Declaratur Inst.tt.16. § omnis.

Si tempus & dies quo fieri debuit, sit omissus. ff.l.115.in prin.

Si ad tempus dari stipuletur.ff.lbi. 44.tt. 7.l.43.in prin.

Si calendis dari stipulatur, non adiectis quibus.ff. l.41.in prin.

Si centesimis calendis dari stipuletur. ff. l. 46. in prin.

Si in tempus mortis dari stipulatus sit: hoc est, cũ moriar, uel cum morieris, uel cũ morietur ille. Inst.tt.20.§ post mortem suam. § ita autem stipulatio.ff.l.45.§ j.usq. ad § fin.l.46.§ j.li. 23.tt.3. l.20. C.tt.38.l.8.l.11.l.15. ff.lib.46.tt.3.l.fin.

Si ita: Pridie quàm moriar.Inst.§ sed etsi quis ita. C.tt.38.l.11.

Si ita: Si nauis ex Asia uenerit hodie, dare spondes? Inst.§ item si quis ita.

Si inter eos qui Romæ sunt ita fiat stipulatio: Hodie Carthagini dare spondes? uide paulo superius.

Si ita:

Si ita: Si Titius consul factus fuerit, tunc ex hoc die in annos singulos dena dare spondes. Vide ĩ cap. prox. membr. Quid ueniat.

11 Ex conditione sub qua dari uel fieri stipulatur.

Si sub conditione stipuletur: & quæ sit conditionalis stipulatio. Inst. tt. 16. § omnia stipul. § sub conditione. Quę sit stipulatio conditionalis, uide lib. 14. huius Methodi. cap. j. De conditionibus.

Si sub imposibili conditione stipuletur. Inst. § si imposibilis. ff. l. 7. lib. 44. tt. 7. l. j. § idẽ iuris est.

Si digito cœlum non attigero. Inst. § si imposibilis. ff. l. 7.

Si sub turpi conditione stipuletur, uide ŝ Ex re quæ promittitur. uers. Si factum turpe.

Si rem sacram uel religiosam uendiderit: & si sub alia simili conditione, quæ iure impleri non potest, promiserit. ff. l. 137. § cum quis sub.

Si hæredem me non feceris. ff. l. 61. C. l. 4.

Si tibi nupsero, decem dare spondes. ff. l. 97. § fin.

Si filia tua filio meo non nupserit. ff. l. 134. in prin.

Si quæ mihi nupserit, decem dotis nomine dare spondes, &c. ff. l. 108.

Si culpa tua diuortium factum fuerit. ff. l. 19. C. l. 2.

Si concubinæ consuetudinem repetisset. ff. l. 121. § j.

Si aliquem tanquã filiũ non obseruauerit. ff. l. 132.

Quod tibi Titius debet, si debitor esse desierit, dare spondes? ff. l. 20.

Si uel cum uoles. ff. l. 17. l. 46. § fin. l. 108. § fin. lib. 44. tt. 7. l. 7. lib. 18. tt. j. l. 7. in prin.

Si pecuniam non credideris. ff. l. 68.

Si uel cum morietur, uide paulo ŝ uers. Si in tempus mortis.

12 Ex consequentibus stipulationem.

Si librarius in transcribendis stipulationis uerbis errauit. ff. lib. 50. tt. 17. l. 92.

Verborum obligatio aut naturaliter resoluitur, aut ciuiliter, &c. ff. lib. 46. tt. 3. l. 107.

Si in eum casum res reciderit, quo ab initio consistere non potuit obligatio. Inst. § item contra licet. ff. l. 98. in prin. l. 140 § & si placeat.

Si causa secuta non sit, uel finita. ff. li. 44. tt. 4. l. 2. § proinde etsi.

Si eum mortis causa promisisset, conualuit. ff. lib. 44. tt. 4. l. 4. § j.

Si cum in alterius arbitriũ res esset collata, ille nõ arbitretur. ff. l. 43. l. 44. l. 113. § at si hoc falsum est. l. 141. in prin.

Si cum soluere promisisset quicquid patrem debere constiterit, pater antequam constitisset, mortuus sit. ff. l. 122. § Augerius.

Si actum sit. ff. l. 2. § si tamen hominem. l. 133.

Circa rem promissam.

Si res promissa quoquo modo ad stipulatorem peruenerit. ff. l. 16. in prin. l. 83. § si rem quam. l. 98. in prin l. 128. § fin.

Si res soluta sit, uide De solutionib. ĩ in Septima parte.

Si res promissa interijt, uel homo promissus mortuus sit: uide ĩ lib. 25. huius Methodi. cap. 8.

Si dominus in area promissa ædificauit. ff. lib. 46. tt. 3. l. 98. § aream.

Si res promissa ad hostes peruenerit. ff. l. 91. § j. li. 46. tt. 3. l. 98. § aream. uers. diuersum.

Si res sacra facta sit. ff. l. 83. § sacram. uers. nam & eum. l. 91. § j.

Si seruus promissus manumissus sit. ff. l. 51. l. 83. § sacram. uers. nam & cum. l. 91. in prin. uers. sed etsi sit. § item si homo. lib. 40. tt. 7. l. 9. § at si ante. li. 44. tt. 7. l. 44. li. 46. tt. 3. l. 98. § aream. l. 92.

Circa personam stipulatoris & promissoris.

Si stipulator uel promissor ante diem uel conditionẽ existentẽ decesserit. Inst. § cũ quis sub aliqua. tt. 16. § ex cõditionali. ff. l. 16. § fin. l. 48. l. 57. l. 77.

Si alter alteri hæres extiterit. ff. l. 83. § si rem quam. l. 135. § ea lege. lib. 46. tt. 3 l. 107.

Circa conditionem stipulationis.

Si ea impleta sit.

Distinguitur:

Si quædam, non omnes impletæ sint. ff. l. 63. l. 129.

Si eum plures res dare uel facere iussus esset, uel illam aut illam, non omnes dederit uel fecerit. ff. lib. 34. tt. 5. l. 15. § cum ita. usque ad § fin.

Si alius impleuit conditionem. ff. l. 104. l. 122. § Flauius. uers. item quæro.

Si cum pœna promissa esset, si hominem non stitisset, homo tempore stipulationis mortuus fuerit. ff. l. 69.

De reliquis, uide ĩ cap. prox. Causas actionis.

Si conditio defecerit, Subdistinguitur:

Si post stipulationem adiecta sit conditio. ff. lib. 44. tt. 7. l. 43. § conditio.

Si per promissorem steterit quo minus impleretur. ff. l. 85. § fin lib. 50. tt. 17. l. 121.

Si seruus qui manumittendus erat, decesserit. ff. lib. 12. tt. 4. l. 3. § quid si ita.

Si intra certum diem quid dare iussus, post diem offerat. ff. l. 135. § Seia.

Si nouatum, acceptilatum, solutum sit, & alias huiusmodi liberationes, uide ĩ lib. 25. huius Methodi.

DE ACTIONE EX STIPULATU. ff. tt. 1. Cap. 3.

1. Causa ex qua datur.

Si contra fidem datam fiat, & promissum non præstetur: hoc est,

Si promissor non dat, uel non facit, quod dare uel facere promisit: uel contrà dat uel facit, quod non dare uel non facere promisit. Distinguitur:

1 Ex specie facti, & modo quo stipulatio committitur.

Si cum per se habere licere promisisset, controuersiam mouet. ff. l. 38. § sed quatenus. C. tt. 38. l. 5. § fin.

Si possessionem tantum uel usumfructum petat. ff. l. 38. § si quis fortè.

Si cum promisisset se diuisionem hæreditatis ratam habiturum, hæreditatem postea tanquam ex fideicommisso petit. ff. l. 122. § fin.

Si cum promisisset se de inofficioso testamento non acturum, falsum postea dixit testamentum. ff. l. 135. § fin.

Si cum res alicui donata esset, ne ad fratrem perueniret, frater hæres promissori extiterit, & ita res ad eum peruenerit. ff. l. 135. § ea lege.

Si cum promisisset se aliquem ut filium obseruaturum, eum postea domo expulit, eum emancipauit, exhæredauit, uel nihil ei testamento reliquit. ff.l.132.

Si cum promisisset se latronem inuenturum, inuentum non exhibeat. C.tt.41.l 13.

Si promisit dolũ malum abesse, abfuturumúe esse, item habere licere. ff.l.83. in prin.uers. & qui spondet.

Si promisit per se non fieri. ff.l 50.in prin.

Si in emptione hæreditatis stipulatus est ita: Quãta pecunia ad te peruenerit, doloúe malo factũ est quo minus peruenerit. ff.l.50.§ fin.

Doli clausula in stipulationibus ad quæ pertineat. ff l 53.§ fin.l.119.l.135.§ fin.

De reliquis uide ¶ Quid & quantum ueniat.

2 *Ex persona facientis, uel non facientis.*

Si alios stipulatorem ire agere uel habere non permittat ff l.38.in prin.§ si quis dolum.

Si fideiussor prohibeat. ff.l 49.§ si stipulatus.

Si hæres uel successor contra promissum fecerit. ff.l.38.in prin.§ sed si quis.§ sicut autem.§ si quis dolum l.49.§ in hac stipul.

Si pupillus hæres fecit. ff.l.49.§ in hac.

3 *Ex persona eius cui factum, uel non factum est.*

Si alius sit prohibitus. ff.l.38.§ sicut autem.

Si cum stipulatus esset domum sibi ingredi licere, uxor eius uel alius nomine eius ingrediens prohibeatur. ff.l.111.

Si successores uel hæredes stipulationis prohibiti sunt. uide ¶ Quibus datur. uers. De hæredibus.

4 *Ex causa propter quam promissum non præstatur, & antecedentibus.*

Si per actorẽ uel aliũ factũ sit quo minus detur uel fiat. ff l.47.l 105.l.122. § cohæredes. l.135 § Seia.

Si hæres, qui præstare debuit, absuerit uel ignorauerit promissum. ff.l.49.§ penult.

Si ualetudine sit impeditus. ff.lib.44.tt.4.l.4.§ si in arbitrum.

Si à nemine ut præstaret sit interpellatus promissor. ff lib.44.tt.7.l.22.C.tt.38.l.12.

Si stipulatio inutilis sit uel irrita facta. uide ¶ cap. proximam.

5 *Ex reliquis contingentibus.*

Si reo de re accepta moueatur controuersia. ff.lib.44.tt.4.l.17.§ ex quadrante. uide ¶ lib.prox huius Methodi. cap.9.memb.j in fine uers. Si de re empta.

Si cum promisissem me pro Titio soluturum, ille satis locuples sit. ff.l.97.§ possum.

Si seruus stipulatoris facto consenserit. ff.l. 122.§ Callimachus

Si præstitit, uide Si solutum sit Distinctiones ¶ De solutionibus.

Huc insuper possunt referri ea quæ habentur de conditione impleta ¶ cap.prox. in fine. & lib. 14. huius Methodi cap. ¶ De conditionib.& lib. 15.cap.5. uers. De pœna promissa.

II. *Quibus datur hæc actio.*

Si quis alteri inutiliter sit stipolatus, an sibi salua sit actio. ff.l 126.§ Chrysogonus. uers. superest. l. 141. § fin. C. tt. 38. l. 3 alteri cui dari stipulatus est, actio non datur, de quo uide ¶ cap.prox. Ex persona eius cui dari, &c.

Si sibi aut Titio dari stipulatus est, Titio non competit actio. ff.lib.13.tt.5.l.8.lib. 46.tt.3.l 10.

Si duo ita stipulati sunt: Fundum illum si illi non dederis, mihi dare spondes? occupantis est actio. ff.l 9.

Si procurator stipolatur, domino adquiritur. ff.l.79.

Si seruus stipulatus est, domino actio datur. de quo uide ¶ De stipulationib. seruorum.

Si filiusfamilias stipulatus est, patri competit actio. Inst.tt.18.§ idem iuris. ff.l.11.l. 45.in prin. § fin.l.78.l.132 § fin.tt 3.l.40.lib.50.tt.17.l.18.

De hæredibus stipulatoris Inst.tt.16. § et si ita ff.l. 16.§ fin.l.38. § sicut autem. § si quis ita.§ sed si quis.l.56.§ qui ita stipulatur. l. 92. C. tt 38.l.13.

Si cum quis stipulatus esset quod uoluerit, ante electionem decesserit: an hæredi detur electio? ff.l.76.in prin.

Si cum quis stipolatus esset sibi & hæredibus ire agere licere, &c. unus hæredum prohibitus sit: an alijs cohæredibus etiam competat actio? ff. l.2.§ fin.l.3.l.4.in prin.§ sed uideamus.lib.10. tt. 2.l.44.§ si quis stipulatus.

III. *Aduersus quos datur?*

Si seruus uel filiusfamilias promiserit, uide ¶ cap. prox. Ex persona promittentis.

De fideiussoribus, uide ¶ lib eod cap.8.

De hæredib. promissoris C.tt.38 l.13.l.15 ff.l.121.§ fi.

Si promiserit quis se & heredem suum Titium daturum: an cæteri hæredes etiam teneantur? ff.l. 56.§ te & Titium.l.131.in prin.

Si cum quis promisisset neq; per se neq; per hæredes suos fieri, quo minus ire agere liceret, &c. unus hæredum prohibuerit: cæteri cohæredes etiam tenẽtur. ff.l.2. § 1:.m si .n facto.l.3. § fin.l. 4.in prin.usq; ad § fin. l.85. § quód si stipulatus.l 131.in prin.l.139.lib 10.tt.2.l.25.§ in illa. l.44.§ si quis stipulatus.

IIII. *Quid & quantum ueniat in hac actione?*

Quanti actoris intersit. ff.l.68.§ fin.l 81.l.113 § fin. l.114 l.135.§ ea lege.lib.42.tt.j.l.13.§ fin.

Cuius temporis æstimatio sit facienda. ff. l 59. l. 60.lib. 17. tt.j.l.37. lib.47. tt.3 l.11.lib. 50.tt. 17. l. 186.§ fin.lib.44.tt.7.l.21.lib.46.tt.2.l.28.§ fin.

Si satisdare promisit, & non satisdat. ff.l.112.§ fin. lib 42.tt j.l.13.in prin.

De pœna promissa si ad diem pecunia soluta non sit, uide ¶ lib.15.cap.5.uers. De pœna promissa.

De ipsa re sub pœna dari promissa ff.l.122. § Flauius.lib.44.tt.7.l.43.§ si ita.

De usuris. uide ¶ lib.15.cap.6.

De fructibus ff.l.87. § fin.lib.19. tt.j. l. 3. § si emptor. lib.22.tt.j.l.38.§ si actionem habeant.l 4.

De partu ancillæ. ff.lib. 22.tt.j.l 4.

Quæ in præfationibus conuenisse concipiuntur, etiam in stipulationibus repetita creduntur. ff.l. 134 § idem respondit.

Quoties pluribus specialiter pactis omnib una subijcitur stipulatio, perinde habetur ac si singulæ species in stipulationem essent deductę. ff.l.134.§ fin.

Doli clausula ad quę pertineat, uide ¶ memb.j. uers.doli clausula.cap.eod.

Quoties plures una stipulatione comprehenduntur,

tur, & promissor simpliciter respondet, Spondeo, propter omnea tenetur. Inst.tt.20.§ quoties plures.

Si interroganti mihi decem dabis: tu uiginti respōdeas, uel contrà: uide ĩ cap.prox. De responsione promittentis.uers.si decem dari.&c.

Si decem aut quinque dari stipulatus est. ff. l. 12. l.109.

Si rem in genere stipulatus est, non adiecto nomine.ff. l.106. Vide insuper ĩ cap.prox. Ex re quam dari, &c.uers. De stipulatione generum.

Si rem illā aut illā, & de eligendo: cuius sit eligendi iua, & an uoluntatem mutare liceat. ff l.76. in prin.l.93 l.112 in prin.l.117. l.138.§ fin l.141. in prin.lib.3.tt.3.l.66 lib.13 tt.4.l.2.§ qui Stichum. lib.18. tt.3. l.34.§ si emptio. lib.23.tt.3. l.10.§ fin. lib.42.tt 3 l.6.§ decem. lib.44. tt.7.l.43.§ modua.lib.46 tt.3.l 95 in prin.

Si sibi & Titio decem dari stipulatus sit: decē tantum debentur.ff.l.38.§ cum qui ita.l 56.in prin.

Si sibi & alij inutiliter decem dari stipulatus erat: an tota decem sibi debētur? Inst.tt. 20.§ quod si quis sibi.ff l.110 in prin. C.tt.39.l.6.

Si ita sit stipulatus: Quidquid te dare facere oportet.ff l.76.§ cum stipulamur.l 89.l.125.

Si ita : Quanta pecunia ex hæreditate Lucij Titij ad te peruenit.ff lib.50.tt.16 l 97.

Si fundum quis stipulatus est, dominium ei debetur.ff.l.75.§ fin.li.18 tt.3.l 25 § fin.li.30.l.47.

Si rem aliquam tradi sibi stipulatus est, an & proprietas rei ei debeatur.ff.l.28.

Si quis uacuam possessionem tradi promisit, nō nudum factum hæc stipulatio continet, sed causam bonorum.ff l 52.§.fin.

Si ita stipulatus est: Quantā pecuniā Titio quandoq; credidero.ff.lib 46.tt.1.l.55.

Si ita: Quanto minus à Titio consequi possum.ff. lib.50 tt.16.l.150.

Si ita: Vestem tuam, quæcunq; muliebris est, dare spondes? ff.l.110.§ si stipulatus.

Si decem dari curaturum se promisit.ff.l.67.

Si cum uenditor emptori de euictione caueret, & specialiter sumptus quoq; ex lite mota factos se agniturum promitteret, postea contra hæredes emptoris agens precium sibi deberi dicit, & hæredes in huius causæ defensionem sumptus fecerunt: an uertant hi sumptus.ff.l.112.

Si quis ita stipulatus sit: Si Titius cōsul factus fuerit, tunc ex hac die in annos singulos dena dari: an si post triennium conditio extiterit, etiam triginta ex præcedenti tempore debeantur. ff.l. 64.l.126 in prin.

De diuidendis stipulationibus, uel non diuidendis, si fortè pluribus uel aduersus plures competit hæc actio : seu quantum cuiq; uel à quoque petendum. ff.l.2.in prin. l.4.§ fin.l.54.l.72. in prin.l.85 l.117.tt 2.l.11 in prin.

Si duo uel plures rei stipulandi uel promittendi sint, quantū cuiq; & à quoq; petendum, uide ĩ De duob.reis.cap.7.lib.eod.

De reliquis, uide De solutionibus Ex re soluta.

V. *Quando datur hæc actio?*

Distinguitur:

1 *Si pura est stipulatio:*

Confestim peti potest. Inst.tt.16.§ omnia stipulatio.ff.l.41.§ quoties.

SVBDISTINGVITVR:

Si statim dare nō possit.ff.l.137.§ illud inspiciēdū.

Si nō tantum tempus præterierit, quo dari uel fieri possit.Inst.tt.20.§ fin.ff.l.14.l.15.l.72 § fin.l.73. in prin l.98.§ fin.l.137. § item qui insulam. usq; ad §.si ab eo.

Si certo loco quis dari stipulatus est, tempus tacitè est adiectum, & expectandum, donec eò uenire possit. Inst.tt.16 § loca etiam.ff.l.41.§ fi.l. 73.§ 1.l.137.§ cum ita.tt.2.l.9. § fin.lib. 46.tt 3.l. 49.§ quæsitum est lib 13.tt.4.l 2 § qui ita stip.

Si insulam fulciri stipulatus est, non est expectandum ut ea ruat ff.l.72.§ fin.l.98.§ fin.

Si postea pactum factum sit, ne intra certum tempus agatur.ff.lib.44.tt.4.l.2.§ item quæritur.

Si ita sit stipulatus: Quod te mihi illis calendis dare oportet, id dare spondes: nun est pura stipulatio. ff l.47.

Si id quod mihi Titius purè debet, à Seio sub conditione stipular. item:

Si alter reorum mihi purè promiserit, alter sub cōditione: an pendente conditione is qui purè promisit conueniri possit? Inst. tt.17. § fin ff.l. 56.§ fin.tt.2.l.7.

Si id quod purè debetur, sub conditione promittatur, unde locum De nouationibus.

2 *Si in diem stipulatus sit.*

Statim debetur: sed ante diem peti nō potest. Inst. tt. 16. § omnis stipulatio. ff. l. 41.§ fin. l.46. in prin. Dies enim adiectio pro promissore est, nō pro stipulatore ff.l.41.§ fin.li.50.tt.17.l.17.

At ne eo ipso quidem die uel mense quo dari stipulatus est. Nam totus is dies arbitrio soluentis tribui debet Inst.tt.16.§ omnis stipulatio. tt. 20 § qui hoc anno.ff.l.27.§ final.l.42.l 99.§ fin. l.138.in prin.

Si hodie dare promisit statim peti potest.ff.l.118.§ decem hodie.

Si cum intra certum tempus quid se facturū promisisset, nondum impleto tempore certum sit quod fieri non possit : an ante impletum tempus agi possit. ff.l.8 l 27.§ fin.l.124.

Si cum stipulatus essem, Cum morieris, in insulā deportatus sis.ff.l.121.§ in insulam.

Si in annos singulos quoad uiuam dari stipulatus sum, statim peti potest Inst. tt.16.§ at si ita. ff.l.56 § qui ita.

Si qua die petierit, pecuniam dare promiserit : an statim peti possit? ff.l. 135.in prin.

Si calendis dari promisit, non additis quibus. ff. l.41.

Si centesimis calendis dari stipuletur. ff. l. 46. in prin.

Si ante calendas proximas dari stipuletur. ff.l.13.l. 56.§ qui ita stipulatur.

Si calendis Ianuarijs uel Febuarijs stipulatus est. ff.l 12.

Si post annū aut biennium stipulatus est.ff.l.109.

An is qui calendis Ianuarijs dari stipulatus est, post calendas petere possit? ff. l.56.§ qui ita stipulatur.uers. quemadmodum.

3 *Si sub conditione stipulatus est.*

Nun nisi existente cōditione agi potest. Inst.tt.16. § ex conditionali.

SVADISTINGVITVR:

Si in præteritum uel præsens sit collata conditio. Inst.tt.16.§ conditiones.ff.l.100.

Si pœnam uel quid aliud stipulatus est ita:Si in Capitolium non ascenderit, Alexandriam non ierit, Pamphilum non dederit:tamdiu expectandum erit, donec ea facere non possit. Inst. tt.16. § si quis ita stipula.ff.l.115.

Si ita: Si Titius intra calendas Maias in Italiam non uenerit: nõ antè quidquam agendum est, quàm exploratũ sit, eum ante diem in Italiam non uenisse.ff.l.10.

Si ita: Si ante calendas Martias primas opus perfectũ nõ erit: tunc quãti,&c.ff.l.72.§ si quis ita.

Si ita: Si intra biennium Capitolium non ascenderit.ff.l.8.l.27.§ fin.l.99.§ fin.

Si ita:Si in cœlum non ascenderit, uel digito cœlum attigerit.Inst.tt.20.§ si impossibilis.ff.l.7. l. 8.§ fin.

VI. Adiuncta, seu de probatione: & de ambiguis stipulationibus.

Si inter absentes cõtractum esse dicatur, uel quis se præsentem fuisse neget. Inst.tt. 20.§ item uerborum obligatio. C tt.38.l.14.

Si negetur interrogationem præcessisse. Inst.tt.20. § si scriptum.ff.l.30.l.134.§ penult.C.tt.38.l j.

In stipulationibus cum quæritur quid actum sit, uerba contra stipulatorem interpretanda sunt. ff.l 38.§ in stipulationibus.l.99.in prin.

Si quid actum esse dicatur, quod tamen palàm uerbis expressum non est.ff.l. 99.in prin.

Quoties in stipulationibus ambigua oratio est, commodissimum est id accipi quo res, de qua agitur, in tuto sit.ff.l.80.

In stipulationibus id seruatur, ut quod minus esset, quodq; longius esset, uideretur in obligationem deductum.ff.l.109.

Plerunq; in stipulationibus uerba, ex quibus obligatio oritur, inspiciẽda sunt: raro inesse tempus aut conditionem,&c. ff.l.126.§ penult.

In stipulationibus id tempus spectatur, quo contractum est. ff.l. 78. in prin lib.50. tt. 17.l. 18. § fin.l.186.

Quæ in præfationibus conuenisse concipiuntur, etiam in stipulationibus repetita creduntur. ff. l.134.§ idem respondit.lib.2.tt.14 l.4.§ fin.

In stipulationibus tempus pro promissore adiectum esse credendum est.ff.l.41.§ fin. lib.50. tt. 17.l.17.

VII. Euentus huius actionis.

Si unus hæredum solidum soluerit, repetet partẽ à cohæredib. ff.l.2. § ex his igitur.uers. sed quo casu. § item etsi in facta. l.5.§ fin.l.85.§ quod si stipulatus.

VIII. Adfinia remedia.

De certi condictione, si certa sit stipulatio.Inst.tt. 16.in prin.ff.lib.12.tt.j.l.24. Quæ autẽ certa, quæ incerta sit stipulatatio, uide ff. l.16.§ fin.l.68.l. 74.l.75.l.106.l.118.§ fin.lib.12.tt.j.l.6.

Si quis mutuam dans pecuniã, eandem inutiliter reddi stipulator.ff.l.126.§ superest.C.tt.38.l.3.

Si is cui inutiliter pecuniam reddi stipulatus est, eam exegerit, negociorum gestorum actio est. C.tt.38.l.3.

Si fideiussor uel alius seruum promissum occidecit.ff.lib.4.tt.3.l.18.§ fin.l.19.

Quod iusso actio.ff.l.j.§ j.

Dotis actio.ff.l.21.

Si aliquid dari uel fieri, & nisi fieret pœnã stipulatus est: an omissa pœna ipsam rẽ, uel ut fiat petere possit? ff.l.122.§ Flaui⁹.lib.44.tt.7.l.43.§ si ita.

DE PRAETORIIS STIPVLATIONIBUS.ff.lib.46.tt.5.

Cap. 4.

Sequitur nunc de quibusdam stipulationum speciebus: & primũ de Prætorijs stipulationibus.

I. Definitio pretoriarum stipulationum.

ff.lib.45.tt.j.l.5.§ prætoriæ.

II. Diuisiones & species.

Diuiduntur in iudiciales, cautionales & communes.l.j.in prin usq; ad § stipulationum.

Aliæ insuper satisdationem exigunt, aliæ nudam repromissioné.ff.l j.§ stipulationũ. usq; ad § fin.

Aliæ rei restitutionem continent, aliæ incertam quantitatem.l.2.

Edilitiæ stipolationes prætoriæ sunt.ff. lib.45. tt. j.l.5.§ prætoriæ.

III. Propria, & de officio pretoris in hisce.

Legem accipiũt de mente prætoris, qui eas proposuit:& in illis nihil immutare licet, neq; addere, neq; detrahere.ff.lib.45.tt.j.l.52.

Ad prætoris iurisdictionem pertinet, an stipulatio huiusmodi interponenda sit nec ne: item si quid uel addi uel immutari in stipulatione oporteat.ff.l.j.§.fin.

Si ambiguus sermo acciderit, prætoris erit interpretatio: eius etenim mens æstimanda est.l.8.

Sæpius interponuntur huiusmodi stipulationes, cum sine culpa stipulatoris cautum esse desijt. ff.l.4.

IIII. Causæ ex quibus cauendum, seu pretoria stipulatio interponenda.

Vt ratum fiat, iudicatũ solui, ex operis noui nunciatione, damni infecti nomine, legatorum nomine, rem pupilli saluam fore, iudicio sisti. l. j.§ j.l. 7.§ Paulus.

DISTINGVITVR:

Si cautum fuit. Subdistinguitur: Si cautum esse desijt.l.4.

V. Quomodo, seu quo cautionis genere cauendum?

De satisdatione & nuda repromissione.l.j.§ stipulationum. usq; ad § fin.l.2.

De pignoraticia cautione.l.7.in prin.

VI. Quid, seu de qua re cauendum?

Aut ut res restituatur, aut incerta summa.l. 2.

In stipulationibus quæ quanti ea res est promissionem habent, commodius est certam summã comprehendere.l.10.

VII. Quibus & per quos cauendum?

De procuratoribus.l.3.

VIII. Euentus, seu de actione quæ hinc datur.

1 Causa ex qua datur.

Si aliter atq; promissum est, factum sit.

DISTINGVITVR:

Si inutilis sit stipulatio, uide ã præcedentia.

Si alia stipulatio postmodum sit interposita.l.9.

Si resti-

Si restitutum uel præstitum sit.l.2.

2 *Quibus datur?*

De domino, si procurator tutor uel institor stipulatus est.l.5.

3 *Quid ueniat in ea?*

De pœna promissa.l.6.

In quantū unus ex pluribus hæredibus agere uel conueniri possit?l.2.

DE EO QVOD CERTO loco dari oportet, actio arbitraria.ff.lib.13.tt.4. Cap. 5.

Species stipulationis, pendens ex quæstione. Quid ueniat in actione ex stipulatu.

I. *Ratio & usus huius actionis.*

Inst.lib.4.tt.6.§ loco plus petitur. ff.l.j.l.2.in prin. l.3.

II. *Genus.*

Arbitraria est actio.Inst li.4.tt.6.§ preterea quasdam.ff.l.3.

III. *Causa ex qua datur.*

1 *Si alio loco quàm quo stipulatus est, petat creditor.*

Inst.lib.4.tt.6.§ loco plus.ff.l.2.in prin.

DISTINGVITVR:

Si eo loco petat actor, in quo ut solueretur, conuenit.Inst.lib.4.tt.6.§ loco plus.uers. si quis tamen.

Si cū quis Ephesi decē aut Capuæ hominē dari stipulatus esset, in altero loco altero detracto petat.ff.l.2.§ si quis Ephesi.usq; ad § si quis ita.

Si cum ita, Ephesi & Capuæ dari stipulatus esset: in altero loco petat.ff l.2.§ si quis ita.

Reliquas distinctiones uide in sequentibus.

2 *Si alio loco quàm quo dare promisit, soluat debitor.*

C.lib.3.tt.18.l.j.ff.l.2.§ j.l.7.§ fin.l.9.lib 46.tt.j.l.16.§ qui certo loco.

DISTINGVITVR SEquentibus modis:

Si in bonæ fidei iudicijs conuenit ut certo loco quid præstetur, non secuta stipulatione.l.7.

Si mutua data sit pecunia, ut certo loco reddatur.l.6.

Si hæres à testatore iussus sit certo loco dare.l.5.

Si Ephesi aut Capuæ, uel & Capuæ dari stipulatus est, uide paulo superius.

Si eo loco ubi ut solueretur conuenit agatur.Inst.lib.4.tt.6.§ loco plus uers. si quis tamen. ff.l.4.in prin.

Si ibi ubi dari oportet oblata sit pecunia.ff.l.4.§ 1.

Si alibi ante tempus oblatum sit debitū. ff.lib.45.tt.j.l.22.in prin.

Si creditori alibi eius consensu sit solutum.ff.l.2.§ idem Iulianus.uers.Marcellus.

Si cum stipulatus esset sibi aut Titio Ephesi dari, Titio alibi solutum sit ff.l.2.§ Idem Iulianus.

Si post morā factam fideiussor sit acceptus.ff.l.10.

IIII. *Aduersus quos datur?*

De fideiussore.ff.l.8.in prin.l.10.

De mandatore.ff.lib.46.tt.j.l.61.

V *Apud quem competit.*

Potest etiam alio loco quàm quo promisit se soluturum conueniri reus.C.lib.3.tt.18.l.j.

VI. *Quid ueniat in ea?*

De eo quod actoris uel rei cōuenti interest.ff.l.2.in prin.§ fin.C.lib.3.tt.18.l.j.

Quāti æstimandū interesse. ff.l.2.§ nūc de officio.

Si rei conuenti interfit suo loco peti.Inst. lib.4.tt.6.§ loco plus.uers. in qua scilicet ratio. ff.l.2. in prin.

Si pars pecuniæ uoluntate creditoris alibi sit soluta.ff.l.8.§ eiusq; differentiæ.l.10.§ nisi si quis.

Si sors uel summa alibi soluta sit:utrum tota summa, an interesse tantum petēdum. ff.l.2.§ idem Iulianus.

Si fideiussor conuenistur.ff.l.8.l.10.

VII. *Officium iudicis in hac actione.*

ff.l.4.§ interdum.§ fin.

VIII. *Adfinia remedia.*

In bonæ fidei iudicijs, etiamsi in contrahendo cō uenit ut certo loco quid præstetur, ex empto uel uendito, depositi, &c. actio competit: si tamen stipulatio interuenit, hæc actio datur.l.7.

DE STIPVLATIONE SERuorum. Inst.lib.3.tt.18.ff.lib.45.tt.3. Cap. 6.

Alia species stipulationis pendens ex quæstione quibus competit actio ex stipulatu.

I. *An & quibus adquiratur stipulatione serui?*

Domino adquiritur. Inst. in prin. ff. tt. j. l. 45. in prin. Distinguitur:

1 *Ex persona stipulantis serui.*

Si seruus cōmunis stipulatus sit.Inst.§ seruus communis. § fin. ff.l.j. § si seruus communis. § fin. cum ll.sequētib.usq; ad l.14.l.17.l.18.in prin. usque ad § seruus. l.19.l.20. § apud Labeonē. l.21. l.24.l.27.l.28. § j.§ sicuti uni.l.29.l.32.l.33. § fin.l.37.lib.33. tt.3.l.2.lib.46.tt.j.l.16.in prin. C. lib.4. tt.27.l.3.

Si seruus usufructuarius stipulatus est ff.l.j.§ si fructuarius.l.18.§ cum seruus.usq; ad fin.legis. l.22. l.23 l.24.l.27.§ fin.l 28.in prin.l.31.l.32.l.33.§ fin.l.39. lib.46.tt.3.l.98.§ si seruus. ff lib.7. tt.j. l.25.§ seruus fructuar.

Si seruus hæreditarius stipulatus sit. Inst. in prin. ff.l.16.l.18.in prin.§ seruus.l.25.l.26.l.28.§ illud. l.43.l.35.l.36.§ fin.tt.j.l.73.§ si seruus.

Si seruus qui alij bona fide seruit, stipulatus sit. ff. l.j.§ si seruus tuus.l.19.l.21.l.33.l.39.§ fin.

Si seruus qui ab alio mala fide possidetur.ff.l.14.

Si liber homo, qui mihi bona fide seruit.ff.l.20.in prin.l.33.in prin.l.34.§ fin.

Si seruus testamento manumissus stipulatus sit.ff. l.34.

Si seruus pro derelicto habitus, stipulatus sit.ff.l.36.

Si seruus, cuius dominus est apud hostes. ff.l.18.§ seruus.l.25.tt.j.l.73.§ si seruus.lib.49.tt.15.l.j.

Si seruus reipub.coloniæ, municipij ff.l 3.

2 *Ex persona eius cui dari stipulatur.*

Si sine adiectione personæ dari stipuletur. Inst.§ siue autem.ff.l.j.in prin.l.15.

Si sibi dari stipuletur seruus. Inst. § siue autem.ff. l.j.in prin.l.4.l.15. Distiguitur: Si factum stipulatio contineat, de quo uide paulo inferius.

Ex re

Ex re quam ſtipulatur.

Si conſeruo ſuo dari ſtipuletur. Inſt.§ ſiue autem, ff.l.j.§ quod meus.l.15.

Si communi ſeruo dari ſtipoletur.ff.l.j.§ cõmunis.

Si extraneo dari ſtipuletur.ff.l.30.l.14.

Si domino & extraneo dari ſtipuletur.ff.l.13.

Si ſeruo extranei dari ſtipuletur. ff. l. j. § quod meus.

Si domino, qui eſt apud hoſtes dari ſtipuletur. ff. l.18.§ ſeruus.

Si ſeruus hæreditarius hæredi dari ſtipuletur. ff. l. 16.l.28.§ illud l.35.

Si ſeruus alienus qui mihi bona fide ſeruit, domino ſuo dari ſtipuletur: item ſeruus communis alteri ex ſocijs, &c. uide 8 uerſ. Si ſeruus communis, &c. cum ſequentib.

3 Ex re quam ſtipulatur.

Si ſe dari ſtipulatus ſit ſeruus.ff.l.2.

Si factum ſtipulatus ſit, utputa ſibi ire agere licere. Inſt.§ ſed cum factum.

Si ſibi habere licere uel poſsidere ſtipulatus ſit.ff. tt.j.l.38.§ tt. qui ſunt. uſq; ad § habere.

Si operas à liberto domini ſibi præſtari ſtipulatus ſit.ff.l.38.

4 Ex reliquis contingentibus.

Si in tempus alienationis uel manumiſsionis ſtipulationem contulit.ff.l.40.

Si uetante domino ſtipulatus eſt.ff.tt.j.l.62.

Si eum ſub conditione eſſet ſtipulatus, pendente conditione manumiſſus uel alienatus ſit.ff.lib. 50.tt.17.l 18.

II. Quantum cuiq; adquiratur, ſi ſeruus communis ſtipulatus ſit.

Vide 1 uerſ. Si ſeruus communis.

Si proprius ſeruus communi ſeruo dari ſtipulatus eſt.ff.l.j.§ communis.

III. Quando tempus cedat.

Si ſeruus hæreditarius, uel eius qui apud hoſtes eſt, ſtipulatus ſit.ff.l.25.

DE DVOBVS REIS STIPVlandi & promittendi. Inſt. lib.3. tt.17. ff lib 45.tt.2. C. lib.8. tt. 40. Cap. 7.

Alia ſpecies ſtipulationis pendens ex quæſtione, quid & quantum ueniat in actione ſi pluribus uel aduerſus plures competat actio.

I Si duo ſint rei ſtipulandi & promittendi, ſingulis & aduerſus ſingulos in ſolidum competit actio.

Inſt.§ ex huiuſmodi.ff.l 2.l.3.§.fin.l.11.in prin.C.l j.l.2.l.3.

Declaratur,

qui ſint rei ſtipulandi & promittendi, & quomodo fiant. Inſt.in prin.ff.l.j.

Mutatur,

Nouell.c.99.

DISTINGVITVR SEquentibus modis:

Si non ſtipulanti promiſerit, ſed eadem res apud duos depoſita ſit, uel duobus commodata, uendita, locata, &c.ff.l.9.in prin.

Si à duobus legata res ſit.ff.l.9.in prin.uerſ. utputa ſi.l.17.

Si tabulis ſit comprehenſum, illum & illum centũ aureos ſtipulatos uel ſpopondiſſe. ff.l.11.§ cum tabulis.

Si non nominatim conuenit, ut unuſquiſq; in ſolidum teneatur: uel ut duo rei ſtipulãdi & promittẽdi eſſent.ff.l.11.§ fin.C.l.3. Nouel.c.99.§ j.

Si non eodem tempore ſtipulati ſunt uel promiſerunt, & ſi alius actus interuenit. Inſt. § nam ſi prius.ff.l.3.io prin.l.6.§ duo rei.l.12.in prin.

Si ſtipulatio prætoria ſit ff.l.14.

Si Titius & pupillus uel ſeruus promittat. ff. l.12. § fin.

Si Titius & mulier promittat. ff. lib.16. tt.j. l.17. § fin.l.18.

Si ſeruus communis dominis ſuis dari ſtipulatus ſit, an domini fiant rei ſtipulandi.ff.tt.3.l.29.

Si domini ſeruo communi dari ſtipulantur. ff. tt. 3.l.28.§ ſi ipſi.

Si operas promittunt uel ſtipulantur.ff l.5.

Si id quod ſtipulantur in ſingulis perſonis proprium intelligatur: ut uſusfructus, dos, &c. ff.l. 15.in prin.

Si duo decem, aut Stichum qui eſt alterius, ſtipulantur.ff.l.15.§ j.

Si quanto minus ab altero conſequi poteſt, alter promittat.ff.tt.j.l 116.§ Paulus notat.

Si alius purè promittat, alius in diem uel ſub conditione.Inſt.§ fin.ff.l.7

Si in deponendo alter culpam quoq; promittat, alter non.ff.l.9.§ ſed ſi quis.

Si duo interrogati, alter reſpondeat, alter non. ff. l.6.in prin.

Si interrogati, Spondetis? reſpondeant, Spondeo: uel, Spondemus, &c Inſt.in prin.ff.l.4.

Si alteri pecunia ſit numerata, alteri non. C.l.4.

Si cum ambo culpam in depoſito promiſiſſent, alteri ea remiſſa ſit.ff.l.9.§ non idem proband.

Si alter contra promiſſa fecerit, alter non.ff.l.18.

Si alter quoq; præſens ſit & ſoluendo, an nihilominus alter ſolus conueniri poſsit in ſolidum. Nouell.c.99.

Si cum res cõmodata furto ablata eſſet, alter reorum ſolus egit, an & ſolus commodati actione conueniendus.ff.lib.13.tt.6.l.7.

Si creditores ſingulos pro parte ſoluentes admiſerint.C.lib 2.tt.3.l.18.

Si alter conuentus ſit, an nihilominus alter quoque conueniri poſsit. C. tt. 41. l. 28.§ idemq; in duob.ff. lib.13.tt.6.l.5.§ fin.

II. An uno liberato, alter quoq; liberatus ſit:

& ſi uni ſolutũ ſit, uel ab uno: uni acceptolatũ, uel ab uno, &c. an tota perempta ſit obligatio: uide in ſuis locis. de ſolutione, acceptilatione, confuſione, &c. j De liberationibus.

DE FIDEIVSSORIBVS ET mandatoribus. Inſt. lib.3. tt.21. ff. lib.46. tt.j. C. lib.8. tt.41. Cap. 8.

Fideiuſsio quoque uerborũ obligationis ſpecies eſt, cui mandatum ut credatur eſt adfine.

DE ACTIONE FIDEIVSSOria, & mandati aduerſus fideiuſſores & mandatores.

I. Ratio fideiuſſorum.

Inſt. in prin. ff. lib.44. tt.7.l.j.§ ſed aut proprio.

II. Cau–

II. *Causa ex qua datur.*

Si quis pro aliquo fideiussit, uelut alicui credere-tur mandauit Inst.tt.27.§. & adeò hæc. ff.lib.17. tt.j.l.32.§ & in summa.l.48 §.fin.

DISTINGVITVR:

1 *Ex persona fideiussoris.*

De eo qui nõ potest obligari, nec conueniri.ff.l.3.

De filiofamiliâs.ff.l.3.l 10.§.filiusfamiliâs.lib.17.tt. j.l.12.§ si filiusfam. C.l.8.lib.4.tt.26.l.5.

De seruo.ff.l.3 l.20.uers.cum seruus.

De minore uiginti quinq; annis. ff.l.48. § huic similis.

De muliere.ff.l.3.l.48.in prin.uide j de senatusc. Velleiano, cap.11.lib.eodem.

De legatis.ff.lib 5.tt.j.l.39 § fin.

2 *Ex persona eius pro quo fideiubet.*

Si rei promittendi uice mutua fideiubeant.ff.lib. 45 tt.2 l.11.in prin.

Si pro se fideiubeat.ff.l.21.§ seruo tuo.

Si pro eodem apud eundem mandator sit.ff.l.71. uers.uel quia non potest.

Si filiusfamilias pro patre fideiubeat.ff.l.10. § filiusfamiliâs.

Si is qui pro uno reo promittendi fideiussit, postea pro altero fideiubeat ff l.21.§ cũ tu & Tit°.

Si pro igno ante fideiusserit.ff.l.30.

Si is pro quo fideiubet, non mandauit.ff.li.17.tt. j. l.60.§ j.uers.item si maritus.

Si pro pupillo prodigo furioso contrahente fideiubeat. ff.l.2.l.25.l.70.§ si à furioso.lib.45.tt.j.l. 6.l.127.

Si pro eo cui bonis interdictũ est.ff.li.45.tt.j.l.6.

Si pro filiofamiliâs mutuã pecuniã accipiẽte, uel pro patre eius ex ista causa obligato. ff. l.11. li. 14.tt.6.l.18.li.17.tt.j l.12.§ si quis mandauerit.

Si pro seruo.Inst.§ j.ff.l.2.l.35.l.70.§ adeò. lib.15.tt. j l.50.§ etiam postquam.

Si pro filio apud patrem, pro seruo apud dominum uel contrà pro patre apud filium inuicem contrahentibus fideiubeat. Inst. § j. uers.adeò quidem ff.l.56.§.j.l.70.§ adeò.

Si pro eo cui aqua & Igni interdictum est. ff. lib. 45.tt.2.l.19.§ fin.

Si pro eo cui deportatio irrogata est.ff.l.47.in pr.

Si meretrici credi mandauit.ff. lib.17.tt j.l.12.§ si adolescens.

3 *Ex persona eius apud quem intercedit.*

Si cũ mihi aut Titio dare stipulatus essem, Titius fideiussorem acceperit.ff.l.23.

4 *Ex causa in qua fideiubet.*

Ex genere causæ uel obligationis.

De omni obligatione.Inst. § j ff.l.j.l.8.§ 1.§ & generaliter.

De obligatione prætoria ff.l.8.§ pro eo etiam.

De naturali obligatione. Inst.§ j.ff.l.7.l.16.§ fideiussor.

Commodati & depositi.ff.l.2.

De obligatione fideiussoria.ff.l.8.§ fin.

De mandati & negociorũ gestorum actione quæ cõpetitura est fideiussori pro alio intercedenti. ff l.4 in prin.

De actione de peculio.ff.l.12.l.35.lib.15.tt j.l.50. in prin uers sed fideiussorem.

De operarum obligatione.ff.lib.38.tt.j.l.8.§ fin.

De obligatione ex delicto.ff.l.8.§ sed etsi ex,l.70. § id quod uulgò.

De actione furti & damni dati.ff.l.56.§ fin.

De populari actione.ff.l.56.§.fin.

Maleficiorum fideiussor accipi non potest.ff.l.70. § id quod uulgò.

Ne à mulieribus, quę se prostituũt, fideiussor exigatur.Nouel.c.51.

Quicunq; contractus tales sunt ut eorum nomine fideiussor obligari possit, & mandati actio consistit ff.lib 17.tt.j.l.32.§ & in summa.

Ex *qualitate obligationis.*

Si inutilis sit obligatio, qua nec reus tenetur. ff. l. 15.in pri.l 16.in pri.l.37.l.46.tt.3.l.38.§ si quis p.

Si persona quæ contraxit, non obligatur, uide s uers.Si pro pupillo,cum sequentib.

Si is qui libertus nõ est, operas promisit, & pro ea obligatione fideiussor sit accept°.ff.l.56.in prin.

Si alienæ operæ promissæ sunt.ff.lib.45.tt.2.l.5.in prin.

Si aliena pecunia credita sit.ff.l.56.§ si numos.

Si nulla subsit causa contractui.ff.l.15 in prin.

Si sub impossibili cõditione cõtractum est.ff.l. 29.

Si non uerbis, sed nutu promissum sit ff.l b.45.tt. j.l j.§ si quis ita.

Si propter factum aliquod consequens obligatio irrita facta sit, ut si reus tran acto tempore liberatus sit, res interierit, &c.uide j Ex cõsequent.

5 *Ex tempore quo fideiubet.*

Si ante contractam obligationẽ fideiubeat. Inst. § fideiussor.& ff.l.6.§ fin lib.5.tt j.l.35 lib.15.tt.j.l. 50.in prin.uers.sed fideiussorem.

Si post cõtractam obligationẽ fideiubeat.Inst.§ fideiussor. & ff. l. 6. l.52.§ fideiussores. uers. nec murat.

Si post creditam pecuniam credendam eam mandet.ff lib.17.tt.j.l.12.§ si post.

Si post li.tẽ cũ reo cõtestatã. ff. l.8. § & post litem.

Si post litem cum domino de peculio contestatam seruus fideiussorem det.ff.lib 15.tt.j.l.50.§ etiam postquam.

Si fideiussor à patre datus sit eo tempore quo nihil fuit in peculio. ff.li.15. tt.j.l 50. in prin. uers. sed fideiussorem.

Si post mortem rei, uel eius qui contraxit, fideiussor detur, ante aditam hæreditatem. ff l.22. lib 14.tt.6.l.18.

Si eo tempore quo reus transacto tempore uel alio modo liberatus est, uide j Ex consequent. circa principalem obligat.

6 *Ex modo quo fideiubet.*

Si in duriorẽ uel leuiorem causam fideiubeat.ff. l. 8.§ illud commune.l.34.in prin

Si cũ reus uni dare promisisset, fideiussor illi aut illi dare promittat.ff l.16.in prin.l.34.in prin.

Si cum à reo mihi aut Titio dari stipulatus essem, à fideiussore mihi tantum. ff. l.34.in prin. uers. quòd si à reo.

Si in aliam rem accipiatur fideiussor.ff.l.42.

Si in maiorem summam accipiatur. Inst.§ fideiussores. C.l.22.l.j.

Si in minorem summam accipiatur.Inst.§.at ex diuerso.ff.l.8.§ illud commune.lib.17.tt.j.l.33.

Si in partem rei uel summæ accipiatur.ff.l.9.

Si à reo Stichum aut Pamphilũ, à fideiussore Stichum tantum stipulatus sum.ff.l.34.§ fin.

Si à reo Stichum, à fideiussore Stichum aut decē stipulatus sum.ff.l.8 § si quis Stichum.

Si à reo Stichum aut Pamphilum utrum uellet, à fideiussore utrum ipse fideiussor uellet, stipulatus sum.ff.l.38.in prin.

Si à reo hominē aut decem, otrum promissor uellet, à fideiussore utrum ego uellem, stipulatus sum ff l 8.§ idem Iulianus.

Si à reo hominē aut decem utrum stipulator uellet, à fideiussore utrum ipse uellet stipulatus sit. ff.l.8.§ idem Iulianus.uers.contra.

Si à reo Stichum & Pamphilum, à fideiussore Stichum aut Pamphilum.ff.l.8.§ fin.

Si reus fundum, fideiussor usumfructum promittat.ff.l.70.§ si reo.

Si fideiussor certo loco uel alio loco dare promisit ff.l.16.§ qui certo.

Si reus purè, fideiussor in diem uel sub conditione accipiatur: uel contrà hic purè, ille sub conditione uel in diem. Inst. § item si ille. ff.l.6. in prin.uers.& parui.l.8 § item accepro.l.16. § qui certo.uers perinde non.

Si reus in diem, fideiussor sub conditione promisit.ff.l.16.§ stipulatione.

Si reus sub conditione, fideiussor sub eadem & alia accipiatur.ff l.70.in prin.

Si reus sub alia, fideiussor sub alia cōditiona accipiatur.ff.l.70.§ j.

7 *Ex consequentibus fideiussionem, & ipsam obligationem principalem*

1 *Circa obligationem & reum principalem.*

Si liberatus sit reus Subdistinguitur: Si natura debitum manet.ff.l.60.

Si cum fideiussor fideiussorem dedisset, fideiussoria obligatio sit sublata.ff.tt.3.l.38.§ fin.

Si solutum sit.ff.l.49.§ 1.usq. ad § quæsitum.l.52.§ fin.l.61.C.l.15.§ fin.

Si reus transacto tempore liberatus sit. ff. l.37.tt.3. l.38.§ si quis pro.

Si cum reus ad certum tempus uectigal conduxisset, tempus finitum sit. Subdistinguitur: Si in conductione permanserit C.lib.4.tt. 65.l.7.

Si res in obligationē deducta interierit. ff. lib 45. tt.j.l.88.l.91.§ nunc uideamus.§ fin.l.127.

Si pacto uel transactione liberatus sit reus.ff.l.68. § fin. Vide insuper ī De pactis & transactionibus.

Si nouatio sit facta.ff.l.60.C.l.4.

Si liberatio reo sit legata.ff.l.49.in prin.

Si reus creditori hæres extiterit. ff.l.21. § quod si stipulat.

Si creditor debitori hæres extiterit.ff.l.38.§ à Titio.l.50.l.71.in prin.usq; ad § si ponamus.

Si possessio rerum debitoris ad creditorem peruenit.ff l.21.§ quod si idem.uers. argumento. tt. 3.l.95.§ si creditor debitoris.

Si debitor capite damnatus sit, bonaq; eius ad fiscum peruenerint. ff l.53. lib.49. tt. 14. l.45. § si principalis.C.l.j.l.20.

Si debitor non soluat fideiussori uel pecuniæ constitutæ reo.C.lib.8.tt.42.l.5.

Si reus electus sit uel conuentus & condemnatus. ff. l.8.§ & post litem.l.13. § fin.l. 71.§ quamuis enim iudicio. lib. 45. tt.j.l.2. § si tamen. lib 17. tt.j.l. 27.§ fin.C. l.15. § fin.l.23. l. 28.§ & ideo. Vide insuper ī lib. 25. cap. 5. uers. Si reus conuentus.

Si reus conuentus absolutus fit.ff.tt.3.l.95. § si creditor à debitore.

2 *Circa obligationem fideiussoriam, & fideiussorem.*

Si nulla scriptura interueniente fideiussit.C.l.27.

Si tempus fideiussionis finitum sit.ff.l.69. in prin.

Si conditio fideiussionis ante uel post diem principalis obligationis extiterit. ff. l. 16. § stipulatione.

Si conditio fideiussionis ante conditionem principalis obligationis extiterit.ff.l.70.in prin. usque ad § si reo.

Si cum ita fideiussisset, Si reus non soluisset, reus non sit interpellatus: uel antequam interpellaretur, sit mortuus.ff.l.16.§ fin.

Si cū ita, Quod à curatore seruari nō potest: post impletam legitimam ætatem solidum à curatore seruari potuit.ff.l.41.in prin.

Si cum ita, Si creditor pignora à debitore acceperit: creditor nulla pignora acceperit. C.l.7.ff.lib. 17.tt.j.l.59.§ fin.

Si cum ita. Nisi opus faceret reus, in tantum fideiussor esset obligatus, quanti postea alij opus efficiendum locaretur: ipse stipulator postea opus fecerit ff.l.44.

Si fideiussor reo hæres extiterit.ff.l.5.l.21.§ quod si hic seruus.uers.retro.§ cum tu & Titius. uers.ueluti.l.50. tt.3.l.95.§ quod uulgò. lib.45. tt.2. l.13. C.l.24.

Si fideiussor creditori hęres extiterit.ff.l.21.§ quod si stipula.uers.quod si idem stipul.§ fin.

Si fideiussor confideiussori hæres extiterit.ff. l.21.§ non est nouum.

Si re⁹ fideiussori hæres extiterit.ff. l.14.l.21.§ quod si hic seruus.l.24.tt.3.l.38 § fin.C.l.24.

Si unus ex mandatorib. absolutus sit.ff.l.52.§ fin.

8 *Ex reliquis contingentibus.*

De Grecis uerbis quib. fideiuberi solet.Inst.§ Gręcè.ff.l.8.in prin.

Si ita fideiussit: Quod uis faciam.C.l.12.

Si reum principalem daturum uel facturum promisit.ff.l.65.

Si non fideiussit, sed tabulis obligationis ut testis subscripsit.C.l.6.

Si cui uoluerit creditor credi mandauit. ff. lib.17. tt.j.l.48.§ fin.

Si ut proxeneta interuenit.ff.lib.50.tt.14.l.2.

Si sine mandato debitoris fideiussit. ff.l.30. lib. 17. tt.j.l.60.§ j.uers.item si maritus.

Si ab eo fideiussor datus sit, qui satisdare non tenebatur, ut à tutore testamento dato. ff.l.8.§ à tutore.

Si etiam pignus in eam obligationem acceptum est, uide ī Adfinia remedia.

Si pignora distracta sunt. C.l.18.l.15.ff.lib.17.tt.j. l. 56.in prin.l.59.§.creditor.

Si hypothecaria actione actum est.C.l.9.

Si fideiussor creditori denunciauit ut debitorem ad soluendum compelleret, uel pignus distraheret, nec is fecit.ff.l.62.

Si cre-

Si creditor fideiussori conuento actiones suas non cedat, uide ¶ Euentus huius actionis.
Si reus principalis nō sit conuentus, uide ¶ Quando & quamdiu datur.
Si hæres accepto fideiussore hæreditatem restituit. ff.l.21.in prin.
Si cum reus promisisset per se non fieri, quo minus ire agere liceret, & ob eam rem fideiussorem dedisset: fideiussor ire agere prohibuit. ff. lib.45.tt.1.l.49.§ si stipulatus.
Si cum in causa commodati, uel depositi fideiussisset, nec dolo nec culpa debitoris factum sit. ff.l.2.
Si ex alia causa quàm in qua fideiussum est, agatur. ff.lib.48.tt.3.l.2.§ fin.
Si cum in causa mutui fideiussisset, creditor contraria pignoraticia actione agat. ff.l.54.
Si cum pro colonis fideiussisset, ob pecuniam dotis prædiorum agatur. ff.l.52.§ fideiussores.
Si reo aliqua compet exceptio, uel aliud commodum, ea etiam inuito reo fideiussori, cæterisq; accessionibus competit. ff.l.32.l.16.§ fin. tt.3.l.95.§ quod uulgò.

III. *Quibus datur actio fideiussoria?*

Si à duobus reis stipulandi interrogatus fideiussor, uni se spondere respondit. ff.lib.45 tt. 2.l.6.§ sed si à duobus.
Si cum reus uni promisisset, fideiussor interrogatus illi aut illi spopondit. ff.l.16 in prin.
Si pro colono publicorum prædiorū apud mancipem fideiussit, non tenetur reipub. ff.lib.19. tt.2.l.53.

IIII. *Aduersus quos datur?*

De hæredibus fideiussoris. Inst.§ fideiussor non. ff.l.4.§ fin.l.21.§ nō est nouum.l.24.C. l.24. lib. 4.tt.33.l.8.
De patre fideiussoris. ff.l.10.§ sed an pater.
De pluribus fideiussoribus. Si unus electus uel conuentus sit, an aduersus alios agere possit. C.l.23.l.28.
Si lis aduersus omnes cōtestata sit, & peritio diuisa, an si alij minus idonei sunt unum eligere possit. C.l.16.
Singuli fideiussorum in solidum tenētur ipso iure, de quo uide paulo inferius.

V. *Quid ueniat in hac actione?*

De usuris. ff.l.68. § 1.C.l.10.lib 4.tt.32.l.20.
De pœna & mulcta quam debet reus. ff. l. 68. in prin.
De eo quod ultrà quàm mandauit, creditum est. C.l.22.
De eo quod ex alia causa, quàm in qua fideiussit, petitur, uide ¶ Ex reliquis contingentib. uers. Si ex alia causa, &c. cum sequentibus.
De eo quod à reo cōsequi potest, uel non potest. ff.l.13.§ fin.l.41.in prin. l. 48. § 1. uers. & ita id quod.l.35.§ fin.lib.17.tt.1.l.17.§ fin.
De eo quod in peculio eius pro quo fideiussit, est uel non est ff.l.35.
De eo quod ex pignore distracto seruari non potest. ff.l.52.in prin.l.63.
Si reus ob publicationem partis bonorum pro parte tantum tenetur, nihilominus fideiussor tenetur in solidum. C.l.5.

Si ab altero reorum tantum sit datus, nihilominus in solidum tenetur. ff.l.40.
De uniuersis pensionibus quas debet reus colonus. ff.l.58.in prin.
Si ita acceptus sit: Quantam pecuniā Titio quandoq; credidero. ff.l.55.
Si plures sint fideiussores uel mandatores, singuli in solidum tenentur, potestq; unus eligi. Inst. § si plures sint. C.l.3. Distinguuntur: C.l.16.l. 23. l. 28. ff.lib.17.tt.1.l.59.§ Paulus la 1. Nouell.c. 99.§ 1. Distinguuntur insuper nisi conuentus diuisionem petierit, de quo sequitur.

¶ *De beneficio diuisionis, ex epistola D. Adriani.*

Si plures sint fideissores, singuli in solidum tenentur ipso iure, sed diuisionis beneficium peti potest ex epistola Diui Adriani, ut singuli pro parte coueniantur. Inst. § si plures sint. C. l.3.

1. *Distinguitur sequentibus modis*

Si in stipulatione conuenit ut singuli in solidum teneantur C l.3.§ nam licet. Nouell.c.99. § si uerò etiam tale.
Si unus conuentus condemnatus sit in solidum, non oposito beneficio. C.l.10.§ fin.
Si unus solidum soluit. Inst. § sed si ab uno. ff.l. 49 § 1.usq; ad § quæsitum est.
Si unus partem soluit. ff l.51 § 1.
Si inficiantur fideiussores. ff.l.10.§ 1.
Si alij fideiusores nō sunt soluendo. Inst. § ideoq; si quis. ff.l. 26. l. 27. in prin. uers. sed si cum. § præterea si quæratur. l. 28. l. 51. § cum inter. l. 52. § 1. C. l. 16. Nouell. c. 99. § si uerò minus idonei.
Si creditor dubitat an cæteri sint soluendo. ff.l.10. in prin. C.l.16.
Si à diuersis reis fideiussores dati sunt. ff.l.43 l.51. § duo.
Si alius purè, alius in diem uel sub conditione sit obligatus. ff.l.27.in prin.
Si alter fideiussor non sit obligatus ut fœmina, uel minor ætate ff l.48.lib.15.tt. 1. l. 27. § fin. l. 18.C.lib 4.tt.29.l.8.
Si alter fideiussor pactus est, ne à se petatur. ff. l. 15.§ fin.
Si alter fideiussor sine hærede decesserit. ff.l.26.
Si pecuniæ constitutæ rei sunt. C.lib.4.tt.18. l.3.

2. *Quibus competit beneficium diuisionis.*

De hęredib. fideiussoris. ff.l.27.§ 1 § sicuti. l. 49. § quòd si duo uers. ab initio.
De fisco ad quem bona fideiussoris peruenerūt. ff.l.51.§ fin. C.l.3.
De fideiussore fideiussoris. ff.l.27 § 1.§ fin.
De reo principali petente ut inter se & fideiussorē diuidatur actio. ff.l.27. § fin. uers. nec potest, uel ut inter se & correum diuidatur. ff.lib.45.tt. 2.l.11.in prin.

3. *Quomodo competat hoc beneficium.*

Non ipso iure, sed ex epistola D. Hadriani. ff. l. 26.
Per exceptionem. ff.l.28.
Ex stipulatione, cum ita fideiusserunt: solidum aut uiriles partes. ff.l.51.in prin.
Si in stipulatione adiectum non sit, unum in solidum teneri. Nouell. c.99.§ 1.

4. Quando competat?

An etiam post condemnationem. C.l.10. § fin.

VI. Quando & quandiu datur hæc actio fideiussoria?

Non potest antequam reus debet, fideiussor conueniri ff.l.57.

Prius reus est cõueniendus. Nouell. c. 4. in prin. usq; ad § quod autem c.136. § sancimus.

Nulla scriptura uel cautione interueniente post duos menses liberatur fideiussor. C.l.27.

Pignore distracto reliquum debitum etiam post longi temporis interuallum à fideiussore peti potest. C.l.25.

Cum reus facto suo perpetuat obligationem, etiam fideiussoris perpetuatur obligatio. ff.l.58. § fin. lib. 45. tt.1.l.49. in prin.l.88.l.91. § nunc uideamus.

Si cum promisisset mandator se intra certũ diem soluturum: an post illum diem conueniri possit. ff. lib.17.tt.1.l.59 § Paulus.

Si cum ita. Indemnem te præstabo in eum diem quoad uixerit debitor: an mortuo debitore agere possit creditor. ff. lib. 17. tt. 1. l. 59. § ille illi.

VII. Adiuncta, seu de probatione & præsumptione.

In fideiussorum stipulationibus hoc generaliter accipitur, ut quodcunq; scriptum sit quasi actũ, uideatur etiam actũ. Ideoq; si quis scripserit se fideiussisse, uidẽtur omnia solenniter acta. Inst. § fin ff. lib.45.tt.1.l.30.

VIII. Euentus huius actionis.

De actionibus fideiussori aduersus confideiussores, uel eos qui eiusdem crediti mandatores sunt, cedendis à creditore. Inst. § si plures sint. uers. sed si ab uno. ff.l.17.l.39.l.41. § fin. C.l.11.

De pignoribus fideiussori cedendis. C. l. 2. l.11.l. 14 l.21.

De actionibus aduersus reum principalem fideiussori præstandis. ff.l.13.l 36. lib. 17. tt. 1.l. 27. § fin.l 28. Nouell c.4 § postulet igitur.

De actione mandati quæ competit fideiussori aduersus reum principalem, uide paulo inferius.

IX. Adfinia remedia actionis fideiussoriæ.

De electione, utrum reum an fideiussorem conuenire uelit creditor. C.l.3. in prin. l.5.l.19.l. 23. ff. lib.17.tt.1.l.36 in prin.l.60. in prin. C. lib.4.tt. 35. l. 7. Tollitur hoc ius eligẽdi Nouell. c.4. in pri. usq; ad § quod autem. c.136. § sancimus.

De actione hypothecaria, & uenditione pignoris. ff.l.51. § creditor.l.52. in prin.l.63. lib. 17. tt.1. l.56. in prin. C.l.2.l.17. lib.4. tt.55.l.8.

De tutelæ iudicio. ff.l.69. in prin.

De mãdati actione, si mandato fideiussoris cum reo principali experiar. ff. li.17.tt.1.l.22. § interdum.l.45 § fin.

DE ACTIONE MANDATI QVAE competit fideiussori, uel mandatori aduersus eum pro quo intercessit.

ff. lib.17 tt.1. C lib.4. tt.35.

Cap. 9.

Pendet hoc caput ex membr.8. capitis præcedentis proximi.

1. Causa ex qua datur hæc actio.

Si fideiussor uel mãdator pro reo principali soluit. Inst. lib.3.tt.21. § si quid. Distinguitur:

1. Ex specie causæ.

Si nondum soluit, uide j Quando detur.

Si cõdemnatus tantum est, non soluit. ff. lib. 46. tt.1.l.45. C.l 6.

Si obtulit & deposuit. ff.l.56. § fideiussor. lib. 46. tt.1.l.64.

Si debitorẽ suum, etiam eum qui soluendo non est creditori delegauit. ff. l.26. § ab eis. lib. 46. tt 1.l.18.

Si creditorem, qui debitor eius erat, liberauit. ff. l.26. § is is qui.

Si creditor fideiussori accepto tulerit, uel debitũ remiserit. ff.l.10 § fin l.12. in prin.

Si uxor creditrix doti fore promiserit fideiussori, quod ex causa fideiussoria debet. ff. l. 47. in prin.

Si creditori hæres extiterit fideiussor. ff.l.11. li.46. tt.1. l.21. § fin.

Si alij mãdauit ut creditori solueret, uel crederet. ff. lib.46.tt.1.l.71. § fin.

2. Ex causa ex qua soluit, & antecedentibus.

Si nullo mandato præcedente fideiussit. ff. l. 6 § si passus. l.18. l.20. § fin. l.53. l.60. § 1. C.l. 6. ff. lib. 50. tt.17. l.60.

Si pro inuito & netante intercessit. ff.l.6. § si passus. l.40. l.53.

Si mercede accepta, uel promissa fideiussit. ff. l.6. § Marius. usq; ad finem legis.

Si mulier mandauit, ut pro alio intercederet. ff. lib. 16. tt.1.l 7. l.32. § si mulier.

Si cum actori mandatum esset ut fideiuberet, ille non fideiussit, sed mãdauit creditori, uel aliás egit quàm ei mandatum est. ff.l. 62. § fin.

Si in maiorem summam, quàm rogatus est, fideiussit. Inst. lib 3 tt.27. § is qui exequitur. ff.l.33.

Si cum fideiussor creditori, uel hæredi eius tutor existeret, a seipso non exegerit: & propterea tutelæ iudicio damnatus soluerit. ff. lib. 46. tt. 1. l. 69.

Si sine iudice soluerit. ff.l.10. § fideiussores.

Si iniuria iudicis damnatus soluit. ff. lib.46. tt.1.l. 67. C.l.10. § fin.

Si ab iniqua sententia non appellauit. ff.l. 8. § si ignorantes. usq; ad § dolo, C. l.10. § fin.

Si exceptionem competẽtem omisit. ff.l. 10. § generaliter. l.29. in prin. uers. pari ratione. § quædam § fin. l 48 in prin § 1. C.l.10. § fin.

Si reo pecunia non sit numerata. ff. l. 29. in prin.

Si reus antè soluit, uel alia ratione est liberatus. ff.l. 8. § si ignorantes. l.29 § si cum debitor.

Si reus pactus est ne à se petatur. ff. lib.46. tt. 1.l. 71. § si ponamus.

Si fideiussor inutiliter fuit obligatus. ff.l.29 § non malè.

Si filiusfamiliâs pro alio fideiussit. ff.l.12. § si filius famil.

Si filiusfamiliâs pro patre fideiussit. ff. lib. 46. tt. 1.l.10. § filiusfamiliâs.

Si seruus pro alio fideiussit, uide j Adfinia remedia.

Si pro

Si pro seruo fideiussit apud dominū. ff. lib. 4. tt. 3. l. 7. § seruus.

Si pro minore uiginti quinque annis fideiussit. ff. lib. 4. tt. 4. l. 13. in prin. § 1. C. lib. 2. tt. 23. l. 1.

Si pro pupillo, prodigo uel furioso sine tutoris & curatoris autoritate cōtrahente fideiussit. ff. lib. 46. tt. 1. l. 25. § fin.

Si pro meretrice fideiussit. ff. l. 12. § si adolescens.

3. *Ex reliquis contingentibus.*

Si is qui fideiussoris negocia gerit, soluerit. ff. l. 30. in prin.

Si quis donaturus fideiussori pro eo soluerit, uel creditorem obligatione liberauerit. ff. l. 12. § 1. l. 26. § si is qui fideius.

Si emptor hęreditatis defuncti fideiussoris soluit, an hæredi competat actio? ff. l. 14.

Si procuratori creditoris, uel falso procuratori soluit. ff. l. 26. § mandato.

Si in maiorem summam quàm rogatus est fideiussit & soluit, uide paulo ß uers. Si in maiorē.

Si aliud nihilus soluit quo liberauit reum. ff. l. 46.

Si rem alienā soluit. ff. l. 47. § fin. lib. 46. tt. 3. l. 94. § sed etsi fide.

Si res soluta perierit, uel deterior sit facta. ff. l. 37. l. 50. § fin.

Si etiam reus postea soluat. ff. l. 29. § hoc idem tractari.

II. *Quibus datur hæc actio?*

De hærede fideiussoris. ff. l. 14.

De patre & domino fideiussoris. ff. l. 12. § 1. usque ad § contrario.

III. *Aduersus quos datur?*

De hæredibus mandatoris. C. l. 18.

De eo pro quo intercessit actor, & alio qui mandauit. ff. l. 21. l. 53.

De eo pro quo intercessit, & muliere quæ mandauit ut pro eo intercederet. ff. lib. 16. tt. 1. l. 7. l. 32. § si mulier.

De duobus uel plurib. mandatorib. ff. l. 21. l. 59. § Paulus la 3.

De altero reorum promittendi, qui cum creditore pactus est, ne à se petatur. ff. lib. 46. tt. 1. l. 7. § si ponamus.

De domino si pro procuratore fideiussit. ff. l. 10. § idem Papinianus.

IIII. *Quid & quantum ueniat in hac actione?*

Non plus consequi debet quàm soluit. ff. l. 26. § præterea.

De sumptib. quos fecit fideiussor ultra solutū debitum. ff. l. 45. § si fideiussor. l. 50. § fin.

De usuris. C. l. 18.

Ce usuris quas fideiussor recusante reo soluit. ff. l. 48. in prin.

Si cum deteriorem rem soluere posset fideiussor, meliorem soluit. ff. l. 30. § fin. l. 52.

Cuius temporis æstimatio rei solutæ sit habenda. ff. l. 37.

De pignoribus in obligationem deductis. C. l. 2.

Si nondum soluit, potest interdum agere ut liberetur, de quo uide paulo inferius uers. An antequàm soluit.

V. *Quando datur hæc actio?*

An antequam soluat fideiussor, agere possit. ff. l. 38 lib. 46. tt. 1. l. 45. C. l. 10. in prin. Vide insuper ß Ex specie causæ cap eod.

Si cum in diem deberetur fideiussor, ante diem soluit: an statim agere possit. ff. l. 22. in prin. § 1. l. 31. lib. 46. tt. 1. l. 31.

VI. *Adfinia remedia.*

Si nullum pręcessit mandatum, negociorum gestorum actio est. ff. l. 20. § fin. l. 60. § item quæsitum. lib. 16. tt. 1. l. 7. lib. 3. tt. 5. l. 31. in prin.

Si indebitum solutum est, repetitur à creditore, uel eo cui solutum est. ff. l. 29. § hoc idem. uers. cedere. § in omnibus. l. 26. § mandato. l. 51.

Si seruus fideiussit & soluit. ff. l. 12. § 1. uers. planè si seruus. lib. 46. tt. 1. l. 19. l. 20. l. 66.

Si fideiussor creditori hæres extiterit, ex stipulatu actionem habet. ff. lib. 46. tt. 1. l. 21. § fin.

De pignorum persecutione, & actione aduersus reum & cōfideiussores à creditore fideiussori cedendā, uide ß cap. prox. membr. 8.

DE CONSTITVTA PECVNIA. ff. lib. 13 tt. 5. C. lib. 4. tt. 18.

Cap. 10.

Est hæc actio adfine remedium actionis ex stipulatu, & actionis fideiussoriæ. Ideo de ea sequitur.

I. *Ratio huius actionis.*

ff. l. 1. in prin. l. 3. § fin.

II. *Causa ex qua datur.*

Si pro se uel pro alio debitum se soluturū, uel facturum constituit. Inst. lib 4. tt. 6. § de constituta. Distinguitur:

1. *Ex persona constituentis.*

De mulieribus. ff. l. 1. § 1.

De pupillo. ff. l. 1. § de pupillo.

De filiofamiliâs. ff. l. 1. § sed si filiusfamiliâs.

De alio quàm debitore. ff. l. 5. § quod exigimus.

De tutore, curatore, actore reipub. ff. l. 5. § item tutori. uers. & ipsi.

2. *Ex persona eius cui constituitur.*

Si alij quàm creditori constituatur. ff. l. 5. § quod exigimus.

Si cum mihi aut Titio stipulatus essem, Titio cōstituatur. ff. l. 7. uel utrique ff. l. 8.

Si procuratori. ff. l. 5. § Iulianus.

Si tutori, curatori & actori. ff. l. 3. § item tutori. § si actori.

Si seruo. ff. l. 5. § fin.

Si ei qui mihi bona fide seruit. ff. l. 6.

Si filiofamiliâs. ff. l. 7.

3. *Ex persona eius pro quo constituit.*

Siue pro se siue pro alio. Inst. lib. 4. tt. 6. § de constituta.

Si pro absente & inuito. ff. l. 27. in prin.

Si nullus sit debitor, utputa si defunctus sit, uel apud hostes. ff. l. 11. in prin.

Si satis locuples sit. ff. lib. 45. tt. 1. l. 97. § possum.

4. *Ex causa ex qua constituit, & antecedentibus.*

Ex quacunque causa debitum constitui potest. ff. l. 1. § debitum.

Si ex iniuriarum, furti uel ui bonorum raptorū actione debeatur. ff. l. 29.

Si iure naturali uel honorario, non iure ciuili ſit ob.ſtrictus.ff.l.3.§ debitum.

Si iure ciuili, nõ honorario obſtrictus ſit.ff.l.3.§ i.

Si iureiurando delato uel relato iuratum ſit debere.ff.l.25.§ ſi iureiurando.

Si in diem debeatur.ff.l.5 § ſi is qui iure. C. l.2. § & liceat.

Si ſub conditione debeatur.ff.l.19.in prin. C.l.2. § & liceat.

Si nullum debitum ſit quod conſtituitur.ff. l.1. § 3.l.5.§ quod exigimus.l.11.in prin. l.18. § quod adijcitur. C.l.2.§ ſed & hæredibus.uerſ.ita tamen ut.

Si per exceptionem non debeatur.ff.l.3 § i.

Si debitum eſſe deſierit.ff.l.18.§ quod adijcitur.

Si res debita interierit. ff. l.21.in prin.l.23.

Si falſò perſuaſus à creditore ſe hæredem & debitorem eſſe conſtituat ff.l.31.

5. *Ex modo & uerbis quibus conſtituit.*

Si abſens per nuncium, uel per epiſtolam conſtituat.ff.l.14.§ fin l.15.

Si partem debiti ſoluit.C.lib.4.tit.12.l.4.

Quibuſcunq; uerbis cõſtitui poteſt.ff.l.14.§ fin.

Si ita. Satis tibi faciam: uel, ſatis tibi fiet. itẽ, Satis tibi fiet à me & ab hoc & illo. uel: aut ab hoc & illo. Nouell. c. 115.§ ad hæc & aliud. uſq; ad § fin.

Si ita ſcripſit: Decem quæ Lucius Titius à te mutuo acceperat, penes me habea.ff.l.26.

Si ita ſcripſit: Scripſi ſecundum mandatum Seij, ſi quid debitum adprobatum fuerit, me tibi cauturum & ſoluturum ff.l.5.§ Iulianus quoq;.

Si ita ſcripſit: Remanſerunt apud me quinquaginta ex credito. &c.ff.l.24.

Si ſcripſit alicui ut debitorem ſuum liberet, ſeq; debitum ſoluturum.ff.lib.17.tit.1. l.27. in prin.

Si ſtipulatio interpoſita ſit. Inſt.lib.4.tit.6. § de cõſtituta.

Si cum ſtipulari uellet, inutiliter ſtipulatus eſt. ff. l.1.§ eum qui.

6. *Ex re quam conſtituit.*

Omne quod in ſtipulationem deduci & conſtitui poteſt, &c.C.l.2.§ hac apertiſsima.§ & neminem.uſq; ad § fin.

Si non debitum conſtituit, uide § Ex cauſa.

Si pignus daturum ſe conſtituit.ff.l.14.§ 1.

Si aliquem pro ſe fideiuſſurum conſtituit. ff.l.14. § ſed etſi quis.uſq; ad § fin.

Si aliud quàm quod debetur cõſtituit. ff.l.1.§ an poſsit aliud.

Si plus quàm debetur conſtituit.ff.l.11.§ fin. l.12.l.1.§ fin l.2.l.3.in prin.

Si minus quàm debetur conſtituit.ff.l.13.

Si certam quantitatem non adiecerit. ff.l.14.in prin.

Si ſine die conſtituit ff.l.21 § ſi ſine.

Si certo tempore conſtituit.ff l.16. § ſed & certo.

Si alio tempore quàm quo debetur conſtituit.ff. l.3 § fin.l.4.

Si poſt tempus obligationis ſe ſoluturum conſtituit ff.l.16 § quare etſi poſt tempus.

Si id quod ſub conditione debetur, purè uel certo die conſtituatur: uel contrà. ff. l. 19. in prin.

Si certo loco conſtituat.ff.l.16.§ 1.

Si alio loco quàm quo debetur conſtituat. ff. l. 5. in prin.

Si mihi conſtituit alij ſe ſoluturum.ff.l.5.§ item ſi mihi § Iulianus.§ ſi actori § fin.

Si non ſe, ſed alium ſoluturum conſtituat. ff l.5.§ ſed etſi quis. Nouell.c.115.§ ad hęc & aliud. uerſ. aut ſi quis dixerit.

Si imperſonaliter conſtituit: Ita ſatis tibi fiet. Nouell. c. 115.§ ad hæc & aliud. uerſ. ſi quis autem.

7. *Ex conſequentibus.*

Si id quod conſtitutum eſt, debitum eſſe deſierit.ff.l.18.§ quod adijcitur.

Si conditio principalis obligationis defecerit. ff. l.19.in prin.

Si cum pater uel dominus uel peculio conſtituiſſet, peculium interierit ff.l.19.§ fin.

Si cum quis aliquem pro ſe fideiuſſurum conſtituiſſet, ille fideiubere noluit.ff.l.14.§ 1.

Si is cui tanquam hæredi conſtitutum eſt, hæreditatem reſtituit.ff.l.22.

Si conſtituenti ab eo pro quo conſtituit, denunciatum eſt ne ſolueret.ff.l.27.

Si is pro quo conſtituit non ſoluat conſtituenti. C.lib.8.tit.42.l.5.

Si per actorem ſteterit quo minus ei ſolueretur. ff.l.16 § ait prætor.l.17.l.18.in prin.

Si per rerum naturam ſteterit quo minus ſoluatur.ff.l.16.§ ergo ſi.

Si reus ſatiſdationem uel pignora offerat. ff.l.21. § conſtituto.

Si ſolutũ uel factum ſit.ff.l.16.§ ait prætor. Subdiſtinguitur ſequentibus modis:

Si poſt tempus conſtituti factum ſit.ff.l.16.§ fin.l.17.

Si cum illud aut illud deberet, alterum cõſtituit, alterum ſoluit.ff.l.25.in prin.

Si ſeruo uel domino ſoluit.ff.l.5.§ fin.l.6.

Si cũ mihi aut Titio deberetur, mihi poſtea cõſtitutum, Titio ſolutum ſit.ff.l.8.l.9.

Si ex duobus reis ſtipulandi alteri conſtitutum, alteri ſolutum ſit.ff.l.10.

Si cum mihi aut Titio conſtituiſſet, Titio ſoluit. ff.l.30.

III. *Quibus datur?*

De eo cui conſtituit, & eo cui ſoluturum ſe conſtituit ff.l.5.§ ſi actori.

De eo cui conſtitutum eſt, & eo cui reſtituta eſt hæreditas.ff.l.22.

De hæredibus.C.l.2.§ ſed & hæredibus.

Si mihi aut Titio ſe ſoluturum conſtituit, mihi cõpetit actio.ff.l.8.

Si ſeruo conſtitutum ſit, & ei qui mihi bona fide ſeruit.ff.l.5.§ fin.l.6.

IIII. *Aduerſus quos datur?*

De hæredibus.C.l.1.l.2 § ſed & hęredibus.

De patre.ff.l.1.§ ſed ſi filiusfam.

V. *Quid ueniat in hac actione?*

Non pœnam, ſed rei perſecutionem continet hęc actio.ff.l.18.§ è re autem.

Id quod plus debito conſtitutum eſt, non debetur.ff l.11.§ fin.l.12.

Si pater uel dominus de peculio obſtrictus conſtituit, etiã plus quàm in peculio eſt.ff.l.1.§ fin. l.2.l.19.§ fin.l.20.

Si maritus

Si maritus plus de dote, quàm facere potest, constituit. ff. l. 3. 10 prin.

Si cum alium pro se fideiussurum constituisset, ia fideiubere nolit. ff. l. 14. § j.

Si plures constituerunt, singuli in solidum tenentur. ff. l. 16. in prin. C. l. 3.

Si ita constituit: Fiet tibi satis, à me & ab illo: uel, aut ab illo. Nouell. c. 115. § at si quis dixerit.

De usuris. ff. l. 24. § fin. l. 26.

VI. Vbi competat hec actio?

Si certo loco constitutum est, exemplo arbitrariæ actionis ubiq; competit. ff. l. 16. § j.

Si legatus Romæ constituit, uel Romæ se soluturum. ff. l. 5. § j.

VII. Quando & quamdiu competat.

Si sine die constitutum est, statim peti nõ potest, sed post decem dies. ff l. 21. § si sine die.

An ante existentem conditionem competat? ff. l. 19 in prin.

De reo principali priua conueniendo. Nouell. c. 4. in prin. usq; ad § Quod autem. c. 136. § sancimus.

Perpetua est, hoc est, triginta annorum. C. l. j l. 2. § & neq; sit.

Si dies principalis obligationis exierit. ff. l. 18. § proinde temp.

VIII. Euentus.

Pecunia constituta nõ liberatur reus principalis, nec tollitur hac actione prior obligatio. ff. l. 18. § fin. l. 28.

IX. Adfinia remedia, & similia.

De recepticia actione. C. l. 2. in prin. § sed & hæredibus.

De stipulatione & actione ex stipulatu. Inst. lib. 4. tt. 6. § de cõstituta. ff. l. 24. C. l. 2. § & non absimilem. § & sit pecuniæ.

De actione mandati. ff. lib. 17. tt. j. l. 27. in prin.

De reo principali prius conueniendo, uide § Quando detur.

DE EXCEPTIONE SENATVS-consulti Velleiani. ff. Lib. 16. tt. 1. C. lib. 4. tt. 29.

Caput II.

Hæc exceptio præcedentibus actionib. solet opponi, ideo de ea sequitur.

I. Origo huius exceptionis, & uerba senatusconsulti.

ff. l. 2. in prin.

II. Ratio huius exceptionis.

ff. l. j. l. 2. § uerba.

III. Causa ex qua datur.

Si mulier pro alio intercesserit. ff. l. j. in prin. l. 2. in prin. C. l 4. in prin l. 14. Distinguitur:

1. Ex specie intercessionis, & modo.

De quauis obligatione siue re siue uerbis siue alio contractu intercesserit. ff. l. 2. § omnis omnino.

Si alium defendit. ff. l. 2. § fin. l. 3.

Si soluit pro alio. ff. l. 4. § fin. l. 5. l. 8. § planè si mulier. l. 21. § fin. C. l. j. l. 4. § fin. l. 9.

Si fundum suum creditori alterius uendat ut pecuniam debitori ferat acceptam. ff l. 32. § item si mulier. l. 5. uers nam etsi. C. l. 4. § fin.

Si debitorem suum pro alio delegat ff. l. 5. l. 8. § interdum. uers planè si mulier. l. 19. § fin.

Si quasi debitrix mulier à creditore suo alij delegetur. ff. l. 8. § Marcellus autẽ. l. 17. in prin. l. 24. in prin. C. l. 2. § fin.

Si ius pignoris remittit mulier. ff. l. 8. in pri. l. 17. § si mulier. C. l. 11. l. 30.

Si intercedendi animo seruum alienum suum esse respondet. ff. l. 26.

Si in iure interrogata hæredem se esse respondit. ff. l. 25.

Si hæreditatem alicuius adeat, ut æs alienum eius suscipiat. ff. l. 13. in prin. l. 31. in prin. uers. aut si hæred.

Si hæreditatem emit, cuius nomine damnum patitur, quòd debitores hæreditarij non sunt soluendo. ff. l. 19 § deniq; si ponamus.

Si in mulieris persona obligatio sumat exordiũ, ut si mulier cõtrahat cum aliquó alij creditura, donatura, uel ut alius pecuniam recipiat. ff. l. 4. l. 8 § si cum essem. l. 11. l. 12. l 17. in prin uers nec id contra. l. 19 § cum haberet. l. 27. in prin. l. 28. § fi. l. 29. C. l. 2. l. 10. l. 13. l. 19.

Si mandatu mulieris quis damnosam adijt hæreditatem. ff. l. 19. in prin. usque ad § cum haberet.

Si soluenti alienum debitum, cauet de rato. ff. l. 15.

Si tutoribus filij sui indemnitatem promittit. ff. l. 8 § j. C. l. 6.

Si mulier & Titius duo rei promittẽdi facti sunt. ff. l. 17. § fin. l. 18.

2. Ex causa in qua & propter quam intercedit pro alio.

Siue uetus siue noua obligatio sit, nihil refert. C. l. 18.

Si mulieris negocium geratur, causaq; ex aliqua parte mulierem contingat. ff. l. 3. l. 13. in prin. l. 25. l. 27. § fin. C. l. 10.

Si cum in rem communem pecuniam acciperet mulier & socius, rei promittẽdi facti sunt. ff. l. 17 § fin.

Si, ne à creditore suo delegetur promisit. ff. l. 24. in prin.

Si, ne iudicatus pater eius propter solutionem uexaretur, intercessit ff. l. 21. § fin.

Si tutoribus filij sui indemnitatem promisit. ff. l. 8. § j. C. l. 6.

Si dotem pro alio promisit. C. l. 25.

Si dotate filiam uolens, res suas pro ea generò obligauit. C. l. 12.

Si in causa serui hac conditione, Si aliquid desi manumittendi intercedat. C. l. 24.

3. Ex persona eius pro quo intercedit.

Si pro eo qui condemnatus ad mulierem regressum est habiturus, ut pro fideiussore, &c. ff. l. 3. l. 13. in prin.

Si pro eo cui obligata uel delegata est. ff. l. 24. in prin. C. l. 2. § fin.

Si pro eo quem creditori suo delegauit, apud creditorem intercedat.ff.l.27.§ fin.
Si pro seruo suo intercedat.ff.l.25.
Si pro seruo alieno.ff.l.32.§ fin.
Si pro eo qui obligari non potest.ff.l.8.§ fin.l.32 § fin.
Si pro filio.ff.l.8.§ si mulier.C.l.3.
Si pro patre.ff.l.21.§ fin C.l.8.
Si pro marito.ff.l.2.in prin. Nouell. c.134. § illud quoque ad.

4 *Ex reliquis contingentibus.*

Si mulier callidè & fraudulenter uersata est. ff.l.2.§ uerba.uers.sed ita demum.l.23. l. 30 .in prin C.l.5.l.18. lib.8. tt. 28. l.11.ff.lib.50. tt.17.l.110.§ fin.
Si is qui cum muliere contrahit, ignorat cui hoc factum uelit mulier, uide 3 uers. Si in mulieris persona, &c.cap. eod.
Si apud seruum mulier intercedat.ff.l.27.§ j.
Si apud minorem 25 annis mulier intercessit. ff. lib.4.tt.4.l.12.
Si mulier pro intercessione aliquid accepit. C.l.23.
Si mulieri data sit pecunia ut eam creditori danis soluat, uel expromittat.ff.l.22.C. l. 23. § sed si minus.
Si mulieri ab eo pro quo intercessit, solutū est. ff. l.16. in prin. C l.23.
Si in rem mulieris quod acceptū est, est uersum. ff.l.21.in prin.Nouell.c. 134. § illud quoque aduers.nisi manif.
Si prędium, quod pro marito pignori datum est, mariti sumptibus melius est factum.ff.lib.20.tt.3.l.1 § fin.
Si mulier huic exceptioni renunciauit.ff.l.32.§ penult.C.l.21.
Si post biennium quàm intercessit, cautionē scripserit, aut pignus uel fideiussorem dederit. C.l.22.Nouell.c. 134.§ illud quoque.
Si mulier soluit ex hac causa.C.l.9.
Si mulier pro eo, pro quo intercesserat, iudicium suscipere parata est ff.l.32.§ penult.
Si mulier ei pro quo intercesserat, hæres extiterit.ff.lib.46.tt.3.l.95.§ aditio.ibi, Aliquando euenit.
Si mulier mandati potius uelit agere.ff.l.31.
Si creditor pignus à muliere pro alio datum uēdidit.ff.l.32.§ 1.lib.6.tt.1.l.39.§ fin.l.40.

SVBDISTINCTIO GENERALIS.

Si in fraudem Senatusconsulti factum sit. ff.l.29.§ fin.

IIII. *Quibus datur hæc exceptio?*

De fideiussore mulieris.ff.l. 8.§ interdum. uers. quemadmodum mulieris.l.16.§ fin.l.19.§ cum haberes.uers.responde.C l.14.l.15.
De eo qui mādato mulieris pro alio intercessit. ff.l.6.l.7.l.30.§ fin.l.32.§ si mulier ne.C.l.15.
De eo qui à muliere delegatus est ei apud quem mulier intercedit.ff.l.8.§ interdū. uers. sed si ia. § sed si eum.l.19.§ cum haberes, uers.quod quidem magis.
De creditore qui mulieri mutuaturus, ab ea delegatus est pro alio ff.l.10 § cum haberes.
De hæredibus mulieris.C.l.20.

V. *Euentus huius exceptionis.*

De pristina actione creditori aduersus debitorē, pro quo mulier intercesserat, restituenda. ff. l.j. § fin.l.7.l 8.§ si mulier apud.§ quoties usque ad fin.legis.l 9. l. 10. l. 13. § de pignoribus. § fin. l.14.l.16.§ fin.l.20.l.24.§ si senatusc.§ fin. l. 29. § sed non sine ratione.l.32.§ fin.C.l.8.l. 16. l.23.§ sed si minus.

VI. *Adfinia remedia huius exceptionis.*

De conditione ut liberetur, uel ut restituatur ei quod soluit, aut ei propter intercessionem abest.ff.l.8.§ Marcellus autem.uers.sed condemnata.§ interdum.C.l.9.
De uendicatione pignoris à muliere pro alio dati.ff.l.32 § 1.lib.6.tt.1.l.39 § fin l.40.C.l.7.
De mandati actione aduersus eum pro quo intercessit.ff.l 21.
Ipso iure nulla est obligatio, si instrumentum à tribus testibus subscriptum non interuenit. C. l.23.§ fin.
Item: Si cum alius mutuum accepisset, mulierem mutuum accepisse in instrumento scriptum sit. C.l.17.
Item: Si uir non consentiēte muliere, res eius pro se obligauerit. C.l.5.in prin.

FINIS LIBRI DECIMISEPTIMI.

DE EMPTIONE ET VENDITIONE CVM SVIS ACTIONIBUS:

Liber decimusoctauus.

Inst.lib.3.tt.24.ff.lib.18 C.lib.4.tt.38. cum sequentibus.

DE EMPTIONE ET VENDITIONE. Inst.lib.3.tt.24.ff lib. 18.tt 1.C. lib.4.tt.38. Cap.1.

I. *Causa & origo huius contractus.*

Origo emendi uendendique, à permutationibus cœpit.ff.l.j.in prin.
Iurisgentium est hic cōtractus ff.l.j.§ fin.
Consensu peragitur.ff.l.j.§ fin.l.9.in prin.

II. *Nomen.*

Veteres emptione & uenditione in appellationibus promiscuè utebantur. ff. lib. 19. tt.5. l.19.

III. *Species*

III. *Species.*

Litis æstimatio, uenditio est. ff. lib. 41. tt. 5. l. 1. l. 3. li. 23. tt. 3. l. 10. § si ante matri. l. 69. § cum res.

Aliud est uendere, aliud uenditioni consentire. ff. lib. 50. tt. 17. l. 120. in prin.

Nemo post uideri eam rem uendidisse, de cuius domino id agitur ne ad emptorem transeat. ff. l. 80 § fin.

Si quis rem aliquam æstimatam uendendã dat, non est uenditio. ff. lib. 19. tt. 3. l. 1.

Si rea pro re datur, permutatio est, de qua ĩ lib. eod.

Si quis in uenditione precium rei ponit donationis causã non exacturus, non uidetur uendere. ff. l. 36. C. l. 3. l. 9. § fin.

Si cõuenit mihi tecũ, ut certũ numerũ tegularũ, quas faceres, mihi dares certo precio, utrum emptio sit, an locatio. ff l. 65.

Si rem aliquam uelimus fieri, & nihil aliud damus quam pecuniam, emptio uidetur, non locatio. Inst. lib. 3. tt. 25. § item quæritur. ff. l. 20.

Si uendidi tibi insulã certa pecunia, & cõuenit ut alia meam reficias. item si areã, &c. ff. lib. 19. tt. 1. l. 6. § 1. tt. 5. l. 6.

IIII *An sit alibi hic contractus, ut ex eo competat actio?*

C. tt. 44. l. 3. l. 7.

DISTINGVITVR:

1 *Ex personis contrahentium*

De patre & filio. ff. l. 2. in prin.

De furiosis. C. l. 2.

De eo cui bonis interdictum est. ff. l. 26.

De pupillo ff. l. 27. tt. 5. l. 7. § si pupilli. lib. 19. tt. 1. l. 13. § si quis a.

De minore 25 annis. ff. lib. 19. tt. 1. l. 13. § si quis colludente.

De filiofamiliâs. ff. lib. 19. tt. 1. l. 6. § si filiusfamiliâs.

De seruo. ff. lib. 21. tt. 3. l. 1. § si seruus. C. lib. 4. tt. 26. l. 10.

De procuratore. ff. lib. 19 tt. 1. l. 1. § si procurator. § si quis colludente. lib. 21. tt. 3. l. 1. § Celsus ait.

Si procurator alij quàm cui à domino uendere iussus est, uendat ff. l. 65. in prin.

Si procurator minoris uendidit quàm dominus iussit. ff. lib. 41. tt. 5. l. 7. § procurator. ibi, Et si ad uersus.

De eo qui de hæreditate deliberat. ff. l. 26.

Cui est donandi, eidẽ & uendendi & concedendi ius est. ff. lib. 50. tt. 17. l. 123.

Si mihi & Titio emi ff. l. 64.

Si fiscus uel creditor bona debitoris sui uendat, uide alibi.

Sunt & alij quidam qui partim ratione sui officij, ut tutor, curator, & is qui officium aliquod in aliqua prouincia administrat: partim propter alias causas emere & uendere prohibentur: de quib. uide in suis locis.

2. *Ex re uendita.*

Sine re nec emptio nec uẽditio potest intelligi. ff. l. 8.

Si non appareat quid, quale, & quantum sit id quod uenit. ff. tt. 6. l. 8. in prin C. l. 9. in prin.

De rebus quas natura, uel gentium ius, uel mores ciuitatis commercio exemerunt. ff. l. 6. in prin. l. 34. § omnium.

De re cuius alienatio est inhibita uel lege, uel testamento, uel pacto. C. tt. 51. l. 7.

De rebus & locis sacris, religiosis publicis, & homine libero. Inst. § fin. ff. l. 4. l. 5. l. 6. in prin. l. 22. l. 23. l. 24. l. 34. § liberum. l. 62. § 1. l. 70. l. 72. § fin. l. 73.

De rebus in publico solo ædificatis. ff. l. 32.

De re aliena. ff l. 25. l. 28. lib. 19. tt. 1. l. 11. in prin. uers. quæ res. l. 30. § fin. C. tt. 51. l. 6. Subdistinctiones huius loci, uide infrà capite 7. lib. eod.

De re furtiua. ff. l. 34. § item si empt.

De re communi. C. tt. 52. l. 1. l. 2. l. 4. ff. lib. 21. tt. 2. l. 64. § fin.

De re ipsius emptoris. ff. l. 15. § fin. l. 16. l. 34. § rei suæ. l. 61. C. l. 10.

De re emptori cum alio communi. ff. l. 18. in pri.

De re emptori antea donata. C. l. 4.

De re emptori legata ff lib. 19. tt. 1. l. 29.

De re cuius usufructus emptoris est. ff. l. 16. l. 17.

Si debitor rem suam, creditori pignori datam, ab eo emat. ff. l. 39. in prin. lib. 13. tt. 7. l. 40. in prin.

De re quæ in rerum natura non est. ff. l. 15. in prin.

De domo ante uenditionem exusta. ff. l. 57.

De fundo cuius arbores uento deiectę, uel igne absumptę sunt. ff. l. 58.

De duob seruis, quorum alter iam mortuus est. ff. l. 44.

De fructu & partu futuro. ff l. 8 in prin.

De captu uel iactu piscium, auium, missilium. ff. l. 8. § fin. lib. 19. tt. 1. l. 11. § fin. uers. ueluti cum fundum.

De seruo qui est apud hostes. ff. lib. 19. tt. 1. l. fin.

De ueneno. ff. l. 35. § ueneni. lib. 48. tt. 8. l. 3, in prin.

Vt res meas ex ædibus meis in tuas proiectas, mihi habere liceat. ff. l. 8. § 1.

De itinere uendito ei qui fundum non habet. ff. lib. 19. tt. 1. l. 6. § si tibi.

Si res maior minori accedat. ff. l. 4. in prin. uers. nec refert. lib. 21. tt. 1. l. 44. in prin.

3. *Ex causa emptionis & uenditionis.*

Si donationis causa uendat. ff. l. 36. l. 38. C. l. 3. l. 9. § fin.

Nuda & imaginaria uenditio pro non facta est. ff. l. 55. lib. 50. tt. 17. l. 16. C. lib. 2. tt 4. l. 21. uide item commentar. de pactis, cap. 3. except. 8. in fine.

Si in fraudem creditoris debitor uẽdat. ff l. 26. C. tt. 44. l. 17

Si propter sumptus necessarios uel debitum urgens uendidit. C. tt. 44. l. 12. l. 16.

Si coactus emit uel uendit. C. l. 11. l. 13. tt. 44. l. 1. l. 8. in prin.

Si dolo aduersarij deceptus uendidit. C. tt. 44. l. 1. § malæ. l. 5. l. 8. in prin. l. 10. l. 11.

Si hæres falsò existimans de testamento se damnatū uendere, uendiderit. ff. lib. 19. tt. 1. l. 5. uers. sed si falso.

De errore & dissensu.

Si erat alteruter, uel dissentiunt emptor & uenditor.

SVBDISTINGVITVR *sequentibus modis.*

Si seruo uel filio emente dominus uel pater erret uel ignoret, aut contrà. ff. l. 12. l. 13.

Si supina sit ignorantia. ff. l. 15. § ignorantia.

In quacunque re dissentiunt, inutilis est emptio. ff. l. 9. in prin.

Si in ipsa emptione uel precio dissentiunt. ff. l. 9. in prin.

Si in re quæ rei uenditæ accedit, dissentiunt. ff. l. 34. in prin.

Si ego aliam rem me emere, ut aliam te uendere putes. ff. l. 9. § si igitur ego.

Si in nomine dissentiunt ff. l. 9. § planè si in nomine.

Si in corpore dissentiunt. ff. l. 9. § nam cum in corpore.

Si in substātia, materia, uel qualitate rei dissentiūt, uel errant: ut si acetum pro uino uendas, æs pro auro, &c. ff. l. 9. § inde quæritur. l. 11. in prin. l. 14. l. 41. § fin. l. 45. lib. 19. tt. 1. l. 21. § quamuis.

Si interpollata pro nouis uendat. ff. l. 45.

Si massam auro coopertam mihi ignoranti pro solida uēdidit ignorans. ff. l. 41. § fin.

Si aurum deterius sit quàm emptor existimauit. ff. l. 10.

Si mensas quasi citrias emerim, cum non sint. ff. lib. 19. tt. 1. l. 21. § quamuis.

Si me uirginem emere putem, cum sit mulier: uel puerum, cum sit fœmina. ff. l. 11. § fin.

4. *Ex re quæ emitur, seu precio.*

Definitio precij. ff. l. 1. § sed quia non semper.

Si nullum sit precium. Inst § precium autem. ff. l. 2. § fine. C. l. 9. in prin.

Si incertum sit precium. Inst. § precium autem. ff. tt. 6. l. 8. in prin.

Si ita: Quanti ille æstimauerit. Inst. § precium autem. C. l. 15.

Si ita: Quāti tu emisti, uel quantum precij in arca habeo. ff. l. 7. § huiusmodi.

Si ita: Esto mihi fundus emptus cētum, & quanto pluris uendidero. ff. l. 7. § fin.

Si ita: Quanti uelis, quāti æquum putaueris. ff. l. 35. § 1.

Si cum ita: Quanti à testatore emptus est, testatori donatus sit fundus. ff. l. 37.

Si is qui fructum oliuæ pendentis uendidit, stipulatus est pro decem pondo olei, quod natum est. ff. l. 39.

Si in alia re, non in numerata pecunia precium constituatur. Inst. § item precium in numerata. usque ad § cum autem. ff. l. 1. § sed an fine. usque ad § fin.

Si minoris & uiliore precio res uendita est. ff. l. 38. C. tt. 44. l. 2. l. 4. l. 8. l. 10. l. 15. l. 16. lib. 5. tt. 71. l. 11. ff. lib. 21. tt. 3. l. 1. § Celsus ait.

In precio emptionis & uēditionis naturaliter licet contrahentibus se circumuenire. ff. lib. 4. tt. 4. l. 15. § idem. lib. 19. tt. 2. l. 22. § fin.

5. *Ex reliquis contingentibus.*

Inter absentes per nuncium uel per epistolam cōtrahi potest ff. l. 1. § fin. C. tt. 50. l. 9. § fin.

Sub conditione contrahi potest. Inst. § emptio.

Si sub conditione, Si uoluero: uel, Si uolueris. ff. l. 7. in prin. uers. nam si arbitrium. l. 35. § illud cōstat. C. l. 13.

Si ut cum bestijs pugnet, seruum uendidit. ff. l. 42.

Si in alio loco quàm in quo res est, uendidit. C. l. 1. tt. 44. l. 15.

Si emptori à socero uenditoris denunciatum est, ne emat. C. tt. 44. l. 13.

Si arra data nulla sit. Inst. in prin. ff. l. 35. in prin.

6. *Ex consequentibus.*

Si instrumentum conscriptum non sit. Inst § in ijs. C. l. 12.

De conscribendis instrumentis forma. Inst. § in ijs. C. tt. 21 l. 16. in prin.

Si precium non sit numeratum. Inst. in prin. ff. l. 2. § fin C. l. 9. l. 12. § fin.

Si cōditio non sit impleta. ff. l. 7. in prin. l. 37. § fin. tt. 6. l. 8. in prin. uers. quòd si sub.

Declaratur quæ sit conditionalis uenditio, quæ non. ff. l. 3. l. 7. in prin. l. 37. l. 41 tt. 2. l. 2. tt. 3. l. 1. tt. 6. l. 8. § si ita res. C. tt. 58. l 4. in prin.

Distinguitur: Si per emptorem stat quo minus impleatur. ff. l. 50.

De conditione, si arbitrio domini rationes computarit. ff. l. 7. in prin. uers. sed utrum hæc.

Si causa non sit secuta, uel modus. C. tt. 44. l. 14. tt. 54. l. 6.

Si emptor uel uenditor pendente conditione mortuus sit. ff. tt. 6. l. 8. § quòd si pendente.

Si inter uenditorem & emptricem nuptiæ sint secutæ. C. l. 6.

Si res uendita interierit, uide j̃ De periculo rei uēditæ.

Si fundus antequam traderetur, publicatus sit. ff. lib. 19. tt 2. l. 33. § 1.

Si cum pignus ob debitum non solutum, uel bona ob cessationem tributorū uendita essent, debitor debitum uel precium offerat, uide 8 lib. 16. cap. 6.

Si proximior cognatus uenditoris rem oblato precio retrahere uelit. C. l. 14.

Si socius uēditoris retrahere uelit. C. tt. 52. l. 3. l. 4. lib. 3. tt. 37. l. 1. in prin.

Si emptorem uel uenditorē pœnituerit, an contractum retractare possit. Inst. § in ijs autem. uers. donec enim aliquid. C. l. 12. § fin. tt. 44. l. 3. l. 7. an si duplum precij offerat uenditor resōndi cupiens, sit audiendus. C. tt. 44. l. 6.

Si postea in contrarium paciscantur emptor & uenditor, uide paulo inferius cap prox.

SVBDISTINCTIO GENERALIS.

Res bona fide empta uel uendita, propter minimam causam inempta fieri non debet. ff. l. 54

DE RE-

DE RESCINDENDA VENDItione. ff lib. 18. tt. 5. C. tt. 44.

Cap. 2.

I. *An pacto posteriore uenditio fiat irrita?*

Inst. lib. 3. tt. fin. § fin. ff. l. 3 in prin. tt. j. l. 6. § fin. ll. j. 2. tt. 14. l. 7. § adeò autem. C. tt. 45. l. j. tt. 54. l. 3. Distinguitur:

1. *Ex personis paciscentium.*

Si pater uenditionis in contrarium paciscatur. ff. l. j.

Si uenditor cum altero hæredum emptoris pactus est ff. lib. 2 tt. 14. l. 7. § sed & cum duo.

Si cum alius uendidisset, dominus rei uenditæ in contrarium pactus est. ff. lib. 2. tt. 14. l. 16. § fin.

Si pupillus, qui primum sine tutoris autoritate pactus est, postea tutore autore paciscatur uel contra primum tutore autore. ff. l. j. § sed quæritur. l. 7. § j.

2. *Ex re quam paciscuntur.*

Si aliquid priori pacto detrahitur uel adijcitur. ff. tt. j. l. 72.

Si posteriore pacto precium augeatur, uel minuatur. ff. l. 2. tt. j l. 72. § an idem.

Si pro parte ab emptione recedatur. ff. li. 2. tt. 14. l. 7. § adeò autem.

Si cum prius illam aut illam rem emisset, postea conuenit ut alterius emptio tantum ualeat. ff. l. 4.

Si id quod purè emptum est; sub conditione ematur ff l. 7. in prin.

Si conditio mutetur. ff. tt. j. l. 6. § fin.

Si conuenit ne cautio duplæ præstetur, uel ut cum fideiussore cautio duplæ præstetur. ff. tt. j. l. 72. in prin.

3. *Ex reliquis contingentibus.*

Si nudo pacto paciscantur. ff. l. 3. l. 5. § emptio.

Si acceptum feratur alteri ab altero. ff. l. 5. in prin.

Si non re integra, sed re secuta, precio soluto reque tradita in contrarium paciscuntur. Inst. lib. 3. tt. fin. § fin. ff. l. 2 § fin. l. 3. in prin. l. 5. § emptio. tt. j. l. 6. § fin. C. tt 45. l. j. l. 2.

II. *Cui sit utile pactum posterius?*

An alteri prosit, alteri non. ff. l. j. l. 7. § fin.

De fideiussoribus. ff. l. 3.

De filio patre paciscente. ff. l. 5.

III. *Euentus rescissæ uenditionis.* uide j cap. prox.

EVENTVS VENDITIONIS. Item de periculo & commodo rei uenditæ.

Cap. 3.

¶ *Euentus uenditionis.*

ff lib. 18. tt. j.

Venditor non habet necesse rem emptoris facere: at contra emptor habet necesse numos uenditoris facere. ff. l. 25. lib. 19. tt. j l. 11. in prin. uers. quæ res. l. 30 § fin. tt. 4. l. j. in prin.

Alienatio cum fit, cum sua causa dominium ad alium transit, quæ esset futura, si res apud nos mansisset. ff. l. 67. l. 81 § fin. quatenus autem transferatur dominium, uide alibi De dominio.

Emptori uenditoris iura prosunt ideoque eius defensionibus uti potest. tt. l. 76. § eum qui. libro 50. tt. 17. l. 198. § plerunque. C. libro 8. tt. 45. l. 28.

Emptor onera agnoscere debet C tt. 49. l. 13. in prin. Distinguitur: Si conuenit ut onus fundi apud uenditorem remaneat. ff. lib. 2. tt. 14 l. 42. C. tt. 47. lib 11. tt. 65. l. 7.

Emptori non est necesse stare colono, cui prior dominus locauit, nisi ea lege emit ff. lib. 19. tt. 2. l. 25. § qui fundum. C. lib. 4 tt. 65. l. 9.

Neque nocere neque prodesse emptori dolus uenditoris debet. ff. lib. 19 tt. j. l. 37. C. tt. 48. l. 3.

De exceptione rei uenditæ. ff. lib. 21. tt 3.

Euentus rescissæ uenditionis.

Si arra data, alter sine alterius consensu à contractu nondum perfecto recedat: siquidem emptor sit, perdit id quod arræ nomine dedit: sin autem uenditor, duplum præstare cogitur. Inst. § ita tamen C. tt. 21 l. 16. § fin.

De eo quod arræ nomine datum est, rescissa uenditione restituendo. ff. lib. 19 tt. j l 11. § is qui uina. § ego illud. C. tt. 45. l. 2. tt. 49. l. 3. l. 54. l. j.

De precio repetendo. ff. l. 16. l. 22 l 23. l. 41. § fin. l. 52. l. 57. tt. 4. l. 7. tt. 6. l. 8. § quod si pendente. lib. 19. tt. j l. 11 § si quis uirginem. l. 13. § offerri. uers. uide. l. 47. C. tt. 45. l. 2.

De fructibus interim perceptis cuius fiant. ff. tt. 6. l. 8 § quòd si pendente. C. tt. 54 l. 6.

De dominio rei cuius interim sit. ff. tt. 5. l 9.

¶ *De periculo & commodo rei uenditæ.*

ff. lib. 18. tt. 6. C tt. 48.

Vtrius sit commodum & periculum rei uenditæ? Commodum eius esse debet, cuius & periculum est. Inst. § sed si post emptionem uers. nam & commodum. C tt. 49. l. 12 periculum autem post perfectam emptionem regulariter ad emptorē pertinet: ergo & cōmodum Inst. § cum autem emptio. § sed si post. ff. l. 7 in prin. l. 8. in prin. uers. nam perfecta. C. l. j. l. 2. § j. l. 5.

Declaratur,

quando dicatur perfecta uenditio, Inst. in prin. § cum autem. ff. l. 8. in prin. tt. j. l. 2. § fin.

Distinguitur sequentib. modis.

1. *Ex tempore quo accidit periculum.*

Si ante existentem conditionem accidit, uenditoris periculum est ff. l. 8. in prin. uers. quod si sub. Subdistinguitur: Si conuenit ut ante existentem conditionem periculum sit emptoris. ff l. 10 in prin. Si res emptori ante conditionem existentem tradita sit ff l. 8. in prin uers. quod si pendente. Si ita emit: Siue nauis ex Asia uenerit, siue non. ff. l. 8. § si ita res.

Si cum res illa aut illa empta esset, ante electionem altera uel utraque perierit. ff. tt. j. l. 34. § si emptio.

Si ante traditionē rei acciderit. Inst § cum autem. uers. tametsi. ff. l. 14. tt. 5. l. 5. § mortuo. lib. 47. tt. 2. l. 14. in prin. uers. & sanè, C. l. 2. l. 4. l. 6. ff. lib

lib.19.tt.j.l.36.Subdistinguitur: Si non stat per uenditorem quo minus tradat.C.l.4.l.6.Si per emptorem stat quo minus ei res tradatur. ff. l. 12.l.13.lib.19.tt.j.l.51.in prin.SI res ab emptore si gnara sit.ff.l.14.§ fin.l.j.§ sed si non. § si doliū. Si post claues traditas accidit C.l.2.§ j.

Si antequam uinum degustaretur ff. l. j. § sed si non.l 4.

Si antequam admensa,adpensa, adnumerata'ue sunt.ff tt.j 35.§ in ijs quæ.usq; ad § fin.

Si antequam uinum admenatur ff.l.j. § sed & cu stodiam.l.2.§ fin.l.5.tt.j.l.35.§ sed etsi.

Si antequam fundus admenatur.ff.l.10.§ fin.

Si antequam auehatur uel tollatur uinum.ff.l.4. § si auersione.§ uino autem.l. 5.l. 15.tt.j.l. 62.§ fin.

Si intra diē quo res emptori addicta est accidit. ff.tt.2.l.2.§ fin.l.3.l.7.§.fundo.

Si cum emptor seruum emptum conductum rogasset donec precium solueret, acciderit. ff. l.16.

2. Ex *antecedentibus.*

Si uenditor in se periculum recepit. Inst. § quod si fugerit.ff.l.j.§ j.usq; ad § sed & custodiam.tt. j.l.78.§ fin.C.tt.58.l.3.

3. Ex *specie damni dati.*

Si uinum uenditum acuerit, uel quid aliud uicij sustinuerit,uel effusum sit.ff.l.j.in prin. l. 4. in prin.usq; ad § fin.l.15.C.l.2.tt.49.l.12.

Si res furto ablata sit,uel seruus fugerit. Inst. § quòd si fugerit.ff.l.14.§ fin.tt.j.l.3.§ si res uendita.lib.47.tt.2.l.14.in prin.

Si res euincatur emptori.C.l.j.

Si ædilis lectos emptos in uia publica positos cō cidit.ff.l.12.l.13.l.14.in prin.

Si princeps prædia empta distrahat, uel militibus assignet.ff.lib.21.tt.2.l.11.in prin.

Si insula uendita igne combusta sit.ff.l.11.

4. Ex *causa damni dati.*

Si dolo uenditoris factū sit.Inst. § itaq; si homo. uers.quidquid.§ quod si fugerit.ff.l.5.l.16.§ fin. C.l.3.

Si culpa uel negligentia uenditoris factū sit.Inst. § itaq; si homo.uers.quidquid. § quod si fugerit. Vide insuper paulo inferius. uers. Si uenditor custodiam.

Si iussu uēditoris seruus uēditus aliquid fecit ex quo crus fregit,uel aliud damnum passus est. ff.lib.19.tt.j.l.54.in prin.

5. Ex *reliquis contingentibus.*

Si uenditor custodiam rei debeat.ff.l. 2 § fin. l.3. l.11.lib.19.tt.j.l.31.in prin.

Si cum Stichus aut Pamphilus emptus esset,alter ante electionem mortuus sit.ff.tt.j.l.34.§ si emptio.

DE ACTIONE EMPTI.

ff.lib.19. tt.1.C.tt.49.

Cap. 4.

1. *Causa ex quibus competit hæc actio?*

In hoc iudicio id demum deducitur, quod præstari conuenit: quòd si nihil conuenit, tunc ea præstabuntur, quæ naturaliter insunt huius iudicij potestate.ff.l.11.in prin.lib.2.tt.14.l. 44.

Si igitur uenditor non præstat id de quo conuenit, actione empti tenetur.ff.l.2.in prin.l. 6.§ si dolo.l 11.in prin.lib.2.tt.14.l.44.

Si dolo egit,& contra bonam fidem. ff.l. j § uenditor.l.6 § si uas. § si dolo malo .l. 11 . § denique ad.uers.dolum planè. uers.quia dolum. l.39. § fin.lib.18.tt.j.l.43.§ fin.

Si non tradat rem ff.l.j.in prin.l. 11. in prin. uers. & in primis.§ & ex empto.l.40.lib.18.tt.j.l.68. § fin.

Si non debito tempore uel loco tradat.ff.l.3. § st per uenditorem.C.l.10.

Si non tantum ac tale,quantum & quale uendidit,tradat. ff l.21.§ quamuis.C.l. 12. Quid autē, quantum & quale tradendum, uide j Quid ueniat in hac actione.

Si dissimular rei conditionem,onus uel uicium, uel obscurè loquitur.ff.lib.18.tt j.l.43. § fin. lib. 19.tt.j.l.13.§ idem Iulianus.l.21.§ j.l.39.

Si non indicat seruitutem quę debetur prædio, uel à prædio.ff.l.j. § uenditor. usq; ad finem legis.l.35.l.39.§ cum hoc.& lib.18.tt.j.l.66 § si cū seruitus.lib.21.tt.2.l.69.§ sed etsi quis . uers. sicuti qui.tt.j.l 61.

Si non indicat annuam pensionē quam debet domus pro aquæductu.ff.l.41.

Si in uendendo fundo fines & iura eius non indicat uel ostendit.ff.l 48.

Si confinem in uendendo fundo celat. ff.lib.18.tt. j.l.35.§ fin.l.63.§ fin.

Si in uendendo fundo partem, quam non possidet, non indicat.ff.l.39.

Si in uendendo mancipio nationem eius non indicat.ff.lib.21 tt.j.l.31.§ qui mancipia.

SI rem alienam sciens uendidit, uide j cap.7.lib. eod.

Si rem quasi obligatā sibi, quæ non est obligata, uendidit creditor.ff.l.11.§ sententiam.

Si rem sacram, religiosam, publicam, uel hominē liberum uendat sciens.Inst. § fin.ff.lib. 18. tt.j.l. 62.§ qui nesciens.

Si locum religiosum pro puro uendidit.ff. lib. 11. tt.7.l.8.§ j.

Si emptori rem eius uēdat.ff.l.5.in prin. uel rem quæ emptori sub conditione legata est. ff. l. 29.

Si rem non integram uēdat sciens.ff.l.6.§ si uas. lib.21.tt.j.l.33.in prin.

Si interpollata pro nouis uendat, uel orichalcū pro auro.ff.lib.18.tt.j.l.45.

Si massam auro coopertam pro solida uendat. ff. lib.18.tt.j.l.41.§ fin.

Si pecus morbosum, aut tignum uiciosum uendat.ff.l.13.in prin.l.27.l.54 § fin.

Si partum ex ancilla sterili uel annosa uendat. ff. l.21.in prin.

Si seruum furem, fugitiuū uel noxium uendat. ff. l. 4. in prin. l. 13. § item qui furem. l. 11. § etiamsi ignorans. § idem libro. lib. 21. tt. j. l. 44 . § fin . Vide de hac causa j cap. proxim .

Si mulierem pro uirgine uendat.ff. l. 11. § si quis uirginem.

Si cum cui fideicōmissaria libertas debetur, pro seruo uendat.ff.l.43.in prin.l.45.§ fin .

Si in

Si in uendendo statulibero cōditionem sub qua manumissus est, non indicat. ff. lib. 21. tit. 2. l. 69 § sed etsi quis. lib. 40. tt. 7. l. 9. § 1.

Si statuliberum uenditum quinq; dare iussum, dicat decem iussum dare. ff. l. 42. § fin, lib. 40. tt. 7. l. 10.

Si uenditor dolo fecit quo pluris uenderet, puta de artificio mentitus, aut de peculio. ff. l. 13. § si uenditor.

Si interrogatus negat seruitutem debitam deberi. ff. l. 1. § sed fitre.

Si modus agri minor inueniatur quàm uēditor dixit. ff. l. 2. in prin. l. 4. § si modus. l. 6. in prin. l. 13. § si Titius. l. 22. l. 42. lib. 18. tt. 1. l. 40. in prin. lib. 21. tt. 2. l. 45. l. 69. § fin.

Si fundus uēditus plus oneris habeat, quàm uēditor dixit. ff. l. 13. § idem Iulianus. l. 21. § si prædij

Si minor fundi capitatio dicta est à uenditore. C. l. 9.

Si in qualitate fundi mentitus est. ff. l. 22.

Si in qualitate iugerum captio est. ff. l. 34.

Si per collusionem imaginarium colonum circū uenīendi emptoris causa supposuit. ff. l. 49. in prin.

Si uas non tantum capit uel tantum pondus habeat, quantū uenditor dixit item si non sit integrum. ff. l. 6. § si uas.

Si rei uendītæ aliquid accessurum dixit uenditor, nec id accedit. ff. l. 6. § si tibi iter. l. 11. § si quis rē. l. 26. l. 27.

Si fundum deducto usufructu uendens, dicat usumfructum Titij esse, cum sit Seij. ff. l. 7.

Si cum liberum deberet dare prædium, seruum tradidit. ff. l. 8. lib. 4. tt. 3. l. 7. § non solum.

Si ædes quas uendidit, dixit seruas fore, liberas tradere non tenetur. ff. lib. 8. tt. 4. l. 7. in prin.

Si emptorem minoribus ponderib. circumscribat. ff. l. 32. lib. 48. tt. 10. l. 32.

Si iactu empto piscator rete iactare nolit, uel quod extraxit pisciū emptori non det. ff. l. 11. Distinguitur: Si nihil capiat. ff. l. 11. § fin, uers. uel un cum futurum.

Si emptorem qui pendentem uindemiam emit, uuas legere, lectas calcare, uel mustuoi euehere prohibeat. ff. l. 25.

Si conditionem, sub qua emptio facta est, non implet. ff. lib. 18 tt. 1. l. 41.

Si fundo in diem addicto, uenditor simulauerit meliorem conditionem allatam. ff. lib. 18. tt. 2. l. 14. in prin.

Si non diligentiam & custodiam præstat uenditor. ff. l. 39.

Si uinum uenditum effundit. ff. lib. 18. tt. 6. l. 1. § licet autem usq; ad fin. legis. l. 2. in prin.

Si seruum uenditum manumisit. ff. l. 25. C. l. 11.

Si prædio uendito ædificia diruit, uineas extirpauit, arbores excidit. ff. lib. 4. tt. 3. l. 7. § non solum.

Si faciat ne fructus, uel partus in futurū emptus nascatur. ff. lib. 18. tt. 1. l. 8. in prin.

Si prædium obligatum non liberat. ff. l. 52. § prædium lib. 18. tt 1. l. 41. C. lib. 8. tt 45. l. 5.

Si cum id quod à colono exegisset accessurum dixisset, à colono non exigat. ff. lib. 18. tt. 1. l. 68. in prin. lib. 19. tt. 1. l. 13. § in his.

Si propè locum sepulchri, quem uendidit, ædificet. ff. l. 6. § si locum.

Si per uenditorem factum sit quo minus fundū emptor possideat. ff. lib. 18. tt. 1. l. 68. § ferè.

Si res emptori euincatur, uel possessio auocetur. ff. l. 3. in prin. C. tt. 48. l. 1. uide ī De euictione.

Si fundum ante traditionem publicatus sit. ff. tt. 2. l. 33. § nam etsi.

Si in possessione tradita alius sit legatorum seruandorum causa uel uentris nomine. ff. l. 2. § uacua.

Si emptorem in possessione priorem non præstet. ff. l. 11. § idem Neratius. C. lib. 8. tt. 46. l. 1. § fin.

Si emptor de fundo expellatur. C. l. 17.

Si emptor serui uendīti nomine noxali iudicio conuentus & condemnatus sit. ff. l. 11. § idem libro.

Si cum colono habitationem excepisset uēditor, is damnum dederit. ff. l. 13. § si uenditor.

Si ante traditionem domus damni infecti stipulationem non interposuit. ff. l. 36.

Si cum boues uendidisset ea lege ut experiundos daret: postea in experiundo emptoris seruus percussus sit ab altero boue. ff. lib. 9. tt. 2. l. 52. § quidam boues.

De reliquis, uide ī Quid ueniat in hac actione.

DISTINCTIONES GENERALES.

Si ignorans sine dolo malo fecit uenditor. ff. l. 6. in prin. l. 11. § etiamsi. l. 13. in prin. § in his autē. l. 21. § 1. § quamuis.

Si emptor sciuit. ff. l. 1. § uenditor uerò si modo. § fin. lib. 44. tt. 4. l. 4. § item Labeo. C. l. 9 § fin.

Si non fit adiectum in uenditione: dolum malum à uenditore abfuturum. ff. lib. 18. tt. 1. l. 68 § 1.

Si uenditio sit inutilis uide ī cap. 1. lib. eod.

Si res aliena uendita sit. ff. lib. 44. tt. 4. l. 4. § si à Titio ibi, etsi ipse. lib. 19. tt. 1. l. 46.

Si emptor capite sit deminutus. ff. l. 24. in prin.

Si emptor ex duplæ stipulatione litis æstimationem consecutus est. ff. l. 11. § Cassius.

Si cum partē uendidisset uenditor, & antequam traderet iudicio communi diuidundo à socio prouocatus esset, eiq; tota res adiudicata: emptor totam rem suscipere noluit. ff. lib. 10. tt. 3 l. 7. § si debitor. uers. nam etsi. item si licitatione uictus sit uenditor, partemq; socio dederit. Ibidem. uers. sed etsi.

Si nondum precium sit solutum. ff. l. 13. § offerri. C. tt. 49. l. 8. § fin. Substinguitur: Si aliqua lege precium debere desij. ff. l. 50. Si solutum quidem est, sed non totum. ff. lib. 21. tt. 1. l. 57. in prin. l. 31. § idem Marcellus. lib. 18. tt. 1. l. 78. § qui fundum.

II. Quibus competit hæc actio?

De emptore. ff. l. 11. in prin.

De duobus eandem rem diuerso tempore ementibus, utri detur actio. ff. l. 31 § fin. lib 44. tt. 4. l. 4. § si à Titio. uide ī De rei uendicatione.

Si seruus emit, cui competat actio? ff. l. 24. § seruum. lib. 21. tt. 1. l 31 § idē Marcellus l. 43. § fin. lib. 11. tt. 1. l. 31. § seruum. usq; ad fin. legis:

Si sibi

ubi & Titio emit, an Titio competat actio. ff. lib 18.tt.j.l.64.

eo qui emit, & eo cuius pecunia res empta est. C.tt.50.l.j.l.8 l.9.tt.19. l. 21. lib. 3. tt. 32. l. 6. l.8.

De eo qui emit, & eo cuius nomine emptum est, item cuius nomen in instrumento conceptum est, C.tt.50.

III. *Aduersus quos competit empti actio?*

De domino procuratore uendente. ff.l.13.§ si pro cura.

De filiofamiliâs uendente. ff.l. 6. § si filiusfamiliâs.

De pupillo tutoribus dolo facientibus. ff. l. 13. § sed cum in facto.

De hæredibus. ff.l.47.l.52.§ prędium.

De ipso seruo uendito pupillo, à quo uenditus erat, substituto. ff.lib.21.tt.2.l.7.

De pluribus uenditoribus: utrum singuli in solidum, an pro parte teneantur. ff.tt.2.l.49. lib. 21. tt.j.l.44.§ proponitur.

IIII. *Quid ueniat in empti actione?*

Venit in hac actione, ut aut det aut faciat aliquid uenditor.

¶ 1. *In dando consistit,*

Vt rem tradat, de quo uide § in prin. huius capitis. uers. Si nõ tradat rem. item paulo inferius quid, quale & quantum, &c.

Vt rescissa uenditione precium & arram emptori reddat: de quo uide § cap.3. lib.eod. Euentus rescissæ uenditionis.

Vt nisi det uel faciat quod debet, præstat interesse, ut,

Si non tradit rem. ff.l.j.in prin.l.3.§ si per uenditorem.l.11.§ & ex empto.l. 21. § cum per uẽditorẽ. C.l.4.l.12.

Si non satisdat, uel dupla non promittitur. ff. l. 11. § & ex empto. lib.21. tt.2.l.2.tt.j.l.28.

Si sciens quid aut ignorans facit. ff.l.13.in prin.

De reliquis causis quibus ad interesse agitur, & quanti æstimatio facienda est, uide § Causas ex quibus competit hæc actio.

Si hæres uenditoris conueniatur, an teneatur pœnam & usuras. ff.l.47.

Si fideiussor uel dominus serui uendentis conueniatur. ff.l. 24.§ fin.

Vt actionem præstet.

Si res uenditori ui, uel furto ablata sit. ff. l. 31. in prin. lib. 47.tt.2. l.14.in prin.

Si conuenit ut salarium quod ab illa persona debebatur, emptori cederet. ff.l.32.§ inter.

Veniunt insuper à uenditore danda ea, de quib. sequitur.

De fructibus. ff. lib.18.tt.j.l.40.§ cum fundum. l. 80.§ sylua.tt.4.l.21.§ at cum hæredes.lib.19. tt. j. l.3 § si emptor.l.13.§ si fructibus.lib.22.tt.j.l.38.§ ex causa emptionis.l.4.§ uerùm si emptor. C.tt. 49.l.2.§ fin.l.13.in prin.

De eo quod postea accessit, & omni commodo. ff.lib.18.tt.j.l.31.lib.19.tt.j.l.13.§ sed etsi. Vide insuper § De periculo & commodo rei uenditę, cap.3.lib.eod.

De partu ancillæ uenditæ. ff. lib.22.tt.j.l.4 § si uero potest.lib.40.tt.5.l. 42.§ Lucia.

De fœtu pecorum. C.tt.49.l.16.

De eo quod accessurum dixit uenditor. ff. lib. 18. tt.l.j.l.34.in prin. l. 40. l. 60. § penult. l. 68. in prin.lib.19.tt.j.l.6.§ si tibi iter.l.11.§ si quis rem. l.26.l.27.l.53.in prin. tt.2.l.58.in prin.

Si aquam accessuram dixit, an & uia aquæ debeatur. ff,lib.18.tt.j.l.40 § in lege.

De iis quæ excepit uenditor. ff.lib. 18. tt. j. l. 40. § fundi.§ cum fundũ.l.72.§ fin.l.77.l.80. in prin. C.lib.3.tt.39. l.j.

Si ruta cæsa excepta sunt. ff.l.17.§ si ruta.

Si emptor uina emit, exceptis acidis & mucidis: an postea acida & mucida si uelit petere possit. ff.lib.18.tt 6.l.6.

Si illa res aut illa uendita sit, quæ debeatur. ff. lib. 18.tt.j.l.25.l.34.§ si emptio.

Si plures serui sint eiusdem nominis, ut non appareat de quo senserint. ff.lib. 18. tt. j. l. 34. in prin.

Si plures res uno precio emptæ sunt, de singulis ex empto agi potest. ff.lib.19.tt.j.l.33.

De eo quod consecutus est uẽdito rem ablatam persequendo. ff.lib.47.tt.2.l.14.in prin.

De eo quod consecutus est nominis uenditor à debitore. ff.lib.44.tt.4.l.4.§ quòd si is.

De instrumentis rei uenditæ. ff.l.52.in prin.

De rutis & cæsis. ff.l.17.§ si ruta cæsa. l. 18. lib. 18. tt.j.l.66.§ fin.lib.30.tt.16.l.241.

Aedibus uenditis quid ueniat. ff.l.13. § fin. l. 14.l. 15.l.16.l.17.in prin.§ quæ pictæ.§ Labeo. usq; ad § fin.l.18.l.38.§ firmius.l.52.§ fin.lib.18.tt.j.l. 40. § fin. l. 47. l. 48. l. 49. lib. 39.tt.2.l.47.lib.30.tt. 16.l.241.§ plumbum.§ fin.l.245.

Fundo uendito quid ueniat. ff.l.15.l.16.l.17. in pri. usq; ad § quæ pictæ.§ fin.l.48.l.53.§ si eum. lib. 18.tt.j.l.31.l.59.l.66.in prin.l.73.tt.6.l. 7. § fin.l.9. lib 8. tt. 5. l. 20. § plures. ff.lib.41. tt. 1. l.30. in prin.

Tabernis uel cęteris quæ in solo publico sunt uẽditis. ff.lib.18.tt.j.l.32.

Seruo uendito quid ueniat.

De peculio serui. ff.lib.18.tt.j.l.29. lib. 21. tt. 2. l.3. lib.19.tt.j.l.23.

De eo quod per seruum uenditum uenditor adquisiuit. ff.l.13.§ si quid seruo.l.23.lib.21.tt. j. l. 25. § fin.tt.2.l.51.§ non mirum.

De eo quod emptor per seruũ adquirere potuit. ff.l.31.in prin.uers. & non solum.

De eo quod statuliber uenditori conditionis implendæ causa dedit. ff.lib.44.tt.4.l.5.

Si lacu empto, & circa eum 10 pedes, lacus in 10 pedes creuerit: an alij 10 pedes debeantur. ff. li. 18.tt.j.l.69.

Horreis uenditis, ueniunt & dolia ibi defossa. ff. lib.18.tt.j.l.76.in prin.

Sylua in quinquennium uendita, utrum glans decidens emptori debeatur. ff.lib.18. tt. j. l. 80. § sylua.

Si cum suam partem fundi communis uendidisset socius, & antequam traderet accepto communi diuidundo iudicio totus fundus uenditori uel socio eius sit adiudicatus. ff.l.13. § idem Celsus.

Quantum & quale tradendum.

Qua mensura utendum. ff.lib.18.tt.j.l.71.

Si quis fructum oliuæ pendentis uendens stipulatus est

latus est pro 10. pondo olei preciũ: & plus uel minus natum sit. ff. lib. 18. tt. j. l. 39. § uerisimile.

Si seruus a iussu domini in demonstrandis finibus agri errore uel dolo plus demonstrauerit. ff. li. 18. tt. j. l. 18 § fin.

Si uendito homine dixerit peculium eum habere decem, cum plus minus'ue habeat. ff. l. 38. in prin.

Vltra modum tritici distracti emptor exigere nõ potest. C. tt. 49. l. 15.

Res uendita talis præstari debet qualis est. ff. lib. 18. tt. j. l. 59.

Si seruum coquum dixit, uel optimum coquum, &c. qualem præstare debeat. ff. lib. 21. tt. j. l. 18. § fi o. l. 19. § illud. lib. 18. tt. j. l. 59.

Quidquid uenditor accessurum dixit, id integrũ ac sanum tradi oportet. ff. lib. 19. tt. j. l. 27. l. 54. § fin. lib. 21. tt. j. l. 33. in prin.

¶ 2 *In faciendo consistit.*

Vt prædium obligatum liberet uenditor. ff. l. 52. § prædium. lib 18. tt. j. l. 41. C. lib. 8. tt. 45. l. 5.

Vt cum eo cui habitationem excepit, uenditor agat. ff. l. 13. § penult.

Vt caueat uenditor, uide paulo inferius.

Vt emptio distrahatur. ff. l. 11. § ia qui uioum.

Vt res redhibeatur. ff. l. 11. § redhibitione. § si quis uirginem.

Vt rem, quæ ita, si displicuisset reddi, empta est, recipiat. ff. lib. 18. tt. 5. l. 6.

De reliquis, uide ꝭ Causas ex quib. competit hæc actio.

¶ De cautione De dupla.

1 *Duplam quoq; uenditor emptori promittere debet, potestq; ut hoc fiat ex empto agi.*

ff. lib. 21. tt. 2. l. 37. in prin. lib. 19. tt. j. l. 11. § & ex empto. Distinguitur sequentib. modis:

Si res sit minus preciosa. ff. lib. 21. tt. 2. l. 37. § j.

Si seruus uendatur. ff lib. 21. tt. 2. l. 37. § per edictũ.

Si aliud conuenit. ff. lib. 21. tt. 2. l. 37. in prin. lib. 19. tt. j. l. 11. § deniq;.

Si non sponte, sed à prætore iussus distrahat. ff. li. 10. tt. 2. l. 49. in prin.

Si cautum uel promissum sit. Subdistinguitur sequentib. modis.

Si simpla pro dupla promissa est. ff. lib. 21. tt. 2. l. 37. § fin.

Si dictum non sit, quatotum uenditorem pro euictione præstare oporteat. ff. lib. 21. tt. 2. l. 60.

2 *Quid, seu de qua re cauendum?*

Rem emptori habere licere. ff. l. 11. § & ex empto.

Vendito itinere, actu, uia, &c. per se non fieri quo minus ire agere liceat. ff. l. 3. § si iter.

Animalia uendita sana præstari, esse, bibere ut oportet. ff. l. 11. § animalium.

Seruum uenditum sanum esse, fugitiuum, erronem non esse, noxa solutum esse. ff. lib. 21. tt. j. l. 31. § quia assidua. C. tt. 49. l. 14.

3 *In quantum cauendum.*

In simplum, duplum, triplum, &c. ut conuenit. ff. lib. 21. tt. 2. l. 56. in prin. l. 74. in prin. l. 6.

4 *Quo cautionis genere cauendum?*

Ex consuetudine eius regionis in qua negocium gestum est, caueri oportet. ff. lib. 21. tt. 2. l. 6.

Vt satisdet nõ est cogendus uenditor, sed sufficit nuda repromissio, nisi aliud conuenit. ff. lib. 21. tt. 2. l. 4. in prin. l. 37. in prin. l. 56. in prin. uers. nõ tamen.

5 *Euentus si non caueatur.*

Vide ꝭ membr. eod. 4. uers. Si non satisdat.

De actione si cautum sit, uide ĵ.

V. *Quando & quamdiu competit hæc actio?*

Non ante existentem conditionem contractus. ff. lib. 21. tt. j. l. 43. § si sub conditione.

Empti actio longi temporis præscriptione non submouetur. C. lib. 8. tt. 45. l. 21.

VI. *Adiuncta harum actionum.*

De pactis obscuris & ambiguis interpretãdis. ff. lib. 18. tt. j. l. 21. l. 33 l. 34. in pri. lib. 8. tt. 2. l. 16. § hæc lex. lib. 50. tt. 17. l. 132.

De dolo probando, uide ꝭ cap. j. uers. Si dolo aduersarij deceptus uendidit. lib. eod.

In emptis & uenditis potius id quod actũ quàm id quod dictum est, est sequẽdum. ff. lib. 18. tt. j. l. 6. § j. uers. in emptis.

VII. *Adfinia remedia.*

Qui ex empto potest conueniri, idem etiã redhibitorijs actionib. conueniri potest. ff. lib. 21. tt. j. l. 19. § dictum. uers nam & qui.

De actione duplæ si cautum sit, uide ĵ.

Si hæres a testamento uendere iussus uendiderit, etiam ex testamento actio est. ff. l. 5. in prin.

De exceptione petenti precium opponenda. ff. l. 25. C. lib. 8. tt. 45. l. 5.

Si empta uindemia uuas legere, calcare uel euehere prohibeatur à uenditore emptor, exceptio ad exhibendum, item & iniuriarum actio competit ff. l. 25.

Si ita res empta est, ut si displicuisset redderetur: etiam in factum actio est. ff. lib. 18. tt. 5. l. 6 lib. 21. tt. j. l. 31. § si quid ita. usq; ad § fin C. tt 58. l. 4.

Arra etiam cõdici potest uenditori. quasi ob causam datus causa finita. ff. l. 11. § ego illud.

Si emptor post precium solutum capite deminutus est, indebiti condictionem habet. ff. l. 24. in prin.

De condicendo precio & arra emptione rescissa, uide ꝭ cap. 3. Euentus rescissæ uenditionis.

Si is qui uenditorem obligatum habet, emptori hæres extiterit, uel uenditor uenditori, duplex est actio, propria & hæreditaria. ff. l. 10.

Si uenditor alij rem tradiderit. ff. lib. 17. tt. j. l. 22. § fugiuus.

DE ACTIONE REDHIBITORIA. ff. lib. 21. tt. 1. C. tt. 58.

Cap. 5.

I. *Ratio huius actionis.*

ff. l. j. § causa huius. l. 38. § causa autem.

II. *Causæ ex quibus datur.*

Si in uendendo mancipium uel iumentum uitiosum uel morbosum, uenditor uitium eius uel morbum celauerit, neq; palàm uel rectè pronunciauerit. ff. l. j. § j. l. 38. in prin. Declaratur & distinguitur ut infrà.

Si aduersus quàm dictum promissum'ue sit, cũ ueniret fuerit. ff. l. j. § j. uers. siue aduersus. in prin. l. 38 § non tantum.

Declaratur. ff. l. 17. § fin. l. 18. in prin. uers. uerbi gratia. l. 19. § dictum à prox.

F Distin-

Distinguitur. ff.l.15.§ hæc omnia. l. 19. in prin. § ea autem. § illud.l.31.§ si uenditor.l.52.lib.18.tt.1.l.43.in prin.lib.4.tt.3.l.37.C.lib.8.tt.38 l.8.Vide insuper 8 cap. prox. membr. Quid ueniat. uers.res uendita talia.cum sequentib.

Si ueterator pro nouicio ueneat. ff.l.37. Declaratur.ff.l.65.§ seruus.

Si iumenta optimè ornata uendens, ornamenta emptori non tradiderit. ff.l.38. in prin. § uendendi autem.

Si quid ita uenierit, ut si displicuisset redhibeatur.ff.l.31 § si quid ita. usq ad § fin. lib.18.tt.5.l.6.C.tt.58.l.4.

De reliquis causis ex quibus redhiberi solet, uide 8 cap. prox. Causas ex quibus empti actio competit.

DISTINCTIONES GENERALES.

1 *Ex genere & qualitate uitij uel morbi quem celauit uenditor.*

Definitio & diuisio morbi.ff.l.1.§ sed sciendum.

Differentia uitij & morbi. ff.l. 1. § sed sciendum. uers.uitiumq.l.5.

Si animi sit uitium. ff.l.1.§ apud Vinianum.§ fin. l.2.l.3 l.4.in prin.§ animi.usq ad § illud.l.65.in prin.

Si leue sit uitium uel morbus. ff.l.1.§ sed sciendũ. uers proinde si.l.4.§ fin.

Si temporatiua sit morbus.ff.l.6.in prin.l.53.l.65. § quoties.

Species morborum & uitiorũ quæ tenetur præstare uẽditor uel non.ff.l.1.§ exempli itaq gratia.usq ad fin.legis.cum ll.sequentib.usq ad.l.14.§ si uenditor.l.15.l.50.l.53.l.65. in prin. usque ad § seruus. Sequitur nunc de morbis & uitijs iumẽtorum.ff l.38.§ loquũtur.§ sed enim sunt. usq ad § non tantum l.43.in prin.

Si erro uel fugitiuus sit seruus.ff.l.1.§ 1.l.4.§ animi autem.

Declaratur qui sint fugitiui.ff.l.17.in prin.usq ad § quod aiunt. l.43.§ qui ad amicum. usque ad § mortis.l.64.§ fin lib 50.tt.16.l.225.

Declaratur quis sit erro.ff.l.17.§ erronem ita definit.l.64.§ fin.lib.50.tt.16.l.225.§ fin.

Si noxa solutus non sit seruus.ff.l.1.§ 1.

Declaratur qui sint noxa soluti. ff.l.17.§ quod aiunt.usq ad § si quis.lib 50.tt.16.l.174.l.200.

Distinguitur: Si seruus domino furtum fecerit. ff.l.31.§ si uenditor.l.52.

Si mancipium capitalem fraudem admiserit, aut mortis consciscendæ causa quid fecerit: uel in arenam depugnãdi causa ad bestias intromissus fuerit. ff.l.1.§ 1.uers.item si quod mancipiũ.

Declaratur & distinguitur. ff.l.23.§ excipitur etiã ille. usq ad § si seruus.l.43.§ mortis.

Si talis sit seruus qui manumitti nõ possit ex constitutionibus,uel si sub pœna uinculorũ à domino distractus est,uel à potestate aliqua damnatus,uel sit exportandus .ff.l.17. § si quis talis sit.

2 *Ex re uendita & uitiosa uel morbosa.*

Si pecus morbosum uel uitiosum uenditum sit. ff.l 38.§ iumentorum.

Si aliud animal uenditum sit.ff.l 48 § nõ solum.

Si aliæ res ueneant præter mancipia & iumenta. ff.l.1.in prin.l.63.in prin.

Si fundus pestilens uendatur. ff.l.49.C.l.4 § fin.

Si Simplariæ ueneant ff.48 § fin.

3 *Ex reliquis contingentibus.*

Si id quod accedit rei uenditæ uitiosum uel morbosum sit.ff.l.31.§ fin.cum duab ll sequentib.

Si hæreditate uel peculio uel fundo cum instrumento uẽdito in eo sint mancipia uitiosa uel morbosa.ff.l.32.§ final.l.33 § nam si seruus.usq ad § fin.

Si usufructus tantum uenditus sit.ff.l 48 § non solum.

Si aliena res sit uendita & euicta.ff.l 44.§ fin.tt.2.l.16.§ si seruus. lib.19.tt.1.l. 11. § etiam si ignorans.uers.idem.

Si morbus uel uitium sanatum sit,uel cessauerit. ff.l.1.§ fin l.16.

Si post emptionem fugerit, cum antea nõ fugisset.ff.l.54.l.58.§ fin C.l.3.

Si indicauit morbum uel uitiũ uenditor. ff.l. 14. si uenditor.

Si seruum uinctum uendidit. ff.l.48 § ei qui seruum.

Si nominatim exceperit de aliquo morbo uenditor.ff.l.14 § si uenditor.

Si sine dolo malo & ignorans reticuit uel dixit uenditor. ff.l 1.§ hoc amplius. § causa huius.l.14 § si uenditor. lib.19.tt.1.l. 11. § etiam si ignorans.l.13 § item qui furem.

Si emptor uitium intelligat, uel tale sit uitium quod intelligi potuit,& omnibus apparet ff l. 1 § si intelligatur.l.14 § fin.l 48 § in ædificijs.l.51.lib.18.tt.1.l.13.l 43.§ quædam.

Si fiscus uel respub. uendat. ff.l. 1.§ illud sciendum.

Si pupillaris sit uenditio.ff.l.1.§ in pupillaribus.

Si seruus uel filiusfamiliàs, ancilla uel filiafamiliàs uendiderit.ff.l.23.§ si seruus sit.l.57.

Si liber homo uel seruus alienus nobis bona fide seruiens uendidit.ff.l.23.§ hæ actiones.

Si non uenditum sit mancipium uitiosum sed alio modo alienatum: ut si locatum sit.ff.l.63.

Si donatum sit.ff.l.62.

Si permutatum sit.ff l.19.§ emptorem.

Si de dupla cautum sit emptori. ff.lib.19.tt.1. l. 4. in prin.

4 *Ex consequentibus.*

Si mancipium uel iumentum ante redhibitionẽ decesserit. ff.l 31.§ si mãcipium.usq ad § si quis egerit. l.38.§ loquuntur. uers. etsi mortuum. l. 47.§ fin.l.48. in prin.tt.2.l.16.§ si seruus.

Si mancipiũ emptor manumisit. ff.l.47.tt. 2.l 16.§ si seruus.uers.& quam actionem.

Si mancipium fugerit. ff.l.58.in prin.tt. 2.l.16. § si seruus.uers.& quam actionem.

Si emptor mancipium non possit exhibere. C. l. 5.

Si res post uenditionem deterior sit facta, uide ĩ Euentus.

Si res sit euicta,uide 8 uers. Si aliena res sit uendita.cap. eod.

Si emptor mancipium uelit retinere ff.l.48.§ 1.

Si de uno uitio redhibitoria actum sit,an de alio postea apparente agi possit. ff.l.48. § penultimo.

Si æstimatoria quanto minoris actum sit, an & hac actione agi possit. ff.l.43.§ aliquando. lib. 44.tt.2. l.25.§ 1. uers.Quare uerò.

III. *Quibus datur hæc actio?*

De successoribus, & aliis ad quos ea res pertinet. ff. l. 7. § 7. l. 19. § deinde aiunt. l. 48. § ædilitiæ.

De uno ex pluribus hæredibus. ff. l. 31. § si plures. usq; ad § idem Marcellus.

De uno ex pluribus emptoribus. ff. l. 31. § Marcellus. § si uenditori.

De procuratore. ff. l. 51. § fin.

De domino proprietatis, & eo qui in seruo emptore usumfructum habet. ff. l. 43. § fin.

IIII. *Aduersus quos datur?*

De successoribus. ff. l. 23. § hę actiones. l. 48. § ædilitiæ.

De uno ex pluribus uenditoribus, uel uenditoris hæredibus: an uni redhiberi possit. ff. l. 31. § idem ait. uers. sed & fructus § si uenditori.

Aduersus quem ex pluribus uenditoribus competat. ff. l. 44. § proponitur.

De patre & domino uenditoris. ff. l. 23 § si seruus fit. l. 57. § quod si seruus.

De possessore liberi hominis uel serui alieni uendentis. ff. l. 23. § hæ actiones.

De fideiussore uenditoris. ff. l. 56.

V. *Quid ueniat in hac actione?*

Vt res redhibeatur. ff. l. j. § j. Declaratur quid sit redhiberi. ff. l. 21. in prin.

Si seruus uel filius uendidit, in peculiū agitur. ff. l. 57. § quod si seruus. usq; ad fin. legis.

Si uenditor precium & accessiones non reddat, in duplum condemnatur. ff. l. 45.

Quantum uni uel ab uno ex pluribus redhibendum, uide § Quibus & aduersus quos.

De reliquis, uide § Euentus.

VI. *Quando & quamdiu competat?*

An ante conditionem uenditionis existentem. ff. l. 43. § si sub conditione.

Intra sex menses competit. ff. l. 19 § final. l. 20. l. 28. l. 31. § si quid ita. l. 38. in prin. l. 55. lib. 3. tt. 5. l. 34. § sed nec redhibitoriæ. C. l. 2.

Si ornamenta cum iumento non tradantur, datur in 60 dies. ff. l. 31. in prin.

Si conuenit ut si displicuisset res redhiberetur, intra 60 dies competit. ff. l. 31. § si quid ita. usq; ad § fin.

Si uenditor non cauet emptori de quibus debet, intra duos menses datur, &c. ff. l. 28.

VII. *Adiuncta.*

De probando fugitiuum esse. Quibus probetur, ff. l. 58. § fin.

VIII. *Euentus redhibitionis, & actionis redhibitoriæ.*

Redhibitione locum habente omnia in integrū restituuntur, perinde ac si neq; emptio neque uenditio intercessisset. ff. l. 60. l. 23. § Iulianus.

OFFICIA EMPTORIS.

De omni causa ab emptore restituenda, tam eo quod in uēditione rei accessit, quàm quod postea emptor occasione rei percepit, uel dolo eius factum est quo minus perciperet. ff. l. j. § si quid autem. l. 25 § iubent. § cum redhibetur. l. 24. l. 25. § item sciendum. l. 30. § fin. l. 31. § si ancilla. § si peculium. § restitui. § in his autem. § fin. l. 33. § fin. l. 43. § si quis setuum. lib. 9. tt. 2. l. 11. § si in eo.

Quātum cuiq; uel ab uno ex pluribus redhibendū, uide § Quib. & aduersus quos datur. uers. De uno ex plur.

Si cum plures res simul emptę sint, una aliqua uitiosa existit, omnes redhiberi & possunt & debent. ff. l. 34. l. 35. l. 38. § si iumenta. § si plura. § cū autem. usq; ad fin. legis. l. 39. l. 40. in prin. l. 64. § idem ait.

Si post uenditionem res deterior sit facta, quatenus id ab emptore præstandum. ff. l. 1. § si quid autē. l. 23. in prin. l. 25. in prin. usq; ad § fin. l. 31. § Pomponius. § quod in procuratore. § idem Pedius. l. 46.

Si mancipium uenditum mortuum sit culpa emptoris, uel eius familiæ. ff. l. 31. § si mancipium. usq; ad § si quis egerit. § in his autem. l. 38. § loquuntur.

Si seruū pignori dedit emptor, redimere & liberare debet. ff. l. 43. § pignus.

De cautionibus ab emptore præstādis. ff. l. 21. § j. usq; ad fin. legis. l. 22. l. 30. in prin. l. 46.

Pœnæ & euentus si emptor prędicta officia non pręstat. ff. l. 25. § fin. l. 26. l. 29. in prin. l. 37. in prin. l. 58. in prin.

OFFICIA VENDITORIS.

De precio à uenditore restituendo. ff. l. 23 § Iulianus ait. l. 25. § fin. l. 27. l. 29. § item emptoris. usq; ad fin. legis. l. 31. § in factum. usq; ad § restitui. l. 36. l. 38. § si forte iugum. l. 59. C. l. j.

De sumptibus, quos in eam rem fecit emptor, ei restituendis, & aliis quæ ei eius rei nomine ab sunt. ff. l. j. § tum si quas accessiones. l. 23. § iubent. § Iulianus ait. l. 26. l. 27. l. 29. § item emptori. usq; ad fin. legis. l. 30 § fin. l. 58. in prin. lib. 47. tt. 2. l. 17. § cum autem seruus. l. 63. § his etiam. C. l. j.

De cautione à uenditore præstanda. ff. l. 21. § idem Pomponius. l. 30. in prin.

Pœnæ & euentus si uenditor prædicta officia non præstat. ff. l. 28. l. 29. in prin. § condemnano. l. 45. l. 58. in prin. usq; ad § fin.

Distinguitur: Si uenditor seruū malit relinquere, an prædicta præstare sit cogendus. ff. l. 23. § Iulianus ait. l. 31. in prin. l. 58. in prin. uers. nisi pro his.

RELIQVI EVENTVS.

Re redhibita in factum actio ad recipiendum precium competit, nec quæritur amplius an in ea causa res fuerit ut redhiberi debuerit: item an intra legitima tempora redhibita sit. ff. l. 31. § in factum. usq; ad § quia assidua.

Si emptor fraudandorum creditorū causa mancipium redhibuerit, uenditor creditorib. propter mancipium tenetur. ff. l. 43. § si quis cum.

Si emptor seruum pignori obligauit, nihilominus manet obligatus seruus. ff. l. 43 § pignus.

Fundo redhibito uectigalia exactio aduersus emptorem cessat. ff. l. 49.

IX. *Affinia remedia.*

De actione ex empto. ff. l. j. § apud Viuianum. § fin. l. 2. l. 3. l. 4. in prin. § in summa. l. 19. § dictū. l. 38. § idem refert Ofilium. lib. 40. tt. 7. l. 9. § j. l. 10. lib. 19. tt. j. l. 11. § redhibitio.

De actione de dolo. ff. lib. 4. tt. 3. l. 37.

De actione ex stipulatu. ff. l. 19. § dictum. uers. secundum. lib. 40. tt. 7. l. 10.

De in factum actione. ff. l. 31. § in factum actio. § si quid ita.

De actione mãdati & negociorum gestorum. ff. l. 51. § fin.

De stellionatus iudicio. ff. lib. 40. tt. 7. l. 9. § j.

De actione æstimatoria. quanto minoris. ff. l. 18. in prin. lib. 44. tt. 2. l. 25. § j.

DE ACTIONE AESTIMAtoria quanto minoris ff. lib. 21. tt. 1. Cap. 6.

I. *Causæ ex quibus datur.*

Ex ijsdem causis ex quibus præcedens actio datur. ff. l. 18. in prin. lib. 44 tt. 2. l. 25 § j.

DISTINGVITVR:

Si cum conuenisset inter emptorem & uenditorem, ut emptor fundum uenditũ intra 30 dies metiretur, & uenditori renũciaret, is uenditori semel renunciauit: & quo minoris renunciauit, pecuniam recepit. ff. lib. 18. tt. j. l. 40. in prin.

Si semel actum sit, an rursus agi possit. ff. l. 31. § si quis egerit. l. 48. § cum redhibitoria. tt. 2. l. 32.

Si uni uenditorum pro parte redhibitum sit, an cum altero Quanto minoris agi possit. ff. l. 31. § si uenditori.

Si sex mensium exceptione à redhibitoria exclusus sit emptor, an hac actione agere possit. ff. l. 48 § non nocebit.

De reliquis causis & distinctionibus huius actionis, uide 8 cap prox.

II. *Quid ueniat in hac actione?*

Vt quanto minoris emisset si sciuisset uitiũ, precium ei restituatur ff. l. 61.

Vt res redhibeatur. ff. l. 43 § aliquando. lib. 44. tt. 2. l. 25 § j. uers nam posterior.

De æstimatione in hac actione facienda. ff. l. 31 § si quis egerit. l. 36. l. 38. § si forte iugum. l. 64. in prin. tt. 2. l. 32. § fin.

III. *Quamdiu competat?*

Intra annum competit ff. l. 19 § fin. l. 38. in prin. uers morbi autem. C. tt. 58. l. 2. ff. lib 18. tt. j. l. 40. in prin. uers. sed si ita pactum.

IIII. *Adfine remedium.*

Actio redhibitoria. ff. l. 18, in prin. lib. 44. tt. 2. l. 25. § j.

DE ACTIONE SI RES aliena uendita sit & euicta. ff. lib. 21. tt 2. C. lib. 8. tt. 45. Cap. 7.

I. *Causæ ex quibus datur hæc actio?*

Si res aliena uendita sit, & euicta: Distinguitur j

Si per communem uel alienum fundum uiam constituerit. ff. l 10 l. 46. § si per alienum.

Si pater filium uel alium liberum hominem uendidit. ff l. 39. § pater.

Si statuliberum dissimulata cõditione uendidit. ff. l. 39. § qui statuliberum. l. 51. § j. l. 69. § sed etsi quis. lib 40. tt 7. l. 9 § j. lib. 44. tt. 4. l 2. § fin.

Si ex nomine uendito nihil exigere possit emptor. ff. l. 74 § fin.

Si soluit uel liberauit rẽ pignori obligatam emptor. C. l. 22.

Si rem petens emptor nõ obtinuerit, uel possessor sit absolutus. ff. l. 16. § j. l. 27. l. 28. l. 57. § si uero empt.

Si rem petitori restituit emptor uel damnatus litis æstimationem soluit. ff. l 16. § j.

DISTINCTIONES GENERALES.

1 *Ex genere alienationis qua rei aliena alienata est.*

Si ex alia quàm ex emptionis causa res euicta tradita est ff. l. 52.

Si ex causa permutationis tradita est. ff. lib. 19. tt. 4. l. j. § unde ea res. C. l. 29.

Si donata sit. C. l. 2.

Si legata sit. ff. l 58. l 59. uide 8 lib. 12. cap. j. uers De euictionis actione.

Si in solutum data sit. C. l 4.

Si ex iudicio familiæ erciscũdæ tradita sit. ff. l. 66. § fin. C. lib. 3. tt. 38. l. 7.

2 *Ex reliquis contingentibus alienationem.*

Si creditor pignus uendiderit. ff l. 38. l. 50. l 65. lib. 19. tt. j. l. 11 § sententiam Iuliani. li. 20. tt. 5 l 10. in prin lib 13. tt. 7. l. 8 § j l. 22. § fin. l 23. l 24 in prin. C. lib. 8. tt. 46.

Si à furioso emerit ff lib 41. tt 5. l. 2. § si à furioso.

Si in alea rem uendat. ff lib 44. tt. 5. l. 2. § j.

Si quid missum nomine emptũ & captum est. ff. lib 18 tt. j. l 8. § fin.

Si cum duos seruos quiuis emisset, & alter decem dignus esset, alter sit euictus. ff. l. 47. lib. 19. tt. j. l. 42.

Si emptor sciat rem alienam esse. C. l. 27. l. 30. lib. 3. tt. 38. l. 7 § fin.

Si uenditor indicauerit rem alterius esse Subdistinguitur: Si obscurè indicat, uel in indicando mentitur, ut si usumfructum rei dicat Seij esse, cum sit Sempronij &c ff. l 39 § fin. l. 62. § fin item si statuliberum uendens, aliam conditionem indicat, uel alij dare iussum uel plus minus'ue, &c. ff. l. 46 § cum tibi usq; ad fin. legis. l. 54 § si hæres. l. 69 lib. 19 tt. j. l 42. § similis.

Si conuenerit ne quid euictionis nomine uenditor præstet ff. l. 68. in prin. lib. 19. tt. j. l. 6. § final. l. 11. § denique ad. § Ib. dem ait.

Si nulla stipulatio de euictione prestanda interposita sit. ff. lib. 18. tt. j. l. 66. in prin. uide j cap. prox. Adfinia remedia. uers. De empti actione.

Si per se habere licere uẽditor cauit: & alius euincat. ff. lib. 19. tt. j l 11 § qui autem.

Si cum cõuenisset in uenditione ut intra 30 dies dupla promitteretur, postea uerò ne quid presteetur, emptor hoc fieri intra diem non desiderauit. ff. lib. 19. tt j. l. 11. § denique.

Si res non sit tradita emptori. ff. l 62. in prin.

Si alij iussu emptoris tradita sit. ff. l. 61.

3 *Ex consequentibus alienationem.*

Si uenditor, idemq; debitor rem obligatam liberauit. ff. l. 35.

Si uenditor emptorem defendens, cõdemnatus litis æstimationem obtulit. ff. l. 21. § j.

Si uenditor seruum emptori euictum postea offerat. l. 67.

Si res ex causa lucratiua ad emptorẽ postea pertinere incipiat. ff. lib. 19. tt. j. l. 13. § si fundum.

Si em-

Si emptori res à domino donata uel legata est. ff. l.57. § fin. lib.41. tt.5. l.2. § fin,

Si emptor domino hæres extiterit. ff. l.9. l.41. § licet si domino.

Si is qui rem euicit, sine hærede decesserit, ita ut res penes emptorem maneat. ff. l.57. in prin.

Si emptor rem à domino redemerit. ff. l. 29. in prin.

Si emptor litis æstimationem obtulerit. ff. l.16. § j. l.21. § j. uers. quamuis si emptor. l.66. § si secunda. lib.41. tt.5. l.2. § fin.

Si tutor pro re quam emit pupillus, ex sua pecunia litis æstimationem obtulit. ff. l.22. in prin.

Si emptor rem usucepit, uel longissimi temporis præscriptione se tueri potest. ff. l.54. in pri. C. l. 19. lib.4. tt.51. l. j. § fin. li.7. tt.26. l.4. tt.33. l.3. Subdistinguitur: Si usucapio per in integrum restitutionem rescissa est. ff. l.66. § si is qui.

Si cum posset usucapere emptor, nō usucepit. ff. l.56. § si cum posset.

Si emptor uenditori hæres extiterit, uel contrà uēditor emptori. ff. l. 40. l.41. in prin. § si is qui. usq; ad fin. legis C. l.2.

Si emptor rem alij ante euictionē alienauit, uel in dotē dedit, uide ĩ Ex persona eius cui euincitur. uers. Si ab eo cui emptor, &c.

Si emptor à uenditore alij rem legauerit. ff. l.40.

Si emptor seruum manumiserit. ff. l.25. l.26. l. 54. in prin. tt. j. l.47. lib.19. tt. j. l.50. § fin.

Si emptor rem pro derelicto habuerit. ff. l.76.

Si uenditor in loco uendito uoluntate emptoris sit sepultus. ff. l.51. § si quis locum.

Si cum emptor retentionem quidem in re haberet, non autem petitionem, eam amisit. ff. l. 29. § j.

Si homo uenditus ante euictionem mortuus sit. ff. l.21. in prin. C. l.26.

Si homo ab emptore ante euictionem fugerit. ff. l.21. § idem Iulianus.

Si res non sit euicta. ff. lib.19. tt. j. l.30. § fin. C. l.3. l.12. l.18. § fin.

Si tantum quæstio mota sit. ff. l.74. § mota. C. l.12.

4 *Ex persona eius cui uel à quo euincitur.*

Si ab eo cui emptor alienauit, uel in dotem dedit euincatur. ff. l. 22. § si pro. l.23. l. 24. l. 39. § si seruus tuus. l.61. l.71. lib.23. tt.5. l.75.

Si cum sibi aut Titio fundum dari stipulatus esset, Titio fundus datus euictus sit. ff. lib.46. tt. 5. l.33. in prin.

5 *Ex re euicta.*

Si pars tantum euicta sit. ff. l. j. l.36. l. 39. § si à me bessem. l.44. l.45. l.56. § in stipulat.

Si pluribus rebus simul emptis una sit euicta. ff. l.72.

Si hæreditate empta una res, ex ea sit euicta. C. l. j.

Si fines agri iudicio finium regundorū euincantur. C. l.10.

Si id quod accessit rei uenditæ euincatur. ff. l. 16. in prin. lib.19. tt. j. l.11. § si quis rem.

Si uicarius ex peculio serui, quod accessit, euincatur. ff. l.5.

Si ea quæ per seruum emptū adquisita sunt, euincantur. ff. l.8.

Si partus ancillæ prægnantis uenditæ euictus sit. ff. l.42.

Si uacca uendita uitulus sit euictus. ff. l. 43.

Si usufructus euictus sit. ff. l.59. § fin. l.46. in pri. lib.18. tt. j. l.66. in prin.

Si seruitus euincatur. ff. l.75. Si seruitutem petens emptor succumbat. ff. l.75. § si uerò emptori. li. 18. tt. j. l.66. in prin.

Si debitore sub pignore delegato creditori, pignus ei euincatur. ff. l.68. § fin.

6 *Ex genere actionis quo, & causa ex qua euincitur.*

Nihil interest quo genere iudicij euincatur. ff. l. 54. § si communi.

Si Seruiana actione euictum sit. ff. l.34. § fin. l.55.

Si cōmuni diuidundo iudicio euincatur. ff. l.54. § si communi.

Si finium regundorum iudicio. C. l.10. § fin.

Si per in integrum restitutionem minoris. ff. l.59. in prin.

Si per in integrū restitutionem propter absentiā. ff. l.66. § si is qui.

Si interdicto de itinere actuq; priuato uictus sit emptor. ff. lib.19. tt. j. l.55.

Si ex futuro casu post contractā emptionem res euincatur. ff. l.11. in prin. uers. Paulus. l.5.

Si princeps prædia uel distrahat, uel militib. assignet. ff. l.11. in prin.

Si in aleæ lusu res euincatur. ff. lib.44. tt.5. l.2. § j.

Si seruus rem domini uēdiderit sine eius uoluntate, & propterea emptor eam uindicans submotus sit. ff. l.39. § si seruus.

Si dolo, errore uel imprudentia iudicis res fuerit euicta. ff. l.51. in prin. C. l.8. l.15.

Si emptor uitio suo & sua culpa causam amiserit. ff. l.63. § fin. l.66. in prin.

Si emptor exceptionem competentem non opposuit petenti. ff. l.18. lib.19. tt. j. l.46. § j. lib.6. tt. 2. l.14. § fin. C. l.28. Quæ autem sint huiusmodi exceptiones, uide ĩ membr. 4. huius Capitis.

Si ideo contra emptionem iudicatū sit, quòd defuerit uel abfuerit. ff. l.53. in prin. C. l.8.

Si cum emptor retentionem in re, non autem petitionem haberet, rem amisit. ff. l.29. § j.

Si cum uenditor cōsuluisset ut emptor Publiciana experiretur, uel hypothecaria, emptor directa rei uindicatione agens uictus sit. ff. l.66. in prin.

Si contra legem uenditionis emptor mancipiū prostituerit, & propterea liberum fiat. ff. l. 54. in prin.

Si res pro emptore obligata fuerit, & eo nomine euincatur. ff. l.20.

Si emptor conuentus auctori suo non denunciauit, uel cōdemnatus non appellauit, uide paulo inferius.

Si uenditor uoluntate emptoris in loco uendito sepultus sit. ff. l.51. § si quis locum.

7 *Ex reliquis contingentibus circa euictionem.*

Tum demū res uidetur euicta, si ita amittitur ut eam emptori habere nō liceat, uel spes habendi abscissa est. ff. l.21. § inde Iulianus. l 35.

Si mulier emptrix domino rem in dotem dedit. ff. l.24.

Si apud iudicem compromissarium res euicta sit.

ff.l.56.§ si compromiſ.

Si emptor non ſoluit uenditori. ff.lib.15.tt.3.l.7.§ idem ait.uerſ.nam etſi.

Si emptor conuentus non denunciauit uenditori ut ſe defendat.ff.l.53.§ fin.C.l 8.l.20.§ fin.

De denunciando auctori, ut defenſioni adſit.ff.l.29.§ fin.l.39.§ denunciare. l.49.l.51. § ſi Titius. l.55.§ fin.l.56.§ ſi præſente. uſq; ad fin. legis.l.59.l.62.§ j.l.63. in prin. C.l.7.l.9.l.17.l.20.l.23. l.29.

Si cum uenditor conſuluiſſet emptori, ut Publiciana uel alia actione uteretur, emptor alia uſus uictus ſit.ff.l.66.in prin.

Si emptor condemnatus non appellauit. ff.l.63.§ j.uel,appellationem non eſt proſecutus. ff.l.63.§ fin.

Si poſt mortem emptoris euincatur. ff.l.23.

Si poſt multa temporis ſpacia euincatur. C.l.21.

Si emptor decem quę ab euicto conditionis implendæ cauſa accepit, uenditori non reddat. ff. lib.44 tt.4.l.2.§ fin.

De reliquis, uide § Ex contingentib. circa alienationem.

II. *Quæ actio detur ex euictione?*

Si ſtipulatio de euictione præſtanda interuenit, ex illa ſtipulatione de dupla agitur, de qua uide j cap. prox. Si nulla interuenit ſtipulatio, tunc agitur ex empto ad id quod intereſt.C.l.6.l.25.uide j cap.prox. Quid ueniat, item Adfinia remedia.

III. *Quibus datur de euictione actio?*

Item aduerſus quos: item Quid ueniat in ea, &c. uide j cap.prox.

IIII. *Euentus.*

De mandati actione cōdemnari. ff.lib.6.tt.2.l.14.§ Sed quod iudicio empti.

IIII. *De uindicatione rei alienæ uenditæ.*

1 *An re aliena uendita, dominus eam uindicare & euincere poßit?*

ff.li.18.tt.j.l.28.C.li.4.tt.51.l.j. l.6. Distinguitur:

Si pater rem filij uendidit. C.lib.4.tt.51.l.5.

Si maritus rem uxoris uendidit. C.lib.4.tt.51.l. 2.

Si dominus rei uenditioni conſenſit, uel eam ratam habuit. C.lib.7.tt.26.l.4.ff.lib.41.tt.3.l.44.§ conſtat.

Si dominus rem ſuam uēdendam mandauit, uel mādatu alterius uendidit.ff.tt.3 l.j.§ j.§ Celſus ait lib.17.tt.j.l.49.

Si dominus inſtrumēto uenditionis ſubſcripſit. ff.lib.18.tt.5.l.8.

Si domini ſigillo inſtrumentū contractus ſignatum eſt.C.lib.4. tt.51.l.2.

Si pro domino res in ſolutum data eſt. C. lib. 4. tt.51.l.4.

Si uenditor dominium rei ſit adeptus, eamq; ab emptore petat. ff.l.17.l.18.tt 3.l.j.in pri.l.2.§ fin. lib.19.tt.j l 46.lib.44.tt.4.l. 4. § ſi à Titio. ibi, etſi ipſe.lib.41.tt.3.l.42 lib.20.tt.5.l.10.lib.17.tt. j. l.49.C.l.13.tt.46.l.j.§ ſi tamen.lib.10.tt.5.

Si dominus ſerui uendentis petat.ff.lib.15.tt.3.l.7.§ idem ait.

Si hæres uenditoris petat. ff.l.73.tt.3.l. j. in prin. C.l.13.l.14.lib.4.tt.51.l.3.

Si fideiuſſor datus pro euictione petat. C.l.11.

Si hæres fideiuſſoris petat.C.l.31.

Si emptor rem uſucepit, uide § Ex conſequentibus alienationē.uerſ. Si emptor rem uſucepit.

2 *Euentus euictionis.*

Quod euincitur, in bonis non eſt. ff.lib.50.tt. 17. l.150.

Actio datur emptori aduerſus auctorem, de qua § eod.cap.

3 *Adfine remedium.*

Si emptor rem uſucepit. C.lib.4.tt.51.l.j.lib. 3. tt. 32.l.3.in fine.

DE ACTIONE DVPLAE EX ſtipulatu. ff.lib.21.tt.2.C. lib. 8. tt.45. Cap. 8.

I. *Cauſæ ex quibus datur?*

Si contrà ac promiſſum eſt à uenditore fiat.

Si cum promiſiſſet uenditor, emptori rem habere licere, res emptori euicta ſit. Diſtinctiones ſtulus, uide § cap.prox.

Si cum promiſiſſet ſeruum uenditum furtis noxiſq; ſolutum eſſe, ſeruus furtū fecerit uel noxa ſit. Diſtinguitur ſequentibus modis:

Si poſt perfectam emptionem ſeruus furtum fecerit, ex quo emptor conuenitur.ff.l.3.

Si domino ſuo ſeruus furtum fecerit. ff.tt.j.l.31.§ ſi uenditor.l.52.

Si ei qui emptori hæres exiſtit, furtū fecit. ff.l.30.

Si talis ſit noxa, quæ publicè coerceri ſolet. ff.l.11.§ fin.

Si emptor noxali iudicio conuentus, ſeruum nō defendit. ff.lib.19.tt.j l.11.§ Iulianus. uerſ.idēq; putat.

Si actor ſciuerit ſeruum talem eſſe cum ſtipularetur. ff.lib.44.tt.4.l.4.§ item Labeo.

DISTINCTIONES GENERALES.

Si non ſit interpoſita ſtipulatio. ff.lib.18.tt j.l.66. in prin. Vide inſuper j Adfinia remedia. uerſ. De empti actione.

Si ex alia quàm ex emptionis cauſa interpoſita ſit ſtipulatio. ff.l.52.

Si cum ſeruum ſanum eſſe, erronem nō eſſe, &c. promiſiſſet, ſeruus alienus ſit & euictus. ff.l.16.§ ſi ſeruus. uide § ca.5.uerſ.Si aliena res.l.1.eod.

Si ſemel ex ſtipulatu actum ſit ff.l.32.§ fin.

II. *Quibus datur actio?*

De hæredibus emptoris. ff.l.23.l.30.l.51.§ non eſt mirum.

De domino cuius procuratori cautum eſt. ff.lib. 41.tt.2.l.49.§ fin.

De eo cui emptor rem alienauit: an ſi ei res euicta ſit, aduerſus priorem uenditorem habeat actionem. ff.l.59.

De emptore, ſi res ei cui iuſſu emptoris tradita eſt, uel cui emptor rem alienauit, euicta eſt, uide § cap. prox. Ex perſona eius cui uel à quo euincitur.

III. *Aduerſus quos datur actio?*

De domino & procuratore, & eo qui abſentis negocia gerit, uendente. ff.l.66.§ fin.lib.19.tt. j. l. 13.§ ſi procurator.lib.3.tt.3.l.67.

De eo cuius tutela geſta eſt tutore uendente. ff.l. 4.§ fin.

De apparitorib. prætoris, per quos pignora uenduntur. ff.l.50.

Si iuſſu

Si iussu iudicis rei iudicatæ pignus captum per officium distractum est: eo euicto aduersus eũ cõpetit actio qui debito liberatus est. ff.l.74. § e ili iussu.C.l.13.

Si creditor pignus uẽdidit, eo uicto aduersus debitorẽ actio cedenda est, uide ĩ cap. prox. uers. Si creditor pignus uendiderit.

De auctore auctoris.ff.l.59.

De fideiussoribus pro euictione. C.l.7.l.18. Nouell.c.4.§ neq; hoc tantum.ff.de euictionibus. l.41.§ si is qui.

De duobus uel pluribus uẽdentibus. ff.l.12.l. 39. § si d me bessem.l.65.

De hæredibus uenditoris.C.l.9 l.18.l.23.

Si non tenetur defunctus, an teneatur hęres.ff.l. 7 l 51.§ non est mirum.

Si seruus uel homo liber uenditus, uenditori hęres extiterit, ipse de se euicto tenetur.ff.l.7.l.19. § si homo.

De pluribus hæredib quatenus illi teneantur. ff. l.12.l.62.§ j.l.65.lib.45.tt.j.l.85. § in solidũ.l.139.

IIII. *Quid ueniat in actionem duplæ, & si res euicta sit.*

Consideratur,

1 *Ex antecedentibus euictionem, & alias causas ex quibus agitur.*

Si stipulatio præcessit, tunc quantum in eam deductum est, peti potest.C.l.25.

Siue simplum siue duplũ siue triplum, &c. sit deductũ peti potest. ff.l.56.in prin l.74.in pri. Si simplũ pro duplo stipulatus sit. ff l.37.§ si simplum. Si nihil definitũ sit in uenditione.ff.l.60.

Si nulla præcessit stipulatio, tunc si quidem petente emptore uenditor repromittere noluit, dupli condemnandus est. ff.l.2.

Sin autem nec emptor petiit promitti, tunc empti actione petitur id quod interest.ff l.8 l 16.§ fin l.60.l.66 § fin l.57.l.70.l.64.§ etsi iussu. li. 19 tt.j.l.11.§ qui autem habere. l.41.§ fin.l.44.l. 45.in prin.§ j.C.l.9.l.21.§ fin.l.23.l.25.l.19.lib.4. tt 52.l.5.

Item petitur empti actione precium cum usuris reddi. ff.l.70.tt.j.l.58.§ item quæro. lib.22.tt.j. l.18.lib.19.tt.j.l.11 § qui autem habere. l.13. § offerri.C l.15.l 23.§ fin.

Vel si res tantum obligata est ut liberetur, uide ĩ cap.4 membr.4. uers. ut prædium obligatum liberet uenditor.

Si res uel melior uel deterior apud emptorem facta sit. item, Si uel aucta uel deminuta est flumine uel alluuione. item si emptor impensas in eam fecit, eius quoque ratio habetur ff.l.15. in prin.l.64.in prin. usq; ad § fin. l.66. § fin.l. 70. lib.19.tt.j.l.43. § illud etiam.§ fin. l.44. l. 45. in prin. usq; ad § fin.C.l.9 l.16.l.17.

Si antea etiam aliqua pars prędij uel seruitus euicta est, emptorq; eo nomine agendo quid consecutus est. ff.l.48.

Si emptor secundo emptori in lite super re uendita procuratorio nomine adfuit, & quædam ex causa iudicati præstitit, euicta re ea quæ actione mandati à secundo emptore consequi nequit, repetet hac actione à suo auctore. ff. l. 66 § si secundus.

2 *Ex re euicta.*

Si pars rei euicta sit, de toto agi non potest.ff.l.j.

De ęstimatione euictę partis pro qualitate & bonitate.ff.l.j.§ fin.l.13.l.14.l.15.in prin.l.53.in prin. l.64.§ cæterũm.l.69.§ fin.

Si ea quę rei uenditę accesserunt euicta sunt, simplum præstandum.ff.l.16.in prin.lib.19.tt.j.l.11. § si quis rem.

Si usufructus uel seruus, qui fundo accessit, euictus sit.ff.l.15.

3 *Ex persona uenditoris.*

Si creditor pignus uendidit, eo euicto actiones tantum aduersus debitorem præstare dibet ff. l.18. uide ĩ cap.prox.membr.j.uers. Si creditor pignus.

Seruo uendente datur actio de peculio in dominum.ff.l.39.§ seruus uers.sed si seruus.

V. *Quando & quamdiu datur.*

An statim quæstione mota.ff.l.74.§ mota.C.l.12.

An antequam res sit euicta, uide ĩ cap. prox. Ex cõsequent alienat.uers. si res nondũ sit euicta.

De longi temporis præscriptione.C.l.21.

VI. *Adfinia remedia.*

De empti actione, deficiẽte dupla.ff l.16.in prin. l.19. in prin. tt.j.l.31.§ quia assidua.lib.19.tt. j. l. 11.§ Iulianus. C.l. 6.l.25.

De persecutione pignoris ob euictionẽ dati. C. l.15.

De exceptione uenditori precium petenti opponenda.ff.l.68.in prin.ff.lib 18.tt.6.l.18.§ fin.C.l. 24.

Si uenditor rem uenditã ab emptore uelit euincere. in potestate est emptoris, utrum eum exceptione uelit submouere, an per actionẽ duplum uel id quod interest consequi.ff.l.17. l.73. § fin.C.lib.4. tt.51.l.3.

De exceptione ei qui rem euincit opponẽda: de precio & sumptibus restituendis. ff.lib.19.tt. j. l.45. § j.C.l.16.

De actione aduersus seruum manumissum, qui sciens dissimulata conditione se uendi passus est. ff.lib.40. tt.5.l.10 § fin.tt.12.l.14. usq; ad.l.23.

De actione de dolo. ff.l.21.in prin.

De actione ex testamento.ff.l.58.

De actione in rem. Nouell.c.4 § neq; hoc tantũ.

De actione in factũ. ff.lib.19.tt.4.l.j. § unde si etes.

DE ACTIONE VENDITI.
ff.lib.19.tt.j.C.tt.49.
Cap. 9.

Hactenus de actionibus quę emptori ex contractu emptionis cõpetunt, tractatum est: sequitur nunc de ijs quæ pro iure uenditoris competunt, ut est actio uenditi.

I. *Causæ ex quibus datur hæc actio.*

Ex uendito actio uenditori competit, ad ea consequenda quæ ei ab emptore pręstari oportet. ff.l.13.§ ex uendito. ueluti

1 *Si quid inter emptorem & uenditorem conuenit, ut emptor ei fidem præstet.*

ff lib.18.tt.j.l. 75. Distinguitur ex specie pacti facti:

Si cõuenit, ne emptor in loco uẽdito monumentum extruat, ne ue alio modo humano iure eũ eximat. C.tt.54.l.9.

Si conuenit, ne in locum uenditũ inferatur mortuus. ff. lib. 11. tt. 7. l. 11.

Si conuenit, ut si ad diem pecunia soluta non sit, res sit inempta. ff. lib. 18. tt. 1. l. 6. § 1. tt. 3. l. 4. in prin uers. & quidẽ, uide ⁋ De lege commissoria.

Si cõuenit ut ad diem pecunia nõ soluta, emptor arras perdat. C. tt. 54. l. 1. uel duplum precij præstet. ff. l. 13 § ibidem Pomponius.

Si conuenit, ut seruus uenditus cum bestijs pugnet. ff. lib. 18 tt. 1. l. 42.

Si conuenit, ne seruus uenditus manumittatur. ff. lib 18 tt. 7. l. 6. in prin. C. tt. 57. l. 5.

Si conuenit, ut seruus manumittatur, uide ⁋ lib. 5. cap 5. uers. si seruus ita.

Si cõuenit, ne ancilla uendita prostituatur. ff. lib. 18. tt 7. l. 6. § cæterum fine, usq; ad fin. legis. l. 9. § fin. tt. 1. l. 56. C. tt. 56.

Si uendita insula conuenit, ut emptor aliam uenditoris insulam reficeret, &c ff l. 6. § 1. tt. 5. l. 6.

Si uendita domo, uenditor sibi uel alij habitationem excepent. ff. l. 13 § si uenditor. l. 21. § fin. l. 53. § fin lib. 13. tt 6. l. 18. in prin.

Si fundo uendito conuenit, ut eum conductum uenditori habere liceat. ff. l. 21. § si tibi. lib. 18. tt. 1. l. 75.

Si parte fundi uendita conuenit, ut emptor alteram partem certa pecunia conductam habeat. ff. lib. 18. tt. 1. l. 79.

Si conuenit, ut reus locuples ab emptore detur. ff l. 13. § item si conuenerit.

Si cõuenit, ut oblato precio à uenditore eiusue hæredibus, res inempta fieret, & ab emptore restitueretur. ff. tt. 5. l. 12. C. tt. 54. l. 2. l. 7.

Si conuenit, ne emptor alij quàm uenditori rem distrahat. ff. l. 21. § si tibi uers. sed etsi ita. lib. 18. tt. 1. l. 75.

Si conuenit, ut si emptor rem pluris uendidisset, eius partem dimidiam uenditori præstet. ff. l. 13. § si inter emptorem.

Si in lege commissoria cõuenit, ut quanto minoris fundum uenditor postea uendidetit, id emptor præstet. ff. lib. 18. tt. 1. l. 6. § 1. tt. 3. l. 4. § in cõmissoria.

2 Agitur insuper hac actione, ut emptor precium quanti res uenit, soluat.

ff. l. 13 § ex uendito. C. l. 6. l. 13. § fin.

Distinguitur:

Si compensauit. C. l 2.

Si soluit. Subdistinguitur: Si aliud pro alio soluit C. tt. 44. l. 9.

Si numos ex peculio serui uẽditi, quod ad uenditorẽ pertinet soluit. C. l. 7. tt. 36. l. 1. § si itaq; § fi.

Si non fecerit numos accipientis. ff. lib. 19. tt. 1. l. 11. in prin. tt. 4. l. 1. in prin.

Si nõ iustum precium soluit. quod autem preciũ sit soluendum, uide ff. lib. 18. tt. 1. l. 71. lib. 19. tt. 1. l. 3. § fin.

Si non totum precium soluit, & quantum precij nomine soluendum. ff. l. 3. § fin. l. 13. § ex uendito. l. 52. lib 18. tt. 1. l. 17. l. 18. in prin. l. 39. l. 40. in prin. usq; ad § in lege. § qui agrum. l. 57.

Si usuras precij nõ soluit. ff. l. 13. § ex uendito, usq; ad § præterea. l 49 § fin. l. 51. § fin. lib. 18. tt. 6. l. 19. lib. 22. tt. 1. l. 16. § cum usuræ. C. l. 5. l. 13. § fin. tt. 54. l. 5. tt. 32. l. 2.

Reliquas distinctiones huius loci, uide paulo ⁋ Distinctiones generales.

3 Reliqua ex quibus, & ad quæ agitur ex uendito.

Si uenditor in rem distractam sumptus fecit, ut eos emptor reddat. ff. l. 13. § præterea. l. 58. § si per emptorem. C. l. 16.

Si cum ita res uendita esset, ut emptor reipub. debita solueret, eo non soluente uenditor soluit. C. tt. 44. l. 14.

Si seruus uenditus uenditori furtum fecerit. ff. l. 30. in prin. usq; ad § si furens. lib. 3. tt. 5. l. 48. lib. 18. tt. 1. l. 29.

Si emptor, qui lapides ex fundo emit, eos tollere nolit. ff. l. 9.

Si res uẽdita aliquam seruitutem debet, ut patiatur emptor eam imponi. ff. l. 8. lib. 5. tt. 2. l. 34. tt. 4 l. 7 l. 10.

Si emptor ruta cæsa non restituat. ff. l. 17 § si ruta. uers. quia si non. lib. 10 tt. 4. l. 5 § idem Iulian.

Si re redhibita emptor reliqua reddere nolit. ff. lib. 21. tt 1. l. 23. in prin.

Si meliore conditione allata, emptor fructus restituere nolit. ff. lib. 18. tt. 5. l. 15.

Si dolo egit emptor C tt. 44. l. 11.

Si persuasit uenditori, minimo rem ualere. ff. l. 13. § per contrarium.

Si iniquis ponderibus adhibitis oleum accepit. ff. l. 32. li. 48 tt. 10. l. 32. li 47. tt. 2 l. 51. § si maioris.

Si cum fundus in diem esset addictus, emptor minus idoneum emptorem subiecit. ff. lib. 18. tt. 2. l. 14. in prin.

Si per emptorem stat, quo minus conditio emptionis impleatur. ff. lib. 18. tt. 1. l. 50.

Si fructus ad uenditorem pertinentes emptor inuasit. C. l. 2. § fin.

Si seruum sub modo manumissionis uenditum, postea mutata uenditoris uolũtate emptor nihilominus manumiserit. ff. lib. 18. tt. 7. l. 8. lib. 17. tt. 1. l. 30.

DISTINCTIONES GENERALES.

Si per uẽditorem factum sit, quo minus id quod oportet præstetur ff. l 51. § fin.

Si debitor rem pignoratam à creditore redemerit. ff. lib. 18 tt. 1. l. 39. in prin.

Si uẽditoris nihil intersit sic uel aliter factum esse. ff. lib. 18. tt. 7 l. 6. § si quid emptor.

Si res empta redhibenda sit, uel adhibita. ff. lib. 21. tt. 1. l. 59. lib. 44. tt. 4. l. 5. § si seruus. tt. 1. l. 14.

Si res emptori euicta sit ff. lib. 21. tt. 2. l. 68. in prin.

Si de re empta dominij quæstio moueatur emptori. ff. lib. 18. tt. 6. l. 18. § fin. C. lib. 8. tt. 45. l. 24. ff. lib. 44. tt 4 l. 17. § ex quadrante.

Si cum plures res uno precio emptæ essent, de singulis ex uendito agatur. ff. l 33.

Si actum sit. ff. l. 28 lib. 21. tt. 1. l. 41. §. si sub cond.

De reliquis distinctionibus, uide ⁋ cap. 2. & 3. lib. eod.

II. Quibus datur actio ex uendito?

De domino, procuratore uendẽte. ff. l. 13. § si procurator.

III. Quid ueniat in hac actione?

Ex uendito actio competit uenditori, ad ea consequẽda quæ ei ab emptore præstari oportet ff. l. 13.

l.13.§ ex uendito. Quę autē sint huiusmodi, uide § Causas huius actionis.

Si emptor ea quæ præstare debet, non præstat: ut si non soluit ff.lib 13.tt.6.l.19.

Si plures sint emptores, singuli in solidū tenentur. ff tt 2 l 47.

De reliquis uide § Causas huius actionis.

Non uenit in hanc actionem ut uenditio rescindatur. C.l.6.ff.lib.18.tt.3.l.6.§ 1.uers.nec conturbari.

IIII. *Adiuncta.*

Vide § cap.4 membr.6.lib.eod.

V. *Adfinia remedia.*

Actio ex stipulatu.ff.l.28.

Actio præscriptis uerbis.ff.lib 18 tt.3.l.50. C.tt.54.l.2.incerti condictio. ff.l. 5. § fin. l. 8. l. 30. in prin.

Negociorum gestorum ff lib.3.tt.5.l.fin.

In integrum restitutio.C.tt 44.l.10.

Rei uindicatio, & ad exhibendum ff l.17.§ si rura cæsa.l.50.§ fin. C.l.3.tt.18.l.8.l.9.tt.44.l.10.lib.3.tt 32.

Ex locato actio ff.lib 19.tt.2.l.22.in prin.

SI MANCIPIVM ITA VENIERIT UT EXPORTETUR, UEL MANUMITTATUR, UEL NE PROSTITUATUR. ff.lib.18 tt.7.

Cap. 10.

Sunt hæ species uenditionis & actionis ex uendito.

¶ *Si ita uenierit ut exportetur.*

ff.lib.18.tt.7. C. tt.55.

I. *Ratio huius actionis.*

ff.l.3.§ fin.

II. *Causa ex qua datur.*

Si cum seruus uenisset ut exportaretur, uel ne in aliquo loco moretur, contra legem uenditionis fiat: an locus sit huic actioni, uel manus iniectioni. Distinguitur sequentib. modis:

Si uenditor legem remiserit, & mutauerit uoluntatem ff l.3.C.l.2.§ fin.

Si seruus ita uenditus manumissus sit. C.l.3.l.3.

Si seruus fugerit in interdicta loca. ff.l.9.

Si de pœna sine stipulatione conuenit. ff.l. 7. in prin.

Si cum uenisset exportandus ab Italia, in prouincia moratur. ff. l.2.

Si cum uenisset ne in pomerio ciuitatis moraretur, in ipsa ciuitate moratur. ff.l.5.

Si cum uenisset ne in ciuitate domini moraretur, in urbe Roma moratur: item si ne in certa prouincia, in Italia moratur. C.l 5.

III. *Quibus competit actio uel manus iniectio?*

De uenditore & emptore qui alij eodem modo mancipium uendidit. ff.l.9.

De fisco. C.l.3.l.2.

IIII. *Quid ueniat in hac actione.*

De pœna promissa. ff.l.7.C.l.2.l.5 § fin.

¶ *Si ita uenierit mancipium ut manumittatur.*

Vide § l.b.5.cap.5.uers.si seruus ita.

¶ *Si ita uenierit ancilla ne prostituatur,*

& de alijs huiusmodi uenditionibus sub certo modo factis, uide § cap.9.in prin.lib.eod.

DE LEGE COMMISSORIA. ff.lib.18.tt.3.

Cap. 11.

Lex commissoria est, cum ita uēditio facta est, ut pecunia ad diem certum non soluta, res inempta sit.

Non est conditionalis, sed pura uenditio.l.1.

De actione quæ hinc datur, si pecunia ad diē soluta non sit.

I. *Causa ex qua datur hæc actio.*

Si cum res uendita esset sub hoc pacto, ut pecunia ad diem non soluta res inempta esset: pecunia ad diem soluta non sit.

DISTINGVITVR SEQUENTIBUS MODIS:

Si non sit interpellatus ut solueret. l 4 § fin.

Si nemo sit cui soluatur. ff.l.4. § fin l.8.

Si uenditor ante diem decesserit. ff. tt. 5. l. 10. in prin.

Si emptori denunciatū est à fisco ne solueret antequam fisco esset satisfactum.l.8.

Si cum antea conuenisset ut pecunia non prius solueretur, quam uenditor emptori fideiussores de euictione dedisset: uenditor fideiussores non dederit. ff tt. 5.l.10.§ emptor.

Si post moram pecuniam offerat emptor. ff. lib. 44.tt.7.l.22 § fin.

Si uenditor post commissam legem precium petijt. ff.l.7.

Si usuras precij uenditor petijt C.tt.54 l 4.

Si post commissam legem reliquum precium acceperit uenditor. ff.l.7.§ fin.

II. *Quid ueniat in hac actione?*

De eo quod rei uenditæ accessit.l.6.§ idem.

De fructib. l.4.§ sed quod ait.l.5.tt.3.l.6. § si fundus.

Si fundus facto emptoris deterior sit factus. l.4. in prin.

Si fundum postea minoris uendidit uenditor. l. 4.§ in commissoria.tt.3.l.6.§ si fundus.

III. *Quæ actio competat: Et adfinia remedia.*

De actione ex uendito. ff l.4.in prin.uers. & quidem.tt.3 l.6 § 3.C.tt 54.l.3.

De rei uindicatione. C.tt.54.l.3.

In potestate uenditoris est, utrum commissoriā exercere uelit, an precium petere.l.2.l.3.l.4.§ eleganter.

IIII. *Euentus.*

Res fit inempta.l.4.in prin.uers. & quidem.l.6.in prin.

Id quod arrę uel alio nomine ab emptore datum est, apud uenditorem remanet l.6.in prin.

Si seruus inemptus factus emptori quid subripuit, non potest emptor eo nomine furti agere ff.lib.47.tt.2.l.69.§ cum seruus.

DE IN DIEM ADDICTIONE. ff.lib.18.tt.2.

Cap. 12.

Est & hæc species uenditionis sub modo factæ.

I. *Definitio exemplaris huius uenditionis.l.1.*

II. *Genus.*

Vtrum pura an conditionalis sit uenditio.l.2.

III. Cau-

III. *Causa qua resoluitur hæc uenditio.*

Si melior conditio sit ablata l.4.§ cum igitur.

Declaratur, quando melior conditio dicatur allata.l.4 § melior.usq; ad fin.legis.l.5.l.14.§ fin.

DISTINGVITVR SEquentibus modis:

1 *Ex persona eius qui adfert meliorem conditionem.*

Si alter emptorum meliorem attulerit conditionem.l.18.

Si alter uenditorum meliorem attulerit conditionem.l.13.§ fin.

Si pupillus sine tutoris autoritate pluris emerit. l.14 § sed etsi pupillus.

Si seruus alienus pluris emat.l.14 § sed etsi pupillus.uers.idem est.

Si seruus uenditoris uel filius eius pluris, uel dominus rei pluris emerit.l.14.§ sed etsi pupillus. uers.aliter atq;.

Si is qui non est soluendo, pluris emerit. l.14. § j. § sed si neuter. § sed etsi pupillus. uers. & erit hic similis.

2 *Ex reliquis contingentibus.*

Si falsus emptor subiectus sit. l.4.§ cum igitur.l.6 in prin.

Si non sit melior conditio ablata.l.14.§ cũ igitur. uers.sed etsi existat.

Si uenditor aliam rem in posteriore uenditione adiecit.l.13 § si fundus.l.19.

Si uiliore uel æquali precio posterior emat.l.4 § melior.§ fin.

Si posteriori etiam in diem addicatur.l.11.l.12.l.13.

Si dies precij soluẽdi longior posteriori data sit. l.15 § fin.

Si post mortem uenditoris melior conditio allata sit.l.15.in prin.

Si res priusquam melior conditio allata est, interierit.l.3.l.4.§ itẽ Iulianus,usq; ad § sed & Marcellus.

Si prior emptor paratus sit plus etiam adijcere.l.7.l.8.

Si incertum sit utrius rei precio sit additum.l.17. § fin.

Si uenditor priorem emptionem potius uelit sequi.l.9.l.10.

IIII. *Cuius rei emptio resoluatur.*

Si duo serui duob.separatim in diẽ addicti sunt, & amplius precium pro utroq; adiectũ sit.l.17.

V. *Euentus huius uenditionis.*

Emptor usucapere rem potest, fructus & accessiones lucratur, & periculum ad eum pertinet. l.2.§ fin.l.3.l.4.in prin.§ fundo.

Emptor ante allatam cõditionem meliorem, dominus rei est, rẽ uindicare & pignori dare potest: meliore tamen conditione allata, pignoris causa definit.l.4.§ sed & Marcellus.lib.6.tt. j.l.41.in prin.

Interdictum quod ui aut clam emptori competit.l.4.§ idem Iulia.

Euentus meliore conditione allata & contractu resoluto.

Venditor, meliore cõditione allata, priorem emptorem certiorare debet l. 8.

De fructibus uenditori refundendis.l.4.§ fundo autem.l.6.l.14.§ sed uerum.§ fin. lib.49.tt.14. l.50.

De actione quod ui aut clàm uenditori præstanda.l.4.§ fundo autem.

Emptor rei uindicationem amplius non habet. ff.lib.6.tt.j.l.41.in prin.

De ea quanto deterior res apud emptorem facta est præstando.l.14.§ sed uerum est.

De ijs quę emptor medio tempore erogauit.l.16.

De precio reddendo.l.20.

De eo quod, seruus inemptus factus, emptori subripuit.ff.lib.47.tt.2.l.69 § cum seruus.

Si uenditor simulauerit meliorem conditionem allatam, cum allata non esset, utriq; emptori tenetur.l.4 in prin.

Si emptor minus idoneũ emptorem subiecit cui res addicta est, ex uendito actione tenetur. l. 14.in prin.

Præter corpus nihil sequitur posteriorẽ emptorem, etiam ne fructus quidem.l.14.§ fin.

DE HAEREDITATE VEL actione uendita. ff.lib.18.tt.4. C.tt.39. Cap. 13.

¶ DE HAEREDITATE *uendita.*

I. *Causa ex qua debetur.*

Si hæreditas uendita sit. Distinguitur sequentibus modis.

Si hęreditas ad uenditorem nõ pertinet, uel nulla est.ff.l.j.l.7.cum sex ll.sequentib.

Si hæreditas eius qui adhuc est in uiuis, uendita est.ff.l.j.

Si tanquam hæres uendidit, cum esset fideicommissarius uniuersalis.ff.l.16.

Si nondum certus de quantitate hæreditatis persuasus ab emptore quasi exiguam quantitatẽ uendidit.ff.lib.17.tt.j.l.42.C.l.4

II. *Quid & quantum debeatur.*

Quãta hęreditas sit, nihil interest.ff l.14.§ fin.l.15.

Venit autem in hæreditatis petitionem:

Id uenit quod actũ est ut ueniret.ff.l.2.§ j.l.15.l.25.

Id quod ad uenditorẽ peruenit: de quo uide paulo j.

De actionibus hæreditarijs. ff.l.2.§ peruenisse. § non solum.C.l.5.

De actionib. quas ipse uenditor constituit. ff.l.2. § non solum.

De eo quod uenditor debuit defuncto.ff.l.2.§ illud quæsitum est.l 20.

De re uendita & precio rei uenditę utrum debeatur, si rem hæreditariam alij uendidit. ff.l. 2. § peruenisse.l.21.C.l.6.

De eo quod ad uenditorem non peruenit.ff.l.2.§ non tantum.

De damno ad emptorem pertinẽte, uide j Euentu s.

De eo quod ad uenditorem peruenit, an debeatur.

ff.l.2.§ in hęreditate.§ peruenisse.§ illud tenendũ.

DISTINGVITVR SEquentibus modis:

1 *Ex causa ex qua ad uenditorem peruenit.*

De omni lucro quod occasione hæreditatis sensit uenditor.ff.l.2.§ solet quęri.§ sicuti lucrum.

Si ex

Si ex substitutione impuberis ad eum peruenit. ff.l.2.§ illud potest.

Si debitum exegit.ff.l.2.§ peruenisse.

Si indebitum exegit.ff.l.2.§ solet quæri.

Si propter uim sibi factam,uel furtum, duplum consecutus est.ff.l.21.§ fin.

Si rem petens,litis æstimationem est consecutus. ff.l.2.§ peruenisse.uers.sed etsi.l.21.§ fin.

Si eius fundi nomine,quem in uenditione excepit,adquisiuit.ff.l.25.

2 Ex reliquis contingentibus.

Si ad hæredem uenditoris peruenit. ff.l.2.§ non tantum.

Si quandoq; peruenit ad uenditorem uel mortis tempore,uel cum aditur hæreditas. ff.l.2.§ 1.§ non tantum.

3 Ex consequentibus.

Si uenditor id quod ad eum peruenit,soluit one ris hæreditarij nomine.ff.l.2.§ illud tenendum est.§ solet quæri.

Si uendidit.ff l.2.§ peruenisse.l.21.C.l.6.

Si donauit.ff.l.2.§ illud tenendum.

Si perdidit,deminuit,uel res interijt. ff.l.2.§ non tantum.l.3.l.21.§ non enim deberet.§ fin.

III. *Euentus hæreditatis uenditæ.*

1 *Neq; amplius neq; minus iuris emptor habet,quàm apud hæredem futurum esset.*

ff.l.2.in prin.C.l.3.

2 *Emptor rem à possessoribus suo sumptu & periculo persequi debet.*

C.l.b.8.tt.45.l.1.

3 De actione empti.

CAVSAE EX QVIBVS COMpetit, *& quid in ea ueniat.*

Venditor tenetur ad rem tradendam emptori.ff. l.14.§ si hæreditas.

Distinguitur. Si nondum soluit totum precium emptor.ff l.22.

De cautione à uenditore præstanda. ff. l. 2. in prin.

Si quasi hæres hæreditatem uenditor uendidit, cum sibi ex Senatusc. Trebelliano esset restituta. ff.l.16.

Si hæreditas quam uendidit aut nulla est, aut ad uenditorem non pertinet. ff.l.7.usq; ad l.14.

Si hæreditatem alij uendiderit,uide paulo s uers. Si uendidit.

De reliquis,uide s membr.2.

4 De actione uenditi.

Causæ ex quibus datur.

Si uenditor hæreditatis nomine quid præstitit. ff.l.2.§ deniq; si rem.usque ad § cum quis.§ fin. l.18.

Si defunctus uenditori quid debuit. ff.l.2.§ cum quis debitori.usq; ad fin.legis l.24.

Si emptor uenditori persuasit minoris esse hæreditatem.ff.lib.17.tt.1.l.42.C.l.4.

5 De damno,ære alieno,& omni onere hæreditario ab emptore sustinendo.

ff.l.2.§ sicuti lucrum.C l.1.l.2.

¶ *De actione uendita.*

I. *Causa ex qua debetur.*

Si nomen uel actio uendita sit.C.l.9.

DISTINGVITVR SEquentib. *modis:*

Si alienam litem redimat exiguo precio.ff.C.lib. 4.tt.35.l.22.l.23.

Si is cuius nomen uenit,debitor non sit,uel exceptione tutus sit.ff.l.4.l.5.lib.21.tt.2.l 74.§ fin.

Si sub conditione uel in diem debeat.ff.l.17.l.19.

Si actio in rem sit C.l.9.

Si debitor nomen suum uendi nolit. C.l.3. lib. 8. tt.42.l.1 § fin.

Si conditio uenditionis uel obligationis uenditę defecerit.ff.l.19.

Si debitor non sit locuples. ff.l.4.lib.21.tt.2.l. 74. § fin.

II. *Quid & quantum debeatur.*

Omne ius quod ex ea causa uenditori competit tam aduersus reum,quàm aduersus intercessores.emptori cedendum ff.l.23.in prin.

Etiam pignus & eius persecutio præstari deber. ff.l.6.C l.7.l.8.

Filijfamiliâs nomine uendito etiam aduersus patrem actio præstanda est.ff.l.14.

Nominis uenditor quidquid uel compensatione uel exactione fuerit consecutus, integrum emptori restituere compellitur.ff.l.23.§ fin.usq; ad ipsam tantummodo solutarum pecuniarum quantitatem & usurarum eius actionem exercere potest emptor. C lib.4.tt.35.l. 22. § ita tamen.l.23.in prin.§ si quis autem.

III. *Euentus huius uenditionis.*

Is qui actionem emit,eam suo nomine intendere potest.C.l.9.

Aduersus quos, & in quãtum intendere possit, uide s membr.prox.

De actione empti. Causas ex quib^9 competit, & quid in ea ueniat,uide s membr.1 & 2.

Periculum pignorũ nominis uenditi ad emptorem pertinet.ff.lib.20.tt.1.l.30.

DE RERVM PERMVTATIOne.Inst.lib.3.tt.24.§ item precium. ff.lib.19.tt.4.C.lib.4.tt. 64. Cap. 14.

Permutatio rerũ species emptionis & uenditionis uetustissima est. Inst. § item precium.uers. unde illud.ideo de ea hic sequitur.

I. *Genus & propria permutationis.*

Species emptionis & uenditionis uetustissima est. Inst.§.item precium.uers.unde illud. ff.tt.3. l.3 § & si quidem.

Vicina est emptioni. ff l.2.

Vicem emptoris obtinet.estq; bonæ fidei.C.l.2.

Emptioni similis est.ff.lib.42.tt.4.l.fin.

II. *Differentiæ emptoris & permutationis.*

In emptione & uẽditione alius emptor est, alius uenditor:in permutatione non ita se habet. ff. l.1.in prin lib.18 tt.1.l.1.§ sed uerior.

Item in emptione & uenditione aliud preciũ est, aliud merx : in permutatione utrunq; aut precium aut merx est Inst.§ item precium in. ff.l.1. § sed cum debeat.lib.18.tt.1.l.1.§ sed an sine.

Item emptio & uenditio solo cōsensu perficitur: permutatio autem non nisi re etiam tradita. ff. l. j. § item emptio.

Item in emptione & uenditione emptor quidem necesse habet precium uenditoris facere: uenditor autem non habet necesse rem emptoris facere. in permutatione uerò aut utriusq; rem fieri oportet, si utrunque precium sit: aut neutrius fieri potest, si utrunq; merx sit. ff. l. j. § multumq; differunt.

III. *De actione quæ ex permutatione datur.*

1 *Causæ ex quibus datur.*

Si alter rem non tradat. ff. l. j. § fin.

Si seruus datus non sit sanus, neq; furtis noxisq; solutus: & si sit fugitiuus. ff. l. 2.

Si res data euicta sit. ff. l. j. § unde si ea res. C. l. j.

DISTINCTIONES GENERALES.

Si res aliena data sit. ff. l. j. § ideoq; Pedius.

Si nudo consensu re non tradita permutatio sit contracta. ff. l. j. § item emptio. C. l. 3.

Si res perijt. ff. tt. 5. l. 5. § & si quidē. uers. sed si scyphos.

2 *Aduersus quos detur.*

De hærede eius cui permutata res est, & eo cui is uendidit. C. l. 4.

3 *Quid ueniat in ea.*

Non quantum interest, sed ut uel placitis stetur, uel res tradita reddatur. ff. l. j. § fin. tt. 5. l. 5. § etsi quidem. C. l. j. l. 4. § fin. l. 5. l. 7.

4 *Quæ actio detur: & Adfinia remedia.*

Actio in factum & præscriptis uerbis. ff. l. j. § unde si ea res. tt. 5. l. 5. § & si quidem. C. l. 4.

Actio ex stipulatu. C. l. 4.

Condictio causa dati, causa nō secuta. ff. l. j. § fin. tt. 5. l. 5 § etsi quidem. uers. si meum. C. l. 4. § fin. l. 5. l. 7.

Actio in rem. C. l. 4. in prin.

FINIS LIBRI DECIMIOCTAVI.

DE RELIQVIS OBLIGATIONIBVS QVAE CONSENSV CONTRAHVNTVR, cum suis actionibus:

Liber decimusnonus.

DE LOCATIONE ET CONductione. Inst. lib. 3. tt. 25. ff. lib. 19. tt. 2. C. lib. 4. tt. 65. Cap. 1.

I. *Genus & causa huius contractus.*

Naturalis est, & iuris gentium. ff. l. j.

Non uerbis, sed consensu contrahitur. ff. l. j. l. 14. § & huiusmodi.

Bonæ fidei contractus est. C. l. 2. l. 17.

II. *Nomen.*

Veteres locatione & conductione in appellationibus promiscuè utebantur. ff. lib. 19. tt. j. l. 20.

III. *Simile.*

Proximus est emptioni & uenditioni hic cōtractus, ijsdemq; iuris regulis cōstat. Inst. in prin. usq; ad § conductor. ff. l. 2.

IIII. *Euentus.*

Locatio dominium non mutat. ff. l. 39.

Messe ab alio sublata domino condictio frumenti competit. ff. l. 60. § messem.

De reliquis, uide j Action. locati & conducti.

V. *An sit utilis hic contractus ut ex eo competat actio?*

DISTINGVITVR:

1 *Ex re quæ locatur uel conducitur.*

Si aliena res locata sit. ff. l. 9. § fin.

Si rem suam quis conduxerit. C. l. 20. l. 23.

Si res uendita emptori locetur, donec precium soluat. ff. l. 20. § fin. l. 21. l. 22. in prin.

Si seruitus locetur. ff. l. 44.

2 *Ex re uel mercede qua locatur.*

Si de mercede nondum conuenit. Inst. in prin. ff. l. 2. in prin.

Si merces alieno arbitrio promissa sit. Inst. in pri. ff. l. 25. in prin.

Si ita: Quanti Titius æstimauerit. Inst. tt. 24. § quod ius cum. ff. l. 25. in prin. C. tt. 38. l. 15. § fin.

Si res non pecunia pro mercede detur. ff. tt. 5. l. 5. § at cum do.

Si locator quis pro mercede aliam rem à conductore fruendam accipiat. Inst. § præterea. ff. l. 35. § fundum.

Si pluris uel minoris conduxit. ff. l. 22. § fin. l. 23.

Si uno numo conduxit. ff. l. 46. lib. 41. tt. 2. l. 10. in fin.

3 *Ex persona conductoris.*

Si miles prædia conduxerit. C. l. 31. l. 34. ff. l. 50.

Si curialis homo prædia conduxerit. C. l. 30.

Si tutor uel curator res fisci uel imperatoris conduxerit. ff. l. 49.

4 *Ex reliquis contingentibus.*

Si donationis causa locet. ff. l. 20. in prin. l. 46.

Si error interueniat, ut si ego decem locauero, tu te quinq; conducere existimes, uel contrà. ff. l. 52.

Si res æstimata detur. ff. l. 3. l. 54. § fin.

Si sub conditione locauerit. ff. l. 20. in prin.

Si locauerit hoc modo: Quamdiu uolam. ff. l. 4.

Si in perpetuum locauerit. Inst. § adeò autem.

Si nulla scriptura interuenerit. ff. l. 14. C. l. 24.

5 *Ex consequentibus.*

Si re locata quoad locator uoluerit, locator mortuus sit. ff. l. 4.

Si fructuarius, qui rem locauit, mortuus sit. ff. l. 9. § huic subiungi.

Si conductor mortuus sit. Inst. § fin. C. l. 10. Vide

insuper

insuper j cap.prox.membr.2. uers. De hæredib.

Si cum merces in arbitrium collata esset, is arbitrari nolit, uel non posoit, uide 8 uers. Si ita: Quanti Titius æstimauerit.

Si pensio remissa sit.ff.l.5.

Si res locata interijt.ff.l.9.§ huic subiungi.uers.nõ magis.l.33.

Si fundus locatus publicatus sit.ff.l.33.

Si locator fundum alij legauerit.ff.l.32.

Si locator usumfructum fundi colono legauerit. ff.lib.7.tt.j.l.34.§ si colono.

Si tempus locationis finitum sit. Subdistinguitur: Si conductor tacente locatore in conductione remansit.ff. l.13. § qui impleto. usq; ad fin. legis.l.14.C.l.16.

DE ACTIONE EX CONducto. Cap. 2.

1. *Causæ ex quibus datur.*

Causæ ex quibus hoc iudicio agitur, partim contingunt in ipsa locatione, partim post perfectã locationem, partim denique locatione & conductione finita.

Causæ in ipsa locatione contingentes.

Si dolia uitiosa locauerit: item si saltum pascuũ locauit, in quo mala herba nascitur, unde pecora demortua uel deteriora facta sunt.ff.l.19.§ j.

Si res aliena locata sit, eaq; euicta. ff. l.7.l.8. l.9. in prin. § fin.l.10.l.15.§ ubicunq; uers.planè.

Causæ post perfectam locationem contingentes.

1. *Si non præstatur conductori id quod in lege conductionis conuenit.*

ff.l.15.in prin.uers.uel si quid.l.24 § item ex cõducto. C.l.19.

2. *Si cum conuenisset in locatione, ut dominus certum modum frumenti certo precio acciperet, is postea frumentum accipere nolit.*

ff.l.19.§ si dominus.

3 *Si possessio rei conductori non præstatur.*

ff.l.15.in prin.

4 *Si conductori frui non liceat.*

ff.l.7.l.8.l.15.in prin.§ ubicunq;.uers.planè.l.24. § colonus.§ fin.C.l.3.in prin.l.15.

DISTINGVITVR:

Si dominus ipse uelit re uti, uel corrigere, uel si cõductor malè in re locata uersatus est. C.l.3.

Si conductor pensionem non soluit. ff. l.54. § inter locatorem.

Si alius maiorem mercedem offerat. C.l.21.

Si alius non locator frui prohibuerit.ff.l.24.§ colonus.uers.item ex conducto.l.33.§ fin.l.34.l.35. in prin.

Si latronum incursu frui prohibeatur.l.34.

Si emptor fundi frui prohibuerit. ff.l.25.§ qui fundum.C.l.9.

Si is cui res legata est, frui conductorem prohibeat.ff.l.32.

Si re aliena locata dominus frui prohibeat, uel res euicta sit.ff. l.35. in prin.uers. intelligendum.l. 9.in prin.

Si fundus publicatus sit.ff.l.33.

Si locator postea frui permittat.ff.l.24.§ colonus.

De reliquis distinctionibus, uide sequentia.

5. *Si locator domum locatam demoliatur.*

ff.l.27.in prin.l.30.in prin.l.35.in prin.

6. *Si rem locatam non reficiat locator.*

ff.l.15.in prin.l.19. § illud nobis.l.25.§ si uicino. l.60.in prin.

7. *Si secundum conuentionem peccuniam ad reficiendum non præstet.*

ff.l.58.§ fin.

8. *Si aliqua parte minus commodè fruatur conductor.*

ff.l.27. in prin.

9. *Si uicinus ædificando obscuret lumina cœnaculi.*

ff.l.25.§ si uicino.

10. *Si rem alij locauerit.*

ff.l.15.§ fin.l.16.l.17.l.18.l.19.in prin. C.l.32.

11. *Si locator rem non custodierit, & res conductori ablata sit, uel perierit.*

C.l.j.§ fin. Distinguitur:

Si non nominatim de præstanda custodia conuenit.ff.l.60.§ fin.C.l.4.l.28. Subdistinguitur, ff.l. 45.in prin.lib.14.tt.2.l.10.§ j. usq; ad § fin.

Si locator propositum habuit aurum & argentũ in horrea conducta illata suo periculo non recipere.ff.l.6.§.locator.

Si ui maiore & per latrones conductori damnũ datum sit.C.l.j.l.12.l.26.

Si horrea effracta & expilata sunt ff.l.55 in prin.

De reliquis, uide paulo inferius De remittenda pensione.

12. *Si quis messem uel aliam rem locatam abstulit, actio ex conducto cõpetit ut dominus cum fure agat, & quod inde consecutus est ut conductori præstet.*

ff.l.60 § messem.lib.47.tt.2.l.53.§ si sulphura.

13. *Si dolo uel culpa hominis conducti conductor damnum passus est.*

ff.l.45.§ si hominem l.60.§ seruum. lib.9.tt.2.l. 27.§ si quis seruum

14. *Si seruus locatoris conductori damnum dederit.*

ff.l.45.in prin.

15. *Vt instrumenta ad fundum locatum pertinentia præstet.*

ff.l.19.§ illud nobis uidendum. usq; ad § si dominus excep.

16. *Si quas impensas in rem locatam, augendo uel ædificando eam, fecit conductor, ut eas locator restituat.*

ff.l.9.§ idem quærit. l.55.§. in conducto.l.61.in prin.Nouell.c.64.

17. *Si dominus fructus corrupit.*

ff.l.35.§ fundum.

18. *Si arca in domum conductam illata, dominus aditum ædium coangustauerit, quo minus arcam tollere posit.*

ff.l.19.§ si inquilinus.

19. *De remittenda pensione.*

Agitur insuper hoc iudicio ut remittatur pensio. Causæ ex quibus remittenda pensio est.

Si hæredes testaměto damnatus sit remittere.ff.l. 24.§ fin.

Si cum emptor rem à uenditore conduxisset, donec precium soluat, soluit precium ff.l.21.

Si damnum passus sit conductor. Distinguitur:

1. *Ex causa propter quam damnum passus est.*

Si ob uim aliquam, cui resisti non potest: utputa, propter tempestatem, flumen, graculos, sturnos.ff l.9.§ Iulianus.l.15.§ si uis tempestatis.l. 25.§ uis maior.

Si propter locustas sterilitas acciderit. C.l.18.

Si labes facta sit, omnesq; fructus tulerit. ff.l.15.§ si uis temp.uers.sed etsi labes.

Si uredo fructum corrupit, aut solis seruore, cœlitie uitio quid accidit. ff. l. 15. § si uis temp. C. l.8.

Si incursu hostium.ff l.15.§ si uis tempest.

Si exercitus præteriens per lasciuiam aliquid abstulit. ff. l. 15. § si uis temp. uers. idemque dicendum.

Si incendium fundi factum sit. ff. l.15. § cum quidam incend.

Si ager terręmotu corruerit.ff.l.15.§ si uis tempest. uers.sed etsi ager.

Si ex ipsa re uitium oriatur, ueluti si uinum coacuerit, si raucis aut herbis segetes corruptæ sunt.ff.l.15.§ si uis temp.uers.si qua tamen.

Si propter uetustatem uinearum accidit. ff. l.15. § cum quidam.uers.item alio.

Si ob dolia uitiosa locata, uel quod in saltu locato mala herba nascitur.ff.l.19.§ j.

2. *Ex specie & qualitate damni dati.*

Si modicum damnum sit.ff.l.25.§ uis maior.

Si nihil extra consuetudinem acciderit. ff.l.15.§ si uis temp.uers.si uerò nihil.

Si exigui fructus sint.ff.l.15.§ cum quidam.

3. *Ex antecedentibus & consequentibus.*

Si nihil de remittenda mercede in locatione conuenit.C.l.8.

Si partiarius colonus sit. ff.l.25. § uis maior. uers. apparet.

Si anni præcedentes uel sequentes uberiores fuerint ut damnum sarciant. ff. l.15. § Papinianus. C.l.8.

Quid & quantum remittendum.

ff.l.15.§.ubicunq;.

Causæ huius actionis, locatione & conductione finita contingentes.

Si cum totius temporis pensionem soluisset, medio tempore insula conducta corruerit, uel incendio cōsumpta sit.ff.l.19.§ si quis cum in annum.l.30 § ædilis.

Si inquilinus ostium uel quid aliud ædificio adiecit, ut tollere ei liceat. ff. l.19. § si inquilinus ostium.

Si impensas fecit ot ei restituantur, uide paulo superius, uers.Si quis impensas.

Si cum conuenisset, ut si colonus fundum non ea lege coleret, relocare cum liceret: & quo minoris postea locasset, id colonus præstaret, pluris locauerit.ff.l.51.in prin.

DISTINCTIONES GENERALES.

Si dolo, culpa uel casu factum sit.C.l.28.

Si emptor rem emptam à uenditore, donec precium soluat, conduxerit.ff.l.20.§ fin.l.21.

Si inter socios conuenit, ut alternis annis fundū communem certo precio cōductum haberent uel inter alios, ut alter alteri fundum proprium locaret.ff.l.35.§ fin.

Si actum sit.ff.l 35.§ fin.uers.rectè quidam.

De reliquis, uide pręcedentes distinctiones, item ß.cap.prox.

II. *Quibus datur ex conducto actio?*

De conductore.Inst.in prin.ff.l.15.in prin.

De hærede cōductoris Inst.§ fin. ff. l.15.§ fin.l.19. § ex conducto.C.l.10.

III. *Aduersus quos datur?*

De eo cui dominus postea locauit.C.l.32.

IIII. *Quid ueniat in hac actione?*

Quid & quantū ueniat in hac actione, distinguitur ex genere causæ ex qua agitur. proinde uide de causas huius actionis ß cum suis distinctionibus.

Si remissionis ratio habetur, non id quod interest præstandum, sed mercedis exoneratio pro rata.ff.l.15.§ ubicunq; autem.

De pœna de qua conuenit.C.l.15.

De usuris.C.l.17.

Vt liberetur, agi potest.ff.l.15.§ fin.

V. *Adfinia remedia.*

Actio locati, & communi diuidundo.ff.l.35 § fundum.

Actio ad exhibendū.ff.l.19.§ si inquilinus arcam.

Actio noxalis.ff.l.45.

De peculio, & in rem uerso.ff.l.60.§ seruum.

Condictio indebiti.ff.l.19.§ si quis cum.

Exceptio & reputatio mercede petita. ff.l.25. § si uicino.

Actio ex testamento.ff.l.24.§ fin.

DE ACTIONE EX LOCATO. Cap. 3.

I. *Causæ ex quibus datur.*

Si conductor non omnia secundum legem conductionis faciat, uel si id quod in lege prætermissum est, non ex bono & æquo præstat. Inst. § conductor.ff.l.25.§ conductor.C.l.19.

Si alij rem locauerit conductor, uel cum alijs habitauerit.ff.l.60.in prin C.l.6.

Si rem non curauerit, nec custodierit: item si res amissa sit, uel deterior facta, uide paulo inferius.

Si colonus non curat ut opera rustica suo quæq; tempore fiat.

Si intempestiua cultura fundum faciat deteriorem: si uillas non curat, nec eas incorruptas habeat.ff.l. 25.§ conductor.

Si aliquod rei ius uel corpus deterius fiat.ff.l.11. § item prospicere.

Si tollendo ea quæ rebus cōductis adiecit, res faciat deteriores.ff.l.19.§ si inquilinus ostium.

Si instrumenta fundi corrumpat.ff.l.19. § illud nobis uidendum.

Si ædificia conducta destruat.C.l.29.

Si arbores excidat.ff.l.25.§ culpæ.

Si seruum conductum uulneraverit.ff.l.43.

Si in area conducta terram congesfit, qua terra assiduis pluuijs inundata paries locatoris humore

more præstito corruit.ff.l.57.

Si rem locatam subripuit. ff.l.42.lib.44.tt.7.l.33.§ si is cui.

Si rem noo restituit. ff.l.48.§ fin. C.l.33. Distinguitur : Si res perijt, uel homo mortuus sit.ff.l. 54.§ fin.l.3.

Si id quod rei nomine furti actione consecutus est, non restituit.ff l.6.

Si peosionem uel mercedem non soluat, ui de paulo inferius.

¶ *Si res amissa sit, uel deterior facta.*

Inst.§ qui pro usu.C.l.28.

DISTINGVITVR SEquentibus modis:

Si sioe dolo conductoris factum sit : & de colpa præstanda.Inst.§ qui pro usu.ff.l.9.§ si colonus. l.25.§ culpæ.C.l.28.

Si fortuito casu & ui maiore acciderit. Inst.§ qui pro usu ff.l.9.§ Iulianus.§ si colonis.l.11.§ si hoc in locatione.C.l.28.

Si contra legem conductionis ignẽ haboerit conductor, & exinde incendium accidit. ff.l.11.§ si hoc in locatione.

Si fœnum contra legem cooductionis haboerit quod succensum est.ff.l.11.§ fin.

Si latrones gregem abegerint.ff.l.9.§ Imperator.

Si exercitu prætereunte milites ex hosp tio fenestras & cætera sustulerunt.ff.l.13.§ exercitu.

Si cisiarius, dum cæteros transire cõtendit, cisiom euertit, & seruum quassat.ff.l.13.in prin.

Si contra l.locationis maiore pondere mulas onerauit, & rupit.ff.l.30.§ qui mulas.

Si magistratus mensuras locatas frangi iusserit.ff. l.13.§ si quis mens.

Si culpa seruorum, & aliorum quos cõductor secum in habitationem induxit, factum sit. ff. l 11. in prin.§ fin l.12.l.30.§ fin.lib.9.tt. 2.l.27.§ si fornacarius.§ Proculus ait.

Si alius fecit ff.l.30.§ qui mulas.

Si cum in lege locationis scriptum esset : Redemptor syluam ne cædito, &c.alius cædat. ff l.29.

Si uicinus propter inimicitias conductoris arbores exciderit.ff.l.25.§ culpa autem.

Quid & quantum præstandum damni dati nomine.

ff.l.11.in prin.l.12.l.54.§.fin.

¶ *De soluenda pensione uel mercede.*

Si conductor non soluat pensionem uel mercedẽ.

DISTINGVITVR SEquentibus modis:

Si res aliena locata sit.ff.l.9.§ fin.

Si fructuarius, qui locauit, mortuꝰ sit. ff.l.9. § huic subiongi.

Si conductor re non sit usus.ff.l.61.§ fin.

Si ante tempus conductionis fundum locatũ uel habitationem deseruerit cõductor.ff.l.55.§ fin. l.60.in prin.l 25.§ si uicino.C.l.11.

Si cõductor ante tempus conductionis mortuus sit.Inst. §.fin.

Si timoris causa emigrauerit.ff.l.27.§ fin.l.28.

Si res locata interierit. ff.l.9. § huic subiungi.§ in exustia.l 30.§ ædilis.

Si grex abacta sit per latrones.ff.l.9.§ Imperator.

Si res euicta sit.ff.l.9.§ fin.

Si domus fracta sit, & inhabilis facta.ff.l.27.§ fin.l. 28.l.60.in prin.C.l.17.l.19.

Si locator rem non reficiat ff.l.25.§ si uicino.

Si re parum commodè utatur cooductor.ff.l.27. in prin.

Si uicinus ædificando obscorat lumina cœnaculi. ff.l.25.§ si uicino.

De reliquis, uide § cap.prox. De remittenda pensione.

Quid & quantum pensionis, uel mercedis nomine soluendum?

Non amplius pensionũ nomine exigendũ quàm conuenit.C.l.16.in prin.

Si ego decem locauero.tu te qoinq; conducere existimes, uel contrà ff.l.52.

Si cum pro duobus millibus amphorarũ nauem conduxisset, minus portauerit. ff. lib.14.tt.2.l. 10.§ fin.

Pro mancipio qood in naue mortuum est, an uectura debeatur.ff.lib.14.tt.2 l 10.in prin.

Si conductor pluris locauerit.an & hoc quod pluris locauit, ueniat.ff.l.58.in prin.

De reliquis huiusmodi distinctionib.uide præcedentes distinctiones.

De usuris. ff.l.54. in prin. lib.22.tt.j. l.17.§ ex locato.C.l.17.

Si aliud pro alio exigat locator, ut pecuniam pro frumento uel redditu. ff.l.19. § si dominus. C. l.b.11.tt.47.l.5.

II. *Quibus datur ex locato actio?*

De emptore fundi uel domus, & uenditore.ff tt.j. l.13.§ si fructibus. uers. sed si locatus.§ si ueoditor habitationem.

III. *Aduersus quos datur?*

De fidciussorib. conductoris. ff. l.53. l.54.in prin. C l.7.l 30.l 31.

De hæredibus conductoris.Inst.§ fin.C.l.24.l.29. l.33.

De uxore cooductoris.C l 24.

IIII. *Quid ueniat in hac actione?*

De eo quod conductor rei nomine furti actione consecutus est.ff.l.6.

De fructibus à colono post lustrum completum perceptis.ff.l.b.12.tt.j l.4 § nam etsi.

De usuris, uide paulo superius.uers De osuris.

De meliorationibus deducendis Nouell.c.64.

De reliquis, uide § Causas ex quibus datur hæc actio.

Si plures sint conductores, an singuli in solidum teneantur.ff l.13.§ duo rei.l. 47.lib.13.tt.6. l.5. § si duobus.l.7.in prin.C.l.13.

V. *Quando detur?*

Si domo oel alia re in quinqoennium locata, cõductor domum uel fundum deseruerit. potest dominus statim agere.ff.l.24.§ si domus.

VI. *Euentus.*

De actionibos reo præstandis. ff. l.47.§ fin. lib.13. tt.6.l.5.§ fin.l.6.

De pignoribus præstandis.C.l.13.§ fin.

VII. *Adfinia remedia.*

Actio legis Aquiliæ. ff. l.13. in prin. l.25. § culpæ.l. 30.§ qui mulas l.43.l.57.

Actio arborum furtim cæsarum, &ioterd. quod ui aut clàm.ff.l.25.§ culpæ.

Actio furti.ff.l.42.lib.44.tt.7.l.33.§ si is coi rem.

Actio præscriptis uerbis Inst.§ præterea.

Actio empti & uenditi.ff.tt.j.l.13.§ si uenditor. lib. 18.tt.j.l.79.

Dominus conductore latente, & pensionem non soluente, desiderans aperiri horrea, & ea quæ intus sunt describi, audiendus est.ff.l.56.

Interdictum Saluianum, de quo uide ĩ lib.16.cap. ult.

Ius pignoris in inuectis & illatis: de quo uide ĩ lib.16.cap.5.uers. De inuectis & illatis.

DE IVRE EMPHYTEVTICO. Inst.§ adeò autem. usq; ad § item quæritur. C.tt.66. Cap. 4.

I. *Definitio emphyteuseos.*

Inst.§ adeò autem.

II. *Genus.*

Neque conductio est, neque alienatio, sed proprius contractus. Inst. § sed talis contractus. C.l.j.in prin.

III. *An sit utilis contractus.*

C.l.j.in prin.uers.& iustum.

IIII. *Euentus & iura tam domini quàm emphyteutæ.*

De ijs de quibus conuenit, seruandis. Inst.§ sed talis contractus. C. l. j. § in quo contractu. l. 2. in prin.

Damnum contingens ad quem pertineat. Distinguitur: Si de hoc cõuenit, id seruabitur. Inst. § sed talis contractus. C.l.j.§ in quo cuncta.

Si aliquo fortuito casu acciderit. C. l. j. § in quo cũcta.

Si magnum damnum sit, ad dominum: si leue, ad emphyteutam pertinet. Inst. § sed talis contr. C.l.j.§ ita ut interdum. usque ad fin. legis.

Inuito possessore fundus uectigalis, uel emphyteuticarius ei auferri non potest. ff.lib.6.tt.3. l.j. C.lib.11 tt.30.l.j. Distinguitur: Si pensionem nõ soluat, nec publicarum functionũ apochas præstet. C.l.2. Subdistinguitur: Si dominus oblatas pensiones nolit accipere. C.l.2.§ fin.

DE MELIORATIONIBVS ET IVRE *emphyteutico ab emphyteuta alienandis.*

1. *An emphyteuta meliorationes & ius suum alienare possit?*

Distinguitur: Si dominus non consentiat. C.l.3.in prin. Subdistinguitur: Si dominus nec consentire, nec ea ipse emere uelit. C. l.3. § sed ne hac occasione. usq; ad §. & ne auaricia. § fin.

2. *Quibus alienanda?*

C.l.3.§ sin autem duorum. uers. his tamen.

3. *Euentus, & consequentia alienationem.*

De nouo emphyteuta in possessionem à domino suscipiendo. C.l.3.§ necessitatem autem.

Quantum pro depositione, uel subscriptione domino sit soluendum? quinquagesima pars precij, uel æstimationis loci qui ad alium transfertur. C.l.3.§ & ne auaricia tenti.

DE LOCATIONE OPERIS FAciendi, cum suis actionib. Inst. lib.3. tt.25. ff.lib.19. tt.2. C.lib.4.tt.65. Caput 5.

Locatur res duplici modo, aut ut accipiens ea utatur fruaturúe, aut ut danti ex ea aliquid faciat. illud Germanis dicitur *verlihenn*, hoc autẽ *verdingenn*: & prima quidem specie locator accipit, altera autem dat mercedem: de qua posteriore specie cũ suis actionib. nunc tractabitur.

I. *Definitio.*

Quoties aliquid faciendum datur, locatio est. ff. l. 22.§ quoties. tt.5.l.5.§ at cum do.

II. *An sit utilis locatio?*

Distinguitur:

Si non suam rem dat locator, sed conuenit ut conductor ex sua re opus faciat, accepto certo precio. Inst.§ item quæritur. ff l.2.§ adeò autẽ. lib. 18.tt.j.l.20.

Si insula ædificanda locatur, ut conductor sua impensa omnia faciat ff.l.22 § cum insulam.

Si tale sit factum quod locari non potest, nempe ut seruum manumittat. ff. tt.5. l.5.§ at cum do. uers. quod si.

Si res æstimata uendenda datur. ff.tt.3.l.j.

Si conuenit inter eos, tantum mercedis nomine dari, quantum post opus factum conuenerit. Inst.§ qua de causa. ff. tt.5.l.23.

Si non pecunia, sed res mercedis nomine datur. ff. tt. 5.l.5. §.at cum do.

Si uendita insula cõuenit inter emptorem & uenditorem, ut emptor aliam uenditoris insulam reficiat. ff.tt.j.l.6.§ uendidi.

Si nulla merces interuenit. Inst.tt.27.§ fin.

Si ædem sacram uel locum religiosum ædificandam locauerit. ff.lib.45.tt.j.l.38.§ fin.

Si fundum colendum locauerit, uide ĩ De prima specie locationis.

III. *Euentus.*

De periculo rei cuius sit. ff. l.36. l.37. l.40. l.59. l. 62. Vide insuper ĩ Causas actionum locati & conducti.

¶ *De actione ex conducto.*

I. *Causæ ex quibus datur.*

Si rem alij relocauerit locator. ff.l.13.§ si in lege.

Si cum fullo propter uestimenta amissa domino quid dedisset, dominus ea receperit. ff. lib.12.tt. 7.l.2.

Si non soluat mercedem locator C.l.2.

DISTINGVITVR SEquentibus modis:

1. *Si opus non fecerit conductor, uel non perfecerit, nec operas præstiterit.*

Distinguitur:

Si per eum non stat, quo minus perficiat uel præstet: nihilominus merces debetur. ff.l.15.§ item cum. l.30.§ qui ædem. l.38. l.61.§ nauẽ. lib.14. tt. 2.l.10.in prin.

Si propter mortem locatoris non possit præstare. ff.l.19.§ fin.

Si mortuus sit legatus Cæsaris, comitibus salariũ residui temporis nihilominus præstandum. ff. l.19.§ fin.

Si terræ-

Si terræmotu ædificium faciendum cōcussum est. ff.l.59.

Si insula ædificanda, locata solum corruit.ff.l.33.in prin.uers.quemadmodum.

Si cōducta balnea combusta sunt. ff. l.30 § ædilis.

2. *Si cum in lege locationis comprehensum esset, ut arbitrio locatoris opus fieret, locator opus non adprobet.*

ff.l.24.in prin.lib.17.tt.2.l.77.

3. *Si opus factum antequam approbaretur, corruptum sit, uel perierit.*

ff.l.62.uide š uers.De periculo rei cuius sit.cap. eod.

II. *Quid ueniat in hac actione, & quantum mercedis nomine soluendum?*

De usuris.C.l. 2.l.17.

Si quis mulierē naue uehendam conduxerit, eaq; infantē in naue pepererit: an eius infantis nomine etiam aliquid debeatur. ff. l.19. § si quis mulierem.

An pro mancipio in naue mortuo aliquid debeatur.ff. lib.14.tt.2.l.10.in prin.

De reliquis, uide paulo superius Causas huius actionis.

III. *Adfinia remedia.*

Actio præscriptis uerbis.Inst § qua de causa.

Condictio sine causa.ff. lib 12.tt.7.l.2.

¶ DE ACTIONE EX LOCATO.

I. *Causæ ex quibus datur.*

Si non seruat promissa conductor.C.l.34.l 22.

Si non fecerit opus cōductor. ff.l.24. § si domus. uers.sed &.

Si cum in lege locationis comprehensum esset, ut arbitratu locatoris opus fieret: locator opus non adprobet.ff.l.24.in prin.l.60.§ lege.lib.17. tt.2.l.77.

Si opus uitiosum factum est. ff. l.51. § locaui. l.24. in prin.uers.quibus consequens

Si ad diem opus non sit effectum.ff. l.13. § si in lege.l.24.§ si domus.uers.sed &.l.58.§ j.

Si fullo pallium permutauerit, & alij alterius dederit.ff.l 13.§ si fullo, uers.etsi pallium.

Si is qui uinum de Campania transportandū conduxit, mota à quodam controuersia, in apotheca uinum deposuit.ff.l.11.§ qui uinum.

De portorio præstando.ff.l.60.§ uehiculum

De mercede restituenda, si dominus opus fieri noluit.ff.l.60 § mandaui.

Si rem amiserit conductor, uel damnum in re datum sit.

DISTINGVITVR:

1. *Ex causa & antecedentibus.*

Si non dolo, sed culpa conductoris accidit. ff. l.9. § Celsus.l.11. § qui uinum. l.25. § qui columnā. l.31.§ fin.

Si omnia fecit conductor, quæ diligentissimus quisque obseruaturus fuisset. ff. l.25. § qui columnam.

Si imperitia conductoris accidit.ff.l.9. § Celsus. l. 13.§ si gemma.lib.9.tt.2.l.7.§ fin.

Si gemma includenda aut insculpenda data uitio materiæ facta sit.ff.l.13.§ si gemma.l.62.lib.9.tt. 2.l.27.§ si calicem.

Si columna uel cæteræ res, quas transportandas conduxit, dum tolluntur aut portantur, aut reponuntur, franguntur.ff.l.25.§ qui columnam.

Si sutor puero parum bene facienti forma calcei tam uehementer ceruicem percusserit, ut ei oculus effunderetur.ff.l.13.§ item Iulianus, lib.9.tt. 2.l.5.§ fin.

Si seruum quem docēdum conduxit, peregrè secum abduxit, isq; ab hostibus captus sit, uel perierit.ff.l.13.§ si quis seruum.

Si magister nauis nauem sine gubernatore in flumen miserit, & cum tempestate orta eam temperare non potuerit, nauis perierit. ff. l. 13. § si magister.

Si nauicularius onus Minturnas uehendum conduxit, & cum Minturnense flumen ea nauis subire non posset, in aliam nauē merces transtulit, quæ postea perijt. ff. l.13.§ si nauicularius. lib.14.tt.2.l.10.§ j. usq. ad § fin.

Si cum in naue Saupheij plures frumētum confudissent, Saupheius uni ex his frumenti partem reddiderit, & postea nauis cum reliquo frumēto perierit.ff.l.31.

Si uinum transportandum, quòd moueretur controuersia, deposuit.ff.l.11.§ qui uinum

Si incertum sit, utrum dominus mercium nauem conduxerit an merces uehendas locauerit.ff.tt. 5.l.j.§ domino.

2. *Ex reliquis contingentibus.*

Si alius damnum dederit.ff.l. 41.lib.13.tt.6 l.19.

Si mores uestimenta roserint.ff. l.13.§ si fullo.

Si uestimenta perdita dominus ea à fure petere possit.ff.l.60.§ uestimenta.

II. *Quibus datur hæc actio?*

De eo qui rem à se cōductā, alij faciendā locauit: ff.l.48.in prin. lib.45.tt.j.l.36.§ si quis insulam.

III. *Quando detur?*

Si cum intra certum diem faciendū locasset, dies illa nondum præterijt. ff.l.13. § si in lege. l.24.§ si domus.

IIII. *Euentus.*

In operis duobus simul locatis conuenit, priori conductori antè satis fieri.ff.l.26.

De cedendis reo conuento actionibus ab actore.ff.l.25.§ fin.l.60.§ uestimenta.

Si cum fullo domino quid ob uestimenta perdita dedisset, dominus uestimēta receperit.ff.lib. 12.tt.7.l.2.

V. *Adfinia remedia.*

Actio præscriptis uerbis.Inst.§ qua de causa.

Actio æstimatoria ff. tt. 3.l.j l.2.

Actio oneris auersi.ff.l.31.

Rei uindicatio. ff. l.31.§ quod si separatum.l.60. §. uestimenta.

Actio furti.ff.l.31. § quòd si separatū. uers. siue eadem re.l.60.§ uestimenta.

DE ACTIONE EX L. RHODIA de iactu.ff. lib.14.tt.2.

Cap. 6.

Est & hæc species actionis ex locato & conducto.l.2.in prin.ideoq; hic subiungenda.

I. *Ratio huius actionis.*

l.j.l.2.§ j.uers.æquissimum.

Si nauia leuandę causa merces in mare iactæ sunt. l.1.

DISTINGVITVR SEquentibus modis:

Si non iactę sint merces, sed nauis à piratis redempta sit: uel si prædones quid ex naue abstulerint. l.2. § si nauis. l.9.

Si quia nauis portum uel flumen intrare cum onere non potuit, quædam merces in scapham sint traiectæ, & scapha perijt. l.4. in prin.

Si nauis perijt quibusdam rebus in scapha saluis manētibus, uel è mari extractis, uel alio modo seruatis. l.4. § j. cū sequēt. l.5. l.7. lib.19. tt.2. l.31.

III. *Quid uenuit in hac actione?*

Vt omnium contributione damnum sarciatur, & detrimentum pro portione cuiusq; communicetur. l.j. l.2. in prin.

De portione cuiusq; æstimanda. l.2. § portio aūt.

Quarum rerum damnum sarciendum?

De naue amissa. l.5.

De naue corrupta, & si quid exarmauerit. l.2. § si conseruatis. l.6.

De arbore, uel alio nauis instrumento iacto. l.3.

De arbore cæsa. l.5. § fin.

De rebus quæ deteriores factæ sunt, non tamē iactæ, nec amissæ. l.4. § fin.

De rebus actis apparentib. l.2. § si res quæ.

De rebus è mari extractis. l.4. § sed si nauis.

De seruis amissis, ægris, seq; ipsos præcipitantib. l.2. § seruorum.

Quanti æstimandæ res iactæ.

l.2. § iacturæ § portio autem.

Quarum rerum conseruatarum nomine contribuendum?

De libero homine, item de uestimantis cuiusq; & annulis. item de ijs quæ consumendi causa imposita sunt. l.2. § iacturæ.

De rebus quæ in naui deteriores factæ sunt. l.4. § cum autem iactus.

De rebus quæ è mari extractæ sunt. l.4. § sed si nauis.

Quanti æstimandæ res seruatæ

l.2. § portio autem.

De libero homine æstimando. l.2. § iacturæ.

IIII. *Aduersus quos competit?*

De ijs qui nullas merces habuerunt. l.2. § j. § cum in eadem.

De ijs qui leues merces imposuerunt, quibus nauis non exoneratur. l.2. § cum in eadem.

Da domino nauis. l.2. § cum in eadem.

De eo qui soluendo non est. l.2. § si quis ex uectoribus.

V. *Quæ actio competat: & Adfinia remedia.*

Domino amissarum mercium ex locato actio aduersus magistrū nauis competit: magistro nauis deinde ex conducto actio competit contra reliquos, quorum merces saluæ sunt, ut detrimētum pro portione communicetur. l.2. in prin. § iacturæ.

Sed & magister nauis merces saluas retinere potest, donec domini portionem damni præstēt. l.2. § j.

Si mercibus suis nauem quis conduxit, nautaq; eas in aliam nauem, quę postea perijt, transtulit, ex conducto cum nauta habet actionem. l.10. § j. usq; ad § fin.

DE SOCIETATE: ET ACTIONE pro socio. Inst. lib.3. tt.26. ff. lib. 17. tt.2. C. lib.4. tt.37.

Cap. 7.

Sequitur tertia species obligationis cōsensu contractæ, quæ est Societas.

¶ DE SOCIETATE.

I. *Simile.*

Societas ius quodammodo fraternitatis in se habet. ff. l.63. in prin.

II. *Diuisio.*

Aut totorum bonorum est aut unius alicuius negotij, uel rei. Inst. in prin. ff. l.5. in prin.

III. *Causæ quibus societas contrahitur.*

Consensu contrahitur. ff. l.19.

Re, uerbis, & per nuncium contrahitur. ff. l.4.

Si ex alia ratione quàm ex societate res inter aliquos communis fit. ff. l.31. cū tribus ll. sequēnib.

Si margaritam decem uendendam dem tibi, & si pluris uenderes, id quod excedit tu seruares. ff. l.44.

Si conuenit ut loci tua pecunia emantur, mea opera & peritia monumenta in illis fierent: & distractis his ego partem precij accipiam. ff. l.52. § item ex facto.

DISTINCTIONES GENERALES.

Si pupillus sine tutoris autoritate contrahat. ff. l.33.

Si inter eos qui non sunt æquis facultatibus contrahatur. ff. l.5. § societas.

Si totorum bonorum uel unius alicuius negociationis uel rei, uel uectigaliū societas coeatur. Inst. in prin. ff. l.5. in prin.

Si dolo malo uel fraudandi causa coeatur. ff. l.3. § final.

Si inhonestæ & flagitiosæ alicuius rei causa coeatur. ff. l.57. lib.18. tt.i. l.35 § ueneni. lib.27. tt.3. l.j. § planè si ea.

Si libertatis causa inter patronum & libertū coeatur. ff. lib.38. tt.j. l.36.

Si donationis causa coeatur. ff. l.5. § fin. lib.24. tt.j. l.32. § si inter uirum.

Si alter pecuniam conferat, alter solam operam. Inst. § nam & ita. ff. l.52. § item ex facto. l.63. § societas. C. l.j.

Si in perpetuum, uel ad tempus coeatur societas. ff. l.j. in prin.

Si in æternum coeatur. ff. l.70.

Si ultra mortē alterutrius. ff. l.52. § idem respondit societatem. l.59. in prin.

Si ex tempore uel sub conditione coeatur. ff. l.j. in prin. C. l.6.

Si cum ex ijs partibus coita esset societas, quas Titius esset arbitratus, Titius antequam arbitraretur decesserit. ff. l.75.

IIII. *Causæ quibus soluitur societas.*

Societas soluitur ex personis, ex rebus, ex uoluntate, ex actione. ff. l.63. § societas.

1 *Causæ in personis consistentes.*

Si socius mortuus sit. Inst. § soluitur adhuc. ff. l.4. l.52. § idem respondit. l.59. l.63. § societas. uers. ideoq; l.65. § morte. § quòd si integris.

Si socius

Si socius capite sit deminutus. ff.l.4. l.63. § societas.uers.intereunt.

Si filiusfamiliâs socius emancipatus fuerit. ff.l. 58. § si filiusfamiliâs. l. 65. § societas. uers. nam etsi.

Si seruus socius alienatus fuerit.ff.l.58 § fin.

Si socius pauper sit factus. ff.l.4. § fin. uide paulo inferius.

2. *Causæ in rebus consistentes.*

Si bona socij publicata sint.Inst. § publicatione. ff. l.65.§ publicatione.l.63. § societas. uers.rea uerò.

Si socius bonis cesserit.Inst.§ item si quis ex.

Si bona socij à creditoribus distracta sunt.ff. l.65. § j.

Si res interierit.ff.l.58.in prin.usq; ad § si filiusfamiliâs l.63.§ societas.

Si res consecrata uel mutata sit.ff.l.63.§ societas.

3. *De uoluntate & renunciatione.*

Renunciatione & dissensu soluitur societas.Inst § manet autem.ff.l.4 § fin.l. 63.§ fin.C.l.5.

DISTINGVITVR:

1. *Ex causa & modo renunciandi: item ex tempore.*

Si dolo malo societati renunciat, ut scilicet lucrũ obueniens socius habeat. Inst. § sed planè si quis.usq; ad § soluitur.ff.l.65.§ diximus.§ item si societatem.

Si intempestiuè & ante tempus renunciat,& cum interest societatis non renunciari. ff.l. 14 l. 15.l. 16.l.17 in prin.§ fin.l.65 § Labeo.usq; ad § renunciare. Subdistinguitur hæc distinctio sequentibus modis:

Si socij quidem,non autem societatis intersit,non dirimi societatem.ff.l. 65.§ Labeo.uers. Proculus.

Si antè conuenit ut liceat renunciare,etiam intempestiuè.ff l 65.§ Labeo.uers.hæc ita accipienda.

Si antea non sit cautum, ne liceat renunciare. ff.l. 17 § fin.

Si post tempus societatis finitum renunciat. ff.l. 65.§ item qui societatem.uers.quòd si tempus.

Si necessitate coactus renunciat. ff.l.65.§ item qui societatem.uers.nisi renunciatio.

Si cum societas inita esset ad rem aliquam emendam, ideo renunciet societati, quòd emptio sibi displiceat. ff.l.65.§ item si societatem. uers. sed si ideo.

2. *Ex reliquis contingentibus.*

Si alter tantum renunciet, altero inuito. ff.l. 65.§ diximus,uide paulo superius Ex causa.

Si per procuratorem uel alium renunciet.ff.l.65.§ renunciare.

Si curatori socij furiosi renunciauerit,uel ei renuncietur.C.l.7.

Si procuratori socij renunciatum sit.ff.l.65.§ item scriptum est.

Si antea cõuenit ne à societate abeatur. uel ne res diuidatur. ff.l.14.lib.10.tit.3.l.14.§ si conueniat.§ si inter.

4. *Reliquæ causæ quibus soluitur societas.*

Si socij separatim agere cœperint, & unusquisq; sibi negocietur.ff.l.64.

Si paciscatur socius ne partem suam petat. ff. lib. 10.tit.3.l.14.§ fin.

Si seruus socius à domino discedere iubeatur.ff.l. 58.

Si stipulatione nouatio fiat : item si alter aduersus alterum actionem pro socio intendat.ff.l.65.in prin.§ nonnunquam.

Si finis negocio, cuius gratia societas coita est, sit impositus.Inst.§ item si alicuius.ff.l.65.§ item si alicuius.

V. *Euentus societatis.*

Vide Actionem pro socio.

Distracta societate diuisio rerum nihilominus superest.ff.l.65.§ si post distractam.uers.nam etsi.

¶ DE ACTIONE PRO SOCIO.

I. *Bonæ fidei iudicium est.*

ff.l.78.

II. *Causæ ex quibus datur.*

Si non præstiti bonam fidem socius.ff.l.52.§ uenit autem.C.l.3.in prin.

Si quid lucri aut damni contigit, ut communicet socius, uide j. Vel ut de damno & lucro futuro præstando caueat.ff.l.27.§ fin.l.28.l.38.in pri. l.67 in prin.

Si damnum dolo uel culpa socij datum sit,uel alia ratione contra officium socius deliquit, uide paulo inferius.

¶ *Si quid lucri adquisiuit socius ut communicet.*

Si totorum bonorum societas coita est,omnes res communicandę.ff.l. j.§ fin.l.52 § socium. Distinguitur:

1. *Ex causa ex qua adquisiuit.*

Si ex alia quàm ex ea causa cuius nomine societas coita est, adquisiuit. ff.l. 52. § duo. § Papinianus.

Si ob iniuriam sibi factam, & ex L. Aquilia adquisiuit.ff.l.52.§ socium.

Si ex prohibitis causis adquisiuit.ff.l. 52.§ idem ait socium l.53.l.54.

Si ex hæreditate,legato, donatione, uel ex alia ratione adquisiuit. ff.l.3. § cum specialiter. usq; ad § fin.l.9.l 10.l.11.l.71.§ fin.l.73.in prin.

Si ex hæreditate ex testamento adquisiuit : & an ea hæreditas iusta dicatur.ff.l.3.§ de illo quæritur.

Si à patrono duobus libertis socijs alteri hæreditas,alteri legatum relictum est.ff.l.71.§ fin.

Si ab altero sociorum seruo communi quid sit legatum ff.l.63.§ si seruo.

Si à tertio socio suam partem adquisiuit, à quo alter suam adquirere non potest. ff.l.63.§ si cum tres.

Si emit.ff.l.74.

Si dona nomina accepit, uel recepit.ff.l.65.§ fin. l.66.l.81.

Si stipẽdij & salarij nomine accepit. ff.l.52.§ idem Papinianus.

Si fructus ex re communi percepit ff.l.38.§ fin.lib. 22.tit.j.l.38.§ sed & in societatibus.

Si usurarum nomine percepit.ff l.57.§ si unus.

2. *Ex reliquis contingentibus*

Si socius socij mei adquisiuit ex societate. ff. l. 21.

Si nondum res sit tradita.ff.l.j.§ fin.l.2.l.3. in prin.

 Si post,

Si postquam societati renunciatum est, adquisiuit. Inst. § manet. uers. sed planè si quis. ff. l. 17. § j. l. 65. § diximus. § itē qui societatē. § itē scriptū.

Si post mortem socij adquisitum sit. ff. l. 65. § si in rem certam. § morte unius.

Si cum petijsset à uicino, ut fundum uenalem qui suo & uicini fundo coniunctus erat, emeret: sibiq; partem cederet: uicino cessante & ignorante ipse emit. ff. l. 52. in pri. usq; ad § uenit aūt.

¶ *Si quid damni passus est socius, ut alter socius communicet.*

ff. l. 52. § quidam. l. 52. § fin. l. 67. § sed si precium.

Item si sumptus fecit, uel æs alienum contraxit socius, ut alter cōmunicet & reddat pro parte. ff. l. 27. l. 38. § fin. l. 52. § item si in communem.

Distinguitur:

1. *Ex causa ex qua & propter quam damnum passus est, sumptus fecit, uel æs alienum contraxit.*

Si dum ad merces communes comparandas proficiscitur, in latrones incidit. ff. l. 52. § quidam.

Si naufragio res perijt. ff. l. 52. § quidam.

Si in medicos impendit, & dum seruis communibus ad fugam erumpentib. restitit, uulneratus est. ff. l. 52. § quidam. l. 60. § socius. l. 61.

Si culpa socij accidit. ff. l. 52. § quidam.

Si in alea uel adulterio perdidit. ff. l. 59. § quod in alea.

Si ob maleficium aliquod & iniuriarum actionē impendit. ff. l. 52. § fin. cum quatuor. il. sequētib.

Si quòd ad iudicium non adfuit, & proinde damnatus sit. ff. l. 52. § fin.

Si dum in causa communi proficiscitur, sumptus in uia fecit. ff. l. 52 § si quis ex socijs.

Si dotis nomine dedit, uel se obligauit. ff. l. 81.

Si in honorē liberorū socij impendit. ff. l. 73. § fin.

Si precium empti prædij cum solennib. pensitationib. soluit. C. l. 2.

Si uenditionis nomine aliquid præstitit. ff. l. 67. in prin.

Si ex alia causa quàm ex qua societas contracta est debeatur, uel solutum sit: & si non in rem communem sit impensum. ff. l. 12. l. 82.

2. *Ex reliquis contingentibus.*

Si sub conditione uel ex die debeatur. ff. l. 27. l. 28.

Si propter societatem quis ei hæreditatem uel legatum non relinquat, aut patrimonium suum negligentius administrat. ff. l. 60. § socius.

Si pecunia, quam in mercem communem emendam cōferre destinauerat, antequā cōferret perierit. ff. l. 68. § item Celsus.

Si postquam societati renunciatum est accidit, uide s. uers. Si postquam societati renunciatum est adquisiuit. cap. eod.

Si post distractam societatem soluit uel impendit. ff. l. 27. l. 65. § si post distractam.

Si antea conuenit de non cōmunicando damno. Inst. § nam & ita. ff. l. 29. § ita coiri. usq; ad fin. l.

Si aliud socio supersit remedium, & rem in quam impendit, propriam habere possit. ff. l. 52. § idē respondit socius.

¶ *De reliquis causis ex quibus hæc actio datur.*

Si damnum in re communi dederit socius, & societatem læsit. ff. l. 47. § fin. l. 48. l. 49. l. 59. § fin.

Distinguitur j.

Si plagium fecit, uel suppressit. ff. l. 51. § fin.

Si seruum negociatorem uulnerauit, uel occidit. ff. l. 49.

Si rem communem amouit, uel celandi animo cōtrectauit. ff. l. 45. l. 51.

Si rem communem alienauit. ff. l. 16. § fi. l. 17. in pri. l. 68. in prin. lib. 10. tt. 3. l. 14. § si inter.

Si in fundum communem mortuum intulerit. ff. l. 39. lib. 10. tt. 3. l. 6. § si quis in.

Si de seruo communi quæstionem habuerit. ff. lib. 10. tt. 3. l. 27.

Si epulas contra pactū socijs non præstitit. ff. l. 69.

Si cum societas ad emendum coita esset, propter socium empta res non sit. ff. l. 52. § si quis societatem.

Si intempestiuè & dolo malo societati renunciauit, uide s. uers. Si dolo malo societati renunciat, cum sequentib. cap. eod.

Si in parietem communem immitti non patiatur. ff. l. 52. § item Mela

Si empta area communi ne luminib. officeretur, eaq; alteri tradita, is non præstet alteri quod conuenit. ff. l. 52. § item Mela uers. idemq; si.

DISTINCTIONES GENERALES:

præsertim eius,

Si damnum in re communi dederit socius, & societatem læsit.

1. *Ex causa facti.*

Si nō dolo, sed culpa socij factum sit. Inst. § socius socio. ff. l. 23. in pri. l. 45. l. 51. l. 52. § uenit aūt. usq; ad § damna. § si quis societatem. l. 59. § fin. l. 72.

Si casu accidit: item latrocinio, incendio, naufragio & furto. ff. l. 52. § damna. usq; ad § duo.

2. *Ex persona facientis & damnum dantis.*

Si socij socius, & is quem socius in societatem admisit, societatem læsit. ff. l. 21. l. 22. l. 23. in prin.

Si seruus socij fecit. ff. l. 23. § nā & Marcellus. l. 24.

Si hæres socij fecit. ff. l. 35. l. 37. l. 40. l. 65. § morte.

3. *Ex antecedentibus.*

Si inutiliter societas contracta sit, uide s. De societate.

Si stipulatio in contrahenda societate interuenit. ff. l. 41. l. 71. in prin.

Si seruus socij, qui negligenter in societate uersatus est, ab ambobus socijs societati sit præpositus. ff. l. 24.

Si postquam societati renunciatum est, fecerit, uide s. De uoluntate & renunciatione. uers. si intempestiuè, &c. cum sequentib.

4. *Ex reliquis contingentibus.*

Si socij quidē, non autem societatis interfit, factū nō esse. ff. l. 65. § Labeo autem. uers. semper aūt.

Si industria socij, cuius culpa damnū datum est, in plerisq; alijs societas aucta sit, uel commodū aliquod ab eo cuius factū socius præstare tenetur, societati accessit. ff. l. 23. § idem quærit. l. 25. l. 26.

Si alia actione actum sit. ff. l. 38. § fin. l. 42. l. 43. l. 45. l. 47. l. 50.

III. *Quibus hæc actio et ius societatis competat?*

De patre socij, & ipso filio. ff. l. 58. § si filiusfamil. l. 65. § societas.

De emptore serui socij, & uenditore. ff. l. 58. § fin.

De hæredib socij. ff l. 35. l. 37. l. 40. l. 59 in prin. l. 63. § in hæredē. § si satuo. l. 65. § morte. § societas. C. l. 3.

De socio

De socio socij mei: is mihi socius non est. ff.l 19. l.20.lib.50.tt.17 l.47.§ fin.

IIII. Aduersus quos datur?

De patre socij, & ipso filio socio.ff.l.58.§ si filiosfamilias.

De emptore serui socij & uenditore.ff.l.58.§ fin.

De hæredibus socij. ff.l.35. l.36.l.37 l.63.§ in hæredem.l.65.§ morte.

De eo cuius iussu societas coita est.ff.l.84.

De socio & extraneo possidentibus, ut ab extraneo petatur.ff.l.62.

De eo socio penes quem communis pecunia est, & de alijs.ff.l.65.§ si communis.

De eo qui suam partem à tertio socio consecutus est.ff.l.63.§ si cum tres.

De altero socio si ab altero suum cõsequi non possit.ff.l.63 § si cum tres.l.67.in prin.uers.sed si precium.

V. Quid & quantum ueniat in hac actione?

Quantum quisq; tam lucri quàm damni habere debeat? Inst.§ & quidem si nihil.usq; ad § manet.ff l.29.30.l.52.§ si uerò id actum.l.80.

Si conuenit, ut socius, uel alius partes societatis cõstitueret.ff.l.6.l.76.cũ quatuor ll sequentib.

Si totorum bonorum societas coita sit. ff.l.j.§ fin. l.52.§ socium.

Si simpliciter coita sit societas, uniuersorum coita uidetur esse, eorum quæ ex quæstu ueniunt.ff. l.7 cum quatuor.ll.sequentib.

Si conuenit, ut & quæstus & lucri socij sint: nullum aliud lucrum debetur quàm quod ex quæstu uenit ff.l.13.

De reliquis huc pertinentib.uide § Causas huius actionis. Venit insuper in actione pro socio,

Id quod interest ff.l.52.§ idem respondit socius.l. 65.§ item si societatem.

Quod facere potest. & si dolo fecit quo minus possit.Inst.lib.4. tt.6.§ sed etsi quis. ff.l. 63. in prin.usq; ad § in heredem.l.67.§ sed si precium. § fin.68 §.illud lib 42 tt.j.l.16.l.22.§ fin.

Vsuræ.ff l.32.§ idem respondit socius. l.60. in pri. l.67.§ si quid uni lib.22.tt.j.l.j.§ j.

Id quod alia actione agens minus est consecutus. ff.l.42.l.43.l.47. in prin.

Si socij sui nomine conueniatur.ff.l.23.in prin.

Si plures sint societates inter eosdem contę.ad omnes sufficit unum iudicium. ff.l. 52. § si plures sint.

VI. Quando competat?

An ante distractam societatem.ff.l.65.§ nonnunquam.

An antequam socius cum eo qui damnum dedit agat,cum socio agi possit?ff.l.22.§ item.

VII. Adfinia remedia.

Familiæ erciscundę & communi diuiduodo actio. ff.l.31.cum trib.ll.sequentib. l.38. § fin.l.65. § si post distractam.

Ex stipulatu actio.ff.l.41.l.71.in prin.

Præscriptis uerbis.ff.l.44.

Furti.ff.l.45.l.51.

Legis Aquiliæ ff.l.47.l.48.

Legis Fauiæ.ff.l.51.

Ex empto & uendito.ff.l.69.

Actio aduersus extraneum.ff.l.62.

Socio non soluẽte impensas in rem factas, potest socius post quatuor menses rem propriam habere.ff.l. 52.§ idem respondit socius.C.lib.8.tt. 10.l.4.

DE MANDATO, ET EIVS Actionibus Inst.lib.3.tt.27.ff.lib. 17.tt.1.C.lib.4.tt.35.

Cap. 8.

¶ DE MANDATO.

I. Mandatum originem ex officio & amicitia trahit.

ff.l.j.§ fin.

II. Diuisio, & species mandati à fine.

Mandatum quinq; modis contrahitur: siue sua tantum gratia aliquis tibi mandat, siue sua & tua gratia, siue aliena tantum, siue sua & aliena, siue tua & aliena. at si tua tantum gratia mandatum sit, magis consilium est quàm mandatum.Inst.in prin.usq; ad § illud quoq;.ff.l.2.

III. An mandatum sit utile & obligatorium.

Distinguitur:

1. Ex persona mandantis, & eius cui mandatur.

Si tutor contutori suo mandet pupillo quid emi. ff.l.8 § si tutores.

Si absens absenti mandet.ff.l.j.in prin l.32.§ fin.

Si possessor libero homini bona fide sibi seruienti mandet.ff.li.13.tt.6.l.13.§ fin.uers.uam & Celsus. lib.3.tt.5.l.18.§ si libero.

Si seruus fugitiuus mandauerit.ff.l. 22. § fugitiuus.

Si procurator alij gerenda negocia mandet. ff.l. 8. § si quis mand.lib.3.tt.5 l.27.

2. Ex re mandata.

Si turpe sit, & contra bonos mores mandatum. Inst.§ illud quoq;.ff.l.6.§ rei turpis.l.12.§ si adolescens.l.22.§ qui ædem.lib. 18.tt.j.l.35.§ ueneni.

Si nihil intersit mandatoris. ff.l.6 § si tibi mandauero.l.8.§ mandati.

Si eius tantũ intersit cui mandatur.Inst.§ at si tua.§ tua tantum.usq; ad § illud quoq;.ff.l.2 in prin. uers. quòd si tua. § fin.l.6. § planè si tibi l. 22. § interdum euenit.l. 45.§ fin.lib.50.tt 17.l.47.

Si alterius cuiusdam intersit, uide § uers. Mandatum quinq;.cap.eod.

Si negocia mandat administranda.ff.l.6.§ si cui. Subdistinguitur: Si alterius negocia gerenda mandet. ff.lib.3.tt.5.l.27.lib.17. tt.j. l.8. § si quia manda.

Si fulloni polienda, curandaue uestimenta det, uel sarcinatori sarcienda.Inst.§ fin.

Si alicui mandet ut ab actore suo pecuniam mutuam accipiat.ff.l.10.§ si quis Titio.

Si dominus procuratorem iusserit certam pecuniam sumere, eamq; suo periculo fœnerare, ita ut certas usuras domino penderet.ff.l. 6.§ apud Iulian.

Si quis rem suam, quæ à creditore uel à fisco uenit, emendam mandet. ff.l.22. § si hi quorum.§ is cuius bona.

Si seruus se emendum mandauerit. ff.l.19. l.54. C. tt 36.l.j.

Si liber homo se redimendum mandauerit.ff.l.54 § fin.

Si dominus.

Si dominus rem suam à se emi mandauerit. C.tt. 36.l.j.in prin.uers.quoniam qui.

Si in suo loco quis aliquid facere iubeatur. ff.l.16.

Si ut alicui credat, mandet. Inst. § & adeò hæc ita. ff.l.48.§ fin.

Distinctiones, & alia huius mandati, uide 8 lib. 17. huius Methodi.cap.8.

Quicunq; contractus tales sunt, ut eorum nomine fideiussor obligari possit, & mandati obligatio consistit.l.32.uers.& in summa.

3. *Ex reliquis contingentibus.*

Si sub conditione uel in diem mandet.Inst.§ mandatum et.ff.l.j.§ item mandatum.

Si post mortem suam aliquid fiari mandat.ff.l.12.§ fin.l.13.l.27.§j.lib.46.tt.3.l.fin.

Si per nuncium uel per epistolam mandet. ff.l.j.in prin.l.32.§ fin.

Si dicat Rogo, uolo, uel alio huiusmodi uerbo usus sit.ff.l.j.in prin.de reliquis mandati specieb. uide ĩ Distinctiones: in actione mandati tam directa quàm contraria. ibi, Si non sit mandatum: cum sequentibus.

Si merces interueniat, seu si non sit mandatum gratuitum. Inst.§ in summa.ff.l.j.§ fin.l.6.§ fin.Sub. distinguitur: Si remunerandi gratia honor interuenit.ff.l.6.§ in prin.

4. *Ex consequentibus mandatum.*

Si is cui mandatum est, mandatum non suscepit, uel recusauit.Inst. § mandatum.ff.l.22.§ sicut autem. Subdistinguitur: Si non statim re integra renunciauit, de quo uide paulo inferius, uers.Si non suscepit man.

Si mandator uoluntatem mutauit, & mandatum reuocauit. Inst.§ rectè quoq;.ff.l.12. § si mandauero.l.15.l.27.§ j.

Si mandator re integra mortuus sit. Inst.§ item si adhuc.usque ad § mandatum.ff.l.26.in prin.§ si quis debitori.l 58.in prin. C l.15. lib.4.tt.10.l.8. ff.lib.46.tt.3.l.fin.

Si mandatarius re integra mortuus sit.Inst.§ itẽ si adhuc.usq; ad § mandatũ.ff. l.27. § morte. l.57.

De reliquis distinctionibus, uide ĩ De actione mãdati directa & contraria.

¶ DE ACTIONE MANDATI *directa, quæ datur domino aduersus mandatarium, uel procuratorem.*

1. *Causæ ex quibus datur.*

Si mandatarius non bonam fidem & exactam diligentiam præstat. ff.l.10. in prin. l. 59. § j. uers. eum in omni.C.l.11.l.13.l.21.

Si non implet mandatum susceptum.Inst.§ mandatum.ff.l.5.in prin.uers.& si suscept.l.8. § si tutores.§ sed etsi per. uers. sed & de lite. § dolo. uers. proinde. l.22. § si tibi centum. § sicut. § & quidem.l 27.§ qui suscepit.lib.13.tt.6.l.17.§ sicut autem. uers. uoluntas. C. l.5.l.11. Distinguitur sequenti signo ,,

,, *Si mandator* ipse uel alius impleuit. itẽ, Si nihil interfit, mandatoris esse impletũ. ff.l.8.§ mandati.usq; ad § si ignorantes.

,, *Si non* suscepit mandatũ mãdatarius, uel recusauit, uel implere nõ possit.Inst.§ mandatũ.ff.l. 22.§ sicut autem.l.27.§ qui suscepit.uers.si uerò. Subdistinguitur: Si non renunciauit, aut intempestiuè renunciauit.Inst.§ mandatum. ff.l. 22.§ sicuti autem. l.27. § qui suscepit. Subdistinguitur & hæc positio hoc modo: Si aliqua iusta causa fuerit aut non renunciandi, aut intempestiuè renũciandi. Inst.§ mandatum non.uers. nisi iusta. ff.l.22.§ fin cum trib. ll.sequentib.l.27. § qui suscepit.uers.sed si aliquis.

Si à procuratore domini mandatum implere prohibitus, nihilominus impleuit.ff.l.30.

Si fines mandati excessit, & contra leges mandati fecit. ff.l.5.l.41.C.l.12. Distinguitur: Si meliorem fecit mandantis conditionem.ff.l.5.§ fin.

Si causam mandantis fecit deteriorem, uel non meliorem.ff.l.3.in prin.l.5.§ fin.

Si non persequatur uel exigat, quod persequi & exigere potest: uel non soluit, quod exegit.ff. l.44.l.20.in prin.uers.sicuti.C.l.11.

Si cum quid deberet mandatori, ei non soluit, uel in sua persona non præstitit quod in aliorum personis præstare tenetur. ff.l.31.l.6. § apud Iulian.uers.planè si.

Si quid fraudulenter alienauit. Distinguitur: Si dominus ita mandauit rerum alienationem, quòd ad nullam operationem mandatario contradicere uellet. ff.l.60.§ Lucius Titius.

Si in emendo cautionem non exegerit. ff. l. 10. in prin.uers.aut si culpa.

Si per procuratorem causa læsa est.C.l.9.

Si per collusionem procuratoris aduersarius uicit.ff.l.8.§ sed & si per.lib.4.tt.3.l.7.§ si dolo.

Si cum tibi mandassem ut excuteres uires hæreditatis, tu quasi minoris ea sit, eam à me emeria: uel cum mandassem, ut uires excuteres eius cui crediturus eram, tu denuncies eum esse idoneum.ff.l.42.lib 4.tt.3.l.9 in prin.

Si cum liber homo se dato precio redimi mandasset, postea is liber sit pronunciatus, ut precium restituatur. ff.l.8.§ si liber.

Si fideiussor rem debitoris pignoris iure obligatam à creditore emit, ut eam debitori oblato precio restituat, uide ĩ lib.16. huius Methodi. cap.6.membr.8.uers.si secundus creditor.

Si fideiussor ignorans debitorem liberatum ex pecunia eius soluit.ff.l. 8.§ si ignorantes.

Vt actiones, quas ex causa mandati nactus est, præstet uel cedat.ff.l.8. § si liber homo.uers.sed hoc tantum.§ fin.l.10. in prin. § si cui mandauero. l. 43.l.45.in prin.§ quoties.l.59.in prin.

Vt Titio à quo mandatu meo stipulatus est, acceptum ferat, uel mihi aliúe eum deleget.ff.l.10. § si cui manda.

Vt procurator instrumenta causæ reddat.ff.l.8. in prin.

Vt si rem restituit, cautionem de facto suo præstet.ff.l.9.

Vt rem uel pecuniam, quam ex causa mandati accepit uel exegit, restituat.ff.l.8.§ dolo autem.l. 55.l.59.in prin.uers.idem est. Distinguitur: ĩ sequentib.modis.

Quid & quantum restituendum uel præstandum, uide ĩ Quid ueniat in hac actione.

DISTINCTIONES GENERALES.

Si non sit mandatum, sed reus conuentus scripsit ad dominũ, uel ad socium, se gestorũ negocium eius.ff.l.62.in prin.

Si quis sibi aut Titio dari stipulatus sit: Titius mandati

dati actione tenetur de eo quod ei solutum est. Inst.li. 3.tt.20. § si quis alij.ibi, Sed ille aduersus.
Si quis mandauit alicui ut ab actore suo pecuniam mutuam acciperet.ff.l.10.§ si quis Titio.
Si dominus tulerit procuratorē certā pecuniam sumere, eamq; suo periculo fœnerare, ita ut certas usuras domino soluat.ff.l.6.§ apud Iulianū.
Si cum procurator pecuniam exegisset, scripserit ad dominum pecuniam certam ex administratione apud se esse, eamq; creditam sibi se debiturum.ff.l.34.in prin.
Si cum mandasset ut fundum emeret, ille partem tantum, uel quasdam partes emerit.ff.l.36.§ fin.
Si nondum exegit uel percepit mandatarius: item si exigere non potest.ff l.17.l.20.in prin. C.l.11.ul de paulo superius, uers. Vt actio.
Si rem suam ignorans, mandato alterius uendidit ff.l.49.§ & idcirco.
Si mater dotem pro filia dedit, quam mandatu eius reddi stipulata est.ff.l.10.§ si cui māda.uers. & ideo.
Si pater uxoris marito dotis usuras dedit, ut eam inde aleret: an superfluum à marito repetere possit? ff.l 60.§ si inter.
Si seruus emptus fugit. ff l.8.§ dolo.uers.sed etsi.
Si res perierit.ff.l.36.§ quòd si fundum.l.39.
Si culpa uel casu accidit.C.l.tt.l.13.l.21.
Si dominus ad nullam operationem se ei contradicturum scripsit ff l.60.§ Lucius.
Si post negocia gesta dominus reuersus, mox rursus profectus, non acceptis rationibus mandatum denuò iniunxit.ff.l.56.§ non ideo minus.
Si cum Titius negocia Seij gerenda mandasset, Titius Seio nihil præstitit.ff.lib.3.tt.5.l.27.
De reliquis distinctionibus, uide § De mandato, cap.eod.

II. *Quibus datur mandati actio?*

De procuratore, qui alij negocia gerenda mandauit.ff.l 8 § si quis mand.
De domino seruo fugitiuo mandante.ff. l.22.§ fugitiuus.
De pupillo & curatore.ff.l.12.§ idem ait si tutor.
De hæred bus domini.ff.l.12.§ fin.l.59.in prin.
De creditoribus, qui cum curatori uenditio bonorum mandabatur, absentes erant.ff.l.22.§ si curator.

III. *Aduersus quos datur?*

Mandati actio personalis ast. C.lib. 8.tt. 41. l.14. in prin.
De patre, si filio mandatum sit, & ipso filio manumisso.ff.l.61.
De seruo manumisso.ff.lib.3.tt.5.l.16.
Si quis ea quæ procurator uel seruus gerebat, ita demum rata esse mandauit, si interuentu Sempronij gesta essent: an Sempronius mandati iudicio teneatur: item,
De eo qui non animo procuratoris interuenit, sed affectionem amicalem promisit in monendis procuratoribus.ff.l.10.§ si quis es.
De pluribus, an singuli in solidum teneantur. ff. l.60.§ duobus.

IIII. *Quid ueniat in hac actione?*

Quantumcunq; emolumenti sensit, restituere tenetur.ff.l.10.§ si procurator.l.20.in prin.
Nihil amplius q̄ consecutus est, præstare tenetur.
ff l.8.fin.uide paulo § uers. Si nondum exegit.
De fructibus.ff.l.10.§ si ex fundo. § idem Labeo.l. 59.§ j.
De usuris. ff.l.10. § si procurator. § si quia Titio.§ si mandauero.l.12.§ dedi tibi.l.34.in pri.lib.22. tt.j.l.13.§ fin. C.l.19.
Si quis rogatus sit rem sibi cum alio communem à socio uel cohærede emere: an & suam partem mandatori tradere cogatur. ff.l.22.§ Iulianus.l. 34.§ cum hæres ex.l.35.
De reputatione & deductione sumptuum, uide § De contraria actione.
De actionibus præstādis, uide § uers. Vt actiones quas, &c.cap.eod.
Si non præstat id quod ex causa mandati debet, tenetur in id quod interest.ff.l.8. § mandati.l. 22.§ Iulianus scripsit.l.27.§ qui suscepit. lib.3.tt. 5.l.27. C.l.16.
De reliquis, uide § Causas huius actionis.

V. *Euentus.*

Condemnatus hac actione, fit infamis. C.l.21.

VI. *Affinia remedia.*

Negociorum gestorum. ff l.6.§ si cui.l.22 § si curator.lib.3 tt.5.l 18.§ si libero homini.
Condictio mutui. ff. l.6.§ apud Iulia.l.10. § si quis Titio.l.34.in prin.
Actio furti ff.l.22.§ si tibi centum l 55.
Depositi.ff.l.8.in prin.
Tutelæ.ff.l.8.§ si tutores.
Empti.ff.l.22.§ fugitiu*.l.34.§ cū hæres.l.49.§ fin.
De dolo.ff.l.8.§ sed etsi per.l.10.§ si quis ea quæ.
In factum.ff.l. 22.§ si curator.lib.19. tt.5.l.5.§ sed si facio.

¶ DE CONTRARIA MANDATI *actione, quæ datur procuratori aduersus dominum seu mandatorem.*

ff.l.12.§ contrario.

I. *Causæ ex quibus datur.*

Si quid faciendum mandauit quis, ut præstet ad faciendum pecuniam agi potest ff.l.12.§ fin.l.13.
Si sumptus fecit mandatarius, ut ei restituantur: uide paulo inferius.
Si quid contraxit procurator, uel se obligauit ut dominus eum liberet, & obligationem in se suscipiat.ff.l.38 l.45.in prin. usq; ad § si fideiussor. Distinctiones uide paulo inferius.
Si seruus emptus mandatario furtum fecit, ut hoc ei præstetur à domino.ff.l.26.§ si cum seruus. lib.47.tt.2.l.61. § quòd uerò ad mandati.§ hæc ita putat uera.
Si cum seruus se emi mandasset, an empto eo cum domino mandati agi possit ut seruum recipiat. ff.l.19.
Si quis rem suam ignorans, mandatu alterius uendidit.ff l.49.uers.sed contraria.
Vt dominus constituat uel præstet salarium.ff.l.7. l.56.§ fin.C.l j.l.17.ff.lib.50.tt.14 l.j.l.3.

DE RESTITVTIONE *sumptuum*

Si ei qui mandatū suscepit, quid ex causa mandati abest: ueluti si sumptus fecit uel impendit ut ei restituantur, uel ut reputet ac deducat. ff. 10.§ idem Labeo.l.12.§ si mihi mand.l.16.l.27.§ impendia.l.56 § fin.C.l.11.l.14.l.20.

DISTINGVITVR:

1. Ex *causa ex qua & propter quam res ei abest uel impendit.*

Si citra mandatum ad uoluptatem domini fecit. ff.l.10.§ idem ait.

Si in percipiendis fructibus sumptus fecit. ff.l.10. § idem Labeo.

Si ad uecturas suas fecit sumptus. ff.l. 10.§ idem Labeo.uers.sed etsi.

Si spoliatus à latronibus sit, uel rem naufragio amisit: uel languore suo suorumq; apprehensus quædam erogauit.ff.l.26.§ non omnia.

Si uendito seruo mandatarius seruum quòd non sit sanus recipere cogitur, & emptori precium reddere.ff.l.26.§ fin.

Si liberum hominem mandato eius redemit. ff.l. 54.§ fin.

Si quis in rem suam procurator datus, litis æstimationem soluit. ff.lib.21. tt.2.l.21.§ j.l.66.§ si se cundus.

2. Ex *antecedentibus.*

Si de quota litis pactus est procurator. ff. l.6.§ fin. l.7.C l 20.

Si non sit mandatum, uide paulo inferius.

Si mandauerit ut expectaré, nec urgerem debitorem ad solutionem. ff. l. 12. § si post creditam.

Si scripserit reus, ut actor debitoré suum liberet, seq; pecuniam quam is debat soluturum. ff. l. 27.in prin.

Si tutor mandet suscipi uel probari nomen quod fecit.ff.l.12.§ idem ait si.

Si debitor meus mihi suo periculo debitorem suum deleget, uel fideiussor roget ut à reo exigã. ff.l.22.§ interdum.l.45.§ fin.

Si mandauerit adeundam hæreditatem, uel legatum non repellendum.ff.l.32.

Si quis talem epistolam misit: Rogo te, commendatum habeas Sextilium amicum meum.ff.l.12. § cum quidam.

Si dominus noluit fieri. ff. l. 6. § si passus.l.40. l. 53.

Si dominus prohibuit rem tradi, ob cuius euictione procurator postea emptori damnatus est. ff.lib.6.tt.2.l.14.

Si sit mandatum procuratori, ut mandatis pecunia faceret.ff.l.12.§ fin.

Si non fuerit mandatum actari.

ff.l.20.§ fin.

SVBDISTINGVITVR *sequentibus modis:*

Si reus præsens passus fuerit negocium suum geri. ff.l. 6.§ si passus sim.l.18.l.53.in prin.lib.50. tt.17. l.60.C.l 6.

Si reus gestum ratũ habuit. ff.lib.46. tt.3.l.12. § fin, lib.50.tt.17.l.60.l.194.§ ratihabitio.

3. Ex *reliquis contingentibus.*

Si rem pro precio soluto accepit mandatarius. Subdistinguitur: Si postea mandator rem uendidit.ff.l.12.§ idem Papin.

Si non bona fide impendit. ff. l.27.§ impendia.l. 56.§ final.

Si causam mandantis fecit deteriorem. ff. l. 3. in prin l.5.§ fin.

Si excessit fines mandati is qui mandatum suscepit. Inst.§ is qui exequitur.ff.l.3.l.4. l. 41. l. 46. l. 59.§ fin.C.l.12.lib.18. tt.41.l. 7. Subdistinguitur: Si meliorem fecit domini conditionem.ff. l.46.§ fin.

Si maiores sumptus in rem fecit, quàm uel ipse dominus uel alius fecisset.ff.l.27.§ impendia.

Si cum mandatum ei esset ut fundum emeret, ille partem uel quasdam partes tantum emerit.ff.l. 36.§ fin.

Si pecuniam mutuo acceptam soluit uel impendit C.l.j.ff.l.22.§ si mandauerim.

Si non impendit, sed cum impendere pecuniam uellet, eam perdidit.ff.lib.15.tt.3.l.17.in prin.

4. Ex *consequentibus sumptum factum, uel negocium gestum.*

Si mandator rem emptam nolit habere. ff.l. 12.§ si mihi man.

Si res perierit, uel deterior sit facta. ff.l.36.§ quòd si fundum.l.39.

Si procurator pecuniam fœneratam exigere non posait.ff.l.20.in prin.uers.sicuti.

Si negocio finem adhibere non potest. ff. l. 56. § fin.

Si procurator in causa, in qua sumptus fecit, contrariam sententiam reportat.C.l.4.

II. *Quibus datur hæc actio?*

De patre eius qui mandatum suscepit.ff.l.12.§ si filiofamil.

III. *Aduersus quos datur?*

De hæredibus.ff.l. 58.in prin.

De uno ex pluribus mandatoribus. ff. l.59. § Paulus.la.3.

IIII. *Quid ueniat in hac actione?*

Si rem sibi cum alio communem quis à socio o coheræde emere rogatus sit: an & pro sua parte precium à mandatore consequi posait. & quantum. ff.l.22. § Iulianus l.34. § cum hæres. l. 35.l.36.in prin.usq. ad § quòd si fundum.

Si quis mandatu alicuius in suo quid fecit. ff. l. 16.

De usuris.ff.l.12.§ simili modo.C.l.j.l.18.

De reliquis, uide s Causas huius actionis.

V. *Quando datur?*

An antequam is qui mandatũ suscepit, soluat uel impendat, agere posait. ff.l.38. uide s uers. Si quid contraxit.membr.1.

VI. *Euentus.*

De cedenda actione reo conuento.ff.l. 54.§ fin.

VII. *Adfinia remedia.*

Negociorum gestorum. ff.l.12.§ si filiofam.mand. l.58.in pri.lib.3.tt.5.l 18.§ si libero hom.

Actio in factum.ff.l.12.§ si filiofamil.mand.

Extraordinarium auxilium ad petendum salarium.ff.l.7.l.56.§ fin.

Hactenus de actione mandati tam directa quàm contraria. Quod autem ad mandatum ut credatur uel ut fideiubeatur, intercedatur'ue attinet, cum suis actionibus, uide s lib. 17., huius Methodi,cap.8 & 9.

FINIS LIBRI DECIMINONI.

DE CONTRACTIBUS INNOMINATIS, ET QUASI CONTRACTIBUS:

Liber uicesimus.

DE PRAESCRIPTIS VERBIS, & in factum actionibus. Item, De condictione ex lege. Cap. 1.

¶ *De præscriptis uerbis, & in factum actionibus.*

ff. lib. 19. tit. 5. C. lib. 4. tit. 64.

1. *Causæ ex quibus datur hæc actio.*

Si Contractus sit innominatus, & si deficit uulgare & usitatum nomine actionis. ff. l. 1. in prin. l. 2. cum duab. ll. sequent. l. 11. l. 22. & tit. 3. l. 1. § quotiens.

Si actionem quæ legibus prodita est, prætor in eo quod legi deest, supplet. ff. l. 11.

Si res certa lege tradita est ei, non pareatur, præscriptis uerbis actio est. C. l. 6. l. 8.

Possunt non incommodè causæ huius actionis speciales disponi iuxta species ob rem dati, de quibus. ff. l. 5. § 1.

1. DO VT DES.

Si dat pecuniam ut rem accipiat, emptio & uenditio est. ff. l. 5. § & si quidem.

Si rem dat ut rem accipiat. ff. l. 5. § & si quidem.

Si scyphos dat ut Stichum daret. ff. l. 5 § sed si scyphos.

Si areæ meæ dominium tibi dedero, ea lege ut insula ędificata mihi partem reddas. item:

Si puerum tibi dedero docendū, nutriendumúe, uel pecus pascendum, ita ut si post certos annos uenisset partē precij mihi redderes. ff. l. 13. § Iulianus usque ad fin. legis.

Si dedi ancillam, ut aliud mancipium mihi reddas. C. lib. 2. tit. 20. l. 4.

Si sponsionis causa annulus datus sit, ut uictori redderet ff. l. 18. § fin.

Si margaritis datis conuenit, ut aut easdem aut precium earum redderet. ff. l. 17. § si margarita.

Si scyphis datis conuenit, ut eosdem mihi reddas uel pondus argenti. ff. l. 17.

Si operas serui mutuas dedisset, ut totidem reciperet. ff. l. 26 in prin.

Si boues alter alteri commodauit, ut opus facerent: & alterius bos apud alterū perierit. ff. l. 18. § si unum.

Si 30 datis pacti sunt, ut ex reditu eius pecuniæ tributum quod creditor debet, accipiens præstaret, computatis usuris, &c. ff. l. 25.

2. DO VT FACIAS.

Si do ut facias, siquidem tale sit factum quod locari solet: tunc si quidem pecunia datur, locatio est: sin res, actio est ciuilis ad interesse, uel ad repetendum condictio. ff. l. 5. § at cum do.

Sin autem tale sit factum quod locari non solet. ff. l. 5 § at cum do. uers. quòd si tale.

Si dedi ut seruum manumittas, & non manumittis. ff. l. 5 §. quòd si tale. l. 7.

Si dedi seruum, ut seruum alium manumitteres: & manumisso seruo seruus datus euictus est. ff. l. 5. §. sed si dedi lib. 2. tit. 14. l. 7. §. sed etsi in alium.

Si precij explorandi gratia rem tradat. ff. l. 1 § fin.

Si equos uenales tibi experiundos dedero, ut si displicuissent redderes. & tu desultor in his cucurreris & uiceris, deinde emere nolueris. ff. l. 21. in prin.

Si mulas experiundas tibi dedero, ut si displicuissent redderes, ita tamen ut in singulos dies quid præstes, &c. ff. l. 21. § idem apud.

Si cum argentū emere uelles, uascularius ad te detulerit, & apud te reliquerit: cumque tu id postea emere nolens, seruo tuo dedisses ut referret, idque perijt. ff. l. 21. § fin.

Si rem inspiciendam dederis, eaque perierit. ff. l. 18. in prin.

Si cum uestimenta mihi uenderes, rogauero ut ea apud me relinquas. ut petitionibus ostenderem, eaque apud me perierint. ff. l. 19. § si cum mihi.

Si insulam uendidi, ut aliam insulam reficeres. ff. l. 6.

Si tibi rem uendendam certo precio dedissem ita ut quo pluris uenderes, tibi haberes. ff. l. 13. in prin lib. 17. tit. 2. l. 44.

Si res æstimata uendenda datur, uide ī De actione æstimatoria. cap. eod.

Si dedi puerum docendum, nutriendumúe, &c. uide paulo superius uers. Si puerum tibi.

Si cum à me pecuniam mutuā peteres, ego tibi rē uēdēdam dedi ut precio uttereris. ff. l. 20. in pri. lib. 12. tit. 1. l. 4. in prin. uers. nam et.

Si dominus seruum, cum furti argueretur, quæstionis habendæ gratia æstimatum dederit. ff. l. 8.

Si cum duo secundum Tyberim ambularēt, alter rogatus alteri annulū ostendit ut respiceret, & excidit illi annulus in Tyberim. ff. l. 24.

Si res fruendi causa data sit, nec ut finito usufructu redderetur stipulatio interposita sit. ff. l. 10.

3. FACIO VT DES.

Si facio ut des: & postquam feci, non das. ff. l. 5 § quod si faciam C lib. 2. tit. 20. l. 4.

Si ob indicium serui mercedem pactus est. ff. l. 15. § quod si solutum.

4. FACIO VT FACIAS.

Si pacti sumus ut tu à meo debitore Carthagine exigas, ego à tuo Romæ. uel ut tu in meo ego in tuo solo ædificem. ff. l. 5. § sed si facio. usque ad § fin.

Si ex conuentione filium tuum, qui mihi seruit, manumisi, ut tu meum qui tibi seruit manumittas. ff. l. 5. in prin. § fin.

Si accepto tuli debitori, ut nomen sui debitoris delegaret, nec delegauit ff. l. 9.

Si prædium meum pro te obligaui, & conuenit ut mihi fideiussores dares: nec dederis. ff. l. 20. § fin.

¶ DO VEL FACIO OB CAVSAM.

Si per errorem operas indebitas soluit. ff. l. 26. uers. nec esse.

Si ob indicium serui fugitiui dedit. ff. l. 15. in prin.

¶ SI GRATIS DONANDI *animo det uel faciat.*

Si gratuitam habitationem dederit. ff. l. 17. in pri.

Si permiseris mihi cretam ex agro tuo eximere, ut locum unde exemi repleam: & exempta creta locum non repleam, uel eo repleto, cretã tollere me non permittas. ff. l. 16. in prin.

Si permisisti mihi ut sererem in fundo tuo, nec postea patiaris me fructus tollere. ff. l. 16. § fin.

¶ DE DELICTIS INNOMINATIS.

Si glandem ex arbore tua in fundum meum cadentem ego immisso pecore depascam. ff. l. 14. § si glans. lib. 10. tt. 4. l. 9. § glans.

Si calicem argenteum alienum in profundum abiecerit. ff. l. 14. § sed etsi calicem.

Si alienas merces in mare proiecit. ff. l. 14. in prin.

Si seruũ alienum spoliauerit, isq; frigore perijt. ff. l. 14. § sed etsi seruum.

Reliquæ causæ ijs subiectæ sunt locis. ut ff. l. j. § domino ad actionem ex locato item. ff. l. 23. ad locationem operis faciendi &c.

II. *Quibus datur?*

De filijsfamiliarum. ff. lib. 44. tt. 7. l. 12.

III. *Quid ueniat in ea?*

De eo quod interest. ff. l. 5. § & si quidẽ. § at cum do § fin. l. 7.

De reliquis, uide § Species causarum huius actionis.

IIII. *Adfinia remedia quæ sint, distinguitur ex specie causæ qua agitur.*

Vide igitur § Causas huius actionis.

¶ DE ACTIONE *æstimatoria præscriptis uerbis.*

ff. lib. 19. tt. 3.

I. *Ratio huius actionis.*

l. j. in prin.

II. *Genus.*

Est actio præscriptis uerbis l. j. § quoties.

III. *Proprium.*

Omnia hic locum habent, quæ in bonæ fidei iudicijs dicta sunt. l. j. § quare.

IIII. *Causæ ex quibus datur.*

Si res æstimata, alicui uendenda datur. l. j. in prin.

DISTINGVITVR:

Si merces interuenit l. 2.

Si res sine dolo eius qui eam accepit uendendam, perierit, uel deterior facta l. j. § fin. tt. 5. l. 17. § si margarita. lib. 13. tt. 1. l. 4. in prin. uers. nam & qui rem.

V. *Quid ueniat in ea?*

Vt aut res incorrupta restituatur, aut æstimatio de qua conuenit. l. j § fin.

VI. *Adfinia remedia.*

uide § uers. Si tibi rem uendendã, &c. cum sequentibus lib. eod.

¶ DE CONDICTIONE *ex lege.*

ff. lib. 13. tt. 2. C. lib. 4. tt. 9.

I. *Causa ex qua datur.*

Si obligatio noua lege introducta sit, nec eadem lege cautum sit quo genere actionis experiamur, ex lege agendum est. ff. l. j. C. l. j.

II. *Adfinia remedia.*

Quoties lex obligationem introducit, nisi nominatim cauerit ut sola ea actione utamur, etiam ueteres actiones eo nomine competunt. ff. lib. 44. tt. 7. l. 40. in prin.

DE NEGOCIIS GESTIS.

Inst. lib. 3. tt. 28. § igitur cum. ff. lib. 3. tt. 5. C. lib. 2. tt. 18.

Cap. 2.

¶ DE ACTIONE NEGOciorum gestorum generali.

I. *Ratio & usus huius actionis.*

Inst. § idq; utilitatis. ff. l. j. li. 44. t. 2. l. 4. § ideo autem.

II. *Genus.*

Personalis est actio. C. l. 23.

III. *Species.*

Duplex est, directa & contraria. Inst. § legitur & ff. l. 2.

IIII. *Causæ ex quibus datur.*

Si quis sine mandatu absentis negocia gesserit. Inst. § igitur cum quis. ff. l. 2. in prin. l. 3. in prin.

Si quis negocia quæ cuiusq; cum is moritur fuerint, gesserit. ff. l. 3. in prin. § hæc uerba. § sed si quid accessi l. 11. l. 19. l. 20 § qui negocia.

Si falsò putans sibi à domino mandatũ esse, gessit. ff. l. 5. in prin.

Si quis curator testamento inutiliter datus administrauit C. l 6.

Si cum quis tutor posthumo datus esset, & quędam ex ea causa gessisset, posthumus non fuerit natus ff. l. 28.

Si successores curatoris res adultæ administrarunt. C. l. 17.

Si quis alterius negocium suum putans, gessit. ff. l 48.

Si Sempronij negocia, Titij esse putans, gessit. ff. l. 5 § 1.

Si cum mandassem tibi ut meũ negocium, quod mihi cum alio commune est, gereres, tu utriusq; negocium simul gesseris: item, Si inter alterius negocia alterius etiam gerat, putaris eiusdem esse. ff. l. 5 § sed si quis ita. uers. nam etsi. l. 30. § inter negocia. § tutoris C. l 14.

Si fideiussor imperitia lapsus, alterius quoq; contractus debitum, quod ad suam personam nõ pertinet, soluat, pignoraq; suscipiat. ff. l. 31. in prin.

Si quis quasi seruus meus mea negocia gesserit, cum esset liber. ff. l. 5. § si quis quasi. l. 35.

Si quis aliquid perferendum ad me acceperit. ff. l.5. § ſi quis pecuniam.

De reliquis ſpeciebus, uide ī De contraria actione, cap. eod.

DISTINCTIONES GENERALES.

Si fuerit mandatum ut geratur. Inſt. § igitur cum. uerſ. quippe ita. ff. lib. 17. tt. j. l. 6. § ſi cui. C. l. 14.

Si alterius non domini mandatu geſſerit. ff. l. 3. § ſi executor. § fin. l. 20. § fin. l. 25. l. 27. C. l. 14.

Si mandatu ſerui domini negocia geſsit. ff. l. 4.

Si mandatu tutoris pupillæ negocia geſsit: C. l. 4.

Si cum mandaſſes alteri tuum negocium gerendum, ego id cognoſcens geſsi. ff. l. 45.

Si cui lucri cauſa geſſerit, non contemplatione abſentis. ff. l. 5. § ſed ſi quis neg.

Si ſuum negocium quaſi meum in ſuis rebus geſſerit. item:

Si ſuum & meum quaſi meum, & in ſolidū geſſerit. ff. l. 3. ſed ſi quis ita.

Si negocium commune geſſerit. ff. l. 30. § fin. l. 19. C. l. 3. l. 19.

Si mulier alterius negocium geſſerit. ff. l. 3. § j.

Si mulieris negocium geſtum ſit. ff. l. 3. § alterius inquit.

Si eius negocia, qui apud hoſtes eſt, geſta ſint. ff. l. 11. in prin. l. 18. § fin. l. 19.

Si furioſi negocia geſsit. ff. l. 3. § & ſi furioſi. lib. 44 tt. 7. l. 23. § fin.

Si pupilli negocia geſsit, uide ī De contraria actione.

Si unum tantum negociū geſsit. ff. l. 3. § negocia.

De reliquis, uide ī De actione directa & contraria.

V. Quibus & aduerſus quos datur?

Perſonalis actio eſt. C. l. 23.

De eo cuius intereſt. ff. l. 46.

De ſucceſſorib. ff. l. 3. § hęc actio. l. 11. in prin. l. 19.

VI. Quamdiu competat?

Longi temporis præſcriptione non ſubmouetur. C. l. 9.

VII. Vtrum unus an plures ſint contractus, ſi multa negocia geſta ſunt.

ff. l. 14. § fin. l. 15.

¶ DE ACTIONE NEGOCIORUM *geſtorū directa quæ datur domino aduerſus negociorum geſtorem.*

I. Cauſæ ex quibus datur.

Si non ſumma diligentia geſsit. Inſt. § ſicut autem is.

Si quædam quæ gerenda erant omiſit, & rem cœptam intermittit. ff. l. 5. § uideamus. l. 18. in prin. l. 20. § ſi uiuo Titio. lib. 26. tt. 7. l. 38. § qui. ſe. lib. 13. tt. 6. l. 17. § ſicut autem. uerſ. ut accidit in eo.

Si in lite quam abſentis nomine ſuccepit, ſententia contra abſentem lata non prouocauit. ff. l. 30. § litem.

Si à debitoribus non exegit, & res domini non uindicauit. ff. l. 5. § fin. uerſ. quāquā. l. 7. in prin. l. 30. § quanquā. uerſ. quia nec. l. 39. C. l. 20. § fin.

Si à ſemetipſo quod domino debet non exegit. ff. l. 5. § fin. l. 6. l. 7. in prin. uerſ. certè in ſua. l. 17. l. 18. in prin. l. 34. l. 37. lib. 17. tt j. l. 6. § apud Iulian. uerſ. planè. l. 31.

Si rem domini imprudens ſibi emit & uſucepit. ff. l. 18. § ſi cum me abſente.

Si nomina quæ contraxit, ſoluendo non ſunt. ff. l. 36. § j.

Si dotem à uiro nomine ſororis ſtipulatus eſt, ut petente ſorore uirum liberet. ff. l. 47.

Si executor à prætore in negocio meo datus dolum mihi fecit. ff. l. 3. § ſi executor.

Si à debitoribus exegit ut ſoluat. C. l. 8. Diſtinguitur: Si indebitum exegit, & ab ijs qui debitores eius cuius nomine exegit non fuerunt. ff. l. 3. § item quæritur apud. uſq; ad § item ait ſi Titij. l. 7. § item ſi fundum. l. 22. lib. 47. tt. 2. l. 82. § ſi Titius. Si ſolutionem non ratam habuit dominus. ff. lib. 46. tt. 3. l. 62. § fin.

Si mater ignorante filia res eius à ſponſo donatas accepit. ff. l. 31. § fin.

Si quis aliquid ad me perferendum accepit. ff. l. 5. § ſi quis pecuniam.

Si alius rem meam ſine mandato uendidit. ff. l. 48. C. l. 19. lib. 3. tt. 32. l. 3. lib. 4. tt. 51. l. j.

Si quid ex negocio geſto percepit ut reſtituat, & actus ſui rationē reddat. Inſt. § ſicut autem is. ff. l. 2. § & ſanè ſicut.

DISTINCTIONES GENERALES.

Si pupillus geſsit. ff. l. 3. § pupillus.

Si ſeruus geſsit. ff. l. 16. l. 17. l. 18. in pri. uſq; ad § ſi liberò. l. 44. § purè. C. l. 21.

Si ſenator geſsit. ff. lib. 3. tt. j. l. 36. § fin.

Si pater res filij ei à ſe donatas adminiſtrauit. ff. l. 36. § fin.

Si aliqua neceſsitate urgente geſsit, uel neceſsitatis ſuſpicione. ff. l. 3. § hac actione.

Si ſine dolo eius accidit Inſt. § ſicut autem is. ff. l. 3. § interdum. l. 10. C. l. 17. l. 10.

Si caſu accidit. ff. l. 10. l. 11. l. 31. in prin. C. l. 22.

Si alterius mandatu geſsit, uide ī uerſ. Si alterius non domini. cap. eod.

Si dominus malè geſtum probauit, & ratum habuit. ff. l. 8.

Si dominus negociorum geſtori hæres extiterit. C. l. 7.

II. Quibus datur hæc actio?

Vide ī membr. 5. cap. eod.

III. Aduerſus quos datur?

De hæredibus geſtoris. ff. l. 3. § hęc actio. C. l. 6. l. 7. l. 17.

De patre & domino. ff. l. 13.

De ipſo ſeruo & filiofamiliâs manumiſſo. ff. l. 14.

De ſeruo manumiſſo, uide paulo ſuperius. uerſ. Si ſeruus geſsit.

De eo cuius mandatu negocium geſtum eſt. ff. l. 20. § fin. l. 27.

De uno ex pluribus, ſi cæteri non ſunt ſoluendo. ff. l. 25.

IIII. Quid ueniat in hac actione?

Si debitor creditoris ſui negocia geſſerit, uide ī uerſ. Si à ſemetipſo. cap. eod.

Si creditor debitoris negocia geſſerit, de pignore reddendo hac actione conueniri poteſt. ff. l. 34. § illum etiam.

Si maritus uxoris negocia geſsit, etiā de dote reddenda tenetur. ff. l. 34. in prin. uſq; ad § illum etiam.

Si inter negocia Titij, etiam Sempronij negocia gessit. ff. l. 30. § 1.

De indebito exacto, uide 8 uers. Si à debitorib. cap. eod.

Si pupillus negocia gessit quatenus locupletior factus est, tenetur ff. l. 3. § pupillus sane.

De usuris. ff. l. 18. § non tantum. l. 18. § qui aliena. l. 36. § 1. lib. 22. tt. 1. l. 13. § fin. C. l. 20. uers. & ea quę. lib. 4. tt. 32. l. 13. l. 24.

V. *Quandiu competat?*

Longi temporis præscriptio ei non obstat. C. l. 9.

VI. *Euentus.*

De cautione reo ab actore præstanda de indemnitate. ff. l. 10. § inter negocia.

De actionibus reo præstandis. ff. lib. 47. tt. 2. l. 55. § qui alienis.

VII. *Adfinia remedia.*

De compensatione gestori contraria actione agenti opponenda. ff. l. 1. § pupillus.

Actio tutelæ ff. l. 28.

Actio mandati, uide 8 uers. Si fuerit mandatum, &c. cum sequentibus.

Actio dotis. ff. l. 34. in prin.

Actio de peculio. ff. l. 45.

¶ *De contraria negociorum gestorum actione, quæ datur negociorum gestori contra dominum.*

I. *Causæ ex quibus datur.*

Si quid negocia gesta impendit, uel ei eius rei causa abest. ff. l. 2. l. 44. in prin.

Si se alterius nomine obligauit. ff. l. 2. in prin. l. 3. § fin l. 4.

Si seruum ægrotum curauit. C. l. 10.

Si procuratori absentis mutuā pecuniam dedit. ff. l. 5 § item si procuratori.

Si pro alio soluit. ff. l. 42. l. 48. § fin. C. l. 3. Distinguitur j.

DISTINCTIONES GENERALES.

I. *Ex causa ex qua & propter quam soluit & impendit item ex persona eius pro quo soluit uel impendit.*

Si nulla re urgente uoluptatis causa sumptus fecit. ff. l. 26. in prin.

Si indebitum soluit. ff. l. 22.

Si ad honores alicuius impendit. ff. l. 44. in principio.

Si suscepto alterius nomine iudicio condemnatus soluit. libro 5. tt. j. l. 74. § cum absentem.

Si contutoris, subcuratoris & collegæ sui factum præstitit. ff l. 29.

Si cum tres capti essent, & unus ex ijs missus qui pro tribus pecuniam adferret, & nisi rediisset conuenit ut reliqui duo & pro tertio soluerent. ex hac causa pro tertio soluerunt. ff. l. 20. in prin.

Si donandi animo pro alio soluit. C. l. 12.

Si pietatis respectu & affectione aliquid gessit. ff. l. 4. l. 26. § fin. l. 13 l. 44. C. l. 3. l. 11. l. 15.

Si mater filium aluit. ff. l. 11. § pone peregrè. C. l. 11.

Si mater in res filij impendit. C. l. 11.

Si filius pro patre soluit. C. l. 11.

Si pro sorore soluit. C. l. 16.

Si in uxorem ægram, uel in funus impendit. C. l. 13.

Si officio & obsequio liberti functus est. C. l. 5.

Si mandato serui domini negocia gessit. ff. l. 41.

Si literas in quibus reus amico suo mandauerat, ut pecuniam mutuum acciperet, secutus ipsi amico credidit, uel pro eo fideiussit. ff. l. 30. in prin.

Si creditoribus defuncti soluit, putans sororem suam ex testamento hæredem esse. ff. l. 44. § fin.

2. *Ex reliquis contingentibus.*

Si pupilli negocia gesserit. ff. l. 3. § si pupilli. l. 20. § qui negocia. l. 33. § pone peregrè. C l. 2.

Si furiosi negocium gesserit. ff. l. 3. § & si furiosi. lib 44. tt. 7. l. 23 § fin.

Si commune negocium gesserit. ff. l 30. § fin. l. 39. C l. 3.

Si dominus ignorauerit suum negocium geri. Inst § igitur cum quis. uers ex qua causa. ff. l. 2. in prin

Si dominus noluerit & prohibuerit suum negocium geri. C l 24. ff l. 7. § Iulianus. lib. 17. tt. 1. l. 6. § si passus. l. 40. l. 53.

Si ultra mandatum quid erogauit. ff. l. 30. § j. C. l. 14. § fin.

Si dominus gestum non habeat ratum. ff. lib. 17. tt 1. l. 50. § nec refert.

Si res gesta domino non expediat. ff. l. 9. § sed ut Celsus. l. 26 in prin.

Si malè gessit. ff. l. 8. § fin. l. 9. in prin.

Si suscepta lite condemnatus non appellauit. ff. l. 30. § fin.

Si pecuniam quam in negocia impensurus erat, perdidit. ff. lib. 15 tt. 3. l. 17. in prin.

Si negocium cœptum non habuit effectum: & si insula ædificata exusta est, uel seruus quem curauit, mortuus. ff. l. 9. § j. usq; ad fin legis. l. 11. § fin. l. 12. l. 21. l. 48. in prin.

Si cum directa negociorum gestorum actione ageretur, ratio compensationis à iudice habita non est. ff. l. 7. § si quocunq;.

II. *Quibus datur hæc actio?*

De eo cuius interest. ff. l 46.

De hæredibus. ff. l. 1. § hæc actio l. 19.

III. *Aduersus quos datur?*

De hæredibus. ff. l. 3. § hęc actio. l. 19. l. 20 § qui negocia. C l. 11.

De mandatore & fideiussore. ff. l. 5 § fin.

De patre & domino. ff. l. 5. § sed si ego. l. 14. l. 16.

De libero homine cuius negocia gessi, & eo cui bona fide seruit. ff l. 5. § sed etsi is.

De tutore & pupillo cuius negociū gestum est. ff. l. 5. § si pupilli.

De eo cui à domino mādatum fuit ut gerat. ff. l. 45.

De Titio & Sempronio, cum Titij negociū gessit, putans Sempronij esse. ff. l. 5. § 1 § si Titij seruum. § item ait, si Titij debitorem. usq; ad § uideamus.

Quid

IIII. *Quid ueniat in hac actione?*

Si plus quam debuit, impendit. ff. l. 24. l. 30. § 1. C. l. 14. § fin.

Si pupilli negocia gesta sunt. ff. l. 3. § si pupilli. l. 14. l. 20. § qui negocia. l. 36. in prin. C. l. 2.

Si serui & filijfamiliâs negocium gestum est interim manumissi. ff. l. 14.

Si pater, uel dominus eius cuius negocia gesta sunt, conueniatur. ff. l. 5. § sed si ego filij. l. 40. l. 41. C. l. 2.

Si sui lucri causa gessit. ff. l. 5. § sed si quis negocia.

De usuris. ff. l. 18. § non tantum. uers. contra. li. 22. tt. 1. l. 37. C. l. 18.

V. *Adfinia remedia.*

De exceptione domino opponenda, si directa actione agat. ff. lib. 27. tt 3. l. 1.

Actio mandati. ff. l. 45. in prin. C. l. 14. § fin.

Familiæ erciscundæ. C. l. 3.

Communi diuidundo. ff. l. 39.

DE FVNERARIA ACTIONE.

ff. lib. 11. tt. 7.

Cap. 3.

I. *Ratio huius actionis.*

l. 12. § hoc edictum.

II. *Nomen.*

Funeraria dicitur. l. 14. § hæc actio.

III. *Genus.*

Hæreditaria actio est. l. 1.

IIII. *Proprium.*

Ex bono & æquo oritur. l. 14. § hæc actio.

V. *Causæ ex quus datur.*

Si in funus alicuius impendit. l. 12. § prætor. l. 14. § hæc actio.

Declaratur, qui sumptus funeris causa dicantur facti. l. 14. § funeris. usque ad § non autem oportet. l. 37.

DISTINGVITVR SE-
quentibus modis:

Si non in funus impendit. l. 14. § hæc actio. uide paulo superius. uers. Declaratur.

Si pietatis gratia impēdit, nō ut reciperet. ff. l. 14. § sed interdum. usque ad § iudex. § idem Labeo.

Si dum se hæredem putat, fecit. ff. l. 14. § si quis dum.

Si quasi negocium hæredis gerens fecit. ff. l. 14. § contrà si quis.

Si mandatu alterius fecit. ff. l. 14 § qui mandato. § contra si quis.

Si prohibente hærede sumptus fecit. ff. l. 14. § idē Labeo. usque ad § Qui mandaui.

Si possessor hæreditatis sumptus fecit, & restituta hæreditate sumptus non deduxit. ff. l. 32. in prin.

Si rem sibi legatam in funus erogauit. ff. l. 46. § fin.

Si hæres fundum hæreditarium erogauit, & in eum mortuum intulit. ff. l. 46 § 1.

Si modicus sumptus factus sit. ff. l. 14. § iudex.

Si alia actione actor suum consequi posit. ff. l. 14. § Labeo ait § qui mandato. § contrà si.

VI. *Quibus datur hæc actio.*

De eo qui fecit sumptus, & eo qui faciendos mādauit. l. 14. § qui mandato.

De hæredibus. l. 31. § fin.

VII. *Aduersus quos datur.*

De ijs ad quos fundus pertinet: ut de hæredibus, &c. l. 12. § funus. l. 14. § fin. l. 23. l. 24. l. 25. l. 26. l. 27. in prin. l. 28. l. 30. l. 31. in prin. § fin.

De patrono qui contra tabul. bonorum possessionem petit. l. 15.

De patre defuncti. l. 26. l. 28. l. 29. § is qui. l. 31. in prin.

De domino defuncti. l. 31. § 1.

De marito, & alio ad quem dotis nomine quid peruenit. l. 16. cum quatuor ll. sequentib. l. 22. l. 23. l. 27. l. 28. § fin. l. 29. l. 30. l. 32 § fin. l. 46. § 1.

De eo qui mandauit ut sumptus in funus faceret. l. 14. § qui mandato. uers. quòd si pupillus.

VIII. *Quid ueniat in hac actione.*

De sumptib. funeris arbitrandis. l. 12. § sumptus. l. 14. § equum autem.

De pecunia ad funus à magistratu decernenda, uide in fine huius capitis.

De reliquiis, uide 8 membr. 5. in prin. uers. Declaratur.

IX. *Quando & quamdiu competat?*

Pater qui funus fecit, statim impensam à marito repetere potest, licet, &c. ff. libro 24. tt. 3. l. 60.

Perpetua est actio. l. 31. § fin.

X. *Adiuncta, seu officia iudicis in hac actione.*

Vt nō meram negociorum gestorum actionem sequatur, sed solicitius æquitatem. l. 14. § & generaliter.

XI. *Euentus.*

Maritus potest id quod hac actione conuentus præstitit, in dotem reputare, si dotis actione conueniatur. l. 17. l. 18. l. 19. l. 29. § fin.

Pater quod funeris nomine dedit, dotis actione à marito repetit. l. 30.

XII. *Adfinia remedia.*

Dotis actio. l. 30.

Mandati actio. l. 14. § qui mandato. uers. quòd si pupillus.

XIII. *Reliqua de funere faciendo.*

Qui funus facere teneantur. l. 12. § funus. l. 14 § si cui.

Quanti sumptus in funus faciendi. l. 12. § sumptus. l. 14. § equum autem.

De pecunia ad funus à magistratu decernenda, & ex quibus bonis ea deducenda sit. l. 12. § fin. l. 13. l. 14. in prin. usque ad § si cui. l. 22. l. 23. l. 24. l. 25. l. 26. l. 45.

FAMILIAE ERCISCVNDAE.

ff. lib. 10. tt. 2. C. lib. 3. tt. 36.

Cap. 4.

I. *Quo autore & qua ratione introducta sit hæc actio?*

ff. l. 1. in pri. lib. 8. tt. 2. l. 25. lib. 31. l. 79. § dulcissimis. uers. quas materia.

II. *Genus.*

Et propria mixta est actio.Inst.lib.4.tt.6.§ quædam actiones.

Bonæ fidei est.C l.9.

Vterq; & actor & reus est ff l 2.§ in familiæ.l.44.§ qui familiæ. tt.l.10.tt.3. l.2.§ fin.lib. 44.tt.7 l.36 .. b.5.tt.7.l 13.l.14.

III. *Causæ ex quibus competit.*

Familiæ ercifcundç iudicium ex duob. constat, hoc est rebus atq; præstationib quæ sunt personales actiones.ff.l.22.§ familiæ. tt.3. l.4.§ ficut autem.primum igitur de præstationibus personalibus,postea de rerum diuisione tractabitur.

DE PERSONALIBVS PRAS-
stationibus.

¶ *Si cohæres aliquid ex re hæreditaria percepit, datur hoc iudicium.*

Inst.lib.4.tt.17.§ si familiæ.ibi,Eo quoq; nomine.ff.l 19.

DISTINGVITVR:

Si ante aditam hæreditatem percepit. ff.l 44.§ fructus.

Si pater filio quid in studiorum causam subministrauit ff.l.50.

Si ex causa transactionis percepit. ff. lib.17.tt.3.l 62.in prin.

Si aliunde accepit. ff.lib. 17. tt.2.l.25.§ Papinianus.

Si seruus hæres institutus,ex rationibus quas in seruitute gessit percepit.ff.l.52.§ 7.lib.11.tt.7.l.41.§ earum autem summarum.

De reliquis huiusmodi distinctionibus.uide ĵ ca. prox.membr.3.

¶ *Si cohæres in re hæreditaria dolo uel culpa uersatus est.*

Inst lib.4.tt.17.§ si fam liæ ibi,Eo quoq; nomine.ff l.... § sed etsi.l.25.§ non tantum..l.19.

Si aliquid ex hæreditate abstulit.ff.l. 16. § sed etsi. C.l.3.l.19.

Si rem communem uendit. ff.l 44. § si cohæredes.C l 10.lib.2.tt.18.l.19.

Si rationes hæreditarias deleuerit.ff.l.16.§ ideóq; 18.in prin.

Si in usufructu aliquid deliquit. ff. l. 16. § sed etsi.

Si non consentiendo legatum impediuit. ff.l. 25. § si incerto.

Si seruitutes prædiorum non utendo amisit. ff.l. 25 § item culpa.

Si stipulatione à defuncto facta. per se hæredéq; suum fieri uel non fieri per h... dem contra factum fit. ff.l.25.§ in illa § idem est si. § contrario l.44 § quod ex fac.o.uers imó.Distinctiones generales.

Si seruus hæredi admisit ff.l.45.§ fin.

Si seruus uni prælegatus admisit.ff.l.18.

Si non quasi hæres fecit. ff.l.16.§ sed etsi. uers.sic tamen.

Si uiuo testatore fecit. ff.l. 16. § sed etsi.uers.& ideo.

Si res in qua fecit,apud hostes fit,uel periit.ff.l 22. § fin l 24 in prin.

Si diuisio facta sit, & transactum inter cohæredes.ff.lib.2.tt.14.l 35.

¶ *Si unus hæredum commune negocium gesserit, sumptus fecerit, uel se obligauerit.*

C.l.18.§ fin.

DISTINGVITVR:

1. *Ex causa ex qua sumptus fecit,uel se obligauit.*

Si debitum soluit.ff.l.44 § penule.

Si indebitum soluit.ff.l 39.§ Sticho.

Si ex suo facto præstitit.ff.l.44.§ quod ex facto. § si quis stip.

Si in contractum suum,pro quo defunctus inter cesserat.ff.l.39.§ fin

Si ex causa peculiari soluit ff l.18 § si filiusfamiliás.lib.11.tt.6 l 38.§ 1.

Si in munera publica,in quæ pater consensit,expendit ff.l.20 § idem scribit.

Si in debita reipub. post mortem patris contracta.ff.l.20.§ idem scribit ... 7.§ filius.

Si soluit ex cautione duplæ quam dedit. ff. l. 49.

Si cum patrem defenderet, condemnatus soluit. ff.l.15.§ si filius.

Si noxali iudicio seruum defenderit:item si legatorum nomine cauerit,uel soluerit. ff. l.18.§ penuit.

Si necessitate cogente fecerit.ff.l.25.§ si unus.

Si in litem sumptum fecit.ff.l.39.in prin.

Si cum duo damnati essent ad ponendam statuã, alter solus posuit ff.l 44 § fin.

Si in fructus impendit.ff.l.. in pri.Vide insuper ĵ cap prox membr.3.uers.De hucusq.

2. *Ex reliquis contingentibus.*

Si uiuo testatore impendit.ff.l.20 § si filiusfami l. 25.§ si filius C.l.13.

Si ante aditam hæreditatem gessit.ff.l.49 § nam ut familiæ.

Si res in quam impendit, periit, uel apud hostes fit.ff.l.22.§ fin.l.24.in prin.l.32.

¶ *Reliquæ causæ personalium præstationum.*

Si seruus hæreditarius uni hçredum aliquid abstulerit.ff l.16 § fin.

Si unus hæredum debitor fit hæreditarius. ff.l. 42 l 51.§ fin.

Si cohçredi aliquid à defuncto debeatur uel ex hæreditate.ff.l.25.§ si filius l. 49.§ fin. C. l. . l.13.

Si uni hæredum aliquid sit prælegatum, uide ĵ cap prox.membr.3.uers.De præceptionibus & prælegatis.

Vt cohæres partem suam soluat,uel caueat se soluenti restituturum.ff l.18 § Celsus l.20 § si pater § Papinianus.l.25.§ idem iuris. l 44.§ usufructu.C l.13.

Vt seruũ à testatore uenire iussum ueneat.ff.l 18. § idemq; C.l.5.

Vt monumentum,quod testator facere iussit, faciat ff l.18 § sed & cum.

Vt id quod inter se pacti sunt seruetur.ff.tt.3 l.3 § fin.

Vt de morte testatoris,uxoris,liberorumúe quçstio habeatur.ff.l.18.§ 1.

De reliquis,uide ĵ cap.prox.membr.5.

IIII. Inter

IIII. *Inter quos competat hæc actio.*

Vide § cap. prox. membr. 2.

V. *Apud quem competat?*

Si plures sint hæredes diuersi fori. ff. lib. 11. tt. 2. l. 1.

VI. *Quid ueniat in ea?*

De eo quod interest. ff. l. 25. § si incerto.

Si damnum commissum est, simpli, non dupli æstimatio facienda est. ff. l. 17.

De usuris sumptuum. ff. l. 18. § sumptuum.

De rebus quæ diuidendæ ueniunt, uide § cap. prox.

VII. *Quousdiu competit?*

Triginta annis. C. lib. 7. tt. 34. l. 3. tt. 40. l. 1. § nemo itaq; audeat.

VIII. *Adiunctis seu officio iudicis.*

Vide § cap. prox.

IX. *Euentus.*

De non alienandis rebus hæreditarijs accepto hoc iudicio. ff. l. 13.

Non confitetur quis, hac actione aduersarium sibi esse cohæredem ff. l. 37.

Ne amplius quàm semel hoc iudicio agatur. ff. l. 20. § familiæ.

De actionibus & exceptionibus quę ex diuisione nascuntur. ff. l. 42. l. 44. § si familiæ. l. 47. C. l. 15.

X. *Adfinia remedia.*

Commuoi diuidundo. ff. l. 10. § familię. l. 30. l. 44. in prin. lib. 17. tt. 2. l. 34. § fin.

Petitio hæreditatis. ff. l. 44. § si cohæredes. l. 51. § si ego à te, usq; ad fin. legis. C. l. 20.

Legis Aquiliæ actio. ff. l. 16. § deniq;.

Furti actio. ff. l. 16. § item si seruus.

Expilatæ hæreditatis. C. l. 3.

Negociorum gestorum ff. l. 25. § non tantum. lib. 12. tt. 1 l. 41. § earum autem sum. C. l 18. § fin. l. 20. lib. 2. tt. 13 l. 3. l. 14.

Mandati actio. C. l. 20.

Iudicati actio ff. l. 7.

Præscriptis uerbis. ff. l. 18. § sed & cum. l. 20 § si pater. C l. 23

Exceptio aduersus creditores. ff. l. 18. § si filiusfam. l. 39. in prin.

De cautionibus interpositis, uide § cap. prox. membr. 3.

DE RERVM HÆREDITARIARUM diuisione.

Cap. 5.

Alterum genus causarum quod uenit in familiæ erciscundæ iudicium, est, ut res hæreditario iure communis diuidatur.

1. *Si igitur res, uel hæreditas inter aliquos hæreditario iure communis est, agitur hoc iudicio ut diuidatur.*

C. l. 8. Distinguitur sequentibus modis:

Si ex testaměto, ab intestato, ex senatusconsultis uel ex constitutionib. &c. communis est hæreditas. ff. l. 2. in prin.

Si quarta alicui debeatur ex constitutione diui Pij. ff. l. 2. § 1.

Si honorarij successores sunt, & si uni ex senatusccon. Trebelliano hæreditas restituta est. ff. l. 24. § fin. l. 40.

Si miles alium castrensium, alium cæterarum rerum hæredem fecerit. ff l 25. § 1.

Si filiusfamiliâs militis peculium diuidendum est. ff. l. 2. § item si.

Si hæredes sint eius qui apud hostes decessit. ff. l. 25. in prin.

Si nihil in corporibus, omnia in nominib. sint. ff. l. 25. § 1.

Si non omnes ad diuidendum consentiant. ff. l. 3. in prin. l. 43. l 51 § nam si ego. C. lib. 3. tt. 37. l. 5.

Si semel hoc iudicio actū sit, uel diuisio facta. ff. l. 57.

SVBDISTINGVITVR *sequentibus modis:*

Si non omnes res diuisæ sunt. ff. l. 20. § familiæ l. 25. § iudex. lib. 2. tt. 14. l. 35. C. l.

Si inæqualiter diuisio facta esse dicatur ff. l. 58.

Si æratis auxilium intercedat. ff. l. 57.

Si res ex diuisione percepta, pignori sit obligata. ff. l. 33.

Si seruus adiudicatus mortuus sit. ff. l. 54.

Si res uni adiudicata euincatur. C. l. 14.

Si non inter omnes hęredes sit facta diuisio: & si alius cohæres superueniat. ff. l. 7. C. l. 17.

Si postea appareat, alterū uel utrunq; hæredem non fuisse. ff. l. 36. C. lib. . tt. 18. . 4.

Si scriptura secura non sit. C. l. 12.

Si diuisionem nudo pacto factam traditio secuta non est. ff. lib. 2. tt. 14. l. 45. C. l. 15.

II. *Quibus competat, & inter quos?*

De eo qui non possidet, & cohæres negatur. ff. l. 1. § l. 25. § quantum.

De paucioribus cohęredibus ex pluribus. ff. l. 2 § dubitandum.

De hæredibus cohæredis defuncti. ff. l. 48.

De cohærede post petitam uel diuisam hæreditatem superueniente. ff. l 7. C. l. 17.

De eo cui ex S.C. Trebelliano restituta est hæreditas, & alijs, uide § membr. prox. cap eod.

III. *Quæ ueniant in hoc iudicium diuidenda?*

De pluribus hæreditatibus, an eodem iudicio diuidi possint? ff. l 25. § de plurib. usq; ad § si testator.

De una re ex pluribus. ff. l. 30.

De re quæ communis esse desijt. C. lib. 3. tt 38. l. 9.

De nominibus tam debitis quàm creditis. ff. l. 2. § fin. l. 3. l. 4. in prin. l. 25. § si miles. C l. 6.

De creditis. ff. l. 4. in prin. l. 25. § an ea stipul. l. 44. § si quis stipul.

De debitis. ff. l. 25. § contra si. l. 44. § si quis stipul.

De debito quod cōtraxit cohæres præcipiendo, uide § ca. prox. membr. Si unus hęredum communos, &c. ex causa.

De eo quod debet cohæres hæreditati: item de eo quod debetur cohæredi ex hæreditate, uide § cap. prox membr. Reliquæ causæ.

De uenenis, malis medicamentis, libris improbatæ lectionis: item,

De rebus ex mala & iniusta causa quæsitis. ff. l. 4. lib. 48 tt. 10. l. 4. in prin. l. 12. l. 26.
De columbis, apibus & pecoribus à bestia ereptis. ff. l. 8. § idem Pomponius.
De rebus ablatis. ff l. 47. § fin.
De re quæ est apud hostes. ff. l. 22. § fin. l. 23.
De seruo qui est in fuga. ff. tt. 3. l. 19 § iudex.
De re defuncto quidem tradita, ab hærede uerò usucapta. item,
De re à defuncto quidē empta, hæredi uerò tradita. ff. l. 9.
De re à defuncto pignori obligata, quam hæres à creditore comparauit. ff. tt 3. l. 17.
De prædijs defuncti, uectigalibus & superficiarijs. ff. l. 10.
De re defuncto pignori data. ff. l. 29.
De re sub conditione legata. ff. l. 12. § res. l. 34.
De statulibero. ff. l. 12. § fin.
De fructibus. ff. l. 51. § 1. l. 56. C. l. 9. l. 17.
De partu post aditam hæreditatem & litem contestatam edito. ff. l. 11.
De eo quod accedit hæreditati post litem contestatam. ff. l. 12. in prin. l. 16 § id quod.
De eo quod seruo hæreditario ab extraneo datū est. ff. l. 12. in prin.
De eo quod unus hæredum ex hæreditate percepit, stipulatus'ue est, uide 8 cap. prox. mēbr. Si cohæres aliquid.
De thesauro à testatore relicto, & ab uno hæredum effosso. ff. l 22. in prin.
De eo quod statuliber uni hæredum cōditionis implendæ causa dedit. ff. l. 20. § fin.
De eo quod pater studiorum causa filio subministrauit. ff. l. 50.
De eo quod pro emptore & pro donato unus hæredum possidet. ff. l. 25. § quod pro.
De re quam hæres ante acceptum iudicium alienauit. ff. l. 34.
De precio rei ab hærede ante iudicium acceptum uenundatæ. C. l. 20. ff lib. 5. tt. 3. l. 15. § fin.
De re ab extraneo usucapta. ff. lib. 41. tt. 10 l. 3.
De re cuius usucapio ab extraneo ante iudicium acceptum cœpta, post autem impleta est. ff. l. 14.
De seruo quem unus hæredū pro suo possidet. C. l. 22.
De quarta ex l. Falcidia retenta. C. l. 24.
De legato deficiente ff. l. 20. § penult.
De iure & seruitutibus. ff. tt. 3. l 19. § fin.
De usufructu. ff. l. 14. § fin. l. 15. l. 16. in prin. usq; ad § id quod.
De peculio, item de debito & credito peculiari. ff. l. 20. § si filiusfamiliās. lib. 6. tt. 1. l. 65. § fin. C. l. 13. lib. 6. tt. 20. l. 12. § fin.
De peculio castrensi. C. l. 4.
De stipendijs, cæterisq; salarijs. ff. lib. 17. tt. 2. l. 52. § idem Papin.
De pecunia, quam filius ut patri solueretur, credidit. ff. l. 53.
De eo quod unus cohæredum commune, alter proprium esse dicit. ff. l. 45. in prin.
De libertis. ff. l. 4. lib 37. tt. 14. l. 24.
De locis religiosis. ff. l. 30.
De tabulis testamenti. ff. l. 4 § fin.
De cautionibus hæreditarijs. ff. l. 5. l. 6. C. lib. 3. tt. 38. l. 5.
De re litigiosa. ff. l. 47.
De re per communi diuidundo iudicium hæredibus adiudicata. ff. l. 32. in prin.
De seruis iussu testatoris in perpetua uincula collocandis uel exportandis. C. l. 5.
De ijs quæ in hæreditatis petitionem ueniunt. ff. lib. 5. tt. 3. l. 25. § penult.

DE PRAECEPTIONIBVS

& prælegatis.

De nomine uni hæredum prælegato, uel ex alia causa præcipiendo. ff. l. 4. in prin. l. 42. uide 1 membr. 5. cap eod.
De pecunia uni per præceptionem relicta. ff. l. 25. § fin. C. l. 7.
De rationibus prælegatis. ff. l. 8. in prin.
De dote & antenuptiali donatione præcipienda. ff. l. 20. § hoc amplius. l. 35. l. 46. l. 51. in prin. C. lib. 3. tt. 38. l. 12.
De eo quod unius nomine comparatum est. C. l. 18.
De eo quod filius defunctus ab auo, auia, &c. accepit, ut id pater habeat præcipuum. C. lib. 6. tt. 59. l. 2. § fin.
De collatione bonorum & dotis, uide 8 lib. 10. huius Methodi.
De reliquis præceptionibus, uide præcedentia. Quæ ueniant in hoc iudicium.

IIII. *Antecedentia diuisionem.*

De omnibus hæredibus conuocandis. ff. lib. 11. tt. 2. l 1. § fin.
De iuramento calumniæ præstando. ff. l. 14. § qui familiæ.

V. *Modus diuidendi, & officia iudicis in diuidendo.*

Vt diuisionem à testatore factā sequatur iudex. C. l. 10.
Vt diuisionem parentum inter liberos factam sequatur: & de ea diuisione formanda. ff. l. 20. § si pater. l. 32. l. 33. l. 39. § fin. C. l. 16. l. 21. l. 26. lib. 6. tt 23. l. 21. § ex imperfecto. lib. 3. tt. 28. l 8. in pri. Nouell. c. 18. § & quod sæpenumero. usq; ad § huc usq;. c. 107.
Vt uoluntatem patris sequatur iudex, etiam si ei ab intestato succedatur. C l. 16. l. 26.
De nominibus seu debitis & creditis, hæreditarijs diuidendis. ff. l. 3 l. 4. in prin. l. 20 § si pater. § Papinianus. usque ad § fin. l. 23. § in illa. idem est in l 44. § quod ex facto. l. 25 § fin. l. 33. l. 39 § filius. l 44. § si quis stipul. C. l. 23.
Vt singulas res singulis hæredib. adiudicet. Inst. lib. 4. tt. 17. § si familiæ.
Si difficilis diuisio sit, uniuersa res uni adiudicari potest, isq; cæteris in certa pecunia condemnari. Inst. lib 4. tt. 6. § quædam actiones. tt. 17. § si familiæ. ff l. 22 § 1. l. 55.
De pluribus eandem rem adiudicando. ff. l. 22. in prin.
De fundo religionibus diuiso diuidendo. ff. l. 22. § sed & regionibus.
De usufructu diuidendo. ff. l. 16. § usus fructus.
De rebus indiuisis relictis diuidendis. ff. l. 32. C. l. 21. uers. pro uirili.
Quantum cuiq; tam ex testamento quàm ab intestato debeatur, uide 8 lib. 9. cap. 15. & lib. 10. cap 9.

Vt nihil

Vt nihil in diuisum relinquat. ff. l. 22. § iudex.
De uniuersis rebus æstimandis, non singularum rerum partibus. ff. l 52. § fin.
Vt in omnium personas condemnatio & adiudicatio fiat. ff. l. 27.
De compensando. ff. l. 52. § arbiter.
De imponenda seruitute. ff. l. 22. § sed & regionib.
De cautionibus interponendis.
De cautione, de euictione, etsi res quæ speratur non ueniat interponenda. ff. l. 23. l. 25. § iudex. C. l. 14.
De cautione, usufructu diuiso & adiudicato interponenda. ff. l. 16. in prin.
De cautione super actione quæ uni hæredi competit, cum cohæredib. communicanda, & quod inde perceperit. ff. l. 19 § fin. l. 47.
De actionibus præstandis à cohæredibus ei cui creditum prælegatum est. ff. l. 42.
De curando à iudice, ut legata & alia debita soluantur. ff. l. 25. § si testator. l. 26. l. 44. § usufructu. uide § cap prox. membr. Reliquę causæ. uers. ut cohæres partem.
De cautione defensum iri hæredem contra actionem, si debitū alter præcipit. ff. l. 20. § hoc amplius. § Papinianus.
De cautione de debito soluendo, & quod solutum est reddendo. ff. l. 25. § contra. § idem iuris.
De curando ut pignus luatur. ff. l. 28.
Reliqua uide § cap. prox.

COMMVNI DIVIDVNDO.

ff. lib. 10. tt. 3. C. lib. 3. tt. 37.

Cap. 6.

I. *Ratio huius iudicij.*

ff. l. j. Vide insuper § cap. 4. membr. 1.

II. *Genus & propria.*

Bonæ fidei est. ff. l. 4. § hoc.
Vter actor & uter reus intelligatur, uide § cap. 4. membr. 2. lib. eod.

III. *Causæ ex quibus competit.*

Competit hæc actio ex duplici genere causarū, scilicet ut aut res quæ inter aliquos communis est diuidatur, aut si quid in his alicui sociorum damni datum factumue est, siue alicui eius rei nomine quid abest, uel ad eum peruenit ut præstetur: uenit igitur in hoc iudicium perinde ut in præcedens rerum diuisio, & personalis præstatio. ff. l. 3. l. 4. § sicut.

¶ *De personalibus præstationibus.*

1. *Si socius commune negocium gesserit, sumptusq́ in eam rem fecerit,*

Et quid ei eius rei nomine absit: hac actione ut sibi á socio restituantur, agere potest. ff. l. 3. in prin. l. 4 § sicut. l. 14. in prin. lib. 3. tt. 5. l. 30. § fin. C. l. 4. § fin. lib. 4. tt. 2. l. 12. Distinguitur:

Ex causa, ex qua & propter quam sumptus fecit.

Si non communi nomine, sed ut lucretur solus gessit. ff. l. 6. § siue autem. uers. si uerò non.
Si nulla re urgente, sed uoluptatis gratia sumptus fecit. ff. lib. 3. tt. 5. l. 26 in prin.
Si egit rei communis nomine. ff. l. 14. in prin.
Si damni infecti nomine in solidum cauit. ff. l. 6. § si damni. lib. 3. tt. 5. l. 39.
Si ex operis noui nunciatione damnatus sit. ff. l. 6. § fin.
Si de peculio conuentus & condemnatus sit. ff. l. 8. § fin.
Si communis serui gratia noxæ nomine dedit. ff. l. 8. § si communis.
Si putans rem suam propriam esse, gessit in solidum. ff. l. 14. § impendia. l. 29. § diuersa.
Si putans rem sibi cum alio quàm socio suo communem esse, gessit. ff. l. 6. in prin. l. 14. § diuersum. l. 29. in prin.

Ex reliquis contingentibus.

Si in uiam quæ nobis per eundem locum debetur, impendit. ff. l. 19. § si per eundem.
Si antequam res communis esset, in eā sumptus fecit. ff. l. 4. § planè. usq; ad fin. legis. l. 5.
Si post iudicium acceptum sumptus fecit. ff. l. 6. § si quid post.
Si sine eo quod gessit, suam partem administrare potuit. ff. l. 6 § hoc autem. uers. cæterùm.
Si postea partem suam alienauerit. ff. l. 14. § impendia.
Si socius suam partem postea alienauerit. ff. l. 6. in prin. uers. quare. l. 24. § fin.
Si res postea interijt. ff. l. 9. l. 11. l. 25.

2. *Si socius dolo uel culpa in re communi uersatus sit, uel damnum dederit.*

Inst. lib. 4. tt. 17. § eadem inter. ff. l. 3. in prin. uers. etsi quid. l. 8. § uenit. l. 14. in prin. l. 20. tt. 2. l. 25. § non tantum. C. l. 4. § fin.
Si rem communem deteriorem fecerit fortè seruum uulnerando, aut animum eius corrumpendo, aut arbores ex fundo excidendo. ff. l. 8. § uenit.
Si domum communem obligauerit. ff. lib. 17. tt. 2. l. 58. in prin.
Si cum ad edictum non responderet, motu iudicis uilla diruta sit, aut arbusta succisa. ff. 20.
Si cum cōuenisset inter socios, ut alternis annis fructus perciperent, socius alter alterum non patiatur fructus percipere: uel immisso pecore fecit, ut futuri anni fructus corrumperētur. ff. l. 23.
Si communis seruus, cum apud alterum socium esset, crus fregit in opere. ff. l. 26.
Si de communi seruo quæstionem habuit. ff. l. 27.
Si quid in re communi inuito altero fecit. ff. l. 28. lib. 8. tt. 2 l. 25. l. 26.
Si in locum communem mortuum intulerit. ff. l. 6. § si quis in.
De reliquis huiusmodi causis, uide § lib. 8. huius. Methodi, De iure circa rem communem.

3. *Si socius ex re communi aliquid perceperit.*

ff. l. 3. in prin. uers. aut ad eum. Inst. lib. 4. tt. 17. § eadem interueniunt.

Distinguitur:

Si locando fundū cōmunem, siue colendo, quid percepit. ff. l. 6. § siue autem.
Si antequam res cōmunis esset, percepit. ff. l. 4. § planè.
Si putans sibi fundū cū Titio cōmunē esse, cùm cum alio esset cōmunis percepit. ff. l. 6. in prin.

Si socius suam partem alienauerit.ff.l. 6. in prin. uers.quare.

Si res communis esse desijt, uel perijt. ff. l. 6. in prin.uers quare l.11.

De reliquis, uide ĩ cap.prox.memb 3.

4. Reliquæ causæ personalium præstationum.

Si seruus communis alteri dominorum aliquid subripuit.ff.lib.47.tt.2.l.63.in prin.

Si domum uel parietem communem socius reficere, demoliri, uel in eum quid mittere uelit. ff. l.12.lib.8.tt.2.l.7.

Si quid in re communi inuito altero socius fecerit.ff l 28.lib.8.tt.2.l.25.l.26.

Si domum communem obligauerit.ff.lib.17. tt.j. l.38 in prin.

Si quid inter se pacti sunt socij, ut seruetur. ff.l.3 § fin.l 14.§ si conuenit usq; ad fin legis.

De reliquis causis, uide 8 lib. 8. huius Methodi, De iure circa rem communem.

DISTINCTIONES GENERALES, uide infrà cap prox.

IIII. *Quibus competit actio.*

De socio qui impendit, & eo cui suam partem alienauit.ff.l.14.§ j usq; ad § si conueniat.

De reliquis, uide ĩ cap.prox.membr.2.

V. *Aduersus quos competit?*

De hærede socij.ff.l.4.§ sicut.uers. sed etsi non. l. 10.in prin.

De socio, & eo cui is suam partem alienauit. ff.l. 6.in prin.uers.quare.l.24.§ fin. C.l.3.§ nam ea. l.j.in prin.

De pupillo.ff.l 29 § deniq;.

De reliquis, uide ĩ cap prox membr.2.

VI. *Quid ueniat in hac actione?*

De usuris.ff.lib 22.tt.j.l.j.§ socius.

Sumptuum nomine.

De sumptib. antequam res communis esset, factis ff.l.4.§ plane.l.5.

Si serui nomine noxali iudicio, uel de peculio conuentus quid præstitit.ff.l.8.§ fin.

Percepti nomine.

Si pecunia communi quid emit, utrum res empta an pecunia ueniat C.tt.38.l.4.

Quæ ueniunt communicanda uel diuidenda, uide ĩ cap prox membr.5.

VII. *Quando & quamdiu detur?*

An antequam impendit, impensarum nomine agere possit.ff l.15.

Si conuenit, ne intra certum tempus societas diuidatur.ff.l.14.§ si inter.

Triginta annis.C.lib.7.tt.34.l.3.tt.40.l.j.§ nemo itaq;.

VIII. *Euentus diuisione facta, uel petita:* uide ĩ cap.prox.

IX. *Affinia remedia.*

Pro socio actio.ff.l.j.

Familiæ erciscundæ.ff.l.6.§ cæterea eadem.

Negotiorũ gestorum ff l.6.§ cæterùm.l.14.diuersum l.19.§ si per eundẽ.lib.3 tt.5.l 30.§ fin. l.39.

In factum actio ff.l.6.§ si quis in.

Rei uindicatio ff.l.7.§ plane si.l.8.§ si incertum.

Vti possidetis.ff.l.12.

Ex conducto.ff.l.23.

Retentio.ff.l.14.§ j.

DE RERVM COMMVNIUM diuisione.

Cap. 7.

Alterum genus causæ quod in cõmuni diuidundo iudicium uenit, est ut res communes diuidantur.

I. Si igitur res inter aliquos communis est, agitur hoc iudicio, ut

diuidatur.ff.l.3.in prin. Distinguitur sequentib. modis.

1. Ex causa ex qua res communis est, & possidetur.

Si hæreditas uel hæreditario iure res communis sit.ff.l.4.in prin.lib.17.tt.2.l.34.§ fin.

Si ex causa pignoris communis sit.ff.l.7. § si duo sunt.

Si ex causa locati uel depositi possideãt.ff. l.7.§ neq; colonis.

Si cum uel sine societate res communis sit. ff. l.2. in prin.

Si alter suo & meo nomine parietem ædificauerit.ff.l.22.

Si damni infecti nomine, uel ob rem non defensam missi sunt in possessionem.ff.l.4.§ fin. l.5. l.7.§ sed etsi de.uers.plane.

Si legatorũ nomine missi sunt.ff.l.7.§ sed etsi de usufru.

Si uẽtris nomine missi sunt in possess.ff.l.7.§ sed etsi de usufru.uers.ergo.

Si rem à non domino emerunt: item si res indebita in solutum data sit.ff.l.7.§ quia in rem.

Si ex iniusta causa possideant, ut prædones. ff.l. 7.§ inter prædo.

Si ui aut clam possideant.ff.l.7.§ inter prædo.§ Iulianus.§ sed etsi clàm.

Si precariò possideant.ff.l.7.§ inter prædon. § et qui precariò.

Si ex causa usufructus possideãt.ff.l.7. § sed etsi de usufruct.

Si incertum sit, an lex Falcidia locum habeat, uel peculium legatum sit, inter hæredem & legatarium hoc iudicio agi potest.ff.l.8.§ j.

2. Ex reliquis contingentibus.

Si cõuenit ne diuidatur.ff.l.14. § si cõueniat § fin.

Si triginta annis res communis fuerit, uide 8 cap. prox.membr 7.

Si socius socio suam partem pignori dederit. ff.l. 6 § idem scribit.

Si res communis esse desijt, & alia, uide infrà membr.3.

Si non omnes in diuisionẽ consentiant, & unus cæteris inuitis poscat iudicium. ff.l. 29.§ fin.l. 19.§ de uestibulo C.l.5.

Si diuisio facta sit.C.l.8. Subdistinguitur sequẽtibus modis:

Si quædam res indiuisæ relictę sunt. ff.l.4. § hoc. C.l.4.§ idem tt.38 l.10.

Si minor uigintiquinq; annis diuisionem fecit. C.l.4.§ j.

Si is arbitrum diuisioni dedit, cui ius dandi non fuit.C.tt.38.l.2.

Si dolo & inæqualiter diuisio facta est.C.tt.38.l.3.

Si cum diuisio hac cõditione facta esset, ut socius iuraret se nullum dolum adhibuisse, is iurare nolit.C.tt.28.l.6.

Si postea

Et postea ut à diuisione recedatur, consentiant. tt. 38. l. 8.

Si instrumentum nullum intercessit. C. l. 4. in prin.

Si res uni adiudicata, euicta sit. C. tt. 38. l. 7.

Si socius testatus uel intestatus decesserit. C. lib. 4. tt. 37. l. 4.

II. *Quibus competit, & inter quos?*

De eo qui non possidet, & eo qui partem suam alienauit. ff. l. 30. C. l. 3. § nam ea. l. j. in prin.

De eo qui ui, clàm uel precariò possidet. ff. l. 7. § Iulianus.

De quibusdam, non omnibus socijs. ff. l. 8. in prin.

De quibusdam ex hæredibus cohæredis defuncti. ff. tt. 2. l. 48.

De marito qui fundum communem in dotem accepit. C. lib. 5. tt. 23. l. 2.

De reliquis, uide paulo superius, Ex causa ex qua res communis.

III. *Quæ ueniunt in hoc iudicium diuidenda?*

De re quæ communis non est, uel esse desijt. ff. l. j. § fin. C. l. 3 in prin. tt. 38. l. 9

De agro uectigali. ff. l. 7. in prin.

De seruo qui est in fuga. ff. l. 19. § iudex.

De eo quod sub conditione debetur. ff. l. 16.

De fundo ab uno pignori dato. ff. l. 6. § si fundus.

De re quam seruus communis ex re alterius domini adquisiuit. ff. l. 24. in prin.

De eo quod uni sociorum à statulibero conditionis implendæ causa datum est. ff. tt. 2. l. 21.

De eo quod unus suo & alterius nomine, fecit. ff. l. 22.

De eo de quo conuenit, ne in diuisionẽ ueniret. ff. l. 13.

De arbore in cõfinio nata, & lapide per utrunque fundum extenso ff. l. 19. in prin.

De uestibulo communi binarum ædium. ff. l. 19. § de uestibulo.

De rebus incorporalibus. ff. l. 4. in prin.

De seruitutibus, & aquarum itinere. ff. l. 19. § aquarum.

De uia quæ duob. per eundem locum debetur. ff. l. 19. § si per eundem.

De puteo. ff. l. 4. § j.

De eo quod accessit & decessit accepto iudicio. ff. l. 6 § si quid post.

De fructibus. ff. l. 4. § sicut uers. sed etsi. § planè. libro 22. tt. j. l. 38. § item si diuidere. l. 25. in prin.

De partu. ff. l. 6. § si quid post.

IIII. *Antecedentia diuisionem.*

De socijs in unum conuocandis. ff. lib. 11. tt. 2. l. j. § fin.

De iuramento calumniæ ab actore præstando. ff. tt. 2. l. 44. § qui familiæ.

V. *Modus diuidendi, & officia iudicis in diuidendo.*

De singulas partes singulis adiudicãdo, etsi, &c. Inst. lib. 4. tt. 17. § eadem interueniunt.

Vide hic etiam Comment. de uerb. obligat. cap. 8. reg. ultima.

Si ususfructus diuidendus sit. ff. l. 7 § cum de usu fructu. tt. 2. l. 16. § ususfructus.

Si usus diuidendus est. ff. l. 10. § j.

Si seruitus diuidenda sit. ff. l. 19. § fin.

Si ager uectigalis diuidendus est. ff. l. 7. § j.

Si pignus commune inter creditores diuidendũ est. ff. l. 7. § inter eos.

Si res communis alteri ab altero pignori obligata diuiditur. ff. l 6. § idem scribit.

Si res pignori alij obligata, uni adiudicatur. ff. l. 6 § si fundus uers. sibi rursum.

Si seruus qui est in fuga, in diuisionem uenit. ff. l. 19. § iudex.

Si res quæ sub conditione debetur, ueniat. ff. l. 16.

Si ea res quam seruus communis ex re alterius domini adquisiuit, in diuisionem uenit. ff. l. 24. in prin,

Si res commodè diuidi non potest. ff. tt. 2. l. 55. C. l. j. § j. l. 2. § idem. l. 3. § fin. Inst. lib. 4. tt. 17. § eadẽ interuen ibi, Quòd si commodè.

Potest uni fundum, alteri fundi usumfructũ adiudicare. ff. l. 6. § officio. tt. 2. l. 16. § j.

De seruis qui possessionibus adhærent diuidendis. C. tt. 38 l. 11.

De instrumentis communibus apud unum deponendis. C. tt. 38 l. 5.

In prædijs diuidendis quod omnib. utilissimum est, uel quod maluerint exequi conuenit. ff. l. 21.

Omnes res æstimari debent, non singularum rerum partes. ff. tt. 2. l. 52. § fin.

Iusto precio res æstimandæ sunt. ff. l. 10. § fin.

De cauendo de euictione. ff. l. 10. § fin.

De imponenda seruitute. ff. l. 7. § Neratius. l. 18.

VI. *Euentus diuisionis factæ & petitæ.*

De non alienandis rebus accepto iudicio. C. l. 1. § fin.

De agendo interim rei nomine, de qua hoc iudicio agitur. ff. tt. 2. l. 47.

Diuisio uicem emptionis obtinet. C. tt. 38. l. j.

Euentus, si uel creditor qui partem pignoris iure tenet, uel is qui suam partẽ uendidit, uel mandatarius, &c. hoc iudicio prouocatus, licitatione uicit, uel uictus sit. ff. l. 7. § si debitor. usque ad fin. legis.

DE ACTIONE ET EXCEPTIONE *quæ hinc datur.*

1. *Causæ ex quibus datur.*

Si diuisione facta res adiudicata sit alicui. Distinguitur:

Si nec traditione nec stipulatione sumpsit effectum diuisio. ff. lib. 2. tt. 14. l. 45

Reliquas distinctiones uide à membr. 1. uers. Si diuisio facta sit, cap. eod.

2. *Quæ actio datur.*

Si res adiudicata euicta sit. C. tt. 38. l. 7.

3. *Quid ueniat in ea.*

Si uni fundus, cuius nomine cum extraneo actio est, adiudicatus est. ff. tt. 2. l. 47. § & cum aliud.

Si alij fundus, alij fundi usufructus adiudicatus est. ff. tt. 2. l. 16. § j

De binis mancipijs, quæ socijs iussu iudicis ministerij causa reseruata sunt. ff. l. 31.

FINIUM

FINIVM REGVNDORVM, cum adfinibus remedijs. ff. lib. 10. tt. 1. C. lib. 3. tt. 39.

Cap. 8.

I. *Genus & propria.*

Mistam causam habet tam in rem quàm in persona n I. 1 l lib. 4. tt. 6. § quædam. ff. l. 1.

Vter sit actor, uter reus, uide 8 cap. 4. membr. 11. uers. uterque lib. eod.

II. *Causæ ex quibus competit.*

Si quis circa fines agri quid malitiosè commisit: ut si lapides finales furatus est, uel arbores finales excidit. Inst. lib. 4. tt. 17. § si finium. uers. eo quoque.

Si termini dicantur deiecti, uel exarati. ff. l. 4. § si dicantur.

Si quis contumax fuerit: utpura si quis iubente iudice, metiri agros passus non fuit. Inst. lib. 4. tt. 17 § penult.

Si inundatio fines agri confudit. ff. l. 8. in prin.

Si quis sepem uel materiam iuxta alterius regionem effodiens, terminum excedat: si autem murum faciens pedem derelinquit: si domum, nõ duos pedes: si sepulchrum aut foueam, &c. ff. l. fin.

Si duo confines agros uel prædia habentes, de finibus controuertuntur, agitur hoc iudicio ut termini constituantur, & prædia discernantur.

DISTINGVITVR *sequentibus modis*

Si prædia urbana sint, non rustica. ff. l. 2. in prin. l. 4. § hoc iudicium.

Si horti in urbe sint. ff. l. 4 § penult.

Si flumen uel uia publica uel riuus interuenit. ff. l. 4 § fin cum duab. ll. sequentib.

Si agri uectigales sint. ff l. 4. § finium.

Si de pluribus fundis quàm duobus agatur. ff. l. 4 § non solum.

Si de uno loco controuertatur inter duos. ff. l. 4. in prin.

Si de communi fundo inter duos disceptetur. ff. l. 4. § qui communem.

Si de cõmuni & proprio fundo alterius agatur. ff. l. 4. § si communem.

Si de quinque tantum pedum latitudine controuertatur. C. l. 5.

Si socij alterius fundi communi diuidundo egerint, uel fundum alienauerint. ff. l 9.

Si actor pendente lite aliquid ex finibus propria autoritate occupat. C. l. 4.

III. *Quibus & inter quos competit?*

De usufructuarijs: item de usufructuario & domino proprietatis. item de ijs qui iure pignoris possident. ff l. 4 § finium.

De emphyteutis, & qui agros uectigales habẽt. ff l. 4 § finium. ff. lib. 47. tt. 7. l 5. § fin.

De hæredibus alterius pendente lite defuncti. ff. tt. 2. l. 48.

IIII. *Apud quem competat?*

De arbitris. ff. l. 7.

De eo qui de crimine cognoscit. ff. l. 4. § si dicantur.

V. *Quid ueniat in ea?*

De eo quod interest. ff. l. 4. § 1.

De fructibus præceptis. ff. l. 4. § post litem. tt. 2. l. 56.

De parte mercedis, quæ datur mensori, reddenda. ff. l. 4. § sed etsi mensor.

VI. *Quandiu competit?*

De præscriptione 30 annorum. C. l. 6.

VII. *Antecedentia & adiuncta officia tam litigatorum quàm iudicis.*

De iuramento calumniæ à partibus præstando. ff. tt. 2. l. 44. § qui familię.

Si altera pars se subtraxerit, ne quęstio finiatur. C. l. 3. § fin.

De quæstione possessionis prius terminanda à iudice. C l. 3. in prin.

De agri mensore à iudice mittendo. ff. l. 8. § fin. C. l. 3. uers & tunc agrimensor.

De æquandis locis si alter maiorem locum, alter minorem habeat. ff l. 7.

Qui fines, & quæ monumẽta sequenda, utrum uetera an noua. ff. l 11. l. 12. C. l. 1. l. 2.

De terminis quos demonstrat is qui utriusque prædij dominus fuit. ff. l. 12.

Si quis sepem, maceriam, murum, domum, sepulchrum, foueam, puteum, oliuam, ficum, aut alia ligna iuxta alterius regionem faciat uel plantet, quantum spacij relinquendum. ff. l. 13.

De adiudicatione & condemnatione facienda, si iudex alio modo commodiore fines non possit dirimere. Inst. lib 4. tt. 17 § si finium. ff. l. 2. § iudici. usque ad fin. legis. l. 3. l. 4. § si alter.

VIII. *Euentus.*

Quod istis iudicijs alicui adiudicatum fuerit, id statim eius fit cui adiudicatum est. Inst. lib 4. tt. 17. § fin.

De actione quæ datur aduersus mensorem, falsum modum renunciantem, uide paulo inferius.

IX. *Adfine remedium est iudicium De termino moto, de quo sequitur.*

¶ DE TERMINO MOTO. ff. lib. 47. tt. 21.

I. *Causæ ex quibus datur hoc iudicium.*

Si terminũ agri mouit, uel protulit ff. l. 2. in fin. l. 3. in prin.

Si terminos effodit C. lib 9 tt. 2 l. 1.

Si finalium quæstionum obstruendarum causa faciem loci conuertit: ut ex arbore arbustum, ex sylua cædua nouale, aut aliquid eiusmodi fecit. ff. l 3. § fin.

DISTINGVITVR.

Si seruus seruaue fecerit. ff l. 3 § alia quoque.

Si splendidiores personæ fecerint, uel alij negocium gesserint. ff. l. 2. § nam si splendidum.

Si per ignorantiam aut fortuitò lapides furati sunt. ff. l. 2. § fin.

II. *Quibus competit?*

Cuilibet de populo cõpetit. ff. l. 3. in prin. uers. & eius actionis.

III. *Quæ pœna competat?*

Mulcta pecuniaria non est, sed pro conditione, &c. ff. l. 1. l. 3. in prin. Distinguitur igitur ex specie facti, ex persona & modo, de quibus uide paulo superius Causas huius iudicij, cũ suis distinctionibus.

IIII. Offi-

IIII. *Officium iudicis.*

Iudex qui de crimine cognoscit, etiam de finibus cognoscere potest. ff. lib. 10. tt. j. l. 4. § si dicantur.

V. *Adfine remedium.*

Finium regundorũ actio. Inst. lib. 4. tt. 17. § finiũ. uers. eoq; nomine.

SI MENSOR FALSVM modum dixerit. ff. lib. 11. tt. 6. Cap. 9.

I. *Ratio huius actionis.*

l. j. §. j.

II. *Genus.*

In factum actio est. l. j. in prin.

Ex contractu, non ex delicto est. l. 4.

III. *Causæ ex quibus datur.*

Si mensor falsum modũ renunciauerit. l. j. in pri. Distinguitur infrà:

Si renunciationem traxerit. l. 5. in prin.

Si architectus, redemptor & tabularius in computatione fefellit. l. 7. § fin.

DISTINGVITVR *prima causa:*

Si sine dolo fecit. l. j. § hæc actio. Subdistinguitur:

Si lata culpa sit: uel si mercedem accepit. l. j. § sed etsi negligenter.

Si per imperitiam fecit. l. j. § hæc actio. uers. proinde.

Si negligenter fecit. l. j. § sed etsi negligenter.

Si per alium uel per literas renunciauit. l. j. § fin. l. 2. in prin.

Si is dolo fecit, cui mensor id officium delegauit. l. 2.

Si nihil intersit actoris. l. 3. § nihil enim. l. 5. § j. uers. sed si nihil.

Si propter iudicium adhibitus mensor fraudauit me in renunciatione: item si à iudice fuerit adhibitus l. 3. § idem Pomp.

Si mensor non fuit. l. 7. § nec non illud.

Si non agri, sed alterius rei mensuram falsam renunciauit: ut ædificij, frumenti, uini, uiæ, &c. l. 5. § fin. l. 6. l. 7. in prin.

Si mensor machinarius fefellit. l. 7. in prin.

Si architectus, redẽptor, tabularius fefellit. l. 7. § fin.

Si alia actione suum consequi possit actor. l. 3. § Pomponius.

Si cum uenditore egit actor. l. 3. § j. l. 5. § si cũ falsus.

Si cum uno mensorum actum sit. l. 3. in prin.

IIII. *Quibus datur?*

De eo cuius interest. l. 3. § j.

De hæredibus & alijs successoribus. l. 3. § fin.

V. *Aduersus quos competit?*

De eo cui mandatum est, & eo cui is delegauit. l. 2.

De uno ex pluribus. l. 3. in prin.

De domino serui mensoris. l 3. § fin.

De hæredibus & alijs successoribus. l. 3. § fin.

VI. *Quid ueniat in ea?*

Si dominus serui mensoris conueniatur. l. 3. § fin.

Si cum uenditore egit actor. l. 5. § si cum falsus. uers. quòd si non.

VII. *Quamdiu competit?*

Perpetua est. l. 4.

VIII. *Adfinia remedia.*

Locati & cõnducti. l. j. § si autem.

Actio de dolo. l. 5. in prin. uers. erit ergo.

Condictio eius quod plus datũ est: item ex uendito, actio. l. 3. § Pomponius.

AD EXHIBENDVM. ff. lib. 10. tt. 4. C. lib. 3. tt. 42. Cap. 10.

I. *Ratio huius actionis.*

ff. l. j.

II. *Genus personalis actio est.*

ff. l. 3. § est autem.

III. *Definitio exhibitionis.*

ff. l. 2. lib. 43. tt. 5. l. 3. § quid sit exhibere. lib. 50. tt. 16. l. 22. l. 246.

IIII. *Causæ ex quibus datur.*

Si intersit actoris rem sibi exhiberi. ff. l. 3. § sciendum. l. 7. § fin. l. 19.

Si rem uindicaturus est, uel ex alia causa rei nomine acturus, hac actione agi potest ut res exhibeatur. ff. l. j. uers. & maximè. l. 3. § est autem. C. l. j.

Si res mea in solo tuo posita sit, agere possum ut mihi eam ex loco tuo tollere liceat. ff l. 5. § idem Celsus. usq; ad § fin. l. 9 § glans. l. 15. lib. 6. tt. j. l. 23. § item quæcunq; usq; ad § fin. lib. 41. tt. j. l. 7. § cum in suo. lib. 47. tt. 9. l. 8.

Si emptor uenditorem ruta cæsa ex fundo uendito tollere nõ permittit. ff. l. 5 § idem Iulianus lib. 19. tt. j. l. 17. § si ruta. uers. quia si non.

Si res mea tuæ rei adiecta, inclusa uel mixta sit, agi potest ut excludatur uel separetur. ff. l. 6. l. 7. in prin. usq; ad § item municipes. l. 12. § si quis ex uuis.

Si alicuius rei optio mihi sit relicta, & optare uelim, agi potest ut res exhibeantur, ff. l. 3. § item si optare. § plus dicit.

Si quæstionem de seruo habere uelit, agere potest ut exhibeatur. ff. l. 20.

Si criminis alicuius reus postulatur seruus, agi potest ut exhibeatur. C. l. 2.

Si noxali iudicio serui nomine acturus est. ff. l. 3. § si quis noxali.

Si seruum in libertatem uindicare uelit. ff. l. 12. in prin.

Si ad rem exhibendam ab alio cõueniatur. ff. l. 3. § si mecum.

DISTINCTIONES GENERALES.

Si nõ iustã nec probabilẽ causam habeat actor, propter quam sibi rem exhiberi desiderat. ff. l. 3. § si mecum. uers. eleganter.

Si non intersit actoris rem ei exhiberi. ff. l. 3. § sciendum. l. 7. § fin.

Si res nõ sit actoris, nec eam uindicare possit. ff. l. 3. § qui ad. § sciendum. § si mecũ. uers. sed hoc non. § interdum. uers. sed si charta.

Si rationes suas in aliena charta scriptas sibi exhiberi desideret. ff. l. 3. § interdum.

Si rationes aduersarij exhiberi sibi desideret. ff. l. 19.

Si alius quàm hęres tabulas testamenti uel codi-

cilloa, uel quid aliud ad testamentū pertinentia sibi exhiberi uelit. ff.l.3.§ si quis extra.

Si instrumenta sui iuris sibi exhiberi desideret. C. l.4.l.6.

Si soluto debito creditor nihilominus instrumēta etiã debiti sibi exhiberi petat. ff.l.18.

Si liber homo ab alio detentus petatur. ff.l.13.

Si semel actum sit hac actione. ff.l.11.§ 1.usq; ad § si quis ex. C.l.3.

Si reus exceptiones, quæ actorem in causa principali summouere possent obijciat. ff.l.3.§ ibidem.

Si res exhiberi non possit. Inst.lib.4.tt.17.§ si ad exhibend.uers.quod si neget. ff.l.11.§ si iusta. l.5.§ item si quis.

Si seruus qui exhiberi desideratur, in fuga sit, uel peregrè absit. ff.l.5.§ fin.

Si res interierit, uel homo mortuus sit. Subdistinguitur: Si post acceptum iudicium interijt. ff l.11 § si post. Si dolo uel culpa possessoris factum sit. ff.l.9.in prin § si quis rem. Si glandem ex arbore tua in fundum meum decidentem, ego immisso pecore depascam. ff.l.9.§ glans. lib.19.tt.5.l.14.§ si glans.

Si possessor dolo desijt posidere, uide ¶ Aduersus quos.

AI RES EXHIBITA SIT, VEL *possessor eam exhibere sit paratus.*

SVBDISTINGVITVR *sequentibus modis:*

Si non in ea causa in qua fuit iudicij accepti tempore. Inst.lib.4.tt.17.§ si ad exhibendum. ff.l.9.§ quantum.

Si res post litem contestatam usucapta exhibeatur. Inst lib.4.tt.17.§ si ad exhibend.uers.ideoq; si ff.l.9.§ proinde si post.

Si optione intra certum tempus data iudicium in id tempus extractum est, quo frustra exhibetur ff.l 10.

Si deteriorem rem exhibuerit. ff. l. 9. io prin. § si quis rem l.17.C.l.7.

Quo loco & cuius sumptibus res sit exhibenda. ff.l.11.§ quo autem loco.usq; ad § fin.

Quę præter rē ipsam sint exhibenda, uide ¶ Quid ueniat.

V. *Quibus datur ad exhibendum actio?*

De pluribus. ff.l.3.§ Pomponius.

De Titio & Seio, cui legatum est id quod Titius optauerit: utri detur hæc actio. ff.l.3.§ plus.

De hærede. ff.l.12.§ fin.

De fure, raptore, & eo qui dolo desijt posidere. ff.l.3.§ si mecum.uers sed hoc non sufficit.

VI. *Aduersus quos datur.*

1 *De possessore, & eo qui exhibendi facultatem habet.*

ff.l.3.§ sciendum.l.5 § idē ait.uers.quæ species. C.l.7. Distinguitur:

Si pignoris iure posideat creditor. ff.l.3.§ fin. lib. 41 tt.3.l.16.

Si rei uel legatorum seruandorum causa in possessione est.item:

Si usufructus nomine rē tenet. ff.l.5.§ Iulianus. l.9.§ si tibi.uers.si tamen.

Si ex causa depositi, cōmodati uel conducti posidet. ff.l.4.

Si merces uehendas conduxit. ff.l.5.in prin.

De horreario. ff.l.5.in prin.uers.sed si nemo.

Si filiusfamilias posideat: uel exhibendi facultatem habeat. ff.l.12.§ 1.

Si seruus tenet. ff.l.16.

Si municipes, cæteraq; collegia & corpora teneant. ff.l.7.§ item municipes.

Si posidere desijt, uide sequentia.

2 *De eo qui non posidet, & exhibendi facultatem non habet.*

ff.l.5.§ fin. Distinguitur sequentibus modis:

Si litis contestatæ tēpore posedit. ff.l.7.§ si quis cum.

Si postea ante sententiam posidere cœpit. ff.l.7.§ si quis nōn § idē scribit.lib.15.tt.1.l.30.in prin.

Si quasdam tantum res posidere desijt. ff.l.11.§ fin.

Si dolo desijt posidere. C.l.5.

Si occidit, fregit, corrupit, uel in aliam formā dolo transtulit. ff.l.9.in prin. § si quis rem. uide 3 uers. Si res interierit cap.eod.

Si ad alium transtulit. ff.l.9.in prin.§ si quia rem.

Si legatario soluit hæres. ff.l.9.§ si tibi decem.

Si pro re empta dedit. ff.l.14.

3 *De hærede.*

ff.l.5.in prin.uers.item si mortuo.l.8.l.12.§ fin.

4 *De reliquis.*

Vide 3 De possessore, cum sequentib.memb. eodem.

VII. *Quid ueniat in hac actione.*

De eo quanti actoris intereft. Inst.lib.4.tt.17.§ si ad exhibend.uers quòd si neg.l.9.§ fin.l.10.l.11. in prin.l.l.§ si post.

De iurando in litem. ff.l.3.§ præterea.l.5.§ idem Iulianos. C.l.4.

De fructib.Inst.§ si ad exhibend.uers.prǽterea.ff. l.9.§ proinde.uers.& ideo.

De partu. ff l.9 § quia tamen.

VIII. *Aduncta officia actoris & iudicis.*

Actor non dicit se dominum, nec ei necesse est id ostendere. ff.l.3 § qui ad § sciendum.

Actor nosse & dicere omnia rei de qua agitur, argumenta debet. ff.l 3.in prin.

Actor qui agit ut rem suam sibi tollere liceat, reo de damno caueri cogitur, uide 3 in prin. huius capitis.uers. Si res mea in solo.

Iudex summatim debet cognoscere, an actoris intersit. ff.l.3.§ sciendum.uers.iudex.

De exceptionibus quas possessor obijcit, examinandis. & quæ requirunt altiorem indaginem in directum iudiciū differendis. ff.l.3.§ ibidem.

IX. *Adfinia remedia.*

Interd.de tabulis exhibendis. ff.l.3.§ si quis extra.

Interd.de libero homine exhibendo. ff.l.13.

Interd.ne uim facias, &c.ff.l.15 § non esse.

Interd.de glande legenda. ff.l.9.§ glans uers.s.d si exter.lib.43.tt.27.l.1.

Actio de tigno iuncto. ff.l.6.

Actio furti.ff.l.15.§ fin.l.16.

Actio l. Aquiliæ. ff.l.17.

Actio noxalis. ff.l.16.

Rei uin-

Rei uindicatio & depositi actio. C. l. 8.
Actio in factum. ff. l. 1. § interdum. l. 9. § si tibi decem. uers. si tamen ignarus. C. l. 7.

DE TABVLIS EXHIBENDIS. ff. lib. 43. tt. 5. C. lib. 8. tt. 7. Cap. II.

I. *Genus.*

Exhibitorium est interdictum. ff. l. 3. § hoc interdictum.

II. *Causæ ex quibus competit?*

Si quis desiderat tabulas testamenti sibi exhiberi, agitur hoc interdicto ut exhibeantur. ff. l. 1. in prin.
Declaratur quid sit exhibere. ff. l. 3. § quid sit exhibere.

DISTINGVITVR *sequentibus modis:*

Si non testamentū, sed alia ad causam testamenti pertinentia sibi exhiberi desideret, ut codicillos. ff. l. 1. in prin. § hoc interdictum.
Si sit iniustum, imperfectum, ruptum, irritum uel falsum testamentum. ff. l. 1. § siue autem ualet. § itaque dicend. lib. 48. tt. 10. l. 6. § 1.
Si priores, non supremas petat sibi exhiberi tabulas. ff. l. 1. § siue supremæ. § proinde.
Si, cum plures essent tabulæ testamenti, omnes sibi exhiberi petat. ff. l. 1. § proinde. l. 3 § 1.
Si de statu defuncti testatoris disceptetur: utputa, si testatur filiusfamiliâs uel seruus hoc fecisse dicatur. ff. l. 1. § siue autem. uers. uel ab eo factum. § sed & si de statu.
Si filiusfamiliâs de castrensi peculio testatus est, uel is qui apud hostes decessit, fecit testamentum. ff. l. 1. § item si filiusfam.
Si testamentum deletum sit. ff. l. 1. § fin. l. 2. l. 3. in prin.
Si testator adhuc uiuat. ff. l. 1. § penult.
Si hæreditatis controuersia ex tabulis pendet, aut si ad publicam quæstionem pertinent. ff. l. 5.
Si actor tabulas suas esse dicat. ff. l. 1. § si ipse testator.
Si reus negat se exhibere posse, uel oportere. ff. l. 1. § si quis forte.
Si exhibuerit. Subdistinguitur: Si non apud prætorem. ff. l. 3. § quid sit exhibere. uers. exhibere.
Si non statim. ff. l. 1. § si quis forte.

III. *Quibus datur hoc interdictum?*

Omnibus omnino, quibus quid in testamēto relictum est. ff. l. 3. § solent autem.
De hæredibus, cæterisque successoribus. ff. l. 3. § fin.

IIII. *Aduersus quos datur?*

De eo qui deposuit tabulas, & eo apud quem depositæ sunt. ff. l. 3. § si tabulæ.
De domino seruī tenētis tabulas. ff. l. 3. § si penes.
De eo qui dolo desijt possidere. ff. l. 1. in prin. l. 3. § si quis dolo. l. 4.

V. *Quid ueniat in ea?*

Vt tabulæ exhibeantur, de quo uide § Causas.
Quanti interest si non exhibeantur. ff. l. 3. § condemnatio.

VI. *Quamdiu competit?*

Perpetua est actio. ff. l. 3 § fin.

VII. *Adiuncta & euentus.*

De conuocandis signatoribus ad signa recognoscenda. ff. l. 3. § exhibere autem.
Si actor legatarius fortè uel hæres consecutus est æstimationem litis ex hoc interdicto: an postea ei legatum uel hæreditatem petenti obstet exceptio. ff. l. 3. § inde quæritur.
Si quis quòd dolo malo fecerit quo minus penes se tabulæ essent, ex hoc interdicto condemnatus sit: an præiudicium fiat legi Corneliæ testamentariæ. ff. l. 3. § si quis dolo.

VIII. *Affinia remedia.*

Ad exhibendum actio. ff. l. 3. § si ipse testator.
Hactenus de cōtractibus innominatis, & quasi contractibus: ad quem librum etiam referri potuit Actio tutelæ, item legatorum actio aduersus hæredem, &c. uerùm de his alibi tractatum est.

FINIS LIBRI VICESIMI.

DE NEGOCIO QVOD CVM EO QVI IN ALIENA POTESTATE EST, GEstum esse dicetur:

Liber uicesimusprimus.

QVOD CVM EO QVI IN aliena potestate est, gestum esse dicetur. Inst. lib. 4. tt. 7. ff. lib. 14. tt. 5. C. lib. 4. tt. 26. Cap. I.

I. *Aduersus quos datur eo nomine actio.*

Aduersus ipsum dominū, & patrem in cuius potestate est is cum quo gestum est. Inst. in prin.

DISTINGVITVR:

Si filiusfamiliâs cum quo contractum est, sui iuris sit factus, exhæredatus uel ex minima parte hæres institutus, &c. ff. l. 2.
Si filius sit adoptiuus. Inst. de adquis. per adrog. § fin.
Si filiusfamiliâs pro alio fideiussit. C. l. 5.
Si filiusfamiliâs mutuam pecuniam accepit, uide § lib. 16. cap. 2.
Si cum ancilla impubere contractum est. C. l. 11.
Si seruus rem peculiaram uel dominicam uendidit. C. l. 10.
Si seruus accepta mutua pecunia creditori habitationem in uicem usurarum concessit. C. l. 6.

II. *Quæ & in quantum actio aduersus dominum uel patrem datur?*

Si iussu eius cuius in potestate est, negocium gestum sit: actio quod iussu datur in solidum. Inst.

§ si igitur iussu. ff. l. j. § siue.

Si exercitor nauis seruum uel filium alium 've na ui præposuit, cum quo eius rei gratia est contractum: exercitoria actio aduersus eum qui præposuit, in solidum compent. Inst. § eadem ratione.

Si dominus. pater, alius 've seruum, filium, alium ue tabernæ aut alij cuilibet negociationi præposuit, cum quo eius rei gratia contractum est: institoria actio aduersus eum qui præposuit in solidum competit. Inst. § eadem ratione.

Si seruus sciente domino in peculiari merce negociatur, & quid cum eo eius rei causa contractum est: datur actio tributoria aduersus dominum ut quicquid in his mercibus erit, quodque inde receptum erit, id inter dominū, si quid ei debebitur, & cæteros creditores pro rata portione distribuatur. Inst. § introduxit.

Si sine iussu uel uoluntate domini uel patris cum seruo uel filio contractum est: tunc siquidem quid ex eo in rē domini uel patris uersum est, actio de in rem uerso aduersus dominum patrem 've datur, quatenus in rem eius uersum est. Si uero nihil in rem eius uersum sit: actio de peculio aduersus eum datur, quatenus peculium petitur. Inst. § præterea. ff. l. j. § final. C. l. 7. l. 12.

Si filiusfamiliâs tutor uel curator datus sit, pater de peculio & de in rem uerso tenetur: sin autē uoluntate eius filius decurio creatus sit, uel à magistratibus datus tutor, in solidum tenetur. C. l. 1.

Si pater mandator uel fideiussor pro filio extitit, in solidum tenetur. C. l. 9. ff. l. 7.

III. *Ad fine remedium.*

De actione aduersus ipsum filiumfamiliâs, cum quo gestum est.

1 *Etiam aduersus ipsum filiumfamiliâs competit actio.*

ff. l. 7. ff. lib. 44. tt. 7. l. 38. lib. 5. tt. j. l. 57. lib. 15. tt. j. l. 45. l. 46. C. l. 8.

Distinguitur, ut paulo inferius: Quid ueniat.

2 *Aduersus quos datur, si filiusfamiliâs pendente lite mortuus sit.*

ff. lib. 5. tt. j. l. 57.

3 *Quid ueniat in hac actione?*

Filius dum est in potestate, in solidum tenetur. ff. lib. 15. tt. j. l. 45. l. 46. C. l. 8.

Si emancipatus fuerit, aut exhæredatus, aut se abstinuerit ab hæreditate eius in cuius potestate fuit: in id quod facere potest tenetur. ff. l. 2. in prin. C. l. 8. Distinguuntur sequentibus modis:

Si citra emancipationem sui iuris sit factus, uel in adoptionem datus. ff. l. 2. § fin.

Si patri hæres extiterit, in solidum tenetur. C. l. 8. § & siquidem.

Si ex modica parte hæres scriptus sit. ff. l. 2. § fin. l. 4. in prin. l. 7.

Si immiscuit se hæreditati, ut eam alij restitueret. ff. l. 5. § fin.

Si exhæredato ex S. C. Trebelliano restituta est hæreditas. ff. l. 5. § fin.

Si patremfamiliâs cōtractus tempore se esse mentitus. ff. l. 4. § j. l. 6.

Si ex delicto conueniatur. ff. l. 4. § quanquam. lib. 9. tt. 4. l. 33. § fin. l. 34. l. 35. in prin. Inst. lib. 4. tt. 8. § fin.

Si post multos annos conueniatur. ff. l. 4. § sed an etiam.

Si cum filiusfamiliâs uiuo patre conuentus & cōdemnatus esset, postea emancipatus uel exhæredatus iudicati actione conueniatur. ff. l. 5. in prin.

Si ex contractu patris iussu eius mutuam pecuniam accepit. ff. l. 7. C. l. 4.

Si hæres filij cōueniatur, in solidum datur actio. ff. l. 4. § soli.

Si conuenitur in id quod facere potest,

An id quod alijs debetur detrahendum. ff. l. 5.

DE EXERCITORIA ACTIONE. Inst lib. 4. tt. 7 ff. lib. 14 tt. 1. C. lib. 4. tt. 25. Cap. 2.

I. *Fatio & usus huius actionis.*

ff. l. j. in prin.

II. *Ratio nominis.*

Inst. § eadem ratione. uers. ideo autem.

III. *Causa ex qua datur.*

Si exercitor aliquem magistrum naui præposuit, cum quo eius rei gratia, cui præpositus est, est contractum. Inst. § eadem ratione.

Declaratur quid sit exercitor. ff. l. j. § exercitorem. Inst. § eadem ratione. uers. ideo autem. Quid magister nauis sit. ff. l. j. § j. quid & quotuplex sit nauis. ff. l. j. § nauem § sed etsi interdum.

DISTINGVITVR:

1 *Ex persona præponentis naui.*

Si non sit dominus nauis. ff. l. j § exercitorem.

Si magister nauis aliquem præposuit. ff. l. j. § magistrum autem.

Si filiusfamiliâs seruus uel pupillus aliquem præposuit. ff. l. j. § exercitorem. § quanquam.

Si mulier præposuit. ff. l. j. § exercitorem. § in potestate. C. l. 7.

2 *Ex persona præpositi.*

Cuius conditionis sit magister, utrum liber an seruus, utrum exercitoris an alterius, itē cuius ætatis sit, nihil interest. Inst § eadem ratione. § istas tamen. ff. l. j. § cuius autem.

3 *Ex specie nauis cui præposuit.*

Si nō marinæ, sed fluuiali naui, uel alij ff. l. j. § nauem.

4 *Ex persona eius cum quo est contractum.*

Si cum eo quem magister præposuit. ff. l. j. § magistrum autem.

Si cum alijs nautis. ff. l. j. § sed si cum quolibet.

Si cum plures essent magistri nauis, cum uno sit contractum. ff. l. j. § si plures sint § sed etsi sic.

Si cum ipso exercitore qui est in alterius potestate. ff. l. j. § quanquam.

5 *Ex persona contrahentis.*

Si pater uel dominus magistri cum eo contraxit. ff. l. 5. in prin.

Si socius in seruo magistro cum eo contraxit. ff. l. 5. in prin.

Si dominus exercitoris cum magistro contrahat. ff. l. 5. § j.

Si unus

Si unus ex pluribus exercitoribus cum magistro contraxit. ff.l.5.§ fin.

6 Ex specie facti uel contractus.

Omnia facta magistri præstare tenetur exercitor. ff.l.1 § magistrum autem.

Si mutuum sumpsit magister nauis. ff.l.j.§ quid si mutuum.

Si in precijs rerum emptarum uenditorem fefellit. ff.l.1.§ unde quærit Offilius.

7 Ex causa ob quam, & re cuius gratia est contractum.

Si in aliam rem quàm in eam cui præpositus est, et sit creditum. l.j.§ non autem. l. 7.§ itaque & illud.

Si ab alio mutuatus, liberauit eũ qui in nauis refectionem credidit. ff.l.j.§ sed etsi ab alio.

Si modum, cui præpositus est, sit egressus. ff.l.j.§ igitur præpositio.

Si cum ut certis mercibus nauem locaret, præpositus sit, alij materiæ eum locauit. ff.l.1.§ sed & si certis.

8 Ex consequentibus contractum.

Si magister pecuniam in suos usus conuertit. ff.l.j.§ quid si mutuum.

Si cum magistro uel exercitore actum sit. ff.l.j.§ penult.

Si solutum sit. ff.l.j.§ penult.

Si exercitor seruus alienatus uel mortuus sit. ff.l.4.§ si seruus.

Si magister decessit. ff.l.4.§ si seruus.

IIII. *Quibus datur hæc actio?*

De hæredibus. ff.l.4.§ fin.

V. *Aduersus quos datur hæc actio?*

De exercitore. ff.l.j.§ hæc actio. Inst.§ eadem ratione. Distinguitur in præcedentibus.

De patre & domino exercitoris. ff.l.1.§ si is qui nauem. usq; ad § hæc actio. l.4.§ sed si seruus.§ si seruus § fin. l.6.

De hæredibus. ff.l 4.§ fin.

VI. *Quid ueniat in hac actione?*

Si plures sint exercitores, singuli in solidũ tenentur. ff.l.j.§ fin. l.2. l.3. l.4. in prin. usq; ad § si seruus sit. l.6.§ fin.

Si maior pecunia credita fuerit quàm necessaria erat ad refectionem nauis. ff.l.7.§ quare & si in ea.

Si quid sit solutum. ff.l.j.§ penult.

VII. *Quamdiu datur?*

Perpetua est. ff l.4.§ fin.

VIII. *Adiuncta officia actoris: item Euentus.*

An creditor probare teneatur, pecuniam in refectionem nauis collocatam esse. ff.l.7.

De actione exercitori soluenti contra socios, itẽ patrem & dominum magistri danda. ff.l.3. l.5. in prin. uers. ex locato.

IX. *Adfinia remedia.*

Electio est actoris, utrum exercitorem an magistrum conuenire uelit. ff.l.j.§ est autem nobis. § hæc actio. l.5.§ j.

Directa actio. Inst.§ fin.

Tributoria, De peculio & de in rem uerso actio. Inst.§ cæterùm dubium. ff.l.6.

X. *De contraria actione.*

An & quæ actio contrà exercitori, contra eũ qui cum magistro contraxit, detur. ff.l.j.§ est autem nobis.

DE INSTITORIA ACTIONE.

Inst.lib.4.tt.7.ff.lib.14.tt.3.C.lib. 4.tt.25. Cap. 3.

I. *Ratio huius actionis.*

ff.l.j. in prin.

II. *Ratio nominis.*

Inst.§ eadem ratione. uers. ideo autem.

III. *Causa ex qua datur.*

Si quis aliquem tabernæ aut cuilibet alij negociationi præposuit, cum quo eius rei causa cui præpositus est, est contractum. Inst.§ eadem ratione uers. Institoria.

Declaratur quis sit institor. ff.l.3. l. 4. l.5. in prin. l. 18.

DISTINGVITVR:

1 Ex persona præponentis.

Parui refert quis præposuerit. ff. l. 7.§ parui autem.

Si mulier præposuit. ff.l.7 § parui. C.l.4.

Si minor 25 annis præposuit ff.l.11. in prin.

Si pupillus præposuit. ff.l.9 l.10.

2 Ex persona præpositi.

Parui refert quis sit præpositus, utrum masculus an fœmina, utrum liber an seruus, &c. ff.l. 7.§ parui. l.8.

Si seruus præpositus manumissus sit. ff.l.19 § j.

Si liber homo uel seruus alienus præpositus sit. Inst.§ eadem ratione. uers. istas tamen.

Si is qui præpositus est soluendo sit, & stipulanti promisit. ff.l.19. in prin.

Ex re cui præpositus est.

Siue tabernæ siue alij cuicunq; negociationi præpositus sit, nihil interest Inst.§ eadem ratione. uers. institoria. ff.l.3. l.5. in prin. usq; ad § non tamen omne. l. 19. in prin. C.l.5.

Si insularius sit, uel ædificio uel frumẽto coemendo præpositus. ff.l.5. in prin.

Si uillicus sit. ff.l.16.

4 Ex specie & modo præponendi.

Si mandauit ut pecuniã acciperet, &c. uide paulo superius, uers. Siue tabernæ.

Si uoluit cum illo contrahi. C.l.6.

Si sciuit eum qui in sua potestate est, in merce peculiari negociari, non tamen uoluit. ff.11.l.1.§ at institorum.

5 Ex consequentibus præpositionem.

Si seruus præpositus sit manumissus. ff.l.19.§ j.

Si postea palàm proscriptum sit, ne cum eo contrahatur. ff.l.11.§ de quo. usq; ad § conditio. lib. 15. tt.1. l.47. in prin.

Si denunciatum sit à præponente, ne cum ipso cõtraheretur. ff.l.11.§ cõditio. uers. & si denunciauit. cum sequentib. l.17.§ Proculus.

6 Ex contingentibus contractum.

Si cum insulario, uillico, &c. contractum sit, uide præcedentia.

Si dominus serui præpositi cum eo contraxit. ff. l.11.§ fin. l.12.

Nihil refert in quo loco contractum sit. ff.l.4 l.18.

Si post mortem præponentis cõtractum sit. ff.l.5.§ fin. l.11. in prin. l.17.§ si impubes.§ certè.

Si alio modo uel in aliam causam quàm cui præpositus est, cum eo contractum sit. ff.l.5.§ non

tamen omne usq; ad § item fideiussori. l.11. § cōditio l.19. § fin. tt.5.l. fin.

Si eo nomine actum sit. ff. l.13. in prin.

Si obligatio nouata sit. ff. l.13. § 1.

IIII. *Quibus competit?*

De hæredibus. ff. l.15.

De fideiussore. ff. l.5. § item fideiussori.

V. *Aduersus quos competit?*

De eo qui eum præposuit. Distinguitur in præcedentibus.

De hærede eius qui præposuit. ff. l.5. § fin. l.14. § fin. l.15. Si hæres pupillus sit. ff. l.11. in prin. l.17. § si impubes.

De domino, & ipso procuratore, tutore uel curatore præponente. ff. l.5. § fin. l.6.

De domino & negociorum gestore præponente. ff. l.7 in prin.

De domino serui, præpositi, & ipso præponente. ff. l.17 § 1.

De ipso præposito. ff. l.19. in prin. l.20.

VI. *Quid ueniat in hac actione?*

In solidum tenetur præponens. C. l.2. l.6.

Si seruus pecuniis fœnerandis præpositus, per intercessionem æs alienum suscepit. ff. l.19. § fin.

Si plures sint, an singuli in solidum teneantur. ff. l.13. § fin. l.14.

VII. *Quamdiu competit?*

Perpetua est. ff. l.15.

VIII. *Adiuncta officia actoris.*

Quæ ab actore probanda. ff. l.13. in prin. tt. 1. l. 7. § fin. C. l.1. l.3.

IX. *Euentus.*

Vnus ex dominis serui uel mercis communis nomine in solidum conuentus pro socio uel communi diuidundo iudicio experiri potest aduersus socios. ff. l.13. § fin. l.14.

X. *Adfinia remedia.*

De actione aduersus præpositum cum quo contraxit. ff. l.19. in prin. l.20. uel dominium eius. ff. l.17. § 1.

De directa actione aduersus præponentem. Inst. § fin. ff. l.17. § fin. lib.12. tt 1. l.29.

Si præponens pro præposito fideiussit, etiam fideiussoria tenetur. ff. l.19. § tabernæ.

De peculio & in rem uerso actio. Inst. § cæterùm dubium. C l 1. l.2.

Tributoria actio ff. l.11. § si institoria.

Locati ff. l.5. § sed & cum fullo.

Redhibitoria & ex stipulatu. ff. l.17. in prin.

Furti & iniuriarum. ff. l.5. § idem ait.

XI. *De contraria actione quæ datur ei qui institorem præposuit aduersus eum qui cum eo contraxit.*

ff. l.1. l.2. l.12. l.19. § fin.

DE TRIBVTORIA ACTIONE. Inst lib.4. tt.7. ff. lib.14. tt.4. Cap. 4.

I. *Ratio huius actionis.*

Inst. § is quoq; cui. ff. l.1. in prin.

II. *Ratio nominis.*

Inst. § introduxit. uers & ideo.

III. *Differentia huius actionis ab actione de peculio.*

Inst. § is quoq; cui. ff. l.1. in prin. l.6. l.10. l.11.

IIII. *Causæ ex quibus datur.*

Si seruus sciēte domino in peculiari merce negociatur, & quid cum eo eius rei causa contractū est. Inst. § introduxit ff. l.1. § peculiarem. uers. ita demum. Dominusq; dolo malo minus tribuit quàm debet. Inst § introduxit. uers. nam si quis. ff. l.7. § si cuius l.8 § fin. l.12. § tributoria.

Si sibi ex ea merce solui fecit: item si mercem perire passus est, aut eam euertit, aut uilioris data opera distraxit: uel ab emptoribus preciū non exegit. ff. l.7. § proinde si sibi.

Si negauerit dominus cuiquam deberi. ff. l. 7. § sed etsi.

DISTINCTIONES GENERALES.

1 *Ex persona negociantis.*

De omni qui alieno iuri subiectus est. Inst. § is quoq; uers. fin. ff. l.1. § potestatis.

De iis qui nobis bona fide seruiunt ut liberi homines, serui alieni, & in quibus usumfructum habemus ff. l.1. § fin.

De uicario serui. ff l 5. § 1.

De institore serui. ff. l.5. § item parui.

De fœmina quę est alterius potestatis. ff. l.5. § sed etsi ancilla. lib.15. tt.1. l.27 § 1.

2 *Ex genere negociationis.*

Si non in peculiari merce negociatus est. ff. l. 5. § mercis.

Differentia peculij & mercis peculiaris. ff. l.1. § peculiarem.

De fullone, sarcinatore, textore, &c. ff. l.1. § 1.

3 *Ex persona scientis, & dolo facientis.*

Si pupillus dominus sciat, uel dolo faciat. ff. l.3. § fin. l. 4.

Si tutor uel curator domini sciat, uel dolo faciat. ff. l.3. § si seruus. l.4.

Si procurator domini sciat uel faciat. ff. l.5. in pri.

Si seruus sciat uicarium negociari. ff. l.5. § 1.

4 *Ex reliquis contingentibus.*

Si dominus ignoret seruū negociari, uide § uers. Si seruus sciente item uers. Si tutor uel curator, &c cum sequentibus.

Si dominus contradicat. ff. l.1 § scientiam.

Si non minus tribuit, uel sine dolo & per ignorātiam minus tribuit. ff. l.7. § si cuius. uers. Si tamen. l.8. § fin. l.12. § tributoria.

Si dominus negauerit cuiquam deberi. ff. l. 7. § sed etsi negauerit.

Si merx, in qua negociatur, ad reum nō pertinet. ff. l.2.

Si nihil sit in peculio. ff. l.1. § peculiarem.

Si de peculio actum sit. ff. l.9. § 1.

Si dominus potius peculio uel mercibus cedere uelit quàm tribuere. ff. l.7. § 1.

Si seruus testamento manumissus sit, eiq; peculium legatum. ff. l.9. § si seruo.

Si seruus mortuus est. ff. l.8.

V. *Quibus datur?*

De hærede ff. l.7. § fin.

VI. *Aduersus quos datur?*

De eo qui in potestate negociantem habet. ff. l. 5. § in tributum.

De utroq; domino seruo communi negociante. ff l.3. in prin.

De emptore serui. ff. l.10.

De hæ-

De hæredibus cęterisq; successoribus. ff.l.7.§ fin. l.8.l.9.in prin.§ fin.

VII. *Quid ueniat in hac actione?*

Rei persecutionem continet.ff.l.8.

Vt quidquid in his mercibus erit,quodq; inde receptum erit,id inter dominum,si quid ei debebitur, & cæteros creditores pro rata portione distribuatur. Inst.§ introduxit.§ is quoque cui. ff.l.5.§j.fin.l.7.§ si cuius dolo.

Quid mercis nomine tribuendū. Inst. § is quoq; cui.uers.rursus.ff.l.5.§ per hanc.§ nō autem totum usq; ad § si plures.l.11.

Quæ debita domini deducēda.ff.l.5.§ sed est quæsitum.§ siue autem domino.l.7.in prin.

Si uicarij nomine conuenitur, an id quod ordinario debetur,deducere possit.ff.l.5 §j.

Si plures sint domini,quod singulis debetur pro rata deducendum.ff.l.5.§ j.l.5.§ sed etsi duo.

Quæ debita cæterorum creditorum deducendæ: & de priuilegijs creditorum.

Si plures sint creditores alij in alijs mercibus, uel aliarum tabernarum: utrum commungendi an separandi sint.ff.l.5 § si plures.

Si merces uni pignori datæ sunt, an hic cæteris præferatur in ijs. ff.l.5. § sed est quæsitum. uers. quid tamen.§ planè si in.

Si ex unius creditoris pecunia merces sint comparatæ:an huic in ijs præferatur? ff.l.5. § planè si in eadem.

Si quis mercem suam seruo dedit uendendam:an is in ea cæteris præferatur? ff.l.5. § sed etsi dedi.

Si uni creditori integra portio sua sit soluta: an cæteris refundere teneatur pro rata. ff.l.5.§ fin. l.6.

VIII. *Adiuncta officia actoris.*

Cauere de refundenda portione pro rata. ff.l.5 § fin.l.6.l.7.in prin.

IX. *Quamdiu competat?*

Perpetua est.ff.l.7.§ fin.l.8.

X. *Adfinia remedia.*

Actio de peculio.Inst § is quoq; cui.ff.l.5 in prin. l.5.§ j.l.9.§ j.l.10.l.11.l.12.

Actio de in rem uerso.Inst.§ is quoq; cui.

DE ACTIONE DE PECVlio.Inst.lib.4.tt.7.ff.lib.15. tt j. Cap. 5.

I *Propria huius actionis & differentiæ à præcedentibus.*

Non competit in solidū.ff.l.j.in prin.uide ȷ̄ Quid ueniat in ea.

Occupantis melior est conditio in ea.ff.l.10. l. 52. in prin.uers. & quia occupantis.3 lib. 14. tt. 4. l.6.

II. *Causa ex qua datur.*

Si quod cum eo qui in aliena potestate erit negocium gestum erit.ff.l.j.§ uerba autē.l.41.§ fin.

Distinguitur:

1 *Ex persona eius cum quo gestum est.*

Si cum fœmina. ff.l.j. § de eo loquitur. l. 27. in prin.C.lib.4.tt.26.l.11.

Si cum impubere.ff.l.j.§ si cum impubere.

Si cum filiofamilias.ff.l.j.§ fin.

Si cum libero homine uel seruo alieno bona fide possessor.ff.l.j.§ fin.

Si cum seruo hæreditario.ff.l.3. in prin.

2 *Ex persona eius in cuius potestate est.*

Si mulier sit.ff.l.3.§ parui autem.

Si pupillus sit,uel impubes. ff.l.3.§ Pedius.lib. 42. tt.4.l.3.§ contractum.

Si furiosus sit.ff.l.3.§ in furiosi.

3 *Ex genere negocij gesti, & causæ ex qua agatur.*

Si pro alio fideiussit, mandator extitit, uel aliàs interuenit ff.l.3 § si filiusfamil. usq; ad § cui cōgruit.§ sed si filius.l.47.§ j.

Si mandauit ut alius pro se apud dominum uel patrem fideiuberet,uel solueret.ff.l.3.§ cui congruit.

Si compromisit uel iudicio condemnatus est. ff.l. 3.§ si seruus.§ sed si filius.§ idem scribit.

Si deleto iureiurando iuratum sit. ff.l.5.§ si filiusfam.

Si bonæ fidei contractus sit. ff.l.36.

Si dos uel pignus datum sit ff.l.36.

Si depositum sit, & quid dolo domini uel patris factum.ff.l.5.in prin.

Si precariò concessum sit.ff.l.5 § j.

Si filius duumuir pupillo rem saluam fore caueri non curauit.ff.l.3 § fin.

Si causa pœnalis sit.ff.lib.50.tt.17.l.58.

Si furtum fecit uel res amouit.ff.l.3 § ex furtiua.

4 *Ex antecedentibus.*

Si dominus cum seruo cōtrahi prohibuit. ff.l.29. § fin.l.47.in prin.

5 *Ex consequentibus.*

Si nihil sit in peculio. ff.l.30.in prin.l.38 in prin. l. 50.§ j.lib.42.tt.4.l.7.§ si quis actione.

Si dominus,uel pater recuset de peculio actionē. ff.l.21.§ fin.

Si creditor seruum comparauit.ff.l.27.§ illud quoque.l.47.§ non tantum.

Si creditor domino hæres extiterit.ff.l.29.

Si dominus uel pater creditori hæres extiterit. ff. l.57.in prin.l.50.§ si creditor.

Si semel de peculio actum sit.ff.l.19.in prin.l.30 § is qui semel.§ si annua.l.32.in prin. usq; ad § fin. l.57.§ si actum.l.47.§ si semel. cum § sequente ȷ̄ tt.2.l.j § fin.

Si filius conuentus & condemnatus sit. ff. lib. 9. tt.4.l.35.

III. *Quibus competit hæc actio?*

An fructuario contra proprietarium serui,uel cōtrà: item an domino contra socium competat? ff.l.19.§ fin.l.20.l.37.§ fin.

An uenditori serui contra emptorem competat? ff.l.27.§ illud quoq;.§ sicut.

An emptori serui competat?ff.l.11.§ idem scribit si quis.l.27.§ in uenditorem.l.47.§ non tantum.

An hæredi contra cohæredem cui seruus prælegatus est.ff.l.54.l.58.

Occupantis melior est conditio, uide 3 in prin.capitis.

IIII. *Aduersus quos competit?*

De emptore & uenditore, seu de alio qui alienauit; & eo cui alienatus est seruus. ff. l. 11. §

deniq; Iulianus. uers. nam & quiuis l.27.§ si seruus. l.32 § fin. l.33. l.34. l.37. § seruū. l.47. § si creditor. § fin. tt.2. l.j. § in alienatione. lib.14. tt.4. l.10.

De domino & bonæ fidei possessore. ff. l.j. § fin. l.50. § fin.

De fructuario & proprietario: de duobus bonæ fidei emptoribus, item de marito & uxore seruo in dotem dato. ff l.2. l 19. § j. cum sequent. l.37. § penult. & ult. tt.2. l.j. § usufructu.

De eo cui peculium serui legatum est. ff. tt.2. l. j. § item hæres.

De eo penes quem peculium non est. ff. l.12. l.32. § fin. cum trib. ll. sequentib.

De adrogatore. ff l. 42.

De hæredibus. ff. l.14. l.30. § fin. l.31. l.32. tt.2. l.j. § item hæres. uide ĩ Quid ueniat.

De ipso seruo hærede domini existente. ff. l.3. § j.

De hærede qui præcepto seruo cum peculio hæreditatem restituere iussus est, & eo cui hæreditas restituitur ff. tt.2. l.7. § si præcepto.

De ipso seruo & filio manumisso, uide ĩ Adfinia remedia.

V. *Quid ueniat in hac actione?*

Quatenus peculium patitur. Inst. § præterea. tt.6. § sunt præterea.

Hæres ex doli clausula in id quod ad eum peruenit, tenetur. ff. l.30. § fin. l.31.

Venit etiam in hanc actionem, ut caueat de reliquo soluendo aucto peculio. ff. l. 47. § si semel.

Venit insuper quod in rem patris uersum est. ff. tt.5. l.19. Inst. § præterea. uers. licet enim.

Si cum seruus ad dominum scripsisset se octo aureis emisse, cum decem emerit. ff. l.37 § 1.

Si plures sint domini, creditoribus liberū est uel cum singulis in partes agere, uel cū uno in solidum ff. l.27 § illud quoq;. § si quis cum seruo. usq; ad fin. legis. l.28.

Si plures sint hæredes, unus in solidum conueniri non potest, nisi filius hæres cum quo contractum est. ff. l.30. § j. usq; ad § is qui semel.

¶ *Quæ in peculium connumeranda sint?*

De rebus tam soli quàm mobilibus. ff. l. 6. § in peculio.

De uicarijs, & horum peculio. ff. l.7. § in peculio. l.17. in prin.

De eo quod filius adquisiuit, dū pater fuit apud hostes. ff. lib.38. tt.16. l.15. § fin.

De hæreditate & legato. ff. l.7. § in peculio.

De nominibus debitorum. ff. l.7. § in peculio l.51.

De eo quod seruo furti uel alia actione debetur. ff. l.7. § in peculio.

De eo quod dominus seruo debet. ff. l.7. § in peculio. uers. sed & id.

Si dominus seruo damnum dederit, uel furtū fecerit. ff. l.9. in prin.

Si dominus debitorem serui conuenerit: item si ex serui emptione euictionis nomine duplum est consecutus. ff. l.7. § fin.

Si dominus ab eo qui rem peculiarem subripuit, quid consecutus est, uel consequi potuit. ff. l. 9. § j.

De eo quod conseruus seruo debet. ff. l.7. § fin.

Si conseruus ei damnum dederit, uel furtum fecerit. ff. l.9. in prin.

De eo quod parsimonia sua seruus parauit, uel officio suo meruit sibi donari. ff. l.39.

De eo quod ne esset in peculio dolo domini factum est. ff. l.21. in prin. usq; ad § fin. l.26. l.30. § fin tt.2. l.j. in prin.

De peculio quod est apud socium rei conuenti. ff. l.27. § si quis cum seruo. uers. nec eius.

De castrensi peculio. Inst. lib.2. tt.12. § ex hoc intelligere.

De peculio quod apud actorem qui seruum uendidit, remansit. ff. l.38 § fin.

De reliquis in peculium connumerandis. ff. l.4. l.5. § fin. l.6. l.25. l.23. § in hoc autem. l.37. § seruum. § fin. l.38. in prin. l 49. § quomodo. l.43. l.50. § si creditor. l.55 l.57. in prin. tt 3. l.3. in prin.

¶ *Quæ de peculio deducenda sint?*

De eo quod debetur domino, uel reo conuento ex peculio: & quid quantūq; debiti huius nomine deducendum sit, uel non. Inst. § cum autem quæritur. ff. l.4. § si opem. l.9. § peculium. § nam ut eleganter. § siue autem. usq; ad § item deducendum. l.11. in prin. usq; ad § quod autem deduci. item uers. quoniam non est in peculio. l.19. § j. l.38. § fin. l.47 § si seruus. l.49. § j. l.52. § nam etsi Titij. l.56. lib.13. tt.5. l 19. § fin. l.20.

An & quatenus seruus domino, uel dominus seruo debere dicatur. ff. l.41.

AN DOMINVS ID QVOD *sibi debetur à seruo, deducere de peculio poßit.*

DISTINGVITVR SEQVENTIBVS *modis:*

Si dominus aliunde cōsequi potuit. ff. l.11. § quod autem deduci.

Si dominus semel, quod sibi debetur, deduxit. ff. l.11. § est autem quæstionis.

Si uenditor serui conueniatur, an deducere possit. ff. l.11 § deniq; Iulianus scribit.

Si emptor serui qui de peculio actionem contra uenditorem habet, conueniatur. ff. l. 11. § idem scribit si quis seruum.

Si pupillus tutelæ iudicio uel alius priuilegiatus de peculio agat. ff. l.52.

Si dotis nomine ex promissione ad liberandum agatur. ff. l.38. § j.

Si hæres domini uel patris conueniatur, an quod sibi debetur, deducere possit. ff. l 9. § sed & creditor.

Si is qui debitorem suum arrogauit, cōueniatur. ff. lib 33. tt.8. l.7.

Deducitur insuper ex peculio, si dominus serui nomine obligatus est, uel quid eius nomine præstitit. ff. l.9. § item deducetur. usq; ad fin. legis. l.10. l.11. in prin l.22 l.23 lib.14. tt.4. l.12.

De eo quod debetur ijs qui sunt in potestate domini. Inst. § cum autem quæritur. ff. l.9. § huic.

De eo quod debetur ijs qui sunt in tutela uel cura domini uel patris, uel quorum negocia administrat. ff. l.9. § præterea id.

De eo quod debetur socio domini. ff. l. 11. § fin. l.16. l.51. lib.14. tt.4. l.3. in prin.

De eo quod debetur non socijs. ff. l.14. l.15.

De eo

De eo quod debetur cohæredi conuenti. ff. l. 14.

De eo quod debetur emptori serui uenditore cõuenito, uel contra: itẽ proprietario usufructuario conuento, uel contrà, &c. ff. l. 13. l. 14. l. 15.

De eo quod debetur seruo ordinario à uicario, uel contrà. ff. l. 17. § fin. lib. 14. tt. 4. l. 5 § 1.

De eo quod debet uicarius, an ex peculio ordinarij deducendum, uel contrà? Inst. § præterea. uers. aliquando. ff. l. 17 in prin. l. 38. § Stichus.

De eo quod seruus ante aditam hæreditatem ex bonis hæreditarijs amouit, consumpsit, corrupit. ff. l. 27. § 1.

VI. *Quamdiu competit?*

ff. lib. 15. tt. 2.

ANNALIS EST ACTIO.

1 *Ratio cur sit annalis*

l. 1. § meritò.

2 *A quo tempore annus computandus.*

Ab eo tẽpore, quo filius uel seruus mortuus est. l. 1. in prin. § alienatio. § fin tt. 3. l. 27. § cum Sticho. l. 19. § fin C lib 4. tt. 28 l. 5.

Vel emancipatus aut manumissus. l. 1. in prin § 1. § alienatio.

Vel alio modo sui iuris effectus. l. 1. § sed etsi morte.

Vel alienatus. l. 1. in pri. § alienatio § in alienatione § item hæres 3 tt. 3. l. 27. § in uenditorem.

Vel usus fructus eius extinctus, tunc usufructuarius post annum non tenetur. l. 1. § usufructu.

Si seruus apud hostes sit. l. 1 § fin.

Si ex causa redhibitionis, uel alia tẽporaria actio ne agatur. l. 2. in prin.

Annus utilis computatur. l. 1 § annus.

Quo primùm ea de re experiundi potestas est. l. 1. in prin.

Quo tempore conditio obligationis extiterit. l. 1. § annus.

Si pupillus uel alius priuilegiatus agat, cæterorũ creditorum actio est inhibenda. 3 tt. 3. l. 52.

VII. *Euentus huius actionis.*

Si actum sit cum emptore, an & quatenus regressum habeat ad uenditorem. ff. l. 37. § seruum.

Si cum uenditore actum sit, an habeat regressum ad emptorem. ff. l. 43.

Si socius conuentus & condemnatus soluit, cum socio habet actionem pro socio uel communi diuidundo. ff. l. 27. § fin.

Si maritus serui dotalis nomine quid præstitit, an in dotis actione deducere possit? ff. l. 19. § sed In marito.

VIII. *Adfinia remedia.*

De in rem uerso. Inst § præterea. uers. licet enim. C. lib. 4. tt. 26. l. 7.

Pro socio & communi diuidundo. ff. l. 19. § fin. l. 20.

Ad exhibendum & rei uindicatio. ff. l. 38. in prin. l. 52. § plane.

Deductio debiti si conuenietur. ff. l. 11. § idem scribit si quis seruum. l. 47. § non tantum.

Actio aduersus ipsum filiumfamiliâs uel seruum manumissum. ff. l. 44. l. 45. tt. 2. l. 1. § item hæres.

Misso in possessionem rei seruãdæ causa, si reus latitet. ff. l. 50. in prin.

DE IN REM VERSO.

Inst. lib. 4. tt. 7. ff. lib. 15. tt. 3. Cap. 6.

I. *Ratio & usus huius actionis.*

Inst. § præterea. ff. l. 1. § 1.

II. *Causa ex qua datur.*

Si quid cum seruo uel filiofamiliâs contractum uel gestum sit, idq; in rẽ domini uel patris uersum. Inst. § præterea. ff. l. 1. in prin.

Declaratur quid sit in rem uersum. Inst. § præterea. uers. in rem. ff. l. 3. § 1. cum sequentib.

DISTINGVITVR:

1 *Ex locis seu contingentibus ei quod contractum uel gestum est.*

Si cum ancilla uel filiafamiliâs gestum est. ff. tt. 1. l. 27 § 1.

Si cum libero homine gestum est. C. lib. 4. tt. 26. l. 7. § fin.

Si uoluntate domini emit seruus. ff. l. 5. § quod seruus.

Si nõ hoc animo gessit seruus, ut in rem domini uerteretur. ff. l. 7. § idem ait.

Si pecuniariter mutuatus est seruus, uel in peculium. ff. l. 5. § 1. uers. siue peculiariter. l. 5. § fin.

Si cùm seruus pupilli crederetur, tutor subscripsit, & stipulatio in personam eius est translata. ff. l. 20. § fin.

Si seruus hæreditatem domini inutiliter uendiderit, eamq; dominus postea uindicauerit. ff. l. 7. § idem ait.

Si seruo argẽtum quis dederit ut pocula faceret, & factis poculis seruus decesserit. ff. l. 7. § illud uerum.

Si in rem domini non sit uersum. ff. l. 3. § sed si sic.

Si res, antequam in rem domini uerteretur, perijt, uel corrupta sit. ff. l. 3. § unde rectè dicitur, cum § sequente. item § si mutuatus. l. 17. in prin. l. 16. § fin.

3 *Ex specie & modo quo in rem domini uersum est, & reliquis contingentibus.*

Si seruus pecuniam acceptam dominico creditori soluit. Inst. § præterea. uers in rem autem. ff. l. 5. § 1. Distinguitur: Si non uero creditori soluit. ff. l. 3. § 1. uers. sed etsi.

Si peculiari creditori soluit. ff. l. 7. § 1. l. 11.

Si non soluit pro patre, sed constituit tantum se soluturum. ff l. 15.

Si numos acceptos alij credidit. ff. l. 3 § itẽ Labeo.

Si in non necessarias res uertit. ff. l. 3. § sed si mutua. § nec non illud. l. 5. in prin.

Si odores & unguenta empta in funus, quod ad dominũ pertinet, erogauit ff. l. 7. § illud plane.

Si in peculium serui uersa est. ff. l. 3. § 1 uers. siue peculiariter. l. 5. § fin. l. 6. l. 7. in prin. l. 17. § cum Sticho.

Si filiusfamiliâs pecuniam mutuatus, eã pro filia sua uel sorore in dotem dedit, uel seruus pro filia domini. ff. l. 7. § fin. l 8. l. 9.

Si seruus uel filius filia'ue pecuniam dedit ut se aleret, uestiret ac tueretur ff. l 3. § proinde si seruus. l. 19. l. 20. in prin. l. 21.

Si togam, quam filius emit, pater putans eam suã esse, in funus filij dedicauit. ff. l. 19.

Si do-

Si domini debitor seruus existens, ei pecuniã soluit. ff. l. 10. § si domini.
Si seruus domino ut manumitteretur, pecuniam dedit. ff. l. 3. l. 2. in priu.
Si dominus antea seruo pecuniam dedit, ut eam rem compararet. ff. l. 16.
Si cum duo rei essent, pater & filius, filius suo nomine soluit. Item:
Si cum filio iussu patris creditum esset, filius creditum soluit. ff. l. 10 § fin.
Si filius pro patre fideiusserit, & ob id soluerit. ff. l. 10. in priu.
Si quod pater debebat, fili⁹ promisit & soluit. ff. l. 10. § 1. l. 15.
Si filius defensor patris iudicium susceperit, sitq; ex ea causa condemnatus. ff. l. 10. in prin. item uers. et si de peculio.
Si pater per errorem in rem suam uertit, putans rem suam esse. ff. l. 19.

3 *Ex consequentibus.*

Si semel actum sit. ff. l. 4. tt. 1. l. 32. in prin. tt. 2. l. 1. § fin.
Si de peculio actum sit. ff. l. 1. § fin.
Si dominus non habuerit ratum. ff. l. 5 § 1.
Si non duret uersum, sed sit seruo à domino solutum ff. l. 10. § uersum.
Si tantundem dominus seruo donauit, quantum soluit. ff. l. 10. § si domini. uers. plus dicit.
Si seruus postea debitor domini factus sit. ff. l. 10. § si domini § idem quæritur. § item quærit.
Si res perijt uel corrupta sit, uide § uers. Si res antequam. cap. eod.

III. *Quibus datur hæc actio?*

De fideiussore pro seruo. ff. l. 18.
Si seruus pecuniam mutuam accepit ad uestem comparandam, eaq; pecunia perijt: utrum creditori an uenditori hæc actio detur. ff. l. 3. § si mutuatus.
Occupantis melior est conditio. ff. l. 4.

IIII. *Aduersus quos datur.*

De hæredibus. ff. tt. 1. l. 30. § 1. C. lib. 4. tt. 26. l. 7.
De ipso seruo hærede existente. ff. tt. 1. l. 3. § 1.
De socio eius, in cuius rem uersum est. ff. l. 13. l. 14.

V. *Quid ueniat in hac actione?*

Totum quod in rem eius uersum est. Inst. § præterea.
Si pars uersa sit, de parte actio est Inst. § præterea. uers. itaq; si ex decem. ff. l. 10. § in rem.
Si de peculio actionem pro patre filius susceperit, usq; ad quantitatem peculij tenetur pater. ff. l. 10. § idem tractat.
Si fundus patri emptus, pluris uel minoris dignus sit quàm est emptus. ff. l. 11.
Si res non necessarias emerit seruus. ff. l. 5. in prin.
Si domini debitor fuerit seruus. ff. l. 10. § si domini.
De deducendo debito domini. ff. l. 16. l. 17. § fin.
De usuris. ff. l. 10. § in rem uersum. lib. 22. tt. 1. l. 6.
Hæres unus ex pluribus pro sua parte tenetur. ff. tt. 1. l. 30. § 1.

VI. *Quando & quamdiu competit?*

Si filius quasi defensor patris iudicium suscepit: etiam ante condemnationem agi potest. ff. l. 10. § idem tractat.
Si filius constituit se pro patre soluturum antequam soluerit, agi non potest. ff. l. 15.
Perpetua est actio. Inst. § 1. uers. de in rem uerso. C. lib. 4. tt. 26. l. 7.
Si id quod uicarius accepit, in ordinarij peculiũ sit uersum: actio post mortem ordinarii annalis est. ff. l. 17. § fin.

VII. *Adfinia remedia.*

De peculio actio. Inst. § præterea. uers. itaq; si ex decem. ff. l. 1. in prin. l. 5. § quod seruus. l. 17. § fin. l. 18. l. 19. § fin. C. lib. 4. tt. 26. l. 7.
Quod iussu. ff. l. 5. § quod seruus.
Negociorum gestorum. ff. l. 10. § in rem uersum.
De dolo actio. ff. l. 10. § uersum autem.
Ex empto actio. ff. l. 7. § idem ait.
Directo etiam patri uel domino condici potest. Inst. § fin.

QVOD IVSSV.
Inst. lib. 4. tt. 7. ff. lib. 15. tt. 4. Cap. 7.

I. *Ratio huius actionis.*

ff. l. 1. in prin.

II. *Causa ex qua datur.*

Si seruus uel filius iussu domini uel patris contraxit. Inst. § si igitur iussu.

DISTINGVITVR:

1 *Ex persona iubentis.*

Si pupillus iussit. ff. l. 1. § si pupillus.
Si non dominus iussit. ff. l. 2. § fin.
Si fructuarius, uel is cui bona fide seruit, iussit. ff. l. 3. § iussu.
Si curator uel procurator domini iussit. ff. l. 1. § fin.
Si tutor iussit. ff. l. 2. in prin.
Si is qui administrationi rerum ciuitatis præpositus est, cũ seruo ciuitatis contrahi iussit. ff. l. 4.

2 *Ex re quam iussit.*

Si generaliter cum seruo suo negocia suo periculo geri iussit. ff. l. 1. § 1. C. lib. 4. tt. 26. l. 13.
Si ut ancillæ uel filiæ crederetur iussit. ff. l. 3. § 1.
Si ut seruo alieno crederetur iussit. ff. l. 2. § fin.
Si pecuniam quam mutuam accepit, filio uel seruo suo numerari iussit. ff. l. 5. in prin.

3 *Ex specie & modo quo iussit.*

Si testato uel per epistolam uel per nuncium iussit. ff. l. 1. § 1.
Si mandauit. ff. l. 1. § sed et si manda. C. lib. 4. tt. 26. l. 9.
Si serui chirographo subscripsit. ff. l. 1. § sed et si serui.
Si pro seruo fideiussit. ff. l. 1. § quid ergo. C. lib. 4. tt. 26. l. 9.
Si seruum uel alium cõmendauit. C. lib. 4. tt. 26. l. 13.
Si ratum habuit. ff. l. 1. § si ratum.

4 *Ex consequentibus.*

Si iussum reuocauit. ff. l. 1. § sed ego quæro.
Si de peculio actum sit. ff. lib. 14. tt. 5. l. 4. § fin.

III. *Aduersus quos datur hæc actio?*

De socio iubentis. ff. l. 5. § fin. tt. 3. l. 13.

IIII. *Quid ueniat in hac actione?*

In solidũ tenetur dominus, uel pater. Inst. § si igitur iussu. ff. l. 1. in prin.

De pi-

De pignore quod seruus pro obligatione dedit, non iubente domino. ff.l.3.
De usuris. C.lib.4.tt.26 l.9.
Si duo iusserint, cum singulis in sōlidū actio est. ff.l.5.§ fin.

V. Quamdiu competit?

Perpetua est. C.lib.4.tt.26.l.5

Si iubente ordinario uicario creditum est, post mortem ordinarij annalis est actio. ff.tt.5.l.17.§ cum Sticho. uers. sicuti.

VI. Adfinia remedia.

Directo quoq; patri uel domino condici potest. Inst.§ fin.
De peculio, & de in rem uerso. Inst.§ cæterùm dubium. C.lib.4.tt.26.l.3.l.13.

FINIS LIBRI VICESIMI PRIMI, & Quintæ partis.

METHODI IVRIS CIVILIS
PARS SEXTA, DE OBLIGATIONIBVS ET ACTIONIBVS EX MALEFICIO descendentibus:

AD D. IOANNEM A GLAVBVRG, PATRICIVM FRANCOFVRDANVM, *Nicolai Vigelij de Practica iuris ciuilis* PRAEFATIO.

EDICANDIS libellis soleo studijs meis quęrere amicos ac Mecœnates, nec omni ope tādē destituātur. Verùm ne dū nouos quęro amicos, ueteres diutino silētio amittā (multas enim silentiū diremit amicitias:) ad te, uir clarissime, mihi oratio est cōuertenda. Contracta enim est aliquādo inter nos amicitia (quod incredibile uidetur) contendendo, dum me Practicā fori oppugnāte, tu eā aduersus me defenderes. Quoniam autem iam in meo solo sum, nec quisquam mihi nūc audet obstrepere, liberè quid de uera Iuris ciuilis Practica sentiam, recēsebo. Iuris igitur ciuilis Practica (ut mihi quidem uidetur) in duobus potissimùm cōsistit: in cōsultatione nimirū, & iudicio. quorum utrunq; circa causam in iudiciū deductam uersatur. Causæ autē istiusmodi partes solent esse, causa agēdi, causa excipiēdi, causa replicādi, causa duplicādi, &c. quę nihil aliud sunt quàm argumēta, quib. uel actor uel reus id quod intendit, conatur probare. Circa istas aūt partes singulas & cōsultatio uersatur, & iudiciū. Nam consultat actor, ex qua causa agere, & quā actionē intentare uelit: consultat reus, ex qua causa aduersus actionē uelit excipere: actor rursus, ex qua causa cōtra exceptionē uelit replicare: & sic deinceps. Subsegē postea iudicium, quod circa easdem partes uersatur, sed alio modo. Nā qui cōsultat, deliberat quę actio, uel quę exceptio, uel quę replicatio sit proponēda: qui uerò iudicat, de actione & exceptiōe proposita cognoscit utrū iusta sit, necne: & utrū satis, necne sit probata. Cōsultatio igitur de futuris est, iudiciū de pręsentibus. Ad cōsultationē tria requiruntur: nimirū, ut & ius norit is qui cōsultat, & factum nō ignoret, & ius factumq; inter sese cōferat. Nā qui consultat ex qua causa agere, & quam actionē intentare uelit, ei necesse est cōsiderare, quod sit genus causæ propositę: itē quo iure, & quę actio ex isto genere competat. qui consultat de exceptione aduersus actionē opponenda, ei necesse est scire ius & factum ex quo agitur: itē quæ sint eius iuris distinctiones, & num aliqua istarū distinctionum facto insit. Similiter qui replicaturus est, ei est necesse ut sciat ex qua causa & quo iure excipiatur, quę sint eius iuris distinctiones, & nū aliqua istarū distinctionū causę exceptionis insit, &c. Quibus cognitis, & inter te collatis, facilè ex qua causa agēdū, excipiendū, replicandū sit, apparebit. Sed & illud cōsiderandū est ei qui exceptionē quęrit, nū uel ius uel factū ex quo agitur, negari possit: itē ei qui replicationē quęrit, cōsiderandū est, nū uel ius uel factū ex quo excipitur negari possit, &c. Nā si potest negari, de distinctione cōsultare nō est opus. De actione aūt & exce-

ptione

ptione proposita ita iudicandũ est. Redigẽda est ea in syllogismũ: & utrum ambę propositiones uerę sint, necne, uidẽdũ. Quòd si maior propositio uera est, actio ista uel exceptio ipso iure iusta est iudicanda: quoniã maior propositio ius actionis & exceptionis solet continere: sin autem maior uera nõ est, actio uel exceptio ista ipso iure nulla iudicanda est, & ante quàm aduersarius ad eã respõderit, reijci potest. Quòd si minor propositio uel cõfessione aduersarij, uel ponẽdis probatione uera est, ista actio uel exceptio de facto subsistere est existimãda: quoniam minor factũ cõtinet. Itaq; si ambę propositiões uerę inueniũtur: actio ista uel exceptio tã de iure quàm de facto subsistere credẽda est, ad quã confutandã omnimodo opus sit distinctione, quę & iure subsistat, & causę insit, alioqui pro ista actione uel exceptione pronũciandũ: quod similiter de replicatione, duplicatiõe, & triplicatione est intelligẽdũ. Sed & de tota causa ita iudicari debet. Actio in syllogismum erit redigenda: postea quid ad eã reus excipiendo respõdeat, attendẽdum: qui aut negando aut distinguẽdo respondebit. Quòd si maiorẽ propositionẽ negauerit, de iure controuersia erit: sin minorẽ negauerit, de facto erit contentio: sin uerò distinguet, ista distinctio uel exceptio rei cõueti similiter in syllogismũ erit redigenda, & quid ad eam actor replicãdo responderit, attendendũ: qui si negauerit istius exceptionis maiorẽ propositionem, de iure: sin minorẽ, de facto lis orietur. Sin rursus distinguet, ista replicatio etiã in syllogismum redigẽda erit, & ad duplicationẽ rei conuenti erit procedẽdum: qui si negando ad replicatiõnem respõdebit, de ea lis orietur: sin rursus distinguet, ulterius eo quo dixi modo procedẽdũ erit eò usq;, donec alteruter ad id quod ab altero propositũ est, nõ distinguendo, sed negãdo respondeat: nã in eo causa & status totius negocij consistet. Ita indagandũ erit iudici, utrũ in actione, an in exceptione, an in replicatiõe, &c. cõtrouersia sit: & utrũ de iure, an de facto eius contẽdatur. Quo cognito, ad probationẽ eius de quo disceptatur, erit procedendũ, & affirmãti probatio iniungenda, nisi malit aduersario deferre iusiurãdum. Quòd si de iure controuersia sit, probantẽ non aliter audiet iudex, nisi uel certa lege uel cõsuetudine probet id de quo quęritur, aut certa adferat argumẽta legi uel consuetudini subnixa, quę argumenta in argumentationũ formas rediget, & sic de illis iudicabit: nec si cõtrouersia de iure sit, causam in personis & tẽporib. cõsiderabit, sed in genere uniuerso, cũ nec iura in singulas personas, sed generaliter cõstituantur: sin de facto sit controuersia, quibus probationibus is cui probandi onus incũbit utatur, attendet, testesq; si qui producẽtur, ipse audiet. Sic enim magis scire poterit quid aut credat, aut parũ probatũ sibi opinetur. Nã in facti quęstione concessum est iudici, sequi motũ animi sui, & opinionem. Hanc & consultandi & iudicandi rationem longè optimã & certissimam puto, & ad lites legitimo tempore expediẽdas nõ incommodã. Quanquã eius nunc à nostris practicis prima negãtur principia, quæ sunt:

1 Omnem causam ex qua uel agitur uel excipitur, argumentum esse.
2 Et propterea in nudam propositionem contrahi posse.
3 Melius de actione & exceptione iudicari non posse, quàm si in syllogismũ uel enthymema redigatur.
4 Apertius ad actionẽ & exceptionẽ propositam ab aduersario responderi non posse, quàm aut negando uel ius uel factum propositum, aut distinguendo.
5 Vnum in omni causa esse, in quo tota cõsistat cõtrouersia, quem Statũ causæ uocant.
6 Eumq; aut iuris esse, aut facti.
7 Causam nõ in personis, nec tẽporibus, sed in genere uniuerso à iudice esse considerandam.

Hæc quidem prima disputãdi & practicæ forẽsis principia sunt: at nostris practicis sunt paradoxa. Proinde minimè mirãdũ, quòd in una causa quæ uel una die expediri posset, triginta procedatur annis. Nec enim is qui nõ credit, bis duo esse quatuor, ter tria nouẽ, quatuor dẽptis ex duodecim remanere octo, &c. rationibus in

bus intricatis supputãdo se extricabit unquam Viderunt quidem maiores nostri ueritatis orationem esse simplicem: & eloquentiã iudicis motum aucupari, rationem subuertere. Ideoq; articulatas disputatiões quib. ad huc hodie utimur, ob breuitatem in iudicia introduxerunt, uerbosam & fucatam eloquentiam expulerũt: quemadmodum & Athenis olim oratores affectus mouere prohibiti sunt, & Romanis artificiosa eloquẽtia suspecta & inuisa fuit semper, ut ex ipso Cicerone intelligere licet: uerũ tamẽ istis articulatis disputationib. nõ sunt assecuti quod uoluerunt. Nam cum actor actionem suam triginta proponit articulis, reus singulariter singulis respondet: & uicissim articulos defensionales exhibet, quibus actor rursus singulariter singulis respondet, uterq; suos articulos nõ creditos probat: intricatum fit negocium, ex quo se iudex extricare nõ potest: quia illud unum in quo tota consistit controuersia, & quo resoluto tota controuersia dirigitur, hoc est statum causæ non potest uidere. Proinde incerta ista qui conantur ratione certa facere: nihilo plus agunt quàm si dent operã ut cum ratione insaniãt. Hæc ad te, uir clarissime, in sextam Methodi meę partem uolui præfari, nõ quidem ut tecum seriò contenderem, absit: sed ne amicitia nostra diutino silentio interiret. De practica autẽ potius quàm de alia re dicere uolui, quòd tota uis Iurisprudẽtię in Methodo & praxi consistere mihi uideatur. hoc est, si & iuris cognitionem habeamus, & ius cognitum ad usum & negocia hominum sciamus accommodare. Proinde & de Praxi aliàs quoq; scripsi, & aliquando (Deo uolente) scribam maiore cum diligentia. Tu interim uale, & me quod facis ama.

DE QVATVOR MALEFICIORVM GENERIBVS, CVM SVIS actionibus.

Liber uicesimussecundus.

DE POENALIBVS ACTIONIBUS in genere. ff. lib. 47. tt. 1. Cap. 1.

I. *Causæ ex quibus competunt.*

Ex delicto uel maleficio nascuntur, ueluti ex furto, ex rapina: ex damno, ex iniuria. Inst. lib. 4. tt. 1. in prin. uers. Sed illæ quidem. ff. lib. 44. tt. 7. l. 4. in prin. Distinguitur:

1. *Ex persona delinquentis, & eius aduersus quem delinquit.*

De minoribus ętate. ff. lib. 44. tt. 7. l. 45. lib. 50. tt. 17. l. 108. l. 111.

De impubere. ff. libro 47. tt. 2. l. 23. libro 50. tt. 17. l. 111.

Si pupillus uel furiosus delinquat, uel aduersus eum delinquatur. ff. libro 44. tt. 7. l. 23. l. 45.

De filiofamiliâs & seruo, uide Aduersus quos. cap. eod.

Si filius aduersus patrem, uel pater aduersus filiũ delinquat, uel dominus aduersus seruum, &c. uide 3 lib. 15. huius Methodi, cap. 3. de Actionibus, membr. 6. Aduersus quos.

2. *Ex causa & modo facti.*

Si imprudentia & sine dolo deliquit. ff lib. 49. tt. 2. l. 55. in prin. lib. 50. tt. 17. l. 108.

Si iussu patris, domini, uel alterius cui parêre necesse est, deliquerit. ff. lib. 3. tt. 2. l. 11. § fin. uide insuper 3 lib. 3. huius Methodi, De publicis iudicijs

Si iussu iudicis fecit. ff. lib. 50. tt. 17. l. 127. § fin.

De reliquis uide 3 lib. 15. huius Methodi. cap. 3. de actionib. membr. 4.

3 *Ex reliquis contingentibus.*

Si & actor aduersus eum deliquerit. ff. l. 197.

Si reus capite fuerit deminutus. ff. lib. 4. tt. 5. l. 2. § nemo. l. 7. § iniuriarum.

Si eo nomine actum fit. Inst. lib. 4. tt. 9. § fin. ff. l. 2. lib. 44. tt. 7. l. 52. l. 59. lib. 50. tt. 17. l. 172.

II. *Quibus competunt.*

De hæredibus. Inst. lib. 14. tt. 12. § non autem omnes. ff. l. 3. § hæredes autem.

III. *Aduersus quos competunt.*

De hæredibus. uide 3 lib. 15. huius Methodi, cap. 3. de actionibus. membr. 6. uers. Si ex maleficijs pœnalis sit actio.

De patre filij delinquentis. ff. libro 50. tt. 17. l. 58.

De ipso filiofamiliâs delinquente. ff. lib. 44. tt. 7. l. 38.

De seruo delinquente. ff. lib. 44. tt. 7. l. 13. in prin.

De domino serui delinquentis, uide 3 lib. prox. de noxalib. actionibus.

De marito uxoris delinquentis. ff. lib. 3. tt. 16. l. 4. § proficisci.

IIII. *Quid & quantum ueniat in hisce actionibus.*

Nunquam ex post facto crescit præteriti delicti æstimatio. ff. lib. 50. tt. 17. l. 80. § fin.

V. *Adiuncta officia actoris & iudicis.*

An actor in crimen subscribere debeat ? ff. l. 1.

In pœnalibus causis benignius interpretandum est. ff. lib. 48. tt. 19. l. 42. lib. 50. tt. 17. l. 197. § fin.

DE FVRTIS.

Inst. lib. 4 tt. 1. ff lib. 47. tt. 2.
C. lib. 6. tt. 2.

Cap. 2.

I. *Definitio furti.*

Inst. § 1. ff. l. 1 § fin.

II. *Ratio nominis, seu Etymologia furti.*

Inst § 1. uers. furtum autem.

III. *Diuisiones & genera furtorum.*

1 Diuiditur furtum in manifestum, & nec manifestum Inst § furtorum autem. ff. l. 2.

Definitio & species furti manifesti. Inst. § furtorū autem. ff. l. 3. cum quatuor ll. sequentibus. l. 21. in prin. l. 34. l. 82. § cum raptor. lib. 22. tt. 3. l. 24. § fin.

Definitio furti nec manifesti. Inst. § nec manifestū. ff. l. 8. l. 22. in prin. l. 34 l. 54. C. l. 19.

2 Diuiditur furtum in conceptum & oblatum. item referuntur actiones furti concepti & oblati, prohibiti & non exhibiti obsoletæ. Inst. § furtorum autem. § conceptum furtum. usque ad § pœna manifesti.

IIII. *Species furti, & causæ ex quibus furti actio competit.*

Si quis rem alienam inuito domino contrectat. Inst. § furtum autem fit. ff. l. 41. uide definitionē furti.

Si ui rapuit. ff. l. 82. § cum raptor. tt 8. l. j. lib. 4 tt. 2. l. 14. § qui uim.

Si quis aliquem de fundo suo deiecit. ff. l. 25. in prin.

Si seruus uel ancilla fugit, sui furtum facit. ff. l. 62. C. lib. 6. tt. j. l. j.

Si usum alienæ rei in suum lucrū cōuertit. ff. l. 56. § eum qui.

Si numos alienos in solutum dat. ff. lib. 46. tt. 3. l. 78.

Si creditor pignore, uel depositarius re deposita utatur. Inst. § furtum autem. ff. l. 56. in prin.

Si fullo uel sarcinator uestimentis utatur. ff. l. 84. in prin.

Si quis rem quam utendam accepit, uel commodatā, in alium usum trāsferat. Inst. § furtum autem fit. usque ad § unde illud quæsitum. ff. l. 41. l. 71. in prin.

Si rem sibi commodatam alij commodauerit. ff. l. 56. § eum qui.

Si pecuniam quam perferendam accepit, intercipiat, uel non numeret. ff. l. 44. § falsus. C. l. 7.

Si pecuniam quasi meo nomine solutnrus accipiat, & suo nomine soluat. ff. l. 52. § Iulianus. uel intercipiat. ff. lib. 9. tt. 4. l. 38. § fin.

Si seruum, quem nutriendū susceperat, uendat. C. l. 16.

Si creditor citra conuentionem rem pignori adstatam uendat. ff. l. 75.

Si creditor soluto debito pignus non reddit. ff. l. 52. § cum creditorem.

Si fructuarius celandæ uel supprimendę proprietatis causa aliquid fecit. ff. l. 47. § hoc amplius.

Si colonus post lustrum conductionis anno amplius fructus percepit. ff. l. 69. § fin.

Si depositum abnegat, infitiatur, & pro suo habere destinauerit. ff. l. j. § sola. l. 69. in prin.

Si de furto faciendo cogitauerit, dixerit, uel scripserit. ff. l. j. § sola. l. 52. § neque uerbo.

Si furti faciendi causa conclaue intrauerit. ff. l. 21. § qui furti. tt. 11. l. 7. in prin. uers. item qui dire.

Si rem alienam sciens comparat. C. l. 13 § fin.

Si alienum quid iacens sustulit. ff. l. 44. § qui alienum.

Si indebitum sciens accepit uel delegauit. ff. l. 44. § si is qui. lib. 13 tt. j. l. 18. in prin. lib. 46. tt. 3. l. 38. § debitorem.

Si rem alienam simulans suam esse ab aliquo accipiat. ff. l. 52 § si fugitiuum. l. 43. § 1.

Si tributorum exactor, cum nihil deberetur, uel debitum offerretur, ancillam abduxit. C. l. 8.

Si is qui saccum uiginti aureorum deposuit, aliū saccum triginta aureorum sciens ab ignorante recipiat ff. l. 21. § si is qui.

Si quis simulans se creditorem, debitum accipiat. ff. l. 44. in prin. l. 33. § apud Labeonem. l. 81. § falsus. uers. quod æque.

Si falsus procurator pecuniam à debitore accepit. ff. l. 44. § falsus. l. 43. in prin. l. 82. § falsus autem. lib. 46. tt. 3. l. 18. § fin. l. 38. § si debitorem. C. l. 19. Distinguitur. Si creditor ratum habuit. ff. l. 81. § si Titius. Si promissum tantum sit falso procuratori. ff. l. 77. Si seruus exigendis pecunijs præpositus post manumissionem, uel tutor post pubertatem exigat. ff. l. 68. § Iulianus.

Si seruus liberum, uel filiusfamiliās patrem familiās se simulat, ut sibi credatur. ff. l. 52. § seruus qui.

Si quis non quidem in sua persona mentitus est sed uerbis fraudem adhibuit, ut sibi credatur: ut puta, si dixit se locupletem, fideiussores se daturum, pecuniam confestim soluturum, &c. ff. l. 44. § si quis nihil. l. 52. § cum Titio.

Si cum Titio honesto uiro pecuniā credere uellē, tu alium Titium egenum subieceris, & numos acceptos cum eo diuiseris. ff. leg. 52. § cum Titio.

Si quis idoneum eum esse affirmauit, cui mutuæ pecunia datur. ff. lib. 4. tt. 3. l. 7. § fin. l. 8. lib. 17. tt. 1. l. 42.

Si commendaueris mihi Titium, quasi idoneum cui credatur, & deinde alium quasi Titium ad ducas cui credam. ff. l. 68. § si tu.

Si cum aurum pignori se dare diceret, æs subiecerit. ff. l. 20. in prin. lib. 13. tt. 7. l. j § fin. l. 34.

Si ad pondus emens maiora pondera ab alio accepta adhibuerit. ff. l. 52. § si maiora. lib. 48. tt. 10. l. 32. lib. 19. tt. j. l. 32.

SI nomen suū ex instrumento emptionis sustulit uel tabulas meas descripserit, uel seruo meo ut id faceret persuasit. ff. l. 52. § si quis seruo.

Si tabu-

Si tabulas & cautiones interleuit. ff. l. 27. § fin. cum quatuor ll. sequentibus. lib. 9. tt. 2. l. 41. § fin.
Si imaginem uel librum deleuit. ff. l. 31. in prin.
Si libellos meos subripuit, & pro tribunali recitauit. ff. l. 74.
Si equum alienum in equas suas captum admisit gigendi gratia. ff. l. 52 § si quis asinum.
Si cretæ fodiendæ causa specum quis fecit, & cretam abstulit, fur est: non quia fodit, sed quia abstulit ff. l. 39.
Si fur aliquid fregit uel rupit, non tamen furti faciendi causa id contrectauit. ff. l. 22.
Si cuius ope & cõsilio furtum factum sit: item si furem celat, non indicat, rem furtiuam suscipit, &c. uide ĩ cap. prox. membr. Aduersus quos.

DISTINCTIONES GENERALES.

1 *Ex persona subripientis rem alienam, & eius cuius res est.*

Si seruus domino uel filiusfamiliâs patri furtum faciat. Inst. § hi qui in. ff. l. 16. l. 17. l. 44. § etiamsi. l. 45. § fin. l. 52 in prin. l. 58. § si res peculi. l. 62. l. 63. in prin. l. 66 l. 69. § cum seruus. tt. 4. l. 1. § hæc autem. C. l. 21. lib. 3. tt. 41. l. 1. § cum tamen.
Si ancilla fugiens partum contrectet. ff. l. 62.
Si liber homo possessori suo subripiat. C. l. 21. § final.
Si is qui testamento liber esse iussus est, post mortem domini ante aditam hæreditatem ex hæreditate defuncti aliquid subripuit, uide infra lib. prox. cap. 3.
De furtis domesticis, uide ff. lib. 48. tt. 19. l. 11. § furta domestica.
Si parens filij res subripiat. ff. l. 58 in prin.
Si uitricus uel nouerca res priuigni subripiat. C. l. 3. l. 11.
Si libertus patrono uel cliens uel mercenarius ei qui eum conduxit, furtum faciat. ff. l. 91.
Si uxor mariti res subripiat. ff. l. 52. in prin. tt. 19. l. 5. lib. 25. tt. 2. l. 1. l. 2. C. l. 17. l. 22. § cum autem in confinio. lib. 5. tt. 21. l. 2. uide ĩ lib. prox. cap. Rerum amotarum.
Si tutor uel curator pupillo uel ei cuius curã gerit, furtum faciat. ff. l. 33. uel res eius alienet. ff. l. 58. § qui tutelam uide ĩ lib. 6. De actione tutelæ & rationibus distrahendis.
Si seruus ei cui commodatus est, uel pignori datus, uenditus, uel apud quem depositus est, &c. furtum fecerit. ff. l. 65. § his etiam illud, usque ad § locaui tibi.
Si seruus inemptus factus emptori furtum fecit. ff. l. 69. § cum seruus.
Si seruus furtiuus furti furtum faciat. ff. l. 69. § quod furti.
Si serui commodatarij rem commodatam subripiat. ff l. 55. § quòd si seruus.
Si impubes furtũ fecerit. Inst. § in summa. ff. l. 23. l. 24. l. 92. § fin.
Si nemo sit rei subreptæ dominus uel possessor. ff. l. 44. § qui alienum. tt. 4. l. 1. § Scæuola. tt. 19. l. 6.
Si ei qui apud hostes est, furtũ factum sit. ff. l. 42. in prin.
Si res defuncti subrepta sit, uide paulo inferius, uers. Si res hæreditaria.
Si ciuitati furtum factum sit. ff. l. 82.

2 *Ex re subrepta.*

Si res sacra subrepta sit. C. l. 5.
Si liber homo subreptus sit, utputa filiusfamiliâs. Inst. § interdum etiam. ff. l. 14. § si filiusfamiliâs. l. 38. l. 39. uide ĩ lib. prox. cap. De libero homine exhibendo.
Si seruus subreptus sit. ff. l. 4. l. 6.
Si duo serui inuicem se celauerint. ff. l. 36. § quid ergo.
Si statuliber subreptus sit. ff. l. 53. § fin.
Si apes feras uel feris natas ex alicuius arbore cũ fauo auferat. ff. l. 26. in prin.
Si pauonem mansuetum de domo mea fugientẽ quis auferat. ff. l. 37.
Si res hæreditaria sit subrepta. ff. l. 70. cum duab. ll sequentibus tt. 4. l. 1. § Scæuola. tt. 19. l. 6. uide ĩ lib. prox cap Expilatæ hæreditatis.
Si res quæ domino uel possessore caret subrepta est, uide paulo superius uers. Si nemo sit.
Si res à domino pro derelicto habita subrepta sit. ff. l. 44. § qui alienum. § si quis spontè.
Si rem immobilem ut fundum auferat. ff. l. 25. in prin.
Si fructus stantes auferat. ff. l. 26. § final l. 61 § locaui.
Si arbores, lapides, arenas, fructus, & alia ex fundo tollat. ff. l. 25. § fin.
Si tabulas uel cautiones amouit. ff. l. 27. l. 84. § fin l. 31. lib. 2. tt. 13. l. 10. § fin.
Si rem suam quis subripiat. Inst. § aliquãdo. Subdistinguitur sequentibus modis:
Si rem communem socius subripiat ff. l. 46.
Si debitor pignus subtrahat uel uẽdat. Inst. § aliquãdo. § furti autem. ff. l. 12. § sed si res pignori. l. 19. § fin. l. 73. § locaui. l. 68. in prin. l. 81.
Si creditor pignus subtrahat. ff. l. 57.
Si dominus rei commodatæ eam commodatario auferat. ff. l 15. § dominus. l. 61.
Si seruus commodatoris rem commodatam auferat. ff. l. 55. § 1.
Si dominus rem usufructuario subripiat. ff. l. 15. § dominus. l. 20. § fin.
Si dominus rem suam alteri donatam subripiat. ff. l 53. § fin.
Si emptor rem emptam subripiat. ff. l. 14. § a deò.
Si dominus ei qui bona fide emit rem, subripiat. ff. l. 20. § si bona.
Si rem quæ ei ex causa iudicati debetur, subripiat. ff. lib. 42. tt. 1. l. 6. § qui iudicati.
Si legatarius rem sibi legatam occupauit, uide ĩ lib. prox. cap. Quorum legatorum.
Si dominus furti rem suam subripiat, uel per uim extorqueat. ff. l. 49 § fin.
Si dominus furi precium rei furtiuæ subripiat. ff. l. 49. § fin. l. 53. § si Titius. lib. 9. tt 4. l. 38. § si seruus.

3 *Ex causa & modo facti.*

Non nisi inuito domino contrectauerit, furtum est. Inst. § furtum autem fit. ff. l. 41. l. 49. § qui ex uoluntate. § uetare.
Si uolente domino fecit. Inst. § placuit iam, usque ad § interdum. ff. l. 47. § per contrarium. l. 49. § qui ex uoluntate. C. l. 20.

Si aliena pecunia seruis domini mandantib. prædia comparauit. C.l.3.

Si sciente, & non prohibente domino abstulit. ff. l. 11.

Non factum quæritur, sed causa faciendi. ff. l. 40. in prin.

Si sine dolo malo & sine affectu furandi, non data opera fecit. Inst. § placuit tam. § interdũ quoque § in summa. ff. l. 51. § recte Pedius. lib. 9. tt. 2. l. 41 § fin.

Si putet, se domino uolente uel non inuito facere. Inst. § placuit. ff. l. 47. § rectè dictum. l. 78. in prin.

Si putet rem pro derelicto à domino habitam. ff. l. 44. § qui alienum. § si quis sponté. § si iactum

Si putauit rem suam esse. Inst. li. 4. tt. 1 § ita tamen comp.

Si quòd sua res sit, uel ei debeatur fecit: uide paulo superius, uers. Si rem suam, &c. cum sequent.

Si defunctum putãs aliquem quasi hæres res apprehenderit. ff. l. 85. in prin.

Si rem iacentem tollit, redditurus domino. ff. l. 44. § qui alienum. usq; ad § si quis sponté. § si iactum.

Si libidinis causa ancillam rapit, celat uel supprimit. ff. l. 40. l. 84. § qui ancillam.

Si ideo rem amouet ut alij donet. ff. l. 56. § eum qui.

4 *Ex reliquis contingentibus.*

Si cum aliqua persona quæ furti actione non tenetur, furtum fecit: ut cum uxore res mariti sui subripiente. ff. l. 53. in prin.

Si ei furtum factum sit, apud quem in alea lusum esse dicitur. ff. li. 11. tt. 5. l. 3. in prin. § item notandum. usq; ad § fin.

Si ex domo, in qua nemo erat, rapuit. ff. l. 54.

Si pecora ex pascuis uel armẽtis subtraxit & abegit, uide ĩ lib. prox. De abigeis.

Si ex incendio, ruina, naufragio, &c. rapuit, uide ĩ lib prox. cap. De incendio, ruina.

Si fur ignoret cuius res sit. ff. l. 44. § qui alienum.

Si domini nihil intersit rem subreptam esse. ff. l. 53. § fin.

Si res à domino sit pro derelicto habita, uide š uers. Si res à domino pro, &c.

Si contrectatio non est secuta. ff. l. 53. § neq; uerbo. l. 22. lib. 50. tt. 16. l. 53. § fin. lib. 41. tt. 2. l. 3. § si rem. In fine.

Ex consequentibus furtum factum.

CIRCA REM SVBREPTAM.

Si res subrepta ædibus uel uineis iuncta sit, uide ĩ lib. prox. De tigno iuncto.

Si res extincta sit, uel homo mortuus. ff. l. 47. in prin. l. 51. in prin. C. l. 9.

Si res in hostium potestatem peruenerit. ff. l. 47. in prin.

Si seruus subreptus manumissus sit. ff. l. 47. in prin.

Si res à domino pro derelicto habeatur. ff. l. 47. in prin.

Si res domino reddita sit, uel aliàs in potestatem eius redierit. ff. l. 56. § cum furti. l. 58. § qui furem. l. 67. C. l. 13.

Si furi rem dominus auferat. ff. l. 49. in prin. lib. 9. tt. 4. l. 58. § si seruus.

Circa personam furis.

Si fur sit mortuus. ff. l. 42. § quamdiu. l. 63. § ex his igitur.

Si hostium seruus sit effectus. ff. l. 42. § fin.

Si seruus eius cui furtum fecit, factus sit. ff. l. 18. l. 44 § etiam si partis. l. 66. § & ut maximé. lib. 9. tt 4. l. 37.

Si usumfructum in eo seruo qui furtum fecit, dominus rei habere incipiat. ff. l. 44. § fin.

Circa ipsum furtum factum.

Si reus iurauerit se furtum non fecisse. ff. l. 53. § si quis iurauerit.

Si furti nomine actũ sit, uel alia actione, uel cum alio. ff. l. 9. in prin. l. 35 § fin. l. 47. § final. l. 38. in prin. § fin. l. 60 § fin. l. 75. in prin. l. 78. § fin. l. 85. § fin l. 90. lib 13. tt. 1. l. 7. § furti. C. l. 3. l. 12.

Si decisum & transactum sit furti nomine. C. l. 13. Subdistinguitur sequentibus modis:

Si alter eorum, cui competit actio, transegit. ff. l. 47 § hoc amplius.

Si cum seruo transactum sit. ff. l. 53. § si seruus meus.

Si tutor uel curator transegit. ff. l. 56. § final. l. 58. § qui tutelam.

DE FVRTI ACTIONE. Cap. 3.

I. *Differentia huius actionis à condictione & uindicatione rei furtiuæ.*

ff. l. 56. § cum furti. lib. 13. tt. 1. l. 7. § furti actio.

II. *Causæ ex quibus competit hæc actio, cum suis distinctionibus propositæ sunt š cap. proximo.*

III. *Quibus competit furti actio?*

De eo cuius interest rem saluam esse. Inst. § furti autem. ff. l. 10. l. 11. l. 14. § si res. § qualis ergo. § si epistola. l. 50. l. 75 § fin. l. 78. § si quis alteri. l. 82. in prin. l. 87. C. l. 22. in prin.

De domino rei, cuius nihil interest rem saluam esse. Inst. § furti.

De eo cui res locata est, & domino rei. ff. l. 14. § quòd si conduxerit. § si res commodata. l. 60.

De colono & domino rei. ff. l. 14. § preterea. l. 26. § fin. l. 53. § si sulphurariæ. l. 84. § frugibus.

De fideiussore coloni. ff. l. 87. § fin.

De caupone & magistro nauis: & de domino rei subreptæ. ff. l. 14. § fin. tt. 5. l. 3. § quòd si recipit. lib. 4. tt. 9. l. 4. in prin.

De fullone & sarcinatore, & de domino rei. Inst. § item si fullo. § fulloni uerò. ff. l. 12. in princip. l. 49. § si ego tibi. l. 92. in prin. lib. 19. tt. 2. l. 60. § uestimenta.

De patre & domino fullonis & sarcinatoris. ff. l. 53. § si seruus.

De eo qui rem inspiciendam accepit. ff. l. 80.

De eo qui rem perferendã accepit. ff. l. 14. § idem Pompon § fin.

De eo

De eo cui mandatum est rem alicui tradere, & eo qui mandauit. ff. l. 53. § apud Labeonem. lib. 24. tt. j. l. 3. § fin.

De eo cui epistola subrepta missa est, & eo qui misit. ff. l. 14. § si epistola.

De eo cui res cõmodata fuit, & domino rei. Inst. § quæ de fullone. usq; ad § sed is apud quem. ff. l. 14. § idem Pomponius. § si res cõmodata. usq; ad § si epistola. C. l. 22. in prin. usq; ad § sed cum in secundum. § cum autem.

De patre & fideiussore eius cui commodata res est. ff. l. 14. § an pater.

De eo qui rẽ precariò rogauit. ff. l. 14. § is qui precariò.

De creditore & debitore, pignore subrepto. Inst. § furtò autem. ff. l. 12. § sed si res. usque ad fin. legis. l. 14. § Papinianus. usq; ad § idem Pomponius. § si res commodata. l. 15. in prin. l. 47. § hæc actio. l. 50. C. lib. 8. tt. 14. l. 26.

De altero creditorum, si alteri pignus subreptum sit. ff. l. 53. § si ex duobus.

De eo apud quẽ res deposita est, & domino rei. Inst. § sed is apud quem. ff. l. 14. § is autem. § Iulianus.

De uxore & marito, re dotali subrepta. ff. l. 50. C. lib. 5. tt. 12. l. 11.

De fructuario & proprietario rei. ff. l. 47. § si seruus.

De eo qui nudũ usum in seruo subrepto habet. ff. l. 47. § hæc actio.

De eo qui se alienis negocijs gerendis obtulit. ff. l. 55. § qui alienis. l. 87.

De tutore domini, & eo qui pro tutore negocia gerit. ff. l. 55. § qui alienis. l. 87. C. l. 11.

De eo qui pecuniã falso procuratori soluit, & eo cuius nomine soluit. ff. l. 82. § fin.

De malæ fidei possessore, & fure cui res subrepta est. ff. l. 12. § sed furti. l. 14. § Iulianus. l. 49. § si ego tibi. l. 78. § si quis alteri. l. 87.

De mutato domino, & eo qui post rem subreptã dominus eius factus est. ff. l. 48. l. 58. in prin. l. 68. § si is cui.

De bonæ fidei emptore & possessore: item de uẽditore. Inst § sed & bonæ fidei. ff. l. 12. § sed furti actio. l. 14. § adrogatorem. l. 53. § sed etsi rem. § apud Labeonem. l. 76. l. 82. in prin.

De eo cui res ex stipulatu debetur. ff. l. 13. l. 68. § fin. l. 87.

De patre eius cui furtum factum est. ff. l. 14. § an pater. l. 53 § si seruus.

De patre adoptiuo eius cui furtum factum est. ff. l. 42. in prin. l. 48.

De ipso filiofamiliâs emancipato. ff. l. 60.

De matre filij subrepti. ff. l. 38.

De hæredibus, & cæteris successoribus. ff. l. 48. l. 72. l. 82. § si ad exhibendũ. tt. j. l. j. § hæredes aũt.

De bonorum possessore. ff. l. 48.

De eo qui pro hærede possidet. ff. l. 73 § eius rei.

De eo cui res legata est, & hærede. ff. l. 48. l. 53. § fi. l. 68. § si is cui. l. 82. § j. uers. idq; & in. § si ad exhibendum. l. 87. § fin.

IIII. *Aduersus quos competit furti actio.*

De eo in cuius potestate fur est. ff. l. 42. § quamdiu.

De domino serui furis. ff. l. 55. § fin. l. 43.

Noxa caput sequitur. ff. l. 18. l. 42. § quamdiu. l. 63. in prin.

De bonæ fidei possessore serui furis, & uero dominò. C. l. 21.

De libero homine fure, & possessore eius. C. l. 21. § fin.

De seruo fure manumisso. ff. l. 43. l. 63. in pri. § fin.

Qui aduersus alium furti actionẽ habet, is eã teneri non potest. C. l. 21. § cum igitur.

De nauta, caupone, stabulario. si in naue, caupona uel stabulo furtum factũ est, uide ĩ lib. prox. cap. 8.

De eo qui furi rem subripuit, & fure ipso. ff. l. 78. § si quis. usq; ad fin. legis.

De eo qui seruum à duumuiris tanquam suũ accepit, & fideiussore eius. ff. l. 53. § si fugitiuum.

De hæredibus furis ff. tt. j. l. j. in prin. C. l. 11.

De uno ex pluribus, uide infrà Quid ueniat. cap. eod.

De pluribus trabem tollentibus. ff. lib. 9. tt. 2. l. 51. § fin.

De eo cuius ope & consilio furtum factum est, uide paulo inferius.

De eo qui seruum alienum sollicitauit, ut res domini subriperet, & ad eum perferret. Inst. § sed etsi credat. C. l. 20.

De eo qui seruo fugam suasit, uel eum ad fugam sollicitauit. ff. l. 36. in prin. § idem Pompon. § si duo serui. C. l. 4.

De eo qui furem celat. ff. l. 49. § qui furem.

De eo qui seruum fugitiuum suscipit uel occultat. ff. l. 40. in prin. l. 49. § qui ex. C. l. 4. uide de lege Fauia suprà libro primo huius Methodi.

De eo qui fugitiuo iter monstrat. ff. l. 64.

De eo qui furẽ nouit, & non indicat. ff. l. 49. § qui furem.

De eo qui sciens rem furtiuam suscipit & celat. Inst. § sed hæ actiones. C. l. 14.

De eo qui rem furtiuam perferendam suscepit. ff. l. 35. in prin.

De eo qui rem furtiuam sciens emit. C. l. 12. § fin.

De eo qui numos de manu excusserit, ut alius eos raperet. Inst. § interdum quoque. ff. l. 53. § si quis de. lib. 9. tt. 2. l. 27. § si quis de. tt. 4. l. 38. § si seruus.

De eo qui oues uel armentum fugauit ut alius acciperet. Inst. § interdum quoq;. ff. l. 51. § fin.

De eo qui tibi obstitit, ut alius rẽ tuam exciperet. Inst § interdum quoq;.

De eo qui pauonem meũ mansuetum, de domo mea effugientem persecutus est, quo ad alius eum habere cœperit. ff. l. 37.

De eo qui mulionem dolo malo in ius uocauit, & interea mulæ perierint. ff. l. 68. § eum qui.

De eo qui minus idoneum mihi commendauit ut ei crederem. ff. l. 53. § cum Titio. l. 68. § si tu.

De eo qui ostium fenestras'ue effregit, unde alius ingressus furtum fecit. Inst. § ope & consilio. ff. l. 40. l. 55. in prin.

De eo qui scalas fenestris supposuit, uel ferramẽta aut scalas ad supponendum & effringendũ cõmodauit. Inst. § ope & cons. ff. l. 56. § qui ferramenta.

De eo cuius ope & consilio furtum factum est,

Inst. § interdum quoq; § at ubi ope.

Declaratur qui opem & consilium ferant. ff.l. 51. § rectè. Vide insuper Species huius suprà proximè.

DISTINGVITVR AB-

sequentibus modis:

Si non furandi causa fores effregit. ff.l. 40.l. 55. in prin.

Si inimicitiarum causa fecit. ff l.51.§ ope aut. l. 55. in prin.

Si per lasciuiam fortè, & non data opera sine dolo malo fecit. Inst. § interdum quoq;. ff.l.51.§ rectè.§ fin.

Si consilium tantum dedit, & hortatus est ad furtum faciendum Inst. § ope & consilio. ff.l.36. in prin.lib.50.tt.16.l.53.§ item dubitatum.

Si non secuta est contrectatio. ff.l.53. § neq; uerbo.lib.50.tt.16.l 53.§ fin.

Si is opem & consilium alij tulit, qui ipse consiliũ furti faciendi capere non potest. ff.l.91.§ fin.

Si impubes uel alius opem tulit, uide § cap.prox. Ex persona subripientis.

Si uxor ut res mariti subriperentur, opem tulit. ff.l.55 in prin.

Si uxori, seruo uel alij furtum facienti, qui actione furti non tenetur, opem tulit. ff.l. 36.§ item placuit.l.53.in prin.

V. *Per quos competit hæc actio?*

Etiam per procuratorem exerceri potest. C.l.4.§ fin.

VI. *Quid ueniat in hac actione, & de pœna furti.*

Furti manifesti pœna quadruplum est, manifesti duplũ.Inst.§ pœna manifesti. Declaratur quid sit furtum manifestum, & nec manifestum, & quæ cuiusque sint species, de quo uide § . cap. prox.membr.3.

Non res uenit in hãc actionem, sed pœna tantũ. Inst.§ furti actio.ff.l.49.in prin.l.56.§ cum furti. C.l.12.§ nam extra.

Venit in hanc actionem, quadruplicandum non id quod interest, sed rei uerum precium. ff.l. 51. in prin.

De eo quod domini interest. ff.l.22.§ fin.l. 27. in prin.usq; ad § fin.l.28 l.32.l.47. § si seruus.l. 51. in prin.l.76.lib.2.tt.13.l.10.§ fin.

De æstimatione referenda ad id tempus, quo furtum factũ est. ff.l.51.in prin.uers. idemq;. l.69.§ infans apud.

Si infans subreptus apud furem adoleuit. ff.l.69. § infans apud.

De partu rei furtiuæ & fœtu.ff.l.49.§ si ancilla.l. 62.C.l.12.

De precio hæreditatis, cum seruus subreptus hęres institutus fuit. ff.l.53.§ si seruus sub.

Si partẽ aliquam ex toto subripit, totius fur est: sed eius nomine tantum quod subripuit tenetur. ff.l.21. in prin. § sed si de naue onerata. usq; ad § qui furti. § item si quis maioris.

Qui pecuniam in sacco subripuit, etiam sacci nomine tenetur. ff.l.79.

Qui lancem rasit, totius fur est.ff.l.32 § fin.

Si ansam in poculo quæ sua est, uel quã suam esse putat, subripit, totius poculi furtũ facit. ff.l.21. § sed si ansam.

Si duas res subripiat, quarum alteram suam esse putat, alteram scit alienam: huius tantum furtum facit.ff.l.21.§ sed etsi quis.

Si æs subripit quod aurum esse putat: & cõtrà, si minus esse putat quod subripit, cum maius sit: eius tantum nomine quod reuera est, tenetur. ff l.21.§ si quis æs.

De re subrepta, & eo quod ex re subrepta factũ est, ut poculum ex massa argentea, uel uinũ ex uuis, utrum ueniat in hac actione. ff. l. 53. § si quis massam.

De numis ex uenditione rei alienæ perceptis. ff. l.53 § si Titius.

Si hoc subreptum sit alicui, quod nisi die certa dedisset pœnam promisit, ideoq; pœnam præstitit: an & hoc in furti actionem ueniat. ff.l.69. § si tibi subreptum.

Si emptor rei furtiuæ cui ea subrepta est, & rei dominus agat, quantum cuiq; debeatur.ff.l.76.

Si dominus rei agat ratione dominij, cuius iam non interest ff.l.52 § 1.

Si pignore subrepto debitor agat ff.l 89.

Si tabulæ uel cautiones subreptæ sint. ff l.84.§ final.

Si dominus serui nomine furti actione cõueniatur. ff l.35 § fin.l.43.l 63.in prin. § his etiam illud, usq; ad § locaui tibi.

Si familia furtum fecisse dicatur, uide j lib. prox. cap.2.in fine.

De uno ex plurib. conueniendo Singuli in solidũ tenentur. ff.l.21.§ si duo plures'ue. l.36 § fin.lib. 13.tt.1.l.15.lib.9.tt.2.l.51.§ fin.C.lib.4.tt.8.l.1.

Etiam criminaliter furti nomine agi potest. ff. l. 94.

Fures nocturni extra ordinem puniũtur: modus tamen operis publici temporarij non est egrediendus.ff.tt.17.l.1.l.2.

De furibus balnearijs ff.tt.17.l.1.§ idem.l.3.

Si fur se telo defenderit. ff.l.56. § furem interdiu. tt.17.l.1.

Amputatio membri, uel mortis pœna, ex causa furti est prohibita. Nouell.c.134 § pro furto.

Constituit tamen mortis pœnã laqueo exequendam Imp. Frider. const.Frider.§ si quis quinq;. item const.de pace tenẽda inter subditos. § iniuria seu furtum.

VII. *Adiuncta officia actoris & rei conuenti.*

De re subrepta ab actore designanda. ff. l. 19. in prin. usq; ad § fin.l.53.§ si linea.

De subscribendo in crimen.ff.l. 94.

De iureiurando deferendo & referendo. ff.lib.25. tt.2.l.12.

Si reus dicit se rem emisse, uenditorem exhibere necesse habet.C.l.5.

VIII. *Euentus. Infamat hæc actio.*

ff.l.65.

Venditor quod hac actione consecutus est, emptori restituere tenetur: item creditor debitori, dominus fundi colono: non item commodator cõmodatario. ff.l.14. in prin.l.15.in prin. l. 53.§ si sulphurariæ.C.l.22 § sed cum in.

IX. Ad-

IX. *Adfinia remedia.*

Actio ad exhibendum, uindicatio & cōdictio rei furtiuæ. Inst.§ fin.ff.l.29.tt.j.l.j.in prin. lib. 23. tt. j.l.7.§ furti actio. C.l.8.l.12.l.15.

Actio in factum. Inst.§ interdum quoq;. ff.l.51. § fin.l.53.§ si quis asinum.l.68.§ si tu Titium.

Actio rerum amotarum.ff.l.53.io prin.

Iniuriarum.ff.l.21.§ qui furti.

Vi bonorum raptorum.ff.l.49.§ fin.l.21.§ qui furti.l.54.

Legis Aquiliæ.ff.l.27.§ fin l.31.l.32.§ de lege.

Serui corrupti.ff.l.53.§ si quis seruo.C.l.4.

Quorum bonorum ff.l.29.l 30.

De dolo actio. ff.l.44.§ si quis nihil.l.55.§ si quis seruo.

Commodati. ff.l.53.io prin.l. 73.in prin. C.l.22. in prin.usq; ad § sed cum in.

Mandati.ff.l 53.§ si fugitiuum. C.l.j.

Tutelæ.ff.l.39.

Pignoraticia, contraria & redhibitoria. ff.l.63. § hac etiam.

Communi diuidundo. ff.l.63.in prin.

Lex Fauia.ff.l.40.l.82.§ qui ancillam.

Crimen peculatus.ff.l.83.

De furto etiam criminaliter & extra ordinē agi potest, de quo uide § Quid ueniat in hac actione, in fine.

Furem etiam occidere licet. ff.l.56.§ furem interdiu.lib.49 tt.8.l.9.lib.9.tt.2.l.4.l.5.in prin.

DE CONDICTIONE ET uindicatione rei furtiuæ ff.lib. 13.tt.1.C.lib.4.tt.8.

Cap. 4.

¶ *De condictione furtiua.*

I. *Causæ ex quibus datur.*

Si furtum factum sit. Inst.lib.4.tt.1.§ fin. ff.l. 7. § furti actio.

Si ope & cosilio alicuius furtum factū est. ff.l.6.

Si ui rapuit quis. ff.l.10.§ ei quoq;.

Si ui de fundo aliquem deiecit. ff.lib. 47.tt.2.l. 25. in prin.

Si re cōmodata uel deposita usus est aliter, quàm accepit. ff.l.6.

Si falsus procurator aliquid accepit. ff.lib.47.tt.2. l.82.§ si Titius.

De reliquis, uide § cap.2.huius libri.membr.4.

DISTINCTIONES GENERALES.

1 *Ex consequentibus furtum factum.*

CIRCA REM SVBREPTAM.

Si res extincta sit. ff.l.7.§ condictio. l.8.in prio. l. 10.§ & ideo Iulianus. l.16.l.17.l.20.lib.47.tt.2. l. 47. in prin. l.69.§ fin. lib.45.tt. j. l. 29. § fin. C.l.2.

Si dominus rem recepit.ff.l.10.in prin.uers.ita demum.lib.47.tt.2.l.56.§ cum furti. Subdistinguitur: Si partem tantum recepit. C.lib.6.tt.2.l.15.

Si deteriorem rem receperit. ff.l. 8. § si ex causa.

Si precium rei domino oblatum sit, & solutum.ff. l.14. § sed si dominus.§ fin.

Si dominiū rei à domino recesserit. ff.l.10. § tamdiu autem.l.12.in prin. Subdistinguitur: Si non facto suo amiserit dominium. ff.l.12.§ sed & dominium. Si dolo furis amiserit. ff.l. 14. in prin.

Si dominus rem legauit. ff.l.10. § final. l. 14. in prin.

Circa ipsum factum.

Si nouatio facta sit, uel in aliud nomen obligationis condictio translata sit.ff.l.17.lib.65.tt.1.l. 29. § fin.

Si pro furto damnum decisum sit. ff.l.7.in prin.

Si seruus noxæ debitus sit, qui furtum fecit.ff.lib. 47. tt. 1. l. 2. § item quæsitum . uers. sed si seruus.

Si res à fure uindicata sit. ff.lib.47.tt.2.l.9.

Si furti actum sit, & duplum uel quadruplum solutum.ff.l.7.§ furti actio. lib.47.tt.2.l 56 § cum furti.

Si alia actione, uel ab alio actū sit.ff.l.18 § fin.lib. 47.tt.1.l.2.§ item quæsitum.

Si cum alio actum sit. ff.lib.47.tt.2. l. 78. § final. C.l.1.

2 *Ex reliquis contingentibus.*

Si fur manifestus uel nec manifestus sit. ff. l.10. in prin.

Si impubes furtum fecit.ff.lib.47. tt.2.l.14.

Si libera persona subrepta sit. ff.lib.47. tt.2.l.38.

De reliquis distinctionibus, uide § cap.2.

Quibus datur hæc actio?

Soli domino competit condictio furtiua.ff.l.j.l.11. lib.47.tt.2.l.14.§ qualis.

De non domino cui subrepta res est ff.l.11.

De creditore cui res pignori data erat . ff. l . 12. § final.

De emptore rei.ff.lib.47.tt.2.l.14.in prin.

De eo cui res legata est.ff.l.11.

De hæredibus.ff.l.11.

De tutore & curatore domini. ff.lib.47.tt.2.l.58. § qui tutelam.

De procuratore & domino rei. ff.l.18.lib.47. tt. 2. l.82.§ fin.

III. *Aduersus quos datur?*

Solus is qui furtū fecit, & hæres eius tenetur hac actione.ff.l.5.

De eo qui opem tulit, & consilium dedit. ff.l 6

De eo qui furi rem subripuit. ff.lib.47.tt.2.l.78. § fin.

De patre & filio fure.ff.l.5.l.19.

De seruo fure manumisso.ff.l.15.

De hæredibus furis, & cæteris successoribus. ff. l. 5.l.7.§ condictio. lib.47.tt.j.l.j.in prin . Distinguitur: Si hæres sit furiosus uel infans.ff.l.2.

De uno ex pluribus C l.j.

IIII. *Quid ueniat in hac actione?*

De ipsa re subrepta.ff.l.8.in prin.

De re subrepta, & ea quæ ex re subrepta facta est. ff.l.13.l.14.§ fin lib.47.tt.2.l.53. § si quis massam.

De corio, carne, & cornibus, boue subrepto. ff. l. 14.§ boue.

De fructibus.ff.l.8 § fin.

De partu ancillæ subtractæ.C.lib.6.tt.2.l 12.

De rebus non ablatis ff.lib 47.tt.2.l.21.§ fin.

De possessione condicenda , si quis de fundo sit deiectus.ff.lib 47.tt.2.l.25.in prin.

De eo quod interest. ff. l.3.lib.47.tt.2.l.53. § si seruus sub.

De æstimatione condicenda corpore extincto. ff. l.8.in prin.

Cuius temporis, & quarum rerum æstimatio est facienda. ff. l. 8. § si ex causa. l. 13. l. 14. § quòd si pẽdente § boue. lib. 47. tt. 3. l. 2. § item quæsitum. lib. 25. tt. 2. l. 29. C. l. 2.

Vnus ex pluribus non tenetur in solidum. C. l. 3.

Hæredes in solidum tenentur. ff. l. 9.

Dominus & pater in quantum teneantur. ff. l. 4. l. 19.

V. *Quamdiu competit*

Perpetua est. ff. lib. 25. tt. 2. l. 21. § hæc actio.

VI. *Euentus.*

Actor reo litis æstimationẽ offerenti de euictione, cauere non tenetur. ff. l. 14. § cauere.

VII. *Affinia remedia.*

Rei uindicatio. ff. l. 11.

Incerti condictio. ff. l. 12. § fin.

Commodati & depositi actio. ff. l. 16.

¶ *De uindicatione rei furtiuæ.*

I. *Causa ex qua datur.*

Si res furto alicui sit ablata, à quolibet possessore eam repetere potest.

DISTINGVITVR SEquentibus modis:

Si rem receperit actor. ff. lib. 47. tt. 2. l. 56. § cũ furti. C. lib. 6. tt. 2. l. 13.

Si duplum ex furti actione sit consecutus. ff. lib. 47. tt. 2. l. 56. § cum furti.

Si reus condictione cõuentus litis æstimationem sustulit. ff. lib. 47. tt. 2. l. 9.

Si reus iurauerit se furtum non fecisse. ff. lib. 47. tt. 2. l. 53. § si iurauerit.

II. *Quibus datur?*

De emptore rei. ff. lib. 47. tt. 2. l. 14. in prin.

III. *Euentus.*

An actor possessori precium reddere cogatur. C. lib. 3. tt. 32. l. 23. lib. 6. tt. 2. l. 2.

VI BONORVM RAPTOrum. Inst. lib. 4. tt. 2. ff. lib. 47. tt. 8. C. lib. 9. tt. 33.

Cap. 5.

I. *Nomen.*

Vulgò dicitur ui bonorum raptorũ. Inst. in prin. ff. l. 2. § hæc actio uulgò.

II. *Causæ ex quibus datur.*

Si cui dolo malo hominibus coactis damni quid factum esse dicetur. ff. l. 2. in prin. § cæterũ neq. uers. etsi quid. l. 4. § eritq; hæc differentia.

Si cuius bona ui rapta esse dicentur. ff. l. 2. in prin.

Si per uim pecus abductum incluserit. ff. l. 2. § si per uim.

Ex quibus causis furti actio competit in re clàm facta, ex iisdẽ causis omnes habent hanc actionem. Inst. § fin. ff. l. 2. § & generaliter.

DISTINCTIONES GENERALES.

1. *Ex persona facientis.*

Si impubes sit. ff. l. 2. § in impuberem.

Si nouerca uim fecit priuigno. C. l. 5.

Si dominus rei rem suã ui rapuit, uide ĩ uers. Si rẽ suam quia rap.

Si hæres eius qui rem uim passo donauit. C. l. 2.

Si coactorum quis damnum dedit, uel rapuit. ff. l. 2. § si quia hominès. l. 4. § si quis aduentu.

2. *Ex personis eorum per quos fecit.*

Si coactis hominibus fecit. ff. l. 2. in prin. Distinguitur:

Si non ipse qui horũ ope deliquit eos coegit, sed alius. ff. l. 2. § dolo autem. § si quis homines. l. 4. § si quia aduentu.

Si sine dolo malo. & nõ ad damnum dandũ coacti sunt. ff. l. 2. in prin. § homines. l. 4. § si quis ad uentu.

Si unus tantum coactus sit. ff. l. 2. § homines.

Si liberi uel serui coacti sint. ff. l. 2. § homines.

Si coacti sint inermes. ff. l. 2. § item si proponas.

Si solus sine coactis hominibus quis rapuit. ff. l. 2. § itẽ si proponas. § damni. l. 4. § eritq; hæc differentia. uers. uel raptum.

3 *Ex causa & modo facti.*

Si sine ui callidè & clàm damnum dedit uel rapuit. ff. l. 2. § doli mali. § damni prætor.

Si sine dolo malo fecit. Inst. § ita tamen competit. ff. l. 2 § damni prætor. § hac actione is demum.

Declaratur quid sit dolus malus ff. l. 2. § dolo autem. § doli.

Si putauit rem suam esse. Inst. § ita tamen competit. usq; ad § sanè in hac.

Si publicanus pecus meum abduxit, dum falsò putat à me contra legem uectigalia esse factũ. ff. l. 2. § si publicanus.

Si iure usus est. ff. lib. 50. tt. 17. l. 197. § 3.

4 *Ex re rapta.*

Si una res uel minima rapta sit. Inst. in prin. ff. l. 2. § quod ait prætor.

Si res immobilia rapta sit, utpùta fundus. Inst. § quod non solum. C. l. 3.

Si rem suam quis rapiat. Inst. § sed ne dum talia. ff. l. 2. § hac actione is. § sed etsi quis.

Si rem sibi obligatam rapiat. ff. l. 2. § sed etsi quia fugitiuum. C. l. 3.

Si rem quæ non est eius cuiuis sit. Inst. § sanè in. ff. l. 2. § in hac actione. usq; ad § si fugitiuus.

Si rem quam fugitiuus meus instruendi sui causa emit. ff. l. 2. § si fugitiuus.

5 *Ex reliquis contingentibus.*

Si collusores inter se rapinam fecerint. ff. lib. 11. tt. 5. l. 3. § si rapinam.

Si res rapta restituta sit. ff. l. 5.

Si alia actione actum sit. ff. l. 3.

AVEDISTINCTIO GENERALIS.

Si furti actio in re clàm facta competeret. Inst. § fin. ff. l. 2. § & generaliter.

III. *Quibus datur?*

De depositario, commodatario, & alio cui res ablata est, cuiusq; interest rem nõ rapi, uide paulo superius. uers. Si rem quæ non.

De successoribus. ff. l. 2. § fin.

IIII. *Aduersus quos datur?*

De domino serui raptoris. ff. l. 2. in prin. uers. item si seruus. § hæc actio etiam. § familiæ. C. l. 4.

De domino impubere. ff. l. 2. § in impuberem.

De eo cui liber homo, uel seruus alienus raptor bona fide seruit. ff. l. 2. § familiæ.

De ipso seruo manumisso. ff. l. 3.

De eo qui homines coegit, & coacto qui damnũ dedit.ff.l.2.§ si quis homines.
De successoribus.ff.l.2.§ fin.

V. *Quid ueniat in hac actione?*

Intra annum in quadruplum, post annum in sim plum datur. Inst. in prin. ff. l.2. in prin. C.l.2. cum trib. ll. sequentib.
Etiã rei persecutio continetur in quadruplo. Inst. § quadruplum autem.
Rei uerum precium, nõ id quod interest quadruplicandum. ff. l.2. § in hac actione.
Si res non fuerit eius quia rapinam passus est. Inst. § quare siue locata.
Si seruus uim fecit. ff. l.2. in prin. uersic. si seruus. § ex hac actione. C. l.4.
Si plures serui deliquerint, non singulorum nomine quadruplum ostendũ. ff. l.2. § hac actio ne non.
Si semel actum sit. ff. l.j. § fin.

VI. *Adiuncta officia actoris.*

Ostendere debet quis ex familia fecerint. ff. l.2. § hæc actio.

VII. *Euentus.*

An præiudicetur publico iudicio. ff. l.2. § hoc edicto.
Rea ui possessa uel rapta usucapi non potest. ff. l. 6. uide De usucapionibus.

VIII. *Adfinia remedia.*

Furti actio. Inst. in prin. § cui scilicet. ff. l.j. l.2. § cæterum neq; § & generaliter. § rerum raptarum. tt.2. l.81. § cum raptor.
Legis Aquiliæ. ff. l.2. § cæterùm neq; § si publicanus. § rerum raptarum.
Publicum iudicium de ui publica & priuata. ff. l. 2. § hoc edicto. § si in re deposita. lib.48. tt.2. l.15.
Condictio rei raptæ. ff. l.2. § rerum raptarũ. § fin. lib.13. tt.1. l.10. § ei quoq;.
Rei uindicatio. ff. l.2. § rerum raptarum.
Negociorum gestorum. C l.5.
De damno in turba dato, uide j lib. prox.

DE ACTIONE LEGIS AQVILIÆ. Inst. lib.4. tt.3. ff. lib.9. tt.2. C. lib.3. tt.35. Cap. 6.

I. *Genus & origo huius actionis.*

Pœnalis est actio. Inst. § his autem. ff. l. 23. § hanc actionem.
Constituitur per l. Aquiliam. Inst. in prin. ff. l. j. § lex.
L. Aquilia omnibus legibus ante se de damno in iuria latis derogat. ff. l. j.
Plebiscitum est. ff. l. j § fin.

II. *Causæ ex quibus datur.*

Si damnum iniuria datum fit.
Declaratur quid sit iniuria hoc loco. Inst. tt. 4. in prin. ff. l.5. § iniuriam. l.49. § quod dicitur. lib. 47. tt.10. l. j. in prin.

¶ *De primo capite legis Aquiliæ.*

Si quis alienum hominem, alienam'ue quadrupe dem, quæ pecudum numero est, iniuria occiderit, quanti ea res in eo anno plurimi fuerit, tãtum domino dare damnetur. Inst. in prin. ff. l.2. in prin. l.3.

DISTINGVITVR:

I *Ex causa & modo quo occidit.*

Si iure occidit. Inst. § iniuria. ff. l.3.
Si sui defendẽdi causa fecit. ff. l.45. § qui cũ. l.4 in prin.
Si insidiatorem & latronem occidit. Inst § iniuria. ff. l.4. in prin.
Si ferro se petentem occiderit. ff. l.5. in prin.
Si furem occiderit. ff. l.4. § lex duod. l.5. in prin
Si adulterũ deprehensum occidit. ff. l.10. in prin.
Si magistratus aduersus resistentem uiolentius fecit. l.29. § municipales.
Si disciplinæ causa præceptor uel magister discipulum percussit. ff. l.5. § si magister. usq; ad fin. leg. l.6. lib.19. tt.2. l.13. § item Iulianus.
Si sine dolo malo, culpa tamen occidit. Inst § iniuria. uers. si modo § illud palàm.
Si casu occidit. Inst. § iniuria. uers. at ne is quidem.
Si cum liberum putaret seruum occidit. ff. l. 45. § si meum.
Si defendendi sui causa lapidem in aduersarium miserit, & alium prætereuntem percusserit. ff. l. 45. § qui cum.
Si putator ex arbore ramo deiecto seruum transeuntem occiderit. Inst. § item si putator. ff. l. 31 lib.48 tt.8. l.7.
Si dum iaculis ludit, transeuntem seruum traiecerit. Inst. § itaq; si quis. ff. l.9. § fin. l.10.
Si cũ quidam pila luderet, uehementius pila percussa in tonsoris manum eam deiecerit, & sic serui qui tondebatur, gula sit præcisa abiecto cultello. ff. l.11. in prin. usq; ad § si alius.
Si cum pila luderent quidam ex his seruum, cum pilam percipere conaretur, impulit, seruus[illegible] cidit. ff. l.52. § fin.
Si in colluctatione uel pancratio, uel pugiles, dũ inter se exercentur, alius aliũ occiderit. ff. l.7. § si in colluctatione.
Si cum duo stramenta ardentia transilirent, concurrerint, amboq; ceciderint, & alter flamma sit consumptus. ff. l.45. § si cum.
Si dum impetum muli uel equi propter imperitiam uel infirmitatẽ retinere non potest, seruus opprimitur. Inst. § impetum. ff. l.8. § mulionem. usq; ad fin. legis.
Si uenenum pro medicamento dedit, uel furenti gladium porrexit, ff. l. 7. § sed etsi quis seruum.
Si obstetrix medicamentum dederit, quo mulier perijt. ff. l.9. in prin. lib.48. tt. 8. l.3. § adiectio.
Si per uim uel persuasum alicui medicamentum infudit, uel aliquem malo ueneno unxit. ff. l.9. § si quis per uim.
Si medicus curationem serui dereliquit, uel malè illum secuit, aut perperam medicamentum dedit, unde seruus mortuus est. Inst. § præterea si medicus. ff. l.7. § fin. l.8. in prin.
In cliuo Capitolino duo plostra onusta ducebãt, prioris plostri muliones conuersum plostrum subleuabant, interim superius plostrum cessim ire cœpit, &c. ff. l.52. § in cliuo.
Si ex plagis seruus mortuus est. ff. l.5. in prin.
Si de ponte aut ripa aliquem præcipitauit. Inst. § cæterùm. ff. l.7. § sed etsi quis de ponte.

Si

Si seruum equitantem concitato equo effecerit in flumen præcipitari, uel eum in insidias dedu xerit unde periret. ff. l. 9. § si seruum.

Si fame necauit seruum uel pecudem inclusam. Inst. § cæterùm. ff. l. 19. § si quis hominem. l. 29. § municipales C. l. 5.

Si seruum spoliauit ex quo frigore mortuus est, ff. lib. 19. tt. 5. l. 14. § sed etsi seruum.

Si iumentum ita egit, ut rumperetur: aut pecus in tantum exagitauerit, ut præcipitaretur: aut seruo persuasit ut in arborem ascenderet, uel in puteum descenderet, unde perijt uel læsus est. Inst. § cæterùm placuit. ff. lib. 11. tt. 3. l. 3. l. 4.

Si laqueos posuit, in quos uicini pecus incidit. ff. l. 29. in prin.

Si foueas ursorum uel ceruorum capiendorum causa fecit, in quas pecus incidit, uel seruus. ff. l. 28.

Si panno rubro fugauit pecus ut præcipitaretur, ff. lib. 47. tt. 2. l. 52.

Si mulum plus iusto onerauit ut rumperetur. ff. l. 27. § etsi mulum.

Si quis plus iusto oneratus onus deiecit, & seruum occidit: item si lapsus seruum onere pressit. ff. l. 7. § sed etsi quis.

Si cum magistratus seruum pignore cæpisset, ille se suspendit. ff. l. 29. § penult.

Si tegula cecidit. ff. l. 5. § & ideo quærimus. uers. quemadmodum.

Si gladio, fuste, uel alio telo uel manu occidit, si forte strangulauit eum, uel calce petijt, uel capite, uel qualiter qualiter. ff. l. 7. § occisum.

2 Ex persona occisi.

Si infans occisus sit. ff. l. 33. § si infans. lib. 7. tt. 7. l. 6. § 1.

Si debilis sit seruus, uel alius cuius nulla opera apud dominum esse potest. ff. l. 7. § sed etsi quis seruum. lib. 7. tt. 7. l. 6. § 1.

Si seruus hæreditarius sit occisus. ff. l. 13. § si seruus.

Si oues, capras, boues, equos, mulos, asinos occidit. Inst. § 1. uers. sed de ijs tantum. ff. l. 3. § ut igitur.

Si quadrupes quæ pecudum numero non est, occisa sit. Inst. § 1.

Si canis & fera bestia sit occisa. Inst. § 1. ff. l. 2. § sed canis.

Si elephanti & cameli occisi sunt. ff. l. 2. § fin.

Si sues occidit. Inst. § de suibus quoque. ff. l. 2. § sed an sues.

3 Ex reliquis contingentibus.

Si seruum ægrotum leuiter percussit. ff. l. 7. § sed etsi quis seruum.

Si non occidit, sed mortis causam præbuit. ff. l. 7. § sed etsi quis seruum. l. 9. in prin. l. 49. in prin. l. 51. in prin.

Si prius subripuit, postea occidit. ff. l. 27. in pri. lib. 47. tt. 1. l. 2. § fin.

Si uulneratus mortiferè, postea ruina uel alio casu perijt. ff. l. 15. § si seruus. l. 51.

Si uulneratus mortiferè, postea manumissus, alienatus'ue liber hæresque esse iussus decessit. ff. l. 15. § fin. l. 16. l. 36. § si dominus.

Si sanatus sit. ff. l. 45. § lege.

Si alius tenuit, alius occidit. ff. l. 11. § si alius.

Si alius uulnerauit mortiferè, alius occidit. ff. l. 11. § Celsus scribit. l. 51.

Si uulneratus sit seruus, nõ tamen mortiferè, negligentia autem perijt. ff. l. 30. § fin.

Si idem eundem seruum uulnerauit, & postea occidit, & de alterutro actum sit. ff. l. 32. § fin.

Si de uulnerato seruo actum sit, an de occiso postea agi possit. ff. l. 46. l. 47.

Reliquas distinctiones uide in sequentibus.

CAPVT SECVNDVM LEGIS *Aquiliæ in usu non est.*

Inst. § caput secundum. ff. l. 27. § huius legis.

¶ *De tertio capite legis Aquiliæ.*

Cæterarum rerum præter hominem & pecudem occisam, si quis alteri damnum fecerit, quanti ea res intra 30 diebus proximis fuerit, tantum æs domino dare damnas esto. Inst. § capite tertio. ff. l. 27. § tertio autem.

De damno in seruo uel alio animali dato.

Si quis seruum uel eam quadrupedem quæ pecudum numero est, uulnerauerit: aut eam quadrupedem quæ pecudum numero non est, uulnerauerit aut occiderit: hoc capite actio cõstituitur. Inst. § capite tertio.

Si hominẽ usserit, fregerit, ruperit. ff. l. 27. § si quis igitur.

Si puerum castrauerit ff. l. 27. § etsi puerum. uide in li. 1. huius Methodi, de l. Cornelia de sicarijs.

Si uirginem immaturam stuprauit. ff. lib. 47. tt. 10. l. 25.

Si mulier pugno, uel equa ictu percussa eiecerit. ff. l. 27. § si mulier.

Si boues in angustum coegit, quo effectum est ut ejecerent. ff. l. 53.

Si seruum compeditum soluit, ut fugeret. Inst. § fin. ff. lib. 4. tt. 3. l. 7. § idem Labeo.

Si puerum saxo illisit. ff. l. 7. § sed etsi quis de ponte.

Si canem irritauit ut aliquem morderet. ff. l. 11. § item cum eo.

Si alienum pecus in suo deprehensum abegit, & abigendo damnum dedit. ff. l. 39.

Si cum apes meæ ad tuas aduolassent, tu eas exusseris. ff. l. 27. § si cum apes.

Si fumo facto alienas apes fugauit uel necauit. ff. l. 49. in prin.

Si tabernarius, cum quis ei auferret lucernam, eũ secutus est, isque tabernarium flagello uerberare cœperit ut se dimitteret, ex quo maiore rixa facta tabernarius illi oculum effodit. ff. l. 52. § tabernarius.

Si cum equum tibi commendassem, tu cum pluribus equitares, & ex his unus irruit in equum tuum, teque deiecit, & equi crura fracta sunt. ff. l. 57.

Si quis seruum conductum habens ad mulũ regendum, commendauerit ei mulum, & ille ad pollicem eum alligauerit loro: & mulus eruperit, & pollicem auellit seruo, seque præcipitat. ff. l. 27. § si quis seruum.

Si quis boues ea lege uendidit ut experiundos daret, postea in experiundo emptoris seruus per-

percussus est cornu ab altero boue. ff.l.52.§ quidam boues.

Si non corpore damnum accepit, nec corpore læsus sit, sed alio modo alicui damnum contigeret. Inst. § fin.

De reliquis huiusmodi causis & distinctiooibus uide 3 cap. eod. De primo legis Aquiliæ capite.

De damno in ædibus, pariete & uilla dato.

Si domum ioceoderit, uel deposuerit. C l.2.

Si uillam incenderit. ff. l. 27. § item si arbustum.

Si fornacarius seruus coloni ad fornacem obdormisset, & uilla fuerit exusta. ff.l.27 §. si fornacarius.

Si insulam meam exurere uelit, & ignis ad uicini insulam peruenerit. ff.l.27. § si quis insulam. l. 30. § in hac actione.

Si æd ficij mei fores fregerit, aut ipsum ædificium diruerit. ff.l.27. § si quis ædif. l.50.

Si perquirendis metallis uel marmoribus alienarum ædium fundamenta labefactat. C.lib.11.tt. 6.l 6.

Si ædes uicini ruinosæ in meas ædes ceciderint. ff.lib.29.tt.2.l.6.l.7 § hoc edictum.

Si fundum uel focum secundum parietem cõmunem habuerit, & paries exustus est. ff. l. 27. § si furnum.

Si idoneum parietem sustulit. ff.l.45. § fin.

Si arcendi incendij gratia uicinas ædes intercidit. ff.l.49 § quod dicitur. lib.47.tt.9.l.3. § quod ait prat.lib.43.tt.21.l.7. § est autem.

De *damno in fundo, sylua & segete dato.*

Si in syluam ignem immisit, uel excidit eam. C.l.j.

Si arbustum incenderit. ff.l.27. § item si arbustum.

Si lolium uel auenam in segetem iniecit, quo eã inquinaret. ff.l.27. § inquit lex.

Si oliuam decerpserit, segetem & syluam desecuerit ff.l.27. § si oliuam. C.l.j.

Si in stipulam suam ignem immisit comburendæ eius causa, & ulterius euagatus ignis alienam segetem læserit. ff.l.30. § in hac actiooe. l.27. § si quis insulam.

Si segetem uel glandes depauit. C.l.6. ff.lib.19. tt. 5.l.15. § fin.

Si salictum maturum tulit. ff.l.27. § si salictum.

De *damno in frumento & uino dato.*

Si uinũ spurcauit, uel effudit. ff.l.27. § cum eo planè. § fin.

Si milium uel frumentum effudit. ff.l.27. § item si quis milium.

Si in alienum uinum aut oleum id miscuit, quo naturalis bonitas eius corrumperetur. Inst. § capite tertio. ff.l. 27. § cum eo planè.

Si frumento auenam uel quid aliud miscuit. ff. l. 27. § item si quis frumenta.

Si alieoum uinum uel frumentum consumpsit. ff. l.30. § si quis alienum.

De *damno in naue, aqua, & aquæductu dato.*

Si aquam alio deriuauerit. C. l.2.

Si aquæductum meũ diruit. ff. l.37. § si quis aquæductum.

Si traiectum aquæductus, qui erat per domum tuam, citra seruitutem intercideris. ff.l.29. § aliud est dicendum.

Si funem quo religata nauis erat, præcidit. ff.l.29. § si funem.

Si cum nauis tua io funes anchorarum alterius, uel in retia piscatorum ui uentorum impulsa esset, is funes præciderit. ff.l.29. § idem Labeo scribit.

Si nauis nauem cootra se uenientem obruit. ff. l. 29. § si nauis.

Si nauis tua in scapham meam impacta, damnũ mihi dedit. ff.l.29. § si nauis.

Si nauem uenaliciarum mercium perforauit. ff. l. 27. § si nauem.

De *damno in tabulis & instrumentis dato.*

Si testamentum deleuit. ff.l.41.l.42.

Si tabulas testamenti apud se depositas pluribus præsentib. legerit. ff.l.41. § sed etsi quis.

Si chirographum deleuit. ff.l.41. § ibidem.

Si chirographum in quo mihi sub conditione debetur, deleuit. ff.l 40.

Si cautio corrupta sit. ff.lib.2.tt.13.l.10. § fin. uers. sic enim.

De reliquis damni speciebus.

Si ussit, rupit, fregit. Inst. § capite tertio. uers. si quid enim ustũra. ff. l. 27. § capite tertio. § inquit lex. § cum eo planè.

Declaratur quid sit ruptum. Inst. § capite tertio. uers. quanquam poterat. ff.l.27. § rupisse.

Si scissum, collisũm, effusum, & quoquo modo peremptum atq; deterius factum est. Inst. § unde non solum fracta.

Si uestimenta sciderit, uel inquinauerit. ff.l 27. § si quis uestim.

Si numos de manu alicui excussit ut perirent. ff. l.27. § si quis de manu.

DISTINCTIONES PRAECEDENTIUM *causarum generales.*

1 *Ex persona damnum dantis.*

Si furiosus damnum dederit. ff.l.5. § & ideo quærimus.

Si infans uel impubes damnum dederit. ff. l. 5. § & ideo quærimus. uers. sed etsi infans.

Si quadrupes damnũ dederit. ff.l.5. § & ideo quærimus.

Si magistratus municipalis damnum dederit. ff l.29. § municipales.

Si dominus seruum suum uulnerauerit, uel occiderit. ff.l.12.l.17. io prin. Inst.lib.j.tt.8. § in potestate cum seqoentibus.

Si hæres seruum legatum occiderit. ff.l.14.

Si socius seruus communem uulnerauerit uel occiderit. ff. l.19.l.20.

Si creditor seruum pignoratũ uulnerauerit uel occiderit. ff. l.18.l.29. § municipa.

Si creditor animal debitum uulnerauit, uel occidit. ff l.54. l.55.

Si locator, cõductor, depositarius in re locata, cõducta deposita damnũ dederit: uide ĩ Adfinia remed.

Si seruus communis alterius domini seruum occiderit. ff.l.27. § si seruus.

Si liber homo, qui mihi booa fide seruit, mihi dami-

hi damnum dederit. ff. l. 13. § Iulian. lib. 41. tt. j. l. 54. § item promittendo. uers. sed & damnum.

Si seruus hæreditarius hæreditati damnum dederit. ff. l. 48.

Si seruus meus qui tibi bona fide seruit, à tuo seruo sit uulneratus. ff. l. 38.

Si mulier in re mariti damnum dederit. ff. l. 56. l. 27. § si cum maritus. C. lib. 5. tt. 21. l. 2. § fin.

2 *Ex re in qua damnum datum est.*

De cane, fera bestia, leone, apro, auibus. Inst. § capite tertio. ff. l. 29. § ex hoc legis capite.

Si in re sua qui damnum fecerit, uide paulo superius. uers. si dominus seruum. cum sequentib.

Si mulier in re sibi à marito donata damnum dederit. ff. l. 27. § si cum maritus.

3 *Ex causa damni dati.*

Si iure fecit. ff. l. 3. lib. 50. tt. 17. l. 193.

Si sui defendendi causa fecit. ff. l. 45. § qui cum. l. 4. in prin.

Si ulciscendi causa fecit. ff. l. 45. § qui cum. uers. & hoc si tuendi.

Si arcendi incendij gratia uicinas ædes intercidit. ff. l. 49. § quod dicitur. lib. 47. tt. 9. l. 3. § quod ait prætor. lib. 43. tt. 23. l. 7. § est autem & alia.

Si protectum meum, quod supra domum tuam nullo iure habebam, reciderís. ff. l. 29. § si protectum.

Si sine dolo, culpa tamen, damnum dedit. Inst. § iniuria. § illud palam est. ff. l. 30. § in hac actione. l. 5. § iniuriam. l. 10.

Si leuissima culpa sit. ff. l. 44.

Si ex imperitia fecit. ff. l. 27. § si calicem. § imperitũ. lib. j. tt. 18. l. 7. § sicuti medico.

Si propter infirmitatem damnum dedit. ff. l. 8. § idem dicetur.

Si uitio materiæ fregerit. ff. l. 27. § si calicem.

Si casu & ui maiore accidit. Inst. § iniuria. ff. l. 49. § quod dicitur.

Si tegula cecidit. ff. l. 5. § & ideo quærimus.

Si ex plaustro lapis cecidit. ff. l. 27. §. si ex plostro.

Si impulsu uel suasu alterius damnum dedit. ff. l. 7. § proinde si quis. l. 37. in prin.

De reliquis uide § in initio huius Capitis, Ex causa & modo.

4 *Ex modo quo damnum dedit.*

Si non corpore suo damnum dedit, sed alio modo. Inst. § cæterùm.

Si id quod sustinet, dimittit sua uoluntate, ut aliquem feriat, &c. ff. l. 52. § nam nihilominus.

Si causam & occasionem damni præstitit. ff. l. 7. § Celsus autem. l. 30. § in hac actione. lib. 47. tt. 6. l. 4. § si cum seruum. uers. uerum est.

Si iussit uel mandauit damnũ dare, uide ĩ Aduersus quos datur.

De reliquis uide §. de primo & tertio capite l. Aquiliæ.

5 *Ex reliquis contingentibus.*

Si furioso damnum datum sit. ff. lib. 44. tt. 7. l. 23.

Si ei damnum datum sit, apud quẽ in alea lusum esse dicitur. ff. li. 11. tt. 5. l. j. in prin. § itẽ notandũ.

Si in naufragio, incendio, turba, &c. damnum datum sit. uide ĩ lib. prox.

Si rem non fecerit deteriorem. ff. l. 27. § rupisse.

Si rem preciosiorem fecerit. ff. l. 27. § etsi puerum.

Si actor periculum & damnum euitare potuit. ff. l. 28. § fin. lib. 50. tt. 17. l. 203.

Si actum sit. ff. l. 32. § fin. l. 46. l. 47. l. 48.

Si alia actione actũ sit. ff. l. 18. l. 27. § Proculus. lib. 47. tt. j. l. 2. § item quæsitum. tt. 10. l. 15. § si quis seruo. l. 17. § seruus.

Si cum alio actũ sit. ff. l. 11. § sed si plures. uers. etsi cum.

Si alius egit. ff. l. 27. § inquit lex.

De reliquis distinctionib. uide § De singulis causarum speciebus.

III. *Quibus competit actio l. Aquiliæ.*

De hæredibus. ff. l. 23. § hanc actionem. l. 43. l. 36. l. 15. § fin. l. 13. § si seruus.

De hærede & legatario cui seruus occisus legatus est. ff. l. 13. § fin. l. 14. l. 15. in prin.

De duobus legatarijs quibus seruus legatus est. ff. l. 17. l. 34. l. 35. l. 36. in prin.

De domino serui occisi. ff. l. 11. § legis autem. l. 13. § fugitiui.

De altero dominorum, seruo cõmuni occiso. ff. l. 27. § item si seruus.

De libero homine cui damnum datum est, & eo cui is bona fide seruit ff. l. 13. in prin.

De commodatario, fructuario, usuario. ff. l. 11. § fin. l. 12.

De bonæ fidei possessore. ff. l. 11. § sed etsi seruus. l. 17.

De inquilino insula exusta. ff. l. 27. § si quis insulam.

De domino & colono. ff. l. 27. § inquit lex.

De domino rei, & creditore cui res pignori data est. ff. l. 17. l. 30. §. pignori.

De eo qui seruũ occisum stipulatus est, & eo qui eum promisit. ff. lib. 4. tt. 3. l. 18. § fin.

De emptore & uenditore serui occisi redhibendi. ff. l. 11. § si in eo.

IIII. *Aduersus quos datur?*

De hæredibus & cæteris successoribus. Inst. § his autem uerbis. uers. ideoq; const. ff. l. 23. § hanc actionem.

De eo qui iussit uel mandauit damnum dare. ff. l. 37. in prin. lib. 50. tt. 17. l. 131. l. 194.

De eo qui ad damnum dandũ impulit. ff. l. 7. § proinde si quis.

De pluribus seruum pulsantib. & occidentib. ff. l. 11. § sed si plures. usq; ad § item & cum eo. l. 51. § idq; consequens.

De eo qui in tõsoris manum pilam iecit, quo gulam eius quem tondebat præcidit: & ipso tonsore. ff. l. 11. in prin.

De eo qui tenuit, & eo qui occidit. ff. l. 11. § si alius.

De eo qui ignem subiecit, & eo qui ignẽ malè custodiuit, insula exusta. ff. l. 27 § si fornacarius.

De domino equi, & commodatario, & eo cuius impulsu equus damnum dedit, uel passus est. ff. l. 27. § si ex plostro. l. 57.

De domino plostri prioris & domino plostri posterioris, & de mulione. ff. l. 52. § in cliuo.

De domino serui damnum dantis. ff. l. 44. l. 45. in prin.

De possessore serui. ff. l. 27. § serui autem.

V. *Quid ueniat in hac actione.*

Si seruus uel quadrupes, quæ pecudum numero est, occisa sit: tenetur reus, quanti ea res in eo anno

anno plurimi fuerit.Inst.in prin.ff.l.2.in prin.

Declaratur quid sit,Quāti ea rea in eo anno, &c. Inst § his autem uerbis. ff.l.21.in prin.l.25.§ idē Iulian.scribit.

Distinguitur ‡ De primo capite l. Aquiliæ, cap. eod.

Si alio modo uel in alia re damnum dederit: tenetur quanti ea res in diebus 30 proximis fuerit. Inst § capite tertio. ff.l.27.§ tertio capite.l.29.§ fin.

De æstimatione non solum perempti corporis habenda,sed eius etiam quod interest.Inst.§ illud non ex uerbis.§ item si ex pari mularum.ff.l.21.§ fin.l.22.l.23.in prin. usq; ad § hanc actionem. l.29.§ sed ubi damni.l.33.l.37.§ si quadrupes.l.51.l.55.

Si reus negauerit, in duplū tenetur. ff.l.2. in prin. uers.& ‡ l.23.§ hæc actio.C l.4.l.5.

Vtrum de occiso an de uulnerato teneatur, uide ‡ de primo capite legis Aquiliæ,Ex reliquis cōtingentibus.

Si dominus proprietatis seruū occiderit,uel uulnerauerit.ff.l.12.

Si socius communem seruum occiderit, uel uulnerauerit.ff.l.20.

Si uulnerato seruo actum sit, & postea occiso eo agatur.ff.l.47.l.48.

Si alius mortiferè uulnerauit,alius occidit, in quātum quisq; teneatur.ff.l.51.§ æstimatio autem.

Si aquam aliò deriuauit.C.l.2.

Si præceptor elus cauerit discipulum ff.l.7.in prin.

Si dominus serui uel familiæ nomine conueniatur.ff.l.27.§ item si seruus § Proculus ait.l.32.

Si unus dominorum serui communis nomine,ab alio seruo occisi agat.ff.l.27.§ item si seruus.

Si incendium factum sit aliæ pœnę.ff.lib.1.tt.15.l.1.§ & quia plerunq;.l.4.lib.47.tt.9.l.9.l.11.l.12.§ fin. lib.48.tt.8.l.3 in prin.l.10.tt.19.l.28.§ incendiarij.C.lib.9.tt.1.l.11.

VI. *Officium iudicis in confitentem reum.*

ff.l.25.§ fin.l.26.

VII. *Adfinia remedia.*

Actio in factum. In damnis quæ lege Aquilia nō tenentur,in factum actio est. ff.l.51.§ fin lib.19.tt.5.l.11.Causas igitur huius actionis.uide ‡ Species causarum cum suis distinctionibus, capite eod.

Liberum est ei,cuius seruus occisus est,& actione l. Aquiliæ agere,& iudicio publico.Inst. § liberū autem. ff.l.23.§ si dolo. lib.47.tt.10.l.7.§ si dicatur.

Si damnum in turba datum sit: item in incendio, ruina naufragio,dantur actiones aliæ,de quib. uide ‡ lib.prox.

Iniuriarum actio. ff.l.5.§ iniuriam.l.27.§ rupisse. § etsi puerum.l.41 § fin.

Furti actio.ff.l.27.in prin.§ si quis de manu.§ si oliuam.l.41 § fin.

Arborum furtim cæsarum.ff.l.27.§ si oliuam.

Damni infecti.ff.l.27.§ si furnum.

Quod ui aut clàm interdictū. ff.l.27.§ inquit lex.

Locati.ff.l.5.§ fin.l.7.§ fin.l.27.§ si fornac.§ Proculus.§ si quis seruum.§ fin.

Conducti.ff.l.27.§ si quis seruum.

Pignoraticia actio.ff.l.18.

Depositi.ff.l.42.

Si puerum castrauerit.ff.l.27.§ & si puerum.

De reliquis,uide ‡ lib prox.

DE INIVRIARVM ACTIONE.Inst.lib.4.tt.4.ff.lib.47.tt.10.C.lib.9.tt.35. Cap. 7.

I. *Genus & propria huius actionis.*

Priuatum iudicium est.C.l.7.l.11.in prin.

Ex bono & æquo est.ff.l.11.§ iniuriarum.

Ante litem contestatam in bonis nostris non est. ff.l.28.

II. *Differentia huius actionis,& superioris legis Aquiliæ.*

ff.l.7.§ si dicatur homo.uers. quid ergo.

III. *Causæ ex quibus competit.*

Si alicui iniuria facta sit.

Declaratur quid sit iniuria. Inst. in prin.ff.l.1. in prin quotuplex sit iniuria.ff l.1.§ iniuriam.

Aut per semetipsum alicui fit iniuria,aut per alias personas.Inst.§ patitur autem. ff.l.1.§ item aut per.

Si quis pugno pulsatus,fustibus cæsus uel uerberatus est.Inst.§ iniuria autem. ff.l.1.§ iniuriam. uide ‡ De actione ex l. Cornel.

Si aduersus aliquem manus sæpe leuatæ sunt, & sæpe territus sit quasi uapulaturus, non tamen percussit.ff.l.15.§ 1.

Si contumelia facta sit. Declaratur unde dicatur contumelia.ff.l.1.in prin uers.contumeliam.

Si infamandi alicuius causa aliquid fecerit uel dixerit. ff.l.15. § ait prætor ne quid.usq; ad § hæc autem ferè sunt.

Si conuicium factum sit.Inst.§ iniuria autem. ff.l.1.§ iniuriam.l.15.§ ait prætor. usque ad § si quis astrologus.

Si appellatores iudici conuicium fecerint.ff.l.42.

Si homicidam aliquem dixit.C.l.5.

Si delatorem dixit.C.l.3.

Si astrologus, uel alius qui illicitam diuinationē pollicetur,consultus aliquem furem dixit. ff.l.15.§ si quis astrologus.

Si debitorem,qui non erat debitor, appellauerit. ff.l.15.§ si quis non debitorem. Inst § iniuria autem.

Si filiumfamiliâs patremfamiliâs putat, uel uxorem uiduam.ff.l.18.§ cum aliquis.

Si liberum seruum dicat.C l.9.l.10.

Si se dominum alicuius dicat.ff.l.11.§ fin.

Si aliquem ex libertate in seruitutem petit.ff.l.11.§ fin.l.12.

Si liber pro fugitiuo apprehensus fuerit.ff.l.22.

Si turpibus uerbis usus fit.ff.l.15 § qui tui pib.

Si libellum, carmen aut historiam ad alicuius infamiam scripserit.composuerit,ediderit, dolo ue malo fecerit,quo quid eorū fieret.Inst.§ iniuria autem.ff.l.5.§ si quis librum.l.6.

Si libellum famosum inuentum non corruperit, sed manifestauerit, & alij inuentum confiteatur.C.tt.36.l.1.

Si epithesin,aliud'ue quid,siue scripturam in notam aliquorum produxerit: item si emendum uendendumúe curauit.ff.l.5.§ fin.

Si libello principi uel aliĩ dato famam alicuius infectatus eſt. ff. l. 15. § ſi quis libello.

Si carmen conſcribat, proponat uel cantet, quod pudorem alicuius lædit. ff. l. 15. § hæc autem fere.

Si infamandi alicuius cauſa, aliquid in monumento publico poſitum ſit. ff. l. 37. § in prin.

Si matremfamiliàs aut prętextatum prętextatamue adſectatus fuerit, ſiue cuius pudicitia attentata eſſe dicetur. Inſt. § iniuria autem. ff. l. 3. § iniuriam l. 9 § fin. l. 10. l. 15. § qui turpib. lib. 47. tt. 11 l. 1 in prin § fin.

Si quem appellauit adſectatusúe eſt. ff. l. 15 § abduxiſſe § meminiſſe.

Si uirgines appellauerit. ff l. 15. § ſi quis uirgines.

Declaratur quid ſit attentari, adſectari & appellare. ff. l. 10. l. 150. § appellare. § aliud eſt.

Si ſtuprum ſerua paſſa eſt, ſi cœlauit mancipium, ſi uirginem immaturam ſtuprauerit. ff. l 25. lib. 48. tt. 19 l. 38. § qui nondum.

Si ſeruum alienum uerberauit, uel de eo iniuſſu domini quæſtionem habuerit. ff. l. 15. § prætor ait. lib. 44. tt. 7. l. 13. § 1.

Declaratur quid ſit Verberare. ff. l 15. § uerberaſſe.

Quid ſit Quæſtionem habuiſſe. ff. l. 15. § quæſtionem intell.

Si quis re uel iure ſuo uti prohibeatur. ff. l. 13. § ſi quis me prohibeat. l. 14. l. 15. § fin. l. 24.

Si piſcari, aucupari, uehiculum ducere, in publico lauare, in cauea publica ſedere, uel in quo alio loco agere, ſedere, conuerſari prohibeatur. ff. l. 13. § ſi quis me prohibeat. uſq; ad fin. legis. l. 14. lib. 43. tt. 8. l. 2. § ſi quis in mari.

Si quis me uexandi mei cauſa ad tribunal alicuius interpellauerit. ff. l. 13 § ſi quis per.

Si creditor meus, cui paratus erã ſoluere, fideiuſſores meos interpellauerit. ff. l. 19.

Si creditor domũ abſentis debitoris propria autoritate ſignauit. ff. l. 20.

Si creditor pignus proſcripſerit, uenditurus tanquam à debitore acceptum. ff. l. 15. § item ſi quis pignus.

Si cuius bona quaſi debitòris, qui debitor nõ eſt, poſſedit. Inſt. § iniuria autem.

Si bona alicuius, uel unam rem per iniuriam occupauerit ff. l 15 § ſi quis bona.

Si cui laborem, quem alius debet, induxerit. ff. l. 13. § idem Labeo.

Si comes alicuius abductus ſit ff. l. 1. § iniuriam. l. 15. § ſi quis uirgines. uſq; ad § appellare. tt. 11. l. 1. § fin.

Si quis per iniuriam ſententiam dixerit. ff. l. 13. § idem Labeo.

Si euentum ſententię quis uendidit. ff. l. 15. § idem ait eum.

Si quis mentem alicuius medicamẽto aliouè quo alienauerit. ff. l. 15. in prin.

Si quis in honorem alicuius quid fieri non patiatur: utputa alicui imaginem decerni, uel quid aliud. ff. l. 15. § ſi quis de.

Si ad inuidiam alicuius ueſte lugubri utatur, aut ſqualida, aut ſi barbã demittat, uel capillos ſubmittat. ff. l. 15. § hæc autem ferè ſunt. l. 39.

Si imaginem Imperatoris ad inuidiam alicuius portet. ff. l. 38. lib. 48. tt. 19 l. 28. § ad ſtatuas.

Si cadaueri defuncti fiat iniuria, uide infrà. Ex perſona eius cui fit.

Si ſtatua patris in monumento poſita, ſaxis cæſa ſit. ff. l. 27.

Si ſeruum meum uel filium ludibrio habeat: utputa ſi illum in popinam duxerit; uel alea luſerit. ff. l. 26.

Si inferiorum ædium dominus ſuperioris uicini fumigandi cauſa fumum fecerit: ut ſuperior in ędes inferiores quid aut proiecerit, aut infuderit. ff. l 44.

Si quis fimo corrupto aliquem perfuderit, cœnó luto oblinierit, aquas ſpurcauerit, fiſtulas, lacus, quid'ue aliud ad iniuriam publicam contaminauerit. ff. tt. 11. l. 1 § ſit iniuria.

Aliæ cauſæ pendent ex arbitrio prætoris. ff. l. 15. § quod ait prætor § prætor ait.

DISTINCTIONES GENERALES.

1 Ex *cauſa facti.*

Si iure publico utitur. ff. l. 13. § is qui iure.

Si iure magiſtratus & poteſtatis fecit ff. l. 13. § idem Labeo & quæ iure. l. 15. § adijcitur.

Iuris executio non habet iniuriam. ff l. 13. § is qui iure.

Si quód decreto prætoris non obtemperauit, ductus ſit ff. l. 13. § ſi quis quod

Si uenerandæ reipub. cauſa factum ſit. ff. l. 33.

Si defendendi domini gratia, ſeruus aliquid fecit. ff. l. 17. § ſi iuſſu domini.

Si mandatu alterius fecit. ff. l. 11. § ſi mandatu.

Si ab alio ad hoc conductus fuerit uel perſuaſus. ff. l. 11 § Proculus.

Si iuſſu uel permiſſu domini de ſeruo quæſtionẽ habuerit. ff. l. 15. § prætor ait qui. § quæſtionẽ. l. 17. in prin § ſi iuſſu.

Si nocentem infamauit. ff. l. 18. in prin.

Si corrigendi aut emendandi animo, ſeruum percuſſerit. ff. l. 15. § adijcitur.

Si colludendi uel officij honeſtè faciendi gratia fecerit. ff. l. 15 § meminiſſe.

Si non conuicij conſilio dixit. C. l. 5.

Si per iocum percuſsit. ff. l. 3. § quare ſi quis per iocum.

Si dum certat, percuſsit. ff. l. 3. § quare ſi quis per iocum.

Si neſciat ſe iniuriam facere, & neſciat cui faciat, uel putet alium eſſe. ff. l. 3. § itaq; pati quis. l. 18. § ſi iniuriam.

Si hominẽ liberum cęciderit, dum putat ſeruum ſuum eſſe. ff. l. 3. § fin.

Si ſeruum meum, quem liberum uel alterius eſſe putat, cęciderit. ff. l. 15. § interdum iniuria.

Si cum ſeruo meo pugiũ ducere uellem, te in proximo ſtantem inuitus percuſſerim. ff. l. 4.

2 Ex *modo & qualitate facti.*

Si leniter percuſsit uel maledixit. ff. l. 15. § prætor ait ſi quid.

Si non aduerſus bonos mores fit. ff. l. 13. § ait prętor. § ſed quod adijcitur. § meminiſſe. § adijcitur aduerſus.

Si iure fecit, uide 8 uerſ. Si iure publico utitur, &c. cum ſequentibus.

3 Ex *perſona eius cui fecit.*

Si incertæ perſonæ factum ſit. ff. l. 15. § cui non ſine cauſa.

Si de-

Si defuncto & cadaueri eius. ff.l. 1. § etsi forte. § quoties autem. § denique Iulia.l.27.

Si seruis. Inst. § seruis autem ipsis. ff.l.1. § item aut per.l.15. § prætor ait. usque ad fin.l.26. C.l.1.

Si seruo hæreditario. ff.l.1. § denique Iulianus. uers. idemque putat.l.9. § fin.

Si uolenti fecit. ff.l.1. § usque adeo.l.26.lib.39.tt.3.l.9. § nullam enim.

Si nocentem infamauit. ff.l.18. in prin.

Si legatos, oratores, comites'ue iniuria affecerit. ff.lib. 48.tt.6.l.7. § fin.

4 *Ex persona facientis iniuriam.*

Qui iniuriam pati possunt, & facere possunt. ff.l. 3. in prin.

Si furiosus & impubes faciat. ff.l.3.

Si magistratus faciat. ff.l.15. § adqcitur. l.17. § seruus.l.32.l.33.

Si dominus seruo fecerit. ff.l.11. § fin.l.15 § si communem quis.

Si patronus liberto faciat iniuriam. ff.l.7. § præterea illi. l.11. § quanquam. usque ad § fin. lib.37. tt. 15.l.2. C l.6.

Si hæres patroni liberto fecerit iniuriam. C.l.6.

Si parens liberis fecerit iniuriam. ff.l.7. § sed etsi quia.lib.37.tt.15.l.2.

Si seruus fecerit. ff.l.7. § cum seruus. C.l.1.

Si seruus domino uel fructuario fecerit Iniuriã. ff.l.9. § si atrocem, l.17. § si seruus.

Si seruus seruo fecerit iniuriam. ff.l.18. § si seruus.

5 *Ex consequentibus iniuriam factam.*

Si tempore & dissimulatione abolita sit iniuria. Inst. § fin. ff.l.11. § iniuriarum.l.17. § si cum ante. C.l.5.

Si remissa sit iniuria. ff.l.17. § si eũ ante. Subdistinguitur: Si pater remisit iniuriam. ff.l. 17. § filiofamiliâs § interdum.

Si pactum de iniuria intercesserit, uel trãsactum sit, aut iusiurandum exactum. ff.l. 11. § iniuriarum.

Si dominus seruum, cuius nomine ei actio competebat, manumiserit, uel alienauerit. ff.l. 29.

Si publico iudicio fiat præiudicium hac actione. ff.l.7. § si dicatur.

Si actum sit, uel pœna sumpta. ff.l.17. § si enim ante. Subdistinguitur:

Si alius egit. ff.l.1 § fin.l.17. § si filiusfamiliâs. l.18. § si nupta.

Si alia actione actum sit. ff.l.6. § fin.

Si de alia iniuria actum sit. ff.l.7. § si mihi plures.

Si pater antea filij iniuriam est prosecutus, nunc suam. ff.l.41.

Aliæ insuper distinctiones pendent ex arbitrio prætoris. ff.l.15. § quod ait prætor. § prætor ait.

IIII. *Quibus competit hæc actio?*

De domino serui iniuriam passi. C.l.8. uide § Ex persona eius cui fit. uers. Si seruis.

De socijs seruo communi cæso. ff.l.15. § fin.l.16. l. 17. in prin.

De fructuario & proprietario serui. ff.l.15. § si cõmunem. § si usumfructum. § si autem me.

De eo cui bona fide seruit, & uero domino. Inst. § sed si hæc. ff.l.15. § si usumfructum. usque ad fin. legis.

De libero homine iniuriam passo, & eo cui liber homo bona fide seruit. Inst. § sed si libero. ff.l 15. § item si liberum.

De ipso seruo manumisso. ff.l. 30. in prin.

De seruo hæreditario testamento manumisso, & hærede. ff.l.1. § Labeo scribit.

De patre & auo filiofamiliâs iniuriam passo. Inst. § patitur autẽ. ff.l.1. § item aut per. § usque adeò § siue autem. § fin.l.17. § quod deinde ait. § idem ait etsi.l.26.l.30. § fin. l.18. § si nupta. § at cum aliquis. C.l.2.

De ipso filiofamiliâs iniuriam passo. ff. l. 17. § ait prætor si ei. usque ad fin. legis.l.30. § fin.

De filio eius qui iniuriam passus est. ff.l.11. § plané si forté,

De marito, uxore iniuriã passa. Inst. § patitur autem. ff.l.1. § item aut per. § siue autem. § fin.l.11. § quanquam. l. 18. § si nupta. § at cum aliquis. C.l.2.

De socero, nuru iniuriam passa. Inst. § patitur autem. ff.l.1. § item aut.

De sponso, sponsa iniuriam passa. ff. l.15. § sponsum.

De ipsa uxore quæ iniuriam passa est. ff.l.1. § fin. l.18. § si nupta.

De uxore, marito iniuriã passo. Inst. § patitur autem. ff.l.2.l.11. § plané si forté.

De hæredibus ff.l.13. in prin. l.15. § iniuriarum.

Si cadaueri defuncti uel seruo hæreditario fiat iniuria, hæredi competit actio, de quo uide § Ex persona eius cui fecit.

V. *Aduersus quos competit actio?*

De eo qui dolo fecit, & curauit ut alicui fieret iniuria. Inst. § iniuria autem. § non solum. ff.l. 11. in prin.l.15. § fecisse cõuicium.l.17 § seruus meus. Distinguitur: Si curauit quidem, sed non facta est iniuria. ff.l.15 § si curauerit.

De eo qui mandauit. ff. l. 11. § mandatum. § Proculus.

De eo qui aliquem ad iniuriam faciendam conduxit: & eo qui nolenti persuasit, ut faceret. ff. l. 11. § Proculus.

De domino serui iniuriam facientis. ff.l.17. § cum seruus. § si iussu.

De ipso seruo manumisso. ff.l.17. § si iussu domini.

De patre & filio. ff.l.56.

De hæredibus. ff.l.13. in prin.l.15. § iniuriarum.

VI. *Per quos competit?*

Et per se & per alios, utputa per procuratorem, tutorem, &c. agere excipere licet. Inst. § in summa. ff.l.11. § agere quia.l.17. § idem Iulianus. § idem ait etsi. C.l.11.

VII. *Quid ueniat in hac actione?*

Pœna iniuriæ ex lege 12 Tabul. propter membrũ ruptum talio erat, propter os fractum numaria pœna: uerùm ea in desuetudinẽ abijt. Inst. § pœna autem.

Hodie autem extra ordinem ex causa & persona statui solet: & tanti condemnandus est reus, quanti is qui iniuriam passus est eam æstimauerit, uel minoris, prout iudici uisum fuerit. Inst. § pœna autem. usque ad § sed & lex § in summa. ff.l.17. § seruus § quædam iniuriæ.l 35.l.45.

Aestimatio iniuriæ non ad litis contestatæ tempus, sed quo facta est iniuria, refertur. ff.l.21. C. l.8.

Atrox iniuria ex quibus æstimanda. Inst. § atrox iniuria. ff. l. 7. § atrocem. l. 8. l. 9. in prin. usque ad § fin. C. l. 4.

Si seruus iniuriā fecerit. ff. l. 9. § si atrocē. l. 17. § cū seruus usque ad § si seruus. l. 34. l. 45. § & serui.

Si liber homo iniuriā fecerit. ff. l. 45. § liberi uerò.

Si iudici ab appellatoribus conuicium factū fuerit. ff. l. 42.

Si quis imaginem Imperatoris in iniuriam alterius portauerit. ff. l. 38.

Si quis librū ad infamiam alicuius scripserit, ediderit, &c. ff. l. 5. § si quis librum.

Si quis librum famosum inuentum manifestauerit. C. tit. 36. l. 1. § si uerò. § fin.

Si quæ infamandi alterius causa in monumento publico posita sunt. ff. l. 37. in prin.

Si pater & maritus ambo agunt. ff. l. 18. § si nupta.

Si pater & filius ambo agunt. ff. l. 30. l. 31.

Si plures domini serui communis nomine agūt. Inst. § si communi. ff. l. 15. § fin. l. 16.

VIII. *Quando & quamdiu datur?*

Intra annum. C. l. 5.

Aduersus magistratum, utrum cum adhuc est in magistratu, an finito magistratu danda sit. ff. l. 32.

Si cui iudicialiter fiat iniuria, non nisi finito iudicio competit. C. l. 10.

IX. *Adiuncta officia actoris, rei conuenti, & iudicis.*

Actoris.

Actor certum dicat quid iniuriæ factum sit. ff. l. 7. in prin. § præterea. § quod autem prætor.

Si plures iniuriæ ei factæ sunt, eas coniungat. ff. l. 7. § si mihi plures. l. 41.

De inscriptionib. si criminaliter agatur. C. l. 11. in prin.

Rei conuenti, & procuratoris eius.

De satisdando, iudicatum solui. ff. l. 56.

Iudicis.

De causæ cognitione prætoris. ff. l. 15. § prætor ait qui seruum. § prætor ait si quid aliud.

X. *Euentus huius actionis.*

Damnatus intestabilis fit. ff. l. 5. § si quis librū. Nec in ordine decurionum esse potest. ff. l. 40.

De præmio detegentis authorem iniuriæ. ff. l. 5. § fin. l. 6. in prin. C. tit. 56. l. 1.

De pœna eius, qui hāc actionem per calumniam instituit. ff. l. 43.

De præiudicio: An & quibus actionibus hoc iudicio præiudicetur. ff. l. 6. § fin. l. 7. § si dicatur. l. 15. § si quis seruo. l. 17. § seruus.

XI. *Adfinia remedia.*

Et criminaliter & ciuiliter hac actiōe agi potest. Inst. § in summa. ff. l. 7. § posse hodie. l. 57. § fin.

De constitutionib. ff. l. 15. § si quis astrologus.

De furti actione, & legis Aquiliæ. ff. l. 25. l. 44. tit. 7. l. 53. § 1.

Serui corrupti ff. l. 26. § fin.

Sepulchri uiolati. ff. l. 27.

Quòd metus causa actio. ff. lib. 4. tit. 2. l. 14. § in causæ autem.

Vi possidens. ff. l. 14. C. l. 11.

¶ *De actione iniuriarum ex lege Cornelia.*

I. *Causæ ex quibus datur.*

„ *Si quis* pulsatus uerberatus'ue est Inst. § sed & lex Cornelia. ff. l. 5. in prin § lex itaque Cornelia.

Declaratur quid sit pulsare & uerberare. ff. l. 5. § inter pulsationem. Distinguitur: Si is uerberatus sit apud quem in alea lusum esse dicitur. ff. lib. 11. tit. 5. l. 1. in prin. § item notandum.

„ *Si cuius* domus ui introita est. Inst. § sed & l. Cornelia tit. l. 5. in prin. § lex itaque Cornelia. l. 23.

DISTINGVITVR:

Si in domo aliena cōducta uel gratis habitat, uel hospitio fuerit receptus. Inst. § sed & lex Cornelia. uers. domum. tit. l. 5. § domum. § ego puto ad.

Si in uilla uel in hortis habitet. ff. l. 5. § domū. uers. quód si quis.

Si in fundum locatum impetus factus sit. ff. l. 5. § domum. uers. & si dominus § si tamen in fundum.

Si in habitationem, in qua actor domicilium nō habet, impetus factus sit ff. l. 5. § ego puto ad.

Si momenti causa non perpetuò inhabitat. ff. l. 5. § tantum igitur.

Si in meritoria uel stabula impetus factus sit. ff. l. 5. § tantum igitur.

Si in ius uocandi causa domum alienam ui introierit. ff. l. 23.

„ *Omnis iniuria* quæ manu fit, hac lege continetur. ff. l. 5. § lex itaque. uers. apparet.

DISTINCTIO GENERALIS.

Si seruus fecerit. ff. lib. 48. tit. 2. l. 12. § fin.

II. *Quibus competit hæc actio?*

De patre & ipso filio iniuriam passo. ff. l. 5. § illud quæritur. usque ad § hac lege.

De colono & domino fundi ui introiri. ff. l. 5. § & si dominus.

III. *Apud quos competit?*

De actoris genero, socero, uitrico, priuigno, sobrino, &c. ff. l. 5. § 1.

IIII. *Quid ueniat in ea?*

Condemnatio æstimatione iudicis facienda. ff. l. 57. § fin.

V. *Adiuncta.*

De iureiurando reo deferendo. ff. l. 5. § hac lege.

VI. *Adfine remedium.*

Etiam ciuiliter ex hac lege agi potest. ff. l. 37. § fin.

FINIS LIBRI VICESIMISECVNDI.

DE RELIQVIS MALEFICIIS, ET PRAECEDENTIVM ACTIONVM adfinibus remedijs:

Liber uicesimustertius.

Porrò ex furto, rapina, damno & iniuria etiam aliæ actiones dantur pro uarietate circumstantiarum: utputa personæ delinquentis, & eius aduersus quem delinquitur: itē loci & temporis quo delinquitur, item rei in qua uel circa quam delinquitur, item ex specie delicti & modo.

Pro uarietate personæ: ut

Si quadrupes damnū dederit: datur actio ex lege 12 Tabul. Si quadrupes pauperiem fecisse dicatur.

Si seruus deliquerit: datur actio noxalis aduersus dominum.

Si familia furtum fecerit: datur actio ex edicto prætorio Si familia furtum fecisse dicatur.

Si is qui testamento liber esse iussus est, post mortem domini ante aditam hæreditatem in bonis eius quid deliquerit: datur actio in factū, Si is qui testamento liber esse iussus, &c.

Si uxor marito, uel maritus uxori furtum fecerit: datur rerum amotarum actio.

Si legatarius rem sibi legatam occupauerit: datur interdictum Quorum legatorum.

Si publicanus uel familia eius uim, furtū uel damnum fecerit: datur actio intra annum in duplū, post annum in simplum.

Pro uarietate rei: ut

Si seruus corruptus sit: datur actio serui corrupti.

Si liberum hominem retinet: datur interdictū de libero homine exhibendo.

Si pecora abacta sunt: datur iudicium de abigeis.

Si arbores cęsę sunt: datur actio arborum furtim cæsarum.

Si res subrepta ædibus iuncta sit: datur actio De tigno iuncto.

Pro uarietate loci & temporis: ut

Si in naue, caupona, stabulo furtū factū uel damnum datum sit: datur actio aduersus nautas, caupones, stabularios.

Si damnum in turba datū sit: datur actio de damno in turba dato.

Si ex incendio, ruina, naufragio, rate naue expugnata quid raptū, dolo'ue malo receptum sit, damnum'ue datum: datur actio prætoria de incendio, ruina, naufragio.

Si post mortem alicuius iacente hæreditate, res ex ea subrepta sit: datur iudicium expilatæ hæreditatis.

Ex specie & modo delicti: ut

Si quid deiectum uel effusum sit, quo alicui damnum datū est: datur actio de deiecto & effuso.

Si quis in subgrūda uel protecto id positum uel suspensum haberet, cuius casus alicui nocere posit: datur actio deposito & suspenso.

Si quis ui de fundo deijciatur: datur interdictum Vnde ui.

Si stellionatus crimen sit: datur iudicium stellionatus.

De hisce actionibus omnibus ordine nunc tractabitur.

SI QVADRVPES PAVPERIEM fecisse dicatur. Inst. lib. 4. tt. 9 ff. lib. 9. tt. 1.

Cap. I.

I. *Quo iure sit introducta hæc actio?*

Lege 12 Tabularum Inst. in prin. ff. l. 1. in prin.

II. *Causa ex qua datur.*

Si quadrupes pauperiem fecerit.

Declaratur quid sit pauperies. Inst. § pauperies. ff. l. 1. § ait prætor.

DISTINGVITVR:

1 *Ex causa & antecedentibus.*

Si lasciuia, feruore aut feritate nocuit. Inst. in pri. ff. l. 1. § itaque ut Seruius.

Si genitali feritate nocuit, non contra naturam. Inst. § hæc autem. ff. l. 1. § & generaliter.

Si propter loci iniquitatē aut culpam mulionis, aut si plus iusto onerata quadrupes in aliquem onus euerterit ff. l. 1. § quòd si propter.

Si dum agaso equum in tabernam deducit, mulam equus olfecit, mulaque calcem reiecit, & crus agasoni fregit. ff. l. 5.

Si canis, dum duceretur ab aliquo, asperitate sua euasit, & alicui damnum dedit. ff. l. 1. § sed & si canis.

Si instigatu alterius fera damnū dedit ff. l. 1. § sed etsi instig lib. 4. tt. 3. l. 7. § si quadrupes.

Si equus dolore concitatus percusserit. ff. l. 1. § ideoque si equus.

Si dum equum permulsit quis, uel palpatus est. ff. l. 1. § at si cum.

Si quis aliquem euitans magistratū, fortè in tabernam proximam se immisit, ibique à cane læsus est. ff. l. 2. § fin.

Si quadrupes ab alia quadrupede concitata damnum dedit ff. l. 1. § etsi alia.

Si cum arietes uel boues commisissent inter se, alter alterum occidit ff. l. 1. § cum arietes.

2 *Ex reliquis contingentibus.*

Si non corpore suo damnum dedit, sed alia quadrupede, plostro, alia'ue re concitata. ff l. 1. § & si alia. § siue autem.

Ad omnes quadrupedes pertinet. ff. l. 1 § 1.

Si non quadrupes, sed aliud animal nocuit. ff. l. 4.

Si bestia nocuit. ff. l. 1. § in bestijs.

Si ursus nocuit, dū à domino fugit. Inst. § denique ursus. ff. l. 1. § in bestijs.

Si liberum hominem uulnerauit ff. l. 3.

3 *Ex consequentibus.*

Si noxa seu animal decesserit, uel ab alio occisa sit. ff. l. 1. § & cum etiam. § si post litem.

Si ædilitia actione actum sit. Inst. § fin.

III. *Quibus datur hæc actio?*

De eo cuius interest. ff. l. 2. in prin.

De eo cui res commodata est, & fullone. ff.l.2. in prin.
De successoribus. ff.l.j.§ fin.

III. *Aduersus quos datur?*

Noxa caput sequitur. ff.l.j.§ & cum etiam.
De uno ex pluribus dominis. ff.l.j.§ si cõmunes.
De successoribus. ff.l.j.§ fin.

V. *Quid ueniat in ea?*

De noxæ deditione, aut noxiæ æstimatione offerenda Inst. in prin. ff.l.j. in prin.§ & cum etiam. § si post litem.
Si liber homo uulneratus sit. ff.l.3.
Si dominus interrogatus negauit noxam suam esse, in solidum tenetur, non ut noxæ dedat. ff. l.j.§ interdum autem.

VI. *Adfinia remedia.*

De ædilitio edicto: ne quis canem, uerrem, aprũ, &c. eo loci habeat quo uulgò iter fit. Inst.§ cæterùm sciendum. ff.lib.21.tt.1.l.40. cum duab. ll. sequentibus.
De pastu pecoris actio ff.lib 19.tt.5.l.14.§ fin.
Legis Aquiliæ actio. ff l.1 § quòd si propter.
In factum actio. ff.l.j.§ ideoq; si equus.

DE NOXALIBVS ACTIOnibus. Inst.lib.4 tt.8. ff.lib.9. tt.4. C.lib.3.tt.41.

Cap. 2.

I. *Quòd iure sint introductæ.*

Partim legib. partim edicto prætoris. Inst. § sunt autem.

II. *Causæ ex quibus dantur.*

Si seruus noxiam seu maleficium commisit. Inst. in prin. ff.l.j. in prin.
Declaratur ĩ membr. 6 Quid ueniat.

DISTINGVITVR:

1 *Ex persona committentis maleficium.*

Si liber homo cõmisit qui ab alio bona fide possidetur. C.lib.6.tt.2.l.21.§ fin.
Si is qui ad libertatem proclamat, & pendente iudicio liber pronunciatus est. ff.l.42. in prin. lib. 11.tt.j.l.15. in prin.
Si liber homo qui postea seruus est factus. Inst.§ omnis autem. uers. Ex diuerso.
Si filiusfamiliâs commiserit. Inst.§ sed ueteres. ff. l.33.§ fin. l.34.
Si uicarius serui commisit. ff.l.19.§ si seruus.

2 *Ex persona eius aduersus quem commisit.*

Si domino commisit. Inst.§ si seruus.. C.l.j. § cum tamen.
Si seruus legatus hæredi uel hæreditati furtum fecerit. ff.l.40.
Si seruus communis alteri sociorum fecit. ff.l.41.
Si bonæ fidei possessori commisit. C.li.6.tt.2.l.21.
Si usufructuario. ff.l.18.

3 *Ex specie delicti uel criminis commissi, & causa ex qua agitur.*

Si ex cõtractu in quo delictum commisit, agitur. ff.lib.44.tt.7.l.48.
Si arbores furtim cecidit. C.l.2.
Si plagium commisit. C.l.3. in prin.
Si uxorẽ alicuius rapuit, ex quo publico iudicio agitur. C.l.4.§ fin.

4 *Ex modo & antecedentibus.*

Si sciente & non prohibente domino commisit. ff.l.2. cum tribus ll. sequentibus. l.7.§ fin. C.l.4. § nam si eo.
Si sciente uel iubente seruo ordinario uicarius commisit. ff.l.19.§ fin.

5 *Ex consequentibus commissam noxiam.*

¶ CIRCA PERSONAM SERVI.

Si seruus decesserit. ff.l.5.§ fin. l.26.§ si is quẽ. l.39. § fin. l.42.§ j.
Si seruus manumissus sit, uide ĩ Adfinia remedia, De actione aduersus seruum manumissum.
Si cum statuliberi nomine ageretur, conditio libertatis ante deditionem extiterit. ff.l.14. § sed etsi statuliber l.16. lib.47.tt.3.l.63 § fin.
Si seruus alienatus sit, uide ĩ Aduersus quos. uers. noxa. cap. sequent.
Si cum seruus sub conditione legatus esset, legati conditio extiterit. ff.l.14.§ fin.
Si seruus in potestatem actoris peruenerit. Inst. § si seruus. uers. unde si. ff.l.20. l.26.§ fin. l.37. l. 38: in prin.
Si pars serui actori noxa data sit. ff.l.8.§ ante. uers. quanquam quis.
Si dominus seruum pro derelicto habuerit. ff. l. 38.§ j.
Si dominus in defensum seruũ relinquat. ff.l. 29. l.33. l.39.§ fin. l.43.§ fin. lib.50.tt.17.l.198. in prin. uide ĩ Euectus.
Si reus seruum noxæ dederit, uel dare paratus sit, uide paulo inferius.
Si seruus non sit in potestate rei conuenti: & si in fuga sit, uel peregrè absit, uel apud depositariũ, commodatarium, &c. uide ĩ Aduersus quos datur.

De reliquis consequentibus.

Si aliam pœnam elegit actor. ff.l.4.§ cum domino. usq; ad fin. legis.
Si actum sit, & reus iurauit se non possidere seruum. ff.l.21.§ si iusiurandum. Subdistinguitur:
Si pupillus uel procurator iurauit. ff.l.21.§ si tutor.
Si postea habere uel possidere cœperit. ff.l.21.§ si iusiurãdum, uide ĩ Aduersus quos. uers. De eo qui non habet in potestate.
Si cum alio actum sit, uel alium elegit actor. ff. l. 9.l.17. in prin. l.26. in prin.§ j.
Si alia actione actum sit C.l.5.
Si reus antè conuentualitis æstimationem obtulit. ff.l.20.§ fin.

Si reus seruum noxæ dedit, uel dare paratus sit.

Inst.§ dominus. ff.l.j.§ quarum. l.21. in prin. C.l. 2.l.3.§ fin.

SVBDISTINGVITVR SEQUENTIBUS modis:

1 *Ex persona noxæ dati. Et re data.*

Si statuliberum dedit. ff.l.15.
Si usufructus eius alienus sit. ff.l.17.§ si plures.
Si pignori obligatum seruum noxæ dederit. ff.li. 4.tt.3.l.9.§ & si seruum.
Si partem dederit. ff.l.8. in prin.§ ante.

2 *Ex persona noxæ dantis.*

Si alius dedit uel soluit. ff.l.26.§ si seruum.
Si bonæ fidei possessor, non dominus noxæ dedit. ff.l.11.§ sed noxæ. l.28. in prin.§ alioquin si aliter.
Si is qui seruum in iure suum esse respondit, dedit.

dit.ff.l.27.§ ex his quæ diximus.

3 Ex reliquis contingentibus.

Si uni ex pluribus noxę datus fit.ff.l.14.in prin.l.23.in prin.

Si dominus usufructuario noxę dedit.ff.l.18 §.fi.

Si ex alia causa noxæ datus sit actori.ff.l.20.

Si post latam sententiam noxę dare paratus fit.ff.lib.5.tt.3.l.20.§ idem rectè.

Si ob bona rapta dedit quę ad dominum peruenerint.C.l.4.§.1.

III. *Quibus dantur noxales actiones.*

De pluribus.ff.l.14.in prin.

De hæredibus. ff.l.26. § neque hæredi.l. 42. § hæ actiones.uers.nec tantum.

IIII. *Aduersus quos dantur?*

Noxa caput sequitur: & datur actio aduersus eũ in quem dominium serui translatum est. Inst. § omnis autem. ff.l.7. in prin.l.42. § fin. Distinguitur:

Si sciente priore domino noxiam commisit.ff.l.2. § 1.l.5.§ fin.l.7.§ fin.

Si alius dolo possidere desijt.ff.l.24.

De possessore serui. ff.l.11.C.l.6.tt.2.l. 21. Distinguitur:Si mala fide possideat.ff.l.13.Si possidere desijt,uide paulo inferius.

De eo qui emit seruũ à debitore,qui eum pignoratum creditori subripuerat: itẽ qui emit a minore 25 annis: item qui emit ab eo qui in fraudem creditorum alienauit.ff.l 36.

De eo qui non habet in potestate seruum. ff.l. 21. in prin.uers.sed non alii.ie.§ in potestate. l.29.l. 42 § hæ actiones Distinguitur:

1. Si postea in potestate habere incipiat. ff.l.21. § fin l.23.l.39.§ sed etsi post.
2. Si delato iureiurando iurare nolit,seruum nõ esse in sua potestate.ff.l.21.§ quòd si reus.§ si tutor.
3. Si seruum suum esse respondit. ff.l.27. § ex his quæ diximus.lib.11.tt.1.l.15.in prin.
4. Si dolo desijt possidere.ff.l.12.l.24.Subdistinguitur:Si pro derelicto habuit seruum. ff l.38.§ 1.Si alius ad quem peruenit seruus,eum defendere paratus sit,uel seruus ipse manumissus defensionem sui suscipiat. ff.l.24.§ fin.l.25.l.39.§ si quis dicat.

De usufructuario serui.ff.l.18.§ sed cum eo.l.19.§ si serui.

De depositario serui,& cõmodatario : item ipso domino.ff.l.22.in prin.

De eo qui pignori cepit seruum,uel precariò rogauit,& ipso domino.ff.l.22.§ 1.

De pluribus dominis. ff.l.5.l.8 l 9.l.26. § itẽ si ex.

De pluribus,qui dolo desierint seruum in sua potestate habere.ff.l.26.§ 1.l.39.in prin.

De hæredibus.ff.l.5.§ fin.l.7.in prin. uers. & hæres.l.26.§ neq; hæredi.l.42.§ fin.

De ipso seruo manumisso,uide ĩ Adfinia remed.

V. *Vbi & apud quem competunt?*

Ibi seruus defendi debet,ubi deliquit.ff.l.43.

VI. *Quid ueniat in his actionibus?*

Vt ante litis æstimationem sufferat dominus, aut seruum noxæ dedat. Inst. in prin. uers. quibus domino.ff.l.1.§ quarum.C.l.2.l.3.§ fin.

Declaratur quid noxa & noxia sit. Inst. in prin. uers.noxa autem.

Confirmatur.Inst in prin.uers summa autem ratione.ff.l.2.in prin.uers.nec enim.

DISTINGVITVR AS-
quentibus modis:

Si sciente domino seruus deliquit,uide ĩ ex mòdo & antecedentibus. cap. eod.

Si reus perperam negauit, seruum in sua potestate esse. ff.l.21.§ prætor ait § fin. l.22.§ fin.l.26. § neq; hæredi.

Si ui rapuit, & quid ex eo ad dominum peruenit . C.l.4.

De reliquis,uide ĩ Causas.

De pluribus in quantum quisq; teneatur, uide ĩ uers.De plurib.dominis.

Si familia furtum fecisse dicatur,uide paulo inferius.

VII. *Quamdiu competant?*

Perpetuæ sunt.ff.l.42.§.hæ actiões.C.l.4.in prin.

VIII. *Adiuncta.*

De præsentia serui qui defenditur. ff.l.21.§ 1.

De satisdatione rei conuenti ff.l 39.§ 1.

Da iureiurando reo deferendo, si negauerit seruum in sua potestate esse.ff.l.21.§ prętor ait.l.22.§ si negauerit.

Officium iudicis in ferenda sententia condemnatoria.Inst.lib. 4.tt.17.§ 1.

IX. *Euentus harum actionum.*

Si seruus à domino uel alio reo conuento nõ defendatur.ff.l.21.§ quòd si reus l.22. § dominus. l.26.§ si absente.usq; ad fin.legis.l.27.in prin.l.28.l.29.l.30.l.32.l.43.§ fin.

Si seruus noxæ datus sit, transfertur dominium: & si postea seruus quæsita pecunia damnũ resarcierit, manumittendus est. Inst. § dominus. uers.fin autem.

Si bonæ fidei possessor,non dominus seruum noxæ dedit.ff.l.27.§ fin.l.28.

Si reus seruũ noxę dederit,cauere tenetur de euictione. ff.l.14.§ fin.item de dolo repromittere. ff.l.32.§ fin.

De actione condemnati aduersus socios. ff.l.8.§ 1.l.9.l.10.l.17.§ ipsi tamẽ inter. § illud iniquum.

De exceptione condemnati possessoris aduersus dominum seruum uindicãtem.ff.l.11.l.17.§.fin.

X. *Adfinia remedia.*

Communi diuidũdo.ff.l.8.§ fin.l.19.§ sed si alterutri.l.41.

Vindicatio & ad exhibendum.C.l.1.

Exceptio , domino petenti seruum opponenda. ff.l.27.§ fin.l.28.in prin.

Actio aduersus ipsum seruum.C.l.3.l.4.§ fin.l.5.

Actio aduersus ipsum seruũ manumissum, Inst.§ omnis autẽ.uers.at si manumissus. ff.l.2.§ 1. l.5. § fin.l.6.l.15.in prin.

Actio aduersus ipsum filiũfamiliâs qui deliquit. Inst.§ fin.ff.l.34.

Actio in solidum aduersus dominum,uide ĩ Distinctiones causarum.

¶ *Si familia furtum fecisse dicatur.* ff.l.47.tt.6.

1. *Si familia furtum fecerit.*

Datur arbitrium reo conuento,aut seruos noxæ dedere,aut si litis æstimationẽ offerat , tantum afferre , quantum si unus liber furtum fecisset.l.1.in prin.uers.datur igitur.

Declaratur:id est, pœnæ nomine duplum, & condictionis simplum. l.2.lib.9.tt.4.l.31. § certè nō tantum.

Confirmatur:

l.j.in prin.

DISTINGVITVR sequentibus modis:

Si non furtum fecerint, sed damnū dederint plures serui.l.j.§ si plures.

Si cum furtum facerent, diuersorum dominorum serui fuerūt, postea eiusdem facti.ff.lib.9.tt.4.l.31.§ fin.

Si domina dolo fecit, quo minus noxios seruos possideret.l.3 § fin.

Si non litis æstimationem offerat dominus, sed seruos noxæ dedat.ff.lib.9.tt.4.l.31.in prin.

Si sciente domino furtum fecerint l.1 § hæc autē. § is autem.l.5.in prin.

Si hæres eius cui furtum factum est, agat.l.4.

II. *Quibus datur hæc exceptio?*

De eo qui dolo fecit, quo minus possideret. l 3.§ fin.

De altero dominorū qui sciuit familiam furtum facere, & altero qui ignorauit.l.3.in prin.

III. *Aduersus quos datur?*

De hærede eius cui furtum factum est.l.4.

IIII. *Quæ computantur in id quod soluendum est.*

De eo quod ipse seruus manumissus soluit. l. 3.§ quod si prius.

De eo quod alteri hæredum solutum est.l.6.

De eo quod defuncto solutum est. l. 6.§ item si defunctus.

De æstimatione serui noxæ dati. ff.lib.9.tt.4.l. 31.

De reliquis, uide ī Quibus cōpetit exceptio. cap. eod.

V. *Euentus huius exceptionis & solutionis.*

Si unius serui nomine agatur, actio reliquorū sustinenda.l.j.§ fin.

Socius id quod præstitit, à socio repetit pro parte.l.5.

De exceptione quæ ex hac solutione datur.

Si tantum solutum sit, quantum si unus liber fecisset: cessat actio, & datur exceptio. l.3.in prin.

Quibus competit hæc exceptio.

De emptore serui,l.3.in prin.

De uenditore serui si emptor soluit. l.3.§ planè si emptor.

De hærede uel donatore, si legatarius uel donatarius soluit.l.3.§ sed an si legati.

De eo qui dolo malo seruum possidere desijt.l.3.§ fin. (cessit.

De ipso seruo manumisso.l.3.in prin.uers.idemq;

SI IS QVI TESTAMENTO liber esse iussus est, post mortem domini ante aditam hæreditatem quid ex ea dolo malo surripuisse aut corrupisse dicatur.ff.lib.47. tt. 4. Cap. 3.

I. *Ratio huius actionis.*

l.j.§ j.

II. *Causæ ex quibus datur.*

Si dolo malo eius qui testamēto liber esse iussus est, in bonis defuncti testatoris factum sit, quo minus ex his bonis aliquid ad hæredē perueniret.l.j.in prin.

Si damnum in ijs bonis dederit.l.j.§ non autem. uers. proinde si quid.§ non tantum.

DISTINCTIONES:

1 *Ex persona delinquentis.*

Si sub cōditione liber esse iussus sit.l.j.§ habet ita que.uers.quid tamen.l.3.

Si fideicommissaria libertas ei relicta sit. l. j. § si seruus.

Si legatus sit, uel alio modo dominiū eius amittatur.l.j.§ si seruus purè.

2 *Ex re circa quam deliquit.*

Si in re quæ nō fuit in bonis testatoris, ut pignori accepta re aliena bona fide possessa, re commodata, &c. malè sit uersatus. l.j.§ hæc actio § sed & in omnibus.

Si in fructibus, partu & fœtu post mortem testatoris perceptis malè uersatus est.l.j.§ itē si fructus.

Si in re ab impubere filio post mortē patris quæsita.l.j.§ præterea.

3 *Ex tempore quo deliquit.*

Si ante mortem domini fecit.l.j.§ habet itaq;. l.2.

Si post aditam hæreditatem fecit.l.j. § habet itaq;. Subdistinguitur:

Si unus tantum adijt.l j § ante aditam.

Si nondum conditio libertatis extiterit. l.j.§ habet itaq; uers. quid tamen.l.2.l.3.

Si cū ei à substituto pupilli libertas esset relicta, post aditam patris hæreditatem uiuo pupillo fecerit.l.j.§ si pupillus.

4 *Ex reliquis contingentibus.*

Si adita hæreditate non statim liber fiat. l.j.§ habet itaq; uers. sed ubi libertas.§ & general.

Si sine dolo malo fecit seruus. l.j. § non autem § habet itaq;.

Si aliud habeat remedium hæres ad suum consequendum l.j.§ illud uerum est.

Si cum alio actum sit.l.j.§ fin.

Ex omnibus causis ex quib. furti agi potest, ualet hæc actio.l.j § hæc actio.

Si seruus aduersus dominū paulo antequā competeret ei libertas, deliquit l s.

III. *Quibus datur hæc actio?*

De successorib. l.j.§ præter hanc. uers. itē hæredi.

IIII. *Quid ueniat in ea?*

Duplum.l.j.in prin.§ itaq; equum.

Si plures qui libertatem acceperunt, deliquerint: singuli in solidum tenentur.l.j.§ fin.

V. *Quando & quamdiu competit.*

Intra annum.l.j.in prin.

VI. *Affinia remedia: & simile.*

Ad similitudinē furti actionis competit.l.j § hæc actio.ibi, Nam si in locum.§ præter hanc.

Rei uindicatio.l.j.§ præter hanc.

RERVM AMOTARVM. ff.lib.25.tt.2.C.lib.5.tt. 21. Cap. 4.

I. *Ratio huius actionis.*

ff.l.j.l.2.

II. *Genus, condictio est.*

ff.l.26.

III. *Causæ ex quibus datur.*

Si uxor marito, uel maritus uxori furtũ fecit, uel res eius contrectauit. ff.l.21. § hæc actio. § fin. lib.47.tt.2.l.53.in prin.C.l.2.

Si damnum dedit. C.l.2 § fin.

Si opem tulit furibus uxor, & eos in domum induxerit.ff.l.19.l.20.

Si uxor comederit, uendiderit, donauerit res mariti.ff.l.3.§ item uerum est.

DISTINCTIONES:

1 Ex *persona furtum facientis.*

Si maritus uxori furtum faciat. ff.l 6. § item cum rerum l.11.in prin.C l.2.

Si uxor, filiafamiliãs.ff.l.3.§ si filiafamiliãs.

Si uxor in qua cessat matrimonium, utputa tutori suo nupta.ff l 17.in prin.

Si concubina.ff.l.17.in prin.

S nurus uel pronurus.ff.l.15 § uxor.

Si seruus uxoris.ff.l.5 § item si seruus.l.21.§ si seruus.lib.47.tt.2.l.51.in prin.uers.serui uerò.

Si seruus dotalis.ff.l.21. § at si in dotem.

2 Ex *persona eius cui furtum factum est.*

Si ei cui maritus hæres extitit. ff.l.3. § sed & cum uxore.

Si ei cui maritus rem commodauit. ff.l.28.

Si socero & prosocero.ff.l.15.§ uxor.

3 Ex *re subrepta.*

Si res pignori datas uiro subripuit.ff.l.17.§ fin.

Si rem quam maritus bona fide emit.ff.l.20.

Si rem dotalem.ff.l.24.

4 Ex *causa facti & modo.*

Si non diuortij consilio amouit.ff.l.25.in prin.

Si mortis causa res amouit.ff.l.22.§ fin.

Si cum de uita uiri desperasset, diuertit subreptis rebus.ff.l 21.in prin.

5 Ex *tempore quo amouit.*

Si post diuortium amouit.ff.l.3.in prin.§ item uerum est.

Si post mortem mariti.ff.l.6.§ fin.

Si antequam nuberet.ff.l.3.§ sed & cum.

Si costante matrimonio, antequam diuortij consilium inijsset.ff.l.17.§ res amotas.l.23.C.l.2.

6 Ex *reliquis contingentibus.*

Si non simul cum marito habitauit, & ex ea domo in qua non cum marito habitauit. ff.l.15. in prin.

Si maritus uxorem domo expulerit. ff. l. 11. in prin.

Si dos nulla data sit.ff.l.8.

Si illegitimum matrimonium sit. ff.l.17.in prin.

7 Ex *consequentibus furtum factum.*

Si non sit secutum diuortium.ff.l.25.

Si redintegratum matrimonium sit.ff.l.23.l.30.

Si res in rerum natura esse desierit. ff.l.17. § non solum.

Si res ad uxorem non peruenerit.ff.l.19.

Si cum dos solueretur, non dictum sit hac actione actum iri.ff.l.8.

Si actum sit.ff.l.18.

Si mariti bona ad fiscum fuerint deuoluta.ff.l.16.

Si uxor res facere non possit.ff.l.21.§ fin.

IIII. *Quibus datur hæc actio.*

De patre mariti.ff.l.6.in prin.

De hærede mariti.ff.l. 6.§ si post.usq; ad fin.legis. l.21.§ hæc actio.

V. *Aduersus quos datur?*

De hærede uxoris.ff.l.6.§ si post diuortium.C.l.5.

De patre uxoris.ff.l.3.§ si filia.

VI. *Quid ueniat in hac actione?*

Rei persecutionem continet.ff.l.21.§ hæc actio.

Quanti in litem iuratur.ff.l.8.§ fin.l.9.

De æstimatione, si res non restituantur. ff.l.29.

De ratione tam commodi quàm incommodi habenda. ff.l.21.§ rerum.

De eo quod facere potest.ff.l 21.§ fin.

De compensatione, uide ĩ Adfinia remedia.

Si seruus uxoris amouit.ff.l.21.§ at si in dotem.

Si hæres conueniatur.C.l.3.

Si pater conueniatur, uide paulo § uers. De patre uxoris.

VII. *Quando & quamdiu competit?*

Perpetua est.ff.l 21.§ hæc actio.

An constante matrimonio, uide § Ex tempore quo amouit.

Ob adulteri crimen, quo mulier postulata est, nõ differtur.ff.l.27.

VIII. *Adiuncta.*

De iureiurando deferendo & referendo. ff.l.11. § qui rerum, usque ad fin.legis. cum tribus ll. sequentibus.

De cauendo de euictione litis æstimatione oblata.ff.l.10.

IX. *Euentus.*

Si litis æstimationem obtulit aduersus uindicantem rem habet exceptionem, & re amissa habet rei uendicationem.ff.l 22.

X. *Adfinia remedia.*

Rei uindicatio, petitio hæreditatis & ad exhibendum actio. ff.l.6.§ sed si morte.§ fin.l.22.§ fin.l.24.C.l.3.

Compensatio.ff.l.7.l.21.§ rerum.C.l.j.

Condictio.ff.l.17.§ non solum.l.18.l.24.l.25.

Condictio furtiua. ff.l.3. § sed & cum. l.6.§ sed si morte.

Furti actio.ff.l.j.l.2.C.l.2.

In factum actio.C.l.2.§ fin.

QVORVM LEGATORVM.

ff.lib.43.tt.3.C.lib.8.tt.

3. Cap. 5.

I. *Ratio huius interdicti.*

ff.l.j.in prin.

II. *Nomen.*

ff.l.j.in prin.

III. *Genus.*

Adipiscẽdæ possessionis interdictum est. ff. l.j.in prin.

IIII. *Causa ex qua datur.*

Si quis rem legatorum nomine occupauit. ff.l.j. in prin.C.l.j.ff.lib.31.l.32.§ j.

DISTINGVITVR:

1 Ex *causa ex qua occupauit uel possidet.*

Si pro hærede uel pro possessore possidet.ff.l.j.§ quia autem.

Si ex causa præceptionis occupauit hæres. ff.l.j.§ si quis ex.

Si ex

Si ex mortis causa donatione occupauit.ff.l.j. § si quis ex.

Si legatorum seruandorum causa in possessionẽ missus est.ff.l.j.§ quæsitum.

Si propter usumfructum uel usum sibi relictum occupauit.ff.l.j.§ quod ait prætor.

Si propter seruitutem sibi relictam occupauit.ff. l.j.§ quod ait. ibi. Idem dicendum.

2 *Ex reliquis contingentibus.*

Si uoluntate hæredis, uel eius ad quem ea res pertinet, occupauit.ff.l.j.§ quod ait prętor.§ si duę. § prodest.usq; ad § quod ait.C.l.j.

Si hæres de reddendo legato non cauerit. ff.l.j. § quod ait prætor nisi. usque ad fin. legis. l. 2. C.l.j.

Si possidere desit.ff.l.j.§ quod ait.

V. *Quibus competit hoc interdictum?*

De hæredibus hæredis, cæterisq; successoribus ff.l.j.§ hoc interdictum.

VI. *Aduersus quos datur?*

De successoribus eius qui occupauit. ff.l.j § legatorum.§ illud tenendum.

VII. *Quid ueniat in eo?*

De eo quod interest.ff l.2.§ ex hoc interdicto.

De fructibus.ff.lib.41.l.32.§ j.

EXPILATAE HAEREDITATIS.ff.lib. 47.tt.19. C.lib.9.tt. 32. Cap. 6.

I. *Genus & ratio.*

Extraordinarium iudicium est.ff.l.j.

Loco deficientis actionis intenditur.C.l.6.

II. *Causa ex qua datur.*

Si furtum hæreditati factum fit.

Distinguitur:

1 *Ex persona furtum facientis.*

Si uxor defuncti fecit.ff.l.5.lib.3.tt.5.l.32.C.l.4.

De hærede.C.lib.3. tt.36.l.3.

De uitrico hæredis C.l.2.

De nouerca hæredis.C.l.3.

2 *Ex reliquis contingentibus.*

Si non ante, sed post aditam hæreditatem fecit.ff. l.2.§ apparet.C l.j.

Si fur ignorauit rem hæreditariam esse.ff.l.6.

Eo casu intendi potest, quo casu furti actio intendi non potest.ff.l.2.in prin.§ apparet.

III. *Apud quem competit?*

De præside prouinciæ & præfecto urbi. ff.l.2. in prin.l.3.

IIII. *Quid ueniat in eo?*

Extraordinariè coercetur.ff.l.j.l 3.

V. *Euentus.*

Si unus hæredum egerit, prodest id quoq; cohæredibus.ff.l.4.

Expilata hæreditate, debentur nihilominus legata.C.l.5.

VI. *Adfinia remedia.*

Furti actio.ff.l.2.§ fin.

Petitio hæreditatis.ff.l.3.

Negociorum gestorum.ff lib.3.tt.5.l.32.

Ad exhibendum actio & rei uindicatio.ff.l.2.C.l. 4.lib.6.tt.2.l.17.

DE ACTIONE IN FACTVM aduersus publicanos.ff.lib.39. tt.4.C.lib.4.tt.61. Cap. 7.

I. *Ratio huius actionis.*

ff.l.j.§ dixerit aliquis.l.12.in prin.

II. *Causæ ex quibus datur hæc actio?*

Si publicanus uel eius familia quid ui ademerit, furtum fecerit, uel damnũ dederit.ff.l.j.in prin.

Si illicitè quid exegit. ff.l.9.§ quod illicitè. C. tt. 62.l.3.l.4.

Si quid indebiti per errorem soluentis accepit.ff. l.16.§ fin.

Declaratur: qui sint publicani.ff.l.j.§ j. l.12.§ fin.l. 13.in prin. quę sit familia publicanorum.ff.l.j.§ familiæ.l.12.§ familiæ.

DISTINGVITVR SEsequentibus modis:

Si in potestate publicani non sunt qui fecerunt: & si liberi homines sunt.ff.l.1.§ familiæ.§ fin.

Si seruus ignorante domino fecit. ff. l. 16. § sed Marcus.

Si publicanus rem restituit.ff.l.j.in prin.§ & restituendi.l.3.in prin.

Si absentem seruum defendere paratus sit dominus.ff.l.2.

Si seruus qui fecit, exhiberi non possit: & si uenditus, manumissus uel mortuus sit. ff.l.j.§ fin.l. 15.§ siue autem.C.l.j.

III. *Quibus datur hæc actio?*

De hęredibus cęterisq; successoribus.ff.l.13.§ fin.

IIII. *Aduersus quos datur?*

De domino familiæ delinquentis.ff.l.j.in prin.

De socio uectigalis.ff.l.3.§ j.

De hæredibus.ff.l.4.in prin.l.16.§ penult.

V. *Quid ueniat in hac actione?*

Intra annum in duplum, post annum in simplum datur.ff.l.j.in prin.l.9 § quod illicitè.

Res in duplo continetur.ff.l.5.§ fin.l.9.§ quod illicitè.

Si familia fecit, nec dominus eã exhibet: sine noxæ deditione tenetur. ff.l.j. in prin.§ fin.l.2.l.3. in prin.

Si plures serui fecerint, tantum præstandũ, quantum si unus liber fecisset.ff.l.3.§ fin.

Si plures publicani sint, singuli pro parte tenentur, &c.ff.l.6.

Si illicitè quid exegit.ff.l.9.§ quod illicitè. C. tt. 62.l.4.

VI. *Quamdiu competit?*

Perpetua est.ff.l.13.§ fin.

VII. *Adiuncta officia actoris.*

Actor dicere debet, quem uel quos sibi exhiberi desideret.ff.l.3.§ ante autem.

VIII. *Adfinia remedia.*

Furti, damni, iniuriæ, ui bonorum raptorũ actio. ff.l.j.§ inde quæritur.

DE ACTIONE IN FACTVM aduersus nautas, caupones, stabularios.ff.lib.4.tt.9. Cap. 8.

Ex uarijs causis actio aduersus nautas, caupones, stabularios datur: scilicet si res receptas non strei-

restituunt, si à familia eorum alicui furtum factum sit, si damnum in naue, caupona datum sit, &c. quas omnes hic simul tractabo.

I. Ratio & usus harum actionum.

l. j. § j. l. 3. § ex hoc edicto.

II. Genus.

In factum actio est. l. 3. § ex hoc edicto.

Quasi ex maleficio tenetur. Inst. lib. 4. tit. 5. § item exercitor ff. lib. 44. tit. 7. l. 4. § fin.

III. Causæ ex quibus actio aduersus nautas, caupones, stabularios competit, & quæ competit actio?

Si recepta non restituunt. l. j. in prin. l. 5. in prin.

Si furtum in naue, caupona, stabulo factum, uel damnum datum sit. l. 5. § fin.

Si furtum à quoquam eorum quos ibi habent, factum sit. ff. lib. 47. tit. 5. l. j. in prin.

Si ope & consilio exercitoris, uel eorum quos ibi habet, furtū factum sit. ff. lib. 47. tit. 5. l. j. in prin. ibi, Siue furtum.

DISTINCTIONES GENERALES.

1 Ex antecedentibus furtum factum, uel damnum datum.

Si prædixerit nauta, ut unusquisq; uectorum res suas seruet, neq; se damnum præstaturum. l. 7. § 1.

Si res non sint assignatæ exercitori custodiendæ, sed tantum in nauem missæ. l. 1. § fin.

Ex persona eius qui rem recipit.

Si alius, quàm exercitor nauis recepit. l. j. § qui sint igitur.

Si remigi aut mesonautæ res data sit. l. j. § qui sint igitur. ibi, Nec enim debet.

Si nauis magistro data sit. l. j. § qui sint igitur. ibi, Sed per se.

Si is qui custodiæ causa, naui præpositus est, recepit. l. j. § & sunt quidam.

Si exercitori ratium uel lintrarijs data res sit. l. j. § de exercitoribus.

De cauponi, & stabulario. l. j. § caupones.

Si institori, cauponi, uel stabulario datum sit. l. j. § caupones.

Si ei qui opera mediastini fungitur, ut atriario, focario, &c. l. j. § caupones. ibi, cæterùm.

Si filiusfamiliâs uel seruus recepit. l. 3. § si filiusfamiliâs.

2 Ex persona furtum facientis, uel damnum dantis.

De ijs quos in naue, caupona uel stabulo habēt. ff. lib. 47. tit. 5. l. j. in prin. § caupo.

De uectoribus. l. j. § fin. l. 3. in prin. l. 6. § sed si damnum. lib. 47. tit. 5. l. j. § fin.

De uiatoribus. l. 2. § sed si damnum. § in factum; lib. 47. tit. 5. l. j. § caupo.

De ijs qui in caupona habitandi causa sunt. l. 6. § in factum. lib. 47. tit 5. l. j. § caupo.

De seruo uectoris uel uiatoris proprio, uel cum nauta communi. l. 6. § si seruus.

De seruo nautæ. l. 7. § si seruus. l. 3. § si filiusfamiliâs.

De seruis alienis. l. 7. § hæc autem actio.

De mesonautis. l. 7. § & quid si quis.

Omnium nautarum factum præstare debet, siue liberi sint, siue serui. l. 7. in prin.

3 Ex re cuius furtum factum, uel in qua damnum datum est.

Quamcunq; rem siue mercem receperint, eius custodiam præstare debent. l. j. § ait prætor.

De rebus quæ mercibus accedunt, ut uestimenta, cætera quæ ad usum quotidianum habemus. l. j. § ait prætor. l. 4. § fin.

De re aliena à uectore uel uiatore illata. l. j. § itē Pompo.

De re quam uector pignori accepit. l. j. § itē Pompon.

4 Ex causa & modo facti.

Si sine culpa nautæ damnum contigerit. l. 5. § miratur igitur. ibi, Et hoc edicto.

Si damnum fatale sit, & ui maiore contigerit. l. 5. § miratur. ibi, Et hoc edicto § idem erit dicendum.

Si naufragio, uel per uim piratarum damnū contigerit. l. 3. § inde Labeo.

5 Ex reliquis contingentibus.

Si non in naue contigit damnum. l. 7. in prin. ibi, Sed non alias.

Si in littore perierint res, antequā in nauem sint receptæ. l. 3. § idem ait.

Si extra negocium suum rem receperint. l. 3. § eodem modo.

Si merces interuenit. l. 3. § ex hoc edicto.

Si gratis nauiget, uel diuertat. l. 6. in prin.

Si nauta nautæ, caupo cauponi rem receperit. l. 4. § j.

Si nautæ inter se damnum dederint. l. 7. § sed si quidem.

6 Ex consequentibus furtum factum, uel damnum datum.

Si seruus qui fecit, decesserit. l. 7. § hac actione.

Si actor possit furem ipsum conuenire. ff. lib. 47. tit. 5. l. j. § & in duplum.

Si cum alio actum sit, isq; sit absolutus. l. 6. § fin.

Si alia actione actum sit. l. 3. § fin. l. 6. § possumus. § fin.

IIII. Quibus competit hæc actio?

De domino rei, quam alienam uector intulit. l. j. § idem Pompo.

V. Aduersus quos competit?

De successoribus. l. 3. § hæc actio. l. 7. § hæc iudicia.

De patre & domino recipiētis: item nautæ & cauponis. l. 3. § si filiusfamiliâs. l. 7. proinde cū seruus. usq; ad fin. legis.

I. Quid ueniat in hac actione?

In duplum datur. l. 7. § hæc actio. lib. 47. tit. 5. l. j. § & in duplum.

Rei persecutionem continet. l. 3. § hæc autem.

Si plures sint exercitores, singuli pro parte tenentur. l. 7 § si plures.

Si filiusfamiliâs, uel seruus uoluntate patris uel domini rem recepit. l. 3 § si filiusfamiliâs.

Si seruus furtum fecerit, uel damnum dederit. l. 3. § item si seruus. l. 7. § hac autem actione. lib. 47. tit. 5 l. j. § serui uerò sui.

VII. Quamdiu competit?

Perpetua est. l. 3. § hæc autem. l. 7. § hæc iudicia.

VIII. Euentus.

De actionibus condemnato præstandis. l. 6 § & si cum.

De fur-

De furti actione nautæ danda. l.4. in prin. lib. 47. tt.5. l.1. § quod si receperit.
De parte à socio repetenda, si serui communis nomine quid præstitit. l.6. § idem dicetur.

IX. *Adfinia remedia.*

Actio furti, & damni iniuriæ. l.5. § fin. l.6. § possumus. lib. 47. tt.5. l.1. § & in duplum.
Locati & conducti. l.5. § ex hoc edicto.
Depositi. l.3. § sed si gratis.

DE DAMNO IN TVRBA dato. ff. lib. 47. tt. 8. l. 4.

Cap. 9.

I. *Differentia huius edicti, & eius quod est de damno coactu hominibus dato.*

§ si quis aduentu. usque ad § hæc actio.

II. *Genus.*

In factum actio est. § hæc autem actio.

III. *Causa ex qua datur hæc actio.*

Si damnum in turba datum sit. l. 4. in prin. § hoc edictum.
Si in turba quid raptum sit. § loquitur autem.
Si in turba quid amissum sit, corruptum, scissum, fractum. § loquitur autem.
Declaratur quid turba sit. § j.

DISTINGVITVR *sequentibus modis.*

Si alibi quàm in turba factum sit. § hæc autem actio.
Si is qui damnum dedit, turbam non coegit. § si quis aduentu.
Si non habuit consilium turbæ cogendæ, & sine eius dolo malo turba coacta est. § si quis aduentu. § si cum seruum.

IIII. *Quibus datur hæc actio?*

De successoribus. § fin.

V. *Aduersus quos datur?*

De eo qui damnum dedit, & eo cuius dolo malo factum est, ut damnum daretur. § hoc autem. § hoc edicto. § si cum seruum.
De ipso seruo & familia damnũ dante. § in seruũ.
De successoribus. § fin.

VI. *Quid ueniat in hac actione?*

Intra annum in duplum post annum in simplum datur. l. 4. in prin. § idcirco illud. § hæc autem actio.
Duplicatur quanti ea res est, scilicet uerũ rei precium, & præsentis temporis fit æstimatio. § hæc autem actio.

VII. *Quamdiu competit.*

Annalis est. § sed & hoc & illud.

VIII. *Adfine remedium.*

Si raptum in turba. § loquitur autem.

DE INCENDIO, RVINA, naufragio, rate, naue expugnata. ff. lib. 47. tt. 9.

Cap. 10.

I. *Ratio & usus huius actionis.*

l.j. § huius edicti.

II. *Causæ ex quibus datur.*

Si ex incendio, ruina, naufragio, rate, naue expugnata quid raptum, dolo'ue malo receptũ est, & damnum datum. l.j. in prin.
Si recepit ex incendio raptum. l.j. in prin. l.3. § non tantum. § non solum.
Si abstulit & amouit. l.3. § non solum.
Si damnum dedit. l.j. in prin. l.3. § non solum.

Declaratur,

Quid sit ex incendio rapere. l.j. § ex incendio.
Ex ruina rapere. l.j. § item ruinæ.
Ex naufragio l.j. § fin. l.2. l.3. in prin. l.4. in prin.
Rate, naue expugnata. l.3. § deinde ait. l.6.

DISTINGVITVR:

1 *Ex loco & tempore quo rapitur.*

Si naue eiecta rapitur. l.3. § qui eiecta.
Si domo uel uilla expugnata rapit. l.3. § Labeo.
Si in littore uel in alio loco, non tamen in eo, in quo naufragium uel incendium fit, rem iacentem rapiat. item,
Si post naufragium uel incendium, uel ratem nauem expugnatam rem iacentem subtrahat. l. j. § fin. l.2. l.3. in prin. l.5.
Si ex adiacentibus prædijs ubi incendium uel ruina fit, rapiat. l.j. § proinde si ex § item ruinæ.
Si cum nondum naufragium fuit, sed in ipsa trepidatione rapiat. l. 4. in prin.
Si postquam suspicio incendij uel ruinæ fuit, rapuit. l.j. § si suspicio.

2 *Ex causa & modo facti.*

Si sine dolo malo fecit. l.j. in prin. l.3. § sed enim ad ditum est. § quod ait prætor.
Si incendio defendendarum suarum ædium causa damnum dedit. l.3. § quod ait prætor. lib. 9. tt. 2. l. 49. § fin. lib. 43. tt. 23. l. 7. § est autem & alis.
Si hoc animo rapuit, ut saluum faceret domino. ff. lib. 47. tt. 2. l. 44. § si iactum.

3 *Ex reliquis contingentibus.*

Si dominus naufragij uel rerum rapiat. l. 11. in pri.
Si peritura collegerit. l. 4. § diuus.
Si dominus derelinquentis animo res suas è naue iactauerit. ff. lib. 47. tt. 2. l. 44. § si iactum.
Si res fluctibus expulsa iaceat. l. 5. § iacentem.
Si consuetudo loci repugnet. ff. lib. 14. tt. 2. l. 9.

IIII. *Quibus datur hæc actio?*

De eo cui res abest. C. lib. 6. tt. 2. l. 18.
De fisco. l. 3. § fin.
De successoribus. l. 4. § fin.

V. *Quid ueniat in ea?*

Intra annum in quadruplum, post annum in simplum est. l.j. in prin. C. lib. 6. tt. 2. l. 18.
Si seruus fecerit l.j. in prin. ibi, Item in seruum.
Alias pœnas uide ĩ Adfinia remedia.

VI. *Adfinia remedia.*

Duo senatusconsulta l. 3. § penult. & ult.
Constitutio Pij Antonini. l. 4. § j.
Const. D. Hadriani l. 7.
Const. Friderici. § fin.
Actio furti. l. 3. in prin. l. 5. in prin. § tt. 2. l. 44. § si iactum.
Vi bonorum raptorum. l. 3. in prin.
Legis Aquiliæ l. 3. § quod ait prætor.
Lex Iulia de ui publica & priuata. ff. lib. 48. tt. 6. l. 5. § eadem lege. tt. 7. l. j § eadem pœna.

VII. *Reliqua de naufragijs.*

l. 3. § fin. l. 7. in prin. § fin. l. 10. C. lib. 11. tt. 5.

DE

DE LIBERO HOMINE EXhibendo. ff. lib. 43. tt. 28.

Cap. 11.

I. *Ratio huius interdicti.*

l. j. § fin. l. 2.

II. *Causa ex qua datur.*

Si liber homo ab aliquo retinetur. l. j. in prin.

DISTINGVITVR:

1 Ex *persona retinentis.*

Item ex causa & modo retinendi.
Si is qui eum in potestate habet retinet. l. 3. § is tamen.
Si pater filium retinet. l. 3. § si enim quis.
Si patronus libertum, uel alius eum quem aluit retinet. l. 3 § proinde etsi.
Si eum quem ab hostibus redemit retinet. l. 3. § si quis eum.
Si noxæ sibi deditum retinet l. 3 § proinde etsi libertum.
Si iustam causam retinendi habet. l. 3. § & generaliter.
Si putet illum seruum suum esse. l. 3. § planè si dubitat.
Si pro seruo illũ bona fide emit l. 4. § Trebatius.
Si nescit hominem apud se esse. l. 3. § is qui nescit.

2 Ex *persona retenti.*

De quouis libero homine l. 3. § hæc uerba.
Si plures retineantur. l. 3 § hęc uerba.
Si uolens retineatur l 3. § si quis uolentem.
Si dubitetur, utrum liber sit. l. 3. § planè si dub.
Si ipse suum statum ignoret. l. 4. in prin.

3 Ex *reliquis contingentibus.*

Si creditor latẽtem, debitorem sibi exhiberi desideret. l. 4 § fin.
Si reus absens sit. l 3. § fin.
Si exhibuerit hominem, sed non statim. l. 4. § nullo temp.
Si actum sit. l. 3. in prin § si tamen posteaquã usque ad § fin.

III. *Quibus competit hoc interdictum.*

De quouis l. 3. § hoc interdictum.
De pluribus l. 3 § si tamen plures.
De muliere & pupillo l. 1. § sed etsi mulier.
De suspectis. l 3. § hoc interdum.

IIII. *Quid ueniat in hoc interdicto?*

Vt liber homo exhibeatur. l j in prin.
Declaratur quid sit exhibere. l. 3. § ait prætor.

V. *Quamdiu competit?*

Perpetuum est. l. 3. § fin.

VI. *Adfinia remedia.*

Lex Fauia. l. 3. in prin.
Causa liberalis l 3 § planè si dubitet.
De mittẽdo in bona latentis debitoris. l. 4 § fin.
De liberis exhibẽdis & ducendis, uide § De iure inter parent. & liberos. lib. 4. huius Methodi. item,
De uxore exhibẽda. uide De iure inter maritum & uxorem ff. lib. 4.

SERVI CORRVPTI.

ff. lib 11. tt. 2.

Cap. 12.

I. *Ratio huius actionis.*

l. 14. § j.

II. *Causæ ex quibus competit.*

Si quis alienum seruum recepit. l. j. in prin. C. lib. 9. tt. 20. l. 2. lib. 6. tt. j l 4. l. 6. l 7.

Declaratur,

quid sit Recipere l. j § quod autem.
Si alieno seruo dolo malo quid persuasit, quo eũ deteriorem faceret l. j in prin.
Declaratur quid sit Persuadere. l. j. § persuadere.
Si seruum alienum sollicitauit. C. lib. 6. tt. 2. l. 4. tt. j. l. 5.

DISTINCTIONES GENERALES:

1 Ex *persona corrumpentis.*

Si dominus uel usufructuarius corrumpat. l. 9. § si in seruo.
Si bonæ fidei emptor seruum corrumpit. l. j. § j.
Si socius seruum communem corrupit. l. 9. in prin.
Si seruus communis proprium corrupit. l. 14 § si seruus.
Si seruus in quo usumfructum habeo, propriũ corrupit. l. 14. § si is in quo.
Si uxor seruum mariti corrupit. l. 17.
Si parens domini, patronus, liberi patroni uel parentes corruperunt ff. lib. 37 tt. 15. l. 6.

2 Ex *persona corrupti.*

Si malo seruo persuasit l. j. § sed utrum.
Si seruum hæreditarium corrupit l. 13. § fin.
Si filiumfamiliâs corrupit. l 14 §
Si liberum hominem bona fide seruientem. l. j. § sed nec eum.

3 Ex *re quam persuasit.*

Si persuasit seruo, ut iniuriam uel furtum faceret uelut fugeret, &c. l. j. § fin l. 2.
Si persuasit, ut chirographa debitorum corrumpat l. 11. § j.
Si persuasit, ut in tectum ascenderet, uel in puteũ descenderet: unde periit, uel crus fregit. l. 3. l. 4.
Si persuasit, ut dominum contemnat l 15.
Si persuasit, ut infamandi domini gratia ad statuam fugeret. ff. lib 47. tt. 11. l. 5.
Si luxuriosum uel contumacem fecit l. 15.
Si pecuniam apud reum consumpsit seruus. l. 16.

4 Ex *causa & modo facti.*

Si sine dolo malo fecit l. 3. l 5. in prin.
Si lusus gratia fecit l. 3. in prin.
Si ut custodiret seruum recepit, uel humanitate uel misericordia ductus, uel alia probata ratione l 5 in prin.
Si liberum putauit. l 5 § si quis dolo.

5 Ex *reliquis contingentibus.*

Si seruus etiam sine suasione erat fugiturus, uel furtum facturus l. j § sed utrum. ibi, imò etsi.
Si persuadendo non fecit deteriorẽ. l. j. § persuadere ibi & ideo.
Si cum seruo suasisset ut rem domini subriperet, & ad se perferret seruus domino id indicauit, dominusque seruo rem ad eum perferendã dedit Inst. lib. 4. tt. j § sed etsi credat. C lib. 6. tt. 2 l. 20.

6 Ex *consequentibus.*

Si seruus corruptus alienatus, manumissus uel mortuus sit, l. 5. § fin. cum trib. ll. sequentibus. l. 16.

Si actum sit.l.11.§ quamuis. ibi, Nec sufficit. usque ad fin. legis.l.12.

Si alter sociorum soluit.l.14.§ item si seruus.

III. *Quibus datur hæc actio?*

De bonæ fidei emptore serui.l.1 § j.

De eo cui liber homo corruptus seruit. l. j. § sed nec eum.

De usufructuario serui.l.9.§ si in seruo.

De debitore seruo pignorato corrupto.l.14. § pignori.

De hærede domini.l.8.l.13.in prin.

IIII. *Aduersus quos datur?*

De hæredibus.l.13.in prin.

De duobus socijs serui corrumpentis. l.14. § item si seruus.

V. *Per quem?*

Etiam per procuratorem datur.C. lib.6.tt.2.l.4.§ fin.lib.9.tt.20.l.2.

VI. *Quid ueniat in hac actione?*

In duplum datur, quanti ea res est.l.1. in prin. l.5. § hæc actio.l.9.§ datur autem.

Non extra rem duplum est.l 14 § in hac actione.

Si seruus seruaúe corrupit. l.5. § si seruus. l.14. § item si seruus.

Si uxor seruum mariti corrupit.l 17.

Si cum uno ex socijs agatur.l.14.§ item si seruus.

De pœna extraordinaria.ff. lib.1.tt.18.l.21.lib. 47. tt.11.l.5.

De æstimatione facienda.

Cuius temporis æstimatio facienda. l. 5. § fin. l.6.

Cuius rei æstimatio facienda.l.9 § fin.

Quanti minoris est seruus.l.9.§ fin. l. 14. § in hac actione.§ æstimatio.

Si inutilis sit factus seruus, ut eum non expediat habere.l.14.§ interdum tamē usq; ad fin. legis.

De rebus quas seruus secum abstulit ęstimandis, & omni damno.l.10.l.11.in prin.

Si persuasit, ut Titio furtum faceret unde dominus furti obligatus est. l. 14. § his consequenter.

De furtis postea factis.l.11 in prin.

Si dominus teneatur actione legis Aquiliæ, ob damnum à seruo corrupto datum. l. 14. § item non solum.

Si ex locato teneatur dominus ob seruum corruptum.l.14.§ item non solùm.

Si cum persuasisset ut chirographa debitorū deleret, is postea consuetudine peccandi, & alia instrumenta subtraxit, deleuit, &c.l.11.§ j.

VII. *Quando & quamdiu competit?*

Perpetua est.l.13.in prin.

Marito aduersus uxorem etiam constante matrimonio datur.ff.l.17.

VIII. *Adfinia remedia.*

Furti actio.l.11.§ quamuis.l.16.Inst.li. 4. tt.1.§ sed etsi credat.C.lib.6.tt.2.l.20.

Legis Aquiliæ.l.4.

Legis Fauiæ.C.lib.9.tt.20.l.2.

Pro socio, & communi diuidundo.l.9.in prin.

Condictio.l. 11. § fin.

Petitio hæreditatis.l.13.§ fin.l.14.in prin.

DE ABIGEIS.
ff. lib. 47. tt. 14. C. li. 9. tt. 37. Cap. 13.

I. *Ratio huius iudicij.*

ff.l.1.

II. *Genus.*

Publicum iudicium non est, sed magis furtum.ff. l.2.

III. *Causæ ex qua datur.*

Si pecora ex pascuis, uel armētis subtraxit, & abegit.ff.l.j.§ abigei autem.

DISTINGVITVR SEquentibus modis.

Si à stabulo abegit. ff.l.3.in prin. ibi, Eum quoq;.

Si bouem aberrantem, uel equum in solitudine relictum abegit.ff.l.j.§ abiget.

Si non multa pecora, sed unum aut alterum abegit.ff.l.3.in prin.§ qui sępius.lib.48.tt.19. l.16.§ quantitas.

Si porcum, capram, ueruecē abegit.ff. l.j. § sed & qui porcum.

Si de proprietate ab actorum faciat controuersiam, & iustis rationibus ductus putauit sua.ff. l.j.§ fin.

IIII. *Quid ueniat, seu de pœna abigeorum.*

Pœna metalli, operis & gladij.ff.l.j.in prin § quāquam.

Si frequentius fiat hoc genus maleficij. ff. l. j. in prin.

Si gladio abegit.ff.l.j.§ sanè quicunq;. l. 2. § sed quia.

Si honestiore loco natus sit reus. ff. l. j. § quanquam.

Si porcum, capram, ueruecem abegit. ff. l. j.§ sed & qui porcum.

Si à stabulo abegit.ff.l.3.§ eum quoq;.

Si abigeos recepit.ff.l.3.§ fin.

V. *Adiuncta.*

De inscribendo in crimen.C.l.j.

ARBORVM FVRTIM CAEsarum. ff. lib. 47. tt.7. Cap. 14.

I. *Genus.*

Pœnalis est actio.l.7 § fin.

Non est furti actio.l.7.in prin.

II. *Simile.*

Huius actionis eadem est causa, quæ legis Aquiliæ.l.5.§ eius.

III. *Causæ ex quibus datur?*

Si arbores succidit, cędendi causa ferit, cingit, deglabrat, subsecuit.l.5.in prin.

Si radicitus arbores euulsit & extirpauit. l.7.§ si quis radicitùs.

DISTINCTIONES GENERALES.

1 *Ex re cæsa, uel extirpata.*

Si pars arboris cæsa sit.l.7.§ etsi non tota.

Si uitis cæsa sit.l 3.in prin.

Si hædera, arundo uel salictum.l.3.in prin.

Si ea arbor quæ adhuc tenera est ut herbæ loco sit.l.4.

Si ea quę radicē nondū concepit. l.3. § sed si quis

Si saligeneæ uirgæ instituendi salicti causa defixæ.l 3 § sed si quis.

Si stir-

Si stirpes oleæ, etiam eæ quæ nōdum radices egerunt. l.3. § fin.

Si arbor ex seminario in pitiis translata, quæ tecam nondum comprehendit: & ea cuius radicea definunt uiuere, quamuis adhuc terra contineatur l.3. § quòd si quis.

Si arbor subuersa radicitus ut etiam nunc re poni possit, atque ita translata est ut reponi possit. l.3. § Labeo.

2 *Ex reliquis contingentibus.*

Si non clàm cædit. l.9. in prin.

Si non ignorante domino, neque eius celandi causa cædit. l.7. in prin. l.9. § fin.

Si per uim sciente domino cædit. l.9. in prin.

Si iussu alterius cædit. l.7. § siue autem quis.

Si per alium cædit. l.7. § siue autem quis.

Si ferra secuit. l.5. in prin.

Si colonus cædit. l.10.

Si uicinus, in cuius agrum arbor radices porrexit, cædit. l.6. § fin.

3 *Ex consequentibus.*

Si postquam excidit, etiam lucrifaciendi causa cōtrectauit. l.9. in prin.

Si dominus agrum uendidit. l.13.

Si alia actione actum sit. l.7. l.10. l.12.

IIII. *Quibus datur hæc actio?*

De eo qui usumfructum in eo fundo habet: item de eo qui habet fundum uectigalem. l.5. § fin.

De uicino in cuius agrū arbor radices porrexit. l.6. § si arbor.

De uendirore agri. l.13.

De successoribus. l.7. § fin.

De pluribus quorum arbor est. l.6. in prin.

V. *Aduersus quos datur?*

De eo cuius iussu factum est. l.7. § siue autem.

De domino serui cedentis. l.7. § siue autem.

De successoribus. l.7. § fin.

De uno ex pluribus. l.6. in prin.

VI. *Quid ueniat in ea?*

De duplo. l.7. § fin.

Quanti æstimatio facienda. l.8. in prin.

Etiam tanquam latrones puniuntur. l.2.

Si plures fecerint, singuli in solidum tenentur. l.6. in prin.

VII. *Quamdiu competit?*

Perpetua est. l.7. § fin.

VIII. *Adfinia remedia.*

Actio furti. l.7. in prin. l.9. in prin.

Legis Aquiliæ. l.3. l.5. § eius. l.7. § si quis radicitus.

Condictio, & ad exhibendum actio. l.9. in prin.

Ex locato actio. l.10.

Quod ui aut clàm. l.11.

Etiam tanquam latrones puniuntur. l.2.

DE TIGNO IVNCTO.
ff. lib. 47. tt. 3.
Cap. 15.

I. *Ratio huius actionis.*

l.1. in prin.

II. *Causa ex qua datur.*

Si tignum alienum ædibus uel uineis suis iunxit. l.1. in prin.

Declaratur quid sit tignum. l.1. § tigni autem.

Distinguitur: Si tignum ab uxore donatum in uxoris ædes iunctum sit. ff. lib. 24. tt. 1. l. 63.

III. *Quid ueniat in hac actione?*

Non ut tignum iunctum soluat & reddat, sed in duplum actio datur. l.1. in prin. lib. 6. tt. 1. l. 23. § tignum.

IIII. *Euentus.*

Etiamsi hoc iudicio actū sit, nihilominus rei uindicatione agi potest. l.2.

V. *Adfinia remedia.*

Ad exhibendum actio & rei uindicatio. l.1. § fin. l. 2. lib. 6. tt. 1. l. 23. § tignum.

DE ACTIONE IN FACTVM de deiecto & effuso, item de posito & suspenso. ff. lib. 9. tt. 3.
Cap. 16.

¶ DE ACTIONE IN FACtum de deiecto & effuso.

I. *Ratio & usus actionis.*

l.1. § summa cum.

II. *Genus & proprium.*

In factum actio est. l.1. § hæc in factum.

Pœnalis est, & popularis, si libero homini nocitū est. l.5. § hæc autem ibi, Nam est pœnalis.

Ex bono & æquo oritur. l.5. § hæc autem. ibi, Nec enim hæredibus.

III. *Causæ ex quibus datur.*

Si in eum locum quo uulgò iter fieret, uel in quo consisteretur, quid deiectū uel effusum sit: quo alicui damnum datum est. l.1. in prin. l.5. § hæc autem.

Si quid suspensum decidit, uel pendens effusum est. l.1. § sed & quod suspensum. l.5. § penult.

DISTINCTIONES GENERALES.

1. *Ex loco ex quo & in quem deiectum uel effusum est.*

Si non in eum locum quo uulgò iter fit. l. 1. in prin.

Si in locum priuatum. l.1. § parui autem.

Si aliquando uulgus in illa uia non commeabat. l. 1. § cæterùm si aliquando.

Si de naue sit deiectum. l.6. § fin.

Non solùm ad ciuitates & uicos, sed & ad uias, per quas uulgò iter fit pertinet. l.6. in prin.

2 *Ex reliquis contingentibus.*

Si sine culpa inhabitantis factum sit. l.1. § hæc in factum. ibi, Nec adijcitur.

Si cum suspenderetur, decidit. l.1. § quod cum suspenderetur.

Si is qui operatur in eo loco, uel discendi gratia ibi est, deiecit. l.5. § si horrearius.

Si nocte sit deiectum uel effusum. l.6. § Labeo.

Si cum uno actum sit. l.5.

IIII. *Quibus datur hæc actio?*

De hæredibus. l.5. § hæc autem. § nec enim hæredibus.

Si plures hanc actionem sibi dari desiderent: cui potissimùm danda. l.5. § hæc autem actio.

V. *Aduersus quos datur?*

De habitatore, & domino ædium. l.1. in prin. § si hæc in factum. § habitare. l.5. § si horrearius. § quia gratuitas. l.6. § habitator.

De hospite, & eo qui hospitium dedit. l.j.§ habitare.

De pluribus habitantibus. l.j.§ fin.l.2.l.3.l.4.l.5.in prin.

De hæredibus l 5.§ hæc autem actio.

De patre, & ipso filiofamiliâs inhabitante. l.j.§ si filiusfamil.

De domino, & ipso seruo inhabitante. l. j. § cum seruus.

De eo qui naui præpositus est, si de naui sit deiectum.l.6.§ fin.

VI. *Quid ueniat in hac actione?*

In duplum datur. l.j § in prin.§ hæc in factum. ibi, Nec adijcitur.

Si liber homo perierit. l. j. in prin. ibi, Si eo ictu. § sed cum liber.

Si libero homini nocitum est l.j.in prin.ibi, Si uerò uiuet § hæc autem uerba.l.7.

Si seruus insciente domino fecit. l.j.in prin. ibi, Si seruus insciente § eum seruus.

Si plures inhabitent, singuli insolidum tenentur. l.3.

VII. *Quamdiu competit?*

Perpetua est. l.5. § hæc autem actio. usq; ad § prætor ait.

VIII. *Euentus.*

Reus condemnatus repetere potest à socijs.l.4. Item ab eo qui deiecit, uel effudit. l. 5. § cùm autem legis.

¶ *De actione in factum de posito & suspenso.*

ff.lib.9.tt.3.l.5. § prætor ait. usq; ad finem legis.

I. *Ratio huius edicti & actionis.*

§ hoc edictum.

II. *Genus.*

In factum actio est. § prætor ait ne quis.

Popularis est actio & pœnalis. § fin.

III. *Causæ ex quibus datur.*

Si quis in subgrunda uel protecto supra eum locum quo uulgò iter fit, & in quo consistetur, id positum habeat, cuius casus cui nocere possit. § prætor ait.

Si suspensum decidit § penult.

DISTINGVITVR SEquentibus modis:

Si inquilinus, dominus, uel alius qui inhabitat, uel non inhabitat, positum habeat. § ait prætor.

Si seruus posuit. § positum.

Si in pergula positum habet, non in subgrunda, nec protecto. § nam cum pictor.

Si in cœnaculo, in horreo, uel alia ædificij parte positum habet. § supra eum locum.

Si amphora ex reticulo suspēsa decidit. § penult.

Si non possit nocere positum. § prætor ait cuius.

Si nulli nocuerit. § coercetur autem.

IIII. *Quibus datur?*

De hæredibus cæterisq; successoribus. § fin.

V. *Aduersus quos datur.*

De eo qui posuit, & eo qui habitat. § positum habere. § si id quod.

De hæredibus. § fin.

VI. *Quid ueniat in ea?*

Decem solidorum actio est. § prætor ait. ibi, Qui aduersus.

Si seruus fecerit. § prætor ait. ibi, Si seruus. § positum.ibi, Quare si seruus.

DE INTERDICTO VNDE ui. ff.lib.43.tt.15. C.lib.8.tt. 4 Cap. 17.

I. *Ratio huius interdicti.*

ff.l.j.§ j.ibi, Etenim fuit.

II. *Genus recuperandæ possessionis interdictum est.*

Inst.lib. 4.tt.15.§ recuperandæ.ff.l.j.§ j.ibi, Propter quod.

III. *Proprium.*

Mox auditur actor, etiam sine inscriptione. C.l.8.

Famosum non est. ff.l.13.

IIII. *Causæ ex quibus competit.*

Si quis ui ex aliquo loco deiectus est. Inst.lib.4.tt. 15.§ recuperandæ.ff.l.j.in prin.§ j.C.l.2.

Si quis uenientem prohibuerit ingredi in locum aliquem: uel in itinere detinuerit, & ipse possederit. ff.l.j.§ siue autem. usque ad § uim ui. l.3. § proinde etsi cum.§ unde ui l 12.l.18.C.l.10.

Si quis quibusdam superuenienlib. metu perterritus fugerit. ff.l.j.§ idem Labeo.l 2.§ si quis autem usq; ad § eum igitur.lib.4.tt.2.l 9 § j.

Si quis aliquem ad tradendam possessionem ui coegerit ff l 5.

Si quis possessorem fundi, uel eos per quos possidebat, in fundo uinxerit, aut eis imperauerit, & opus facere coegerit. ff.l j. § idem Iulianus. usq; ad § fin.

Si absentis possessionem ingressus est. C.l.11. tt. 5. l.2.

Si fructuarius uti frui prohibeatur, uide paulo inferius, uers. Si fructuarius uti.

DISTINCTIONES GENERALES: *præsertim primæ causæ, si quis ui ex aliquo loco, &c.*

1 *Ex persona deijcientis.*

Si patronus libertum deijciat, uel parens liberos. ff.l.j.§ interdictum.lib.37.tt.15.l.2.§ fin.l.7.

Si filiusfamiliâs deiecit. ff.l.16.

Si emptor fundi colonum deiecit. ff.l.18.

Si conductor precariò possidēs, uel alius possessor domino recuperare uolenti resistunt. C.l.10. Vide paulo superius, uers. Si quis uenientem.

2 *Ex persona deiecti.*

Si non dominus sit deiectus. ff.l.18.

Si is per quē dominus possidet. ff.l j. § quod seruus.C. tt.5.l.j.

Si seruus uel procurator domini. ff.l.j.§ quod seruus.

Si colonus sit deiectus. ff.l.j. § deniq; & si maritus.§ quod seruus.

Si fructuarius uti frui prohibitus sit. ff.l.3.§ unde ui. usq; ad § fin.l.10.

Si usuarius uti prohibitus sit. ff.l 3.§ item si non.

Si emptor fundi prohibitus sit. ff.l.12.l.18.

3 *Ex loco unde deiectus est, & re per uim ablata.*

Si non de solo uel ædificio sit deiectus. ff.l. j. § ad solam.

Si de re mobili sit deiectus. ff.l.j.§ illud utiq;.l.3.§ pertinet.

Si de

Si de area sit deiectus. ff. l. j. ad solam. ibi, & si quis de.

Si de re solo cohærenti. ff. l. j. § & generaliter. § si quis de ns.

Si de naue, uehiculo & ligneis ædificijs sit deiectus. ff. l. j. § si quis de naue.

4 *Ex causa & antecedentibus.*

Si sine dolo per errorem deiecit, putans rem suã esse, uel quia res sua sit. C. l. 5. l. 6. l. 7. l. 10.

Si iure suo usus est. ff. lib. 50. tt. 17. l. 187. § j.

Si propter iustam & probabilem causam. ff. l. 12. § fin.

Si emptor fundi colonum deijciat. ff. l. 18.

Si creditor pignus ui occupet. C. tt. 14. l. 3. l. 4.

Si iussu alterius deiecit. ff. l. j. § quoties.

Si permissu iudicis uel magistratus deiecit. C. l. 6. tt. 5. l. 2.

Si uim ui repellat. Inst. § recuperandæ. ff. l. j. § uim ui. usq; ad § idem. Labeo. l. 3. § eum igitur. l. 8. l. 17. l. 18. C. l. j.

5 *Ex reliquis contingentibus.*

Si deiectus naturaliter uel ciuiliter possedit. ff. l. j. § deijcitur. § siue autem.

Si mulier à possesione rei quam à marito dono accepit, deijciatur. ff. l. j. § denique etsi maritus.

Si de habitatione sibi gratis concessa deijciatur. ff. lib. 39. tt. 5. l. 27.

Si de superficiaria insula deijciatur. ff. l. j. § & generaliter.

Si usufructus uel usus nomine possedit, &c. uide § Ex persona deiecti.

Si ui clàm uel precariò possedit deiectus. Inst. lib. 4. tt. 15. § recuperandæ. uers. licet is. ff. l. j. § qui autem à me. C. l. 3. uide insuper § uers. Si uim ui rep.

Si non atroci ui deiecit. ff. l. j. § ad solam.

Si armis deiecit: & quando uis armata intelligatur. ff. l. 2. § armis. usq; ad § cum procurator.

6 *Ex consequentibus.*

Si is cui uis facta est, nihilominus uel per se uel per suos possesionem retinet. ff. l. j. § hoc interdictum. § non autem alij.

Si rei uindicatio in iudicium deducta sit. ff. l. 18. § fin.

Si actum sit. ff. l. j. § quoties uerus.

V. *Quibus competit hoc interdictum.*

De eo qui non possedit. ff. l. j. § interdictum.

De domino, alio per quem possedit deiecto. ff. l. j. § quod seruus. C. tt. 5. l. j.

De domino, seruo procuratore, colono uel inquilino deiecto. ff. l. j § denique etsi maritus. ibi, non tamen si. § quod seruus. l. 12. l. 20 C. tt. 5. l. j.

De domino & colono, uel inquilini inquilino deiecto. ff. l. 20.

De uenditore & emptore deiecto. ff. l. 12. l. 18.

De fructuario. uide § Ex pers. deiecti.

De hæredibus, cæterisq; successoribus. ff. l. j. § hoc interdictum. l. 3. § qui usufructus. l. 9.

VI. *Aduersus quos datur?*

De eo cuius familia deiecit. ff. l. j. in prin. § ait prætor. § quod igitur adijcitur. § familiæ. usque ad § quod seruus. l. 3 § cum procurator.

De domino & procuratore deijciente. ff. l. j. § quoties uerus. l. 3. § cum procurator.

De eo cuius dolo factum est ut quis deijceretur. ff. l. 3. § hoc interdictum.

De eo qui mandauit uel iussit. ff. l. j. § deiecisse.

De eo qui ratum habuit. ff. l. j. § sed etsi cum quis alium. l. 3. § cum procurator.

De eo qui deiecit, & eo qui posidet. ff. l. j. § ex interdicto. l. 7. l. 11.

De patre & filio deijciente. ff. l. 16.

De municipibus, & eo qui illorum nomine deiecit. ff. l. 4.

De hæredibus & cæteris successoribus. ff. l. j. § fin. l. 2. l. 3. in prin. § fin. C. l. 3.

VII. *Quid ueniat in hac actione?*

Intra annum datur de eo quod ui deiectus ibi habuit: post annum de eo quod ad eum qui ui deiecit, peruenit. ff. l. j. in prin.

De rebus mobilibus quæ in fundo fuerunt. ff. l. j. § si fundus. usq; ad § annus. l. 3. § pertinet. l. 14. l. 19. C. l. 9.

De eo quod interest: item de omni damno quod sensit ui deiectus, & de omni causa. ff. l. j. § qui ui deiectus. § non solum. l. 6 l. 15. C. l. 4.

De fructibus. ff. l. j. § ex die quo quis. lib. 22. tt. j. l. 38. § in Fauiana. uers. & ideo. C. l. 4.

Si dominus familiæ nomine conueniatur. ff. l. j. § quod igitur adijciatur § si quis tamen neget.

Si usufructuarius sit deiectus. ff. l. 3. § penult. l. 9. § deiectum.

Si cũ proprietarius deiectus esset, usufructuarius ex eo usumfructum perdidit. ff. l. 10.

Si colonus finito conductionis tempore non restituit fundum. C. l. 10.

Is quoq; qui aliquem ui deiecit, si quidem dominus rei fuit, dominium eius amittit: sin autẽ aliena res est, rei possesionẽ & æstimationem deiecto restituere tenetur. Inst. li. 4. tt. 15. § sed ex constitutionibus. C. l. 7. l. 10.

VIII. *Quando & quamdiu datur?*

Intra annum & post annum diuerso respectu. ff. l. j. in prin. § annus. l. 3. § hæc actio. § hoc interdictum. lib. 16. tt. 5. l. 7. § Iulianus. uers. quia placuit. C. l. 2, tt. 5. l. j. lib. 8. tt. 36. l. 5.

IX. *Adiuncta, seu de probatione, & iureiurando de rebus ablatis.*

C. l. 9.

X. *Adfinia remedia.*

De legibus Iuliis publicorum & priuatorum iudiciorum: item de constitutionibus principum. Inst. lib. 4. tt. 15. § recuperandæ. ff. l. j. § ne quid autem. C. l. 4.

Actio. ff. tt. 16. l. j. § restituendæ.

Furti & ui bonorum raptorum. ff. l. j. § illud utiq. § si fundus.

Ab exhibendum. ff. l. j. § illud utique. § si fundus.

Rei uindicatio. ff. l. 3. § unde ui interdictum.

Actio in factum. ff. l. j. § interdictum hoc. § fin.

NE VIS FIAT EI QVI IN possessionem missus est. ff. lib. 41. tt. 4. Cap. 18.

I. *Ratio huius interdicti.*

ff. l. j. § j.

II. *Genus. In factum actio est.*

ff. l. j. in prin.

Pœnalis actio est. ff. l. j. § hanc actionem.

Et prohibitorium & restitutorium est interdictum ff. l. 3 § cum prætor. l. j. § hæc actio.

III. *Causæ ex quibus competit.*

Si quis dolo malo fecerit, quo minus missus in bonorum possessione sit. ff. l. j. in prin.

Si quis prohibuerit missum in possessionem uenire. item si quis de possessione pulsus est. ff. l. j. § hæc actio. l. 4. § fin.

DISTINGVITVR:

1 *Ex antecedentibus prohibitionem: & causa ex qua quis in possessionem missus est.*

Pertinet ad omnes qui à prętore in possessionem missi sunt ff. l. j. § est autem. l. 4. § fin.

Si rei seruandæ causa in possessionem missus sit. ff. l. j § sed siue.

Si uenter in possessionem missus est. ff. l. j § sed siue. l. 3. § cum prætor.

Si damni infecti nomine missus est. ff. l. 4.

Si fideicommissi seruandi causa missus sit. ff. l. j. § sed siue. l. 3. in prin.

Si ex falsa & iniusta causa in possessionem missus. ff. l. j. § hæc uerba. ibi, Proinde. l. 3. § fin. li. 42. tt. 4. l. 14. § j. ibi, Licet possit deficere.

Si quis fideicommissi seruandi causa in bona hęredis missus sit. ff. l. j. § constitutum.

Si nondum missus sit in possessonem, quòd prętoris adeundi potestas non fuit. ff. l. 4. § sed ex alia.

2 *Ex reliquis contingentibus.*

Si alieno nomine prohibitus sit, uel prohibuit. ff. l. 2.

Si alius quàm dominus prohibuit. ff. l. j. § est aūt. ibi, Siue dominus.

Si pupillus uel furiosus prohibuit. ff. l. j. § hoc edicto.

Si sine ui prohibuit. ff. l. j. § hæc actio. ibi, Nec exigitur.

Si sine dolo malo prohibuit: ut quia suam possessionem putabat, uel non debitoris. ff. l. j. § si quis ideo.

Si cum damni infecti nomine in possessionem missus esset, dominus ruinosarum ædium promitti de damno infecto, uel per eum non stat quo minus promittat. ff. l. 4. in prin.

Si cū fideicommissi seruandi causa in possessionē missus esset, cōditio defecerit. ff. lib. 42. tt. 4. l. 14.

Si cum creditor in possessionē missus, ab aliquo prohibitus esset, à uenditore acceperit quanti eius interfuit. ff. libro 42. tt. j. l. 51. § si quis.

IIII. *Quibus datur hoc interdictum?*

De hæredibus, cæterisq; successoribus. ff l. j. § fin.

V. *Aduersus quos datur?*

De hæredibus, cæterisq; successoribus. ff. l. j. § hāc actionem.

De domino & patre filij uel serui prohibentis. ff. l. j. § si domini.

De tutore prohibente, & pupillo. ff. l. j. § hoc edicto.

VI. *Quid ueniat in hac actione?*

Quanti ea res est ob quam in possessionem missus est. ff. l. j. in prin. § hæc uerba. l. 2. l. 4. § prætor in eum.

VII. *Quamdiu competit?*

Annalis est. ff. l. j. § hanc actionem.

VIII. *Adfinia remedia.*

Si uenter in possessionem missus sit. ff. l. 3. § cum prætor.

Si quis fideicommissi seruādi nomine in possessionem missus sit. ff. l. 3. in prin.

DE INTERDICTIS VTI possidetis, de superficiebus, & utrubi. Cap. 19.

¶ *Vti possidetis.*

ff. lib. 43. tt. 16.

I. *Ratio huius interdicti.*

Inst. lib 4 tt 15 § retinendæ. ibi, namq; nisi. ff. l. j. § huius autem. § interdictum. lib. 41. tt. 2. l. 35.

II. Nomen.

Vti possidetis uulgò dicitur. l. j. § est hoc igitur.

III. *Genus, & proprium.*

Prohibitorium interdictum est ad retinendam possessionem. l. 1. §. hoc interdictum. §. est hoc igitur.

Duplex est. Inst. lib. 4. tt. 15. § tertia diuisio. ff. l. 3. § hoc interdictum.

IIII. *Differentia huius interdicti, & superioris Vnde ui.*

l. j. §. est hoc igitur. ibi, & consequenter.

V. *Causæ ex quibus datur.*

Si uis fiat possidenti. l. j. in prin. C. lib 8. tt. 6. l. j.

Declaratur quid sit uim facere possidenti. ff. tt. 15. l. 11. tt. 16. l. 3 § item uideamus. ibi, etenim qui colere.

Si quis suo, qualiter uelit, uti prohibeatur. ff. lib. 8. tt. 5. l. 8. § sed & interdictum. lib. 43. tt. 15. l. 11. lib. 47. tt. 10. l. 4.

Si quis in suo ædificare, arare, &c. prohibeatur. ff. l. 3. § hoc interdictum. usq; ad § item uideamus. 8. tt. 15. l. 11. lib. 41. tt. 2. l. 52. § eum qui.

Si prohibeatur præcidere uel traducere uites ex suo fundo in fundum uicini transductas. ff. l. 3. § item uideamus.

Si quis proiectum supra uicini solum, uel in ędes uicini non iure habere dicatur. ff. l. 3. § item uideamus. cum § sequente.

Si uicinus meus in pariete meo tectoria habeat. ff. l. 3. § si uicinus.

Si inter duos de possessione sit cōtrouersia. Inst. lib. 4. tt. 15. § retinendæ. ff. l. j. § huius autem. ibi, sed si inter.

DISTINCTIONES GENERALES.

1 *Ex re quam possidet, & de cuius possessione contentio est.*

De quauis re soli. ff. l. j. § hoc interdictum.

Si de possessione rei mobilis Inst lib. 4. tt. 15. § sed interdicto quidem. ff. l. j. § hoc interdictum.

Si de cloacis. ff. l. j. in prin.

Si de re quæ possideri non potest. ff. l. j. § hoc interdictum.

Si par-

Si partem possideat.ff.l.j.§ hoc interdictum.

Si superficiem possideat. ff.l.3 § cæterum superficiarius.

Si cœnaculum possideat alter, alter ædes. ff.l.3. § sed si supra.

2. Ex causa ex qua possidet alter, uel uterq.

Si ui, clam uel precariò possideat alter, uel uterq. Inst.lib.4.tt.15.§ sed interdicto quidem. ff.l.j.in prin.§ perpetuo. § fin. l.2.l.3. in prin. § non uideor.lib.41.tt.2.l.6.l.40.§ seruũ tuum.usq ad fi. legis.l.ult.C.lib.7.tt.32.l.6.

Si creditores rei seruandæ causa, uel alij custodiæ causa in possessionẽ missi sunt. ff.l.3.§ creditores.

Si usus fructus uel usus nomine possideat. ff.l.4.

Si alter usumfructum, alter possessionem sibi defendat: item alter usum, alter usumfructũ.ff.l.4.

Si alter ex iusta, alter ex iniusta causa possideat.ff. l.3.in prin.

3. Ex reliquis contingentibus.

Si reus uindicat ff.lib.41.tt.2.l.12.

VI. Quibus datur hoc interdictum?

De eo qui ædes possidet, & eo qui cœnaculum. ff. l.3.§ sed si supra.

VII. Apud quem competit?

Apud rectorem prouinciæ.C.lib.8.tt.6.l.j.

VIII. Quid ueniat in hoc interdicto?

Quanti ea res est. ff.l.j.in prin.ibi, Nec pluris.l.3.§ in hoc interdicto.

Vt tollat rectoria ex ædibus meis. ff. l.3.§ si uicinus.

IX. Quamdiu datur?

Intra annum, quo primum experiundi potestas erit.ff.l.j.in prin.ibi, Neq pluris.

X. Adfinia remedia.

Exceptio.ff.l.j.§ restituendæ.

Iniuriarum actio. ff.lib.47.tt.10.l.13.§ si quis me.l.14.

¶ DE SVPERFICIEBVS.

ff.lib.43.tt.17.

I. Ratio & usus huius interdicti.

l.j.§ qui superficiem.

II. Proprium & simile.

Duplex est.l.j.§ proponitur.

Ad exemplum interdicti Vti possideris proponitur: & omnia quæ in illo interdicto seruantur, in hoc quoq seruabuntur.l.j.§ proponitur.

III. Causa ex qua datur.

Si quis superficie uti prohibetur l.j.in prin.

Declaratur, quæ sint superficiariæ ædes.l.2.

DISTINGVITVR:

Ex quacunq causa possideat, nihil interest. l.j. § proponitur.

Si ui, clàm uel precariò possideat.l.j.§ proponitur.

IIII. Adfinia remedia.

De actione ex cõducto, & ex empto.l.j.§ qui superficiem.

De alia actione quæ datur superficiario. l. j. in prin. ibi. Si qua alia. § quod autem ait. § si soli. § quod autem.§ & si duobus.

V. Reliqua.

De actione quę datur domino soli.l.j.§ is autem cuius.§ quod autem.

Reliqua iura superficiei.l. j.§ quod autem.usq ad fin.legis.

¶ *Vtrubi.*

ff.lib.43.tt.30.

I. Simile.

Interdictũ hoc simile est interdicto Vti possideris.Inst.lib. 4.tt.15.§ retinendæ.ff.l.j.§ fin.

II. Differentia huius interdicti, & interdicti Vti possidetis.

Inst.lib.4.tt.15.§ sed interdicto.ff.l.j.§ j.

III. Causa ex qua datur.

Si inter duos de rei mobilis possessione controuertia fit, is uincit qui eam partem maiore parte eius anni possedit. Inst.lib.4.tt.15. § retinendæ.§ quorum uis.ff.l.j.in prin.

Mutatur, & constituitur ut is uincat qui litis contestatæ tẽpore, uel cũ inquietatur detinet. Inst. lib.4.tt.15.§ quorum uis ibi, Hodie.ff.l.j.§ fin.

Distinguitur. Si ui, clàm uel precariò alter ab altero possideat.Inst.lib.4.tt.15.§ quorum uis. ff. l.j.§ fin.

De reliquis huiusmodi interdictis, uide 8 lib. 8. huius Methodi.

DE INTERDICTIS IN GEnere.Inst.lib.4.tt.15.ff.lib. 43.tt.j.C.lib.8.tt.j. Cap. 20.

I. Definitio interdictorum.

Inst. in prin.

II. Ratio nominis.

Inst.§ sunt tamen qui putant.

III. Genus & propria.

Actionis uerbo continentur.ff.lib.44.tt.7.l.36.

Personalia sunt, non in rem.ff.l.j.§ penult.

In factum actione sine solennitate proponũtur. Inst.§ fin.C.l.3.l.4.

Ad priuatas causas, non ad publicas pertinent.ff. lib.47.tt.10.l.14.§ fin.

IIII. Diuisiones & species.

Non infamant.ff.tt.15.l.13.

Aut de diuinis rebus sunt aut de humanis. ff.l. j. in prin.l.2.§ interdicta autem.

Quædam prohibitoria sunt, quædam restitutoria, quædam exhibitoria. Inst.§ summa. ff.l. j. § interdictorum autem.

Quædam sunt adipiscendæ, quædam retinendæ, quædam recuperandæ possessionis. Inst. § sequens diuisio. usq ad § tertia diuisio.ff.l.2.§ interdicta usq ad fin.legis.

Alia in pręsens, alia in præteritum sunt concepta. ff.l.j.§ interdictorum quædam.

Alia proprietatis causam cõtinent, alia possessionis.ff.l.2.§ quædam interdicta.

Alia simplicia sunt, alia duplicia. Inst § tertia diuisio. ff.l.3.in prin.§ fin.

V. Quæ actio ex ijs detur?

In factum actio.Inst.§ fin.C.l.3.§ fin.l 4.

VI. Apud quem competit?

De præside prouinciæ, si reus nõ sit eius prouinciæ.C.l.2.

VII. Quid ueniat in ea?

De fructibus.ff.l.3.tt.15.l.j.§ ex die quo.

Si seruus deliquerit, uel uim fecerit.ff.l.fin.

VIII. *Quamdiu competunt?*

Quædam annalia sunt, quædam perpetua. ff.l.j.§ ult.l.4.

IX. *Adiuncta officia actoris.*

Sine solennitate proponūtur. Inst.§ fin.C.l.3.l.4.
Actor tenetur exprimere actionem.C.l.4.

Singula interdictorum species subiectæ sunt suis locis.

DE RELIQVIS DELICTIS & criminibus.ff.lib.47.tt.11.

Cap. 21.

Si glandē ex arbore tua in fundū meum cadentē ego immisso pecore depascam. ff.lib.19.tt.5.l.14.§ si glans.lib.10.§ 10.tt.4 l.9.§ glans.

Si calicem argenteum alienum in profundum ali iecit.ff.lib.19.tt.5. l.14 § sed etsi calicem.

Si alienas merces in mare proiecit. ff.lib.19.tt.5. l. 4 in prin.

Si seruum alienum spoliauerit, isq; frigore perijt. ff.lib 19.tt.5.l.14 § sed etsi seruum.

Si quis alienas sollicitauerit nuptias, & matrimonia interpellauerit. l.j.in prin.

Si puero stuprū abducto ab eo uel corrupto comite persuaserit, aut mulierem, puellam'ue interpellauerit, quid'ue impudicitiæ gratia fecerit, domum præbuerit, precium'ue quo is persuadeat dederit.l.j.§ fin.

De non naturalibus luxurijs, blasphemijs & iuramentis per Deum, per capillum, per caput. C. lib.5.tt.fin.l.fin.§ fin.Nouell.c.77.c.141.

De lusu.ff.lib.11.tt.5. C.lib.3.tt.43.l 15.

De periurio. uide § lib.2.huius Methodi. cap. De iureiurando.

Si mulier partum abegit. l.4.lib.48.tt.18.l.8. tt. 19. l 39.

Si quis partum exposuerit. C.lib.8.tt.52.l.2.

Si fimo corrupto aliquem perfuderit cœno, luto oblinierit, aquas spurcauerit, fistulas, lac', quid'ue aliud ad iniuriā publicam contaminauerit. l.j.§ fit iniuria.

Si album corrupit. ff.lib.2.tt.j.l.7.l.8.l.9.lib.48.tt. 10.l.32.in prin.

Si aliquid fecit, quo leuea hominum animi superstitione numinis terreantur. ff.lib.48 tt.19.l. 30.

De circulatorib.qui serpentes circūferunt & proponunt, si cui ob eorum metum damnum datum est.l.8.

De concussione, si simolato præsidia iussu concussio interuenit, &c.ff.tt.1.

De scopelismo, hoc est lapidum positione. l.7. § sunt quædam.

Si Nili aggeres cūpat. ff.l.7.§ fin.C.lib.9.tt.38.l j.

De nō præcidendis quibusdā arborib nec transferendis, nec excidendis.C.lib.11.tt.77.l.2.

De termino moto, uide § li.20.hui' Methodi ca.8.

De saccularijs & directarijs. ff.l.7.in prin.tt.18.l.j. § expilatores.

De effractoribus.ff.tt.18.l. j.§ expilatores.l.2.

De expilatoribus. ff.tt.18.l.j.§ expilatores.

De instrumentis prodiris.l.7.§ sunt præterea.lib. 48.tt.10.l.j.§ is qui deposuit.

De præuaricatorib.receptoribus, & effractorib. uide § li.j. huius Methodi, De publicis iudicijs in genere.

Committuntur insuper delicta emendo, uendendo, locādo, sepeliendo, ad statuas cōfugiendo, &c.

¶ *De confugiendo ad statuas.*

Si quis ad statuas & imagines ad iniuriā alterius confugit.ff.lib.48.tt.19.l.28.§ ad statuas.

Si cuius instinctu seruus ad infamandum dominum ad statuas confugit.l.5.

De sepeliendo & mortuum inserendo.

Si in alienū locū mortuū intulerit. ff.lib.11.tt.7.l.2. § j.usq; ad § nam totus.l.7.l.8.§ in hac autem.

Si in locum publicis usibus destinatum, mortuū intulit.ff.lib.11.tt.7.l.8.§ si in locum.

De emendo & uendendo.

Si monopolium exercet. C.lib. 4.tt.59.l.1.

Si purpuram emerit uel uendiderit.C.lib.11.tt.8.l. 5.lib.4.tt.40.l.j.

Si sericum à barbaris emerit. C.lib.4.tt.40.l.2.

Si publicé mala medicamenta uendiderit. Inst.li. 4.tt.fin.§ sicarij.ff.lib.48.tt.8.l.3.in prin.

De armis non à quolibet fabricandis, nec uēdendis. Nouell.c.85.

De armis, & alijs rebus à mercatoribus ad barbaros non transferendis. C.lib.4.tt.63.l.2.tt.41.li. 12. t.45.l.j.

Si illicitas merces uendiderit. ff lib.39.tt 4.l. 11. in prin.§ dominus usq; ad § fin.C lib 4.tt.61.l.9.

Si non salinarius sal emerit uel uendiderit. C. lib. 4 tt.61.l.11.

De emptione & uenditione quarundam arborū prohibita. C.lib.11.tt.77.l.j.

Si pater filium uendiderit. C.lib.4.tt.43. ff.lib.21. tt.2.l.39 § pater.

Si rem religiosam emerit uel uendiderit. C.lib.9. tt.19.l.j.

Si frumenta publici canonis uendantur à nautis. C.lib.4.tt.40.l.3.l.4.

Si rem alij obligatā, alij alienauerit: uide j ca prox.

Si duobus eandē rē diuersis tēporib. uendiderit. ff.lib.48.tt.10.l.21.lib.47.tt.20.l.3 § ubicunq;.

Si domum uel uillam dicuat negociandi causa, & particulatim emat uel uendat. ff.lib.18.tt.j.l. 52.

Si habitatores metrocomiæ loca sui iuris extraneis alienent. C.lib.11.tt.55.l.j.

Si Palatini à priuatis Imperatoria quid emāt. C. lib.4.tt.44.l.18.

Si nominatores ad munera à nominatis quid emant.C.lib.10.tt.70.l.2.§ fin.

Si officialis à suis prouincialibus emat.ff.lib.18.tt. j.l.46.l.62.in prin.

Si tutores à pupillis emāt, uide locum De tutela & cura § lib.6.huius Methodi.

Si medicus ab ægroto emat.ff.lib.50.tt.13.l.3.

Si dominus seruum fugitiuum, uel alius seruum alienum uel liberum hominem uendiderit. uide § lib.j.huius Methodi De lege Fauia.

Si eunuchos fecerit & uendiderit. C.lib.4.tt. 42. Nouell.c.142.

Si seruus ad bestias uenditus sit. ff.lib.48.tt.8.l.11. § j.

Si non secundum actionis formulam, sed plures merces uendiderit, uel operas locauerit. Nouell.c.122.

De conducendo & alio modo contrahendo.

Si tutor uel curator uel alius deposito officio ante restitutam tutelam uel administrationē, uel ante susceptam tutelam, cum fisco contrahit. ff. lib.48.

lib.48.tt.10.l.j.§ tutorea.usq; ad § fin.lib.19.tt.2. l.49.

Si quis militi prædia locauerit. ff. libro 19. tt. 2. l. 50.

De mutuo dando.

Si iudici mutuam dat pecuniam, uel ob honorem consequendum.C.lib.4.tt.2.l.16.

De societate.

Si improbè in alienā litem coierint, ut quidquid condemnatione in rem eius redactum fuerit, inter eos communicaretur. ff.lib.48.tt.7.l. 6. tt. 10.l.j.§ j.

Si illicita collegia usurpant. ff.lib.47.tt.22.l.3.§ fin.

Quæ sint illicita collegia, uide 8 lib. 3. Huius Methodi, De ciuibus & collegijs.

De pignore.

Si quis liberum hominem pignori acceperit. ff.li. 20.tt.5 l.5.

Si pater filium pignori dederit, uide paulo superius,uers.Si pater filium.

De pactis.

De pactis mercatorum & artificum, quo pluris uendant,& ne alter opus ab altero cœptum impleat.C.lib.4.tt.59.l.j.

Sunt præterea delictorum alia communia, alia propria certarum personarū, utputa magistratus militum, &c. ff.lib 49.tt.16.l 2.in prin. De propriis, uide in suis locis de militib. de magistratu,de clericis,&c.

DE CRIMINE STELLIONATUS. ff.lib.47.tt.20.C.lib.9. tt.34. Cap. 22.

I. *Genus & propria.*

Neq; publicum neque priuatum est iudicium. ff. l.j.tt.11.l.3.C.l.3.

Quod in priuatis iudicia est de dolo actio, hoc in criminibus est stellionatus persecutio.ff.l.3.§ stellionatum.

Non infamat.ff.l.2.

II. *Causæ ex quibus competit.*

Si quid dolo factum est,deficitq; titulus criminis, hoc crimen locum habet. ff.l. 3 § j. § & ut generaliter.

Si rem alij obligatā, dissimulata obligatione alij distraxerit,permutauerit, uel in solutum dederit.ff.l 3.§ ubicunq; lib 48.tt.10.l 21.l.28.C.l.2.Vel pignori dederit. ff lib.20.tt.j.l. 15. § qui res suas. lib.22.tt.4.l.5.C.l.j l.4.

Si rem alienam pignori dedit. C.l.2.ff.l.4.

Si creditor idem debitum bis exegit, uel ei solutum est. ff. lib. 17. tt. j. l. 29. § in omnibus.

Si peierauit.ff.l.4.

Si imposturam uel collusionem fecit in necem alterius.ff.l 3.§ item si quis.

Si merces suppressit.ff.l.3.§ fin.

Si merces supposuit, obligatas auertit uel corrupit.ff.l.3.sed et si.

III. *Apud quem competit.*

Ad præsidis cognitionem spectat. ff. l. 3. in prin.

IIII. *Quid ueniat,seu de pœna.*

Pœna extraordinaria est.ff.l.2.l.3.§ pœna.

Pœna opus metalli in plebeijs egredi non debet. ff.l.3 § pœna.

Si peierauit,dum iurat pignora sua esse ff.l.4.

FINIS LIBRI VICESIMITERTII, *& Sextæ partis.*

METHODI IURIS CIVILIS PARS SEPTIMA, DE CAUSIS QUIBUS IURA RETINENTUR, AMITTUNtur & recuperantur:

AD D. IOANNEM HEINTZENBERGER, NICOLAI VIGELLI *De interpretandis Legibus*

PRAEFATIO.

ORTUM uideo,uir clarissime,finḗq; Operis suscepti, in quo perficiendo plurimum me tua confirmauit cohortatio. Vidi autem in hoc Opere faciendo rempub.legib magistratib. & iudicijs ornatissimam,cuius utinam uel umbrā in rebuspub.nostris haberemus uidi prudētiam ueterum Romanorum in condendis legibus non minorem, quàm in bellis gerēdis fortitudinē: uidi ueterum Iuris interpretum rationem interpretandarū legū à paucis nostra ætate obseruatam. de qua hoc loco,antequam ulterius in Methodo progrediar,pauca mihi ad te libet præfari. Prætor Romanus tale proponit edictū:Pacta conuēta,quę neq; dolo malo, neq; aduersus leges,plebiscita,senatusconsulta,edicta,decreta principū,neq; quo fraus cuiquam eorū fiat,facta erunt seruabo.

uabo.Hoc edictum Vlpianus interpretaturus,primò cōmendat edictum,atq; cō-
firmat hisce uerbis: Huius edicti æquitas naturalis est. Quid enim tam congruum
humanæ fidei,quā ea quæ inter eos placuerint,seruare? Deinde singula edicti uer-
ba obscuriora declarat definiēdo & diuidēdo,nēpe uerbū Pacta,hisce uerbis: Pa-
ctū autē à pactiōe dicitur,unde & pacis nomē appellatū est Est autem pactio,duo
rū plurium ue in idē placitū & consensus:item Pactorum quędam in rem sunt,quę
dam,&c. Verbum Conuenta declarat hisce uerbis: Conuentionis uerbum gene-
rale est.ad omnia pertinens,&c. Verbum Dolo malo,declarat hisce uerbis:Dolus
malus fit ex calliditate & fallacia: & (ut ait Pedius) dolo malo pactum fit,quoties,
&c. Tertiò uarias proponit edicti distinctiones & subdistinctiones, ex personis,
causa,modo,antecedētibus,cōsequentibus,&c. Quartò,actionem & exceptionē
edicto introductam,uel ex pacto competentem latius describit,enumerādo quib.
& aduersus quos ex pacto detur actio uel exceptio,quid in ea ueniat,quæ eius ad-
finia sint remedia,&c. Ita interpres edictum propositum commendat,declarat, di-
stinguit,ius ex edicto cōpetens latius describit:quæ interpretādarum legum ratio
ueterum fuit Iuriscōsultorum, ut passim in Pandectis cernere licet. Nō igitur ea in
interpretādis legibus à nobis negligenda,sed potius sequenda est:præsertim cum
alia melior(mea quidem sentētia) excogitari nulla possit. Planè inrerdum lex alia
lege superueniēte mutatur,uel tollitur prorsus:quod & ipsum interpretādo nō est
reticendum.Sed argumentū & officium legis est exponendum,quid lex sibi uelit,
& quorsum tendat: quod & ipsum à ueteribus Iurisconsultis factitatum esse cerni-
mus,& plurimùm ad leges intelligendas facit. Vltra hæc solet Zasius in legibus in
rerpretandis quasdā colligere conclusiones,ex lege pendentes:qui tamen modus,
quoniā minus frequēs est apud ueteres Iurisconsultos, & magis ad cōfirmandum
id quod colligitur, quàm ad legem interpretādā pertinet, nō magnoperè uidetur
mihi curādus.Sex igitur potissimùm in legibus interpretandis arbitror obseruan-
da:nimirum,ut argumentum & officium legis exponatur ,ut lex commēdetur uel
confirmetur,ut declaretur,ut distinguatur:ut ius , actio uel exceptio lege introdu-
cta latius describatur: ut deniq; mutatio legis,si quæ est, non prætereatur silentio.
De quibus singulis ordine uidendum. In primis aūt necessarium est, ut argumen-
tum & officium legis exponatur,quod ad intelligendas leges facit plurimum.In ti
tulo de Procuratorib.haud procul ab initio tales habentur:Pręsens habetur & qui
in hortis est,& qui in foro,& qui in urbe,& qui in cōtinentib.ędificijs:& idco pro-
curator eius pręsentis esse uidetur.Hæc uerba plana sunt omnia, at leges obscuris-
simæ,si non intelligatur illarum officium,quod tale est. Ius est,quòd procurator a-
ctoris dominum tenetur defendere . Distinguitur hoc ius. Nisi dominus præsens
sit;tunc enim procurator ad defendendū non tenetur.hanc distinctionē declarant
leges prędictę,definientes quis præsens sit, uel quādo dominus pręsens esse dica-
tur.Sic in titulo De furtis talis lex scripta est:Si ad dominum ignorantē peruenerit
res furtiua, uel ui possessa,non uidetur in potestatem domini reuersa : ideoq; nec si
post talē domini possessionē bona fide emēti uenierit, usucapio sequetur.origo &
officiū huius legis est eiusmodi:Ius est,quod res aliena diutino tempore à bonæ fi-
dei emptore possessa usucapitur.quod ius distinguit: Nisi res furtiua sit,uel ui pos-
sessa.tunc enim cessat usucapio.Hęc distinctio subdistinguitur : Nisi res furtiua uel
ui possessa in domini potestatē sit reuersa:tunc.n.uitio rei purgato,usucapi res po-
test.Hęc subdistinctio proposita lege rursus distinguitur,hoc modo:Nisi res ad i-
gnorantē dominum peruenerit:tunc.n.nō uidetur in potestatē domini reuersa.Ita
origo legum repetēda,& officium explicandum est.In l. quinq; pedum.C.finiū re-
gundorū.& in l.cretionū.C.de iure deliberādi.uidemus quidē leges anteriores, &
exceptiones aliquas mutari ac tolli prorsus:quia autē ignoramus,quę istæ leges &
exceptiones quæ mutantur,fuerint,origoq; dictarū legum latet,obscurissimę no-
bis uidentur.Officia autem legum uaria sunt.nam aut rem aliquam definit lex, aut
diuidit,aut propria,causas,effectus rei designat, aut aliam legem declarat aut con-
firmat, aut distinguit, aut mutat, &c. Ita cum omne thema quod lege describitur,

aut sim

aut simplex sit, ut Pactum: aut compositum, ut Pactum est seruandũ: euenit, ut duplicia quoq; legũ sint officia, alia circa simplex, alia circa cõpositũ thema. Illius quidem generis sunt, cum persona, res uel actio definitur, diuiditur, propria, causæ, effectus, &c. designantur: huius autẽ generis sunt, cum lex aliqua uel ius aliquod declaratur, confirmatur, distinguitur uel mutatur. Itaq; omnis lex aut ius aliquod in persona, re uel actione statuit uel designat definiẽdo, diuidẽdo, propria, causas, effectus enumerando, &c. aut ius alia lege statutũ interpretatur confirmãdo. declarando, distinguendo uel mutando: cuius generis species nũc explicamus. Illius autẽ generis species mihi uidẽtur tot esse, quot sunt rerũ describendarũ loci, de quib. Dialectici tractãt. In titulo. ff. de capitis deminutione, lex 1. definit capitis deminutionẽ. Lex fin. diuidit capitis deminutionẽ, eiusq; species enumerat. Lex 3. cum duab. ll. sequentibus, usq; ad § nunc respiciendũ, causas capitis deminutionis enumerat. Lex 5. § nunc respiciendũ, cum duabus ll. sequentib. usq; ad § si libertate, effectus capitis deminutionis enumerat, & iura quæ per eam solẽt amitti. Lex 8. cum duab. ll. sequentibus, item l. 2 § nemo, similiter de effectibus capitis deminutionis tractat. Lex 2. § fin. edictum proponit, quo actiones per capitis deminutionem amissæ restituuntur: proinde & ipsum edictũ, euentũ capitis deminutionis designat. Lex 2. in prin. item § ij, qui capite. § nemo. § ei qui debitorem. item lex 7. § si libertate. § fin. cum tribus ll. sequentibus distinctiones superioris edicti tam iustas quàm iniustas enumerant, & actionis adfinia remedia. Lex 2. § fin. actionem edicto restitutam latius describit. Hęc de officijs legum. Commendatur autem uel confirmatur lex, cum uel utilitas eius, uel ratio indicatur, uel argumento quod contrà obijci potest, occurritur, & respondetur: hæc obliqua, illa directa est cõfirmatio. Sic l. j. § 1. ff. nautę, caupones, stabularij, &c. Vlpianus ait: Maxima utilitas est huius edicti: quia necesse est plerunque eorum fidem sequi, resq; custodiæ eorum committere. hæc est confirmatio edicti directa. sequitur obliqua hisce uerbis: Nec quisquam putet grauiter aduersus eos hoc constitutũ. nam est in ipsorũ arbitrio, ne quẽ recipiant, &c. potuit enim obijci, grauiter atq; iniquè hoc aduersus eos constitutũ. Sic obliqua confirmatio est Inst. de rebus corpor. & incorpor. § nec ad rem pertinet. Nã cum dictũ esset, hæreditatẽ, usumfructũ, &c. esse res incorporales: obijci potuit, in hęreditate esse res corporales: ergo hæreditatẽ esse rem corporalẽ. cui obiectioni dicto loco respondetur, & sic id quod dictum erat, per obliquũ confirmatur. Huc pertinet solutio antinomiæ, cũ aliqua lex legi propositæ uidetur repugnare. Post legẽ cõfirmatã, eiusq; officiũ demõstratũ sequitur, ut singula legis uerba obscuriora declarẽtur: quod fit uel definitiõe, uel exẽplis, uel casus fictione. Casus fictiõe plerũque utitur glossa: definitionib. & exẽplis Iuriscõsulti ueteres. Definitionib. ut paulo superius ostendi in edicto de Pactis. itẽ, ut est exẽplũ l. 1. § metus. & l. 2. ff. de eo quod metus causa. & l. j. § dolum malũ. ff. de dolo malo. Exemplis: ut l. 1. § hinc descẽdit. ff. de iusticia & iure. ubi Vlpianus definitionẽ iuris naturalis propositã exẽplis declarat. & paulo pòst l. 2. cũ tribus ll. sequentib. definitionẽ iuris gentiũ in fine legis primæ positã. Lege declarata, distinctiones eius subijciendæ sunt. Nihil aũt aliud sunt distinctiones, quàm exceptiões à regula uel lege, quarũ unius legis plerunq; solẽt plures & uariæ esse, pro uarietate circumstantiarũ personæ, causæ, loci, temporis, &c. unde Vlpianus omnẽ definitionẽ in Iure ciuili dicit esse periculosam: parũ enim esse ut subuerti nõ posit. quod quidẽ ita intelligendũ est, nõ ut ipso iure subuerti posit lex omnis, uel legis definitio: sed per exceptionẽ, seu distinctionẽ. Nã firmiter standum definitioni uel regulæ, donec exceptio aliqua allegetur in Iure fundata, & quæ causæ pręsenti insit. Quo casu regula perdit officiũ suũ. & subuertitur, nec in eo possumus sequi regulã iuris. nã in omni iure generi per speciẽ derogatur. Sic regulariter uerũ est, inueteratã consuetudinẽ pro lege custodiri: falsum tamẽ hoc est, si uel cõstitutio Principis ei cõtraria sit, uel ea tacito populi consensu sit abrogata, uel cõtra rationem introducta, &c. Planè distinctionũ aliæ iustæ sunt, alię iniustæ. Iniustę, quæ à iure reprobãtur. Sicius est, quo feræ

bestiæ

De furti actione nautæ danda. l.4. in prin. lib.47. tt.5.l.1.§ quòd si receperit.
De parte à socio repetenda, si serui communis no mine quid præstitit. l.6.§ idem dicetur.

IX. *Adfinia remedia.*

Actio furti, & damni iniuriç. l.3 § fin. l.6.§ possumus. lib.47. tt.5. l.1. § & in duplum.
Locati & conducti. l.1 § ex hoc edicto.
Depositi. l.1.§ sed si gratis.

DE DAMNO IN TVRBA dato. ff. lib.47. tt.8. l.4.

Cap. 9.

I. *Differentia huius edicti, & eius quod est de damno coactis hominibus dato.*

§ si quia aduentu. usq; ad § hæc actio.

II. *Genus.*

In factum actio est. § hæc autem actio.

III. *Causa ex qua datur hæc actio.*

Si damnum in turba datum sit. l.4. in prin. § hoc edictum.
Si in turba quid raptum sit. § loquitur autem.
Si in turba quid amissum sit, corruptum, scissum, fractum. § loquitur autem.
Declaratur quid turba sit. § j.

DISTINGVITVR SEquentibus modis:

Si alibi quàm in turba factum sit. § hæc autem actio.
Si is qui damnum dedit, turbam non coegit. § si quis aduentu.
Si non habuit consilium turbæ cogendæ, & sine eius dolo malo turba coacta est. § si quis aduêtu. § si cum seruum.

IIII. *Quibus datur hæc actio?*

De successoribus. § fin.

V. *Aduersus quos datur?*

De eo qui damnum dedit, & eo cuius dolo malo factum est, ut damnum daretur. § hoc autem. § hoc edicto. § si cum seruum.
De ipso seruo & familia damnû dante. § in seruû.
De successoribus. § fin.

VI. *Quid ueniat in hac actione?*

Intra annum in duplum post annum in simplum datur. l.4. in prin § idcirco illud. § hæc autem actio.
Duplicatur quanti ea res est, scilicet uerû rei precium, & præsentis temporis fit æstimatio. § hæc autem actio.

VII. *Quamdiu competit.*

Annalis est. § sed & hoc & illud.

VIII. *Adfine remedium.*

Si raptum in turba. § loquitur autem.

DE INCENDIO, RVINA, naufragio, rate, naue expugnata. ff. lib. 47. tt.9.

Cap. 10.

I. *Ratio & usus huius actionis.*

l.j.§ huius edicti.

II. *Causæ ex quibus datur.*

Si ex incendio, ruina, naufragio, rate, naue expugnata quid raptum, dolo ue malo receptû est, & damnum datum. l.j. in prin.
Si recepit ex incendio raptum. l.j. in prin. l.3.§ non tantum. § non solum.
Si abstulit & amouit. l.3.§ non solum.
Si damnum dedit. l.j. in prin. l.3 § non solum.

Declaratur,

Quid sit ex incendio rapere. l.1.§ ex incendio.
Ex ruina rapere. l.1.§ item ruinæ.
Ex naufragio l.1.§. fin. l.2. l.3. in prin l.4. in prin.
Rate, naue expugnata. l.3.§ deinde ait. l.6.

DISTINGVITVR:

1 *Ex loco & tempore quo rapitur.*

Si naue eiecta rapitur. l.3.§ qui eiecta.
Si domo uel uilla expugnata rapit. l.3.§ Labeo.
Si in littore uel in alio loco, non tamen in eo, in quo naufragium uel incendium fit, rem iacentem rapiat item,
Si post naufragium uel incendium, uel ratem nauem expugnatam rem iacentem subtrahat. l. j. § fin. l.2. l.3 in prin. l.5.
Si ex adiacentibus prædijs ubi incendium uel ruina fit, rapiat. l.1.§ proinde si ex § item ruinæ.
Si cum nondum naufragium fuit, sed in ipsa trepidatione rapiat. l.4. in prin.
Si postquam suspicio incendij uel ruinæ fuit, rapuit. l.1.§ si suspicio.

2 *Ex causa & modo facti.*

Si sine dolo malo fecit. l.1. in prin. l.3.§ sed enim ad dirum est. § quod ait prætor.
Si incendio defendendarum suarum ædium causa damnum dedit. l.3.§ quod ait prætor. lib.9. tt. 2. l.49.§ fin. lib.43. tt.23. l.7 § est autem & alia.
Si hoc animo rapuit, ut saluum faceret domino. ff. lib.47. tt.2. l.44.§ si iactum.

3 *Ex reliquis contingentibus.*

Si dominus naufragij uel rerum rapiat. l.11. in pri.
Si peritura collegerit. l.4.§ diuus.
Si dominus derelinquentia animo res suas è naue iactauerit. ff lib.47. tt.2. l.44.§ si iactum.
Si res fluctibus expulsa iaceat. l.5.§ iacentem.
Si consuetudo loci repugnet. ff. lib.14. tt.2. l.9.

IIII. *Quibus datur hæc actio?*

De eo cui rea abest. C. lib.6. tt.2. l.18.
De fisco. l.3.§ fin.
De successoribus. l.4.§ fin.

V. *Quid ueniat in ea?*

Intra annum in quadruplum. post annum in simplum est. l.j. in prin. C. lib.6. tt.2. l 18.
Si seruus fecerit l.j. in prin. ibi. Item in seruum.
Alias pœnas uide j Adfinia remedia.

VI. *Adfinia remedia.*

Duo senatusconsulta. l.3.§ penult. & ult.
Constitutio Pij Antonini. l.4.§ j.
Const. D. Hadriani. l.7.
Const. Friderici. § fin.
Actio furti. l.3. in prin. l.5. in prin. ff tt.2. l.44.§ si iactum.
Vi bonorum raptorum. l.5. in prin.
Legis Aquiliæ. l.3.§ quod ait prætor.
Lex Iulia de ui publica & priuata. ff. lib.48. tt.6. l.3. § eadem lege. tt.7. l.1 § eadem pœna.

VII. *Reliqua de naufragijs.*

l.3.§ fin. l.7. in prin. § fin. l.10. C. lib. 11. tt.5.

DE

DE LIBERO HOMINE EXhibendo. ff. lib. 43. tt. 28.

Cap. 11.

I. *Ratio huius interdicti.*

l. j § fin. l. 2.

II. *Causa ex qua datur.*

Si liber homo ab aliquo retinetur. l. j. in prin.

DISTINGVITVR:

1 *Ex persona retinentis.*

Item ex causa & modo retinendi.

Si is qui eum in potestate habet retinet. l. 3. § is ta men.

Si pater filium retinet. l. 3. § si enim quis.

Si patronus libertum, uel alius eum quem aluit retinet. l. 3 § proinde etsi.

Si eum quem ab hostibus redemit retinet, l. 3. § si quis eum.

Si noxæ sibi deditum retinet l. 3 § proinde etsi libertum.

Si iustam causam retinendi habet. l. 3. § & genera liter.

Si putet illum seruum suum esse. l. 3. § plane si dubitat.

Si pro seruo illũ bona fide emit l. 4. § Trebatius.

Si nesciat hominem apud se esse. l. 3. § is qui nescit.

2 *Ex persona retenti.*

De quouis libero homine l. 3. § hæc uerba.

Si plures retineantur. l. 3 § hęc uerba.

Si uolens retineatur l 3. § si quis uolentem.

Si dubitetur, utrum liber sit. l. 3. § plane si dub.

Si ipse suum statum ignoret. l. 4. in prin.

3 *Ex reliquis contingentibus.*

Si creditor latẽtem, debitorem sibi exhiberi desideret. l. 4. § fin.

Si reus absens sit. l 3. § fin.

Si exhibuerit hominem, sed non statim. l. 4. § nul lo temp.

Si actum sit. l. 3. in prin § si tamen posteaquã usq; ad § fin.

III. *Quibus competit hoc interdictum.*

De quouis l. 3. § hoc interdictum.

De pluribus l. 3 § si tamen plures.

De muliere & pupillo l. 3. § sed etsi mulier.

De suspectis. l 3. § hoc interdum.

IIII. *Quid tenetur in hoc interdicto?*

Vt liber homo exhibeatur. l j in prin.

Declaratur quid sit exhibere. l. 3. § ait prætor.

V. *Quamdiu competit?*

Perpetuum est. l. 3. § fin.

VI. *Adfinia remedia.*

Lex Fauia. l. 3. in prin.

Causa liberalis l 3 § plane si dubitet.

De mittẽdo in bona latentis debitoris. l. 4 § fin.

De liberis exhibẽdis & ducendis, uide & De iure inter parent. & liberos, lib. 4. huius Methodi. item,

De uxore exhibẽda. uide De iure inter maritum & uxorem ff. lib. 4.

SERVI CORRVPTI.

ff. lib. 11. tt. 2.

Cap. 12.

I. *Ratio huius actionis.*

l. 14. § j.

II. *Causæ ex quibus competit.*

Si quis alienum seruum recepit. l. j. in prin. C. lib. 9. tt. 20. l. 2. lib. 6. tt. j. l. 4. l. 6. l 7.

Declaratur,

quid sit Recipere l. j § quod autem.

Si alieno seruo dolo malo quid persuasit, quo eũ deteriorem faceret l j. in prin.

Declaratur quid sit Persuadere. l. j. § persuadere.

Si seruum alienum sollicitauit. C. lib. 6. tt. 2. l. 4. tt. j. l. 5.

DISTINCTIONES GENERALES:

1 *Ex persona corrumpentis.*

Si dominus uel usufructuarius corrumpat. l. 9. § si in seruo.

Si bonæ fidei emptor seruum corrumpit. l. j. § j.

Si socius seruum communem corrupit. l. 9. in prin.

Si seruus communis proprium corrupit. l. 14 § si seruus.

Si seruus in quo usumfructum habeo, propriũ corrupit. l. 14. § si is in quo.

Si uxor seruum mariti corrupit. l. 17.

Si parens domini, patronus, liberi patroni uel parentes corruperunt ff. lib. 37 tt. 15. l. 6.

2 *Ex persona corrupti.*

Si malo seruo persuasit l. j. § sed utrum.

Si seruum hæreditarium corrupit l. 13. § fin.

Si filiumfamiliãs corrupit. l 14 § 1.

Si liberum hominem bona fide seruientem. l. j. § sed nec eum.

3 *Ex re quam persuasit.*

Si persuasit seruo. ut iniuriam uel furtum faceret uelut fugeret, &c. l. j. § fin. l. 2.

Si persuasit, ut chirographa debitorum corrumpat l. 11. § j.

Si persuasit, ut in tectum ascenderet, uel in puteũ descenderet: unde perijt, uel crus fregit. l. 3. l. 4.

Si persuasit, ut dominum contemnat l 15.

Si persuasit, ut infamandi domini gratia ad statuam fugeret. ff. lib 47. tt. 11. l. 5.

Si luxuriosum uel contumacem fecit. l. 15.

Si pecuniam apud reum consumpsit seruus. l. 16.

4 *Ex causa & modo facti.*

Si sine dolo malo fecit l. 1. l. 5 in prin.

Si lusus gratia fecit l. 3. in prin.

Si ut custodiret seruum recepit, uel humanitate uel misericordia ductus, uel alia probata ratio ne l 5 in prin.

Si liberum putauit. l 5. § si quis dolo.

5 *Ex reliquis contingentibus.*

Si seruus etiam sine suasione erat fugiturus. uel furtum facturus l. 5 § sed utrum. ibi, imò etsi.

Si persuadendo non fecit deteriorẽ. l. j. § persuadere ibi & ideo.

Si cum seruo suasisset ut rem domini subriperet, & ad se perferret: seruus domino id indicauit, dominusq; seruo rem ad eum perferendã dedit. Inst. lib. 4. tt. j § sed etsi credat. C lib. 6. tt. 2. l. 20.

6 *Ex consequentibus.*

Si seruus corruptus alienatus, manumissus uel mortuus sit. l. 5. § fin. cum trib. ll. sequentibus. l. 16.

M Si

Si actum sit l.11.§ quamuis. ibi, Nec sufficit.usque ad fin.legis.l.12.
Si alter sociorum soluit.l.14.§ item si seruus.

III. *Quibus datur haec actio?*

De bonae fidei emptore serui l.3.§ 3.
De eo cui liber homo corruptus seruit. l. 3. § sed nec eum.
De usufructuario serui.l.9.§ si in seruo.
De debitore seruo pignorato corrupto.l.14. § pignori.
De haerede domini.l.8.l.13.in prin.

IIII. *Aduersus quos datur?*

De haeredibus.l.13.in prin.
De duobus socijs serui corrumpentis. l. 14. § item si seruus.

V. *Per quem?*

Etiam per procuratorem datur.C.lib.6.tt.2.l.4.§ fin.lib.9.tt.20.l.2.

VI. *Quid ueniat in hac actione?*

In duplum datur,quanti ea res est.l.3.in prin. l.5. § haec actio.l.9.§ datur autem.
Non extra rem duplum est l 14 § in hac actione.
Si seruus seruaāe corrupit. l.5.§ si seruus. l. 14. § item si seruus.
Si uxor seruum mariti corrupit.l 17.
Si cum uno ex socijs agatur.l.14.§ item si seruus.
De poena extraordinaria.ff.lib.3.tt.18.l.11.lib . 47. tt.11.l.5.

De aestimatione facienda.

Cuius temporis aestimatio facienda. l. 5. § fin. l.6.
Cuius rei aestimatio facienda.l.9 § fin.
Quanti minoris est seruus.l.9.§ fin.l. 14. § in hac actione.§ aestimatio.
Si inutilis sit factus seruus,ut eum non expediat habere.l 14 § interdum tamē usq; ad fin. legis.
De rebus quas seruus secum abstulit aestimandis, & omni damno.l.10.l.11.in prin.
Si persuasit,ut Titio furtum faceret unde dominus furti obligatus est. l. 14. § his consequenter.
De furtis postea factis.l 11 in prin.
Si dominus teneatur actione legis Aquiliae, ob damnum à seruo corrupto datum. l. 14. § item non solum.
Si ex locato teneatur dominus ob seruum corruptum.l.14.§ item non solùm.
Si cum persuasisset ut chirographa debitorū deleret,is postea consuetudine peccandi,& alia in strumenta subtraxit,deleuit, &c.l.11.§ 3.

VII. *Quando & quamdiu competit?*

Perpetua est.l.13.in prin.
Marito aduersus uxorem etiam constante matrimonio datur.ff.l.17.

VIII. *Adfinia remedia.*

Furti actio.l.11.§ quamuis.l.16.Inst.li. 4. tt.3.§ sed etsi credat.C.lib.6.tt 2.l.20.
Legis Aquiliae.l.4.
Legis Fauiae.C.lib.9.tt.20.l.2.
Pro socio,& communi diuidundo.l.9.in prin.
Condictio.l 11.§ fin.
Petitio haereditatis.l.13.§ fin.l.14.in prin.

DE ABIGEIS.
ff. lib. 47. tt. 14. C. li. 9. tt. 37. Cap. 13.

I. *Ratio huius iudicij.*

ff.l.2.

II. *Genus.*

Publicum iudicium non est,sed magis furtum.ff. l.2.

III. *Causae ex qua datur.*

Si pecora ex pascuis,uel armētis subtraxit,& abegit.ff.l.1.§ abigei autem.

DISTINGVITVR SEquentibus modis.

Si à stabulo abegit. ff.l.1.in prin.ibi, Eum quoq;.
Si bouem aberrantem,uel equum in solitudine relictum abegit.ff.l.1.§ abigei.
Si non multa pecora,sed unum aut alterum abegit.ff.l.3.in prin.§ qui sępius.lib.48.tt. 19. l.16.§ quantitas.
Si porcum,capram,ueruecē abegit.ff. l.3. § sed & qui porcum.
Si de proprietate ab actorum faciat controuersiam,& iustis rationibus ductus putauit sua.ff. l.3.§ fin.

IIII. *Quid ueniat, seu de poena abigeorum.*

Poena metalli,operis & gladij.ff.l.1.10 prin § quā quam.
Si frequentius fiat hoc genus malefícij. ff. l. 3. in prin.
Si gladio abegit.ff.l.3.§ saoē quicunq;. l. 2. § sed quia.
Si honestiore loco natus sit reus. ff. l. 3. § quanquam.
Si porcum,capram, ueruecem abegit. ff. l 3. § sed & qui porcum.
Si à stabulo abegit.ff.l.3 § eum quoq;.
Si abigeos recepit.ff.l.3.§ fin.

V. *Adiuncta.*

De inscribendo in crimen.C.l.3.

ARBORVM FVRTIM CAEsarum. ff. lib. 47. tt.7. Cap. 14.

I. *Genus.*

Poenalis est actio.l.7 § fin.
Non est furti actio.l.7.in prin.

II. *Simile.*

Huius actionis eadem est causa,quae legis Aquiliae.l.5.§ eius.

III. *Causa ex quibus datur?*

Si arbores succidit,cędendi causa ferit, cingit, deglabrat,subsecuit.l.5.in prin.
Si radicitus arbores euulsit & extirpauit. l.7.§ si quis radicitus.

DISTINCTIONES GENERALES.

I *Ex re caesa, uel extirpata.*

Si pars arboris caesa sit.l.7.§ etsi non tota.
Si uitis caesa sit.l 3.in prin.
Si hedera,arundo uel salictum.l.3.in prin.
Si ea arbor quae adhuc tenera est ut herbae loco sit.l.4.
Si ea quę radicē nondū concepit. l.3. § sed si quis
Si saligneae uirgae instituendi salicti causa defixae.l 3 § sed si quis.

Si stir-

Si stirpes oleæ, etiam eæ quæ nõdum radices egerunt. l. 3. § fin.

Si arbor ex seminario f i. pitiis translata, quæ terram nondum comprehendit: & ea cuius radices desinunt uiuere, quamuis adhuc terra contineatur. l. 3. § quòd si quis.

Si arbor subuersa radicitùs ut etiam nunc reponi possit, atq; ita translata est ut reponi possit. l. 3. § Labeo.

2 *Ex reliquis contingentibus.*

Si non clàm cædit. l. 9. in prin.

Si non ignorante domino, neq; eius celandi causa cædit. l. 7. in prin. l. 9. § fin.

Si per uim sciente domino cædit. l. 9. in prin.

Si iussu alterius cædit. l. 7. § siue autem quis.

Si per alium cædit. l. 7. § siue autem quis.

Si serra secuit. l. 5. in prin.

Si colonus cædit. l. 10.

Si uicinus, in cuius agrum arbor radices porrexit, cædit. l. 6. § fin.

3 *Ex consequentibus.*

Si postquam excidit, etiam lucrifaciendi causa cõtrectauit. l. 9. in prin.

Si dominus agrum uendidit. l. 13.

Si alia actione actum sit. l. j. l. 10. l. 12.

IIII. *Quibus datur hæc actio?*

De eo qui usumfructum in eo fundo habet: item de eo qui habet fundum uectigalem. l. 5. § fin.

De uicino in cuius agrũ arbor radices porrexit. l. 6. § si arbor.

De uenditore agri. l. 13.

De successoribus. l. 7. § fin.

De pluribus quorum arbor est. l. 6. in prin.

V. *Aduersus quos datur?*

De eo cuius iussu factum est. l. 7. § siue autem.

De domino serui cedentis. l. 7. § siue autem.

De successoribus. l. 7. § fin.

De uno ex pluribus. l. 6. in prin.

VI. *Quid ueniat in ea?*

De duplo. l. 7. § fin.

Quanti æstimatio facienda. l. 8. in prin.

Etiam tanquam latrones puniuntur. l. 2.

Si plures fecerint, singuli in solidum tenentur. l. 6. in prin.

VII. *Quamdiu competit?*

Perpetua est. l. 7. § fin.

VIII. *Adfinia remedia.*

Actio furti. l. 7. in prin. l. 9. in prin.

Legis Aquiliæ. l. j. l. 5. § eius. l. 7. § si quis radicitùs.

Condictio, & ad exhibendum actio. l. 9. in prin.

Ex locato actio. l. 10.

Quod ui aut clàm. l. 11.

Etiam tanquam latrones puniuntur. l. 2.

DE TIGNO IVNCTO.
ff. lib. 47. tt. 3.
Cap. 15.

I. *Ratio huius actionis.*

l. j. in prin.

II. *Causa ex qua datur.*

Si tignum alienum ædibus uel uineis suis iunxit. l. j. in prin.

Declaratur, quid sit tignum. l. j. § tigni autem.

Distinguitur: Si tignum ab uxore donatum in uiri ædes iunctum sit. ff. lib. 24. tt. j. l. 63.

III. *Quid ueniat in hac actione?*

Non ut tignum iunctum soluat & reddat, sed in duplum actio datur. l. j. in prin. lib. 6. tt. j. l. 23. § tignum.

IIII. *Euentus.*

Etiamsi hoc iudicio actũ sit, nihilominus rei uindicatione agi potest. l. 2.

V. *Adfinia remedia.*

Ad exhibendum actio & rei uindicatio. l. j. § fin. l. 2. lib. 6. tt. j. l. 23. §. tignum.

DE ACTIONE IN FACTVM de deiecto & effuso, item de posito & suspenso. ff. lib. 9. tt. 3.
Cap. 16.

¶ DE ACTIONE IN FACTUM DE DEIECTO & EFFUSO.

I. *Ratio & usus actionis.*

l. j. § summa cum.

II. *Genus & proprium.*

In factum actio est. l. j. § hæc in factum.

Pœnalis est, & popularis, si libero homini nocitũ est. l. 3. § hæc autem. ibi, Nam est pœnalis.

Ex bono & æquo oritur. l. 3. § hæc autem. ibi, Nec enim hæredibus.

III. *Causæ ex quibus datur.*

Si in eum locum quo uulgò iter fieret, uel in quo consisteretur, quid deiectũ uel effusum sit: quo alicui damnum datum est. l. j. in prin. l. 3. § hæc autem.

Si quid suspensum decidit, uel pendens effusum est. l. j. § sed & quod suspensum. l. 3. § penult.

DISTINCTIONES GENERALES.

1. *Ex loco ex quo & in quem deiectum uel effusum est.*

Si non in eum locum quo uulgò iter fit. l. j. in prin.

Si in locum priuatum. l. j. § parui autem.

Si aliquando uulgus in illa uia non commeabat. l. j. § cæterùm si aliquando.

Si de naue sit deiectum. l. 6. § fin.

Non solùm ad ciuitates & uicos, sed & ad uias, per quas uulgò iter fit pertinet. l. 6. in prin.

2 *Ex reliquis contingentibus.*

Si sine culpa inhabitantis factum sit. l. j. § hæc in factum. ibi, Nec adijcitur.

Si cum suspenderetur, decidit. l. j. § quod cum suspenderetur.

Si is qui operatur in eo loco, uel discendi gratia ibi est, deiecit. l. 5. § si horrearius.

Si nocte sit deiectum uel effusum. l. 6. § Labeo.

Si cum uno actum sit. l. 5.

IIII. *Quibus datur hæc actio?*

De hæredibus. l. 5. § hæc autem. § nec enim hæredibus.

Si plures hanc actionem sibi dari desiderent: cui potissimùm danda. l. 5. § hæc autem actio.

V. *Aduersus quos datur?*

De habitatore, & domino ædium. l. j. in prin. § si hæc in factum. § habitare. l. 5. § si horrearius. § quis gratuitas. l. 6. § habitator.

De hospite, & eo qui hospitium dedit. l. j. § habitare.
De pluribus habitantibus. l. j. § fin. l. 2. l. 3. l. 4. l. 5. in prin.
De hæredibus l. 5. § hæc autem actio.
De patre, & ipso filiofamiliâs inhabitante. l. j. § si filiusfamil.
De domino, & ipso seruo inhabitante. l. j. § cum seruus.
De eo qui naui præpositus est, si de naui sit deiectum. l. 6. § fin.

VI. *Quid ueniat in hac actione?*

In duplum datur. l. j. in prin. § hæc in factum. ibi, Nec adijcitur.
Si liber homo perierit. l. j. in prin. ibi, Si eo ictu. § sed cum liber.
Si libero homini nocitum est l. j. in prin. ibi, Si uerò uiuet § hæc autem uerba. l. 7.
Si seruus insciente domino fecit. l. j. in prin. ibi, Si seruus insciente. § cum seruus.
Si plures inhabitent, singuli in solidum tenentur. l. 3.

VII. *Quamdiu competit?*

Perpetua est. l. 5. § hæc autem actio. usq; ad § prætor ait.

VIII. *Euentus.*

Reus condemnatus repetere potest à socijs. l. 4. item ab eo qui deiecit, uel effudit. l. 5. § eum autem legis.

¶ *De actione in factum de posito & suspenso.*

ff. lib. 9. tt. 3. l. 5. § prætor ait. usq; ad finem legis.

I. *Ratio huius edicti & actionis.*

§ hoc edictum.

II. *Genus.*

In factum actio est. § prætor ait ne quis.
Popularis est actio & pœnalis. § fin.

III. *Causæ ex quibus datur.*

Si quis in subgrunda uel protecto supra eum locum quo uulgò iter fit, & in quo consistetur, id positum habeat, cuius casus cui nocere possit. § prætor ait.
Si suspensum decidit § penult.

DISTINGVITVR SEquentibus modis:

Si inquilinus, dominus, uel alius qui inhabitat, uel non inhabitat, positum habeat, § ait prætor.
Si seruus posuit. § positum.
Si in pergula positum habet, non in subgrunda, nec protecto. § nam cum pictor.
Si in cœnaculo, in horreo, uel alia ædificij parte positum habet. § supra eum locum.
Si amphora ex reticulo suspēsa decidit. § penult.
Si non possit nocere positum. § prætor ait cuius.
Si nulli nocuerit. § coercetur autem.

IIII. *Quibus datur?*

De hæredibus cæterisq; successoribus. § fin.

V. *Aduersus quos datur.*

De eo qui posuit, & eo qui habitat. § positum habere. § si id quod.
De hæredibus. § fin.

VI. *Quid ueniat in ea?*

Decem solidorum actio est. § prætor ait. ibi, Qui aduersus.

Si seruus fecerit. § prætor ait. ibi, Si seruus. § positum. ibi, Quare si seruus.

DE INTERDICTO VNDE
ui. ff. lib. 43. tt. 16. C. lib. 8. tt.
4 Cap. 17.

I. *Ratio huius interdicti.*

ff. l. j. § j. ibi, Etenim fuit.

II. *Genus recuperandæ possessionis interdictum est.*

Inst. lib. 4. tt. 15. § recuperandæ. ff. l. j. § j. ibi, Propter quod.

III. *Proprium.*

Mox auditur actor, etiam sine inscriptione. C. l. 8.
Famosum non est. ff. l. 13.

IIII. *Causæ ex quibus competit.*

Si quis ui ex aliquo loco deiectus est. Inst. lib. 4. tt. 15. § recuperandæ. ff. l. j. in prin. § j. C. l. 2.
Si quis uenientem prohibuerit ingredi in locum aliquem: uel in itinere detinuerit, & ipse possederit. ff. l. j. § siue autem. usque ad § uim ui. l. 3. § proinde etsi cum § unde ui l. 11. l. 18. C. l. 10.
Si quis quibusdam superuenienlib. metu perterritus fugerit. ff. l. j. § idem Labeo. l. 2. § si quis autem usq; ad § eum igitur. lib. 4. tt. 2. l 9 § j.
Si quis aliquem ad tradendam possessionem ui coegerit ff. l 5.
Si quis possessorem fundi, uel eos per quos possidebat, in fundo uinxerit, aut eis imperauerit, & opus facere coegerit. ff. l. j. § idem Iulianus. usq; ad § fin.
Si absentis possessionem ingressus est. C. l. 11. tt. 5. l. 2.
Si fructuarius uti frui prohibeatur, uide paulo inferius, uers. Si fructuarius uti.

DISTINCTIONES GENERALES: *præsertim primæ causæ, si quis ui ex aliquo loco, &c.*

1 Ex persona deijcientis.

Si patronus libertum deijciat, uel parens liberos. ff. l. j. § interdictum. lib. 37. tt. 15. l. 2. § fin. l. 7.
Si filiusfamiliâs deiecit. ff. l. 16.
Si emptor fundi colonum deiecit. ff. l. 18.
Si conductor precariò possidēs, uel alius possessor domino recuperare uolenti resistunt. C. l. 10. Vide paulo superius, uers. Si quis uenientem.

2 Ex persona deiecti.

Si non dominus sit deiectus. ff. l. 18.
Si is per quē dominus possidet. ff. l. j. § quod seruus. C. tt. 5. l. j.
Si seruus uel procurator domini. ff. l. j. § quod seruus.
Si colonus sit deiectus. ff. l. j. § denique & si maritus. § quod seruus.
Si fructuarius uti frui prohibitus sit. ff. l. 3. § unde ui. usq; ad § fin. l. 10.
Si usuarius uti prohibitus sit. ff. l. 3. § item si non.
Si emptor fundi prohibitus sit. ff. l. 12. l. 18.

3 Ex loco unde deiectus est, & re per uim ablata.

Si non de solo uel ædificio sit deiectus. ff. l. j. § ad solam.
Si de re mobili sit deiectus. ff. l. j. § illud utique. l. 3. § pertinet.

Si de

Si de area fit deiectus. ff. l. j. ad solam. ibi, & si quis de.
Si de re solo cohærenti. ff. l. j. § & generaliter. § si quis de na.
Si de naue, uehiculo & ligneis ædificijs fit deiectus. ff. l. j. § si quis de naue.

4 *Ex causa & antecedentibus.*

Si sine dolo per errorem deiecit, putans rem suã esse, uel quia res sua sit. C. l. 5. l. 6. l. 7. l. 10.
Si iure suo usus est ff. lib. 50. tt. 17. l. 187. § j.
Si propter iustam & probabilem causam. ff. l. ιι. § fin.
Si emptor fundi colonum deijciat. ff. l. 18.
Si creditor pignus ui occupet. C. tt. 14. l. 3. l. 4.
Si iussu alterius deiecit. ff. l. j. § quoties.
Si permissu iudicis uel magistratus deiecit. C. l. 6. tt. 5. l. 2.
Si uim ui repellat. Inst. § recuperandæ. ff. l. j. § uim ui. usq; ad § idem. Labeo. l. 3. § eum igitur. l. 8. l. 17. l. 18. C. l. j.

5 *Ex reliquis contingentibus.*

Si deiectus naturaliter uel ciuiliter possedit. ff. l. j. § deijcitur. § siue autem.
Si mulier à possessione rei quam à marito dono accepit, deijciatur. ff. l. j. § denique etsi maritus.
Si de habitatione sibi gratis concessa deijciatur. ff. lib. 39. tt. 5. l. 27.
Si de superficiaria insula deijciatur. ff. l. j. § & generaliter.
Si usufructus uel usus nomine possedit, &c. uide § Ex persona deiecti.
Si ui clàm uel precariò possedit deiectus. Inst. lib. 4. tt. 15. § recuperandæ. uers. licet is. ff. l. j. § qui autem à me. C. l. 3. unde insuper § uers. Si uim ui rep.
Si non atroci ui deiecit. ff. l. j. § ad solam.
Si armis deiecit: & quando uis armata intelligatur. ff. l. 3. § armis. usq; ad § cum procurator.

6 *Ex consequentibus.*

Si is cui uis facta est, nihilominus uel per se uel per suos possessionem retinet. ff. l. j. § hoc interdictum. § non autem alij.
Si rei uindicatio in iudicium deducta sit. ff. l. 18. § fin.
Si actum sit. ff. l. j. § quoties uerus.

V. *Quibus competit hoc interdictum.*

De eo qui non possedit. ff. l. j. § interdictum.
De domino, alio per quem possedit deiecto. ff. l. j. § quod seruus. C. tt. 5. l. j.
De domino, seruo procuratore, colono uel inquilino deiecto. ff. l. j. § denique etsi maritus. ibi, non tamen si. § quod seruus. l. 12. l. 20 C. tt. 5. l. j.
De domino & colono, uel inquilini inquilino deiecto. ff. l. 20.
De uenditore & emptore deiecto. ff. l. 12. l. 18.
De fructuario, uide § Ex pers. deiecti.
De hæredibus, cæterisq; successoribus. ff. l. j. § hoc interdictum. l. 3. § qui usufructus. l. 9.

VI. *Aduersus quos datur.*

De eo cuius familia deiecit. ff. l. j. in prin. § ait prætor. § quod igitur adijcitur. § familiæ. usque ad § quod seruus l. 3 § cum procurator.
De domino & procuratore deijciente. ff. l. j. § quoties uerus. l. 3. § cum procurator.
De eo cuius dolo factum est ut quis deijceretur. ff. l. 3. § hoc interdictum.
De eo qui mandauit uel iussit. ff. l. j. § deiecisse.
De eo qui ratum habuit. ff. l. j. § sed etsi cum quis alium. l. 3. § cum procurator.
De eo qui deiecit, & eo qui possidet. ff. l. j. § ex interdicto. l. 7. l. 15.
De patre & filio deijciente. ff. l. 16.
De municipibus, & eo qui illorum nomine deiecit. ff. l. 4.
De hæredibus & cæteris successoribus. ff. l. j. § fin. l. 2. l. 3. in prin. § fin. C. l. 3.

VII. *Quid ueniat in hac actione?*

Intra annum datur de eo quod ui deiectus ibi habuit: post annum de eo quod ad eum qui ui deiecit, peruenit. ff. l. j. in prin.
De rebus mobilibus quæ in fundo fuerunt. ff. l. j. § si fundus. usq; ad § annus. l. 3. § pertinet. l. 14. l. 19. C. l. 9.
De eo quod interest: item de omni damno quod sensit ui deiectus, & de omni causa. ff. l. j. § qui ui deiectus. § non solum. l. 6 l. 15. C. l. 4.
De fructibus. ff. l. j. § ex die quo quis. lib. 22. tt. j. l. 38. § in Fauiana. uers. & ideo. C. l. 4.
Si dominus familiæ nomine conueniatur. ff. l. j. § quod igitur adijciatur § si quis tamen neget.
Si usufructuarius sit deiectus. ff. l. 3. § penult. l. 9. § deiectum.
Si cũ proprietarius deiectus esset, usufructuarius ex eo usumfructum perdidit. ff. l. 10.
Si colonus finito conductionis tempore non restituit fundum. C. l. 10.
Is quoq; qui aliquem ui deiecit, si quidem dominus rei fuit, dominium eius amittit: sin autẽ aliena res est, rei possessionẽ & æstimationem deiecto restituere tenetur. Inst. li. 4. tt. 15. § sed ex constitutionibus. C. l. 7. l. 10.

VIII. *Quando & quamdiu datur?*

Intra annum & post annum diuerso respectu. ff. l. j. in prin. § annus. l. 3. § hæc actio. § hoc interdictum. lib. 10. tt. 4. l. 7. § Iulianus. uers. quia placuit. C. l. 2. tt. 5. l. j. lib. 8. tt. 36. l. 5.

IX. *Adiuncta, seu de probatione, & iureiurando de rebus ablatis.*

C. l. 9.

X. *Affinia remedia.*

De legibus Iulijs publicorum & priuatorum iudiciorum: item de constitutionibus principum. Inst. lib. 4. tt. 15. § recuperandæ. ff. l. j. § ne quid autem. C. l. 4.
Actio. ff. tt. 16. l. j. § restituendæ.
Furti & ui bonorum raptorum. ff. l. j. § illud utiq. § si fundus.
Ab exhibendum. ff. l. j. § illud utique. § si fundus.
Rei uindicatio. ff. l. 3. § unde ui interdictum.
Actio in factum. ff. l. j. § interdictum hoc. § fin.

NE VIS FIAT EI QVI IN possessionem missus est. ff. lib. 43. tt. 4. Cap. 18.

I. *Ratio huius interdicti.*

ff. l. j. § j.

II. *Genus. In factum actio est.*

ff. l. j. in prin.

Pœnalis actio est. ff. l. j § hanc actionem.

Et prohibitorium & restitutorium est interdictum. ff. l. 3. § cum prætor. l. j. § hæc actio.

III. *Causæ ex quibus competit.*

Si quis dolo malo fecerit, quo minus missus in bonorum possessione sit. ff. l. j. in prin.

Si quis prohibuerit missum in possessionem uenire. item si quis de possessione pulsus est. ff. l. j. § hæc actio. l. 4. § fin.

DISTINGVITVR:

1 *Ex antecedentibus prohibitionem: & causa ex qua quis in possessionem missus est.*

Pertinet ad omnes qui à prętore in possessionem missi sunt. ff. l. j. § est autem. l. 4. § fin.

Si rei seruandæ causa in possessionem missus sit. ff. l. j § sed siue.

Si uenter in possessionem missus est. ff. l. j § sed siue. l 3. § cum prætor.

Si damni infecti nomine missus est. ff. l. 4.

Si fideicommissi seruandi causa missus sit. ff. l. j. § sed siue. l. 3. in prin.

Si ex falsa & iniusta causa in possessionem missus. ff. l. j. § hæc uerba. ibi, Proinde. l. 3. § fin. li. 41. tt. 4. l. 14. § j. ibi, Licet possit deficere.

Si quis fideicommissi seruandi causa in bona hęredis missus sit. ff. l 3. § constiturum.

Si nondum missus sit in possessonem, quòd prętoris adeundi potestas non fuit. ff. l. 4. § sed ex alia.

2 *Ex reliquis contingentibus.*

Si alieno nomine prohibitus sit, uel prohibuit. ff. l. 2.

Si alius quàm dominus prohibuit. ff. l. j. § est aũt. ibi, Siue dominus.

Si pupillus uel furiosus prohibuit. ff. l. j. § hoc edicto.

Si sine ui prohibuit. ff. l. j. § hæc actio. ibi, Nec exigitur.

Si sine dolo malo prohibuit: ut quia suam possessionem putabat, uel non debitoris. ff. l. j. § si quis ideo.

Si cum damni infecti nomine in possessionem missus esset, dominus ruinosarum ædium promittit de damno infecto, uel per eum non stat quo minus promittat. ff. l. 4. in prin.

Si cũ fideicommissi seruandi causa in possessionẽ missus esset, cõditio defecerit. ff. lib. 42. tt. 4. l. 14.

Si cum creditor in possessionẽ missus, ab aliquo prohibitus esset, à uenditore acceperit quanti eius interfuit. ff. libro 42. tt. j. l. 31. § si quis.

IIII. *Quibus datur hoc interdictum?*

De hæredibus, cæterisq; successoribus. ff l. j. § fin.

V. *Aduersus quos datur?*

De hæredibus, cæterisq; successoribus. ff. l. j. § hãc actionem.

De domino & patre filij uel serui prohibentis. ff. l. j. § si domini.

De tutore prohibente, & pupillo. ff. l. j. § hoc edicto.

VI. *Quid ueniat in hac actione?*

Quanti ea res est ob quam in possessionem missus est. ff. l. j. in prin § hæc uerba. l. 2. l. 4. § prætor in eum.

VII. *Quamdiu competit?*

Annalis est. ff. l. j. § hanc actionem.

VIII. *Adfinia remedia.*

Si uenter in possessionem missus sit. ff. l. 3. § cum prætor.

Si quis fideicommissi seruãdi nomine in possessionem missus sit. ff. l. 3. in prin.

DE INTERDICTIS VTI possidetis, de superficiebus, & utrubi. Cap. 19.

¶ *Vti possidetis.*

ff. lib. 43. tt. 16.

I. *Ratio huius interdicti.*

Inst. lib 4 tt 15 § retinendæ. ibi, namq; nisi. ff. l. j. § huius autem. § interdictum. lib. 41. tt. 2. l. 35.

II. *Nomen.*

Vti possidetis uulgò dicitur. l. j. § est hoc igitur.

III. *Genus, & proprium.*

Prohibitorium interdictum est ad retinendam possessionem. l. 1. §. hoc interdictum. §. est hoc igitur.

Duplex est. Inst. lib. 4. tt. 15. § tertia diuisio. ff. l. 3. § hoc interdictum.

IIII. *Differentia huius interdicti, & superioris Vnde ui.*

l. j. §. est hoc igitur. ibi, & consequenter.

V. *Causæ ex quibus datur.*

Si uis fiat possidenti. l. j. in prin. C. lib. 8. tt. 6. l. j.

Declaratur quid sit uim facere possidenti. ff. tt. 15. l. 11. tt. 16. l. 3 § item uideamus. ibi, etenim qui colere.

Si quis suo. qualiter uelit, un prohibeatur. ff. lib. 8. tt. 5. l. 8. § sed & interdictum. lib. 43. tt. 15. l. 11. lib. 47. tt. 10. l. 4.

Si quis in suo ædificare, arare, &c. prohibeatur. ff. l. 3. § hoc interdictum. usq; ad § item uideamus. 8. tt. 15. l. 11. lib. 41. tt. 2. l. 52. § eum qui.

Si prohibeatur præcidere uel traducere uites ex suo fundo in fundum uicini transductas. ff. l. 3. § item uideamus.

Si quis protectum supra uicini solum, uel in ędes uicini non iure habere dicatur. ff. l. 3. § item uideamus. cum § sequente.

Si uicinus meus in pariete meo tectoria habeat. ff. l. 3. § si uicinus.

Si inter duos de possessione sit cõtrouersia. Inst. lib. 4. tt. 15. § retinendæ. ff. l. j. § huius autem. ibi, sed si inter.

DISTINCTIONES GENERALES.

1 *Ex re quam possidet, & de cuius possessione contentio est.*

De quauis re soli. ff. l. j. § hoc interdictum.

Si de possessione rei mobilis Inst. lib. 4. tt. 15. § sed interdicto quidem. ff. l. j. § hoc interdictum.

Si de cloacis. ff. l. j. in prin.

Si de re quæ possideri non potest ff. l. j. § hoc interdictum.

Si par

Si partem posſideat.ff.l.j.§ hoc interdictum.
Si ſuperficiem poſsideat. ff.l.3.§ cæterùm ſuperficiarius.
Si cœnaculum poſsideat alter, alter ædes. ff.l.3.§ ſed ſi ſuprà.

2. Ex cauſa ex qua poſsidet alter, uel uterq.

Si ui, clam uel precariò poſsideat alter, uel uterq. Inſt.lib.4.tt.15.§ ſed interdicto quidem. ff.l.j.in prin.§ perpetuo.§ fin. l.2.l.3. in prin. § non uideor.lib.41.tt.2.l.6.l.40.§ ſeruũ tuum.uſq ad fi. legis.l.ult.C.lib.7.tt.32.l.6.
Si creditores rei ſeruandæ cauſa, uel alij cuſtodiæ cauſa in poſſeſsionẽ miſsi fuitt. ff.l.3.§ creditores.
Si uſusfructus uel uſus nomine poſsideat. ff.l.4.
Si alter uſumfructum, alter poſſeſsionem ſibi defendat: item alter uſum, alter uſumfructũ.ff.l.4.
Si alter ex iuſta, alter ex iniuſta cauſa poſsideat.ff. l.3.in prin.

3. Ex reliquis contingentibus.

Si rem uindicat ff.lib.41 tt.2.l.12.

VI. *Quibus datur hoc interdictum?*

De eo qui ędes poſsidet, & eo qui cœnaculum. ff. l.3.§ ſed ſi ſuprà.

VII. *Apud quem competit?*

Apud rectorem prouinciæ.C.lib.8 tt.6.l.j.

VIII. *Quid ueniat in hoc interdicto?*

Quanti ea res eſt. ff.l.j.in prin.ibi, Nec pluris.l.3.§ in hoc interdicto.
Vt tollat tectoria ex ædibus meis. ff. l.3.§ ſi uicinus.

IX. *Quamdiu datur?*

Intra annum, quo primum experiundi poteſtas erit.ff.l.j.in prin.ibi, Neq pluris.

X. *Adfinia remedia.*

Exceptio.ff.l.j.§ reſtituendæ.
Iniuriarum actio.ff.lib.47.tt.10.l.13.§ ſi quis me.l.14.

¶ DE SVPERFICIEBVS.

ff.lib.43.tt.17.

I. *Ratio & uſus huius interdicti.*

l.j.§ qui ſuperficiem.

II. *Proprium & ſimile.*

Duplex eſt.l.j.§ proponitur.
Ad exemplum interdicti Vti poſsideris proponitur: & omnia quæ in illo interdicto ſeruantur, in hoc quoq ſeruabuntur.l.j.§ proponitur.

III. *Cauſa ex qua datur.*

Si quis ſuperficie uti prohibetur l.j.in prin.
Declaratur, quæ ſint ſuperficiariæ ædes.l.2.

DISTINGVITVR:

Ex quacunq cauſa poſsideat, nihil intereſt. l.j.§ proponitur.
Si ui, clam uel precariò poſsideat.l.j.§ proponitur.

IIII. *Adfinia remedia.*

De actione ex cõducto, & ex empto.l.j.§ qui ſuperficiem.
De alia actione quæ datur ſuperficiario. l. j. in prin. ibi, Si qua alia. § quod autem ait. § ſi ſoli. § quod autem. § & ſi duobus.

V. *Reliqua.*

De actione quę datur domino ſoli.l.j.§ is autem cuius.§ quod autem.
Reliqua iura ſuperficiei.l.j.§ quod autem.uſq ad fin.legis.

¶ *Vtrubi.*

ff.lib.43.tt.30.

I. *Simile.*

Interdictũ hoc ſimile eſt interdicto Vti poſsidetis.Inſt.lib.4.tt.15.§ retinendæ.ff.l.j.§ fin.

II. *Differentia huius interdicti, & interdicti Vti poſsidetis.*

Inſt.lib.4.tt.15.§ ſed interdicto.ff.l.j.§ j.

III. *Cauſa ex qua datur.*

Si inter duos de rei mobilis poſſeſsione controuerſia fit, is uincit qui eam partem maiore parte eius anni poſſedit. Inſt.lib.4.tt.13. § retinendæ.§ quorum uis.ff.l.j.in prin.
Mutatur, & conſtituitur ut is uincat qui litis conteſtatæ tẽpore, uel cũ inquietatur detinet. Inſt. lib.4.tt.15.§ quorum uis ibi, Hodie.ff.l.j § fin.
Diſtinguitur. Si ui, clam uel precariò alter ab altero poſsideat.Inſt.lib.4.tt.13.§ quorum uis. ff. l.j.§ fin.
De reliquis huiuſmodi interdictis, uide 3 lib. 8. huius Methodi.

DE INTERDICTIS IN GENERE. Inſt.lib.4.tt.15. ff.lib. 43.tt j.C.lib.8.tt.j. Cap. 20.

I. *Definitio interdictorum.*

Inſt. in prin.

II. *Ratio nominis.*

Inſt.§ ſunt tamen qui putant.

III. *Genus & propria.*

Actionis uerbo continentur.ff.lib.44.tt.7.l.36.
Perſonalia ſunt, non in rem.ff.l.j.§ penult.
In factum actione ſine ſolennitate proponũtur. Inſt.§ fin.C.l.3.l.4.
Ad priuatas cauſas, non ad publicas pertinent.ff. lib.47.tt.10.l.14.§ fin.

IIII. *Diuiſiones & ſpecies.*

Non infamant.ff.tt.15.l 13.
Aut de diuinis rebus ſunt aut de humanis. ff.l. j. in prin.l.2 § interdicta autem.
Quædam prohibitoria ſunt, quædam reſtitutoria, quædam exhibitoria. Inſt.§ ſumma. ff.l.j. § interdictorum autem.
Quædam ſunt adipiſcendæ, quædam retinendæ, quædam recuperandæ poſſeſsionis. Inſt. § ſequens diuiſio.uſq ad § tertia diuiſiò.ff.l.2.§ interdicta uſq ad fin.legis.
Alia in pręſens, alia in præteritum ſunt concepta. ff.l.j.§ interdictorum quædam.
Alia proprietatis cauſam cõtinent, alia poſſeſsionis.ff.l.2.§ quædam interdicta.
Alia ſimplicia ſunt, alia duplicia. Inſt.§ tertia diuiſio.ff.l.3.in prin.§ fin.

V. *Quæ actio ex iis detur?*

In factum actio.Inſt.§ fin.C.l.3.§ fin.l 4.

VI. *Apud quem competit?*

De præſide prouinciæ, ſi reus nõ ſit eius prouinciæ.C.l.2.

VII. *Quid ueniat in ea?*

De fructibus.ff.l.3.tt.15.l.j.§ ex die quo.
Si ſeruus deliquerit, uel uim fecerit.ff.l.fin.

VIII. *Quamdiu competunt?*

Quædam annalia sunt, quædam perpetua. ff.l.j.§ fin.l.4.

IX. *Adiuncta officia actoris.*

Sine solennitate proponũtur. Inst.§ fin.C.l.3.l.4.
Actor tenetur exprimere actionem. C.l.4.

Singula interdictorum species subiectæ sunt suis locis.

DE RELIQVIS DELICTIS & criminibus. ff.lib.47.tt.11.

Cap. 21.

Si glandẽ ex arbore tua infundũ meum cadentẽ ego immisso pecore depascam. ff.lib.19.tt.5.l.14. § si glans.lib.10.§ 10.tt.4 l 9.§ glans.
Si calicem argenteum alienum in profundum ali iecit. ff.lib.19.tt.5. l.14 § sed etsi calicem.
Si alienas merces in mare proiecit. ff.lib.19.tt. 5. l. 4 in prin.
Si seruum alienum spoliauerit, isq; frigore perijt. ff lib 19.tt.5 l.14. § sed etsi seruum.
Si quis alienas sollicitauerit nuptias, & matrimonia interpellauerit. l. j. in prin.
Si puero stuprũ abducto ab eo uel corrupto comite persuaserit, aut mulierem, puellam'ue interpellauerit, quid'ue impudicitiæ gratia fecerit, domum præbuerit, precium'ue quo is persuadeat dederit. l.j.§ fin.
De non naturalibus luxurijs, blasphemijs & iuramentis per Deum, per capillum, per caput. C. lib.5.tt.fin.l.fin.§ fin.Nouell.c.77.c.141.
De lusu. ff.lib.11.tt.5. C.lib.3.tt.43.l 15.
De periurio. uide ĩ lib.2.huius Methodi.cap. De iureiurando.
Si mulier partum abegit. l.4.lib.48.tt.18.l.8.tt. 19. l 59.
Si quis partum exposuerit. C.lib.8.tt.52.l.2.
Si fimo corrupto aliquem perfuderit cœno, luto oblinierit, aquas spurcauerit, fistulas, lac⁹, quid-ue aliud ad iniuriã publicam contaminauerit. l.j.§ fit iniuria.
Si album corrupit. ff.lib.2.tt.j.l.7.l.8.l.9.lib. 48. tt. 10.l.32.in prin.
Si aliquid fecit, quo leues hominum animi superstitione numinis terreantur. ff.lib.48.tt.19. l. 30.
De circulatorib. qui serpentes circũferunt & proponunt, si cui ob eorum metum damnum datum est. l. 8.
De concussione, si simulato præsidis iussu concussio interuenit, &c.ff.tt.1.
De scopelismo, hoc est lapidum positione. l. 7. § sunt quædam.
Si Nili aggeres rũpat. ff.l.7.§ fin. C. lib.9.tt.38.l j.
De nõ præcidendis quibusdã arborib nec transferendis, nec excidendis. C.lib.11.tt.77.l.2.
De termino moto, uide ĩ li.20.hui⁹ Methodi.ca.8.
De saccularijs & directarijs. ff.l. 7.in prin.tt.18.l.j. § expilatores.
De effractoribus.ff.tt.18.l. j.§ expilatores.l.2.
De expilatoribus. ff.tt.18.l.j.§ expilatores.
De instrumentis prodirijs.l.7.§ sunt præterea.lib. 48.tt.10.l.j.§ is qui deposuit.
De præuaricatorib. receptoribus, & effractorib. uide ĩ li.j. huius Methodi, De publicis iudicijs in genere.
Comittuntur insuper delicta emendo, uendendo, locãdo, sepeliendo, ad statuas cõfugiendo, &c.

¶ *De confugiendo ad statuas.*

Si quis ad statuas & imagines ad iniuriã alterius confugit. ff.lib.48.tt.19.l.28.§ ad statuas.
Si cuius instinctu seruus ad infamandum dominum ad statuas confugit. l.5.

De sepeliendo & mortuum inferendo.

Si in alienũ locũ mortuũ intulerit. ff. lib.11.tt.7.l.2. § j. usq; ad § nam totus.l.7.l.8.§ in hac autem.
Si in locum publicis usibus destinatum, mortuũ intulit. ff.lib.11.tt.7.l.8.§ si in locum.

De emendo & uendendo.

Si monopolium exercet. C.lib.4.tt.59.l.1.
Si purpuram emerit uel uendiderit. C.lib.11.tt.8.l. 5.lib.4.tt.40.l.j.
Si sericum à barbaris emerit. C.lib.4.tt.40.l.2.
Si publicè mala medicamenta uendiderit. Inst.li. 4.tt.fin.§ sicarij.ff.lib.48.tt.8.l.3.in prin.
De armis non à quolibet fabricandis, nec uendendis. Nouell.c.85.
De armis, & alijs rebus à mercatoribus ad barbaros non transferendis. C.lib.4.tt.63.l.2.tt.41.li. 12. t.45.l.j.
Si illicitas merces uendiderit. ff lib.39.tt 4.l. 11. in prin.§ dominus.usq; ad § fin.C lib 4.tt.61.l.9.
Si non salinarius sal emerit uel uendiderit. C. lib. 4 tt.61.l.11.
De emptione & uenditione quarundam arborũ prohibita. C.lib.11.tt.77.l.j.
Si pater filium uendiderit. C.lib.4.tt.43. ff.lib. 21. tt.2.l.39 § pater.
Si rem religiosam emerit uel uendiderit. C.lib. 9. tt.19.l.j.
Si frumenta publici canonis uendantur à nautis. C.lib.4.tt.40. l.3.l.4.
Si rem alij obligatã, alij alienauerit: uide ĩ ca prox.
Si duobus eandẽ rẽ diuersis tẽporib. uendiderit. ff.lib.48.tt.10.l.21.lib.47.tt.20.l.5.§ ubicunq;.
Si domum uel uillam diruat negociandi causa, & particulatim emat uel uendat. ff.lib.18.tt.j.l. 52.
Si habitatores metrocomiæ loca sui iuris extraneis alienent. C. lib.11.tt.55.l. j.
Si Palatini à priuatis Imperatoris quid emãt. C. lib.4.tt.44.l.18.
Si nominatores ad munera à nominatis quid emant. C. lib.10.tt. 70.l.2.§ fin.,
Si officialis à suis prouincialibus emat. ff.lib.18.tt. j.l.46.l.62.in prin.
Si tutores à pupillis emãt, uide locum De tutela & cura ĩ lib.6.huius Methodi.
Si medicus ab ægroto emat. ff lib.50.tt.13.l.3.
Si dominus seruum fugitiuum, uel alius seruum alienum uel liberum hominem uendiderit. uide ĩ lib.j.huius Methodi De lege Fauia.
Si eunuchos fecerit & uendiderit. C.lib.4.tt. 42. Nouell.c.142.
Si seruus ad bestias uenditus sit. ff.lib.48.tt.8.l.11. § j.
Si non secundum actionis formulam, sed plures merces uendiderit, uel operas locauerit. Nouell.c.122.

De conducendo & alio modo contrahendo.

Si tutor uel curator uel alius deposito officio ante restitutam tutelam uel administrationẽ, uel ante susceptam tutelam, cum fisco contraxit. ff. lib.48.

lib. 48. tt. 10. l. j. § tutores. usq; ad § fin. lib. 19. tt. 2. l. 49.

Si quis militi prædia locauerit. ff. libro 19. tt. 2. l. 50.

De mutuo dando.

Si iudici mutuam dat pecuniam, uel ob honorem consequendum. C. lib. 4. tt. 2. l. 16.

De societate.

Si improbè in alienā litem coierint, ut quidquid condemnatione in rem eius redactum fuerit, inter eos communicaretur. ff. lib. 48. tt. 7. l. 6. tt. 10. l. j. § j.

Si illicita collegia usurpant. ff. lib. 47. tt. 22. l. 3. § fin. Quæ sint illicita collegia, uide 8 lib. 3. Huius Methodi, De quibus & collegiis.

De pignore.

Si quis liberum hominem pignori acceperit. ff. li. 20. tt. 3 l. 5.

Si pater filium pignori dederit, uide paulo superius, uers. Si pater filium.

De pactis.

De pactis mercatorum & artificum, quo pluris uendant, & ne alter opus ab altero cœptum impleat. C. lib. 4 tt. 59. l. j.

Sunt præterea delictorum alia communia, alia propria certarum personarū, utputa magistratus militum, &c. ff. lib 49. tt. 16. l. 2. in prin. De proprijs, uide in suis locis de militib. de magistratu, de clericis, &c.

DE CRIMINE STELLIONATUS. ff. lib. 47. tt. 20. C. lib 9. tt. 34. Cap. 22.

I. *Genus & propria.*

Neq; publicum neque priuatum est iudicium. ff. l. j. tt. u. l. 3. C. l. 3.

Quod in priuatis iudicis est de dolo actio, hoc in criminibus est stellionatus persecutio. ff. l. 3. § stellionatum.

Non infamat. ff. l. 2.

II. *Causæ ex quibus competit.*

Si quid dolo factum est, deficitq; titulus criminis, hoc crimen locum habet. ff. l. 3 § j. § & ut generaliter.

Si rem alij obligatā, dissimulata obligatione alij distraxerit, permurauerit, uel in solutum dederit. ff. l 3. § ubicunq; lib 48. tt. 10. l 21. l. 28. C. l. 1. Vel pignori dederit. ff lib. 20. tt. 5. l. 15. § qui res suas. lib. 22. tt. 4. l. 3. C. l. j l. 4.

Si rem alienam pignori dedit. C. l. 2. ff. l. 4.

Si creditor idem debitum bis exegit, uel ei solutum est. ff. lib. 17. tt. j. l. 29. § in omnibus.

Si peierauit. ff. l. 4.

Si imposturam uel collusionem fecit in necem alterius. ff. l 3. § item si quis.

Si merces suppresssit. ff. l. 3. § fin.

Si merces supposuit, obligatas auertit uel corrupit. ff. l. 3. sed etsi.

III. *Apud quem competit.*

Ad præsidis cognitionem spectat. ff. l. 3. in prin.

IIII. *Quid ueniat, seu de pœna.*

Pœna extraordinaria est. ff. l. 2. l. 3. § pœna.

Pœna opus metalli in plebeijs egredi non debet. ff. l. 3 § pœna.

Si peierauit, dum iurat pignora sua esse ff. l. 4.

FINIS LIBRI VICESIMITERTII, *& Sextæ partis.*

METHODI IVRIS CIVILIS

PARS SEPTIMA, DE CAVSIS QVIBVS IVRA RETINENTVR, AMITTVNtur & recuperantur:

AD D. IOANNEM HEINTZENBERGER, NICOLAI VIGELLI De interpretandis Legibus PRÆFATIO.

ORTVM uideo, uir clarissime, finē q; Operis suscepti, in quo perficiendo plurimum me tua confirmauit cohortatio. Vidi autem in hoc Opere faciendo rempub. legib magistratib. & iudicijs ornatissimam, cuius utinam uel umbrā in rebuspub. nostris haberemus uidi prudētiam ueterum Romanorum in condendis legibus non minorem, quàm in bellis gerēdis fortitudinē: uidi ueterum Iuris interpretum rationem interpretandarū legū à paucis nostra ætate obseruatam. de qua hoc loco, antequam ulterius in Methodo progrediar, pauca mihi ad te libet præfari. Prætor Romanus tale proponit edictū: Pacta conuēta, quę neq; dolo malo, neq; aduersus leges, plebiscita, senatusconsulta, edicta, decreta principū, neq; quo fraus cuiquam eorū fiat, facta erunt seruabo.

aut ſimplex ſit,ut Pactum:aut compoſitum,ut Pactum eſt ſeruandū: euenit,ut du
plicia quoq; legū ſint officia,alia circa ſimplex,alia circa cōpoſitū thema. Illius qui
dem generis ſunt,cum perſona,res uel actio definitur, diuiditur, propria, cauſæ,
effectus,&c. deſignantur:huius autē generis ſunt,cum lex aliqua uel ius aliquod
declaratur,confirmatur, diſtinguitur uel mutatur. Itaq; omnis lex aut ius aliquod
in perſona,re uel actione ſtatuit uel deſignat definiēdo,diuidēdo,propria,cauſas,
effectus enumerando,&c.aut ius alia lege ſtatutū interpretatur confirmādo. de-
clarando,diſtinguendo uel mutando:cuius generis ſpecies nūc explicamus. Illius
autē generis ſpecies mihi uidētur tot eſſe,quot ſunt rerū deſcribendarū loci, de
quib. Dialectici tractāt. In titulo.ff.de capitis deminutione,lex 1.definit capitis de
minutionē.Lex fin.diuidit capitis deminutionē,eiusq; ſpecies enumerat. Lex 3.
cum duab.ll.ſequentibus,uſq; ad § nunc reſpiciendū,cauſas capitis deminutionis
enumerat.Lex 5.§ nunc reſpiciendū, cum duabus ll.ſequentib.uſq; ad § ſi liberta-
te,effectus capitis deminutionis enumerat,& iura quæ per eam ſolēt amitti. Lex
8.cum duab.ll.ſequentibus,item l.2.§ nemo,ſimiliter de effectibus capitis deminu
tionis tractat. Lex 2.§ fin.edictum proponit,quo actiones per capitis deminutio
nem amiſſæ reſtituuntur:proinde & ipſum edictū, euentū capitis deminutionis
deſignat. Lex 2.in prin.item § ij,qui capite.§ nemo.§ ei qui debitorem. item lex 7.
§ ſi libertate.§ fin.cum tribus ll. ſequentibus diſtinctiones ſuperioris edicti tam
iuſtas quàm iniuſtas enumerant, & actionis adfinia remedia. Lex 2.§ fin. actio
nem edicto reſtitutam latius deſcribit. Hęc de officijs legum. Commendatur
autem uel confirmatur lex, cum uel utilitas eius, uel ratio indicatur, uel ar-
gumento quod contrà obijci poteſt, occurritur, & reſpondetur : hæc obliqua,
illa directa eſt cōfirmatio. Sic l. j. § j. ff. nautę, caupones, ſtabularij, &c.
Vlpianus ait : Maxima utilitas eſt huius edicti : quia neceſſe eſt plerunque
eorum fidem ſequi, resq; cuſtodiæ eorum committere. hæc eſt confirma-
tio edicti directa. ſequitur obliqua hiſce uerbis : Nec quiſquam putet grauiter
aduerſus eos hoc conſtitutū. nam eſt in ipſorū arbitrio,ne quē recipiant,&c. po-
tuit enim obijci,grauiter atq; iniquè hoc aduerſus eos conſtitutū. Sic obliqua con
firmatio eſt Inſt. de rebus corpor. & incorpor.§ nec ad rem pertinet. Nā cum di-
ctū eſſet, hæreditatē,uſumfructū,&c. eſſe res incorporales:obijci potuit,in hęredi
tate eſſe res corporales:ergo hæreditatē eſſe rem corporalē. cui obiectioni dicto
loco reſpondetur,& ſic id quod dictum erat,per obliquū confirmatur. Huc perti-
net ſolutio antinomiæ,cū aliqua lex legi propoſitæ uidetur repugnare. Poſt legē
cōfirmatā,eiusq; officiū demōſtratū ſequitur,ut ſingula legis uerba obſcuriora de
clarētur:quod fit uel definitiōe,uel exēplis, uel caſus fictione. Caſus fictiōe pletū
que utitur gloſſa:definitionib.& exēplis Iuriſcōſulti ueteres. Definitionib. ut pau
lo ſuperius oſtendi in edicto de Pactis. itē,ut eſt exēplū l.1.§ metus.& l.2.ff. de eo
quod metus cauſa.& l.1.§ dolum malū.ff.de dolo malo. Exemplis: ut l.1.§ hinc de-
ſcēdit.ff.de iuſticia & iure.ubi Vlpianus definitionē iuris naturalis propoſitā exē
plis declarat.& paulo pòſt l.2. cū tribus ll.ſequentib.definitionē iuris gentiū in fi-
ne legis primæ poſitā. Lege declarata,diſtinctiones eius ſubijciendæ ſunt. Nihil
aūt aliud ſunt diſtinctiones,quàm exceptiōes à regula uel lege,quarū unius legis
plerunq; ſolēt plures & uariæ eſſe, pro uarietate circumſtantiarū perſonæ,cauſæ,
loci,temporis,&c. unde Vlpianus omnē definitionē in Iure ciuili dicit eſſe pericu
loſam:parū enim eſſe ut ſubuerti nō poſsit. quod quidē ita intelligendū eſt, nō ut
ipſo iure ſubuerti poſsit lex omnis, uel legis definitio:ſed per exceptionē, ſeu di-
ſtinctionē. Nā firmiter ſtandum definitioni uel regulæ,donec exceptio aliqua al-
legetur in Iure fundata,& quæ cauſæ pręſenti inſit. Quo caſu regula perdit offi-
ciū ſuū.& ſubuertitur,nec in eo poſſumus ſequi regulā iuris. nā in omni iure gene
ri per ſpeciē derogatur. Sic regulariter uerū eſt,inueteratā conſuetudinē pro lege
cuſtodiri. falſum tamē hoc eſt,ſi uel cōſtitutio Principis ei cōtraria ſit,uel ea tacito
populi conſenſu ſit abrogata,uel cōtra rationem introducta,&c. Planè diſtinctio
nū aliæ iuſtæ ſunt,alię iniuſtæ. Iniuſtę,quæ à iure reprobātur. Sicius eſt,quo feræ
beſtiæ

bestię simulatq; ab aliquo captę fuerint, statim illius esse incipiunt. quod ius uidetur distinguendū: Nisi in alieno fundo captæ fuerint. quam tamen distinctionem ius non admittit. nā dicit ius, nihil interesse utrum in suo fundo quis capiat, an in alieno. § feræ igitur. Inst. de rerum diuisione. Huc pertinet uulgaris doctorum regula: Vbi ius non distinguit, ibi nec nos distinguere debemus. Iustarū distinctionum particulæ sunt: Si. si non. nisi quando, donec, distinguitur, fallit, interest, refert, &c. Iniustarum distinctionum particulæ sunt: Nec interest, nec refert, nō distinguitur, quamuis, licet, etsi, etiamsi &c. Præterea, prętor distinctiōes ius actionis uelut exceptionis lege introductū uel designatū per alios etiā locos & circūstantias copiosius à legis interprete est describendū, actionisq; & exceptiōis natura & proprietas explicāda plenius. Prętor ait: Vnde in eū locū, quò uulgò iter fieret, uel in quo cōsisteretur, deiectū uel effusum quid erit, quātū ex ea re damnū datū factūue erit, in eū qui ibi inhabitauerit, in duplū iudiciū dabo, &c. Hoc edictū Vlpianus interpretādo, inter cętera latius etiā describit actionē, isto edicto introductā: nimirum quòd hæc actio perpetua sit, & hæredi competat, in hæredē nō detur, &c. l. 5. § hæc aūt actio. ff. de his qui deiecerint, &c. Postremò nō est prætereundū silētio, si quādo lex mutata est: mutātur aūt leges uel in totū, uel pro parte: & uel alia lege scripta, uel cōsuetudine, cū cōsuetudo legi contraria inducitur. Sic l. dudū C. de cōtrahēda emptione, hodie est sublata cōsuetudine in multis locis. lege uerò mutata omnes eius distinctiōes, distinctionū subdistinctiōes, totaq; actionis uel exceptionis eius natura expirat. Vnde Imperator Iustinianus inquit: Edicto diui Hadriani, quod sub occasione uicesimæ partis hæreditatis introductū est, cū multis ambagib. & difficultatatib. & indiscretis narratiōib. penitùs quiescēte: quia & uicesima hæreditatis ex nostra recessit repub. antiquatis nihilominus & alijs omnib. quæ circa repletionē uel interpretationē eiusdē edicti promulgata sunt, &c. l. 3 in prin. C. de edicto Diui Hadriani toll. Porrò iā enumeratis & expositis modis, leges interpretari licet, nō solùm eas quibus ius aliquod statuitur, sed & eas quib. ius statutum uel distinguitur: uel describitur latius, uel mutatur, &c. Proinde & distinctiōes cōfirmari, declarari, & rursus distingui possunt: similiter & latiores descriptiones & mutationes. Non tamē omni modo in omni lege interpretanda est utendū: ridiculū enim esset, uerba legis per se perspicua uelle declarare, aut legis mutationem, quę nulla esset, asserere. Prudētis igitur interpretis est, uidere quibus modis in lege interpretanda sit opus, uel non sit opus. Hæc de interpretandi ratione ad te, uir clarissime, mihi libuit præfari: quòd etiāsi hactenus disponēdis legibus plurimùm sim defatigatus, gestiam tamē leges dispositas nunc interpretari: cuius rei (spero) aliquando mihi dabitur facultas & occasio, licet mihi resistant ij à quibus Iuris studia potius erant iuuanda. Tu interim uale: & me, quod facis, ama.

DE

DE EXCEPTIONIBVS IN INTEGRVM RESTITVTIONIBVS, ET SIMILIBVS Iuris remedijs:

Liber uicesimusquartus.

In præcedentib. libris causæ quibus iura adquiruntur, sunt propositæ & descriptæ. Sequuntur nunc causæ quibus iura adquisita retinentur, amittuntur, & amissa recuperantur: quanquam & in superioribus libris eiusmodi causæ propositæ sunt. Nam retinendæ possessionis est, interdictū Vti possidetis & Vtrubi recuperandæ autem est interdictum Vnde ui, &c. de quibus ȝ uidere licet. Sed & eædem sunt causæ amittendi iuris, quæ adquirendi. l. j. ff. pro derelicto. item lib. 50. tt. 17 l. 195. de quibus ȝ tractatum est. Sæpe autem causæ ex quibus iura ab uno ad alium transferri solent, inutiles sunt, & ad transferendum inefficaces: puta, si cum minore uigintiquinque annis gestum est, si metus causa dolo malo, propter absentiam alterutrius, uel aliam similem causam quid gestum est, si per errorem & ignorātiam, si ob turpem uel iniustā causam, si sine causa quid datum uel promissum est, si causa non sit secuta, si iudicij mutandi causa uel in fraudem creditorum alienatio est facta: quibus casibus ei qui, si gestū ualeret, ius suum amisisset, & adquisiuisset alter, ad ius retinēdum competit exceptio, si rem possidet, uel ad rem amissam recuperandam in integrum restitutio, aut condictio aliqua: de quibus sequitur.

DE EXCEPTIONIBVS. Inst. lib. 4. tt. 13. ff. lib. 44. tt. 1. C. lib. 8. tt. 36.

Cap. 1.

I. *Definitio.*

ff. l. 2. in prin. l. 22. in prin.

II. *Genus.*

Exceptio an sit actio. ff. l. j. l. 12. lib. 22. tt. 3. l. 19. in prin. lib. 50. tt. 16. l. 8.

III. *Diuisiones & species.*

Diuiduntur exceptiones in ciuiles & prætorias. Inst. § alioqui. item in peremptorias & dilatorias. Inst § appellantur. usque ad fin. tituli. ff. l. 2 § fin. l. 3.

De exceptione, quòd præiudicium rei non fiat. ff. l. 13. l. 16. l. 17. l. 18. l. 21. lib. 5. tt. j. l. 54. lib. 4. tt. j. l. 4.

De exceptione mandandi sibi actiones. ff. lib. 16. tt. 2. l. 18. § si filiusfamiliās. de hac exceptione, uide passim Euentus actionum: item ī lib. prox. cap. 2. membr. 6. uers. De cedendis.

De replicationibus. Inst. tt. 14. ff. l. 2. § replicationes. l. 22. C. l. 10.

IIII. *Finis & officium exceptionum.*

Excludere actionem. Inst. in prin. ff. l. 2. in prin. § illud.

V. *Causæ ex quibus competunt.*

Exceptiones opponuntur aut quia factum est quod fieri oportuit, aut quia factum est quod fieri non oportuit, aut quia factum non est quod fieri debuit. ff. l. 20.

DISTINCTIO GENERALIS.

Si conuenit, ne ulla exceptio obijciatur. ff. lib. 2. tt. 11. l. 4. § quæsitum.

VI. *Quibus competunt?*

De eo cui competit actio. ff. lib. 50. tt. 17. l. 198. § j.

De fideiussorib. Inst. tt. 14. § fin. ff. l. 7. l. 19. C. l. 11. ff. lib. 46. tt. j. l. 16. in prin.

De hæredibus. & cæteris successoribus. ff. lib. 43. tt. 18. l. 3. § si quis ab auctore. ibi, Cum enim successa. lib. 50. tt. 17. l. 198. § cum quis.

VII. *Aduersus quos dantur?*

De hæredibus, cęterisq; successoribus. ff. lib. 50. tt. 17. l. 185. l. 156.

De eo cui delegatus est reus. ff. lib. 46. tt. 2. l. 12. l. 13. l. 19. l. 33. lib. 44. tt. 5. l. j. § siue autem.

VIII. *Quando & quamdiu competit.*

Peremptoria exceptio post litem cōtestatam, ante sententiam quandocunq; obijci potest. C. l. 4. l. 8. lib. 7. tt. 50. l. 2.

Dilatoria uerò exceptio non nisi ante litem contestatam potest obijci. C. l. 12.

De fori præscriptione & recusatoria iudicis ante litem contestatam obijcienda. C. l. 13. lib. 3. tt. 13. l. 4.

De exceptione post probatam actionem probāda, antè opponenda. C. lib. 4. tt. 19. l. 19. lib. 8. tt. 36. l. 9.

Quæ temporaria sunt ad agendū, perpetua sunt ad excipiendum. ff. tt. 4. l. 5. § fin. C. l. 6. contra. ff. lib. 15. tt. j. l. 30. § fin.

IX. *Quot obijciendæ, seu de cumulatione exceptionum.*

Pluribus exceptionib. quis uti non prohibetur. ff. l. 5. l. 8. lib. 50. tt. 17 l. 43. in prin.

X. *Effectus exceptionum.*

Qui exceptionem obijcit, non utiq; existimatur confiteri de intentione actoris. ff. l. 9.

Nulla actio est, quæ exceptione remoueri potest. ff. lib. 4. tt. 3. l. 7. § seruus. ibi, Quasi nulla. lib. 50. tt. 17. l. 13. l. 66. l. 112.

DE IN INTEGRVM RESTITVTIONIBVS. ff. lib. 4. tt. 1. C. lib. 2. tt. 46. cum sequentibus.

Cap. 2.

I. *Causæ ex quibus in integrum restitutio competit, seu petenda sit.*

Si quis lapsus uel circumscriptus sit, siue metu, siue calliditate, siue ætate, siue absentia inciderit in captionem, siue per status mutationem, aut iustum errorem. ff. l. j. l. 2.

De singulis istis causis, nec non de alijs, uide capita sequentia.

DISTINCTIO GENERALIS.

Si minima res uel summa sit propter quam in integrum restitutio petitur, per quam maiori rei uel summæ præiudicatur. ff. l. 4.

II. *Quibus competit in integrum restitutio?*

De successoribus. ff. l. 6. in prin.

De domino minoris. ff. l. 6. § proinde. usq; ad fin. legis.

III. *Per quos competunt.*

Causa in integrum restitutionis etiam per procuratorem agi potest. C. tt. 48. l. j.

IIII. *Vbi & apud quem cognitio in integrum restitutionis agitanda?*

De eo ubi domicilium habet reus conuentus. C. tt. 46. l. 2.

De iudicibus ordinarijs & delegatis, non compromissarijs. C. tt. 46 l. 3.

Si contra sententiam procuratoris Cæsaris restituno postuletur: solus princeps competens est iudex. C. tt. 46. l. j.

V. *Quando & quamdiu competit?*

Intra quadriennium. C. tt 52. l. 3. l. 6. l. 7.

VI. *Adiuncta & euentus in integrum restitutionis.*

De causa à iudice cognoscenda. ff. l. 3.

Omnia in suo statu esse debent, donec res finiatur. C. tt. 49 l. j.

De dilationе danda actori uel reo. C. tt. 52. l. 6.

Quidquid ad eum qui restituitur, peruenit, id restituere debet. C. tt. 47. l. j.

Non uidetur re exclusus, quem prætor in integrum se restiturum pollicetur. ff. l. 5.

DE EO QVOD METVS CAUSA gestum est. ff. lib. 4. tt. 2. C. lib. 2. tt. 19.

Cap. 3.

¶ *De actione Quod metus causa:*

I. *Genus.*

Arbitraria est actio. Inst. lib. 4. tt. 6. § præterea. ff. l. 14. § hæc autem.

II. *Causa ex qua competit hac actio.*

Si quid ui metus' ue causa gestum est, ut restituatur. ff. l. j. in prin. § fin. l. 3. in prin C. l. 12.

Declaratur quid sit uis, quid metus. ff. l. j. § metus. l. 2.

DISTINGVITVR SEQUENTIBUS MODIS:

1 *Ex re quam metuit.*

Si res nulla sit quam metuit, uel minus malum. ff. l. 5. l. 6. l. 7. § j. l. 9. in prin.

Si infamiam uel aliquam uexationem metuit. ff. l. 7. in prin.

Si ne uinctus ducatur ad iudicem metuit. ff. l. 23. § si iusto.

Si metu accusationis institutæ uel futuræ gessit. C. l. 10. lib. 8. tt. 38. l. 9. § 1.

Si deprehensus in aliquo flagitio metuat ne occidatur, uel ne prodatur. ff. l. 7. § fin. l. 8. in prin.

Si ne ad ciuilia munera nominetur, metuit. C. l. 8.

Si ne stuprum patiatur, metuit. ff. l. 8. § quod si dederit.

Si ne instrumenta status interuertat, metuit. ff. l. 8. § si is accipiat.

Si seruitutis metu, uel similium gessit. ff. l. 4.

Si mortis aut uerberum terrore gessit. ff. l. 3. § fin.

Si ne liberis quid mali accidat, metuit. ff. l. 8. § fin.

2. *Ex persona eius à qua metuit, & qui metum infert.*

Non quæritur in hac actione, quis metum intulerit. ff. l. 9. § animaduertendum. l. 14. § in hac actione. tt. 3. l. 15. § fin.

Si populus, curia, collegium uel corpus metum intulit. ff. l. 9. § animaduertendum.

Si magistratus uel officialis metum intulit. ff. l. 2. § j. l. 15. § si quis quod. C. l. 11. l. 12.

Si parens metum iniulit liberis. ff. lib. 44. tt. 4. l. 4. § fin.

3. *Ex causa ex qua metuit, & modo quo metus illatus est.*

Si meticulosus rem nullam frustra metuerit. ff. l. 6. l. 7. § j. lib. 50. tt 17. l. 144.

Si suspicatus est malum non præsens. ff. l. 9. in prin.

Si minatus est illi uim aduersarius. C. l. 7. l. 9.

Si quòd audiret aliquem cum armis uenire, profugit. ff. l. 9. § j.

Si quòd in dignitate positus sit aduersarius, metuit. C. l. 6. l. 1.

Si quòd ingratus fuerit aduersus patronum, metuit ne in seruitutem retrahatur. ff. l. 21. in prin.

Si in furto uel adulterio deprehensus, metuat ne occidatur uel prodatur. ff. l. 7. § fio. l. 8. in prin.

Si in carcerē detrusus sit, uel custoditus, & athleta à certaminibus prohibitus sit. ff. l. 22. l. 23. § si fœnerator.

4. *Ex specie eius quod metus causa gestum est.*

Si metus causa fundum dereliquerit, & possessionem tradiderit. ff. l. 9. § j. § idem ait. ibi, Sed et si per uim.

Si in meo solo adhibita manu ædificet. ff. l. 9. § idem ait.

Si instrumentum contractus conficiat. C. l. 7.

Si uendidit. ff. l. 13. § si iusto. C. l 3. l. 4. l. 5. l. 12.

Si pignus dedit. C. lib. 8. tt. 14. l. 4.

Si dotem promisit. ff. l. 21. § si dos.

Si donauit uel transegit C. l. 13.

Si ultra quantitatem debiti caueat. ff. l. 23. § si fœnerator.

Si ab emptione uel conductione recedit. ff. l. 21. § si metu.

Si hæreditatem adijt, uel repudiauit. ff. l. 21. § fin.

Si seruum manumisit, uel ædificium deposuit. ff. l. 9. § idem Pompo.

Si debitum soluit, &c. uide paulo inferius.

5. *Ex reliquis contingentibus.*

Si debitum per uim coactus soluit. ff. l. 12. § fin. § 13. l. 25. § fin.

Si quod per uim acceperat, per uim restituit. ff. l. 12. § quæri.

Si id quod ei non debebatur, coactus accepto tulit. ff. l. 14. in prin.

Si ingratu-

Si ingratus aduersus patronum metuit, ne in seruitutem retrahatur. ff. l. 21. in prin.

Si in furto uel adulterio deprehensus metuat ne occidatur, uel prodatur. ff. l. 7. § fin. l. 8. in prin.

Si dedit uel promisit alicui ut se aduersus uim ab alio illatam tueretur. ff. l. 9. § sed licet.

Si res fit imperfecta, & nihil dederit. ff. l. 9. § sed quod prætor.

Si cum per uim coactus cauisset, postea sine ui soluit. C. l. 2.

Si cum socio criminis actum sit, uel ab eo solutum ff. l. 14. § fin. l. 15. l. 16. in prin.

Si de dolo, uel alia actione actũ sit. ff. l. 14. § eum qui. l. 9. § licet.

Si res per uim extorta perijt, homo mortuus sit, uel in fuga sit. ff. l. 14. § aliquando. § quód si homo. usq; ad § qui uim intulit. l. 17. l. 18. C. l. 3.

III. *Quibus datur hæc actio?*

De successoribus. ff. l. 14. § post annum. ibi, Alis autem. § ideo autem & successis. l. 16. § hæc actio.

IIII. *Aduersus quos datur?*

De successoribus. ff. l. 16. § fin. cum quatuor ll. sequent.

De eo ad quem res peruenit. ff. l. 14. § in hac actione. § aliquãdo § Pedius. l. 16. Vide insuper paulo superius uers. Si res per uim extorta.

De bonæ fidei emptore, uel alio qui rem ab eo qui uim fecit, comparauit. ff. l. 14. § unde quidam. C. l. 3. l. 5.

De eo qui uim admisit, si res ad alium peruenit. ff. l 14. § Pedius.

Si ex facto debitoris fideiussores liberati sunt, an aduersus fideiussores competat actio. ff. l. 10. in prin. l. 11.

Si fideiussor per uim liberatus est, an aduersus reum competat actio. ff. l. 9. § fin.

De domino serui uim inferentis. ff. l. 16. § sed etsi serui.

De pluribus uim uel metum inferentib. ff. l. 14. § fin. l. 15.

V. *Quid ueniat in hac actione?*

Non solum rem reddere. sed & de dolo repromittere debet. ff. l. 9. § idem Iulian. § ex hoc edicto.

De usufructu & seruitute amissis. ff. l. 9. § sed etsi ususfructus.

De partu ancillarum, fœtu pecorum, de fructib. & omni causa restituenda. ff. l. 12. in prin. l. 21. § qui possessionem. lib. 22. tt. 1. l. 38. § item si ui.

Si per uim promissum sit ut accepto feratur. ff. l. 9. § sed etsi per uim. l. 14. § Labeo ait. § si quis per.

Si acceptilatione liberatio per uim interuenit, ut in pristinum statum obligatio restituatur, &c. ff. l. 9. § ex hoc edicto § cum autem. l. 10. l. 11.

De successorib. quatenus teneantur, uide § Aduersus quos.

De quadruplo soluendo si non in integrum restituatur. ff l. 9. § ex hoc edicto. § cum autem hæc. l. 14. § 1. § hæc autem actio. § quadruplatur autem § quatenus autem. § Iulianus ait. l. 21. § qui possessionem.

VI. *Quando & quamdiu competit?*

Intra annum in quadruplum, post annum in simplum datur. ff. l. 14. § 1. usq; ad § in hac actione. l. 19. l. 21. § quod metus. C. l. 4.

VII. *Adiuncta officia actoris.*

In hac actione sufficit metum, uel uim illatam esse, nec opus est ostendere à quo sit facta. ff. l. 9. § animaduertendum. l. 14. § in hac actione. tt 3. l. 15. § fin.

Quibus uis & metus probatur in hac actione. ff. l. 23 in prin. C. l. 6. l. 9.

VIII. *Adfinia remedia.*

De dolo actio. ff. l. 14. § eum qui.

De actione in rem uel in personam per metũ remissa. ff. l. 9. § uolenti. § licet autem. C. l. 3.

De hæreditatis petitione. ff. l. 14. § alia autem actio. l. 21. § fin.

De interdicto unde ui, quod ui aut clàm, & de l. Iulia de ui. ff. l. 9. § 1. l. 12. § fin.

De furti actione. ff. l. 14. § qui uim.

De l. Iulia adulterij. ff. l 8. in prin.

De noxali actione. ff. l. 16. § sed etsi serui.

De exceptione quod metus causa. ff. l. 9. § sed quod prætor.

¶ *De exceptione quod metus causa.*

I. *Differentia à doli exceptione.*

ff. lib. 44. tt. 4. l. 4. § metus causa. ibi, Etenim distat.

II. *Causa ex qua datur.*

Si quid metus causa factum sit. Inst. lib. 4. tt. 13. § uerbi gratia. ff. l. o. § sed quod prætor. lib. 50. tt. 17. l. 39.

DISTINGUITUR:

Si non actor, sed alius metum intulit. ff. lib. 44. tt. 4. l. 4. § metus causa. ibi, Etenim distat.

Si parens metum intulit. ff. lib. 44. tt. 4. l. 4. § fin. lib. 37. tt. 15. l. 7. in prin.

Si actione quod metus causa quadruplũ sit consecutus reus. ff. l. 14. § sed etsi quis per uim.

III. *Adfine remedium.*

Doli exceptio. ff. lib. 44. tt. 4. l. 4 § metus causa.

DE DOLO MALO.

Cap. 4.

¶ *De actione doli mali.*

ff. lib. 4. tt. 3. C. lib. 2. tt 20.

I. *Ratio huius actionis.*

ff. l. 1. in prin.

II. *Genus.*

Famosa est actio. ff. l. 1. § ait prætor. l. 11. in prin. l. 29.

III. *Causæ ex quibus datur hæc actio.*

Si quid dolo malo gestum sit. ff. l. 1. § 1. lib. 50. tt. 17. l. 47.

Declaratur quid sit dolus malus. ff. l. 1. § dolum malum. usq; ad § ait prætor.

Si quod restituere potest, non restituit. ff. lib. 17. tt. 1. l. 8 § dolo.

Dolo autem fit tam in contractibus quàm in testamentis, quàm in legibus. ff. lib. 44. tt. 4. l. 1. § fin.

In adeunda & repudianda hæreditate.

Si quis dolo deceptus hæreditatem minus idoneam adijt. ff. l. 40.

Si persuasus hæreditatem quasi minus idoneum repudiauit. ff.l.9.in prin. C.l.7. ff.lib.44.tt.4.l. 4 § si cum legitima.

In testamento.

Si tabulas testamenti apud se depositas deleuit uel corrupit. ff.l.35.

Si tabulas testamenti suppressit, ne de Inofficioso agi possit. ff.l 9. § item si tabulæ.

In legatis & fideicommisso.

Si hæres seruum legatum occiderit. ff.l.7.§ si seruum.

Si dominus proprietatis insulam, cuius usufructus legatus est, incenderit. ff. l. 18. § si dominus.

Si persuaseris mihi ut optem seruum, quasi melior in familia non sit. ff.l.9.§ 1.

Si cum seruo ita libertas esset relicta, si hæredib. rationes reddidisset, cohæres ante redditas rationes eum manumiserit ff.l.32.

Si legatarius persuaserit hæredi, satis abundeque ad solida legata soluenda sufficere hæreditatem: & ita solida legata non detracta Falcidia accepit. ff.l.23.

In usufructu & usu.

Si proprietarius seruum usuarium occiderit. ff.l. 7.§ si seruum.

Si dominus proprietatis insulam, cuius usufructus legatus est, incenderit. ff. l. 18. § si dominus.

Si cum mihi permisisses saxum uel quid aliud de fundo tuo tollere, postea sumptib. factis non patiaris. ff.l.34.

In possessione.

Si persuaseris familiæ meæ, ut de possessione recedat. ff.l.31.

In pignore.

Si fideiussor pignus à creditore emit. C.l.j.

In mutuo.

Si quis idoneum esse eum cui pecunia mutua data est, affirmat. ff. l. 7. § fin.l. 8. lib. 17. tt. j. l. 42.

Si seruus tuus qui non erat soluendo, hortatu tuo à me pecuniam acceperit ut tibi solueret. ff. l.20.in prin.

In emptione & uenditione.

SI emptor & uenditor se in precio inuicem circumueniant. ff.tt.4.l.16.§ idem.

Si quis affirmauerit minimè esse hæreditatem, & ita eam ab hærede emit. ff.l.9.in prin.lib.17.tt.j. l.42.

Si uenditor quid commendandi uel decipiendi, gratia dixit. ff.l.37.

Si sciens falsa pondera commodauit uenditori quibus merces emptori appenderet. ff.l.18.§ de eo.

Sj minor consilio serui circumscriptus eum uendidit. ff.l.7.§ j.

Si uendito prædio uenditor seruitutem imposuit, ædificia diruit, arbores excidit: item si uendito seruo uenenum dedit. ff.l.7.§ non solum.

In præscriptis uerbis.

Si cum mihi persuasisset ut ei ancillam meam darem, uel manumitterem, recepturus ab eo aliud mancipium pro ea: ille, ancilla data, uel manumissa, aliud mancipium non dat. C.l.4.

In mandato.

Si cum seruus pactus pro libertate reum domino dedit, ea conditione ut post libertatem in se transferatur obligatio: postea manumissus uel patronus non patitur transferri. ff.l.7.§ seruus pro.

In damno dato.

Si quadrupes tua dolo alterius mihi damnum dederit. ff.l.7.§ si quadrupes.

Si compeditum meum seruum soluit ut fugeret. ff.l.7.§ idem Labeo.

Si promissum animal occidit. ff.l.18.§ fin.l.19.

In solutione & liberatione.

Si debitor epistolam ad creditorem quasi ab alio scriptam miserit, ut liberetur. ff.l.38.

Si cuius dolo factum est, ut lis temporibus legitimis transactis pereat. ff.l.18.§ si cuius.

Si seruum pignoratum mihi uoxæ dederit. ff.l. 9. § etsi seruum.

Si seruũ promissum occiderit, quo liberatur promissor. ff.l.18.§ fin.l.19.

In re iudicata & absolutione.

Si dolo procuratoris aduersarius uicerit, & absolutus sit. ff.l.7.§ si dolo.lib.44.tt 4.l.9.

Si cum mihi persuasisses nullam societatem cum eo cui hæres sum tibi fuisse, uel te seruo meo aut procuratori soluisse, ob id te absolui passus sum ff.l.20 § fin.l.25.

Si cum me deferente iuraueris, postea periurium fuerit approbatum. ff.l.21.l.22.

Si cum nõ possideret, se liti obtulit, & absolutus sit. ff.l.39.

SI dolo eius qui uerba faciebat pro eo qui de libertate contendebat factum sit, quo minus præsente aduersario secundum libertatem pronunciaretur. ff.l.24.

In agendo, & re litigiosa.

Si litem mouit, ne possessor rem uendere possit. ff.l.33.

DISTINCTIONES GENERALES.

1. Ex *persona decipientis, & decepti.*

Si pupillus decepit. ff.l.13.§ fin.l.14.

Si seruus decepit. ff.l.9.§ hæc de dolo.

Si parens decepit filium, uel patronus libertum. ff.l.11.in prin.l 12.l.13. in prin. lib.37.tt.15.l.2. C.l.5. ff.lib.44.tt.4.l.4.§ aduersus parentes.

Si dignitate aliqua præditus decepit humilem: uel homo emendatioris uitę luxuriosum, prodigum, uel aliàs uilem. ff.l.11.l.12.l.13.in prin.

2 Ex *causa, modo & qualitate doli.*

Si iure suo usus sit. ff.lib.50.tt.17.l.56.lib.43.tt.28. l.3.§ is tamen.

Si antea deceptus deceperit. ff.l.36.lib.50.tt.17. l. 196.

Si fraudem excludit. ff.lib.31.l.79 § Titio.

Si iussu iudicis fecit. ff.lib.50.tt.17.l.127.§ fin.

Si deceptus sciuit & consensit. ff. lib. 50. tt. 17. l. 137.

Si non magna uel euidens sit calliditas. ff. l. 7. § fin.

Non capitur, qui ius publicum sequitur. ff.lib.50. tt.17.l.116.§ non.

Ex reliquis

3 Ex reliquis contingentibus.

Si modica summa sit. ff. l. 9. § fin. l. 10.

Si alia actio, uel aliud remedium actori competat. ff. l. j. § j. § ait prætor. usq; ad fin. legis, cum sex ll. sequentib. C. l. 2.

Si doli clausula in stipulatione subiecta sit. ff. l. j. § idem Pompo. lib. 44. tt. 4. l. 4. § in stipulanone.

Si tutore colludente Titius decepit pupillum. ff. l. 5.

Si dubitetur, an alia sit actio. ff. l. 7. § non solum.

Quando autem alia competat actio, uel aliud remedium, uide paulo superius, Species causarũ huius actiõnis.

4. Ex consequentibus dolum factum.

Si deceptus postea rursus deceperit. ff. l. 56. lib. 50. tt. 17. l. 196.

Si cum uno actum sit, uel unus soluerit. ff. l. 17.

IIII. Quibus datur actio de dolo malo?

Si quis tabulas testamenti deleuit, uel corrupit. ff. l. 35.

V. Aduersus quos datur?

De successoribus. ff. l. 17. l. 26. cum quatuor ll. sequentibus.

De hæredib. earum personarũ quæ ipsæ de dolo conueniri non possunt. ff. l. 15. in prin.

De pupillo. ff. l. 13. § fin. l. 14. l. 15. in prin.

Si decuriones, uel ij qui res municipum administrant, dolo fecerint. ff. l. 15. § j. § de dolo.

Si procurator dolo fecit, an dominus teneatur. ff. l. 15. § item si quid ex.

De eo qui dolo procuratoris absolutus est. ff. l. 7. § si dolo.

VI. Quid ueniat in hac actione?

Vt res restituatur. ff. l. 18. in prin. § si cuius dolo.

Et nisi restituatur, præstetur quanti ea res est. ff. l. 18. in prin. § non tamen.

Si seruus dolo fecit. ff. l. 9. § hæc de dolo.

Si hæres uel alius qui dolo non fecit, cõuenitur. ff. l. 15. § item. l. 17. § fin. l. 26.

VII. Quando & quamdiu competit?

De biennio ex die doli commissi. C. l. 8. l. 5.

Perpetuò datur de eo quod ad reum peruenit. ff. l. 28. l. 29.

VIII. Adiuncta officia actoris & iudicis.

De causæ cognitione. ff. l. 9. § fin. l. 30. C. l. 2.

In hac actione cuius dolo, & quid dolo factum sit, ab actore est designandum. ff. l. 15. § fin. l. 16.

De probatione doli.

CVI INCVMBAT PROBATIO DOLI. ff. l. 22. tt. 3. l. 18. § qui.

Quibus dolus probandus est, uel per quæ. ff. l. 7. § fin. lib. 50. tt. 17. l. 79. C. l. 6.

IX. Adfinia remedia.

Boni prætoris est, potius restituere litem, quàm actionem famosam constituere. ff. tt. j. l. 7. § fin.

De in factum actione. ff. l. 7. § idẽ Labeo. l. 11. § fin. l. 12. C. l. 5.

De lege Cornelia. ff. l. 9. § item si tabulæ.

Si serui dolo factum sit. ff. l. 9. § hæc de dolo.

De reliquis, uide § Species causarum huius actiònis.

¶ De exceptione doli mali.

ff. lib. 44. tt. 4.

I. Ratio huius exceptionis.

ff. t. j. § ideò autem. l. 2. in prin.

II. Causæ ex quibus datur.

Ex eadem causa competit hæc exceptio, ex quà de dolo actio: scilicet, Si quid dolo malo gestũ est. ff. l. 2. in prin.

Ex omnibus in factum exceptionibus, doli oritur exceptio. ff. l. 2. § & generaliter. l. 12. lib. 45. tt. j. l. 36.

Si quis id petit quod restituturus est. ff. l. 8. in pri. lib. 50, tt. 17. l. 133. § fin.

In actione in rem, seu rei uindicatione.

Si res reo conuento uendita & tradita sit. ff. l. 4. § si à Titio.

Si actor sumptus in rem factos non restituat. l. 4. § si minor. l. 10. l. 14.

In uendicatione usufructus.

Si fundus cuius ususfructus uindicatur, uolente actore uenditus sit. ff. l. 4. § quæsitum est si cum.

In petitione hæreditatis.

Si reus sit scriptus hæres, actor autem hæreditàtem à legitimo hęrede emit. Replicatur: Si reus non repudiasset hæreditatem. Duplicatur: Si non dolo legitimi hæredis. ff. l. 4. § si cum legitima.

Si actor in testamento exhæredatus est: an rupto testamẽto is, uel eius hæredes ac liberi succedere possint. ff. l. 13.

In actione ex testamento, & petitione legati.

Si contra uoluntàtem defuncti ex testamento petat actor. ff. l. 4. § præterea. l. 17. § auus. lib. 50. tt. 17. l. 19. § fin.

Si hæres repudiata hæreditate legatum petat. ff. l. 4. § si quis ex uncia.

Si uia legata, & lege Falcidia locũ habente. legatarius totam uiam petens, non offerat æstimationem quartæ partis. ff. l. 5. § j.

In certi condictione.

Si solutũ sit. ff. tt. j. l. 4. tt. 4. l. 4. § si quis pupillo. § quę in tutore. ibi, Quid enim si deb. l. 16.

Si pecunia non sit numerata. ff. l. 2. § proinde etsi.

Si creditor in futurũ usuras accepit. ff. l. 2. § non malè. lib. 2. tt. 14. l. 56. si in prin.

Si pignus culpa creditoris perijt. ff. l. 4. § itẽ quæritur.

Si filiofamiliâs mutua data sit pecunia, replicatur de dolo. ff. l. 4. § contra senatuscon.

Si hæres damnatus sit non petere à debitore. ff. l. 8. l. 17. § auus.

Si creditor debitori debitum sub conditione legauit, hæresq; petat debitum. Replicatur. Si legati conditio nondum extiterit. ff. l. 5. in prin.

Si opera creditoris debitor pecuniam quam ei soluturus erat, perdidit. ff. l. 6.

In actione ex stipulatu.

Si sine causa actor stipulatus fuerit. ff. l. 2. § circà primam.

Si causa stipulationis non sit secura, uel finita. ff. l.2. § proinde etsi.

Si per errorem putans se debere, promisit reus. ff l.7.l.17.in prin.

Si post stipulationem pactum factum est, ne intra certum tempus agatur. ff. l. 2. § item quæritur.

Si infirmus causa mortis promisit, & conualuit. ff l.4.§ j.

Si cum in arbitrum compromissum esset, ob aduersam ualetudinem non stiterit reus. ff. l.4. § in arbitrum.

Si sciens fugitiuum esse actor, stipulatus sit fugitiuum non esse. ff.l.4.§ item Labeo.

Si actor & pœnam & sortem petat. ff.l. 4. § Labeo ait.

Si promissori reo de re accepta moueatur controuersia. ff.l.17.§ ex quadrante. Vide insuper 8 lib.18. huius Methodi. cap. 9. membr. j. in fine. uers Si de re empta dominij.

In actione iudicati.

Si dolo procuratoris dominus cõdemnatus sit. ff.l.9.

Si tantum cõdemnatus soluere paratus sit, quantum ex principali actione debebatur. ff.l.15.lib. 20.tt j.l 16.§ si pluris.

Reliquas species suis subieci locis.

DISTINCTIONES GENERALES:

Si parens aduersus liberos uel patronus aduersus libertũ dolo fecit. ff.l.4.§ aduersus parentes lib.37.tt 15.l.7.in prin.

Si minor 25 annis pupillus uel furiosus dolo egit. ff.l.4.§ quæ in tutore.

Si alius nõ actor dolo egit, uide ĩ Aduersus quos datur.

Si non aduersus reum conuentum, sed aduersus alium dolus commissus est. ff.l.2 § plane ex.

Si nihil dolo egit actor, uide 8 uers. Ex omnib. in factum.

Si ignorat causam actor, cur non debeat petere. ff.l 2.§ & generaliter. lib.50.tt.17.l.137.§ fin.

Si uoluntas testatoris actori non refragetur. ff. lib.10.tt.17 l.19 § fin.

Si nulli nisi ei qui dolum admisit, dolus damnosus est. ff.l.11.§ fin.

Si ex doli clausula agatur, uel actio ex doli clausula competat ff l.4.§ Labeo etsi.

Si res aute uel post etiam dolo egerit, an aduersus doli exceptionem competat replicatio doli. ff.l.4.§ Marcellus ait lib 50.tt.17.l.196.

III. *Quibus datur doli mali exceptio?*

De alio quàm aduersus quem dolus commissus est. ff.l.2. § plane ex.

IIII. *Aduersus quos datur?*

De parẽtibus patronis, & liorum hæredibus, uide paulo superius uers. Si parens aduersus.

De alio quàm qui dolo egit. ff l 2.§ & quidem illud. l.11.in prin. ibi, Neq alienus. lib. 50. tt. 17. l. 49.

De domino & patre, si seruus uel filius dolo egit. ff.l.4.§ in hac exceptione.

Si procurator dolo egit, an noceat domino. ff. l. 4 § quæsitum est an.l.11.

Si actor pecuniæ exigendis præpositus dolo egit, an noceat domino. ff.l.5 § actoris.

Si tutor & qui pro tutore negocia gerit, dolo egit. ff.l.4.§ illa etiam quæstio. usq ad § quæ in tutore.l.11.§ idem.

Si curator furiosi, prodigi uel minoris dolo egit. ff.l.4.§ quæ in tutore.

Si debitor actoris dolo egit. ff.l. 4. § item quæritur.

Si cum mandassem Titio, ut à te stipularetur, deinde Titius mandasset Seio, isq à te stipulatus sit: ego uel Seius dolo egerit. ff. l. 4. § mandaui.

Si mulier quæ marito debitorem in dotem delẽgauit, dolo egit: non nocet marito. ff.l.4.§ sed etsi mulier. usque ad § illud non ex l.5. § si cum.

Si maritus dolo egit, an noceat mulieri uel marito. ff.l.4.§ apud Iulianum. ibi, Illud non.

Si auctor actoris dolo egit, an noceat actori? ff. l.4.§ de auctoris. usq ad § metus causa 8 tt.j. l.6.

V. *Quandiu competit hæc exceptio?*

Perpetua est. ff.l.5.§ fin. C.lib.8.tt.36.l.6. Contrà. ff. lib.15. tt.j.l.30.§ fin.

VI. *Adiuncta officia actoris.*

Cuius dolo factũ sit in hac exceptione designandum est. &c. ff.l.2.§ & quidem illud.

VII. *Adfinia remedia.*

De exceptione in factum. ff.l.2.§ & generaliter. l.4 § aduersus parentes.§ si à Titio.

De condictione ad liberandum. ff.l.7.l.8.

DE MINORIBVS VIGINTIquinq annis. ff.lib 4.tt.4. C.lib.2. tt.21. cum sequentib.

Cap. 5.

I. *Ratio huius in integrum restitutionis.*

ff.l.j.in prin.§ fin.

II. *Genus.*

Nec actio nec cautio eo nomine datur: totum enim dependet ex prætoris cognitione. ff.l.24.§ fin.

III. *Causæ ex quibus hæc in integrum restitutio competit.*

Si cum minore uiginti quinque annis quid gestum est, ex quo est læsus minor. ff.l.j.§ prætor. C.tt.21.l.8.

DISTINGVITVR:

I. *Ex specie rei gestæ.*

Qualitercunq gestum sit, siue cõtractum sit, siue quid aliud contingat. ff.l.7.in prin.

De *manumissione & libertate.*

Si manumisit minor, & ne aduersus libertatem restituatur. ff.l.9.§ fin l.10.l.11. in prin. usq ad § ex facto.l.33.l.48.§ minor. C.tt 30.

De *emptione & uenditione.*

Si emit uel uendidit minor. ff.l.7.in prin. C.tt.27. l.2.

Si tutor urgẽtibus creditoribus rem pupillarem cum decreto uendidit. ff.l.47.in prin.l.49.

Si uendidit ut manumittatur. ff.l.11.§ quid si minor.

Si cum seruum uendidisset, alius cum postea pluris liceatur ff.l.7.§ quæsitum.

Si in

Si in emptione ab alio superetur. ff. l. 35.

Si emit seruum sibi necessarium. ff. l. 11. § unde Marcellus.

Si pluris emit, uel minoris oendidit. ff. l. 16. § Idem.

Si emit ut manumittat. ff. l. 11. § item quæri potest.

De solutione.

Si soluerit minor uel tutor eius. ff. l. 40. § fin. C. tt. 32.

Si indebitum soluerit. ff. l. 23. in prin.

Si cum duas res promisisset, illam aut illam, preciosiorem dederit. ff. l. 7. § hodie.

Si moram in soluendo fecit. C. tt. 40. l. 3. ff. l. 38. in prin.

Si ei solutum sit, & pecuniam perdidit. ff. l. 7. § j. usq; ad § non solum. l. 32.

De iudicijs & actiones item compromisso.

In iudicijs etiam minori succurritur, siue dum agit, siue dum cõuenitur captus sit. ff. l. 7. § non solum. ibi, Sed & in iudicijs.

Si non intra legitimum tempus egerit, uel exceperit. C. tt. 49. l. 3. ff. l. 37. in prin.

Si nõ intra quinquennium inofficiosi querelam mouit C. tt. 40. l. 2.

Si intra diem non prouocauit. ff. l. 7. § item si non.

Si quasi contumax condemnatus sit. ff. l. 8.

Si litem deseruit. ff. l. 7 § fin.

Si lin renunciauit. C. tt. 21. l. j.

Si allegationem omisit. ff. l. 36.

Si in iudicem compromisit. ff. l. 34. § fin.

Si aduersus minorem iudicatum sit. ff. l. 16. § fin. l. 18. § si autẽ. l. 42. l. 46. lib. 49. tt. j. l. 9. C. tt. 26. l. j. l. 2. l. 3. tt. 30. l. 4. tt. 40. l. 4.

De hæreditate adita uel repudiata.

Si hæreditatẽ adijt uel nõ adijt, & repudiauit minor. ff. l. 3. § etsi hæres. l. 7. § sed etsi hæreditatem. usq; ad § hodie certò. § restitutus. l. 11. § si locupleti. l. 24. § Scæuola. C. tt. 21. l. 2. tt. 39. lib. 6 tt. 60. l. 8. § ubi aũt puerilis. usq; ad fin. Nouell. c. 119. § ad hæc. usq; ad § ultra.

De reliquis.

Si legatũ repudiauit, uel in optionis legato captus est. ff. l. 7. § hodie.

Si cum ei legatum esset ut seruum suum manumitteret, legatum agnouit. ff. l. 33.

Si patri, ne petat legatum paciscẽti, consensit. ff. l. 3. § si quid.

Si mutuũ accepit. ff. l. 27. § si pecuniam. C. tt. 22. l. j. tt. 37.

Si donauit. C. tt. 29.

Si cauit. ff. l. 16. § Pomponius. l. 40. in prin.

Si societatem coijt. ff. l. 7. § j.

Si quid prætermisit. C. tt. 21. l. 8.

Si cum hæres institutus esset ita: Si à patre in diebus centum fuerit emancipatus: patri non denunciauit. ff. l. 3. § etsi hæres.

Si in dotem dedit. ff. l. 9. § in dotis. C. tt. 33.

Si pactum dotale fecit. ff. l. 48. § fin.

Si res minoris pignori data distracta sit. ff. l. 9. in prin. C. tt. 28.

Si res eius usucapta sit. ff. l. 45. in prin. C. tt. 35.

Si curator minoris se à cura excusauit. ff. l. 11. § ex facto.

Si intercesserit pro aliquo. ff. l. 7. § non solum. C. tt. 22. l. 2.

Si alius pro minore fideiussit, uel mandator extitit. ff. l. 13. in prin. § j. C. tt. 23. l. j.

Si mulier pro aliquo apud minorem intercessit. ff. l. 12.

Si iurauit, uide ĩ uers. Si sacramentum. cap. eod.

Si nouationem fecerit. ff. l. 27. § ex hoc intelligitur.

Si se ad rogandum dederit. ff. l. 3. § si quis minor.

Si se in seruitutem uenire patiatur. ff. l. 9. § Pomponius.

Si deliquerit minor. ff. l. 9. § nunc uidendum. usq; ad § Pomponius. l. 37. lib. 50. tt. 17. l. 108. C. tt. 34.

Si mortem parentis non sit ultus C. tt. 40. l. j.

Si filijs tutores non petijt. C. tt. 34. l. 2.

Si in commissum incidit. ff. l. 9. § si in cõmissum. l. 28.

2. *Ex persona gerentis seu minoris.*

Si ueniam ætatis impetrauit, remq; suam administrat. C. tt. 44. tt. 52. l. 3.

Si rem suam bene gerit, actibusq; publicis industrium se docuit. ff. l. j. § fin. C. tt. 42. l. j.

Si antea se dixit uel probauit maiorem. ff. l. 43. C. tt. 42.

Si quicunq; liberorũ mater sit. ff. l. 2. C. tt. 21. l. 2. tt. 41. l. j. § fin.

Si filiusfamiliàs sit ff. l. 3 § sed utrum. usq; ad § si quis minor. l. 23. in prin. l. 38. § fin. C. tt. 22.

Si sub tutela uel cura sit: & quid sine tutoris, uel curatoris autoritate gessit. ff. l. 16. in prin. C. tt. 21. l. 3.

Si seruus minor gessit. ff. l. 3. § fin. l. 4. l. 5. l. 7. § non solum autem filius.

3. *Ex persona eius cum quo gessit minor.*

Si minor cum minore cõtraxit. ff. l. 11. § item quæritur. usq; ad fin. legis. l. 34.

Si cum fisco gestum sit. C. tt. 36.

Si cum ijs de quorum dolo agere non permittitur. ff. l. 27. § fin. C. tt. 42. l. 3. Nouell. c. 135.

Si à seruo suo sit circumscriptus minor. ff. tt. 3. l. 7. § j. C. tt. 30. l. 2.

4. *Ex reliquis contingentibus.*

Si sobriè non deceptus gessit, nec læsus est. ff. l. 11. § sciendum. usq; ad § item quæritur. l. 24. § non semper. l. 44. l. 47. in prin. C. tt. 21. l. 5. l. 9. tt. 27. l. 2.

Si lucrum perdidit, & quod adquirere potuit, nõ adquisiuit. ff. l. 7. § hodie. l. 44. lib. 22. tt. j. l. 17. § pupillo. uers. nec simile.

Si aut quod habuit amisit, aut sese oneri obligauit. ff. l. 44. l. 6.

Si interest illius ne litibus uexetur. ff. l. 6.

Si dolus aduersarij nullus intercessit. C. tt. 21. l. 5.

Si non manifesta circumscriptio sit. ff. l. 24. § non semper.

Si ipse tutor uel curator minoris gessit, uel præsens fuit & consensit. ff. l. 47. in prin. tt. j. l. 8. C. tt. 24. l. cum tribus ll. sequentibus. 26. l. 4.

Si iussu patris gessit. ff.l.3.§ sed utrum.l.23.in pri. C. lib.6.tt.60.l.8. § ubi autem pueriliis. usq; ad § fin.

Si per procuratorem gessit. ff.l.23.§ si autem ipse. l.45.C.tt.26.l. 4.

Si alterius nomine gessit, fortè procuratorio nomine. ff.l. 23.l.24. in prin.C.tt.22.l.1.

Si pro repub. gessit. C.tt.53.l.4.

Si antequam nasceretur, usucaptum sit. ff.l. 45. in prin.

Si cōtractus in id tempus incidit, quo maior efficitur. ff.l.3.§ si quis cum. usq; ad § scio etiam. § minorem.

Si sacramentum de non reuocando con actu præstitit. C.tt.27.l.j.tt.42.l.3.§ fin.

Si antea restitutus, postea in contrarium restitui petat. ff.l.7.§ restitutus.l.41. C.lib.6.tt.60.l.8.§ non autem filio.

Si alia sit actio, aliud'ue remediũ minori. ff l. 16. in prin. usq; ad § idem Pomponius. l. 39.§ fin. l.41.§ fin Vide insuper ĩ Adfinia remedia.

Si aliàs illegitimè contractum sit, ut etiam à maiore gestum non ualeret. ff.l.16.

Si tutores & curatores suos conuenire possit. C. tt.24.l.3.ff.l.39 § fin.

5. *Ex consequentibus:*

Si maior factus ratum habuit. ff.l.3.§ si quis cum. § scio etiam.l.30.C.tt.45.

Si litem de in integrum restituendo contestatus destitit. ff.l.20.§ fin.l.21.l.30.

Si post sententiam de restituendo in integrum latam, ratum habeat priorem cōtractum, nec restitui uelit. ff.l.41.

Si in integrum restitui petens, non obtinuit. C. tt.43.

Si seruum à minore uenditũ emptor manumisit. ff.l.48.§ minor.

Si repudiata à minore hæreditate, hæreditas à substituto uendita sit, negociaq; finita. ff.l. 24. 24.§ Scæuola.

Si emptor fundum à curatoribus minoris emptum sex annis possedit, & eum longè lateq; meliorem fecit. ff.l.39.§ fin.

Si is contra quem in integrum restitutio petita est, decesserit. C.tt.21.l.6.

De reliquis distinctionibus, uide 3 Sub unaqualibet specie rei gestæ.

IIII. *Quibus competit in integrum restitutio minorum.*

De patre minoris. ff.l.3.§ sed utrum solis § Pomponius.l.27. in prin. C.lib.6.tt.60.l.8. § ubi autem.

De domino minoris. ff. tt.j.l.6. uide paulo superius Ex persona gerentis. uers. si seruus.

De cognatis & adfinibus minoris. ff. l. 27. in prin.

De eò qui defendit minorem. ff.l.46.

De successoribus. ff.l.17.§ fin. tt.j.l.6. in prin. C. tt.33.

De fideiussore minoris, & alijs intercessoribus. ff.l.13. in prin. C.tt.23.ff.lib.46.tt.3.l.95.§ quod uulgò. ibi, Nam si minori.

De socio minoris. ff.l.47. § curator. C.tt.25.l. j. lib.7.tt.68.l.2.§ fin.

De eo cuius negocium minor gessit. ff. l. 23. in prin.C.tt.53.l.4.

V. *Aduersus quos datur?*

De possessore rei. ff.l.13. § interdum. usq; ad fin. legis. cum duab. ll. sequentib.

De patre & domino eius qui cum minore contraxit. ff.l.24.§ si seruus.

De successoribus. C.tt.21.l.7.

VI. *Apud quem competat, seu à quo sit restituendus minor?*

De præfecto urbis, & alijs magistratibus. ff.l. 16. § fin.

De præside prouinciæ. ff.l.42.C.tt.56.l.2.

De iudice qui sententiam, contra quam minor restituendus est, dixit. ff.l.16.§ fin.l.17.l.42.

Minor magistratus contra sententiam maioris non restituit. ff. l. 16. in prin. § idem Imperatór.

Si iudex à principe datus sententiam contra minorem tulit, solus princeps restituet. ff.l.18.§ penult. C.tt.26.l.3.

De procuratore fisci, si aduersus fiscum petatur. C.tt.36.l.2.

VII. *Per quem peti posßit in integrum restitutio?*

Per prócuratorem peti potest. ff.l.25.§ fin. C. tt. 48.l.j.

De procuratore qui generale habet mandatum. ff.l.25.§ fin.l.26.in prin.

De curatore minoris. ff.l.29. in prin.

VIII. *Quibus præsentibus competat.*

Præsentibus aduersarijs, item creditoribus hæreditarijs, si ab hæreditate abstinet minor. ff. l. 13.§ causa.l.29.§ fin. Nouell.c.119.§ ad hæc sancimus. usq; ad § ultra hæc.

IX. *Quid ueniat in restitutionem minorum?*

Vt uterq; tam minor quàm aduersarius eius integrum ius suum recipiat. ff.l.24.§ restitutio.

DE EO QVOD MINOREM RE- *cipere conuenit.*

De fructibus. ff.l.24.§ restitutio.l.27.§ item ex diuerso.l. 40.§ fin.

De usuris. ff.l.27.§ ex quo scilicet.

De actione aduersus fideiussores, & pignora, item correum restituẽda, si acceptotulit minor. ff.l.27.§ si minor.

De re minoris pignoris nomine ex causa iudicati capta & distracta. ff.l 9.in prin.

De ijs quæ ante à curatore bonorum in hæreditate gesta sunt, non reuocandis. ff.l.22.

De seruo minori substituto, si adijt uel repudiauit hæreditatem minor. ff.l.7.§ sed quod Papinianus.

Si seruus uel filiusfamiliâs minorem circumscripsit.l.24.§ si seruus.

De eo quod aduersarium recipere, & minorem restituere conuenit.

De eò quod ad minorem peruenit. ff.l.7.§ planè qui post. C.tt. 47.

De precio reddendo, & pecunia credita. ff.l.24.§ restitutio.l.27.§ si pecunia. usq; ad § si minor.l. 41.l.47.§ fin. lib.26.tt.7.l.31. § interposita.

De fructib.

De fructibus & usuris à minore restituendis. ff. l. 27. § ex quo scilicet. l. 40. § fin.

De impensis ab aduersario in re factis. ff. l. 39. § fin. lib. 26. tt. 7. l. 31. § interposita.

De eo quod legatis expensum est, uel creditoribus solutum item,

De libertate eorum qui ad libertatem peruenerunt, si minor aduersus aditionem hæreditatis restituitur. ff. l. 22. l. 31 lib. 42. tt. 5. l. 6.

Restitutus ad bonorum possessionem repudiatam, cõferre tenetur bona quæ tempore mortis paternæ habuit. C. tt. 39 l. 2. § fin.

Si aduersus unum caput sententiæ restitutus est, tota lis uolente aduersario restauranda est. ff. l. 29 § ex causa.

Si cum curator communia sibi cum minore prædia uendidisset, minor sit restitutus in sua parte: & altera pars uolente aduersario inempta fit ff. l. 47. § curator.

Si aduersus eum cum quo tutelæ egit restitutus sit, etiam contrarium tutelæ iudicium aduersario restituendum est. ff. l. 28.

Si aduersus trãsactionem restituitur, aduersario sua actio etiam est restituenda. C. tt. 31.

De actione aduersario aduersus tertium concedenda. ff. lib. 27. tt. 3. l. 20.

Si minor aduersus possessorem restituitur, is potest reuerti ad suum auctorem. ff. l. 15.

Si minor aduersus fideiussionem uel mandatum restituitur, non liberatur reus principalis. ff. l. 48. in prin. C. tt. 47.

Si minor, qui in actione, in quà tantum 10 dies supererant, nouandi animo intercesserat, restitutus sit: quot dies restituendi pristinæ actioni. ff. l. 50.

X. *Quando & quamdiu datur?*

Etiam ante uicesimumquintum annum peti potest. C. tt. 21. l. 5. § fin.

De quadriennio post completum uicesimumquintum annum. C. tt. 52. l. 7. tt. 21. l. 4.

Distinguitur:

Si reipub. uel militiæ causa absit. C. tt. 25. l. j. l. 2. l. 3. l. 4.

Si ex persona defuncti in integrum restitutionẽ petat. ff. l. 19. § fin. C. tt. 52. l. 5. § si quando fine.

Si in exilio fuerit. ff. l. 20.

Si cœpta intra statutum tempus lite destitit. ff. l. 20. § fin. l. 21.

Si per aduersarium steterit, quo minus causa intra legitimum tempus finiretur. ff. l. 39. in prin.

Si ætatis ueniam impetrauit. C. tt. 52. l. 5. in prin.

Si hæres minoris petat restitutionem. C. tt. 52. l. 5. § fin.

XI. *Adiuncta officia actoris, rei & iudicis.*

De cautione, à procuratore minoris & defensore aduersarij præstanda. ff. l. 26.

De probatione, cui incumbat. C. tt. 21. l. 4.

De causæ cognitione. ff. l. 11. § sciendum. l. 13. § causa. l. 24. § non semper. l. 44. in prin. tt. j. l. 8. in prin. ibi, causa scilicet. C. tt. 32. l. j. § fin.

XII. *Euentus.*

Vide paulo superius membr. 9. De eo quod aduersarium recipere conuenit.

XIII. *Adfinia remedia.*

Ipso iure non ualet quod actum est. ff l. 16 in pri. ibi, Nam si communi. C. tt. 24. l. 4. tt. 30. l. 3. in prin. tt. 40. toto.

Actio tutelæ aduersus tutores, & negociorum gestorum aduersus curatores. ff. l. 45. § fin. C. tt. 24. l. j. § fin. l. 3. l. 5. tt. 28. l. 2. § fin. tt. 30. l. j. § fin.

Actio pignoraticia. C. tt. 28. l. 2. § fin.

Actio aduersus ipsum seruum manumissum. ff. tt. 3. l. 7. § j. C. tt. 30. l. 2. l. 3 § fin.

Ne minorib. 25 annis rei suæ administratio committatur. ff. l. j. § fin. l. 2. l. 3. in prin.

DE IN INTEGRVM RESTITVtione propter absentiã: & de reliquis in integrum restitutionum causis. ff. lib. 4 tt. 6, C. lib. 2. tt. 50. cum sequentib.

Cap. 6.

I. *Ratio huius edicti.*

ff. l. j. in prin.

II. *Causæ ex quibus competit hæc in integrum restitutio.*

¶ *Si absentia aliquo ius eius læsum sit.*

ff. l. j. in prin. l. 30. § fin.

Distinguitur:

1 *Ex specie rei gestæ per absentiam.*

Si cuius de bonis quid deminutũ sit. ff. l. j. § j. C. tt. 50. l. 2.

Si dies actionis exierit. ff. l. j. § j. l. 40. in prin. C. tt. 50. l. 2.

Si absens damnatus sit, uel aduersus eũ pronunciatum. ff. l. 30. § fin. & tt. j. l. 7. C. tt. 53. l. j. l. 2. lib. 7. tt 39. l. 8. § sed etsi quis.

Si aliquis in possessionem absentis non defensi missus sit. C. lib. 7. tt. 39. l. 8. § sed etsi quis.

Si damni infecti nomine quis in ædes absentis missus sit. ff. l. 15. § si damni.

Si bona absentis uendita sunt. C. tt. 50. l. 4. l. 5 l. 6.

Si non adijt hæreditatem. ff. lib. 29. tt. 2. l. 30. in prin.

Si cum alicui legatum esset, uel aliquis stipulatus esset in annos singulos quibus in Italia esset: uel si in Italia esset, propter absentiam legatum amiserit. ff. l. 17. § fin. l. 41. l. 41.

Si cum ita promisisset: Si Romæ non erit, centum dari: propter absentiã stipulatio sit commissa. ff. l. 43. § fin.

Ex reliquis omnibus causis restitutio facienda. ff. l. 30. § fin.

2. *Ex causa absentiæ.*

Si reipub. causa absit. }
Si militiæ causa absit. } Vide paulo inferi⁹.
Si legationis nomine absit. }

Si metus causa absit. ff. l. j. § j. Distinguitur. ff. l. 2. § fin. l. 3. l. 5.

Si apud hostes detineatur, uel in uinculis sit, aut in custodia, uide j cap. eod.

Si relegatus uel deportatus abfuit. ff. l. 26. § j. l. 40. § fin. tt. 4. l. 20. in prin.

Si testimonij causa fuit euocatus. ff. l. 26. § fin.

Si cognitionis uel appellationis gratia peregrinatur. ff. l. 26. § fin. lib. 49. tt. 11. l. j. cum l. sequente.

Si studiorum causa absit. ff. l. 28. in prin.

Si sub

Si sub fideiussorum satisdatione absit. ff. l. 28. § j.

Si ex necessitate, non ex uoluntate absit, ei subuenitur. ff. l. 26 § fin.

3. *Ex reliquis contingentibus.*

Si absens procuratorem habeat, uel dare potuit ad agendum & defendendum. ff. l. 15. in prin l. 26. § item inquit prætor. ibi, Et sæpissime. l. 28. in prin. l. 39. tt. j. l. 8.

Si finita sit causa ob quam abest: ut cum reipub. causa abesset, officium sit finitum. ff. l. 38. § iamdiu. usq; ad fin. legis. l. 32. l. 4.

Si & aduersarius eius absens fuit. ff. l. 46.

Si idem damnum & præsens erat passurus. ff. l. 44.

Si non amisit, sed lucratus non est absens. ff. l. 18. l. 27.

Si gestum à patre absens reuersus reuocet. C. tt. 50. l. 7.

Si usucapio ante absentiã cœpta, & reuerso absente impleta sit. ff. l. 15. § fin. l. 16.

Si non iusto titulo possedit aduersarius. C. lib. 3. tt. 32. l. 24.

¶ *Si reipublicæ causa absfuit, ei succurritur.*

ff. l. j. § j. li. 50. tt. 17. l. 182. C. tt. 50. l. 2. tt. 52. l. 7. § fin. tt. 15.

Declaratur qui reipub. causa abesse dicantur. ff. l. 32. ibi, Et hoc ad. cum trib. ll sequentib. l. 45.

DISTINGVITVR SEquentibus modis:

Si dolo malo reipub. causa absfuit. ff. l. j. § j. l. 4.

Si officium, ob quod reipub causa absfuit, finitum sit: & cum posset reuerti, non sit reuersus. ff. l. 4. l. 37. l. 38. § iamdiu usq; ad fin legis.

Si data opera & sine lucro affectauit ut reipub. causa abesset. ff. l. 5. l. 36.

Si maturius profectus sit: item si litis gratia cœperit reipub. causa abesse. ff. l. 5. in prin.

Si sui commodi causa, & non coactus absit. ff. l. 36. l. 42.

Si nondum Italiam excessit, uel si prouinciam egressus sit. ff. l. 32. l. 35. § similiter qui. l. 38. § sed ad reuertendum. lib. 50. tt. 7. l. 5.

Si Romam reipub. causa profectus sit. ff. l. 35. § qui reipub.

Si præsens reipub. operam dat, non profectus. ff. l. 5. § fin. l. 6. l. 7. l. 35. § sed & in urbanis. l. 38. in prin.

Si sine permissu principis in prouincia sua asséderit. ff. l. 38. in prin.

Si seruus reipub. causa absit. ff. lib 50. tt. 17. l. 211.

¶ *Si militiæ causa absfuit, ei succurritur.*

ff. l. 45. C. tt. 52. l. j. cum sequentibus.

Distinguitur:

Si præsens in patria militat. ff. l. 7.

Si in cõmeatu agat miles in domo sua, uel alibi. ff. l. 34. in prin. l. 35. § fin.

Si citra expeditionem alibi, uel in ædibus suis degat. C. tt. 50. l. 8.

¶ *Si legationis nomine absit, ei succurritur.*

ff. l. 8. l. 26. § item inquit prætor. ibi, Vt puta legatione. C. tt. 53. l. j.

Distinguitur:

Si liber à legatione abest. ff. lib. 50. tt. 7. l. 14.

Si sui lucri causa in legatione est. ff. l. 42. lib. 50. tt. 7. l. 14.

Legato tempus prodest ex quo legatus creatus est, non ex quo Romam uenit. ff. lib. 50. tt. 7. l. 5.

¶ *Si apud hostes detineatur, uel in uinculis, custodiaue sit.*

ff. l. j. § j. l. 9. in prin. l. 14. l. 15. in prin.

DISTINGVITVR:

Si non publica custodia coercetur, sed à latronibus, prædonibus, uel alio potẽtiore ui oppressus, uinculis continetur. ff. l. 9.

Si latumijs inclusus sit. ff. l. 9. § uinculorum.

Si à militibus, stratoribusq; obseruantur. ff. l. 10. C. tt. 53. l. 2.

Si sine dedecore in publico apparere non possit. ff. l. 10 § fin.

Si sub fideiussorum satisdatione absit. ff. l. 28. § j.

Si ad hostes transfugit. ff. l. 14.

Si apud hostes mortuus sit. ff. l. 15. in prin.

Si curator bonis eius fuerit constitutus. ff. l. 15. § j.

Si non ab hostibus captus, sed ibi natus sit. ff. l. 15. § non minus.

Si possessio ad usucapiendum interrupta sit, eo quód fuit apud hostes: non restituitur ad eam. ff. l. 19. l. 20. l. 23. § is autem.

Si possessionem per captiuitatem amisit. ff. l. 23. § item ei.

¶ *Si dum in seruitute fuit, ius eius læsum est, ei succurritur.*

ff. l. j. § j. l. 11.

DISTINGVITVR:

Si bóna fide seruiat, uel detineatur. ff. l. 11.

Si de statu suo litigat. ff. l. 12.

Si seruus reuera sit, sed liber & hæres institutus. ff. l. 13.

Si filiusfamiliás sit. ff. l. 13. § fin.

Si procuratorẽ habere potuit. ff. l. 15. in prin. ibi, Præter eos.

¶ *Si dum per aduersarium stat, alicuius ius læsum sit: ut,*

Si aduersarius eius absens fuit. ff. l. j. § in pri. § itẽ si quis l. 21. in prin. l. 22. § fin. lib. 50. tt. 17. l. 182.

Distinguitur:

Si Romæ sit aduersarius. ff. l. 28. § si cum in.

Si cum cœpit abesse, unus dies ei defuit ad implendam usucapionem. ff. l. 26. § quoties.

Si & alter cuius ius læsum est, absfuit. ff. l. 46.

Si ex iusta uel iniusta causa absit. ff. l. 21. § & erit notandum.

Si sine dolo malo absfuit. ff. l. 30. § fin.

Si per subiectas sibi personas absens adquisiuit. ff. l. 21. § hæc autem restitutio.

Si absente defuncto hæres eius usucapionem impleuit. ff. l. 30. in prin.

Si absens defendebatur, uel procuratorem habuit. ff. l. 21. § hæc autem restitutio. ibi, Nam si fuit. § defendi § fin.

Si actor non interrogauit amicos absentis, an defendere absentem uelint. ff. l. 21. § defendi. l. 22. l. 26. § deinde adiecit.

Si absens

Si absens rem usucaptam alienauit. ff. l. 30. § fin.

Si prior dominus rei possessionē post usucapionem actus sit. ff. l. 31.

¶ De reliquis causis restitutionis in aduersario sitis.

Si aduersarius in uinculis sit. ff. l. j. § item si quis quid. l. 23. in prin.

Si aduersarius apud hostes sit. ff. l. 23. § is autem qui. § hi plane.

Si aduersarius relegatus fuit. ff. l. 26. § j.

Si aduersarius infans sit, uel furiosus, uel ciuitas. ff. l. 22. § fin.

Si aduersarium inuitum in ius uocare non licuit. ff. l. j. § item si quis. l. 26. § ait prætor aut cum.

Si aduersarius secum agendi potestatem non fecerit. ff. l. j. § item si quis. ff. l. 23. § deinde. l. 24. l. 25. l. 26. in prin. § item per magistratum.

Si aduersarius capite deminutus sit. ff. tt. j. l. 2. uide § lib. prox De capitis deminutione.

¶ Si dum per magistratum stetit, alicuius ius læsum sit.

ff. l. 1. § item si quis. ibi, cum'ue magistratus. l. 26. in prin. § ait prætor siue. usque ad § quoties.

¶ De reliquis causis restitutionum.

Si respub læsa sit. C. tt. 53. l. 4.

Si fisci patronus læsus sit. ff. l. 33. in prin.

Si error calculi interuenit. C. lib. 2. tt. 5. l. 1. ff. lib. 50. tt. 8. l. 8. lib 44. tt. 3. l. 13. § fin.

Si qua alia iusta causa prætori uidebitur. ff. l. j. § fin. l. 26. § item inquit prætor. l. 28 in prin. § quod eis. tt. j. l. 7. § nec intra has solum. C. tt. 58. l. 3.

III. *Quibus competit in integrum restitutio?*

De hæredibus. C. tt. 50. l. j.

De muliere quæ cum marito suo abest. C. tt. 51.

De medicis militum. ff. l. 33. § fin.

De fideiussoribus. ff. lib. 46. tt. 3. l. 38. § si quis pro.

De reliquis, uide § Si respub. causa abfuit. Qui rei pub. causa adesse dicatur.

IIII. *Aduersus quos datur?*

De hæredibus. ff. l. 30. in prin.

De possessore. ff. l. 17. in prin.

V. *Quid ueniat restituendum?*

De fructibus. ff. l. 23. § item ei qui. l. 28. § fin. l. 29.

Quot dierum restitutio facienda est aduersus usucapientem. ff. l. 26. § quoties.

VI. *Quando & quamdiu competit?*

Iure antiquo intra annum competebat. ff. l. j. § item si quis. ibi, earum rerum. lib. 44. tt. 7. l. 34. § sed cum rescissa. C. tt. 50. l. 2. l. 3.

Iure nouo intra quadriennium competit. C. tt. 52. l. 7.

Perpetua competit actio, si post reditum nactus rei possessionem, eam rursus amisit. ff. l. 31.

A quo tempore incipiat tempus petendæ restitutionis currere, quo primum de ea re experiundi potestas erit. ff. l. j. § itē si quis. ibi, Earum rerum. l. 28. § si quis sæpius. § si cum in.

VII. *Adfinia remedia.*

Misio in bona absentis. ff. l. 21. § cæterum si non.

De extraordinario auxilio. ff. l. 2. in prin.

De exceptione. ff. l. 28. § exemplo.

DE IGNORANTIA IVRIS ET facti. ff. lib. 22. tt. 6. C. lib. 1. tt. 18.

Cap. 7.

I. *Diuisio ignorantiæ.*

ff. l. j. in prin.

II. *De ignorantia facti.*

Hæc excusat. ff. l. 4. l. 9. in prin. § quod si ideo. C. l. 6.

Distinguitur:

1. *Ex facto quod ignorauit.*

Si nesciat decessisse eum cuius bonorum possessio ei defertur. ff. l. j. in prin.

Si nesciat alij tempus bonorum possessionis agnoscendæ præterijsse. ff. l. j. § item si quis.

Si nesciat esse tabulas, in quibus hęres scriptus est. ff. l. j. § fin.

Si diuidens testamenti uicium ignorauit. C. l. 4.

Si putauit maternum esse quod erat paternum. C. l. 5.

Si ignorauit testamentum non ualere, & seruis inutiliter libertatem esse relictam. C. l 8.

Si causam suam ignorat. ff. l. 3. lib. 50. tt. 17. l. 19. in prin l. 42.

Si seruos suos liberos putauit. C. l. 9.

Si nesciat se cognatū defuncti esse. ff. l. j. § si quis nesciat.

Si emptor ignorauit uenditorem rei dominum esse. ff. l. 9. § qui ignorauit.

Si conditionem eius cum quo contrahit, uel cui soluit, ignorat. ff. lib. 50. tt. 17. l. 19. in prin.

Si nesciat se id quod à se petitur debere. ff. lib. 50. tt. 17. l. 42.

2. *Ex reliquis contingentibus.*

Si supina ignorantia sit, & hominis deperditi, nimiumq; securi. ff. l. 3. l. 6. l. 9 § sed facti. § quod si ideo.

Si alius sciuit. ff. l. 5.

Si mas factum ignorauit, & de lucro certet. ff. l. 8.

Si causa decisa sit, & negocium finitum. C l 7.

III. *De ignorantia iuris.*

Hæc non excusat. ff. l. 2. l. 4. l. 9. in prin. § quod si ideo. ibi. Sciant. lib. 3. tt. 3. l. 11. § notabitur. C. l. 2.

DISTINGVITVR:

1. *Ex iure quod ignorat.*

Si constitutiones principum ignorat. C. l. 12.

Si nesciat, sibi proximitatis nomine bonorū possessionem deferri, &c. ff. l. j. in prin.

Si nesciat, sibi ex successorio capite bonorū possessionem competere. ff. l. j. § idem est et si.

Si putet, se bonorum possessionem ante apertas tabulas petere non posse. ff. l. j § fin.

Si ius legis Falcidiæ ignorauit. ff. l. 9. § si quis ius. usq; ad fin. legis.

Si in usucapione ius ignoret ff. l. 4. lib 41. tt. 3. l. 31. in prin. tt 5. l. 2. § si à pupillo.

Si in petenda bonorum possessione ius ignorauit. ff. l. j. lib. 37. tt. j. l 10.

2. *Ex persona ius ignorantis.*

Si minor uigintiquinque annis, & impubes eius ignorauit. ff. l. 9. in prin. § hac ratione. l. 10. C. l. j.

Si fœmina

Si fœmina ius ignorauit. ff. l. 8. l. 9. in prin. ibi, Quod & in. C. l. 11. l. 13. ff. lib. 50. tt. 17. l. 110. § fin.

Si miles ius ignoret. ff. l. 9. § si filiusfamiliàs.

3. Ex reliquis contingentibus.

Si neq; iurisconsulti copiam habeat, neq; per se ius scire possit. ff. l. 9. § sed iuris ignor. lib. 37. tt. 1. l. 10.

Si propter ignorantiam iuris rem suam amissurus est, uel damnum passurus. ff. l. 7. l. 8.

Si propter iuris errorem hæreditati renunciauit. C. l. 2. uel indebitum soluit. C. l. 10. uel Falcidiæ rationem non habuit. ff. l. 9. § si quis ius. usque ad finem legis. uel bonorum possessionem nõ petijt. ff. l. j. lib. 37. tt. 1. l. 10. C. l. 3.

DE CONDICTIONE INDEBITI. ff. lib. 12. tt. 6. C. lib. 4. tt. 5.

Cap. 8.

I. Genus, ratio & origo huius actionis.

Hęc cõdictio ex bono & ęquo introducta, quod alterius apud alterum sine causa deprehenditur, reuocare consueuit. ff. l. 66.

Ex quasi contractu est. Inst. lib. 3. tt. 15. § is quoq;. tt. 28. § itẽ is cui quis. ff. lib. 44. tt. 7. l. 4. § is quoque qui.

Indebiti condictio naturalis est. ff. l. 15. in prin.

II. Causæ ex quibus competit.

Si indebitum per errorem solutum sit. Inst. lib. 3. tt. 15. § is quoq;. tt. 28. § item is cui quis. C. l. j.

Si indebitum promisit. ff. lib. 19. tt. j. l. 5. lib. 39. tt. 5. l. 2. § aliud iuris. § item si ei. C. l. 2. l. 3. lib. j. tt. 18. l. 6.

Si ultra id quod debet, cauit. ff. l. 31. C. l. 3. l. 4.

Si soluat creditori non deductis impensis, uel eo quod ei à creditore debetur. ff. l. 40. § si pars domus. l. 43.

Si cum in aliena area ædificasset, dominus areæ ædificium occupauit, uel traditum accepit. ff. l. 33.

DISTINCTIONES EIVS SI *indebitum solutum sit.*

1. Ex genere indebiti, & causa ob quam non debetur.

Hoc loco sciendum est, tria esse genera indebiti: Vnum, cum nulla subest causa ob quam debeatur, subesse tamen putatur. Secundum est, cum subest quidem causa, sed inutilis, cum aut ipso iure contractus non ualet, aut ex post facto irritus factus est. ff. tt. 7. l. 1. § fin. Tertium genus est, cum subest causa, eaq; iusta, ex qua debetur: sed non debetur ei cui solutum est, uel non is debet qui soluit, uel non id quod solutum est, uel non eo tempore, uel ex alia causa quàm ex qua solutum est. Hisce tribus generib. propositis, suas cuiq; species subijciamus.

¶ De primo genere indebiti.

Si ex causa quasi facta, quæ facta non est, soluit. ff. l. 23. in prin § fin. l. 26. § si quis quasi l. 52. l. 65. § id quoq; usq; ad § ei qui ind. uide j De condictione causa dati, causa non secuta.

¶ De secundo genere indebiti.

Si ex causa quasi iusta & utili soluit, quæ iusta uel utilis non est propter exceptionem. ff. l. 24. l. 26. § indebitum. § adeò autẽ. lib. 40. in prin. l. 54. l. 56. lib. 46. tt. 3. l. 34. § fin.

De obligatione in genere.

Si seruus contraxit. ff. l. 13. in prin. lib. 46. tt. 3. l. 83.

Si dominus seruo suo debeat. ff. l. 64.

Si pater filio crediderit, uel filius patri. ff. l. 38. § quæsitum.

Si pupillus furiosus, uel is cui bonis interdictum est contraxit. ff. l. 29. l. 41. l. 13. § fin. l. 14.

Si debitori liberatio testamento relicta sit. ff. l. 26. § adeò autem.

Si pœnæ causa liberatus sit, naturalis obligatio manet. ff. l. 19. in prin.

Si fideiussor liberatus sit; an ex eo liberetur reus: & an fideiussor soluto indebito repetere possit, non liberato reo. ff. l. 32. § j. l. 59.

Si cum fideiussor ad certũ tempus soluisset procuratori, eam solutionem dominus post finitum fideiussionis tempus ratam habuit. ff. lib. 46. tt. 3. l. 71. § si fideiussor.

Si debitor iurauit, se dare non oportere. ff. l. 43.

Si debitor à iudice absolutus sit. ff. l. 28.

Si postea minor qui contraxit, uel hæres eius in integrum sit restitutus. ff. l. 67. § Lucius.

Si postea instrumenta, ex quibus soluit, falsa appareant. ff. lib. 44. tt. j. l. 11.

Si confusione liberatio sit facta. ff. l. 45. l. 38. in prin.

Si cum ob rem nõ defensam soluisset, postea defendere sit paratus. ff. l. 35.

Si cum cõditionis implendæ causa dedisset ut liber ex testamento fieret, postea liber & ingenuus reperiatur. ff. l. 67. in prin.

De mutuo.

Si filiofamiliâs mutuum datum sit: solutum ex hac causa repeti non potest. ff. l. 26. § si filiusfamiliâs. l. 40. in prin. 8 tt. j. l. 14. lib. 14. tt. 6. l. 7. § fin. l. 8. l. 9. § j. § sed si non. uers. & tamen. usq; ad fin. legis. l. 10.

Si pupillo sine tutoris autoritate mutuũ datum sit. ff. l. 13. § fin. l. 14.

Si frater fratri qui in eiusdem patris potestate est, mutuum dederit, & mortuo patre confusio sit facta debiti & crediti. ff. l. 38. in prin.

De emptione & uenditione.

Si rem suam quis emerit. ff. l. 37.

Si rem alienam quis uendidit, & ex causa euictionis solutum sit. C. l. 9.

De locatione & conductione.

Si prædo prædia aliena locauerit, & ex ea causa ei sit solutum. ff. l. 53. in prin.

Si res conducta interierit. ff. lib. 19. tt. 2. l. 19. § si quis cum.

De stipulatione & intercessione.

Si fideicommissum indebitum in stipulationem deductum sit. ff. l. 62.

Si delegatus sine ulla causa creditori alieno promiserit. C. l. 2. ff. lib. 12. tt. 4. l. 9. § si quis indebitum.

Si mulier pro alio intercesserit. ff. l. 40. in prin.

De transactione.

Si causa de qua transactum est, nulla sit. ff. l. 65. in prin.

Si de

Si de alimentis fine prætore transactum sit.ff.l.23. § item si ob.
Si post rē iudicatā transactū sit.ff.l.23.§ si post rē.
Si cum ob trāsactionē solutū esset, transactio nulla sit, uel non secuta, uel resoluta.ff.l.23.in prin.
Si post transactionē euidens calumnia appareat, ff.l.65.in prin.
Si post transactionem nihilominus sit condemnatus.ff.l.23.§ si quis post.
Si transactionem à tutore factam pupilla ratam non habeat.ff.lib.46.tt.3.l.96.§ cum pupilla.

De legatis & fideicommissis.

Si cum seruo fideicommissū relictum esset ita, si ex testamento libertatem adquirat, postea ingenuus reperiatur & pronuncietur.ff.l.58.
Si postea in debitū esse legatū appareat.ff.l.38.§ fi.
Si solutis legatis testamentū iniustum, falsum, ruptum uel irritum appareat.ff.l.2.§ j.l.3.l.4.
Si solutis legatis proferantur codicilli quibus legatum ademptum est, uel alia etiam legata data sunt, ut lex Falcidia locū habeat, uel æs alienum emerserit.ff.l.2.§.si quid ex.
Si cum hæres domum legatam refecisset, non deduxit impensas tradita domo.ff.l.40.§ si pars domus.
Huc etiam pertinet l.10.C. de pactis.de qua dixi in Comment.de pactis in indice.

De dote.

Si cum maritus facere non posset, is uel alius pro eo dotem soluit.ff.l.8.l.9.

De reliquis.

Si cum ob rem dedisset, res non sit secuta.ff.l.52. § fin.l.65.§ quod ob rem.& tt.5.l.j.§ fin.
Si cum ob transactionem dedisset, trāsactio secuta non sit.ff.l.23.in prin.ibi, Idem puto.
Si cum cōditionis implēdæ causa dedisset, postea legatum non acceperit, quòd uel nullum fuerit legatum, uel ademptū, uel aliàs agnoscere noluit, uel non potuit.ff.l.65. § sed & agere.
Si cum hæredi conditionis implendæ causa dedisset, is postea coactus hæreditatē adijt.ff.l.34.
Si cum conditionis implendæ causa dedisset, dare non sit iussus.ff.tt.4.l.3.§ si quis quasi.
Si cum seruus conditionis implendæ causa decē dedisset, ut ad libertatē perueniret, postea alio modo liber factus sit.ff.tt.4.l.3.§ si quis quasi.
Si quasi hæres soluerit, cum hæres non esset, uel se hæreditate abstinuit.ff.l.5.C.l.5.

¶ *De tertio genere indebiti.*

Si soluit is qui soluere non debet, uel soluit alius quod alius debet.ff.l.29.in prin.
Si alius soluit quod debet alius.ff.l.19.§ 1.l.44.l. 65.§ fin.tt.4.l.9.§ si quis indabitam.
Si is debitum hæreditarium soluit, q se hæredem falsò existimat, uel hæreditatem postea repudiauit.ff.l.19.§ j.
Si cum quis rem alienam pro sepignori dedisset, dominus rei debitum soluit.ff.l.36.
Si re aliena uendita, dominus rei de euictione cōuentus soluit.C.l.9.
Si procurator debitoris soluit.ff.l.6.in prin.§ fin. lib.46.tt.3.l.87.
Si seruus actor soluit. ff.lib.46.tt.3.l.94.§ fin.
Si tutor soluit.ff.l.6.§ fin.
Si pupillus, furiosus, & is cui bonis interdictum est, soluit.ff.l.29.l.41.Iost.quib.alienare non licet.§ fin. ff. lib.46.tt.3.l.14.§ fin.
Si rs⁹ criminis postulat⁹ soluit.ff.lib.46.tt.3.l.42.

Si solutum est ei cui non debetur.

Si alij quàm cui debetur solutum est.ff.l.65.§ fin.
Si procuratori creditoris solutum sit.ff.l. 6.§ idē Labeo. usq; ad § fi.lib.46.tt.3.l.14.in prin. l. 58. in prio.§ si creditor.§ fin.l.34.§ si gener. l. 71. § si fideiussor lib.12.tt.4.l.14.
Si falso procuratori solutum sit.ff.tt.4.l.14.C.l.8.
Si maritus patri uxoris dotem soluerit.ff.lib.46. tt.3.l.34.§ si gener.
Si prædoni soluerit.ff.l.55.
Si ei cui delegatus est soluit, uel ei cui ut soluere tur mandatū est.ff.li. 46.tt.2.l.12.ibi, Sed is qui.
Si cum sibi aut Titio dari stipulatus esset, Titio sit solutum.ff.lib.13.tt.5.l.8.l.9.lib.46.tt.3.l.98.§ q stipulatur.
Si falso putans me tibi & Titio promisisse, Titio soluerim.ff.l.22.in prin.
Si hæredi qui non defecit hæreditatē, solutum sit.ff.l. 26.§ hæredi.
Si substituto deliberante hærede instituto soluit, ff.lib.46.tt.3.l.96.§ fin.
Si filiofamiliàs soluit. ff.l.26.§ qui filiofamiliàs.
Si pupillo uel pupilli creditori iussu eius soluit.ff. lib. 46.tt.3.l. 66.

Si plus uel aliud quàm debetur solutum est.

Si plus debito soluit. ff.l.19.§ fin.l.25.l. 26.in prin. § si centū.l.39.l.40.§ si pars.l. 45.l.67.§ tutor. lib.46.tt.3.l.25.
Si centum debēs, fundum ducentorum soluit. ff. l. 26.§ si centum.
Si pro parte hæres solidum soluit.ff.lib.46. tt.3.l. 49. § ex duo. tt.3.l.25.
Si soluit prædium non deductis impensis, uel eo quod sibi debetur à creditore.ff.l. 40.§ si pars domus.l.45.
Si cum iter excipere deberet, fundū liberū tradidit.ff.l.22.§ fin.
Si plus quàm in hæreditate est soluit.ff.l.31.
Si pater uel domin⁹ plus quàm in hæreditate est soluit. ff.l.11.
Si maritus qui non ultra id quod facere potest tenetur, solidum soluit. ff. l.8.l.9.
Si usuras indebitas soluit, uide paulo inferius Ex causa ex qua soluit.
Si cum Stichum aut Pamphilum deberet, utrunq; soluit.ff.l.32.in prin.§ fin.
Si cum decem aut Stichum deberet, quinq; soluit, ff.l.26.§ si decem aut alteri hæredū quinq; soluit, alteri partem Stichi.ff.l.26.§ fin.
Si cum hominem in genere, aut Stichum uel Pamphilum promisisset, putans se Stichum debere, Stichum soluerit.ff.l.23.§ fin.l.19.§ si putem.
Si cum hominem certū deberet, statuliberū soluit.ff.l.67.
Si cum aurū deberet, æs soluit.ff.lib.46.tt.3.l. 50.

Si ante diem & conditionem solutum est, & antequam deberetur.

Si ante diem soluit.ff.l.10.l.16.§ fin. l.17.lib.17.tt.j. l. 51.

Si ante existentem conditionem soluit ff.l.16.l.18. l.48.l.56.l.60.lib.46.tt.3.l.38.§ qui hominẽ.ibi, Perinde atqi.

Si post litem contestatam ante latam sententiam soluit. ff.l.60.in prin.

Si ex alia causa quàm ex qua debetur solutum sit.

Vide Adfinia remedia, De compensatione, reputatione, &c.

2 *Ex persona soluentis indebitum.*

Si sciẽs indebitum soluit, uide paulo inferius. Ex modo quo soluit.

Si tutor indebitum soluit. ff.l.57.in prin.l.67.§ tutor.

Si procurator indebitum soluit. ff.l.6.in prin.

Si seruus actor indebitũ soluit. ff.lib.46.tt.3.l.94. § fin.

3 *Ex persona eius cui indebitum est solutum.*

Si procuratori indebitũ sit solutum. ff.l.6.§ idem Labeo. cum § sequente.

Si pupillo uel eius creditori iussu pupilli indebitum sit solutum Inst.lib.3.tt.15.§ is quoqi qui. ff.lib.46.tt.3 l.66.

4 *Ex re indebiti nomine soluta.*

Si nummi aleni soluti sint. ff.l.15.§ sed etsi nũmi. l. 19.§ si falso.

Si in re soluta usus fructus alienus est. ff l.15.§ fin.

Si possessio indebiti nomine data sit. ff.l.15.§ sed etsi nummi.

Si rem in qua retẽtionem quidem habet, petitionem autem non habet, soluerit. ff l.51.

Si libertus operas indebitas per errorem soluerit. ff.l.26.§ libertus.usq; ad § si decem aut.l.40. § fin.lib.19.tt.5.l.26.

5 *Ex causa, ex qua & propter quam indebitum solut.*

Si ex causa legati uel fideicommissi indebitũ soluit. Inst.lib.3.tt.28.§ fin. C.l.7.

Si ex causa dotis uel pietatis soluit. ff.l.32 § si in ea.

Si operarum nomine soluit libertus, uide paulo s uers. Si libertus operas.

Si usurarum nomine soluit indebitum. ff. l 26.in prin.usq; ad § indebitum.l.67 § Lucius. C. lib. 4.tt.32.l.3.l.18.l.22.l.26.§ si quis autem.

Si ex causa ex qua retentionẽ quidem habet, petitionem autem non habet, soluit. ff.l.51.

Si pœnę nomine souit. ff.l.4 1 .l.§ fin. lib. 50. tt. 17 l.46.lib.46. tt 3.l.74.

Si ex ea causa indebitũ soluit, in qua inficiãdo lis crescit. Inst.lib.3.tt.28.§ ex quibusdam.C.l.4.

6 *Ex modo quo soluit.*

Si sciens indebitum soluit. ff.l.3.l.24.l.26.§ indebitum. § qui filiosfamiliãs.l.28.l.50.lib.50.tt.17.l. 53.C.l.9.

Si donandi animo soluit. ff.l. 52 l.65.§ id quoqi.

Si indebitum sciens soluit, ut repeteret. ff.l.50.

Si titubante & ancipiti animo soluit. C.l.11.

Si soluit ita, ut si appareret indebitũ, uel Falcidia emersent, redderatur. ff l 2.in prin.

Si ius ignorans soluit. C.lib.3.tt.18.l.10.

7 *Ex reliquis contingentibus.*

Si deberi pronunciatum fit. ff. lib.17.tt.3.l.29.§ in omnibus.

Si naturalis fuerit obligatio. ff. l.13.lib.44.tt.7.l.9. lib.46.tt.3.l.16.§ fideiussor.

Si in odiũ creditoris introducta sit exceptio, ob quam indebitum est. ff.l.40.in prin.lib.14.tt.6. l.9.§ fin.

Si dubitetur, utrum perpetua an dilatoria sit exceptio, ob quam non debetur: uide s uers. Si ante existentem conditionem soluit.

Si in solutione pactum adscriptum sit, ex eo contractu nullam controuersiam amplius esse. ff.l. 67.§ item quæsitum.

Si res ab eo cui soluta est sit consumpta. ff.l.3.§ fin.l.29 l.65.§ instrumento.

Si seruus in solutum datus manumissus sit. ff.l.65. § si seruum.

Si homo datus decesserit. ff.l.32.in prin.

Si is cui solutũ est, rem diu possederit. ff.l.15.§ fin.

III. *Quibus competit condictio indebiti?*

De alio quàm qui soluit. ff.l.5.

De hærede. ff.l.12 C.lib.8.tt.43.l.10.

De hęrede putatiuo soluente, & uero hęrede. ff.l. 2.§ fin.l.3.§ nam utiles.l.4.l.5.l.46.

Et alijs creditoribus hæreditarijs. ff.l.61.

De eo qui alterius nomine soluit: & eo pro quo soluitur. ff.l 46.l.47.C.l.6.

De eo qui pro seruo indebitum soluit, & domino serui. ff. l. 53.

De fideiussore soluente, & reo. ff.l 47.

De pupillo & tutore soluente. ff.l.57.in prin.l.67. § tutor.

De eo qui prædoni mercedem soluit & domino prædij. ff.l.55.

De uenditore qui hominem à seruo emptum bonæ fidei possessori serui tradidit, & uero serui domino. ff.lib.12 tt.3.l.31.§ seruum.

De altero reorum soluentiũ, nide quid ueniat.

De debitore, & eo cui debitor bona sua uendidit ut creditoribus satis faceret. ff.l 67.§ Titius.

Si cum reus deberet decẽ, & soluisset tria, postea duo eius fideiussores singuli quina soluerint, ut tria indebita sint soluta. ff.l.25.

IIII. *Aduersus quos datur?*

Ijs solis pecunia condicitur, quibus quoquo modo soluta est, non quibus profi :it. ff l. 49.

De domino & procuratore cui solutũ est. ff l. 57. § creditor.lib.12. tt. 4.l.14. lib. 47.tt.2.l.82.§ si Titius.

De eo qui actorem ut creditori promitteret, delegauit. ff.tt 4.l.9.§ si quis. C.l.22.

De pupillo & eius creditore cui iussu pupilli solutum est. ff.lib.46.tt.3.l.66.

De hærede. ff.l.26.§ hæredi.

Si cũ mihi aut Titio dari stipulatus essem. Titio solutum sit, mihi non: Titio condici debet. ff. lib.46.tt.3.l 34.in prin.l.59.in prin.

De eo qui delegauit & mãdauit ut solueret. ff.lib. 46.tt.2.l.12.in fine.

V. *Quid ueniat in ea?*

Aut ipsum quod solutum est, aut tantundem repetitur. ff.l.7.lib. 19.tt.5.l.26.§ fin.

Si plus debito sit solutum, utrum totum an para condicenda. ff.l.26 § si centum.usq; ad § adeò. l.61.lib.50.tt.17.l.84.

De bonitate frumenti soluti condicenda ff. l. 65. § in frumento.

De eo

De eo in quantū locupletior factus est reus.ff.l.3. § fin. lib.46.tt.3.l.66.§ fin.

Si res distracta uel consompta sit, preciom condi ceodum.ff.l.26. § & ioterdū licet.l. 65. § in frumento.§ si seruus.

Si seruus io solutū datus, manumissus sit.ff.l.65.§ si seruus.

Si operæ indebitæ solutæ suot.ff.l.26.§ & interdum licet.

Si habitatio indebita condicatur.ff.l.65.§ in frumento.

Si cum Stichum aut Pamphilum deberet, utrunqua soluit, uter condicendus.C.l.10.

Si cum decem aut Stichum deberet, primo quinque, deinde Stichum soluerit.ff.l.26.§ si decem.

Si usuras indebitas soloerit, & postea sortem. ff.l. 26. in prin.

Si rei in solutum datæ usussfructus alienus sit.ff.l. 15.§ fio.

Si partim suos, partim alieoos nūmos soluit. ff.l. 19.§ si falso.l.20.l 21.

Si promissum tsotum sit, condici potest ut liberetur, uide § ab initio huius capitis.uers.Si iodebitom promisit.

Si cum essent duo rei stipulandi, alterius procuratori solotum sit, & postea alteri, reo altero adhuc oon ratum habente: utrunq; repeti potest. ff.lib 46.tt.3.l.58.§ fin.

Si cum duo decem deberēt, oiginti soluerint, singuli quina repetent.ff l.19.§ fin.cum duab.ll.seqoentibus.

De eo qood rei solutæ accessit, ut partus ancillarum: item quod per alluuiooem accessit.ff.l.15. in prin.l.65.§ ei qui.

De fructibus.ff.l.15.in prin.l.16 § & interdum.l. 55.§ fin.l.65.§ ei qui.lib.22.tt.j.l.38.§ item si indebitum.

De usuris.ff lib.13.tt.5.l.fin.§ fin.C.l j.

De impensis deducendis.ff.l.65 § ei qui.

Non æstimandum est, si hominē suis sumptib. fecit preciosiorem.ff.l.26.§ & interdum licet.

VI. *Vbi competit hæc actio?*

Si loco certo debere se putans, ibi soluerit, etiam alibi repetere potest.l.27.

VII. *Quamdiu competit?*

De loogi temporis præscriptione.ff.l.15.§ sed etsi possessiooem.

VIII. *Adiuncta, seu de probatione.*

Vtri probatio indebiti incumbat? ff. lib. 22. tt.3. l.25.

IX. *Adfinia remedia.*

De compensatione, reputatione seu retentione debiti causa. ff.l.23.§ si post rem.l.26.in prin.§ si centum.l.30.l.33.§ fin.l.67 § fin.li.46.tt.3.l.102. § fin.

De crediti repetitione, si locos cōpensationi non sit.ff.l.30.

De doli exceptione.ff.lib.19.tt.j.l.5 § quemadmodum etsi.C.l.3.

De iocerti condictione.ff.lib 19.tt.j.l.5 § fin.

De actione mandati.ff.l.47.lib.46.tt.3.l.98.§ qui stipolatur.tt.2.l.12 in fine.

De rei uendicatione.ff.l.29.l.53.l.46.

DE CONDICTIONE SINE causa. ff. lib. 12. tt. 7.

Cap. 9.

I. *Causæ ex quibus competit.*

Si quid indebitum sulueritt.ff.l.j.in prin.

Si quid sine caosa promisit.l.j.in prin.l.3.in prin.

Si causa ob quam datum uel promissum est secuta noo sit.l.j.§ sed etsi ob.usq; ad fin.legis.l.4. C.lib.4.tt.6.l.6.§ fin.

Si res ex non iusta causa ad aliquem peruenit, uel redit ad oon iustam causam.l.j.§ fin.

Si arra data precium soluerit, arra condici potest. ff.lib.19.tt.j.l.11.§ ego illud.

Si com fullo ob uestimenta amissa domino preciom dedisset, uestimenta ad dominum reuersa sint.l.2.

Si cum quinque deberet, decem promisit.l.3.C. lib.4.tt.6.l.4.

DISTINCTIO GENERALIS.

Si dooandi animo dedit, C.lib.4.tt.6.l.6.

II. *Quid ueniat in hac condictione.*

Si sine causa promissum sit.l.j.in prin.

Si cum quinq; deberet, decem promiserit.l.3.

III. *Adfinia remedia.*

Exceptio doli mali.ff.lib.44.tt.4.l.2.§ circa.

Actio ex conducto.l 2.

DE CONDICTIONE CAVSA dati, causa non secuta.ff.lib.12. tt.4. C.lib.4.tt.6.

Cap. 10.

I. *Causæ ex quibus datur.*

Si caosa ob qoam datum est, secuta non sit.ff.tt.7. l.j.§ sed etsi ob.l.4.tt.5.l.j.§ fin.C.l.8.

Si promissum sit ob causam quæ secuta non est.ff. tt.7.l j.§ sed etsi ob.

Si cautione ob causam data, causa non sit secuta. C.tt.9.l.4.

Si acceptolatū sit ob causam, eaq; non sit secuta. ff.l.4.l.10.

DISTINCTIONES GENERALES.

1 *Ex antecedentibus causam non secutam.*

Si caosa uel conditio in dando uel promittendo ooo sit expressa. C.l.6.l.7.

Si cum hæres iussus esset arbitratu, Titij monumentum facere, ipse pecuniam Titio ad faciendum dedit, nec ille fecerit.ff.l.11.

Si quasi statuliber oon iussus decem conditionis implendæ causa dederit. ff.l.3.§ si quis.usq; ad § fin.

Si seruus domino ut manumittatur, dederit.C.l. 9.

Si qoasi illius, non suos nūmos dederit.ff.l.3.§ subtilius.

Si cum exiguā pecuniam deberet, maiorem propter aliquam causam dederit.C.l.4.

2 *Ex specie & qualitate causæ non secutæ.*

Si turpis causa sit. ff.l.j.

Si auunculo, priuigno uel socerō nuptura in dotem dederit.ff.tt.7.l.5.

Si militi dedit, ut procurator eius esset.C.l.5.

Si adoocationis causa datum est C.l.11.

Si ob patrocinium dedit.C.l.4.

Si ut ereditoribus satis faceret, dedit. C.l.2.
Si na alieoetur donauit. C.l.3.
Si mortis causa dederit. ff.l.12.
Si pecuniam dedit ut Stichum daret. ff.l.16.
Si ut à lite discedatur, dedit. ff.l.j.l.3.io prin.
Si ut filius emanciparetur, uel seruus manumittatur dedit. ff.l.j.l.3. § j. C.l.6.l. 9.
Si seruum furti suspectum tibi dedi, ut si reus furti uoo reperiatur, reddatur. ff.l.15. li.19. tt.5. l. 8.

Ex causa propter quam non est secuta, & modo.

Si sine accipiétis culpa oō est secuta. ff.l.5. in prin. C.l.10.l.11.
Si impossibilis sit causa. C.l.8.
Si iure impleri non possit. ff. tt.4.l.8. C.l.j. l.5. uido paulo ĩ uers. Si turpis causa sit. cũ sequent.
Si eum qui dedit pœniteat. ff.l.3. § j.l.5.io prio. usque ad § quod si.l.j. § fin.
Si is eui dare iussus est, nolit accipere. ff.l.3. § fin.
Si fortuito casu non est secuta. C.l. 10.
Si Stichus manumittẽdus decesserit. ff.l.3. § quod si ita dedi.l.5. § item si quis. § sed si ubi accepit. usq; ad fin. legis. l.16.
Si seruus manumittendus aufugit. ff.l.5. § item si quis. usq; ad § sed si ubi.
Si offeosus propter fugam, illum manumittere noluit. ff.l.5 § placẽ si ad.
Si temporis conditio uel ualetudinis impedimẽto fuerit. ff.l.5. in prin.
Si cum io dotem dedisset, nuptiæ oon sequantur. ff.l.10. tt 7.l.5. lib.23. tt.3.l.9. in prio. C.l.j.
Si eum cõditionis implẽdę causa dedisset, ut hæreditatem uel legatum acciperet, postea hæreditatem uel legatum repudiauit. ff.l.j. § fio. tt.6. l.65 § sed & agere.
Vel testamentum falsum uel inofficiosum prooũcietur. ff.l.2. tt. 6.l.65. § sed & agere.
eum frater fratri contulisset, postea non agnoSi scat bonorum possessionem. ff.l.13.
Si cum procuratori solutũ esset, dominus postea ratam non habeat solutionem. ff.l.14. § fin.
Si cum dedisset ut uel ne aliquid fieret accipiens de faciẽdo uel faciẽdo cauere nolit. ff.l.3.io prio.

4 *Ex reliquis contingentibus.*

Si secuta sit causa, cessat repetitio. ff.l j. in prin.
Subdistioguitur sequentibus modis:
Si eum qui dedit uel promisit ob causam pœniteat. ff.l.5. § si seroum quis. uide paulo superius, uers. si eum qui dedit.
Si quis quasi statuliber deeem dederit, cùm dare non esset iussus. ff.l.3. § si quis quasi. usque ad § fioal.
Si cum datum esset ut manumittatur, is postea liber sit pronunciatus. ff.l.3. § si liber homo. tt 6. l. 67. in pr n.
Si cum dedissem ut mihi Stichum dares, Stichus datus alieous sit, non tuus. ff.l.16.
Si inhonestũ sit id quod secutum est. ff.l. j. in prin. tt.5.l j § fin.l.5. C. tt.7.l 4.
Si nou quasi suos, sed quasi illius oũmos dedit. ff. l. 3 § subtilius.
Si dederit quidem Stichum accipiens, sed de euictione nolit cauere ff.l.16. § fin.

II *Quibus datur hæc actio?*

De hæredibus. C.l.2. l.3.
De eo qui pro muliere dotem dedit, & ipsa muliere ff.l.6.l.7.l 9 in prin.

III *Aduersus quos datur?*

De successoribus. C.l.8.

IIII *Quid ueniat in ea?*

De fructibus, partu ancillarum & omni quod rei adcreuit. ff.l.7. § fin l.12.
De ipso seruo, & precio eius. ff.l. 5 § item si quis dederit usque ad § fio.

V *Quando datur?*

Si ut intra certũ tempus fieret dedi, non nisi prę terito tempore agi potest ff.l.3. § quòd si ita dedi.

VI *Adfinia remedia*

Exceptio doli ff.lib.44. tt.4.l.2. § circa.
Officium iudicis ad præstandam placitis fidem. C.l 9. § fio.
Furti actio. ff.l.14. l.15.
Empti actio. ff l.16.
Ad exhibendum actio. ff.l. 15.

DE NON NVMERATA pecunia. C.lib.4.tt.30. Cap. 51.

I. *Causa ex qua datur hæc actio & exceptio.*

Si cũ quis cauisset sé accepisse, nõ acceperit, nec ei pecunia sit numerata, condicitur cautio: uel agẽti ex ea eautiooe opponitur exceptio. Inst. lib. 3 tt.22. § j. C.l 5.

DISTINGVITVR sa-*quentibus modis.*

Si hypotheca cauit. l.j.l.3.
Si iureiurando cauit. l 16.
Si depositũ apud se esse scripserit. l.14. § sed quoniam.
Si debitum uel debiti usuras solutas esse creditor cauerit. l.14 § super cæteris.
Si dos promissa soluta esse scribatur. l. 14. § sed quoniam.
Si fuoctio publica solota esse scribatur. l.14. § sed quoniam. lib. 10. tt.23. l. 4.
Si argentarijs cautum est. Nouell. c.136 § nos itaque § in illo.
Si transactionis causa cauit. l. 11.
Si iusta causa debiti, de qua chirographũ conscriptum est, præeesserit. l. 5.
Si intra biennium post emissam eautionem querela de nõ numerata pecuoia oon sit mota, uide ĩ Quamdiu eompetit.
Si quædam ex cautione soluit. l. 4.
Si eo nomioe actum sit, & exceptio ab alio opposita. l.15.
Si numeratum quidem sit, sed non tantum quantum est in cautione. l.2 l.9.
Si alij pro quo se obligauit, uel cũ quo reus promittendi factus est, numeratum sit. l.6. C. lib. 8. tt 40. l. 4.

II. *Quibus & aduersus quos datur?*

De sueeessoribus. l. 8.
De eo qui debita eius qui cauit, exigit. l.5.
De mandatore & fideiussore. l.12

III. *Quamdiu competit?*

Intra bienniũ post emissam cautionem. Inst. lib 3. tt. 22.

tt.22. C.l.8.l.9.l.10.l.14.lib.j.tt.41.l.18. Distinguitur in causa dotis.Nouell.c.100.

IIII. *Adiuncta, seu De probationibus.*

Vtri probatio incumbit.l.3.l.13.l.19.

De iureiurando deferendo.l.14.§ illo uidelicet.

V. *Euentus.*

Pœna aduersus inficiantem se solutum esse, probatum fit.Nouell.c.18.§ studium uerò.

VI. *Adfinia remedia.*

De querela non numeratæ pecuniæ.l.14.§ illo uidelicet.

Condictio ad liberandum.l.7.

Actio in rem, si pignore cautum sit.l.j.

Doli exceptio, & in factum.l.3.l.9.

DE CONDICTIONE OB turpem uel iniustam causam.ff. lib.12.tt.5.C.lib.4.tt.7. Cap. 12.

I. *Causæ ex quibus datur.*

Si quid ob turpem uel iniustã causam datum uel promissum est, hac actione cõdicitur. ff.l.j.l. 8. in prin.C.l.2.

Si ex iniusta causa res sit penes aliquem. ff.l.6. tt. 7.l.j.§ fin.

DISTINGVITVR:

1 *Ex genere causæ ob quam datum est, uel promissum.*

Si turpitudo sit dantis tantum. ff.l. 4. § sed & quod.

Si turpitudo accipientis tantum sit.ff.l.j.§ fin.l.4. § quoties.C.l.4.l.6.

Si utriusque sit turpitudo.ff.l.3.l.4.§ sed & quod.l. 8.§ fin.lib.19.tt.5.l.19.§ fin. C.l.2.ff.lib.44.tt.4. l.9.in fine.

Si dedi ne hominem occidat, ne'ue sacrilegium uel furtum faciat.ff.l.2.

Si dedi, ne mihi iniuriam faciat.ff.l.4.§ quoties.

Si dedi, ut id quod mihi debes, soluas.ff.l.9.C.l.6. l.7.

Si euitandi tyrocinij causa dedit.C.l.3.

Si detur, ut malè iudicetur.ff.l.3.

Si detur, ut iudex secundũ me in bona causa pronunciet ff.l.2.

Si ob stuprum datum sit, uel si quis in adulterio deprehensus se redemit.ff.l.4.in prin.

Si ne uxor adulterij accusetur.C.lib.9.tt.9.l.24.

Si lenocinij causa stipulatus sit.C.l.5.

Si meretrici detur.ff.l.4.§ sed & quod.

Si nuptura auũculo, priuigno uel socero dotem dedit.ff.tt.7.l.5.

Si fur dedit ne prodatur, uel fugitiuus ne indicetur.ff.l.4.§ item si dederit.§ fin.l.5.

Si ipse fur, uel furis fugitiui'ue socius aliquid ut indicaret, à me accepit.ff.l.4.§ fin.

Si tibi ob indicium dedi, ut uel furem rerũ mearum uel fugitiuum meum indices.ff.l.4.§ si tibi indicium.

2. *Ex consequentibus.*

Si post promissionem ob turpem causam pecuniam etiam soluit.ff.l.7.l.8.

Si causa secuta sit.ff.l.j.§ fin.l.5.C.l.4.

II. *Quid ueniat in ea?*

De usuris.C.l.4.

Si pecunia data sit, ut debitum uel res ablata reddatur, utrum pecunia tantum, an & debitum hac actione peti possit.ff.l.9.§ fin.C.l.7.

III. *Adfinia remedia.*

Exceptio.ff.l.8 in prin.C.l.j.l.5.

Actio locati, uendini, mandati, &c. si pecunia ob debitum soluendum data sit.ff.l.9.

DE ACTIONE IN FACTVM de calumniatoribus.ff.lib.3. tt.6. Cap. 13.

I. *Genus.*

In factum actio est.l.j.in prin.

II. *Causa ex qua datur.*

Si quis calumniæ causa, ut negocium faceret uel non faceret, pecuniam acceperit.l.j.in prin.

DISTINGVITVR:

I. *Ex specie facti.*

Si non pecuniam accepit, sed obligatione aliquã liberatus est.l.2.in prin.

Si promissum tantum sit.Nouell c.124.§ si quis litigantium.

Si depectus sit, uel turpiter pactus. l.3.§ hoc edicto.

Si gratuita pecunia ei utenda data sit, aut res minoris locata uel uendita l.2.

Si quid omnino compẽdij sensit ob calumniam l.3.in prin.

2 *Ex causa propter quam accepit.*

Si ut negocium faceret, uel nõ faceret, in pecuniaria uel criminali causa.l.j.§ hoc autem.

Si sub specie criminis alicuius ab eo qui innocẽs fuit, pecunia accepta sit.l.8.

Si transactionis causa accepit.l.j.§ & tractari potest.

Si publicanus mãcipia retinet, & propterea ei data est pecunia.l.j.§ qui accepit.

3 *Ex reliquis contingentibus.*

Si parens, patronus, eius'ue liberi uel parentes pecuniam ob negocium faciendum accepisse dicantur.ff.lib.37.tt.15.l.5.

Si non ipse acceperit, sed alij dari iusserit, uel alij datum ratum habuit.l.2.§ fin.

Si ab alio, non ab aduersario accepit.l.3.in prin.

Si aliquid aliud prò pecunia accepit.l.j.§ fin.

Si ante uel post acceptum iudicium accepit.l.j.§ qui accepit.

Si causa ob quam accepit, secuta non sit: ut si nihilominus fecerit, uel non fecerit negocium. l.3.in prin.

Si pecunia condicta sit. l.5.§ fin.

III. *Quibus competit hæc actio?*

De eo qui dedit pecuniam, & eo propter quem data est.l.3.§ illud etiam notandum.l.7.in prin. § etsi alius.

De patre.l.7.§ si ut filiosamiliâs.

De hæredibus.l.4.

IIII. *Aduersus quos datur?*

De hæredibus.l.5.in prin.

De patre.l.7.§ si ut filiofam.

V. *Quid ueniat in ea?*

Intra annum in quadruplum eius pecuniæ quã accepit, datur: post annum in simplum. l. j. in prin.

in prin.l.8.§ fin. Nouell. c.124. § si quis litigantium.

VI. Quando & quandiu.

Intra annum in quadruplum, &c. uide sup. proximè.

Si condictio competit, post annum non datur. l. 5. § fin.

A' quo die annus incipiat. l. 6.

VI. Adfinia remedia.

De condictione datæ pecuniæ. l. 5. § sed etiam. usque ad fin. legis. Quibus competit ista condictio. l. 3. § illud etiam notandum. l. 4. l. 5. § sed etiam prætor. l. 7. in prin. § & si alius.

De lege repetundarum. l. 1. § maximè.

De constitutione Imperatoris. l. j. § sed & constitutum.

De concussionis iudicio. ff. lib. 47. tt. 13.

DE ALIENATIONE IVDICIJ mutandi causa facta. ff. lib. 4. tt. 7. C. lib. 2. tt. 54.

Cap. 14.

I. Genus huius actionis. In factum actio est.

ff. l. j.

Non est pœnalis, sed rei persecutoria. ff. l. 4. § fin. l. 7.

II. Causa ex qua competit.

Si iudicij mutandi causa alienauerit reus. ff. l. j.

DISTINGVITVR:

1 Ex specie alienationis.

Si hæredem instituit, uel legauit. ff. l. 8. § abalienare, lib. 28. tt. 5. l. 91.

Si uenditori redhibuit. ff. l. 8. § fin. l. 9.

Si obligatus soluit. ff. l. 10. in prin.

Si in sacrum dedicauerit. ff. lib. 44. tt. 6. l. 3.

Si dolo desinat possidere. ff. l. 4. § itemque fieri. usque ad § Pedius.

Si non dominium, sed possessionem transferat. ff. l. 4. § Pedius.

Si hominem qui petebatur, manumisit. ff. l. 3. § sed etsi homini.

2 Ex causa & modo facti.

Si sine dolo malo. ff. l. 4. § j.

Si in fraudem fecerit aduersarij. ff. l. j.

Si obligatus soluerit. ff. l. 10. in prin.

Si ob ualetudinem aut ætatem aut occupationes litem in alium transtulit. ff. l. 4. § si quis autem.

Si non iudicij mutandi causa alienauit. ff. l. 4. § j.

Si lites execratur, & proinde rem desinit possidere. ff. l. 4. § fin.

Si præsentis iudicij mutandi causa fecerit. ff. l. 8. § ait prætor.

Si locum in quo opus fecerat, cuius nomine interdicto quod ui aut clàm tenebatur, alienauit. ff. l. 3. § item si locum.

Si post opus nouum sibi nunciatum locum alienauerit & emptor opus fecerit. ff. l. 3. § opus.

Si cum secum communi diuidundo actione socius agere uellet, alienauit. ff. l. 12. lib. 10. tt. 3. l. 24. § fin.

3 Ex re alienata.

De iure prædiorum. ff. l. 4. § ad iura.

De possessione. ff. l. 4. § Pedius.

De re aliena. ff. l. 8. § abalienare.

De re quæ non est actoris. ff. l. 4. § hæc actio.

4 Ex persona alienantis.

Si actor alij alienauit actionem suam. ff. l. 11.

Si tutor pupilli, uel adgnatus furiosi alienauit. ff. l. 10.

5 Ex persona eius cui alienauit.

Non nisi potentiori, uel alicuius prouinciæ reo alienauit, datur. ff. l. j. l. 3. in prin.

Si ei qui uexaturus est aduersarium. ff. l. 2.

Si in sacrum dedicauerit. ff. lib. 44. tt. 6. l. 3.

6 Ex tempore quo alienat.

Si accepto iudicio alienauit. ff. l. 8. § ait prætor.

7 Ex reliquis contingentibus.

Si homo alienatus decesserit. ff. l. 4. § hæc actio.

Si res alienata ab eo cui alienata est, usucapta sit. ff. l. 4. in prin.

Si is qui alienauit, utile iudicium pati paratus sit, perinde ac si possideret. ff. l. 3. § fin.

Si reus rem alienatam recipit, uel exhibeat. ff. l. 8. in prin. § si quis alienauerit.

III. Quibus & aduersus quos datur?

De hæredibus. ff. l. 4. § fin. l. 5.

IIII. Quid ueniat in ea?

Quanti actoris interest alium aduersarium non habuisse. ff. l. j. l. 3. § ex quibus. l. 4. § hæc actio.

V. Quandiu competit?

Annalis est. ff. l. 6. l. 7.

VI. Adfinia remedia.

De actione aduersus eum cui res alienata est. C. l. j.

Si quis iudicij cõmuni diuidundo mutandi gratia rem alienauit, tunc nec is nec alius cui alienauit, communi diuidundo iudicio agere potest. ff. l. 12.

DE ACTIONE PAVLIANA, si quid in fraudem creditorum alienatum est. lib. 42. tt. 9. C. lib. 7. tt. 75.

Cap. 15.

I. Ratio huius actionis.

ff. l. j § j.

II. Genus & nomen.

Pauliana in factum actio est. ff. l. 10. in prin. lib. 22. tt. 1. l. 38. § in Fauiana.

III. Causa ex qua competit hæc actio.

Si quid in fraudem creditorum gestum est, agitur ut restituatur. ff. l. j. in prin. l. 10. in prin. Inst. lib. 4. tt. 6. § item si quis in.

DISTINGVITVR:

1 Ex specie rei gestæ, & causa.

Quodcunque fraudis causa factum est, reuocatur. ff. l. j. § fin. l. 3. in prin.

Si rem alienauit debitor. ff. l. j. § fin.

Si debitorem suũ liberauit. ff. l. j. § fin. l. 3 in prin. l. 10. § si cum mulier.

Si litem mori patitur, uel à debitore non petit. ff. l. 3. § gesta.

Si pignora liberet, uel remittat. ff. l. 2. l. 18.

Si uni

Si oi creditori soluit. ff.l.8.l.6.§ apud Labeonem. cum § sequente. l.24.l.25.§ in maritum.tt.5.l.6. lib.50.tt.17.l.172.

Si ante diem uel condinonem existentem uni sol uit.ff.l.10.§ si cum in diem.l.17.§ fin.l.19.

Si creditor debitorem fugientem consequitur, eiq; quod sibi debetur aufert. ff. l.10. § si debitorem.

Si unus creditorum suum recipiat, creditoribus in possessionem missis.ff.l.6.§ sciendum.l.10.§ si debitorem.

Si rē uenditori redhibet.ff.lib.21.tt.j.l.45.§ si quis cum.

Si se obligauit.ff.l.3.in prin.

Si data opera ad iudicium non adfuit. ff.l.3.§ gesta.

Si usumfructum uel seruitutem amittat. ff.l. 3.§ gesta.l.4.

Si usumfructum uel stipulationem in annos singulos constituit, uel remisit.ff.l.10.§ per hanc.

Si desinit habere quod habuit.ff.l.3.§ fio.

Si non faciat quod facere debet.ff.l.4.

Si rem suam pro derelicto habeat.ff.l.5.

Si cum posait acquirere, oon adquirat. ff. l. 6. in prin.lib.50.tt.17.l.176.

Si omittit possessionem.ff.lib.50.tt.17.l.161.

Si condinoni non pareat, ne committatur stipulatio.ff.l.6.§ j.

Si hæreditatem uel legatum rēpodiat. ff.l.6.§ j.§ sed & illud.

Si filium suum emancipauit, uel seruū alienauit, ut uel suo arbitrio uel alterius iussu adeat. ff. l. 6.§ si mihi modò.§ si seruum.

Si in testamēto scripsit se pecuniam debere, & uxorem pro se fideiussisse. ff.lib.16.tt. j. l. 28. in prin.

Si seruum manumisit.ff.l.6.§ si seruum suum.l.23.

Si pignori dedit. ff.l.6.§ apud Labeonem.l.10.§ si cui.l.13.l.22.

Si legauit.ff.l.23.

Si libertatis conseruandæ causa bona sua alicui addixit.ff.l.10.§ si ex constitutione.

Si omissa ratione Falcidiæ uel Trebellianicæ legata uel fideicommissa soluit.ff.l.19.l.20.

8 *Ex reliquis contingentibus.*

Si non fraudandi consilio fecit.ff.l.17.§ 1.

Si in funus debitoris collata sunt.ff. lib.40.tt.9.l. 16 § planè ea quæ.

Si consentientibus creditoribus gestum sit.ff.l.6. § præterea illud.

Si hęres pupillus alienauit, uel tutor aut curator eius.ff.l.16.§ si impubes.

9 *Ex consequentibus.*

Si hæres qui gessit, postea quòd se immiscuerat, sit restitutus in integrū.ff.l.10.§ si quid in fraudem.l.24.

Si fraus non habuit euentum.ff.l.10.§ j.

Si creditori, in cuius fraudem est factum, satisfactum sit.ff.l.10.§ j.§ illud certè.l.15.

Si is cui in fraudem creditorum dos cōstituta est, eam reddiderit.ff.l.25.§ j.uers.sed si prius.

Si creditores nomen hæredis secuti sunt.ff.l.10.§ si quid infr.

Si nō defuncti fraudatoris, sed hęredis bona uęneant.ff.l.10.§ si fraudator.

IIII. *Quibus datur hæc actio?*

De creditoribus, in quorum fraudem gestum nō est.ff.l.10.§ præterea.

De creditoribus posterioribus, qui fraude facta credunt, & quorū pecunia priores creditores, in quorum fraudem factum est, dimissi sunt.ff. l.10.§.j.l.15.l.16.

De eo qui à creditore, in cuius fraudem factum est, emit.ff.l.21.

De hæredibus.ff.l.10 § fio.

De hærede fraudatoris.C.l.4.

V. *Aduersus quos competit.*

De fraudatore.ff.l.j.in prin.l.25.§ fin.C.l.j.l.6.

De patre fraudatoris.ff.l.12.

De eo cum quo gestum est, uide paulo inferius.

De domino & patre eius. ff. l. 6. § simili modo quæritur.

De domino cuius seruus iussu procuratoris aliquid emit, & ipso procuratore. ff.l.25. § si procurator.

De eo qui rem ab eo cui scienti alienata est, comparauit.ff.l.9.

De reo, si fideiussori: & de fideiussore ac correo, si reo acceptolatum sit ff.l.25.in prin.

De ea pro qua dos in fraudem creditorum data est.ff.l.14.l.25.§ j.uers.quòd si ia ignorauerit. C. l.2.

De patre eius pro qua dos data est, & marito cui data est.ff.l.14.l.25.§ j.usq; ea § si procurator.

De quouis ad quem aliquid ex huiusmodi gesto peruenit.ff.l.10 § actio hæc.

De eo qui non possidet. ff.l.14.l.25.§ j. uers sed si prius.

De eo qui mandauit alij tradi.ff.l.14.

De pupillo furioso & adolescente, uide paulo inferius, uers. Si cum pupillo, &c.

De hæredibus.ff.l.10.§ fin.l.11.

DE EO CVM QVO *gestum est.*

Si sciuit in fraudem creditorū geri, competit aduersus eum hæc actio.ff.l.j.10 prin.l.6.§ hoc edictum.C.l.5.

DISTINGVITVR SEQ*uentibus modis:*

Si sciuit quidem alienantē creditores habere, sed in fraudem illorū fieri ignorauit.ff.l.10.§ quod ait prætor.§ si quis particeps.

Si unum creditorem fraudari sciuit, alios ignorauit. ff.l.10.§ illud certè sufficit.

Si cum pupillo uel tutore eius gestū est. ff.l.6.§ si quid cum pup.l.10.§ ait prætor.

Si cum adolescente uel furioso, eius'ue curatore gestum est.ff.l.10.§ ait prætor.

Si suum recepit, & ei solutum sit quod debebatur.ff.lib.50.tt.17.l.171.

Si ignorauit, non tenetur.ff.l.6.§ hoc edictum. l. 10.in prin.l.25.§ in maritum.

Distinguitur:

Si ei à creditoribus ne emeret, denunciatum sit. ff.l.10.§ si quis particeps.

Si ex causa lucratiua, utputa donationis, acceperit.ff.l.6.§ simili modo dicimus.l.25.in prin.§ j. uers.etsi neuter.tt.4.l.fin.C.l.5.

Si legata acceperit.ff.l.6.§ penult.

Si omnia bona sua ignoranti filio suo pater donauit in fraudem creditorum. ff. l. 17. § 1.

VI. *Quid ueniat in hac actione?*

De fructibus. ff. l. 10. § per hanc. l. 25. § non solum. § fructus autem. lib. 22. tt. j. l. 38. § in Fauiana.
De partu. ff. l. 10. § partum quoque. l. 25. § non solum. § Proculus.
De omni causa. ff. l. 10. § per hanc actionem.
De sumptibus retinendis, uel deducendis. ff. l. 10. § per hanc.
Ipse fraudator tenetur in quantum facere potest. C. l. 6.
Si is cum quo gestum est, rem uendidit, ad preciũ restituendum tenetur. ff. l. 9.
Si ante diem obligationis existentem in fraudem creditorum soluit, quid ueniat? ff. l. 10. § si cum in diem. l. 17. § fin.
De actione cedenda. ff. l. 14.
Si in fraudem creditorum obligatione quis fit liberatus, quid ueniat. ff. l. 10. § præterea. usq; ad § actio hæc. l. 17. in prin.

VII. *Quando & quandiu competit?*

Intra annũ, ex quo primum experiundi potestas est, competit. ff. l. j. in prin. C. l. 6. § fin. l. 10. in prin. C. l. 6.
Annus computatur à die gesti negocij. ff. l. 6. § fin. l. 10. § annus.
Si dies remissę obligationis uel actionis anno citius exeat, ut actio redhibitoria. ff. l. 10. § si conditionalis.
Etiam post annum datum, datur aduersus eum ad quem aliquid peruenit. ff. l. 10. § penult.

VIII. *Euentus.*

An actores emptori preciũ restituere teneantur. ff. l. 7. l. 8.
An mulieri, quæ in fraudem creditorum dotem constituit, gesto reuocato de dote actio competat? non. ff. l. 10. § si cum mulier. l. 25. § j.

IX. *Adfinia remedia.*

Exceptio contra agentem ex eo contractu. ff. tt. 6. l. 10.
Actio de peculio. ff. l. 12.

FINIS LIBRI VICESIMIQVARTI.

DE LIBERATIONIBVS, CAPITIS DEMINVTIONE, CAPTIVITATE & postliminio, cum duobus titulis generalibus:

Liber uicesimusquintus.

DE LIBERATIONIBVS IN genere. ff. lib. 46. tt. 3. Cap. 1.

I. *Simile.*

Liberationis uerbum eandem uim habet, quam solutionis. ff. lib. 50. tt. 16. l. 47.

II. *Causæ ex quibus competit liberatio.*

Ferè quibuscunque modis obligamur, iisdem in contrarium actis liberamur. ff. lib. 50. tt. 17. l. 35. l. 100. l. 195. lib. 46. tt. 3. l. 80.
Verborum obligatio aut naturaliter resoluitur, aut ciuiliter. ff. l. 107.
De singulis liberationum causis, uide sequentia capita.

DISTINCTIONES GENERALES.

Si filiusfamiliâs inuito patre liberet. ff. l. 22.
Si seruus liberet. ff. l. 63.
Si hæres à quo hæreditas relicta est, liberet. ff. l. 104.
Si curator reipub. liberet. ff lib. 2. tt. 14. l. 37.
Si cum sibi aut Titio dari stipulatus esset, Titius liberauit. ff. lib. 46. tt. 3. l. 10.
Si procurator liberauit. C. lib. 8. tt. 42. l. 4.
Si debitor liberari nolit. ff. l. 91.
Si eum qui actionem remisit, pœniteat, & ad eã reuerti uelit. ff. lib. 21. tt. j. l. 14. § si uenditor. lib. 48. tt. 5. l. 25. § si negauerint. tt. 16. l. 2. C. lib. 2. tt. 3. l. 4. lib. 9. tt. j. l. 6.
Si quid aliud contigit, ex quo obligatio sublata reuiuiscit. ff. l. 98. § aream. uerf. in perpetuum.
Si postea conuenit ut petatur, uide 8 lib. 25. huius Methodi, cap. j. membr. De pacto de nõ petendo. uerf. Si postea conuenit ut petatur.

III. *Quibus competit liberatio.*

Accessiones quoq; liberantur. ff. l. 43.
Si unus capitis deminutione liberatus est, an alter quoq; liberetur. ff. lib. 45. tt. 2. l. 19.
De reliquis, uide j cap. prox.

DE SOLVTIONIBVS. Inst. lib. 3. tt fin. ff. lib. 46. tt. 3. C. lib. 8. tt. 43. Cap. 2.

I. *Definitio.*

Soluere dicimus eũ, qui id facit quod facere promisit. ff. lib. 50. tt. 16. l. 176. § fin.

II. *Species.*

Solutionis uerbo satisfactio omnis accipitur. ff. lib. 50. tt. 16. l. 176. lib. 46. tt. 3. l. 49. § fin.

III. *An sit utilis solutio, ut pariat; liberationem & exceptionem.*

Inst. in prin. ff. l. 107.

Distin-

DISTINGVITVR:

1 *Ex persona soluentis.*

Si alius, nō debitor soluat. Inst. in prin C. l. 5. l. 17. ff. l. 17. l. 56. l. 64. lib. 5. tt. j. l. 74. § cum absentem.

Distinguitur: Si inuito uel ignorante debitore alius pro eo soluit. Inst. in prin. ff. l. 23. l. 34. § si genero. l. 40. l. 53 tt. 2. l 8 § fin. lib 3. tt 5. l. 38.

Si alter reorum soluit. Inst. tt 17. §. in utraq;. ff. lib. 45. tt. 2. l. 2. l. 3. §. fin. lib. 46. tt 3. l. 101. in prin. l. 34. § fin.

Si fideiussor soluit, liberatur etiá reus, de quo uide j Quibus competit liberatio.

Si fideiussor fecerit id quod reus à se faciendum promiserat. ff. l. 31. C. lib. 8. tt. 38. l. 13. § fin.

Si seruus fideiussor soluit. ff. tt. j. l. 20. § fin. l. 66.

Si seruus soluit. ff. l. 83. l. 84. l. 94. § fin.

Si is soluit à quo prius eram stipulatus. ff. lib. 45. tt. j. l. 56. § si à te stipulatus.

De eo qui pro hærede uel ꝓ possessore posſidet. ff. l. 38. § de peculio. lib. 12. tt. 6. l. 19. § quamuis. lib. 5. tt. 4. l. 31. in prin. lib. 3. tt. 5. l. fin. § fin.

De hærede à quo hæreditas relicta est. ff. l. 104.

De reo criminis postulato. ff. l 41.

De tutore. ff l. 96. § cum pupilla.

De pupillo. Inst. lib. 2. tt. 8. § fin. ff. l. 14. § fin. lib. 12. tt. j. l. 19. § si pupillus.

2 *Ex persona eius cui soluitur.*

Si pupillo solutum sit. Inst. lib. 2. tt. 8 § at ex cōtrario. ff. l. 11. l. 15. l. 47. l. 66. l. 68. lib. 44. tt. j. l. 4. tt. 4. l. 4. § si quis pupillo.

Si minori uigintiquinq; annis solutum sit. ff. lib. 4. tt. 4. l. 7. in prin. usq; ad § non solum.

Si furioso solutum sit. ff. l. 68.

SVBDISTINCTIO PRAECEDENTIVM generalis.

Si locupletiores facti sunt. ff. lib. 44. tt. 4. l. 4. § si quis pupillo.

Si reo criminis postulato solutum sit. ff. l. 41. l. 45. § fin. lib. 49. tt. 14. l. 46. § in reatu.

Si alij quàm cui debetur soluit. ff. l. 34. § si nullo. l. 58. in prin. C. l. 12.

SVBDISTINGVITVR *sequentibus modis:*

Si iussu creditoris alij soluit. l. 12. § sed etsi quis. l. 18. § fin. l. 19. l. 32. § fin. l. 34. § si debitorem. l. 38. § si debitorem. l. 49. in prin. l. 64. l. 66. l. 89. § Lucius. l. 96. in prin. l. 106. l. 108. lib. 17. tt. j. l. 26. § si quis. lib 44. tt. 4. l. 4. § quæ in tutore. ibi, Quid enim si deb. l. 16. lib. 50. tt. 17. l. 140. C. l. 12.

Si creditor solutionem alij factam ratam habuit. ff. l. 12. § fin. l. 13. l. 49. § ratam quoq;. l. 58. in prin. § si creditor. l. 71. § fin. C. l. 12.

Si alius cui solutum est, creditori restituit. ff. l. 34. § si prædo. lib. 5. tt. 3. l. 25. § si minori. l. 31. § fin.

Si ei qui pro hærede uel possessore posſidet, solutum sit. ff. lib. 5. tt. 3. l. 25. § certè si minore. l. 31. § fin. lib. 46. tt. 3. l. 90.

Si creditori creditoris solutū sit. ff. lib. 44. tt. 4. l. 6. § fin. lib. 13. tt. 7. l. 11. § solutam. ibi, Vnde si domum.

Si matri creditoris soluit. ff. l. 88. lib. 3. tt. 5. l. 30. § quanquam. uers. uel debitorem.

Si marito creditricis soluit. C. l. 11.

Si ei qui est in potestate creditoris soluit. ff. lib. 2. tt. 14. l. 27. in prin. lib. 45. tt. j l. 56. § qui sibi aut.

Si seruo soluit. ff. l. 18. in prin. l. 19. l. 32. l. 34. § & cum fugitiuo. l 35. l. 49. l. 51. l 95. § usumfructum. lib. 12. tt. 2. l. 21. C. l. 3. l. 4. l. 19. lib. 16. tt. 2. l. 19. tt. 3. l. 11.

Si seruo manumisso soluit. Inst. lib. 3 tt. 27. § sed utilitatis causa. ff. l. 18. l. 32. l. 35. lib. 44. tt. 7. l. 13. § fi. lib. 40. tt. 3. l. 3. lib. 12. tt. j. l. 41. lib. 16. tt. 3. l. 11. § fin.

Si procuratori creditoris soluit. ff. l. 12. in prin. § fi. l. 34. § si Titium. § si nullo. l. 49. l. 51. l. 58. § si creditor. § fin. l. 86. lib. 2. tt. 14. l. 11. lib. 17. tt. j. l. 12. § si mandauero. lib. 3. tt. 5. l. 23.

Si ei cui creditor ut exigeret mādauit. ff. lib. 17. tt. j. l. 12. § si mandauero.

Si ei qui se ultrò alienis negocijs offert. ff. l. 34. § si nullo. l. 58. in prin.

Si curatori soluit. ff. l. 14. § curatori. l. 49. l. 65. l. 68. l. 88. l. 95. § usumfructum. l. 100.

Si tutori soluit. ff. l. 14. § sunt quidam. usq; ad § curatori. l. 45. § fin. l. 49. l. 68. l. 95. § usumfructū. l. 96. in prin. § cum pupilla. l. 100.

Si ei qui pro tutore negocia gerit. ff. l. 28.

Si gener socero uel oxori dotem soluit. ff. l. 34. § si gener. l. 65.

Si cum seruo dare iussus esset, domino dedit. ff. l. 95. § usumfructum. l. 9. in prin.

Si substituto solutum sit. ff. l. 96. § fin.

Si uni ex hæredibus solutum sit. ff. l. 81. C. lib. 8. tt. 36. l. j.

Si uni ex reis stipulādi soluit. Inst. tt. 17. § in utraq;. ff. lib. 45. tt. j. l. 128 in prin. tt. 2. l. 2. l. 3. § fin. l. 15. § fin. l 16. lib. 46. tt. 2. l. 31. § si duo.

Si ei cui creditor dari stipulatus est, sit solutum. ff. lib. 45. tt. j. l. 126. § Chrysogonus. lib. 46. tt. j. l. 12. § j.

Si cum pater filio quem habet in potestate stipulatus esset, filio sit solutum. ff. lib. 45. tt. j. l. 56 § qui sibi aut.

Si cum sibi aut Titio dari stipulatus esset, Titio sit solutum. Inst. lib. 3. tt. 20. § si quis alij. l. 10. l. 12 § j. l. 34. § stipulatus. l. 59. lib. 44 tt. 7. l. 43. § accessio. lib. 45. tt. j. l. 56. § qui sibi aut.

3 DISTINGVITVR SEQVENTIBVS *modis:*

Si Titius capite sit deminutus. ff. l. 38. in prin. l. 95. § usumfructum. lib. 45. tt. j. l. 56. § qui sibi aut.

Si stipulator postea Titio solui prohibuit ff. l. 12. § alia causa Inst. tt. 20. § si quis alij. ibi, Tamē Seio.

Si promissor postea soli stipulatori se soluturum constituit. ff. l. 59. in prin. lib. 13. tt 5. l. 8.

Si stipulator petierit. ff. l. 57. § fin.

Si pars stipulatori soluta sit. ff. l. 61. in prin.

Si cum sibi Romæ, aut Titio Ephesi dari stipulatus esset, Titio Ephesi sit solutū. ff. l. 98. § mihi Romę.

Si seruus fructuarius ex re fructuarij fructuario aut proprietario sit stipulatus. ff. l. 98. § si seruus

Si solutione Titio facta nondum cauit de eiectione promissor. ff. lib. 45. tt. j. l. 131. § qui fundum.

Si cum sibi aut Titio dari interrogasset promissor;

Tibi

Tibi dabo responderit.ff.lib.45.tt.j.l.141.§.si ita stipula.
Si tutori uel coratori Titij solutum sit.ff.l.95.§ usumfructum.
Si domino Titij solutum sit.ff.l.9.in prin.
Si hæredibus Titij solutum sit.ff.l. 81. io priu. lib. 45.tt.j.l.55.

3 Ex re soluta.

Si aliud pro alio soluit.Inst.in prin.ff.l.45.io prin. l.46.l.98.§ fin.li.12.tt. j.l.2. § mutui. C.l.17.l.20. Nouell.c.4.§ quod autem.usq; ad § fin.
Si factũ pro facto soluatur.ff.l. 98. § mihi Romæ. ibi,Nemo enim dixit.
Si num.oos dissimilis formæ soluit.ff.l.99.
Si rem immobilem pro auro soloit.ff.lib.12.tt.6.l. 26.§ si ceotum.Nouell.c.4. § quod autem. usq; ad § fin.
Si auro debito æs soloatur.ff.l.50.
Si non solidum qood debetur solutum sit.ff.l.9.§ qui decem.l.24.l.34.§ si decem.l.67.l.85.lib.12. tt j.l.21.lib.5.tt.4 l.8.lib.20.tt.6.l.15.lib. 45. tt.j. l. 85. § item si ita.l.a.in prin.C.l.6.l 7.l.21. C.lib. 8.tt 36.l.7.
Si hæres psrtem suam soluerit.ff.lib.45.tt.j. l. 2. § ex his igitur.usq; ad § item si in facto.l.5.§ fio.
Si duobus reis stipulandi singulis diuersas partes soloerit.ff.l.34.§ si duo.l.29.
Si cum bis promisisset, semel tantùm soluerit. ff. lib.45.tt.j.l. 18.
Si fundum ploris æstimatũ soluerit.ff.l.46.§ fin.
Si cum sibi & Titio decẽ dari stipulatus esset, decem tantum soluerit.ff.lib.45.tt.j.l.56 in prin.
Si cum sibi decẽ aut Titio quinq; dari stipulatus esset,quinq. Titio data siot.ff.l.98.§ qui stipulatur.lib.45.tt.j.l.141.§ cum mihi.
Si decem aut homo promissus sit,qoid debeatur. ff.l.57.l.72.§ Stichum.l.97.in prin.lib.13 tt. 4.l. 2.§ qui Stichum.tt.5.l.25.in prin.lib.44.tt. 7.l. 43.§ modus.§ accessio.lib.45.tt.j.l. 2.io prin.l. 28.§ fin.lib.12.tt.6.l.26.§ si decem.
Si hominem generaliter stipolatus est, quid soluendum.ff.lib.45.tt.j.l.2. in prin.lib.12.tt.6.l.32, § fin.
Si rem alienam soluerit.ff.l.60.l.78.l.94. in prin.l. 98.§ rem autem.§ aream.lib.17. tt. j.l.47.§ fin. lib.12.tt.j.l. 19.§ fin.
Si rem quã à pupillo accepit,soluit.ff. lib.12.tt.1.l. 19.§ fin.
Si rem ipsius creditoris ei soluit.ff.lib.17.tt.j.l.22.§ si mandauerim.lib.46.tt.3.l.72.§ Stichum.
Si rem sub conditione legatam soluerit.ff.l.98. in prin.
Si rem alij pignori obligatam soluit.ff.l.20.l.69.l. 98.io prin.
Si rem castrensis peculij pater in solutum dedit. ff.l.98.§ rem.
Si rem communem soluit.ff.l.38.§ qui homioem. l.94.io prin.
Si seruum in quo ososfructus alieoos est,soluit.ff. l.38.§ qui hominem.l.69.lib. 42.tt.j.l.4.§ fin.
Si pro homine statuliberum dedit.ff.l.33. in prin. l.38.§ qui hominem.l.72.§.qui homioem.l.92.§ fin.l.98.in prin lib.12.tt.6.l.63.
Si homioem uuloeratum soluit. ff. l. 33. § qui Stichum.
Si fanum,uel furtis noxisue non solutum præstiterit.ff.lib.40.l.46.l 47.li.46 tt.3.l.72.§ similiq;.
Si eum seruum dedit qui ad libertatẽ perduci nõ possit.ff.l.72.§ fio.
Qoale quidq; est cum petitur, tale dari debet ff. lib.22.tt.j.l.2.
Si sioe qualitate triticũ dari stipulatus est: quodlibet triticum dando liberatio contiogit.ff. lib. 17.tt.j.l.52.
Si rei solutæ aliqoid ioris deest.ff.l 27.
Si nummos reprobos & sublatos soluit.ff.l.102.in prin.lib.13.tt.7.l 24.§ qoi reprob.
Si nomeo debitoris in soluiom dederit.ff.l. 96.§ soror.C.l.16.lib 4.tt.10 l.2.l. 6.tt 15.l.5.
De reliquis,uide De actionib.quid oeniat in ijs.

4 Ex causa ex qua soluit, & modo.

Si ex alia causa soluit.ff.tt 2.l.28.§ itaq; si reus.
Si eom quis alterius oomine soluere deberet,suo nomine soluit,non liberatur alter,nec soluens ab altero.ff.l 17.lib.23.tt.3 l.82.
Si rem qoam ex stipulatu debebat, soloit legati oomioe.ff.lib 45. tt.j.l. 83.§ si rem quam.uersi. idemq; est.
Si pœnæ nomine,non ex causa debiti principalis soluit.ff.l.74 lib.50.tt.17.l.46.
Si soluit ut recuperet ff.l.55.l.67.§ fin.

5 Ex loco in quo soluit.

Si ooneo loco quo debetor soluit.C.l.9.
Si in eo loco,in quo res sioe dolo malo debitoris est,ea restituatur, & oon in eo obi actoreã suis sumptibos restitui petit.ff.lib.16.tt.3.l.12.§ j. C. l. 8.
Si id qood eerto loco soluere promisit, alio loco soluat:uide 3 lib.17.cap.5.
Si noo ubi res petita est,sed ubi est soluat.ff.lib 3. tt.1.l.38 l 50 cum doab.ll.sequentib.
Si tutores in prouincia coodemnati sunt, curatores Romæ iudicatum facare cogi possunt ff.li. 5 tt j.l.45.§ fin.

6 Ex tempore quo soluit.

Si ante existentem cõditionem soluit.ff.l 16.l. 38. § qui hominem.ibi,Perinde at q; si.lib.45 tt j.l. 38.§ ioter certam.
Si ante diem soluit.ff l.70.l.98 § mihi decem.ibi, Nam cum in.lib 45.tt.j.l.38. § inter certã l. 122. in prin.l.137.§ cum ita stipulatus. uers. Nam & quod.lib 42.tt.j l.7.
Si aliquo anno dari debet, quolibet eius anoi die soloi potest ff.lib.44.tt.7.l.49.
Si post moram uel diem promissum soluit.ff.l. 85. lib.45 tt j.l 91 § sequitur.l.113.§ fio.l.114.l.137. § item qui insulam.lib 44 tt 7 l.22. § de illo. usq; ad fin.legis.lib.50.tt.17.l.101.lost.lib.3. tt 21.§ nõ solum autem.

DISTINGVITVR:

Si nou multo post moram obtulit.ff.lib 45. tt j l. 135.§ Seia.
Si stipulator diem protulerit.ff.lib.45.tt. j. l.113. in prio.
Si promissor ante diem mortuus sit,& die existente nondum adita sit hæreditas.ff.lib. 45. tt. j. l. 77.
Si purgat moram.ff.lib.45.tt.j.l.73.§ fin.

Si post

Si post moram, priusqnam lis contestetur, soluat. ff. lib.45.tt.j.l.84.l.122.§ Flauius.tt.2.l.16.

Si accepto iudicio ante rem iudicarā satisfaciat. Inst.lib.4.tt.12.§ fin.ff.l.33.§ fin.lib.3.tt.5.l.73.

De dilatione debitori ad soluendum daoda.ff.lib. 5.tt.j.l.21.lib.42.tt.j.l.31.lib.46.tt.3.l.105.

7 *Ex consequentibus.*

Si instrumenta contractus non sunt reddita. C. l. 4.l.19.l.22.lib.4.tt.34.l.5 § fin.

Si res io solotum data euicta sit.ff.l.33.in prin.l.46. l. 98. in prin.usq; ad § mihi.

Si res in solutum data naufragio perijt. C.lib.11.tt. 5 l.4.

Si creditor solotum usumfructum nō oteodo ami sit, isq; ad solueotem redijt.ff.lib.45.tt.j.l.126.§ Titius.

Si pupillos solutionem tutori factam, ratam non habet.ff.l.96.§ cum pupilla.

IIII *Quibus sit utilis solutio?*

De fideiussoribus, solueote reo uel alio. Inst. § itē si reus ff l.5.§ si duos.l.34.§ quidā.§ si decem. l. 37.l.38.§ de peculio.§ si quis pro reo § fin.l.84.l. 95.§ naturalis.§ si creditor.§ fin.C.l.2.

De reo soluente, fideiussore uel mandatore. Inst. § item si reus.ff.l.24 l.43.l. 95.§ dolo § si mandatu.lib.17.tt.j.l.28.lib.12.tt.6.l.32 § j.l. 59.

De altero reorum promittendi, altero solueote. ff.l.34 § fin.l.101.in prin.

De cohæredibus hærede soluente.ff.l.25.

Si cum stipulatus esset à Seio, qoanto minus à Titio cōsequi posit, Titius soluerit: liberatur & Seius.ff.l.21.

De reliquis uide 3 Ex persona soluentis.

V. *A quo debito contingat liberatio?*

Si debitor dixit, iu qood debitum uelit solutum. ff.l j.in prin.l.24.l.102.§ cum de sorte. C.l.j. In prin.

Si debitor non dixit, in arbitrio accipientis est in quod debitum uelit acceptum.ff.l.j § j.osq; ad fin.legis.l.2.l 3.in pri.l.73.C.l.j.§ j. li. 4.tt.32.l.21.

Si nec accipiens statim dicat in quod debitum uelit acceptum, tunc in duriorem causam accepto ferendum: & quæ sint duriores causæ in quas porius acceproferendum: item in quas causas creditor preciū distracti pignoris acceptoferre debeat.ff.l.3.cum ll. sequentibus. usq; ad l.9.l.24.l.48.§ fin.l.73.l.77.l.89.§ fin.l.94. § Flauius. l.96.§ cum eodē.l.97.l.101.§ fio.l.102 § Valerius.l.103.lib.50.tt.17.l.104. C.l.j.§ fin.li.4. tt.32.l. 21.

Si ex causa iudicati solotum sit, etiam ex stipulatióne iudicatum solui liberatio cōtingit.ff.l.38. § de peculio.

Si creditor pignus nendiderit, preciumq; acceperit: tam ex uendito obligatio tollitur, quàm debitum pro qoo pignus obligatum fuit.ff.l. 44. in prin.

Si cum popillus mutuam pecuniam accepisset, legatum à creditore acceperit, si debitum soluerit: soluto debito, & mutuum tollitur, & legatū adquirit. ff.l.44.§ j.

VI. *Euentus solutionis.*

Si usufructus pecuoiæ oumeratę legatus fuerit, solotiooe liberatur hæres ex testamēto, & sibi legatariū obligat.ff.l.44.§ item si usufructus.

Si hęres damnatus sit uendere uel locara uendendo uel locando, & liberatur ex testamento, & sibi legatarium obligat.ff.l.44 § fin.

De condicendo chirographo.ff.lib.10.tt.4.l.18.C. l.25.lib.3.tt.42.l.9.lib.4.tt.9.l.2.

De cedendis actionibos soloenti à creditore. ff.l. 76.l.95.§ si mandatu.l.38.§ si debitorem.lib. 5. tt.j.l.74.§ fin.C.lib.4.tt.10.l.j.lib.8.tt.43.l.5.Nouell.c.4.§ quod si tempus.

De eaoendo creditori de euictione.ff.lib.45.tt.j. l.131.§ qui fundum.

De mancipio euios operas in solutū accepit creditor, dabitori restituendo.C.l.20.

Debitor si fundus in solotom datus melior est factus, eum repetere non porest. C.l.24.

Is qui rem in solutum accepit, similis est emptori. ff.lib.42.tt.4.l.fin.

DE ACCEPTILATIONE.
Inst.lib.3.tt.fin.ff.lib.46. tt. 4. C. lib. 8. tt. 44.
Cap. 3.

I. *Definitio.*

Est liberatio per mutuā interrogatlonē, &c.ff. l.j

Est imaginaria solutio.Inst.lib.3.tt. fin. § item per acceptilat.

II. *Genus, differentia & simile.*

Iuris gentium est.ff.l.8.§ fin.

Solutioni comparatur.ff.lib.34. tt.3.l.8.§ si is qui.

Ciuiliter tollit obligationem. ff.lib.46.tt.3.l.107.

Differentia acceptilationis & apochę.ff.l.19.§.fin.

III. *De inutili acceptilatione, an utile habeat pactum?*

ff.l.8.in prin.lib.2.tt.14.l.27.§ si acceptilat.

IIII. *An sit utilis acceptilatio ad liberationem?*

Inst.§ litem per accep.C.l.2.

DISTINGUITUR:

1 *Ex persona acceptoferentis.*

Si seruos acceptoferat. ff. l. 22. tt.3.l. 63.l. 8. § accepto.

Si pupillos acceptotulit.C.l.j.

Si tutor & curator acceptotulit.ff.l.13.§ tutor.C.l. j.lib.2.tt.3.l.22.

Si procurator acceptotulit.ff.l.3.l.13.§ tutor.

Si unus ex reis stipulaodi acceptotulit.ff.l.13.§ fin. tt.2.l.31.§ si duo.lib.45.tt.2.l.2.§ fin.

Si hæres acceptoserat.ff.l 13.§ penult.

2 *Ex persona eius cui acceptofertur, seu rogantis.*

Si seruo acceptoferatur.ff.l.8 § seruus.§ idem erit & in l.11.

Si seruo communi acceptoferatur ab uno ex dominis.ff.l.8.§ deniq; Labeo.

Si filiofamiliâs uel patri acceptofaratur ex cōtractu filij.ff.l.8.§ filiusfamiliâs.l.11.§ idēq. dicem.

Si pupillo acceptoferatur.ff.l.2.

Si tutori uel curatori acceptoferatur.ff.l.13.§ tutot. ibi, Nec his.

Si procuratori acceptoferatur. ff.l.3.l.13.§ tutor. ibi, Nec his.

Si hæredi acceptoferatur.ff.l.13.§ penult.

Si uoi hæredum acceptoferatur.ff.l.10.

Si alij quàm debitori accepto feratur.ff.l.13.§ tutor.ibi, Nam & in absen.tt.3.l.91.

3 *Ex re qua acceptolata est.*

Sola uerborũ obligatio accepto ferri poteſt.Inſt. § quo genere tantum eę.ff.l.8.§ acceptum.l.19. in prin.uide ſ uerſ.De Aquiliana ſtip.

Si operarũ obligatio,qua libertus iurauit ſe operas patrono præſtaturum accepto feratur. ff. l. 13.in prin.

Si in diem uel ſub conditione obligatio accepto feratur,uide ſ Ex tempore.

Si plures obligationes ſimul acceptoferantur, uide paulo inferius De Aquiliana ſtipulatione.

Si pars debiti accepto feratur.Inſt. § ſicut autem quod.ff.l.9.l.10.l.13.§ ſi id quod.l.17.

Si aliud quàm debetur acceptoferatur. ff. l.13.§ ſi id quod.uſq; ad § ſi fideiuſſori.

Si aliud quàm rogatum eſt acceptoferatur.ff.l. 6.

Si cum Stichum deberet,rogauit, Stichũ & Pamphilum, Habêsne acceptos.item ſi ſola decem debens,rogauit,Viginti habêsne accepta?ff. l. 15.

4 *Ex modo quo acceptofertur.*

De Aquiliana ſtipulatione anteponẽda,ſi uel plures uel non uerborum obligationes acceptoferendæ ſunt.Inſt.§ eſt aũt prodita.ff.l. 18.lib. 2. tt.15.l.4.C.l.3.

Si ſub conditione acceptolatum ſit. ff.l. 4.lib. 50. tt.17.l.77.lib.2.tt.4.l.41.

Si in diem acceptolatum ſit.ff.l. 5. li.50.tt.17.l.77.

Si acceptilatio non cõſentiat obligationi.ff. l. 14.

De uerbis acceptilationis, quibus fieri poteſt & debet.Inſt § item per acceptionem.ff.l. 7.l. 8. § fin.tt.3.l.80.§ uerbis.

Si inutilis ſit acceptilatio, uide 2 membr. 3. cap. eod.

5 *Ex tempore, & antecedentibus acceptilationem.*

Si ante diem uel conditionem obligationis exiſtentem acceptoferat.ff.l. 12.l.13. § ſi Stichm. § ſi legatorum.l.21.tt.3.l.16.tt.j.l.72.li.2.tt.15.l.4.§ final.

Si ante obligationem contractã acceptoferatur. ff.l.13.§ qui ita.

Si poſt debitum ſolutum acceptoferatur.ff. tt.3.l. 71.§ item ſi ignorante.

Si poſt rei interitũ acceptotulit.ff.li. 45. tt. j.l.91. § fin.

V. *Quibus ſit utilis acceptilatio?*

Si fideiuſſori acceptolatũ ſit,an liberetur reus. ff. l.13.§ ſi fideiuſſori.uſq; ad § tutor.l.16.§ fin.

Si uni reorum promittendi acceptolatum ſit, an liberetur & alter.ff.l.16.lib.45.tt.2.l.2.§ fin.

Si uni hæredum acceptolatum ſit, an liberentur & cohæredes?ff.lib.45.tt.j.l.2.§ ſi tamen homi nem.

VI. *A quibus obligationibus liberatio contingat,& aduerſus quos?*

Si pignoris obligatio acceptolata ſit, an principalis etiam ſit ſublata.ff.tt.3.l.49.§ fin.

Si cum iudicatum ſolui ſatiſdatum eſſet, & clauſula ob rem iudicatam fuerit acceptolata, etiã cæteræ clauſulæ,uempe ut dolus abſit,& ut res defendatur,erunt ſublatæ.ff.l.20.

Si ex pluribus cauſis debebatur, utrũ omnes ſint ſublatæ.ff.l. 6.

Si unus ex reis ſtipulandi acceptotulit, an & aduerſus cæteros tutus ſit debitor.ff.l.15.§ fin.

An is qui accepto fert, liberetur etiam ab eo cui acccepto fert.ff.l.23.

DE NOVATIONE ET DElegatione.Inſt.lib.3.tt.fin.ff.lib. 46.tt.2.C.lib. 8. tt.42, Cap. 4.

I. *Definitio Nouationis & delegationis.*

ff. l.j. in prin. l. 11.

II. *Cauſæ ex quibus nouatur contractus.*

¶ *De legatione debitoris.*

Si debitor ſuum debitorem creditori ſuo delegauerit:& creditor id quo ſibi ab alio debetur,ab alio ſtipulatur, non habet regreſſum ad primũ debitorem, ſed competit illi actio aduerſus ſecundũ.Inſt.§ præterea nouatione.ff.lib. 46.tt. j.l.18.C.l.2.

Declaratur quid ſit delegare. ff. l.11.

DISTINGVITVR SEquentibus modis.

Si ſcriptura uel nutu deleget, uel is qui fari non poteſt.ff.l.17.

Si debitor rogauit ereditorem, ut ſuo periculo à debitore ſuo petat.ff.lib.17.tt.j.l.22.§ interdũ. l. 45.§ fin.

Si creditor delegatum ſuſcipere uolit. C. tt. 43.l. 16.

Si delegatus ſe exceptione tueri poſſit.ff.l.12 l. 19. l.33.lib.44.tt. 5. l. j.§ ſiue autem ipſi.§ item ſi libertus.

Si delegatus debitor non ſit.ff.l. 13.lib.39.tt.5.l.2.§ aliud iuris.

Si delegatus deſinat eſſe ſoluendo.C.l.3.§ fin.ff.tt. 3. l.96.§. ſoror.

Si uſus fructus debitor ſit delegatus uel ex alia obligatione perſonæ coherenti debitor ſit. ff. l. 4.

Si unus ex reis ſtipulãdi communem debitorem creditori ſuo delegauit.ff.l.31.§ fin.

Si delegatus non conſentiat ſe delegari. C.l.j.l. 6. tt.54.l.2.

Si alius ſine delegatione promittat creditori ſoluere quod alius debet,creditorq; ab eo ſtipule tur. ff.l.8.§ fin.tt.3.l.91.

Si ita ſtipulatur creditor: Decẽ quæ mihi Titius debet, aut decem quæ mihi Seius debet, dare promittis? ff.l.8.§ ſi decem. l. 26.l.32.

Si cum ab alio fundũ eſſet ſtipulatus, ab alio eundem fundum deducto uſufructu ſtipulatur. ff. lib.45.tt.j.l.56.§ ſi à te.

Si quis ita ſtipulatus ſit à Seio:Quod à Titio ſtipulatus fuero,dare ſpondes? ff.l.8.§ ſi quis ita.

Si ita:Quanto minus à Titio debitore exegiſſem, tantum fideiubes. ff.l.6.in prin.

Si duo rei promittendi fiant, & ante prior, poſtea poſterior ex interuallo reſponderit.ff.lib.45.tt. 2.l.3 in prin.

Si cum ſub conditione ab alio ſtipulatus eſſet, quod alius purè debet,ille alius pendente conditione deceſſerit.ff.l.24.

Si cum ſub conditione ab alio ſtipulatus eſſet, quod alius purè debebat, conditio defecerit. ff. lib.

ff.lib.2.tt.14.l.50.§ fin.uel res pendente conditione post moram prioris perierit.ff.lib.45.tt.j.l.56.§ fin.lib.46.tt.3.l.72.§ si cum mihi.

¶ *De nouatione creditoris.*

Porrò nouatio fit aut in persona debitoris, aut in persona creditoris, aut in re, aut in tempore, aut in conditione prioris obligationis. De nouatione debitoris dictum est: de nouatione creditoris nunc dicetur.

Si igitur quis delegauerit suum debitorẽ, alij uel alij cum iussit soluere, ipsi aduersus eum denegatur actio. C.l.2.

DISTINGUITUR SEquentibus modis:

Si per errorem putans se alij debere, delegauit. ff.lib.2.tt.14.l.51.§ idem in eodem.

Si sine delegatione uel stipulatione debitorem suum alij soluere iussit, uel creditori mandauit actionem.ff.l.11.C.l.3.in prin.

Si usufructus debitorem, uel ex alia obligatione personæ cohærente debitorem delegauit. ff.l.4.

Si unus ex reis stipulandi delegauerit debitorem communem.ff.l.31.§ fin.

Si debitor mulieris dotem sponso promisit. ff. l. 31.§ fin.lib.23.tt.3.l.80.l.83.

Si cum mulier uirum suum debitorem dotem pro communi filia soluere iussisset, is suo nomine soluit. ff.lib.23.tt.3.l.82.

Si cũ debitor qui ei purè debebat. Attio sub conditione iussu creditoris promisisset, conditio defecerit.ff.lib.12.tt.j.l.36.

¶ *De nouatione rei.*

Si una summa uel species misceatur priori, nõ fit nouatio.ff.lib.45.tt.j.l.29.in prin.

Si antea fundum, postea fundi usumfructum, uel contrà sit stipulatus: item si antea decem, postea quinque uel contrà: item si antea actum, postea iter.ff.lib.45.tt.j.l.58.lib.46.tt.2.l.9.§.fin.

Si antea fundum deducto usufructu sit stipulatus, postea fundi usumfructum. ff.lib.45.tt.j.l.126.§ j.

Si antea fundũ stipulatus est, postea quanti fundus est.ff.l.28.

¶ *De nouatione temporis.*

Nouatur insuper obligatio, si ei dies adijciatur uel detrahatur.Inst.§ sed si eadem persona.

¶ *De nouatione conditionis.*

Nouatur insuper prior obligatio, si ei cõditio adijciatur. Inst.§ sed si eadem. Distinguitur sequentibus modis:

Si adiecta prior obligationi conditio non extiterit. Inst. § quod autem diximus. l. 14. in prin.

Si res ante existentem conditionem interierit.ff.l.14.in prin.l.51 in prin.tt.3.l.72.§ si cum mihi.lib.45.tt.j.l.56.§ fin.

Nouatur insuper, si cõditio priori obligationi adiecta detrahatur.Inst.§ sed si eadem.

Distinguitur:

Si conditio prioris obligationis defecerit.ff.l.14.§ sed si id.

Si persona promissoris pendente conditione decesserit, uel deportata sit.ff.l.14.§ fin.

¶ *De reliquorum nouatione.*

Si mutuam dedit pecuniam, deinde eandem reddi stipulatur: uel primò reddi stipulatus est, postea numerauit.ff.l.6.§ fin.l.7.

Si iudicatũ solui satisdetur, an actio iudicati nouetur?ff.l.8.§ idem Celsus.

Si pupillus rẽ pupilli saluam fore stipulatus est, an tutelæ actio nouata sit.ff.l.9.in prin.

Si priori obligationi fideiussor adijciatur uel detrahatur.Inst.§ sed si eadem.

DISTINCTIONES GENERALES.

1. *Ex persona nouantis & stipulantis.*

Is cui solui potest, & nouare potest.ff.l.10.l.25.

Si cum mihi aut Titio dari stipulatus essem, Titius nouauit.ff.l.10.tt.3.l.10.

Si filiusfamiliâs nouauit.ff.l.23.l.25.l.34 in prin.

Si seruus nouauit. ff.l.16.l.25.l.34.in prin.tt.3.l.19.§ fin.lib.12.tt.2.l.21.

Si is cui bonis interdictum est, nouauit.ff.l.3.

Si pupillus nouauit.ff.l.9.in prin.l.20.tt.3.l.15.

Si tutor nouauit.ff.l.20.

Si procurator nouauit.ff.l.20.C l.4.

Si adgnatus furiosi uel prodigi nouauit. ff. 34. § adnatum.

Si alter reorum stipulandi nouauit. ff. l. 31. § si duo.

Si alius uolente uel ratum habente creditore ést stipulatus. ff.l.8.§ fin.l.20.l.21.l.22.l. 34. in prin. ibi, nam si alium.

2. *Ex persona eius à quo stipulatur, seu promittentis.*

Si à pupillo stipulatur.Inst.§ præterea.ibi, Veluti si id.ff.l.j.§ fin.

Si à minore uigintiquinque annis. ff.tt.j.l. 48. § final.

Si à seruo.Inst.§ prẹterea.ibi, Non idem. ff.lib. 2. tt.14.l.30.§ qui pecuniam.

3. *Ex re seu obligatione quæ nouatur.*

Qualiscũque obligatio nouetur, siue naturalis sit, siue ciuilis, siue honoraria, nihil refert. ff. l. j. § fin.l.2.

Si futura obligatio nouetur.ff.l.8.§ si quis ita.

Si inutilis obligatio nouetur, & aduersus quam se reus exceptione tueri potest, uide 3 uers. Si delegatus se exceptione tueri possit, &c.

Si plures obligationes simul nouentur.ff.l.34.§ fin.

Si causa legati & fideicommissi nouetur. ff. l. 8 § j.

4 *Ex reliquis contingentibus.*

Si res in priorem stipulationem deducta interijt. ff.lib.45.tt.j.l.91.§.fin.

Si ante diem uel conditionem prioris obligationis existentem nouauit. ff.l.5.l.8.§ legata.l.9.§ qui sub.l.14.§ fin.

Si non hoc animo stipuletur quis ut fiat nouatio prioris obligationis. Inst.§ sed quum hoc quidem.ff.l.6.l.7.l.8. § idem Celsus.§ fin. l. 28. in prin.lib.45.tt.2.l.3.in prin.

Si non exprimatur in posteriore stipulatione, quòd animo prioris obligationis, nouandæ fiat.Inst.§ sed quum hoc quidem. ff.lib.45.tt.j.l.58.§ fin.C.l.8.

Si posterior stipulatio uel obligatio sit inutilis. Inst.§ præterea.ff.l.j.§ fin.l.24.in prin.

P Quibus

III. *Quibus ex nouatione competat liberatio?*

Si quis ita stipulatus sit: Id quod mihi Titius debet, aut id quod mihi Seius debet, dare spondes? unde § uers. Si ita stipulatur creditor, &c. cap. eod.

Si ita stipulatus sit: Quod mihi Titium & Seium dare facere oportet, id dare spondes? uterque liberatur. ff. l. 34. § fin.

IIII. *Euentus nouationis.*

Mora nouatione purgatur. ff. l. 8. in prin. l. 14. § unde Marcellus l. 31. in prin. tt. 3. l. 72. § si cum mihi usque ad § Stichum.

Pignus liberatur, & usuræ amplius non currunt. tt. l. 18. l. 27. l. 30.

Pœna promissa si ad diem pecunia soluta nō sit, nouatione facta non committitur. ff. l. 15.

Perit priuilegium dotis & tutelæ creditori nouata obligatione. ff. l. 29.

Debitor delegatus exceptiones si quas habuit, secundo creditori opponere non potest, de quo uide 3 uers. Si delegatus se exceptione tueri possit, cap eod.

Cum in diem obligatio nouatur, ante diem uenientem agi non potest. ff. l. 5. § fin.

DE LITIS CONTESTATIONE, uel si res semel in iudicium deducta sit.

Cap. 5.

Nouatur insuper & tollitur obligatio uel actio, si res semel in iudicium deducta sit, & uel cum alio actum est, uel ab alio, uel alia actione, &c. ff. lib. 46. tt. 2. l. 11. § fin. tt. 3. l. 23.

I. *Differentia huius nouationis, & præcedentis.*

ff. lib. 46. tt. 2. l. 29. lib. 50. tt. 17. l. 86. l. 87.

II. *Species seu causæ huius nouationis.*

Si alia actione actum sit.

Si alia actione actum sit, an alia rursus agi possit. ff. lib. 44. tt. 7. l. 31. l. 33. tota. l. 40. l. 52. in prin. l. 59. lib. 46. tt. 2. l. 9. in prin. lib. 50. tt. 17. l. 172. C. lib. 9. tt. 31. lib. 4. tt. 10. l. 10.

Si alia res petita sit.

Si cum quis fundum stipulatus esset, & postea quanti fundus esset, fundum petierit. ff. lib. 46. tt. 2. l. 28. § itaque si rea.

Si alius egit.

Si alter reorum stipulandi uel sociorum crediti egit, an alteri agenti obstet exceptio. ff. lib. 45. tt. 2. l. 2. § fin. lib. 46. tt. 2. l. 31. § si duo. lib. 13. tt. 6. l. 6.

Si alter hæredum egit. ff. lib. 5. tt. 3. l. 31.

Si cum alio actum sit.

Si alius pro reo iudicium suscepit. ff. lib. 46. tt. 3. l. 23.

Si reus conuentus sit, an liberetur mandator uel fideiussor. ff. lib. 46. tt. 3. l. 84. in prin. l. 95. § si creditor. tt. 1. l. 13. § fin. lib. 17. tt. 1. l. 27. § fin. C. lib. 8. tt. 41. l. 28. § 3. ibi, Et ideo sancimus. Vide insuper 8 lib. 17. huius Methodi, cap. 8. Ex consequentibus. uers. Si reus electus.

Si cum mandatore uel fideiussore actum sit, an liberetur reus principalis. ff. lib. 46. tt. 3. l. 95. § si mandato. lib. 17. tt. 1. l. 60. in prin. C. lib. 8. tt. 41. l. 28. § 3. ibi, Et ideo.

Si alter ex reis promittendi conuentus sit, an liberetur alter. ff. lib. 45. tt. 2. l. 2. § fin. lib. 13. tt. 6. l. 5. § fin. C. lib. 8. tt. 41. l. 28. § idemq; & in duobus.

Si unus fideiussorum uel mandatorum conuentus sit, non liberatur alter. C. lib. 8. tt. 41. l. 28. in prin.

Si cum à Seio stipulatus esset, quanto minus à Titio consequi possit: cum Titio uel Seio egerit. ff. lib. 12. tt. 1. l. 42. in prin. lib. 46. tt. 3. l. 21.

Si tutor conuentus à pupillo, quòd non conuenerit debitorem, non liberatur ex eo debitor. ff. lib. 46. tt. 3. l. 95. § si mandato. ibi, Et ad hoc pertinet.

Si uendita hæreditate creditores emptorem conuenerint, liberatus est hæres uenditor. C. lib. 2. tt. 3. l. 2.

DISTINCTIONES GENERALES.

Si post iudicium acceptum accidit, ex quo nunc agitur. ff. lib. 5. tt. 3. l. 23.

Si tantum postulatio simplex sit celebrata. C. lib. 3. tt. 9. l. 3.

DE CESSIONE BONORVM.

ff. lib. 42. tt. 3 C. lib. 7. tt. 71.

Cap. 6.

I. *Causa huius exceptionis seu liberationis.*

Si debitor bonis cessit, conueniri à creditoribus non potest. ff. lib. 4. tt. 8. l. 19. in prin. C. tt. 72. l. 3.

DISTINGVITVR SEquentibus modis:

Si filiusfamiliâs bonis cesserit. C. l. 7.

Si sine solennitate, sola uoluntatis professione cessit. C. l. 6.

Si extra ius & per nūcium uel per epistolam cessit. ff. l. 9.

Si antequam debitum agnouit, uel cōfessus condemnatus'ue sit, cessit. ff. l. 8.

Si ob euitanda munera publica cessit. C. l. 5.

Si creditores quinquennales inducias ei dare parati sunt C. l. 8.

Si postea quid adquisierit debitor. ff. l. 4. in prin. l. 6. l. 7. C. l. 1. l. 7. § fin. tt. 72. l. 3.

II. *Aduersus quos competit illi exceptio cessionis.*

De aliis creditoribus, quibus nō cessit bonis. ff. l. 4. § fin.

III. *Reliqua de cessione bonorum.*

Cedens ipso iure non est liberatus, sed in hoc ei prodest ne detrahatur in carcerem. C. l. 1.

Cedens nec agere nec conueniri potest. ff. lib. 4. tt. 8. l. 19. in prin.

Ne quis cogatur bonis cedere. Nouell. c. 135. ibi, uide etiam Ad fine remedium.

An ei qui bonis cessit pœnitere liceat, cessionemq; renocare. ff l. 3. l. 5. C. l. 2.

DE CONFVSIONE OBLIgationum. Cap. 7.

Si creditor debitori hæres extiterit.

Si creditor debitori hæres extiterit, extinguitur actio. ff. lib. 46. tt. 3. l. 95. § aditio. l. 107. § fin. C. lib. 2. tt. 3. l. 7. in prin. lib. 4. tt. 16. l. 5.

Distin-

Distinguitur sequentibus modis:

Si possedit tantum hæreditatem debitoris sui ad se non pertinentem. ff. lib.46.tt.3.l.95. § si creditor. lib.5.tt 5.l. 18.

Si creditor in integrũ sit restitutus aduersus aditionem. ff.lib.29.tt.2.l 86.§ fin.

Si hæreditas ei ut indigno sit adempta. ff.lib. 34. tt.9.l.8.l.17.l.18. § onus. lib. 49. tt. 14. l. 29. § fin.

Si ei hæreditas per querelã inofficiosi sit euicta. ff.lib.5.tt.2.l.20.§ fin.C.lib.3.tt.28.l.22 § fin.

Si hæreditatem alij tradidit. C.lib.2.tt.3.l.7.

Si cum inuentario adijt hæreditatem. C.lib. 6. tt. 30. l.22.§ si uerò & ipse.

Si pro parte tantum hæres existat. C.lib.4.tt.16. l.1.l.6.lib.6.tt. 24.l.6.tt. 49. l. 14. lib. 7. tt. 72. l. 7.

Si ratio legis Falcidiæ habenda est. C.lib.6.tt.49. l.6.

Quibus competit liberatio ex hac confusione?

De fideiussore & mandatore. ff.lib.46.tt.3.l.95. § si creditor. lib.21.tt.2.l.41 § si is qui.

Si tam debitoris quàm creditoris bona ad fiscum peruenerint, an teneatur fideiussor. ff. lib. 46. tt.1.l.71.in prin. usq; ad § quod si creditor. C.lib. 8.tt.43.l.2.

De altero reo promittendi, si alteri creditor hæres extiterit. ff.lib 46.tt.1.l.71. § sed cum duo rei. usq; ad § quòd si credit.

Si debitor creditori hæres extiterit.

Si debitor creditori hæres extiterit, extinguitur obligatio. ff. lib.46.tt.3.l. 75.l.95. § aditio. l.107. § fin.

Etiam fideiussoris obligatio extinguitur. ff. lib. 46.tt.1.l.21. § quòd si stipulator. tt.5.l.34.§ quidam filiumfamiliâs.

Si creditor fideiussori, uel fideiussor creditori hæres extiterit.

ff.lib.46.tt.3.l 43.l.93. § & quasi generale. tt.1.l. 71.§ quòd si creditor fideiuss. l.21. § quòd si stipul. ibi, quòd si idem.

Si reus fideiussori hæres extiterit.

ff.lib.46.tt 3.l.38 § fin.l.93.§ fin.

Si fideiussor reo hæres extiterit.

ff.lib.46.tt.3.l.93. § sed si reus. l.95. § quod uulgò.tt.1.l.21.§ penult.

Si alter reorum stipulandi alteri hæres extiterit.

ff.lib.46.tt.3.l.93.in prin.§ & quasi generale.

Si alter reorum promittendi alteri hæres extiterit.

ff.lib.46.tt.3.l.93.§ 1.

DE REI DEBITAE INTERITU. Cap. 8.

I. *Resoluitur insuper obligatio.*

Si res debita sine culpa debitoris ante diem uel conditionem existentem interijt. ff.lib.45.tt.1.l. 33.l.37. lib.46.tt.3.l.107.lib.18.tt. 6.l 8. § quòd si pendente. Distinguitur sequentibus modis:

Si debitor hominem occidit. ff. lib.45.tt.1.l. 25. in prin.l.91.in prin.§ de illo.l.96.

Si debitor hominem infirmum negligenter habuit. ff.l.91.§ 1.

Si fideiussor hominem occidit. ff.lib.45.tt.1.l. 88. § fin.l.91.§ nunc uideamus.lib. 4.tt.3.l.19.

Si debitor hominem ante mortem manumisit. ff. lib 44.tt.7.l. 44.

Si debitor rem, alij uendidit. ff.lib.18.tt. 4. l. 21. in prin. uers. non enim deb.

Si res iterum refecta sit, & ad pristinam formam redijt. ff.lib.45.tt 1.l.83. § sacram rem. ibi, Nam & cum, usq; ad § si rem quam.lib.46.tt.3.l.98.§ aream.

Si debitor interpellatus non soluit. ff.lib.45.tt.1.l. 23.in fin.

Subdistinguitur:

Si pupillus debitor sit interpellatus. ff.lib.45.tt.1. l.24.

Si ante diem sit interpellatus. ff.lib.45.tt.1.l.49.§ fin.

Si post moram, & postquam per debitorem factum est quo minus rem restitueret, ea perijt. ff.lib.12.tt.1.l.5 in prin. lib 45.tt.1.l.23.l.82.§ fin.l. 91.§ sequitur de eo.lib.46.tt.3.l.95.in prin.

Declaratur, quando per debitorem factum esse intelligatur.

ff.lib.12.tt.1.l.5.§ fin. lib.45.tt.1.l.23.in fin.

SVBDISTINGVITVR SEsequentibus modis:

Si post moram debitor rem obtulit, eamq; creditor noluit accipere. ff.lib.46.tt.3.l. 72. § si cum mihi. ibi, nam uerum est.lib. 45.tt.1.l.91.§ sequitur. ibi, si uerò.

Si mora nouatione sit purgata. ff.lib.46.tt.3.l.72. § cum mihi.lib.45.tt.1.l.56.§ fin.

Si ad iudicium debitor prouocabit, & lite pendente res perijt. ff.lib.45.tt.1.l.82.§ fin.lib.42.tt. 1.l.8.

Si creditor post moram seruum occidit. ff.lib. 9. tt.2.l.54.§ quòd si post.

Quibus obsit mora uel factum ad perpetuãdam obligationem.

De patre & filio. ff.lib.45.tt.1.l.49.in prin.l. 91. § at si filiusfamiliâs.

De fideiussore ff.lib.45.tt.1 l.88.l.91.§ nunc uideamus. ibi, itaq; perpetuatur.

De reo si fideiussor hominem occidit, uide paulo superius. uers. Si fideiussor hominem occidit.

De successoribus. ff.lib.45.tt.1.l.91.§ nunc uideamus. ibi, itaq; perpetuatur.

De reliquis distinctionibus huius loci, uide § lib.15.cap.6.

II. *Quid resoluatur.*

Nec pœna promissa debetur. ff. lib. 45. tt. 1. l. 69.

DE RELIQVIS CAVSIS liberationum. Cap. 9.

¶ *De causis in re debita consistentibus.*

I. *Si res quoquo modo ad creditorem peruenerit.*

Vel ei ex alia etiam causa debeatur. ff. lib. 46. tt. 3. l. 48.l.61.l.95.§ si creditor. lib.44.tt.7.l.16.l.17. l.18.

2. *Si rem oblatam creditor accipere noluit.*

ff lib. 46. tt. 3. l. 9 § fin. l. 30. l. 39. l. 72. in prin. usq; ad § Stichum, l. 102. in prin. lib. 45. tt. 1. l. 105. Nouell c. 4. § certè si nemo.

DISTINGVITVR:

Si debitor, postquam creditor accipere noluit ob signatam, non deposuit: uel non rectè. C. lib. 8. tt. 43. l. 9 lib 4. tt. 32. l 19.

Si non debito tempore & loco obtulit. ff. lib. 46. tt 3. l. 39. § quid enim si non opportuno. C. lib. 8. tt. 43. l. 9. § fin.

Si nomen debitoris inuito creditori offerat. C. lib. 8. tt. 42. l. 16.

Si debitor antea interpellatus soluere noluit. ff. lib. 46, tt. 3. l. 72. in prin. ibi, Quanquam aliquando.

3. *Si debitor pecuniam offerens, eam à creditore deponere iussus sit.*

ff. lib. 45. tt. 3. l 19. l. 79.

4. *Si seruus debitus manumissus sit, uel ab hostibus captus.*

Vide 8 lib. 17. huius Methodi. cap. 2. Ex consequentib. circa rem promissa.

5. *Si opera creditoris debitor pecuniam quam ei soluturus erat, perdidit.*

ff. lib. 44. tt. 4 l. 6.

¶ *De causis in persona debitoris consistentibus.*

Si debitor capite deminutus sit ff. lib. 4. tt. 5. l. 2. in prin. § nemo. l. 7. § iniuriarum. uide j cap. prox.

Si debitor seruus factus sit. ff lib. 4. tt 5. l 2. in pri. l. 7. § si libertate. Distinguitur: Si rursus liber sit factus. ff lib 44. tt. 7. l. 29.

Si creditor debitorem suum adrogauerit. Distinguitur: Si postea rursus sui iuris sit factus. ff. lib. 4. tt. 5. l. 2. § penult. item si ab alio conueniatur adrogator adrogati nomine. ff. lib. 33 tt. 8. l. 7.

Si reus exulare iussus sit. C. lib. 8. tt. 41. l. j.

Si debitor desijt esse soluendo, & inops sit. ff. lib. 4. tt. 3. l. 6. lib. 12. tt. j. l. 35.

Si incendium passus sit debitor. C. lib. 4. tt. 2. l. 11.

¶ *De causis in persona creditoris consistentibus.*

Si creditor capite sit deminutus. ff. lib. 4. tt. 5. l. 7. § iniuriarum. l. 8. cum duab. ll. sequentib.

Si creditor postea seruus appareat. ff. lib. 5. tt. j. l. 44. § fin.

Si creditor uim adhibuit debitori suo ut soluat, ius crediti amittit Inst. lib 4. tt 2. § sed ne dum talia. tt. 15. § recuperandæ. ff. lib. 4. tt. 2. l. 12. § fin. l. 13. lib. 48. tt. 7. l. 7. C lib. 8. tt. 4. l. 6. l. 7. lib. 9. tt. 12. l. 5. l. 7 lib. 4. tt. 3. l. 1. § fin.

¶ *De causis in instrumento obligationis consistentibus.*

Si instrumētum obligationis uel chirographum debitori redditum sit. ff. lib. 2. tt. 14. l. 2. l. 3. C. lib. 8. tt 41. l. 14 l. 15.

Si chirographum cancellatū sit. ff. lib. 22. tt. 3. l. 24.

¶ *De causis in pignore & hypotheca consistentibus.*

Si creditor pignus debitori reddiderit. ff. lib. 2. tt. 14. l. 3.

Si creditor debitori rem pignori danti consensit. ff. lib. 20. tt. 6. l. 11.

Si creditor pignus uendiderit. ff. lib. 20. tt. 5. l. 9. l. 12. § 1. § fin. lib. 46. tt. 3. l. 26. l. 73. l. 96. § cum eodem 101. § fin. lib. 12. tt. 1. l. 28. C. lib. 8. tt. 28. l. 3. l. 9. § fin. tt. 34. l. 3. § sed si quidem. tt. 32. l. 1. lib. 4. tt. 10. l. 10.

Si debitor pignoribus cesserit, & ea in solutum dederit: uel creditori pro debito uendiderit. ff. lib. 46. tt. 3. l. 44. in prin. lib. 12. tt. 1. l. 28. C. lib. 4. tt. 2. l. 8. § fin. lib. 8. tt. 14. l. 1. l. 15.

Si creditori res pignori data legata sit. ff. lib. 31. l. 65. § fundo. l. 87.

Si creditori res pignori data addicta sit. C. lib. 8. tt. 14. l. 1. § sed si quidem minus.

Si pignus elegerit creditor, & petierit. C. lib. 4. tt. 10. l. 10.

Si litis æstimationem à possessore creditor per actionem hypothecariam est consecutus. ff. lib 20. tt. 6. l. 9. § fin.

Si creditori pignus persequenti, longi temporis præscriptio à possessore opposita sit. C. lib. 7. tt. 36. l. 1. § fin. tt. 39. l. 7. § in actione scilicet.

Si res pignori data perijt. C. lib 8. tt 14. l. 25. lib. 4. tt. 24. l. 8.

Si res pignori data apud creditorem, uel culpa creditoris perierit. ff lib. 44. tt. 4. l. 4. § idē quæritur si uniones. C. lib. 4. tt. 24. l. 5. l. 8.

¶ *De reliquis causis liberationum.*

Si creditor & debitor postea in contrarium pacti sunt. Inst. lib 3. tt. 30. § fin. ff lib. 46 tt. 3. l. 80. l. 95. § fin. li. 50. tt. 17. l. 35. lib. 2. tt. 14. l. 57. C. lib. 4. tt. 10. l. 5.

Si pactum de non petendo factum sit, Item si sit transactum, uide 8 lib. 15. huius Methodi cap. j. & 2.

Si creditor debitum se recepisse scripserit, uide 8 li. 2. huius Methodi, cap. De instrumentis. uers. De apochis.

Si actor liti semel motæ renunciauit. C. lib. 2. tt. 3. l. 4.

Si tempus ad quod obligatio contracta est, uenerit, & finitum sit. ff. lib. 44. tt. 7. l. 43. in prin. ibi, Placet.

Si cū alicui ex causa iudicati pecunia deberetur, & eidem debitori aliam pecuniam crederet, in cautione pecuniæ creditæ non sit adiectum: præter eam pecuniam quæ ex causa iudicati debetur. ff. lib. 44. tt. 7. l. 28.

Si creditori satisfactum sit. ff. lib. 46. tt. 3. l. 52. lib. 50. tt. 16. l. 176.

Si debitor reum locupleriorem offerat. ff. lib. 12. tt. j. l. 42. § fin.

Si creditor obligatione aliqua liberatus sit. ff. lib. 50. tt 17. l. 115.

Si res in eum casum recidit, à quo ab initio consistere non potuit. ff. lib. 45. tt. 1. l. 98. in prin. Ibi, & maximè. l. 140. § & si placeat. lib. 50. tt. 17. l. 85. § 1. lib. 34. tt. 8. l. 3. § fin.

DE CAPITIS DEMINVTIONE. ff. lib. 4. tt. 5.

Cap. 10.

I. *Definitio.*

Inst. lib. j. tt. 16. in prin. ff. l. 1.

Diuisio

II. *Diuisio trimembris in maximam, mediam & minimam.*

Inst.lib.j.tt.16.ff.l.11.

III. *Causæ, ex quibus quis capite minuitur.*

Si quis uel cuios parans adrogatur.ff.l.3.in prin.

Si quis uel cuius parens emancipatus sit.ff.l.3.§ emancipato.

Si seruus manumittitur.ff.l.3.§ fin.l.4.

Si quis ciuitatem amiserit: item si eui aqoa & igni interdictum sit.ff.l.5.in prin.

Si quis deficiat, & ad hostes fugiat: item si quem senatus hostem iudicat uel relegat. ff.l.5.§ qui deficiunt.

Si furere coepit.ff.lib.1.tt.5.l.20.

IIII. *Effectus capitis deminutionis.*

De amißione iuris.

Quæ iura capite demioutus amittat?

De iure publico, ot ius magistratus, senatoris, &c. ff.l.5.§ fin.l.6.

De iure priuato.ff.l.6.

De tutelis.ff.l.7.in prio.usq; ad § iniuriarum.

V. *De actione aduersus capite deminutum, ex eo quod ante capitis deminutionem cum eo gestum est, restituenda.*

1. *An aduersus capite deminutum actio.*

Ex eo qood ante capitis deminutionem cum eo gestum est, restituatur? ff.l.2.§ ait prætor.tt.j.l.2.

Distinguitur:

Ex specie rei gestæ, & causa ex qua agitur.

Si deliqoit ante capitis demioutiooem.ff.l.2.§ nemo.l.7.§ iniuriarum.

Si naturalis sit obligatio.ff.l.8.

Si dotis actio sit.ff.l.8.§ fin.l.9.

Si annuum sit legatum.ff.l.10.

Ex specie capitis deminutionis, & causa ex qua capite deminutus est.

Si ciuitas uel libertas amissa sit.ff.l.2.io prin.l.7.§ si libertate.§ fin.

Ex reliquis contingentibus.

Si creditor debitorem suum adrogauerit. ff.l.2.§ penult.

Si post capitis deminotionem cum eo gestum est. ff.l.2.§ hi qui.

2. *Quibus & aduersus quos actio restituenda.*

De hæredibos.ff.l.2.§ fin.

3. *Quamdiu competit?*

Perpetua est.ff.l.2.§ fin.

4. *Adfinia remedia.*

De actione aduersus eum, ad quem capite deminuti bona peruenerunt.ff.l.2.in prin. ibi, Dabitur.l.7.§ si libertate.ibi, Sed otilis actio.

DE CAPTIVITATE.

ff. lib. 49. tt. 15.

Cap.11.

I. *Amittuntur insuper iura per captiuitatem, si quis ab hostibus captus sit.*

ff.l.24.§ fin.

Declaratur qui sint hostes.ff.l.24.in prin.

DISTINGVITVR sequentibus modis:

Si non ab hostibus, sed aliàs peregrinis & exteris captus sit.ff.l.5.§ in pace.

Si à piratis aut latronibus captus sit.ff.l.19.§ à piratis.l.24.§ & ideo.

Si ad cóf œderatos & liberos homines perueniat, ff.l.7.in prin.Declaratur qui sit liber populus. ff.l.7.§ j.usq; ad fin.legis.

Si in ciuili dissensione captus sit. ff.l.21.§ in ciuilibus.§ fin.

Si cum in pace ad aliqoos peruenisset, mox bellū exarserit.ff.l.12.§ item in pace.

Si tempore induciarū captus sit.ff.l.19.§ induciæ.

Si nondum in præsidia hostium deductus sit. ff.l.5.in prin.ibi, Antequam.

II. *Quæ iura amittantur?*

De patria potestate, & dominica.ff.l.12.§ si quis capiatur.§ diuersumq;.ibi, Quoniā hi.l.22.§ qood filins.ibi, Nam status.

De iure matrimonij. ff.l.12.§ medio. ibi, Sed captiui.

An captino eius ue hæredibos per seruum adqoiratur. ff.l.j.l.12.§ si quis capiatur. ibi, Ideoq; & de.l.22.§ porrò quæcunq;.§ qoæ peculiari.

An captiuo per filium adqoiratur. ff.l.12 § si qois capiatur. ibi, Ideoq;. l.22.§ quod filius eius.tt.17.l.9.§ fin.

Interrumpitur insuper illius usucapio, de quo uide De usucapiooibus.

III. *Reliqua de captiuis.*

De curatore bonis captiui dando.C.lib.8.tt.51.l.3.

De captiuis domum reuertentibus, non retinendis.C.lib.8.tt.51.l.20.in prin.§ fin.lib.j.tt.4.l.12.

Si captus apod hostes decedat, pręsumitur statim ab initio captiuitatis decessisse.ff.l.18.

DE POSTLIMINIO.

ff. lib. 49. tt. 15. C. lib. 8. tt. 51.

Cap.12.

I. *Definitio postliminij.*

ff.l.19.in prin.

II. *Iura per captiuitatem amissa, postliminio reuersus recuperet.*

ff.l.4.in prin l.5.in prin.l.12.§ cætera quæ in iure.l.24.§ fin.l.30.C.l.19.

Confirmatur.ff.l.19.in prin.

Declaratur qoando reuersus intelligatur. ff.l.5.in prin.ibi, Tunc autem.l.19.§.postliminio.l.30.

Distinguitur sequentibus modis:

Si non in bello captos sit, nec ab hostibus, & alia, uide s cap.proximo.

Si armis uictus, hostibus se dedidit.ff.l.17.

Si ad hostes transfugit.ff.l.19.§ transfugæ.usq; ad § si is qui.lib.4.tt.6.l.14 C.l.19.§.fin.ff.lib.41.tt.j.l.51.in prin.

Si captiuus ab hostib. manumissus, apud hostes malit manere, uel ad hostes reuerti.ff.l.5.§ captiuos.l.12.§ certè apod hostes. l.20.in prin.l.25.§ ita tamen.C.l.19.§ fin.

Si apud hostes susceptus uel natus sit. ff.l.9.l.26. C.l.j.ff.lib.4.tt.6.l.15.§ non minus.

Si in pace cum hostibus facta pactum factum sit, ne reuerso esset postliminium. ff. l. 12. in prin. § item in pace, ibi, nisi fœdere.

Si hostibus debitus fuit, & reuersus à suis non sit receptus. ff. l. 4. § an qui.

Nõ distinguitur quomodo captiuus reuersus sit, utrũ dimissus, an ui uel fallacia euaserit. ff. l. 25.

Si uictis hostibus recuperatur. ff. l. 25. § fin.

Si ab aliquo sit redemptus, & si precium redemptionis non soluit. ff. l. 6. l. 12. § si quis seruum. § fin. l. 15. l. 19. § si is qui emerat. l. 20. § fio. C. l. 2 l 5. l. 6. l. 7. l. 8 l. 11. l. 12. l. 13. l. 15. l. 16. l. 17. l. 20. de precio pro seruo redempto prestando à domino, uide paulo J.

Si nondum fines patrios sit ingressus. ff. l. 19. § postliminio.

Non distinguitur cuius sexus uel conditionis sit reuersus. ff. l. 19. § fin.

III. *Quæ iura postliminio recuperantur?*

Reuersus aut recuperat, aut recuperatur. ff. l. 14. in prin.

De bonis quæ recuperat.

De nauibus. ff. l. 2. in prin.

De equis. ff. l. 2 § j.

De armis. ff. l. 2 § fin.

De ueste. ff. l. 3.

De ijs quæ in iure sunt. ff. l. 12. § cætera quæ.

De patria potestate. ff. l. 8. l. 12. § medio. ibi, suscepius. l 23 l. 26.

De iure filij reuersi. ff. l. 9. l. 14 in prin. l. 26. C. l. j. l. 9. l. 14.

De iure successionis C. l. j l. 9. l. 14. l. 15.

De iure matrimonij. ff. l. 8. l. 14. § fin.

De rebus ab alio usucaptis, & actione cuius dies exijt. C l. 18.

De rebus à fisco possessis. C. l 19.

De stipendijs & dooarijs tẽpore captiuitatis non adquisitis C. lib 12. tt. 36. l j.

De adquisitis tempore captiuitatis per seruum uel filium captiui. uide 5 cap. prox.

Si statuliber captus reuersus sit, suam causam retinet. ff. l. 12. § si statuliber. § si fideicommissaria. l. 19. § si statuliber.

De possessione. ff. lib. 41. tt. 2. l. 23. §. In ijs. Vide locum de interrupt. Si possessor ab hostibus captus sit.

De ijs quæ in reuerso recuperantur, & de malis quæ recuperat.

Filius reuersus an recidat in patriam potestatem. ff. l. 13. l. 14. in prin. l. 19. § filius. C. l. 10.

Seruus captus & reuersus recuperatur à domino suo; & de precio redemptionis à domino præstando. ff. l. 12. § si quis seruum. usq; ad § si statuliber. § si seruus complu. § fin. l. 19. § transfugæ. ibi, si nero seruus l. 28. l. 30. § fi. C. l. 10. l. 12. § serui.

Seruus pignori datus, captus & redemptus recidit, in pristinam pignoris obligationem. ff. l. 12. § si pignori.

Homo deportatus uel alia pœna affectus, captus & reuersus in suam pœnam recidit. ff. l. 6. l. 12. § si deportatum. usq; ad § si nauem.

Seruus qui ad tempus uel in perpetuum ad libertatem perduci non potuit, ab hostibus captus & redemptus, ad suam causam redit. ff. l. 12. § sed si in captiuo seruo.

Ager ab hostibus occupatus, expulsis hostibus suis dominis redditur. ff. l. 20. § j.

DIATINOVITVR:

Si captum in præda sit, an suo domino reddendũ. ff. l. 28.

IIII. *Reliqua.*

Retrò creditur in ciuitate fuisse reuersus. ff. l. 16.

DE VERBORVM ET RERVM significatione. ff. lib. 50. tt. 16. Cap. 13.

Quis

DE REGVLIS IVRIS.
ff. lib. 50. tt. 17.
Cap. 14.

Accessio.

Non potest plus esse in accessione quàm in re principali.Inst.lib.3.tt.21.§ fideiussores.

Actio.

Qui actionem habet ad rem recuperandam, ipsam rem habere uidetur.l.15.

Minus est actionem habere, quàm rem.l.204.

Eius est dare actionē, denegare qui possit, & dare.l.102.

Actor & reus.

Fauorabiliores rei potius quàm actores habentur.l.167.

In pari causa possessor potior haberi debet. l. 170.lib.29 tt.j.l.36.§ ueteranus.

Cum par delictum est duorum, semper oneratur petitor, & melior habetur possessoris causa. l. 196.lib.2.tt.7.l.j.§ fin.l.2.in prin.lib.24.tt.3.l.39.lib.44.tt.4.l.9.§ fin.

In eo quod uel is qui petit, uel is à quo petitur, lucri petiturus est, durior est causa petitoris. l. 33.

In re obscura melius est fauere repetitioni, quàm aduenticio lucro.l.41.§ fin.

Cum quæritur de damno, & par utriusque causa est, quare nō potentior sit qui tenet quàm qui persequitur.ff.lib.45.tt.j.l.91.§ sequitur.

Non debet actori licere quod reo non permittitur.l.41.in prin.

Acquisitio

Aequitas.

In omnibus quidem, maximè tamē in iure, ęquitas spectanda est. l.90.

Etsi nihil facilè mutandum est ex solennibus, tamen ubi æquitas euidens poscit, subueniendū est. l.142.

Hoc ęquitas suggerit, etsi stricto iure deficiamur. ff. lib. 39. tt. 3. l. 2. § quanquam autem.

Licet subtilitas iuris refragari uideatur, attamen uoluntas testatoris ex bono & æquo tuebitur. ff. lib. 28. tt. 3. l. 17.

Aequitas utrum ad merum ius gentium, an uerò cum præceptis ciuilibus sit æstimanda, uide ff. lib. 16. tt. 3. l. 31. in prin.

Aequitas ex omnibus personis quæ in negocio gesto continguntur impletur. ff. lib. 16. tt. 3. l. 31. § si totius.

Aliena.

Inuitis nobis alius res nostras retinere non debet. ff. lib. 24. tt. 3. l. 35. § maritum.

Alienatio.

Qui potest inuitis aliquibus alienare, multo magis & ignorantibus & absentibus potest. l. 26.

Cum quis possit alienare, poterit & cōsentire alienationi: cum autem donare non cōceditur, &c. l. 125.

Cuius est donandi, eidem & uendendi & concedendi ius est. l. 123.

Id quod nostrum est, sine facto nostro ad alium transferri non potest. l. 11.

Ambigua.

uide in Dubia.

Amittere.

Non uidetur rē amittere, cuius propria non fuit. l. 83.

Quibus modis acquirimus, iisdem in cōtrarium actus amittimus. l. 195.

Bona fides.

Bonam fidem in contractibus considerari ęquū est. C. lib. 4. tt. 10. l. 4.

Bona fides quæ in contractibus exigitur, æquitatem summam desiderat, sed eam utrum, &c. ff. lib. 16. tt. 3. l. 31. in prin.

Bona fides exigit, ut quod conuenit fiat. ff. lib. 19. tt. 2. l. 21.

Bona fides cōtraria est fraudi & dolo. ff. lib. 17. tt. 2. l. 3. § fin.

Graue est fidem fallere. ff. lib. 13. tt. 5. l. 1. in prin.

Bona fides non patitur, ut bis idem exigatur. l. 75.

Bona fides tantum possidenti præstat, quantum ueritas, &c. l. 178.

Bonę fidei non congruit, de apicibus iuris disputare. ff. lib. 17. tt. 1. l. 29. § quædam.

Bonæ fidei iudicia.

Tantumdem in bonæ fidei iudicijs officium iudicis ualet, quantum in stipulatione nominatim eius rei facta interrogatio. ff. lib. 3. tt. 5. l. 7.

Affectus ratiò in bonæ fidei iudicijs habenda. ff. lib. 17. tt. 1. l. 54.

Ea quæ sunt moris & consuetudinis, in bonę fidei iudicia debēt uenire. ff. lib. 21. tt. 1. l. 31. § quia assidua.

Consensus bonę fidei iudicia sustinet. ff. l. 116. ibi, qui &.

Capere.

Non uidetur quisquam id capere, quod ei necesse est alij restituere. l. 51.

Si quis obligatione liberatus est, potest uideri cepisse. l. 115.

Nō potest uideri accepisse, qui stipulatus potest exceptione submoueri. l. 115. l. 13.

Non uidetur perfectè cuiusq; id esse, quod ex causa auferri potest. l. 181. § fin.

Casus.

Fortuitos casus nullum humanum consiliū prouidere potest. ff. lib. 50. tt. 8. l. 2. § si eo. tt. 17. l. 25 § fin.

Cauillatio.

Eà est natura cauillationis, ut ab euidenter ueris per breuissimas mutationes disputatio ad ea quæ euidenter falsa sunt, perducatur. l. 65. tt. 16. l. 177.

Causæ cognitio.

Omnia quæcunque causæ cognitionem desiderant, per libellum expediri non possunt. l. 72. lib. 1. tt. 16. l. 9. § 1.

Vbicunque causæ cognitio est, ibi prętor desideratur. l. 105.

Cautio.

Plus cautionis in rem est, quàm in personam. l. 25.

Clerici.

Clericis opprobrium est, si peritos se uelint disceptationum esse forensium. C. lib. 6. tt. 23. l. 23. in fine.

Commoda.

Secundum naturam est, commoda cuiusque rei eum sequi, quem sequuntur incommoda. l. 10. Inst. lib. 3. tt. 24. § sed etsi post empt.

Aequum est, ut cuius participauerit lucrum, participet & damnum. ff. lib. 17. tt. 2. l. 55.

Neque enim ferendus est is, qui lucrum quidem amplectitur, onus autem ei annexum contemnit. C. lib. 6. tt. 50. l. 1. § prò secundo.

Ex qua persona quis lucrum capit, eius factum præstare debet. l. 191.

Communio.

Communio, discordię mater est. ff. lib. 31. tt. 1. l. 77. § dulcissim.

Nemo inuitus compellitur ad communionem. ff. lib. 12. tt. 6. l. 26. § si centum.

Confessio.

Qui tacet, non utiq; fatetur, sed tamen uerum est eum non negare. l. 184.

Nullæ partes iudicis in confitentes sunt. ff. lib. 9. tt. 2. l. 25. § fin.

Consensus.

Nihil consensui tam contrarium est quàm uis atque metus. l. 116. in prin.

Non uidentur consentire qui errant. l. 116 § fin.

Hoc ipso quod tacuerint, consensisse uidentur. ff. lib. 19. tt. 2. l. 13. § penult.

Aliud est uendere, aliud uēdenti consentire. l. 160. in prin.

Naturalis est hominum ad dissentiendum facilitas. ff. lib. 4. tt. 8. l. 17. § principaliter.

Consuetudo.

Tolerabilia sunt, quæ uetus consuetudo comprobat. ff. lib. 50. tt. 12. l. 13. § fin.

Culpa.

Culpa est, immiscere se rei ad se non pertinenti. l. 36.

Culpa caret, qui scit, sed prohibere non potest. l. 50.

Eius nulla culpa est, cui parêre necesse est. l. 131.

Lata culpa est nimia negligentia: id est, non intelligere quod omnes intelligunt. tt. 16. l. 213. § fin. l. 223. in prin.

Latior culpa dolus est. ff. lib. 16. tt. 3. l. 32. lib. 17. tt. 1. l. 29. in prin.

Magna negligentia culpa est, magna culpa dolus. tt. 16. l. 226.

Praeceptoris nimia saeuitia culpae annumeratur. ff. lib. 9. tt. 2. l. 6.

Imperitia culpae annumeratur l. 174.

Damnare & absoluere.

Nemo qui condemnare nõ potest, absoluere potest. l. 17.

Inaudita causa quenquam damnari, aequitatis ratio non patitur ff. lib. 48. tt. 17. l. 1. in prin.

Satius est impunitum relinqui facinus nocẽtis, quam innocentem damnari. ff. lib. 48. tt. 19. l. 5. in prin.

Defendere.

Inuitus nemo cogitur defendere. l. 198. in prin.

Aduersus periculum naturalis ratio permittit se defendere ff. lib. 9. tt. 2. l. 4.

Vim ui repellere licet. ff. lib. 9. tt. 2. l. 45. § qui cum.

Defendi uxores à uiris, non uiros ab uxoribus aequum est. Inst. lib. 4. tt. 4. § defendi enim uxores. ff. lib. 47. tt. 10. l. 2.

Desinere.

Non potest uideri desiisse habere, qui nunquam habuit. l. 208.

Desiisse nõ uidetur, quòd nec incœpit. ff. lib. 33. tt. 1. l. 94. § 1.

Diligentia.

Inter insolentiam iniuriosam, & diligentiam nõ ambitiosam, multum interest. ff. lib. 22. tt. 1. l. 33.

Dignitas.

Ex conuersatione aequali contemptio dignitatis nascitur. ff. lib. 1. tt. 18. l. 19. in prin.

Dolus.

Non capitur, qui ius publicum sequitur. l. 116. § non.

Nemo uidetur fraudare eos qui sciunt & consentiunt. ff. lib. 45. tt. 9. l. 6. § praeterea. lib. 50. tt. 17. l. 187.

Dolus est, si quis nolit persequi, quod persequi potest: aut si quis non exegerit, &c. ff. lib. 17. tt. 1. l. 44.

Non potest uideri improbus, qui ignorat quantum soluere debeat. l. 99.

Dolus malus etiam absentis esse potest. ff. lib. 47. tt. 8. l. 4. § hoc autem edicto.

Verum est, eum qui per iniuriam uerberat, dolo facere. ff. lib. 47. tt. 8. l. 4. § si cum seruum.

Fraudis interpretatio semper in iure ciuili non ex euentu duntaxat, sed ex consilio quoque consideratur. l. 79.

Nemini sua frustratio prodesse debet. ff. lib. 17. tt. 1. l. 37. § fin.

Nemo ex suo delicto meliorem suam conditionem facere potest. l. 176. lib. 4. tt. 3. l. 1. in prin. lib. 24. tt. 3. l. 10. § fin.

In uniuersum haec in ea re regula sequenda est, ut dolus omnino puniatur, etsi non alicui, sed ipsi qui eum admisit, damnosus futurus erit. ff. lib. 44. tt. 4. l. 11. § fin.

De reliquis, uide ȝ lib. 24. cap. 4. item. lib. 15. cap. 4. de actionib. uers. Si dolo.

Domus.

Domum suam reficere unicuique licet, dum nõ officiat alteri, &c. l. 61.

Domus tutissimum cuique refugium atque receptaculum est. ff. lib. 2. tt. 4. l. 18.

Nemo de domo sua inuitus extrahi debet. l. 103.

Aedes ex duab. rebus constant: ex solo & superficie. ff. lib. 41. tt. 3. l. 23. in prin. ibi, Veputa cum ędes.

Domus pariete medio aedificato in duas diuisa, pro duab. domib. accipitur. ff. lib. 8. tt. 4. l. 6. § quod & in aedibus.

Donatio.

Cuius per errorem dati repetitio est, eius consulto dati donatio est. l. 53.

Donari uidetur, quod nullo iure cogente conceditur. l. 82. lib. 13. l. 69. § si de falcidia.

Dubia.

In re dubia melius est uerbis edicti seruire. ff. lib. 14. tt. 1. l. 1. § sed si sciente.

Cum manifestissimus est sensus testatoris, uerborum interpretatio nunquam tantum ualeat, ut melior sensu existat. C. lib. 6. tt. 28. l. 3.

Non ordo scripturae spectatur, sed potius ex iure sumitur quod agi uidetur. ff. lib. 46. tt. 3. l. 6.

De reliquis, uide ȝ in principio huius capitis, de actore & reo. item ȝ lib. 2. huius Methodi, de officio iudicis circa res dubias.

Error.

Non uidentur consentire, qui errant. l. 116. § fin.

Hi qui nesciunt ius suum, eligentes id eund putant sibi competere, non amittunt. ff. lib. 5. tt. 2. l. 19. § caeterum si quis.

Error ius facit. ff. lib. 22. tt. 10. l. 2. § fin.

Expressa, & non expressa.

Expressa nocent, non expressa non nocent. l. 195. lib. 35. tt. 1. l. 50.

Aliud iuris est si quid tacitè continetur, aliud si uerbis exprimatur. ff. lib. 30. l. 67. § illi si uolet.

Saepe credimus defunctum aliquid uoluisse, & tamen non rogasse. ff. lib. 24. tt. 1. l. 5. § si quis rogatus.

Factum.

Factum infectum nulla pactione nec constitutione ulla fieri potest. ff. l. 31. lib. 49. tt. 15. l. 12. § factis autem.

Fama.

Falsus rumor non solet obesse. ff. lib. 28. tt. 5. l. 92. § quia falsus.

Foemina.

Foeminae ab omnibus officijs ciuilibus remotae sunt, &c. l. 2.

Mulieribus

Mulieribus tunc succurrendum est, cum defraudantur, non ut facilius calumnientur. l. 110. § final.

In multis iuris nostri articulis deterior est conditio fœminarum quàm masculorum. ff. lib. j. tt. 5. l. 9.

Fructus.

Fructus rei est, uel pignori dare licere. l. 72.

Species lucri est ex alieno largiri, & beneficij debitorem sibi adquirere. ff lib. 47. tt. 2. l. 56. § cum qui.

Omnis fructus non iure seminis, sed iure soli percipitur. ff. lib. 22. tt. j. l. 25. in prin. § in alieno.

Omnes fructus rerum natura hominum gratia comparauit. ff. lib 22. tt. j. l. 28. § fin.

Furiosus.

Furiosus nullum negocium contrahere potest. l. 5.

Furiosi, uel eius qui bonis interdictum est, nulla uoluntas est. l 40.

Furiosus absentis loco est. l. 166 § fin.

Qui furere cœpit, & statum & dignitatem in qua fuit, & magistratum & potestatem uidetur retinere, sicut rei suæ dominium retinet. ff. lib. j. tt. 5. l. 20.

Genus & species.

In toto iure generi per speciem derogatur, & c. l. 80. lib. 40. tt. 4. l. 10. in prin. lib. 48. tt. 19. l. 41.

Semper generalibus specialia insunt. l. 189.

Non est nouum ut lex specialiter quibusdam enumeratis, generale subijciat uerbum, quo specialia complectatur. ff. lib. 9. tt. 2. l. 27. § cum eo.

Honestum.

Non omne quod licet, honestum est. l. 186.

Imperium.

Par in parem non habet imperium. ff. lib. 4. tt. 8. l. 3. § fin. l. 4. lib. 36. tt. j. l. 13. § tempestiuum.

Impossibile.

Impossibilium nulla obligatio est. l. 31. l. 145. l. 177.

Quæ facta lædunt pietatem, existimationem, uerecundiam nostram, non facere nos posse credendum est. ff. lib. 28. tt. 7. l. 15.

Impubes.

Vide ĩ Pupillus.

Initia.

Vniuscuiusque contractus & initium spectandum est, & causa. ff. lib. 17. tt. j. l. 8. in prin. tt. 2. l. 58. § si filiusfamiliás.

Origo potius obligationis quàm titulus actionis considerandus est. C. lib. 4. tt. 28. l. 3. § fin. ff. lib. 14. tt. 6. l. 14. § fin.

Quod initio uiciosum est, tractu temporis non potest conualescere. l. 29. l. 201. l. 210.

Cum principalis causa non consistit, nec ea quæ sequuntur locum habent. l. 138. l. 178. l. 200.

Interesse.

Quatenus cuiusque interest, in facto, non in iure consistit. l. 24.

Interesse eius uidetur qui damnum passurus est, non eius qui lucrum facturus est. ff. lib. 47. tt. 2. l. 73. § fin.

Iudex.

Pertinet ad officium prætoris, lites deminuere. ff. l b. 12. tt. j. l. 21.

Qui iussu iudicis aliquid facit, non uidetur dolo facere: quia parêre necesse habet. l. 127.

Qui auctore iudice comparauit, bonæ fidei possessor est. l. 179.

Factum à iudice quod ad officium eius non pertinet, ratum non est. l. 132.

Iudicia.

Idcirco iudiciorum uigor, iurisque publici tutelà uidetur in medio constituta, ne quisquam sibi ipsi permittere ualeat ultionem. C. lib. j. tt. 9. l. 13.

Iudicium redditur in inuitum. ff. lib. 45. tt. j. l. 83. § j.

In extraordinarijs iudicijs conceptio formularũ non obseruatur. ff. lib. 3. tt. 5. l. 46.

Ius ciuile.

Iura sanguinis nullo iure ciuili dirimi possunt. l. 8.

Quæ rerum natura prohibentur, nulla lege confirmata sunt. l. 148.

Error ius facit. ff. lib. 33. tt. 10. l. 2. § fin.

Quod pluribus placet, hoc statuatur. C. lib. 7. tt. 71. l. 8. § pari autem.

Non spectandum est quid Romæ factum est, sed quid fieri debeat. ff. lib. j. tt. 18. l. 12.

Omnis definitio in iure ciuili periculosa est: parum est enim ut subuerti non posit. l. 202.

Ius ciuile uigilantibus scriptum est. ff. lib. 42. tt. 9. l. 24. § fin.

Multa iure ciuili contra rationem disputãdi pro utilitate communi recepta esse, innumerabilibus rebus probari potest. ff. lib. 9. tt. 2. l. 51. § multa autem.

Bonæ fidei non congruit de apicibus iuris disputare. ff. lib. 17. tt. 1. l 29. § quædam.

Non fit excusatio aduersus præcepta legũ, ei qui dum leges inuocat, contra leges committit. ff. lib. 4. tt. 4. l. 37. § fin.

Qui uetante prætore fecit, hic aduersus edictum fecisse propriè dicitur. l. 102.

Lædere alium.

Non debet alteri per alterum iniqua conditio inferri. l. 74.

Nemo potest mutare consilium suum in alterius iniuriam. l. 75.

Factum cuique suum, non aduersario suo nocere debet. l. 197. in prin.

Iure naturæ æquum est, neminem cum alterius detrimento & iniuria fieri locupletiorẽ. l. 206. lib. 12. tt. 6. l. 14.

Naturalis simul & ciuilis ratio suadet, alienã cõditionem meliorem etiam ignorantis & inuiti nos facere posse, deteriorem nõ posse. ff. lib. 3. tt. 5. l. 38.

Bono & æquo non conuenit, aut lucrari aliquẽ cum damno alterius, aut damnum sentire per alterius lucrum. ff. lib. 23. tt. 3. l. 6.

Nemo alterius facto debet prægrauari. ff. lib. 28. tt. 5. l. 44.

Nullum patris delictum innocẽti filio pœnæ est. ff. lib. 50. tt. 2. l. 2. § nullum.

Leges.

Leges.

Simplicitas legibus amica. Inst. lib. 3. tt. 2. § cæterùm uers. & hæc quidem.

Quæ propter necessitatem recepta sunt, non debent in argumentum trahi. l. 122.

Quod contra rationem iuris receptũ est, non debet produci ad consequentias. l. 183.

De reliquis, uide paulo s̄ Ius ciuile.

Libertas.

Libertas inæstimabilis res est. l. 106. l. 136. § fin.

Libertas omnibus rebus fauorabilior est. l. 164.

Liberum corpus nullam recipit æstimationem. ff. lib. 9. tt. 3. l. 7. § fin. tt. 1. l. 3.

Locuples.

Qui rem alienam defendit, nunquã locuples habetur. l. 126.

Præposterum est ante nos locupletes dici, quàm acquisierimus. ff. lib. 35. tt. 2. l. 63.

Locupletior non est factus, qui liberum adquisierit. l. 168.

Magistratus.

Quod alium facientem prohibere ex officio necesse habuit, id ipse committere non debuit. ff. lib. 8. tt. 5. l. 15.

Nemo potest gladij potestatẽ sibi datam, uel cuiuslibet alterius coërctionis ad alium transferre. l. 70.

Non est singulis concedendum, quod per magistratum publicè possit fieri, ne occasio sit maioris tumultus faciendi. l. 136.

Maleficia.

Maleficia uoluntas & propositum, delinquentis distinguant. ff. lib. 47. tt. 2. l. 55. in prin.

In maleficijs uoluntas spectatur, nõ exitus. ff. lib. 48. tt. 8 l. 14.

Eadem enim seueritate uoluntatem sceleris, qua effectum puniri, iura uoluerunt. C. lib. 9. tt. 8. l. 5 § 1.

Pœnas ob maleficia solui, magna ratio suadet. ff. lib. 46. tt. 1. l. 70. § id quod uulgò.

Neq; impunita maleficia esse oportet. ff. lib. 9. tt. 2. l. 51. § quòd si quis absurdum.

Peccata nocentium nota esse & oportet & expedit. ff. lib. 47. tt. 10. l 18. in prin.

Mutus.

Vbi non uoce, sed præsentia opus est, motus si intellectum habet, potest uideri respondere. l. 566.

Neminem lædere.

Vide s̄ Lædere alium.

Nolle.

Vide j Velle.

Non expressa.

Vide s̄ Expressa.

Nuptiæ.

Nuptias non cõcubitus, sed consensus facit. l. 30.

Obligatio.

Nemo ideo obligatur, quia recepturus est ab alio quod præstitit l. 130.

Occasio.

Capienda occasio est, quæ præbet benignius responsum. l. 128.

Melius est occurrere in tempore, quàm post exitum uindicare. C. lib. 3. tt. 27. l. 1. § 1.

Interest nostra potius nõ soluere, quàm solutum repetere. ff. lib. 16. tt. 2. l. 3.

Officium.

Nemini suum officium debet esse damnosum. ff. lib. 47. tt. 2. l. 63. § quod uerò ad.

Onus.

Vide s̄. Commodum.

Pars.

Vide j Totum.

Pœna.

Quod à quoquam pœnæ nomine exactum est, id eidem restituere nemo cogitur. l. 46.

Plus.

Vid j totum.

Possessio.

Omnis de possessione controuersia, aut ad hoc pertinet, ut quod non possidemus nobis restituatur: aut ad hoc, ut retinere nobis liceat quod possidemus. ff. li. 43. tt. 16. l. 1. § illud enim restat.

Posthumus.

Qui in utero est, perinde ac si in rebus humanis esset custoditur, quoties de commodis ipsius partus quæritur, &c. ff. lib. 1. tt. 5. l. 7. l. 26.

Prædo.

Nemo prædo est, qui precium numerauit. l. 168. in prin.

Priuilegium.

Priuilegia quædam causæ sunt, quædam personæ. l. 156.

Quædam ad hæredem transeunt, quędam non. l. 68. l. 156. l. 151.

Inuito beneficium non datur. l. 69. l. 198 § fin.

Omnes licentiam habent ijs, quæ pro se introducta sunt renũciare. ff. lib. 4. tt. 4. l. 41. lib. 2. tt. 14. l. 46. § fin. C. lib. 2. tt. 3. l. 29. li. 1. tt. 3. l. 39. Nouell. c. 136. § sancimus igitur.

Hoc quod pro quibusdã introductũ est, inferre eis iacturam, minimè rationi conuenit æquitatis. C. lib. 4 tt. 21. l. 18. § fin. ff. lib. 37. tt. 10. l. 3. § diuus etiam Hadrianus.

Prohibitum.

Quod quis suo nomine exercere prohibetur, id nec per subiectam personam agere debet. ff. lib. 50. tt. 8. l. 2. § 1.

Publica utilitas.

Vtilitas publica præferenda est priuatorum contractibus. C. lib. 12. tt. 63. l. 3.

Nec publicè prodest singulis legum adminicula denegari. C. lib. 7. tt. 42. l. 1.

Pupillus.

Impuberes ab omnib. officijs ciuilibus debẽt abstinere. l. 2. § fin.

Pupillus omnia negocia tutore autore agere potest. l. 5.

Pupillus pati posse, non intelligitur. l. 110. § pupillus.

Pupillũ qui proximos pubertati sit, capacem esse & furandi & iniuriæ faciendę cõstat. l. 111. in pri.

Pupillus nec uelle nec nolle in ea ætate (nisi apposita tutoris autoritate) creditur. l. 149.

Pupillo dolus tutoris nocere non debet. l. 198.

Regula.

Regula est, quæ rem, quæ est, breuiter enarrat, nõ ut ex regula ius sumatur, sed ex iure quod est regula fiat, &c. l. 1.

Reus.

Vide s̄ Actor.

Seruitus.

Seruitutem mortalitati ferè comparamus.l.209.
Seruitus morti assimilatur.ff.lib 35.tt.1.l.57.§ fio.

Seruum.

Nno io omnibus seruus dnmino parêre debet.ff. lib.47.tt.10.l.17.§ si iussu. lib.50.tt.17.l.198.in prin.
Velle nō creditor, qui obsequitur imperin patris uel domini.l.4.
Qund attinet ad ius ciuile, serui pro oullis habētur,&c.l.32.
Cum seruis nulla actio est.l.107.
In personam seruilem nulla cadit obligatio.l.22. in prin.
In omnibus officijs quæ fieri per liberas personas leges desiderant, seruus interueoire nō potest.l.135.
Qui io seruitute est, usucapere nō potest: nā cum pnssideatur, pnssidere non uidetur.l.160.
Melior nnstra conditio per seruos nostros fieri potest, deterior nnn.l.175.
Qund quis cum seruus esset egerit, proficere liberto facto nnn pntest.l.188.
Seruus reipub.causa abesse non potest.l.211.

Soluere.

Plus est, statim aliquid dare: minus est, post tempus dare.Inst.lib.3.tt.21.§ noo solum autem.

Species.

Vide s Genus.

Stultus.

Noo debeot esse melioris cōditiooisstulti, quàm periti.ff.lib.43.tt.23.l.4.§ fio.
Non negligentib.subuenitur, sed necessitate rerum impeditis.ff.lib.4.tt.6.l.16.
Non stultis succurri solet, sed errātibus. ff.lib.22. tt.6.l.9.§ quod si ideo.

Suum.

Suæ qnidē quisq; rei mnderator atq; arbiter, oō nmnia negncia, sed pleraque ex proprio auimo facit. C.lib.4.tt.35.l.21.
Iniqunm est, iogenuis hnminibus nnn esse liberā rerum suaruin alieoationem. ff.lib.37.tt.12.l.2. in fine.
Iniquum est, inuitum suo precio res suas uendere.ff.lib.25.tt.2.l.9.
Expedit reipub. ne sua re quis malè utatur. Inst. lib.1.tt.8.§ sed maior asperitas.
Prodesse sibi unumquemq; dum alij non noceat, nnn prohibitum est.ff.lib.39.tt.3.l.1.§ ijdem.
Nemn potest sibi legem dicere, ut ab ea recedere non possit.ff.lib.32.l.22. in prin. lib.24.tt.j.l.7.§ uxori quis.

Successor.

Nemo plus iuris ad aliū transferre potest, quàm ipse habet.l.55.
Nnn debeo melinris conditionis esse quàm auctor meus, à quo ius in me transit.l.175.§ fin.
Absurdum est, plus iuris habere eum cui legatus est fundus, quàm hæredem aut ipsum testatorem, si uiueret.l.120.§ fin.
Qui io ius dnminiumûe alterius succedit, iure eius nti debet.l.177.in prin.
Quod ipsis qui contraxerunt obstat, & successnribus enrum nbstabit.l.185.
Cum quis in alicuius locum successerit, non est æquum ei nocere hoc, qund aduersus eum nō nocuit in cuius locū successit.l.197.§ cum quis.

Tacens.

Vide s Confessio & Consensus.

Totum & Plus.

In toto & pars continetur.l.113.
In eo quod plus est, semper ioest & minns.l.110. in prin.
Nihil interest de uniuerso quæratur, an de parte. ff.lib.29.tt.2.l.82.§ fin.
Cuius effectus omnibus prodest, eins & partes ad uniuersns pertinent.l.195.
Nō debet cui qund plus est licet, quod minus est nnn licere.l.21.
Est perquàm ridiculum, eum qui minoribns pœnæ causa prohibitus sit, ad maiores adspirare.ff. lib.48.tt.22.l.7 § fin.

Verba & uocabula.

Natura rerū inductum est, ut plura siot oegocia quàm uncabula.ff.lib 19.tt.5.l.4.
Nomina significādnrum hnminom gratia reperta sunt: qui si alio,&c.Inst.lib.2.tt.20.§ si quidē in nomine.
Exemplo turpissimum est, fœminino uocabulo etiam masculos cōtineri.ff.lib.31.l.46.in prin.
Semper sexus masculinus fœmininū sexum cōtinet.ff.li.32.l.60.uide s cap prox.io uerbo Quis.

Veritas.

Plus ualet qund in ueritate est, quàm quod in opinioue.Inst.lib.2.tt.20 § si quis rem suam.
Veritas rerum erroribns gestarum noo uitiatur. ff.lib.1.tt.18.l.6.§ ueritas.
Plus ualet quod est actū, qnàm qund est scriptū. uide s lib.2.cap. De instrumentis. uers. Si aliud actum.

Velle, & uoluntas.

Eius est oolle, qui pntest & uelle l.3.
Eius est dare actiooem, denegare qui possit, & dare.l.102.
Quod quis si uelit habere non pntest, id repudiare non potest.l.174 § fin.
Pupillus nec uelle nec nolle creditur.l.149.
Furiosi uel eius cui boois ioterdictum est, oulla unluotas est.l.40.
Velle nnn creditur, qui obseqnitur imperio patris uel dnmini.l.4.
Ambulatoria est unluntas defuncti, usq; ad uitæ supremum exitum.ff.lib.34.tt.4.l.4.

Vis.

Vi factum uidetur id esse, quod quis cum prnhiberetur fecit.l.73 § ui.
Nihil cōsensui tam coutrarium est, quàm uis atque metus,&c.l.116.
Non uidetur uim facere, qui iure suo utitur, & ordinaria actione experitur.l.197.§ 1.

Vtile.

Vtile per inutile uitiari noo debet. ff.lib.45.tt.1. l.1.§ peoult.lib.43.tt.18.l.2.

Vulgò quæsitus.

Vulgò quæsitus matrem sequitur. ff.lib.1.tt.5.l. 19.l.24.
Vulgò concepti dicuntur, qui patrem demōstrare non possunt: uel qui possunt quidē, sed eum habent quem habere nō licet, qui & Spurij appellantur.ff.lib.1.tt.5.l.23.

De re-

De reliquis regulis.

Quæ dubitationis tollendæ causa contractibus inseruntur, ius commune non lædunt.l.81.

Non solet deterior conditio fieri eorum qui litem contestati sunt, quàm si nõ essent, sed plerunq; melior.l.86.lib. 46.tt.2.l.29.

Nemo enim persequendo deteriorẽ causam, sed meliorem facit.l.87.

Refertur ad uniuersos quod publicè fit per maiorem partem.l.120.

Qui non facit quod facere debet, uidetur facere aduersus ea quæ non facit:& qui facit quod facere non debet, nõ uidetur facere id quod iussus est.l.163.

De reliqs regulis, uide in suis locis, quorũ regulæ sunt: ut De hæreditatibus, donatione, uenditione, &c.

FINIS LIBRI VICESIMIQVINTI *& Vltimi.*

METHODVS IN LIBROS FEVDORVM.

DE FEVDO. Cap. 1.

I. *Definitiones feudi.*

Definitio nominis lib.2.tt.3.§ fin.

Definitio rei.lib.2.tt.23.§ in primis.

II. *Quo iure subsistat.*

Consuetudine.lib.2.tt.1.

III. *Species.*

De ijs quę dantur ex camera uel cauerna.lib.2.tt. § fin.tt.10.§ fin.l.58.in prin.

Species & nomina uasallorũ. lib.1.tt.1.lib.2.tt.10.

IIII. *Propria.*

In generali alienatione non continetur feudum. lib.2.tt.26.§ in generali.

Vendita curia, feudum uenditũ non uidetur.lib. 2.tt.51.in prin.

Reliqua, uide ∫ inter Euentus.

V. *Similia & contraria.*

De soldatis. lib.2.tt.10.§ nam illi qui soldatam.

De regalijs.lib.2.tt.56.uide ff.De iure fisci.

De allodijs.lib.2.tt.54.in prin.

VI. *Causæ ex quibus feudum adquiritur.*

Inuestitura & succesio.lib.2.tt.1.§ fin.

Declaratur quid sit inuestitura. lib.2. tt.2. in prin. uide ∫ cap.prox.

Distinguitur ∫ cap.prox.

VII. *Causæ ex quibus feudum amittitur.*

Vide ∫ cap.3.

VIII. *Euentus feudi.*

Proprietas rei ad dominum pertinet.lib.2. tt.8.§ fin.tt.23.§ fin.

Dominus rem feudalem alienare an possit.lib.2. tt.9.§ fin.tt.55.§ præterea ducatus.

Officia domini erga uasallum, quibus non præstitis proprietatem rei feudalis amittit.lib.2.tt. 6.§ fin.tt.26.§ domino committere.tt.47.

Officia uasalli, quibus non præstitis feudũ amittit, uide ∫ cap.3.

Vasallus feudi conditionem meliorem, non deteriorem facere potest.lib.2.tt.8.§ econtrario.

Vasallus feudum innito domino alienare nõ potest, uide ∫ cap.3.

Vasallus feudum innitis adgnatis alienare nõ potest, nec in filiam cõfirmare: & de reuocandõ eo ab adgnatis & filio.li.2.tt.26.§ Titius filios. tt.29.in prin.

Vasallus feudum Domini cõsensu alienatum recipiens, an pro re propria habeat? lib.2.tt.44. § fin.

Vasallus de feudo testari nel disponere non potest.lib.1.tt.8.in prin.

De feudo communi diuidendo.lib.2.tt.55.§ pręterea.tt.58.§ item sciendum.

De actione feudi nomine à uasallo inferenda & excipienda.lib.2.tt.8.§ rei autẽ.tt.26.§ si uasallus.tt.43.

Hæres qui retento feudo hęreditatem repudiat, onus hæreditarium subire an cogatur.lib.2.tt. 45.

Re feudali euicta, an uasallus de euictione agere possit.lib.2.tt.8.in prin.tt.25.

An uasallus seruitute petere uel retinere possit? lib.2.tt.8.§ rei autem.

An uasallus seruitutem prædio feudali imponere possit? lib.2.tt.8.§ quid ergo.

An uasallus de feudo transigere possit? lib.2. tt. 26.

An uasallus feudum domino innito possit refutare? lib.2.tt.38.

Officia uasallorum circa pacem tenendam.lib.2. tt.27.tt.33.tt.59.Extrauagant.const.1.const.2.

DE PETITIONE FEVDI quæ datur uasallo. Cap. 2.

I. *Causa ex qua competit hæc actio.*

Si cui feudum constitutum sit, & inuestitura facta.

DISTINGVITVR:

1 *Ex persona constituentis feudum.*

De episcopo, abbate, abbatissa, præposito, marchione, comite, & ijs qui ab illis feuda habent. lib.1.tt.1.in prin.tt.6.in prin.

De uasallis.lib.j.tt.j.in prin.§ fin.tt.5.§ aut si libellario.lib.2.tt.9.in prin.tt.26.§ beneficiū. tt.34. § similiter.tt.55 § callidis insuper.
De fœmina.lib.2.tt.3.§ personam uerò.
De minore annis, & alio cui bonis interdictum est.lib.2.tt.3.in prin.

2 *Ex persona eius cui feudum constitutum est.*

Non distinguitur qualis ea sit persona.lib.2.tt.3.§ personam.
De eo qui miles non est, ut paganus & rusticus. lib.2.tt.26.§ beneficium. tt. 34. § ex eadem lege.§ similiter.
De eo qui fidelitatem facere non uult.lib.2.tt.3.§ final.
De seruo.lib.2.tt.3.§ personam uerò.
De extraneo, nō requisitis prius proximioribus cognatis.lib.2.tt.3.§ sed etiam res.

3 *Ex persona eius per quem feudum constituitur, & inuestitura fit.*

Per procuratorem & dari & accipi feudum potest.lib.2.tt.3.§ personam uerò.tt.58.§ item inuestitura.

4 *Ex re in qua feudum constituitur.*

De re quæ alienari non potest. lib.2. tt.3. § sed etiam res.
De re ecclesiastica.lib.j.tt.6.in prin.
De rebus mobilibus.lib.2.tt.j.§ fin.
De re communi.lib.2.tt.58.§ item sciendum.
De feudo alieno, de quo alius inuestitus est.lib.j. tt.9.§ nam si quis fuerit. tt.22. § si quis fecerit. tt.27.§ fin.lib.2.tt.26.§ motibus.tt.34. § ex eadem lege.tt.35.tt.55.§ præterea ducatus.

5 *Ex causa propter quam, & modo quo constituitur, datur uel accipitur feudum.*

Si sub prætextu pecuniæ, & non amore & honore domini.lib.j.tt.27.in prin.
Si dominus rem pignori dederit, ita ut non soluta intra certum tempus pecunia creditor eam rem in feudum habeat.lib.j.tt.27.in prin.lib.2. tt.51 § fin.
Si ad certum seruitium feudum detur.lib.2.tt.51. § fin.
Si pro se & suis hæredibus, masculis & fœminis, & cui ipse nellet dare uel alienare, acceperit.lib.2.tt.26.§ feudum ea.tt. 48.

6 *Ex adiunctis & solennitate inuestituræ.*

Si inuestitura non interueniat.lib.j.tt.25.in prin. li.2.tt.j.§ si.tt.26.§ si quis triginta. tt.33.in prin. § nec dicatur. Declaratur q̄d sit inuestitura & quomodo fiat,lib. 2.tt.2.in prin.
De iuramento fidelitatis à uasallo præstando.lib. 2.tt.3.§ fin.tt.5.tt.7.tt.55.§ fin.lib. de pace Constant.§ uasalli nostri.§ in Christi nomine.utrū ante an post inuestituram iurādum. lib.2.tt.4.
De breui testato interueniēte.lib.j. tt.4. in prin.

7 *Quibus præsentibus inuestitura facienda?*

De paribus curiæ, & alijs.lib.j.tt 4.in prin. lib.2. tt.2.in prin.tt.32. in prin. tt.58. in prin. § idcirco pares.

8 *Ex consequentibus.*

Vide ī cap.prox. Causas quibus feudū amittitur.

II. *Quibus competit hæc actio, & de feudi successione, quibus competat?*

De hæredibus uasalli.lib.j. tt.14. in prin.
De liberis uasalli.lib.j.tt.j.§ & quia uidimus.tt.8. in prin.tt.14.§ si capitanei. tt.19. lib.2. tt. 11. in prin.tt.14.tt.50 in prin.
Si datum sit feudum pro se & legitimo hærede masculo.lib.j.tt.13.§ penult.
De posterioris matrimonij filijs.lib.2.tt.26.§ mulier.tt.29.
Si ita matrimonium contractum sit, ne filij ex eo nati patri ab intestato succedāt.lib.2.tt.26.§ filij mei.tt.29.
De naturalibus filijs.lib.2.tt.26.§ naturales.
De filiabus, & harum liberis, uide ī. De fœminis.
De filio adoptiuo.lib.2.tt 26.§ adoptiuus.
De parentibus uasalli.lib. 2.tt.50.in prin.
De collateralibus & adgnatis.lib.2.tt.49.
De fratribus uasalli.li.j.tt.j. § & quia uidimus. tt. 8 § hoc quoque obseruand.§ fin.tt.12.tt.14.§ si capitanei. § si duo fratres. tt.18.19. tt.20. lib.2. tt.11.§ his uerò deficientib. tt.12. tt.26. § fin.tt. 29.§ fin.
De fratrū filijs.lib.2.tt.11. § his uerò deficiētibus.
De consobrinis.lib.j.tt.14.§ si capitanei.
De patruo.lib.j.tt.19.in prin.
De adgnatis ulterioribus.lib.j.tt.j.§ hoc quoque sciendum. lib.2. tt.11.§ his uerò deficientibus. tt.50.§ dummodo scias.
De marito & uxore.lib.j.tt.15. in prin.lib.2.tt.8 § fin.tt.13.
De fœminis, & harum liberis.lib.j.tt.j.§ hoc autē notandum.tt.6.§ quinetiā.tt.8.tt.14.§ fin.tt.15. § etsi ipsa fœmina.tt.24.lib.2.tt.11.in prin. tt.17. in prin. tt.18. tt.30. in prin.tt. 34. § similiter. tt. 36.§ fin.tt.50.in prin.tt.51.§ similiter.
De muto, surdo, cæco, claudo, & simili qui seruire non potest.lib.j.tt.6.§ fin.lib.2. tt.36.
De clerico & alijs religiosis. lib.2. tt.30. § fi.tt.36. § fi.
De eo qui hæreditatem repudiauit.lib.2.tt.45.tt. 51.§ filius.

III. *Apud quem competant feudi actiones?*

De imperatore paribus curiæ, & iudice ordinario li.j.tt.18. in prin.tt.22.§ fin.tt 26.§ testes uerò sint. § his enim non cogentibus. lib.2.tt.15. in prin.§.fin.tt.16.tt.20.in prin.tt.34.in prin.tt. 39.§ si inter dominum.tt.46.tt.55.§ fin.

IIII. *Quid ueniat in hanc actionem?*

Hac actione petit uasallus, ut ei res feudi nomine tradantur, seu ut mittatur in possessionem: etsi non mittatur in possessionē, ut nunc ei præstetur id quod interest.lib.2.tt.7.§ fin.tt.26.§ si facta.
De incremento & accessione feudi.lib.j.tt.4.§ si quis de manso.§ fin.
De reliquis, uide ī cap.prox. Quid ueniat.

V. *Adiuncta & Euentus harum actionum.*

Vter lite pendente debeat esse in possessione.lib. 2.tt.26.in prin § inter filiam.

Si domi-

Si dominus uel uasallus citatus non uenerit. lib. 2.tt.22.

De feudo directo, de quo lis nō est, nihilominus inuestiri debet uasallus. lib.2.tt.20.§ item dicit uasallus.tt.39.§ ubi autem dicit.

DA PROBATIONIAVS.

Vter & per quæ probare debeat in his actionibus. Distinguitur ex re probanda, seu de qua quæritur.

Si de iure quæratur. lib.2.tt.j.in prin.

Si de inuestitura quæratur. lib.j.tt.2 § fin. tt.4. in prin.tt.10.tt.11.in prin.tt.23.tt.26.tt.28. lib.2.tt. 2.in prin.usq; ad § fin.tt.3.in prin.tt.19.tt.25.§ fi. tt.27.§ si duo homines.tt.32.tt.33.tt.34.§ sed cū uuum.tt.58.§ notandum.usq; ad fin.tituli.

Si dominus dixerit, se per guardiam uel castaldiam dedisse: alter dicat se de feudo inuestitum. lib.j.tt.2.§ fin.tt.4.§ item si uasallus.

Si dominus dicat se pignori dedisse, alter dicat se pro feudo tenere. lib.j.tt.4.§ similiter si aliquis.

Si uasallus de incremento quoq; se inuestitū asserat. lib.j.tt.4.§ si quis de manso.

Si dicatur allodium. lib.2.tt.26.§ inter filiā. tt.41. tt.51.§ si contentio.

Si de successione feudi quęratur. lib.j.tt.4.§ cum autem quis.

Si dicatur feudum paternum uel nouum. lib.j.tt. 4.§ cum autem quis.tt.12.lib.2.tt.11.§ fin. tt.14. tt.15.§ idem placet.tt.26.in prin.

Si pactum contra feudi naturam dicatur intercessisse. lib.2.tt.2.§ fin.

Si instrumētum falsum dicatur. lib.2.tt.58.§ si instrument.

Si uasallus ingratus fuisse, uel dominū offendisse dicatur. lib.2.tt.57.

Si uasallus ignorās feudum, id alienasse dicatur, lib.2.tt.42.

De reliquis. lib.2.tt.27.§ si duo homines. tt.58.§ si instrumcut.§ notandum.

VI. *Adfinia remedia.*

De ui. lib.2.tt.22.§ fin.tt.39.§ fin.

DE REPETITIONE FEVdi quæ datur domino. Cap. 3.

I. *Causæ ex quibus feudum amittitur, & hæc actio datur.*

De sola pœnitentia domini, sine culpa uasalli. li. j.tt.j.§ & quia uidimus.§ fin.tt.2.tt.7.tt.11.§ fin. tt.16.tt.21.in prin.tt.23.§ fin.lib.2.tt.26.§ si facta.

Si successor uel hæres inuestitoris non habuerit ratum. lib.j.tt.3.lib.2.tt.58.§ item hæredes.

Si cum ex die uel sub cōditione feudum datum esset, ante diem uel conditionem existentem inuestitor uel inuestitus sit mortuus: uel etiā antequā inuestitus in possessionem missus sit. lib.j.tt.3.tt.9.tt.25.§ fin.lib.2.tt.26.§ motibus. tt.35.

Si is ad quem feudum pertinet cōsenserit, alium eo inuestiri, uel sciens tacuerit, lib.j.tt.5.§ preterea.tt.26.§ fin.lib.2.tt.26.§ Titius filios.

Si uasallus domino feudum refutauerit. lib. j.tt. 5.§ rursus.lib.2.tt.14.tt 38.tt.39.in prin.

Si feudum à uasallo alij in feudum datum ad dominum redierit. lib.j.tt.5.§ rursus si fidelis.

Si dominus feudum alij uendiderit lib 2.tt.21.in prin. uide ȝ cap.j.memb.8.uers Dominus tem.

Si uasallus feudum sine consensu domini alienabit, uide ȷ eod.

Si uasallus feudum cum consensu domini alienauit. lib.j.tt.13.§ fin.lib.2.tt.9.§ fin.

Si dominus inops factus sit, uel ęre alieno prematur. lib.2.tt.58.in prin.

Si res euincatur. lib.2.tt.8.in prin.tt.25.

Si uasallus natura uel iure non potest amplius seruire, uel sustinere officia militaria. lib.2.tt. 21.§ fin.

Si obmutescat uasallus. lib.j.tt.6.§ fin.

Si clericus uel aliàs religiosus factus sit uasallus. lib.2.tt.21.tt.26.§ qui clericus.tt.30.§ fin.

Si uasallus infamis sit factus, ut in curia amplius stare non possit. lib.2.tt.36.in prin.

Si uasallus fratrem suum occiderit, uel aliter parricidium commiserit, uide ȷ uers. Si fratrem uel filium.

Si uasallus domino mortuo, uel uasalli hæres uasallo mortuo, intra annum & diem inuestiturā nō petierit. li.j.tt.22.in prin. lib.2.tt.24.in pri. tt.40.in pri.tt.52.§ fin.tt.55.§ præterea si quis. lib.de pace constant.§ uasalli.

A quo feudum recognoscere debeat. lib.2.tt.17.§ fin.tt.34 § ex eadem lege.tt.55.§ pręterea ducatus.

¶ *Si ingratus fuerit uasallus aduersus dominum, & suum officium non fecerit.*

Distinguitur:

s *Ex specie facti seu ingratitudinis.*

Si fidelitatem non faciat, uel domino nō seruiat lib.j.tt.21.in prin.lib.2.tt.3.§ fin.tt.4.l.24.§ est & alia.§ sed non est alia. tt.26.§ etsi uasallus.§ omnes filij.§ si minori.§ si quis decesserit.§ licet uasallus.tt.28.in prin.usq; ad § si uasallus.§ fin.tt.34 § ex eadem lege.tt.37.§ fin.tt.38 § fin. tt.40.§ similiter. tt.52.§ satis bene. tt.54.§ ut autē.tt.55.§ firmiter.§ præterea ducatus.§ fin. lib.de pace constant.§ uasalli nostri.

Si dominum non adiuuat, eumq; in prælio deserat. lib.j.tt.5.in prin.tt.17.tt 21.§ fin.lib.2.tt.24.§ item qui dominum.tt 28.in prin.

Si iustitiam domino facere nolit, & in iudicium uocatus non uenerit. lib.2.tt.22.in prin.tt.24.§ illud tamen.

Si rem domini non curet, periculū eius uel damnum non præcaueat. lib.2 tt.26.§ uasallus.tt. 28.§ tu tamen scias.tt.39.§ fin.

Si uitæ domini insidiatus sit, uel alias graues iniurias aduersus eum commiserit. lib.2.tt 24.§ porrò si dominum.tt.51.§ si uoluerit.

Si dominum assalierit. lib.j.tt.5.§ similiter si dominum.tt.17.lib.2.tt.24.§ porrò.

Si cum posset, dominum à morte non liberauit. lib.2.tt.39.§ fin.uel cum inclusum, cum posset non liberauit. lib.2.tt.24.§ item si delator.

Si delator domini fuit, uel consilia eius prodidit. lib.j.tt.17.lib.2.tt 24.§ item si delator.

Si dominum cucurbitauerit: hoc est, si cum uxore uel filia, &c. domini concubuerit. lib.j.tt.5.§

irem si fidelis tt.17.tt.21.§ fio.lib.2.tt.24.§ rursus si domini.

Si fratrem uel filium domini, uel suum occiderit. lib.3. tt.5.§ item si fratrem.lib.2.tt.24.§ deniq; sæpè.tt.37.io prin.

Si dominum accusat, uel contra illum testimoniom dicit lib.2.tt.33.§ similiter uasallus.

Si uasallus abneget feudum, uel feudi conditionem. lib 2. tt.26.§ uasallus si.§ uasallus feudū. tt.34 § fin.

Reliqua uasalli officia, quibus non præstitis feudum amittit.lib.2.tt. 6.tt.7.tt.23.io prio.tt.24.§ præterea si uasallus.tt.26 § licet uasallus.tt.39. § fin.tt 57.Extrauagant.tt.2.

Clausulæ uniuersales, si uel similes culpas admiseriot.lib.3.tt.17.§ fin.lib.2.tt.23.in prin.tt.24.§ sed quia natura.usq; ad § deniq;.

2 *Ex persona facientis contra officium.*

Si cum ecclesia inuestita esset, clericus deliquit. lib.2.tt.40.§ fin.

Si domesticus uel filius uasalli.lib.2. tt.55.§ illud quoq;.

3 *Ex tempore facti.*

Si filius adhuc uiuenre patre contra domioū patris deliquit, an defuncto patri in feudum succedat? lib.2.tt.51.§ quæsitum.tt.55.§ iosuper si.

4 *Ex antecedentibus.*

Si feudum pro se ac suis hæredibus, & ut eui ipse uellet dare uel alienare posset, acceperit.lib.2. tt.26.§ feodum ea lege.tt.48.

5 *Ex cu..tu & consequentibus.*

Si conatus noo habuerit eueotum.lib.2.tt.51.§ si uoluerit.

Alias insuper distinctiones uide ē sub uosquaq; ingratitudinis specie.

¶ *Si feudum sine consensu domini alienauit uasallus.*

lib.3.tt.13.in prio.tt.18 § fin. tt.23. § fin. lib.2.tt. 9.tt.26.§ feudum hac lege. tt.34.§ similiter.tt. 52.io prin.tt.55.in prio. Distioguitur

1 *Ex specie alienationis.*

Si pignori dedit.lib.3. tt.5.§ aut si libellario. § fin. tt.13.in prin.lib.2.tt.8.§ fin.tt.55.in prio.

Si libellario nomine dederit. lib.3. tt. 5.§ aut si libellario.§ fin.tt.13.

Si in feudum dederit, uide ē cap. prox. ab initio uers. De uasallis.

Si pro anima iudicauit.lib.2.tt.55.io prin.

2 *Ex persona eius cui alienauit.*

Si adgnato suo alienaoit. lib.2.tt.39.in prin.

3 *Ex re alienata.*

Si dimidiam tantum partem alienauit. lib.3. tt.5. § penult.tt.13.tt.18.§ fin.li.2.tt.9.io prin.tt.24.§ illud enim est certū tt.38.io prin.tt.55.in prin.

Si allodia alienauit.lib.2.tt.54.io prin.

4 *Ex causa & modo.*

Si ignorans alienauit. lib.2. tt. 26.§ si uasallus. tt. 42.

De reliquis, uide ē Ex specie alienationis.

5 *Ex antecedentibus.*

Si feudum ita accepit, ut cui ipse uellet dare uel alienare posset.lib.2.tt.26.§ feudum ea lege.tt. 48.

6 *Ex consequentibus.*

Si uasallus relicto hærede legitimo masculo decesserit. lib.3. tt.5. § penult.tt.18. § fin. lib. 2. tt. 34.§ similiter.

Si uasallus feudum recoperauit.lib.2.tt.44.

II. *Quid detur feudi amissi repetitio?*

Vtrum ad dominum, an ad adgnatos uasalli reuertatur? lib.3.tt.5.§ his omnibus. § item si sue riot.tt.6.§ fin.tt.8.§ hoc quoq; obseruan.tt.13. § etsi clientulus.usq; ad fin.tituli.tt.18. § fin.tt. 21.§ si quis miles. lib.2.tt.21.tt.24.§ deoiq; sæpe.tt.26.§ Titius filios.tt.37.tt.38.in prio.tt.39. in prin.tt.40 § prrerea.§ fin.tt.45.§ quo repudiato.tt.55.§ præterea.

De liberis uasalli.lib.2.tt.26.§ Titius filios.§ si uasallus.tt.21.tt.37.io prin.Vide paulo ē uers. *Si uasallus relicto hærede.*

Vtrum ad maiorem an ad mioorem dominū reuertatur? lib.2.tt.55.§ illud quoq;.

Si aduersus unum dominum uasallus deliquerit, an alter quoq; agere possit? lib.2.tt.38.

III. *Quid ueniat in hanc actionem?*

Si partem feudi alienauit uasallus, an rotū amittat? lib.3.tt.18.§ fin. lib. 2. tt.24.§ illud enim est certum.tt.38.

De meliorationibos, & eo quod feudo accessit. lib 2.tt.8.§ econtrariò.tt.28 § si uasallus.

De eo qood uasallos transactionis nomine accepit.lib.2.tt.26.§ si uasallus de beneficio.

De seruitute rei feodali per uasallum adquisita. lib.2.tt. 28.§ si uasallus.

De fructibus eius anni quo feudū repetitur. lib. 2.tt. 28 § his coosequenter.

IIII. *Quandiu competit hæc actio?*

Dominus feudum alianatū repetens, nulla temporis præscriptione submouetur.lib.2. tt.9. § præscriptiooe autem. tt.40.§ præterea. tt.55. in prin.

V. *Quæ actio detur: & adfinia remedia.*

Coodictio causa dati, causa non secuta, si seruire nollt uasallus.lib.3.tt.21.in prin.

De ui lib.2.tt.39.§ fin.

VI. *Euentus huius actionis.*

De eo quod interest, & precio emptori restituēdo, si feudum alienatum repetatur.lib.2.tt.9.§ porrò siue de bona.tt.26.§ si uasallus.tt.52.§ si quis uerò cootra.tt.55.§ hos autem.

De appellatioue.lib.3.tt.22.§ fin.

De reliquis euentis, uide ē cap.prox.membr.5.

VII. *Apud quem detur hæc actio.*

Vide ē cap.prox.membr.3.

VIII. *Adiuncta, & de probationibus.*

Vide ē cap.prox.memb.5.

METHODI IN LIBROS FEVdorum Finis.

AD D. IOAN. OLDENDORPIUM IURISCONSULTUM CELEBERRIMUM, Praeceptorem suum obseruandum, Nicolai Vigelij Praefatio.

VM primùm tuos, Praeceptor obseruande, legerem libros, omnem illorum intentionem eò spectare animaduerti, ut litiũ diuturnitas, malum in iudicijs nostris frequentissimũ, è iudicijs atq; rebusp. expelleretur: quam tuam, tuorumq; librorum intentionẽ, nemo nõ honestissimã existimare potest. Tria enim in omni sunt repub. (teste Aristotele) consultationes nimirum de publica utilitate, magistratus atq; iudicia: quibus rectè constitutis, ipsam rempub. rectè constitutam: illisq; deprauatis, deprauatã remp. esse necesse est. Quàm deprauatissima autem nũc sint ob litium saltem diuturnitatem iudicia nostra, tu ipse, prçceptor obseruande, iamdudum multo melius reipsa experiris, quàm ego uerbis eloqui possum. Talia nũc sunt nostra iudicia, ut quę bonis solatio, malis terrori esse conueniebat: uice uersa, ad ea mali prouocent, horreantq; boni, ob solam litium ferè immortalitatem. Quanto autẽ hoc malum rebusp. perniciosius est, tãto tuorum librorũ intentio est laudabilior. Est autem malum illud rebuspub. proh dolor, reipsa testante, perniciosissimũ. Itaq; ego te tuosq; libros, in eo quamuis uiribus impar, secutus, illud malum quantũ scriptis possem, oppugnandũ suscipiebam: nequaquã ratus quenquã fore tam inuidum, qui istum conatũ meum esset reprehensurus. Sed ecce ex improuiso obortum est aduersus me murmur quorundã, quòd doctorum cõmenta improbarem: nam inter cæteras litium diuturnitatis causas & hanc posuerã, quòd plerique Iuri operã daturi, neglectis apertissimis iuris textibus, spinosis doctorum cõmentarijs ac disputationibus inhærerẽt: qua re pluriũ (qui ex cõmentarijs, quorum autoritate reprobata, illi ne hiscere quidẽ amplius in foro auderent, sapiunt) in me excitauerã inuidiam Hanc igitur partem, ob multitudinẽ defensorũ quos habet, mihi inexpugnabilem in oppugnanda litium diuturnitate in posterum missam faciam. Leganr doctores commentatores, glossatores, textusq; iuris negligant qui uolent: nihil ad me. Sed nec illud ad me, quòd omnia per infinitos agunt articulos, respondentq; singulariter singulis. nõ amplius istis mouebor: quamuis præterquàm quod à ratione disputandi abhorrent, litium etiam diuturnitatẽ plurimùm foueant. Vnum pręceptor obseruande animaduerto, istorum uitiorum omnium causam atq; originem esse, inertiã uidelicet, & socordiam iudicum Hanc mihi in posterum oppugnandam sumpsi: qua expugnata, atq; è iudicijs expulsa, spero litium diuturnitatẽ cum reliquis erroribus omnibus à iudicijs exulturam. Nam sanato capite, reliqua iudicij membra facilè pristinum suum uigorem recipiẽt. Proinde rationem de causis forensibus iudicandi, in eam rem conscripsi in qua cùm quædam ex scholis Dialecticorũ desumpta, ab hoc usu forensi & publico abhorrentia posuerim, quæ eorum qui in foro nunc uersantur, opinionem excedunt, ea postea separatim proposui, & explicaui uberius. Apud te autem, præceptor obseruande, ista nulla indigere ꝓbatione certus sum: tibi enim ἀπαράδοξα, non παράδοξα esse, non dubito. Cùm autem tua autoritas ubiq; terrarum, non solùm apud eos qui in scholis, sed apud eos etiã qui in foro uersantur, plurimùm possit, tibi ea defendenda commendo. Mihi nec ætas, nec autoritas, nec etiam eruditio tanta est, ut illorum defensionem, quamuis per se uerissima sint solus ob tam fortuita hominum iudicia suscipere ausim. Iuua me, obsecro: pro mea uirili laborabo, & quãtum in ijs defendendis possum faciam. Ne me in hoc certamine, qui primùm te duce in hęc arma ueni, deseras: persta in suscepta semel militia. nec etiamsi semel atq; iterum parum felici successu pugnaueris arma abijcias: in summis nunc periculis hostis positus est: summi cum infimis, aduersus illum insurgunt: omnes contra litium diuturnitatem, nefandissimum malum, remedia quærunt: honestissimam militamus militiam: tua modò autoritate meis conatibus succurrere, meaq; Paradoxa defendere iuua. Vale.

RATIO IVDICANDI de causis forensibus.

PRAECIPVA LITIVM DIVturnitatis causa, in iudice sita est: eiusq; iudicandi ratio triplex.

Cap. I.

CVM loquirendo litium diuturnitatis causam perlustrarē fori cōsuetudines, librosq; Practicos, animaduerti in libellorum formulis atque cautelis scribendis occupatos esse omnes: de iudicandi formula ac ratione esse præscriptum nihil, adeò aduocatos & procuratores instruunt omnes, iudicem nemo. Hinc inter tot armatos sedet iudex inermis: & nunc in hanc, nunc in illam, ab aduocatis rapitur sententiam: incertus utri partium adhæreat, nescit quādo disputationes in causa permittendæ sint, quando contrà sint inhibendæ. Hinc ne necessarias inhibeat, non necessarias permittit: & aduocatis in infinitum disputandi licentiam cōcedit, non semel, sed sæpius dilationes dat, easq; uel ex leuissima causa. Sedet (ut summatim dicam) inter aduocatos & procuratores iudex, tanquam asinus inter simias. Quare omnes iudiciorum reformationes, ad litium diuturnitatem tollēdam inutiles erūt, nisi prius reformabitur iudex: nam languente capite, cætera membra suo officio rectè fungi qui possint? nónne totum corpus languere necesse est? De ratione igitur iudicandi & antea scripsi quædam, & nunc scribam plura. Hi autem de causis rectius sciunt iudicare, qui & agere causas, & defendere non ignorant. Qui enim rectè agere, excipere & probare scit: is quoque de Actionibus, Exceptionibus & Probationibus rectè sciet iudicare: quoniā de opere solelius iudicat artifex. Sunt tamen quędam iudicandi præcepta peculiaria, quæ exponam. Sanè triplicem iudicandi rationem in usu reperio: quarum prima actionum, exceptionumq; requisita, & singulorum requisitorum probationes respicit: secunda, ipsius facti speciem, eiusq; circomstantias: tertia deniq; statum causæ. Quæ singula genera qualia sint, quodq; istorum putem uerius, in sequentibus expoam. Cognitis autem iudicandi rationibus, rationes acta causarum referendi non erunt incognitæ: cùm eadem sit utriusque ratio atque scientia.

De prima iudicandi ratione.

Cap. II.

PRima itaq; iudicandi ratione Iudex sic procedit. Primùm de actione inquirit, quæ scilicet actio intentata sit, an & quo iure subsistat, & an de facto sit probata. In quo postremò, non solùm an ipsum factum, sed etiam an omnia causæ & actionis istius requisita ab actore probata sint, considerat: quia actor tenetur probare suam actionem, & eius requisita: quibus non probatis, reus absoluendus est, etiamsi nihil præstiterit. Examinata igitur dicto modo actoris actione, ad exceptionem rei conuenti procedit: in qua similiter spectat primùm, quæ à reo conuento exceptio sit opposita: deinde, an de iure actionem excludat: postremò, an factum cum omnibus eius exceptionis requisitis sit probatū. Nam & reum suam exceptionem & eius requisita probare teneri, & nisi probauerit condēnandum esse constat. Exempli gratia: Causa talis in iudiciū deducta est. Maritus & uxor simul in eadem charta testati sunt, iisdem hæredibus institutis: mortuo postmodum marito, uxor superstes mutato testamento alios instituit hæredes: qua testatrice tandem etiā defuncta, priore testamento scripti hæredes, hæreditatem eius ab iis qui posteriore testamento hæredes scripti sont, petunt. Causa diu multumq; hinc inde ab aduocatis agitata, superuenit tandem iudex: notat primò petitionem hæreditatis in iudium deductā, deinde eam actionem de iure subsistere non dubitat: procedit igitur tertiò ad actionis probationem. Et quoniā actores, ex eo quòd se testamento hæredes scriptos asserunt, hæreditatē petunt: obseruat, an satis probatum sit testamentum esse factum, actores heredes institutos, septem testes actui interfuisse, eosq; ad id nocatos, uno actionis contextu testamentum esse factum, testatorē testamenti factionem habuisse, actores hęreditatem intra legitimū tempus agnouisse, reum conuentum hæreditatem possidere, &c. Nam hęc omnia, Petitionis hæreditatis ex testamēto necessaria sunt requisita: & à quolibet qui ex testamento hęreditatem petit probanda. Iam ergo cùm actionem satis probatam uidet iudex, procedit ad exceptionem rei conuenti: notans primò, exceptionem mutati testamenti esse oppositam: deinde, eam de iure Petitionem hæreditatis ex testamento excludere: postremò examinat huius exceptionis probationes, an scilicet à reo connento satis probatum sit, prius testamentum esse mutatum, posterius solenniter coram legitimo testium numero, uno actionis contextu factum & perfectum esse, &c. Hisce omnibus & singulis etiam probatis, conuertit se ad Replicationem actoris, similiter tria in ea spectans: primùm, quæ replicatio ab actore contra exceptionem rei conuenti sit opposita: deinde, an de iure exceptionem excludat: tertiò, an de facto probata sit. In causa proposita uidet ab actore replicatum esse, hoc modo: Testatricem post mortem demùm sui mariti, cum quo testamentum fecerat, id mutasse, & aliud fecisse: quod iure facere non potuerit. Vtrum hæc replicatio de iure exceptionem supradictam excludat, posthæc deliberat iudex. hoc est, An mulier, quæ cum marito suo testata est, mortuo marito suum testamentum amplius mutare nequeat. Hic est status totius negocii, ad quem post multa probationum examina tandem deuenitur. Sed fingamus dictam replicationem de iure excludere exceptionem mutati testamenti. Considerat tūc iudex tertiò, an de facto ea sit probata. Posthæc de duplicatione, triplicatione, &c. eadem tria spectat. Nam non alia de hisce, quàm de superioribus, iudicandi ratio uidetur, nisi fortè iudex in hisce illum iudicandi proces-

processum, ob nimiam eius prolixitatem ac molestiam soleat decurtare. Est enim infinitũ quiddam ita iodicare, & res immẽsi propè laboris, omnium actionũ, exceptionum, replicationũ, &c. & eorum quæ in istis à iure requiruntur probationes, simul exigit iudex. Hinc articulati libelli originem traxisse uidentur: item articuli defensionales, replicatorij, duplicatorij, triplicatorij: item respõsiones singulariter singulis, scilicet ut in ijs articulis & requisitis, quæ aduersarius credit, ponẽs probandi onere releuetur. Hinc etiam articuli additionales, additionalium additionales, elisiui, elisiuorum elisiui, probatorij, reprobatorij, interrogatorij generales & speciales, alia item plura articulorum genera fluxerunt. Nascitur etiam hinc litium incertitudo & immortalitas: ex immortalitate, cumulatio litium ingẽs & immensa. Nam ea semper hac in re mea fuit opinio, litium multitudinem infinitá potius ex diuturnitate, quàm hanc ex illa oriri: quanquam uulgò aliter existimatur. Iudex autem in tanto articulorum & responsionum numero, qui potest aliquid certò & constanter definire? Sanè nõ minus inanis quàm laboriosa & incerta dicta iudicandi ratio uidetur. Nam si exceptio, quam reus actori opposoit, actionem excludit, ut in superiori exemplo Exceptio mutati testamẽti actionem ex testamento: ad qoid (quæso) prosunt actiones, & omnium eius requisitorum probationes, & probationũ examina? quorsum obsecro prodest, probatum esse quòd testamentum sit factũ, quòd actores hæredes sint scripti, testes uocati, quòd testator testamẽti factionẽ habuerit, quòd actores intra legitimum tempus hæreditatem agnoueriot, quòd reus hæreditatẽ possideat, &c. nõnne omnia istiusmodi requisita, omnes omnium reqnisitorũ probationes, quálibet uariæ, multiplices & sumptuosę, cum sua actione, per unicá Mutati testamenti exceptionem excludũtur, ac perimũtur prorsus? Simili ratione quorsum pertinent Exceptionis, omniumq; eius requisitorũ probationes, probationumq; examina, cùm Exceptionem sequens Replicatio exclndit & perimit? nõnne labores & sumptus in eas res facti simul redduntur inanes omnes? Actorem actionem, reum contra suam exceptionem, eiusq; requisita probare teneri, uerũ est. nam si actor depositi agẽdo dicit, se rem apud reum deposuisse, idq; reus negat: actor utiq; actiooem suam, hoc est, se rem apud reum deposuisse, probare tenetur. Similiter, si hæreditatẽ quis petat, reusq; neget se eá possidere, utiq; actor illud suæ actionis requisitum, quod reus hæreditatẽ possideat, debet probare. Quid autem, si reus nõ negando, sed distinguendo respondeat? concedat quidem, uel silentio prætereat factum ex quo agitur, & exceptionem tantum distinctionis opponat? dicens, fortè rem depositam sine facto suo perijsse, uel se rem restituisse, uel (ut in superiori exemplo) testamentum esse mutatum? Hoc casu dicendum est, actorem non actionem suam, nõ factum suũ, nec actionis suæ reqnisita probare teneri: quòd de nullo istorum sit contentio. Eadem dicenda sunt de Exceptione rei conuenti, ut is eam non aliter probare teneatur, nisi in ea consistat controuersia. Vt autẽ actor certam, qua experiri uolet, actionem edere debet: ita quoq; reus certam, in qoa psistere uolet, debet opponere exceptionem: qua aut negabit id quod in actione propositum est, aut distinguet. Si distinguet, non poterit de actione existere controuersia. Planè pluribus Exceptionibus uti nõ prohibemur, quemadmodum nec plures actiones cumulare: rarissimè tamen ultra tres actiones cumulantur. In excipiendo igitur, modus qooq; excedendus non est: ne causam nostram non tam defendamos, quàm faciamus suspectam. Sed ad secundá Iudicandi rationem transeamus.

De secunda iudicandi ratione. Cap. III.

HAc ratione Iudex facti speciẽ exactis hinc inde collectam sibi proponit, quid actum uel factum sit considerat: item quis, cui, cum quo, & per quem fecerit: item in qua re, ex qoa causa, quo modo, quo instrumenro, quo tempore, quo loco: item quid euenerit, quid antecesserit, quid deniq; in ipso contigerit actu. De hisce omnibus & singulis inquirit, omnes causæ angulos nõ aliter ac aduocatus, cui Exceptiones & argumenta quærenda sunt, diligenter perlustrat. Hinc motum quendam animi concipit, quo uel ad condemnandum, uel ad absoluendum reum commouetur. Quam actionẽ intentauerit actor, quam contrà reus exceptionem opposuerit, in quo consistat controuersia, non magnopere curat. Status loco in omni causa obseruat hác quæstionem finitam: Vtrum ex proposita causa condemnandus, an absoluendus sit reus? quæstiones infinitas, quibus de genere uniuerso quæritur, parum attendit, manet in personis & temporibus in specie specialissima: Quoniam (inquit) ius in causa positum est. Omnis igitur cura eius, in causæ circumstantijs explorandis & considerandis consistit. Cùm autem causarum circumstantiæ, earumq; qualitates multiplices & uariæ soleaot esse: pro circumstantiarum uarietate uariatur sæpe & animus huius iudicis, & nunc in hanc, nunc in illam inclinat sententiam: tandem ex incerto quodam animi mutu potius, quàm ex certo iure pronũciat: & alius aliter. Apud huiusmodi iudices maximè locus est oratorijs uirtutibus: facilè enim ijs artibus, quas Rhetores de mouendis affectibus tradunt, decipiuntur: quáquam nõ dubito hanc in causis dijudicandis rationem multis, magnis etiam uiris probari, cùm non possit negari ius in causa positum esse, ad quod cognoscendum omni modo sit opus causæ circumstantias probè excutere & explorare. Veruntamen mihi (ut liberè fatear) ista Iudicandi ratio in ordinarijs quidẽ iudicijs ineptissima uidetur. Etsi enim omnes causæ circumstantiæ in iure eius inquirẽdo probè perlustrandæ sunt, & considerandæ: hoc tamen ad Inueniendum spectat, nõ ad Iudicandum. Omnibus cũstat, actionis genus competens pro uarietate circumstantiarũ uariari: Exceptiones, Replicationes, Duplicationes, &c. ad defendendá causam ex ipsius causę circũstantijs depromi solere: Argumenta item, & Probationes, ad confirmandum

dum id qood causæ nostræ prodest, & ad confutandum id quod obest, in iisdem circunstantiis inueniri. Ergo in circūstantijs causæ latet actio competens: item contra actionem exceptio, contra exceptionem replicatio: item argumenta cōfirmationis & confutationis, in quibus ius causę consistit. Vt ergo ista omnia inueniri queant, necessarium est facti speciem ob oculos habere positam, singulas causæ circumstantias excutere & perlustrare. Nec enim prædicta aliter inueniri possunt, nisi causæ circumstantiæ perlustrentur: nec perlustrare causæ circumstantias aliò specta re potest, quàm ad prædicta inuenienda. A quibus autē iam dicta inquirenda sunt? à quibus inuenienda? ab aduocatis partiū, qui causas agendas ac defendendas, quò illa pertinet, susceperunt. Nunquid etiam à iudicibus? nō. Quódnam igitur Iudicum munus est? de inuentis ab aduocato & propositis iudicare, unde illis quoq; nomen est. Aduocatorum ergo proprium officium est, facti speciem probè perlustrare, personas, res, causam, locum, tempus, modū, antecedētia item, adiuncta & consequentia considerare, ut actionē competentem edāt: ut Exceptiones, replicationes, duplicationes ad causam defendendam, argumenta & probationes ad statum confirmandum inueniāt: & sic ius, quod in causa latet, eruant, in lucem proferāt, proponantq; iudici. Post hæc iudicis subsequitur officium, quod circa inuenta ab aduocatis & in medium adducta uersatur, quo de inuentis & propositis iudex cognoscit, & secūdum acta & probata iudicat: nec opus illi ad hoc est, ad causæ circumstantias respicere: sed ad ea quæ ex circumstantijs desumpta & in mediū adducta sunt: hoc est, ad exceptiones, replicationes, statuum argumenta & probationes. Cùm ergo duplex sit differendi ratio, altera inueniendi, altera iudicandi: illa quidem aduocatis, hæc uerò iudicibus conuenit: illa enim circumstantias causarum ad inueniendas exceptiones & argumenta explorare: hæc exceptiones & argumenta inuenta in argumentationū formas redigere, & sic de illis iudicare docet. Quàm igitur uitiosa ex tribus iudicandi rationibus secunda, qua iudex suo officio posthabito aduocatorū onera subit, seq; immiscet rei ad se non pertinenti, sit existimanda, ex iam dictis constat. Planè in causis extraordinarijs, quarū ius magis ex arbitrio iudicis quàm ex authoritate legis pendet, hæc iudicandi ratio locum habet, de qua infrà dicetur.

De tertia iudicandi ratione, & de statu indagando. Cap. IIII.

VEnio tandem ad tertiam iudicandi rationem, quæ nō ut prima infinitas probationes exigit, sed eius tantùm in quo summa controuersiæ cōsistit, & eorum quæ ad hoc probandum adducta sunt: quę item non ut secunda, ad circumstantias causarū respicit, sed ad ea quæ ex circumstantijs producta sunt, hoc est, ad exceptiones & argumenta: quæ deniq; non ut utraque præcedens nunc huc nunc illuc uagatur: sed in causæ statum oculos figit, ad eum omnia alia dirigit ac digerit acta. Proinde hac ratiōe iudex, antequàm ad probationis examen accedat, statū causę, hoc est, illud de quo controuertitur, & quod probandum est, inquirit. Quoniam (autore Fabio) illud est quod & orator præcipuè sibi obtinendum, & iudex maximè spectādum intelligit: in eo enim causa consistet. Quid autem & quotuplex status sit, nec non quæ sit eius indagandi ratio, alio loco exposui. Hac igitur postrema iudicādi ratione Iudex primo loco animaduertit, quam actionem intentauerit actor: ubi non tam de actionis nomine est solicitus, quàm de re quę petita est, de causa ex qua est petita, de iure deniq; quo est petita: quibus partibus omnis constat actio. Tria ergo in omni actione primùm inquirit, scilicet quid petitū sit, ex qua causa, & quo iure. Hæc ob certius iudicium, in formam Syllogismi conijcit. Nam omnis causa ex qua uel agitur uel excipitur, etiamsi longissima narratione uel mille proponatur positionibus, nihil aliud est quàm argumentum, quo uel actor sibi aliquid dari uel fieri, uel reus se absolui debere, probare conatur. De argumento autem certius iudicari nequit, quàm si in formam argumentationis, Syllogismi puta, uel Enthymematis fuerit redactū. Causam igitur omnem siue actionis, siue Exceptionis, siue Replicationis, siue Duplicationis, iudex in Syllogismum redigere & coarctare potest. Sanè si uel ius uel factum, ex quo uel agitur, uel excipitur, notorium sit: eo omisso, uniuersa uel actio uel exceptio, Enthymematis forma comprehendi potest. Tribus ergo prædictis in actione notatis, iisq; Syllogistica forma comprehensis, procedit iudex ad exceptionē rei conuenti: & utrum ad ea quæ in Syllogismo actionis proposita sunt, responderit reus: an uerò aliqua exceptione dilatoria sit usus, attēdit: quòd si ad ea quæ proposita sunt responsum uidet, utrum negando an distinguēdo responsum sit obseruat. Quòd si alterum eorum quæ proposita sunt, negatum est, ibi Statum causæ consistere intelligit: & si quidem maior propositio negata sit, de iure: sin minor de facto controuersiam esse non ignorat. Nam ultra ista duo genera statuum, tertium genus nullum esse, alibi ostendi. Sin autem ea quæ in Syllogismo proposita sunt negata non sunt, sed sub aliqua conditione concessa, distingui hoc dicitur: quo casu status non nascitur. Transit igitur tunc iudex ad Replicationem actoris, prius Exceptione similiter in Syllogismi formam redacta: & rursus, utrum ea quæ in Syllogismo Exceptionis proposita sunt, actor replicando negauerit an distinxerit, attendit: & siquidem altera propositionum negata est, ibi statum causæ notat: sin autem rursus distinctum sit, ista distinctione similiter Syllogismo comprehensa, ulterius eo quo dixi modo ad duplicationem, à duplicatione ad triplicationem progreditur eousque, donec ad aliquid quod ab altero litigatorum affirmatum aduersarius esse simpliciter negauerit, perueniat. Nam ibi statum causæ oriri, alio loco monstraui. Quæ omnia, qualia sint, exemplis declarabo. Causa in iudicium talis deducta est: Titius Sempronio prædium Seiorum uendidit pretio centum florenorū: quod precium postea quidam amicus Titij à Sempronio,

niò, Titij nomine exegit: Sempronius falsò credens illi, ut exigeret mandatum à Titio esse, centum florenos ei soluit. Is cui pecunia soluta erat, eam dedit Seio ad Titium nenditorem perferendam. uerùm cùm Seius Titium ex causa legati in centum florenos haberet obligatum, pecuniam compensationis iure retinuit: nihilominus tamē Titius uenditi actione ad soluendum sibi preciū cōtra Sempronium experitur: diu multumq; disceptatur, aliæ atq; aliæ leges hinc inde allegantur. Conclusa disputatione, superuenit Index de causa & disputatione cogniturus: & ut statum controuersiæ de quu in primis iuquirere solet, intelligeret, notat primùm in actione centum peti florenos, quæ res est ex causa uenditionis, iure quo emptor uenditori ad soluendum precium tenetur de quo l. Iulianus. § ex uendito. ff. ad action. empti & uenditi. Cùm autē ius hoc notorium sit, nec posit ab aduersario negari, totam actionem enthymemate complectitur, hoc modo:

Actor reo prædium centum florenis uendidit. Ergo,

Reus centū florenos ex causa uenditionis soluere tenetur.

Iam quid ad hæc excipiendo reus responderit, iudex animaduertit Animaduertit ergo reum, id quod enthymemate propositum est concedere, sub hac tamen conditione: Si non centum floreni essent soluti. Reus igitur excipiēdo distinguit, quam Exceptionē iudex similiter enthymemate complectitur hoc modo:

Reus centum florenos soluit. Ergo,

Reus est liberatus: & per consequens, absoluendus. Quid ad hæc actor replicando respondeat, nunc attendit. Sed & hoc enthymema cōcedit sub hac conditione: Si sibi, non alij, sine suo mandato essent soluti. Adhuc nullum statum, nullam litem inter actorem & reum iudex intelligit. Syllogismo igitur & hanc actoris Replicationem complectitur hoc modo:

Si sine mandatu creditoris alij soluitur, solutio debitorem non liberat.

Sed reus sine mandatu creditoris alij soluit. Ergo, Solutio ista reum non liberat.

Transit posthæc ad Duplicationem rei conuenti, qua nec maior, nec minor propositio negatur à reo. Nam maior manifestissimi iuris est: minorem si negaret, contrarium teneretur probare: quod nō potest. Adhuc ergo distinguit duplicando, hoc modo: Nisi pecunia alij soluta ad creditorem actoris peruenisset. Nec adhuc status causæ iudici apparet, cùm nihil eorū quæ hactenus ab utraque parte proposita sunt, negatum sit, sed omnia sub cōditione quadā concessa & distincta. Procedit igitur ad Triplicationē actoris, Duplicatione prius in Syllogismū redacta, hoc modo:

Quando pecunia alij sine creditoris mandatu soluta, ad creditoris seu actoris creditorem peruenit: debitor per solutionem istam liberatur.

Sed hoc casu, pecunia alij soluta ad creditorem actoris Seium peruenit. Ergo,

Debitor Sempronius per solutionem, licet alij sine mandatu actoris factam, est liberatus.

Quid ad hæc Triplicando actor respondeat, iudex nunc animaduertit: negat autem simpliciter actor propositionem maiorem Syllogismi propositi, affirmat eam reus: hic tandē lis inter actorem & reum oritur, hic latet anguis in herba, hic status causæ apparet iste: nimirum, Vtrum debitor per solutionem alij sine mandatu creditoris factam liberetur, si pecunia soluta ad creditorem sui creditoris peruenerit? In hac quæstione tota causa consistit: qua decisa, nulla lis, nulla controuersia superest.

De examine probationum. Cap. V.

IAm ergo statu causæ inuento, iudex secundo loco probationū examen suscipit, & utrū status causæ satis probatus sit nec ne, perquirit: & quæ sint probationes & disputationes necessariæ, quæ non necessariæ, ex statu causæ metitur. Proinde siquidem de iure cōtrouersia existat, ut controuersia exempli loco proposita quibus legibus & rationibus is cui probandi onus incumbit, ad statum probandū sit usus: sin autem de facto disceptatio sit, quot & quib. probationibus, utrum instrumētis, an testibus, an signis & cōiecturis nitatur, obseruat. Hinc quid ad ea cōfutanda aduersarius proposuerit, notat. Tandē probationes & confutationes inuicem librat, & utrum hæ an illæ, ad faciendam fidem, & iudicē in hanc uel illā partem mouendum sint grauiores, ponderat, argumentis in argumentationum formas redactis. Sanè si quidem in iure cōtrouersia consistat, leges, cōstitutiones & consuetudinem loci sequitur in pronunciando: nec distinguit ubi nō distinguit lex, etiamsi fortè sua ratio aliud ei suadeat, erubescit sine lege loqui, nec prudentior lege uult uideri, exceptis causis extraordinarijs, in quibus lex nihil certi definit, sed ius iudicis arbitrio definiendum cōmittit, de quo dicetur infrà. Sed & in ordinarijs causis, si quando euidēs poscit æquitas, certisq; constat argumentis, & casu aliquo simili mentem legis distinctioni propositæ nō refragari, à uerbis legis quo æquitati subueniat, recedere non abhorret. a Sin autem de facto ambigitur, tum quod sibi credibilius uidetur, sequitur, & rectè: cùm facti quidem quæstio in arbitrio iudicantis sit, iuris aūt autoritas non sit. b Ius enim certum finitumq; esse & potest & debet: facti autem interpretatio plerunq; prudētissimos etiam fallit. c In iuris ergo quæstione illud obseruare debet iudex, ne aliter iudicet quàm aut legibus aut cōstitutionibus aut moribus proditum est. d In facti uerò quæstione cōfirmabit motum animi sui ex argumentis & testimonijs, quæ rei aptiora & uero proximiora compererit. e Nec enim quæ argumenta ad quem modum cuiq; rei probandæ sufficiant, ullo certo modo satis definiri potest. Non ergo ad unā probationis speciem, cognitionem statim alligare debet, sed ex sentētia animi sui existimabit quid aut credat aut parum probatū sibi opinetur. f Planè quod sit officiū iudicis in causis dubijs & obscuris, de eo collegi aliquot iuris regulas, quas licet uidere lib. 2. Methodi, cap. 25.

a l. etsi nihil. ff. de reg. iuris.

b l. ordine. ff. ad municipalem. & l. j. § calumniat. ff. ad senatusc. Turpil.

c l. in omni. ff. de iuris & facti ignor.

d Inst. de officio iudicis. in prin.

e l. ob carmen ff de testibus.

f l testiū fides. §. eius dem. ff. de testibus.

Omnes controuersias ad uniuersi generis uim ac naturam referendas. Cap. VI.

TOta ergo postrema iudicandi ratio, in hisce duob. consistit: Primò, in statu causæ indagando: deinde, in examinandis probationibus.

Proba-

Probationum uerò examen consistit in notandis primò probationibus, deinde confutationibus aduersus eas adductis, postremò in utrisque inuicem librandis. Status autem causarum & aliæ quæstiones, non in personis, nec in temporibus, sed generaliter extra causæ circumstantias considerandæ sunt. Exempli gratia: Titius Sempronio ædes suas uendidit, uenditas emptori tradidit: emptori postea de ijs, precio nondum soluto, à tertio quodam dominij quæstio mouetur. Titius uenditor nihilominus uenditi actionem ad soluendum sibi precium intendit, offerens idoneam de euictione ædium cautionem. Causa actionis est uenditio, quam reus nõ inficiatur, sed opponit. Controuersia, quæ sibi de ædibus à tertio mota est, pendente se ad precium soluendum non teneri. Actor replicat, Nisi idoneam cautionem de euictione præstanda ipse offerret. Reus contrà dicit, ne hoc quidem casu se teneri: lis oritur non tam de præsenti causa, quàm de genere uniuerso. Quanquam enim status seu quæstio fortasse sic formabitur: Vtrum Sẽpronius, cui de emptis ædibus dominij quæstio mouetur, Titio actori eo casu quo idoneam de euictione præstanda cautionem offert, precium de quo conuenit soluere teneatur, nec'ne? tamen nec Titij nec Sempronij, nec ædium uenditarum consideratio ad hanc quęstionem decidendam quidquam ualet, sed uis totius quæstionis est in genere uniuerso: Vtrum scilicet emptor, cui de re empta dominij quæstio mouetur, uenditori, qui idoneam de euictione cautionem offert, uẽditi actione ad soluendum precium teneatur, nec'ne? Iudex ergo in decidendis huiusmodi quæstionibus nõ ad personas, nec ad tempora respiciet, sed ad genus uniuersum. Quæ ne fortè alicui uel nimium obscura, uel parum probabilia uideantur, hac de re locum ex lib. 2. Ciceronis de Oratore, subijciam. Ex isto enim loco & postrema hæc iudicandi ratio confirmatur: & secunda, quæ contrarium obseruat, refellitur.

Verba Antonij apud Ciceronem libro 2. de Oratore. Cap. VII.

ATq; hic illud uidendum est (inquit apud Ciceronem Antonius) in quo summus est error istorum magistrorum, ad quos liberos nostros mittimus: non quòd hoc quidem ad dicendum magnopere pertineat, sed tamen ut uideatis quàm sit genus hoc eorum qui sibi eruditi uidentur, hebes atque impolitum. Constituunt enim in partiendis orationum modis duo genera causarum: unum appellant, in quo sine personis atq; temporibus de uniuerso genere quęritur: alterum, quod personis certis & temporibus definiatur: ignari, omnes controuersias ad uniuersi generis uim & naturam referri. Nam in ea ipsa causa, de qua antè dixi, nihil pertinet ad oratoris locos Opimij persona, nihil Decij. de ipso enim uniuerso genere infinita quæstio est: Num pœna uideatur esse afficiendus, qui ciuem aliquem ex senatusconsulto patriæ conseruandæ causa interfecerit, cùm id per leges non liceret. Nulla denique est causa, in qua id quod in iudicium uenit, ex reorum personis, ac non generum ipsorum uniuersa disputatione quæratur: quinetiam in ijs ipsis, ubi de facto ambigitur, Cęperit'ne contra leges pecunias P. Decius, argumenta & criminum & defensionis reuocentur oportet ad genus & ad naturã uniuersam: quòd sumptuosos, de luxuria: quòd alieni appetens, de auaricia: quòd seditiosus, de turbulentis & malis ciuibus: quòd à multis arguitur, de genere testium. contraq; quæ pro reo dicentur, omnia necessariò à tempore atque homine ad communes rerum & generum summas reuoluentur. Atque hæc forsitan homini non omnia quæ sunt in natura rerum celeriter animo comprehẽdenti, permulta uideantur, quæ ueniant in iudicium, tum cùm de facto quæratur: sed tamen criminum est multitudo, non defensionum aut locorum, infinita. Quæ uerò cùm de facto nõ ambigitur, quæruntur qualia sint: ea si ex reis numeres, & innumerabilia sunt, & obscura: si ex rebus, ualde & modica & illustria. Nam si Mancini causam in uno Mancino ponamus, quotiescunq; is quem pater patratus dediderit, receptus non erit, toties causa noua nascetur: sin illa controuersia causam facit, Videatur'ne ei quem pater patratus dederit, si is nõ sit receptus, postliminium esse: nihil ad artẽ dicendi, nec ad argumenta defensionis Mãcini nomen pertinet. At si quid adfert præterea hominis aut dignitas, aut indignitas, extra quæstionẽ est: & ea tamen ipsa oratio ad uniuersi generis disputationem referatur necesse est. Hæc ego non eo cõsilio disputo, ut homines eruditos redarguam: quanquam reprehendendi sunt, qui in genere definiendo istas causas describunt in personis & temporibus positas esse. Nam etsi incurrunt tempora & personæ, tamen intelligendum est non ex ijs, sed ex genere quæstionis pendere causas. Sed hoc nihil ad me. Illud ad me, ac multo etiam magis ad uos, Cotta noster & Sulpiti: quomodo nunc se istorum artes habent, pertimescenda est multitudo causarum: est enim infinita. Si in personis ponitur, quot homines, tot causæ: sin ad generum uniuersas quæstiones referuntur, ita modicæ & paucę sunt, ut omnes eas diligẽtes & memores & sobrij oratores percorsas animo & propè decantatas habere debeant. nisi fortè existimatis à M. Curio causam didicisse L. Crassum, & ea re multum attulisse, quamobrẽ posthumo non nato, Curium tamen hæredem Coponij esse oporteret. Nihil ad copiam argumentorum, neque ad causæ uim ac naturam nomen Coponij ac Curij pertinuit: in genere erat uniuerso rei negocium, non in tempore ac nominibus omnis quæstio, cùm scriptum ita sit: Si mihi filius gignitur, isq; prius moritur, &c. tunc ut ille mihi sit hæres: si natus filius non sit, uideatúrne is qui filio mortuo institutus hæres sit, hæres esse: perpetui iuris & uniuersi generis quæstio, nõ hominum nomina, rationem dicendi & argumentorum fontes desiderat: in quo etiã isti nos iurisconsulti impediunt, à discendoq; deterrẽt. Video enim in Catonis & Bruti libris nominatim ferè referri, quid alicui de iure uiro aut mulieri responderint. Credo ut putaremus in hominibus, nõ in re, cõsultationis aut dubitationis causam aliquam fuisse, ut quòd homines essent innumerabiles, debilitati à iure cognoscẽdo uo-

luntatem

lnntatem discendi, simul cũ spe perdiscendi abijceremus, &c. & paulo pòst: Huius quidem loci, quẽ modò sum exorsus, hic est finis (inquit Antonius) qnoniam intelligitur, nou in hominum ionumerabilib. personis, neq; in infinita temporuin uarietate, sed in generum causis atq; naturis omnia sita esse, quæ in dubinm uocarentur: genera autem esse definita non solùm numero, sed etiam pancitate, &c. Hactenns uerba Antouij apud Ciceronem.

Effectus tertiæ & postremæ iudicandi rationis. Cap. VIII.

PОrrò ex ijs quæ hactenus dicta snnt, apparet, Iudicem, qui tertiam io iudicando rationem sequitur, non prolixas oec artificiosas orationes, oec item articulatos libellos, & ad singulos articulos respõsiones desiderare: nec Rhetorum artibus, quibus ad affectus hominum mouendos uti solẽt, commoueri. Nam recto iudicio hic Index cognoscit, non ex uano quodam animi motu, Actionem tribus (quod aiunt) uerbis cõplectitur, quid petitũ sit, ex qua causa, & quo iure notat. Syllogisinom uel Enthymema ex hisce cõficit: omnia alia in libello actionis proposita, quæ Syllogismus uel Enthymema illud non capit, iudex non aliter curat, quàm ad exponendum tantùm & declarandum, nou ad argumentandnm, nec ad fidem faciendam pertinentia. Eandem in exceptione, replicatione, duplicatione dijudicauda ratione obseruat: ad illud unum, in quo summa controuersia consistit, properat: iuxta illud reliqua omnia dirigit ac disponit: ex illo, qoæ uel ad causam pertinẽtia uel impertinentia sint, metitur: quæ ad illud non tendunt, tanquam superflua & impertinentia respuit. Desiderat ergo hie Iudex, ut actor causam ex qua agit, narratione breui, probabili & perspicua exponat: hinc quid ex ea uelit, inferat: interdum etiam ut ins qno agit, si id obscurius sit, libello inserat. Posthæc, nt reus similiter suam proponat exceptionem, actor rursus suam replicationem, &c. apparente tandem statu desiderat, ut is cui eius probandi onus incumbit, snas leges, suas probationes, instrumenta, testes, &c. sine uerbosa commendatione producatiut ex aduerso aduersarins rationes, suas, si quas ad confutandas probationes habet, breuiter proponat. In exaoimandis qnoque testibus non exigit plures articulos probatorios, oec interrogatorios generales uel speciales sibi præscribi. Vnum illum articulum, qui controuersiæ caput est, probandum: & si qoæ signa ad illum probaodum allegata probatione indigent, testibus proponit, de ijs testes ipse interrogat: scit pro sua prudentia, etiam non admoneote aduersario, de omnigenis facti circumstantijs testes interrogare, ut utrum uerum an falsum deponant, conijciat. Hanc iudicandi rationem, omnium uerissimam puto.

De causis extraordinarijs, & officio iudicis. Cap. IX.

SEd dicta quidem tertia iudicãdi ratio ln causis atq; iudicijs ordinarijs maximè locum habet: in causis autem extraordinarijs, & qoarum ius magis ex arbitrio iudicis, quàm ex legũ authoritate pendet, secunda iudicandl ratio maximè conuenit. Nam quamuis iudex regulariter non aliter iodicare debeat quàm lagibus proditum est, *a* nec iuris autoritas in eius sit potestate: *b* tamen non raró lex suam autoritatem iudici cõcedit: ut in extraordinarijs criminibus. Nam ei qui extraordinariè de crimioe cognoscit (ait Vlpianus) quam uult sententiam ferre licet, uel grauiorem uel leuiorem, &c. *c* In hisce ergo iudex debet considerare causam facti, persooam, locom, tempus, qualitatem, quantitatem & euentum. *d* Idem obseruandum indici in mercedibus & salarijs cõstituendis, de quibus ei suo arbitrio ins dicere permissum est: de qua re tractatur in titulo de extraordin. cognit. Io honorarijs adnocatorum (inquit eo loci Vlpianus) ita uersari debet iudex, ut pro modo litis, proq; aduocati facundia, & fori consuetudine, & iodicij in quo erat acturus, æstimationem adbibeat. *e* Similiter respondit Scæuola: Ex personis causisq;, eum cuius notio sit æstimaturum, an actio danda sit & salarium debeatur. *f* Ad arbitrium quoque iudicis pertinet, quoties lex quid non simpliciter, sed causa cognita statuit, iubet, uetat uel permittit fieri. Vt cùm impuberi, cui controuersia sit an inter liberos sit, iobet causa cognita bonorum possessionem dari, & iudicium in tempus pubertatis differri. *g* Hoc antem prætori diligentissimè examinandum est (inquit Vlpianus) an expediat pnpillo repræsentari cognitionem, án potins in tempus pnbertatis differri: & maximè boc inquirere à cognatis, matre, tutoribusq; pupilli debet. finge, esse testes qnosdam, qui dilata cootronersia aut mntabunt cõsilium, aut decedent, &c. *h* Eadem ratio est in omnibus causis quæ ex officio iudicis dependent, & in quibus iudex nihil nisi causa cognita decernere potest: ut sunt causæ in integrum restitutionis minorum, qoæ oon nisi causa cognita indulgenda est, & officio iudicis expeditur. *i* Sed & omnes in integrum restitutiones, non nisi causa cognita permittuntur. *k* Dilationes quoque amplius quàm semel dari lex uetat, causa tamen cognita. *l* De dolo qnoque actionem non aliàs se daturum Prætor pollicetur, nisi causa cognita: Si iusta causa esse uidebitur, inquit. *m* Interdum etiam non passim, sed cuiu causæ cognitione uenter in possessionem mitti debet. *n* In hisce ergo atqua similibus, officium atq; arbitrium iudicis regnat, respiciendumq; est iudici ad circnmstantias negocij: & ita quod ei iustum æqnumq; uidetur, ab eo decernendum. Planè quoties in lege non est adiectum Causa cognita, sine causæ cognitione causa determinanda est: boc est, non ex arbitrio indicis, sed ex dispositione legis. *o* Ad hæc cum lex in soa dispositione tempus dicit, nec adijcit diem, sine dubio (inquit Vlpianus) ostendit esse iu ius dicentis potestate, quem diem præstituat. *p* In transactionibus quoq; alimentorum indicis arbitrium uersatur: *q* item in aliana tionibos rerum minorum, *r* & decurionnm: *s* & in summa, iu omnibus causis atq; negocijs, in quibus decreti interpositio est necessaria. Nam io hisce omnibus, circumstantiæ diligenter à iudice perpendendæ sunt, & ita qnod ei bonnm iustumq; esse uidetur, decernẽdum: ut iu trãsactio-

a Inst. de offi cio iudicis. in prin.
b l. 1. §. 1. ff. ad senatusc. Turpil. & l. ordine. in prin. ff. ad municipalẽ.
c l. 13. ff. de pœnis.
d l. 16. in pri. ff. de pœnis.
e l. 1. §. in honorarijs. ff. ue extraord. cognit
f l. fin. §. fin. ff. de obligat. & actionibus.
g l. 1. in prin. & l. 3. §. dam. ff. de carboniano edicto.
h l. 3. § dnm autem. ff. de carboniano edicto.
i l. 11. §. sciendum. & l. 13. §. causa autẽ cognita & l. 24. §. fin. ff. de minorib. 25 annis.
k l. 3. ff. de in integr. restitution.
l l. 7. §. 10. ff. de serijs.
m l. 1. in pri. & l. 9. §. fin. ff. de dolo malo & l 2. C. eod. tit.
n l ubicunq; §. 2. ff. de uent. in poss. mit.
o d. l. ubicunque § 1. & l. 15 §. prætor ait li. ff. de in iur.
p l. 8. §. 1. ff. de in i de. lib.
q l. 8. in prin. ff. de trãsact.
r l. 1. §. 1. ff. de reb eorũ qui sub tutela.
s l. 1. C. de praed. decu.

ne alimentorum, in primis quæri debet de causa trásactionis: utputa, quia fortè alibi domicilium habet hęres, alibi alimentarius, aut si causa aliqua præsantis pecuniæ urgeat, &c. deinde quærendú de modo pecuniæ, quæ in transactionem ueoit, nt quantitas transactionis æstimanda, &c. tertió de personis transigentium, ut cuius uitæ sint, hi quibus alimenta relicta sunt, &c. in quibus etiam facultatibus sit is quo relicta suot, cuius propositi, cuins opinionis, &c. *a* Pertinent etiam hue facti quæstiones, quoniam & ipsæ io iudicantis arbitrio positæ sunt. *b* Proinde inquit Callistratus: Testiú fides diligenter examináds est. Ideoq; in persona eornm exploranda erunt in primis conditio cuiusq;, utrum decurio an plebeius sit, & an honestæ & inculpatæ uitæ, an oeró notatus & reprehensibilis, an locuplcs uel egens sit, ut lucri cansa quid facilè admittat: uel an ei inimicus sit aduersus quem testimonium fert, uel amicus ei pro quo testimonium dat, &c. *c* In hisce ergn & huiusmodi alijs causis & quæstionibus quæ tota ex arbitrio & officio iudicis dependent, locú hsbet suprà dicta secunda indicandi ratio. Porró quoniam in huiusmodi caosis de omnigenis circumstantijs & negocij qualitate, ut ex suprà allegatis locis patet, inquirendum est: per libellom, hoc est per scripta eæ expediri nequeunt. Nam necesse est, ut iudex ipse præsens præsentem audiat, & pro sua prudentia, ea quæ inquiréda sunt, inquirat. Vnde D. Hadrianus Iunio Rufioo proconsuli Macedoniæ rescripsit, testibos se, non testimonijs crediturum, hisce uerbis: Quòd crimina obiecerit apud me Alexander Apro, & quia non probabat, nec testes producebat, sed testimonijs uti nolebat, quibus apud me locus non est (nam ipsos interrogare soleo) ipsum remisi ad Prouinciæ præsidem, ut is de fide testium quæraret. *d* Quæ non solùm in facti quæstione locum hsbent, sed & quotiescunq; decreti interpositio nacessaria est, & causæ cognitio desideratur, obtinent. Hinc Vlpianus ait: Vbi decretum necessarium est, per libellum id Proconsul expadire non potest. Omnia enim quæcunq; cansæ cognitionem desiderant, per libellnm expediri non possunt. *e* Insuper cùm ius causæ iudicis arbitrio decernendum à lege committitur, eredendum ast illi, hoc non simpliciter, sed cum quodam temperamento commissum esse. Nsm licet ei qui extraordinariè de crimine cognoscit (inquit Vlpianus) quam uult sententiam ferre nel grauiorem, uel leuiorem: ita tamen, ut io utroq; modo rationem non excedat. *f* Idem Vlpiannus alibi dicit: In honorarijs aduocatorum ita uersari index debet, ut pro modo litis, &c. æstimationem adhibaat; dnmmodo (inquit) licitnm honorarinm quantitas uon egredistur. *g* Item cùm prætor se tempus daturnm pollicetur, nec adiecit diam: est quidem in ius dicentis pntestate qnem diem præstituat, pauciores taman cantum dierum (inquit Paulus) nõ sunt daudi. *h* Quoties igitur lex ius causæ iudicis arbitrio defioiendnm mandat, de boni uiri arbitrio intelligendum ast. *i* Io summa, iudex qui huiusmodi causis arbitrarijs addictus est, æquitatem ante oculos habere debet. *k* Sanè huiusmodi causarum cognitiones magis imperij sunt qnàm inrisdictionis: *l* ideoq; msgistratibus municipalibus non permittuntur, *l* sed prætori, uel præsidi. Vnde Paulus Iurisconsul. dicit: Vbicunq; causæ cognitio ast, ibi Prætor desidaratur. *m* Et Vlpianus dicit: Si fortè duretur non caueri, nt possidere liceat, quod causa cognita fieri solet, non dunmuiros, sed prætores uel præsidas permissuros. *n* Hæc de causis extraordinarijs.

a l. 8. §. ult. igitur cum sequēt. ff. de transact.
b l. 2. §. 1. ff. ad senatusc. Turp. & l. or d. ee in prin. ff. ad munic.
c l. 2. in prin. ff. de testib.
d l. 3. §. idem diuus ff. de testib.
e l. 9. §. 1. ff de officio proconsulis. & l. omnia. ff. de reg. iuris.
f l. 13. ff. de poenis.
g l. 1. §. in honorarijs. ff. de extraord. cognit.
h l. 2. ff. de iure deliberandi.
i Argumento l. in personam. ff. de reg. iur. l. si societatem §. fin. ff pro socio. l. si libertus. ff. de operis libertorum. l. illa uerba. ff. de uerbor. significa. item si in lege in prin. ff loca. ti.
k l. 4. §. fin. ff. de eo qui certo loco.
l l. ea quæ. ff. ad municipalem.
m l ubicunq; ff. de reg. iuris.
n l. 7. §. si forte. ff. de damno infecto.

De ijs quæ ipso iure nulla sunt.

Cap. X.

PLanè in ordinarijs quoq; cansis licet quandoq; iudici ooo disputationes aduocatorú, nec statum causæ in iudicando spectare, sed ipsius causæ circumstantias & qnalitatem. Vtputa, si actio intentata uel exceptio opposita ipso inre non ualet. Nam tune etiamsi eius aduersarius excipiendo non fecerit mentionem: iudex tamé istiusmodi actionem & exceptionem ex officio potest reijcere, & sic præter acta & probata pronunciare. Ipso iure autem non uslet actio, quæ per se sine actionis uel exceptionis adminiculo nulls est. Idemq; de exceptione quæ ipso inre nõ ualet, est dicendum. Nam ea quæ ioter homines nitiosè, & contra iuris formam, siue in iudicijs, siue extra geruntur, aut per se nulla snnt, & ipso iure non ualere dicuntur: aut sunt annullanda, uel per modum actionia, uel exceptionis ope. Per modum quidem actionis annullanda sont ea, quæ à minore uigintiquinqoe annis sunt gesta. Nisi enim in ijs minor in integrúm restitutionem petierit, ualet qood actum est. Nam si per se sine restitutionis anxilio nulla essent, Prætor minori auxilium illud non dedisset. *o* Similiter cùm iudex quid quasi factum, qood factum noo est, pronunciauit, santentia ipso iure ualet: *p* estq; annullanda per appellationem: quę si fuerit omissa, sententia in rem transit iudicatam, & pro ueritate accipitur. *q* Planè quoties contra leges & constitutiones pronunciatum est, sententia ipso iure sine appellationis aoxilio nolla est: *r* cniusmodi senteotiæ plures enumerátur ff tt. qoæ sen ten. sine appel. rescin. & C. quando prouoc. nõ est neces. Excaptionis autem ope annullsnda snnt: ut si qnis metu coactus, ant dolo inductus, aut errore lapsus, stipulanti promisit, quod promittere non debuerat: nam palàm est, ipso iure hunc obligatum esse, estq; actio qua intenditur illum dare oportere efficax. Ideoq; ad annullaodá eam actionem exceptio Quod metus causa, aut Doli mali, ant In factum est oecessaria. Ité, si debitor *s* pactus sit eum creditore, ne à se pecunia peteretur, nihilominus obligatus manet: & efficax est contra eum actio, quæ per exceptionem pacti cõnenti est snnullanda. *t* Ad eundem modum pactus ne peteret, postea conuenit ut peteret Exceptio prioris pacti per pactum posterius elidetur, non quidem ipso inre, sed replicatione. *u* Æquè si debitor craditore deferente iurauerit, nihil se dare oportere, adhuc obligatus manet, sed par exceptionem iurisiurandi defenditur. *x* Sanè si pupillns sine tutoris antoritate iusiurandum detulerit, exceptio quidem obstabit, sed replicatione annullabitur. *y* In hisce atq; similibus qnæ qnidam non per se nulla sunt, sad nel per actioné nel per

o l. 16. in pr. ff. de mino. 25 annis.
p l. 5. ff. de statu hom.
q l. 1. C. de his qui per metum iud. non app. & l. 32 ff. de re iudic.
r l. 19. ff. de appell.
s l. 4. de except. in prin. & l. penult. C. de mut. stipul.
t Inst. de except. §. præterea debitor.
u l. si unus §. pactus. ff. de pactis.
x Inst. de except. §. æque si.
y l. iusiurandum §. 1. ff. de iureiurando

uel per exceptionem annullanda, iudex officium suum nisi imploratum interponere nequit: nec id quod defuit aduocatis partium, potest supplere, ut ex locis præalligatis cõstat. Quoties autem qui per se fine actione uel exceptione nullum est, iudex id etiamsi de nullitate eius aduersarius nõ exceperit, ex officio potest reijcere. Vt si ius ex qoo oel agitur, uel excipitut, oullũ est: puta, Vindicat quis rem aliquam ex hac causa, quòd solennibus pensionibus rei pro alio satisfecerit. nam ex hac causa dominiũ rei nullo iure oobis acquiritur. *a* Sic ipso iure non ualet exceptio, Si quis cootra ui bonorum raptorum actionem opponat: Vnam tantùm rem, eamq; minimã se rapuisse. Nam *b* ista exceptio à iure reprobata est. Item si quis contra fratrem hæreditatem patris ab intestato petentem excipiat, eum in potestate morientis patri non fuisse. Nam licet hæc exceptio iure ciuili olim iotrodocta fuerit, iure tamen prætorio postmodum est sublata. *c* Adhæc non rarò genus causæ, ex quo uel agitur, oel excipitur, ipso quidem iure subsistere uidetur, sed reoera propter aliquam facti circumstantiam causa ipso iure nulla est. puta, pupillus cum aliqoo sine tutoris autoritate cootraxit, ex quo contractu si conueniatur: dicendum est, actionem ipso iure non ualere: quia pupillos sine tutoris autoritate non obligatur. *d* Similiter si mulier pro alio publico instrumeoto à tribus testibus subscripto non interueniente iotercesserit: etiam Exceptione senatusconsulti Velleiani non opposita, actionem contra eam iudex denegabit. *e* Interdum etiam eius persona qui in iudicio postulat, talis est, ut uel remissa aduersus eius persooam exceptione, à iudicij limioe is sit repellẽdus. Nam quos prætor apud se postulare prohibet (inquit Caius) omnimodo prohibet, etiamsi aduersarius eos postulare patiatur. *f* Vnde Vlpiaous: Milites oec si uelit aduersarius (inquit) procuratores dari possunt. *g* In rẽ quoq; petita, & in iudicium deducta, iudex officium suum, etiam non petitum aliquando impertit: ut licet uidere l. fin. ff. de petit. hæred. ubi Scæuola respondit: Etsi ooo exciperetur, satis pet officium iudicis consuli. Proculus quoq; ait: Si tibi decem dedero, sic ut nouem debeas, ooo amplius te ipso iure debere quàm oouem. *h* Propter tempus quoq; actio & appellatio aliqoando ipso iure nulla est, & officio iudicis reijcienda: ut si appellans per negligentiam intra legitimum tempus non appellauerit, uel apostolos non petierit, appellatio deserta est, & ipso iure nulla, ut etiam desertionis exceptiooe omissa, iudex eam admittere oon debeat. *i* quo iure utuntur in iudicio Cameræ. Propter has itaq; & alias similes causas, actio ipso iure nulla dicitur, potestq; iudex contra eam etiam Exceptiooe oõ opposita, ex officio pronũciare: & sic quod deest aduocatis partium, supplere ex l. r. C. ut quæ desunt aduoca. part. iud. sup. Quod similiter de Exceptione, replicatiooe, duplicatiooe, &c. ipso iure nulla, iotelligendum est. Planè si actio uel exceptio ipso quidem iure consistit, de facto autem probata non sit, noo potest iudex in hoc quod deest supplere. etiamsi ei aliter quàm probatum est constet. Nam non debet secundum id quod ei constat, sed secundum id quod probatum uel oõ probatum est, pronunciare: uel si conscientiam suam grauare nolit, in totum ab ista caosa abstinere: quæ est communior Doctorum opinio. Quando autem iudex non petente aduersario officium suom impertire potest, non semper ad id impertiendum tenetur. Nam non quidquid iudicis potestati permittitur (inquit Papiniaous) id subijcitur iuris necessitati. *k*

a l. 25. C. de rei uend.

b Inst. ui bo. rapt. § 2.

c Inst. de hæred. quæ ab intestat. §. emancipati.

d Inst. de autor. tut. §. 1. & l. 16. in pri. ff. de minor. 25 annis.

e l. antiquæ. § fin. C. ad senatusc. Vellei.

f l. 7. ff. de postulando.

g l. 8 §. fin. ff. de procuratoribus.

h l. rogasti. §. si tibi decem. ff. si certum petatur.

i c. si appellationẽ Clement. de appellationib.

k l. 40. ff. de iudicijs.

FINIS.

PARADOXA NICOLAI VIGELII.

I.

OMNIS CAVSA EX QVA *uel agitur uel excipitur, in tria uerba contrahi & poteſt & debet in iudicando.*

CAuſæ appellatio in Iure duo ſignificat: primò caſum ex quo & actionem ſuam ſumit actor, & reus ſuá ſumit exceptionem: utputa, Teſtamentum contra regulas iuris fecit Seius miles, Titio hærede inſtituto: teſtator poſt biennium quàm dimiſſus erat, decedit, non mutato teſtamento. Quæritur, an ſcripto hæredi ex eo teſtamento competat hæreditas? Hic caſus priore ſignificatione, cauſæ appellatione continetur: ex qua Titius agit, reus excipit, actor rurſus replicat, & duplicat rurſus reus. Nam Titius agit ex teſtamento, quòd in eo hæres ſcriptus ſit: excipit reus ex modo quo factum eſt teſtamentum, ſcilicet, Quia cõtra regulas iuris factum eſt, actori ex eo actionem dandam non eſſe. Replicat actor: Si non eſſet teſtamentum militare. Duplicat reus: Si intra annum poſt miſsionem deceſſiſſet teſtator miles. Hæ rationes ſingulæ ex quibus agitur, excipitur, replicatur, duplicatur, poſteriore ſignificatione cauſæ appallatione continentur, ſeq; ad caſum habent, quemadmodum ſe partes ad totum: quoniam ex ipſo caſu ſumũtur, caſusq; ex illis conſtat. Cauſa ergo poſteriore ſignificatione ſumpta, tribus (quod aiunt) uerbis conſtat, hoc eſt (ut Dialectici dicunt) ſubiecto, prædicato, & προσκατηγορουμένῳ. Vt in ſuperioribus exemplis Actionis cauſa cõſtat hiſce uerbis, Titius teſtamento hæres ſcriptus eſt. Cauſa Exceptionis hiſce: Teſtamentum contra regulas iuris eſt factum. Cauſa Replicationis hiſce: Teſtamentum eſt militare. Duplicationis cauſa hiſce: Sed teſtator poſt miſsionem, intra annum non deceſsit. Nam extra controuerſiam eſt, quòd omnis cauſa ex qua uel agitur, uel excipitur, nihil aliud ſit quàm argumentum, quo uel actor ſibi aliquid dari uel fieri, uel reus ſe abſolui debere conatur probare. Omne autem argumentum nuda conſtat propoſitione. nec refert quòd copioſius exponi & amplificari poſsit: quod utiq;, præſertim in cauſis forenſibus, faciendum eſt. Nam debent ij qui rem aliquam diſputandam & diiudicandam proponũt, in principio rem ipſam definire & declarare, ut ſciatur quæ qualisq; res diſputanda ſit. Nam qui hanc theſin proponit diſputandam, Per acceptilationem tolli obligationam: certè priuſquam ad diſputationem perueniatur, debet definire quid ſit acceptilatio, & quomodo fiat, ad exemplum Inſt. quib. mo. tol. oblig. §. item per acceptil. Item qui proponit hãc theſin, Capitis diminutione ius adgnationis perimi: ei neceſſe eſt capitis diminutionem deſcribere, ut ſciatur quid ea ſit, ad exemplum Inſt. de leg adgna. tut. §. fin. cum tit. ſeq. Cuiuſmodi definitiones ac deſcriptiones, theſin & argumentum propoſitum non confirmant, ſed declarant ſaltem. Omnis enim quæ à ratione ſuſcipitur de aliqua re inſtitutio (Cicero inquit) debet à definitione proficiſci, ut intelligatur quid ſit id de quo diſputetur. Eadem autem in cauſis quæ in theſibus diſputandis ratio eſt. Nam qui aliquam cauſam in iudicio proponit, & ſi tribus (ut dixi) uerbis, quemadmodum aliud quoduis argumentum, proponi poſsit: tamen copioſius ea exponenda eſt, nec ſolùm quid factum ſit, ſed & quis fecerit, cui, cum quo, per quem, ex qua cauſa, in qua re, quo loco, quo tempore, & quomodo factum ſit, &c. eſt iudicandum, resq; quæ petitur deſignanda: non quidem quòd uel ſingula ſingulariter diſputanda ſint, uel iudici ad ſingulas huiuſmodi circumſtantias in iudicando reſpiciendum (nam eam iudicandi rationem extraordinarijs tantùm cauſis, non etiam ordinarijs competere, alio loco dixi) ſed ut cauſa & aduerſario & iudici fiat nota: illi quidem, ut ad quam cauſam ſibi reſpondendum ſit: *a* huic uerò, ut de qua cauſa ſibi ſit iudicandum, ſciat. Nam hîc eſt proprius narrationis finis, in cauſis præſertim ordinarijs, ut ſcilicet cauſa nota atque perſpicua fiat: quanquam licet etiam narrãdo, cauſam probabilem facere atq; amplificare, ea etiam quæ ad mouendum iudicem ſpectant adhibere: præſertim apud iudicem indoctum, qui magis in certo quodam animi motu ad pronunciandum rapitur, quàm ducitur ratione. Nam docti & ſapientes, huiuſmodi uerborum ampullas & lenocinia non curant, nec ijs flectuntur. etſi enim eloquentia res eſt præclariſsima, quæ animos hominum, quò uelit, rapere poſsit, & ſtultis quiduis perſuadere: ea tamen uiri ſapientes non mouentur. Hi enim res, non uerba curant: nec uano animi motu, ſed ratione ducuntur. Exemplum eius nobis exhibet Hannibal ille Carthaginenſis, uir in re militari ſapientiſsimus: apud quem cùm quidam orator ſenex ac facundus de rebus bellicis ſatis ornatè peroraret, adeò ut cæteri qui aderant admirarentur omnes: Hannibal dixit, Se multos quidem ſenes uidiſſe delirãtes, ſed qui magis deliraret illo, ſe uidiſſe neminem: quòd plurib. uerbis apud ſe diceret de rebus, quarum longo uſũ factus eſſet peritiſsimus. Ita fruſtrà uerborũ ampullis & iuris allegationibus quamlibet infinitis, quis conatur in errorem rapere iudicem, iuris & iudicandi rationis non imperitum.

a l. 1. in prin. ff. de eden.

II.

De actione & exceptione rectius iudicari nequit, quàm ſi ea in formam ſyllogiſmi uel enthymematis redigatur.

DVplicẽ diſſerendi rationẽ Dialectici præſcribunt: alterã inueniendi, alterã iudicandi. prior, uiam ad inuenienda argumenta monſtrat: poſterior, de argumentis inuentis docet iudicare, per modũ ſcilicet argumentationis, ſyllogiſmi puta, uel enthymematis. Omnis autẽ cauſa, ex qua uel agitur uel excipitur, argumentũ eſt, & ꝓbabile inuentum ad faciendã fidem. Nam qui agendo rem aliquã ſibi deberi dicit, probat id huiuſmodi argumento: quia mutuò dederit, uel depoſuerit, uel emerit, &c. Itẽ, qui excipiendo dicit ſe

tit sa absoluendū, probat id hoc argumanto: quia soluerit, uel res sine suo facto periarit, &c. Iudex igitur qui de huiusmodi causis actiooum & exceptiooom rectè iodicare oolet, debat eas in syllogismū, ual eothymama saltem redigere: & tūc singulas propositiooas cōtemplari: & si quidem maiorem propositionem uel minorem aduersarius intellexerit, poterit istam actiooam uel exceptionem, etiam antequam aduersarius ad aamrespon derit, ax officio repellera: ut suprà de Ratione iudicaudi, capite ultimo, osteodi. Quòd si alteram propositionem ab aduersario negatam uidet, ibi quæstiooem oriri, & controuersiam existere notabit. Sin autem oihil aorum quæ proposita sunt ab aduersario fit nagatum, sed omnia sub conditione quadam concessa atque distincta: distinctinnem istam similiter io argumentationis formam rediget: deq; ea, eodē quo iam dixi modo, iudicabit.

III.

Ad omnem actionem & exceptionem propositam apertius ab aduersario responderi nequit: quàm aut negan lo uel factum, uel ius propositum, aut distinguendo.

QVoniam (ut paulo antè dixi) omnis causa ex qua oel agitur uel axcipitor, oihil aliud est quàm argumeotum, & io syllogismi oel enthymematis formam redigenda: rectius & apertius ab aduersario ad eam rospooderi noo potest, quàm si ea io syllogismi formam radacta negetur, ual maior propositio quæ ios actionis & exceptionis continet, uel minor quæ factum cootioat, aut distinguatur: siquidem (ut oulgaris Dialecticorum regule est) omnis argumentatio soluitur aut oegādo eo qund propositum est, aut distinguendo. Exempli gratia: Agit Sēius ad recuperandum faudum antiquum, à patre suo alienetum. Huius actionis forma talis est:

Quando pater feudum antiquum alieoat, filio id reuocara iure feodali est permissum.

Sed Titius pater actoris feudū aotiquum alietienit reo. Ergo:

Actori filio id à reo reuocare est permissum. Et per consequeos, raus ad id restitueodum tanatur.

Ad hanc actiooam reos respondens, aut negabit uel maiorem propositionē syllogismi propositi, uel minorem: eut distinguet. Distinguet forte sic: Nisi filius tempore alienationis ooodū fuarit oatus, quę distinctio similiter io syllogismi formam redigenda ast, hoc modo:

Quando faudo antiquo alienato filius tempore alienationis noodum fuit natus, feudi repetitionem oon habet.

Sed actor filius tempore alienationis nō dum fuit oatus. Ergo:

Actor feudi repetitiooem ooo habet.

Ad banc exceptiooem actor replicando similiter rectios & apertius respondara nequit, qoàm aut negando maiorem uel minorem syllogismi propositionē, aut rursus distinguendo. Quæ omnia cum præcedentibus Dialecticorū cōstāt autoritate: quæ quidem in disputandi & indicandi ratiooa potior haberi debet, quemadmodum Iurisconsultorum authoritas in iore: quoniam cuiq; in sua arte est credeodum. Quàm riduculū argo sit, pluribos articulis propositis, singulariter singulis (ut hodie in iudicijs fieri solet) respondere, alijs æstimandum nunc relinquo.

IIII.

Iudex nisi statum controuersiæ in iudicando obseruauerit, certò pronunciare non potest.

SI ergo prædictis modis in disputanda causa procedatur, peruenitur tādem ad aliquid in quo partas iuter se confliguot: quando scilicet aduarsarius ad id quod propositum est, non distinguendo, sed simpliciter oegando respondet, affirmatq; alter. Nam tuoc confligunt partas ioter sese: ex qua conflictione oritur quæstio, quam statum uocant, in qoo tota consistit controuersia: quem nisi in iudicando iudex obseruauerit, nihil certò oec constanter de iure causæ potest pronūciare: quemadmodum nec aduocatorum disputationas certæ esse possunt, nisi statu isto ad quem dirigantur, proposito. Quod anim meta currentibus est, & scopus iacolatoribus: id aduocatis io disputando, & iodicibos in indicando, est status causæ. Qoamadmodum igitur illis oulla meta nec scopo proposito, currera & iaculari stultum est: ita etiam nec aduocati de causa disputare, uec iudices iodicara, oisi statu proposito (sioe summa stulticia) queunt, eosq; in uarios ioduci errores necesse est.

V.

Causa non in personis, nec temporibus, sed in genere uniuerso à iudicibus consideranda est.

HOc paradoxoo satis declarat atqoa confirmat apud Cicerooem Antonius, cuius uerba suprà de Rationa iudicandi libello inseruit: quó Lactorem breuitetis causa remitto.

VI.

Dilatio amplius quàm semel dari non debet.

MEritò hoc ioter Paradoxa nunc oumeratur: quoniam ut nunc se status iudiciorū nostrorū habet, incredibile uidetur, actoram articulatū suom libellum, reum cootrà suam axceptionem & articulos defensionales, actorē rursus suam replicationam, reum duplicationem sine siogulari duorum uel trium mensium dilatione conficere possa: ut interim taceam de probationibus & confutationibus. Quid, quód couclusa disputatione, iodax etiā triū uel qoatuor annorum dilationam sibi sumit ad pronūciandum? At legibus cautum est, amplius quàm semel dilationem dandam noo esse, aut ad summum bis, idq; ax magna causa, a nec oisi probationū causa: ut puta, si instrumēta ax aliqua prouiocia sunt adferenda, ual testes producendi. b Nuoc in singulis causis plus quàm uigioti dilatiooes dari soleot, eæq; ax causis plerunq; lauissimis: ob hoc solùm, quód iodax iudicandi artis sit ignarus.

a l. 7. & l. 10. ff. de fer. nō l. 2. §. fin. C. de dilationibus.

b Nouel. c. 115. § sed & hoc item. l. 2. & l. 3. C. de dila. & l. 41. in prin. ff. de iudic.

R 3

FINIS.

BASILEAE, EX OFFICINA
IOANNIS OPORINI, ET HÆREDVM IOANNIS
Heruagij, Anno Salutis humanæ M. D. LXV.
Mense Septembri.